ALLEGATIONUM FISCALIUM PARS SECVNDA,

In qua ultra juridica, plura politica elucidantur.

AUCTORE D. D.

JOAN. BAPT. LARREA,

EQUITE ORDINIS D. JACOBI,

JURISCONSULTO HISPANO,

OLIM APUD SALMANTICENSES COLLEGII Majoris Conchenſis Alumno, & Veſpertinæ legum Cathedræ Proprietario Interprete;

REGALIS PATRIMONII FISCI PATRONO:

Nunc verò à Conſiliis Potentiſſimi Hiſpaniarum Regis PHILIPPI IV. in Supremo Caſtellæ Juſtitiæ Senatu.

Cum triplici Indice, uno Allegationum & Quæſtionum; altero Jurium quæ explicantur; tertio Rerum & Verborum copioſo.

LUGDUNI,

Sumptibus PETRI BORDE, JOANNIS, & PETRI ARNAUD.

M. DC. XCIX.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

LECTORI S.

QUARTUS noſter (LECTOR AMICE) Te conſalutat Liber; & quanvis in tribus præcedentibus Deciſionum & Allegationum, quos in lucem edidimus, benignitatem tuam ſemper expertus poſſim majori fiducia ad lectionem hujus ſecundæ Partis Allegationum Fiſcalium Te urgere, & potiùs gratias reddere debeam quàm Te ſupercilioſum ſuſpicari; tamen cùm omnia in rebus humanis perpetua mutabilitate conſiſtant, tuum lectionis noſtræ faſtidium timeo, & ſolitam benevolentiam expoſco. Ita ſpero, ut quanvis leviora ſint quæ ſcripſimus,

Majores majora quærant, mihi parva loquuto
Sufficit in veſtras ſæpe redire manus. VALE. *Martial. libro 9. epigram. 1.*

Summa Privilegii S. C. Majeſtatis.

SU Mageſtad Catholica por Privilegio dado en Madrid à doze diaz del mez de Agoſto de mil ſeiſcientos y quarenta y uno, da licencia al Señor Doctor D. Juan Baptiſta de Larrea del Conſejo de Su Mageſtad en el Real de Caſtilla, Cavalero del Orden de Santiago, ò à los que del poder ò facultad huvieren, de imprimir un Libro intitulado, *Allegationum Fiſcalium Pars ſecunda*, compueſto por el dicho Señor Don Juan Baptiſta de Larrea, por tiempo de diez años deſde el dia de la fecha de arriba, ſo las penas en el dicho privilegio contenidas.

Firmado, YO EL REY.

Por mandado del Rey nueſtro Señor, ANTONIO ALOSSA RODALTE.

APPROBATIO.

ALlegationum Fiſcalium Partem ſecundam *Joannis Baptiſtæ de Larrea*, volvimus; in eiſque omnia ſacræ Catholicæ Eccleſiæ documentis conformia invenimus; ideoquè prælo tradi poſſe in publicam utilitatem cenſuimus. Lugduni 7. Novembris 1644.

DEVILLE Provic. Gen.

Summa Privilegii Regis Chriſtianiſſimi.

LUDOVICUS XIV. Dei gratiâ Galliarum, & Navarræ Rex Chriſtianiſſimus ſingulari Privilegio ſanxit, ne quis per univerſos Regnorum ſuorum fines intra decem annos à die finitæ impreſſionis computandos imprimat, ſeu typis excudendos curet, aut venales habeat Libros, qui inſcribuntur, *Joannis Baptiſtæ Larrea Deciſiones Granatenſes, & Allegationes Fiſcales*, præter PHILIPPUM BORDE, Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos quibus ipſemet conceſſerit: Prohibuit inſuper eadem authoritate Regia omnibus ſuis ſubditis eoſdem libros extra Regni ſui limites imprimendos curare, vel quempiam, ubicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac inſtigare, ſine conſenſu dicti PHILIPPI BORDE; idque omne ſub confiſcatione Librorum, aliiſque pœnis contra delinquentes expreſſis, uti latiùs patet in Litteris datis Pariſiis die 6. Januarii 1668.

Ex mandato Regis Signatum DENIS.

Quievit hujus Editionis ultimæ prælum die 7. Januarii 1699.

AD

AD DOCTISSIMUM IN OMNI JURE

D. JOAN. BAPT. DE LARREA,

EQUITEM DIVI JACOBI,

A Consiliis pro Militia & Castella de Genesi, ejus Operum occasione hujus quarti Libri, Licentiatus DON FRANCISCUS DE VALDESPINO, Hispali Justitiam tenens, gratitudinis & admirationis ergò

SCRIBIT EPIGRAMMA.

QUARTA sub Eoos ascendunt lumina currus,
Lumina Phœbæis non nisi digna thronis.
Ascendunt non illa tubæ, non indiga famæ,
Non itidem lucis ambitiosa novæ.
Ipsa sibi famæ, nobis splendoris, & ipsi,
Dum rutilet, Soli Solis ad instar erunt.
Ascendunt, ut vecti super Pyrcemque, Phlegumque,
Sic circumcitiùs lumen in orbe ferant.
Sic subitum (& sanè miruv) sic currere Solem,
Atque indefessas cernimus ire vias.
Vultum sudor habet, tamen & festinans, anhelans
Semper ad ulterius nocte dieque volat.
Id Deus id jussit, requiem interdicit amatam;
Quin liceat fesso vel levis una quies.
Nedum cunctatur mundus, qui lucis egenus
Plecteret in tenebris, & sine luce moras.
Sic etiam te Solis equis, sic sede volantis
Phœbi compositum jussit adire Deus.
Ne si cunctteris requiem luat orbis uterque,
Et sit in obscuris indiga terra polis.
Quàm celer Europam curres, Indosque revises,
Doctus ad Austriacas ire, redire plagas.
Ter jam diffusum binis procul axibus orbem
Lustrasti, ô plenum dans sine nocte diem.
Nunc iterum quarto circumdas lampada cursu,
Immiscens Phœbi lumina luminibus.
Et sicut ante diem, quâ Sol fuit ille creatus,
Fulserunt orbi tres sine luce faces:
Sic etiam de luce tua tres antè refulgent,
Et daris in quarta Phœbus Apollo die.
Ergo age, jam reliquos propera circumdare cursus,
Donec ad hebdomadam septima lampas eat.
Et tunc more Dei festum dabis absque labore,
Et tibi tunc requiem cuncta operata dabunt.

SERIES
Allegationum, & Quæstionum.

ALLEG. LXVII.

Regis consilium petere obligatus sequi debet.

Quæst. IN erectionibus Ecclesiarum Regni Portugaliæ, in quibus auctoritate Apostolica Bullæ expeditæ fuerunt, ut præbendæ ab Episcopo providerentur auctoritate ordinaria cum Consilio Regis Joannis III. Portugaliæ; an Episcopus sequi debeat Consilium Regis, vel petere solum sufficiat. 1

ALLEG. LXVII.

De præscriptione quadragenaria cum titulo.

Quæst. Præscriptio quadragenaria cum titulo, ex quibus destruatur, vel non procedat. 8

ALLEG. LXIX.

De jurisdictione & prohibitione ædificandi furnos, & molendina.

Quæst. Iurisdictio qualiter probetur, vel adquiratur, & concessa à Principe jurisdictione territorii cùm furnis, & molendinis, an jus prohibendi hæc à vasallis fieri in territorio concedatur. 13

ALLEG. LXX.

De jurisdictione permissionis in locis dominorum vassallorum.

Quæst. De locis dominorum vassallorum, an eam jurisdictionem, quam populus habet per tolerantiam Principis in electione judicum ordinariorum, qui jurisdictionem exercent, & dicimus *Alcaldes Ordinarios*, possit Rex ipsi domino populi, vel aliis vendere. 18

ALLEG. LXXI.

Fiscus quomodò possit infirmare rem judicatam.

Quæst. De re judicata adversùs fiscum lata, quomodo possit infirmari, vel minui condemnatio. 22

ALLEG. LXXII.

Ad Tabelliones redituum Regalium, qui in civitatibus creati non pertinet conficere acta executorum supremi Senatus Patrimonii.

Quæst. Vendito officio Tabellionis redituum Regalium alicujus civitatis, quem dicimus *Escrivano de rentas*, an possit Tabellio petere, ut executiones, quæ fierent post conductionem redituum Regalium, aut si aliqui executores à Consilio supremo Regii Patrimonii mitterentur ad aliquam exactionem, necessariò coram eo acta judicialia fiant, non coram aliis Tabellionibus ejus loci. 24

ALLEG. LXXIII.

Confirmatio donationis à Principe facta non extenditur nisi ad quod verè donatum.

Quæst. Si Princeps donationem fecerit, & donatarius, cum donationem extenderit, postea rem donatam vendiderit, & princeps donationem & venditionem confirmaverit, nullum jus novum ex confirmatione adquiritur. 28

ALLEG. LXXIV.

Relatum respicit referentem solùm in eo quod justum est.

Quæst. Relatio facta in rescripto, vel concessione Principis accipienda de eo, eo quod in relato justè continetur, non quod injustè usurpatum.

Series Allegationum,

ALLEG. LXXV.

Fiscus præfertur pro credito institutioni majoratûs, qui factus cum reservatione alienandi.

Quæst. An si quis majoratum fecisset cum facultate disponendi, & alienandi bona usque ad mortem suam, si postea cum fisco contraxit, & ejus vectigalia administravit bona obligando, utrùm fiscus pro credito suo debeat præferri in eis bonis successoribus majoratûs. 32

ALLEG. LXXVI.

Primogenium institutum ex duabus partibus bonorum tempore mortis, interim ante mortem non impedit bona fisco obligari.

Quæst. Primogenio instituto ex causa onerosa pro matrimonio filii de duabus ex tribus partibus bonorum parentum, quæ haberet tempore mortis, cum clausula, *De constituto*, an si ante mortem fiscalibus juribus bona obligarentur à parentibus, possit majoratus aliquomodo fisci præferri. 34

ALLEG. LXXVII.

De salis pretii augmento.

Quæst. De salinis & illarum reductione ad Regale Patrimonium, & justo pretii salis augmento à nostro Rege facto, ut alia onera tributorum excusentur, pro explicatione *l.* 2. *tit.* 13. *lib.* 6. *l.* 19. *titul.* 8. *lib.* 9. *Recopilationis.* 40.

ALLEG. LXXVIII.

Executio quomodo procedat pro sale dato ad conservationem salinarum.

Quæst. Salinis alicui abdicatis, ut nomine Regis sal vendi possit, si ad piscationis conservationem domino salinarum sal à Rege concedatur, ita ut fidejussorem præstet de solvendo pretio, quomodo executio procedat. 45

ALLEG. LXXIX.

Executioni quæ fit contra fidejussorem, an possit reus principalis, se opponere, & petere copiam actorum.

Quæst. De tertio debitore an possit se opponere ad defendendum ejus fidejussorem, contra quem executio intenditur, & in hoc casu tertia copia actorum sit danda. 49

ALLEG. LXXX.

Remissio facta à principe pretii salis ob aliquam causam, ea non sequuta, non procedit.

Quæst. Pretium salis, quod auctum, decretum fuit à Principe cessare à die Divi Ioannis, ut ex eo fissæ millionum ejus loco subrogarentur; fissæ non solutæ usque ad mensem Augusti, non ante pretium salis cessare debet. 53

ALLEG. LXXXI.

Causa finali, ob quam Princeps concessit, non impleta, concessum non procedit.

Quæst. Rex noster in Comitiis generalibus Regno concessit quod debebat ex salis transportatione, ut suis expensis Regnum postea faceret, quia antea expensis Regalis Patrimonii facta transportatio, & reservata fuit summa, quæ à Rege consignata negotiatoribus, quos dicimus *Assentistas*, & reliquum donatum, Regnum petit hanc summam, fiscalis negat, quia ex parte Regni non adimpletum quod facere tenebatur. 55

ALLEG. XXXXII.

Officia à Rege vendita quando non admittunt lasionem.

Quæst. De officio, quod à Rege venditur, an læsio in eo possit considerari ad explicationem *l.* 1. *titul.* 15. *lib.* 5. *Recop.* 57

ALLEG.

ALLEG. LXXXIII.

De moneta crosa nostra Pragmatica anni 1628. & 1642. diminuta, quæ inventa fuit apud Thesaurarios Regios.

Quæst. Exactores portuorii, vel Thesaurarii Regis, quid probare debeant, ut Pragmatica diminutionis monetæ crosæ, quæ apud nos factæ, non possit eis nocere in pecunia, quæ apud eos inventa, sed periculo Principis diminutio cedat. p.60

ALLEG. LXXXIV.

Debitor generis non excusatur monetæ diminutione.

Quæst. Conductores gabellarum an censeantur debitores generis, vel speciei, id est, ejus quod ex vectigalibus & gabellis procedit, ut diminutæ pecuniæ damnum effugiant, si dixerint fuisse apud eos nummos ex vectigalibus tempore quo lex diminutionis edita fuit pro explicatione legum 1. 2. & 3. *tit. 9. lib. Recop.* 64

ALLEG. LXXXV.

Thesaurario Regis non admittenda solutio litterarum Cambii, in quibus diminutio monetæ tribuitur Regis creditori.

Quæst. Thesaurarius tributorum aliquibus mensibus postquam tributa solvere debebat litteras Cambii obtulit pro debiti solutione, paulo antequam mutatio monetæ fieret, quibus delegabatur pecunia Principi solvenda in moneta tunc currenti, an liberetur, si edita lege mutationis postea litteræ in dimidio valore minuto solvantur. 68

ALLEG. LXXXVI.

Monasteria & Regulares non possunt habere officia sæcularia.

Quæst. Monasteria an possint habere officia Indiarum, ut in eis possit fieri renunciatio eorum officiorum, quæ à Principe perpetua facta, ut per substitutum possint exerceri. 70

ALLEG. LXXXVII.

De confessione, & allegatione à Procuratore facta.

Quæst. An Procurator in confessione domino nocere possit, & subducto mandato ab actis processus sufficiat testimonium, quo Tabellio fidem faciat, coram eo exhibitum mandatum, & Petrum Procuratorem habere speciale ad illud judicium. 76

ALLEG. LXXXVIII.

In contractibus quando de scriptura conventio fit, illa est necessaria ad ejus valorem.

Quæst. Utrum si conventio fiat inter fiscum & aliquem de venditione alicujus rei fiscalis, approbatione Senatus supremi Regalis Patrimonii; eo tamen adjecto, ut fieret scriptura, an contractus perfectus censeri possit, antequam scriptura conficiatur solùm ex pacto, & obligatione præcedente. 78.

ALLEG. LXXXIX.

Augmentum rei datæ, quando concessum non videatur à Principe.

Quæst. Princeps qui aliquod officium vel privilegium concessit quando videatur concedere augmentum, quod post concessionem in ea re factum fuisset. 81

ALLEG. XC.

De jure tertii, eo non citato per modum gubernationis decerni non potest.

Quæst. An ratione gubernationis procedi possit circa suppressionem Ecclesiæ quam Patronus fundavit, quia Parochia, in cujus territorio erecta dicebat sine permissu Ecclesiam constructam, & ideo absque mora judicii ex gubernatione statim diruendam. 84

Series Allegat. & Quæst.

ALLEG. XCI.

De subreptione, & obreptione.

Quæst. Reseriptum & privilegium quando ex subreptione, vel obreptione nullum reddatur. 86

ALLEG. XCII.

De observantia interpretativa.

Quæst. Consuetudo & observantia interpretativa ad regum donationes quomodo admittenda, & quid operetur. 90

ALLEG. XCIII.

Relatio in contrahendo ad alium contractum, omnia, & quæ non excepta, comprehendit.

Quæst. Conductor vectigalium cum solitis conditionibus adjecit ultra pretium conventum conductionis eum soluturum duo mille aureos in quolibet anno ad regni propugnacula sustinenda; finita conductione, alter qui in ea successit cum eisdem qualitatibus & conditionibus conduxit; quæritur, an ad duos mille aureos teneatur. 93

ALLEG. XCIV.

Renunciatio officii, quod ex sua natura non est renuntiabile, non adquiritur, etsi aliquando renuncietur

Quæst. De officio, quod prohibetur renuntiari, an si à principe admissa sit, illud maneat renuntiabile pro explicatione *l.* 17. *tit.* 3. & totius *tit.* 4. *lib.* 7. *R.* 96

ALLEG. XCV.

Officii renunciatione falsa probata, fisco officium applicandum.

Quæst. De falsitate renuntiationis officii quomodo probetur, ut ex illius defectu, & invaliditate fisco officium sit applicandum. 100

ALLEG XCVI.

De falsitatis probatione ex indiciis.

Quæst. Falsitatis crimen an probetur præsumptionibus, & quæ ejus conjecturæ sufficiant. 106

ALLEG. XCVII.

De Pœna falsi.

Quæst. De pœna falsitatis instrumenti, & nova explicatione *l. transigere. C. de transactionibus.* 111

ALLEG. XCVIII.

De confirmatione necessaria ad officiorum Indiarum renunciationem.

Quæst. Officium in novo orbe Indiarum an possit renunciari sine confirmatione supremi Senatus Indiarum, & ea data cum qualitate, illa non impleta procedere possit confirmatio. 113

ALLEG. XCIX.

Fraus ex quibus probetur in taxatione officiorum Indiarum.

Quæst. In venditione, & taxatione officiorum quomodo fraus probetur, & retractus pro eodem pretio, id est *tanteo*, quando competat fisco in officiis Indiarum. 115

ALLEG. C.

Magistratuum auctoritas.

Quæst. De auctoritate Magistratuum, & quantum debeat Princeps de ea curare. 119

ALLEG. CI.

Delationibus contra Magistratus Princeps non deferat.

Quæst. An delationes contra Magistratus Princeps facilè credere debeat, quia optimi subjacent calumniis. 122

ALLEG. CII.

Princeps contra Magistratus calumnias acriter vindicet.

Quæst. Calumniosæ adversùs Magistratus & Gubernatores delationes gravissima pœna corporali puniendæ, & velut in crimine læsæ majestatis nunquam remittantur. 125

ALLEG

ALLEG. CIII.

Princeps Magistratibus fidat, & eorum defectus occultet.

Quæst. Principem an deceat fidere Magistratibus, & eorum defectus occultare, ne aliter à subditis illi contemnantur. 130

ALLEG. CIV.

Negotiatio, & mercatura non potest aliquatenus Magistratibus permitti.

Quæst. Si salaria aliquo modo minuerentur, vel non sufficerent Magistratibus, an possit aliquo modo negotiatio & mercatura eis permitti. 133

ALLEG. CV.

Sportulæ, apud nos Propinas, *si non sufficiant emeritis Senatoribus, isti præferendi.*

Quæst. Vtrum ex distributionibus, quæ Consiliariis dantur ultra salarium ex condemnationibus quæ fiunt in Senatu, & deserviunt ad illas sportulas, quas dicimus *Propinas*, si aliqui sint Senatores emeriti, & omnibus non sufficiant expensæ justitiæ, ex quibus solvuntur, an qui in exercitio muneris sunt, alii debeant præferri, vel inter omnes proportione sportulæ, dividendæ & diminuendæ 136

ALLEG. CVI.

Læsio contractus, in quo scripturam faciendam conventum fuit, non regulanda, nisi à tempore, quo scriptura facta, vel facienda.

Quæst. In contractu fiscali, in quo scripturam faciendam conventum fuit, ut in Allegatione 88. notavimus, ad remedium læsionis, quæ fisco competere potest, tempus attendendum est præsens; si scriptura facta non sit, vel cum fieret, non verò conventionis tempus 141

ALLEG. CVII.

Fiscali citatio facta non præsumitur, nisi appareat.

Quæst. Procuratori fiscali, an præsumatur facta citatio in judicio fisci, quod expeditum est, si de citatione non appareret. 143

ALLEG. CVIII.

Lictoris majoris officium generaliter venditum, an omnes lictores minores, sine distinctione comprehendat.

Quæst. Vendito officio lictoris majoris alicujus urbis, & confessione facta, ut omnes lictores minores vulgo *Alquazites*, ab eo nominentur, cui officium venditum, an possit nominare lictores, qui executores dicuntur, & eligi solent à Consilio urbis, ut bona publica, idest, *propios*, civitatis à debitoribus exigant. 147

ALLEG. CIX.

Pascua communia quomodo Princeps restringere possit.

Quæst. An Princeps pascua communia populorum possit restringere ad illud oppidum, in cujus territorio pascua sunt, pro explicatione legum 11. & 13. *tit.* 7. *lib.* 7. *Recopil.*

ALLEG. CX.

Dehesas de pascuis publicis, ut fiant, & concedere, vel donare terras communes, domini vassallorum non possunt in suo territorio.

Quæst. An domini vassallorum possint in terris suæ jurisdictionis concedere facultatem, ut terræ quæ pastus fuerint ad culturam reducantur, vel ad id de illis quæ dicuntur *valdios*, donationes facere, aut disponere, ut de pascuis publicis in aliqua parte fiant *Dehesas*, ad explicationem *l.* 11. *tit.* 7. *lib.* 7. *Recop.* 155

ALLEG. CXI.

Gabella debetur ex locatione fructuum.

Quæst. Fundus quando cum fructibus, vel ad pastum locatur, an consideretur venditio fructuum, vel locatio ad gabellam solvendam, pro interpretatione *l.* 12. & *l.* 13. *tit.* 17. *l.* 9. *titul.* 18. *lib.* 9. *Recopilat.* 160

Series Alleg. & Quæſt.

ALLEG. CXII.

Pater pro oneribus dig itatis filii quomodo teneatur.

Quæſt. An pater pro filiofamilias in ſua poteſtate conſtituto teneatur ad onera dignitatis, quam filius obtinuit, patre petente, vel ſciente, & non contradicente, & in Equeſtris Ordinis militia, ſi ei ex voluntate patris filius adſcribitur, debeat ſuis expenſis pater dare ſubſtitutum ad bellum pro filio, quando ex minori ætate, vel alio impedimento filius bello intereſſe non valet, ad *l.1.tit* 1. *lib.6. Recopilat.* 167.

ALLEG. CXIII.

Officia duo exercens, pro illis duobus ad onera tenetur.

Quæſt. De materia præcedentis quæſtionis utrùm qui officium vel ſtipendium habet in Aula Regia, & ſimul Equeſtris Ordinis fuerit miles, ſi teneatur perſonaliter Regem ad bellum comitari pro officio & ſervitio quod circa eum exercet etiam debeat in militia Ordinis ſubſtitutum præſtare. 175

ALLEG. CXIV.

Princeps poteſt vaſallum innocentem periculo mortis exponere pro communi bono.

Quæſt. Princeps, vel Reſpublica, utrùm poſſit vaſſallum, vel civem innocentem morti certæ exponere pro publica utilitate. 179

ALLEG. CXV.

Principis quæſit poteſtas, ut alteri jus quæſitum tollat.

Quæſt. De Principis poteſtate, an locum habeat circa derogationes contractuum, & mutationem ultimæ diſpoſitionis, & fundationes majoratuum. 183.

ALLEG. CXVI.

De Duello.

Quæſt. An duella boni publici cauſâ iniri poſſint, civéſque exponi periculo certaminis. 191

ALLEG. CXVII.

Duella an apud nos cum Luſitanis permiti poſſint ex cauſa publica rebellionis Luſitanorum.

Quæſt. De duellis, & quando illa Princeps permittere poſſit. Pro explicatione *tit.8. & ejus legum, lib.9. Recopil.* 195.

ALLEG. CXVIII.

De recuſatione Senatoris.

Quæſt. De judicis, vel Senatoris recuſatione, an rectè procedat ex eo quòd antequam Senator in libro ſcripſerit de quæſtione circa quam judicium verſatur. 209

ALLEG. CXIX.

De officiorum venditione à Rege facienda, & novis officiis creandis.

Quæſt. De jure Regio ad creanda nova officia Decurionum, Tabellionum, & ſimilium, & an procedat, ſi in jam creatis, aut venditis Rex ſe obligaverit ad nova officia non præſtanda. 216.

ALLEG. CXX. & ult.

De ceſſione retractûs, quando procedat.

Quæſt. An de' jure communi Retractus ſanguinis, vel ex directo dominio extraneo cedi poſſit? Pro explicatione *l.69.tit.18. p.3. & l.29. tit.8. part.5. & l.7. & l.13. tit.11. & l.1. tit.5.l.5. Recop.* 222

INDEX

INDEX

Jurium quæ de jure Hiſpanico, Canonico & civili explicantur.

Regni Hiſpanorum partitæ.

Lege 1. tit. 16. p.2. alleg. 102. num.11. pag.127
l.1.tit. 11. p.2. alleg. 109. n.9. pag. 151
l.1.tit.11.p.2. alleg.110.n.22. p.157
l.1.& 2. tit.3.p.7.alleg.119.n.6. pag.216
l.1.tit.5.p.5.alleg,78.n.3. p.45
l.1.tit.8.p.5.alleg.111.n.3. p.160
l.1.tit.4.p.6. alleg.112.n.1. pag.167
l.1.tit.1.p.6.alleg.113. n.23. pag.177
l.1.tit.1.p.2.alleg.77. n.26. p.43
l.1.tit.1.p.2.alleg.109.n.9. p.151
l.1.tit. 1. p.2. alleg. 115. n.7. & 35. p.184. 187.
l.2.tit.3.p.7.alleg.117.n.31. p.201
l.2.tit.18.p.3.alleg.73. n.6. p.28
l.2.tit.4.p.3.alleg. 94.n.15. p.97
l.2.tit.6.p.5.alleg.69.n.19. p.15
l.2.tit.3.p.5.alleg.83.n.1. p.60
l.5.& 6.tit.2.p.1.alleg.92.n.15. p.91
l.3.tit.19.p.2.alleg. 112. n.2. p.167
l.3.45. tit. 19.p. 2 alleg. 114. numero 10. p 180.
l.3.tit.2.p.5.alleg. 67.n.8. p.3
l.3.tit. 3.p.5.alleg.84.n.13. p.65
l.3.tit.4.p.6.alleg.112.n.1. p.167
l.4.tit.24.p.3. alleg.71.n.1. p.22
l.4.tit.2.p.3.alleg.79.n.15. p.51
l.4.tit.4.p.3.alleg.86.n.8. p.72
l.4.tit.17.p.3.alleg.86.n.27. p.73
l.4.tit.23.p.3.alleg.90.n.3. p.84
l.4.tit.33.p.4.alleg.92.n.15. p.91
l.4.tit.33.p.7.alleg.92.n.14. ibid.
l.5.tit.20.p.1.alleg.77.n.11. p 41
l.5.tit.20.p.1.alleg.109.n.25. p.163
l.5.tit.6.p.1.alleg. 111.n.37. p.164
l.5.tit.26.p.1.alleg.115.n.35. p.187
l.5.tit.20.p.2.alleg 77.n.29. p.43
l.5.tit.5.p.5. alleg.104.n.3. p.133
l.5.tit.10.p.7.alleg.112.n.46. p.173
l.5.tit.19.p.3.alleg.107.n.16. p.144
l.6.tit.24 p.4.alleg.86.n.32. p.74
l.6.tit.5.p.5.alleg.88.n.6. p.78
l.6.tit.7.p.7.alleg.97.n.11. p.112
l.7.tit.18.p.4.alleg.100.n.3. p.110
l.7. & 8.tit.4. p.6. alleg. 112.n.4.p.168. & alleg.113. n.23. 177
l.7.tit.29.p.3.alleg.109.n.10. p.159
l.8.tit.14.p.1.alleg.69.n.4. p.13
l.8.tit.4.p.5.alleg.76.n.11. p.36
l.8.tit.33.p.7.alleg.110 n.8. p.155
l.8 tit.14.p.7.alleg.114.n.32. p.173
l.8.tit.14.p.1.alleg.69.n.17. p.15
l.8.tit.14.p.7.alleg.117.n.6. p.195
l.8.tit.3.p.7.alleg.117. n.38. p.203
l.9.tit.19.p.3.alleg.96.n.28. p.110
l.9.tit.28.p.3.alleg.110. n.17. p.156
l.9.tit.5.p.5.alleg. 78.n.3. p.45
l.9.tit.5.p.5.alleg.78.n.17. p.47
l.9.tit. 31.p.7.alleg. 112.n.46. p.173
l.10.tit. 19. p.6. alleg. 106. n.3. p.141. & alleg.71.n.8. p.22
l.11.tit.28.p.3.alleg.80.n.15. p.54
l.11.tit.28.p.3.alleg.77.n.7. p.41
l.11.tit.14.p.5.alleg 79.n.1. 49
l.11.tit.5.p.5 alleg.111.n.13. p.161
l.12.tit.1.p.2.alleg.70.n.6. p.19
l.12.tit.29.p.3.alleg.68 n.24. p.11
l.13.tit.7.p.2.alleg.112.n.1. p.167
l.13.tit.23.p.3.alleg.109.n.30. p.154.
l.14.tit 8.p.5.alleg.111.n.6. p.160
l.15.tit.19.p.3.alleg.96.n.30. p.110
l.13.tit.17.p.3.alleg.110.n.13. p.156
l.17.tit.31.p 3.alleg 94.n.15. p.97
l.18.tit.5.p.1.alleg.67.n.17. p.4
l.19.tit.22.p.3.alleg.78.n.11. p.46
l.21.tit.9.p.7.alleg.95.n.34. p.105
l.22.tit.22.p.3.alleg.107.n.17. p.145
l.22.tit.22.p.3.alleg. 109.n.4. p.151
l.24.tit.11.p 4.alleg.113. n.50. p.189
l.25.tit.23.p.3.alleg.71.n.1. p.32
l.26.tit.13.p.5 alleg.105.n.3. p.136
l.26.tit.18 p.3.alleg.92.n.14. p.91
l.28.tit.13.p.5. alleg. 105.n.3. p.136
l.28.& 29. tit.13. p.5. alleg. 105. num. 9. p.137
l.29.tit.9.p.6. alleg.75.n.8. p.33
l.29.tit.9.p.3.alleg.68.n.28. p 11
l.30.tit.18.p.3.alleg.115.n.36. p.187

l.40.tit.18.p.3.alleg.68.n.24 p.11
l.42.tit.18.p.5.alleg.92.n.2. p.90
l.63.tit.5.p.5.alleg.111.n.27. p.163

Tauri.

LEge 17.Tauri alleg.75.n.6. p.32
l.17.Tauri alleg.79.n.1.& 6. p.34 35.
l.21. Tauri alleg. 76. n. 24. 25. & 26.p. 38.
l.21.& 20. Tauri alleg.102.n.18. p.128
l.22.Tauri alleg. 76.n. 16. p.37
l.23.Tauri alleg.76. n.9. p.35
l.25 Tauri alleg.76.n.12. p.36
l.29.Tauri alleg.76.n.25. p.38
l.41 Tauri alleg 69. n.5. p.14
l.44.Tauri alleg.75.n.6. p.32

Novæ Recopilationis.

LEge 1.tit.6.lib.1.Recop. alleg.67.n.17. p.4.
l.1.tit.29. lib.3. Recop.alleg. 94. num.15. p.97.
l.1.tit.15.lib.4. Recop. alleg.69. num. 4. p.13
l.1.tit.1. lib.4. Recopil. alleg. 70. num.4. p.18
l.1. tit.21.lib.4 Recop.alleg.78.n.3. p.45
l.1. tit. 2. lib. 4. Recop. alleg. 79. n. 13. p.51.
l.1. tit. 15. lib.4. Recop. alleg. 109 n.21 p.152
l.1. tit. 10. lib.5. Recopil. alleg.68. n.1. p. 8.
l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.68. num.8. p.9.
l.1. tit. 10. lib. 5. Recopil. alleg 68. n.30. p.11.
l.1.tit.10. lib.5. Recop. alleg. 69. num.4. p.13.
l.1.tit.7.lib.5. Recop.alleg.69.n.5. p.14
l.1.tit. 10. lib. 5. Recop. alleg. 70. n. 5. p.19
l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.92. num.10. p.91
l.1.tit 13.lib.6. Recop. alleg. 77. num.7. p.41.
l.1. tit.7. lib.7.Recop. alleg.109. num.6. p.151
l.1. tit. 7.lib.7. Recop. alleg.110. num.17 p.156.
l.1.tit.10. lib.5.Recop. alleg. 119.num. 17. p.219
l.2.§.25. tit.2.lib.9.Recop. alleg. 120. n.5. p.223
l.2. tit. 2. lib.2. Recop. alleg. 69. num.13. p.14.
l.2.tit.6. lib.3. Recop. alleg. 77. num. 13. p.41.
l.2. tit.6.lib.3. Recop. alleg. 104. numer.3. p.133
l.2.tit.15. lib.4. Recop. alleg. 69. num.13. p.14.
l.2. tit. 1. lib.4.Recop. alleg.70. n.4 p.18.
l.2.tit.19. lib.4. Recop. alleg.71. numer.1. p.22.
l.2.tit.21.lib.4.Recop. alleg.78.n.3. pag.45.
l.2.tit.15.lib.4. Recop. alleg. 109. num.12. p.152.
l.2. & 3. tit.14.lib.4. Recop. alleg. num.5. n.11. p.184
l.2.tit. 16. lib.5. Recop. alleg. 88. num. 9. p.78.
l. 2.tit.2.lib.7. Recop. alleg. 70. numer.1. p.18.
l.2.tit.4.lib.7. Recop. alleg.94. num.27. p.98
l.2.tit.9.lib.5. Recopil. alleg. 84. num. 16. p.66.
l.2. tit.4. lib.3. Recop. alleg.94. num. 15. p.97.
l.3.tit.21.lib.8. Recop.alleg. 116. numer.3. p.191
l.3.tit.18.lib.8. Recop.alleg. 117. numer.20. p.159.
l.3. tit.1.lib.2. Recop.alleg.69.numer.13. p.14.
l.3.tit.13. lib.2. Recop. alleg.101. num.20 p.124.
l.3.tit.1. lib.4. Recop.alleg.70.n.4. p.18
l.3.tit.17.lib.3.Recop.alleg.71.n.1. p.22
l.3.tit.10.lib.5. Recop. alleg.69. numer.6. p.114.
l.3.tit.4.lib.7. Recop. alleg. 94. numer.29. p.99.
l.3. tit.7.lib.7. Recop. alleg. 190. num.30. p.154.
l.3. tit.31. lib.8. Recop. alleg.114. num.32. p.183
l.3.tit.9. lib.9. Recop. alleg. 84. num.17. p.66.
l.4.tit.17.lib.4. Recop. alleg.71.n.1. p.22
l.4. tit.17. lib.4. Recop. alleg. 107.num.8. p.144.
l.4. tit.4.lib.7.Recop. alleg.94. numer. 30. p.99
l.4. tit.4. lib.7. Recop. alleg. 95. numero.1 p.100
l.5. tit.4. lib.7. Recop. alleg. 94. num. 31. p.99.
l.5.tit.9. lib.7. Recop. alleg. 133. numer. 14. p.176
l.6. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. num.32 p.99.

l.7.tit.20.lib.2.Recop. alleg.76. num. 16. p.37
l.7. tit.6. lib.5. recop. alleg.76. num.6. p. 35.
l.7. tit.7. lib.5. Recop. alleg.115. c. 32. p. 187.
l.7. tit.18.lib.9. Recop. alleg.111.n.42.p. 165
l.8.tit.18. lib.9. Recop. alleg. 111. nu.37.p. 164.
l.8.tit.8. lib.8.Recop. alleg. 117. num.25.p. 220
lib.8.tit.15.lib.8. Recop.alleg.119.num.14.p. 218.
l.9.tit.6. lib.2. Recop. alleg.77. num.13. p. 41.
l.9.tit.6. lib.2. Recop. alleg. 78. num.22. p.48.
l.9. tit.6. lib.3. Recop. alleg.69.n.19. p.15.
l.9.tit.18.lib.9. Recop. alleg.111. num. 14. & n.19. p.162. 163
l.10. tit.17. lib.4. Recop. alleg.95. n.35.p. 105.
l.10.tit.8.lib. 8. Recop. alleg.117 num.19. p. 199
l.10.tit.8. lib.8. Recop. alleg 117. num.36.p. 202
l.11.tit.25. lib.4. Recop. alleg. 69.nu. 13. p. 14.
l.1. tit.7. lib.7. Recop. alleg. 110. num. 2. 155
l.12.tit.11. lib.6.Recop. alleg.69. num.5.p. 14.
l.13.tit.11. lib.6. Recop. alleg. 69. num. 19 p.16.
l.13.tit.7. lib.7. Recop. alleg.109. num.1.p. 150.
l.13.& 14.tit.7. lib.7. Recop. alleg.110. n. 12. p.156
l.13.& 12.tit.7. lib.7. Recop. alleg.111.n.19. p.162.
l.13.tit.25.lib.4. Recop. alleg. 69.n.28. & 30. p.16.
l.13. tit.3. lib.4. Recop. alleg.103. nu. 7.p. 131.
l.14 tit.6 lib.3. Recop.alleg. 78.num.22.& n.23. p.48
l.15.tit.20. lib.2. Recop. alleg.79.num. 7.p. 50
l.15.tit.10. lib.5. Recop. alleg. 115. nu.24.p. 186.
l.15.tit.11. lib 6. Recop. alleg. 69.num.19.p. 15.
l.17.tit.10. lib. 2. Recop. alleg.118. n.7.p 210.
l.17.tit.10.lib.5. Recop. alleg.68. num. 30. p.11.
l.18 tit.5. lib.2.Recop. alleg.111.nu.7.p. 210.
l.19.tit.21. lib.4. Recop.alleg.79.nu.4.p. 49.
l.19.tit.8.lib.9. Recop. alleg. 77. num.15. p. 42
l.19.tit.8. lib.9. Recop. alleg. 80. num. 15. 54.
l.41.tit.4.lib.3. Recop. alleg.79. num. 1.p. 49.
l.43. tit. 5. lib.2. Recop. all. 118. num.11. p.210.
l.46 tit.21. lib.5. Recop.alleg. 105. num.5. p.136
l.57. tit.5.lib.2. Recop. alleg. 101.nu.20. p.124.

Ordinamenti.

LEge 2. tit.9.lib.5. ordinamenti, alleg. 68.n.1. p.8
l.9.10.tit. 13. lib.3. ordinamenti, alleg. 86. n.7. p.71.
l.10.tit.2. lib.7. ordinamenti, alleg. 86.n.7. ibid.
l.15.tit.18.lib.2. ordinamenti. alleg.86.n.5. ibid.
l.17 tit.3.lib.1.ordinamenti, all.86. num.6. ibid.

Iuris canonici, Ex Decretalibus.

CAp.ad audientiam,de reſcriptis,alleg. 91.n.2. p.87
c. auditis, de electione, alleg. 91. n. 21. p. 88.
c.accedentibus, de privilegiis, alleg. 92. n.2. p 90
c. Abbate ſancti Silvani, de verb. ſignif. alleg.94. n.15. p.97
c. ad audientiam, de decimis, alleg. 94. n.26. p.98
c.cum olim, verſ. verum, de arbitris, all. 67.n.7.& 29 p.3.& 6
c.cum in veteri 52. de electione,alleg.67. n.9. p.3
c.cum ſuper, de officio delegati, alleg. 69. n. 32 p.17
c.cæterum,de judiciis, alleg.70.num. 20. p. 21.
c.cum ſuper de re judic. alleg.79.nu. 22. p. 52.
c.cum dilecti 6.de donat. alleg.89.nu 8.p. 82.
c.cum M.9. de conſtit. alleg 89.nu.24. p. 82.
c.cum inter 16. de electione, alleg.90. n.4. p.96.

c. conquerente, de restit. spoliat. alleg. 90. n. 7. p. 85
c. cæterum, de rescriptis, alleg. 9. num. 7. p. 87
c. constitutus 29. de rescript. alleg. 91. n. 20. p. 88
c. cum dilectus, de consuetudine, alleg. 92. n. 1. p. 90
c. cum venissent de judiciis, alleg. 92. n. 14. p. 91
c. cum olim 22. de re judic. alleg. 92. nu. 17. p. 92
c. cum dilectus, de consuetudine, alleg. 92. n. 15. & alleg. 94. n. 15. p. 97
c. cum dilecti, de donat. alleg. 96. num. 12. p. 108
c. cum dilectus de succes. ab intestato alleg. 99. n. 25. p. 117
c. cum in juventute, de præsumpt. alleg. 101. n. 17. p. 123
c. cum dilectus, de empt. & venditione, alleg. 107. n. 23. p. 145
c. conquerente. de restit. spoliat. alleg. 109. n. 4. p. 151
c. cum venissent, de instit. alleg. 110. n. 19. p. 157
c. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & prop. alleg. 110. n. 19. ibid.
c. cum inferior, de major. & obed. alleg. 110. n. 24. ibid.
c. cum contingat, de foro compet. alleg. 110. n. 34. p. 158
c. cum dilectus, de consuetudine, alleg. 111. n. 18. p. 162
c. causam quæ 28. de rescriptis, alleg. 115. n. 9. p. 184
c. cum inter, de except. alleg. 118. num. 2. p. 209
c. dudum, de decimis, alleg. 94. nu. 23. p. 98. & alleg. 109. n. 22. p. 153
c. dilectus 19. de præbendis, alleg. 89. nu. 14. p. 82
c. ex transmissa, qui filii sint legitimi, alleg. 96. n. 18. p. 108
c. ex litteris, de probat. alleg. 113. num. 5. p. 175
c. ex rescripto 9. de jurejurando, alleg. 114. n. 12. p. 180
c. extirpandæ. §. qui vero, de præbend. alleg. 72. n. 12. p. 25
c. examinata, de confir. utili vel inutili, alleg. 88. n. 20. p. 80
c. fin. de consuetudine, alleg. 92. nu. 10. p. 91.
c. fin. de succes. ab intestato, alleg. 96. n. 12. p. 108
c. fin. de precariis, alleg. 109. n. 20. p. 153
c. fin. de precariis, alleg. 68. n. 16. p. 10
c. finem litibus, de dolo & contum. alleg. 70. n. 19. p. 21
c. fin. de præscript. alleg 74. n. 2. p. 30
c. fin. de verb. sign. f. alleg. 88. num. 14. p. 79
c. in præsentia, de probat. alleg. 95. num. 22. p. 103
c. inter dilectos de fide instrument. alleg. 95. n. 23. ibid.
c. inter, de clericis peregrin. alleg. 96. nu. 14. p. 108
c. inter dilectos, de fide instrum. alleg. 96. n. 27. p. 110
c. ille vos, de pignor. alleg. 99. num. 15. p. 117.
c. inquisitionis, §. tertiæ dubitationis, de accusat. alleg. 101. n. 17. p. 123
c. illud, de jure Patronatus, alleg. 67. n. 17. p. 4.
c. irrefragabili, de offic. ordin. alleg. 70. n. 20. p. 21.
c. ille, ne sede vacante, alleg. 73. n. 6. p. 28
c. innotuit, de electione alleg. 86. num. 5. p. 71.
c. in nostra, de rescriptis, alleg. 91. num. 11. p. 87.
c. litteris 14. de præsumpt. alleg. 95. nu. 22. & alleg. 96. n. 14. p. 103
c. licet, de crimine falsi alleg. 96. num. 27. p. 110.
c. licet, de offic. ordin alleg. 72. num. 21. p. 26
c. nulli de rebus Ecclesiæ alleg. 94. num. 12. p. 97.
c. non debet, de reg. juris all. 112. num. 7. p. 168
c. novit. de his quæ fiunt à Prælato, alleg. 67. n. 7.
c. ne pro defectu 41. de electione, all. 67. num. 9. ibid.
c. nam, & ego, de verb. signific. alleg. 85. n. 3. p. 68
c. olim de verb. signific. alleg. 73. num. 3. p. 28.
c. Pastoralis, de donat. alleg. 108. num. 12 p. 148
c. 1. & 2. ne clerici vel voventes, alleg. 111. n. 44. p. 165
c. postulasti, de conces. præbendæ, alleg. 113. n. 13 p. 176
c. 1. de clerico pugnante in duello, alleg. 116. n. 3. p. 191
c. 1 de purgatione vulgari, all. 116. num. 3. ibid.
c. per venerabilem, qui filii sint legitimi alleg. 115. n. 34. p. 187. & §. rationibus, alleg. 67. n. 14. p. 4.
c. 1. de foro compet. alleg. 67. num. 21. p. 5.
c. 1. de tregua & pace, alleg. 69. num. 18. p. 15

Index Jurium.

c.1.de transact. alleg.73.n.1. p.28
c.1. de libelli oblatione,alleg.79. num. 15. p.51.
c.1. de emptione & venditione,alleg. 82. n.6. p.58
c.1. ne clerici vel Monachi alleg.86. nu.1. p.70
c.1. de milite vasallo alleg. 86. num. 20. p.72
c.postulasti, de rescriptis alleg.91. num.1. p.86,
c.1.& 2.de filiis Presb. alleg.91 n.4. p.87
c.proposuit.de appellat.allegat.118. num.8. p.210
c.1.de purgatione vulgari alleg.117. n.35. p.202.
c.prohibemus, de decimis alleg.120. nu.4. p.222.
c.quanto, de his quæ fiunt à Prælato alleg.67.n.7. p.3
c.quia intentionis 29. de privilegiis, alleg. 73 n.7. p.2
c.quia diversitatem, de conces. præbendæ alleg.73.n.10. p.29
c.quanto,de censibus alleg.77. n.11. p.41. & n.31. p.44
c.quia circa, de privilegiis alleg.77. nu.31. ibid.
c.quoad consultationem, de re judic. alleg. 78.n.11. p.46
c quoniam Abbas, de offic.& potest. judicis obligati,alleg.78. n.19. p.47
cquanto,de offic. ordin. alleg.86.num.2.p. 71
c.quanto, de censibus alleg. 86. num.38. p. 74
c.quia circa, de privilegiis alleg. 89. nu.3 p. 81
c.quam gravi, de crimine falsi alleg.96. n. 27 p.110
c.quoniam contra falsam, de probat. alleg. 96.n.28. p.110
c.quæsivit.de his quæ fiunt à majori parte alleg.112.n.7. p.168
c.solitæ, de majorit. & obed. alleg.68. nu. 14. p.4
c.de jure patronatus alleg.67.num.17. ibidem.
c. super quibusdam. §. præterea, de verb. signif.alleg.77.n.7. p.41
c. suggestum, de decimis,alleg.77.n.11. p. 41.& alleg.86.num.38. p.74.
c. sedes,de rescriptis alleg. 77. n.30. p.43.
c. super quibusdam.§. præterea, de verb. signific.all.80 n.15. p.54
c. secundo requirit, de appellat. alleg. 88. n.14. p.79
c.super litteris, de rescriptis, alleg.91. n.1. p.86.
c. sedes, de rescriptis,alleg. 91. nu.15. p.88.
c.super eo,de offic.delegat. alleg.91. nu.19. ibid.
c.2. de donat. inter alleg. 94. numer. 34. p.99
c. scriptum, de electione alleg.94.nu.34. ibid.
c.solitæ,de majorit.& obed all.100. num.3. p.119.& all.105.num.30. p.140
c.sedes 15. de rescriptis alleg. 108. num.11. p.148
c suggestum, de decimis alleg.109. nu.25 p.153.
c.2.de purgatione vulgari,alleg.117.nu.6. p.196
c.testibus 29.de testibus. alleg.82.num.14. p.59.
c. venerabili 37. de offic. & potestate deleg. alleg.67.nu.9. p.3
c. veniens de præscript. alleg. 68. num. 2. p.8
c.ultimo, de sepulturis,alleg.89. num.4.p. 81
c.unico, de excessibus prælat. all.90. nu.12. p.85.
c. ultimo de officio delegati,alleg.112. n.4. p.168.
c.verum, de foro competenti alleg. 113. n.22. p.177

Ex sexto Decretalium.

CAp.accessorium,de reg.juris in 6. alleg.72. n.5. p.24
c.cum personæ. §. quod si tales de privilegiis lib.6. alle. 68. num. 1. p.8. allegat. 69.n.4. p.13.
c.cum auctoritate, §. licet de conces. præbendæ, lib.6 alleg.113. n.8. p.175
c.fin. in principio,de offic. deleg. lib.6. alleg.67.n.14. p.4
c.fin.de præscript. lib.6. alleg. 68. num.24. p.11.
c.fin.§. sane, ut lite pendente lib.6. alleg. 79.n.3. p.49
c. fin. de filiis presbyt. lib.6. alleg. 91. n.4. p.87
c.felicis 5.de pœnis lib.6. alleg.102. nu.10. p.127.
c.gratia,de rescriptis lib.6. alleg.91. nu.20. p.88
c.licet Episcopus. de præbendis lib.6. alleg.90. n.10. p.85
c.1.de præscript. lib.6. alleg. 68. num.1.& alleg 69.n.4 p.13
c.possessor de reg. juris lib. 6. alleg.68.n 24.p.11.& alleg.74.n.1. p.30
c.1.de electione lib.6.alleg. 90. nu.3. p.84

c.1 de jurejurando lib.6.alleg.94.num.23. p.28
c. de homicidio lib.6. alleg.96. num. 14. p.108
c. præsenti §.porro de offic. ordin. lib.6. alleg.105.n.2. p.136.
c.1. de clericis non resident. lib.6. alleg. 10 .n.17. p.138
c.1 de immunitate Eccles lib.6. alleg. 111 n.37. p.164
c. postulasti de conces. præbendæ lib.6. alleg.113.n.5 p.175
c. qui contra, de reg.juris lib.6. alleg. 68 n.10. p.9
c. quod una via de reg. juris lib.6. alleg. 77 n.19. p.42
c. quamvis, de rescriptis lib.6. alleg.91. n. 19. p.88
c.quanquam, de censibus lib.6. alleg. 111. n.37. p.164
c. sine possessione, de reg. juris in 6. alleg. 68.n.15. p.10
c. super hoc, de hæreticis lib.6.alleg.70.n. 20. p.21
c.statutum.§. notarium. de rescriptis lib.6. alleg.72.n.2. p.26
c.2. de procuratoribus lib.6. alleg.90.nu.5. p.94
c. si motu proprio 23. de præbend. lib.6. alleg.91.n.1. p.86
c. de filiis presbyt. lib. 6. alleg.91. num.1. ibid.
c.si proponente, de præbend.lib.6.alleg.91. n.6. p.87
c. si motu proprio, de præbend. lib.6. all. 91.n.11. ibid.
c.si super gratia, de offic.deleg. in 6. all. 91.n.13. p.88
c. suspectum, de rescriptis lib.6. alleg.91. n.17. ibid.
l.si propter,de rescriptis lib.6. alleg.91.n.19. ibid.
l.si eo tempore, de rescriptis lib.6. alleg. 91.n.20. ibid.
c.si Papa, de privilegiis lib.6. alleg.111. n.37 p.163

Ex Clementinis.

CLementina constitutionem, de electione, alleg.79.n.2. p.49.& alleg. 90.n.3. p.84
clement. fin. de rescriptis alleg.89.nu.5.p. 81
clement.1 de re judic. alleg.79. num.2.p. 49
clement.1.de jure parron.alleg.94. num.34. p.99.
clement. 1. vers. specialiter, de judiciis all. 108.n.21. p.149
clement.1. de rejudic.alleg.79.n 2. p.49
clementina sæpè de re judic.alleg 90.num. 11. p.85
clement. Pastoralis. §. cæterum de re judicata,alleg.107.n.8 p.144

Ex Decreto.

CAp. accusatores 3.q.5. alleg. 101.n.17. p.123
c.Cyprianus 4.21.q.3.alleg.86.n.3. p.71
c.clerici 1.14.q.4. alleg.111.n.43. p.165
c.dixit Dominus 23.q.1.alleg.96.num.14.p. 108
c. de præsentium 20. 16. qu.1. alleg. 86. n.2. p.71
c.dixi, de consecrat.distin.alleg. 67. num. 15. p.4
c.ei qui §.diffinitiva vers.nullus homicidarum 2.q.9. alleg.96.n.14. p.108
c.Episcopus 95. distinctione alleg.100. n.3. p.119.
c.eijciens distinct. 88.alleg. 111. num.43.p. 165
c.filius 31.16.q.7. alleg. 90.n.4. p.84
c.faciat 22.q.1.alleg. 114.n.1. p.179
c.hi qui.21.q.3.alleg.86.n.3. p.71
c.ejus retractus 12.q.1. alleg.86. num.20.p. 72.
c.is autem 22.q.2.alleg.88.n.14. p.79
c.leges 4.distinct. alleg. 69.n.18. p.15
c.Monachi 35.16.q.1.alleg.86.n.1.2.3.& 5. p.70.71.
c. Monomachiam 2.q.4. alleg.116. nu.3.p. 191.& alleg.117. num.6. p. 196.& 35. 202.
c.nec aliqua 27.q.1. alleg.96.n.14. p.108
c. negotiator dist.88. alleg.111. num. 43.p. 165.
c.noli existimare 23. q.1. alleg.116.num.7. p.191.& alleg.117.n.50. p.106
c.Princeps 24.q.5.alleg.67. n.14. p.4
c.1.§.consensus 29.quæst.1.alleg.67.nu 20. p.5.
c.placuit 1.6.q alleg.87.n.46. p.75
c. plebs distinct.63.alleg.90.n.4. p.84
c.Prædicator 16.qu.1. alleg. 111. num.43. 165
c.quid culpatur 4.34. qu.1. alleg. 116.n.7. p.191.all.117.n.50. p.206
c.rescripta 15.25. qu.2. alleg.115. num.9.p. 184.
c.Regum 24.q.5.all 67.n.14. p.4
c.sancimus 26. q.7. alleg.95.n.1. 502
c.si qui sunt 17.2.q.2. alleg. 101. num. 16. p. 123.

Index Iurium.

c.ſi quis 22.6.q.1.alleg.102.n.10. p.127
c.ſi tributum 3.q.1.alleg.111. num. 37. p. 172.

Ex ſacra Scriptura, ordine librorum.

Geneſis c.3.all.77.n.7. p.41
Geneſis cap.18. alleg. 101. num.12. p. 123
Geneſis c.19.alleg.101.n.11. ibid.
Geneſis c.47. all.104.n.7. p.134
Levitici c.19. alleg.105.n.1. p.136.
Deuteronomii c.1.alleg.103.n.8. p.131
Deuteronomii c.20.& 24. alleg. 114. nu.1. p.179.
Deuteronomii c.24.alleg.105.n.1. p.136.
Regum c.24. lib.1.alleg.96. n.17. p.108
Regum lib.4.c.5.alleg.101.n.26. p.114
Regum lib.3.c.17.&18. alleg.103.num.10. p.132
Regum lib.4.c.1.alleg.103.n.20. ibid.
Regum lib.4.c.2.&4. alleg.103. num.10. ibid.
Regum lib.1.c.15.alleg.103.n.11. p.132.
Regum lib.2. c.20. alleg. 114. num. 25. p. 182
Regum lib.4.c.11.alleg.114.n.25. ibid.
Divi Matthæi c.8.alleg.103.n.9. p.322
Divi Lucæ c.2. alleg.105.n.1. p.136
Divi Joannis c.11.alleg.114.n.7. p.179
Divi Pauli epiſtola 1.& 2. ad Corinth.alleg.104.n.7. p.134
Apoſtoli epiſtola ad Roman. c. 6. alleg. 114 n.1. p.179
Eſther c.7.& 8. alleg.102.n.19. p.128
Exodi c.23.alleg.114.n.1. p.179
Danielis c.7.13. & 14. alleg.102.n.19. p. 128
Hieremiæ c.13.alleg.103.n.10. p.132
Sapientiæ c.10. alleg.104. n.7. p.134

Ex Concilio Tridentino.

Concil. Trident. ſeſſ. 25. de reformatione c.19.alleg.116.n.2- p.191
Concil.Trident. ſeſſ.24. de reformatione c.19.alleg.117.n.35. p.202
Concil. Trident ſeſſ.15.c.4. explicatur all. 86.n.14. p.71
Concil. Trident. ſeſſ.21.c.7.alleg.90. nu.4. p.84
Concil. Trident. ſeſſ.24. c.12. alleg. 105. n.17. p.138
Concil. Trident. ſeſſ. 24. c.4. alleg. 113. n.16. p.176
Concil. Trident. ſeſſ.25. de reformatione c.19.alleg.116. n.2. p.191

Ex Codice.

Lege Altius, C. de ſervit. alleg.69. n. 24. p.16
l.Avia, C.de jure dot.alleg.76.n.1. p.34
l. Acceptam.C. de uſuris alleg. 85. num.7. p.68.
l.Ancillæ. C. de furtis,alleg.88.num.16. p. 79
l.ad inſtructionem. C. de ſacroſ. Eccleſiis, alleg.111. n.37. p.164
l.ad ſimilitudinem.C. de Epiſcopis & clericis alleg.112.n.4. p.168
l.binos. C. de Advocat. diverſ. Iudic. alleg. 113.n.10. p.176.
l. cum nemo,C. de adquir. poſſ. alleg.68. n.17. p.10
l.cum res 4.de contrah.empt. alleg.74.n.4. p.30.
l. cum te.C. de his quæ vi,alleg.85.num.8. p.68.
l.conſulta divalia. C. de teſtam. alleg. 86 n.2. p.71
l. contractus. C. de fide inſtrument. alleg. 88 n.7. p.78
l.cum ad Silanianum. C. de his, quibus ut indig.alleg.88.n.10. p.79
l.comparationes. C. de fide inſtrument. alleg 95.n.10. p.101
l.cum precum.C.de probat. alleg 95. num. 20. p.101
l.cum propria.C. ſi quis alteri vel ſibi alleg.95.n.20. ibid.
l.civis,C.de incolis,alleg.100.n.3. p.119
l.cum appellare 1. C. de filiis & quem adm. pro his parentes,alleg.112.num.14. p.169.
l.cum quis 10.in principio. C. de juris & facti ignorant.alleg.112,n.30. p.171
l.cauſas 7. de donation. alleg. 115. num.4. p.184.
l. defenſionis. C. de jure fiſci,alleg. 78. n. 23. p.48.
l.diſſentientis.C.de divortiis alleg.83.num. 16. p 79
l de ſummerſis. C.de naufragio lib.11.alleg.90.n 6 p.84
l.donatio 25. C. de donat. alleg. 105. n.24. p.39.
l.debitori, C.de pactis alleg.113.num.4. p. 175
l-Divi.C.de naturalibus liberis,all. 115.n.50 p189
l.digna vox, C.de legibus,alleg. 119.nu.6. p.216.

Index Jurium.

l. ex verbis 14. C. de donat. inter. alleg. 73. num. 7. p. 28
l. edita C. de edendo, alleg. 74. num. 7. p. 30
l. & si legibus. C. si contra jus vel utilitatem publicam, alleg. 91. n. 1. p. 86. & 15. p. 88
l. ex stipulatione 7. C. de sent. & interlocut. alleg. 107. n. 17. p. 145
l. eos, C. de aquæductu lib. 11. alleg. 108 num. 11. p. 48
l. emptorem. C. locato, alleg. 111. num. 16 p. 161.
l. error 9. C. ad leg. falcid. alleg. 112. nu. 30 p. 151
l. fin. §. ult. C. de feudis patrimonialibus lib. 11. alleg. 68. n. 1. cum sequentibus p. 8. & alleg. 69. n. 4. p. 13.
l. fin. C. ne rei dominicæ vel templorum, alleg. 68. n. 5. p. 8
l. fin. C. de fundis rei privatæ lib. 11. alleg. 68. n. 5. ibid.
l. fin. §. fin autem. C. communia de legatis. alleg. 68. n. 10. p. 9
l. fin. de jurisdictione omnium judicum, alleg. 70. n. 20. p. 21
l. fin. C. de Advocat. diverf. jud. all. 71. n. 4. p. 22.
l. fin. C. si adverf. fisc. alleg. 71. n. 4. ibid.
l. fin. C. de non numerata pecunia, alleg. 73 n. 4. p. 28
l. fin. C. de rebus alien. vel non, alleg. 75. n. 10. p. 33
l. fin. §. fin autem æs alienum. C. de bonis quæ liberis, alleg. 76. n. 5. p. 35
l. fin. C. de cursu publico lib. 12. alleg. 77. n. 12. p. 41
l. fin. de usuris rei judicatæ alleg. 78. nu. 6 p. 46.
l. fin. C. de contrah. empt. alleg. 78. nu. 17. p. 47.
l. fin. C. de pactis, alleg. 89. n. 7. p. 82
l. fin. C. de his qui à non domino, alleg. 91. n. 1. p. 86.
l. fin. C. de loc. præd. civil. lib. 11. alleg. 91. n. 18. p. 88
l. fin. de legibus, alleg. 92. n. 14. p. 91
l. fin. C. de injuriis, alleg. 95. n. 34. p. 105
l. fin. C. ad legem Cornel. de falsis. alleg. 96. n. 5. p. 107
l. fin. C. de probat. alleg. 96. n. 15. p. 108
l. fin. C. de jure emph. alleg. 99. num. 6. p. 115.
l. fin. C. de præpositi. sacri cubiculi, lib. 12. alleg. 105. n. 20. p. 138
l. fin. C. de pactis inter empt. alleg. 105. n. 24. p. 239
l. fin. C. de vectigalibus alleg. 109. num. 9. p. 151
l. fin. C. de vendend. reb. civit. lib. 11. alleg. 109. num. 6. p. ead. & alleg. 110. num. 1. p. 155
l. fin. C. comm. divid. alleg. 109. num. 24. p. 153
l. fin. C. de officio Mag. milit. alleg. 110. n. 34. p. 158
l. fin C. de legibus, alleg. 111. num. 30. p. 163. & alleg. 113. n. 24. p. 177
l. fin. C. de excusat. artif. lib. 10. alleg. 111. n. 34. p. 164
l. fin. C. de impub. alleg. 122. n. 9. p. 168
l. filius 5. C. de decurionibus, alleg. 112. n. 41 p. 173
l. filius 3. C. ne filius pro parte alleg. 112. n. 41. ibid.
l. fin. C. de accusatoribus alleg. 118. num. 7. p. 210
l. fin. C. de jure emph. alleg. 120. num. 1. p. 222.
l. fin. §. sed nec hac occasione. C. de jure deliberandi, alleg. 120. n. 29. p. 227
l. ad saluberrimæ C. de proposit. agent. in rebus lib. 12. alleg. 74. n. 10. p. 31
l. humilioribus. C. de susceptoribus, lib. 10. alleg. 110. n. 34. p. 158
l. his scholaribus. C. de dignit. lib. 12. alleg. 113. n. 10. p. 176
l. incendium 11. C. si certum petatur, alleg. 83. n. 10. p. 61
l. illam. C. de collation. alleg. 88. num. 16 p. 79
l. instrumenta domestica. C. de probationibus all. 95. n. 31. p. 114
l. indicia. C. de rei vind. alleg. 96. num. 14. p. 108
l. jus sepulchri. C. de relig. & sumptibus funer. alleg. 120. n. 13. p. 224
l. inquisitio. C. de solut. all. 109. num. 18. p. 152.
l. inter omnes C. de prædiis minor. alleg. 109. n. 24. p. 153
l. jure. C. de fidejussoribus, alleg. 112. num. 45 p. 173
l. jure nostro. C. de fidejuss. alleg. 79. num. 12. p. 50
l. jubemus. C. de probat. alleg. 96. num. 5. p. 107.
l. jus Senatorum. C. de dignitatibus lib. 12. alleg. 102 n. 9 p. 127
l. judex 5. C. comminatio, vel epistolas alleg. 107. n. 17 p. 145
l. judicis. C. de judiciis alleg. 107. num. 18. ibid.
l. litigator. C. de appellat. all. 78. num. 10. p. 46.
l. lenones. C. de spectaculis, lib. 11. alleg. 97. n. 5. p. 112
l. multum interest. C. de solut. alleg. 88. n. 16. p. 79

l. minorem

Index Jurium.

l. minorem 6. C. de prædiis minor. alleg. 106.nu.10. p.142
l. minorem, §. 1. & §. tyronum. de muner. & honoribus, alleg. 112. numer. 9. p.168
l.nec ignorans. C.de donat.alleg.72. nu.7. p.25.
l.non modus 12. de servit. & aqua, alleg. 77.nu.28. p.43
l.non rectè. C.de fidejuss. alleg. 79. nu.12. p.50
l.non modus 12.C. de servit.& aqua, alleg. 89.num.6. p.81
l.nec damnosa. C.de precib. Imp.offer. all. 91.nu.6. p.87
l.nec is. C. de dignitatibus lib. 12. alleg. 104.nu.5. p.133
l.nullus. C. de cursu publico lib.12. alleg. 114.n.10. p.180
l.nec damnosa. C. de precib. imp. offer. alleg.114.n.8. p.180
l.omnes. C. de operibus publicis, alleg.77. n.18. p.42
l.omnia privilegia C.de Episcopis & clericis,alleg. 89.n.6. p.81
l.omnes. C. si contra jus vel utilitatem publicam, alleg.115.n.6. p.184
l.penult.C.de donat. inter. alleg.119. nu.9. p.217.
l.1.ad finem. C. de metallariis alleg. 120. n.35. p.228
l.1.C.de imp. lucrat. descript. lib.11. alleg. 68 n.17. p.14
l.1.§.fin. C.de annal. except. all.68. nu.29 p.11. p.11
l.1.C.de servit. & aqua,alleg. 69. nu.24. p. 16.
l.1.§.optamus. C. de officio Præfect. Præt. alleg.70.n.8. p.19
l.1. C. ut intra certum tempus criminalis quæstio terminetur alleg. 70. num.19. p.21
l.1.& ult. C. si adversus fiscum alleg. 71. nu.5. p.22
l.1.C.de sentent. adverf. fisc. latis, alleg.71. n.5. ibid.
l.1.C.de bon. poss.contra tab. alleg.74.n.7. p.30
l.1.C. de servo pig.dato alleg.75.num.11. p.33.
l.1.C.de sentent. quæ sine certa quantitate, alleg.78.num.4. p.45
l.placet. C.de Episcopis, & clericis, alleg. 86.n.2. p.71
l.procuratoribus.. C. mandati, alleg.86. nu. 35 p.74
l. penult. C. de sentent. quæ sine certa quantitate, alleg. 93.n.7. p.94.
l.1.C.de sacros.Eccl. alleg.94.num.30.p.99
l.præcipimus. C. de appellat. alleg. 94. n. 32. ibid.
l. penult. C. de probat. alleg. 95.num. 27. p.102.
l.1.C.qui & adversus quem,alleg.96.nu.18. p.108.
l.1.C. de dotis promiss. alleg.86. num. 30. p.73
l.1.C. de fundis limitrophis, alleg.99. nu.15. p.116.
l.1. C. de curiosis & stationariis lib. 12. alleg.102.n.15. p.129
l.1.C. ut dignit.ordo servet. alleg.102. n.28 ibid.
l.1. C.de fidejuss.dot. dent. alleg.103 nu.2. p.130
l.1.C. de re militari, lib.12. alleg.105.num. 19. p.138
l.1.C. de donat. quæ sub modo alleg. 105. n.24. p.139
l.per retentionem, C. de usuris, allegat.105 n.29 p.139
l.1.C. ut quæ desunt Advocatis, alleg.107 n.2. p.145
l.properandum. §. & siquidem. C. quomodo & quando judex, alleg.107. num.23. p.145
l.1.C. quæ res pignori, alleg.108. num.13 p. 148.
l. prohibitum. C. de jure fisci, lib.10. alleg. 109. n.8. p.151
l.probatorias. C.de diverf. offic. lib.12. alleg. 109.nu.8.ead. p. & alleg. 110. nu. 6. p.155
l.1. C. de metropoli Beryto lib.11. alleg. 109. n.9. p.151
l. præscriptio. C. de operibus publicis alleg. 109.n.10. p.152. & allegat.110. nu. 34. p.158
l.1. C.de prædiis decurionum lib.10. alleg. 110.n.5. p.155
l.prohibitum 5.C.de jure fisci lib.10. alleg. 110.n.6. ibid.
l.placet C. de sacros. Eccles. alleg. 111.nu. 37. p.164
l.1. C. de præpositi. agent. in rebus lib.12. alleg. 112.n.4 p.168
l.1. C. de decurionibus, alleg.112. n.12. p. 169.
l. patrem 1. C. de filiisfam. & quemad. pro his parent. ten. alleg. 112. n.112. p. 169.
l.1.C.quod cum. eo,alleg. 100.n.16. ibid.
l.1.C.de pericul.succeff. parent. lib.10. alleg. 112. n.17. ibid.
l.1.C.ne filius pro patre alleg. 112. num.29. p.171.
l. 2.C.de fidejuss. tutor. alleg.112. num.31. p.171

l.

Index Jurium.

l.1. C. de periculo eorum qui pro Magistratu, alleg.112.n.33. ibid.
l. penultima, §. cum igitur. C. de necess. servis hæred. inst. alleg.112. num.36. p. 172
l.1. §. infante, C de honoribus, & muneribus, alleg. 112. num 38. ibid.
l.1. C. de decurionibus lib. 10. alleg. 112. nu 45. p.173
l. C. ad legem Flaviam de plagianis, alleg. 113.n.9. p.176
l. 1. C. de muneribus, alleg. 113. num. 14. ibid.
l. privilegia 6. C. de incolis, alleg. 113. n.112. ibid.
l. 1. C. ne rusticani ad ullum obseq. lib.12. alleg. 113. n.20. p.177
l quamvis, C. de fideicommissis, alleg.75. n.14. p.33
l.quamvis. C. de impuber. alleg. 68. n.19. p.10
l. quod favore. C. de legibus, alleg. 69. 31. p.17
l. quisquis. C. ad legem Jul. Majestat. all. 117.n. 32. p.201
l.quemadmodum. C. de agricol. & censit. lib.11. alleg.120.n.24. p.226
l quisquis, C.de don. alleg. 76.numer.14. p.36.
l.quamvis, C. ad legem Iul de adulter. alleg. 97.n. 3. p.112
l.quisquis 5. C. ad legem Iul. Majest. alleg.102.n.10. p.127
l qui in contractibus. C. de jure fisci, lib. 10. alleg.106. n.3. p.141
l.quisquis. C. de Episcop. & clericis, alleg. 112. n.4. p.168
l.quoties. C.de precib. Imp. offeren. alleg. 115.n.5. p.184
l.qui fundus. C.de omni agro deserto, alleg. 115.n.23. p.186
l.qui per fundos. C. de omni agro deserto, alleg.115. n.47. p.189
l. repetita. §. absurdum. C. de Episcopis & clerici, salleg. 86.n.2. p.71
l. rationales. C. de Advocatis, fisci, alleg. 107.n.1. p.143
l. rescripta. C. de precib. Imp. offer. alleg. 115.n.8. p.184
l.si bona. C. de præscript. longi temporis, alleg.68.n.28. p.11.
l.sicut. C. de præscript. 30. vel. 40. annor. alleg. 68. n.29. ibid.
l.si adversus, C. de precib. Imp. offer. alleg.71.n.1. p. 22
l.sub specie, C.de re judic. alleg.71.num.2. ibid.
l.si quis §. rationem. C. de edendo, alleg. 72. n.1. p. 24
l.si cognati 21. C.de negot. gestis, alleg.71. n.1. ibid.
l.2. C.de adop. alleg.72.n.23. p.27
l.2.C de tabulariis, alleg.72.n.23. p.28.
l.si testamento, 8. C. de instit. & substit. alleg.74.n.7. p.30
l. si negotium. C. de negot. gestis, alleg. 74. n.8. p.31
l.2. C. de commun. fisci debit. alleg. 77. n.10. p.41
l.si quis. C. de vectig.& commiss. alleg.77. n.17. p.42
l.si fugitivi, C. de servis fugitivis, alleg. 77. n.30. p.43
l.2.C de executione rei judicatæ, alleg.78. n.6. p.46.
l.si quis 2. C. ubi ib rem actio, alleg 79. n.8. p.50
l.si super possessione 9. C.de transactio. all. 80.n 12. p.54
l. si militem. C. de condict. ob caus dat. alleg 83.n.13. ibid.
l.si creditor.C.de pignorat. actione, alleg. 83.n.2. p.60
l. si litterarum, C. de solut. alleg. 85. nu.5. p.68.
l. si viva matre, C. de bonis mater. alleg. 86.num. 39. p.75
l.2. C. de conven. fisci debit. lib.10. alleg. 86.num.38. ibid.
l.sive possidetis 16. C. de probat. alleg 91 n.25. p.89
l. si quis filium 3. C. de liberis præteritis, alleg.92. n.11. p.91
l.2.C.de servit. alleg.92.n.15. ibid.
l. 2. C. de bon. vacant. alleg.94. num. 14. p.97.
l. si ex falsis. C. de transactionibus. alleg. 96.n.1. p.206
l.2.C. quorum appel. non recip. alleg. 96. n.12. p.97
l.2.C. de rescind. vendit. alleg.99 num. 7. p.115.
l. si quos, C. de rescind. vendit. alleg. 99. n.22. p.117
l. sciant cuncti. de probationibus, alleg.99. num. 26. ibid.
l. C. de nundinis alleg.104. nu.2. p.135.
l. si voluntate, C. de rescind. alleg. 106. n 3. p.141
l.si idem 7. C.de Codicillis, alleg.108.n.1. p.147.
l.si decreta, C. de transact. alleg.108. num. 20. p.149
l. splendidissime, C. de operibus publicis alleg.109. n.6. p.151
l. si qua loca. C. de feudis & saltibus, rei domi. lib. 11. alleg. 109. num. 10. p.152

l.si qui

Index Jurium.

l.si quid pars, C. de servit. alleg. 100. n.10. p.156
l.2.C.de privilegiis scholast. alleg.110. n.34. p.154
l.si prædium,C.de ædilitiis actionibus all.111. n.27. p.163
l.si quis in suo,C.de inoffic.testam.alleg.112. n.7. p.168
l.sine periculo,C.de fil.fam, & quemad. pro his pater teneatur, alleg.112.n.8. ibid.
l.si non subscripsisti.C.de admin.tutor. alleg. 113.n.5. p.175
l.2.C.de omni agro deserto, all.113. n.8. ibid.
l.si à te C.de pactis inter empt.& vend.alleg. 115.n.4. p.184
l.si donationem.C.de revocand.don. all.115. n.4. ibid.
l.si quis.C.de postulando,alleg.118.n.7.d.210
l.si quis in hoc.C.de Episcop.& clericis,alleg. 117.n.32. p.201
l.studentibus.C.de offic.præfect urbis,all.119. n.18. p.219
l.tutor.11.C.de arbitr tut.alleg.82.n.1. p.24
l.traditionib.C.de pactis.alleg.83.n.13. p.61
l.transigere.C.de transact alleg.97.n.4. p.112
l.transactio.C.de transact.alleg.97.n.5. ibid.
l.3.C.qui accusare,alleg.102.n.17. p.127
l.ubi falsi.C.ad legem Cornel.de falsisa,lleg. 118.n.6. p.209
l.unica. C.de gladiatoribus,alleg. 117. n.6. p.196.& alleg.116.n.3. p.191
l.unica,§. ne autem.C.de caducis tollendis, alleg.120.n.2. p.224
l.unica,C. quibus muner. excusent. qui post impletam,lib.10.alleg.120.n.17. ibid.
l.ult.C.ne liceat tertiò provocare,all.71.n.1. n.22.
l.unica,C.de sentent.adverf.fisc.alleg 71.n.2. ibid.
l.venales, C. quando provocare non est necesse alleg.71.n.5. ibid.
l.unica. C. si servus se extero, alleg.72. n.10. p.25
l.universos.C.de decurionibus, lib.10. alleg. 72.n.23. p.27
l.unica,C. de imp.lucrat. descript. alleg. 74. n.5.
l.unica,§. fin. C. de sacros. Eccles. alleg.77. n.10. p.41
l.unica,§. sin autem, C.de caducis tollendis, alleg.94.n.26. p.98
l.ult.ad finem.C.ad l.Jul.repet.alleg 95.n.11. p.102
l.unica,C.de superexact.lib.10.alleg.95.n.32. p.104
l.unica,C.quando civil.actio crim.præjudic. alleg.95.n.32. ibid.
l.ubi 22.C.ad legem Cornel.de falsis, all.97. n.11. p.112
l.ultim.C.de accusat.alleg.102.n.17. p.127
l.ultima,C.de calum.alleg.102.n.25. p.129
l.unica.§.pro secundo.C. de caducis tollend. alleg.105.n.27. p.139
l.unica,C.si servus se extero emi mandaverit,alleg.108.n.5. p.147
l.usum aquæ,juncta glossa. C. de aquæ duct. lib.11.alleg.109.n.12. p.152
l.unica.C.nullus ex vicariis,lib.12.alleg.112. n.7. p.168
l.unica, C. ne operæ à collat. exigan. lib.10. alleg.113.n.20. p.177
l.unica,C. de gladiatoribus,lib.11. alleg.116. n.3. p.191

Ex Authenticis.

AUthentic.constitutio quæ de dignitatibus. §.præterea col.6.alleg.70.n.3.p.18
Auth.de tabellionib.col.4. all.72. n.23. p.27
Auth.res quæ C.comm.de legatis,alleg.77. n.10. p.41
Auth.offeratur.C.de litis contest.all.79.n.15. p.51
Auth.præsente,C.de fidejuss.all.79. n.16.ib.
Auth.si hæres,C.de litigiosis,al.79.n.22.p.52
Auth.de admin.officia in sacris,all. 94.n.32. p.119
Auth.de tabellionib.§.1.alleg.106. n.1. p.141

Ex Feudis.

CAp.1. in Principio, titulo per quos fiat investitura,alleg.69.n.34. p.17
c.1.vers.potestas tit.quæ sint regalia,alleg.70 n.3.p.18.& alleg.77.n.7. p.41
c.1.vers. salinarum,tit.quæ sint Regalia, in feudis, alleg.80.n.15. p.54
c.1.§. si clericus, de feudo fuerit controvers. alleg.86.n.16. p.72
c.1.de feudo non habente propriam feudi naturam, alleg.86.n.30. p.73
c.1.§.si quis de manso,tit.si de invest. fuerit contr.alleg 89.n.3. p.81
c.1.tit.qui feudum dare poss. in usibus feudor. alleg.94.n.12. p.97
c.1.de feudis,alleg.94.n.12. ibid.
c.1.tit. quid juris si post alienationem feudi in usibus feudor.alleg.94.n.16. ibid.
c.sed etiam 1.tit.per quos fiat investitura in feudis,alleg.94.n.23. p.98
c.1.§.præterea ducatus tit. de prohibita feudi alienat.per Federic.alleg.103.n.9. p.132
c.tit.de vasallo, qui contra const. Lotharij alleg.113.n.15. p.176
c.1.§.illud 1.de prohibita feud.alien. per Federic.alleg.113.n.15. ibid.

Index Jurium.

Ex Digesto Veteri.

L Ege ab emptore,ff.de pactis,alleg.88.n.1 p.78
l.actione,§.Labeo,ff.pro socio,alleg.77. n.10. p.41.
l.aut Religionis beneficium 28.ff. de procurat. alleg.86.n.11. p.71
l.Athletas, §. calumniator, ff. de his qui notantur infamia,alleg.102.n.29. p.192
l.an inutilis.§.filius familias.ff. de acceptilat. alleg.112.n.28. p.171
l.Argentarius 10.§.1.ff. de edendo, alleg.116. n.15.p.193.& alleg.117.n.59. p.193
l.beneficium,ff.de const.Principum,alleg.77 n.28.p.43.& alleg.89.n.8. p.82
l.consilio,ff.de curat.furios.alleg.67.n.18.p.4
l.cum indebito 25.ff.de probat.alleg.68.n.20. p.10
l.cum Aquiliana,5.ff.de transact.alleg.72.n.7 p.25
l.cum hic status.§.si maritus,ff.de donat.inter.alleg.75.n.10. p.33
l.cum tabernam. ff. de pigner. alleg. 83. n.5. p.60
l.certi condictio 9.§.deposui.ff.de rebus creditis,alleg.84.n.13. p.65
l.cum in leg.ff.de contrah.empt. all.93. n.9. p.94
l.continuus,§.cum quis,ff.de contrah. empt. alleg.109.n.6. p.151
l.cum hi,§.si Prætor,ff.de transact.al.110. n.5. p.55
l.cum manusata. §. silva cædua. ff. de contrah.empt.alleg.111.n.14. p.161
l.convenit 65.ff.de contrah.empt.alleg.111.n. 26. p.163
l.cum fundo 36.ff. de servit.rusticor. al.113. n.21. p.177
l.cum fundus 13.ff.comm.prædior.alleg.113. n.21. ibid.
l.de quibus,ff.de legibus,alleg.69.n.18.p.15
l.de qua re,ff de judiciis,alleg.78.n.18. p.47
l.dolus 44.ff.mandati,alleg.82.n.13. p.59
l.de eo 12.§.si post.ff. ad exhibend. alleg. 83. n.20. p.62
l.debitori.7.ff.de usuris,alleg.85.n.7. p.68
l.de his,ff.de transact.alleg.92.n.19. p.92
l.Divus,ff.de in integrum restit.all.96.n.18. p.108
l.de ætate §. ex causa,ff. de interrogat. act. alleg.109.n.27. p.153
l.divortio.§.si vir.ff.solut.matrim. alleg.111. n.36. p.164
l.olim proferre.ff.si plures. ff. de arbitris, all. 118.n.17. p.212
l.eum qui ædes 23.ff.de usucap.all.68. n.19. p.10
l.eum actum 17.§.1.ff.de negotiis gestis,all. 72.n.1. p.24
l.est differentia,ff.in quibus caus. pignus vel hypotheca tacitè contrahatur,all.75.n.11. p.33
l.ex morte,in fine.ff.de pactis dotal.alleg.76. n.1. p.34.
l. ejus qui in provincia,vers. quoniam. ff. si certum petatur,alleg.83.n.10. p.61
l.est enim 2.ff.de usufructu,all.83.n.10. ibid.
l.ex empto,§.in primis.ff.de act.empt. all.84. n.8. p.64
l.electio.§.is quem ff.de noxalibus, alleg.84. n.14. p.65
l.eleganter,§.qui reprobos.ff. de pigner.act. alleg.85.n.2. p.68
l.emptor 47.§. Lucius,ff. de pactis, alleg.86. n.37. p.74
l.ejus qui in provincia. ff. si certum petatur, alleg.106.n.2. p.141
l.æde sacra.§.intra majorum. ff. de contrah. emptione,alleg.110.n.18. p.157
l.eum qui.§.in popularibus ff.de jurejurando alleg.110.n.20. ibid.
l.ex hoc jure.ff de just.& jure,alleg.115.n.6. p.184.& n.36. p.187
l.fin.ff.de exercit. actione, alleg.75. n.16. p. 33
l.fundi partem.ff de contrah.empt.alleg.77. n.18.p.42.& all.82.n.5.p.58.& all.98.n.9. p.114
l.fin.ff de cond.ex.caus.data al.84.n.9. p.65
l.fin.in principio,ff.quod met caus. alleg.91. n.25.p.89.& alleg 95 n.21. p.103
l.fin.ff.de probat.alleg.96.n.11. p.108
l.fin §.ult.de contrah.empt. alleg.113.n.21.p. 177
l.fin.ff.de rei vind.alleg.120.n 9. p.223
l.hactenus 8. ff. de usufructu, alleg.105. n.2. p.136
l.hoc edicto 22.ff.quod quisque juris,al.112. n.30. p.171
l.illud,ff.ad legem Aquiliam, alleg.69. n.29. p.16
l.in tantum,ff.de rer.divis.all.69.n.36, p.17
l.in obligatione genetali,ff.de pignor. al.70. n.2. p.18
l.in modicis.ff.de contrah.empt.al.120. n.24. p.226
l.Julianus,ff.si quis omiss.caus.testam. al.117. n.40. p.204
l.in lege 77.ff.de contrah.emp. all.77. n.28. p.43
l.item quæ 10.§.si cui mandavero,ff.mandati,alleg.78.n.10. p.46
l.idemque,§.generaliter,ff.mandat. alleg.79. n.8. p.50
l.item si verberatum, §. si servuus petitus, ff. de rei vindicat.alleg.83.n.20. p.62

l.in

Index Jurium.

l.in fundo.ff.de rei vind.alleg.83.n.21. ibid.
l.incendium,ff.si certum petatur,all.84. n.6. p.64
l.is qui usufructu meo.ff. quibus modis usufruct.amit.alleg.89.n.18. p.83
l.item si fundi §.huic vicinus,ff.de usufructu alleg.89.n.20. ibid.
l.in causæ.§.idem Pomponius.ff.de minorib. alleg. 104.n.5. p.133
l.interdum.ff.qui potiores, alleg. 105. n. 3. p. 136
l.illud.ff.ad legem Aquil.alleg.110.n.3.p.155
l.in tantum,§.universitatis.ff.de rer.divis.all. 110.n.18. p.157
l.justa,ff.de manumiss.vindict.alleg 117.n.40. p.204
l.jusjurandum.ff. de jurejurando, alleg.118. n.213. p.213
l.item si pretio 22.ff.locati,all.111.n.5.p.160
l.idem quoties.ff de condict.ob turpem causam,alleg.111.n.22. p.162
l.idem est 20.ff.de act.empt.al.111.n.26. p.163
l.invitum.ff de servit.urban.præd. alleg.112. n.42. p.173
l.illicitas,§.veritas.de offic.Præsid. alleg.118. n.11. p.210
l.justissime 44.in principio.ff.de ædilitio edicto,alleg.77.n.12. p.41
l.jus publicum.ff.de pactis,alleg.77.n.10.ibid.
l.jus civile,ff.de justitia & jure, all.77. n.27. p.43
l.juris gentium §.si paciscar.ff.de pactis, all. 80.n.14.p.54 & alleg.98.n.9. p.114
l.jus publicum.ff.de pactis, alleg 86.num.38. p.74
l.Lucius 44 ff.de act.empt.alleg.77.num.32. p.44
l.licet.§.rei depositæ.ff depositi,alleg.83. n.1. p.60
l.Labeo 21.ff.de contrah.empt.alleg.93. n.9. p.94
l.locum 17.§.1.ff.de usufructu, alleg.110.n.8. p.155
l.locatio.2.§.adeo,ff.locati, alleg. 111. num.10. p.161
l.licet.§ fin.ff.de peculio, alleg.112. num.23. p.170
l.metum,§.sed licet,ff.quod met.caus. alleg. 120.n.7. p.223
l.mulier bona,ff. de jure dot. alleg. 76. n. 5. p.35
l.nam ita Divus,ff.de adopt.alleg 73.num.9. p.29
l.naturalis, §. etsi quidem, ff. de præscriptis verbis,alleg.84.n.9. p.65
l.necessario,ff.de periculo & comm.rei venditæ,alleg.84.n.9. p.65
l.non solum,ff.de procur.alleg.87.n.3. p.76
l.ne quidquam,§.ubi decretum, ff. de offic. Proconsl. alleg.90.n.5 p.84
l.non solum,ff.de ritu nuptiar. alleg.96. n.18. p.108
l.necesse, de in diem addicto,alleg.99. n.28. p.118
l.ne quidquam,§.de plano,ff. de officio Proconsl.alleg.107.n.16.p.144.& alleg.109.n.4 p.151
l.neque 3.ff.ad exhibendum, alleg.107. n.23. p.145
l.non solet.42.ff.locati,alleg.111.n.24. p.163
l.navis onusta,§.cum autem,ff.ad legem Rhodiam de jactu,alleg.113.n.2. p.175
l.necessario,§.ultimo.de periculo & com. all. 120.n.4. p.222
l.non solum,7.si puellæ,ff.de ritu nuptiar.all. 120.n.14. p.224
l.obligatione,ff.quibus causis pignus vel hypotheca tacitè contrahatur,alleg.75. n.11 p.33
l.obligatione generali 6.ff.de pignoribus,all. 108.n.13. p.148
l.onera,ff.de adopt.alleg.112.n.16. p.169
l.observandum,ff.de officio Prætor.alleg.118. n.6. p.209
l.1.§.cum urbem,ff.de officio Præfect.urb.al. 69.n.2. p.13
l.1.ff. in quibus causis pignus vel hypotheca tacitè contrahatur, alleg.75.n.11. p.33
l.1.§.non autem,ff.de exercit.actione, all.75. n.16. p.33
l.1.ff.quod cujusque universit.nom.alleg.77 n.7. p.41.
l.1.§.cum carnis, ff. de officio Præfecti urbis, alleg.77.n.13.p.41.& al.78.n.22. p.48
l plane.3.ff.familiæ erciscundæ,alleg.82. n.2. p.57
l.1.si de usuris,alleg.82.n.3. ibid.
l.1.§.idem Pomponius.ff.de dolo, all.82. n.13. p.59
l.Procuratoris 5.§.planè.vers.sed si dedi,ff.de tribut.actione,alleg 83.n.7. p.61
l.2.§.1.ff de calumniatoribus,alleg.84.num.1. & 2. p.64
l.1.ff.de rerum permutatione, all.84. num.9. p.65
l.Paulus,ff de procur.alleg.90.n.3. p.84
l.1.§.idem Labeo, ff. familiæ erciscundæ.all. 91.n.6. p.87
l.1.§. 1. §. de ædilit. edict. allegat.91. n.11. p.87
l. 1. de officio ejus,allegat. 120. numero 8. p.223
l.1.ff.de constit.Princip. all.119. n.3.p. 216. & n.9. p.217
l.2.§.1.ff.de nundinis,al.92.n.2. p.90
l.1.ff.quemad.servit.al.94.n.7. p.96

Index Jurium.

l.1.ff.quod quiſque juris,alleg.99. n 30. p.118
l.1.§.1.ff. de offic. Præfecti Prætor. alleg.101. n.13. p.123
l.1.de officio Procurat.Cæſaris,alleg.108.n.13. p.148
l.1.§.de pupillo. ff. de conſtit. pecunia,al.108. n.21. p.149
l.1.§.1.ff.de ſuperficiebus,alleg.111.num.32. p.164
l.Procuratores.§.ſi plures.ff.de tribut. actione,alleg.113.n.5. p.175
l.1.ff.de his qui ſunt ſui,alleg.114.n.3. p.179
l.1.ff.de conſtit principum alleg.115. num 7. p.184.
l.quædam mulier 76.ff.de rei vindicatione alleg 68.n.18. p.10
l.quoties.ff.de contrah. empt. alleg.69. n.32. p.17
l.qui cum tutoribus 9.§.1.ff.de tranſactionibus, alleg.72.n.7. p.25
l.quæ religioſis 44. ff. de rei vindicatione,al. 72.n.9.& 13. p.25
l.qui repudiantis.§. cum contra. ff. de inofficioſis teſtam.alleg.78.n.24. p.48
l.qui ſuſpecta 29.ff.de inoffic.teſtam.alleg.79 n.22. p 52
l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati.al.80.n.2. p.53
l.qui ſe debere 7.§.ſin autem.ff. de condict. cauſa dat.alleg.81.n.2. p.55
l.quod ſervus.ff.de condict.cauſ.dat.al.81. n.1. ibid.
l.quidam exiſtimarunt. ff.ſi certum petatur, alleg.82.n.2. p.57
l.quod ab initio.§.fin.ff.de rebus creditis,al. 83.n.7. p.61
l.quod te mihi.ff.de rebus credit. all.83. n.16. p.62
l.quod te mihi.ff.ſi certum petatur,al.84.n.6. p.64
l.quod tamen §.Maſſæ uſusfructus,ff.quibus mod.uſusfruct.amitt.alleg.84.n.6. ibid.
l.quod ſi ab initio. ff. de rebus creditis,alleg. 84.n.13. p.65
l.quod Servius.ff.de condict.cauſ. dat. al. 85. n.11. p.69
l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati, alleg.85. n.11. ibid.
l.qui patitur.ff.mandati alleg.87. n.7. p.77
l.quidam ex parte. ff. de eviction. alleg. 88. n.18.p.80.
l.quæ commendandi 43.ff.de contrah.empt. alleg 91.n.11. p.87
l.quamquam.ff.ad SC. Trebellianum,all.92. n.16. p.91
l.quæro.ff.de actionibus empti,alleg.94.n.25. p.98.
l.quoniam liberi.ff.de teſtibus,alleg.95.n.15. p.102
l.quæro.§.ſervum dupla.ff.de ædilitio edicto, alleg.95.n.29. p.104
l.quæ omnia.§.1.ff.de probat.alleg 95. n.37. p.105.
l.qui falſa vel varia.ff.de teſtibus,all.96.n 34. p.111
l. quod ſi minor.§. Scævola. ff.de minoribus, alleg.105.n.20. p.138
l. qui ſe habere 7.ff.de condict.cauſ.data,al. 105.n.33. p.140
l.quæcumque,§.fin.ff. de Public. in rem act. alleg.107.n.5. p.143
l.quoties.§.ult.ff.de noxalibus, alleg. 107. n. 23. p.145
l.qui peculij 46.ff.de pecul.alleg.108. n.13. p.148.
l.Quintus.ff.de act.empti,alleg.111. n.13. p. 161.
l.qua actione.7.§.ſi qui in colluctatione.ff.ad legem Aquil.al.116.n.14.p.192.& al.117. n.6.& n.58. p.196.207
l.qui præeſt,ff.de juriſd.omn.judic.alleg.118. n.7. p.210
l.quod ſi minor,in fine.ff.de minorib.al.120 n.9. p.213
l.rem hæreditariam,ff.de evict.alleg.78.n.24. p.48
l.rem alienam.ff.de contrah.empt.all.84.n.7 p.64
l.Rutilia Polla 69.ff.de contrah.empt.all.89. n.4. p.81
l.ſi defenſor.§.qui interrogatus.ff.de interrogatoriis act.alleg.67.n.23. p.45
l.ſi is cui 21.ff.quemad. ſervit. amitt. all.68. n.9. p.9
l.ſi quis diuturni.ff.ſi ſervit.vindicetur,all.68 n.15. p.10
l.ſi precario 17.ff.comm.præd.alleg.68.n.20. p.10.
l.ſi arbiter.ff.de probat.alleg 69.n.17. p.15
l.ſi Prætor.§.Marcellus. ff. de judiciis,all.71. n.6. n.22
l.ſi fundus.§.ſi plures ff.de pignoribus,al.71. n.7. p.22
l.ſi me & Titium,ff.ſi certum petatur,all.71. n.7. ibid.
l ſi autem.§.fin ff.de negot.geſtis all.71. n.12. p.23
l.ſi ſtipulatus.§.verum.ff.de uſuris,all.73.n.4. p.28
l.ſi eum.§.qui injuriarum.ff.ſi qui cautio.all. 73.n.4. ibid.
l.ſicut.§.ſed ſi permiſerit,ff.quibus mod.pig. vel hypotheca ſolvitur,allegat.75. n.4.p. 32.
l.ſi ita vulneratus. ff. ad legem Aquiliam,all. 77.n.11. p.41
l.ſed & Julianus.§.proinde.ff. ad SC. Maced. alleg.118.n.9. p.210

l.ſi

Index Jurium.

l.ſi inſtituta,ff.de inoffic.alleg.78.n.2. p.45
l.ſi coita ſit,ff.pro ſocio,alleg.78.n.37.p. 147
l.ſi merces 28.ff.locati,alleg.78.n.17. ibid.
l.ſi mandato.§.1.ff.mandati,alleg.79. n. 11. p. 50.
l.ſed ſi lege.1.item ſi rem.ff.de petitione hæredit.alleg.79.n.13. ibid.
l.ſi actor.ff.de probat.alleg.79.n.14. ibid.
l.ſi eum,§.qui injuriarum,ff ſi quis cautio, alleg.80 n.3. p.53
l.ſi judex 22.ff.de judiciis,alleg.80.n.4. ibid.
l.ſi donatæ 36.§.ſi ſponſus,ff. de donat. inter, alleg.80.n.11. p.54
l.ſi extraneus,ff.de condict.cauſ.dat. alleg.81. n.1. p.55
l.ſi mulier 10.ff.de condict.cauſ.dat.alleg.81. n.1. ibid.
l.ſervus 25.ff.de pignerat.actione, alleg.82. n.13. p.59
l.ſi plures,§.ſi ve autem,ff.depoſiti,all.83.n.17. p.62
l.ſi vehenda, §. ſi ea conditione,ff. ad legem Rhodiam de jactu,alleg.83.n 17. ibid.
l.ſi is qui 57.in fine principij,ff. de jure dot. alleg.83.n.20. ibid.
l.ſed ſi lege 28.§.quod ait Senatus,ad finem, ff.de petitione hæredit.alleg.83.n.21. p.63
l.ſi merces,§.vis major.ff.locati,alleg.84. n.1. & 2. p.64
l.2.§.creditum,ff.de rebus credit. all.84. n.5. & n.13. p.64. & 65
l.ſi viro,ff.locati,alleg 86.n.35. p.74
l.ſi ut certo,§ nunc videndum,ff.commodati alleg.84.n.16. p.66
l.ſi hæreditaria,ff.de negot.geſtis,all.84.n.18. ibid.
l.ſi hominem,ff mandati, alleg.84.n.18.ibid.
l.ſi is qui fundum 20.in principio, ff. locati, alleg.84.n.24. p.67
l. ſi vina 15. ff. de periculo & commod. rei venditæ,alleg.85.n.2. p.68
l.ſi pro parte,§.verum,ff.de in rem verſo, alleg.85.n.3. ibid.
l.ſi opera 6. ff. de doli mali & metus exceptione, alleg.94.n.6. ibid.
l.ſunt perſonæ, ff. de relig. & ſumptibus funer. alleg.89.n.13. p.82
l.ſi ſervitus 22.ff.de ſervit.urb.alleg. 89.n.14. ibid.
l.ſi ſuperatus 3.verſ.at quin.ff.de pignoribus, alleg.90.n.2. p.84
l.ſi ſuſpecta ff.de inoffic.teſtam.alleg.90.n.3. ibid.
l.ſi negotium.ff.de negotiis geſtis,all.93. n.5. p.93
l.ſi mulier,§. ex aſſe,de jure dot.alleg.120.n.11 p.223
l.ſed Julianus,aliàs item 7.§.proinde.ff.ad SC Macedonianum.alleg.93.n.15. p.91
l.ſi quis ædes 29.ff.de ſervit.urb.præd.all.94 n.15. p.97
l.ſolent,ff.de præſcriptis verbis,alleg.96.n.16. p.208
l.ſi ſervus 14.in fine prin. ff. de condict. furt. all.99.n.5. p.115
l.ſi Procuratorem,§.dolo,ff.mandati,alleg.99 n.19. p.216
l.ſive hæreditaria 23.ff.de negotiis geſtis, alleg.105.n.29. p.139
l.ſi extraneus 6.ff.de condict.cauſ.dat. alleg. 105.n.33. p.40
l.ſi donatarius 9.ff.de condict.cauſ.dat. alleg. 105.n.33. ibid.
l.ſi filius ff. de minoribus, alleg.106. n.11. p. 142
l.ſed ſi poſtea,ff.de noxalibus,alleg.107.n.23. 145.
l.ſi judex juramento 41.ff.de minoribus, all. 108.n.5. p.147
l.2.ff.ad legem Rhodiam de jactu,alleg.107. n.5. ibid.
l.ſed etſi ſuſceperit 52.§.1.ff.de judiciis,alleg 108.n.8. p.148
l. ſi communem 10. §. 1. ff. quemad. ſervit. amitt.alleg.108.n.19. p.149
l.ſi non fuerit.§.Ariſto ff.pro ſocio,alleg.109 n.26. p.153
l.Sabinus,ff.comm.divid.alleg.110.n.8. p.155
l.ſi hoc loco,ff.ſi ſervitus vindicetur, all.110. n.8. ibid.
l.ſi domus,ff.de ſervit.urb.alleg.110. n.8. ibid.
l.ſi eo loco,ff.ſi ſervitus vindicetur,alleg.110. n.10. p.156
l. ſi extraneus verſ. niſi forte, ff. de condict. cauſ.dat.alleg.110.n.29. p.158
l.ſicut emptio 20.§.interdum,ff,locati, alleg. 111.n.5. p.160
l.ſed addes 19.§ 1.ff.locati,alleg.111.n.6. ibid.
l. ſi jactum, ff. de act. empt. alleg. 111. n.13. p.161
l ſi is 9.ff.de act.empt.alleg.111.n.16. ibid.
l.Sabinus 20.ff.de contrahen.empt. alleg.111. n.26.& 30. p.163
l.ſi filia 20.§.amplius, ff. familiæ erciſcundæ, alleg.112.n.16. p.169
l.ſi is cum quo,ff.de condict.indebiti,all.112 n.29. p.171
l.ſi per imprudentiam,§.1.ff.de evictionibus, alleg.112.n.30. ibid.
l.ſed Julianus,§.quod dicitur,ff.ad Macedonianum,alleg.112.n.44. p.173
l.ſi ex plagiis,§.in clivo, ff. ad Aquill. all.118. n.10. p.210
l.ſi ut certo,§.ſi duobus vehiculum,ff. commodati,alleg.113.n.1. p.175
l.ſi conſuli,3.ff.de adopt.allegat.113.num.4. ibid.
l.ſi plures,ff.de pactis,alleg.113.n.5. ibid.

Index Jurium.

l.si quis 3.§. si is pro quod, ff. quod quisque juris, alleg. 115.n.45. p.189
l.tale pactum,§.qui provocavit,ff. de pactis, alleg.78.n.9. p.46
l.tali,48.ff.de jure dot.alleg.80.n.6. p.53
l.tutor,§.Latius,ff.de usuris,alleg.82.n.2.p.57
l.2.§.idem scribit, de peculio,alleg 118.n.13. p.211
l.tria prædia,ff.de servit.rustic.prædior. alleg. 86.n.39. p.75
l.3.§.miramur,ff.naturæ caupone, alleg.108. n.11. p.148
l.3.ff. de offic. Præfecti Vigilium, alleg.110. n.6. p.155
l.testatrix,§.1.ff.si servitus vendicetur, alleg. 110.n.20. p.157
l.3.§.fin,ff.de peculio,alleg.112.n.18. p.169
l.3.§.idem scribit,ff.de peculio,alleg.118.n.13. p.211
l.utrum,ff.de petitione hæredit.alleg.67.n.19 p.4.
l.venditor,in principio,ff.comm.prædior. alleg.19.n.33. p.17
l.venditor,ff.de judiciis,alleg.79. n.7. p.50
l.una est via,ff.de servit.rustic.prædior.alleg. 89.n.18. p.83
l.utrum,ff.de petitione hæredit.all.76. n.19. p.37
l.venditor.ff.de judiciis,alleg.90.n.3. p.84
l.ultima,ad finem, C. de dot. promiss. all.91. n.9. p.87
l.verius,ff.de probat.alleg.92.n.16. p.91
l.veteribus,ff.de pactis,alleg 93.n.9. p.94
l.veteres 19.ff.de actionibus empti,alleg.108. n.5. p.147
l.ultima,ad finem,ff.de eo quod metus causa alleg.110.n.29. p.154
l.veteres,ff.de action.empti, alleg. 111. n.26. p.163
l.usufructu legato,ff.de usufructu,all.111.n.36 p.164
l.unus ex sociis 34.ff. de servit. rustic. prædior.alleg.113.n.22. p.177
l.ultima, ff. de legationibus, alleg.114. n.14. p.180
l.videlicet,ff.ex quibus caus.majores, alleg. 114.n.21. p.181
l.vel quæ,ff.de religios.& sumptibus funerum alleg.120.n.13. p.224

Ex Infortiato.

LEge Asse toto,ff.de hæred.instit. all. 67. n.12.p.5.& alleg.73.n.3.p.28.& alleg. 74.n.12. p.31
l.Aurelius,§.idem quæsivit,ff.de liberat. leg. alleg.72.n.6.p.25.& alleg.89.n.16. p.83
l.apud Julianum,40.§.constat. ff. de legatis 1.alleg.82.n.7.p.58.& §.fructus, all.83. n.20. p.62
l.asse toto,ff.ad legem falcidiam,alleg 93. n.5. p.93
l.avia 77.ff.de condit.& demonstrat.alleg.93 n.13. p.94
l.alimenta,§.Basilicæ, ff. de aliment. legatis, alleg.113.n.8. p.175
l.Balista,ff.ad SC.Trebell.alleg.67.n.24.p.5. & alleg.88.n.10.p.80.& alleg.110.n.7. p.155.
l.cum tale, §. si arbitratu, & §. Mævia, ff. de condit.& demonstrat. alleg.67.n.8. p.3.
l.cum pater.§.mandato,ff.de legat.2. all.67. n.8. ibid.
l.cum filius 28.ff.de milit.testam all.67.n.37. p.7
l.cum tale,§ fin.ff de condit.& demonstrat. alleg.69.n.31. p.17
l.Carbonianum 3.§.duæ autem causæ, ff. de Carboniano edicto,alleg.69.n.31. ibid.
l.cum fundus,ff.de legat.2. all.72.n.16. p.26
l.cum quidam,ff. de leg.3. alleg.75. n.8. p.33
l.cum pater 77.§.dulcissimis,ff. de leg.3. all. 76.n.7.p.35.& alleg.81.n.7. p.56
l.cum tale,§ falsam,ff.de condit.& demonst. alleg.81.n.3. p.56
l.cum alimenta,§.1.ff.de aliment.legat.alleg. 81.n.4. ibid.
l.cum res 47.§.ultimo,ff.de leg.1,alleg.83. n. 20. p.62
l.cum pater.§.donatam.ff.de legat.2.alleg.86 n.35. p.74
l.cum in testamento,§.qui tres, ff. de hæred. instit.alleg 93. n.2. p.93
l.cum pater.§.donationes,ff.de leg.2.alleg.105 n.24. p.139
Celsus,aliàs pater,§.quod alicujus,ff. de leg. 2.alleg.105.n.25. ibid.
l.cum in testamento, §. qui tres filios, §. de hæred. instit.alleg.108 n.15. p.148
l.cum fundus 10. ff.de leg.2. alleg.108. n.18. p.149
l.cum de lanionis,§.cum fundum instructum ff.de fundo instructo,alleg 108.n.20.p.149
l.cum servus 39. aliàs apud Iulianum,§. constat,ff.de leg.1.alleg.110.n.33. p.158
.cum ostendimus 4.§. fin ff. de fidejuss. tutor.alleg 112.n.43. p.173
l.deducta 58.§.quod ex hæreditate ff.ad SC. Trebell.alleg.76.n.6.& n.8.p.35. & alleg. 81.n.9. p.56
l.decreto,ff.de admin. tutor. alleg.112. n.4. p. 168
l.duorum,ff.de operis libert. allegat. 113. n.5 p.175
l.etsi non sunt 21.§.perveniamus,ff de auro & argento legato,alleg.72.n.13. p.25
l.ex facto,§.rerum Italicarum, ff. de hæred. instit.alleg.83.n.5. p.60

l.cum

Index Jurium.

l.eum qui 15.ff. de annuis legatis, alleg.85. n.9. p.69
l.ex eo tempore, ff. de militari testamento, alleg.88.n.10. p.79
l.ex facto in principio,ff.de vulg.alleg.91.n.6 p.87.& alleg.92.n.14. p.91
l.ex facto 14.& 17.§. siquis rogatus 1. ff. ad Trebel.alleg.92.n.13. ibid.
l.fin.ff.de rebus eorum,alleg.67.n.19. p.4
l.fideicommissa 11.§.si fideicommissum,vers. quamquam,ff.de legatis 3.al.75.n.8. p.33
l.fin.§.1.ff.de leg.2.alleg.77.n.29. p.43
l.fin.§.1.ff.de leg.2.alleg.77.n.28. ibid.
l.filio 26.§.post divortium,ff. soluto matrim. alleg.83.n.20. p.62
l.filius penult.ff.de testam. militis, alleg.85. n.2. p.68
l.fin.ff.de rebus eorum,alleg.88. n.14. p.79
l.fin.§.1.ff.de leg.1.alleg.89.n.6. p.81
l.fin ff.de rebus dubiis,alleg.67. n.19. p.4
l.fin.ff.de fidejuss.tutor.alleg.94. n.20. p.98
l.fidejussores,ff.de fidejuss.tutor. alleg.112. n.32. p.171
l.generali,§.uxori,ff.de usufructu legato, alleg.77.n.20.p.42.& §. idem quæsivit. all. 80.n.15. p.54
l.hæredes palam.§.si quid post.ff.de testam. alleg.92.n.13. p.91
l.jam hoc jure,ff.de vulg.alleg.68.n.19. p.10
l.in ratione,§.tametsi ad finem, ff. ad legem falcidiam, alleg.69.n.31. p.17
l.ita autem,§ si tutor. ff de admin. tutor. alleg.72.n.2. p.24
l.in testamento 27. ff. de condit. & demonstrat.alleg.74.n.7. p.30
l.in tempus 62.ff. de hæred. instit. alleg.76. n.5. p.35
l.item quod Sabinus,§.1. ff. de hæred. instit. alleg.76.n.6. ibid.
l.idem Ulpianus,ff. de excusat. tut. alleg.91. n.2. p.87
l.ille aut ille 25.§.cum in verbis,ff. de legatis 3.alleg.92.n.11. p.91
l.is qui in potestate 15.§.ult.ff.de legat.præst. alleg.105.n.18.& 27. p.38.39
l.Imperatoris,ff.de re judic.alleg.71.n.2.p.22
l.Julianus,ff de legat.3.alleg.86.n.35. p.74
l.Imperatores penultima,ff.de decurionibus, alleg.112.n.38. p.172
l.legata inutiliter,ff.de adimend.legatis,alleg 69.n.31. p.17.
l.Labeo,§.item Tubero,ff.de supellect.legata,alleg.88.n.14. p.79
l.licet Imperator,ff.de legat.1.alleg.96. n.12. p.108.& alleg.99.n 26. p.117
l.Lucius.78.§.quæ habebat, ff. ad SC. Trebel. alleg.105.n.32. p.140
l.Lucius 21.ff.de administrat.tutor.alleg.112 n.24. p.170
l.legatis,§.si unus,ff. de legatis 3. alleg. 113. n.13. p.176
l.Mævius,ff.de condit. & demonstrat. alleg. 98.n.1. p.113
l.munus,ff.de leg.1.alleg.67.n.19. p.4.
l.non tantum 3.§. siemancipatus filius,ff.de bonor.possess.contra tab.all.69.n.31. p.17
l. non aliter 17. ff. de adoptionibus, alleg.72 n.23. p.27
l.numis 73.ff.de legatis 3.alleg.92.n.15. p.91
l.neque stipendium 13.ff. de impensis in rebus dot.factis,alleg 105.n.2. p.136
l.nonnumquam,ff.ad SC.Trebell. alleg.105. n.25. p.139
l.nonnumquam,ff.ad SC. Trebell. alleg.112. n.42. p.173
l.non ad ea,ff.de condit.& demonstr. alleg. 118.n.9. p.210
l. observare 6. ff. de curat. furios. alleg. 110. n.19. p.121
l.operæ in rerum,ff.de operis libertor. alleg. 120.n.12. p.124
l.prædiis,§ siquis domum, &§. Titia Seiana, ff.de legat.3.alleg. 72.n.16. p.26
l.1.§.siquis.ff.ut legat.nomi. caveatur, alleg. 73.n.4. p.28
l.peto.8.prædium,ff.de leg.2.all.75.n.9. p.33
l.pediculis,§ Labeo, ff. de auro & argent. legato,alleg.86.35. p.74
l.peculium 67.ff.de leg.2.all.89.n.17.p. 83
l.1.§.denunciari,ff.de ventre inspiciendo,alleg.90.n.1. p.84
l.1.§.1.ff. quemad. testam. aperiantur, alleg. 92.n.19. p.92
l.1.§.de falcidia,ff.ad legem falcidiam, alleg. 94.n.34. p.99
l.1.§.si hæres,ff.ad SC.Trebell.alleg.99.n.4. p.115
l.prædiis 89.§.balneas,& §.qui domum.ff.de legat.3.alleg.108.n.18. p.149
l.1.§.si minor.ff. de rebus eorum, alleg.111. n.4. p.160
l.1.ff.de Magistratibus conven.alleg.112.n.18 p.169 & n.24.p.170.& n.133. p.171
l.1.§.interdum,ff. ad legem falcidiam, alleg. 113.n.2. p.175
l.post legatum, Advocatum, ff.de his quibus ut indignis, alleg.114.n.21. p.181
l.1.§.de illo,ff.ad SC.Treb.all.120.n.9. p.123
l.pro hærede,§ quid tamen,ff.de adquir. hæredit.alleg.120.n.12. p.224
l.quæro 18.ff.de jure patronatus,all.69.n.19. p.15
l.quoties,§. ult. ff. de admin. tutor. alleg.70. n.20. p.21
l.qui liberis,ff.de vulgari,alleg.74.n.9. p.31
l.quoties,ff.solut.matrim.alleg.76.n.1. p.34
l.quod Mævius,ff.de hæred.instit.all.81.n.10 p.56

Index Jurium.

l.quidam testamento 96.§.si servus,ff.de leg 1.alleg.84.n.14. p.65
l.quædam,ff.de rebus dubiis, all.92.n.1 p.90
l.quæsitum,§.siquis eodem, ff. de fundo instructo.all.92.n.5.p.90.& all.94. n.21.p.93
l. qui testamento 20.in principio, ff.qui testam.facere poss.alleg.94.n.30. p.199
l.qui nomine 25.ff.ad legem Cornel.de falsis alleg.95.n.33. p.104
l.qui autem,§.non simpliciter,ff.si quis omiss. caus.testam.alleg.96.n.18.p.108.& all.99. n.24. p.117
l.quod si nepotes,ff.de testam. tutelæ, alleg. 108.n.1. p.147
l.qui hæredi,§.qui partem, ff. de vulgari,all. 108.n.10. p.148
l.quia perinde,§.1.ff.ad SC.Trebell.alleg.120. n.13. p.224
l.rescripta,ff.de his quibus ut indignis,alleg. 81.n.10. p.56
l.si prior.ff.solut.matrim.alleg 67.n.22. p.5
l.si quando,ff de legat.1.alleg.69.n.21. p.15
l.sed si plures 10.§.1.ff.de vulgari, alleg. 72. n.1. p.24
l.si ita scripsero,ff.de condit. & demonstrat. alleg.73.n.3. p.28
l.si legati,ff.de legatis 1.alleg.73.n.4. ibid.
l.2.§.jus reipublicæ,ff.de administratione rerum ad civit.pertinent.alleg.77.n.10.p.41
l.si is qui ducenta,§.utrum,ff.de rebus dubiis alleg.77.n.15. p 42
l.si ita legatum,ff. de auro & argento legato alleg.77.n.28. p.43
l.sed quod 73.ff.de leg.2.alleg.80.n.12.p.54
l.2.ff.de hæred,instit.alleg.81.n.10. p.56
l.si servus plurium,§.fin.ff.de leg.1. alleg.88. n.14. p.79
l.si ita legatum,8.ff.de auro & argento legato, alleg.89.n.6. p.81
l.si pluribus 45.ff.de legatis 2.alleg.89. n.15. p.82
l.si servus plurium 53.§.ult.ff.de legat 1.alleg. 89.n.16. p.83
l.si grege 22.ff.de leg.2.alleg.89.n.16. ibid.
l.si patroni,§.fin.ff.ad SC.Trebell.all.90.n.1. p.84
l.siquis,in principio,ff.de legat.3.all.91.n.18. p.88
l.servus plurium 53.§.ult.ff.de legat. 1. alleg. 92.n.13. p.91
l. si cui pro re 31.§. si sub conditione, ff. ad SC.Trebell.alleg.93.n.4. p.93
l. si quis sub conditione 8. ff. si quis omissa causa testam.alleg.93.n.6. ibid.
l.si quando,ff.de legat.2.alleg.93.n.5. ibid.
l.2.ff.de liberis & posthumis, alleg.93.n.6. ib.
l.si servus 108.ff.de leg.1.alleg.93.n.12. p.97
l.siquis mihi bona,§.sed utrum,ff.de adquir. hæredit.alleg.94.n.25. p.98
l.si quis,§.sive,ff.de injusto rupto,all.94.n.34. p.99
l.spadonum.15.§.si civitatis,ff.de excusat.tutor.alleg.100.n.3.p.119.& alleg.102.n.9. p.127
l.Seio amico,ff de annuis legatis,all.105. n.5. p.136.& n.23. p.139
l.si filius qui patri,ff. de bonis libert. all.105. n.14. p.137
l.si post mortem 10.§.liberi,ff. de contra tabulas,all.105.n.31. p.140
l.2.ff.de admin.ad civit pertinent,all.109.n.6. p.151
l.si filius,ff.de tutelis,alleg.112.n.20. p.170
l.si quis reum,§.idem Julianus,ff. de liberat. legata,all.112.n.29. p.171
l.si impuberi 17.§.fin.ff.de tutor.& curat.datis,alleg.112.n.35. p.172
l.Sticho 36.in fine,ff de usufructu legato, all. 113.n.2. p.175
l.si cum dotem,§.si pater,ff.soluto matrimonio,alleg.113.n.3. ibid.
l.si mihi & Titio,in principio, ff. de legat.1. alleg.113.n.112. p.176
l.sed & siquis,ff.quemad.testament.aperiantur,alleg.144.n.21. p.181
l.si hæreditas 10.§.fin, ff. de testam.tutel.all. 176.n.15. p.193
l.si ex pluribus de admin.tutor.alleg.120.n.6. p.223
l,tutor 37.§.1.ff.de admin.tutor.alleg.72.n.1. p.24
l.Titius 3.ff.de obseq à lib. all.77. n.24 p.43
l.Titiæ textores 36.§. si alteri, ff. de legat.1. alleg 84.n.14. p.65
l. tutor 28.§.fin.ff.de admin.tutor. all.85.n.7. p.68
l.talis scriptura,§.ultimo, cum l, sequenti.ff. de leg.1.all.89.n.2. p.81
l.Titium,ff de admin.tutor.all.67.n.18. p.4
l.3.ff.de bonis libert.all.91.n.6. p.87
l.tutor qui repertorium, ff de admin. tutor. all.99 n.20. p.116
l.testamento 18.ff.de testamentis, alleg.112. n.35. p.172
l.Titia testamento 33.§.qui in vita,ff.de leg. 2.alleg.113.n.1. p.175
l.tutorem,§.de his quibus ut indignis all.113. n.5. p.175
l.Titius.§.qui,ff de annuis legatis, alleg.113. n.12. p.176
l.testamenti,ff.de testam.tutel.alleg.116.n.15. p.193
l.3.§.adquirere,ff.de bonor.possess alleg.210. n.6. p.213
l.uxorem,§.feliciss imo,ff.de leg.3.all.94. n.21. p.98
l.unum ex familia 69.§.si rem,ff.de l. 2. all. 113.n.2. p.175

Index Jurium.

Ex Digesto Novo.

Lege à divo Pio, §. si super rebus, ff. de re judicata, alleg 79. n. 1. p. 49

l. ab executore, §. alio. ff. de appellat. al. 90. n. 3. p. 84

l. aut qui aliter. 5. ff. quod vi aut clam, all. 68. n. 23. p. 11

l. ait prætor. §. si judex. ff. de re judicata all. 73. n. 3. p. 28. & all. 74. n. 9. p. 31. & all. 78. n. 20. p. 48. & al. 93. n. 7. p. 94

l. annorum. ff. de extraordin. crimin. alleg. 77. n. 13. p. 41

l. amissi. ff. de fidejuss. alleg. 81. n. 11. p. 57

l. aut facta. § solent, ff. de pœnis, all. 102. n. 12. p. 127

l. assumpto. § Juris prudentibus. ff. ad municipalem, alleg. 113. n. 14. p. 176

l. adulterium cum incestu. § inter stuprum. ff. ad legem Juliam de adulteriis, all. 113. n. 20 p. 177

l. clam possidere, in principio. §. qui ad nundinas. ff. de adquir. possess. alleg. 68. n. 23. p. 11

l. cum fidei hæredis, ff. de fideicommiss. libert. alleg. 75. n. 9. p. 33

l. cum apud Sempronium. ff. judic. sol. all. 78. n. 19. p. 47

l. creditor oblatum 102. ff. de solut. all. 83. n. 2. p. 60

l. cum quis, in principio. ff. de solut. all. 85. n. 11. ibid.

l. consensu, ff. de obligat. & act. alleg. 88. n. 1. p. 78

l. continuus 153. §. cum ita, ff. de verb. oblig. alleg 92. n. 11. p. 91

l. cum servuus 82. ff. de solut. all. 93. n. 4. p. 93

l. Celsus. ff. de usucap. alleg. 106. n. 2. p. 141

l. cùm quæritur. ff. de except. rei judicatæ, al. 109. n. 27. p. 153

l. cum minor. 3. §. falsus, ff. rem ratam haberi, alleg. 112. n. 14. p. 169

l. cum pupillus 9. ff. rem pupilli salvam fore, alleg. 112. n. 34. p. 171

l. Divus. ff. de re judic. alleg. 72. n. 6. p. 25

l. de pupillo. §. si quis rivos. ff. de novi operis nuntiat alleg. 77 n 10. p. 41

l. Decuriones 6. ff. de admin. rer. ad civit. pertinent. alleg. 77. n. 13. ibid.

l. damni 18. §. si is qui. ff. de damno infecto, alleg. 77. n. 28. p. 61. & alleg. 89. n. 6. p. 81

l. decem. ff. de verb oblig. alleg. 81. n. 11. p. 58

l. de unoquoque. ff. de re judicat. alleg. 90. n. 1. p. 84

l. doli clausula. ff. de verb. oblig. alleg. 93. n. 2 p. 93

l. de sertorem 1. § qui militiæ & §. sed si, ff. de re militari, alleg. 105. n. 7. p. 137

l. doli clausula. ff. de verb. oblig. alleg. 108. n. 28. p. 149

l. de pupillo. §. velle, ff. de novi operis nunciat. alleg. 116. n. 15. p. 193. & alleg. 117. n. 59. p. 207

l. evidenter. ff. de except. rei judicatæ, all. 68. n. 28. p. 15

l. ex contractu. ff. de re judic. all. 71. n. 3. p. 22

l. æstimationem 16. §. qui pro honore, ff. de muner. & honor. alleg. 82. n. 4. p. 57

l. ex contractu. ff. de re judicata, alleg. 60. n. 2. p. 84.

l. ex ea 121. §. in insulam. ff. de verb. oblig. all. 91. n. 17. p. 88

l. eos §. qui se pro milite. ff. ad legem Cornel. de fals. alleg. 96. n. 7. p. 107. & 97. n. 1. p. 111

l. ædibus, §. 1. ff. de donat. alleg. 111. n. 23. p. 162

l. ejus qui 27. §. fin. ad municipalem, alleg. 113. n. 14. p. 176

l. ætatem, §. fin ff. de censibus, alleg. 120. n. 21 p. 225

l. fin. ff. de precario, alleg. 68. n. 18. p. 10

l. forma censuali. §. is verò. ff. de censibus, all. 69. n. 7. p. 14

l. fluvium. § fin. ff. de damno infecto, all. 69. n. 21. p. 74. & alleg. 86. n. 34 p. 15

l. fideicommiss. libertas. ff. de fideicommiss. libert. alleg. 75. n. 8 p. 33

l. fin. §. Lucius. ff. de donat alleg. 76. n. 17. p. 37

l. forma. §. salinæ, ff. de censibus, alleg. 77. n. 20. p. 42. & al. 89. n. 15. p. 82. & al. 89. n. 3. p. 177. & al. 113. n. 22. p. 81

l. fin. §. item rescripserunt. ff. ad municipalem alleg. 95. n. 25. p. 102

l. fin. ff. de furtis, alleg. 102. n. 25. p. 129

l. filiusfam. 7. ff. de donat. alleg. 108. n. 13 p. 148

l. fin. ff. de usucap. alleg. 109. n. 11. p. 152

l. filius 7. ff. de admin. rer. ad civit. pertin. alleg. 112. n. 20. & 22. p. 170

l. fin. ff. de variis & extraord. cogni. alleg. 112. n. 30. p. 171

l. fidejussores. ff. de fidejuss. alleg. 112. n. 33. ibid.

l. fin. §. mixta, ff. de muner. & honor. alleg. 113. n. 22. p. 177

l. fin. in principio, ff. de verb. oblig. alleg. 120. n. 6. p. 223

l. hoc jure, §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. æstiva, alleg. 69. n. 3. p. 13

l. hoc jure. ff. de verb. oblig alleg. 78. n. 25. p. 48

l. hæredes 30. §. duæ statuæ, ff. de leg. 3. alleg. 108. n. 20. p. 149

l. honores 7. §. is qui ff. de decurionibus, alleg. 112. n. 23. & 40. p. 170. & 172

l. in rebus 4. § item qui precarium, ff. de precario, alleg. 68. n. 19. p. 40

l. in bello. §. medio. ff. de captivis, alleg. 116. n. 15. p. 193

l. in conventionibus 52. ff. de verb. oblig. alleg. 76. n. 15. p. 36

l. inter

Index Jurium.

l.inter publica,§.i.ff.de verb. ſignific. all.77. n.7. p.41
l.in iſta ſtipulatione,in fine,ff. de verb. obligat. alleg.78.n.15. p.47
l.item publica.§.item ſalinarum, ff. de verb. ſignific.alleg.80.n.15. p.54
l.in fraudem 4.ff.quæ in fraudem crediti.all. 82.n.13. p.59
l.inteſtatæ,fin.ff.pro emptore, alleg.87. n.7. p.77
l.in teſtamento,ff.de fideicommiſſ. libert.alleg.88.n.14. p.79
l.ita ſtipulatus 115.ff.de verb.oblig.alleg.89. n.15. p.82
l.in toto jure,ff.de regulis juris,alleg.94.n.12. p.98
l.item apud Labeonem.§.ait Prætor,ff.de injuriis,alleg.94.n.25. p.98
l.in bello,§.facti,ff.de captivis, alleg.107.n.2. p.143
l.item apud Labeonem,§.ait Prætor,ff.de injuriis, alleg.108.n.21. p.148
l.interdum,ff.de verb.oblig.all.111.n.13.p.161
l.in venditione.in principio,ff.de bon.author judicis poſſid.alleg.111.n.23. p.168
l.illam 15.C.de collation.alleg.113.n.28.p.178
l.jubemus C.de teſtamentis,all.72.n.8.p.25
l.Julianus,§.eſt & alia exceptio.ff.quod vi aut clam,alleg.83.n... p.62
l.licitatio,ff.de public. & vectig. all. 99. n.18. p.116
l.Lucius,§.idem reſpondit, ff. ad municipalem,all.106.n.7.p.142.& alleg.112. n.12. & 16.q.169.& alleg.112.n.38. p.172
l.libertus 17.§.fin.ff.ad municipalem, all.112. n.33. p.171
l.lex Cornelia,§.ſi tamen,ff.de injuriis, alleg. 113.n.14. p.176
l.Labeo,ff.ad municipalem, alleg.113. n.14. ibid.
l.magis pacto,§.ſed ſalinas,ff.de rebus eorum alleg 80.n.15. p.54
l.moris,§.ſolent,ff.de pœnis , alleg. 96. n.29. p.110
l.majorem 4.C.ad legem Corneliam de falſis alleg.97.n.1. p.111
l.mariti 20.ff.ad legem Jul.de adulteriis , all. 97.n.6. p.112
l.non ſolum,§.quod vulgo, ff. de uſucap.all. 68.n.17. p.10
l.nunquam 31.de uſucap.alleg.68.n.27. p.11
l.naturaliter 5. ff. de uſucap. alleg. 68. n. 28. p.11
l.non intelligitur 3. §. Divus , ff. de jure fiſci, alleg.71.n.4. p.22
l.Neſennius,§.fin.ff.de re judic.alleg.71.n.12. p.23
l.non ſolum 32. §. quod vulgo, ff. de adquir. poſſeſſ.alleg.74.n.6. p.30
l.non poſſunt,§.de jure fiſci,all.76.n.85.p.35.
l.nihil tam naturale,ff.de regulis juris,all.76. n.13. p.36
l.non debere , ff. ad municipalem , alleg.77. n.13. p.41
l.nemorum 18.§.Irenarchæ,ff. de muneribus & honoribus,alleg.77.n.13. ibid.
l.non poſſibilis,in fine,ff.de verb.oblig.all.78 n.25. p.48
l.nemo 166.§.temporaria , ff. de regulis juris, alleg.92.n.5. p.90
l.Neratius 152.ff.de regulis juris, all.92.n.13. p.91.
l.omnes,§.ſi poſt.ff. de re militari , alleg.105. n.7. p.137
l.nepos Proculo 125.de verb.ſignificat.alleg. 108.n.8. p.148
l.neque pignus,ff.de regulis juris,all.111. n.12. p.161
l.ne cum filio 16.ff.de furtis , alleg. 112.n.42. p.173
l.nunquam, ff. de privatis delictis , alleg.113. n.20. p.177
l.nec filio,ff.de natalibus reſtituendis , alleg. 115.n.5. p.184
l.nemo plus,ff.de reg jur.all.120.n.12. p.225
l.Proculus 26.ff.de damno infecto,alleg 67. n.33.p.6.& alleg.69.n.24. p.16
l.1.§.denique Marcellus,ff. de aqua pluvia arcenda,alleg.67.n.33. p.6
l.1.§ per ſervum qui in fuga,ff.de adquirenda poſſ.alleg.68.n.15. p.10
l.1.in principio, & §. quod ait Prætor,ff. uti poſſid.alleg.68.n.15. ibid.
l.pupillus,§.territorium,ff.de verb. ſignificat. alleg.69.n.3. p.13
l.1.§.permittitur.ff.de aqua quotid.& æſtiva, alleg.69.n.19. p.15
l.1.§.ab eo ff.qui & à quo appelletur,alleg 70 n.18. p.21
l.1.ff.quibus rebus apud eundem judicem,alleg.72.n.2. p.24
l.poſſideri 3 §. illud.ff.de adquir. poſſ. alleg. 74.n.6. p.30
l prout quiſque,ff.de ſolut.alleg.74.n.7. ibid.
l.1.§.ſiquis ſimpliciter,ff.de verb. oblig. al.78. n.10. p.46
l.poſt rem.ff.de re judic.alleg.78.n.11. ibid.
l.pupillus , ff. quæ in fraud. credit. alleg.78. n.24. p.48
l.principaliorem, in principio ,ff. de liberali cauſa, alleg.79.n.8. p.50
l.1.§.ſi autem, ff. ne quid in flumine publico, alleg.80.n.4. p.53
l.1.verſ.non ſemper, ff. de pollicitationibus, alleg.82.n.4. p.57
l.1.ff.ad l.Jul.peculatus,alleg.83.n.6. p.60
l.pecuniæ verbum 178.ff. de verb. ſignif. alleg.84.n.1.& 2. p.64

l.Prætor

Index Jurium.

l.Prætor.13.ff. de vacat. & excusat. muner. alleg.86.n.12. p.71
l.1.§. sed magistratus. ff. de Magistrat. conv. alleg.86.n.25. p.73
l.1.§.permittitur.ff.de aqua quotid.& æstiva, alleg.86.n.30. p.73
l.prospexit,ff.qui & à quibus, alleg.92.n.11. p.91
l.1. §. idem quæsitum, ff. de aqua quotid. & æstiva,alleg.94.n.3. p.96
l.Prætor.7.§.1.& §.posse.ff. de injuriis, alleg. 95.p.34. p.105
l.1.§.fin. ad legem Cornel.de falsis, alleg.97. n.1. p.111
l.1.ff.de bonis eorum qui ante sentent. mortem sibi conscív.alleg.97.n.2. ibid.
l.1.ff.de privileg.credit.alleg.99.n.28. p.118
l.pupillus 24.ff.quæ in fraud.credit.alleg.105. n.20.p.138.& n.29.p.139.n.34. p.140
l.Procurator ad exhibendum, ff. rem ratam haberi, alleg.107.n.23. p.145
l.1.ff.de donat. alleg.108.n.4. p.147
l.1.§.dixerint.ff.de public.& vectig.alleg.108. n.11. p.148
l.1.ff.de precario, alleg.109.n.20. p.153
l.1.ff. de popularibus act. alleg.110. n.20. p. 157.
l.1.§.fin.ff.de constit.pecunia, alleg.112. n.29. p.171
l.3.§.fin.ff.de variis & extraordin. cognit.alleg.112.n.33. p.171
l.1.ff.rem pupilli salvam fore,all.112. n.34. ib.
l.1.§.solet.ff. quando appellandum sit, alleg. 113.n.5. p.175
l.1.§.fin.ff. de aqua pluvia arcenda, alleg.119. n.14. p.218
l.1. §. ususfructuarius,ff. de novi operis nunciatione, alleg.120.n 6. p.223
l.1.ff.de privileg.dotis,alleg.120.n.20. p.125
l.1.§.permittitur,ff.de aqua quotid.& æstiva, alleg.120.n.21. ibid.
l.quod autem §.simili modo ff.quæ in fraud. credit.alleg.67.n.21. p.5
l.qui jure familiaritatis 41. ff.de adquir. poss. alleg.67.n.35. p.6
l.quæsitum 8.§.quod à Titio,ff. de precario, alleg.68.n.19. p.10
l.quod in littore 14.ff.de adquir.rer.dominio alleg 69.n.36. p.17
l.qui agnitis,ff.de except.alleg.71.n.6. p.22
l.qui fundum.§. si fundum Cornelianum, ff. pro emptore,alleg 72.n.16. p.26
l.qui possessionem 17. ff. de vi & vi armata, alleg.78.n.10. p.46
l.qui decem,ff.de solut.alleg.85.n.1. p.68
l.qui sic.ff.de solut.alleg.85.n 3. ibid.
l.qui actionem,ff.de reg.jur.alleg.89.n.11.p.82
l.quod ab initio ff.de regulis juris,all.91.n.21. p.88
l.quod vulgo.ff. pro emptore, alleg. 92. n.1. p.90
l.qui jure familiaritatis.ff. de adquir. possess. alleg.94.n.3. p.96
l.qui Romæ.§.Augerius.ff. de verbor. signif. alleg.98.n.8. p.113
l.qui res.§.arcam.ff.de solution. alleg. 105. n. 11. p.137
l.4.§.condemnatum.ff. de re judicata, alleg. 106.n.2. p.141
l.4.§.modum.ff.de servit.all.108.n.19. p.149
l.quod conclave 47.ff.de damno infecto,all. 108.n.18. ibid.
l.quod meo.ff.de adquir.possess.alleg.109.n. 11. p.153
l.quid ergo,ff.ad municipalem,alleg.112.n.4. p.168
l.quoties.2.ff.ad municipalem,alleg.112.n.11. p.168.& n.33. p.171
l.4.§. si sub conditione, ff.de fideicommiss. libert.alleg.120.n.26. p.226
l.quod nos hostes.ff.de verborum significat. alleg.117.n.5. p.196
l.quædam 62.ff.de adquir.rer.dom.all.120. n. 13. p.224
l.rescripto.§.fin.ff.de muner. & honoribus, alleg.69.n.3.p.13.& alleg.112.n.23. p.170
l.rerum mixtura,§.quid ergo,ff.de usucapionibus,alleg.72.n.14. p.26
l.relegatorum.§.ultim.ff.de interdictis & relegatis,alleg.105.n.29. p.139
l.rem meam.ff.de re judicata,alleg.107.n.23. p.145
l.si in meo fundo 21.ff.de aqua pluvia arcenda,alleg.67.n.33. p.6
l.servi & filij.§.fin.ff.de furtis,alleg 68.n.15. p.10
l.si aliquam rem 28.ff.de adquir.poss. alleg. 68.n.18. p.10
l.si aliena res,ff.de usucap.alleg.68.n.24.p.11.
l.super quibusdam.§.præterea,ff.de verb.sig. alleg.66.n.3. p.13
l.si in meo.ff.de aqua pluvia arcenda,all.69. n.21. p.15
l.si quisquam.ff. de diversis & temporalibus præscript.alleg.69.n.22.p.16.& n.36.p.17
l.2.ff.de re judicata,alleg.71.n.1. p.22
l.siquis separatim,§.sed cum secund.ff de appellat.alleg. 72.n.1. p.24
l.subsignatum,§.bona,ff.de verbor.significat alleg.76.n.5. p.35
l.si quis ante 10.ff.de adquir.poss.al.78. n.14. p.47
l.si quis arbitratu 43.ff.de verb.obligat.al.78. n.17. ibid.
l.si qua pœna 224.ff.de verb.signif.al.78.n.1. p.45
l.sæpe,ff.de re judicata,alleg.79.n.8. p.50
l.si percussorio.ff.de appell.all.79.n.10. ibid.

l.si

Index Jurium.

l.si peculium 20. §.penultimo, ff. de statu liber.alleg.80.n.4. p.53
l.si ita stipulatus 14.ff.de verb.oblig.alleg.80. n.4. ibid.
l.si ita quis §.Seio.ff.de verb. oblig. alleg. 81. n.10. p.56
l.si decem.ff.de solut.alleg.81.n.11. ibid.
l. sacrilegij 9. §. Labeo. ff. ad legem Juliam peculatus,alleg.83.n.14. p.61
l.si soluturus,ff.de solut.alleg.83.n.16. p.62
l.si apes.§.1.ff.de furtis,alleg 84.n.3. p.64
l.sicut ab initio,ff.de obligat.& actionibus,alleg.88.n.1. p.78
l.stipulatione hoc modo concepta,ff.de verb. oblig.alleg 89.n.7. p.82
l.si finita 15.§.ex hoc edicto.ff.de damno infecto,alleg.89.n.20. p.83
l.si pariter.ff.de liberali causa,alleg.90. n. 3. p.84
l.si quis obrepserit ad leg. Cornel.de falsis, alleg. 91.n.2. p.87
l.semper in stipulationibus 35.ff.de reg.juris alleg.92.n.5. p.90
l.statu libera,§.si quis, ff. de statu liberis, alleg.93.n.4. p.93
l.si filius 33.§.1.ff.de fideicommiss. libertatibus, alleg.93.n.4. ibid.
l.si quis, ff.de pœnis,alleg.96.n.22. p.109
l.si cum fideicommissum 16.§.Aristo. ff. qui & à quibus, alleg.96. n.22. p.109
l.si quis uxori. 53. ff. de furtis,alleg. 99. n.4. p.115
l.si cui.ff.de accusat.alleg.102.n.17. p.127
l.si crimen,ff.de accusat.alleg.102.n.25.p.129
l.semper.§.negotiatores.ff.de jure communi alleg.104.n.2. p.133
l. secundum naturam. ff. de reg. juris, alleg. 105.n.18. p.138
l.Servius 3.ff.quod vi aut clam.alleg.68.n.23. p.11.& alleg.105.n.29. p.139
l.si mihi & Titio 210.ff.de verb.oblig.alleg. 105.n.32. p.140
l.si non expedierit 6.§.1.ff.ne bonis auth.judicis possid.alleg.105.n.34. ibid.
l.si filius,7.ff.de jure fisci,alleg.107.n.1.p.143
l.si quis ad exhibendum ff.de except.rei judicatæ,alleg. 107.n.25. p.145
l.si prius 17. in principio,ff. de aqua pluvia arcenda, alleg. 108.n 19. p.149
l.si ususfructus.§.rescripto.ff.de aqua pluvia arcenda,alleg.110.n.8. p.155
l. statu liberi 29. §.1. ff. de statu liberis, alleg. 111.n.8. p.161
l.si fraudator.§.fructus.ff.quæ in fraud.cred. alleg.11.n.13. 161
l.si parte 17.§.1.ff.de muner.& honoribus,alleg.112.n.11. p.168
l.spurij 6.§ pater.ff.de decurionibus,alleg.12. n.1. ibid.
l.si adoptavero.ff.de precario, alleg.112.n.16. p.169
l.si quis 5.§.si judex ff.de obligat.& actionibus, alleg.112.n.30. p.171
l.si pariter.ff.de liber.caus.alleg. 113.n.8.p.175
l.si adulterium cum incestu 28.§.1. ff. ad legem Jul.de adulteriis, alleg.113.n.9.p.176
l.secundum naturam.ff.de regulis juris,all. 113.n.11. ibid.
l.2.§.si quis à Principe,ff.ne quid in loco publico, alleg.115.n.5. p.184
l.si stipulatus fuerim, in princ. ff. de verb. oblig. alleg.120.n.6. p.223
l.servus si hæredi,ff.de statu liberis,alleg.120 n.23. p.226
l.Titius,ff.de fidejuss. alleg 86. n.33 p.74.& alleg. 93.n.8. p.94
l.triticum 84. ff. de verbor. oblig. alleg.89. n.15. p.82
l.tamen is,§.1.ff.de donat.causa mort.alleg. 94.n.33. p.99
l.Titio cum esset Romæ.ff. ad municipalem alleg. 105.n.5. p.136
l.3.§.ductus aquæ,ff.de aqua quotid.all.110. n.32. p.158
l.testatrix 25.§.plures ex mancipibus,al.111. n.18. p.162
l.3 §.in bello.ff.de re militari,alleg.117. n.21. p.199
l.3.§.ductus aquæ ff.de aqua quotid & æstiva,alleg.119.n.14. p.218
l.viam publicam.2.ff.de via publica,alleg.67. n.33. p.6
l.usurpatio 2.ff.de usucap.alleg 68.n.28.p.11
l verbum pertinere 181 ff.de verbor.signific. alleg.72.n.17. p.16
l.ubi ita donatur.ff.de donat.caus. mortis,alleg.84.n.9. p.65
l.verbum illud 181.ff.de verb.signif.alleg.89. n.1. p.81
l.viam publicam,ff.de via publica,alleg.67 n. 33.p.6.& alleg.94.n.6. p.96
l.ubi autem,§.illud,ff.de verb.oblig. alleg.93. n.7. p.94
l.ut gradatim, in principio. ff. de muner. & honor'alleg.94.n.30. p.99
l.ult.§.fin. ff. ad municipalem,alleg. 108.n.2. p.147
l.ubi lex,ff.de usucap.alleg.105.n.15. p.152
l.Uranius.ff.de fidejuss.alleg.113.n.4. p.175
l.vim passa.§.præscriptione. ff. ad legem Juliam de adulteriis,alleg. 113.n.9. p.176

ALLEGATIONUM FISCALIUM PARS SECVNDA.

ALLEGATIO LXVII.

Regis consilium petere obligatus sequi debet

1 *Rex Ioannes III. Portugaliæ erexit & dotavit Ecclesiam Cathedralem, & Episcopatum de Leiria.*

2 *Rescriptum Regis Ioannis executionis Bullæ Episcopatûs de Leiria.*

3 *Reges Hispaniæ præsentant ad præbendas quæ vacaverint propter eos, quos ad Episcopatus præsentarunt.*

4 *Consilium petendum an sequi debeat.*

5 *Consilium & consensum ad aliquid adhibendum quomodo accipiendum.*

6 *Consilium petendum, sed non esse necessario sequendum, qui teneant.*

7 *Cod. cum olim, vers. verùm, de arbitris, & numero 29.*
c novit. de his quæ fiunt à Prælato, ibid.
c. quanto, eodem titulo, & n. 21. & n. 29.

8 *l. cùm tale. §. si arbitratu, & §. Mævia, ff. de condit. & demonstrat.*
l. cùm pater, §. mandato, ff. de legat. 2.
l. 1. §. item si plures, ff. de exercit. actio.
l. 3 tit. 2 p. 5.

9 *Consilium quando accipiatur pro consensu?*
c. venerabili 37. de officio & potest. delegat. & num. 13. & 21.
c. ne pro defectu 41. de electio.
c. cùm in veteri 52. eodem, & n. 29.

10 *Consilium quando injungitur ut fiat cum consilio, sequi debet qui petit.*

11 *Consilium quando requiritur, ut quid fiat juxta illud, vel secundùm consilium, inducit necessitatem.*

12 *Consilium petere inducit necessitatem, ut qui petit, sequatur ex qualitate personæ & causæ circunstantiis*

13 *l. si servus plurium 50. §. fin. ff. de legat. 1. & numero 19.*

14 *Consilium quando injungitur inferiori petere à superiori, sequi debet.*
Reges ex illorum excellentia & dignitate, censentur excepti.

c. fin. in principio, de officio delegat. lib. 6.
c. ne aliquis, de privilegiis, lib. 6.
c. solitæ, de majorit. & obedientia.
c. Princeps, 24. q. 5.
c. Regum, 24. q. 5.
c. per venerabilem, §. rationibus, qui filii sint legitimi.
Extravag. execrabilis, §. nos itaque, de præbendis.

15 *Persona propter quam aliquid conceditur, magis attenditur, quàm ea, cui conceditur.*
c. & dixit, de consecratione, distinct. 1.

16 *Patronatûs portio censetur quod ex bonis patronatûs dotatum est.*

17 *Patronatus Ecclesiæ acquiritur ex dotatione & conditione.*
c. de jure patronatus.
c. illud, de jure patronatus.
Reges Hispaniæ Patroni sunt omnium Ecclesiarum cathedralium suorum Regnorum.
l. 18. tit. 5. p. 1.
l. 1. tit. 6. lib. 1. Recopil.
Patronatûs jus non competit quando non reservatur ab eo, qui dotavit Ecclesiam.

18 *Consilium accipitur pro consensu, quando requirendum, ejus, qui in re habet aliquod ejus, vel societatem.*
l. Titium, ff. de admin. tutor.
l. consilio ff. de curator. furios.

19 *Verba dubia ex clausulis sequentibus explicanda.*
l. cùm pater, §. cum imperfecta, ff. de legat. 2.
l. utrùm, ff. de petitione hæreditatis.
l. nummis, ff. de leg. 1.
l. fin. ff. de rebus dubiis.

20 *Consensus alicujus ubi requiritur, consensum sequi debet.*
l. quamvis, C. de fideicommissis.
c. 1. § consensus, 29. q. 1.

21 *Simile quid significet.*
l. quod autem, §. simili modo, ff. quæ in fraud. credit.
l. asse toto, ff. de hæred. instit.
c. 1. de foro competenti.

22 *Relatum non debet ex eo nec plus, vel minus concedatur, quàm ex relato.*
l. si prior, ff. solut. matrim.

23 *Relatum debet inesse referenti.*
l. si defensor, §. qui interrogatus, ff. de interrog. act.

24 *Geminationis vis & effectus.*
l.Balista.ff. ad SC. Trebell.
25 *Renuntiare juri suo nullus præsumitur.*
26 *Regis,à quo petit debe, consilium sequi oportet, ne regia dignitas eludatur.*
27 *Affecta Sedi Apostolicæ censetur præbenda quæ vacaverit per obtinentis promotionem ad Episcopatum.*
28 *Præbendæ Ecclesiasticæ, quæ ex institutione graduantis conferendæ, exemptæ sunt ab affectione Curiæ.*
29 *Præbendæ liberæ collationis possunt comprehendi affectione Curiæ, non verò quando Pontifex dedit formam ut providerentur, quia debet forma servari.*
c.cùm olim,de arbitris.
30 *Forma data à Sede Apostolica in provisione,à se præbenda abdicatur.*
31 *Observantia subsequuta declarat dispositiones.*
32 *Difficile probantur quæ fiunt secretò.*
33 *Præscriptio nec per mille annos procedit in rebus meræ facultatis.*
l.Proculus 26 ff.de damno infecto.
l.1.§.denique Marcellus,Dig.de aqua pluv.arcend.
l.si in meo fundo 21.ff.eodem.
l.viam publicam 2.ff.ex via publica.
l.qui jure familiaritatis 41.ff.de acquir.poss.
34 *Interpretatio non potest impugnare, vel destruere titulum.*
35 *Observantia non potest induci contra ipsum titulum ex quo procedit.*
36 *Observantia potest vim adjungere instrumento minus solemni.*
37 *Præscriptio virium Regalium solùm nocet Regi qui illam permisit,non verò successoribus.*
l.cùm filius 28.de milit. testam.
Præscriptio exclusa Athenis à Themistocle, & Romæ à Catone Censorino.
Majoratus successoribus non præjudicat non rectè factum à prædecessoribus.

In erectionibus Ecclesiarum Regni Portugaliæ, in quibus authoritate Apostolica Bullæ expeditæ fuerunt, ut præbendæ ab Episcopo providerentur authoritate ordinaria, cum consilio Regis Joannis III. Portugaliæ. Quæstio, *An Episcopus sequi debeat consilium Regis, vel petere solùm sufficiat?*

1 GRAVIS controversia exorta fuit de hac re circa Decanatum Ecclesiæ Cathedralis civitatis de Leiria Regni Portugaliæ: nam ea Ecclesia ad petitionem Joannis III. Regis Lusitaniæ in Cathedralem erecta, & novus Episcopatus institutus, oblatis à Rege ad Episcopatûs, & Ecclesiæ dotationem, bonis Prioratus Ecclesiæ sanctæ Crucis de Coimbra, & aliis quæ regalis Patronatus erant, & Pontifex in Bulla expedita ad erectionem Ecclesiæ, & Episcopatûs institutionem exprimit dignitates, Canonicatus, & præbendas, quæ in ea institui debebant, & quæ conferendæ Magistris in Theologia, in Artibus, & Doctoribus in Jure, statuens ab Episcopo ejus præbendas providere, & hæc verba subjungit. *Aut aliis personis per Episcopum Leirienſem pro tempore existentem de consilio prædicti Ioannis, & pro tempore existentis Regis Portugaliæ ordinaria authoritate modis & formis per prædictum Episcopum Leirienſem de simili ejusdem Ioannis Regis consilio statuendis & ordinandis, & non per alios quoscunque, quamvis etiam Apostolica authoritate prædita, conferendos, nec non alias dignitates, Canonicatus, & prabendas, aliaque beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, quæ dicta Ecclesiæ pro ejus servitio, & Dei cultui videbuntur convenire de simili ipsius Ioannis consensu,* &c.

Postea Rex Joannes anno 1546. die 23. mensis Octobris executionem fecit hujus Bullæ, & in rescripto executionis addit: Virtute dictæ Bullæ Pontificis, illum instituere dignitates, & Decanatum, & & præbendas in ea Ecclesia, eáque refert Pontificem ordinare & jubere conferendas graduatis, & non aliis, authoritate ordinaria ab ipso Episcopo de Leiria, qui tunc erat, & deinceps foret, cum consilio Regum Portugaliæ, & ita concedit facultatem Episcopo, ut cum Regis consilio & consensu institueret in dicta Ecclesia Decanatum, & alias dignitates, quas exprimit; & postea addit hæc verba, *quæ Lusitano idiomate exprimenda censemus*, ut extant in dicto regio rescripto, quo melius res percipiatur. *E sedaran por elle Bispo é pellos Bispos, que pello tempore foren por autoridad ordinaria con meu conselho, é de meus successores Reis de Portugal, e naon de otra manera segun do forma da Bulla.* Et exprimens alias dignitates iterum addit *e se proveran pello ditto Bispo, e seus sucessores, por auctoridade ordinaria de meu conselho e dos Reys meus successores, como na ditta Bulla se contben.* & paulò infrà addit, *Item formais declarado pollo ditto Bispo con meu consello e consentimiento que oriaba e instituia dez conegos e dez medio conegos e cineo quartanarios,* &c.

2 Quibus verbis dictæ Bullæ & rescripti circa ejus executionem expressis, evenit, Decanum dictæ Ecclesiæ de Leiria promotum fuisse ad Episcopatum Brasilienſem, & Rex noster, quasi Decanatus vacaret per promotionem, & non per obitum, & ex illo nullum jus haberet Episcopus, ut authoritate ordinaria illum providere posset ex consuetudine generali Regum Hispaniæ, qui solent providere præbendas illorum, quas obtinebant illi, quos ad Episcopatus, aut alias dignitates præsentarunt, de qua consuetudine testantur *cap.cùm longè 25. 63. distinct.* Concilium XII. Toletanum, Guillelmus Benedictus *in c. Raynutius, verb. & uxorem.decis.2.n.79.* D.Covarruvias *in reg. possessor.2.part.§ 10.n.6.* plures referens Zenedo *ad Decretum collect.51.n.5.* Menchaca *controvers.illustr. cap.22.n.14.* Gregor,Lopez *in l.18. tit.5.p.1.* Spino *in speculo testam.gloss. 4. num. 13.* ex aliis Bobadilla *lib.2 c.18.n.223.* Barbosa *in collect.d.cap.longè, n.2. & in Pastorali 3.p.allegat.57.num.87.* D.Salgado *de regia protectio.3.part.cap.10.n.230.* Alzedo *de præcellentia Episcopor.c.3.part.1.n.5.* Roman. *in Republ. Christiana lib.3.c.7.* Mariana *in histor.Hispania l.6. cap.17.* pluribus & pro omnibus probat Camillus Borellus *de præstant. Regis Catholici,cap.50.per totũ.* Rex nominavit eligendum ad Decanatum, & rescripsit Episcopo Leirienſi, ut illi collationem faceret, qui Regi respondit, ex Bulla erectionis Episcopatûs, & Ecclesiæ ad ipsum pertinere authoritate ordinaria nominationem & collationem prædictæ dignitatis, & solùm teneri ex dispositione dictæ Bullæ petere à Rege consilium quod paratus erat petere, & eidem à Rege nominato collationem facere, suo tamen jure, authoritate ordinaria, non verò ex præsentatione

tatione, vel nominatione Regis, cùm collatio beneficiorum ad Episcopum pertineat. *cap. omnes basilicæ. c. nullus omnino*, 16 *quæst.* 7. Barbosa *de officio Episcopor. allegat.* 57. *n.* 1. ubi pluribus.

Dubitatum igitur fuit, an hic casus, quando vacaverit dignitas non per obitum sed per promotionem illius, qui eam obtinebat, comprehenderetur prædicta Bulla erectionis, & rescripto executionis, & quod in eis dicitur de consilio à Rege petendo, injungat necessitatem sequendi consilium, vel sufficiat solum petere, & Episcopus tantùm ad id teneatur, & postquam petierit, possit liberè dignitates & præbendas conferre cui voluerit.

De hac re quæ latè discussa, plura suffragia & consultationes fuerunt Ministrorum Portugaliæ & Senatorum supremi Senatus ejus Regni, & consultus fisci Patronus in Lusitania, qui Procurator Coronæ dicitur, ille respondit ex Bulla jus habere Regem nostrum, tamen ejus fundamenta destrui ex Bullæ executione, in qua Ioannes III. qui exequutus videtur, voluisse suum consilium & consensum adhiberi ad institutionem & creationem dignitatum, Canonicatuum & præbendarum, ad collationem verò solum consilium. Ex quo non videtur voluisse necessitatem injungi Episcopo Leirienſi, ut consilium à Rege datum sequatur, quamvis petere debeat. Cùm igitur longa mora in hujus resolutione esset, ex variis opinionibus Rex suo decreto die 2. Octobr. anno 1636. jussit consessum fieri in domo Archiepiscopi Inquisitoris generalis sui Confessoris, ubi convenirent Patroni fisci Regnorum Castellæ, Aragonum, Indiarum & supremi Regalis Patrimonii, cujus munere tunc ego fungebar. Omnibus igitur congregatis, cum dicto Archiepiscopo Inquisitore generali, quod pro jure & justitia nostri Regis ego proposui, pro illius jure referam, quia primus suffragium dedi, cui reliqui fisci Patroni Castellæ, Aragonum & Indiarum subscripserunt in eandem sententiam concordes, unde consultatio facta ad Regem nostrum.

Igitur in provisione hujus Decanatus aut agimus de jure quod Regi nostro competit ex Bulla erectionis Ecclesiæ, & Episcopatus Leirienſis, & rescripto ejus executionis & hoc sive consideretur Decanatum vacare per obitum, aut promotionem ejus obtinentis. Vel agimus de jure Regis ex jure communi & consuetudine generali Hispaniæ, qua Reges nominant providendos in præbendis, quæ vacaverint, eorum qui ad Episcopatus, aut alias dignitates promoti, aut electi fuerint.

Primo casu ex tenore Bullæ erectionis, & rescripto executionis, ubi mentio fit de consilio à Rege per Episcopum petendo, etsi aliquorum sententia sit consilium petendum esse, non tamen necessariò sequendum. *cap. cùm olim* 7. *verſ. verùm, de arbitris*, ibi, *nisi Prior ejus consilium requisierit, non habeat potestatem eligendi Rectorem, & aliter facta electio haberi debet irrita, & inanis. Verùm habito cum familia super hoc consilio, & tractatu, Prior liberè potest Rectorem eligere dumtaxat idoneum, sive concordet, sive discordet familia cum ipso*: idque tenuerunt glossa & communis sententia Doctorum, *in cap ne pro defectu* 41. *verb. consilio, de electione, cap. novit. cap. quanto, de his quæ fiunt à Prælatis sine consensu capituli.* Innocent. *in cap. pro debilitate, de officio delegati.* Thomas Sanchez *de matrimon. lib.* 1. *disput.* 34. *num.* 24. pluribus Gonzalez *reg.* 8. *Cancellaris, gloss.* 46. *per totam.* Vantius *de nullitatibus, tit. de nullitate, & defectu jurisdictionis, n.* 151. & 152. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 34. *n.* 23. & *de arbitrariis, lib.* 1. *cap.* 23. & *lib.* 2. *cap.* 38.

Et in Iure Civili, ubi requiritur consilium, non injungitur obligatio, ut sequi debeat. *l. cum tale, §. si arbitratu, & §. Mævia, ff. de condit. & demonstrat. l. cùm pater, §. mandato, ff. de legatis* 2 *l.* 1. *§. item si plures, ff. de exercitoria actione, l.* 3. *tit.* 2. *part.* 5. Costa *in dict. § si arbitratu. limitat.* 1. & 12. Baldus *in l. fin. §. necessitate, n.* 16. *C. de bonis quæ liberis.* Molina *lib.* 2. *de primogeniis, c.* 13. *n.* 36. Menoch. *consil.* 69. *num.* 17. Vantius *ubi suprà n.* 158. Gonzalez *d. gloss.* 46. *n.* 52. cum aliis, quos refert Augustinus Barbosa *in collect. cap. cùm in veteri* 52. *n.* 4. *de electio.*

Verumtamen hæc sententia quæ communiter admissa multipliciter ex juris regulis limitatur, ut ex clausulis dispositionis, & ejus circunstantiis, & qualitate personæ à qua petendum consilium, ut tunc illud pro consensu accipiendum, tradit glossa *verb. consilio*, per textum *ibi in cap. venerabili* 57. *de officio delegati*, ubi ad idem expenditur textus *in cap. ne pro defectu* 41. ibi, *cum consilio Capituli sui, cap. cùm in veteri* 57. *de electio.* ibi, *non fuisse illorum consilium requisitum, licèt postea fuerit requisitum non competenti tempore, nec etiam explicatum responsum ipsorum.* ubi glossa *verb. expectatum.* tradit consilium sequendum, & idem probavit glossa *verb. assensu. in cap. unico, §. cùm verò, ne sede vacante, lib.* 6. & esse communem sententiam probatur ex traditis à Bartolo *in leg.* 1. *§. si plures, de exercitoria actione, n.* 7. Panormitanus *in dicta cap. venerabili, n.* 20. *de officio delegati, & in cap. cùm olim. n* 4. *de arbitris.* Tiraquellus *lib.* 1. *de retract. lignagier. §.* 1. *gloss.* 9. *n.* 19. plures relati à Gonzalez *ubi suprà, ex n.* 80. Oldradus *consil.* 44. Gomez *in reg. de impetrandis beneficiis super obitum Cardinalium, q.* 12. Lambertinus *lib.* 2. *de jure patronatus* 1. *part. quæst.* 2. *n.* 6. Menochius *lib.* 6. *præsumpt. cap.* 4. *n.* 12. adde Barbosam *in collect. cap. venerabili* 37. *de officio & potest. judicis delegati.*

Ex quibus omnibus desumendum est, juxta illorum sententiã, in nostro casu consilium de quo in dicta Bulla, à Rege petendum, traditur multipliciter probari inducere necessitatem, ut sequi debeat qui petit, quia opinio illorum, qui tenuerunt, ut nuper retulimus, obligationem petendi consilium non inducere necessitatem sequendi, procedit quoties jubetur aliquid fieri adhibito consilio alicujus, quia tunc sufficiet, illud petere & adhibere pe endo, etsi non sequatur qui petierit: at verò quoties, ut in dicta Bulla erectionis, disponitur erectionem faciendam de consilio Regis Ioannis, vel cum ejus consilio, quæ sunt verba Bullæ, tunc debet consilium sequi, quia si sufficeret peterer, & aliter facere, non diceretur electionem fieri cum consilio, vel de consilio ejus, à quo petendum, sed contra consilium, quæ fuit distinctio originalis glossæ *in dict. cap. cùm in veteri* 52. *verb. expectatum, ac electione*, & tenuerunt Martinus, Silvanus, & Cinus, quos refert Bartolus *in l.* 1. *§. si plures, de exercitoria actione, n.* 3. *ad finem.* Ioannes Andreas *in cap. nullus ex consilio, num.* 10. *de regulis juris in* 6. ubi etiam Lapus *num.* 1. Albericus *in l. si quis mihi bona, §. si coram, n.* 14. *ff. de acquir. hæred.*

Et licèt hanc sententiam non admittant Francus, & Geminianus, & alii Doctores, quos refert Gonzalez *dict. regul.* 8 *glossa* 46. *numero* 86. tamen ille prædictam Ioannis Andreæ & Alberici opinionem admittit *num* 87. quando verba *cum consilio*, vel *de consilio*, significant juxta consilium, vel secundùm consilium, quod insinuat necessariò sequi oportere: unde cùm in dicta Bulla electionis juberet Pontifex Episcopum facere electionem dignitatum, & præbendarum, de consilio Regis Ioannis, & cum ejus

consilio, videtur necessitatem petendi & sequendi induci, quasi electio non fiat cum consilio Regis quando illud spernitur.

12 Deinde etsi de hoc aliqualiter dubitari posset, ex traditis à Hieronymo Gonzalez *dict. n.* 87. nullum tamen dubium est, quando ex qualitatibus causæ, circunstantiis dispositionis & personæ, à quo petendum consilium pro consensu interpretandum, ut necessariò debeat Episcopus sequi in hoc casu consilium, juxta quæ ex Abbate, Ioanne & Selva, Tiraquello, Alberico, Franco, Imola, & aliis notavit Gonzalez *regul.* 8. *gloss.* 46. *numero* 80. & 88.

Et *primò* quod pertinet ad dignitatem personæ,
13 à qua petendum consilium, ut inde intelligi debeat, pro consensu accipiendum, & qui petere etiam sequi teneatur, probatur *argumento capit. venerabili* 37. *de officio & potest. judic. delegati*, eis verbis, *Virum providum, & honestum provideret, coadjutorem eidem adjungere, sine cujus consilio nihil eorum faceret*, facit *l. si servus plurium* 50 § *fin. ff. de legat.* 1. ibi: *legatarii dignitas*. Bart. *in l.* 1. § *si plures, n.* 6. *ff. de exercitoria actio*. per glossam *in dict. cap. venerabili.* ubi etiam tenuit Panormitanus *n.* 10. quia tunc, ut notavit Bart. magis, quam ex vi dictionis *consilium*, ex voluntate disponentis ad arbitrium & consensum reducitur.

Quæ ratio si à Doctoribus consideratur ex inæ-
14 qualitate personarum, quando is, cui injungitur petere consilium, inferior est, & superior ille, à quo petendum, nunquam potest urgentius procedere, quàm in hoc casu, propter dignitatem regiam Ioannis III. à quo ex Bulla erectionis tenetur Episcopus petere consilium, nam etsi regulariter sequi non deberet, tamen Reges ex illorum excellentia, censentur excepti *cap. fin. in principio, de officio delegati l.* 6. *capit. ne aliquis, de privilegiis, eodem libro, capit. solitæ, de majoritat. & obedientia, cap. Princeps, capit. Regum*, 24. *quæst.* 5. *cap. per venerabilem* § *rationibus, qui filii sint legitimi. Extravagant. Execrabilis*, §. *nos itaque, de præbendis*. Paris. *lib.* 4. *consil.* 112. *ad finem*. Curtius Iunior *cons.* 332. *n.* 4. Cravetta *consil.* 274. *n.* 12. Boërius *decis.* 213. *n.* 2. Surdus *cons.* 47. *n.* 22. *& seq.* Tuschus *littera. C, conclus.* 33. Barbosa *axiom.* 106. *n.* 10. ex Mandosio, Staphilæo, Ioanne Selva, & aliis Gonzalez *regul.* 8. *gloss.* 9. § 2. *n.* 37. *& 38. & gloss.* 24. *num.* 156. *& 157.*

Quid enim magis indignum foret, quàm præsume-
15 re, velle Pontificem à Rege Portugaliæ consilium petere Episcopum Lerienſem, ut istud consilium eluderetur, & sperneret Episcopus, in ludibrium (si ita fari licet) regiæ dignitatis, cùm in jure magis attendi soleat persona propter quam aliquid conceditur, quàm ea cui conceditur. *capit. & dixit, de consecrat. distinctione* 1. post Archidiaconum, Ioann. de Lignano *in tract. de censura Ecclesiastica*, §. 16. *num.* 5. & in hoc casu Rex Ioannes de suis bonis dotavit Ecclesiam, Episcopatum, & præbendas, & ad ejus petitionem Pontifex omnia concessit. Quis igitur persuaderi valebit, si Doctores conveniunt, consilium, quod injungitur inferiori, ut petat à superiore, esse admittendum, id non procedere quando à Rege petendum est?

16 *Secundò*, quia Rex Ioannes III. ut ex omnibus hujus rei instrumentis constat, & ipsa Bulla erectionis Ecclesiæ, & Episcopatus, ex bonis sui regii patronatus Prioratus sanctæ Crucis de Coimbra, & aliis, Ecclesiam, Episcopatum, & præbendas dotavit, quo casu dici posset manere portionem dicti patronatûs, & ejus retinere naturam, juxta quod notarunt glossa *in cap. unico, de jure patronatus*, *lib.* 6. Rota *decisione* 16. *in antiquis, de jure patronatus*. Decius *consilio* 121. Valascus *consultatione* 163. *n.* 18. Lambertinus *de jure patronatus* 1. *part. l.* 2. *quæst.* 2. *princip. articul.* 15. *num.* 4. Farin *in novissim. decis.* 600. *num.* 3. ubi adducit Butrium, Imolam, & alios, *& decis.* 587. *& decis.* 615. *num.* 4. *& decis.* 658. *numero* 4. D. Valenzuela *cons.* 57. *num.* 3. *& cons.* 63. *num.* 85. 87. 90. Gratianus *disceptationum forens.* 1. *tom. cap.* 198. *num.* 11. *& 3. tom. cap.* 583. *num.* 13. & semper eandem naturam retinere Ecclesiam, quæ ex fructibus & portionibus patronatus regii erecta fuit. Pereira *de manu regia cap.* 29. *num.* 2. Quemadmodum in beneficiis creatis ex fructibus Matricis censentur manere de patronatu Rectoris, Valascus *consultat.* 45. *n.* 12. *& consultatione* 75. *n.* 10. D. Valenzuela *dict. cons.* 63. *num.* 90.

Et quamvis in hoc casu Rex Ioannes Portugaliæ 17
posset habere jus patronatûs in Ecclesia Leirienſi, ratione dotationis, & creationis, *cap.* 2. *cap. illud, de jure patronatus*. Covar. *practicarum cap.* 36 *num.* 3. Gigas *de pensionibus quæst.* 24. *n.* 2. tamen etsi hoc jus patronatûs consideretur generaliter in Ecclesia, quia omnium Cathedralium Hispaniæ Reges Patroni sunt, *l.* 18. *tit* 5. *partit.* 1. *l.* 1. *tit.* 6. *lib.* 1. *Recopil.* Gregorius *in dict. l.* 18 *gloss. magna*. Covarruv. *in reg. possessor.* 2. *part.* §. 10. *num.* 5. Bobadilla *lib.* 2. *Politicæ*, c. 18. *n.* 223. Cevallos *lib.* 5. *communium, quæst.* 897. *numero* 471. ubi plura tradit Castaldus *de Imperatore quæst.* 100. *num.* 16. Gonzalez *regula* 8. *gloss.* 51. Pereira *de manu regia cap.* 22. *n.* 14. id tamen procedit ad præsentationem Episcopi Leirienſis, jus tamen patronatus ad præsentationem præbendarum Regi in ea Ecclesia non competit, quia expressè reliquit Episcopo, ut authoritate ordinaria conferret præbendas: de consilio tamen & consensu Regis Ioannis, & jus patronatûs, quando non reservatur ab eo, qui dotavit, non competit, quia Ecclesia præsumitur libera, nisi probetur subjecta, ut ex Mascardo, Menochio & Rocho de Curte probavit Barbosa *in collect. capit. significavit* 42. *de testibus, numero* 3.

Veruntamen id quod de donatione à Rege facta, 18
& bonis ex ejus patronatu desumptis, ideo expendimus, ut major ratio considerari valeat, consilium Regis sequi debet Episcopus, quemadmodum traditur quoties exigitur consilium illius, qui habet aliquod jus in re, aut societatem, tunc inducere consilium, idem quod consensum, & voluntatem, non verò simplicem consilii requisitionem, argum *l. Titium, de administratione tutorum l. consilio, Dig. de curatore furiosi*. Bartolus *in dict. l.* 1. § *si plures, num.* 7. Abbas *in cap. cum olim de arbitrariis, num.* 5. ubi Antonius de Butrio *num.* 15. Socinus *cons.* 40. Vantius *de nullitate ex defectu jurisdictionis, n.* 152. Hieronymus Gonzalez *dicta gloss.* 46. *num.* 78. & credendum non est Regem Ioannem ex ejus bonis & patronatu dotare Ecclesiam, & ejus consensum nolle requiri in præbendarum collatione, ut posset postea Episcopus contra ejus voluntatem & consensum collationem facere.

Tertiò, quia quod de consilio, ut sequi non debeat, 19
Doctores notarunt, procedit, quando in dicta Bulla erectionis Ecclesiæ Episcopatus Leirienſis Pontifex solùm uteretur verbo *consilio*, sed sine dubio jus regium apparet, quia, ut in principio animadvertimus, utitur etiam verbo *consensu*, quasi interpretari debeat, quod de consilio tradiderat accipiendum pro consilio, & voluntate Regis, ut juxta illam Episcopus debeat facere collationem præbendarum,

ut

ut apparet ex verbis quæ in principio retulimus, ubi Bulla agens quemadmodum dignitates præbendæ,& beneficia debeant provideri,postquam expressit id faciendum de consilio Regis, statim subdit, *Præbendas & alia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, quæ dictæ Ecclesiæ pro ejus servitio & Dei cultu videantur convenire, provideat de simili ipsius Ioannis consensu.* Quo apparet promiscuè uti his dictionibus *consilio & consensu*, ex quo interpretandum est consilium pro consensu accipiendum *arg. l. cum pater*, §. *cùm imperfecta, de legatis* 2. ibi: *verbum fideicommissi, quod præcedit, & sequitur, ad communionem assumitur, si dictum scripto congruat.* Et ex clausulis sequentibus interpretari oportet quod in præcedentibus dubium sit, *l. utrùm, ff. de petitione hæreditatis*, ibi: *sequentem clausulam Senatusconsulti, licet hæc sit ambigua. l. si servus plurium, § fin. ff. de leg. 1. vers. & earum quæ præcedunt, & quæ sequuntur*, ubi Dionys. Gothofred. *l. nummis, vers. contextu testamenti. ff. de legat. 1. l. fin. ff. de rebus dubiis.* Mantica *lib. 2. conjecturar. tit. 14. n. 22.* Menoch *præsumpt. 54. n. 24. lib. 4.* Azevedo *l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. n. 5.*

10 Facit *l. quamvis, C. de fideicommissis*, & quæ notavit Abbas *in cap. admonet. n. 5. de renunciatione, l. talis scriptura, § fin. de legat. 2.* Surdus *decis. 88. num. 13.* Casanate *cons. 47. n. 93.* nam clausula dubia interpretari debet per claram, & prima per sequentem & posteriorem. Vnde etiamsi verb. *consilium*, quo in principio utitur Pontifex, pro visset interpretari, ut non injungat necessitatem, tamen intelligi debeat, & declarari ex verb *consensu*, quod statim sequitur, ut quod de consilio dictum est, debeat de consensu interpretari: ut quemadmodum, ubi requiritur alicujus consensus, sequi debet. *cap. 1. §. consensus 29. quæst. 1.* ex pluribus Gonzalez *glossa 47.* ita similiter consilium ad consensum referendum, ut necessitatem petendi & sequendi inducat.

11 Quod etiam confirmatur, nam utitur Pontifex eis verbis, *simili consensu*, quæ juxta relationem consilium simile faciunt consensui, *argumento l. quod autem 6. §. simili modo, Dig. quæ in fraud. credit. Et cùm de consensu relatio fiat ad consilium invicem*, hæc verba temperamentum sibi & intellectum præstant, ut consilium referatur ad consensum, argumento *l. esse toto, de hæredibus instit.* Valascus *quæst. 7. n. 15. & quæst. 11. n. 5.* & ex causæ qualitate consilium pro consensu accipiendum, denotat textus *in cap. venerabili 37. de officio delegati, cap. 1.* ibi, *vel consilio ejusdem de foro competenti, cap. quanto 5.* ibi, *& cum eorum consilio vel sanioris partis, eadem peragas, & pertractes, & de his quæ fiunt à Prælatis sine consensu capituli*, notavit Cumanus *cons. 55.* incipit, *Quo habentes, n. 3.*

12 Hæc fundamenta, quæ manifestè ex Bullæ rescripto pro Rege nostro suadent, ejus consilium Episcopum Leirien sem in collatione præbendarum petere, & sequi teneri, nihil retardare videtur quòd Procurator Coronæ Lusitanæ, hæc fundamenta existimat infirmari ex rescripto executionis dictæ Bullæ, quàm fecit Rex Ioannes III & *suprà* ejus verba retulimus, quatenus intelligit Procurator consilium & consensum requiri ad creationem, & institutionem præbendarum: at verò ad eorum collationem solum consilium; sed nihil obstabat, quippe verba dictæ executionis nihil videntur contra facere, nam ex verbis quæ *suprà* retulimus, apparet semper, quidquid in executione decrevit Rex Ioannes, voluit effectum habere, juxta formam & executionē Bullæ, & nō aliter, eis verbis, *e naon de otra manera segundo forma da Bulla* quod iterū statim repetit ibi, *de meu conselho è dos Reis meus successores como ia ditta Bulla se contem.* quæ relatio omnino debet coarctare executionem Bullæ institutionis, nec plus, aut minus ex referente, quàm ex relato tribui oportet, *l. si prior. ff. solut. matrim.* ex Angelo & Baldo Iason *in l. qui sic stipulatur. n. 2. de verb. obligation.* Corsetus *singul. 198.* Socin. Junior. *lib. 1. cons. 128. n. 235.*

Vnde necessariò, si juxta verba dispositionis Bullæ 23
à Pontifice expeditæ consilium ibi pro consensu accipiendum, quia etiamsi solùm de consilio ageretur voluntas Pontificis, dispositionis verba & qualitas rei id suadere videntur, tum quia de consensu apertè expressum fuit, ut animadvertimus, & Procurator Coronæ, qui admittit ex Bulla competere jus regibus Lusitaniæ, ut consilium quod ab eis exigendum, pro consensu accipiatur, ut necessitatem injungat, non poterit istud destruere ex rescripto executionis, cùm apertè se referat ad primam Bullam erectionis Episcopatus, & Ecclesiæ, & eadem qualitas necessitatis sequendi consilium, quæ inest, in prima Bulla, intelligitur inesse in referente, id est, in rescripto executionis, *arg. l. si defensor 10. §. qui interrogatus, vers. nisi fortè, de interrogat. actionibus.* Cravetta *cons. 987.* Casanate *cons. 47.* pluribus Dominus Castillo 4 *controvers. cap. 43. per totum*, ubi latè de hac re agit Turretus *cons. 17. num. 12. & cons. 30. n. 27.* Amatis *decis. 49. n. 107.*

Quod etiam suadetur ex vi geminationis, qua ad 24
Bullam retulit executionem Rex Ioannes, quo enixam voluntatem ostendit, ut nollet recedere à jure dictæ Bullæ, argum. *l. Balista ff. ad S. C. Trebell.* plura latissimè tradit D. Castillo 4. *tom. controvers. cap. 52. per totum.*

Nec unquam præsumi potest, Regem Ioannem velle sibi tam grave præjudicium inferre, & remittere jus quod illi competebat in non leve dispendium regiæ dignitatis, ut Episcopus ejus consilium & voluntatem eluderet, si eam sequi non deberet, & in quocumque privato non præsumitur velle præjudicium inferre, & juri suo renuntiare, nisi de hoc constiterit expressè argumento *l. postquam liti*, & *ibi* Decius *n. 16 C. de pactis.* Cravetta *cons. 257. n. 5. & cons. 290.* Parisius *lib. 3 cons. 49 n. 3.* Natta *cons. 78. ad fin.* Cephal. *cons. 25. n. 47.* Menoch. *cons. 1. n. 212. cum sequent.* 25

Hæc sunt quæ ad jus Regis nostri pertinere videntur ex ipsa Bulla erectionis Ecclesiæ, & institutionis Episcopatus de Leiria, & semper in omnibus Regnorum Lusitaniæ, in quibus ex Bullis Episcopatuum datur Ordinariis collatio præbendarum, & beneficiorum cum Regis consilio. Idem dicendum est, quia supradictæ rationes æquè procedunt respectu rigiæ dignitatis & ne aliqualiter ea lædatur, aut eludatur Regis consilium. 26 27

At verò intendere in hoc Decanatu, quia vacavit eo quòd Decanus ad Episcopatum Brasilien sem electus fuit, Rex noster Decanum jure suo & propria authoritate nominet, & jubeat Episcopo, ut collationē faciat, non videtur jure procedere, quia omnes præbendæ ex ipsius Regis consensu & Bullarum institutione Episcopo Leirien si concessæ ut conferat authoritate ordinaria, & ea ratione consuetudo in præjudicium Episcoporum inducta, ut quando præbenda vacaverit per illius qui eam obtinet promotionē Rex præsentet, quasi tunc affecta sit Apostolicæ Sedi. *Extravag. ad Regimen. de præbend. inter communes, reg. 1. & 2. Cancellariæ.* Rebuffus *in praxi beneficiali, tit. de reservat. n. 6. & 7.* Mandos. *reg. 1. Cancellariæ quæst. 3.* Gonçalez *reg. 8. gloss. 15. n. 35.* Trident. *sess. 7. cap. 9. & sess. 23. de reformat. c. 1.* Garcia *de benefic. 11. part. cap. 6.*

cap.6.à n.1. Vivianus *in praxi 1. part. lib. 5. cap.5. n.56.& 57.* Gonçalez *gloss.15. n. 53.* ut vacet ipso jure præbenda, quam Episcopus habebat post Episcopatum obtentum,& adducit Gigantem, Caputaquensem, Achillem, Covarr. & alios. Gratian. *tom.2. discept.cap.269.n.1.* Maresc. *lib.2.var.c.94. n.7.& 36.cum sequent.*& Pontifex videatur concedere Regi ex præsentatione Episcopatuum, & ita consuetudo invaluit in Hispania.

28 Quia id non potest in hoc casu procedere, ex pluribus causis,tum juxta opinionem illorum,qui tenuerunt in reservatione affectionis, ad Sedem Apostolicam nullo modo comprehendi præbendas, quæ graduatis debent provideri,ut in Castella Magistrales & Doctorales,ut constat ex traditis à Flaminio *de resign.beneficiorum l.2. quæst.4 n.43. & lib.7. quæst. 1. n.76.*Gigas *de pensionibus q.56.* Nicolaus Garcia *de beneficiis part.11.cap.6. n.25.* ex indultis Innocentii VIII.Leonis X.Ludovico Gomezio, Covarr. & aliis probavit Gonçalez *dict.reg.8.Cancellaria,gloss. 9.§. 2.n.17.* & hujus qualitatis est Decanatus, qui debet provideri in graduatis,juxta Bullæ dispositionem & rescripti executionis.

29 Tum etiam,si de hoc aliqui dubitarent quod stylus Hispaniæ,& præsertim Regnorum Castellæ consuetudo indubitatum reddit,tunc reservatione comprehenduntur præbendæ,quando sunt liberæ collationis & Pontifex non dedit formam conferendi, quippe tunc videntur manere libera, quoad dispositionem juris, ut reservatione comprehendi possent. At verò quando de consilio,vel consensu alterius provisio facienda est,ut in nostro casu, in quo non potest aliter fieri provisio,ex *capit.cùm veteri 52.de electione,capit.cùm olim,de arbitris,cap. novit.cap.quanto,de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli,* ex Caputaq. Curtio Tiraquello, Bartolo, Abbate, Ioanne Andrea,Imola,Butrio, Hostiensi,Baldo, Alberico, Gomezio,Cardin. Gonçalez *super reg.8. Cancellariæ gloss.46.& 47. in principio*, non potest considerari jus reservationis ad Sedem Apostolicam, ubi illa forma non est observanda.

30 Sed etiam ex ipsa Bulla erectionis apertè summus Pontifex expressit, non posse aliter fieri collationem præbendarum,nisi forma & modo à Bulla statuto,& à se abdicavit sedes Apostolica Ius quodcumque in collatione posset habere, ut constat ex verbis quæ *suprà* retulimus. ibi, *Et non per alios quoscumque, quamvis etiam prædicta Apostolica authoritate conferendos.*Ex quo fine dubio manet excluſum Ius reservationis, ut ex eo quasi Decanatus affectus esset Sedi Apostolicæ, ex promotione Decani ad Episcopatum posset à Rege provideri, juxta consuetudinem totius Hispaniæ.

31 Denique non obstant quæ contrà expendebantur de observantia subsequuta,qua dicebatur Episcopum semper dignitates & præbendas contulisse,& observantiam subsequutam declarare omnes dispositiones. Molina *de Hispan.primog.lib.2.cap.6.num.57.* Surdus *cons.140.n.4.*Gutierrez *cons.2.num.10.& lib.3. practicar.q.16.n.76.* D. Valenzuela *cvnsil.52. n.49.* Gratianus *tom.2.cap.377.n.18. & tom.3. capit.522. num.30.& cap.560.n.6.* tum quia id non negamus, juxta resolutionem, quam tradidimus, Episcopum providere præbendas, quia potiùs jus regium desumimus,ut Episcopus provideat cum consilio Regis,& consensu,il úmque sequi debeat, non verò ut per se Rex possit providere, ut nuper notavimus.

32 Nec in actibus hujus causæ dictum fuit,vel apparuit,Episcopum collationem fecisse sine consilio Regis,aut absque eo quòd illud sequi obligaretur; & quamvis circa id aliquid probari posset, quod dubitamus, quia valdè difficile est probare, Episcopum fecisse collationem præbendarũ sine consilio Regis, & illud non fuisse sequutum,cùm istæ consultationes ad Regem secretò fiant, & quamvis apparet aliis personis, quàm eis de quibus Rex consultus collationem factam, potuit ex replicationibus Episcopi Rex consentire.

Sed etiamsi de hoc aliquid probaretur, cùm non 33
appareat ex parte Regis aliquid oppositum,& eo non obstante Episcopum contra fecisse & contraventioni Regem acquievisse, censetur factum esse meræ facultatis,in quo nec per mille annos præscriptio procedere potest.*l.Proculus 26. Dig. de dam. infect.l.1.§.denique Marcellus,l.si in meo fundo 21. Dig. de aqua pluvia arcenda,l.viam publicam 2.Dig.de via publica,l.qui jure familiaritatis* 41.ubi Accurs. Bart. & reliqui, *ff.de adquir. possess. gloss fin. verb. qualitatem, in l. solet 6.Digest.de officio procons.& legati,*& non potest induci consuetudo, vel observantia ex actibus facultativis. Decius *cons.8. num.4. & cons.175.n.6.* Abbas *in cap. ex parte Hastenen. num.6 de concessione præbendæ.& in cap.Abbate,n.9. & 10. de verb. significic.* Surdus *consil.128. n.23.& 81.* Dominus Ludovis. *decis.162. num.10.* ubi Beltraminus *num.15. vers. ex actibus facultativis.*

Tum etiam,quia non potest considerari observan- 34
tia contra tenorem Bullæ, quia semper Bulla resistit, & cùm sit interpretatio, non potest impugnare, vel destruere titulum,ut ex Aretino *cons.115. num.2.* sæpissimè tenuit, & notavit Rota Romana, ut constat *decis.47.n.26.* diversorum sacri Palatii, & ex Farin. *decis.136.n.10.* illis verbis, *Observantia namque interpretativa esset,per quam contenta in indulto effectuarentur; non verò illa, per quam aliud diversum ad contrarium induceretur, hoc enim non esset interpretari indultum,sed contra illius dispositionem inducere, & tunc non diceretur usus, sed contrarius usus, qui non potest servire pro interpretatione.* Et rursus iterum tradit ibi. *Vnde Rota coram eodem Cantucio in prædicta causa Perusina dixit, non posse fieri vim in observantia interpretativa cujusdam instrumenti, quia illi erat contraria.* Et, ut tradit idem Farinac. *decis.196.in novissimis 1.part.* talè potius contraventionem,quam observantiam dicendam;cui addendũ quod notavit Dominus Ludovisius *decis.187.n.6.*ibi, *Et sub prætextu observantiæ non potest aliquid prætendi contra formam & dispositionem statuti Bertrãdi.*

Iuvat quod notavit Aymon.*lib.3. consil.379.* nu- 35
mero 8. & lib.4. cons.674. num.11. & sequentibus. ibi:*Secundò vitia omnia,quæcumque in scriptura objiciuntur, observatio insecuta per tempus vetustissimum diluit, quandoquidem secundùm formam ipsius primogenituræ,usus ipse subsequutus perpetuòque est tam ex parte Domin.Rachionissi, quam subditorum, ejus rogatu,quorum constitutum jus primogenituræ & observatio planè ad formam scripturæ minus solemnis fidem ejus confirmat.*

Et iterum Aymon. *num.12* tradit ibi, *Tertiò res-* 36
pondetur non modo observationem ad formam instrumenti,seu scripturæ primogenituræ interveniſſe. Notat Coccinus *decis.128.num.8.* eis verbis, *Et ea quidem observantia satis docetur,quia semper in Ecclesia fuerunt Canonici regulares, juxta tenorem instrumenti.* Gratianus *discept.forens.tom.3 c.577. num.34.* ibi. *Stante præsertim observantia prædictæ donationis per quam tollitur omnis defectus, cùm etiam instrumentum minus solemne fidem faciat, quando juxta illius tenorem fuit observatum.* Idemque sentit & admittit Oliverius *in annotat.ad Alexandrũ Ludovis.dec.469. lit.B,*

lit B, Vnde cùm ex tenore Bullæ erectionis dicti Episcopatus apertè constet concedi collationem Episcopo, cum ea qualitate, ut consilium Regis peteret, & consensum sequeretur, nulla potuit contra id observantia induci contra tenorem Bullæ, etiamsi de illa constaret, de qua nullo modo apparet.

97 Denique, quia licèt aliqua observantia inducta fuisset, & præscriptio ea in præjudicium Iurium regalium nocere potuit solùm Regi, qui illam permisit, non verò successoribus in Regno, arg. *l. cùm filius 8. ff. de militari testamento*, ibi, *verumtamen alienum Ius minuere non potest.* junctis quæ notarunt Anton. Faber *in Iurisprudentia, titul. 11. principio 1. illatione 2. & titul. 12. principio 1. illatione 28.* Molina *de justitia & jure, disputatione 184. n. 7.* Petrus Gregor. *de Republica lib. 3. cap. 8. n. 2. & 6.* ubi refert ex Plutarcho, ideo Themistoclem Athenis, & Catonem Censorinum Romæ nulla admissa exceptione temporis, bona Reipublicæ, per patientiam, vel factum, aut negligentiam Magistratuum prædecessorum à personis privatis occupata in publicum revocasse, quemadmodum possessor majoratus sibi solùm præjudicat in ejus rebus, non successoribus. Molina plures referens *lib. 4. de primogen. cap. 8. n. 7.* ubi ejus additio, & notatur ex *l. ex contractu 44. ff. de re jud. l. si servus plurium 38. §. 1. de legat. 1.* Mieres *de major. 4 p. q. 14. n. 14.* & ideo quidquid in præjudicium Coronæ factum fuerit à Regibus prædecessoribus, poterit à successore revocari, ut ex Antonio Petra, Carolo de Tapia, Menochio, Peregrino, Paschalio, Cabedo, Sesse, Mastrillo, Cacherano, Capitio, Cassio, Rolando, Socino juniori, Sixtino, & aliis pluribus probavit D. Castillo *tom. 7. cap. 18. n. 166. & 179.* Conducunt tradita à D. Salgado *de regia protectione, 3. p. c. 10. n. 152.*

ALLEGATIO LXVIII.

De præscriptione quadragenaria cum titulo.

1 *Præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur immemoriali.*
c. 1. de præscript. lib. 6. & n. 2. 3. & 26.
c. cùm personæ, §. quod si tales, de privilegiis, lib. 6. & n. 34. & n. 15.
l. fin. §. ult. Coa. de fundis patrimon. lib. 11. & num. 4. & 5.
l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinam.
l. 1. tit 10. lib. 5. Recopil.

2 *Præscriptio probanda ab eo, qui eam allegat.*
c. veniens, c. auditis, de præscriptio.

3 *Titulus ad præscriptionem debet esse coloratus, & qui procedit ab habente potestatem concedendi.*

4 *Titulus legitimus est in quo extrinsecè adest concessio ejus de quo agitur, quamvis intrinsecè non valeat.*

5 *l. fin. C. ne rei dominicæ, vel templorum.*
l. fin. C. de feudis rei privatæ, lib. 11.
l. quicunque 3. C. de fundis patrim. lib. 11.
Concessio ejus quod legibus prohibitum, requirit earum legum derogationem.

6 *Confirmatio in forma communi, quamvis non valeret, præstat titulum præscribendi.*

7 *Titulus ex juris errore non prodest ad præscriptionem.*

8 *Titulum ad præscriptionem præstat concessio quæ aliquid concedit expressè, vel ex eo sine violentia verborum colligi potest.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.

9 *Titulus non prodest ad præscribendum ultra in eo contenta, & potius nocet etiam in præscriptione immemoriali.*

10 *Titulus non potest augeri præscriptione.*
l. si is cui 11. ff. quemadm. servit. amittantur.
Titulus vitiosus constituit in mala fide, nec ex eo præscriptio procedit.
l. quemadmodum, C. de agricol. & censitis, lib. 11. & n. 12.
l. fin. §. sin autem, C. communia de legatis.
c. qui contra, de regulis juris lib. 6. & n. 12.

11 *Immemorialem allegans non exhibeat titulum.*

12 *Mala fides præsumitur in eo, qui occupat regalia.*

13 *Mala fides conjecturis probatur.*

14 *Mala fides colligitur si aliquis dubitat de jure suo.*
Mala fides colligitur ex insolitis cautelis.

15 *Possessio iusta requiritur ad præscriptionem.*
Clandestina possessio non prodest ad præscriptionem, & n. 23.
l. 1. §. per seruum qui in fuga, ff. de acquirend. possess.
l. servi & filii, § fin. ff. de furtis.
c. sine possessione, de reg. juris lib. 6.
l. 1. in principio, & §. quod ait Prator. ff. uti possidetis.
l. si quis diuturno ff. si servitus vindicetur.

16 *Precarium inducitur cùm aliquid conceditur dum Princeps voluerit.*
c. fin. de precario.
l. 1. ff. de precario.
l. locatio 4. ff. locati.
c. si gratiosè, de rescriptis lib. 6.

17 *Titulus posterior ex priori informatur.*
l. 1. C. de imponenda lucrat. descript.
Titulus posterior qui influit in præcedentem, interrumpit antiquam possessionem, & mutationis causam.
l. non solùm, § quod vulgò, ff. de usucapionibus.
l. cùm nemo, C. de acquir. possess.

18 *Titulus superveniens mutat causam possidendi.*
l. si aliquam rem 28. ff. de acquir. possess.
l. quædam mulier 76. ff. de rei vindic.
l. fin. ff. de precario.

19 *Princeps non videtur habere scientiam, ut adversùs illum præscribatur, ejus quod contra concessionem ab eo factam inductum.*
Precarium tacitum quando dicatur.
l. jam hoc jure, ff. de vulgari.
l. quamvis 6. C. de impuber.
l. eum qui ædes 23. ff. de usucap.
l. quæsitum 8. §. quod à Titio. ff. de precario.
l. in rebus 4. §. item qui precarium, ff. eodem.

20 *Precario aliquid potius datum videtur, quam donatum, vel perpetuò translatum.*
l. si precario 17. ff. comm. prædio.
l. cùm de indebito 25. ff. de probat.

21 *Principum gratiæ in dubio præsumuntur precariæ concessiones.*

22 *Principum gratiæ & officia Regis ex sua natura sunt manualia & revocabilia.*

23 *l. clam possidere, in principio, & §. qui ad nundinas, ff. de acquir. possess.*
l. 3. §. ult. ff. quod vi aut clam.
l. Servius 4. ff. eodem.
l. aut qui aliter 5. ff. eodem.

24 *Bona fides semper requiritur ad præscriptionem, etiam immemorialem.*
c.fin.de præscript.lib.6.
c.possessor.de reg.juris lib.6.
l.cùm hæres.ff.de diversis,& tempor.præscript.
l.si aliena res,ff.de usucap.
l.2.ff.pro emptore.
l.40.tit.18.p.3.
l.12 tit.29 p.3.

25 *Bonã fidem in immemoriali non requiri,non accipiendũ ut necessaria non sit,sed ut præsumatur.*

1 26 *Lege resistente non est bona fides,nec præscriptio.*
l.ubi lex 24 ff.de usucapion.

27 *Iuris error non prodest ad præscriptionem.*
l.nunquam 31.ff.de usucapion.
l.2.tit.15.lib.4.Recopil.& n.10.
Titulus quem supponit immemorialis,non prodest ad vectigalia acquirenda,quia ad ea requiritur titulus expressus cum qualitatibus à jure requisitis.

28 *Interruptio causatur uno actu quo abdicetur possessio,vel judicium instituatur lite contestata.*
Iudicium quo actor victus non interrumpit.
l.si bona,C.de præscript.longi tempor.
l.evidenter,ff.de except.rei judic.
l.29.tit.29.p.3.

29 *Præscriptio non currit contra impeditum agere.*
l.sicut, l.cùm notissimi, §.illud, C.de præscript. 30.vel 40.annor.
l.1.§ fin.C.de annal.except.
l.1.ff.de diversis & tempor.præscript.

30 *Belli tempore quando cesset præscriptio.*
l.17.tit.10.lib.5.Recopil.

Præscriptio quadragenaria cum titulo, ex quibus destruatur, vel non procedat?

QVAMVIS admitteremus quod aliqui voluerunt, hanc præscriptionem æqualem esse immemoriali, & ut illa, vim habere ad præscribenda regalia quæ possunt præscribi, ut per textum *in c.1.de præscript lib.6. & cap.cùm persona,§.quòd si tales, de privilegiis,eod l.l.fin.§ ultimo,C.de fundis patrim.lib.11.l.2.tit.9.lib.5.ordinamenti*, quæ est *lex 1. tit.10. lib.5. Recop.* communi suffragio admittunt Scribentes, quibus accedunt D. Didacus Covarr.*in reg.possessor.2.part.§ 2.n.12. & §.3.& 4.* Ludovicus Molina *de primogeniis lib.2.cap.6.n.52.* Petrus Barbosa *in leg.comperit.n.59.& sequentibus,Cod.de præscript.30.vel 40.annor.* Ioannes Matienzo *in l.1.gloss. 19.n.4.tit.10.lib.5.Recopilat.* Balbus *de præscript.2. p.4.part.q.1.n.3.* Avendaño *de exequen.mandat.c.4. n.20.* Mascardus *de probat.concl.214.n.6 & 7.* Decianus *lib.1.conf.24.n.119.* Burgos de Paz *conf.33.n.26.* & alii plures; sed tamen ut id procedat & admitti possit, nonnulla animadvertenda sunt, quæ si deficiant,omnino prædicta conclusio non procedet. 1

Primò debet allegari & probari prædicta præscriptio ab eo, qui illius fundamento utitur,& si nul titulus,bona fides, possessio continua, & tempus,cum omnibus qualitatibus à jure requisitis *cap.veniens.c. auditis,de præscriptionibus,c.1.eodem titulo.lib.6.* Balbus *de præscript.2.part.3.part.princip.quæst.3.ex n.7.* Aymon. Cravetta *conf.201. ex n.28.* idque ab omnibus inconcussè receptum est, ut probarunt, pluribus relatis, Mascardus *conclus.1218.n.1.cum sequentibus, & num.6.* Menoch.*lib.6 præsumpt.33.* maximè *num.9.* Farinac.*1.p.novissimarum,decis.610.n.1.& 2.* Seraphin.*1.p. decis.422. n.6.* de quibus omnibus sigillatim suo ordine agendum. 2

Secundò quod pertinet ad titulum, debet esse idoneus & legitimus,& ut vulgò dicitur,coloratus,& talis de quo intelligatur justam præbuisse causam præscribendi,*dict.cap.1.de præscript.lib 6.* ibi,*Sed est necessarius titulus qui possessori causam tribuat præscribendi,dict.cap.cùm persona, §.quòd si talis*, ibi, *Quòd saltem causam præbeat præscribendi*, & rursus ibi,*vel saltem tale, quod præscriptioni canonicæ causam præstet*, & præter ordinarios *in dictis locis* latè probant eum multis quos referunt,Peregrinus *de fideicommissis,art 52 n.141.& 142.* Covarr.*in practicis,cap.17. vers. Primum.* Gregor. Cabedo *decis.15.n.6.2.part.* Petrus Barbosa *in d.l.comperit.num.149.& sequentibus.* Cardinalis Tusch. *in practicis lit.T.conclus.311. num.1.* & ille titulus existimatus idoneus ut sufficiat ad præscriptionem,qui processit ab habente potestatem,& in figura extrinseca sit validus, etiamsi intrinsecè non valeat,ut tradunt Abbas & reliqui Canonistæ *in c.in literis, de restitutione spoliatorum.* Pulchè Guid.Papæ *q.85.n.3.* Osascus *decis.a16.n.7,* Menoch. *de recuperand.possess.15. num.463.* Peregrinus *d.art. 52.n.143.& art.48.n.31.* 3

Et rursus ille dicitur validus in sua figura & forma extrinseca, in quo adest expressa concessio Principis, quamvis ex aliqua causa valida nõ sit,ut in exemplo *l.fin.§ fin.C.de fund.patr.lib.11.* ubi non sufficit Principis concessio ad præstandam liberationem à solutione publicæ functionis ratione fundi patrimonialis,sed etiam est necessaria possessio quadraginta annorum,unumque & alterum requiritur,ut adnotavit illic Accursius *verb. adempto canone.* Bartolus *n.5.* Platea *n.2.* & Rebuff. *n.6.* Iason *in l.imperium,n.20. vers.limit.ff.de jurisdictione omnium judicum.* Bellamera *in cap.si diligenti,n.35 de præscript.* Bossius *in praxi tit. de fisco & privi.egiis, n.54.* 4

Nam concessio,de qua in eo textu, prohibita erat aliis juribus,ex *l.fin.C.ne rei dominicæ,vel templorum l fin.Cod.de fundis rei privatæ,lib.11. leg.3. Cod. de fundis patrimonialib.eodẽ libro.* Et ut valeret absque præscriptione, necessarium erat in ipsa concessione istorum jurium mentionem facere,& in ea inseri clausulam derogatoriam,secundùm Bartolum cõmuniter receptum *in l.fin. n.4.C.si contra jus,vel utilitatem publicam*;& quia id factum non fuit,*in d.fin.l. §. fin. Cod. de fundis patrimonialibus*; Concessio non valuit mero jure,& ideo necessum fuit suppleri defectum,& confirmari concessionem ex possessione,& usu subsequuti per quadraginta annos, ut verè illum textum interpretantur Salicetus *in d. l. comperit.n.1.* Alex *lib.5.conf.30.n.11.& 13.* Hippolyt. Riminaldus *lib.1.constit.34. n.13.* latè Barbosa *ad dictam leg. comperit.n.46.& sequentibus*, qui etiam *n.52.* rectè adjungit defectum, qui consideratur, ut non valeret concessio Principis, *in d. l. fin.* respicere defectum voluntatis concedentis. Et nihilominus tempus quadraginta annorum obliterat eum defectum & ita similiter omne aliud quod tantum respicit defectum alicujus solemnitatis, ut fuit etiam de mente Bartoli *consil.196 n.7.* & expressè censuit Roman.*conf.152. n.4* Bellonus *conf.39. num.7.* & ultra eos idem voluit Alex.*dict.conf.30.n.13.* 5

Rursus eo exemplo confirmabatur quoties titulum præstat confirmatio,quæ dicitur facta,in forma communi,in qua adest cõcessio Principis,& in sua forma extrinseca non apparet defectus, & tamen intrinsecè fuerit, 6

fuerit, nec valeret confirmatio ex defectu scientiæ, & plenæ notitiæ, quam solùm præsumitur habere Princeps in confirmatione in forma speciali; & quamvis ea confirmatio non habeat vim ut adjungat valorem actui qui de se est nullus, & invalidus, & eget confirmatione. Molina *lib.2.de primogeniis, cap.7. num.7.* nihilominus justam præstant causam præscribendi, ut ex Abbate antiquo, Hostiensi, Innocentio, Bertachino, Deciano & Parisio probavit Molin. *dict.lib. 2.cap.7. num. 54.*

7 Ex quibus provenit, ut similiter etiam pro valido & legitimo titulo ad præscriptionem consideretur illud, quod justo errore causari potuit, ut probavit Farinac. *1.novissimarum decis.324.n.8.* tamen causatus ex juris errore, in quo non cadit probabilis ignorantia ad præscriptionem non proderit. *l.numquam, ff.de usucapionib.* & cum Felino, Alexandro, & aliis doctè perpendit Oliverius Beltraminus *in addit. ad Dominum. Alexandrum Ludovisium, decis.289.n.16.*

8 Sed etiam, ut validus & legitimus titulus ad præscriptionem ille considerabitur, in quo etiamsi non sit clara & expressa concessio ejus quod intenditur, adquisitum & possessum, per eum tamen fuerint verba quæ denotent voluisse Principem illud concedere juxta eorum promptum & verum sensum, sine cavillatione, aut violentia, ut in verbis privilegii, de quo *in l.1.tit.10. lib.5. Recopil.* quæ generalia sunt, & comprehensiva cujuscumque Iuris quod habeat Rex in villa, aut oppido, de quo alicui concessionem fecit, quod propriè & naturaliter, & nullo alio sensu admisso virtutem habet, ut jurisdictionem civilem & criminalem possit comprehendere, de quo Avendan. *de exequendis mandatis, l.1.cap.1.num.11.vers.imò ultra dico.* Molina *dict.cap.6. num.52.* Barbosa *in d. l.competit.num. 63.* Ioannes Matienzo *in d.l.1. gloss. 15.* cum aliis sequentibus, & maximè *gloss.17.n.1.* in illis verbis: *Nota jurisdictionem oppidi à Rege donati, seri concessam donatario, quoties dixit verba quæ hoc animo fuisse ostenderint,* Ioannes Gutier. *lib.2. practicarum, c.131. per totam* post Gregor. *in l.12. verbo segun los privilegios, tit.1.partit.2.*

9 Quia solùm titulus prodest ut præscribatur quod in eo continetur, aut id quod ex eo colligi potest, nec prodest ad præscribendum ultra contenta in titulo, quasi additum illi; tunc autem potius impedimentū præstat ne præscriptio procedat, etiamsi sit immemorialis, quia privilegium, & concessio Principis non potest augeri præscriptione, *l.si is cui 11. in fin.princ.* ibi, *non autem conceditur plusquam pactum est in servitute habere. ff.quemadmodum servit.amittantur.* tradit Ioannes Andreas *n.fin.ad fin.* Petrus de Anchar. *n.4.vers. sed juxta præmissa, in d. cap. cùm personæ* Philippus Francus *num.3. in dict.§.quod si tales.* Dominicus Geminianus *consil.96. n.4.vers. quoad secundum.* Aymon, Cravetta *consil.680.n.5.* Covar. *in dicta regula possessor.2.par.§.3.n.8.vers.quo fit.* Peregrinus *de jure fisci lib.6.tit.8.n.25.* Menoch. *de præsumpt. præsumpt.131.n.49.* Ludovicus Molina *d.l.2. de primogeniis, c.6.num.66. & sequent.* Tuschus *lit. P. consil.521.num.35. & concl.522.n.28. & lit. T. concl.311.n.3.* Farinac. *decis.136. n.12. in novissi. 1.p.* Petrus Barbosa *in d.l.competit.n.143. & sequent.*

10 *Tertiò*, quoties constiterit præscribentem fuisse in mala fide ex defectu & vitio titulorum, quos in judicio exhibuerit, non procedet præscriptio *l.quemadmodum 7.Cod.de agricolis & censitis, l.11.leg.fin.§ sin autem, C.communia de legatis, c.qui contra, de regulis juris l.6.* ubi in terminis casus valdè similis, doctè & eleganter ratiocinatus fuit Dominicus *dicto consil.96. n.4.* ibi. *& quoties legebant privilegium, constituebantur in mala fide, ac per consequens additivè ad ipsum præscribere nequaquam poterant.* idem Dominicus *in d.§.quod si tales, prope finem*, ubi Ioannes Andreas, Anchar. & Franchus *in locis proximè citatis*, optimè Molina *d.c.6 n.66.* cujus verba sunt, *Si verò titulus vitiosus atque illegitimus sit, ejusque qualitatis, ut causam præscribendi præstare non possit, dicendum erit quod si constat apertissimè titulum hunc dedisse causam & initium præscriptioni, ex eo vis immemorialis omnino corruet, quod ostenditur solidissima ratione, nam titulus vitiosus, seu illegitimus, præscribentes in mala fide constituit* &c. Covarr. *in dicta reg. possessor. 2.p.§.3.n.8. prope finem.* Osasceus *decis.101.n.31.* Farinac. *dicta decis.136.n.12. in fine.* Petrus Surdus *consil.28.n.76.* Stephanus Gratianus *disceptat forensium tom.3 c.441.n.27.* Barbosa *in a.l. competit.n.144.* ibi, *Quia quando ex titulo constat quale & quantum jus competat, ultra id præscribi non potest, quia constat de mala fide præscribētis, ac ita locum habet regula c.fin. de præscriptionibus,* & Maresc. *1.variarum, c.13.n.6.*

11 Et inde inducta est cautela, ut qui se fundat in possessione immemoriali, nec allegat, nec exhibet titulum, nam si ex eo constiterit esse invalidum, & ejus qualitatis, quæ non potuit justam causam præstare præscriptioni, virtus immemorabilis eliditur, ut ex Ioanne Milis, Butrio, Parisio, Ludovico, Mexia, notavit Molina *lib 2.de primogeniis, cap.6. num. 75.* & antea similiter tradiderat *n.64.* Avendaño *de exequendis mandatis, 1.part.cap.12.n.fin.* Hondedeus *vol. 1.consil.82.n.43.* Raudensis *decis.Pisana 13.n.120.* Mieres, Ioannes Garcia, Menochius, Parisius, Barbosa pluribus, & Dominus Castillo, quos refert, additio ad Molinam *d.n.75.* Gratianus *3.tomo disceptationum, c.441.n.18.*

12 Sed etiam probatur & præsumitur mala fides in eis, qui occupaverint Regalia, nisi exhibuerint titulum validum, qui ea concedit, nam cùm jus resistat occupationi, ut rectè notant Petrus & Cynus *in l.solemnibus 7.Cod.de fide instrumentorum.* Capicius *decis.77.n.2.* Covarr. *in reg. possessor.2. part.§.2. n.11.* Gratianus *d.c.441 n.8.* & qui obtinet, vel habet possessionem, cui non assistit jus, imò potius resistit expressè, (ut in Regalibus) creditur esse in mala fide *d. l. quemadmodum.* ibi, *Malæ fidei namque possessorem esse nullus ambigit qui aliquid contra legum interdicta mercat,* ubi Bart. *n.3.C.de agricolis, & censitis, l.11.c. qui contra,* ubi etiam Doctores, *de regulis juris in 6.* Abbas *in c.si diligenti, n.14 ff.de præscriptionibus,* Felin *in c.de quarta, n.31.ad finem, eodem tit.* Ruminaldus *cons.31.n.151.lib.1.* Osasceus *decis.160.n.1. & decis.177.n.7.* Iacobus Menochius *de arbitrariis, l.2. centuria 3.casu 225 n.6. & 7. lib.3. de præsumptionibus, præsumptione 130.n.13 & n.33. cum sequentibus.* Petr. Surdus *dicto consil.28.n.71. & sequent. & consil.115.n.11. & decis.179. n.1.* Tuschus *litt. P. conclusio.522.n.11.* & hoc præsumptione juris, & de jure, quæ non admittit in contrarium probationem, gloss. recepta *verb.mercator, in d l.quemadmodum,* cui multis relatis, subscribunt Menochius, & Petrus Surdus *in locis præcitatis.* Mascardus *de probationibus, conclu.1003.n.22.*

13 Et deinde mala fides probatur si conjecturis appareret. *l.penult.* ubi Bald. *C.de evictionibus* Bart. *in l.Celsus, n.18. ff.de usucapion.* & plures quos refert, & sequitur Menoch. *de casu 225.n.2.* addens rectè *n.3.* hoc ex Iudicis arbitrio pendere. Mascard. *d.l. concl. 1003. n.65.* & etiam aliquo actu extrinseco, cujus exempla post Bartolum plures referunt, quibus calculum addunt idem Menoch. *ubi proximè, n.6. usque ad finem, & dicta præsumptione 130.n.47. & sequent.* Mascard. *d.conclus.*

d. concluſ. 1003. ex n. 24. cum multis ſeqq.

14 Tum & mala fides detegitur quoties aliquo modo colligitur aliquem dubitare de jure ſuo, & feciſſe nimis exactas & extraordinarias diligentias, ne ſuper eo jure in judicium vocaretur, ut rectè in ſimili animadvertit Socinus junior *lib. 1. conſ. 69. num. 53.* Menochius *d caſu 225. num. 17.* Maſcardus *dicta concluſ. 1003. n. 48.* qui *& n. 64.* latè comprobat ex inſoliis cautelis argui malam fidem, juxta doctrinam gloſſæ *in l. ſi quis ſub conditione, ff. de condit. inſtitutionum*, & exornat Menochius *ubi proximè, num. fin.*

15 Quintò ulterius debet conſtare de juſta poſſeſſione legitima, & civili, quæ requiritur ad effectum præſcribendi, *l. 1 §. per ſervum, qui in fuga, ff. de acquir. poſſeſſione, l. ſervi & filii, §. ultimo, ff. de furtis*, notarunt Dinus *n. 29. in reg. ſine poſſeſſione, de regulis juris in 6.* Bartol. *in l. 1. num. 8. ff. de acquir. poſſeſſione.* Doctores communiter *in l. clam poſſidere, §. qui nundinas, ff. eodem.* & Covar. *in dicta reg. poſſeſſor, in initio 2. p. n. 4. & 7.* ideo precaria & clandeſtina poſſeſſio ad præſcriptionem non prodeſt. *l. 1. in principio, & in §. quod ait Prætor*, ubi Bart. & ſcribentes, *ff. uti poſſidetis, l. ſi quis diurne*, ubi gloſſ. & DD. *ff. ſi ſervitus vindicetur, dict. c. cum perſona, §. quod ſi tales, de privilegiis lib. 6.* ubi in quadragenaria præſcriptione cum titulo, de quo agimus, expreſſim ſtatuitur in illis verbis, *libertatis, vel exemptionis poſſeſſione non violenta, non clandeſtina, nec conceſſa precariò*, ubi etiam gloſſa, Joannes Andreas, Francus & reliqui ordinarii communiter, Marc. Anton. Natta *conſ. 511. n. 19. & conſ. 512. n. 2.* Tuſchus *lit. P. concl. 472. n. 1.*

16 Et precariam eſſe poſſeſſionem, inducitur quando conceditur ex licentia Principis, & permiſſione, dum ille voluerit, quia precarium inducit quod tandiu ad utendum conceditur, quandiu patitur is, qui conceſſit *cap. fin.* juncta gloſſa *verb. precarium, de precario, leg. 1.* cum aliis, ubi Bartolus, & communiter Doctores, & maximè Alex. *in addit. ad eundem Bart. ff. eodem, l. 4. ff. locati, c ſi gratioſè 5. de reſcriptis lib. 6.* Hoſtienſis & Azo *in ſuis ſummis, ad eundem titulum de precario*, Nicolaus Mozius *de contractibus, ſub titulo de commodato, § de accidentalibus, ſeu eſſentialibus, ex n. 8 uſque 40.* Antonius Gomez *2. variarum cap. 7. n. 1. verſ. & ex prædictis.* Alvarus Valaſcus *de jure emphyteut. quæſt. 34. n. 4.* Pater Molina *de Juſtitia & jure, diſput. 294. num. 5. & diſputat. 298. n. 9.* & per totum Cardoſo *de judiciis, verb. precarium.* Tuſchus *dicta concluſ. 472. n. 1.*

Et licèt qui poſſedit officium, vel privilegium, ex-
17 tenderit poſſeſſionem, & poſtea titulum, vel confirmationem habuerit, cùm ex primo titulo poſterioris cauſa formetur *l. 1. C. de imponenda lucrativa deſcriptione*, cum aliis, quæ alibi notavimus. Poſterior titulus habet virtutem influendi in præcedentem poſſeſſionem, quæ fuit vitioſa, & titulo nuda, ut notabiliter tradit Baldus *lib. 1. conſ. 89. n. 4.* Tuſchus *lit. P. concluſ. 416. n. 7.* & quando titulus poſterior non influeret in poſſeſſionem, quæ ante eum adepta fuit, ſufficeret tamen ad eam interrumpendam, & mutare cauſam poſſeſſionis, *l. non ſolùm, §. quod vulgò ff. de uſcap. l. cùm nemo 5.* cum *ibi* notatis, *C. de acquir. poſſeſſ.* Bald. *in l. pignoris 10. n. 1. & ſequentibus, C. de pignorat. actione.* Maſcardus *de probat. concluſ. 1002. n. 32.* Coccinus *deciſ. 67. n. 5. & deciſ. 72. n. 4. & deciſ. 130. n. 6.* Dominus Ludoviſius *deciſ. 546. n. 1.* ubi Oliverius Beltraminus *n. 15.*

18 Sed prodeſſet tamen, ut ſi quis antea extenderet poſſeſſionem, & injuſtè poſſederit, in eo quod ultra permiſſum obtinuit, ex titulo novo ſupervenienti, tunc poſſideat mutata cauſa poſſeſſionis. *l. ſi aliquam rem 28. Dig. de acquir. poſſeſſione, l. quædam mulier 76. ff. de rei vindicat.* optimus textus & expreſſus in terminis *in l. fin. ff. de precario.* ibi: *nam ſi quod poſſideat alium precario rogaveris, videri te definire ex prima cauſa poſſidere, & incipere precariò habere*, junctis traditis per Gomezium *in l. 45. Tauri, n. 66.* Rebuff. *tom. 3. ad conſtitutiones Franciæ, titul. de mutatio. poſſeſſ. in præfatione n. 97. & ſequent.* Barboſam *in l. ſi alienam n. 100.* & latè *ex n. 114. ff. de ſoluto matrimonio.* & ſemper ex ſupervenientia & acquiſitione novi tituli cenſetur quis mutaſſe primum titulum, & primam cauſam poſſidendi, ut indubitatum tradit, & rectè declarat Oliverius Beltraminus *ubi proximè.*

Sed etiam cum ad præſcribendum contra Princi- 19
pem, & ut ex obſervantia, & uſu conceſſio ab eo facta extendatur, neceſſaria omnino ſit ipſius Principis ſcientia, ut alibi notavimus *allegat. 16. n. 24.* dicendum eſt hanc poſſeſſionem non poſſe prodeſſe ad præſcribendum, quippe aut Princeps notitiam habuit vel non: ſi habuit notitiam ejus poſſeſſionis, & permiſit, cùm à principio poſſeſſio precariò concederetur in eo quod titulus non comprehèdit videtur permittere eodem modo, quo prima poſſeſſio conceſſa fuit argumento textus *in l. jam hoc jure 4. ff. de vulgari, l. quâvis 6. C. de impuberum, l. eum qui ædes 23 ff. de uſucapionibus.* id eſt precariò permittere videatur. nam etiam datur precarium tacitum. *l. quæſitum 8. §. quod à Titio, l. in rebus 4. §. item qui precarium, Dig. de precario*, docet Ioannes Andreas *in dict. cap. ultimo n. 4. ff. de precario.* ibi *ſi non revocat, videtur tacitè approbaſſe.* Azo *in ſumma, n. 5. & 6.* Alexander ad Bartolum *in l. item quæritur, §. quod impleto, additione 1. ff. locati* Aymon Cravetta *de antiquit. temporum, 4. p. ſectione* incipienti, *Materia iſta, n. 107.* Maſcardus *de probationibus, concluſ. 188. à n. 22.* Petrus Rebuffus *conſil. 191. verſ. non refragatur.* Petrus Gregorius *lib. 23. ſyntagm. c. 2. n. 3.*

Et præſumitur potius aliquid in precarium conce- 20
ſum, quam donatum, & in perpetuum tranſlatum. *l. ſi precario 17.* ubi Doctores *ff. de communia prædiorum, l. cum de indebito 25. ff. de probat.* Bald. *in cap. unico. § idem juris, n. 2. de natura feudi.* & melius *in l. 2. n. 33. q. 9. C. de ſervit. & aqua.* Cardinalis Mantica *de tacitis & ambiguis convent. lib. 2. tit. 2. n. 11. & lib. 13. tit. 5. n. 9.* Maſcard. *concl. 1203. n. 5.* Peregrin. *conſ. 94. n. 12. vol. 1.*

Quod maximè locum habet in Principum gratiis, 21
& conceſſionibus, ut ſentit Bartolus *in l. hoſtes 24. n. 4. ff. de captivis*, & latè Comprobat Natta *conſ. 511. n. 4. & ſequentibus, & conſ. 512. num. 1. & conſil. 636. n. 52. vol. 3 & conſil. 657. n. 13. vol. 4.* Menoch. *conſil. 307. n. 61. & l. 1. de arbitrariis quæſt. 55. n. 4. & 5.*

Rurſus optima ratione procedit in officiorum con-
ceſſionibus, quæ ſui natura ſunt manualia & revocabilia quoad Principem. Baldus *in l. reſcripta, n. 13. C. de precib. Imperatori offerendis. & in l. quiſquis. n. 2. C. ſi certum petatur.* Ioann. Faber. *in §. cùm autem. n. 4. Inſtit. quibus modis jus patriæ poteſtatis ſolvitur.* Palac. Rubios *in repet. rubrica de donatio. inter vir. & uxorē n. 7. & 8.* Ægidius Boſſius *in tract. de Regaliis n. 54.* Franc. Marcus *dec. 19. & dec. 793. n. 2. & dec. 794. p. 1.* Rodericus Suarez *alleg. 12. n. 52.* Maſtrillus *de magiſtratibus lib. 1. c. 27. n. 8.* ubi rectè addit *n. 9.* habere naturam precarii, in illis verbis: *nec per talem revocationem conqueri valeant, natura contractus precarii ita ſuadente & utendum concedatur tandiu, quandiu concedens patitur.* Rebuffus *in tract. de pacificis poſſeſſionibus n. 330. & ſequentibus, in d. tit. de materiis poſſeſſoriis art. 4. gloſſa unica, n. 3.* Hieronimus Gonzalez *ad reg. 8. Cancellariæ gloſſa 5. §. 6. à n. 3.*

Sin

Sin verò hæc poſſeſſio inducta eſt abſque eo quòd
23 Princeps ejus ſcientiam habuerit, tum jam apparet poſſeſſionem eſſe clandeſtinam, quæ nullo modo prodeſt ad præſcriptionem, ut *ſuprà* notavimus, ad idque ſufficiet ſi teneretur poſſeſſor à Principe obtinere extenſionem privilegii, nec ab eo illud in quo extenderit, impetraverit, *leg. clam. poſſidere, in principio, & in §. qui ad nundinas*, ubi Doctores, *de acquir. poſſeſſ. l. prohibere. 3. ultim. ff. quod vi, aut clam.* ibi, *Clam facere videri Caſſius ſcribit, eum qui celavit adverſarium, neque ei denuntiavit, ſi modo timuit ejus controverſiam, aut debuit timere. Idem Ariſto putat, eum quoque clam facere, qui celandi animum habet eum, quem prohibiturum ſe intellexerit, & id exiſtimat, aut exiſtimare debet ſe prohibiturũ iri. l. Servius 4. aut qui aliter 5. cum aliis ff. quod vi, aut clam.* junctis quòd de clandeſtina & violenta poſſeſſione prohibere præſcriptionem notarunt Bartolus, Angelus, Alvarus Menochius, Caſtrenſis, Cravetta, & alii, quos refert Barboſa *in l. ſi de vi, n. 219 cum ſequent. ff. de judiciis.*

24 De bona fide certum eſt, ſine ea nullam præſcriptionem procedere *c. fin. de præſcript. cap. poſſeſſor. de reg. juris lib. 6. l. cùm hæres ff. de diverſ. & tempor. præſcript. l. ſi aliena res, ff. de uſucapion. l. 2. ff. pro emptore, l. 40. tit. 28. l. 12 tit. 29. p. 3.* quod non ſolùm procedit in præſcriptione longi vel longiſſimi temporis, ſed etiam in immemoriali; nam quamvis aliquorum ſententia fuerit ad immemorialem bonam fidem non exigi, quaſi ex ea titulus præſumatur, & per tempus immemoriale tollatur omnis mala fides, ita notarunt Baldus, Salicetus, Iaſon, Cardinalis, Alexander, Iacobinus, Decius, Surdus, Burſatus, & alii plures, quos refert D. Caſtillo *de tertiis, c. 24. n 23.* Sed tamen idem *n. 24.* contrariam opinionem veriorem, communiorem & omnino tenendam ſtatuit, poſt gloſſam *verb. niſi in cap. 1. de præſcript. lib. 6.* & pluſquam ſexaginta Doctores pro hac opinione cumulavit, & ultra cum ex Pinello Benedicto, Ægidio, Valaſco, Molina, Covarruvia, & aliis, idem tenuit Auguſtinus Barboſa *in collect. cap. quoniam 20. de præſcript. n. 6.*

25 Sed opinio contraria Doctorum ita accipienda, non ut bona fides non requiratur, in immemoriali, ſed ex tanto tẽporis curſu præſumatur, ut in terminis conciliando eas opiniones tradit D. Caſtillo *d. c. 26. n. 35.* ut qui immemorialem habet, non adſtringatur docere de bona fide; ſedis tamen ubi illa conſtaret, non poterit cum mala fide immemorialis procedere, ut ex Felino, & Antonio Gabriele refert *n. 27.* ibi, *Declara ſupradicta, quia bene verum eſt, quòd curſus longi temporis excludit præſumptionem malæ fidei, ſed hoc intelligitur in mala fide præſumpta; ſecus vero quando mala fides vera probaretur, vel per inſtrumentum vel per teſtes, vel per alias legitimas probationes, quia tunc illa vera malæ fides nunquam tollitur, vel purgatur per aliquem temporis curſum, quam declarationem ampliæ idem eſſe, etiam ſi fortior præſumptio malæ fidei apparet, quæ prævaleret præſumptioni bonæ fidei reſultanti ex temporis antiquitate.*

26 Hæc igitur mala fides omnino procedit in præſcriptione quadraginta annorum, cum titulo, ſi jus reſiſteret præſcriptioni, vel incapacem ejus, vel rei præſcribentem redderet, quia nunquam cum juris errore poteſt cauſari bona fides, vel prodeſſe. *l. ubi lex 24. ff. de uſucapion. c. 1 de præſcript. lib. 6.* Balbus *de præſcript. part. 5. princip. 1. p. q. 7. n. 17.* Puteus *deciſ. 138. lib. 1.* Rebuff. *de decimis q. 13.* ex Innocentio, Ioanne Andr. & pluribus, Menoch. *lib. 3. præſumpt. 130. num. 7.* ubi tradit etiã per mille annos bonam fidem non præſumi, quando jus reſiſtit, & ideo qui pro ſe habet præſumptionem juris, debet præferri præſcriptioni, ut per textum *in cap. auditis, de præſcript.* tradit Innocentius, *ibi n. 4.* ſequuntur Abbas *ibi n. 15.* Felinus *n. 22.* Rota apud Farinacium *deciſ. 480. n. 13. & deciſ. 511 n. 7. ad fin. tom. 1. recentiorum.*

Et ideo ex juris errore non procedit præſcriptio. 27
l. nunquam 31. ff. de uſucap. Bartolus *in l. quod meo, in principio ff. de adquir. poſſeſſ.* cum Azone, Felino, Bellamera tradit D. Covarr. *in reg. poſſeſſor. 2. p. §. 7. n. 10.* Gilkenius *de uſucapion. 1. p. membro 1. c. 18. n. 10.* ex Alexandro, Pariſio, Curtio juniori, Cravetta & Rolando, Zevallos *commun. q. 8.* Antonius Faber *lib. 7. conject. cap. 13.* Donellus *lib. 5. comment. c. 15.* ubi ex Cujacio, Hottomano & Pacio confirmat Oſvvaldus, & inde provenit quod *ſuprà* latè notavimus *1. part. allegat. 5. 8. & 9.* pro explicatione *l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopilat.* Vt cùm ſtatuatur vectigalia Regis niſi titulo expreſſo cum ſolemnitatibus requiſitis adquiri non poſſe, inde, quia ex juris reſiſtentia nunquam ſine titulo expreſſo bona fides eſſe poſſit, non procedat præſcriptio immemorialis in adquiſitione vectigalium & meritò eam improbatam à Principe, ut probavi *allegat. 15.* quia licet immemorialis ſupponat titulum, ille non ſufficit ad vectigalia, niſi fuerit expreſſus, & cum qualitatibus quæ à jure requiſitæ.

Vlteriùs poſſeſſio debet eſſe continua, non interrupta, quia interruptio etiam ex uno actu deſtruit præ- 28
ſcriptionem ex *l. uſurpatio 2. l. naturaliter 5 ff. de uſucap.* & traditis à Baldo *in l. unica, C. de uſucap tranſform. & in l fin. de ſervitut.* Burſatus *col. 2. conſ. 217. num. 5.* Caſſaneus *conſ. 64. num. 26.* Gutier. *de juramento confirmat. 3. p. c. 1. n. 34.* Otalora *de nobilitate 2. p. 3. princ. c. 9.* Ioannes Garcia *eodem tractatu gloſſ. 6. num. 25. & gloſſ. 12. n. 50. ad fin.* Eſſe *deciſ. 3. n. 24. & deciſ. 6. n. 25. & 26.* Donellus *lib. 5 comment. c. 21.* innumeros, ut ſoler, congeſſit D. Caſtillo *de tertiis, c. 35 per totum*, & interruptio cauſatur ex prohibitione poſſeſſionis *d. l. 5.* vel ex judicio contra præſcribentem, lite conteſtata, *l. nec bona 10. C. de præſcript. longi temporis, l. 29. tit. 29. p. 3.* niſi qui judicium intenderet, victus eſſet, quia tunc evaneſcit interruptio, arg. *l. evidenter, ff. de exceptio. rei judicatæ*, notarunt Felin. *in c. illud, de præſcriptionibus, n. 17. verſ. Decimaquarta concluſio.* Socinus *vol. 3. conſ. 47. ad finem.* Menoch. *conſ. 307. num. 35.* Sforcia *conſ. 20. n. 11.* Burgos de Paz *conſ. 33. n. 19* D Covar. *in reg. poſſeſſor 2 p. §. 12. n. 4. verſ. ſecunda concluſio.* Balbus *de præſcription. 3. p. 6. p. princip. q. 4. n. 37.*

Denique ut præſcriptio procedat, debet non eſſe 29
impeditus qui agere poterat *l. ſicut, l. cùm notiſſimi, §. quamobrem, & §. illud, C. de præſcript. 30. vel 40. annor. l. 1. §. fin. C. de annali exceptione, l. 1. ff. de perpetuis & temporal. præſcriptio.* junctis quæ notarunt Menochius *conſ. 38. n. 35.* Surdus *deciſ. 151. n. 4.* Gutier. *practic. lib. 3. q. 34. an. n. 21.* ex Cravetta, Riccio, Tuſcho & aliis, Auguſtinus Barboſa *axiomate 116.* quia imputari non poteſt negligentiæ illius qui impeditur agere, ut conſiderat Antonius Faber *in C. titul. quibus non objicitur longi temporis præſcriptio, definitione 1.* niſi potuiſſet impedimentum removere, quia tunc impedito poteſt imputare, ut alias tradidimus *allegat. 18. n. 25. & 26* & addenda quæ notavimus *1. p. deciſ. Granaten. 49. n. 14.* & inde ibi ex Fontanella, Gregorio Lopezio, & aliis expendimus, *n. 5.* adversùs mulierem uxoratam non poſſe currere præſcriptionem in rebus dotalibus, cum ipſa agere non poſſit, ſed ad maritum ſpectet actionem intendere.

Et quoad jura regalia, quando Regnum ita turba- 30
tum fuerit, ut potius ejus paci & quieti intendatur, quàm adminiſtrationi regalis Patrimonii, ex belli cauſa, præſcriptionem non currere, notarunt

Bart.

Bart. *in leg naturaliter, num.* 22. *ff. de acquir. poſſeſſ.* Imol. *in penultim. §. ad crimen. numero* 12. *ff. de publicis judiciis.* Abbas *in cap. ex tranſmiſſa n.* 7. *de præſcription.* & *ibidem* Ancharanus *num.* 3. & Felin. *num.* 2. Aretin. *conſ.* 6. *numer.* 3. Calcaneus *conſ.* 30. Affli&is *deciſ.* 50. *n.* 2. adde quæ ex Signorol. Caſtrenſi & aliis tradit Tuſchus *practicarum lit. P. concluſ.* 549. *n.* 21. Balbus *de præſcription.* 2. *p.* 6. *principal verſic. Primus caſus.* Baldus, & alii, quos refert Menoch. *conſil.* 112. *n.* 7. & inde Antonius Faber *in C. tit. quibus non objicitur longi temporis præſcriptio definit.* 1. *ad fin.* tradit contra Ducem Sabaudiæ à præſcriptione ſubducendum totũ tempus, quo Sabaudia fuerit à Gallis occupata, quod toto eo temporis ſpatio Dux Sabaudiæ jura ſua proſequi non potuiſſet, & ideo quæ tempore belli, aut oppreſſionis facta, aut permiſſa, revocanda, ut conſtat *l.* 17. *tit.* 10. *lib.* 5. & *l.* 2. *tit.* 15. *lib.* 4. *Recopilat.* junctis quæ *ſuprà* notavimus 1. *part. allegat.* 8. & 9.

ALLEGATIO LXIX.

De Juriſdictione & prohibitione ædificandi furnos & molendina.

1 *Juriſdictio probatur in loco qui fuerit intra juriſdictionis territorium.*

2 *Paſcua cenſentur eſſe ejus territorii, in cujus limitibus fuerint.*

3 *Terminorum deſignatio procedit ex privilegio, præſumptione & præſcriptione.*
l. hoc jure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiva.
Immemorialis probat juriſdictionem.
l. ædes ſacræ, §. intra maceriem, ff. de contrab. empt.
Juriſdictio probatur per ejus exercitium in loco de quo de juriſdictione dubitatur.
l. 1. §. cum urbem, ff. de offic. Præfecti urbi.
l. reſcripto, §. fin ff. de muner. & honor.
l. pupillus, §. territorium ff. de verb. ſignific.
Territorium probatur ex juriſdictionis exercitio.

4 *Juriſdictio præſcribitur per quadraginta annos cum titulo.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.
Præſcriptio quadragenaria cum titulo, æquipollet immemoriali.
c. 1. de præſcript. lib. 6.
l. fin §. fin. C. de fundis patrim. lib. 11.
c. cùm perſonæ §. quod ſi tales, de privileg. l. 6.
l. 8. tit. 14. p. 1.
Lex quæ ſolùm admittit immemorialem ad præſcribendam juriſdictionem, non excludit quadragenariam cum titulo.
l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil. & n. 6.

5 *Immemorialis quomodo probetur.*
l. 1. tit. 7. lib. 5. Recopil.
l. 41. Tauri.

6 *l. 3. tit. 10. lib. 5. Recopil. explicatur.*
Præſcriptione prohibita non cenſetur excluſa immemorialis niſi exprimatur.

7 *Juriſdictio probatur per famam & aliis adminiculis, quamvis expreſsè actus juriſdictionis non probentur.*
Juriſdictio probatur vectigalium exactione.
l. forma cenſuali, §. his verò ff. de cenſibus.

8 *Juriſdictio probatur in civilibus judicia pronuntiando & in criminalibus furcæ erectione.*

9 *Juriſdictio probatur ex officialium nominatione.*

10 *Actibus ſpecificis juriſdictionis ea probatur.*

11 *Teſtes ſingulares probant juriſdictionem.*

12 *Teſtes non dicuntur ſingulares reſpectu actus, ſed reſpectu finis.*

13 *l. fin. tit. 9. lib. 7. Recop. explicatur.*
Immemorialis ubi excludenda, exprimitur in legibus.
l. 3. tit. 1. l. 2. lib. 2. Recopil.
l. 2. tit. 15. l. 2. l. 11. tit. 25. lib. 4. Recop.

14 *l. 2. tit. 18. lib. 9. Recopil. non procedit contra Concilia populorum, quia contra illa locum habet immemorialis, ex Avendani ſententia.*

15 *Præſcriptio quæ contra Regem non poteſt procedere in exemptione vectigalium, admittitur ordinaria præſcriptio contra privatos.*

16 *Vectigalia cùm Regi ſolvuntur, exigi ab uno, vel alio populo, Regem non lædit.*

17 *Præſcriptionis prohibitio regulariter reſpicit futuram completam, & præteritam.*
Immemorialis ſupponit tempus infinitum.
l. ſi arbiter, ff. de probationibus.
Decimarum immemoriali probatur, videtur probari poſſeſſio ante Concilium Lateranenſe.

18 *Lex quæ à populo non recepta non obligat.*
l. de quibus, ff. de legibus.
c. leges 4. diſtinct.
c. 1. de tregua, & pace.

19 *Regalium eſt, & Principi reſervatum, prohibere ne quis utatur facultate ut quis ædificet in ſuos furnos, vel molendina, vel accedat ad quæ voluerit.*
l. quæro 18. ff. de jure patron.
l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & æſtiva.
l. 12. 13. & 15. tit. 11. lib. 6. Recop.
l. 9. tit. 6. lib. 3. Recop.
l. 2. tit. 7. p. 5.

20 *Princeps poteſt concedere domino territorii ut prohibeat furnos, vel molendina fieri.*

21 *l. fluvium, §. fin. ff. de damno infecto.*
l. ſi in meo. ff. de aqua pluvia arcenda.
l. ſi quando. ff. de legat. 1.
l. ait Prætor 3. §. 1. ff. de jurejurando.
Privilegiorum verba impropriantur ut comprehendant Regalia, & quæ aliàs non venirent ne conceſſio privilegii ſuperflua ſit.

22 *l. ſi quiſquam, ff. de diverſ. & temporal. præſcript. expenditur.*

23 *Probatio ædificandi furnos, vel molendina non inducenda, niſi exprimatur, quamvis alicui concedatur territorium cum furnis & molendinis.*

24 *Ædificare in ſuo loco cuicumque licet, quamvis præjudicium alteri fiat.*
l. altius, C. de ſervitut.
l. Proculus, ff. de damno infecto.
Prohibitio eſt neceſſaria ut in facultativis poſſit cauſari præſcriptio.
l. 1. C. de ſervit. & aqua.

25 *Servitutes negativè non præſcribuntur, niſi à tempore prohibitionis.*

26 *Prohibitiones ejus quod liberæ facultatis, ſemper odioſæ & vitandæ.*
Antonii de Leiva prohibitio furnorum in Mediolani ſtatu, calumniis cauſam dedit.

27 *Territorii dominus nec per indirectum poteſt furnis & molendinis vaſſallorum præjudicium facere.*

28 *Statuto fieri non poteſt, ut vicini cogantur ire ad molen*

molendina universitatis nec possint ire ad molendina privatorum.
Argumentum de pacto ad statutum valet.
29 *Ratio eadem jus idem admittit.*
l.illud ff. ad leg. Aquil.
Conventio qua aliquis prohibetur, uti libera facultate à jure concessa, iniqua & injusta dicenda.
30 *Odiosa & restringenda est prohibitio, ne quis re sua utatur.*
31 *Prohibitio induci non potest ex actu permissivo.*
l.non tantum 3.§.si emancipatus filius, ff. de bon. poss. contra tab.
l.legata inutiliter, ff. de admin. legat.
l. in ratione, §. tametsi, ad fin. ff. ad legem falcid.
l.cùm tale, §. fin. ff. de condit. & demonstrat.
l.quod favore, C. de legibus.
l Carbonianum 3.§. duæ autem causæ ff. de Carboniano edicto.
32 *Concessio qualibet ut valeat, requirit voluntatem & potestatem.*
c.cùm super, de officio delegati.
Omissum in contractibus pro omisso habendum.
Accessorium non venit cum principali in translatione juris de uno ad alium, quando accessorium dividi potest à principali.
l quoties ff. de contrah. emptione.
33 *Dominus territorii qui illum cum molendino concessit, potest adhuc molendinum ædificare.*
Concessionem qui fecit, non potest contra illam facere.
l.venditor, in principio, ff. communia prædiorum.
34 *Molendini dominus ad quod homines longo tempore accesserunt, non acquirit jus, ut ad alia molendina ire prohibeat, nisi servitus, vel obligatio esset imposita.*
Investitura feudi facta censetur sine præjudicio tertii.
c.1. in princip. tit. per quos fiat investitura.
35 *Superfluum non dicitur quod etsi nihil operetur, dubitationem tollit.*
Argumentum à superfluitate futile est.
36 *l.si quisquam, ff. de diverss. & tempor. præscript. conciliatur cum*
l.uit. ff. de usucap.
l.in tantum 6 ff. de rer. divis.
l.quod in littore. 14 ff. de adquir. rer. dom.

Jurisdictio qualiter probetur, vel adquiratur, & concessa à Principe jurisdictione territorii cum furnis & molendinis, an jus prohibendi hæc à vassallis fieri in territorio concedatur.

1 ET dicendum est eo maximè jurisdictionem probari, si locus in quo de ea controvertitur, sit intra limites alterius ubi de jurisdictione non dubitatur, nã quod meis finibus continetur, censetur & præsumitur esse meum. Alvarus Valascus *de jure emphyteutico, q.8. n.38.* Mascard. *de probationibus concl. 393. n.15.* Socinus *in l.1. notabili 3. de adquir. Possessione, sibi* Castrensis. idem Socin. *vol.2 cons.181 incipit, In causa.* Parisius *vol.1. cons.27. n.18 & vol.4 cons.4. n.1.* Afflictis *decis.89. num.2.* tenent Bart. & Alex. *in l.rem quæ nobis, ff. de adquirenda possessione.* Ex quo inferunt ad pascua, ut eorum esse judicentur, intra quorum terminum fuerint.

Et satis esse aliquem intentionem habere fundatam 2
pro eo quod limitibus includitur, tenuerunt Decius *cons.271. n.1. & 2.* Socinus *vol.1 cons.127. num.2.* ex Barbatia, Aymone, Isernia, Curtio juniori, Hieron. de Monte, & aliis, probavit Caldas Pereira *de empt. & vendit. cap.21. n.3.* & in terminis villæ, in hujus territorio sunt nemora, & pascua, ut censeatur ejus jurisdictionis, in cujus limitibus fuerint, docuerunt Castrensis *in lectura antiqua legis 1. ff. de acquir. possess.* Iason. *in l.rem quæ nobis, n.31 ff. eodem.* Antonius Gomez *in l.45. n.2.* Avendaño *de exequend. mandatis, lib.1. c.4 n.5. & 39.* Cassaneus *in consuetud. Burgundiæ, rubrica 9 §.4. n.4.*

Et designatio & demercatio terminorum ex privi- 3
legio & præsumptione pariter admittitur, præsertim si præscriptio immemorialis sit. *l. hec jure §. ductus aquæ, de aqua quotid. & æstiva.* Et quemadmodum si privilegio termini alicujus loci in alterius territorio includerentur, de jurisdictione dubitari non posset, ita similiter quando immemoriali probatur jurisdictio; nam ea limites constituit, & terminos territorii, ut de illo esse censeatur, quando in eo continetur. *l. ædes sacræ §. intra maceriem. de contrahenda emption.* Antonius Gabriel. *tit. de præscriptionibus.* Cravetta *in responso pro genero n.43.* Menochius *l.3. præsumpt. 100.* Gregor. Lopez *in l.9 tit.28. partit.3. gloss que son esta blegidos.* Avendaño *de exequend. mandat. 1. p. c.4. n.4.* Azevedo *in l.1. tit.15. l.4. Recopil.* Et per exercitium jurisdictionis probatur oppida esse illius loci & territorii, in quo exercetur jurisdictio. *l. .§. cùm urbem ff. de officio præfect. urbis, l. rescripto, § fin. ff. de muner. & honoribus, l. pupillus, §. territorium ff. de verbor. significat.* Bald. *in l. data opera, n.28. C. de his qui accusare non poss.* Alex. *l.5. cons.23 Viso processu n.3.* Iason. *lib.4. cons.166. n.1.* Abbas *l.2. cons.62. num.18.* Monte *de finibus regund. c.52. n.3.* Mascardus *de probationibus, conclus. 395. n.33.* Cavalcan. *decis. 23. n.89. & 2. p. dec. f.36. n.53.* Albertus Brunus *consil. feudali 127. consider. 7.* Et territorium probari ex jurisdictionis exercitio, ut extendi videatur quousque jurisdictio. Bald *in c.cum causam, n.6. de propositionibus.* Cravetta *cons.592. n.83. & cons.881. n.2.* Menoch. *cons.21. n.9. & cons.147. n.13. 14. & 16. & cons.264. n.8. & 9. cons.1101. n.4.* Surdus *consil.151. num.28.* Bursatus 159. *n.28* Everardus junior *lib.1. cons.41. n.68.* Monte *de finibus, c.11. n.15.* Francisc. Marcus *2. p. decis.112. n.10* Marta *voto 162. n.5.* Puteus *in allegatione pro communitate Valentiæ*, quæ est post tractatum *de finibus. n.15. & 16.* Carpan. *ad statuta Mediolan. lib.1. c.130. n.7.*

Deinde, licèt quoties allegaretur titulus quo alicu- 4
jus loci donatio à Principe fieret, etsi non exprimeretur jurisdictionem dari qui illa usus fuit per quadraginta annorum spatium, potest jurisdictionem præscribere. *l.1. tit.10. l.5. Recopil.* quia præscriptio quadragenaria cum titulo æquipollet immemoriali. *c.1. de præscript. l.6 l. fin. C. de fundis patrim. lib.11. cap. cùm personæ, §. quod si tales. de privilegiis, lib.6.* & *ibidem* gloss. & Doctores Felinus *cons.2. num.2. & 5.* Covarr. *in reg. possessor. 2. p §.5. n.2. & l.1. variarum c.17. n.1.* Decianus *lib.2. responso 41. num.113.* Olascus *decis.116. n.111.* & jure nostro *l.8. tit.14. p.1. d. l.1. tit.10. lib 5. Recopil.* Videndus Molina *lib.2. de primogeniis c.6. n.52.* Matienzo *in d.l.1. gl.19. n.4.* Avendaño *de exequend. mandat. 1. p. c.1. n.21.* Burgos de Paz *cons.33. n.23.* D. Valenzuela *cons.79. n.113.*

Gutier. *practic.lib.3.q.62.* ubi *num.19.* addit, etiam si lex taxativè dicat immemorialem ad probandam jurisdictionem, requiri adhuc quadragenariam cum titulo putativo admittendam, & hoc verum esse pluribus probavit D.Castillo *l.5.controversiar. c.93.§.8. n.11.* Albensis *lib.1. conf.64.n.57.* & confirmatur, nam quamvis *in d.l.1.tit.15.lib.4.Recopil.* disponeretur jurisdictionem contra Regem, nisi immemorialem, præscribi non posse, adhuc traditur *in l.1 tit.10. lib.5.Recop.* sufficere ad illam acquirendam quadragenariam cum titulo, de quo etiam alibi egimus.

5 Sed immemorialis præscriptio probata fuit in hoc casu, ut dubium non superesset cum omnibus qualitatibus à jure requisitis, testes etiam rationem dispositionum etiam non interrogati reddentes, & actus jurisdictionis explicantes, quo casu immemorialis probata censenda. *l.41.Tauri.l.1.tit.7.l.5.Recopil.* & *ibi* Matienzo *gloss.8.* & Azevedus *n.25.* Covarr. *in reg. possessor.2. part.§.3.n.7.* Molina *de primogeniis l.1. c.6.a n.29.* Avendaño *de exequend. mandat. c.6 n.6.* Gloss.& Doctores *in c.1.de præscript. lib.6.* quorum plures pro constanti supponunt ad fulciendam immemorialem nequaquam desiderari, ut testes de actibus deponant, sed sufficere attestationem exclusivam aliter gestorum cum qualitatibus à jure requisitis, de quibus,& quanta vis sit præscriptionis immemorialis, pro omnibus vide D. Castill. omnia cumulantem, *tom.7.de tertiis,c.22.23.24.25. 26.* & *27.* ubi omnia ad saturitatem invenies.

Rursus, quia præscriptione immemoriali potest acquiri jurisdictio. *l.1.tit.15.lib.4.Recopil.* quæ expressè admittit, nec contra facit *l.3.tit.10.lib.5.Recop.* quæ dicitur lex Pinciæ, ubi prohibetur præscriptio in alienatione rerum patrimonii Regis, ut est jurisdictio, quia eodem anno *dicta l.1* & *d.l.3* confirmatæ à D. Rege Philippo secundo, ut refert Matienzo *in d.l.leg. 3.gloss 7.n.7.* quo apparet non derogari præscriptionem immemorialem, quæ admittitur *in d.l.1.* tum quia *dicta l.3.* solùm prohibet alienationem rerum patrimonii regii,& virtute tituli alienationis, quem improbat, prohibet præscriptionem, quod longè differt ab immemoriali, quæ etsi supponat titulum, non requirit illum exhiberi, sed etiam præscriptio quæ excluditur *in d.l.3.* non comprehendit immemorialem quæ semper excepta censetur, ut tradimus *infrà n.13.* & ultra eos notarunt Felinus *in rubrica de præscript.n.18.* Balbus *de præscript.2.p.3.q.6.n. 21.* & *5.p.2.q.9.n.21.* Cephalus *lib.1.conf.40. n.3.* Hondedeus *l.1.cons.79 n.17.*

7 Præsertim, quia etsi non requiratur actus jurisdictionis expressè explicari, sed per famam publicam cum aliis adminiculis probari sufficiet. Socinus senior *conf.187.* Statilius Pacificus *de Salviano interdicto,inspectione,1.c.6.n.32.* & post Bald. *vol.3. conf. 468.* incipit, *Qualiter probentur.* Monte *de finibus, c.52.n.16.* Costa Siculus *conf.6.n. 40.* Gratianus *3. tom.disceptationum,c.595.n.7.* qui in terminis nostri casus etiam tenent per exactionem vectigalium, & contributionum probari, locum esse de districtu. *l.forma censuali §. his verò, ff. de censib.* Corneus *lib.1. conf.333.n.10.* Cravetta *vol.4.conf.582. n.83.* Bursat. *conf.235.n.20.* Bertazol. *conf.1.n.38.* & *39.* Surd. *conf.429 n.38.* & *42.* Berreta *conf.89.n.34.*

8 Sed adhuc populum specificè constat probasse actus jurisdictionis, & pluribus in casibus etiam in territorio exercuisse, videlicet actus jurisdictionales gerendo,& judicia pronuntiando, Bart. *in l.2 § hoc interdicto,de itin.actuque privat.* Bald. *in l.data opera, ff.de his qui accusar.non poss.* Socin. Senior *l.2. conf. 187.* Roman. *conf.70.n.13.* Decius *conf.194, num.12.* Menochius *de retin.rem.3.tit.585.* & *n.486.* tradit in criminalibus probari furcæ erectione. Oldradus *cons. 161.* Mascardus, qui alios refert, *concl.947.n.10.*

Sed & officiales nominasse ad exactionem tributorum, quæ est nostra controversia, & jurisdictio, probatur ex officialium creatione. Bald. *tit.de pac.juram. firm.§ ad hoc,n.4.* Mastrillus *de Magistratibus lib.4. cap.17.n.4.* Natta *conf.672.n.1.* Corneus *vol.4. conf. 268.* Menoch. *de retinenda,rem.3,n.578.* Purpuratus *conf.493.n.2.* Cancerius *lib.2.variar.c.2.n.56* Bobadilla *lib.2.Politicæ c.16.n.41.* & *74.* 9

Quo casu sine dubio probatur jurisdictio, Panormit. *vol.2. conf.62. n.8.* Albertus Brunus *conf. 34. n.6.* Hieronymus de Monte *tract.de finibus regundis c.52.n.3.* maximè, quia hi qui actus non erant dubii, & æquivoci, sed manifesti, specifici,& clari, quo casu jurisdictio probata censetur, exornat Bartolomæus Socinus *vol.2. d. conf.187. per totum.* Hieronymus Monte *ubi proximè c.78.n.30.* 10

Idque magis procedit, quando pluribus testibus, ut in hoc casu, actus jurisdictionis probati fuerunt, cùm possit jurisdictio per testes singulares probari, ut tradit Bald. *in l.de quibus,* ubi sequitur Papiensis *n.135. ff.de legibus,* videlicet si unus testis deponeret de jurisdictione, quia vidit scindi capui Seio; alius, quia vidit suspendi Titium ad furcas, quia testes tunc non sunt singulares, sed contestes existimandi, quia in jurisdictionis exercitio conveniunt. Idque similiter probavit Caccialupus *in repetit.l. admonendæ 108. de jurejurando,* rationem reddens ibi, *Singularitas est in causa scientiæ, non in dicto principali, num modus sciendi est per diversa media, sed effectus, est unus & idem.* Idque mutuavit à Baldo, qui de probatione jurisdictionis *in d.l.de quibus,* quando testes de actibus singularibus deponũt, tradit hæc verba. *Nam licèt tales testes differant in loco, vel tempore, seu in causa scientiæ, vel in modo sciendi, qui habetur per diversa media, non dicitur differre in facto, & propterea singularitas hæc, quia non est propriè singularitas, non vitiat probationem, & hoc est quando agitur de aliquo facto probando in genere,& testes probant, licèt singularitate impropria circa locum, vel tempus, dicto casu non considerabili, vel singularitatem penes causam scientiæ & modum sciendi.* 11

Et facit quod aliàs exprimit Azevedo *in l.6.tit.9. lib.3.Recopil.* ibi, *Et notandum testes non dici singulares respectu actus, sed respectu finis.* adde quæ notarunt *in cap.1. de arbitris l.6.* & pluribus Farinacius *de testibus, q.64.n.6.* 13

Nec obstat *l.5.tit.9.lib.7.Recop.* ubi in casu de quo loquimur circa jurisdictionem indicendi & exigendi tributa, ut Regi solvantur, traditur non sufficere quécumque usum & consuetudinem. ibi, *Sin embarso de qualquier uso y costumbre y otra qualquier raçon ô causa de qualquier manera, calidad, fabor y misterio que en contrario de ello sea ià nos por la presente lo à annulamos y revocamos todo,* quippe semper excepta censetur præscriptio immemorialis ab omni prohibitione, ut ex Bart. Baldo, Alexandro, Ripa, Ruino, Bertrando, Cravet. Covarr. Tiraquell. Affl ct. Bertrando,& aliis pluribus, probavit omnia cumulans D. Castillo *tom.7.de tertiis,c.24.* alios refert D. Solorz. *de Indiarum gubernatione,tom,1. lib.3. c.3.n.77.* & distinctio quam probat Flores de Mena *lib.2. variar. q.21.§.1.n.27.* ut conciliet opiniones contrarias, congruit huic rei, ut quoties consuetudo sine qualitate reprobatur tunc immemorialis non censeatur excluſa: at verò consuetudo reprobatur ut iniqua, & injusta, videatur etiam immemorialis excluſa. Iuxta quæ notarunt Tiraq. *de utroque retractu,in præfatione, num.19.* 16

num. 19. Covar. *lib. 3. variar. cap. 13. n. 4.* Gonzalez *in regula 8. gloss. 3. num. 11.* Azevedo *in l. 3. num. 17. tit. 1. l. 2. Recopil.* Aviles *in cap. 8. Prætorum. gloss. 8. per totam*, idque similiter admittit Mieres in postrema editione *de majoratibus, 4. p. q. 20. n. 264.* ubi tradit regulam generalem, ut ideò caute leges Regales, ubi excludere volunt præscriptionem, vel consuetudinem immemorialem, id declarant: ut *in l. 3. tit. 1. l. 2. tit. 2. lib. 2. l. 2. tit. 15. l. 2. & l. 11. tit. 25. lib. 4. l. 1. tit. 18. l. 9. Recopil.* unde cùm in hoc casu non sit immemorialis expressè, & ut injusta præscriptio improbata *in dict. l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopil.* non debet in hoc casu excludi immemorialis.

Quod inde confirmat Avendañus *responso 16. per totum*; ubi etiam si contra Regem non procedere immemorialem tradit, quia tunc excluditur, ex *l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil.* quæ in jure percipiendi collectas, vel illarum exemptione disponit, nisi privilegium expressum, nihil prodesse, & omnem præscriptionem etiam immemorialem excludit, tamen contra Concilia populorum, ut indicant, vel non tributa regia, & possint exigere in casu de quo loquimur, recte admittit immemorialem, ut nec videatur excluſa, nec reprobatur, *d. l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopil.* & quamvis illius distinctionem non admittat Flores de Mena *lib. 2. variarum, q. 20. n. 105.* quasi *l. fin.* edita fuerit in favorem incolarum in oppido remanentium, quibus magnum damnum imminueret ex recessu aliorum incolarum, si pro bonis in territorio sitis tributa non solverent, maximè si ad loca communia exempta & libera transmigrarent, ac perinde ut nobiles haberentur exemptione fruentes, & populi tributarii nimis oneraci remanerent, & depopularentur, & cùm ad illorum petitionem prædicta lex edita fuisset, non debet distinctio admitti ut contra Regem immemorialis prohibeatur, & possit contra Concilia populorum procedere, quippe hæc reprobatio distinctionis Avendañi, quam tradit Flores de Mena *ubi proximè*, ex multiplici ratione non admittenda.

14 *Prima*, quia constans distinctio est, ut etiamsi contra Regem non possit præscriptio procedere, quamvis immemorialis, ut à tributis aliquis eximatur, tamen adversùs privatos potest tempore ordinario procedere præscriptio. Bart. *in l. si publicanus, §. in omnibus, n. 3. ff. de public. & vectig.* Abbas *in c. super quibusdam, § præterea, n. 12. de verb. signific.* Covar. *in reg. possessor. 2. p. §. 3. n. 15. vers. secunda conclusio.* Cabedus plures referens *2. p. decis. 17. n. 6. & decisio 14. n. 6.* Rodericus Suarez *in quæstione Majoratus, n. 24.* Azevedus *in l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. n. 54.* Lazarte *de gabellis, cap. 18. n. 23.* D. Alfaro *de officio fiscali, gloss. 20. num. 51.* Bobadilla *lib. 2. Politica c. 10. n. 44. & 45.* quibus adde Balbum *de præscriptionibus 2. p. 5. partis principal. q. 5. à num. 1.*

15 *Secunda*, quia sumus in casu valde dissimili ab ipsa *l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopil.* non quidem an collecta, vel tributa solvenda, vel non, sed solùm in jurisdictione indicendi & exigendi collectas oppidorum quæ sunt in alterius finibus, & territorio, ac perinde nihil ex eo gravantur populi qui immunes manent, quia potiùs agitur, ut villa quæ habet vectigalium administrationem in aliquo territorio, servitium ordinarium possit in eo indicere, & exigere capitationem quæ ab ignobilibus peti solet, idque longè differt, ut vel principi, vel aliis populis damnum afferat, & ideo nec juxta opinionem Avendañi, nec Flores de Mena jus istius populi eludi poterit.

16 *Tertia*, quia dicta lex fin. juxta aliquorum sensum, procedit in consuetudine præscriptione futura, non verò in præterita, quemadmodum etiam in exemptione gabellarum, ubi præscriptio immemorialis expressè probatur, idem tradiderunt Paulus de Castro, & Baldus, quos refert Ioannes Gutierr. ex quibus notavit D. Castillo *tom. 7. de tertiis, c. 30. num. 6.* & probata immemoriali censetur ante dictam legem possessionem probatam, quia immemorialis supponit tempus infinitum, *l. si arbiter de probat.* Oldradus *cons. 154. num. 18.* Molina *lib. 2. de primog. cap. 8. num 47.* sicut à simili dicimus quòd probata immemoriali in perceptione decimarum, censetur probata possessio antiqua ante Concilium Lateranense, quod decimarum perceptionem reprobavit, ut notarunt Ioannes Andreas *in cap. cum Apostolica, num. 9. de his quæ fiunt à Prælatis*, & *ibi* Antonius de Butrio *n. 17.* Imola *numero 21.* Anchar. *n. 6.* & communem dixit Alex. *lib. 1. cons. 6. n. 5.* Antonius Gabriel. *communium tit. de præscript. concl. 1. num. 22.*

18 *Quarta*, quia si omnia prædicta locum non haberent, illud tamen sufficiet, *dictam l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopilat.* in his populis receptam non fuisse, quia apparet ex probatione immemorialis nunquam in usu fuisse, etiamsi loquetemur in terminis illius, quia Concilium populi, ad quem spectat vectigalium territorii exactio, semper servitium ordinarium exegit in eo populo sui territorii, & lex non debet impedire quando recepta non est, *argum. leg. de quibus, ff. de legibus.* ibi, *Nam cùm ipsæ leges, nulla alia causa nos teneant quàm quòd judicio populi receptæ sunt, cap. leges 4. distinctione.* Abbas & alii *in cap. 1. de tregua & pace*, ubi tradit glossa quòd non dicitur transgressor qui non servat legem, quæ nunquam fuit in usu, & Bald. *in cap. fin. n. 19. de consuetudine*, statuit ut Iura communia, quæ de consuetudine non servantur, pro nullis habentur. Alex. *cons. 6. num. 4. lib. 1.* Parisius *cons. 115. n. 6. lib. 4.* ubi tradit constitutionem Pontificiam, quæ non fuit usu recepta, non esse servandam in foro fori, nec in foro Poli. Pluribus confirmat Surdus *cons. 58. n. 8. cum seqq.* quia lex, vel statutum censetur conditum sub condition, si recipiatur utentium moribus, ut tradit notabiliter Dominic. *in d. cap. leges*, sequitur Ruinus *cons. 13. n. 28. lib. 2.* Cephalus *consil. 129. n. 9. & consil. 137. num. 33. lib. 3.* Surdus *d. consil. 59. num. 9.*

19 De illo verò, an Ius prohibendi facere furnos & molendina, concedatur dato territorio cum furnis, & molendinis, dicendum est ad solum Principem prohibitionem pertinere, ne quis liberè re sua, vel communi utatur, ut in molendinis, furnis & aliis similibus: nam certam formam in hac re statuere & prohibere, ne aliquis veniat ad molendinum, vel furnum, quem voluerit, aut aliter facultate naturali & libera utatur de regalibus est, & Principi hæc potestas reservata, textus *in l. quæro 18. ff. de Iure patron. l. 1. §. permittitur.* ibi, *idque à Principe conceditur, alii nulli competit, ff. de aqua quotid. & æstiva. l. 12. 13. & 15. tit. 11. lib. 6. l. 19. tit. 6. lib. 3. Recopil.* Iason. *cons. 161. n. 2. lib. 2.* Gregor. Lopez *gloss. 3. verb. Argamiento, del Rey. in l. 2.* per textum *ibi tit. 7. partit. 5.* Osascus *decis. Pedemont. 17. in princ.* Thesaurus *decis. 16. n. 12.* Petrus Surd. *cons. 127. n. 1. vol. 1.* Ioan. Gutier. *4. practic. q. 34. n. 1.*

20 Et Princeps illud potest alicui privilegio concedere. Panormitan. *in cap. significante, in 1. notabili, de appellat.* sequitur *ibi* Decius *in prin.* Hostiensis, Innocentius, & Ioannes Andreas in eo, & fuit doctrina glossæ *in l. sanè si maris, ff. de injuriis.* tenuit Guido Papæ *q. 298.* Brunus *cons. 131. col. penult.*

21 In eo autem singularis controversia est, an si Princeps concesserit alicui furnum, vel molendinum habere, vel feudum cum furnis, vel molendinis, & sic de

aliis rebus similibus quæ prohiberi possunt,an ex hac concessione jus prohibendi alios furnos ædificare, vel molendina,concedatur;nam aliàs videretur concessio superflua,cùm absque ea ædificare quilibet rectè possit,arg *l.fluminum*, §.*fin.de damn.infect.l.si in meo*, *ff.de aqua pluvia arcenda.* & ne reddatur concessio inutilis,induci debet prohibitio,arg.*l.si quando* 109 *ff.de legat.*1 *l.*1.*in principio.*& *ibi* notatis *ff.quod metus causa*,*l.*1.*in fine*,ubi etiam notatur, *ff.ad municip.l.*3.§.1. *ff. de jurejurando*, & ex Castrensi, Baldo, Decio,Ruino,Croto,Beroio, Nevizano,Parisio,Cravetta,Cephalo,Rolando, Menochio & alis pluribus in privilegiis etiam verba impropriè & contra naturam interpretanda ne sint superflua, & procedere ut in concessione veniant quæ sunt Principi reservata,ut aliquid concessio operetur, probavit Menochius, & latè Surdus *d.consil.*127.*n.*8.*usque* 14.

42 Et facit *l. si quisquam*, *ff. de diversis & temporal. præscript.* ubi cùm quis aliquo tempore solus piscaretur in maris,vel fluminis diverticulo, potest prohibere piscationem in eo loco, & hæc sententia, ut ex concessione privilegii,furni,vel molendina in alicujus loco construantur,vel exerceantur,possit ille prohibere ne alibi quàm in illis locis suis fiant, ex Panormitano quem refert,tenuit Iason.*vol.*2.*consil.*161. *n.*2. & idem probarunt Hostiensis, Innocentius, & Ioannes Andreas,Cæpolla,& Iulius Clarus,quos refert Surdus *d. cons.*127.*num.*1.*&* 2. refert in simili ita judicatum.

43 Verùm tamen contraria sententia longè verior est, ut tenuerunt Cravetta *de antiquit. tempor.*4. *part.*§. *circa præmissa*,*n.*1.Iacobinus *in investitura feudali*,*in* §. *& cum molendinis.* Bursatus *lib.*2. *cons.*41. Roland.à Valle *lib.*3. *cons.*46. *n.*64. Craver.*cons.*861. *&* 871.*n.*5.*&* 9.*&* *cons.*896. *per tot.*& communiorem opinionem & veriorem tradit Thesaurus prædictos referens *decis.*16. *num.*9. *vers. contrarium*, & etiam ultra ab eo relatos,rectè probavit Surdus *dict. cons.*127.*n.*18.*usque* 27.

44 Idque primò eis juris principiis fundatur,quia cuilibet,excommuni regula licet in suo ædificare,etiamsi vicino, aut alii noceat,*l.altius*, *C.de servit.l. Proculus ff.de damno infecto*, & ideo etiamsi quis longo tempore habuisset furnum, vel molendinum,ad quod homines semper accesserunt, quia nihilominus possunt desistere, novumque furnum ædificare, quia actus ille accedendi ad furnum, vel molendinum alicujus, consistit in mera facultate & voluntate accedentium, & in his quæ sunt facultatis, nulla cadit consuetudo,vel præscriptio,nisi procedat prohibitio, & homines acquiescant ptohibitioni per tempus quod sufficiat ad præscribendum, ut notatur *in l.*1. *Cod.de servit.& aqua & in l.*2.*Cod.quæ sit longa consuetudo.* glos. *in l. qui luminibus*, *ff. de servit. urb. prædio.*

45 Præsertim id regulare in servitutibus negativis, quæ non acquiruntur, nisi præcedente prohibitione, ex Ioanne Fabro,Ripa,Baldo,Bertrando, Cæpolla,& aliis, tradit Surdus *ubi proximè num* 23. qui ex Balbo, Nevizano, Cravetta, Covarr. Natta, Rolando, Menochio, Boërio, Capitio, Francisco Marco, & aliis pluribus, latè probat dominum loci habentem furnum, vel molendinum, ad quod homines semper accesserunt,non posse prohibere ne novum ædificent furnum, vel molendinum, ex quo dicendum videtur ex concessione Principis,qua alicui concedit furnum, vel molendinum facere,non debere aliorum prohibitionem induci.

46 Tum etiam, quia istæ prohibitiones odiosæ sunt semper,quæ restringendæ,nec decent induci nisi clarè & manifestè concedantur; cùm etiam aliqui tradiderint,nec Principem posse prohibere subditos, ne eant ad propria molendina & furnos, ut latè probavit Albertus Brunus *cons.*131. *per totum*, & maximè Principes admonendi,ut curent vitare similes prohibitiones,ne subditos gravent, & causam præstent, ut majestas principatûs aliqualiter lædatur, vel illudatur,juxta quod notarunt maligni Italorum de Antonio de Leiva,Magno Duce Hispano,& Mediolanensis status Gubernatore,qui Mediolani furnorum prohibitionem fecit, & nisi in eis qui nomine Imperatoris Caroli V.designati panis coctio non fieret,ut inde pro mercede coquendi ad stipendia militum pecunias colligeret,& bellum sustineret,& maledici dictériis ludebant, vel illudebant Imperatorem,edicendo illum magni facere oportere Ducem Antonium à Leiva,qui cum titulis Cæsaris Maximi Regis Hispani,& aliis simul ei adjecit titulum furnarii.

47 Et nec per indirectum potest dominus territorii furnis & molendinis privatorum præjudicium inferre, ut si edictum faciat ut furnarii, vel molendinarii teneantur gratis panem aliquibus subditis coquere; nam tunc cùm ex hoc edicto privatis præjudicium inferatur,edictum hujusmodi uti ambitiosum annullandum est,& similiter nec universitas potest hoc statuere, & ita judicatum in Senatu Pedemontano, ex Osasco *decis.*17. refert Thesaurus *decis.*16. *n.*6. & ducit Nattam *cons.*106.*n.*2.& facit consilium Riminaldi junioris *lib.*5. ubi probat, non posse dominum unjus molendini minuere censum in damnum alterius molendini.

48 *Secundò* id etiam confirmatur,quia nec per statutum potest communitas habens molendina statuere ne vicini vadant ad molendinum privati. Ancharan. *cons.*155. *&* 198.Silvanus *cons.*1.*numero* 140. Osasc. *dict. decis.*17. Franchis *decis.*380. ubi quòd etiam nec per pactum fieri posset, etiamsi in eo consentiant vicini, quia sicut statutum id fieri nequit etiam nec pacto,quia de eo valet argumentum ad statutum,*l. fin.Cod.de fidejuss.* Mascardus, Menochius, Surdus,Farinacius,Molina,Tuschus,Mantica,Gratianus,& alii, quos refert Velasco *axiomat. Iuris lit.A. num.*490.

49 Maximè, quia eadem ratio quæ in statuto consideratur,etiam in pacto procedit, & ex rationis identitate idem statuendum in jure. *l. illud. ff. ad legem Aquiliam*,*l.quædam* §.*numularios*,*ff.de edendo*,§.*pari ratione*,*Inst.quibus mod.Ius patr.potest.solvi.*& per indirectum hoc pacto fieret in fraudem, quod per statutum non posset,& omnis conventio, per quam impeditur libera facultas utendi re sua, dicetur iniqua, ut in simili pacto consuluit Socinus *lib.*2. *cons.*272. *numero* 6.quem sequitur Rebuff. *de Magistr. artific. gloss.*2.*num.*17.*tom.*2.& per consequens etiam jurata dicitur invalida. Craveta *cons.*622. *numero* 17. Seraphinus *de privilegiis juramenti*, *privilegio* 61. *num.*15. & tradit Gaspar Antonius Thesaurus *in addit ad decis.*16. Antonii Thesauri sui patris *lit. C.* & si ille contrarium sentiat, tamen sine dubio admittendum existimat,quod tradimus quando pactum fieret in æmulationem & damnum alicujus, quia tunc nec pacto ad probationem vicini compellendi,& ita à Senatu fuisse decisum, & facit quod notavit Bertrandus *cons.*49.*vol.*3. ut si vasalli promitterent domino accedere ad suum furnum,vel molendinum,talis provisio præsumitur extorta per vim, & erit rescindenda,&,ut probavit Nevizan. *cons.*43. *circa finem*, quando subditi prohibiti in hoc casu acquievérint prohibitioni,id ex metu feciisse præsumitur,confirmat Natta *cons.*106.

Ex

Ex quibus apparet quàm odiosa & restringenda sit hæc prohibitio,& minus admitti,vel induci oporter, ex eo solùm quòd Princeps in oppido concedat alicui facultatem faciendi furnum,vel molendinum.

Tertiò,quia prohibitio induci non oportet ex actu permissivo, contra *l. legata inutiliter, ff. de adim. legat. l. 3. §.si emancipatus filius, ff. de bon. poss. contra tabulas,l. in ratione, & tametsi, ad fin ff. ad l. falcid.l.cùm tale § fin.ff.de condit. & demonstrat.* nec debet quod favore illius,cui concessum inductum, in damnum retorqueri;*argumento legis quod favore, C. de legibus*,& in terminis privilegii concessi *ex l. 3. §. due autem causæ, ff. de Carboniano edicto.* D. Valenzuela *cons.79.num.38.*

Et in qualibet concessione ad ejus effectum & validitatem copulativè requiritur voluntas & potestas, *cùm super,de officio delegati*, ut ex Baldo, Decio, Roërio,Socino, Cephalo, Alciato, & aliis pluribus, probavit Surdus *dict.cons.127.n.31.*& licèt Princeps habeat potestatem prohibendi, non tamen constat in hoc casu id velle concedere, quia aliud est furnos & molendina permittere, & assignare, aliud prohibere eorum constructionem, quia cùm hæc sint diversa, non potest de uno ad alium inferri, & omissum in concessionibus, & contractibus, pro omisso haberi debet,& quamvis per se esset accessorium furnis & molendinis prohibendi ab aliis, fieri tamen non vetaret in concessione furni,vel molendini, quia est divisibile, & potest ab eis separari,& ubi agitur de trãslatione juris de uno in alterum translato principali, non venit accessorium quod ab eo potest dividi.*l.quoties, ff. de contrah. empt.* quæ omnia rectè probavit Surdus *d.cons.127.n.32. usque* 40.

Et confirmat nostram sententiam,ut ex concessione non nascatur aliorum prohibitio, doctrina Bald. & Jacobi,quos refert *n.38.* dum tenuerunt dominum loci,qui molendinum alicui concessit,posse aliud molendinum post concessionem ædificare,& tunc quando concessio contineret jus prohibendi, utique non posset dominus, alio invito,illud fabricare, & cùm liceat domino concedenti,qui nihil potest facere in præjudicium concessionis ab eo factæ *l. venditor, in prin. ff.comm.prædior.* multò magis licebit aliis, qui non sunt ex concessione obligati. Et ratio est, quia concessio & permissio furni, vel molendini faciendi, non concludit per necesse prohibitionem, & cùm hæc dubia sint,prodesse non debet.*c.quoniam contra, de probationibus,l non hoc,C. unde legitimi.*

Quartò, nam etiamsi furnum, vel molendinum, quorum facta fuisset concessio,ejus esset qualitatis,ut longo tempore homines ad illud accederent,non solum inde aliis videtur, tunc imposita prohibitio faciendi furnos,vel molendina,sed vicini qui ad furnum vel molendinum concessum longo tempore accesserunt,compelli possunt ut perseverent, nisi servitus, vel obligatio esset imposita, ut notavit Cæpolla *in tract.de servit.urbanor.c.50.tit.de furno,quæst.2.*& cùm semper investitura alicui facta censeatur, salvo jure tertii,ut ex *cap. in princ.*& *ibi* glossa, & Doctores,*tit per quos investitura*,etiamsi concederetur castrum cum pertinentibus,etiamsi jure veniant molendina & furni, intelligendum de eis quæ pertinebant ad concedentem, non autem de his, quæ spectabant ad personas privatas,ut probavit Iason *in l.quominus, n.120.de fluminibus*, Cagnolus *in l. nemo plus, de origine juris*,& quando Princeps antea non statuerit prohibitionem furni, vel molendini,aut rerum similium,non potest censeri concessione facta,quia Princeps cõcedere censetur.Ius quod habet,& cùm in eo loco non esset statutum jus prohibendi, concessio prædicta ad prohibitionem debet extendi,ut ex Natta,& aliis pluribus probavit Surd.*dict.cons.127. numero 51.& 52.*

Nec obstare poterunt quæ in contrarium expensa fuerunt,nam quoad illud non esset superflua concessio,cùm aliàs liceret furnos,vel molendina ædificare, nihil enim facit,quippe,ut tradit idem Surd.*dict.cons. 127.n.70.*concessio quæ respicit furnos, vel molendina,operari,juxta eorum sententiam, qui tenuerunt concesso territorio non concedi furnos,vel molendina.Et quamvis aliorum opinio sequeretur, qui credunt concessione territorii etiam venire,tamen operatur, ut dubitationem tollat,quod satis est ut superflua non dicatur dispositio,vel quando exprimet illud quod tacitè inest,ut pluribus probat Surdus *ubi proximè num.71. & 72.* quibus ego adjungo argumentum à superfluitate vitanda, futile & puerile ab ab interpretibus existimari. Cagnolus *in proœmio Digestorum,n.117* Mantica *de conjecturis ultim. voluntatum lib.3.tit.6.n.8.& l.12.tit.17.n.39.* Annibal, ad Mandellum *cons.11. num.19.* ex Alciato, Duareno, & aliis,D. Castillo 4. *tom. controvers.cap.38.*& ego notavi *in decis. Granat. disp. 21. n.47.& disp. 31.n.51.*

Quod verò pertinet ad textum *in l. si quisquam,ff. de diversis & temp. præscript.* omissis quæ ex Bartolo,Castrensi & aliis notavit Surdus *ubi proximè,n.78. cum seqq.*dicendum est longè diversa ratione procedere,loquitur enim quoties aliquis pluribus annis solus piscatus fuit in loco publico, tunc propter naturalem & permissam jure gentium occupationem, potest alios prohibere respectu usus quem præscripsisse videtur;secus verò proprietatem rei sibi non potest adquirere aut aliis adimere : nam postquam qui usum & jus piscandi adquisierit, semel amiserit, nulla actione,vel interdicto recuperare potest,quia postquam eo jure uti,vel piscari in mari, vel in flumine desiit,locus ad causam publicam rediit,& rursus occupantis fieri cœpit. *leg.quod in littore 14 ff.de adquir. rer.domin.l.in tantum 6.ff. de rer.divisione*, quando accipiendus textus *in l. præscriptio, finali, ff. de usucapionibus*,de quorum jurium difficultate, emendatione & concordia,vide quæ ex Balduino,Curtio,Conano,Gothofredo,Donello, Genua, Pichardo, Egumario,Barone,Cujacio,Zasio,& aliis ego notavi *in decision.Granatensibus,disputat.44.n.30.31.& 32.* & pluribus relatis D.Solorzanus 1. *tom.de jure Indiar. lib.3.c.3,n.65.usque 70.*& quantum hic casus à nostro differat, apertè constat, nam ibi solus piscatus fuit,alios prohibuit ; in nostra verò quæstione nulla prohibitio erat antea indicta,sed dominus territorii eam inducere intendit solùm ex ejus concessione cum furnis, vel molendinis, quod longè diversum est.

Denique quod ex Abbate,Iasone,Host.Ioanne Andrea,Iulio Claro,& reliquis *suprà* expendimus,rectè eis respondet Surdus *d.cons.127.à n.28.* usque *ad 51.* ad quem Lectorem relego.

ALLEGATIO LXX.

De Iurisdictione permissionis in locis dominorum vassallorum.

1 *Castellæ populi regulariter eligunt Alcades ordinarios.*
l.12.tit.2. l.7. Recop.

Magiſtratus non perpetui, ſed temporales eligendi.

2 *Iuriſdictionis generali conceſſione non derogatur ſpeciali, quam populi habent acquiſitam.*
l. in obligatione generali, ff. de pignor.

3 *Princeps eſt fons & origo iuriſdictionis.*
Auth. conſtitutio quæ de dignitatibus, ff. præterea, collat. 6.
c. 1. verſ. Poteſtas ſit, quæ ſint regalia.

4 *Reges Hiſpaniæ in ſuis Regnis habent fundatam iuriſdictionem, & jus eligendi magiſtratus.*
l. 1. 2. & 3. tit. 1. lib. 4. Recopil.

5 *Iuriſdictio ordinario jure communi vendi non poterat, tamen poteſt vendi in Caſtella, ex legibus & conſuetudine.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil. & n. 6.

6 *Iuriſdictio non videtur data ex territorii conceſſione.*
l. 12. tit. 1. p. 2.

7 *Domini vaſſallorum in Caſtella plures condemnati ne primam inſtantiam adimant, judicibus à populo electis.*

8 *Princeps poteſt reaſſumere juriſdictionem ordinariam judicum locorum.*
l. 1. §. optamus, C. de officio prafect. prat.
l. 1. cum ſeq. tit. 1. p. 2.

9 *Princeps poteſt removere Magiſtratus ad libitum quos elegit.*
§. ſed & quod principi. Inſtit. de jur. natur.

10 *Electio judicum ordinariorum non debet permitti populis, ſed à Rege fieri.*

11 *Electiones populorum pluribus diſſidiis cauſam præbent.*

12 *Principis major virtus eſt noſſe ſubditos.*

13 *Iudices plures eſſe qui de eadem re cognoſcere poſſint, publicè intereſt.*

14 *Iudicum æmulatio ſolet utilis cenſeri.*

15 *Iuriſdictione ordinaria à populo per uſum adquiſita, non venditur territorio vendito.*

16 *Appellatio an in locis dominorum vaſſallorum poſſit ad dominos interponi.*

17 *Dubia tollere ad officium Gubernatoris ſpectat.*

18 *Appellari non poteſt à judice domini loci ad ipſum dominum.*
l. 1. §. ab eo. ff. quis & à quib. appelletur.

19 *Lites celeriter expediendæ.*
cap. finem litibus, de dolo & contumacia.
l. 1. & titulus C. ut intra certum tempus criminalis quæſtio terminetur.

20 *Princeps ex aliquorum ſententia nunquam vendit juriſdictionem privativè, ſed accumulativè.*
l. quoties. §. ultim. ff. de adminiſtrat. tutor.
l. fin. C. de juriſd. omn. judic.
l. 1. C. de officio præfecti urbi.
cap. ſuper hoc, de hæreticis, lib. 6.
cap. irrefragabili, de officio ordinarii.
cap. cæterùm de judiciis.

21 *Rex poteſt vendere juriſdictionem precariam ipſis locis vel dominis locorum.*

De locis dominorum vaſſallorum, an eam juriſdictionem, quam populus habet per tolerantiam Principis in electione judicum ordinariorum, qui juriſdictionem exercent, & dicimus Alcades ordinarios, *poſſit Rex ipſi domino populi, vel aliis vendere.*

ONSUETUDINE univerſali Hiſpaniæ in omnibus locis Caſtellæ ipſa Concilia populorum eligunt Iudices ordinarios, quos *Alcades* dicimus, & fundamentum habet *in l. 2. tit. 2. l. 7. Recop.* qui cognoſcunt in prima inſtantia de cauſis civilibus & criminalibus in aliquibus locis limitata juriſdictione ad certam quantitatem, & electio fit per annum, ut non poſſint ſibi juriſdictionem uſurpare, & ita faciendum ſuadet Iſocrates *in Nicocle, oratione 3.* & Ariſtoteles *lib. 2. Politicorum, c. 3.* & ſolùm inter Athenienſes inſtituit magiſtratus Areopagitas eſſe annales, & Annibal inter Carthaginenſes inducere ſtuduit, Prætores & Conſules Romani ad annum eligebantur, & in pluribus provinciis quaſi valde congruum obſervatur, ut tradit Alex. Surdus *de moribus gentium, lib. 2. c. 25.* plura cumulavit Camillus Borrel. *de magiſt. lib. 1. c. 12. per tot.* & de conſuetudine eligendi Prætores annuos in regnis Caſtellæ & Legionis & ideo antiquitùs Reges non eligebant, nec mittebant Correctores civitatibus & populis, niſi eis petentibus, memoratur, & tradit D. Covar. *pract. c. 4. n. 5.* 1

Hæc enim juriſdictio ordinaria, quam exercent nomine Regis, annui Prætores à populo electi, non videtur ſuppreſſa, vel imminuta ex conceſſione juriſdictionis, aut venditione, quam Princeps generaliter faceret juriſdictionis alicujus loci; nam cùm populus hoc jus haberet jam adquiſitum circa electionem, & exercitium juriſdictionis ordinariæ, non videtur ademptum, aut ei derogatum, niſi expreſsè conceſſerit Princeps, *argum. l. in obligatione generali 6. ff. de pignoribus*, & quæ notarunt Covar. *ubi proximè*, Bobadilla *lib. 2. Politicæ, c. 16. n. 170. uſque ad 177.* 2

Ex quo apparet reſolutio propoſitæ dubitationis, ut certiſſimum ſit Principem poſſe ipſis dominis, vel populis hanc juriſdictionem, quæ ex permiſſione & tolerantia apud populos remanſit, vendere, vel donare, fundamenta id reſpiciunt, Principem eſſe fontem & originem juriſdictionis à quo pendent, & cujus nomine Magiſtratus exercent. gloſſ. *in l. ſi quis Decurio 16. verb. Iudici, C. de decur. lib. 10. Auth. Conſtitutio quæ dignitatibus, §. præterea, collat. 6. cap. 1. verſ. Poteſtas, tit. quæ ſint regalia in uſibus feudorum*, ex Luca de Peña, Caſſaneo, Baldo, Andrea de Iſernia, Montalvo, Matienzo, Petro Gregor. D. Covarr. Gironda, & Avédaño, Bobadilla *l. 1. c. 12. n. 11.* ex Capicio, Afflictis, Iacobino de ſãcto Georgio, Menoch. Maranta, Didaco Perez, & Greg. Lopez, Maſtrillus *de Magiſt. l. 1. c. 1. n. 16.* referens Franciſcum Marcum, Anton. Nattam Molinam, Peregrinum, Anton. Capicium, Caſſiodorum, Avendañum, Camillus Borrellus *de præſtantia Regis Catholici, c. 21. n. 17. & ſeqq.* cum Matthæo Stephano Gutierrio, Parladorio, Colerio, & aliis, Oſvval. ad Donellum *lib. 17. comm. c. 7. in notatis lit. O.* 3

Et in Hiſpania Reges habere fundatam intentionem jure communi, & Hiſpano, abhinc pluſquam 4

ecto

octo centum annos, usque ad suum tempus, tradit D. Covarr. *pract. cap.* 1. *num.* 9. his verbis: *In Castellana Republica tota civilis potestas & jurisdictio penès ipsum Regem est ab eo, quo derivatur in alios:* & adeò juri consonum tradit, ut non egeat aliis fundamentis, & solùm referenda *l.* 1. 2. *&* 3. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recop.* & quod ex Avendaño, Palatio, Rubio, Baraona, & Matienzo notavit Bobadilla *lib.* 1. *Politica, c.* 2. *n.* 19. *& lib.* 2. *c.* 16. *n.* 73.

Vndè quamvis ordinaria jurisdictio quæ à Principe dimanat, & ejus est jure communi, vendi non poterat, quasi pertineat ad jus publicum, cujus capax non est quilibet privatus, ut ex Afflicto, Socino, & aliis, probavit Antonius Petra *de protestate Principis, c.* 32. *num.* 262. tamen ex ejusdem sententia vendi poterit, quando est aliqua consuetudo, aut lex in Regno quæ id permittat, ut in Castella est *l.* 1. *tit.* 10. *lib.* 5. *Recopil.* quæ solùm prohibet non concedi jurisdictionem ordinariam populorum exteris, & alienigenis, & permittit concedi vasallis oriundis ex his Regnis, reservata Principi jurisdictione suprema, & ultra legem Regni semper hanc reservationem censeri factam, probarunt Bartolus, Iacobinus de sancto Georgio, Baldus, Natta, Grammaticus, Rolandus & alii plures quos refert Camillus Borrellus *de Magistratibus lib.* 4. *c.* 8. *n.* 8. alios adducit Sesse *decis.* 175. *num.* 1. idque est quod tradiderunt Felinus, Iason, & Castrensis, jurisdictionem supremam non esse in marsupio Principis, quasi illa nunquam vendi possit, notavit Antonius Petra *d. cap.* 32. *n.* 233.

Sed tamen ordinaria jurisdictio & primæ instantiæ reservata appellatione ad Principem, potest vendi, aut concedi; nam quamvis concessione generali alicujus territorii non venit jurisdictio nisi privilegio speciali concedatur *l.* 12. *tit.* 1. *p.* 2. *juncta gloss.* 3. *l.* 1. *tit.* 10. *lib* 5. *Recopil.* id apertè denotat posse vendi, aut privilegio concedi, juxta quod notavit Calcan. *cons.* 102. *col* 2 Ant. Petra *de potestate Principis, cap.* 22. *n.* 41. Et in propriis terminis ut in locis qui possidentur à dominis vasallorum, non solùm ut possit à Rege vendi jurisdictio, sed consuetudine universali Hispaniæ concesso territorio competere jurisdictionem ordinariam in prima instantia, voluit Avendaño, quem refert & sequitur D. Covar. *practic. cap.* 4. *num.* 5. ea tamen limitatione, ut domini vasallorum debeant habere expressum privilegium dictæ jurisdictionis, aliàs sine illo non poterunt exercere in præjudicium judicum ordinariorum, qui à populis eliguntur. Nota verba quæ jus nostri Regis apertè exprimunt, ibi, *In his verè civitatibus & oppidis, quæ alicui Duci, Comiti, aut Marchioni, Nobilive subdita sunt, hoc ipsum est in controversia, an domini habentes jurisdictionem possint populis invitis, & non petentibus constituere, aut mittere Rectorem, aliúmve judicem, qui primam habeat causarum civilium, & criminalium cognitionē, simul ipsis magistratibus à populo electis, vel eam exerceant jure præventionis, & hoc fieri jure posse conatur probare Petrus Avendañus in dict. tract. de exequend. mandat. regiis, cap.* 6. *n.* 25. *quod ipse item admitterem, ubi hoc jus fuerit legitimo titulo, aut justa temporis possessione, aut præscriptione quæsitum. At in his locis in quibus nulla stat hac de re consuetudo, aut præscriptio, sed est quæstio ista ex juris rationibus diffinienda maximè dubitarē, nam licèt Rex. aut Princeps summus possit hoc facere, quippe qui summam, & totā habeat Reipublicæ jurisdictionem, Domini tamen inferiores non sic poterunt hoc jure uti, nec populis jus, quod habent, auferre, diminuere, aut debilius reddere; habent enim populares Magistratus jus primarum cognitionum, cáque lege oppida dominis à Rege data sunt. Quamobrem injuria fieret Magistratibus popularibus, qui istud obtinent, si in eisdem oppidis alii judices ordinarii à dominis darentur in hoc, ut primam haberent causarum cognitionem. Igitur qui de hac controversia judicaturi sunt, hæc & alia æquissimè perpendent, ut quod Reipublicæ sit, utilius decernant & exequantur.*

Vnde provenit quod refert Bobadilla *lib.* 2. *Politica, cap.* 16. *n.* 74. in Cancellariis in pluribus populis dominos condemnatos esse ne Prætores suos constituant, qui primam earum cognitionem habeant, sed ea relinquatur judicibus ordinariis à Populo electis; & exempla proponit in Comite Corunæ, Comite Aquilario, & in Marchione de Villera. Idem factū est, me Iudice, in villa *de Xorquera*, hujusque praxis ratio ex superioribus pendet, nam nisi juri populorum derogaverit Princeps, & privilegium concesserit, nunquam videri à populo adimi jus eligendi Prætores, & eorum jurisdictio ordinaria: cùm verò concesserit domino loci, rectè id privilegio aut venditione facere posse ex Panormitano, Felino Bruno, Parisio, Armato, Pistore, Rolando à Valle, Iasone, Rosentali, & Schradero, renuit Sixtinus *de Regalibus, libro* 1. *capit.* 5. *numero* 56. *&* 57. 7

Princeps enim potest reassumere jurisdictionem ordinariam judicum locorum, cujusq; domino vasallorum, impedire, aut per se facere electionem. Nam quæ adhuc populis permissa provenit ex precaria facultate & tolerantia Regis, qui est origo omnium Magistratuum, ad quem pertinet electio. Nec aliquis facere potest sine Principis concessione, & consensu *l.* 1. *§. optamus, C. de offic. Præfect. prætor. l.* 2. *cum seqq. tit.* 1. *partit.* 2. Bald. *vol.* 4. *cons.* 385. *num.* 1. idem Bald. *in l. qui se patri, n.* 34. *Cod. unde liberi.* Cels. Hugo *cons.* 86. *n.* 8. *&* 9. Covarr. *practic. cap.* 1. *num.* 9 Aviles *cap.* 1. *Prætorum, gloss.* 1, nec Concilia populi aliqualiter possunt judices eligere, nisi Regis permissu, ad quem pertinet judices dare, & ad nutum removere, D. Covar. Avend. & alii quos in terminis refert Bobadil. *lib.* 3. *Politica, cap.* 8. *num.* 4. *& lib.* 5. *capit.* 1. *num* 3. *&* 4. idque adeò compertum est, ut probatione non egeat. 8

Sed Innocentius, Panormitanus, Ioannes Faber, Zabarella, Lucas de Peña, Belluga, Pinellus, Cassaneus, Chaldas Pereira, & alii, quos refert, & sequitur Mastrillus *lib* 1. *Magistrat. c.* 27. latè probant posse Principem ad libitum Magistratus quos elegit, vel permisit (ut in hoc casu) removere; aliàs enim necessitate subjiceretur, quod est Principis voluntati commissum, postquam populus Romanus facultatem, quam ei dedit Romulus, eligendi Magistratus, nec sibi usurparent Patricii, Halicarnasseus *lib.* 2. *Historiarum*, Pomponius Lætus *lib. de legibus, in principio*, Plutarchus *in vita Valerii Publicolæ*, Borrellus *de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 19. Hanc ergo potestatem populus in Augustum Principem transtulit, *l. Regia, §. sed quod Principi, Institutio. de jure naturali*, & ab hoc facto populi Romani derivatur jus Principum, nam imperium Romanum continebat omnes provincias, quæ hodie subjacent Ecclesiæ Catholicæ, ut ex Alciato, Orosio, & aliis pluribus Bobadilla *lib.* 1. *Politica, cap.* 1 *n.* 14. Cui adde Camillum Borell. *lib.* 4. *de magistrat. cap.* 8. *n.* 20. 9

Illud magis medela, & reformatione eget, ut cùm Princeps possit in quocumque loco sibi abdicare jurisdictionem ordinariam, quando alii non concessit maximè ad publicam utilitatem pertinere: simul electionem Magistratuum à Populis faciendam impedire, & Principem ex se illam facere; nam electiones Magistratus, quæ fiunt in populis, nihil aliò deser- 10

viunt,quàm ut factiones,& turbulenta diſſidia inter locorum incolas oriantur, unde ambitio & civium diſcordia naſcatur, idque præcipuè locum habet ubi medietas munerum plublicorum inter nobiles,& plebeios dividuntur, nihil aliud electio eſt,quàm rixæ & periculoſæ contentiones,nam in quatuordecim annis, quibus in Cancellaria Granat. Senatorio munere functus populi ejus territorii, qui magis inter omnes Hiſpaniæ opibus,& civibus pollent,ſemper continuis diſſidiis, & factionibus inquietati fuerunt,ex diſcordia electionum;& cùm illi,qui ambierint munera publica,tanto eis indigniores exiſtimandi,ad munus regium pertinet ambitionis & diſcordiæ hæc tumultuaria ſeminaria evellere,ut exclamat Corſetus *de poteſtate regia,quæſt.1.n.4.*inter noviores tractatus Doctorum *tom.16.*

11 Et ultra plura exempla,de quibus Ioſephus *lib.14. antiquitatum*, de Ariſtobulo & Hircano fratribus. Plutarchus *in Numa*,ubi refert contentionem Romanorum & Sabinorum mortuo Romulo pro Rege eligendo ; & quod de C. Graccho refert idem Plutarchus *in Tiberio*,Carolus Sihonius *lib.11.Regni Italici.* Bonfinius *lib.10. decade 1.* Guicciardinus *lib.6. hiſtoriar.& alibi paſſim*, illud nobis in Caſtella ſufficiat quod exhibuit Catholicus Rex Ferdinandus V.Caſtellæ Rex,cùm ad ſua propria regna Aragonum migraret pro recuperatione comitatuum Rufini & & Zerdaniæ,cùm perveniret ad Cæſar-Auguſtam,ubi quidam magiſtratus, qui dicuntur *Iurados* , ſingulis annis electionem judicum ad regimen populorum faciebant,ut apud nos Concilia municipiorum eligere diximus propter damna & deſidia quæ Regi ex ſimilibus electionibus relata, prohibuit deinceps electionem fieri,& ſibi advocavit,ut refert Zurita *1 tom. expeditionum Italiæ lib.1.c.10.ad finem*,& ultra plura quæ Occidentalium Indiarum monumenta offerunt,ubi plures controverſiæ circa electiones referuntur, Novus Hiſtoriographus Chronicæ noſtræ Regis Philippi IV. *lib.6. cap.2.* tradit omnes tumultuarias ſeditiones earum Regionum, & præſertim ditiſſimi illius tractus Peruani & Provinciæ *de Potoſi* originem habuiſſe ab ambitione & diſcordia circa electiones Prætorum,id eſt, *Alcades ordinarios*,quæ fit quolibet anno,nam cujuſque Hiſpaniæ provinciæ oriundi ex ſuis facere volentes , & inde in jurgia , & rixas proſiliebant , & inter Cantabros & Beturios graviſſimæ & periculoſæ referuntur , & ideo maximè expediret huic rei remedium adhibere , ut electiones fierent in ſæculationibus , quas dicunt, aut aliis modis,quibus utitur ſupremus Senatus ordinum militarium:nam in locis ſuæ juriſdictionis non populi, ſed Senatus electionem facit.

12 Ex quo plures utilitates quæ ad commune bonum conducunt, experientia exhibebit, nam electione officiorum à Rege facienda habebit Princeps in quocumque oppido munera & præmia quæ merentibus largiatur, & quaſi ab eo electos Prætores promptiores habebit ad ſua mandata exequenda,cognoſcet qui aptiores fuerint,ut regimini præponantur , & excellentiorem virtutem Principis experietur , juxta illud Martialis *lib.8.Epigram.15.*

Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos.

13 Vnde apparet non ſolùm hanc Prætorum ordinariorum poſſe Principem vendere juriſdictionem ipſi domino loci,ſed etiam cuicumque extraneo,& ſi (ut propoſitum fuit Regi) dominis locorum hæc juriſdictio ut primam haberent cauſæ cognitionem,accumulativè venderetur, maximè conduceret ad optimã regendi rationem,quia publicè intereſt plures judices eſſe , qui juſtitiam adminiſtrent, ut ſi alter negligens fuerit , alius ejus deſidiam & negligentiam ſuppleat, ut ex Felino , Iacobo de Belloviſo, & Puteo notavit Avendaño *de exequendis mandatis cap.6.numero 12. verſ.Iudicis*, Panormitanus *in cap ſtatuimus, de maledicis*.Ioannes Andreas *in cap.felicis,de pœnis in 6.* ex Alexandro de Nævo, Philippo Franco , Guterrio, Zerola,Nicolao Garcia, & aliis,D.Salgado *de Regia protectione 3.part.cap.13.num.67. & 2.part.cap.17. per totum*,maximè *num.32.& ſequentibus*,& eſt communis opinio juxta D.Covar.qui refert plures *lib.2. variarum,cap.10.n.6.*& plurib s quàm quinquaginta Doctoribus probavit Bobadilla *lib.2. Politicæ c.17.num.94.*

Adde quod ex Baldo,Felino,Angelo,Corneo,Are- 14
tino , Afflicto, Aymone , Riminaldo , & Menochio notavit D.Ludov. *deciſ.4. num.6.* ut juriſdictio quæ ſemper cenſetur data accumulativè , debeat ceſſare quando favore certæ perſonæ juriſdictio conceditur, ſi illi expediat plures judices non habere,tum etiam, quia æmulatio inter judices ſi duo haberent primam cauſarum cognitionem,induceretur ut quiſque maximè curaret de cauſæ criminalis præventione, ut poſſit inde melius ſupplicium delictis irrogari,& ut notarunt Politici in juſtitiæ adminiſtratione, potiùs expedit æmulatio inter Iudices unius loci, ut quiſque alteri præponi curet, nec ſi valde concordes appareant, negligentes exiſtant, ut refert ipſe Bobadilla *lib.1.Politicæ cap.12.*

Deinde in hoc caſu à pluribus dubitatum eſt ,an 15
conceſſa juriſdictione à Principe in aliquo territorio,prima cognitio cauſarum concedatur,ut ideo eam inhibere non poſſit dominis vaſallorum , ex Baldo, Martino Laudenſi,Ioanne Fabro, Curtio juniori,Bcroio,& aliis pluribus, Antonius Petra *de poteſt.Principis,cap.8.num.56.* ex Socino juniori, Alciato, Cephalo, & Pancirolo, ipſe Antonius Petra *cap.6.n.46.* ex Boſſio & aliis , Capiblancus *de officio Baronum pragm.8.part.1.num 59.*Oſvvaldus,qui agit in juriſdictione in feudum data ex Menoch.Colero, & aliis *in notat.ad Donellum lib.17 c.9.in notat.lit.N.*quamvis in hoc caſu quoties populus adquiſierat jus eligendi judices ordinarios conſuetudine,aut Regis permiſſione, non poterit cenſeri venditum , quod fuerit in præjudicium popularium.

Sed tamen cùm juxta legem quam dicimus de *Gua-* 16
dalaxara , domini vaſallorum non poſſunt habere jus appellationis,& quamvis dubitetur de ejus obſervantia,juxta quod tradit D. Covarr. *practicar.cap.4. num.6.* Azevedo *in l.1.tit.1. lib.4. Recop. num.41.* & de quo videndus Avendañus *de exeq.mand.lib.1.c.4. n.2.verſ. & licet.* ex Bonifacio Montalvo , Palacios Rubios, Gregor. Lopezio,& aliis, Bobadilla *d.lib.2. Politicæ.cap.16.num.77.* & hujus rei declarationem, & quid habeant domini vaſallorũ circa appellationes, ex prædicta lege ad ſupremum Conſiliũ Caſtellæ remitit D.Covarr.*ubi proximè*,quod etiam ſequutus Avileſius *in cap.38. Prætorum, verſ. ante nos.* In hoc igitur dubio quoties in populo , ubi juriſdictio vendita alicui ex Magiſtratuum electione,quam Populus habet , obtinuerit primam cognitionem cauſarum,apparet, cùm hæc domini populi non ſit, & an habeat inſtantiam appellationis,valde controverſum videtur hæc juriſdictio , quæ domino populi donata, aut vendita imaginaria ficta,& ſine effectu,ut notavit D.Covar.*d.c.4. n.6.ad fin.* ibi, *alioquin eſſet profectò juriſdictio penès ipsũ abſque uſu, præſertim libero.* In hoc igitur dubitationis conflictu,an juriſdictio vẽdita,aut quid conceſſum dicatur vẽditione territorii,aut ejus juriſdictionis, ſi hæc primæ inſtantiæ juriſdictio vendatur ipſis dominis locorum , valde conveniens

erit

erit,& cessabit controversia, & dubium de venditione,& an injustè hæc jurisdictio dominis denegetur.

Dubia enim tollere ad Gubernantis officium
17 spectat,juxta quod dixit Cicero *lib.1. de officiis*, ibi, *Quocirca bene præcipiunt, qui vetant quidquam agere quod dubites æquum sit, an iniquum; æquitas enim lucet ipsa per se,dubitatio autem cognitionem significat injuriæ.* Et promptior vasallus ad servitium Principis addicitur certus de jure suo, & jurisdictione quam habet,quàm dubius,ex ejusdem Ciceronis sententia *lib.5.epist.21.* ibi, *Animus dubiis rebus est infirmior.* & melius dixit Apostolus D. Iacob. *in sua Epistola Catholica,in principio*, eis verbis. *Qui autem hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur, & circumfertur*,& paulo infrà,*vir duplex animo inconstans.*

Deinde aliud etiam quod pertinet ad bonum pu-
18 blicum inde proveniet,quia lites sine longiore mora poterunt terminari; exclusa una instantia; nam semper domini locorum, ubi non habent primam instantiam, volunt de appellatione cognoscere,ut conserventillud jus appellationis quod intendunt sibi competere,& inde causam advocant Iudicibus ordinariis, & cùm ad Cancellariam causæ deferuntur, duæ sententiæ necessariæ,quia nulla declaratur ob defectum jurisdictionis domini locorum sententiam in instantia appellationis, istaque excluderetur, si illi ordinariam jurisdictionem exercerent,quia nunquam admitti potest,ut à judice qui nomine domini indicaverit,ad ipsum dominum appelletur,ex reg. textus *in l.1.§. ab eo,ff.quis & à quo appelletur*, quod probatur à pluribus relatis à Covar. *practic. cap. 4. num.8.* & expressè declarat in locis dominorum Hispaniæ Aviles *d.cap.38.Prator.gloss.1.ad finem*,& in Italiæ locis ex Natta,Curtio juniori, Bruno, & aliis plurib⁹ Anton.Petra *de potestate Principis cap 8 num.66.* & ex Marino Freccia, Tapia, Ponte, Barbosa,& aliis, Capiblanco *de pragm.8. p.1.n.180.*

19 Vnde quod omnibus Authoribus Politicis & legalibus in curia fecit lites breviter terminari & eorũ dilationes amputari,ut deinde proveniat dispositio,*l. ultima, & titulus, C. ut intra certum tempus crim. quæst.term.capit finem litibus, de dolo & contumacia*, ubi notant omnes Æneas Robertus *lib.2. rerum judicatarum. c.16.*D. Salgado *de Regia protectione 3 p. c.1.*Osuvaldus ad Donellum *lib. 26.Comment. c.1. in notatis lit.N.*Cassiodor.*lib.1. variarum, epistol.5.* Matth.Tymp. *in speculo Magistrat. 2. p. signo 12.* Ioanne Chokier *in Thesauro Politico l.2.c.4.* Lang. *l.11.semestrium,c.2* Ioann. Barclaius *l.3.Argenis.*

20 Denique prædictum procedit quoties populi, aut ejus judices ordinarii uterentur hac jurisdictione ex permissione solùm precaria,tolerantia Principis,alias enim si populi expressum privilegium de ea jurisdictione à Principe haberent donatione, vel venditione,dubitari posset,an illam dominis locorum vendere valeret, quamvis in hoc casu sunt, qui existiment adhuc accumulativè,& ad præventionem posse vendi jurisdictionem dominis,locorum,quia nũquam Princeps vendit jurisdictionem privativè,sed accumulativè,cum eo arg.*l.quoties §.ultim.ff.de adm. tutor l.fin. C.de jurisdictione omnium judicum l.1. C. de officio Præfect. urbis,capit.super hoc,de hæreticis lib.6.capit. irrefragabili,de officio ordinarii.capit.cæterum, de judiciis* Ludovicus Romanus *cons.393. n.2. cum seqq.* Ancharranus *cons.264.* Decius *cons.3.* quæ est communis opinio,ut probat Iason.*in l.quod in rerum 24. §.fin.ff.de legat.1.*ex Panormitano, Felino, Angelo Matthæo de Affl ctis,Mynsingerio,Ferreto, Rolando à Valle & aliis,Sixtinus *de Regalibus lib.1.c.5.n.55.* & ex *cap. dudum, de præbẽdis in 6.*Grammat.& aliis, Anton. Petra *de potestate Principis, capit.8. n.56.* ex Menochio,Bocero, Trentacinq. Colerio & aliis, Osuvaldus *ad Donellum lib.17.c.9. in notatis lit. N.* qui tradit id procedere,etiamsi ex titulo oneroso, videlicet ex venditione aliquis haberet jurisdictionem; nam tunc dicitur dari à Principe per communicationem, non per abdicationem. Et quamvis vendita sit in alico loco, ut ille exemptus sit à jurisdictione civitatis, poterit Rex si velit, correctores providere,D.Covar.*d.c.4.n.5.vers.do tamen.*

In hoc autem casu rectè decrevit Rex noster ne jurisdictionum exercitium turbaretur,ut in locis de- 21
minis vasallorum primo loco jurisdictio ista precaria venderetur ipsis locis, qui eam exercebant,si populi eam non emerent, venditio fieret ipsis dominis locorum, qui universalem jurisdictionem territorii habebant.

ALLEGATIO LXXI.

Fiscus quomodo possit infirmare rem Judicatam?

1 *Res judicata finem imponit controversiæ, ut de ea amplius agi non possit.*
l.4.tit.24 p.3.
l.25.tit.23 p.3.
l.3.& 4. tit.17.lib.4.Recopil.
l.2.tit.19.lib.4.Recopil.
l.2.ff.de re judic.
l.ult.C.ne liceat tertiò provocare.
l.si quis adversus,C.de precip. Imp.offer.

2 *Res judicata prætextu novorum instrumentorum vel testium,regulariter non retractatur.*
l.sub specie,C.de re judicata.

Fiscus rescindit rem judicatam ex novis instrumẽtis.
l.unica,C.de sentent.adversus fiscum.
l.Imperatori,ff.de re judicata.
l.19.tit.22.p.3.

3 *Reges non possunt per se defendere jura sua, sed per officiales.*
l.ex contractu,ff.de re judicata.
l.si servus plurium,§.1.& 2.ff.de legat.1.

4 *Sententia in causa fiscali est nulla, nisi præsente fiscali detur.*
l.non intelligitur.3.§.Divus.§.de jure fisci.
l.fin.C.de advoc.diverf.judic.
l.fin.C.si adverf.fisc.

5 *Sententia lata contra fiscum ex dolo fiscalis, non nocet.*
l.1.& ult.C.si adversus fiscum.
l.1.C.de sent.adverf. fisc. latis.
l.veniales,C.quando provocare non est necesse.

6 *Sententia lata contra fiscum ex falsis instrumentis, ex restitutione in integrum rescindenda.*
l.si Prator,§.Marcellus.ff.de judiciis.
l.Divus,ff.de re judic.& n.7.
l.qui agnitis.ff.de exception.

7 *Restitutio in integrum quando impediat executionem rei judicatæ.*
l.1.C si ex falsis instrum.
l.si fundus.§.si plures.ff.de pignoribus.
l si me & Titium,ff.si cert. petatur.

8 *Fisco competit beneficium restitutionis.*
l.res publica.C.ex quibus caus. major.
l.rempublicam,C.de jure reipublicæ,lib.10.
l.10.tit.19.p.6.

l.1.C.ne liceat tertio provocare.

9 *l.2.C.de falsis.*

10 *Exceptio quæ requirit altiorem indaginem, non impedit executionem rei judicatæ.*

11 *Restitutio quando admittitur adversùs executionem rei judicatæ, procedit etiamsi executio jam facta.*

12 *Exceptiones modificativæ admittuntur adversùs rem judicatam.*

l.Nesennius.§ fin.ff.de re judicata.

l.si autem.§ fin.ff.de ne negot. gestis.

De re judicata adversùs fiscum lata, quomodo possit infirmari, vel minui condemnatio?

ETIAMSI ex legibus nostris de re judicata ampliùs discuti & tractari non liceat, *l.4.tit.24. l.25.tit.23.p.3.l.3.& 4.tit.17. l.2.tit.19.l.4.Recop.* & nova pragmatica anni 1615. id magis adstringit, & de jure communi re judicata litibus finem imponi, traditur *l.2.ff.de re judicata*, & semel tantùm licitum est à sententia supplicationem proponere. *l. ult. C.ne liceat tertiò provocare, l.si quis adversùs, C. de præcip.Imp.offerend.* & ut tradit Cassiodorus *l.1.var. epist.5.in immensum trahi non debent finita litigia, quæ enim dabitur discordantibus pax, si nec legitimis sententiis acquiescant*, pertinet enim hoc ad Reipublicæ statum & utilitatē. Et ideo Cicero *Verrina* 4. invehitur in Verrem quod de re judicata judicaverit, & *l.3.de legib.* eos ex genere dixit esse Titanum, qui, ut illi cœlestibus, ita isti qui adversantur rebus judicatis ut ego notavi *in decisionibus Granatensibus disp.39. n 3.* Tamen rectè adversùs illā in jure aliqua remedia admissa sunt, ex quibus manente authoritate rei judicatæ, potest juri partium succurri maximè in fisco.

2 *Primò*, nam quamvis aliàs sub prætextu novorum instrumentorum, vel testium, res judicata non solet retractari, ut *in l. sub specie.C.de re judicata*; sed hoc limitatur favore fisci, nam quādo in ejus causis reperiuntur nova instrumenta, de quibus in primo judicio cognitum non fuit, non obstat fisco res judicata, *l.unica.C.de sent. adverſ. fisc.latis retractandis, l.Imperatori ff.de re judicat.l.19.tit.22.part.3.* ubi Gregor. Lopez notavit, & ex Bart. & aliis probat Peregr. *de jure fisci lib.7.tit.4.n. 3.*

3 Quod privilegium fiscale maximè juris rationi congruit, nam cùm Reges suas causas non possunt litigare, nec ab eis aliquid de re cognoscitur, sed totum suis ministris & officialibus committitur, & quæcumcunque lites à fisci patronis eorum arbitrio prosequuntur, & ita regali patrimonio ex aliorum facto, vel minus plena diligentia præjudicium fiat; ideò ex regula ut sententia contra unum lata possit alii præjudicare, ut in jure admittatur, debet rectè & plenè defensio fieri, aliàs alter ad judicium admittendus, arg. *l.ex contractu, ff.de re judicata.l.si servus plurium, §.1.& 2.ff.de legat.1.* ibi, *vel minus plenè causam defendit*, quibus addenda quæ ex Oldrado, Menoch. Guterrio, Burgo de Pace, Afflicto, & aliis pluribus notavit Mieres *de majorat.4.p.q.10.n.29.cum seqq. usque ad num.37.*

Secundò huic consequens est, ut quando fisci patronus præsens non est judicio fiscali, quando acta litis referuntur, vel sententia fertur, quasi causa non rectè defensa sit, ipso jure sententia nulla, *l. non intelligitur 3.§ Divus.l, si fiscus, ff.de jure fisci, l.fin.C.de advocatis diverſ. judicum. l.fin.C. si adversùs fisc. ex* 4 ex quibus probavit Pereg. *de jure fisci lib.7.tit.2. num.2.& titulo 4.n.2.*

Tertiò ex eo multò magis, si dolo fisci patroni & 5 collusione, sententia contra fiscum lata sit, eam rescindendam esse constat, quia dolus Procuratoris fisco non nocet; sicut non prodest. *l.ult.C.si adversùs fiscū.* quin & ex eo sententia rescinditur, quando dolo Procuratoris lata sit. *l.1.C.de sententiis adv.fisc. latis retract.* quamvis ex dolo Procuratoris inter privatos lata sententia ipso jure teneat: sed in hoc speciale privilegium fisci consideratur, ut notavit D. Alfar. *de officio fiscalis gl.34.n.237.* facit *l. cùm non justo, ff. de collus.detegenda.* ibi, *Perinde inefficax est decretum, atque si nulla res judicata interveniſſet*, Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss.40.n.9.* Otalora *eodem tract.2. p.3.c.8.à n.7.usque* 11. Rota *in noviſſ.3.part.deciſ. 898.* Tiber. Decian. *vol.1.responso 11.n.110.* & meritò, quia si causa non plenè defensa, etiamsi re judicata finita videatur, potest iteeum instaurari: multo magis poterit, quando ex dolo Procuratoris non solùm causa plenè non defensa, sed intervertitur, & fraudatur defensio, & similiter in judicio corrupto procedit, ut ex *l.venabes.C. quando provocare non est necesse.& l. ejus qui delatorem, ff.de jure fisci.* ex Bart. & aliis probavit Peregr. *de jure fisci, lib.7.c.4.n.5. & 6.*

Quartò inde etiam provenit, ut ex falsis instrumen- 6 tis lata sententia contra fiscum prætextu falsorum testium, vel instrumentorum est nulla ipso jure, vel saltem ope restitutionis in integrum rectractanda, ut ex *l. si Prætor, §. Marcellus. ff. de judiciis. l. Divus.* ubi latè Alex. *ff.de re judicat.l.qui agnitis*, ubi plenissimè Socinus, *ff. de exceptionibus.* Panormit. & Canonistæ *in cap.cùm venerabilem, eodem*, probavit Peregrinus *de jure fisci lib.7.tit.4.n.10.*

Hæc enim exceptio opponi potest ad impediendam 7 executionem rei judicatæ, *d l.Divus, ff.de re judicata, l.1.& toto titulo, C.si ex falsis instrumentis*; & redditur ratio ibi, *quia nondum de falso quæsitum est*, & ratio provenit ex æquitate & juris regulis, quia iniquum est, ut quod iniquè obtentum ad executionem, in eo procedatur: ut in simili casu, quando res judicata non rectè probata fuit, tradit Iurisconsultus *in l si fundus §.si plures, ff.de pignoribus*, ibi, *sed humanis est non ampliùs eum, quàm quod revera debebat, dando hypothecam liberare*, & saltem officio judicis res debet ad æquitatem reduci, & eo implorato impedietur executio, ut tradit Angelus *in l.fin.de petitione hæreditatis*, quod est singulare secundum Claudium de Seisel *in l.qui Romæ.§.duo fratres, ff.de verb.obligat.* & per alios quos refert & sequitur Cæsar Contardus *in l.unica.C. si de momentanea possessio. limit. 9.n.11.12.& 13.* nam in hoc casu militat æquitas. *l. si me & Titium.ff. si cert. petatur*, ut nemo locupletetur cum aliena jactura, ut post Baldum & alios trdit Contardus, *ubi proximè, n.52.*

Quintò ex beneficio restitutionis quod fisco compe- 8 tit *l. Respublica*, ubi glossa, *C.ex quibus caus.majores. l.Rempublicam, C.de jure Reipublic.l.10.l.10. tit.19. p.6.* ex Boher. Platea, Peregrino, & aliis, D. Alfaro *de officio fiscal.gloss.16.privileg.56.* potest retardari executio rei judicatæ, ut tenuit Salicet. *in l.1.in fine.C.ne liceat tertiò provocare*, & probavit Cardinalis *in Clement.1.de re judicata*, & veriorem opinionem dixit Miles *in Repertorio, verſ. executio trium.* Menoch. *de arbitrariis, l.2.c.9.n.3.* Capella Tolosana. Ripa, Octavianus, & alii quos refert Lancellottus *in tract. de attentatis 2.p.c.18.à n.88.* ubi *n.99.* concludit hāc esse veriorem & magis communem opinionem.

Nec

Nec contrà obstabit quòd virtute restitutionis non debet retardari executio sententiæ, ex Bald. *in l. unica. C. ne liceat tertio provocare.* Covar. *in practicis, c. 25. num. 7.* Thesaur. *decis. Pedemontana 132. num. 4.* pro qua adducitur textus *in l. 2. C. de falsis*, in qua probatur non obstante exceptione falsi, quæ opponebatur, sententiam esse exequendam. Bart. *in l. 4. § condemnatum, num. 3. ff. de re judic. & in l. si Prætor. §. Marcellus. ff. de judiciis.* Boërius *decis. 65. num. 7.* & alios refert Ioseph. Ludov. *decis. Lucensi 24. n. 1.* nam contraria sententia, ut ex restitutione impediatur executio, longè verius est, ut *suprà* notavimus.

Nec aliquid movebit dicta lex 2. nam opinio illorum qui contrà tenuerunt, procedit, quando statim non constat de eo quod per restitutionem opponitur, & requirit altiorem indaginem, ut constat ex Bohemio, qui plures refert *d. decis. 65. num. 7.* ait verò si statim constat de eo quod restitutione petitur, etiam adversùs tres sententias conformes, opponi potest, ex doctrina Saliceti, & Lancelloti, quos *supra* retulimus, & de eo exactissimè disputat Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss. 6. §. 2 num. 17. cum sequent.* quem refert D. Salgado *de regia protectione 4. part. cap. 7. num. 38.*

Et quamvis ex Baldi sententia & aliorum tenuerit Mastrillus *decis. 30. numero fin.* id non procedere quando res judicata exequi cœpit; tamen verius est non sufficere peritum exequi sententiam; sed necessarium esse perventum ad actum, hoc est, ad realem executionem; nam si aliud admitteretur, nunquam restitutio admitti posset per viam exceptionis, quod omnino factum est; nam petita, seu cœpta executione sententiæ, rectè procedit exceptio restitutionis ad impediendam ejus executionem, ut post alios tradit Lancellotus *de attentatis 2. part. cap. 18. num. 117.* & post Beroium, Sfortiam Oddum, Lancellotum & Benintendim probavit Hondedeus *cons. 18. num. 92.* quod in fisco procedit, nisi aliter lege, vel statuto caveatur.

Sextò regulariter adversùs rem judicatam in fisco & quocunque privato, opponi potest exceptio quæ directò vel in totum non destruit rem judicatam, sed eam modificat, limitat & restringit, quia tunc talis exceptio debet admitti, licèt fuerit judicatum, argum. *l. Nesennius. § fin. de re judic. l. si autem. § fin. ff. de negot. gestis* Bart. *in l. si filius. ff. quod cum eo.* Iason *in l. 1. ff. de juris & facti ignorantia numero 18.* & post eos Padilla *ibidem numero 39.* Boërius plures referens ejusdem sententiæ, *decis. 43. num. 1. & 5.* Alex. & alii, quos refert, & sequitur Avendanus *in l. 4. & 5. tit. de las excepciones, num. 28. vers. licèt ista opinio,* & post alios Parlador *lib. 2. rer. quotid. capit. fin. 5. part. §. 11. num. 25.* & late Barbosa *in l. maritum num. 49. & 53. ff. solut. matrimonio*: nam istæ exceptiones, salva authoritate rei judicatæ solùm executionem temperant, aut modificant, opponuntúrque ad consequendum quod nec expressè, nec tacitè in sententia denegatum fuit, & ideo rectè objici possunt quod ex Bartolo, Saliceto, Felino, Menochio, Rebuffo, Marchesano, Bobadilla, Scaccia, Roderico, Benedicto, Baldo, probavit D. Salgado *dict. 4. part. cap. 7. numero 39. & 40.* unde quoties fiscus adversùs rem judicatam similes opposuerit exceptiones, admittendas esse certum est.

ALLEGATIO LXXII.

Ad Tabelliones reddituum regalium, qui in civitatibus creati, non pertinet conficere acta executorum supremi Senatus regalis Patrimonii.

1 *Connexorum eadem debet esse ratio.*
l. si quis §. rationem. C. de edendo.
l. sed si plures 10. §. 1 ff de vulgari.
l. si cognati 21. C. de negot. gestis.
l. tutor 11. C. arbitr. tutel.
l. tutor. 37. § 1 ff. de admin. tutor.
l. si quis separatim. § sed cum secundo, ff. de appellat.
l. cum actum 17. § 1. ff. de negot. gestis, & n. 9.

2 *Tutelæ judicium connexum quod dicitur?*
l. ita autem, §. si tutor, ff. de admin. tutor.
Connexa judicia faciunt ut plures, licèt sint diversi fori, cogantur coram eodē judice litigare.
l. 1. ff. de quibus rebus apud eumdem judicem.

3 *Executiones reddituum regalium, an connexæ administrationi.*

4 *Executio quæ petitur pro vectigalibus ab eorum conductoribus, nomine Regis petitur.*

5 *Pertinens, vel connexum qui allegat, debet expressè probare.*
cap. accessorium, de regul. juris in 6.

6 *Accessoria, vel connexa non dicuntur quæ ex diversis causis proveniunt.*
l. Aurelius, §. idemque sit ff. de liber. legat.

7 *Cogitatum quod non fuit, concessione non comprehenditur.*
l. nec ignorans, C. de donat.
l. cum Aquiliana 5. ff. de transact.
l. qui cum tutoribus 9. §. 1. de transact.

8 *Injurias non fecit qui consuetum exequitur.*
l. jubemus, C. de testament.

9 *Connexum dicitur quod est separabile, nec potest esse de per se.*
l. prædiis 89. § balneas, ff. de leg. 3. & n. 16.
l. quæ religiosis 44. ff. de rei vindicatione.
l. si tutorem 38. ff. de admin. tutor.

10 *Connexum non dicitur quod occasione alterius rei productum.*
Aliud est esse ex aliquo, aliud ejus occasione.
l. unica, C. si servus se extero.

11 *Connexum non dicitur quod alteri conjungitur, nisi fiat per viam unionis accessoriæ.*

12 *Dignus non debet cedere, & cohæres censeri minus digno.*
l. justissimè 44. in principio, ff. de ædilitio edicto, §. si quis in aliena tabula, Instit. de rer. divis.
cap. extirpandæ. § qui verò, de præbendis.

13 *Dignius trahit ad se minus dignum.*
capit. quod in dubiis, de consecratione Ecclesiæ, vel altar.
l. quæ religiosis, ff. de rei vindicatione, §. fidejussores. Instit. de fidejussor.
l. etsi non sint 21. §. perveniamus, ff. de auro, & argento legato.
§. si tamen alienam, Instit. de rer. divis.

14 *l. rerum mixtura, §. quid ergo, ff. de usucap.*

15 *Qualitates diversa faciunt rem non esse connexā.*

16 *Pertinere ut aliquid ad aliud dicatur, debet ad illud*

illud contractu, lege, vel consuetudine destinare.
l. cùm fundus ff. de leg. 2.
l. prædiis, § si quis domum, & §. Titia Seiana, ff. de leg. 3.
l. qui fundum 7. § si fundum Cornelianum, ff. pro tempore.

17 l. verbum pertinere 181. ff. de verb. signific.

18 Iudex delegatus potest eligere Tabellionem coram quo acta conficiat.
Auth. de Iudicibus, §. unoquoque, collat.

19 Notarius deputatus ut conficiat acta coram aliquo judice, debet conficere coram delegato, si judex causam deleget.

20 Delegantis & delegati una & eadem jurisdictio censetur.

21 Delegatione facta judici ordinario quo ejus jurisdictio excitatur, possunt acta confici coram Notario judicis ordinarii.
cap. licèt, de officio ordinarii.
c. statutum, §. Notarium, de rescriptis lib. 6.

22 Respublica turbatur si officiorum exercitia extendantur.

23 Tabellionis officii qualitates, & qui de eo egerunt.
l. non aliter 17. ff. de adoptionibus.
l. 2. C. eodem.
l. universos, C. de decurion. lib. 10.
Authent. de Tabellionibus, collat. 4.
l. 2. & tit. C. de tabulariis, lib. 10.
l. 17. in fine, tit. 2. part. 3.
l. 7. in fine, tit. 11. p. 3.

Vendito officio Tabellionatûs, reddituum regalium alicujus civitatis, quem dicimus Escrivano de rentas, *an possit Tabellio petere ut executiones, quæ fierent post conductionem reddituum regalium, aut si aliqui executores à Consilio supremo regii Patrimonii mitterentur ad aliquam exactionem, necessariò coram eo acta judicialia fiant, non coram aliis Tabellionibus ejus loci.*

1 IN hac quæstione, quæ multoties his diebus occurrit ex venditione officiorum, quia novi Tabelliones in qualibet civitate creati reddituum regalium, & cùm venditio, vel concessio hujus muneris Tabellionis respiciat ut coram eo fiant acta quæ ad regios redditus pertinent, & fuerint annexa & accessoria, & ad illud munus pertinentia, unde his qualitatibus comprehendi illud, quod prædiximus, intenderunt, nam connexorum eadem debet esse ratio. *l. si quis, §. rationem, C. de edendo.* & uniformis debet esse dispositio *l. sed si plures 10. §. 1. de vulgari. l. si cognati 21. C. de negot. gestis.* ibi, *Si utriusque temporis administratio non connexa, sed separata sit. l. tutor 11. C. arbitrium tutelæ.* ibi, *Si in administratione connexa perseveret. l. tutor 37. §. 1. ff. de administrat. tutor.* ibi, *Quæ connexam rationem cum his, quæ postea gesta sunt, habuerunt. l. si quis separatim §. sed cum secundò. ff. de appellat. l. eum actum 17. §. 1. ff. de negot. gestis.* ibi, *Planè si quid connexum fuit, ut separari ratio ejus quod in servitute gestum est, ab eo quod in libertate gessit, non possit, constat venire in judicium.*

Et connexum judicium tutelæ dicitur *in l. ita autem 5. § si tutor. ff. de administr. tutor.* illud quo comprehendi possunt omnia quæ ad tutelam pertinent, quamvis post tutelæ ætatem intenderetur, & ideo in causis connexis plures, licèt sint diversi fori, coguntur apud eundem judicem litigare, *l. 1. ff. de quibus rebus ad eundem judicem eatur,* & quæ connexa dispositione comprehendi, notarunt Bart. & Doctores *in l. si ita legatum, ff. de auro & arg. legato.* Alex. *lib. 6. cons. 75. n. 6.* Marian Socin. *consil. 99. n. 2. vol. 3.* Zephal. *consil. 288. n. 42.* Surd. *consil. 127. num. 46.* Tuschus *practic. lit. C. conclus. 108. n. 8.* cum Hippolyto, Marco Antonio, Costa, Otero, Gratiano, Novario, D. Castillo, & aliis, Velasco *axiomat. juris lit. C. num. 124.* & latè probavit D. Salgado, videndus *de regia protect. 4. p. cap. 10. n. 89. cum seq. usque n. 132.* 2

Ex quo cùm id quod est executiones fieri circa reddituum regalium exactionē, videtur pertinere ad administrationem, cujus cura injuncta est, & delegata huic muneri Tabellionum: ideo illi eis competere asserebant, etiamsi vectigalia à publicanis conducta forent, & simul eadem ratione, si qui executores mitterētur à supremis Senatibus regalis Patrimonii, & calculationum acta similiter coram eis fiant, nam videntur hi Tabelliones, qui pro redditibus regalibus, & eorū exactione, creati sunt, ab ipsis Senatibus, quibus administratio & exactio eorum commissa, pendere. 3

Verumtamen etsi in Senatu pluries regale rescriptum peteretur, ut omnia prædicta coram Tabellionibus reddituum regalium expedirentur, in eoque ego consenserim ad eos pertinere executiones, quæ fierent ex conductionibus quæ coram eis factæ, vectigalium, quasi hæ connexæ sint, & dependeant ab instrumentis quæ in eorum officiis confecta, custodiuntur, sive conductionis, vel capitationis, quæ inducitur cuique, qui debet solvere vectigal, & ad meliorem expeditionem exactionis reddituum regalium id pertineat, nec in eo subditi graventur; nam cùm semper nomine Regis executiones pro reddituum regalium exactione petantur, & actor qui executionem petierit, potest eligere Notarium, vel Tabellionem, coram quo expediat, tamen in eo, quod pertinet, si aliqui executores mitterentur à supremo Senatu, debeant necessariò coram his Tabellionibus acta judicialia expedire, nunquam probavi, sed eis denegandum intendi, quasi non sit concessum, nec conveniat optimæ administrationi regalis Patrimonii, & ejus exactio congruè expediatur, idque suadent sequentia fundamenta. 4

Primò, nam qui allegat comprehendi aliquid sub pertinentiis ei concessis, debet expressè probare, ut tradit Innocentius *n. 1.* Abbas Panormitanus *n. 11.* & reliqui Canonistæ communiter, *in capit. cùm ad sedem, de restitutione spoliat.* Gratian. *discept. forens. cap. 657. n. 22.* Oliver. Beltramin. *in annotat. ad domin. Alexand. Ludovis. decis. 478. num. 6.* & qui intendit aliquid esse connexum, & alicui ministerio conjunctum, debet aperte de eo docere, & expressè probare, glossa recepta *verb. Ecclesia. in Clement. per litteras, de præbend.* Alex. *cons. 169. Viso themate num. 9. lib. 5.* ubi subjungit requiri aliquos actus fieri, per quos appareat, ut una pars adjiciatur alteri, Petr. de Anchar. *consil. 114. Pro impetrante, vers. secundo casu, col. 1. & in cap. accessorium, n. 1. in fine, de regulis juris, in 6.* Fulvius Pacianus *de probat. lib. 1 cap. 27. num. 8.* Mieres *de majorat. 1. p. q. 10. num. 145.* Rota penes Farinac. *decis. 233. num. 5. in novis. 1. p.* & cùm ex titulo muneris Tabellionis non probetur, id ad illud pertinere, nec 5

nec Tabellio exhibeat concessionem, aut privilegium hujus rei, nec usum, vel consuetudinem allegare possit, quia hæc officia noviter instituta fuerunt, meritò illi denegandum.

6 *Secundò*, nam quoties ex diversis causis res proveniunt, non potest dici eas connexas, & accessorias, juxta doctrinam Bart. *in l. Aurelius*, §. *idem quæsit*, *num.* 3. ibi, *Quia diversa capitula sunt plura diversis temporibus facta*, *ff. de liberatione legata.* Felinus *in cap. translata*, *num.* 6. *de constit.* ubi inquit *Nota secundum Baldum hic, quod propter simultaneam originem in unam naturam species diversæ annectuntur, quando est eadem origo in causa efficienti. Ad hoc ergo, ut aliqua sint connexa, non sufficit, quod eodem tempore sint facta, nisi simul fiant.* Adde Pacianum *d. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 4. & 11. *cum seq.*

7 Præsertim, quia nullo modo cogitari potuit, ut judices, vel executores, qui à Senatu supremi Patrimonii eliguntur, & mitti solent, ut antiquas summas & inveteratas, quæ debentur regali Patrimonio, exigere possent, tenerentur coram Tabellionibus reddituum acta sua judicialia ne essariò conficere, vel exactionem debiti coram eis expedire, quippe semper vel Senatus mittit Tabellionem cum Judice executore, vel ejus arbitrio eligendum reliquit, ut faciliùs negotium expedire valeret, id de quo cogitatum, comprehendi non potest concessione, vel privilegio Tabellionis. *l. nec ignorans.* ibi, *Intelligis de quo non cogitasti, neque specialiter subscripsisti, nihil te perdidisse. C. de donat.* ubi tradit Bart. neminem videri donare id de quo non cogitavit. *l. cùm Aquiliana* 5. *l. qui cum tutorib.* 9 §. 1. *ff. de transact.* optimè Menoch. *cons.* 1. *n.* 212. *cum seqq.* Ofascus *decis. Pedemont.* 91. *num.* 1. Mantica *de tacitis & ambig. convent. lib.* 13. *tit.* 6. *n.* 1. & *tit.* 7. *num.* 1. Ioann. Gutier. *de juramento confirmat.* 1. *p. cap.* 61. *n.* 21.

8 Aliàs enim si id permitteretur Tabellionibus, simul illi possent intendere, nec Senatus supremus regalis Patrimonii mitteret Tabellionem, coram quo acta judicialia expedirentur, si cujusque loci Tabellionibus reddituum Regalium id concessum esset, nam ultra quàm de hoc nullo modo cogitatum est, ut prædiximus, Iudices executores, qui antiquam observationem Senatus Regii Patrimonii, sequentes, ut facilius res expediretur, cum Tabellione nominato à Senatu acta fecerint, vel ipsi elegerint, nihil lædere videntur Iuris aliorum, qui id eis competere privilegio non ostendunt, arg. *l. jubemus* 29 *vers. quid enim. C. de testamentis* ibi, *Quid enim peccavit antiquitas, quæ præsentis legis insciæ pristinam sequuta est observationem*, addendus Accurs. *in l. fin.* per textum *ibi ff. de regula Catoniana*, is verbis; *sed certe nec Vlpianus, nec Cato cogitaverunt de Theodosio, vel Iustiniano*, & conducunt tradita à Covarr. *practic. cap.* 1. *n.* 20. ut solum ad consueta officiorum concessio extendatur, & notarunt Marth. de Afflictis *lib.* 3. *constitut. Neapolitanarum*, *rub.* 4. *n.* 10. Pelaëz de Mieres *de major.* 2. *p. q.* 10. *n.* 144. Cabedo 2. *p. decis.* 22. *per tot.* maximè n. 4. ubi non extendi concessionem ad illud quod expressum non est, ex Isernia, Boërio, & aliis comprobat.

9 *Tertio*, quia illud dicitur connexum, quod est inseparabile, nec potest esse de per se, nec ullam propriam rationem habet. *l. prædiis* 89. §. *balneas ff. de legat.* 3. *l. quæ Religiosis* 44. *ff. de rei vindicat.* quas in proposito advertit Bald. *in dict. cap. translato*, *num.* 3. *vers. opponitur quod casus.* ibi, *non dicitur omissum quod est expressè inseparabile annexum.* Melior textus *in l. tutorem* 38. ibi, *Si posterior actus priori coæreat, neque divisus propriam rationem habeat*, *ff. de administrat. tutor.* & latiùs ad hoc expendit Pacian.

dict. cap. 28. *n.* 43. bonus text. *in l. eum actum* 18. §. *planè si quid connexum*, *ff. de negot. gest.* quem ad idem laudat Menoch. *de arbitr. l.* 2. *cent.* 1. *casu* 95. *n.* 5

Maximè, quia Tabellionum officia de redditibus 10
Regalibus, in quacumque urbe, solùm ad ea quæ à Prætoribus ejusdem quasi meris executoribus vectigalium expediri debent, creata fuerunt, & cùm adeò separatum sit quod à Senatu supremo expediretur, non potest dici ei officio cohærens, cùm etiam quod occasione alicujus rei productum & inventum, non inde censetur eidem rei annexum, ut cùm Ioann. de Imol. *cons.* 240. *sub num.* 5. tradit Pacian. *d. cap.* 28. *num.* 35. quia aliud est esse ex aliquo, aliud verò esse ejus occasione. Bald. *in l. fori tui*, *in principio. C. de Advocatis diversi judicum* facit textus *in l. unica* ibi, *Quia non id agitur ut ex ipso mandato, sed propter mandatum ex alio contractu nascatur Actio. C. si servus se extero emi mandaverit.* junctis quæ Salicet. notavit ad eum textum.

Sed & quamvis res alteri conjungeretur, si non fie- 11
ret per viam unionis accessoriæ, non potest ei cohærens, vel ab ea dependens, existimari, juxta illud quod notarunt Bart. *in l. si convenerit* 18. §. *si nuda*, *n.* 2. & 3. *ff. de pignerat. act.* idem Bart. *in l. unic. num.* 10. *C. de Metropoli Berito*, *lib.* 11. quem passim extollunt, & commendant Scribentes variis exemplis; plura referunt Hieron. Gonçalez *reg.* 8. *Cancellar. gloss* 5. §. 7. *n.* 119. *cum seqq.* Pacianus *d. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 1. Garcia *de beneficiis* 1. 2. *p. c.* 5. *de unione. n* 12. 18. & 37. Gutierr. 3. *tom. practic. q* 17. *n.* 215. Albertus Brunus *in tract. de augm. conclusio.* 5. *n.* 9.

Quarto, quia cùm dignior sit jurisdictio quæ pro- 12
venit à Senatu, quando delegatur causa exactionis ejus, quod Regi deberetur executori alicui, vel judici delegato, non videtur posse admitti, ut ea exactio accedat, vel cedat officio Tabellionum reddituum cujusque urbis, nam magis dignum, nisi constet de connexitate, & accessione expressa, non potest cedere minus digno *l. justissimè* 44. *in principio*, *& in vers. ridiculum namque esset tunicæ fundum accedere*, *ff. de ædilit. edict.* §. *si quis in aliena tabula*, *Instit. de rer. divis.* ibi, *Ridiculum est enim picturam Apellis, vel Parrhasii in accessionem vilissimæ tabulæ cedere* Ludovicus Gomezius *ad regul. Cancellar. de expectativis*, *n.* 36. ubi testatur de stylo Curiæ. Rebuff. *in praxi beneficiali tit. de uniovibus*, *num.* 17. *& seqq.* ubi ex eo tradit Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis non posse posse uniri Ecclesiæ Parochiali, sed contrà rectè procedet unio, quia dictus Canonicatus dicitur dignior. *capite extirpandæ*, §. *qui vero*, *de prabend. & dign.* Gonçal. *d.* §. 7. *n.* 130. *& seq.*

Et alia etiam ratione speciali, videlicet quòd minus 13
dignum nunquam trahit ad se magis dignum, quinimò ex contrario quod dignius est, trahit semper ad se minus dignum, *cap. quod in dubiis*, *de consecr. Ecclesiæ vel altaris*, *quæ religiosis*, *ff. de rei vindicat.* facit arg. text. *in* § *fidejussores. Instit. de fidejussor.* ibi, *Nam eorum obligatio, accessio est principalis obligationis, nec plus in accessione potest esse, quàm in principali re.* & tunc solùm potest existimari magis dignum accessoriè connexum censeri minus digno, quando ei ad ũgitur ad ejus effectum, & ornatum. *l. etsi non sint* 21. § *perveniamus.* ibi, *Semper enim cùm quærimus quid cui accedat, illud expectamus, quod cujus rei ornandæ causa adhibeatur*, & rursus in finalibus verbis, ibi, *Quoniam hoc expectamus quæ res cujus rei ornandæ causa fuerit adhibita, non quæ sit pretiosior. ff. de aur. & arg. legat.* § *si tamen alienam purpuram*, ubi gloss. & DD. *Inst. de rerum divis.* Petr. Surd. *decis.* 241. *n.* 9. Albert. Brun. *de augm. concl.* 1. *princip. n.* 12.

14 Et cùm nullo modo dici possit quòd à Senatu expeditum est, ut judices executores exactionem facerent aliquorum vectigalium muneris Tabellionum redituum causa,vel defectu,decretum & factum perinde censeri non potest ei officio accessorium, quia ea quæ à Tabellione in suo munere expedienda, & quæ à Judice executore in delegatione Senatus quælibet suam causam separatam habet, ut una res ex alia non pendeat,ac perinde nun possint connexa, & ut alterum alii accedat,judicari,juxta quod tradit Iurisconsultus *in d.§.perveniamus*,jũcto Accursio *verb. species.*& Bartol. *ibi numero 2.*& quod idem Accursius notavit *in d.§.si tamen, verb.pretiosior*,eis verbis *si autem neutrum causa alterius apponatur, tunc neutrum alteri cedit, & utrumque possidetur*, ut *l.rerum mixtura §.quid ergo,ff. de usucapionibus*,idque rectè explicarunt Doctores *ibi*,ut testatur,additio Angeli ad glossam Accursii,eis verbis,*Dic secundùm DD.quod neutrũ possidetur cõmuniter,sed quodlibet de per se sic.*

15 Et cùm diversa qualitas consideretur in judicio quod expedire debet delegatus, & executor supremi Senatus,ab eo quod injunctum, & expediri debet à Tabellione reddituum regalium cujuscumque verbis, nullo modo poterit existimari ei delegationis expeditionem,& executionem esse connexam, ex eis quæ quæ notavimus,& quæ à pluribus tradiderunt Nicol. Garcia *d.cap.2.de unione,n.38. & seq.*Steph.Gratianus *disceptat.forens.tom.1.c.126.n.20.*

16 *Quintò*,quia ut aliquid pertinere ad aliquod munus,vel rem dicatur,est necessarium destinatione disponentis legis,statuti,vel consuetudinis congregatum fuisse,ita ut una res cum principali & concessa existeret,& simul pertineret tempore factæ venditionis in nostro casu,*agum.l. cùm fundus,ff.de leg.2.l.prædiis, §.balneas, & §. qui domum & §.Titius Seiana, ff. de leg.3.*Alex. *lib.2.cons.223.num.1.*Cephalus *2.p.cons. 169.n.17.* Surd.*decis.241.n.10.* aliàs enim quælibet res suam retinet naturam, & partes separatas habet. *l.qui fundum 7.§ si fundum Cornelianum, ff. pro emptore,*& in pluribus quæstionibus expendunt Molina *de primogeniis l.1.cap.26.num.3.* Mieres *de majorat.1.p.q.10.n.62.& n.132.* Garcia *de expensis c.22.n.4.*Iulius Clarus *lib.4.recept.§.feudum q.88. num.5.*D.Alex.Ludovis.*decis.478.num.3.*Rosenthal. *de feudis cap.10.conclus.43.num.6. & 18.* Tuschus *practicar.lit.A.concl.334.num.14.cum sequent.*& inde cùm prædictum exercitium non fuisset destinatum muneri prædicto Tabellionis à Principe, vel Senatu, qui illud vendidit,quia semper post venditionem delegavit executorem,& cum eo Tabellionem nominavit,nec ex lege id competat, quia regulariter ad Tabelliones redditum regalium non pertinet, nec ex consuetudine usurpatum, quia statim quo inducere intenderunt à me objectum,id non ferendum, nec muneris venditione comprehensum.

17 Vnde excludi debet sententia textus *in l. verbum pertinere 11. ff. de verb. signific.* qua insinuari videtur pertinere ad aliquem non solùm quod de præsenti competit, sed etiam quod de futuro speratur, quia intelligendum est,ut tradit Accursius, non de jure communi omnino futuro,& quod postea devenit & nondum antea competit, sed de jam nato & existenti, & competenti non solùm potentialiter, sed actualiter,& de præsenti;quamvis in futurum collatum esse possit, videlicet ea, quæ, licèt in præsenti non possidentur,tamen ex jure præambulo possideri sperantur,& ita eum textum interpretatus Rebuff.*in ejus scholiis,vers. tertiò dicuntur*,unde colligit tribus modis ad nos res pertinere dici,ratione dominii, vel possessionis,vel etiam juris competentis, & notarunt Doctores, maximè Castrensis *in l. si quis intentione ambigua num.6.de judic.*& Canonistæ *in capite inter dilectos, titulo de fide instrument.* Alex.*lib 6. consil. 75.n.7.* Marian. Socin.*vol.3.cons.99.ad finem*,plures quos refert Tusch. *lit.P. concl.124.n.1.*

Maximè,quia cùm à Senatu non designatur Tabellio Iudici executori, poterit ille ex Tabellionibus 18
creatis, quem velit deputare,ut conficiat acta: ut ex *cap.quoniam contra falsam,de probationibus,Authent, de judicibus,§. unoquoque tamen judici, collat. 6.* ex Abbate,Felin.Decio,Parisiensi, & aliis probavit Boherius *decis.258.num.11.*ex Baldo, & Ægidio Bellamera, Tuschus *practicar. litt. N. conclus.70. n. 16. & 17.* & adducens Bald. *cons.137. lib.3.*idem Tuschus *dict.lit.N.conclus.101. per totam*,& cùm Notarius debeat se talem ostendere,nec potest extendere officium ut acta conficiat.Innocentius *in cap.veniens de verb. signific.* notarunt omnes Doctores *in cap.1. de fide instrument.* Fulgosius *cons.150.* Alex. *vol.1. cons.166.*Rolandus à Valle *lib.2. cons.32. numero 7.* Hippolytus de Marsiliis *cons.33.col.2.*ex Baldo,Socino,Riminaldo, & aliis, Boherius *decis.36. num.7. & 8.* cùm nec in venditione officii Tabellionis reddituum regalium non appareat esse concessum,ut executores, qui à Senatu mittuntur,coram eo necessariò acta conficiant,æquum non videtur judici facultatem adimere,ut ad faciliorem expeditionem exactionis sibi delegatæ Tabellionem eligat.

Nec prædicta turbare poterunt quod post Iacobũ 19
Buttrigarium, & Bald.*in l.fin. Cod.ubi & apud quem in integrum restitutio postul.*per text. *ibi* eos sequutus tenuit Castrens. *num.3.* quod Notarius deputatus, ut conficiat acta coram aliquo judice, debet similiter conficere,si judex causam delegaverit, & exemplum proponit in Notario Episcopi,ut faciat acta coram Vicario, cui causa commissa,probavit Boherius *dict.decision.258. in principio.* Ex prædictis & Angelo *singul. 4.* sequitur Gratianus *disceptationum tom.1.capite 157. num.56. cum seqq.* & idem tenuit Marta *in compilatione decis. tom. verb. Notarius, cap.23.*& cùm in hoc casu delegatio fiat judici executori circa reddituum regalium exactionem,videtur acta fieri oportere à Tabellione prædictorum redditum.

Verumtamen adeò prædictum diversè procedit,ut 20
potiùs nostram confirmet sententiam, quippe ideo Notarius hoc casu coram delegato potest acta judilia conficere,quia cùm sit Notarius delegantis,& eadem delegati sit jurisdictio, juxta vulgata, & satis probant omnes Doctores prædicti,qui eo fundamẽto ducuntur, meritò ab eodem Notario acta fieri oporter, & argumentum evinceret si circa administrationem reddituum regalium, quæ semper fieri solet ab ipsis urbium Prætoribus aliquid eorum locumtenenti committeretur, ut coram Tabellione redditum necessariò expediendum; quod verò longè diversè procedit, si non esset eadem jurisdictio ordinaria, nec ab ea procederet delegatio, sed dissimilis, & separata, ut quæ provenit à Senatu regalis Patrimonii executori data,quia tunc ex prædictorum sententia ad Notarium judicis ordinarii causa non poterit pertinere.

Imò potiùs,etiamsi ipsi Prætori urbis aliquid de- 21
legatione commissum esset à Senatu Regalis Patrimonii;si tamen id pertineret ad ipsius ordinariam jurisdictionem illam excitando, quia tunc non datur nova jurisdictio, sed fulcitur ea, quam jam circa administrationem reddituum Regalium concessa Tabellio eorum & ordinariæ jurisdictionis poterit in delegatione acta facere;sin verò aliquid delegaretur à Senatu

Senatu regalis Patrimonii, quod non esset Prætoris jurisdictionis, sed Senatus, tunc ex sententia Doctorum, quos retulimus, non poterit Tabellio ordinariæ jurisdictionis jus habere, ut necessariò coram eo acta judicialia fiant, ut in terminis prædictorum sententiam declarat, & limitat Gratianus *d. cap.* 157. *n.* 58. ibi, *Idem est in casibus delegatis Episcopo per Papam, quando sunt excitativæ jurisdictionis, aliàs non, cùm in illis delegatus repræsentet Papam, juxta caput, licet de officio ordinarii*; & iterum, *num.* 59. statuens ut quando committitur causa appellationis alicui dignitati, non habenti jurisdictionem, ut possit deputare Notarium, non teneatur acta facere coram eo, qui fuit primæ instantiæ, notat eis verbis, *aliud si illa committeretur alicui in dignitate constituto, non habenti jurisdictionem, quia tunc posset deputare scribam, & ita procedit text. in capit statutum, §. Notarium, de rescript. in 6.*

11 Ex quibus facilè dissolvuntur quæ *suprà* contra objecta *num.* 1. & 2. quia satis probavimus hoc quod intendit Tabellio reddituum Regalium, ad ejus officium, velut connexum & accessorium, non posse pertinere. & ita contra eum obtinui in Senatu denegari rescriptum quo id petebat, & nihil magis Reipublicæ interest, quàm nullum excedere sui muneris exercitium, quia, ut inquit Osorius *lib.* 1. *de Regiis institutionibus. Omnis Reipublicæ interitus in munerum perturbatione consistit; dum enim quisque suum negotium non facit, sed alienum officium atque munus usurpat, nihil rectè, nihil ornatè fieri potest, sed omnia perturbari & permisceri necesse est.*

12 De Tabellionum officio, cujus qualitatis censeatur, quid ad eum pertineat, & quomodo geri oporteat, & qui munere Tabellionum functi fuerunt, videnda *l. non aliter* 17. *ff. de adoption. leg.* 2. *Cod. eod. universos, Cod. de decurion. lib.* 10. *leg.* 2. *& titul. Cod. de tabular. & scribis, eodem lib. Auth. de Tabellionibus colum.* 4. *leg.* 17. *in fine tit.* 2. *leg.* 7. *in fine tit.* 11. *parte* 3. Oldradus *cons.* 75. Guid. Papæ *decis.* 99. Cravetta *cons.* 103. *numero* 1. Afflictis *de constitut. Neapol. rub.* 80. *de de filiis Presbyter. n.* 6. Tapia *ad easdem constit. lib.* 2. *sub rubrica, de officio Notarii, in constitutione*, incipienti, *Baiulos, num.* 1. Manuel Suarez de Ribera *in Thesaur. recept. sentent. lit. N. num.* 37. Cenedo *in col. lectan. ad caput sicut te* 8. *ne Clerici, vel Monachi, numero* 2. D. Covarruv. *practicar. cap.* 19. *num.* 5. Gutierrez *practic. lib.* 1. *quæst.* 137. Farinac. *de falsitate quæst.* 154. *part. num.* 80. Decianus *libro* 3. *criminalium cap.* 22. *n.* 24. Camillus Borrellus *de præstant. Regis Catholici capit.* 30. *n.* 44. Paschalius *de viribus patriæ potestatis* 2. *part. capit.* 2. *num.* 53. Peregrin. *volum.* 3. *consil.* 111. *num.* 2 *Vel à delictis, cap.* 24. *n* 4. Avendaño *in dictionario, verb Caballero.* Gregor. Lopez *in leg.* 1. *tit.* 19. *part.* 2. plura congerunt Bobadilla *lib.* 3. *capite* 14. *num.* 40. Narbona *ad tertiam partem Recopil. ad leg.* 53. *tit.* 25. *lib.* 4. *glossa unica numero* 1. Tusch. *pract. lit. N. concl.* 69. *usque* 104. & addendus Zasius, qui *in tractatu legum antiquarum*, leges tabellarias refert Gallianam, Porcinam, Cassiã, & Papiriam, de quibus *in* 1. *tom. tractatuum Doctorum pag.* 257. & Pater Stephan. Menoch. *Instit. œconomica libro* 1. *cap.* 14. adde D. Solorzanum *tom.* 2. *de Indiar. gubernatio. lib.* 1. *cap.* 28. *n.* 37. *& libro* 3. *c.* 8. *num* 64. *cum seqq. & capit.* 24. *n.* 72. *& lib.* 4. *c.* 10. *num.* 22.

ALLEGATIO LXXIII.

Confirmatio donationis à Principe facta non extenditur, nisi ad quod verè donatum.

1 *Confirmatio jus tribuit, & confirmans de novo dare videtur.*
cap. 1. *de transaction.*
Confirmans quod est imperfectum perficit.

2 *Sciens consentire videtur.*

3 *Confirmatio ad titulum primævum referenda.*
c. olim, de verb. signific.
l. esse toto, ff. de hæred. instit.
l. si ita scripsero, ff. de condit. & demonstr.
l. ait Prætor. § si judex ff. de re judicat.

4 *Confirmatio nihil de novo dat, sed datum confirmat.*
l. 1. *§ si quis, ff. ut legat. nomin. caveat.*
l. si ita stipulatus §. verum ff. de usuris.
l. si eum, §. qui injuriarum, ff. si quis cautio.
l. fin. C. de non numerat. pecun.
l. si legati, ff. de legat. 1.
Consentiens in aliquo contractu intelligitur obligari secundùm ejus qualitates.
Confirmatio regulatur a contractu, non è converso.

5 *Ratihabitio & confirmatio aptatur ad modum & substantiam ejus, quod confirmatur.*
Confirmatio licèt ex certa scientia fiat, non extendit actum ultra suam nativam aptitudinem.

6 *Confirmatio in forma communi quando censenda.*
c. ille, ne sede vacante.
l. 1. *tit.* 18. *p.* 3.
Confirmatio in forma communi non extendit confirmatum, nec addit novam qualitatem.

7 *Confirmatio ut dicatur in forma speciali, non sufficit tenorem instrumenti inseri in confirmatione, quia id in Hispania fit ex stylo Officialium.*
Intentio semper prævalere debet.
l. ex verbis 14. *C. de donat. inter.*
c. quia intentionis 29. *de privilegiis.*

8 *Confirmatio in dubio potius in forma communi, quàm in forma speciali existimanda.*

9 *Confirmatio ut dicatur in forma speciali, causa cognitio adhibenda.*
l. nam ita Divus, ff. de adoptio.

10 *Confirmatio ut dicatur ex certa scientia, non sufficiunt verba quæ scientiam inducant, nisi adhibita causæ cognitio.*
c. quia diversitatem. de concessione præbenda.

11 *Confirmatio qua expressè donantur vectigalia, non prodest, nisi scripta in libris regiis* de la salvado.
l. 1. *tit.* 18. *lib.* 9. *Recopil.*

12 *Confirmatio non extenditur ad illa, quæ sunt specialiter prohibita.*
Confirmatio ad invalida non extenditur, maximè quando est aliquid validum quod possit confirmari.
Confirmatio donationis non excludit modificationem Regis Henrici.

Si Princeps donationem fecerit, & donatarius, cùm donationem extenderet, postea rem donatam vendiderit, & Princeps donationem & venditionem confirmaverit, nullum jus novum ex confirmatione adquiritur.

1 HÆc quæstio multoties se obtulit circa vectigalium recuperationem; nam cùm Princeps alicui castrum donaret, & nihil de vectigalibus exprimeret, & postea donatarius quasi ex donatione perceperit vectigalia, & dum eis rem vendiderit, expressis vectigalibus, & Princeps venditionem confirmaverit, plures inde voluerunt defendi in vectigalium exactione; quasi confirmatio ea præstet, quæ antea concessa non erant, quia confirmatio facit ut verba confirmationis jus tribuant, & confirmans de novo dare videatur, ut ex *cap.*1. ubi DD. communiter, *de transact.* Bart. Roland. Natta, Zabarella, Tiberio Deciano, Mieres, Gailio, Surdo, Cabedo, Molina, Tuscho, & aliis innumeris probavit D. Castillo *tom.*5. *controvers. cap.*89. *num.*206. ac per consequens cùm venditio, qua vectigalia comprehensa fuerunt, à Principe confirmata fuisset, videtur vectigalia concedere, quia confirmans quod est imperfectum (ut in præsenti donatio) videtur tunc perficere, *glos.*3. *in additione marginali, in l. & quia, de jurisd. omnium judicum*, vel de novo dare. *glos fin. in l. obveniri* 130. *ff. de verb. signific.*

2 Maximè cùm ignorare non posset Princeps vectigalia vendi, cùm manifestè id in ipsa venditione, quæ confirmatur, expressum, & tunc quasi ex certa scientia procederet, de novo vectigalia dari videntur, ut ex Alderano, Mascardo, Menochio, Cancerio, Sesse, D. Valenzuela, & aliis, tradit D. Castillo *ubi suprà*, *num.*207.

3 Sed sine dubio certissimum est non posse Regi obstare confirmationem, ut aliquid inde contra ejus patrimonium statuatur, quia confirmatio & confirmatum non existimandum quod pertinet ad vectigalia; nam cùm in hoc casu simul cum venditione, qua vectigalia continebantur, donatio confirmaretur, quasi ex ea venditio proveniens, idem existimari oportet de donatione, venditione & confirmatione; nam confirmatio necessariò ad titulum primævum donationis referenda, arg. *cap. olim, de verb. signific. l. asse toto. de hæred. instit. l. si ita scripsero, de condit. & demonstrat. l. ait Prætor. §. si judex, de re judicata.*

4 Confirmationis enim natura nihil de novo dat, sed datum firmat intra ejus limites & effectus *l.*1. *§. si quis, ff. ut legatorum nomine caveantur*, ibi, *si quis sub conditione legatum stipulatus pendente conditione decesserit, stipulatio evanescit, quia nec legatum transmittitur, & huic stipulationi easdem causas, & conditiones inesse sciendum est. leg. si stipulatus, §. verum, ff. de usuris, leg. si eum §. qui injuriarum, ff. si quis cautionibus. leg. fin. C. de non numerata pecunia*, textus notandus *in leg. si legati, ff. de leg.*1. ubi Castrensis *n.*2. Cuman. 2. *lectura, oppositione* 1. tenuerunt, qui se adstringit ad observationem alicujus actus, (ut Princeps facit ex confirmatione) sive sciat, sive ignoret ejus qualitates, semper intelligitur se obligare, juxta naturam & aptitudinem subjectæ materiæ. Idem respondit Ancharranus *cons.*73. *n.*3. cùm tradit, si pater consentiat donationi causâ mortis per filium factæ, de re propria ipsius patris, poterit, non obstante ratihabitione, & confirmatione, pœnitere, quia inducit naturalem conditionem actus confirmati; sicut ipse à principio revocabilis fuit, ita revocabilis manet confirmatio, & Barth. Cantarar. *in c. imperialem, tit. de prohib. feudi alien.* pro regula tradit assensum assumere naturam actus, super quo interponitur, & ita assensus & confirmatio regulatur à contractu, non autem contractus ab assensu & confirmatione; plura cumulavit Iason. *in rubr. de verb. oblig. n.*15.

Et certissimum est & receptum, ratihabitionem, 5
vel confirmationem optari ad modum, & substantiam ejus quod confirmatur. *l. Aurelius, §. testamento, de liberatione legata.* Bald. *in l. nominationes, n.*3. *ad fin. Cod. de appellat.* Aymon. Cravet. *cons.*217. *n.*4. Carolus Ruinus *vol.*1. *consil.* 60. *n.*3. *& cons.*208. *n.*9. August. Beroius *vol.*3. *cons.*7. *num.*37. Prosper. Farinac. *cons.*113. *n.*4. Hippolytus Rimin. *vol.*1. *cons.*91. *n.*15. Alex. *vol.*4. *cons.*123. *n.*20. ubi singulariter tradit confirmationem, etiamsi ex certa scientia fiat, non extendere actum ultra suam nativam aptitudinem & capacitatem. Et Carolus Ruinus *cons.*48. *n.*12. *vol.*1. expressè tenet, ut si aliquis confirmet, & ratificet instrumentum, in quo continetur aliquod jus morte alterius periturum, talis confirmatio, eo mortuo, nihil prodest ad illud jus extendendum, quia non augeat virtutem illius, sed intra terminum ei præfinitum se comprimit & coërcet, ex vulgari regula, confirmationem solum validare confirmatum, prò ut patitur ipsiusmet confirmati virtus, non autem illud extra propriam potentiam, vel facultatem protrahere, vel extendere, Castren. *lib.*2. *cons.*187. *in princ.* Corneus *lib.*3. *cons.*9. *n.*3. Tusch. *pract. lit. C. concl.*703. *versic. nono.*

Præsertim, quia, ut ex tenore ipsius confirmationis 6
apparuit, eis verbis, *Confirmamos la dicha carta y la merced en ella contenida, y mando que vos valay que se os se aguardada segun que mas complidamente fue guardada en tiempo, &c.* quæ clausulæ & aliæ similes nihil aliud inducunt, quàm confirmationem in forma communi. *cap. quia diversitatem, de concessione præbendæ cap. ille, ne sede vacante.* Henricus Boic. Abbas & alii, quos refert & sequitur Alex. de Nævo *in c. venerabilis n.*5. *de confirmat. utili, vel utili*, & quoties confirmatio se refert ad aliorum confirmationem, ut in hoc casu, quia Princeps prædecessorum Regum confirmationem secutus, idem firmavit, tunc confirmatio in forma communi, non speciali, censenda est, ut expressè probat *l.*2. *tit.*18. *part.*3. & talis confirmatio nihil extendit confirmatum, nec addit novam validitatem. glos. *in c. fin. de confirmatione utili, vel inutili*, cum Speculatore, Panorm. Oldrado, & aliis, Dec. *in c.*1. *eod. tit.* ex Surdo, Cancer. Avendaño, Molina Iesuita, Andrea Gailio, & aliis pluribus, ut solet, latè probavit Dominus Castillo *d. c.*89. *n.*102.

Et ut confirmatio non sit in forma communi, sed 7
ex certa scientia, non sufficit tenorem emptionis in hoc casu transcribi in confirmatione, ut aliqui contrà expendebant, quia id in Hispania magis tribuendum Officialium stylo, quàm Principum voluntati, & ideo semper Principis intentio prævalere debet, ex qua non apparet aliquid novi addere voluisse, *l. ex verbis* 14. *juncta glos. penult. C. de donat. inter. d. l.*2. *partita, c. quia intentionis* 19. *de privil.* Ioann. Garc. *de nobil. gl.*1. *§.*1. *n.*67. *&* 68. alios referunt Marescotus *lib.*1. *var. c.*9. *n.*7. Ricc. 5. *p. collectanea* 1592.

Et regulariter in dubio, an confirmatio sit ex certa 8
scientia, vel in forma communi, debet intelligi in forma communi facta. Dec. *cons.*72. *n.*3. *& in c.*1. *n.*40. *cum seq. de confirmatione utili, vel inutili*, post. glos. *in c. ult. eod. tit.* idque, etiamsi tenor scripturæ confirmatæ in

in confirmatione inferatur. Oldrad. *conf.* 164. Andr. Gail. *lib.* 2. *observ. cap.* 1 *n.* 16. *cum seq.* Tuschus *pract. lit. C. concl.* 708. *n.* 17. & 18. ubi adducit Ancharr. Decium, & Alexandrum, & idem tenuit, asserens, communiter videri tenorem inferi de stylo; & tamen ex hoc non in forma speciali confirmationem censendam ex Alex. Parisio, & aliis probavit D. Christophorus de Paz *de tenuta* 2. *p. c.* 57. *n.* 317. §

9 Præterea, nam quamvis sit ex certa scientia confirmatio, & habeat alias clausulas, quas refert Paz *ubi proximè n.* 313. tamen ubi requiritur maxima Principis deliberatio, & certa scientia, causæ cognitio adhibenda, & Advocatus fiscalis citari deberet, ut ostenderet, an aliqua fraus, vel damnum regalis Patrimonii in prædicta confirmatione inesset, arg. *l. nam ita Divus, ff. de adoptionibus*, ibi, *Adhibitis etiam his qui contradicerent, id est, qui læderentur confirmatione adoptionis.* Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri, n.* 227. Surdus *conf.* 223. *n.* 9. Valascus *consultatione* 20 Anton. Petra *de potestate Principis, c.* 32. *quæstionis principalis n.* 20.

10 Nec sufficiet inferi tenorem in confirmatione, Abbas *in capite inter dilectos, vers. Quartò oppono, de fide instrumentorum.* Dec. *conf.* 541. *n.* 20. Cabedo 2. *p. decis.* 77. *n.* 9. sed & simul causæ cognitio necessaria, idem Dec. *in rubrica, de confirmatione utili, num.* 17. Ioan. Andr. *in dict. cap. venerabilis, eod. tit. n.* 10. ubi Alex. de Nevo *n.* 16. Anton. de Butrio *n.* 10. Paris. *l.* 1. *cons.* 19. *n.* 13. Ferret. *lib.* 1. *conf.* 38. *n.* 8. Ponte *vol.* 2. *cons.* 6. *n.* 8. Tusch. *practic. lit. C. concl.* 704. *num.* 15. idque ideò procedere tenuit Paz *ubi proximè, n.* 318. ut quamvis in confirmatione apponantur verba indicantia certam scientiam, in dubio non præsumendam, & probat ex *cap. quia diversitatem, de concessione prebendæ.* Vnde cùm hoc casu nec ex certa scientia in forma speciali fieret confirmatio, nec causæ cognitio adhibita, dicendum est nullum jus amplius tribuere confirmationem, quam continebat donatio, ex qua venditio secuta est.

11 Denique, ut nullum remaneat fundamentum, quo pars adversa se defendat, cùm hæc confirmatio non sit scripta in rationibus regiis & libris quos dicimus *de lo salvado*, etiamsi ex certa scientia, procederet, & adhibita causæ cognitione & manifestè constaret Principem voluisse confirmare venditionem vectigalium, adhuc nihil prodesset ad vectigalia obtinenda; quemadmodum non prodest rescriptum, quo expresse & deliberate vectigalia donantur, aut venduntur, deficiente prædicta solemnitate, *l.* 1. *tit.* 18. *lib.* 9. *Recopil.* Avend. *in cap. Prator* 2. *part. cap.* 4. Aviles *cap.* 13. *n.* 4. Gironda *de gabellis* 1. *part. n.* 45. & 7. *part. num.* 1. & *de privilegiis, num.* 75. Lazarte *de gabellis, c.* 19. *num.* 61. Gutier. *de gabellis, quæst.* 5. *num.* 22. Azevedo *in l.* 2. *tit.* 15. *lib.* 4. *Recopil. num.* 2. & alibi latiùs notavimus.

12 Sed nunquam confirmatio extenditur ad ea, quæ sunt specialiter prohibita, ut post gloss. *in l. si quis priore. vers. specialiter, ff. ad SC. Trebell.* tenuit Anchar. *cons.* 2. *in fin.* statuens generalem confirmationem non extendi ad illa, quæ sunt specialiter cessata, quod notavit D. Paz *d. c.* 57. *n.* 18. & ex Ioan. Andr. Butrio, Rolando, Aymone, Surdo, & Rotæ decis. probat confirmationem ad invalida non extendi, præsertim quando adest aliquid validum, in quo sortiatur effectum & confiamationem, & cum clausula, *Non obstantibus* debere accipi juxta modificationem alioquin factam & prædicta adducit, ut ex quacumque confirmatione nunquam excludatur modificatio donationum Regis Henrici.

13 Ex quo manet sine dubio in hoc casu, confirmationem non potuisse aliquid operari circa vectigalia, quia etsi prima donatio esset vectigalium (quæ non fuit) confirmatio, non suppleret defectum solemnitatis, ut scripta esset in libris *de lo salvado*, quantò magis id procedet, quando donatio non fuit vectigalium, sed solùm jurisdictionis, & territorii, & donatarius eo prætextu usurpavit vectigalia & vendidit, quia tunc confirmatio nihil operatur in vectigalibus, & solùm effectum habebit in donatione territorii, quæ à Rege facta fuit.

ALLEGATIO LXXIV.

Relatum respicit referentem in eo solùm quod justum est in relato.

1 *Possessio non prodest ubi est resistentia juris.*

2 *Possessio non potest habilitare incapacem.*
Bonam fidem habet, nec præscribit, qui non potest habere titulum.
cap. fin. de præscriptionibus.
cap. possessor. de reg. juris in 6.

3 *Verba generalia solum referenda ad ea, quæ honesta & permissa.*
Possessionis appellatio, sive fiat à lege, statuto, vel ab homine intelligitur de justa & legitima.
l. ratio 3. *ff. de act. empt.*
l. stipulatio ista, §. hæc quoque, ff. de verb. oblig.

4 *Titulorum pluralitas non præsumenda.*
l. cùm res 4. *C. de contrah. emptione.*
Possidere aliquem præsumitur ex titulo præambulo.
l. unica, C. de imponend. lucrat. de descript.
Possessionem non videtur aliquem mutare, sed possidere ex causa præambula, qua cœperat.
l. possideri 3. *§. illud, ff. de adquir. poss.*
l. cùm nemo 5. *C. eodem.*
l. non solùm 32. *§. quod vulgo, ff. de adquir. possess.*

7 *Relativæ clausulæ & dictiones denotant omnimodam similitudinem cum relato.*
l. prout quisque ff de solution.
l. quamvis, de officio ordin. lib. 6.
l. edita, C. de edendo.
l. si testamento 8. *C. de instit. & substit.*
l. 1. *C. de bon. poss. contra tab.*
l. in testamento 27. *ff. de condit. & demonstrat.*

8 *Relatio censetur fieri prout conveniat dispositioni factæ.*
l. si negotium, C. de negot. gestis.
Relatum adæquatur referenti juxta finem dispositionis.
Princeps semper ad justum se refert, & pro eo præsumitur.

9 *Relatio denotat identitatem in omnibus, & per omnia.*
l. qui liberis, ff. de vulgari.
l. ait Prator, ff. de re judicat.

10 *Relatum et si plus contineat, debet adæquari relationi.*
l. hac saluberrima, C. de præpos. agent. in rebus lib. 12.

11 *Obligatio in termino referente talis est, qualis in relato.*

11 *Relatum quomodo adæquetur referenti.*
l. asse toto 77 ff. de hæred. instit.
l. à filio 25. §. testator, ff. de alim. legat.

Relatio facta in rescripto, vel concessione Principis, accipienda de eo quod in relato justè continetur, non quod injustè usurpatum.

1 HÆc sententia, ut relatio quæ relatum respicit, sit interpretanda ad ea, quæ ex causa justa in relato continentur, non ad quod usurpatum, & habet contra se resistentiam juris communis, ut in casu valde practicabili & frequenti, si alicui concederetur res, ut possideatur, quemadmodum alii, quia antea possederunt, & habebant, vel si officium, aut privilegium alicui concessum, ut uteretur eo velut antecessores, qui illud obtinuerunt, & possederunt, ad possessionem justam relatio debet respicere, non injustam, ut in multis casibus probavit Gratianus *tom. 2. disceptationum forensium, c. 397. n. 41.* nota verba, *Item dixi quacumque possessione non obstante, quia cum illegitimi in hoc casu habeant contra se resistentiam Iuris & Concilii, contra quod non ita facilè dispensat sũmus Pontifex, ex diuturna possessione etiã longissimi tẽporis, non potest induci aliqua præsumptio dispensationis, & ubi non solet dari dispensatio vera, cessat etiam præsumpta.* Puteus *decis. 139. n. 4. & decis. 254. n. 3. l. 3.* ibi *Possessio verò non prodesset respectu tertii, sed respectu superioris Episcopi, qui vult videre titulum, non prodest, ex quo habet resistentiam Iuris.* notant Doctores *in c. licet Heli*, ubi Abbas *n. 24.* Ananias *n. 29.* Felin. *n. 15. de simon.* idem Felin. *in c. illud, n. 9. de præsumpt.* glos. *in c. 1, verb. obtineri, circa medium, vers. & nota quod hæc regula, usque ad fin. de reg. jur.*

2 Nec possessio potest habilitare incapacem, nec ex temporis diuturnitate potest nasci titulus, ut, dixit Rebuff. *in tract. de pacif. possess. in 4. limit. n. 172.* vel sedùm aliam impressionem, *n. 206.* qui in specie ponit de illegitimo, qui est inhabilis ad obtinendum beneficium in Ecclesia, in qua pater, *ibidem n. 225. vers. vigesimo quarto*, vel secundùm aliam impressionem *n. 276 cum seqq.* subdens rationem, *quia cùm non possit habere titulum, non potest juvari possessione quæ non datur sine titulo, & sine titulo qui semper est in mala fide, & consequenter nunquam præscribit. c. fin. de præscript. cap. possessor, de regulis juris in 6.*

3 Quibus conveniunt quæ tradit Beroius *cons. 30. n. 24. vol. 3.* ubi inquit, *quod verba generalia, seu clausulæ generales, debẽt referri solùm ad honesta, & permissa, & non ad ea, ex quibus absurdũ & inconveniẽs aliquid resultaret,* ex traditis etiam per Bart. & alios *in l. talis scriptura, ff. de legat. 1.* Abbas *in c. Eccl. n. 5. de electione.* Felinus *in d. c. causam quæ, n. 4. vers. limita quintò*, & quæ magis in terminis tradit Baldus *in l. unica, n. 1. C. commun. de usucap.* ut appellatio possessionis, sive fiat à lege, vel statuto, sive etiam ab homine, & maximè cùm præcessit titulus, intelligitur de justa & legitima, & etiam de plena possessione tam civili, quàm naturali, *l. ratio 3 ff. de action. empti l. stipulatio ista. §. hæc quoque ff. de verb. obligat.* Ioan. de Imola *in l. 3. §. ex cõtrario n. 15. ff. de acquir. possess.* Felinus *in c. causam quæ n. 11. de præscript.* Cæsar Contard *in repet. legis unicæ, §. 2. limitat. 2. n. 18. & limitatione 21. n. 6. & seqq. C. si dè momentanea possessione.* Paz *de tenuta, cap. 33. n 51.*

Præsertim, quia cùm titulus à principio ad justam possessionẽ se referret, ejus respectu judicanda, nec in dubio præsumenda pluralitas, aut diversitas titulorũ, vel adquisitionum, argum. textus *in l. cum res 4.* ibi, *Intelligere debueras duplicari tibi titulum possessionis non potuisse. C. de contrah. empt.* Paulus de Castro *lib. 2. cons. 360.* incip. *Circa primum, n. 2. vers. etsi non apparet.* Ruinus *lib. 4. cons. 46.* Aymon Cravetta *vol. 1. cons. 198. n. 1. & vol. 3. consil. 338. n. 15.* ibi, *factum quid judicatur ex titulo vitioso, qui apparet non judicante lege multitudinem titulorum.* 4

Tum etiam, quia præsumitur quem possidere ex titulo præcedenti, ut ex ejus primordio posterior formetur eventus, *l. unica. C. de imponenda lucrativa descript. lib. 10 l. quædam mulier 76.* ubi gloss. & Doctores *ff. de rei vindicatione.* Baldus *in l. si certis annis, n. 8 in fine, C. de pactis.* Aymon Cravetta *cons. 624. n. 9. tom. 4.* Zephalus *consil. 9. n. 26 & cons. 198. n. 12.* Ant. Corsetus *singulari 207.* Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 23. n. 2.* Petr. Surd. *cons. 221. n. 29. lib. 2.* latè Mascard. *de probat. conclus. 1202. per tot.* & maximè *num. 20. cum seqq.* Cardinalis Tuschus *lit. P. concl. 416. n. 5. cum seq.* 5

Tum, quia non videtur quis mutare possessionem, sed possidere, ex eadem causa, qua cœperat, *l. possideri 3. §. illud, ff. de acquir. possess. l. cùm nemo 5. C. eod. l. non solùm 32 §. quod vulgo, ff. de usucap.* Curtius Iunior *cons. 108. n. 36.* Riminaldus *lib. 1. cons. 100. n. 24. & lib. 5 cons. 556 n. 113.* Roland. *lib 1. consil. 77. n. 27. & seqq.* Petr. Surdus *cons. 221. n. 50. & cons. 260. numero 22. & 24.* Rosenthal. *de feudis, c. 6. concluf. 81. n. 23.* 6

Idque maximè suadetur, cùm adjectum fuisset in concessione, ut privilegio, aut officio uteretur, secundùm, & pro ut concessum fuit aliis, qui antea idem obtinuerant, quæ dictiones denotant omnimodam similitudinem ad primam concessionem. *l. prout quisque 80. ff. de solut. c. quamvis 8.* juncta gloss. *verb. evocandi, de officio ordinarii, lib. 6.* Bartolus *in Extravaganti, Ad reprimendam, verb. prout, num. 2.* Vulpeius *de præpositionibus, & adverbiis, in dictione Prout n. 2.* Felinus *in cap. 1. num. 32. de sponsalibus,* Decius *cons. 195. num. 1.* Aldovinus *cons. 85. num. 16.* Menoch. *cons. 391. n. 5. & 30.* Giurba *ad constitutiones Messanenses, capite 1. gloss. 2. numero 126.* D. Castillo *libro 4. controvers. cap. 52. per totum,* & sua natura stant prædictæ dictiones restrictivè, & limitativè, ad terminum relatum. *l. edita,* ibi, *Prout edicti perpetui manet authoritas.* cum *ibidem,* notatis *Cod. de edendo. l. si testamento 8. Cod. de institutionibus & substit. l. 1. Cod. de bonorum possessio. contra tab. l. in testamento 27. ff. de condit. & demonstrat.* Bertazol *tractatu de clausulis, clausula 5. gloss. 2. n. 1.* Surdus *cons. 355. n. 38. & cons. 379. num. 33.* Maranta *de ordine judiciorum 3. part. nu. 122.* Menoch. *consil. 177. num. 26.* Cardinalis Tuschus *in pract. concluf. jur. littera D. concluf. 347. num. 1. & 54.* Alexand. Raudens. *variarum resolut. libro 1. capite 38. n. 36. & cap. 64. numero 31.* Marta *dict. clausula 2. part. clauf. 51. num. 2.* ubi rectè addit quòd quando constat de modo & forma, secundùm quam Titius possideret, cõcessio in omnibus, & per omnia secundùm illam limitatur & declaratur, quia eadem est potentia & virtus termini, ad quem fit relatio & termini referentis, ut etiam agnoscunt omnes præcitati, & ex Ruino, Socino juniori, Gozadino, Brunor. à Sole, Vivio, & aliis exornat August. Barbola *de dictionibus, dictione 296. & 358.* 7

Deindè

8 Deindè quia semper relatio censetur fieri eo modo ut conveniat dispositioni factæ. *l. si negotium, C. de negot. gest.* ubi glossa, Paulus de Castro *lib. 2. cons. 18. num. 3. in fin.* & congruat voluntati disponentis, & relatum adæquetur referenti, juxta finem dispositionis. Panormit. *in cap. translatio, num. 3.* quem refert & sequitur Casanate *cons. 57. num. 37.* Iason. *in l. 1. n. 8. C. de liber. præter.* Hippolyt. Riminald. *lib. 4. cons. 358. n. 106.* Joan. Marian. Riminald. *lib. 4. cons. 348. n. 16.* Randensis *de Analogis. lib. 1. c. 34. n. 130.* & Princeps semper ad justitiam se refert, & in omnibus præsumitur velle quod à jure probatur. Menoch. *lib. 2. præsumpt. 10.* ubi probat ex Cyno, Alciato, Romano, Grammatico, Hippolyto de Marsiliis, qui tenent esse præsumptionem juris, & de jure pro Principe, & ideo mentio usus, & possessionis officii, vel privilegii, solùm ad justam referendum, non ad intrusionem.

9 Postremò, quia relatio denotat identitatem in omnibus, & per omnia, maximè cum dictionibus, *secundum, & prout*, vel clausula *Eodem modo*, facit *l. qui liberis. ff. de vulgari.* ibi: *Habet enim in se eandem conditionem similem superiori, leg. ait Prætor. ff. de re judic.* Bart. *in l. hoc edicto. ff. de postul.* Ruinus *vol. 2. cons. 101. n. 9.* Decius *consil. 262. in principio, vers. secundò facit.* Hondedeus *l. 2. consil. 69. n. 45.* Menoch. *de præsumptione, lib. 4. præsumptione 173. n. 10.* Rota *in novissimis*, apud Farinac. *decis. 455. num. 1.* Surdus *decis. 125. num. 1.* & dispositio referens declaratur, extenditur & restringitur juxta dispositionem relatam. Decius *in autò. si quis in aliquo documento. C. de edendo, ubi* Purpuratus *n. 42.* Idem Decius *consil. 66. num. 6.* Felinus *in cap. quoniam.* Abbas *num. 12. de officio delegati.* Rota Romana *diversi. 2. part. decis. 40. num. 6.*

10 Et adeò procedit, ut licèt aliquid diversum contineretur in relato, illud adæquatur concessioni relatæ, Bald. *in l. 2. n. 4. C. de error. Advocat.* Iason *in l. edita, num. 36. Codice de edendo.* Roman. *consil. 294.* Decius *cons. 539 num. 6.* & nota verba textus *in l. hac salubrima, C. de præposit. agent. in rebus, lib. 12.* ibi, *Cùm per absurdum perque temerarium sit hanc nostræ liberalitatem pietatis quemquam astuta interpretatione non ad augmentum præteritorum privilegiorum, sed diminutionem convertere*: & quemadmodum restrictio excluditur, ita etiam iniqua extensio ad injustam possessionem excludenda.

11 Facit, quia omnis obligatio in termino referente talis est, qualis in termino relato. Baldus & Imola *in l. si prior. ff. solut. matrim.* idem Bald. *in l. sanctio legum ff. de pœnis.* Ripa *in l. ait Prætor. §. si judex, ff. de re judic.* Decius *cons. 19. col. 3. & cons. 183.* Socinus *lib. 1. cons. 77. num. 6. & lib. 2. cons. 188.* Tiraquell. *gloss. 7. legum connub. vers. ex prædictis.* & confessio facta relatione ad instrumentum adeò ex illo regulatur, ut si valeat instrumenium, illa subsistat, aliàs secus. Romanus *consil 294. per tot.* & additio ibi, *verb. notabiliter.*

12 Et quomodo relatum adæquetur referenti in omnibus qualitatibus, ultra vulgarem *l. asse toto 77. ff. de hæredib. instit. l. à filio 25. §. testator. ff. de alim. legatis, l. ait prætor. §. si judex, de re judicata*, cum similibus: ubi notant communiter Doctores, & ultrà vide plura quæ cumularunt Tiraquellus latissimè post leges connubiales *gloss. 7. nu. 182. cum seq.* Peregrinus *vol. 2. cons. 16. n. 10.* Bertazolus *lib. 1. consil. civil. cons. 21. n. 26.* Burlatus *vol. 2 cons. 159. num. 21.* Peregrinus *de fideicommissis, artic. 16. n. 2.* multis D. Castillo *lib. 4. controvers. cap. 43. num. 9* post Iasonem, Rubeum, & alios docet Simon de Prætis *lib. 2. ult. volunt. interpretat. 4. dubitat. 2. solut. 2. num. 266.* Gratianus *1. tom. disceptat. cap. 28. n. 32.* Sforcia *consil. 88. num. 31.* & ego plura notavi 1, *parte allegat. 14. n. 2. 9. & 11.* quæ ad hoc omnino videnda, & in Senatu regalis Patrimonii, ita pluries obtinui

ALLEGATIO LXXV.

Fiscus præfertur pro credito institutioni majoratûs, qui factus cum reservatione alienandi.

1 *Majoratus semel institutus ex acceptione primi successoris, manet irrevocabilis.*

2 *Majoratus qui non potest revocari expressè, etiam nec tacitè contrahendo debita.*

3 *Majoratûs successor non erit obligatus debitis defuncti, quando fit per contractum irrefragabilem inter vivos.*

4 *Alienatio quæ fit in majoratûs perniciem, censetur prohibita.*
l. sicut. §. sed si permiserit, ff. quibus mod. pign. vel hyp. solvit.
Facultas concessa ad aliquem finem, debet ad unguem observari.

5 *Alienatio permissa, ut aliquid ex pretio fiat, an emptor teneatur curare, ut in illud convertatur.*

6 *Majoratus est revocabilis, quando in ipsa institutione ejus institutor reservavit facultatem revocandi.*
l. 17. Tauri.
l. 44. Tauri.

7 *Reservatio facta alienandi bona, ex quibus majoratus fit, conservat institutori jus quod antea habebat.*

8 *Arbitrio alicujus relictum liberam voluntatem inducit.*
l fideicommissa 11. §. si fideicommissum, vers. quamquam ff. de legat. 3.
l. fideicommissaria libertas, ff. de fideicomm. libert.
l. cum quidam ff. de legat. 3.
l. 29. tit. 9. p. 6.

9 *Alienatio reservata fieri potest, etiamsi fraude alienetur, reservantis alienationem bona possunt vendi pro solvendis ejus debitis.*
l. cùm fidei hæredis ff. de fideicomm. libert.
l. peto, §. Prædium ff. de leg. 2.

10 *Alienationis nomine continetur, qualibet hypotheca vel obligatio bonorum.*
l. fin. C. de rebus alien. non alienandis.
l. cùm hic status, § si maritus, Digest. de donat. inter.

11 *l. 1. ff. in quibus caus. pign. vel hypoth. tacitè contrahatur.*
l. obligationi. ff. eodem.
l. est differentia ff. eodem.
l. 1. C. de servo pign. dato.

12 *Reservationis jus antecedit.*

13 *Clausula quæ in dispositione adjiciuntur, inesse videntur.*

14 *Voluntas testatoris colligitur ex inferioribus verbis testamenti.*
l. quamvis, C. de fideicommissis.

15 *Majoratus est revocabilis in casibus l. 17. & 44. Tauri.*

16 *Emptores bonorum quæ permittuntur vendi ob aliquem finem, non tenentur ad hoc ut finis ſequatur.*
l.1.§.non autem,ff.de exercit. actione.
l fin.ff. eodem.

17 *Mutuans Procuratori qui habebat mandatum ut reciperet mutuum ut domino ædificium fiat, qui dedit pecuniam, ſecurus eſt, etiamſi ædificium non fiat.*

18 *Alienatio permiſſa ut ſubrogaretur pretium in majoratu,ut vellet,alienans non inducit conditionem,ſed modum.*

19 *Voluntatis verbum ad liberam refertur.*

An ſit quis majoratum feciſſet cum facultate diſponendi & alienandi bona uſque ad mortem ſuam, ſi poſtea cum fiſco contraxit, & ejus vectigalia adminiſtravit,bona obligando,utrùm fiſcus debeat pro credito ſuo præferri in eis bonis ſucceſſoribus majoratûs.

PRo majoratûs ſucceſſore adducebatur, quia ſemel inſtitutus majoratus ex acceptatione primi ſucceſſoris non poteſt diminui,vel revocari,etiam ex ſimultaneo conſenſu inſtitutoris, & primi vocati. Molina *lib.4.de primogeniis c.5. n.75. Verſ. in ſecundo caſu.* Gutierrez *lib.2.practic.c.52.ex num.4.* D. Caſtillo *tom.4.cap.5.num.23.& ſequent.& cap.35.n.46.* Gratian. *tom.2. diſcrept.c.332.* Amato *var.cap.12.num.11.& cap.30.num.17.* Cutellus *deciſ.5.num.52.verſ. quæ ego magis,& n.53.* Menoch. *de rectafend. interpretatione,cap.23. partit.2. n.42. cum quatuor ſequentibus*, ubi allegat Menoch. Fontanellam,& alios, Cancer. *tom.1.c.8.de donat. n.56. verſic.ſi vero,& n.58.& 154. in 2.editio.* Hermoſilla *ſuper leg.7. tit.4. part.5.gloſſ.4. numero 15. & 16.* 1

Et hoc procedit,quia donatio quando fit jure majoratûs,eſt diſtributa in omnes familiæ,& cum acceptatione primi,irrevocabilis remanet quoad omnes. Et quemadmodum non poteſt revocari majoratus expreſsè,etiam nec tacitè contrahendo debita, ex traditis à Franchis *deciſ.339.Vtrùm ex prædictis.* Additio ad Theſaur.*deciſ.70.* Mantica *de contract. tom.2. l.13.tit.7.n.8.& 9.* quatenus argumentum proponũt de alienatione expreſſa ad tacitam, quæ reſultat ex debitis contractis. D. Caſtillo *tom.1. de uſufructu,c. 39.n.42.* ubi infert ad donationem perfectam ut ſicut expreſsè non poteſt revocari, ita nec tacitè. Bardellus *conſ.75.num. 32.lib.1.* Natta *deciſ.25. n.19. & 20.* 2

Et in terminis Molina *lib.1.de primogeniis, c.10. n.1.uſque ad 10.* poſtquam diſtinguit ad hoc, ut ſucceſſor majoratûs maneat obligatus debitis fundatoris,an majoratus fieret de quota bonorum,vel de univerſis bonis,vel de certa parte eorum,aut de re particulari,vel de parte,aut quota hæreditatis, & *n.10.* cum Anton.Gomezio & Peralta limitat prædictum, quando majoratus ſit per contractum irrevocabilem inter vivos,quia tunc ſucceſſor non erit obligatus debitis & hypothecis contractis poſt fundationem majoratûs reddens rationem,quia ſicut majoratus expreſsè non poteſt revocari,ita nec tacitè debita contrahendo:idem repetit Molina *lib.4.cap.2.n.28.* Gutierr.*de jurament.confirmat. p.3.cap.15. num.24. & lib.2.practicarum q.5. num.2.* Mieres *p.1.q.24.n.116. 117.& 125.* Avendaño *in l.21. Tauri gloſſ.1. n.15.* Matienzo *in l.6.gloſſa 3. n.21.tit. 6. lib.5.* Molina Theolog.*tom.3.de juſtitia & jure,diſputat.640.n.5.* D.Caſtillo *tom.4.cap.35. n.39. & tom.5.2.p. c.161. n.29.verſ. cùm inquam ita ſtatuiſſet.* Azevedo *in l.1. n.34.tit.6 lib.5.Recopilationis*, additio ad Molinam *d.cap.10.n.11.* ubi adducit ultra prædictos,Angelum, Velaſquez,Burgos de Paz,Matienzum, Peregrinum, & alios. 3

Tum etiam,quia reſervatio facultatis alienandi bona facta ab inſtitutione majoratûs,ita accipienda eſt, ut alia bona in majoratu ſubrogentur ad ejus majus augmentum,& inſtructionem,non deſtructionem, & quælibet alienatio, quæ ſit in perniciem majoratûs, cenſetur prohibita, *arg.l. ſicut, §.ſed ſi permiſerit, ff.quibus modis pignus,vel hypothec.ſolvi.* ubi conſenſus creditoris,ut res ei obligata vendatur, non extenditur,ut illa poſſit donari;& hoc fortè,quia venditor ex venditione pretium recepturus erat, quo idoneior reddebatur ad ſolvendum debitum,ut notavit Bart. *ibi n,2.* qui tenet facultatem conceſſam Eccleſiæ, ut poſſit vendere pro ſatisfaciendo ſuis creditoribus, non extendi ut ejus virtute poſſit permutare,quia intervertitur finis facultatis, quod latè exornat Lambertinus *de contractib.gloſſ.7.n.20.* Manentus *vol.1. conſ.17.n.27. & 28.* & mutuans in hoc caſu debet curare de ſolutione creditoris antiqui, ut probavit Rota apud Ludov. Cenzium *deciſ.8. n.10. & 11. & deciſ.29.num.1. & deciſ.287.n.4.* Additio ad D.Ludov.*deciſ 511.n.33. ad finem.* 4

Et emptores in hac ſpecie curare debent, ut pretium ſubrogaretur in eo,ad quod venditio permiſſa, aliàs non eſſent ſecuri, ex doctrina Innocentii *inc.1. de depoſito* ubi tradit eum, qui contrahit cum Eccleſia in mutuo,depoſito,vel emptione rei quæ venditur ad ſolvendum debitum Eccleſiæ, debere eſſe ſolicitum,ut pretium in id convertatur, ut notarunt plures relati à Molina *lib.4. de primogeniis cap.4. numero 20.* & pro eadem re Avendañum,Gregorium Lopezium,D.Covar.& Gratianum refert additio ad Molinam *ibi* Antonius de Amato *lib.1. var.cap.3. n.52.* Si igitur id procedit,quia intervertitur finis facultatis, quando magis hypotheca rerum majoratûs non ſuſtinebitur, cùm inde ipſius majoratus inſtitutio eludatur. 5

Verùm,prædictis non obſtantibus, jus fiſci in hoc caſu certiſſimum eſt,quia licèt majoratus eo modo fieret,ut irrevocabilis maneret,veluti quãdo ex cauſa onerosa matrimonii, vel alia fieret, tamen ex noſtris legibus,quæ irrevocabilitatem concedunt, id limitatur quando in ipſa fundatione majoratûs ſit reſervatio,ut poſſit ejus inſtituror bona alienare, quia tunc manet irrevocabile primogenium,ut expreſsè probatur *l.17.Tauri.* eis verbis *que el dicho tercio no ſe pueda revocar ſi no reſervaſſe el que lo hizo en el miſmo contrato el poderlo revocar*, & idem probat *leg.44. Tauri*, ibi, *Salvo ſi en el poder de la licencia que el Rey le dio eſtubieſſe clauſula para que deſpues de hecho lo pudieſſe revocar. O que al tiempo que lo hizo el que lo inſtituyo reſervaſſe en la miſma eſcritura que hizo del dicho Mayorazgo el poder para lo revocar que en eſtos caſos mandamos que deſpues de hecho lo pueda revocar.* 6

Et ratio eſt,quia reſervatio hæc bona alienandi facta ab eo,qui majoratum inſtituit, ei conſervat jus quod antea habebat,ex Bart. *in l.penult. C. depoſiti.* 7

Beccius *conſ.*74. *n* 16. & 34. Menoch. *conſ.*2. *n.*57. Surdus *conſ.*152.*n.*29. & *conſ.*402.*n.*4. & quemadmodum poſſet ante majoratûs inſtitutionem bona alienare, ita poſtea ex dicta reſervatione facere poterit,ut expreſsè reſolvit & probavit D.Caſtillo *tom.*4. *controv.c.*16.*n.*26.& 27.*cum ſeqq.*

8 Maximè quando,ut in hoc caſu,in ipſa diſpoſitione fuerunt verba,ut de ipſis bonis diſponeret fundator juxta illius arbitrium, quo caſu liberè facere poteſt, quia omnia illius ſunt voluntati relicta, arg.*leg. fideicommiſſa* 11.§ *ſi fideicommiſſum,verſ.quanquam, ff.de leg.*3.*l fideicommiſſaria libertas. ff. de fideicommiſſariis libertatibus, leg. cùm quidam, ff. de leg.*29. *tit.*9.*part.*6. ex Menochio, qui Bartolum,Aretinum, Nattam,Zabarellam, Afflictum,Felinum, Iaſonem, Decium & alios adducit,cum Surdo,Molina & Gregorio Lopezio probavit D.Caſtillo *tom.*4.*controverſ. cap.*36.*n.*47.

9 Et prædicta alienatio quæ reſervata eſt,fieri potuit etiamſi fieret fraudulenter,ex notatis à Surdo *conſ*10. *num.*20. *cum ſeqq.* & quæcumque bona remanſerint ipſius, qui reſervationem fecit, poſſunt rectè vendi pro ſolutione crediti cui bona obligaverit, ex *leg. cùm fidei hæredis, ff.de fideicommiſſ. libert.leg.peto.*§. *prædium,ff.de leg.*2.D.Molina *lib.*1.*de primog.cap.*10. *num.*2.Surdus *conſ* 351.*num.*12.Giurba *deciſ.*31.*n.*3. Fuſarius *de ſubſtit. q.*541.*n.*5. D. Valenzuela 1.*tomo conſ.*60.*n.*80. D. Caſtillo *tom.*5.2.*p. cap.*161.*n.*23. & alii plures, quos refert additio ad Molinam *d. t.*10.*num.*2.

Præterea, quia nomine alienationis continetur 10 quælibet hypotheca,vel obligatio bonorum,ut probatur expreſsè *leg.fin.Cod.de reb.alienis non alienan. leg.alienatũ,ff.de verb. ſignificat.*& facit *leg.cùm hic ſtatus,*§ *ſi maritus,ff.de donat.inter* ibi,*Si maritus ea quæ donaverit pignori dederit, utique eum pœnituiſſe dicimus,licèt dominum retinuit*;& nomine *venditionis* vel *alienationis*,comprehenditur pignoris datio. Molina *lib.*4.*de primog.cap.*5.*n.*18.Mieres *de majorat.*4. *p.q.*1.*n.*18.

11 Quia proximè eſt alienationi hypotheca,vel pignoratio.*leg.*1.*leg obligationi,leg.eſt differentia,ff.in quibus cauſis pign.vel hypothec.leg.*1.*cum ſeqq.C.de ſervo pignor.dato.* Bart.*in leg. rem,n.*10. *ff.de adimend. legat.* Covarr.*lib.*2.*variar.cap.*16.*n.*7. Avendaño *de cenſibus, cap.*57.*n.*10. & *cap.*76.*n.*3. Neguſantius *de pignor.*2. *part. membr.*3. *n.*70. quippe idem eſt facere alienationem, vel actum ei proximum, ex quo alienatio ſequi poſſit, ex gloſſa *in l.ſi ita quis,*§. *ea lege. ff.de verb.obligat.* Surdus *conſ.*10.*n.*22.ubi ex Socino comprobat.

12 Et reſervatio id operatur, quia, ut inquit Cravetta *conſ.*226.*n.*6. *Reſervatio præſupponit jus reſervatum antecedere,quia quod non eſt,reſervari non poteſt,aliàs nullius momenti eſſet reſervatio*, ut in ſpecie notavit Peralta *in l.*3.§.*qui fideicommiſſam,n.*128 *ff.de hæred. inſtit.*ubi concludit,*ut ſi facultate regia data ad faciendum majoratum, detur facultas revocandi ad libitum, uſque ad mortem, & poſt factum majoratum contraxit debita,tenetur ſucceſſor ſolvere talia debita,*ut in terminis ita deciſum extat per Senat. Aragon.apud Seſſe *dec.*185. *per tot.* maximè *n.*10. *verſ.pro contraria parte.*ibi,*Rurſus,quia ſi donatores,qui ſibi reſervarunt dictam quantitatem, non poſſunt vendere & hypothecare bona ad deducendam, & cum effectu retinendam dictam quantitatem,eluſoria redderetur dicta retentio, & ne hoc inconveniens ſequatur,& ut retentio intelligatur ſecundùm ſubjectam materiam,dicendum eſt donatores potuiſſe vendere & hypothecare bona donata, ut dictam retentionem in effectu facere poſſent.*

Vnde conſtat, rectè potuiſſe bona hæc fiſco obli- 13
gari, quia in ipſo majoratu hoc reſervatum fuit, & clauſulæ quæ in ipſa diſpoſitione adjiciuntur, ineſſe videntur,ut illud,& non aliud oporteat obſervari.*cap. porrò,cap.recipimus,de privileg.* Baldus *in cap.*2. per textum ibi,*tit.de ſucceſſio.feud.* Abbas *lib.*1.*conſ.*85. *n.*9 Surdus *conſ.*137.*n.*25. Molina *de primog. l.*1.*c.*2. *num.*27 *& lib.*3 *cap.*7.*num.*12.& ejus Additionator Avendaño *in l.*40.*Tauri gloſſ.*18. Vivius *deciſ.*336. *n.*2. *cum ſeqq.*

Præſertim, cùm major tûs inſtitutor adjeciſſet,il- 14
lum facere ex bonis quæ remanerent ſuis debitis ſolutis, quo apertè inſinuari videtur jus fiſci, ut poſſent ei bona obligari, quia ex inferioribus verbis teſtamenti teſtantis voluntas eſt interpretanda, & quod teſtator ſenſerit, colligi poteſt, ut ex *l.quamvis,C.de fideicommiſſis*, tradit Mantica *de conjecturis ultimar. voluntatum lib.*6.*tit.*13.ubi plura congerit.

Nec quæ in contrarium expenſa aliquid obſtabunt, 15
quippe ex ſola hypotheca, vel pigneratione rerum majoratus non admittimus illum poſſe revocari;ſed quia id expreſsè cautum fuit in ipſa fundatione majoratus,& ex diſpoſitione *legum* 17.& 44.*Tauri.*

Nec etiam obſtabit,ut quoties alienatio fit rei pro- 16
hibitæ,ut majoratus, debeat is,in quem alienatur,curare ut in utilitatem majoratus pretium convertatur, ut *ſuprà* notavimus,quippe, ultra quàm in hoc caſu, res non eſt prohibita alienari,quæ ex ipſa reſervatione alienari permittitur,longè verius eſt emptorem rei ad id non teneri, ut tenuit expreſsè Molina *lib.*4. *de Hiſpan.primog. cap.*4.*n.*22. argum.*l.*1.§.*non autem, leg. fin.ff. de exercitoria actione*, pluribus exemplis comprobat Surdus *deciſ.*156. *per totam*, & maximè ex doctrina Bartoli *in leg.alio, n.*24. *ff. de alimentis legatis*, ubi qui emit à teſtamentariis bona quæ venduntur,ut debitis defuncti ſatisfiat,ſecurus eſt,etſi debita non ſolvantur.

Et idem Bart.*in leg.doli mali,*n 8. *ff.de novat.*tra- 17
dit eum,qui dedit pecuniam Procuratori alicujus,qui habebat mandatum,mutuam accipiendi,ut ædificium domino fieret, adhuc obligat dominum, etſi ædificium non fiat,& poſt Molinam, quem refert Surdus, idem tenet D. Alex. Ludoviſ. *deciſ.*511.*num* 9 *cum ſeqq.*& ejus Additionator Oliverius Beltraminus *ibidem,num.*33.& Patrem Molinam,Oſaſcum,Manentum, Pinellum, Avendañum, & Gregor. Lopezium refert Additionator ad Molinam *d.n.*22.

Quod magis procedit, quia in hoc caſu reſervatio 18
abſoluta fuit: ſed etiãſi ita fieret reſervatio,ut poſſet alienare,ad hoc ut ſubrogaret pretiũ in ipſo majoratu,*ut vellet*,quia tunc alienatio mero jure valet quando ſubrogatio non eſt adjecta in vim conditionis,ſed in vim modi, ut rectè notavit Surdus *d. deciſ* 156. *n.*6.cis notandis verbis.*Rurſus in facto præſenti licentia fuit conceſſa non ſub conditione,ſed ſub modo, ita tamen quòd pretium vertatur in emptionem alterius rei ſubroganda,in locum ejus, quæ ſubjecta erat fideicommiſſo; dicitur enim modus quando implendum eſt onus poſt jam quæſitum emolumentum.leg.cùm tale,*§. 1. *ubi Bartolus.ff.de condit.& demonſtrat,idem Bartolus in leg.quibus diebus,*§. *Termilius ff.eodem tit.&c.quando autem conſenſus ſub modo eſt præteritus, tunc conſentiens videtur fidem ejus ſequi,cui modum adjecit, & ideo ſi non impleatur,non agitur contra tertium,ſed contra implere debentem, ut declarat Bart.in dict.leg. ſicut.*§.*illud videamus ff.quibus modis pignus vel hypotheca ſolvitur,ubi diſtinguit inter modum & conditionem,quia quando per conditionem tunc non videtur ſecutus fidem;quando verò per modum, videtur ſecutus, & ideo primo caſu implemento non ſequuto, con-*

ſenſus

sensus non præjudicat, secundo verò præjudicat quoad hoc non detur actio contra possessorem: si ergo, in proposito præjudicabit quoad hoc, ut venditer teneatur, ut non ut teneatur emptor.

19 Idque meliùs locum habebit, quando, ut in præsẽti, adjecta fuit clausula ad subrogationem, *si vellet*, vel *ut voluerit*, majoratus institutor, quia id totum refert casum ad ejus arbitrium, & liberam voluntatem, ex *l. cùm quidam. ff. de legat. 2. l. fideicommissaria libertas. ff. de fideicommiss. libertat.* Angel. *in § bona fidei, col. 6. vers. veluti. Inst. de actio.* Felin. *in cap. 51. de constitut.* Andr. ab Exea *n. 396.* Afflictis *decis. 371. n. 8.* Puteus *de syndicatu, tit. de arbitrariis, n. 10.* ex pluribus Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæst. 7. & cons. 406. n. 14.* ac perinde bona pignerando, vel alienando voluntatem suam explicare videtur, ut nolit subrogare, maximè cùm declaravit sua debita quæ tempore mortis manerent, esse solvenda.

ALLEGATIO LXXVI.

Primogenium institutum ex duabus partibus bonorum tempore mortis, interim ante mortem non impedit bona fisco obligari.

1 *Primogenia rectè ex causa matrimonii in filiis possunt fieri.*
l. quoties. ff. solut. matrimonio.
l. ex morte, in fin. ff. de pact. dotal.
l. avia, C. de jure dot.
l. 17. & l. 44. Tauri.

2 *Majoratus causâ matrimonii factus, ejus pars est, & ut matrimonium irrevocabilis.*

3 *Pacta, ut quod matrimonii causa filio promissum non petat filius, non valent.*

4 *Filius cui ex causa matrimonii factus majoratus, non potest ejus revocationi consentire in præjudicium successorum.*

5 *Majoratus factus ex duabus partibus bonorum; quæ supererent tempore mortis, videtur in tempus mortis collatus.*
l. in tempus 62. ff. de hæred. instit.
Bona dicuntur deducto ære alieno.
l. subsignatum, §. bona. ff. de verb. significat.
l. mulier bona. ff. de jure dot.
l. non possunt. ff. de jure fisci.
l. fin. § sin autem æs alienum, C. de bonis quæ liberis.

6 *Reliquum relictum quomodo accipiatur.*
l. item quod Sabinus, §. 2. ff. de hæred. instit.
l. deducta 58. §. quod ex hæreditate, ff. ad SC. Trebell.

7 *l. cùm pater 79. §. dulcissimis. ff. de leg. 2.*

8 *l. deducta § fin. ad SC. Trebell.*

9 *Majoratus qui est irrevocabilis quoad institutionem ejus, est irrevocabilis quoad legem.*
l. 17. Tauri.
l. 23. Tauri.
l. 7. tit. 6. lib. 5. Recopil. & n. 11.

10 *Tertium & quintum considerandum, ex bonis quæ fuerint tempore mortis.*

11 *Majoratus factus ex tertio & quinto, debet censeri diminutus bonis diminutis.*
l. 8. tit. 4. p. 5.

12 *Bona quæ tempore mortis fisco obligata, non considerantur quoad computationem tertii & quinti. l. 25. Tauri.*

13 *Augmenti & diminutionis eadem ratio.*
l. nihil tam naturale. ff. de reg. juris.

14 *Constituti clausula videtur transferre possessionem & usumfructum.*
l. quisquis, C. de donat.

15 *l. si stipulatus. ff. de usuris.*
l. in conventionibus 52. ff. de verb. obligat.

16 *Satisdatio judicialis etsi verbis amplissimis, non extenditur ultra decretum ex quo est data.*
l. 7. tit. 20. lib. 2. Recopil.
l. 22. Tauri.

17 *l. fin. §. Lucius, de donation.*

18 *Constituti clausula an possit effectum habere in bonis futuris.*

19 *Constitutum in bonis futuris est conditionale. Retrotractio non habet locum cum tertii præjudicio.*

20 *Donatio quæ confertur in mortem cum clausula,* De constituto, *non habet effectum, nisi sequuta morte.*

21 *Constitutum conditionale nihil operatur ante adventum conditioni.*

22 *Assignatio bonorum promissionis sequitur naturam promissionis.*

23 *Donatio rei certæ differt à donatione tertii & quinti*

24. *l. 21. Tauri.*

25. *l. 29. Tauri explicatur.*

26 *l. 29 Tauri procedit in dote, donatione propter nuptias, vel aliis donationibus certis.*

27 *l. 29. Tauri non procedit in donatione tertii & quinti.*

28 *Majoratus qui fiunt ex tertio & quimo, non censentur facti, nisi liquidatio fiat tempore mortis feudatoris.*

Primogenio instituto ex causa onerosa pro matrimonio filii de duabus partibus, ex tribus bonorum parentum, quæ haberent tempore mortis, cum clausula, De constituto, *an si ante mortem fiscalibus juribus bona obligarentur à parentibus, possit majoratus aliquo modo fisco præferri.*

PRo ea sententia, ut majoratus semper sit præferendus, faciunt hæc pacta & conventiones matrimonii causâ valere, ut majoratus fiat in filiis, qui nuptiis collocantur, & ejus descendentibus, ut pro validitate nuptialium pactionum de jure communi sunt jura expressa *in l. quoties. ff. solut. matrim. l. ex morte, in fine. ff. de pact. dot. l. avia, C. de jure dot.* Gabriel *vol. 1. consil. 58.* Surd. *consil. 113. per tot.* Menoch. *cons. 1154. n. 1. cum seq.* & in multis provinciis inter Nobiles hujusmodi pacta frequentantur. Guid. Papæ *decis. 267 & 505.* Fontanella *de pactis nuptialibus 1. tom. claus. 4. gloss. 9. 4. part. num. 16.* & in majoratibus hæc pacta probarunt, *l. 17. & 44. Tauri* Avendaño *in d. l. 44 gloss. 16. n. 18.* Angulo *in l. 2. tit. de las mayoras, gloss. 2. n. 4.* plures cumulat D. Castillo *tom. 4. controvers. cap. 37. n. 35.*

Majoratus verò qui ita fiunt ad contrahendum certum matrimonium, ipsius pars censentur, & ita velut matrimonium, ita majoratus irrevocabiles manent. Tellus Fernandez *in d.l.17.* Guido Papæ *decis.* 145.*n.*2.*vers.sed his non obstantibus.* Franchis *decis.* 205. Vivius *lib.*2.*decis.*257. Menoch.*consil.*203.*n.*5. Fontanella *de pactis nuptialibus, tom.*1. *claus.*4. *in principio,n.*10.*& gloss.*1.*n.*19 Leo *decis.Valent.*137. *num.*17.*&* 18.Muta *decis.*25 *num.*4.*&* 5.Gratianus *disceptat.forens.tom.*5.*cap.*984.*num.*24. Giurba *ad statuta Messanæ,cap.*1.*gloss.*8.*num.*74.Cancer.1.*tom. var.cap.*8.*n* 219.

Quod adeò verum est, ut etiam ex voluntate & consensu donatoris, & donatarii non possit revocari, ex doctrina Bald.*in l.si Præses. C. de donat.vers.tamen bene dico.*ibi, *Quòd si Magister fecerat poni bona sua in æstimo filiorum, non animo donandi, sed ad hoc ut inspicientes æstimum credant filios ditiores, & sic honorabiliores ducant uxores, hic dolus consensui æquiparatur, & inducitur donatio matris in filios.* Ex quibus ab omnibus communiter resolvitur scripturas factas à filiis in favorem parentum ut meliorationibus eis factis juvari nõ possit, non valere in præjudicium suorum uxorum quando contrahunt, & ita posse revocari.Franchis *dict.decis.*205.Tello *in l.*17.*Tauri,n.*72. *&* 73.Gutierrez *de juramento* 1.*part.cap.*59.*n.*13 *&* 14. Sanchez *de matrimon. lib.*6.*disputat.*32. plenè Giurba *ad statut. Mediolanens.cap.*1.*de gloss.*8.*n.*71. 72.73.77.*&* 78. *cum seq.* Leo *dict.decis.*137. *n.*20. D.Castillo *tom.*5. *cap.*119. *n.*13. Amato *resolut.*30. *n* 12.Muta *decis.*25.*n.*5.6 *&* 7.Paschal *de patria potest.*1.*part.cap.*4.*n.*37. Gratian. *tom.*5.*cap* 924.*n.*6. *usque ad* 9.*&* 33.*&* 34.*cap.*985.*n.*29 *&* 30.

Et in terminis majoratum factum contemplatione matrimonii ex prædicta cautela non fieri revocabilem, tenuerunt Molina *lib.*4. *de primog. cap.*2. *n.*18. Mieres 1.*part. de majorat. quæst.*22.*n.*299. *usque ad* 239.Leo *d.decis.*137.*n.*19.Anton.Monach *de recta feudi interpretatione, cap.*23. *part.*2.*n.*8. *&* 9. Nec filius potest consentire, ut alia onera majoratui imponantur in præjudicium successorum. Mieres *d. q.* 22.*n.*231.*&* 232.Sanchez *lib.*6.*de matrimonio, disputat.*32.*per totam.* Giurba *dict.gloss.*8.*n.*75 *&* 76. Nec potest patri alienanti prædicta bona consentire, & venditio non valet. Fontanel. *dict.*1. *tom.claus.*4. *gloss.*1. *n.*73. Giurba *ubi proximè num.*82. unde nec consensu contrahentium potest majoratus dissolvi in præjudicium descendentium illius matrimonii, ut ex eorum conventione potuissent bona hypothecæ subjici, ut fiscus præferatur.

Sed nihilominus in hoc casu certissimum est fiscum esse præferendum in debitis contractis, in quibus bona ei sunt pignori obligata, quia cùm majoratus fieret ex duabus tertiis partibus bonorum quæ tempore mortis supererent, videtur majoratus conferri in tempus mortis, ex regul. vulgari legis, *in tempus* 62.*ff.de hæred.instit.* Bartol.*in l.si constante.*§ *quotiès, n.*3.*ff.solut.matr.* Sarmient.*lib.*5 *select.ad l.Gallus, in princ.n.*4.*&* 7.*ff.de liber.& posth.* Molina *de primog. lib.*2.*c.*7.*n* 42.Greg. Lop *gloss.penult.l.*39 *tit.*9.*p.*6. Carpoll.*cautela* 38.Cacheran.*decis.*130.*n.*8.Tiraq.*legum connubial. gloss* 8. *num.*161. ut solùm remanere videantur bona quæ supererent, subducto ære alieno, tempore mortis, quo contractus, & bonorum liquidatio collata fuerunt, & ita postquam fisco satisfactum fuerit, ex regula legis, *subsignatum* §. *bona. de verb. signific.l.mulier bona. ff.de jure dot l.non possunt.ff.de jure fisci.l.fin.*§ *fin autem as alienum C.de bonis quæ liberis.* Surdus, Giurba, Gratianus, Caldas Pereira, Gutierrez, Cardoso, Mexia, & D.Pichardo, quos refert Velasco *axiomatum juris verb.bona,* Rebuffus, *in l.bonorum appellatio* 49 *ff.de verb.signific.* junctis quæ notarunt Gutierrez *lib.*3.*pract.quæst.*60.*n.*3. *&* 10. post Bart.*in l.si constante,n.*1 *ff.solut.matrim.* Iasonem *in* §.*item si quis.n.*51.*instit.de actio.*

Adeò quidem, ut si nulla bona supererent tempore mortis, nullius momenti reddatur dispositio, ex tex. *in l.item quod Sabinus.*§.1 *ff.de hæred. instit.* ubi distributo asse inter institutos, & postea alio instituto, eis verbis, *ex reliqua parte hæres esto,* tradit Iurisconsultus, *quoniam cùm nihil reliquum sit, ex nulla parte hæres erit,* & facit textus elegans *in l.deducta* 58. §. *quod ex hæreditate. ff. ad Senatusconsult. Trebellian.* ubi qui gravatur restituere quod supererit ex hæreditate, non debet restituere fructus, & ratio est, *cùm ea verba quæ ad diminutionem adjecta, fructuum augmentum non recipiant,* quod videtur denotari illud quod est conferre majoratum in tempus mortis, ut fiat ex duabus tertiis partibus, quæ tempore mortis supererant, respicere diminutionem majoratûs, ut ex eo non possit detrahi debitis & obligationibus antèa in favorem fisci contractis, argumento eorum quæ notarunt Socinus junior, Simon de Prætis, Decianus, Cephalus, Hippolytus Riminaldus, Pedroch. Marcabrunus & Peregrinus quos refert D. Castillo *tom.*4.*controvers.cap.*40 *num.*15.

Et pondero similiter textum *in l. cùm pater* 79.§. *dulcissimis, de leg.*2.ubi cum quis relinqueret fratribus suis omne quod ex maternis bonis ad eum pertineret, quidquid ex eis bonis alienasset, fideicommisso non comprehenditur. Adde quæ notarunt Bart. *in l.demonstratio* §.1.*n.*18.*ad fin.ff.de condit.& demonstr.* Forner. *lib.*1.*solutio.cap.*3.Gregor. Lop.*gloss.*95. *l.*26.*tit.*16.*part.*3. Didacus Perez *gloss.*5.*in l.*1.*tit.*4. *lib.*3.*ord.* Azevedo *conf.*1.*n.*32.

Et facit *d.l.deducta,*§. *fin.ff.ad Trebell.* ubi gravatus restituere quod ex hæreditate supererit, si quid hæreditaris hypothecæ, vel pignori suppositit, non tenetur id redimere, si absque fraude fecerit. Vide Cujac. *lib.*2.*observat.cap.*10. *&* 20. & quod ex Ruin.*lib.*4. *conf.*163.*ad fin.*& aliis notavit Menochius *lib.*3.*præsumpt.*32.*n* 4.& quod in hærede admissum est, multo magis procederet in ipso institutore primogenii ad ejus bonorum alienationem, cùm quis sibi reservavit de bonis disponere, & ex eis quæ supererent tempore mortis, voluit instituere majoratum, & ipse bona fisco obligavit; nam ex doctrina Alberici *in Dictionario, verb.reliquum,* hoc verbum refertur ad nihil, si nulla bona supersint. Et quamvis Surd. *conf.*308.*n* 42. *&* *decis.*65 *n.*4 tradiderit reliquum comprehendere totum quod erat tempore contractûs, id non procedit, quando reliquum confertur in certum tempus, ut in hoc casu tempore mortis, & facultas alienandi & obligandi bona reservata fuit.

Præterea nam utcumque majoratus censeatur irrevocabilis, id procedit quoad potestatem eorum, qui majoratum instituerunt, non verò quoad dispositionem legis, nam ea multoties limitat majoratũ, quod non posset facere fundator, ut animadvertit Molina *lib.*4.*de Hisp.primog.cap.*2.*n.*80. & probatur apertè *l* 17.*Tauri,* ubi postquam expressum fuit, ex quibus casus manet irrevocabilis majoratus, statim subjungit limitationem duobus casibus, quando reservatio fieret alienationis bonorum, aut ex alia causa propter quam ex legibus nostris donationes perfectæ revocantur, & ponit exemplũ D. Molina *lib.*4.*de primog. cap.*2.*n.*82. ad hoc ut majoratus, qui aliàs irrevocabilis erat ex hominis dispositione, possit revocari ex ipsa lege, videlicet quando majoratus fieret ex tertio & quinto, & ex post facto bona diminuerentur; nam

cùm

cùm ex natura meliorationum proveniat,ut valor bonorum attendi debeat tẽpore mortis,non verò quando promissio fit,ut decisum extat *l.23.Tauri*,quæ hodie est *l.7.tit.6.lib.5.Recop.*ideo quantumvis promissio & melioratio censeatur irrevocabilis, quia facta fuit ratione matrimonii,tamen ex lege revocabilis & minuenda pro rata diminutionis bonorum mortis tempore. Nota verba Molinæ ibi, *Secundus casus,ex quo majoratus semel perfectus,absque regia tamen facultate institutus revocari, seu limitari potest,est diminutio bonorũ instituteris ex post facto contingens.Cùm enim valor tertii & quinti secundùm tempus mortis æstimandus,atque considerandus sit,ex l.23.Tauri,consequens est,ut si eo tempore bona majoratus institutoris diminuta sint,majoratus etiam aliàs irrevocabilis effectus diminuendus sit pro rata diminutionis patrimonii ipsius institutoris,quod ex l.23.Tauri palam deducitur.*

10 Ex quo infert Molina *d.n.82.* explicationem ad id quod tradiderat *lib.1.c.10 n.11.*ut quod admisit quando pater ex contractu inter vivos facit majoratum tertii & quinti bonorum, cum clausula, ut revocari non possit;adhuc tamen possessor majoratûs obligatus erit ad solvendum æs alienum fundatoris,etsi post institutionem majoratus contraherentur ex eo quod ad tertium,ut quintum,ut deduci & computari possit,debeat mortis tempus attendi,ut colligitur ex verbis ibi,*eo namque casu cùm in tertium & quintum,secundum valorem bonorum,quæ tempore mortis superarint,considerandum sit ; constat ipsum majoratum pro rata debitorum quæ institutor denuò contraxit, diminuendum esse,sicque in effectu,ad eadem debita persolvenda majoratus successorem adstrictum remanere.*

11 Et hanc limitationem referunt,& sequuntur Ioan. Gutierr.*de juramento confir.3.part.c.15.n.33.vers.quæ limitatio.*Angulo *in l.5.gloss.4.n.1.& 2.*eis verbis,*maximè cùm tertium sit quota bonorum,l. subsignatum.§. bona.ff de verb.signif.& intellige debita hic priùs esse deducenda,non solùm quæ contracta fuerunt per meliorantem ante factam meliorationem,quantumcunque irrevocabilem;dum tamen debita necessaria fuerint citra dolum & fraudandi animum contracta; nam cùm melioratio sit judicanda secundùm bona relicta tempore mortis,interim meliorati libera administratio non interdicitur;dicam in l.7.infrà gloss.2. licèt contrarium inadvertenter tradiderit Mieres 1.p.quæst.24.n.25.& idem observat in l.7.gloss.4. n.1.* ibi, *al tiempo de su muerte. Poterit ergo pater interim disponere de bonis, seu quovis titulo alienare; omni fraude cessante,quod est notabile;nam re vera donatio tenuit à principio irrevocabiliter.l.1.supràs& tamen invito donatario possibile est quòd donatio evanescat,si parentis facultates cessante fraude decreverint,nam filius alienata revocare non poterit,& hoc tenuit Castillo hic in principio,& Gomez in l.17.Tauri.n.20.*Alvarado *de conjecturata mente defuncti lib.3.cap.2.n.6.in vers. ea tamen,* ubi in hæc verba scriplit,*Ea tamen quæ diximus circa diminutionem,vel extinctionem meliorationis jam factæ, eo casu intellige,quo mortis patris tempore bona ejus diminuta non reperiuntur. Cæterùm si diminuta reperiantur.cùm ex leg.23.Tauri,quæ hodie in nova legum recollectione habetur in leg.7.tit.6 lib.5.valor tertii & quinti secundùm tempus mortis considerari debeat diminutio ex post facto contingens ipsas meliorationes,& majoratus institutos usque ad tempus disponentis mortis minuit,easque ad ejus patrimoniam reducit ex debitis:ergo tam ex contractibus,quàm ex delictis postea ortis meliorationis , vel majoris ante facta diminutio fit,ut filiorum legitimæ omni tempore salvæ sint, & in earum fraudem aliquid fieri non possit,ut verificentur verba notabilis ,& ad hoc novè considerata l.8. tit.4. part.5.ibi,en tal manera que toda via sinque en salvo a los hijos la su parte legetima como despues de su muerte,*& post prædictos idem tenet & probat D.Castillo *lib.4.controvers.c.35.n.58.*

Vnde quoad computationem tertii & quinti, non 12
possunt bona considerari tempore mortis , quæ fisci pignoribus, hypothecis & obligationibus subjacent, cùm etiam in dote,donatione propter nuptias , & in aliis donationibus quæ ad collationem bonorum pertinet, adhuc ad deducendam meliorationem tertii & quinti non computantur bona quæ conferuntur,ex *l.* 25.*Tauri*,quia tempore mortis judicantur extra patrimonium ejus , qui fecit meliorationem , etsi postea conferre teneatur qui hæreditatis illius partem intenderit,consequi,ut ejus rei reddens rationem rectè consideravit D.Castillo *lib.4.controvers. cap.16.n.40.& 41.*quasi tunc melioratio non esset ex propriis bonis, sed ex alienis,quæ tempore mortis testatoris erant filiæ propter dotem , aut donatarii , quod idem in eis quæ obligata sunt, pignori, vel hypothecæ supposita similiter procedit.

Quod equidem eo argumento confirmatur ; nam 13
quemadmodum hæc bona , ex quibus tertium & quintum deducendum ad majoratum usque ad mortem ejus institutoris ære alieno diminuta fuerunt , si augerentur, deberet augmentum cedere in utilitatem tertii & quinti,quod in tempus mortis collatum fuit, ita & diminutionem debet dictum tertium & quintum sustinere,arg.*l.nihil tam naturale.ff.de reg.juris,* & in terminis probarunt Angulo *de meliorationibus in l.7 gloss.1. n.28.* & Matienzo *in d.l.7. tit.6.lib.5. Recop. gloss.6. n.6.* & post eos probavit D. Castillo *tom.4.controvers.d.cap.16. n.50.*ibi, *sicut tertium & quintum potest crescere in utilitatem & commodum meliorati , ita & decrescere in ejus damnum , ne res claudicare dicatur.*& idem D.Castillo similiter resolvit *d.tom.4.cap.35.n.52.*eis verbis.*Nam quemadmodum melioratio debetur filio meliorato,etiam ex bonis postmodum augmentatis , & ita commodo ejus cedit augmentum,sic etiam & minuitur si bona quoquo modo diminuantur , ut diminutio æqualiter ad eum pertineat ,* & faciunt quæ de eadem ratione augmenti & diminutionis notarunt Doctores per textum *ibi in l. si ex toto. ff. de legat.1.* Natta *cons.253. n.4.* Surdus *cons.255.n 3.& cons.128.n.10.*

Nec obstabit,si aliquis opponat,ut quamvis in pa- 14
ctis nuptialibus conventum esset, majoratum faciendum de duabus tertiis partibus bonorum quæ parentes haberent tempore mortis,tamen postea in instrumento , quod pro executione prædictæ conventionis factum,fuit majoratus institutus ex duabus tertiis bonorum partibus,quæ habebant, & haberent tempore mortis,aliquibus bonis specialiter designatis,& adjecta clausula,*De constituto*,ex qua cùm dominium & possessio transferatur,videtur non potuisse post nuptialem pactionem bona obligari ab institutore majoratus,qui ex dicta clausula videtur ususfructus constituisse,ex quo creditor,cùm pignori, vel hypothecæ bona supposita,excludendus,ut *argum. l.quisquis, C.de donat.*ex Decio, Parisio, Bologneto, Corneo, Menochio, Petro Gregorio, Tiraquello, Molina,Gregorio Lopezio,Rebuffo,Mascardo, & aliis pluribus probavit Ant. de Amato *variar. resolut.26.n.3.* maximè quando certa bona assignantur majoratui , ut in hoc casu factum fuit,juxta opinionem Anguli *de meliorat.in lib.7 gloss.4.n.4.*

Hoc autem quod urgere videtur, facile poterit ex- 15
plicari , si consideres quamcumque extensionem factam in instrumentis executionis pacti nuptialis esse limitandam,& reducendam,ad ipsum pactum,*argum. text.*

text. *in l. si stipulatus ff. de usuris*, ibi, *Quia non est verisimile plus venditorem promisisse, quam judicio empti præstare compelleretur, l. in conventionibus 52. ff. de verb. oblig.* eis verbis, *Enimverò prætoriæ stipulationes legem accipiunt de mente prætoris qui eas proposuit.* Et ibi, *Denique prætoriis stipulationibus nihil immutare licet, neque addere, neque detrahere.* Ex quo textu Bartolus desumit, ut si aliquid addatur, vel detrahatur ab eo quod non erat ab edicto Prætoris limitatum, vel aliqua lege, sed in judicis cognitione positum tunc remanet stipulatio prætoria, quæ solùm pendet ex mente Prætoris.

16 Ex qua ratione notavit Franchis *decis.* 208. *n.* 5. satisdationem judicialem, etsi ampliſſimis verbis conceptam, ad nihil aliud referendam, quàm quod comprehendit decretum, cujus virtute satisdatio datur, & id exp. esse respexit *l. 7. tit. 20. lib. 2. Recop.* ibi, *Y mandamos, que de aqui adelante no se de lugar que los escribanos de la audiencia estiendan las fiancas amas de lo contenido en los autos que los lueçes dieren*; unde ad pactum nuptiale adeò referenda institutio majoratus, ut si promittens & paciscens decederet, absque eo quòd majoratum institueret à jure, pro facto haberetur, virtute pactionis, *l* 22. *Tauri*, unde solùm majoratus referendus ad nuptialem conventionem.

17 Sed etiamsi majoratus fieret, & pactum nuptiale quibuscumque verbis generalibus, quæ possent comprehendere bona præsentia, & futura tempore mortis, cùm verè bona tradita non fuissent, licèt computatio bonorum fieri deberet tempore pacti nuptialis, adhuc tamen debita fundatoris majoratus prius deducenda sunt, quàm possit majoratus effectum habere, ex *l. fin* §. *Lucius Titius, ff. de donat.* ibi, *Lucius Titius fundum Mæviæ donavit, & ante traditionem eundem fundum post paucos dies Seio pignori obligavit, & intra dies triginta Mæviam in vacuam possessionem ejus fundi induxit. Quæro, an donatio perfecta sit; respondit secundùm ea, quæ proponerentur, perfectam esse, verum creditorem firmam pignoris obligationem habere*, cujus textus argumento in propriis terminis majoratus, ex causa onerosa facti idem resolvit Melchior Phæbos *decis.* 84. *num.* 8. & idem tenuit Mastillus *decis.* 211. *n.* 26. & 27. adducens gloss. *in l.* 1. *Cod. de jure fisci* Bartolum, Plateam, & Beroium, & ex Decio, Celso, Tiraquello, Milanensi, Guterrio, Peregrino, Mieres, Tuscho, Menochio, Fontanella, Carrocio, Franchis, & aliis, pro exornatione dicti § *Lucius*, notavit Anton. de Amato *variar. resolut. 26. num.* 2.

18 Nec aliquid contrà suadet clausula *Constituti*, nam licèt plures ex interpretibus *in l. 17. Tauri*, tenuerint constitutum operari etiam in bonis futuris, quando factum fuit de omnibus bonis, præsentibus, & futuris, vel simpliciter & absolutè appositum, idque tenuerunt Molina, Mieres, Matienzo, Tellus Fernandez, & Velasquez, quos refert Ioannes Gutierr. *lib. 3. practic. quæst. 65. num. 28.* id tamen, ut ille notavit, *num. 29.* ex illorum sententia procedit, non ex die constituti, sed ex tempore adquisitionis, quia impossibile est quòd dominium transferatur à constituente in eo, quod illi non fuit jam adquisitum, ut ex Rolando à Valle *lib. 1. conſ. 79. num* 46. & ex communi sententia Telli Fernandez notavit Gutierrez, & constitutum non posse effectum habere in bonis futuris, ego probavi 1. *part. decis. 10. n. 22. & 33. & 2. part. decis. 52. num. 17.* & cùm majoratus fieret ex duabus tertiis partibus bonorum parentum, quæ tempore eorum mortis supererant, videntur usque ad illud tempus bona in eodem statu manere, & in dominio constituentis, ut medio tempore ille posset bona suis creditoribus obligare, ut tradunt Bolognetus *consil. 7. num. 22. & 23.* Silvanus *conſ. 97. num. 4. verſ. ex quibus*, Gabriel *lib. 2. conſ. 109. num. 8. & 11.* Guido Papæ *deciſ. 268.* Tiraquell. *de conſtit. ampliat. 15. num 1. & 2. & ampliat. 17. num. 1. & de retract. convent § 2. gloſſ. 5. n. 87.* Hippolytus Riminald. Marcabrunus, Gofredus, Cornazanus, & alii, quos refert Amatus *d. reſol. 26. num. 4.*

Quia tunc velut conditionale constitutum judica- 19
tur, quod ex Hondedeo probat in terminis nostri casus, quando donatio collata in tempus mortis donantis, & confirmat *n.* 5. etiamsi constitutum opponeretur cum clausula, *Nunc pro tunc*, & è converso, quia licèt cùm eveniret casus, retrotractio fiat ad tempus donationis, id quando res medio tempore manet in eodem statu, tamen si non manet, sed interim jus hypothecæ fisco quæsitum est, ut in hac quæstione, cessabit regula retrotractionis ex fisci præjudicio, ut ex Tiraquello, Costa, Surdo, Badellono, Milanensi, & Monte, probavit Amato *ubi proximè*, *n.* 6.

Et in donatione quæ ad mortem confertur, cum 20
clausula de constituto, *Nunc pro tunc*, eo non obstante dominium, nisi sequuta morte, non transferri, ex Gabriele, Gofredo, Bologneto, Silvano, Hondedeo, Marcabruno, Cornazano, & Hippolyt. Riminaldo, tenuit idem Amatus *tom. 7.* confirmans exemplo excommunicationis, & dationis in solutum, adductis Grassis, Tiraquello & Morotio, quia non ligat excommunicatio lata, *Nunc pro tunc*, nisi adveniente tempore, in quo jubetur aliquid fieri, & datio in solutum facta per debitorem creditori in casu quo termino præfixo debitor non solveret, cum clausula constituti, *Nunc pro tunc*, & è contra, non transfert dominium antequam solutionis tempus advenerit.

Vnde rectè interim institutor majoratus, qui do- 21
minus bonorum remansit, potuit ea suis creditoribus, & fisco obligare, ut prædiximus, & quia constitutum ut accessorium actui, debet juxta illum conditionale judicari, nec aliquid operatur ante adventum conditionis, id est, mortis, ex traditis à Cassaneo *in conſuetud. Burgun. rubr. 7. num* 9. Gigas *conſ. 158. num. 20.* Torniellus *conſ. 106. num. 60.* Marcabrunus *conſ. 31. n. 54.* Anton. Gabriel. *comm. opinionum tit. de empt. & vendit. concl. 2. n.* 10.

Deinde nihil facit fuisse aliqua bona expressa & 22
assignata, ut in eis majoratus consisteret, nã cùm promissio esset indefinita faciendi majoratum de duabus tertiis partibus bonorum parentis, quæ tempore mortis manerent, etiamsi aliqua bona assignarẽtur, id non mutavit substantiam promissionis majoratus, & ita quemadmodum, si nulla facta fuisset assignatio, promissio de duabus tertiis partibus bonorum tempore mortis subjaceret augmento & diminutioni ac tempus mortis, ita etiam debent subjacere bona assignata, ut notavit Angulo *de meliorat. in l. 3. gloſſa 2. n. 4.* ibi, *Assignatio autem, de qua in nostro textu, revocari poterit per assignantem, cùm non consistat in ea substantia melioritionis, licèt melioratio aliàs irrevocabilis sit ex constituto, vel traditione scripturæ; sed si esset ejusdem rei assignatæ traditio facta, revocari non posset assignatio, cùm in eam sit jam substantia donationis transfusa ut de ea esset judicandũ tanquã si ipsa donata esset, ut bene probat Tellus in leg. 20. Tauri num. 14. nã cùm revocari assignatio nõ possit in re assignata, leg. perfecta donatio, C. de donat. quæ sub modo, & perit, augetur, vel minuitur lucro, vel damno donatarii, ut & quævis aliæ res donata perfectè, arg. leg. 1. cũ aliis, C. de periculo, & com. rei vẽditæ, juncta dicta lege perfecta donatio; si tamẽ res assignata minus valeat quàm donatio suppleri debet, quẽadmodũ & debebit diminui,*

si valeat plus,ut dicam infrà gloss.6. nam traditio rei assignatæ solùm operatur perfectionem quoad suam partem, in reliquo prior donatio quotæ supplenda erit.

23 Et idem admittit & comprobat D.Castillo *tom.4. controvers.cap.35. n.60. & 61.* ubi tradit opinionem Anguli *in l.7. gloss.4. n.4.* nihil movere, quippe procedit in donatione rei certæ, in qua consistit omnis substantia donationis, & ratio differentiæ apparet,quia donatio tertii, & quinti, cùm ad tempus mortis referatur executio, ex illo pendet, ut crescat, vel decrescat; secus verò in donatione certæ rei;nam illa non recipit augmentum,quamvis subjaceat diminutioni:nam si tempore mortis res donata excederet tertium & quintum, quia fuissent debita donantis, esset diminuenda pro rata,ut rectè distinguit D. Castillo *d. tom.4.cap.16.n.56.*

24 Et in melioratione notavit D.Castillo *dict. tom.4. c.54.num.33.*ex decisione Senatus Hispalensis, ibi, *Quia sicut res assignata potest resecari in eo quod excederet tertium & quintum, ita & suppletio fieri debeat ad valorem tertii & quinti.* Et reddit rationem nobis aptissimè, *quia demonstratio non est de substantia meliorationis,sed demonstratur res in qua fiat executio,*& omnia debita meliorantis usque ad mortem contracta esse solvenda, ut possit melioratio tertii & quinti effectum habere,expressè decisum *l. 11. Tauri* quæ tam in favorem creditorum,quàm hæredum lata fuit,ut agnoscunt Tellus Fernandez *in cad.num.4.* Matienzo *in l.5.tit.6.lib.5 Recopil.glossa 5 n.3.* Angulo *de meliorat. in d.l.5.gloss.4. n.4.* qui tenet, etsi melioratio tertii & quinti sit irrevocabilis,debita meliorantis ante omnia esse solvenda,nec obstat contrarium tenuisse Mieres,Molinam Iesuitam,Gutier. qui alios recenset, & refert D. Castillo *d.35. n.45.* nam ille improbat per totum caput,maximè *n.69.*

25 Nec prædicta turbabit *l.29. Tauri*, quæ videtur facultatem concedere,ut æstimatio bonorum ad computationem fiat tempore mortis, vel donationis, aut promissionis,pro ut magis expedierit donatario,quia in nostro casu decisio ejus legis,quomodocumque accipiatur,procedere non potest, cùm expressè pacto nuptiali comprehensum esset,cùm parentes matrimonium filii paciscerentur, & majoratum faciendum de duabus tertiis partibus bonorum, quæ tempore mortis eorum extarent,promitterent.

26 Sed etiam *dict.l 29.* non est indefinitè accipienda, & induci non potest ad meliorationem tertii & quinti,aut majoratus institutionem, cùm expressè loquatur in dote, donatione propter nuptia, aut aliis donationibus,quæ à filiis in collationem contribuendæ, quando velint consequi partem hæreditatis parentũ, jubet tamen ut dos,vel donatio inofficiosa restituatur cohæredibus in eo quod excederet legitimam, & ad hoc electionem concedit ei,qui dotem recepit, ut possit sibi illam conservare,eligendo tempus,quo dos data fuit,vel mortis ejus qui dotem dedit, & inde apertè constat prædictam legem procedere ut dotes tueretur, & conservaret illis, qui eas receperunt, cùm ad finem tradiderit in reliquis donationibus ultra dotem ad hoc, ut inofficiosæ debeant judicari, semper bonorum computationem & valorem fieri oportere tempore mortis donantis, ex quo *dict.l.29.* in consequentiam adduci non potest ad nostrum casum,ubi non loquimur in dote, sed in pacto nuptiali de instituendo majoratu in fisco,qui nuptiis collocabatur.

27 Et generaliter ejus textus decisionem trahi non posse ad meliorationem tertii & quinti,improbato D. Molina,notavit Angulo *de meliorat. in l.7. gloss.1. tit.6.lib.5.Recopil.num 25.* eis verbis. *Molina lib 4. cap.2.n.82 versic.hac tamen omnia, limitabat etiam decisionem hujus textus,ut ex eadem ratione dotis non procedat in melioratione facta filio, ex causa onerosa matrimonii,quam dicit non posse minui, etiamsi bona meliorantis quocumque casu, fraude etiam cessante, decreverint,cùm melioratus pro conservatione suæ melioritionis possit eligere;ut valor tertii & quinti, non secundùm tempus mortis, sed secundùm tempus factæ meliorationis,consideretur,ex dict.leg.3.tit.8.infra.Sed hæc extensio periculosa videtur, verius enim est quòd etiam si melioratio esset facta ex causa onerosa matrimonii,decisio hujus textus servanda sit, ut quantumcumque esset tradita secundùm bona præsentia sit diminuenda,si bona decreverint tempore mortis:nam textus in dict.leg.3.specialis est in dote, nec procedit in alia quavis donatione, etiamsi esset propter nuptias, cùm textus de omnibus prius loquutus excipiat in hoc solam dotem,in reliquis autem præcipiat attendi solum tempus mortis, ut textus explicat in fine;neque est par ratio dotis & meliorationis ex causa onerosa,imò nec donationis propter nuptias, aut aliàs pro legitima, cùm in his cesset jus mariti qui possidet dotem titulo oneroso,quem lex consideravit.*Et idem respondens *dict.leg 29. Tauri*,& Molinæ,tradit Ioann.Gutierr.*lib.3.practic.q.102.n.10.*eis verbis. *Apud me tamen hæc opinio scrupulo non caret,cùm videam dict.leg.29.Tauri eam prærogatiam atque electionem tribuere tantùm dotibus easque recipientibus, non verò donationibus propter nuptias,nec cæteris donationibus cõferibilibus filiis factis,ut planè habet litera dictæ legis 29. Tauri, quæsi favor hic non tantùm matrimonio,sed dotibus simul factus sit à lege,ac proinde tempus tantùm mortis quoad valorem bonorum meliorantis, etiam ex causa onerosa matrimonii inspiciendum,ac considerandum esset.* 28

Denique quæ suprà *num.1. & seq.* contra objecta fuerunt, nihil obstabunt, quia fatemur valere pacta nuptialia,& majoratus institutos manere irrevocabiles, nec etiam ex consensu primi vocati posse ex debitis postea contractis diminui; sed hoc procedit in majoratu jam facto, & in esse producto, ex rebus certis,non verò, ut in nostro casu, in majoratu, qui instituitur ex tertio, & quinto, aut ex duabus tertiis partibus bonorum, quæ supereslent tempore mortis, nam tunc expressa conventione & in tertio & quinto inest ex ipsa natura rei & legali dispositione ut liquidatio fiat tempore mortis,idque etiamsi ex pacto nuptiali majoratus fiat,in quo notandus D.Castillo,qui sequutus Molinam *d. cap.35. num.59.* ut explicaret modos,quibus majoratus fiunt irrevocabiles,ut *in legibus 17.& 44.Tauri*,existimat quando fiunt ex causa matrimonii,quia potest eligi tempus promissionis, ex *l.29.Tauri*, tunc non attendi mortis tempus, ut bona diminui valeant,quippe jam notavimus *dict. l. 29.*quoad illud solùm in dote procedere, non verò in reliquis donationibus, aut majoratibus, quæ ex pactis nuptialibus fierent, quia tunc omnia suprædicta procedunt.

ALLEGATIO LXXVII.

De salis pretii augmento.

1 *Salis excellentiam Christus Dominus noster denotavit Matthæi c.5.*
Sal symbolum æternitatis.

2 *Sal in sacrificiis,ut res divina adhibebatur.*

Sal

Sal amicitiæ symbolum in conviviis & connubiis apponi solebat.
Uxor Loth quare in salis statuam conversa.

3 *Salis maxima necessitas, & pro moneta plures sale usi fuerunt.*

4 *Invidentia populorum salis causâ.*

5 *Populi graviter dolent, & in rebellionem incenduntur, si sal adimatur.*

6 *Gabellarum variæ seditiones, & querelæ propter vectigal salis.*
Princeps qui vectigalia salis remiserunt ad subditorum gratiam conciliandam.

7 *Sal & salinæ sunt de Regalibus.*
c.10.lib.1.Machabeorum.
c.11.lib.1.Machabæorum.
l.1.ff.quod cujusque universit. nomine.
l.liber homo, §.1.ff.de hæredib. instit.
l.sed etsi.ff.de publican.& vectigal.
l.inter publica §.1.ff.de verbor.signif.
l.si quis,C.de vectigal.& commiss.
t.1.tit.quæ sint Regalia in usib.feud.
c.super quibusdam,§.præterea,de verb. signific.& n.8.
l.11.tit.28.p.3.
l.tit.13.lib.6.Recop.
l.19.titulo 8.lib.9. Recopilation. & num.21. & 26.
l.2.titulo 13. libro 6.Recopilation. & num.8. & 21.

8 *Vassalli non possunt sine privilegio Regis salinas obtinere.*

9 *Regalia sine Regum concessione non possunt à privatis obtineri.*

10 *Privilegia omnia possunt revocari quando sunt contra jus publicum.*
l.jus publicum,ff.de pactis.
l.2.§.jus Reipublicæ, ff. de administrat. rerum ad civitat. pertinent.
l.2.C.de conveniend. fisci debitor.lib.10.
Publica utilitas prævalere debet privatæ.
l.actione §. Labeo ff. pro socio.
l. de pupillo. § si quis rivos, ff. de novi operis nunt.
Authent.res quæ,C.communia de legat.
l.unica §.final.C.de sacrosc.Ecclesiis.

11 *Privilegia incipiunt esse nociva quando lædunt publicam utilitatem.*
c.suggestum de decimis.
c.quanto de censibus.
l.43.5 tit.20.p.1.
l.34.tit.18.p.3.

12 *Publicæ utilitatis causa in omni dispositione reservata.*
l.fin.C.de cursu publico,lib.12.

13 *Pretium salis statuere ad Principem spectat.*
l.1.§.cùm carnis,de officio Præfecti urbis.
l.6.tit.6.lib.2.Recop.
l.2.& 14.tit.6.lib.3.Recop.
l.annonam ff.de extraord.crimin.
l.nemorum 18.§. Irenarchæ, ff. de muner. & honor.
l.non debere ff.ad municipalem.
l.decuriones 6.ff.de administr. rerum ad civit. pertinent.

14 *Ecclesiastici tenentur taxis victualem à Principibus sæcularibus factis,& n.18.*

15 *Hispania abundat optimo sale.*
l.9.tit.8.lib.9. Recop.

Dictio nullus comprehendit omnes casus, qui aliàs non comprehenderentur.

l.si is qui ducenta,§.utrum,ff.de rebus dubiis.
Authent. de alienat. & emphyteus.§.sanctissimos,collat.6.
Negativa plus habet roboris, & negat, quàm affirmat universalis affirmativa.

16 *Lege generali possunt privilegia revocari.*

17 *Princeps potest prohibere, ne sal nisi à suis administratoribus vendatur.*
l.si quis,C.de vectigal.& commiss.

18 *Ecclesiastici tenentur augmento pretii salis, quando est commune omnibus, & non ut tributum, sed ut pars rei augmentum censetur.*
l.fundi partem,ff.de contrah. empt.
l.omnes,C.de operibus publicis.

19 *c.quod una via,de reg.juris lib.6.*

20 *Salinarum privatorum in jure mentio.*
l.forma,§.salinæ,ff.de censibus.
l.generali § uxori ff.de usufruct. legat.
l.magis 5.ff.de rebus eorum.
Galliæ omnes salinas esse regalis Patrimonii.

21 *Hispaniæ omnes salinæ Regis sunt.*

22 *Privilegia possunt à successoribus concedentium revocari.*

23 *Servitiorum assertio non eximit concessionem à gratuita.*

24 *Pecunia quæ non æquivalet concessioni, non facit concessionem non esse gratuitam.*
l.Titius 3 ff.de obsequiis à liber.

25 *Confirmatio privilegii in dubio præsumitur in forma communi.*

26 *Privilegia quæ transierunt in contractum, possunt dato cambio à Principe revocari.*
l.2.tit.1.p.2.

27 *Augmentum, ut comprehendatur concessione, debet esse ejusdem substantiæ.*
l.fin.§ 1.de legat.2.
l.jus civile,ff.de just.& jur.

28 *Principis beneficium latissimè interpretandum.*
l.beneficium,ff.de const.Princip.
c.cùm dilecti,de donation.
l.Rutilia.Polla.ff.de contrah.empt.
l.in lege 77.ff.eodem.
l.damni 18.§.si is qui,ff.de damno infecto.
l.fin §.1.ff.de legat.2.
l.si ita legatum,ff.de auro & argento legato.
l.non modus 12.C.de servit.& aqua.

29 *Augmentum immoderatum non comprehenditur concessione generali, & dicitur immoderatum, quod excedit dimidium.*
l.5.tit.20.p.2.
l.43.tit.18.p.3.

30 *Dictio* alius *arguit similitudinem.*
l.si fugitivi.C.de serv.fug.
c.sedes,de rescriptis.

31 *Concessio magni præjudicij non videtur facta.*
C.quia circa,de privilegiis.
C.quanto, de censibus.

32 *l.Lucius 44 ff.de actionib.empti.*

33 *Salis materia aptior ad tributa imponenda.*

34 *Tributa salis qui imposuerunt.*

35 *Salis tributa qui justa dixerunt.*

36 *Publica utilitas justum facit tributum in sale.*
Hispaniæ Rex subditorum salutem maximè curat.

De salinis, & illarum reductione ad regale Patrimonium, & justo pretii salis augmento à nostro Rege facto, ut alia onera tributorum excusentur pro explicatione l.2.tit.13. lib. 6. l.19. tit. 8. libro 9. Recopil.

1 DE salis excellentia maximum testimonium ipse Christus Dominus noster exhibuit in Evangelio *Math.c.5.* loquens discipulis suis, & post eos omnibus Ecclesiæ Prælatis dixit: *Vos estis sal terræ, quod si sal evanuerit, in quo salietur.* Quasi nulla majori excellentia possent condecorari, quàm salis appellatione & mundo dati, ut à corruptione peccatorum homines præservarent, ut sal præcavet putredinem carnium, non verò jam putridam exulcerat, & restituit: ita solùm præservatio salis concessa fuit; ejus verò quod perditi restitutio solius Christi est, ita explicat D. Chrysostomus in D. Matth.d c.5. *Liberare quippe à putredine peccatorũ Christi virtutis est, ut autem ad illa iterum non revertantur, Apostolorum cura & laboris.* Cui rectè congruit, ideo Diabolum salem abhorrere dicitur, & optimè ratione fundatur, quasi sal æternitatis, & immortalitatis signũ putredine non infestatur, sed omnia à corruptione vindicat; Diabolus verò nihil magis procurat, quàm rerum creatarum corruptionem, & dissolutionem, vide Theatrum vitæ humanæ *vol.27. lib.2.pag.* 4082. & quare Prælati dicũtur sal terræ, ex Abulensi *Matth c.5.q.89. & 90.* notavit Gratian. *1. tom. discept.c.79. n.43.* ubi *n.56.* lucernas melius ardere sale injecto.

2 Rursus, de salis excellentia Plutarchus *in Sympos. Problem.decad.4.* tradit in divinationibus Religionis causâ sal apponi. Et Homerus salem divinũ appellat. Et Plato scripsit salem divinis rebus amicissimum, familiarissimúmque, ut alia de salis excellentia referens tradit Erasmus damnatus *Chiliade. 1. centuria 1. adagio 12.* Adde quæ ex Plutarch. notavit Gratianus *1.tom.disceptat. cap.179.n.49.* A proprietate, & duratione salis in ejus statuam uxorem Loth. conversam esse, plures tradunt, ob æternum supplicii monumentum, ut probavit Vaderrama *in exercitiis spiritualib. 1.p.c.10.* & ex D. Augustino probavit Gratianus *1. tom.disceptat.c.79.n.48.* Etsi Lyranus *in gloss.cap.19. Genes.* ideo in salis statuam conversam indicat, quia hospitibus Angelis in mensa non apposuit quod refert, quamvis non probat Fr. Ioann. de la Puente *in convenientia utriusque Monarchiæ lib.3. cap.21. §.3. in margine.* Et symbolum fuit sal amicitiæ apud Græcos, & ideo hospitibus apponebant. Alex. *lib.5. Dier.genial. c.21.* ex Homero *in Odissea*, & aliis notavit Manutius in adagio, *Ne sal quidem dederit.* Adde quæ ex Plinio, Varrone, & Alexandro notavit Gratianus *1.tom.discept.c.179.n.52. & n.50. & 51.* ut in connubiis antiqui uterentur sale quasi amicitiæ vinculo.

3 De necessitate salis testimonium exhibet Adagium antiquum, *quod sal carni*, quod significari solebat aliquid esse peculiare alicui rei, ut si dicamus veritatem esse proprium condimentum historiæ, ut sal carni. Et Varro *lib.2.de re rustica*, tradit, *suibus animam datam pro sale, quæ servaret carnem*, ut de Philone notavit Manutius *adagio prædicto pag.* 1348. ubi ex Nicephoro Calisto tradit: *Sal fatuus sumitur pro homine insipido, & nullius utilitatis*, & ex eodem Varrone, & Plinio *lib.21.natural. histor.c.7.* Erasmus damnatus *Chiliade 4.cent.5.adagio 87.* refert proverbium, *sal & caseum edere*, quasi in convivio nihil deesset, si haberet salem, panem, & caseum, ut aliud non requirebat Xenocrates. Et adeò in æstimatione, & necessitate apud omnes est, ut plures pro moneta sale uterentur. Thraces sale mancipia commutabant, Cœlius Rhodiginius *lib.15.antiq.historiæ, c.19.* Manutius. Sed eodem modo sale pro moneta utuntur Æthiopes, quia apud illos rara est, & æstimatio conciliatur raritate. Fr. Hieronymus San Roman *in Republica Æthiopiæ capit.13.* & eadem moneta, salis utuntur Tartari in eorum Republica, *cap.7.* & de illius usu, & æstimatione in Republica Venetorum, *c.8.*

4 Et adeò ex sale opulentia, seu invidentia, ut tempore Nicamisti Bohemiæ imperantis inventus fuit aquis salsis fons scaturiens, & ibi plures homines novo oppido incolendo congregati, ut hodie à sale oppidum *Slana* vernacula lingua nuncupatum; & eorũ æmulantes lautiorem fortunam Zatecenses per invidiam Slanensibus denuntiarunt, ne salinas instituerent, alioquin novum opus se manu violenta inhibituros. sed adhuc Slanenses instarunt, & plures ex adversariis secum congressos interficiunt, & tunc dissimularunt Zatecenses, & postea salis fontes robore lignorum, molé que lapidum obstruxêre, & corrupêre, oppidóque occupato colonos, qui salis causâ venerunt eò, deduxêre; ut ab illo abirent, tradit Dubravius *lib.2. Historiæ Bohemiæ* inde plura bella, & dissidia inter populos salis causâ, cùm ejus necessitas ad arma compelleret. Strabo *lib.7.* tradit, Autariatæ Illyricorum gens amplissima cum Ardeis olim assiduè salis causa belligerabant, quia in eorum finibus coagulatur ex aqua; convenerat autem inter eos, ut per vicissitudinem congelatorio urerentur loco, conventa verò transgressi manus iterum conseruêre.

5 Unde maximè, & graviter populi premuntur, si sal à Principibus adimeretur, ut apud Indos Occidentales ille major causa fuit, ut Hispani novum orbem & Imperium Mexicorum conquirerent, quia Motezuma ultimus Imperator salem populis Tlaxcaltensibus prohibuerat, & illi indignati Hispanos associarunt, eisque auxilium præbentes contra Mexicanos, quo Nova Hispania subjugata fuit, ut de Tlaxcaltensibus omnes Indorum historiæ testantur, & in terminis, ut salis prohibitio damnum hoc Mexicanis irrogaret, scripsit Fr. Hieron. de S. Roman. *lib.3. Reipub. Ind. Occidental. cap.1.* Hinc consequens est, quod ex Æmilio. & aliis refert Pineda *in Monarch. Ecclesiast. lib.23.cap.29.§.3.* Gantenses rebellasse contra Philippum Ducem Burgundiæ. Comitem Flandriæ, quia salem prohibuit, & adeò in iram, & pertinaciam vassalli processerunt, ut multoties, ad bellum se conferrent, ut in uno conflictu viginti mille Gantensium interempti quo domitti, & pacati fuêre. Et quia Justinianus Ioann. Cinum Præfectum, & Gubernatorem præposuit Laris, qui commercium salis prohibuit, sibi usurpans Lari ab Imperatore desciverunt, & se Regi Persarum Cosroi tradiderunt, ut refert Procopius *lib.2. de Bello Persico*, & ab eo mutuavit Pineda *Monarch. Ecclesiast. tom.2.lib.16.c.29.§.6.*

6 Et in Aquitania an. 1547. propter salinas & vectigalia, magna ex eis exorta seditio, ut Præfectum Henrici, II. Galliæ Regis rebelles trucidarunt, quorum gravissimum supplicium refert Sleidan. *l.1. Hist. Gall.* & propter salis vectigal invisos populo Aquitanico apud Gallos fuisse ejus administratores, & in illos, & propter illos popularem seditioné plura immania, &

& horrenda exercuisse, tradit Thuanus *lib.5. histor. Gallia, an.*1548. & commercium salis redditum fuit commune populo an.1549. vectigalis venalis salis oriente & bessè definito, idem Thuanus *lib.6.* & de pluribus Provinciis & Aquitanis qui an.1554. salis vectigal redemerunt, idem Thuan. *lib.*13. *ad fin.* quasi nihil optatius, gratiúsque populo, quàm in sale non gravari. Et ideo de Paulo III. Pontifice Summo, idem tradit *lib.6.* ut Romanorũ odium leniret; *pridiè quàm obiit, vectigalia, quæ salinis non sine populi gemitu imposuerat, abolevit tardiori beneficio, quam ut ex eo gratiam sperare potuerit.* Et in Neapoli Regem Ferdinandum Catholicum Anxionis debellatis, & expulsis, cum ejus Regni possessionẽ adeptus esset, in auspiciis regnãdi tributũ, quod dicebatur Tumbari salis, ad populi levamen pro qualibet familia ad Ducatũ mutasse traditur, tesse Zurita *lib.*15. *Annal. cap.*17. & apud Francos initio Regni Philippi Vallesii primũ ex sale vectigal constitutum juxta Chronicam Francorum, quam refert Theatr. vitæ humanæ *vol.*3. *lib.6. pag.*803.

7 Ex quibus cùm sal adeò excellens sit, & omnibus populis maximè placeat, ut in eo maximi reditus Regis considerentur, ideo congruũ fuit regali Patrimonio salinas applicari, & ideo illas, & earum salem esse de Regalibus, omni jure probatur, ex divino *lib.*1. *Machabæor. c.*10. *vers.*29. ubi Demetrius Iudæis indulsit pretia salis, & *c.*11. *vers.*35. ubi *arcas salinarum ad Reges pertinere traditur.* De jure civili *leg.*1. *ff. quod cujusque univers. nomine, leg. liber homo* §.1. *de hæred. instit. leg. sed etsi. ff. de publican. & vectigal. leg. inter publica* §.1. *ff. de verbor. significat. leg. si quis, C. de vectigal. & commiss. cap.*1. *tit. quæ sint Regalia, in usibus feudor.* De jure Canonico *cap. super quibusdam* §. *præterea, de verb. signif.* De jure Hispano *leg.*11. *tit.*28. *part.*3. *l.*2. *tit.*13. *lib.6. Recop. l.*19. *tit.*8. *Recop.* Ex Doctorum opinionibus, & sententiis omnes tenuerunt. gloss. *in Auth. de sanctiss. Episcop.* §.1. *verb. causis, collat.*9. Castrens. *lib.*1. *cons.*63. *ad fin.* Decius *cons.* 163. *post princ.* Cumanus *cons.*162. *n.*4. Socin. junior, *vol.*3 *cons.*80. *n.*40. Gama, Cabedo, Tuschus, Calixtus, Ramirez, Tobias Nonius, Pancirolus, Majolus, Delrius, Stephanus Gratianus, Menochius, Peregrinus, Sixtinus, Azevedo, & alii plures, quos refert noviter D. Solorzanus *de Indiar. guber.*2. *tom. lib.*5. *C. unico, n.*19. & 34. & Cujac. *lib.*3. *observation. c.*31. *in princ.* testatur in Gallia salinas omnes proprias esse Principis, quod etiam tradit Carolus de Grassalis, *de Regalibus Franciæ, lib.*1. *inst.*20. & Bernardus Gomezius *in tract. de sale*, tradit salinas inter jura regalia connumerari, Bocerus *in tract. de Regalib. verb. salinæ*, alia adducit Petrus Barbosa idem comprobans *in l. divortio,* §. *si vir, n.*28. *ff. solut. matrim.* & apud nos expresse decisum *d. l.*2. *tit.*13. *lib.6. Recop.*

8 Vnde fit quia ad solum Principem salinæ pertinent non possint eas possidere vasalli, nisi Regum concessione, & privilegio, vel consuetudine immemoriali, quæ vim illius habeat, *capite super quibusdam* 20. §. *præterea, de verb. signif.* eis verbis. *Salinaria quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateranensis Concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cujus non extat memoria, introducta.* Et idem expressè traditur *in d. l.*2. nam quamvis Regalia, quæ competunt Regibus in signum, & recognitionem supremæ potestatis, nullo modo possint præscribi, tamen quæ solùm Principum Patrimonio incorporata sunt, & salinæ, & alia, possunt immemoriali præscriptione adquiri, & hanc distinctionem ex D. Covarr. Greg. Lopezio, Didaco Pereiro, Avendaño, Ioanne Garcia, Mieres, Barbosa, & aliis pluribus probavit D. Castillo *de Tertiis, cap.*27. *n.*67.

Et in omnibus Regalibus generale est, ut sine speciali concessione Principum non possint à privatis obtineri, ut notarunt Lucas de Peña *in l. quicumque, n.*2. *C. de fundis limitrophis, lib.*11. Sixtinus *de Regalib. lib.*1. *c.*5. *n.*1 Mastrill. *de Magistrat. lib.*1. *c.*14. *n.*3. Balzaran. *ad titulum, Quæ sint regalia, in rubrica n.*18. Cabedus 2. *p. decis.*41. *n.*3. Capicius *decis.*77. *n.*12. *ad fin.* & passim. DD. *ad tit. Quæ sint regalia.* 9

Ex quo cùm causa publica suadet, possint omnia privilegia revocari, nec sustineantur cum præjudicio juris publici. *l. jus publicum*, ubi DD. *ff. de pactis. leg.*2. §. *jus Reipublicæ. ff. de administ. rer. ad civit. pertinent. leg.*2. *C. de conveniendis fisci debitorib. lib.*10. Bald. *in leg. jubemus nullam. C. de sacros. Eccles.* Alciat. *cons.*61. Platea *in rubr. C. de excus. muner. lib.*10 Surd. *decis.*7. *per tot.* quia semper prævalere oportet utilitas publica privatæ. *l. actione.* §. *Labeo. ff. pro socio. l. de pupillo.* §. *si quis rivos ff. de novi operis nuntiat. Authent. res quæ. C. communia de legatis, l. unica.* §. *fin. C. de sacros. Eccles.* D. Valenzuela *cons.*99 *n.*7. 8. *&* 9. 10

Et quoties ex privilegio læderetur publica utilitas, tunc privilegium inciperet esse nocivum, quo casu sine dubio revocatio procedit, & ipsum privilegium amittitur, ut ex *cap. suggestum. de decimis. cap. quanto, de censibus. leg.*5 *tit.*20. *p.*1. *leg* 43. *tit.*18. *p.*3. ubi apertè traditur, quod tenuerunt Doctores *ibi* communiter & notarunt Anchar. *cons.*84. *n.*4. *&* 5. Cravetta *consil.*264. Roland. à Valle *vol.*2. *cons.*1. *n.*158. *&* 160. Bardelonus *cons.*22. *n.*10. Menoch. *cons.*360. *n.*27. Gloritius *respons.*1. *part.*3. *n.*191. Cæsar Barzius *decis.*118. *n.*7. ex quibus tenet August. Barbos. *axioma.* 8. *n.*4. ex causa publica, & utilitate communi plura licere, quæ aliàs non permitterentur, ut ex *leg. si ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. cap. Abbate.* §. *fin. vers. præsertim, de re judic. lib.*6. cum Alexandro, Alciato, Beroio, Hippolyto, Porcio, Gaillo, Petra, Ponte, Cacherano, & aliis pluribus notavit D. Castillo *tom.*7. *de Tertiis, c.*9. *n.*23. 11

Tum, quia causa publicæ utilitatis in omni dispositione, & omni tempore videtur semper excepta, & reservata. *leg. fin. C. de cursu publico, lib.*12. Barbatia *vol.*1. *cons.*7. *n.*7. *& vol.*3. *cons.*30. *n.*9. Afflict. *dec.*229. Hippolyt. *in praxi crimin* § *aggredior n.*61. *usque ad* 74. ita ut nec exemptio, nec privilegium attendatur contra jus publicum, Iason *in leg. ex toto, n.*11. *ff. de leg.*1. Beroius *vol.*3. *cons.*185. *n.*4. Rolandus *vol.*2. *cons.*5. *n.*29. Gironda *de privilegiis, n.*97. ex Bartolo, Baldo, Angelo, Platea, Floriano, Ludovico Romano, Alexandro, Felino & aliis notavit Mexia *in pragm. panis, concl.*4. *n.*20. Azeved. *in l.*1. *n.*25. *tit.*1. *lib.6. Recop.* & omnes *suprà* adducti latè exornarunt. 12

Publica autem utilitas in nullo alio magis consideratur, quàm in sale, tum ex illius essentia, utilitate, & necessitate, & quia inde non debet ab alio, quàm à Principe expendi; tum etiam, quia nulla species aptior est, ut publicis necessitatibus succurrat, & ex munere regali, & regimine salis pretium statuendo posse & debere Principem salis pretiũ augere & taxare, & ad illum pertineat statuere pretium reliquis victualibus. Et similiter debeat esse in cura, & jurisdictione Magistratuum superiorum, qui nomine Principis justitiam administrãt, probatur *l.*1. §. *cura carnis*, ubi cõmuniter DD. *ff. de officio Præfecti urbis. leg.*9. *titulo* 6. *lib.*2. *leg.*14. *tit.*6. *lib.*5. *Recop.* D. Covar *libro* 3. *var. cap.*9. *n.*6. Pinel. *in leg.*2. 3. *part. cap. fin. num.*23. *C. de rescind. vend.* Gutier. *lib.*2. *pract. q.*180. *n.*11. *& lib.*4. *q.*61. *n.*10. & ultrà ex *leg. annorum* 6. *ff. de extraord. crim leg. memorũ* 18 § *Irenarchæ, vers. item Episc. ff. de muner. & honor.* juncta gloss. *verb. venalibus, leg. non debere* 8 *ff. ad munic. leg. decurionet* 6. *ff. de admin. rer.* 13

ad civit.pertinent. cum Canoniſtis *in cap.1. de empt. & vend.* Mexea, Avileſio, Didaco Perez, Azevedo, & & Bobadill. ego notavi 1.*part.deciſ.Granat.*11.*n.*23. quibus adde Gaſpar.Roderic.*de annuis redit.lib.*2.*q.*3 *n.*42.ubi tradit pro juſto habendum pretium à Principe taxatum,ut omnia,quæ ab illo fiunt, juſta præſumi,pluribus probavit Menochius *lib.* 3.*præſump.* 10.*per totam.*

14 Et taxam pretiorum à Principe ſæculari factam obligare Eccleſiaſticos; notavit Navarrus *in Manuali,cap.*23.*n.*88. ubi hortatur Principes & Prælatos Eccleſiaſticos,ut ſuis edictis robur adjungant taxis per ſæculares judices factis,& ad idem Banes,Ludovic.Lopez,Iacobũ de Graſſis, Salcedum ad Bernard. Diaz refert,idem tenens incertus Author.*conſ.*1001. *n.*17.inter conſilia Menochii, quibus adde Suar. hoc etiam cõprobantem *lib.*3. *de legib.c.*34.*n* 6.*cum ſeq.*

15 Unde cùm Hiſpania noſtra ſale optimo abundet, de quo,& ejus laudibus Ariſtotel. *lib.*8.*de hiſtor.animal. c.*13.Plin. *lib.*9. *naturalis hiſtor. c.*15. *& lib.*31. *cap.*7.Solinus *c.*22. Albert. Magnus *lib.*7. *de hiſtor. animal.c.*7. Epiſcopus Gerundenſis *lib.*1. *Paralipomen. Hiſpaniæ,* Lucius Marineus Siculus *lib.*1.*de rebus Hiſpaniæ,*& omnes ſalinæ ad regale Patrimonũ redactæ *anno* 1564.ex *l.*19 *tit.*8.*lib.*9.*Recop.*& quia in ea exceptæ fuerunt ſalinæ Regni Granatenſis, & Provinciarum Beticæ, ideo in reſcripto expedito die tertia Ianuarii anno 1631.generaliter ad omnes ſalinas extenſum,quæ exceptæ antea fuerant, ut nullus niſi Rex ſalis dominium poſſet habere & vendere, qua negativa, & dictione *nullus* comprehenduntur omnes caſus,qui aliàs non comprehenderentur *l.ſi is qui ducenta* 14.§.*utrùm,verſ.id accidit.ff.de rebus dubiis,Auth.de alienat.& emphyt* §.*ſanctiſſimos,collat.*6 extollit,& exornat Iaſ.*in l.*1.§ *ſublata* 2.*lectura,n.*13. *ff.ad SC.Trebell.*Ruin.*lib.*2.*conſ.*97.*n.*7. Surdus *conſ.* 303.*n.*8.Menoch.*conſ.*71.*n.*15. Gratian.4. *tom diſcept.c.*744 *n.*22.quia negativa habet plus roboris, & magis negat,quàm affirmat univerſalis affirmativa,ut notarunt Bald.*in cap.*1.*in principio de prohibita feudi alienat.per Federicum.* Tiraquellus *in l.ſi unquam verb. revertatur*, *n.*93. *Cod. de revocand. donat.* Beroius *vol.*1.*conſ.*2.*n.*2. *& conſ.*43. *num.*19. Surd. *conſ.*103. *n.*6.

16 Et, ut notavimus in hoc caſu, ex cauſa publicæ utilitatis poſſunt privilegia revocari,ſufficit per legem generalem,vel per reſcriptum applicari ſalinas regali Patrimonio,abſque eo,quod privilegiorum, quæ revocantur, ſit mentio neceſſaria: nam quemadmodum priora privilegia per poſteriora revocata cenſentur,id maximè procedit per viam legis generalis, tunc enim non requiritur mentio ſpecialis, ſed ſufficit generalis, & quod Princeps ſaltim in genere de anterioribus privilegiis cogitaverit, ex traditis per Menoch.*lib.*6. *præſumpt.*39.*n.*8.*præſumpt.*49.*per tot.* maximè *n.*16.*&* 23. *cum ſeq.* Mieres *de majorat.*1. *part.quæſt.*1.*n.*101.*& ſeq.* P.Thom. Sanchez *de matrim.lib.*8.*diſputat.*33.*num.*8.P.Suarez *de legib.lib.*8. *c.*38.*per tot.*

17 Præſertim, quando Princeps ſuo Patrimonio ſalem, ut de Regalibus, incorporat, & applicat,& ab ejus adminiſtratoribus à Principe deſignatis,vel conductoribus ſalinarum ſolùm poſſe vendi decernit, quod rectè fieri poſſe,& ſolere comprobatur ex *l.ſi quis*,ubi DD.*C.de vectigal.& commiſſ* Afflict.*in c. unic. verb. Salinarũ,n.*2.*& ſeq.tit.Quæ ſint regalia,ad conſt.Neapol.lib.*1.*rubric.*86.*n.*7.Franciſc. Marcus 2.*p. dec.*39. *n.*5. Cujac.*lib.*3.*obſervat.c.*31. Alciat. *in l. inter publica,ad fin.ff.de verb.ſignif.* Greg Lopez *in l.*11.*verb. de las ſalinas,tit.*28.*p.*3.Barb.*in d.*§.*ſi vir,n.*29.*&* 30

Cùm igitur Princeps ſali ex ſua juriſdictione, & velut re ſua,quia de Regalibus,pretium ſtatuit, & taxat,quamvis augmentum pretii reſpicit, idem quod tributum,videlicet,ærarii regii cumulum;tamen verè tributum non eſt,ſed quid diverſum & ſeparatum, ut rectè conſideravit Paulus Caſtrenſ. *lib.*2. *conſ.*423. *n.*2.ubi tradit tunc cenſeri Eccleſiaſticas perſonas gravari,ſi aliter fieret cum eis,quàm cum reliquis totius populi;cùm verò omnibus fit taxatio victualium, & hæc pretii conſtitutio fit ab eo, cui competit, ut hoc caſu à Principe, præſertim rei ſuæ, non debent clerici cenſeri gravati,quamvis illud quod augetur in pretio,ad publicas neceſſitates referatur, quia potius quàm datum,vel tributum cenſetur pars pretii, quod pro omnium commodo applicatur, argum. *l. fundi partem,ff. de contrahend. empt.* & augmentum pretii non ſtatuitur principaliter in gravamen Eccleſiaſticorum,ſed generaliter in gravamen omnium propter publicas neceſſitates.*l. omnes* 3. *Codice, de operibus publicis,*& aliquibus exẽplis confirmat Caſtrenſis.*n.*3. 18 19

Nec obſtat regula, *cùm quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.de regul.jur.lib.*6. quia ut tradit Dinus *in ea*, multoties ex alia causa quis admittitur ad illud quod ex una prohibetur, ut *in l.ſi cum patrono,*§.*bonorum,ff.de bonor.poſſ.l ſi cui.ff de condit & demonſtrat.l.quoties duplici.ff.de reg.jur. l.*1.§.*ſed videndum ff.de ſucceſſ.edict.*ita quamvis non liceat Principi,ut Clericos gravet directe, non eſt ei prohibitum ut pretium ſalis ſtatuat, etiam ſi graventur indirectè per conſequentiam, & acceſſoriè.

Nec contra prædicta turbabit noſtram ſententiam, quod aliqui voluerunt,non omnes ſalinas de Regalibus eſſe;quia de ſalinis privatorum mentio eſt *in l.forma,*§ *ſalinæ ff.de cenſibus,l.generali,*§.*uxori,cum ſeq. ff.de uſufruct.legat.l.magis* 5 *ff.de rebus eorum*, & ſolum eſſe de Regalibus ſalinas,'quæ in locis fiſcalibus inveniuntur;non verò in locis privatorum, tenuerunt Afflictis Franciſc.Marcus.Gregor Lopez,& Sixtinus *in locis ſuprà adductis*, quia illorum opinio communiter improbatur, juxta gloſſ. *in Auth.de ſanctiſſimis Epoſcopis,*§.1.*verb. cauſis, collat.*9. & notarunt Caſtrenſ.*lib.*1. *conſ.*63. *in fin.* Decius *conſ.*163. *poſt principium.* Socinus Iunior *vol.*3.*conſ.*80.*n.*40.Cuman. *conſ.*162.*n.*4.Cujac. *de lib.*3.*obſerv. c.*31. ubi teſtatur,quod in Galliis ſalinæ omnes propriæ ſunt Principis (etſi videatur diſſentire Chopinus *de Domanio Gallico,lib.*1.*tit.*15.*n.*15.)& Bernard.Gomez. *in tract de ſale*,tradit:*Omnes in universũ ſalinas non minus,quàm auri & argenti fodinas ad ſolos Reges pertinere,& ideo ſalinas inter jura regalia connumerari.* Et probarunt Barb.*in d.*§ *ſi vir,n.*28. & plurimi relati à D.Solorz. 2. *tom.de Indiar.gubernat. lib.*5.*c. unico.n.*19.*&* 34. junctis illis, quos *ſuprà* congeſſimus *n.*7.*&* 8. 20

Et jure Hiſpano id fine controverſia eſt,cum legibus noſtris omnes ſalinæ ad regale Patrimonium ſint redactæ *l.*2.*tit.*13.*lib.*6.*Recop.* ubi poſtquam de omnibus metallis auri, argenti,plumbi, aut aliis ſimilibus egerit,ad Regem pertinere conſtituit, ſubjungitque eis verbis: *Taſſi miſmo las fuentes y pilas, pozos ſalados,que ſon para fazer ſal, nos pertenecen. l.*19. *tit.*8.*lib.*9.*Recop.*ibi, *Avemos mandados tornar e incorporar,y tornamos,e incorporamos en noſtro patrimonio todas las dichas ſalinas de guias,y limites,, que los dichos Cavalleros, y perſonas particulares tenian.* ubi quamvis eſſent apud nos ſalinæ privatorũ, ut de Romanis plura jura expendimus;tamen legib.Hiſpaniæ ad Regẽ pertinẽt,& apertiùs decernitur reſcripto,de quo mentionem fecimus,expedito die 3.Ian.an.1631. ubi non ſolùm regali Patrimonio applicatur ſalinæ, 21

ſed

sed omnibus prohibetur vendere salem, & cavetur solùm per regios Administratores, vel conductores fieri oportere.

22 Deinde etiam non obstabit plures vasallos habere privilegia salinarum ex causis servitiorum Regibus gestorum, vel pecuniarum, quas pro salinis impenderunt; quia, ut *suprà* diximus, *n.* 10. *&* 11. quando publica utilitas suggerit, possunt privilegia revocari, præsertim gratuita: nam quando non transeunt in contractum, etiam sine causa possunt revocari, tam à concedente, quàm à successoribus, ex communi Doctorum sententia, de qua Matienzo *in l. 6 gloss. 1. n. 5. tit. 10 lib. 5. Recop.* P. Suar. *de legib. lib. 8. c. 37. num. 4.* P. Thom. Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 33. in princ.* ubi adducit Felin. Bologn. & alios, adde Peregr. *de jure fisci, lib. 5 tit. 2. n. 52.* Mastrill. *de Magistr. lib. 3. cap. 4. n. 352. cum seq.* quia absque dubio cum causa publicæ utilitatis, ut in nostro casu, revocari posse tenuerunt.

23 Nec privilegia eximet à gratuitis in eis fieri mentionem servitiorum, vel aliquid pro privilegio datum. Quia generalis assertio servitiorum, nisi apertè, & specificè exprimantur, non facit privilegium remuneratorium, nec eximit à natura concessionis meræ gratuitæ, ut probarunt Cæsar Barzius *decis. 118. n. 12.* Hieron. Laurent. *decis. 23. n. 10.* Bald. *in l. illud, n. 13. ad fin. C. de sacros. Eccles.* Oldrad. *cons. 5. per tot.* Tiraq. *in l. si unquam, verb. donatione largitus, num. 97. C. de revoc. donat.* Menoch. *cons. 112. n. 15. & seq.*

24 Tum, etiam si pecunia pro privilegio daretur, si non æquivaleat concessioni, non transit in contractum, sed remanet concessio in terminis gratiæ & privilegii, ut ex *l. Titius* 3. ibi, *Beneficium tamen præstitit. ff. de obsequiis à liberis*, notarunt Bald. *in l. quisque patris, n. 34. C. unde liberi.* Felin *in capite novit, num. 8. de judiciis.* Tiraquell. *ubi proximè, numero 9.* Osasco *decis. Pedemontan. 139. num. 10.* Hieronym. Gabriel. *commun. lib. 3. tit. de donationibus, conclus. 1. num. 63.* Peregrin. *de jure fisci, lib. 1. tit. 3. num. 28. & 29.* ubi tradit, *intellige, ut dixi, de pretio dato, aut facto, quod sit commensuratum, vel propè ad beneficium acceptum, aliàs si gratia longè præponderaret, non desineret esse gratia, nec privilegii nomen amitteret.*

25 Nec prædictorum privilegiorum confirmationes plures, quæ extant, poterunt majorem firmitatem illis præbere: nam in dubio confirmatio semper intelligitur in forma communi. Decius *in rubrica, de confirmatione utili, vel inutili, num. 3. & cons. 72. num. 5.* Alexand. *lib. 1. cons. 33. num. 4.* Zabarella *cons. 44. n. 4. & seq.* Tusch. *practicar. lit. C. concl. 708. num. 2. & 11.* & confirmatio nihil addit, vel extendit confirmatum.

26 Rursus, quia licèt juxta prædicta posset Princeps hæc privilegia sine causa, vel cum ea, quæ ex publica utilitate, & necessitate procedit, infirmare; tamen expressè omnibus compensationem, & cambium dedit, ut apertè traditur *in d. l. 19. tit. 8. lib. 9. Recop.* ibi: *seles dara la satisfacion que se tubiere por justa*, juxta quod de privilegiis, quæ transierunt in contractum, cum ex causa justa revocentur; ex *l. 2. tit. 1. p. 2.* & Gregor. Lopezio, Bologneto *consil. 3. num. 16.* Matienzo *in l. 6 gloss. 1. n. 13. tit. 10. lib. 5. Recop.* notavit Thom. Sanch. *d. disp. 33. num. 9.* & in posteriori rescripto anni 1631. omnibus dominis salinarum cambium præstandum decretum est, &, me causam regalis Patrimonii in causis defendente, pluribus recompensatio facta, & cambium æquivalens dictum fuit.

27 Denique, quia ut cumque privilegia prædicta considerantur, sive remuneratoria, vel transeunt in contractum, & non intercederet causa, & necessitas publica quam expendimus, tamen juxta naturam, & mutationem hujus rei, nullo modo procedere possent privilegia salinarum, quia cùm antea sal venderetur, & ejus modius (quem dicimus *fanega*) pro duobus argenteis æstimaretur, & juxta novam dispositionem, ut pretium salis subrogaretur pro sissis millionum ad quadraginta excreverit argenteos, non potest privilegium observari. Tum, quia illi, qui salinas haberent, excusarentur à solutione sissarum in grave regalis Patrimonii dispendium, & maximum augmentum pretii, non potest videri concessum: nam, ut comprehendatur augmentum dispositione, debet esse ejusdem substantiæ, & correspondere concessis *l. fin. §. 1. ff. de legat. 2.* & tradunt Bartol. & communiter DD. per textum *ibi in l. jus civile, ff. de just. & jur.* Innocent. Ioan. Andreas, Panormitan. & reliqui Canonistæ *in cap. 1. de consecrat. Eccl. vel altar.* Pacianus *de probat. lib. 2. cap. 28. n. 91.* Mieres *de majorat. 3. part. q. 8. n. 49.* Brunus *tract. de augmento concl. 3. in principio. n. 10. concl. 4. n. 1.* Surdus *cons. 27. n. fin.*

28 Et quamvis Principis beneficium sit latissimè interpretandum, *l. beneficium. ff. de constitut. princip. cap. cùm dilecti, de donat.* tamen nunquam extenditur, nisi ad illud jus quod tempore concessionis & Privilegii competebat. D. Covarr. *pract. cap. 1. n. 10* post Ioan. Andream *in additionib. ad Speculator. tit. de censibus, § nunc videndum, in addit. magna, & ex leg. Rutilia Polla leg. in lege 77. ff. de contrahend. empt leg damni 18. ff. si is qui, ff. de damno infecto. leg. fin. §. 1. de legat. 2. leg. si ita legatum. ff. de auro & argento legato, leg. non modus 12. C. de servit. & aqua.* Bartol. & reliqui DD. in eis juribus, idem Bartol. *vol. 2. cons. 284. num... & in leg. omnia privilegia: C. de Episcopis & cleric.* Iason. *leg. si ex toto, n. 7. ff. de leg. 1.* Carolus Ruinus *lib. 5. cons. 111. n. 17.* Surdus *cons. 27. n. 6. & cons. 127. n. 43.* Osasceus *decis. Pedemont 91.* Albericus *de statutis quæst. 116. n. 1. cum seq.* Tuschus *littera P. conclus. 735. n. 1. cum seqq.* Gratianus *1. tom. discept. cap. 98. n. 1. cum seqq.*

29 Maximè, quia tam immoderatum augmentum, & quod pro utilitate publica inductum, credendum est Principem, si de illo cogitaret, non concessurum, juxta quod notarunt DD. *in cap. suggestum*, per textum, ibi, *de decimis, & cap. quanto, de censibus, l. 5. tit. 20. p. 2. l. 43. tit. 18. part. 3.* Decius *cons. 335. n. 1.* qui refert consilium 83. Ancharrani, Riminald. *cons. 59. n. 72. & seqq.* Surd. *decis. 236. n. fin.* cum Alexandro Tusch. *pract. lit. P. conclus. 735. n. 14. & seq.* ubi tradit non comprehendi augmentum immoderatum, & illud censetur quãdo excedit dimidiam partem totius, quia dicitur intolerabile, quanto magis in hoc casu, ubi pretium salis toties excedit quod antea erat.

30 Pro qua re facit quod ex Bartolo, & ex *l. si de meis, §. recepisse, ff. de receptis arbitr.* notavit Paul. de Castr. *in l. 2. §. ult. ff. de aqua pluvia arcenda*, ut si concedo tibi, ut possis immittere aquam de fundo tuo in meum, etiamsi mihi noceat, intelligendum, si noceat moderatè, non immoderatè, idque procedit etiamsi concessio salinarum, & immunitas daretur privatis pro tempore futuro, ut non tenerentur deinceps pro sale alias collectas solvere, quia quando ex hoc magnum præjudicium procederet, vel maximè augerentur onera, vel collectæ, privilegium non teneret: tum quia dictio *alius*, arguit similitudinem ejusdem qualitatis ejus quod præceperat. *l. si fugìvi 3. juncta gloss. verb. alia pœna, C. de servis fugitivis, cap. sedes*, ubi glossa & DD. *de rescriptis.* Zephalus *volum. 2. cons. 249. n. 5.* Carolus Ruinus *consil. 182. n. 2.* D. Covarr. *practic. c. 25. n. 3.*

31 Et juvat quod notavit Alvarus Valascus *consult.* 58.*per totam*, maximè *num.*11.*cum seq.* ubi agens de privilegio exemptionis, ne solveretur tributum de oleo, frugibus, & leguminibus, ubi erant verba exuberantia, quæ respiciebant futurum tempus, tradit si tributa augerentur, solùm privilegium observandum, quando concedenti tantùm adferat leve præjudicium, non verò si magnum, quia cùm est grave, & magnum præjudicium, non credetur concedentem voluisse concedere, ex textu quem dicit notabilem *in cap.quanto, de censib.* per quem tradit ipse Valasc. restringi debere decisionem *c.quia circa, de privileg.*

Et ego in ejusdem rei confirmatione etiam ad con-
32 tractus expendo textum, quem nullus ex prædictis adducit, *l. Lucius* 44.*ff.de action. empti* eis nobis aptissimis verbis: *Planè si in tantum pretium excessisse proponas, ut non sit cogitatum à venditore de tanta summa, iniquum videtur in magnam quantitatem obligari venditorem*, eo in casu adeò exorbitanti, & non cogitato (ut in præsenti) nullum privilegium, aut renuntiationem locum habere posse, etiamsi de casibus insolitis, & non agitatis exprimeretur, ex Ripa, Nevizano, & aliis Menoch. *cons.*27.*n.*18. Ancharran.*cons.* 402. D. Castillo 3.*tom. cap.*3. *n.*80. Matienzo *in dialogo relato* 4.*part. num.*5. & hunc casum non comprehendi in privilegio, nec censendam tunc revocationem fori, sed potius declarationem, cõcessionemque ad hunc casum non extendi, ut in simili in terminis tradit doctè P. Dian. 1.*tom. tractat.*2. *resol.* 59. *vers. se undò.*

33 Postremò ex prædictis nulla materia aptior quàm sal, ut in eo possint vectigalia institui, propter excellentiam salis & necessitatem, quia nullam rem magis desiderant populi, ut ex Bernardo Gomezio *tract. de sale lib* 2.*pag.*73. notavit Barb. *in l. divortio* 8.§ *si vir. ff. soluto matrimonio*, *num.*30. ubi maximum salinarium proventum, & salis vectigalia sæpè in causa esse, ut populi multo paucioribus tributis, quàm aliàs à Principibus graventur.

34 Apud Romanos Leonis Salinator ideo dictus, quia in censum ex salis annona novum vectigal statuisset Sabellinus *lib.*5. *Ennead.* Et factum Romæ testatur Livius *lib.*2. ex quo refert Sixtinus *de Regalibus lib.* 2. *capit.* 19. *numero* 4. Calvinus *verb. salis vectigal.* Ancus Marcius Rex salis modia sex millia congiarium populo erogavit, & salinas primus instituit, Plinius *lib.*31.*natural.hist. cap.*7. quasi gratum sit populo salem concedere, & nimis durum salem adimere, ideo in Throade licebat volentibus Tragaseum salem capere; sed ubi Lisimachus Rex tributum imposuit, continò evanuit, cùm postea locum immunem reliquisset, sal iterum crevit. Atheneus *l.*3. *Deipnosodiæ c.*1. de quo etiam memoratur D. Solorz.*tom.*2.*de Indiar.gubernat.lib.*1.*c.*16.*n.*13. adducens Cujacium *lib.*3. *observation.c.*31. & alia exempla Divi Gregorii Thaumaturgi, D. Gregorii Nisseni, Aristotelis, & Maioli refert.

35 Et justè quando necessitas urget posse in sale constitui vectigalia, tenuerunt Bernardus Gomez, & Bernadinus Miedes *in peculiaribus tractatibus de sale* Ioan. Guidius Volaterranus *de mineralib.lib.*2. *tit* 8. de salinis, ubi per quadraginta & duas quæstiones de hac re agit. Scipio Rovitus *tit.de sale*, Lucas de Peña *in l.*1.*C.de metallis lib.*11. Ripa *de peste, sub tit.de remediis ad conservandum ubertatem n.*177. Petrus Gregor.*lib.*3.*syntagm. juris cap.*10. Barb. *ubi suprà*, qui alios adducit, Ruinus *vol.*5.*cons.*105. Antonius Rubeus *cons.*21. Alexand. Raudens. *variarum resolutionum, cap.*72.& 73. Stracca *de mercatura* 4.*part.n.*30. Surd. *consil.*321. *n.*27. & 28. Mandellus Albensis *cons.*116.*num.*8.& *consil.*130.*num.*19.& *consil.*190. *num.*9 & *consil.*322. Bellonus *lib.*12. *num.*9. & 15. Francisc. Marcus 1 *p.decis.*38.*n.*5.& *decis.*154.168. & *decis.*385. Camillus Borrelius *de præstantia Regis Catholici cap.*25.*num.*18. & 23. Capiblanco *de Baronibus, pragm.*8.*part.num.* 56. Ponte *de potestate Proregis, tit.*4.*de Regal.impos.*§.8.*num.*136. Farinac. *in praxi tit.*3.*quæst.* 104.*n.*62. Tobias Nonius *consil.*45.*n.*30. & 31. Gregor. Lopez *in l.*1. *verb. sal. tit.*5.*part.*1.& *in l.*55.*gloss.*1.*ad medium, tit.*5.*part.*5. Didacus Perez *in l.*2.*tit.*23.*lib.*2. *ordinamenti*, Matienzo *in l.*1.*glos.*2.*tit.*18.*num.*2.*lib.*8.*Recopil.* Azeved. *in l.*1.*num.*73.*tit.*15.*lib.*4. *Recop.* Anton. Capicius *in investitura feudali, tit.de salinis.* Duardus *in explicatione Bullæ, in Cœna Domini, lib.*2.*canon.*5. *quæst.*4. *n.*6. Flavius Cherubinus *in compend. Bullar. tom.*2.*ad Bullam* 40.*Gregorii XIII.*

Et usitatum multoties fuisse vectigalia ob publi- 36
cas necessitates in sale constitui, ultra quæ prædiximus, notarunt Renatus Chopinus *de Domanio Gallico lib.*1. *tit.* 15. *n.*15. Sixtinus *de Regalibus lib.*2. *cap.*19.*n.*4. *& sequent.* idque aliquando per viam tributi factum, aliàs etiam extra tributum per augmẽtum pretii, ut facit Pontifex Paulus III. & post Reges expulsos etiam Romæ factum, ut ex Livio meminerunt Sixtinus *ubi proximè*, & Calvin. *verb. salis vectigal*, & ex causa publicæ necessitatis & utilitatis rectè posse pretium augeri salis, vel in eo constitui vectigal, agnoscunt omnes *suprà* relati, & in nostro Rege Camillus Borrellus *de præstantia Regis Catholici dict.c.*25.*n.*23. quamvis suadet ab hoc Principes abstinere oportere, tamen justum admittit necessitate suggerente, ut in hoc casu ultra quàm necessitas urgebat, tot bellis Hispanum imperium exagitatum, etiam sissas millionum in victualibus carnis, vini, olei & aceti Princeps remisit, quia gravatos subditos censebat, ut earum loco augmentum pretii salis subrogaretur, & quando postea populi, qui semper continua varietate mutatione feruntur, grave dixerunt pretii salis augmentum, Princeps noster qui semper vassallorum utilitatibus studet, illud remisit, iterum fissis redditis, de quo agimus *infrà allegatione sequenti.*78

ALLEGATIO LXXVIII.

Executio quomodo procedat pro sale ad conservationem salinarum?

1 *Manutentio conservat aliquem in jure suo.*

2 *Decretum provisionale alimentorum, & litis expensarum debet durare dum lis principalis discutitur.*
l.si instituta, §. *de inofficioso ff. de inofficioso testamento.*

3 *Executio non potest procedere nisi pro re certa.*
§.*pretium. Instit.de emptio.& vendit.*
*l.*1.*& tit.*5.*p.*5.
*l.*1.*&* 2.*tit.*21 *lib.*4. *Recop.*

4 *Taxatio ut præcedat ad executionem, fieri debet cum summaria causæ cognitione parte citata.*
*l.*1.*C.de sententiis quæ sine certa quantit.*
Liquidationis debet fieri declaratio, ut exequatur.
Appellari potest à liquidationis declaratione.

5 *Exe*

5 *Executio fieri potest contra eum qui obligatus est licèt non adjecta clausula guarentigia.*

6 *Fidejussio de judicato solvendo habet paratam executionem, & n. 7. & n. 8.*
l. fin. C. de usuris rei judicatæ.
l. 2. C. de execution. rei judicatæ.
l. minor 25. annis cui fideicommissum ff. de minoribus.

7 *Executio ex fidejussione judicatum solvi, tunc procedit quando fidejussio fit apud acta.*

8 *Satisdatio judicatum solvi exequi potest sine novo processu.*

9 *Satisdatio judicatum solvi habet vim confessionis, & statim quo judex pronunciavit exequi potest.*
l. pactum, § qui provocavit, ff. de pactis.
l. judicatum solvi 9. ff. judicatum solvi.

10 *Dictio* illico *omnem moram excludit.*
l. 1. § si quis simpliciter ff. de verbor. oblig.
l. qui possessionem 17. ff. de vi & vi armata.
l. litigatur. C. de appellat.
l. idemque 10. §. si cui mandavero, Digest. mandati.

11 *Res judicata habet executionem paratam.*
l. post rem, ff. de re judicata.
l. 1. C. de executione rei judicatæ.
c. quoad consultationem, de re judicata.
l. 19. tit. 22. p. 3.

12 *Spoliatus non potest intendere manutentionem.*

13 *Manutentio & redintegratio differunt.*

14 *Manutentio, quæ non datur spoliato, potest dari spolianti etsi injusto possessori.*
Manutentionis judicium non admittit testium repulsam, vel appellationem.
Possidere aliud est, vel in possessione esse.
l. si quis ante 10. ff. de adquir. possession.

15 *Decretum provisionale quod dicitur durare, dum lis pendet, procedit in alimentis sequestro, & manutentione, non verò in eis, quæ ad voluntatem judicis revocantur.*
Decreta provisionalia sunt interlocutoria, & possunt ad nutum revocari.

16 *Illico aliquid fieri, & dilationem petere opponuntur.*

17 *Pretium certum est quod in alterius voluntatem confertur, facta declaratione.*
l. item pretium, ff. de contrah. empt.
l. si coita sit 75. ff. pro socio.
l. si merces 28. ff. locati.
l. si quis arbitratu 43. ff. de verb. oblig.
l. fin. C. de contrahend. empt.
l. 9. tit. 5. p. 5.

18 *Taxatio est pars sententiæ, & pertinet ad actum necessarium.*
l. de qua re, ff. de judiciis.

19 *Declaratio fieri potest per successorem in officio.*
c. quoniam Abbas, de officio, & potest. judicis delegat.
l. cùm apud Sempronium, ff. judicatum solvi.

20 *Certa quantitas est, quæ à lege declaratur.*
Certum est, quod quantitatem expressam continet, vel per relationem ad illud.
l. ait Prætor 5 § 1. ff. de re judicata.

21 *Liquidum quoad executionem habetur, quod de facili potest liquidari.*
Appellatio admitti non potest à taxatione legis.
l. si qua pœna 224. ff. de verb. significat.

22 *Pretium à lege, vel à Principe taxatum præsumitur.*
l. 1. §. cura carnis, ff. de officio præfecti urbis.
l. 9. tit. 6. lib. 2. Recop.
l. 14. tit. 6. lib 3. Recop.

23 *Instrumentum quamvis non sit liquidum, exequi potest, si possit in terminis viæ executivæ liquidari.*
l. defensionis, C. de jure fisci.

24 *Liquidatio pro facta habetur, quando impeditur ab eo contra quem executio intenditur.*
l. pupillus, ff. quæ ad fraudem creditor.
l. cùm ostendimus. §. negligentia, ff. de fidejuss. tutor.
l. qui repudiantis, §. cùm contra, ff. de inoffic. testament.
l. rem hæreditariam, ff. de eviction.

25 *Conditio quæ omninò extitura non suspendit, nec habetur pro conditione.*
l. itaque ff si certum petatur.
l. non possibilis, in fine, ff. de verbor. oblig.
l. in illa stipulatione, §. ultimo, ff. eodem.
l. hoc jure, ff. de verbor. obligat.

Salinis alicui abdicatis, ut in nomine Regis sal vendi possit, si ad piscationis conservationem domino salinarum sal à Rege concedatur, ita ut fidejussorem præstet de solvendo pretio, quo designatur, quomodo executio procedat.

PRo domino salinarum facere videbatur, quia intenderat judicium summarissimum manutentionis, ut conservatetur in possessione salinarum, & cùm manutentio conservat aliquem in jure suo, ideo videbatur pro sale earum salinarum non posse executionem procedere. 1

Præsertim, quia cum pendente lite super manutentione, & proprietate salinarum hæc quantitas salis præstaretur ad usus necessarios illius salinæ abdicatæ, habetur, ut decretum provisionale pendente lite, quod debet durare interim quo lis principalis diffinitur, velut alimenta, & litis expensæ, *l. si instituta, §. de officioso*, ibi, *interim ali debet, ff. de inoffic. testam.* notavit Surdus *de alimentis titul. 5. q. 8. n. 1.* & cum Bartolo Carrotio, Mauro, Aretino, Farinacio, Guazino, Nigro Muscatello, Marcabruno, Rebuff. & aliis tradit Noguerolus *allegat. 11. n. 200. cum seq.* & in manutentione providetur, ut dum lis pendet, sit aliquis in possessione, ex Castrensi, & Capicio, D. Covarr. *practicar cap. 16. n. 2.* 2

Tum, quia obligatio quæ in hoc casu facta fuit, non respexit certum & liquidum pretium, sed quod taxaretur à confessu, vel Senatu salis, & ultra quam pretium debet esse certum, §. *pretium. Instit. de emption. & vendit. l. 1. & 9. tit. 5. p. 5.* Nec executio potest procedere nisi in re certa, & liquida. *l. 1. & 2. tit. 21. lib. 4. Recop.* aliàs quando obligatio conditionalis est, ut in hoc casu, solvendi, quod taxaretur, exequi non potest ut notatur. 3

Maximè, quia, ut executio procedat, fieri debet, & præcedere hæc taxatio parte citata, & cum summaria causæ cognitione, ut *l. 1. C. de sentent. quæ sine certa quantitate.* Bartolo, Castrensi, Fulgos. Romano,

&

& aliis probarunt D.Covàrr.*lib.2.var.cap.*11.*num.*1. Roderic.Suar. *in l.poſt rem judicatam, limitat.*4. & debet fieri declaratio, & pronunciatio ſuper liquidatione,ex Baldo *in l.2.num.*11.*C.de execution.rei judicat.* & à prædicta pronunciatione poteſt appellari, & peti,ut declaratio reducatur ad arbitriũ boni viri, ex notatis per Cynum,& Angelum *in l.fin.C.de contrahend.empt.* Bart.*in l.ſi ſocietatem,*§. *arbitrorum, ff. pro ſocio.* Bald.*in l.ſi cum exceptione,*§ *hæc autem actio num.*4.*ff.quod metus cauſa.* Greg.Lopez *in l.9.gl.verb. Alvedrio,tit.*5.*p.*5.unde videbatur non juſtè procedere executionem in hoc caſu.

5 Sed tamen contraria ſententia, & locum habere executionem in hoc caſu contra fidejuſſores judicatum ſolvendi,ex eo rectè ſuadetur, quia fidejuſſores obligati fuerunt in judicio cum clauſula *guarentigia*; & quamvis non adjiceretur,poſſet eo ſolùm,quia obligati fuerunt,contra eos executio intendi, ſecundum opinionem Avendañi *in l.*4.*&* 5.*titulo de las excepciones,num.*2.*&* 3.*& in dictionario verb. eſcriptura,* Didacus del Caſtillo *in l.*63 *Tauri num.*11. Palacios Rub.*ibid.num.*1 *verſ. hodie tamen, & num.*2 Anton.Gomez *in l.*64.*Tauri num.*4. ubi ſequitur ejus nepos Additionator Olanus *in antinomia juris lit.L. num.*4.21. idem Olanus *in eodem tract. & littera, num.*40. Salazar *de uſu & conſuetudine, capite* 3. *num.* Alvornoz *de contractibus, lib.*1.*titul.*2. *cap.* 2. Gratian, *regula* 179 *num.*9. Marienzo *in l.* 10. *titulo* 17.*lib.*5. *Recopilat.gloſſ.*11. Paz *in praxi* 3.*tom. capite* 6.§ 6. *n.*28.Parlador.*lib.*2.*cap.fin.part.*§.12. *ampliat.*1.*num.*5. *&* 6. Azevedo *in l.*1.*num.*54. *titulo* 21.*lib.*4.*Recop.*

6 Vlteriùs,quia obligatio fidejuſſorum fuit de judicato ſolvendo,& illius naturæ eſt,ut habeat paratam executionem ſine novo proceſſu,quando judex decreverit,& declaraverit,ex doctrina gloſſ.*verb.perſolvere,in l.fin.C.de uſuris rei judicat.* Et faciunt verba illius textus ibi,*A fidejuſſoribus, vel mandatoribus ſtatim pecunias,vel res in condemnatione poſitas,exigere*; & relato Odofredo tenuit Bartol.*in l.*1.*ff.de judicat. ſolvi num.*1.*&* 2.Nota ejus verba *num.*3. ibi, *In omnibus caſibus præcedentibus, in quibus dixi executionem mereri, intelligo, ſi ſit talis ſtipulatio interpoſita in judicio coram judice,aliàs ſecus,argumento l.*2.*Cod. de execution. rei judicat. l. minor.*25. *annis,cui fideicommiſſum, ſuprà de minor,quia niſi interponatur in judicio ea ratio, tunc non eſt liquidum judici, nec videtur confeſſio facta coram judice.*

7 Suffragatur doctrina Baldi *in l. ultima,* § *cùm antiquitas,n.*1.*Cod.de uſuris rei judicat.* ibi. *Dico tamen requiri quod fidejuſſerit judicatum ſolvi,& apud acta,ita ut ſint appendices ipſius judicii,& ex ipſo judicio ſit notorium eſſe obligatos.* Quæ omnia in hoc caſu procedunt,quia apud acta in eodem judicio coram Senatu fidejuſſores obligati,ut redderent pretii ſalis quantitatem illico,quando à Senatoribus juberetur,ideo ſine novo proceſſu poteſt contra fidejuſſores intendi executio,ut cum Speculatore, Caſtrenſi, Baldo,Angelo, & aliis tenuit expreſsè Surdus *conſil.* 271.*n.*39.*&* 40.

8 Et conſtituens differentiam inter fidejuſſorem contractus,cum quo debet nova cauſa fieri ad executionem à fidejuſſore judicii, cùm quo novus proceſſus neceſſarius non eſt,& proponens exemplum in ſatiſdatione judicatum ſolvi,notavit idem Surd.*conſ.*396. *n.*39.*&* 40.addita ratione, quæ nobis convenit ex Bartolo,Beroio,& Socino,ibi, *Quia fidejuſſor judicii videtur conſentire judicio,quod fit ipſo præſente,ſciente & patiente.* Et adducit opinionem Blanci, qui pro ea refert Socinum,ſatiſdationem judicatum ſolvi eſſe tam connexam actibus judicialibus;quia ſi Clericus fidejuſſor eſſet judicatum ſolvendi, poſſet conveniri coram judice,etiam ſi eſſet ſæcularis, apud quem fidejuſſiſſet;ſed eam ſententiam meritò reprobat Surd. *ubi proximè.*

Præterea eandem diſtributionem fidejuſſoris con- 9
tractus à ſatiſdatione judiciali probarunt Hieronym. Gabriel *volum.*1.*conſil.*43.*n.*32.Maſtrillus *deciſ.*20. *per totam*, & adversùs fidejuſſorem datum in judicio ſolvendi judicatum,ut poſſit executio intendi directè,& ſtatim,quo juſſerit judex ſolvi illud, pro quo fidejuſſit,eſt communis Doctorum ſententia *in l.*1. *ff.judicatum ſolvi*, & tenuerunt Imola, Cagnolus, Ruinus,Salicetus,Iulius Clarus;& alii,quos refert,& ſequitur Tren acinq. *lib.*2. *variar. titulo de expenſ. reſolut.*3.*num.*2. *&* 3. & poſt Odofredum,Bartolum, Baldum, ejuſdem ſententiæ refert Guidonem de Suza,& Guillelmum de Cuna,Rodericus Suarez *in l.*2 *fori, tit.de comperendination.* §. *ſed pone quæſtionem, num.* 6. qui tradit eſſe communem concluſionem, & *num.* 10. refert ex Baldo, qui dicit non eſſe alibi,*l. tale pactum*,§. *qui provocavit. ff. de pactis*,ubi traditur ſatiſdationem datam in judicio habere vim confeſſionis,ut executio procedat, ſine novo proceſſu, & citatione. Nota verba textus, qui agit de obligatione facta in judicio appellationis de judicato ſolvendo, ibi, *Iudex appellationis nullo alio de principalis caſu diſcuſſo juſtam conventionem velut confeſſio ſequitur*; cui addenda eſt *l. judicatum ſolvi* 9 *ff. judicatum ſolvi*, eis verbis : *Iudicatum ſolvi ſtipulatio expeditam habet quantitatem, in tantum enim committitur, in quantum judex pronuntiaverit.* Et eandem ſententiam, ut adversùs fidejuſſorem de judicato ſolvendo executio poſſit procedere ſine novo proceſſu,inſtantia aut ordine judiciali,tenuerunt Aſinius,Scaccia & alii,quos refert,& ſequitur Oſuvald. ad Doncl. *lib.*27. *comment.capite* 3.*in notatis litt. H.*

Tum etiam in hoc caſu fidejuſſores obligati ad red- 10
dendum pretium ſalis dati reo,pro quo ſatiſdederunt illico,qui à judicibus juberetur, quo caſu nec dum erat neceſſarium executionem facere, & illius terminos formam, & ſolemnitates expectare, ſed ut ſtatim ex Senatus decreto fidejuſſores compellerentur ad ſolutionem; id quidem manifeſtè denotat verbum *illico*, ſine mora, & cunctatione.*l.*1. §.*ſi quis ſimpliciter,verſ. cùm adducit, ff.de verbor. obligat. l. qui poſſeſſionem* 17. *ff.de vi, & vi armata*, & probat *l.litigator. Cod.de appellat.* & eſſe oppoſitum aliquid illico faciendum, vel cum dilectione, denotat *l. idemque* 10.§. *ſi cui mandavero, verſic.ſed Papinianus ff.mandati.* probavit Menochius *de recuperanda poſſeſſione remedio* 1.*num.*252. & quando quis aliquid dare, vel facere illico obligatus, ſolùm duorum,vel trium dierum dilationem ad implementum præſtandum,ex Ripa,Socino, Cremenſi, Tiraquello, Maſcardo, Tuſcho, Farinacio, & aliis pluribus probavit Auguſtin. Barboſa *de dictionib.uſufrequent. diction.*149.

Rurſus,quia ultra obligationem judicialem ex de- 11
creto Senatus,quo jubetur,ut pro ſale illud pretium ſolvatur, cui decreto conſenſit recipiens ſalem, res judicata procedit, quæ habet executionem paratam, *l.poſt rem ff.de re judicata, l.*1.*Cod. de execut.rei judicatæ,capite quoad conſultationem,de re judicat.l.*19. *titulo* 22. *part.*3. ubi Gregor. Lopez, & Rodericus Suar.*in comment. ad d.l.poſt rem.* Parlador. *lib.*2.*rer. quotid.cap.fin.*1.*p.*§.1.*per totum.*

Quibus non obſtat quæ in hoc caſu contrà ex- 12
penſa : nam quod pertinet ad manutentionem, potiùs

potiùs denegata fuit domino salinarum,& nullo modo poterit illam petere nec intendere, cùm quæreretur nomine regalis Patrimonii spoliatum, quia omnium Doctorum sententia est non posse intendere manutentionem, qui dicitur spoliatus. Ioann.Fabr. *in §. retinenda,n.16.Instit. de interdictis*, Castrensis *lib.2. consil.284.*ex D.Covarr. & quatuor Rotæ decisionibus probavit Gratianus *tom.2. disceptat.cap.314.n.* 17.18.& 19. Farinac.1. *tom.novissim.decis.704.n.1.* & *tom.2.decis.56 num.3.* & *decis.60.*& ex decisionibus Putei, & Seraphini comprobat Menochius *de retinend. remed.5. n.58.* & ego aliis pluribus relatis notavi 1.*part.decis.Granaten.5.num.10.* & addenda Antonii Fabri verba *in C.lib.8.tit.4.definit.8.* ibi, *Porrò qui agit interdicto isto retinendæ possessionis,duo probare debet, possessionem ex parte sua,& turbationem ex parte adversarii; turbationem, inquam, non spoliationem,quia si se diceret spoliatum,sibi esset contrarius,ob idque repellendus:*quippe si manutentionem petere denotat, ut conservetur in possessione quam quis adhuc retinet,& allegare spoliationem, insinuet possessione privatum,non poterit manutentio operari in possessione, quæ non est in eo, qui manutentionem petit,& necessarium est petere restitui ad possessionem,non manuteneri.

13 Vnde fit,ut manutentio,& redintegratio valde inter se differant, ut notarunt Dom. Covarruvias *practicar.cap.17.num.3.* Farinacius *dicta decis.704.n.1.* & *tom.2.novissim.decis.119.n 6.* quia manutentio est conservatio in possessione,quam quis habet;redintegratio est amissæ possessionis recuperatio, & restitutio,& ideo spoliato non posse dari manutentionem, ex Marquesano,Seraphino,Riccio,Pacifico,Cencio,. Coccino,Dom.Ludovisio, & Rotæ decision.probavit Postius *de manutent.observation.57.n.44.*& Dom. Covarruvias *ubi proximè*, consul t non esse allegandum spolium ab eo, qui manutentionem petit, quia non potest dari spoliato.

14 Sed tamen ipsi spolianti rectè potest dari manutentio, quamvis sit injustus, & violentus spoliator,ut ex Menochio,Mantica,Tuscho,Cephalo, Muzolo,Ploto Milanensi probavit idem Postius *observat.42.n.* 109.& 110.qui *n.111.& 112.* ex Nicolao Garcia, Fontanella, Cencio,Cyriaco, Domino Ludovisio, & pluribus Rotæ decisionibus probat,quamvis non detur spoliato manutentio, tamen dari potest spolianti cõtra spoliarum,& in ipso judicio spolii.Et ratio est, quia manutentio non respicit, ut ex ea possessio de novo detur,vel redintegretur,sed ad nudam detentionem de facto durante judicio, ut sit in ea,qui rei insistebat tempore motæ litis,& ideo summariissimè de hoc agitur,nec in hoc judicio admittitur restitutio in integrum, vel testium repulsæ, aut redargutio instrumentorum, & ad manutentionem sufficit semiplena probatio,& à decreto manutentionis non admittitur appellatio. D. Covar. *practic.cap.17.num.1.* & 4.ex Capicio,& aliis Gratianus *tom.2.disceptation.c.310. num.64.70.*& 77. & 4 *tom.cap.681.n.20.* Menoch. *de retinend.remed. ult.quæst.17. n.48.* Narbona plura referens *in l.59.glos.1.n.127 cum seqq.tit.4.lib.2. Recop.* addendus Postius *de manutenendo, observ.2. n.27.*& *observat.106.per totam.*Non enim quæritur in manutentionis judicio de possessionis justitia, sed de insistentia de facto,& detentione, dum causa possessionis, vel proprietatis discutitur; quia aliud est in possessione esse, vel possidere *l. si quis ante 10. ff.de adquirend. possessione*, ibi, *Etenim longè diversum, aliud est enim possidere,longè aliud in possessione esse.*

15 Deinde quod *suprà n.2.* objectum, decreta provisionalia nisi lite finita non posse revocari, quasi provideantur,ut durent lite pendente,juxta exempla, & Doctores,quæ ibi retulimus,nihil obstabit,quippe omnes,qui eam sententiam tenuerunt, loquuntur in eis decretis provisionalibus, quæ ex sua natura respiciunt ut durent donec judicium discutitur, ut in alimentis, litis expensis, sequestro,manutentione, & similibus. At verò,si provisio non sit ejus naturæ, ut in hac,de qua quæritur, *præstandi modios salis*, vel cùm provisio facta est revocabilis ad voluntatem judicis, vel sit ea qualitate,ut in præsenti potest reformari,aut revocari, cùm non justè exegerit, aut judici videatur jure faciendum.Ita DD.quos suprà adduximus,& in eisdem terminis notavit Anton. Faber *lib.7. Codicis, titulo 19.definit.3.* eis verbis : *Caterùm nihil prohibet eum ipsum pro quo provisionalis primùm lata fuerit sententia itidem adversario provisionaliter,ut loquuntur, condemnari prius etiam, quàm definiatur negotium.*Maximè, quia quodlibet provisionale decretum est interlocutorium, & potest pendente lite revocari, ex vulgari *l.quod jussit,ff.de re judicata.*& in terminis tradit idem Faber *ubi proximè*, ibi, *Eoque nimirum pertinet, quod dici solet contrario judicis imperio tolli posse,quod antea idem Iudex vel jusserit,vel vetuerit.*

Idque nullam potest in hoc casu difficultatem habere,cùm expressè obligarentur,qui salem recepit, & 16
illius fidejussores,restituere pretium; simulatque decerneretur à Senatu eo adducto,*ut illico solverent*,& valdè contrarium esset obligari statim restituere, quo juberetur, & intendere lite pendente de proprietate salinarum non posse decerni pretium esse solvendum, cùm in jure,ut prædiximus,opponuntur,& contraria esse censentur aliquid illico faciendum,vel interposita aliqua dilatione,*l.idemque 10.§ si cui mandavero, vers.sed Papinianus ff.mandati.*

Nec ulteriùs poterit vigere difficultas, ut impe- 17
dienda sit executio pro pretio,quod nondum certum est,vel taxatum,& obligatio,quæ continet,ut taxetur à Senatu,censetur conditionalis,ut non possit exequi, quia multipliciter hæc solvenda difficultas:nam pretium quod in alterius arbitrium, & declarationem confertur, certum censeri debet eodem modo, ac si ipsi,qui alteri commiserunt,declarent.*§.item pretium, vers.alioquin. Instit. de contrahend. emption.l.si coita sit 75.ff pro socio.l.si merces 28.ff.locati l.si quis arbitratu 43. ff.de verbor.obligat.l. fin. C. de contrahend. emption.l.9.tit.5.part.5.* Decius *consil.648.n.1.* & 2. & cùm ad taxationem Senatus se retulerit obligatio, pretium certum est,quod eam respicit.

Idque procedit,quia declaratio,& taxatio pretii est 18
pars sententiæ, & sicut eam pronuntiare pertinet ad actum necessarium,*l.de qua re ff.de judiciis*;ita declarare,& taxare pretium salis quod in sententia fuit reservatum, esse declarandum, ut rectè probavit Thesaur. *decis.253.n.1.* & 2. ubi agitur de arbitris, qui in sententia arbitraria reservarunt sibi facultatem aliquid declarandi,& traditur non solùm eos uti posse ea facultate,sed cogi declarare;dum tamen declarent intra tempus in compromisso præfixum, quemadmodum coguntur ad sententiam dicendam, & ut tradit Thesaur. id maximè procedere, ubi partes tali reservationi consensissent, ut in præsenti,quippe non solùm dominus salinarum consensit pretii restitutionem,& obligatus fuit,sed etiam suæ obligationis dedit fidejussores.

Et declarationem fieri posse à successore in officio, 19
tradit Barbosa *in l.quia tale,num.81.vers.ex qua explicatione.ff. solut. matrim.* quia reservatio,ut possit taxari,facta videtur nomine officii,& dignitatis,argumento textus *in cap.quoniã Abbas,de officio,& potest. jud. delegat.* post Bartol. *num.6. in l,terminato. C.de*

fructi

fructibus, & litium expenſis, ubi Baldus *num.* 10. D. Covarr. *in cap. requiſiti, num.* 5. *ad fin. de teſtam.* faciunt tradita per Guirallum *deciſ.* 14. *per tot.* & per ejus Additionatorem pro intellectu *l. cùm apud Sempronium, ff. judicatum ſolvi.*

20 Præſertim, cùm pretium ſalis reſcripto & lege generali taxatum ſit, adeò ut nihil ſit, neceſſe de novo taxare, ſed ſolùm declarare pretium legis, quo caſu pro liquida habetur quantitas, ut in terminis ſatisdationis judicatum ſolvi, tradit IC. *in l. judicatum ſolvi 9 ff. judicat. ſolvi*, eis verbis: *Expeditam habet quantitatem, in tantum committitur, in quantum judex declaraverit.* Et cùm Senatus teneatur omnino declarare, ut proximè notavimus, & declaratio referenda ad legem, quæ taxavit pretium ſalis, quamvis declaratio non fieret expreſſa, eo ſolùm quod obligatio reſpiceret pretium legale pro liquida habenda, quia paria ſunt certam quantitatem expreſsè contineri, vel per relationem ad aliud, unde certa quantitas deduci valeat, ex textu formali *in l. ait Prator* §. 1. *ff. de re judicat.* ubi Bartol. & communiter Scribentes.

21 Vnde pro liquido haberi debet pretium, quod à lege taxatur, cùm ad executionem habeatur pro liquido, quod de facili poteſt liquidari, juxta quod notavit Aſinius *in praxi, tit. de execution.* § 1. *cap.* 31. ubi in terminis tradit, *Quod ſide facili fieri poteſt liquidatio, habetur pro liquido, & dicitur purum quod re vera eſt purificatum licèt de eo non conſtet.* Et cùm à lege, ut in præſenti, taxatio ſit, non poteſt appellatio admitti, ex *l. ſi qua pœna* 224. ubi notant omnes, *ff. de verbor. ſignific.* juncta doctrina Bartoli *in l. omnes populi. n.* 53. *ff. de juſtit. & jur.* Baldus *in proœmio Digeſtor. n.* 11. & poſt Caſtrenſem probarunt Avendañus *in tract. de ſecunda ſupplication. n.* 8. *verſ. eſt advertendum.* Eſcobar *de Ratiociniis, cap.* 33. *n.* 22. *cum ſeq.* plures quos refert, & ſequitur Rota *diverſor. ſacri Palatii deciſ.* 50. *part.* 2. *per totam*, cum Oſaſco, & aliis Rotæ deciſionibus. Gratian. 1. *tom. diſceptat. capite* 183. *& 2. tom. c.* 333. *n* 3. Parlador. *libro 2. rerum quotidianar. cap. fin.* 1. *part* §. 12. *n.* 32. *&* 33.

22 Id autem ex eo, quia pretium, quod à lege, vel Principe taxatur, juſtum præſumitur. *l.* 1 §. *cura carnis* ubi DD. *ff. de offic. Præfect. urbis. l.* 9 *tit* 6. *lib.* 2. *l.* 14. *tit.* 6. *lib.* 3 *Recopilat.* D. Covarr. *lib.* 3. *variarum, c.* 9. *n.* 6. Pinellus *in l.* 2. *part.* 3. *cap. fin. num.* 35. *C. de reſcind. vendit.* Ioan. Gutierr. *lib.* 2 *practic. quæſt.* 180. *num.* 11. *& lib.* 4. *q.* 61. *n.* 10. Gaſpar Rodericus *de annuis reddit. lib.* 2. *quæſt.* 3. *n.* 42.

23 Præterea, nam quamvis inſtrumentum non ſit liquidum, dum tamen in terminis viæ executivæ poſſit liquidari, rectè ex illo executivo procedet, ut ex *l. defenſionis. C. de jure fiſci*, tenuit Bartol. *in l.* 1 *ff. de edendo, & in l.* 1. *de leg.* 2. Caſtrenſ. & Iaſon. *in dict. l* 1. *ff. de edendo*, ex Bartolo, Baldo, Imola, Alexandro, Zaſio, Oroſio, tenuit Padilla *in l.* 1. *ff. de legat.* 2. *n.* 47. quibus adde Socinum *lib.* 4. *conſ.* 96 *n.* 8. Boër. *deciſ.* 195. *n.* 15. Vivium *lib.* 1. *com. opinion.* 305. Emanuel Suarez *eodem vol. verb. inſtrumentum*, & probavit Scaccia *de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 9. *n.* 24. & quando inſtrumentum continet quantitatem certam frumenti, vini, aut aliarum ſpecierum, etſi illarum pretium non ſit expreſſum, poteſt fieri executio, & pignora capi, dum poſſit in terminis executionis per æſtimatores peritos pretium liquidari, ex doctrina Paul. de Caſtro, quam ſequuntur D. Covarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 11. *verſ. quarto*, & alii, quos refert Theſaur. *deciſ.* 26. *n.* 5.

24 Et cùm liquidationis defectus procedit ex dilatione ejus, contra quem executio intenditur, ut in hoc caſu, tunc etiam, ſi non eſſet liquidatio, non deberet obſtare, vel impedire executionem, ut ex *l. pupillus, ff. quæ in fraud. cred. leg. cum* 4. *verſ. negligentia, ff. de fidejuſſor. tutor leg. qui repudiantis.* §. *cum contra, ff. de inoffic. teſtam l. rem hæreditariam, ff. de evict.* In ſimili notarunt Puteus *lib.* 2. *deciſ.* 471. Cavalcan. *deciſ.* 44. *n.* 66 Rota *diverſorum* 1. *part. deciſ* 656. *n.* 2. *&* 2. *part. deciſ.* 112. *&* 120. plures refert Giurba *deciſ.* 60. *n.* 18. Surd. *conſ.* 8 *n.* 84. Statilius Pacificus *de Salviano interdicto, inſpectione* 2. *cap.* 2. *n.* 200.

Denique ex prædictis, nihil obſtabit quod *ſupra num.* 3. objectum, obligationem conditionalem exequi non poſſe, quia ex illis, quæ proximè notavimus apparet, cùm à lege taxatio prerii facta, non poſſe dici obligationem incertam, & dubiam, vel conditionalem, quia à Senatu debet fieri taxatio, ut *ſupra* probavimus, & conditio, quæ omnino extitura non ſuſpendit, nec habetur pro conditione, *l. itaque. ff. ſi cert. petatur. l. non poſſibilis, in fin. leg. in illa ſtipulatione* §. *ultim. de verbor. obligat.* Bart. *in leg.* 1. *n.* 5. *ff. de condit. & demonſtr.* Sarmiento *in leg.* 1. *ff. de leg.* 2. *n.* 13. & quamvis pro conditione haberetur, tamen facta taxatione à Senatu habetur obligatio, & cenſetur omninò pura, ut exequi poſſit, *l. hoc jure*, cum *ibi* notatis *ff. de verb oblig* Bald, *in l cum teſtamento, C de teſtam. manumiſſ. & in leg.* 2. *C. de execut. rei judic.* Roderic. Suarez *in dict. l. poſt rem, limit.* 5. D. Covarr. *d. lib.* 2. *var. c.* 11. *n.* 2. *verſ. quintò apparet.*

ALLEGATIO LXXIX.

Executioni, quæ fit contra fidejuſſorem, an poſſit reus principalis ſe opponere. & petere copiam actorum?

1 *Tertius, qui ſe opponit executioni, admittendus.*
leg. 41. *tit.* 4. *lib.* 3. *Recopil. & n.* 18. *l.* 11. *tit.* 14. *part.* 5.
leg. à Divo Pio, § *ſi ſuper rebus, Digeſt. derè judicata.*

2 *Sententiarum trium conformium poteſt tertius impedire executionem,*
Clem. 1. *de re judicat.*

3 *Tertius coadjuvans debet aſſumere judicium in eodem ſtatu, in quo ſe opponit.*
capit. fin. § *ſanè, ut lite pendente, lib.* 6. *& Clement. conſtitutionem, de electione, & numero* 9.

4 *Hiſpaniæ praxis in executione inſtrumentorum.*
leg. 19. *tit.* 21. *lib.* 4. *Recop. & n.* 17.

5 *Fidejuſſor & reus principalis in judicio executivo eiſdem terminis regulantur, & numero* 6. *&* 7.

6 *Minor tertius, qui ſe opponit liti, poteſt reſtitutionem intendere.*

7 *l.* 15. *tit.* 10. *lib.* 2. *Recopil.*
l. venditor. ff. de judiciis, & n. 8. 9. *&* 14.

8 *l. ſæpe. ff. de re judicata.*
l. 2. *C. ubi in rem actio.*
l. idemque, §. *generaliter, ff. mandati.*
l. principaliorem, in princip. ff. de liberali cauſa, & n. 10. *&* 22.

9 *Venditor cùm ſe opponit liti, quæ cogitur cum emptore de re vendita, debet aſſumere judicium in eodem ſtatu, & n.* 10.

10 *Reus*

10 *Reus principalis potest se opponere liti, quæ cum fidejussore agitur, etiam contradicente creditore.*
l.si percussorio,ff.de appellat.
11 *Judicium novari non potest, nisi consensu actoris, cui competit actio.*
l.si mandato,§.1 ff mandati,& n.14.
12 *Creditor potest eligere debitorem principalem,vel fidejussorem.*
l.non rectè,C.de fidejussorib.
l.jure nostro,C.de fidejussoribus;& n.16.
13 *l.sed si lege,§.item si rem,ff.de petition.hæred.*
14 *Judicium mutare quando compelli actor possit,vel non,& n.13.*
l.si actor,ff.de probat.
15 *Judicium ordinarium,e usque qualitates.*
c.1.de libelli oblatione.
Authent offeratur,C.de litis contestat.
l.4.tit.2.p.3.
l.1.tit.2.lib.4.Recop.
16 *Authent presente,C.de fidejussoribus.*
17 *Defensionis modus potest à lege variari.*
18 *Tertii excludentes admittuntur in via executiva.*
19 *Reus se opponens executioni quæ contra fidejussores est, non habendus ut tertius excludens, sed coadjuvans.*
20 *Tertius coadjuvans debet regulari, ut reus principalis.*
l.2 ff.quando appelland.sit.
21 *Tertius qui malitiosè opponitur executioni, non admittendus.*
22 *Tertius potest liti assistere,ne collusio fiat.*
l.qui suspecta,ff de inofficioso testamento.
Authent.si hæres,C.de litigiosis.
c.cùm semper,de re judicata.
23 *Tertii variis modis opponuntur.*
24 *Lites non protrahendæ sed celeriter expediri debent.*

De tertio debitore, an possit se opponere executioni ad defendendum ejus fidejussorem, contra quem executio intenditur, & in hoc casu tertio copia actorum sit danda.

1 ET admittendum esse tertium, qui se viæ executivæ opponit, & post ultimam sententiam addictionis bonorum esse admittendum, ut causa judicio ordinario discutiatur, Probatur *l.41.tit.4 lib.5.Recop.l.11. tit.14.p.5.* ubi Gregor. Lopezius *gloss.1.*& Azeved.*in d.l.41.*& tradita per Bartol. & DD.communiter *in l.à D.Pio,§.si super rebus,ff.de re judicata*, Innocentius *in cap. veniens 2.num.3.de testibus*,D. Covarr *pract cap.16.num.4.* Paz *in praxi 1.tom.4. p.cap.4.* Parlador. *lib.2. rerum quotid. cap. fin.5. part.§.10.n.24.* Villadiego *in Politica cap.2.n. 126.cum seq.* ex Ioanne Gutierr.Castillo, Afflicto,& aliis notavit Rodericus *de executionibus c.8.n.4.& 5.* D.Salgado *de Regia protectione 4. part. c.8. n.32 & 56.cum seq.*

2 Et hæc opinio,ut tertius impediat executionem,locum habet, etiamsi agatur de executione trium sententiarum conformium, juxta *Clem.1.de re judicata*, prout communiter eam extendunt Felinus *in dict. cap.veniens,n.17.*Cadinal.*in d.Clem.quæst.4.*ubi etiam Vitalinus *n.89. & seq.* Rota *decis.13. eodem tit. de re judicata.* Alex *lib.3.cons.83.num.12.* Anton.Gabriel *commun.tit.de re judicat concl.*Farin.*in posthum. 1.p.decis.17.n.2.& seq* D.Salgado *de Regia protect. d.4. p.cap 8.n.14.& seq.* Barbosa *in remiss. ordinat. Lusitan.lib.3.tit.86.§.3.n.2.& seq.*

3 Verumtamen in hoc casu aliter dicendum est,quia quod de tertio oppositore leges nostræ & Doctores admittunt,solùm procedit,quando tertius opponitur pro jure suo contra eum,adversùs quem executio intenditur,ut præferatur in bonis, in quibus fit executio;secus verò in nostro casu admittere reum principalem,ut se opponat executioni contra illius fidejussorem,ut illum defendat,dici non potest esse tertium, qui se opponit executioni, sed tertium, qui pro suo interesse liti assistit, & cùm non possit haberi pro tertio excludente, sed pro coadjuvante, cùm agat,ut liberet fidejussorem & exceptionibus ejus suffragetur, debet accipere judicium in statu, quo fuerit, & eisdem qualitatibus. *capite fin. §.sanè, ut lite pendente lib. 6.* eis verbis : *Sanè si ad defensionem ipsius litis aliqui, quorum interest,petierint admitti, eos in illo statu, in quo ipsam invenerint, decernimus admittendos.Clement.constitutionem*,ubi Anchar.*notabili 6.de electione.* Felinus *in cap.cùm super,n.15.de re judic.* Bald.*in l.si eo tempore,in fin.C.de remiss. pignoris,& in Authent.nunc si hæres,ad fin.C.de litigios.*Andreas Gail.*pract.lib.1.observat.71.& seq.*D. Covarr.*pract. c.13.n.1.& seqq. & cap.14.n.3. &* 4.Surd.*decis.60. n.6. & decis.147.n.6.* Avendan. *de censib.c.109.n.8.* Guzman.*de evictionib.q 6.n.20.cum seq.*

4 Vnde cùm ex legibus nostris, & praxi executionum Hispaniæ instrumenti publici fit executio, non citato reo, nec data copia actorum, sed forma est,ut intra tres dies opponatur reus executioni, & postea decem dies dantur reo,intra quos probet exceptiones, & si non probaverit, detur additio bonorum *lib.19. tit.21.lib.4.Recopil.* & confirmant Doctores Regni, D.Covarr. *lib.2. var.cap.11 n.2. vers.in hac tamen*, Rodericus Suarez *in l. post rem judicatam, limit.12. n.2.ff.de re judicat.* Mensius *in l.1.n.20. vers.in hoc tamen regno, C. de juris, & facti ignorant.* Palardor. *lib.2.rer.quotid.cap.fin.5 part.§.2.n.13.& 14.& § 9. n.1.& seq.*

5 Quo fit, ut cùm reus & debitor, adversùs quem intenditur executio, ea forma judiciali teneatur eisdem terminis,debeat arctari tertius,ut reus principalis. Imò in hoc casu reus principalis,qui tertius est, & vult se opponere executioni, quæ fit contra illius fidejussores, ut eos defendat, quasi tertius,qui coadjuvat, debeat assumere litem in eodem statu & eisdem regulari terminis, quibus fidejussores,ita ut quemadmodum isti non admittuntur ad alias defensiones, quàm eas,quæ à lege pro forma designatæ,ita ad nihil aliud admittendus tertius, ut *suprà* adducti notarunt,maxime D. Covarr. *practic. cap.13.num.1.cum seq.& cap.14.n.3. &* 4.Andreas Gail. *lib.1.observ. 71.per totam.*

6 Præsertim cùm in hoc casu tertius, qui se opponit liti, non sit minor, iste enim beneficio restitutionis potest transacto probationis termino post publicationem,& conclusionem in causa admitti ad probandum, quàmvis non liceat reo principali, ex doctrina glossæ,*verb.ex persona,in l.si parentes. C.de evictionibus*, quam ex antiquioribus aliqui sequuntur, quos refert D. Covar.*ubi proximè*,Barbosa *in l.venditor. 49.num.124. & n.172.de judiciis,& in l.maritum 13. n.84.ff.soluto matrimonio.*

7 Quæ sententia,ut tertius,qui sese opponit liti,nihil aliud facere possit, quàm quod reus principalis,probatur *l.* 15. *tit.* 10. *Recopilat.* ubi tertio non licet recusare,nisi in casibus,in quibus reus principalis poterat recusationem proponere,& quòd tertius arctetur eodem ordine judicii,& eisdem terminis, quibus arctatur reus principalis,non solùm procedit in judiciis ordinariis, sed etiam in executivis, ut in hoc casu, ut post Baldum *in d.leg. si eo tempore,n.6. C.de remission.pignor.* notarunt D.Covar. Castellus & alii,quos refert in specie adnotans Parlador. *lib.2.rerum quotid.cap fin.5.p.*§ 10.*n*,24. Avendan.*tract.de censib.c.* 109.*n.* 8.diceus esse receptissimam sententiam , adde Curiam Philippicam 2.*part.*§. 26. *num.* 12.& in terminis quando venditor se opponit liti ad defendendum emptorem, de qua *in l. venditor, ff. de judic.* ut idem sit admittendum,teneri recipere litem in eodem statu,Ancharr.*consil.*333.*n.*2.Cagnol.*in d.l.venditor. n.8.ad fin.*ubi etiam Barbosa *n.*181.Guzman *de evictionib.q.*6.*n.*42.*& sequent.*

8 Vlteriùs,quia in hac de qua agimus specie,videlicet cùm liti,vel executioni contra fidejussores se opponit ad illos defendendos , reus principalis absque dubio procedit, regula textus *in cap. fin.ut lite pendente lib.*6.nam hic casus æquiparatur ei,quando venditor se opponit liti,quæ agitur contra emptorem, de quo *in dict.leg.venditor.ff.de judiciis*,explicat Barbosa *ibi*,& *dict.leg.maritum n.*86.Nam quemadmodum emptor est,cui principaliter , & primo loco competit defensio,quando conventus super rei proprietate,*leg. sæpe.ff.de re judicata,leg.*1.*Cod.ubi in rem actio.* Barbosa *in dict.leg.venditor.n.*169. Guzman *de evictionibus,quæst.*6.*n.*34.& ita in nostro casu fidejussor contra quem elegit creditor agere,est pars principalis,ad quem pertinet defensio,*leg.idemque* 10.§.*generaliter*, cum *ibi* notatis. *ff.mandati* Bartol.*quæst.*2. *num.*15. Barbosa *in dict.l.maritum,n.*86. quia ille dicitur pars principalis in causa ad quam negotium pertinet principaliter,non secundariò,& per consequentiam, Bald. per textum *ibi in leg principaliorem , in princ.Cod.de liberali causa.* Gail.*lib.*1. *practic. observ* 70.*n.*20.ita principales in hoc judicio dicuntur fidejussores,contra quos executio intenditur , & emptor , qui super proprietate rei,quam emit,directè convenitur.

9 Venditor verò, qui se opponit liti, quæ intenditur contra emptorem ad illum defendendum ob periculum evictionis, tenetur litem in eodem statu sumere, in quo tunc erat cum emptore, ex *dict.cap fin.ut lite pendente , in* 6.eisdemque defensionibus uti , quibus emptor quoque uti posset,atque ea duntaxat in judicio agere potest,quæ permissa sunt emptori, & è contrario ab illis excluditur , à quibus repellitur etiam emptor.Angelus *in leg.ab executione,*§.*alio,n.*4.*ff.de appellat.& in leg.si suspecta,n.*10. *ff.de inoffic.testam.* Cyn.& alii ex antiquioribus *in dicta leg.*1.*Cod.ubi in rem actio.*Bart. Castr.& reliqui *in leg.liberto,* § *fin.ff. de negot.gestis*,Honded.*consil.*25.*à n.*8.*lib.*1. latè Barbosa *in dict.leg. venditor,n.*118. *cum multis sequent.* Marius Giurba *decis.*8.*n.*28. *& sequent.* Guzman *in dict. quæst.*6. *n.*20. *cum pluribus seqq.*ita etiam cùm debitor,& reus principalis se opponit judicio, quod agitur cum ejus fidejussore, ut illum defendat , ne actione mandati cogatur eidem præstare , quod ille creditori solverit,debet assumere litem in eodem statu , & eisdem uti defensionibus , & eodem tempore, quibus uti posset fidejussor,& non aliter,quia prædicti casus æquiparantur , & procedit eadem ratio , & idem statuendum, Bartol. *dict.quæst.*2.*n.*15. Barbosa *in dict.leg.maritum,num.*84. *& seqq.ff.soluto matrimonio.*

Præterea,quia reus principalis , aut venditor,cùm se opponit judicio,quod cum fidejussoribus, vel emptore agitur, potest dupliciter opponi,vel alieno nomine,quasi defensor & procurator in rem suam,ut liti assistant,emptoremque & fidejussorem coadjuvent,& tunc omnino pro interesse , quod ex victoria litis eis contingere potest,debent venditor,& reus principalis admitti, etiamsi actor contradicat. *leg. solvendo ff.de negot.gestis,leg.solutionem,ff.de solution.*Bartol.*in leg. liberto,*§ *fin.num.*5. *ff.de negot.gest.* Barbos.*in dict.l. maritum n.* 86. & similiter, nec dum consentientibus emptore, vel fidejussoribus , verùm etiam eis reluctantibus.*leg. principaliorem,* aliàs *principaliter,*9. *Cod.de liberali causa,leg.si percussorio ff.de appellationibus.*Bartol.*in l si actor.n.*2.*ff.de probation.& in l.sepè,n.*10.*ff.de re judicat.*Felinus *in dict.cap.cum super n.*17.*in fin.* Gail.*lib.*1.*pract. observat.*70.*n.*7.& hoc casu sine dubio tenetur reus principalis, aut venditor litem assumere in eodem statu quo fuerit cum fidejussore,aut emptore,ex regula *d.c. fin.ut lite pendente in* 6.ut *suprà* animadvertimus.

Sin verò proprio suo nomine velit venditor, aut reus principalis se judicio opponere , ita ut in ipsum venditorem, vel reum principalem omnino judicium transferatur,& amplùs cum emptore, vel fidejussore prosequi judicium actori non liceat, liberato emptore,vel fidejussore ab obligatione,tunc id fieri non potest, nec admittendum , quia nec potest novari judicium,nec obligatio,ut liberetur emptor,aut fidejussor sine voluntate & consensu creditoris, vel actoris, cui competit actio.*leg.si mandato* §.1.*ff.mandati.*ibi, *aut si nolit creditor obligationem mutare,* Bartol.*in leg.solutionem,n.*6.*ff.de solutionib.& in l.liberto,*§ *fin.n.*15. *ff.de negot.gestis.* Natta *consil.*360.*n.*2.Ruinus *lib.*5. *cons.*84.*n.*2.Benintendis *decis.Bononiens.*92.Barbos. *in dict.leg.venditor,n.*107.*&* 110.*& in dict.leg.maritum,n.*84.

Maximè inter reum principalem , & fidejussorem illa urget ratio,quia est in electione creditoris,vel convenire debitorem principalem, vel ejus fidejussorem. *l.non rectè,leg jure nostro, C.de fidejussoribus.*ideo non poterit reus principalis facere,ut invito creditore fidejussor remaneat liberatus,& lis duntaxat agitur cum debitore reo principali , ut notavit Guzman *de evictionib.quæst.*6 *n.*8.9.*&* 11. adde Ripan.*in l.*1.*n.*11. *ff.ad Trebell.*Pinel.*in l.*2,*part.*2.*cap.*1.*n.*22.*C.de rescind vendit.*ubi ampliat regulam, quòd creditor non cogatur invitus liberare fidejussorem,etsi alius æquè idoneus offeratur.

Cùm autem venditor , aut reus principalis non agunt de liberando emptore, vel fidejussore ; sed ut cum venditore , aut reo judicium agatur,ut rectè instruatur, & defendatur, si ad judicium venerint ante litem contestatam cum emptore & fidejussore , tunc actor licèt invitus,& reluctans cogitur litem inchoare cum venditore reo principali,& incipit competere exceptio emptori, seu fidejussori contra actorem , si velit cum eis litem persequi , postquam ad judicium processerunt reus principalis, aut venditor,dummodò iste præstet cautionem de re restituenda,ac si eam possideret.*l.sed si lege* § *item si rem ff.de petit.hared.* quā ita interpretantur,Angel.*ibi,n.*4.& Castrens.*n.*3. idem Angelus *in d. l. venditor,n.*3. idem Castrens.*in l.*1.*n.*2.*C. ubi in rem actio* Bartol.*in dict.l.liberto,* §. *fin.ff.de negot.gestis,& cons.*209.*n.*1.Ruin.*lib.*5.*cons.* 84.*n.*6. Benintendis *d. decis.*92.*n.*5. Barbos. *in d.l. venditor,n.*108.*&* 111.*& in d.l.maritum,n.*8. Guzman *de evictionib.q.*5.*n.*12.*cum seqq.*

Quod quidē limitandum,nisi ex hac mutatione judicii,ut potiùs agatur cū venditore & reo principali, quàm

quàm cum fidejussore,& emptore, creditor actor intendat magnum pati præjudicium, quia emptor, vel fidejussor conventus sunt magis idonei ad solvendum legaliores & faciliores,ut conveniri valeant,quia hoc casu non cogitur mutare judicium,*l.si actor*,ubi Bartol.*num.* 2 *ff. de probatio.* aut si eo prætextu venditor velit ad forum suum actorem trahere, declinando forum emptoris,contra textum *in d.l.venditor*, *ff. de judiciis*,ut cum aliis notat Barbosa *ibi,num.* 115. Guzman *d. q.6. num.* 17. & idem dicendum est, quando post judicium inchoatum, & lite contestata cum emptore, vel fidejussore, petit venditor, aut reus principalis judicium in eis transferendum, quia tunc obtineri non potest prædicta judicii mutatio, & respectu judicii videtur agi de quadam novatione, quæ non admittitur nisi de consensu creditoris, vel actoris,ex regul.textus *in d.l.si mandato* §. 1.*ff.mandati*, cum Castrensi, & aliis probant Barbosa *in d.l. venditor,num.* 118.*& in d.l.maritum, n.*85. Guzman *d.q.6.n.*19.

Deinde, quasi reus principalis admitteretur data illi actorum copia,nec assumeret litem in eodem statu,quo erat cum fidejussoribus, contra quos executio intenditur,plura sequerentur absurda.

Primum,quia judicium de executivo,in quo solùm citatio addictionis admittitur, fieret ordinarium, cujus proprium est dare copiam actorum, & primi libelli,*cap.*1. ubi gloss.& Doctores,*de libelli oblation. Authent.offeratur.C.de litis contestat.l.*4.*tit.*2. *part.*3. *leg.*1.*tit.*2.*lib.*4.*Recop.*Maranta *de ordin.judicior.*6.*p. membr.*3.*de libelli oblation.n* 1.*& seq.* Paz *in praxi* 1.*par.tom.*4. *tempore*,*n.*60.Matienzo *in Dialogo Relator.* 3.*p.c.*44. *n.*3.

Secundum absurdum esset tollere in hoc casu electionem ut fiscus,cujus causa agebatur, vel quilibet creditor possit convenire reum, vel fidejussores, qui ipsi sunt obligati,contra *l. jure nostro C.de fidejussor.* quia ejus doctrina procedit, etiam stante decisione. *Auth. præsente. C. de fidejussor.* eo casu, ut in præsenti, quando fidejussores obligati fuerunt, tanquam rei principales renuntiantes beneficio dict. Authenticæ,ut notarunt Bald.& alii communiter *ibi*, Abbas, & reliqui Canonistæ *in cap.*2. *de fidejussor.* Anton. Gom.2. *tom. variar. c.*13. & latè probavit Roder. Suar.*in l.post rem judicatam q* 1.*n.*2.4.*&* 7.

Nec ex eo quod reo principali non detur copia actorum,in hoc casu defensio videtur denegari, quia non prohibemus, ut possit opponere se executioni quæ facta contra fidejussores, & in termino decem dierum viæ executivæ defensionem proponere, & habere copiam actorum, juxta formam traditam *in l.* 19.*tit.*21.*lib.*4. *Recopil.* non quidem ex hoc citato, vel defensio tollitur,sed tantùm variatur defendendi modus,& reservantur exceptiones in tempore à legibus præfixo, ut post Angelum *in l. si sic legatum*,§.1. *ff.de legat.*1.cum aliis rectè notavit Rodericus Suarez *in d.l.post rem judicatam,limit.*12.*n.*3.

Nec obstant,quæ de tertiis oppositoribus expendimus *n.*1.*&* 2. quia jura *suprà* adducta,& Doctorum sententiæ procedunt in longè diversis terminis, quia loquuntur de tertiis oppositoribus, qui ex jure suo se opponunt executioni ad illam impediendam, ne fiat in bonis propriis tertii,qui se opponit, cùm ille non comprehensus instrumento, vel sententia, ex quibus,executio intenditur, Bartol. & DD. communiter *in l. à Divo. Pio* §. *si super rebus*, *ff. de re judicata*, D.Covarr. *practicar. c.*16. *num.*3.*&* 4. Innocentius Felinus,& alii *in capit.veniens, de testibus*,Parlador *lib.*2.*rer.quotidianar.cap.fin.*§.11.*num.*58. Farinacio pluribus relatis *in posthumis* 1.*p.decis.*17.*n.*2.*& seq.*

D.Salgado *de Regia protectione* 4.*p.capit.*8.*n.*32. *& seq.& n.*56.vel tertius, qui se opponit,vult præferri in bonis debitoris communis, adversùs quem executio intenditur,quo casu tertius excludens censetur, quia alium creditorem ex jure suo potiori intendit excludere, ut notavit D. Covàrr.*pract.cap.*14. *num.*4. *& dict.cap.*16.*num.*3.Abbas,& reliqui Canonistæ,*in cap.cùm super, de re judicata.* Gutier *lib.*1. *pract. quæst* 114.Paz *in praxi* 4.*part.*1.*tom.capite* 4.*de tertio oppositore*, Avendan. *de censibus.cap.*109. *per totum.* D.Franciscus de Leon.1.*part.decis.Valent.*116. in quibus casibus procedit *l.*41.*tit.*4.*lib.*3.*Recopil.*ut ex illa constat apertè 19

Quod equidem longè aliter procedit,quàm in nostro casu, quippe quando reus principalis se opponi executioni,quæ fieret contra illius fidejussores,non ut tertius excludens,ut in aliis casibus haberi debet, sed ut coadjuvans fidejussorum causam, & ideo non oportet amplius differri judicium,ut aliter quàm cum fidejussoribus procederet. 20

Adeo quidem,qui coadjuvat, debet assumere causam in eodem statu, ut pro una, & eadem persona cum principali censeatur: quemadmodum si idem tertius judicium & causam inciperet, ex *l.si procuratoris* 2 §. *sed si alius*,*ff. quando appellandum sit*, ubi tertius qui se liti opponit,debet eodem modo & tempore,quo principalis, appellationem interponere,ibi: *Sed si alius,quàm qui judicio expertus est, appellat, qualis est is, cujus interest, an etiam tertia die appellari possit videamus;sed dicendum est secunda die appellare eum debere,quia verum est eum causam suam defendere.*& inde provenit,ut quamvis tertius coadjuvans causæ se opponat post sententiam judicis ordinarii,& primam Cancellariæ,quam dicimus *visionis.* Adhuc sententia ultima revisionis nocet tertio, ut ab illa non possit supplicationem intendere, quia id operatur judicium tertium assumere debere in eodem statu.Ita tenuit Puteus *decis.*71.*n.*2.ibi, *Et cum tertio nihil aliud esse faciendum, & illa lis erat in illo statu,& à tertia appellari non poterat. Ergo nec Remigius potuit,& veniendo in illo statu videtur feciſſe illas sententias contrarias suas*; sequitur Lancellotus *de attentatis* 2.*part cap.*12.*ampliat.*14.*n.*22. ibi,*Tamen propter admissionem in statu, in quo erat causa, etiam quoad eum dicitur tertia,& ab ea non potest appellare.*Adde Rotam Romanam *in noviss.*1.*part. decis.*305.*n.*3.Cæsar Contardus *in repet.l.unic C.si de moment.poss.limit.*23.*n.*6.*&*7.Paul.Æmil.*decis.*125. *part.*3.Cavalcanus 4.*p. decis.* 5.*n.*7. Peregr. *de fideicommiss.art.ultim.n.*55. Scaccia *de appellation. q.*17. *limit.* 6. *membr.* 4. *numero.*99. eis verbis: *Limita quarto ut non procedat,quando tertius venit ad causam in tertia instantia,& fuit in ea admissus in statu, & terminis,in quibus causa erat, quia licèt sententia ferenda sit prima quoad ipsum tamen, quia ipse fuit admissus in statu & terminis,in quibus reperitur, sortitur naturam, tam quoad principalem, quàm quoad tertium,qui propterea non poterit appellare si fuit conformis aliis duabus.* Unde multò magis dici poterit, ut reus principalis pro una.& eadem persona cum fidejussore censeatur,nec possit mutare terminos causæ executivæ,ut animadvertimus.

Sed quando tertii oppositio suspecta doli est, potest reiici.& non admittenda;sed non obstante oppositione sententia executioni mandabitur,gloss. *in cap. super eo,verb.sẽtentia,ad medium,de officio delegat.*ibi, *Item licèt incontinenti velit quis probare exceptionem suam; si tamen est præsumptio contra ipsum quòd malitiosè excipiat,primò mandabitur sententia executioni,ut hìc; deinde si quid velit proponere,non in modũ* 21

exceptionis, sed in modum actionis, audiatur. sequitur Abbas *ibi num.*8.D.Covarr. *practic.cap.*16. *n.*2. ibi, *Verum quoties præsumi potest calumnia tertii appellantis,& se opponentis executioni,tunc non est admittenda ejus appellatio,nec oppositio.* Avendan. *cap.*16. *Præcorum,n.*6.*vers.quod limita,part.*1.ibi,*Quod limita,nisi judex suspicetur malitiosam esse istius tertii oppositionem,quia non obstante eius oppositione,& appellatione, prosequi debet ad executionem.* Castillo *in l.*64.*Tauri,n.*96.Parladorus *rerum quotidian.lib.*2. *cap.fin.*5.*part.*§ 11.*n.*60.ibi,*Sed illud animadvertendum erit, nunquam tertium oppositorem audiendum esse, si appareat eum per calumniam in jus venire, videlicet, ut executionem technis, & cavillationibus retardet.* Joannes Gutierrez *in l. nemo potest,n.*391. *prope finem,ff.de leg.& in practicar. lib.*1. *quæst.*118. *n.*1.*&* 2.ibi,*Videmus tamen quod judices non obstante appellatione tertii oppositoris data per creditorem, la fianza de la ley de soledo mandada executar la sentencia, quod aut faciunt,quia plerumque isti tertii oppositores se opponunt malitiosè, quod bene considerauit Avendanus, c.*16. *num.*6. *vel faciunt, quia per oppositionem natura causæ non mutatur.*

22 Tertius,qui pro suo interesse liti assistit,ut sibi consulat in defensione litis,quam coadjuvare vult,timens collusionem,aut minus idoneam defensionem, ex *l. qui suspecta* 29.*ff.de inoffic.Auth.si hæres.C.de litigiosis,l.principaliorem*, aliàs *principaliter. C. de liberali causa,capite cùm super de re judicat.* potest allegare quidquid omissum est à re principali,etiam eo invito, & facere omne,quod ipsi videbitur necessarium ad judicii instructionem,ex doctrina glos.*verb.adesse,in dict.l si suspecta,ff.de inofficios.* & communiter recepta per omnes,ut tradit Covarr.*pract c.*13.*n.*1. *vers. Primum ex his,* plures referens Monter *decis. Aragon.*42.*num.*94.*& sequentib.*Camill.de Laratha *consil* 113.*n.*6.*& seq.* & post judicem recusare,Gail.*lib.*1. *observat.*71.*n.*7. & addendi, Abbas *in cap. cùm super,n.*2.*de offic.deleg.*Angel. *in l.si suspecta, num.*1. *ff.de inoffic.testam.* Philippus Francus *in capite cum speciali,num.*45.*de appellat.* Afflict. *decis.*235.*in fine,*Petr.Barbos. *in dict.l.venditor,num.*171.*ff.de judiciis.*Guzman. *de evict.d.quæst.*6.*num.*22. quamvis contrarium de jure nostro Hispano reperiatur decisum *in l.* 15 *tit.*10.*lib.*2.*Recop.*

23 Et licèt varii sint modi, quibus tertii possunt liti opponi; non enim solùm restringuntur ad coadjuvantes,& excludentes,ut tradit Menoch. *consil.*448. Covarr.*practicar.cap.*3.& Calvacan. 4 *part.decis.*5. esse materiam intricatam,& amplam, *& num.*32. tradit censeri ad instar Hydræ ex multis capitibus, vel juribus,ex quibus tertii opponuntur judicio, & ad instar Chamæleonis, quia quilibet diversum colorem habet ex jure suo;tamen in hoc casu reus principalis non potest se opponere executioni factæ contra illius fidejussorem,nisi ut coadjuvet illius defensiones, & executio impediatur.

24 Et meritò lis non protrahenda novis dilationibus, quia,ut tradit Dom.Covarr.*practic.cap.*13.*num.*1. eis verbis:*Sunt in praxi maximè notanda ad rectum justitiæ ministerium,& ut calumniis occurramus, quæ facillimè contingunt in his oppositionibus,cùm plerumque fiant potius injuria,& malitia,quàm jure.*Et rationem tradit idem Dom.Covarruvias *practicar.c.*14. *ad fin.* ibi,*Quod æquitati potissimè convenit, ob frequentes has oppositiones, quæ plerumque dolo & fraude fiunt, non alia ex causa quàm quod reus timens justissimam condemnationem,dum differri valet;* & ita obtinui.

ALLEGATIO LXXX.

Remissio facta à Principe pretii salis ob aliquam causam, ea non sequutâ, non procedit.

1 *Res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.*

2 *Contractus correspectivus censetur quando alterius causa & respectu fit.*
l.quæro §.inter locatorem.ff. locati.

3 *Subrogatum fieri debet cum omnibus qualitatibus ejus,in cujus locum subrogatur.*
l.si eum,§.qui injuriarum.ff. si quis cautio.

4 *Tempus adjectum delegationi, procedit etiam in illo qui in delegatione successit.*
l.si judex 32.*ff.de judiciis.*
Tempus intelligitur propter locum & rem.
l.si peculium 20.*penultimo de stat.liber.*
*l.*1.§.*is autem,ff.ne quid in flumine publico.*
Tempus in contractibus regulatur secundum effectum quem respiciunt.
l.si ita stipulatus 14.*de verb.obligat.*

5 *Tempus concessum respectu certæ causæ non currit nisi causa illa prius existat.*
Legatum datum Religiosis ut faciant capellam intra annum, aliàs amittant legatum, non currit tempus, nisi postquam legatum datum.
Vectigalia remissa, vel imposita habitantibus in certo loco per annum, non currit tempus, nisi postquam aliquis venerit ad habitandum.

6 *l.tali* 48 *ff.de jure dotium.*
Dos sine nuptiis esse non potest.

7 *Terminus designatus à contrahentibus ad aliquid faciendum, non incipit currere nisi postquam factum sit quod præcedere debebat.*

8 *Obligatus ad certæ quantitatis solutionem intra duos menses,si debet præcedere liquidatio, non currit tempus usquequò fiat.*

9 *Temporis limitatio sicut continet inclusionem eorum quibus convenit, ita expressam exclusionem eorum quibus non congruit.*
Verba præsentis temporis ratione adjuncti mutant naturam,& referuntur ad futurum.
Collecta extempore quo conferuntur, recipiunt interpretationem.

10 *Renunciationes strictæ quanto minus lædant accipiendæ.*

11 *Renunciatio non censetur quando pro jure quod omittitur aliquid subrogatur.*
l si donatæ 36.§.*si sponsus ff.de donat.inter.*

12 *l.sed quod* 73.*l.idem servandum* 74.*de leg.*2.
Renunciatio quæ respicit causas, non habet effectum nisi existant.
l si super possessione 9.*C.de transact.*

13 *Datum ob causam,eâ non sequutâ condicendam, quamvis à jure impediretur impleri.*
l si militem,C.de condict.ob caus.
Princeps non potest omittere ea quæ pertinent ad statum publicum & Regalem sustinendum.

14 *Renunciatio rerum quæ pertinent ad sustinendum Principatum, non valet etiam juramento confirmata.*
l.juris gentium,§.si paciscatur,ff. de pactis.
Tributa sunt necessaria ad imperium sustinendum.

15 *Saline*

15 *Salinæ, & ſal ex Regalibus cenſentur.*
l. item publica. §. item ſalinarum, ff. de verb. ſignific.
c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignif. cap. 1. verſ. ſalinarum, tit. quæ ſint Regalia, in feudis.
l. forma. §. ſalinæ quoque, ff. de cenſibus.
l. magis puto, §. ſed & ſalinas, ff. de rebus eorum.
l generali, §. uxori, & §. idem quæſivit. ff. de uſufruct. legat.
Salinæ omnes regali Patrimonio legibus noſtris incorporatæ, & à privatis abdicantur.
l. 11. tit. 28 p. 3.
l. 19 tit. 8 lib. 9. Recopil.

16 *Principis proprium eſt ſali pretium ſtatuere, & omnibus victualibus.*
cap. 10. lib. 1. Machabæorum expenditur.

17 *Salis indigentia, aut pretium majus, omnibus Provinciis grave viſum fuit.*
Lyſimachus apud Thraces primus ſalis vectigal inſtituit, & remiſit.

Pretium ſalis quod auctum, decretum fuit à Principe ceſſare à die di-vi Ioannis, ut ex eo ſiſſæ millionum ejus loco ſubrogarentur, ſiſſæ non ſolutæ uſque ad menſem Auguſti, non ante pretium ſalis ceſſare debet.

PRo Rege noſtro ut pretium majus ſalis uſque ad menſem Auguſti exigi poſſit, non obſtante quod fuiſſet conventum, ut die Divi Ioannis vigeſimoquarto Iunii ceſſaret, ſuaderur aperte ſi attendatur contractus cum regno initus; nam conventum fuit ut in locum pretii ſiſſæ ſubrogarentur, quod ultra quàm ex decretis regiis, & regni ſuffragiis apparet, etiam epiſtolæ, quas ad civitates, quæ in Comitiis generalibus ſuffragium habent, regnum ſcripſit, manifeſte inſinuant, quæ enuntiant ceſſare pretium ſalis, quod grave ſubditis videbatur, ut pro eo ſiſſæ ſolverentur, in qua re admiſſa juris ſententia, ut quæcumque res per cauſas, per quas naſcitur, per eaſdem diſſolvatur, *cap. omnis res: de regul. Iur. in Decretal. cap. omnis* 27. *q.* 2. Auguſtinus Barboſa *Axiomat.* 199. *n.* 8 nam ſiſſæ quæ ſolvebantur credens Rex noſter graves ſubditis eſſe, decrevit eas remittere, & in ejus locum pretium ſalis taxatum ſubrogare, quod cùm nimis durum & grave ſubditis videretur, inde factum, ut iterum piiſſimus Rex etiamſi ad Regalia ejus pertineret, ſalis pretium libenter omitteret, & diminueret, ut hodie eſt, & in locum diminutionis ſiſſæ redirent & ſolverentur.

2 Quo fit, ut quamvis dies præfixa fuiſſet, ut pretium ſalis ceſſaret, adhuc ceſſare non debeat, uſque quò ſiſſæ ſolverentur; nam hic contractus correſpectivus exiſtimandus; ille enim eſt quando in conſequentiam unius, alter contractus factus, ut probavit Ancharr. *conſil.* 434. Alexand. *lib.* 3. *conſil.* 90. Baldus *in l. pe-tens, num.* 49. *Cod. de pactis.* Corneus *conſil.* 10. & facit textus *in l quæro, §. inter locatorem, ff. locati* ubi cùm locator adjecta pœna ſe obligaret ad non expellendum conductorem; quærit Iuriſconſultus Paulus, ſi aliquo tempore non ſolverit conductor penſionem an ſine metu pœnæ poſſet locator expellere, & ſtatuit rectè expellere potuiſſe, & addit rationem ibi, *Ita videri conveniſſe de non expellendo colono intra tempora præfinita, ſi penſionibus paruerit, & ideo ſi pœnam petere cœperit, qui penſionibus ſatis non fecit, profuturam locatori doli exceptionem*; ac perinde cum regnum peteret à Principe, ut ceſſaret pretium majus ſalis, promittens ejus loco ſiſſas ſolvere, meritò doli exceptio obſtare poſſet, ſi in eo tempore, quo ſiſſæ non ſolutæ, nollet dependere pretium ſalis, quia ejus remiſſio ex contractu correſpectivo ſiſſæ ſolutionis ſubrogationem reſpexit.

Tum etiam, quia cùm hæc ſubrogatio fieret, debet eſſe cum eiſdem qualitatibus temporis, ut ab eodem quo ceſſaverit pretium ſalis, ſiſſæ ſolvantur, argum. *l ſi Titius* 33. *ff de uſufruct.* ubi proprietas & uſusfructus quæ correctivè judicantur, ab eodem tempore incipere traditur, & ſubrogatum in totum ſequi tempus & naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur, notant communiter Doctores *in l. ſi eum, § qui injuriarum, ff. ſi quis cautionibus.* Surd. *conſ.* 127 *& conſ.* 152. Bart. Alex. Iaſon. Antonius Gabriel, Molina, Peregrin. Gratian. Mantica, Maſtrillus, Caſtillo, Decius, Cephalus, Menoch. & Burſatus, ut ego probavi *in deciſ Granatenſ. diſput.* 20. *num* 20.

Rurſus comprobatur, nam tempus appoſitum in prima delegatione, ſemper repetitum cenſetur in perſona ejus, qui in locum primi delegatur, & ei ſuccedit. *l. ſi judex* 32. & *ibi* gloſſ. *ff de judiciis* maximè, quia ſemper intelligitur tempus propter locum, & rem. *l. ſi peculium* 10. §. *penult ff. de ſtatu liberis.* ubi gloſſ. *verb. potuerit*, quæ plura jura cumulat, facit *l.* 1. §. *is autem. ff. ne quid in flumine publico*, & tempus in contractibus ſemper regulatur reſpectu effectus quem reſpiciunt, *l. ſi ita ſtipulatus* 14. *de verb oblig.* & notavit Bald. *in l. fideicommiſſum, de leg.* 1. temp s cõceſſum reſpectu certæ cauſæ non currere niſi cauſa illa priùs exiſtat, idem Bald. & Iaſon *in l. ſi cui legetur. de leg.* 1.

Et congruit quæſtio quam proponunt, ſi legatum Religioſis relinqueretur, ut ex tunc in anno conſtruerent capellam, aliàs amittant legatum, non currere annum ex tunc, quamvis expreſſum fuit, niſi à die in quo legatum traditum fuiſſet, ita ſimiliter in præſenti remiſſio pretij in tempore præfixo fieri non debet, niſi illud quod in locum remiſſionis pretij ſubrogatum ſolveretur, & in vectigalibus, ſive ad eorum onus, vel libertatem, ſi habitantibus in aliquo loco pro annoliberentur, vel eis imponantur, non incipit tempus currere, uſquequo veniat habitare, ut ex Pinello, Paulo Caſtrenſi, Ripa, Cephalo, Deciano, Alciato, & Burſato, probavit Menoch. *conſil.* 1078. *num.* 31.

Deinde comprobatur ex ſententia textus *in l. tali* 48. *ff. de jure dotium*, ubi facta ſtipulatione ſpondes decem in anno proximo dotis nomine dare, & dubitaret Iuriſconſultus an ex die ſtipulationis annus computandus, vel ex eo die, quo dos eſſe potuiſſet, vel nuptiarum, reſpondit annum computari ex die nuptiarum, quaſi alias inconveniens ſequeretur. Nota verba ibi, *Nam ſi aliter obſervaretur ſi intra annum nuptiæ factæ non ſint, videri poſſit dos ex ea obligatione deberi.* Ita quemadmodum dos ſine nuptiis eſſe non poteſt, & valde abſurdum contra eſſet, ita ſimiliter ne Rex pretio ſalis frueretur, nec etiam illud perciperet quod in ejus locum ſubrogatum, maximè cùm expreſsè dictum eſſet ceſſare tunc pretium ſalis, quando ſiſſæ ſolverentur, & ita cùm non impleretur ex parte regni ſiſſarum ſolutione a menſe Iunij, Rex noſter ad remiſſionem pretij ſalis non debet eſſe obligatus.

Iuvat doctrina Bartoli *in l. ſi cui legetur, ff. de leg.* 1

ubi si emptor obligatus fuit ad solvendum pretium rei intra annum, quod cutrit à die obligationis, adhuc non currit, usquequo venditor ex se contractum adimpleat, & rem tradiderit, ut multis probavit Tiraquell. *de retractu conventionali*, §. 2. *glos. unica. n.* 16. Aretin. quem sequitur Beccius *cons.* 5. *num.* 7. & hanc doctrinam confirmat & probat Surd. *cons.* 38. *n.* 14. ut terminus designatus à contrahentibus ad aliquid faciendum, non incipiat currere nisi postquam id factum quod præcedere debebat.

8 Vnde infert, si quis obligaretur ad certæ quantitatis solutionem intra duos menses si ad solutionem debet præcedere liquidatio, adhuc duorum mensium terminus non currit, usquequo liquidatio fiat; ex quibus referens Tiraq. & Ias. *in d. l si cui legatur*, in terminis collectarum circa pretium salis, probavit idem Surd. *cons.* 335. *n.* 43. ubi cùm Dux Ferrariæ statueret vendi pro duodecim solidis mensuram salis, postea moneta mutata, & valore intrinseco diminuta, ut viginti & octo solidi ex nova moneta non æquarent valorem duodecim solidorum antiquorum, quamvis ex obligatione anteriori, qua Syndicus urbis Ferrariæ obligatus fuit pro ejus civibus, videretur solutionem ad tempus obligationis referendam, adhuc defendit Syndicum, ut cum prætextu salis, qui tradendus erat obligatio fieret, tempus traditionis spectandum ad solutionem, ut ejus temporis solidos pro sale sufficiat præstare.

9 Et idem Surd. *cons.* 403. *num* 57. ex Baldo tenet, ut sicut temporis limitatio continet inclusionem eorum quibus qualitas requisita convenit, ita expressam exclusionem continet, quoad eos, qui non habent qualitatem, ex quo cùm pretium salis remitteretur ea qualitate, ut ex tunc sissæ solverentur eo tempore, quo prædicta qualitas cessaret, quia solutæ non fuerunt, excluditur dispositum & remissio pretii prædicti, juxta doctrinam Alexand. Saliceti, Socini, & Afflict. quos refert & sequitur Gratianus 3. *tom. disceptat. capite* 497. *numero* 18. *ut verba præsentis temporis ratione adjuncti mutent naturam, & referantur ad futurum*; & idem tradit *num.* 31. & remissio vectigalis, quod in salis pretio impositum, etiamsi ex tempore præsenti fieret ratione adjunctæ qualitatis, ut ejus loco sissæ solverentur ad tempus futurum, usquequo solutæ sint, remissionem extendet, ut non antea competat; quibus in terminis addenda est Baldi doctrina 1. *part. cons.* 433. ut collectæ ex tempore quo conferuntur recipiant interpretationem, junctis quæ notarunt Socinus senior *lib.* 1. *consil.* 6. *num.* 2. Menoch. *cons.* 97. *n.* 149. *cum seq.*

10 Quæcumque enim in hoc casu posset renuntiatio considerari pretii majoris, & vectigalis salis, semper ut omnes renunciationes sunt strictè interpretandæ, ut minus lædant recuncianti. Gratian. *tom.* 4. *discept. cap.* 799. *n.* 22. *cap.* 2. & *ibi* Doctores, *de renunciatione*, ubi Barbos. *in collect.* plures cumulat Tiraquellus *in l. si unquam. C. de revocand. in proœmio. n.* 149 Menoch. *consil.* 371. *n.* 16.

11 Sed verè hæc non potest censeri renunciatio, quia Rex noster etsi vellet subditis semper consulere, non tamen propter onera imperii potuit, aut dimisit absolutè pretium salis, sed ut in ejus locum subrogarentur sissæ, quos Regnum commodiùs solvendos censuit, nec tunc dicenda renunciatio, ut ex glossa *verb. substitutus, in l. cùm apud Sempronium. ad fin. ff. judic. solvi*, & glossa *in l. Valerianus, verb. voluerit, ff. de prætoribus stipulationibus*, cum Baldo, Afflicto, & Chaldas notavit Gratianus 4. *tom. discept. cap.* 719. *n.* 24. & 25. ubi distinguit inter simplicem renunciationem, quæ differt à renunciatione animo subrogandi, ut illa mutet statum in omnibus, ita ut faciat novum actum, ita retineat pristinam & antiquam qualitatem, propter virtutem subrogationis, & probatur textu eleganti *in l. si donata* 36. §. *si sponsus, ff. de donat. inter*, ubi cùm sponsus alienum annulum sponsæ muneri mitteret, & post nuptias pro alieno suum dedisset, tradit IC. Paulus Nervam putare annulum fieri mulieris, *quia tunc factam donationem confirmare videtur non novam inchoare*, quasi quod loco alterius subrogatur ad ejus tempus oporteat referri.

Et faciunt verba textus *in l. quod* 73. *juncta l.* 12
idem servandum 74. *ff. de leg.* 2. ubi, *Vice permutati dominii restituetur*, unde cùm subrogatio, vel permutatio pretii salis fieret, cum eo, ut sissæ solverentur, interim dum solutæ, nihil videtur renunciatum, *l. si super possessione* 9. *cum ibi notatis, C. de transact.* Natta *cons.* 390. *num.* 3. & ex Surdo *cons.* 445. *num.* 31. Socino *lib.* 1. *cons.* 51. refert, & sequitur Gratianus *tom.* 5. *discept. cap.* 858. *n.* 23. & renũcia io quæ respicit causas, si effectum non habeant, nulla reddatur, & repetitio competat ejus quod omissum, propter causam ea non sequuta ex *tit. ff. & C. de condictione ob causam datorum*, Natta *cons.* 452. *n.* 2.

Et quamvis esset legis impedimentum, ne fieret 13
id cujus causa daretur, adhuc quod datum condici poterit, *l si militem, C. de condict. ob caus.* idque magis apparet, quia cùm compertum esset, sine prædicta tributorum exactione, aut pretii salis, vel solutionis sissarum, non posse statum regium sustineri, non poterat Princeps renunciare, arg. *l. jus publicum*, & quod *ibi* notatur, *ff. de pactis*, Gratian. 3. *tom. discept. c.* 534. *num.* 56.

Nec juramento posset fieri, aut confirmari hæc re- 14
nunciatio, quæ publicum statum læderet, arg. *l. juris gentium*, §. *si paciscar*, ubi Iason, *notabili ultimo, ff. de pactis*. Gratianus 1. *tom. disceptat. cap.* 31. *n.* 23. quia juramentum non debet esse vinculum iniquitatis, *cap. cùm contingat. de jurejurando*, nec contra publicam utilitatem observandum, Fusar. *de substit. quæst.* 308. *num.* 26. quia nullatenus Princeps potest tributa remittere, & ideo cùm Imperator Nero vellet populo vectigalia portuorum remittere, & juxta Cornelium Tacitum *l.* 3. *annal.* facere pulcherrimum beneficium, & donum gratissimum generi humano, à senioribus & gravioribus Senatoribus prohibitũ fuit quasi inde sequi posset Imperii dispendium, quod sine tributa stipendiis nec stipendia sine tributis, sustineri valerent.

Denique cùm Princeps noster nihil amplius à sub- 15
ditis peteret quàm ut publicum regnantis statum sustinerent, & quidquid commodiùs & sine magno gravamine solvi posset, solùm admitteret, quamvis sal & salinæ ex Regalibus censeantur, *l. item publica*. §. *item salinarum ff. de verb. significat. capite super quibusdã*, § *præterea, eodem tit. cap* 1. *vers. salinarum, quæ sint regalia*, cum Isern. Alciato, Antiboli, Cepolla, & aliis probavit D. Alfarus *de officio fiscalis gloss.* 20. §. 4. Henricus Boic. & Sixtinus *de regalibus verb. salinæ* ex Gama. Cabedo, Tobia Nonio, Tusch. Gratiano, Panzirolo, Delrio, & Maiolo notavit D. Solorzano *de Indiar. gubern. tom.* 2. *lib.* 5. *cap. unico, n.* 34. ex Alex. Ludovic. Romano, & aliis pluribus, plena manu congestis, Camill. Borrell. *de præstantia Regis Catholici, cap.* 25. *per totum*, qui etsi contendat *n.* 8. posse salinas possideri à privatis ex *l. forma*, §. *salinæ quoq; ff. de censibus l. magis pacto*, §. *sed etsi salinas. ff. de rebus eorum l. generali*, §. *uxori*, & § *idem quæsivit. ff. de usufr. legat.* tamen jure nostro Hispano ad Regem pertinent. *l.* 11 *tit.* 28. *l.* 3. & noviori constitutione *l.* 19. *tit.* 8. *l.* 9. *Recop.* qua omnes salinæ Regali Patrimonio incorporantur, & novioribus rescriptis confirmatum.

Vnde

16 Vnde in multis provinciis, vel ferè omnibus ad Principatum spectat salis venditio,& pretium statuere,ut colligitur *Machabæorum lib.1.cap.*10. eis verbis. *Pretia salis indulgeo.*quod Rex Alexander filius, Antiochi Iudæi scripsit,& adducit Gregor. Lopez *in d.l.*11 *gloss.*3.& D. Alfarus *d.*§.4.*n.*85 ubi refert *d. capite super quibusdam.* Innocentium & Cepollam, Bertachinum,& Alciatum pro eadem re, adde Surdum *cons.*335.*per totum*,& generaliter ad Principem & Magistratus ejus nomine pertinere taxationem pretiorum victualium,ego notavi 1.*tom.decis.Granat.*11. *per totam*, ubi plura latè congessi.

17 Tamen,quia subditis nimis gravate,visum fuit pretii salis augmentum,liberaliter & clementer dimisit ut Lysimachus Rex apud Thraces,qui primus vectigal salis instituit,& postea remisit, juxta Athenæum *Deipnosophistarum lib.*3.*cap.*1. & sæpius ex salinis (necessitate qua solet corpora dominum sustinere,ex Aristotele,Plinio,Platone & aliis, probavit Borrellus *de præstantia Regis Catholici,c.*25. *num*°5.)omnibus gentibus valdè intolerabilis semper fuit ejus indigentia:vel pretii augmentum,ut constat ex traditis à Strabone *lib.*7.Crinito *de honesta disciplina l.*3. *c.*5. Sabellicus *lib.*5.*Ennead.* 5.*Chronicon Francorum*, de Philippo Dalusio,Hieronym. San Roman.*in Rebus-publicis mundi de Veneta, cap.*8. *de Æthiopia,capite*3. *Tartarorum. cap.*7. *de Indis Occaentalibus*, *l.*3. *cap.*1. & videndi Zurita *lib.*15 *annal. cap.*17. Pineda *in Monarchia Eccles.lib.*16.*c.*29. §.6.*& lib.* 23. *cap.*29.§.3. & alii plures.

ALLEGATIO LXXXI.

Causa finali, ob quam Princeps concessit,non impleta,concessum non procedit.

1 *Concessio facta ob aliquem finem , ejus defectu locum non habet.*
l.si extraneus,ff.de condict.caus.dat.
l.qui se debere 7.§ *sin autem,ff.eodem.*
l.quod Servius 8.*ff.eodem.*
l.si mulier 10.*ff. eodem.*

1 *Finalis causæ effectus.*

2 *Finalis causæ defectus facit deficere dispositionem.*

3 *Causa impulsiva non facit deficere dispositionem.*
l.cùm tale,§.*falsam* 1.*ff. de condit. & demonstrat.*
Causa finalis quæ sit , vel impulsiva, & quomodo differant.

4 *Dictiones* ut, *vel* prout, *inducunt causam finalem,& conditionem.*
l.cùm alimenta.§.1.*ff. de aliment. legatis.*

5 *Causa finalis, & forma actus.*

6 *Donatio facta postquam ex re aliquid solutum,si id totum consumit,nulla est donatio.*
l.item quod Sabinus,§.1.*de hæred. instit.*
Reliquum relictum nullum est quando nihil restat.

7 *l.cùm pater,*§.*dulcissimis, ff.de legat.*2.

8 *l.deducta* 58.§.*quod ex hæreditate,ff. ad SC. Trebellian.*

9 *l.deducta,* §.*fin.ff. eodem.*

10 *Dictio* reliquum, *denotat residuum post illud, de quo dispositum fuit.*
l.si ita quis §.*Scio,ff de verb. obligat.*
l.quod Mævius,ff.de hæred.instit.
*l.*2. *C.eodem.*

11 *l.rescriptum.ff.de his quibus ut indignis.*

11 *Reliquum omne comprehendit, si ex eo nihil dispositum.*
l.amisi,ff.de fidejuss.
l.si decem,ff.de solut.
l.decem,ff.de verb.obligat.

Rex noster in Comitiis generalibus Regno concessit quod debebat ex salis transportatione , ut suis expensis Regnum postea faceret, quia antea regalis Patrimonii expensis facta transportatio,& reservata fuit summa, quæ à Rege consignata negotiatoribus, quos dicimus Assentistas, & reliquum donatum ; Regnum petit hanc summam, fiscalis negat, quia ex parte Regni non est adimpletum quod facere tenebatur.

NVLLVM jus in hoc casu Regnum habere ex prædicta concessione manifestè cóstat, quia, ut ex actis apparuit,& relatione calculatorum , Regis quorum curæ erat dispositio eorum , quæ in hac re gesta fuerunt, eo prætextu populis Castellæ Regem concessisse eam summam , ut deinceps pretium ad quod sal redactum , Princeps perciperet sine ullo suo sumptu , & populi facerent expensas transportationis,quas verè nunquam populi fecerunt, sed ex suo ærario Princeps transportationis expensas erogavit, ut in eo ferè ducenta millia aureorum annua occuparet, ac perinde deficiente finali causa , ob quam id concessum fuit , locum non habere concessionem prædictam dicendũ est,arg.*l.si extraneus ff.de condict. caus.dat l.qui se debere* 7. *vers. sin autem , l. quod Servius* 8.*l.si mulier* 10 *ff.eod.* & notant communi et Doctores in eis juribus , & rationem tradunt ex Aristotele , cùm dixit , *omne agens agit propter finem*,& causa finalis est objectum voluntatis,sicut signum & objectum visus,& portus navigantium; quæ sunt verba Baldi *in l.*1.*num.*17.*C.de falsa caus. adject.*& finis est primum in intentione, licèt sit ultimum in executione,& causa finalis funditùs & ex toto (ut loquamur verbis practicorum)movet animum disponentis,alioquin non facturum, ut ex multis tradit Petrus Surdus *cons.*217.*num.*45 & 31.Raudensis *de analogis lib.*1.*cap.*1.*num.*3. *& sequentibus.* Casanate *cons.* 10.*num.*37. Gratianus 1.*tom. disceptat. cap.*96.*num.*27.*&* 28.

2 Ideo causa finali non sequuta,vel deficiente,dispositionem omnino cessare tenuerunt communiter Interpretes,*in l.fin. de hæred. instit.* Rolandus *vol.* 4. *cons.*44. *num.* 22. Tellus Fernandez *in l.*17. *Tauri n.*76. & 77. Molina *lib.*4. *de Hisp. primog. cap.*2. *n.*18.Mieres *de majoratibus* 1. *part. quæst.*39. *n.*11. Angelus *de meliorationibus l.*1.*glossa* 7.*n.*19.Matienzo *in l.*1.*tit.*6.*lib.*5. *Recop. gloss.*8.*n.*9. & 10. Baëza *de meliorandis ratione dot.fil. cap.*21. *n.*13.*& seqq.*

Barbosa *in l. si cùm dotem* 13. *in principio, num.* 50. & 51 *ff. solut matrimonio.* Molina *de ritu nuptiar. lib.* 3. *quæst.* 6. *n.* 52. & 60. Fontanella *de pactis nuptialibus tom.* 1. *claus.* 4. *gloss.* 1. *n.* 50. & 53. Caldas Pereira *cons.* 52. *n.* 13.

3 Nec obstare poterit quod aliqui tradiderunt, causam impulsivam non facere deficere donationem, juxta quod notarunt Bald. *in d. l. fin. Cod. de falsa causa adjecta, n.* 3. Tusch. *pract. conclus. lit. F. conclus.* 62. *n.* 36. Molina *de ritu nuptiar. lib.* 3. *quæst.* 21. *n.* 10. Mantica *de conject. ultim. volunt. lib.* 3. *tit.* 12. *n.* 16. Fontanella *dict. clausul.* 4. *gloss.* 1. *num.* 27. & 28. id quippe procedit ex eleganti ratione Papiniani *in l. cùm tale* §. *falsam* 1. *ff. de condit. & demonstrat.* ibi, *quia legandi ratio legato non cohæret.* tunc enim solùm esse causam impulsivam, denotat, & defectum non infirmare dispositionem, & differre à causa finali; nam ejus defectus in totum irritat, quod in eam collatum, & probatur eodem textu eis verbis, *Sed plerumque doli exceptio locum habebit, si probetur aliàs legaturum non fuisse,* & ita in hoc casu sine dubio causam fuisse finalem, dicendum est, quia dispositioni cohæret, & inest, ut distinguunt Bart. *in l. demonstrat.* 17. §. *quod autem, n.* 13 *ff. de condit. & demonstrat.* ubi Castrensis *n.* 9. Alex. *l.* 6. *consil.* 81. *n.* 26. Mantica *de conject. ult. voluntat. lib.* 6. *tit.* 14. *n.* 17. Guido Papæ *q. ult.* Menoch. *lib.* 4. *præsumpt.* 24. Calganetus *de conditio* 2 *part. cap.* 4. *quæst.* 2. Accacius Ripoli *de condit. & demonstr.* §. *quod autem, n.* 5. Fraciscus Barri *de succes. testati, & inteslati, l.* 17. *tit* 1. *n.* 3.

4 Dispositioni verò cohærere causam & ideo finalem dicendam, colligitur, quia ut apparet ex actis, ideo populis remissa fuit quantitas quam debebant ex salis transportatione, & apertè expressum, ut deinceps, & pro eo populi expensis suis conducerent salem, & dictiones, *paraque*, latinè *ut*, vel *prout*, inducunt causam finalem *l. cùm alimenta.* §. 1. *ff. de aliment. legat.* Caldas Pereira *de nominat. emphyeut. quæst.* 2. *n.* 3. Monter à Cueva *decis.* 10 *num.* 17 & de dict one *pro*, Bald. *in l.* 3. *num* 16. *C. per quas pers.* & post multos Galganetus *de condit. & demonstrat.* 1. *part. cap.* 98. *num.* 7. Fontanella *d. clausula* 4. *gloss.* 1. *n.* 58. 59. Gratianus 1. *tomo discept. cap.* 96. *n.* 26. ex Cardinali Bertachino, & aliis probavit Barbosa *dictione* 439. *n.* 1. & inducere conditionem, ex Iasone, Bolognetо, Aretino, Curtio juniori, Tusco, & aliis idem Barb. *dictione* 196. *n.* 13.

5 Et prædicta remissio ideò facta fuit, ut suis expensis salem populi in posterum transportarent, & pro illo onere quod in se suscipiebant, quo deficiente similiter remissio cessabit, ex prædictis, & quia causa finalis, ut dicit gloss. *in l. juris gentium*, §. *quod ferè, ff. de pactis* est quæ regit & gubernat dispositionem ipsam, cùm sit substantia ipsius dispositionis & actus ex gloss. *in* §. *si quis postulante, Instit. de actionibus*, appellavit causam finalem formam actus, & Bald. *l. eam quam, C. de fideicommiss. vers. venio*, ad notata tradit, causa finalis est fons causarum, & *in l. avia. C. de jure dot.* causam finalẽ esse primum principium intentionis. Tiraquell. *tract. Cessante causa, limit.* 1. *n.* 21. Menoch. *d. lib.* 4. *præsumpt.* 24. *num.* 3. quibus adde quæ de causa finali ego notavi *in decisionibus Granatensibus disputat* 33. *n.* 13. 14. & 15. & *disputat.* 46. *num.* 24.

Deindè quod jus Regni excludit manifestè, etiamsi
6 non deficeret causa finalis, & Regnum ex suo latere adimpleret, quia Princeps concessionem & remissionem fecit ejus quod ex salis transportatione debebatur, si priùs inde solveretur quod negotiatoribus à Rege ibi consignatum fuerat, & calculatione facta apparuit plusquam ducenti millium aureis negotiatoribus consignati, & non deberi à Regno ex salis transportatione centum mille aureos, quo casu cùm reliquum soluta consignatione donaretur, si appareat nil remanere, nihil donatum censebitur, argum. *leg. item quod Sabinus* 17. §. 1. *ff. de hæred. instit.* ubi omni assel'icto à testatoris hæredibus, quos nominaverat, & postea alio hærede instituto, eis verbis; *Ex reliqua parte hæres esto*, tradit Iurisconsultus, *quoniam cùm nihil reliquum sit, ex nulla parte hæres institutus est*, probarunt Bartol. *ibi*, & Additionat. ad eum, Tiraq. *l. si unquam, verb. donatione largitus. n.* 7. *C. de revocand. donat.* ex Baldo, & Angelo, Greg. Lop. *in l.* 19. *gloss.* 6 *tit.* 3. *p.* 6.

Et expendo textum *in l. cùm pater* 77. §. *dulcissimis, ff. de legat.* 2. ubi cùm testator legasset *avunculus* 7
quæcumque ei supereſſent in Pamphilia, Liria, vel ubicumque de maternis bonis; tamen tradit Iurisconsultus omne quod ex eisdem bonis percepta pecunia, in proprium patrimonium redactum, & ad fideicommissum non pertinere, ut notarunt post Baldum *in eo textu* Bart. *in l. demonstratio.* §. 1. *n.* 16. *ff. de conditio. & demonstrat.* Riminaldus *in princ. Instit. de testam. n.* 82. *usque ad* 93. Menoch. *consil.* 1020. *num.* 39. Garcia *tom.* 1. *discept. cap.* 3. *num.* 4. & *tom.* 4. *cap.* 716. *n.* 22. ita quod Princeps ex debito quod populi Regni deberent ex salis transportatione, in suum patrimonium convertit, data consignatione negotiatoribus, nomine ejus quod supereſſet, comprehendi non potest.

Et facit ratio textus *in l. deducta* 58 §. *quod ex hæ-* 8
reditate, ff. ad SC. Trebell. ubi gravatus restitutione ejus quod ex hæreditate superfuisset non debet fructus restituere, addita ratione à Iurisconsulto, *cùm ea verba diminutionem quidem hæreditatis admittunt fructum, additamẽtum non recipiant*, probant Iason *in l. domos, ff. de legat.* 2. *num.* 2. Ruinus *lib.* 4. *cons.* 165. *ad finem.* & aliis tradit Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 32. *num.* 3. & 4. ex Bartolo, Alexandro & Imola, idem Menoch *lib.* 4. *præsumpt.* 188 *num.* 25. & cùm illud quod reliquum, vel superfluum post consignationem respiceret, ut diminueret remissionem debiti, non potest ut augeatur sub duce consignatio.

Et juvat textus *in d. l. deducta* §. *fin.* ubi hæres qui 9
bonorum superfluum post mortem suam restituere fuerat rogatus, pignori res hæreditarias datas liberare non cogitur, cujus rationem tradiderunt Doctores quia gravatus restituere post mortem, quod ex hæreditate supererit potest in vita sua hæres bona alienare, ut tenuerunt Cynus, Bartolus, Bald. Odofredus, Castrensis, Salicetus, Angelus, Alexander, Parisius, Corneus, & alii, quos refert Menoch *lib.* 4. *præsumpt.* 188. *num.* 11. *ad fin.* ac perinde Princeps qui reliquum debiti Regno concessit, non tenetur liberare quod antea negotiatoribus pigneraverat, ut sic loquamur, data consignatione.

Et confirmatur ex eo quod ex *l. si ita quis*, §. *Seio. de* 10
verb. obligat. Castrensi, Baldo & Saliceto notavit Surdus *consil.* 308. *n.* 42. dictiones *reliquum, residuum* denotare partem jam esse solutam, vel depositam, probarunt Alex. *vol.* 7. *cons.* 216. *num.* 4. Beroius *vol.* 1. *cons.* 192. *n.* 1. Nevizano *consil.* 84. *num.* 11. Natta *cons.* 102. *n.* 6. Beccius *cons.* 47. *num.* 6. & cùm in hoc casu, quod supereſſet ejus debiti Regno donaretur, eo ipso videtur partem esse depositam & consignatam, quamvis expressè non adjiceretur dari quod remaneret solutis consignationibus, & verb. *residuum, superfluum*, totum cõtineri, & comprehendi, ex *l. quod si Mavius. ff. de hæred. inst. l.* 2. *C. cod.* Iaf. *vol.* 1. *cons.* 9. *n.* 25. Cuman. *cons.* 105. Surd. *decis.* 63. *n.* 4. id verò si dini

diminutum non fit, & aliquid detractum, ut ex *l. rescriptum. ff. de his quibus ut indignis*, & aliis probavit Albericus *in dictionario verb. Reliquum l. caterorum & ibi* Alciat. *ff. de verbor. signif.* Alexander, Beroius, Bertrandus, Hugo de Celso, Zabarella & alii, quos refert Barb. *de appell verb. appellat.* n. 36.

11 Quo fit, ut quamvis si ex debito Regni nihil esse consignatum, omne comprehenderetur *verb. reliqui, l. admissi. ff. de fide jussor. l. si decem, ff. de solutionibus, l. decem. de verb. obligat.* tamen illud quod detractum & consignatum ex reliquo, debet diminui, ut prædiximus, & prius quod consignatum est solvendum, juxta legem contractûs, ut Regnum, nisi priùs soluta consignatione, quod reliquum, petere non valeat.

ALLEGATIO LXXXII.

Officia à rege vendita quando non admittant læsionem?

1 *Officii personalis occupatio compensanda cum valore.*
Æstimatio proprii labris ex fructibus officii deducenda.

1 *Exactio partium habet incommoda.*
l. planè 3. ff familiæ erciscundæ.
l. tutor. § Lucius ff. de usuris.
l. quidam existimaverunt ff. si cert. petatur.

3 *Læsio ex aliquorum sententia ad judicis arbitrium reducenda; debet tamen arbitrium juxta leges esse.*
l. 1. ff. de usuris.

4 *Officia regia æquiparantur dignitatibus.*
cap. 1. de consuetudine, lib. 6.
Dignitas officii in æstimatione computanda.
l. æstimationem 26 § qui pro honore, ff. de muner. & honor.
l. 1. vers. non semper. ff. de pollicitation.

5 *Officia regia regulariter debent renuntiari, tit. 4. lib. 7. Recopil.*
Officiorum perpetuitas concessa, & alia pacta eorum pretium augent.
l. fundi partem 79. ff. de contrah empt.

6 *Officia publica magis respiciunt auctoritatem, quàm commodum pecuniarium.*
Pretium istud designat subhastatio.
c. de empt. & vendit.
Opinio Doctoris etiam sine auctoritate loquentis, si nullus contradicat, admittenda.

7 *Impossibile censetur quod ex Principis voluntate pendet.*
l. apud Iulianum 40. § constat. ff. de legat. 1.

8 *Iurisdictio quodammodo sacra & sancta consideratur.*

9 *Tertiæ licèt Ecclesiasticæ sint antequam à Pontifice laïcis concessæ, postea temporales credantur, & vendi possunt.*

10 *Qualitates rei æstimandæ ad læsionem.*

11 *Census perpetuus ad plus quàm unus pro triginta æstimandus.*
Authentic. de Ecclesiasticis titulis, § fin. autem.

12 *Officiorum publicorum labor cum utilitate compensandus.*

13 *Dolus est non exigere quod exigi potest.*
l. dolus 44 ff. mandati.
l. 1. §. idem Pomponius ff. de dolo.
l. in fraudem 4. ff. quæ in fraud. credit.
l. servos 22. ff. de pignerat. actione.

14 *Testibus potest judex non credere, ex justis causis.*
l. 3. §. 1. ff. de testibus.
Probatum quod articulis non comprehensum, nec allegatum, non prodest.
c. testibus 29. de testibus.

De officio quod à Rege venditur, an læsio in eo possit considerari, ad explicationem l. 1. tit. 11. lib. 5. Recop.

PRO quindecim mille aureis 1
officium venditum fuit quod habebat quingentos aureos pro annuo salario, & ex parte emptoris læsio intendebatur in dimidia justi pretii, ex *l. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil.* quasi sex mille aureos non valeret, quia ultra salarium exercitium personale & occupationem habebat, & hæc compensanda sit cum fructibus officii. Panormitanus *in cap. ad nostram, num. 8. de rebus Ecclesiæ*, Bald. *in l. si quis sciens, C. de rei vindicat.* Castrensis *in l. divortio. § impendia, ff. solut. matrim.* ubi communiter notant omnes, & proprium laborem æstimationem recipere, & ex fructibus deducendum esse, ex Boërio, & aliis probavit Ioan. Garcia *de expensis, c. 1. n. 14.*

Tum etiam & salarium à pluribus inferioribus ministris exigendum, ex quo minoris existimationis judicandum, *quia exactio partium non minima incommoda habet.* quæ sunt verba textus *in l. planè 3. ff. familiæ erciscundæ*, & *ibi* notat glossa & omnes communiter, & *in l. tutor. § Lucius. ff. de usuris*, & *in l. quidam existimaverũt ff si cert. petatur.* D. Covarr. Fanus & alii, quos refert & sequitur Surd. *decis. 345. n. 9.*

Tum quia licèt ex aliquorum sententia ad arbitrium Iudicis læsio reducatur, ut constat ex iis quæ tradiderunt Menoch. Mascardus, Molina, Bursatus, Chaldas, Scaccia, Cancerius, & alii plurimi ex antiquioribus, quos refert Gierba *decis. 110. num. 3. & 4.* tamen arbitrium hoc non ex capite, sed juxta juris regulas sumendum est. arg. *l. 1. ff. de usuris.* ibi, *Arbitrio judicis usurarum modus constituitur, ita tamen ut legem non offendat. capite super his, de accusat.* tradit Andreas de Isernia *in cap. 1. § fin. numero 29. de Capitaneo qui Curiam vendidit.* Romanus *consil. 376. col. 2. circa fin.* Ex quibus id notavit Cæsar. Vrsillus *in addit. ad Afflictum, decis. 125. num. 3.* & Mandellus Albensis idem sentire videtur *cons. 99. num. 7.* quemadmodum non debet judex æquitatem ex voluntate sua statuere, sed ex juris regulis, ut resolvit Decianus *lib. 1. consil. 136. n. 44.*

Verumtamen his non obstantibus, dicendum est, in hoc casu non potuisse læsionem locum habere, quia officia æquiparantur dignitatibus, & personatibus. *c. 1.* ubi Archidiaconus *de consuetudine, lib. 6.* Federicus de Senis *consil. 20. num. 4.* Tuschus *tom. 5. verb. officium, concl. 92. n. 2. & 3.* & officia honorem cumulant Boherius *decis. 222. num. 2. & 3.* cum aliis. Rectè tradit Laurentius Silvanus *consil. 1. n. 41.* aliquid Azeved. *in l. 7. tit. 9. lib. 3. novæ compil. num. 7.* Bobadilla *lib. 5. Politicæ, cap. 1. num. 2.* Dignitas enim in æstimatione debet computari *l. æstimationem 16. § pro honore, ff. de muneribus, & honoribus l. 1. vers. non semper, ff. de pollicitationibus*: & idcò in muneribus

Decu

Decurionum consideratur dignati æquivalere magnum pretium, ut communiter æstimantur, etsi nulle utilitates, & ferè nullum eorum salarium sit.

5 Quæ utilitas etiam consideratur ex perpetuitate, cùm in hoc officio concessa fuisset: nam venditio facta, quam vulgò dicimus *por juro de heredad*, & cùm aliàs officia quæ à Rege venduntur, debeant renuntiari, aliter ad Regem redeunt, ex *toto titulo* 4. *l.* 7. *Recopilat.* id quasi pretium æstimari oportet, & renũtiationem non esse necessariam in hoc officio expressè adjectum fuit, & à muliere, si in eo succedat, posse nominari, qui illud exerceat, quod etiam in pretio computandum, arg. *l. fundi partem* 79. *ff. de contrah. empt.* favent de hujusmodi officiis agentes, Molina Jesuita *tom.* 1. *de justit. & jure, dis.* 91. Cabedo *decis. Portugallia* 24. 2. *part.* Tellus Fernand. *in l.* 26. *Tauri à num.* 12. Gama, & ejus Additionator, *decis.* 29. Felician. *de censib. lib.* 2. *cap.* 3. *ex n.* 23. Avend. junior, *in eod. tract. q.* 55. Rota Romana inter noviſſimas sacri Palatii *decis.* 682. *part.* 1. Seraphinus *decis.* 1294.

6 *per totam.*

Sed etiam in officiis, & eorum venditione læsionem admitti non posse, quasi magis respiciant honorem & auctoritatem, quàm utilitatem pecuniariam, nec ea quæ juris publici sunt, commodè æstimari possunt, & pretium justum designat publica subhastatio, *cap.* 1. *de empt. & vendit.* ex pluribus Tiraquell *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 18. *n.* 6. & cùm venditio officiorum in subhastatione & foro publico fiant, non poterit rectè aliunde pretiũ colligi, ex Socino, Baldo, Felino, Antonio de Butrio, Afflicto, Greg. Lopezio, Menochio, & Mexia probavit D. Alfaro *ubi proximè n.* 55. & in terminis probavit D. Alfarus *de offic. fisc. gloss.* 34. §. 1. *speciali* 8. *n.* 50. *cum seq.* cujus opinio quia expressè à nullo improbatur, admittenda, ex traditis à Francisco Beccio *lib.* 1. *cons.* 2 *n.* 11. dum probat, ubi non est contradictor, opinio alicujus Doctoris etiam sine authoritate loquentis, quasi casus legis habenda. Riminald. junior, *vol.* 6. *cons.* 689. *num.* 160. Menoch. *cons.* 73. *n.* 17. Sesse 2. *part. decis.* 230. *num.* 6. Gratianus 2. *tom. disceptat. cap.* 281. *num.* 19. *& cap.* 355. *num.* 23.

7 Idque eo maximè procedit, quia hæc venditio de qua agimus, facta fuit de prima creatione officii, quod & ejus ad aliud translatio sine indulgentia Principis, & concessione fieri non potest, & ut peculium privati fiat officium & bonis ejus adquiratur, ex nutu Principis pendet, & ideo impossibilis censeri poterat vulgata, *l. apud Julianum* 41. aliàs *Africanus. §. constat, ff. de legat.* 2. ibi, *Quoniam commercium eorum nisi jussu Principis, non est, cùm distrahi non soleant,* & id quod juris publici est, in officiis non rectè potest æstimari, ut notavit Avend. *respons.* 9. *num.* 2. *in vers. & ratio potissima.*

8 Rursus, quia istud officium aliqualem jurisdictionem habebat in ministris inferioribus, & jurisdictio quodammodo sacra & sancta reputatur. Francisc. Marcus, *decisio Delphinal* 747. *n.* 13. 1. *part.* ibi, *Quia jurisdictio est spiritualis, & omnis potestas, & jurisdictio à Deo est,* secundùm Paulum *ad Roman.* 3. & potest adaptari Interpretum doctrina, & communis conclusio: ut in actibus & contractibus circa res sanctas, & sacras non habet locum læsio, vel restitutio, Bald. *n.* 22. & Cagnolus *n.* 57. *in l.* 2. *C. de rescind. venditione,* ubi etiam Padilla *n.* 18. & Pinellus 1. *part. capite* 3. *n.* 16. D. Covar. *lib.* 1. *variar. c.* 5. *n.* 8. Greg. Lopez *gloss.* 4. *post principium, in l.* 5 6 *titulo* 4 *part.* 5. Chaldas Pereira *in l. si curatorem habens. C. de in integrum restit. verb. hunc contractum n.* 29. *& verb. læsis, n.* 38. Steph. Gratian. *discept.* 1. *tom. c.* 110. *n.* 6. Tusch. *tom.* 5. *verb. læsio, concl.* 296. *n.* 59. Thom. Sanchez, *lib.* 7. *de matrim. disput.* 37 *num.* 17. cum aliis, Vincent. Carrot. *decis.* 95. *num.* 10.

Nec inconveniet officia vendi, & jurisdictiones, 9
quod non admittitur in sacris, nam tertiæ decimarum quæ concessione Summorum Pontificum pertinent ad Reges Hispaniæ, etiamsi antequam ad eos venirent, Ecclesiasticæ erant, & vendi non poterant; tamen postquam laïcis concessæ, temporales existimantur, & in quemcumque transferri possunt venditione, juxta tradita *ad tit.* 21. *lib.* 9. *Recopil.* & per D. Covar. *in practicis, cap.* 35. *n.* 2. *& lib.* 1. *var. cap.* 17 *à n.* 5. Suarez *allegat.* 28. Avendaño 2. *p. præcorum. c.* 4. *n.* 21. Belluga *in speculo Principum. rubric.* 13. *de decimis* §. *restat.* Ioan. Garcia *de expensis, c.* 9. *n.* 92. Gutier. *lib.* 1. *practic. q.* 13. *&* 14. Lazarte *de gabellis, c.* 19. *n.* 28. Parlador. *in sesquicenturia. differentia* 24. §. 2. *n.* 6. Camill. Borrell. *de præstantia Regis Catholici, c.* 59 *&* c. 71. *n.* 348. *cum seq.* Barb. *in l. Titia* 35 *ff. soluti. matrim. n.* 39. Cevallos *lib.* 3. *communium contra communes. q.* 822. *n.* 67. *& lib.* 4 *q.* 897. *n.* 636. Cabed. *decis. Portugallia* 62. *p.* 2. Ioseph. Selle *decis.* 162. *Regni Aragonum, parte etiam* 2.

Maximè, quia, ut animadvertimus, plures in hoc 10
casu res æstimabiles huic officio concessæ fuerunt, videlicet semper esse perpetuum officium non egere renunciatione, posse vinculo majoratus subjici si mulier in jure officii succederet, illam posse nominare qui officium exerceat, ex officialibus inferioribus, qui ei subditi sunt, redditus quingentorum aureorum proprio jure & jurisdictione sua posse exigere & recuperare, & alia, quæ omnia longè pretium, & æstimationem hujus muneris augent, & nisi hæ omnes qualitates & circunstantiæ cognoscantur, & testes de illis judicare possint, non poterit recte probari læsio, ut tradit Tiraquellus *de retractu convention. in præfatione ex n.* 20. *&* 25. *ad finem.* Carolus Ruinus *lib.* 4. *consil.* 16. *n.* 5. ibi, *Et ideo non sufficit tunc simpliciter probare quod pretium sit infra dimidiam justi pretii, sed debet capitulari & probari, quod attento etiam prædicto pacto venditor fuit ultra dimidiam deceptus, aliàs non concluderet probatio:* latè Rolandus à Valle *vol.* 2. *consil.* 96. *n.* 44. Ioseph. Ludov. *decil. Perusina* 97. *n.* 3. *&* 7. ex pluribus Matienzo *l.* 1. *gloss.* 2. *tit.* 11. *lib.* 5. *Recopil. n.* 24. & ex Iasone *num.* 26. tradit, *ibi. Tanto pluris valet res, quanto jus & dominium pinguius uberiusque transfertur, & ita ex contrario eo minoris valet, quo tenuius infirmiusque transfertur.* 11

Et ut notavit Bald. *in l. fin. n.* 5. *C. cõmunia de legat. res debet æstimari ex inspectione oneris, & qualitatis rem afficientis.* & tradit Alex. *in rubrica de novi operis nuntiat. n.* 29. *Qualitas meliorat subjectum.* adde Corneum *lib.* 3. *consil.* 48. *n.* 6. & ideo Antonius Faber *lib.* 4. *Codicis, tit.* 30. *distinct.* §. 20. *non rectè probari læsionem si non omnium circunstantiarum ratio habeatur.* Et cùm salarium sit quingentorum aureorum, idque perpetuum, non redimibile solùm redditus pecuniarii absque aliarum qualitatum consideratione excedunt pretium quindecim millium aureorum, nam redditus perpetui ad triginta regulantur, juxta D. Covar. *lib.* 3. *variar. cap* 9. *num.* 6. & Felician. *lib.* 2. *de censib. c.* 1. *n.* 16. ad triginta quoque posse computari, tradit ex authentico *de Ecclesiasticis titulis* § *sin autem:* quod refert Avendañus *de censibus, c.* 31. *n.* 6. & ad minus cum legibus nostris nullum certum pretiũ census perpetui & irredimibilis statutum sit eo tẽpore quo census redimibilis, ad unum pro quatuordecim computabatur, ad viginti quinque referendum admittit, ac perinde cùm ex legibus nostris census redimibilis hodie pretium statutũ habeant tunũ pro viginti,

ex

ex *Pragmatica anni* 1608.& confirmatum Pragmaticâ anni 1621 videtur si cum hoc ex consuetudine conferendum pretium census perpetuò irredimibiles longè pretium unum pro triginta excedere oportere, & idco redditus annui quingentorum aureorum, si ita computatio fiat, longè excedere pretium quindecim millium aureorum, ut non debeat læsio in hac venditione considerari.

12 Nec quæ in contrarium adducta aliquid moverunt, videlicet laborem ex pretio deducendum, quod aliqui tenuerunt, etiam fatemur, sed hoc munus ferè nullum laborem habebat, illeque cum honore, authoritate, jurisdictione, & aliis compensandus quemadmodum, ut notavimus, evenit in muneribus Decurionum, & aliis similibus, ubi etiamsi longè major labor sit, & ferè nulli redditus, hæc omnia cum munerum authoritate compensantur.

13 Deinde quod objectum salarium minutatim ex pluribus personis exigendum, idque non levè incommodum adfert, quia potiùs ex eo quòd exiguiores summæ sint, facilior exactio existimanda, & cùm is qui officium emit, possit jure suo exigere ab officialibus inferioribus, impedientes eis usum officiorum nisi solvant quod ei propter eorum præfecturam, (ut sic loquamur) assignatum fuit, potiùs illi imputandum est, ex textu *in l. dolus* 44. *ff. mandati*, ibi *Dolus est si quis nolit persequi quod persequi potest, aut si quis non exegerit, quod exigere potest. l.* 1. §. *idem Pomponius*. *ff. de dolo. l. in fraudem* 4 *ff. quæ in fraud. credit.* Socinus *lib.* 2. *consil.* 273. Beccius *lib.* 1. *consil.* 37. *& consil.* 105. *num.* 26. & quod de delicato debitore traditur *in l. servos* 25 *ff. de pignorat. actione*, rectè ad creditorem in hoc casu posset referri.

14 Denique non obstabit pluribus testibus probasse emptorem læsionem, quia ultra quam poterit Iudex ex aliquorum sententia, testibus non cedere, & arg. *l.* 3. §. 1. *de testib.* notavit Bart. *in l. Lucius* 21. *ad fin. ff. ac his qui not. infamia.* Decius *consil.* 94. *n.* 1. *& cons.* 105. *n.* 5. Grammaticus *decis.* 92. *num.* 24. Albensis *cap.* 99. *num.* 7. *& cons.* 224. *n.* 1. *&* 2. Curtius junior *consil.* 178. *post princip.* Vivius *lib.* 1. *consil.* 10. *n.* 11. *& cons* 31. *n.* 52. Beccius *lib.* 1. *cons.* 52. *n.* 85. Silvanus *cons.* 36. *n.* 5. Honded. *vol.* 1. *consil.* 15. *num.* 7. *& cons.* 17. *num.* 33. Peregr. *decis.* 36. *num.* 5. & in terminis læsionis Pinell *ad l.* 2. *C. de rescind. vendit.* 3. *part. cap* 4 *num.* 44. etiam si hoc indistinctè admitti non possit, tamen, juxta quæ notavimus, nisi de omnibus qualitatibus, quibus hoc officium venditum fuit, testes deponerent, nec probatio prodesset, necdum articulis emptoris officii prædictæ qualitatis expressæ, & quamvis de aliquibus ex dictis qualitatibus testes deposuerint tamen cum articulis probationum, nec comprehensæ, vel expressæ, non debet attendi, vel prodesse *c. testibus* 29. & *ibi* Canonistæ communiter, *de testibus glossa fin. in l. si quis libertatem* 7. *ff. de petit. hared.* Mascard. *concl.* 1371. Pinellus ad rem *d.* 3. *part. cap.* 3. *n.* 28. Farinac. *in praxi crim. tom.* 2. *q.* 71. *oppos.* 24. *n.* 207. Vnde juxta prædicta quando testis deponere non potest, de certo pretio officii non doctus, de ejus qualitatibus quibus venditum rectè judex testibus non credet, nec id ex capite erit, sed ex justo arbitrio juris regulis adæquato, præsertim, juxta quod *suprà* notavimus, non esse admitendam læsionem officiorum quæ à Rege venduntur, ex opinione D. Alfari & rationibus *n* 4. 5. 6. *& 7. suprà* adductis.

ALLEGATIO LXXXIII.

De moneta erosa nostra Pragmatica anni 1628. & 1642. diminuta, quæ inventa fuit apud Thesaurarios regios.

1 *Thesaurarii officium pertinet ad custodiendam pecuniam Principis quasi depositarius.*
l. licet. §. rei depositæ. ff. depositi.
l. 2. tit. 3. p. 5.

2 *Periculum rei spectat ad dominum.*
l. si creditor l. si nulla, l. quæ fortuitis.
l. pignus. C. de pignerat actione.

3 *Thesaurarii debent probare pecuniam quia diminuta processisse ex vectigalibus, ut Principi tribuatur periculum diminutionis.*

4 *Identitas non præsumitur, & probanda ab eo qui allegat.*
l. creditor oblatam 102. *ff. de solutionib.*

5 *Subrogatio pecuniæ unius pro alia, an possit fieri à Thesaurario, vel exactore vectigalium.*
l. cùm tabernam, ff. de pignor. & 1. n. 22.
l. ex facto §. rerum Italicarum ff. de hæred. instit. & n. 13.

6 *Thesaurarius qui satisdationem dedit pro pecunia, an possit ea uti.*
l. 1. *ff. ad l. Iul. peculatûs, & n.* 14.
l. in navem Saufeii, versic. nam si quis, ff. locati.

7 *Pecunia utens quam custodiendam quis habet, tenetur ex tradito.*
l. quod ab initio. l. certi condictio §. fin. de rebus credit.
l. Procuratoris 5 *§ planè. vers. sed si dedi, ff. de tribut. actione.*

8 *Thesaurarius exactor vectigalium, vel depositarius, qui utitur pecunia, ejus periculum sustinebit.*

9 *Periculum non est pecuniæ, eâ consumptâ.*

10 *Periculum pecuniæ pertinet ad ejus dominum.*
l. incendium 11. *C. si cert. petatur.*
l. naturalis § scyphos. ff. de præscr. verbis.
Accidens & qualitas rei non potest superesse re consumpta.
l. ejus qui in provincia. vers. quoniam. ff. si cert. petatur.
l. 2. *ff. de usufructu.*

11 *Dominium non adquiritur destinatione tradendi, sed ipsa traditione.*
l. traditionibus. C. de pactis.

12 *Taberna pignori supposita omnes merces quæ tempore mortis debitoris, cedunt pignori.*

13 *Pecuniæ consumptione ejus dominium abdicatur.*

14 *Thesaurarius qui accepto cambio pecuniam in alio loco solvendam, vel transportandam recepit, periculum subire debet.*
l. sacrilegii 9. §. *Labeo, & §. is autem. ff. ad legem Iuliam peculatûs.*

15 *Thesaurarius ad quem pertinet periculum pecuniæ, ejus debet consequi lucrum.*

16 *Morosо debitori tribuendum periculum diminutionis pecuniæ.*
l. quod te mihi. ff. de rebus creditis.
l. si soluturus l. qui decem. l. creditor. ff. de solutio.

17 *Res quæ eodem modo peritura, quando imputandum periculum ei, qui retardavit traditionem.*
l.si plures, §.sive autem, ff.depositi.
l.Iulianus, §.est, & alia exceptio, ff.quod vi, aut clam.
l.si vehenda, §.si ea conditione, ff.ad legem Rhodiam, de jactu.

18 *l.in totum 4.ff. de impens.in res dot.fact.*

19 *Rex Hispanus multis eget pecuniis ad exercitus in toto orbe sustinendos.*

20 *Periculum rei peritura non imputandum illi, qui recipere debebat si vitaret distrahendo.*
l. item si verberatum, § si servus petitus, ff. de rei vindicatione.
l.cùm res 47.§. ult.ff.de legat.1.
l.filio 26.§. post divortium, ff.soluto matrimonio.
l.apud Iulianum 40.§ fructus, ff.de leg.1.
l.illud 43. in principio, de petitione hæreditatis.
l.de eo 12.§ si post.ff.ad exhibendum.
l si is qui, 57. in fine principii, ff. de jure dotium.

21 *Administrator bonorum debet sibi solvere, & à se exigere, aliàs ei imputabitur.*
l.in fundo ff.de rei vindicatione.
l.sed si lege 28.quod ait Senatus, ad finem, ff. de petitione hæreditatis

---

Exactiones Portuorii, vel Thesaurarii Regii, quid probare debeant ut pragmatica diminutionis monetæ erosæ, quæ apud nos facta possit eis nocere in pecunia, quæ apud eos inventa, sed periculo Principis diminutio cedat.

1 MNES isti juvantur ea ratione, qua Thesaurarii officium respicit custodiam, & conservationem pecuniæ Principis, ita ut quasi ejus depositarius censeatur, ut notavit Petrus Surdus *cons.391.numero* 11.& cùm dominium ejus pecuniæ non sit Thesaurarii, sed Principis, *l.licet, § rei depositæ ff.depositi, l.2.tit.3. partit.5.* Conanus *lib.7. commentar.cap.5. in principio* Petr.Gregor. *Syntagm.juris lib.23. cap.3. n.14.* Corrasius *lib.3. miscellanearum, cap.20. num 4.* Bellonus *lib.1. supputationum juris, cap.9.* Donellus *l.5.comment. cap.13.*& quæ ex Duareno, Grangiano, Pacio, & Charonda notavit Osuvaldus *ad cap.13. littera F.* Menoch. *cons.37. num.20* Franciscus Ponte *cons.56.n.5.12. & 15.* D. Castillo *lib.3. controvers.cap.16. n.23.*

2 Ex quo apparet cùm periculum rei ad dominum semper spectet, *l.si creditor 4 l. si nulla.l. pignus 9. l. quæ fortuitis, Cod. de pignerat. actione.* D. Pichard. *in §.cùm autem, num.2. Institut.de empt.& vendit.* nullo modo debeat pertinere ad istos exactores, vel Thesaurarios, ut in terminis notavit Decius loquens de Thesaurario Principis, ut non ad eum, sed ad Principem spectet periculum pecuniæ, *cons.473. ex n.1. per totum*, quod tenuerunt Antonius Gabriel. *lib.3. communium, tit. de rebus creditis concluf. 12.num.5.* Medices *de casibus fortuitis, quæst.10. num.63.* Hondedeu *vol.2.cons.43.n.24.* Surd. *de cons.391.num.27.* Festasius *de æstimo & collectis 3.part.cap.1.num. 17.* & similiter agens de Thesaurario Principis idem tenuit Bursatus *cons.325.n.55.*

Sed tamen adhuc dicendum est, exactores istos 3
tributorum, ut possint imputare Principi diminutionem monetæ, & periculum probare teneri eandem pecuniam quæ periit, vel diminuta est, processisse ex vectigalibus, quorum exactio ad illum Thesaurarium vel exactorem pertinebat, nam cum nisi ea pecunia processerit ex dictis vectigalibus, non potest Principi diminutio periculum pecuniæ imputari, necessariò hæc qualitas quasi in ea fundetur, probanda est, ut notavit Mascard. *de probat. conclusio 667.num.48.& concluf. 873.n.20.*

Tum, quia identitas non præsumitur nisi probetur 4
& necessariò probãda ab illo, qui eam allegat, Zabarella *cons.108. ad finem.* Cravetta *cons.198 num.4.* & referens Silvanum, Ruinum, & alios, tenuit expressè Mascardus *de probat. concluf.874.n.11. & 12.* & probare videtur *l. creditor oblatam 102. in principio, ff.de solut.* ibi, *Item pupillaris pecunia, ut possit idoneis nominibus credi, ita intemperata est*, ubi ad hoc ut in damnum pupilli cederet diminutio pecuniæ, apertè traditur, pecuniam esse pupillarem, & glossa tradit pecunia pupillaris servata fuit tuto loco, quasi inde apertè constet eandem esse quæ diminuenda, & expressè notavit Cumanus *in d.l.creditor, n.1.* eis verbis, ibi, *Ideo non fuisse periculum creditoris, quia non apparet, quòd illamet pecunia perierit, forsitan ante eam alibi dispensavit debitor, prius quam fuerit reprobata, sicut diximus in simili in l.qui decem, supra eod. debet enim probare quod illa ipsa pecunia perierit verè, vel præsumptivè.*

Verùm opponi poterit licitum esse administra- 5
tori, vel depositario pecunia uti, dum tamen aliam subrogatam habeat indilatè reddendam, quia tunc quasi eadem ipsa pecunia existimatur, ut periculum pecuniæ ad administrationem vel depositarium non pertineat, argum. *l.cùm tabernam ff.de pignoribus.* ibi, *Et si eas merces per tempora distraxerit.& alias cõparaverit, easque in tabernam intulerit, quia subrogatæ videantur eadem, ut aliæ quæ à principio erant*; & & quamvi mutaverit de uno loco ad alium pecuniam principis litteris Cambii quo casu corpora nummorum qui ex vectigalibus colligerentur consumpti fuerunt eis nummis, qui litteris delegantur, aliorum loco subrogatis, adhuc nullum præjudicium considerari potest, juxta legem *ex facto.§ rerum Italicarum ff.de hæred. instit.* eis verbis, *cæteroquin si tempore in quo transtulit in alium locum, non ut ibi haberet, sed ut denuò ad pristinum locum revocaret, nec augebit quo* 6
transtulit, nec minuet unde transtulit.

Maximè cùm nullum damnum obveniret, propter 7
usum pecuniæ; quia exactor vectigaliũ ex fidejussoribus sub quibus administratio commissa, securã debet reddere pecuniam, & ideo potest ea uti ad usus proprios ex *l.ff.ad legem Iul peculatus.* ubi regulam statuens, ut delictum cõmittat quoties, quis utitur pecunia publica, & eam convertit in suos usus, addit exceptionem, nisi *cui utique lege licebit*, & glossa in eo textu exemplum proponit in Officiali, ad cujus privilegiũ pertinet pecunia publica, liceat ea uti, & in suos usus convertere, & probarunt Menoch. *de arbitrariis centuria 6.casu 586.n.14.* Molina *de Justitia & jure disputatione 695. n.18.* Gratian. *tom.2. disceptationum.c.304.n.20. & 21.*& in terminis, ut depositarius, Administrator, & similes, non teneantur eadem corpora nummorum reddere, sed sufficere similem pecuniam restituere, ut diminutæ pecuniæ periculum

effu

effugiant, argum. *l. in navem Saufeij, verſ. nam ſi quis, ff. locati.* ibi, *Nam ſi quis pecuniam numeratam ita depoſuiſſet, ut nec clauſam, nec obſignatam traderet, ſed numeraret, nihil aliud eum debere, apud quem depoſita eſſet, niſi tantumdem pecuniam ſolvere.* Et in terminis tenuerunt Antonius Faber *de nummarijs ſolution. cap. 20. verſ. ſi verò.* Theſaurus *de augmento monetæ 2. part. num. 70.* quos refert & ſequitur Soler. *ad edictum Cataloniæ ſuper reformatione monetæ, cap. 4. num. 27.* & in ſpecie Theſaurarij Principis, Burſatus *conſ. 325. n. 55.*

7 Sed licèt hæc omnia juvare viderentur Theſaurarium & exactorem in hoc caſu, adhuc dicendum eſt, ut evitet periculum diminutæ pecuniæ, & Principi tribuat, ille debet probare omnino ipſam quæ diminuta pecunia, fuiſſe Principis, & ex vectigalibus exactam, aliàs eo ipſo quo pecunia uſus fuerit, adminiſtrator vel depoſitarius tunc in mutuum abire & creditam fieri pecuniam probatur, *l. quod ab initio ff. de rebus creditis.* ibi, *Creditam non eſſe antequam mota ſit, quoniam debitum iri non eſt certum,* quaſi quoties movetur, & quis utitur pecunia, tunc creditum contrahatur, *argum. l. certi condictio. §. fin. ff. de rebus creditis,* ubi expreſsè traditur, tenuerunt Caſtrenſis *in l. ſi quis nec cauſam 4.* per textum *ibi, num. 2. & 13. de rebus creditis.* Idem Caſtrenſis *conſ. 23. numero 11.* Cephal. & alij, quos refert Hondedeus *conſil. 43. num. 12.* Alex. *lib. 3. conſ. 80. num. 4.* ex Decio, Ripa, Riminaldo, Mantica *de tacit. & ambig. convent. lib. 10. tit. 2. num. 10.* Pariſius *lib. 4. conſ. 131. num. 22.* Peguera *deciſ. 38. num. 14.* qui expendit textum *in l. Procuratoris 5 § planè, verſ. ſed ſi dedi. ff. de tributo, actione,* ibi, *Et ſi quidem in creditum ei abijt, tributum locum habebit.* Sequitur Fontanella *de pactis nuptialibus 2. tomo clauſ. 5. gloſſ. 8. p. 7. num. 11.*

8 Rurſus in terminis, ut adminiſtrator, exactor, vel depoſitarius, ſi uterentur pecunia aliena, quæ in eorum poteſtate erat, tunc periculum pecuniæ non pertinet ad eum cujus erat antea, quàm conſumeretur, ſed ad depoſitarium, vel adminiſtratorem, tenuerunt Decius *in l. ſi certi condictio. §. depoſiti, n. 4. ff. ſi certum petatur,* Ioannes Andreas, quem ſequitur Iaſon *in d. l. ſi quis nec cauſam, n. 26.* Balduinus *in §. præterea, Inſtit. quibus modis re contrahitur obligatio.* Silveſter *in ſumma, verb. ſolutio.* Barboſa *in l. ſi mora 10. num. 8. ff. ſolut. matrimon.* ex deciſione Pedemont. & aliis, Surd. *conſ. 392. num. 3.* cum Hondedeo & pluribus D. Caſtillo *lib. 5. controverſ. cap. 16. n. 34.* Afflict. *deciſ. 90. n. 4.* Trentacinq. *lib. 3. variar. tit. de depoſito, reſolut. 2. n. 7.* ex Mandello, Gomezio & aliis, Morla *tit. de rebus creditis, in præmiſſis, n. 29.* Scaccia *de commerciis, §. 1. quæſt. 7. part. 2. ampliatione 3. num. 10.* & idem *§. 2. gloſſ. 5. num. 189.* Pirrhus *in ſpeculo diſput. 8. de depoſito, quæſt. 5. num. 8.* Azor. *part. 3. Inſtit. moralium, lib. 4. cap. 35. verſ. tertiò quæritur. & lib. 7. tit. de depoſito, cap. 7. verſ. nono quæritur* Bonacina *de contractibus,* referens Molinam *diſput. 3. quæſt. 13. puncto 1. de depoſito, propoſitione 2. num. 1.* Valerius Reginaldus *in praxi criminum pœnitentialium, lib. 25. cap. 46. num. 573.* & in terminis notavit Leſſius *de juſtitia & jure, lib. 2. cap. 27. de depoſito, diſputatione 2 num. 8.* ubi excuſat depoſitarium, Theſaurarium & ſimiles, ſi utantur re depoſita uſu conſumptibili, nec inde peccent, cùm nullum incommodum irrogetur deponenti, quia reddendum tantumdem ejuſdem menſuræ, numeri & bonitatis, & addit hæc verba, *imò hoc cedere in deponentis commodum, quia etiam ſi res caſu, vel culpa leviſſima depoſitarii periret, maneret deponenti, ſalva aliàs ipſi peritura.*

9 Iuvat quod notavit Molina *de juſtitia & jure to-*

mo 2. diſp. 524. n. 2. & in ſpecie pecuniæ, & ejus diminutionis tenuit Farinac. *2. tomo noviſſimarum deciſionum, deciſ. 102 n. 7.* & agens de noſtra Pragmatica, qua moneta eroſa diminuta, noſter Carranza *in tractatu monetarum 4. p. cap. 1. §. 7. puncto 1. verſ. 9. & verſ. lo dicho,* ubi contra depoſitarium Hiſpalenſem, & alios probavit, non potuiſſe eo caſu, cùm nummis uſi fuerunt, effugere periculum diminutionis.

10 Idque evidenter ex Juris principiis, ea ſolida ratione fundatur, nam cùm, ut prædiximus, periculum diminutionis pecuniæ ad ejus dominum pertineat, *l. incendium 11. C. ſi certum petatur, l. naturalis, §. ſed ſi ſcyphos, ff. de ſcriptis verbis.* Gratian. *diſcept. 2. tomo c. 307. n. 35.* & in pecunia probatur, *d. l. creditor. 102 de ſolut.* nullo modo poterit deponentis in nummis depoſitis, aut Principis in pecunia vectigalium, dominii eorum nummorum manere (cùm exactor, vel depoſitarius eos conſumeret) & ſubducto dominio, ſubjacere Principem, vel deponentem periculo mutationis, non enim poteſt manere accidens & qualitas periculi, conſumpta pecunia, & dominio, ex quibus periculum provenire debebat, argum. *l. ejus qui in provincia. verſ. Quoniam, ff. ſi certum petatur. l. 2 ff. de uſufructu,* Tiraquell. *de jure primogenitura, q. 55. n. 10.* Antonius Gomez *1. variar. c. 10. n. 43.* Cevallos *tom. 4. communium q 905. num. 80.*

11 Nec etiam ſufficiet aliam pecuniam indilatè reddendam, paratam habere depoſitarium, vel adminiſtratorem, quia cùm periculum appendix ſit dominii, nec dominium adquiratur deſtinatione, aut preparatione pecuniæ antequam, tradatur, arg. *l. traditionibus, C. de pactis,* non poterit antequam dominium adquirat, deponens pecuniæ, quæ loco depoſitæ ſubrogatur, vel Princeps nummorum, qui parantur loco eorum, quos ex vectigalibus adminiſtrator conſumpſit, periculum reprobationis, vel diminutionis ſentire, & ita in Cancellaria Granatenſi contra depoſitarium, qui pecunia uſus fuit, (me Iudice) pronunciatum fuit, cujus fundamenta latè notavi *1. part. deciſ. Granatenſium diſput. 14.* ad quem lectorem mitto, ubi ad ſaturitatem invenier.

12 Nec obſtant Iura quæ contrà adducti, nam dicta lex *cùm tabernam,* ad rem non facit, quia in longè diſſimili ſpecie procedit, loquitur enim in caſu, quo neceſſariò merces tabernæ vendi deberent, aliàs ceſſaret commercium, & uſus tabernæ, & ſufficit quando taberna pignori ſubjicitur, ea contineri pignore quæ tempore mortis debitoris in taberna fuerunt, ut notarunt D. Covarr. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 12. num. 2.* Cavalcanus *2. part. deciſ. 51. num. 9.* Heigius *miſcell. 2. part. q. 15.* Colorus *de proceſ. execut. 2. part. cap. 3. num. 6.* quod diverſum eſt à noſtra ſpecie, in qua conſumptione pecuniæ domino ejus abſumitur dominium, & illo conſumpto, non debet, nec poteſt periculum remanere.

13 Textus verò *in d. l. ex facto, §. rerum Italicarum,* procedit in diverſa ſpecie, quando ex mutatione rei vel tranſportatione dominium non mutatur ab eo, cujus antea fuerat: at verò nos loquimur quando conſumptione pecuniæ & uſu dominium domino abdicatur, ut certiſſimum eſt, & probatur agument. *l. ff. de uſufruct. earum §. conſtituitur. Inſtit. de uſufructu,* ubi ex Pinello, Conano, & Petro Gregorio probat D. Richardus *ibi.*

14 Majorem difficultatem facit textus *in d. l. 1. junctâ gloſſ. ff. ad l. Iuliam peculatus,* quæ videtur permittere officiali uti pecunia ſuæ adminiſtrationis; ſed tamẽ locũ habet, ut apertè colligitur ex eo textu, ne teneatur crimine peculatûs, & gloſſa expreſsè rationem denotat, ut officiali publico ideo pecunia uti permiſsũ ſit,

quia ejus periculo est,& idem probat textus *in l.sacrilegiis 9.§.Labeo,ff.eodem.* ibi, *Cujus periculo fuit,* & cùm administratores,& Thesaurarii pecunia utuntur, eamque expendunt,ut postea Principi in aliquo loco pecuniam solvant, vel in Curia recepto cambio quinque vel sex pro centum, juxta distantiam loci, ut moris est in consilio regalis Patrimonii, tunc sine dubio est, periculum pecuniæ ad Thesaurarium, vel administratorem pertinere, & probatur expressè *d. l.sacrilegii 9.§.is autem*, ibi, *Is autem qui pecuniam trajiciendam suscepit, vel quilibet alius ad cujus periculum pecunia pertinet, peculatum non committit,* & ita accipiendus est Menoch. *d. centuria 6. de arbitrariis,casu 586.* ubi *numero 21.* refert Cepollam, Decianum,& communem DD. sententiam *in l.sacrilegii 9.*

15 Et inde explicandæ plurium sententiæ, ex quibus si quod receptionis,vel solutionis lucrum fuerit ex pecunia, quæ apud Thesaurarium, tunc ad ipsum, & non ad Principem, cujus Thesaurarius, pertinebit, quasi cùm periculum pecuniæ sustineat,etiam lucrum capiat,& non tam Principis pecuniam, quàm suam videatur expendere Thesaurarius, cujus periculo pecunia est,ut in terminis, Thesaurarii probarunt Cumanus *cons.* incipit, *Thesaurarius, n.2.* Bursatus *con. 320.num.17.* & reprobans Thesaurarios haberi ad instar administratorum, ad quos transit dominium, ex Baldo,Iasone, & aliis notavit Alciatus agens de Thesaurario Ducis Ferrariæ *cons. 100. in antquis, num.15. & in novioribus, lib.5. cons.12. tom.2. num.21.* & in Thesaurario Principis Plumbini,idem tenuit & probavit Decius *cons.6.per totum.* Si ergo lucrum conceditur,quia periculum pecuniæ sustinet, excusari ab eo non poterit, & fit ex eo si ad evitandum delictum peculatûs, attenditur periculum pecuniæ publicæ,ut pertineat ad officialem, qui ea usus fuerit, nullo modo poterit excusari à diminutionis periculo,ne ipsum contingat, sibi enim imputet,qui pecunia usus fuit.

16 Rursus,quia isti Thesaurarii,vel exactores tributorum tenentur ex suo munere & obligatione, quando admittuntur in consilio regalis Patrimonii ad certum tempus & diem præfinitum pecuniam postquam exacta est,Principi tradere, & si non tradiderit, non potest à mora excusari,& in Iure certissimum est moroso debitori imputari debere periculum pecuniæ,& diminutionem,ut notatur *in l quod te mihi, ff. de rebus creditis,* & in terminis *l.si soluturus.l.qui decem.l.creditor.ff.de solut.* ubi omnes communiter, Bald. *in capite quantò. col fin.verf. extrà quæro, de jurejurando,* ubi Panormitanus *num.12.* Tiraquell. *de retract. convent. §.4.gloss.6.num.34.* Budellus *de re numar. cap.26.num.6.* pluribus Martin.Laudens.*de monetis quæst.14.verf. circa quartum,* Brunus *eodem tractatu particula 18.limit.1.num.2.* ex Zabarella, Rubeo, & aliis Antonius Sola *de monetis, casu 12.* Afflict. *decis. 150.per totam.* Ioannes Baptista Lupus *de usuris comment.2.§.4. num.13.* Foller. *in praxi de censibus, verb.instrumento,num.50.* Ludovicus Cencius *eodem tractatu 3.par. capite 1.quæst.13.articulo 9. num.61.* Antonius Gabriel *lib. 3. communium opinionum titulo de solution. conclusion.1. numero 6.* Thesaurus *decis.174. num.4. & de augmento monetæ 1. part. num.53.* Scaccia *de commerciis,§.2.gloss.5.num.147. & 153.*

17 Nec obstabit quod regulariter à pluribus objectum fuit in hoc casu,pecunias quibus usi fuerunt exactores,vel Thesaurarii,eodem modo perituras nostra lege & Pragmatica diminutionis monetæ erosæ, ac per consequens nihil eis imputandum, arg. *l. si plures, §.sive autem ff.depositi,* ibi *Quia æquum esset naturalem interitum ad actorem pertinere,utique cùm interitura esset ea res, etsi restituta esset acteri.leg.Iulianus, §.est & alia exceptio,ff.quod vi,aut clam.* ibi, *Quia nullam injuriam,aut damnum dare videtur æquè perituris ædibus.leg si vehenda,§.si ea conditione ff.ad legem Rhodiam de jactu.* ibi Paulus, *imò contra, si modò ea navigatione utraque navis periit, cùm id sine dolo & culpa nautarum factum esset.*

Imò,& quod plus est, etiamsi culpa præcederet; 18
adhuc tamen similiter attenditur rem esse perituram, ut excusetur à culpa qui eam commiserit, & probat Paulus Iurisconsultus *in leg. & in totum 4. ff. de impensis in res dotales factis*; nam quamvis marito imputetur si insulam,vel domum dotalem ruentem non fulserit,& à judice condemnatus est quanti mulieris interfuerit eas expensas fieri;tamen si non fecerit; & insula deusta fuerit,ad nihil tenebitur,ut patet *ibi ad finem textus:si non fecerit,deusta ea nihil præstabitur,* quasi eodem modo insula dotalis,quamvis reficeretur, esset peritura,& ex eo casu fortuito purgatur culpa præcedens mariti, ita voluerunt Thesaurarii, & isti exactores, ut quamvis ad diem præfinitam pecuniam Principi non traderent, & ideò in mora censerentur, tamen id eis non sit imputandum, quia æquè diminuenda erat pecunia apud Principem, præsertim cùm ille diminutionis causam præberet sua lege, juxta quod notarunt Albertus Brunus *de monetis,particula 18. limitat.7. n.2.* Antonius Thesaur. *de augmento monetæ 2.p.67.*& ego notavi *in decisio.Granat.1.part. disput.18.n.17.*

Sed longè Thesaurarii hoc colore decipiuntur,quia 19
non constat pecuniam æquè apud Principem perituram;cùm enim Princeps multis egeat pecuniis, præsertim Hispaniæ Rex.qui in diversis totius Orbis Regionibus,Europa,Asia,Africa, & America, ad regna sua sustinenda & exercitus alendos pecunias suppeditat,ut de momento ad momentum ingentes, & ferè incredibiles nummorum summas expendat,unde probavit Thesaurarius, aut exactor tributorum,eam pecuniam,in cujus solutionem moram fecit,æquè apud Principem esse perituram.

Præsertim,quia cùm in cujusque vectigalis redditi- 20
bus tot annui census (id est, *Iuros* vasallis consignati sint,illis solvi potuerunt dictæ pecuniæ, quia tempore regis mutationis editæ jam aliquibus mensibus transactis cesserat solutionis dies reddituum,qui privatis debebantur, & tunc Princeps distraheret,& nullum haberet pecuniæ damnum.argum.textus, qui expressè probat,*in l.item si verberatum,§. si servus petitur, ff. de rei vindicatione.* ibi,*Sed verius est,si fortè distracturus erat petitor si accepisset, moram passo debere præstari:nam si ei restituisset, distraxisset,& pretium lucratus esset.* quasi tunc non debet imputari damnum ei,qui aliàs passurus non erat *l.cùm res 47. §.ult.ff.de leg.1.* eis verbis, *potuit enim eum acceptum legatarius vendere.l.filio 26.§ post divortium.* juncta gloss. *verb.omnimodo,ff.solut.matrim.l.apud Iulianum 40 §.fructus,ff.de legatis 1.* facit *l.illud 43. in principio.ff.de petitione hæreditatis.l. de eo 12.§. si post ff. ad exhibendum.l.si is qui 57. in fine principii.ff.de jure doti.* notarunt Ioannes Robertus *lib.1.sent.Iur.c.23.* Bart. Bald.& Ias.*ad dict.l.47 §. fin. & in d. l. item si verberatam §. fin.* pro cujus exornatione & explicatu videndi Bartolus *in l.quod te mihi.ff.si certum petatur.* Hotom *quæstio. illustr.quæst.28.* Robertus *ubi proximè,*& periculum non pertinere ad eum, cui si res traderetur,potuit vitare si moram fecerit in tradendo Iason §. 1.*n.70.Institut de actio.* ex Aretino, Fulgosio, Ripa, Curtio, Bologneto, Maino, & aliis, Morla

Moria *in emporio, tit.8. in præmissis, num.* 48. adde *l.20.gloss.3.tit.2.part.3.* Vnde in hoc casu non debet ad Principem pertinere periculum pecuniæ, cujus utilitatem integram haberet, si congruo tempore soluta fuisset.

11 Denique multò magis excluditur quod aliqui istorum officialium intendebant, non computare salariũ quod ei solvendum pro sua administratione in pecunia, quam receperunt, nec ab ea quam diminutam fuisse dicebant, quantitatem salarii retinendam, sed postea intendere illud exigere quod antea exigendum erat, & retinendum, quia ultra quàm cùm tot nummorum summas apud se haberent, permittendum non est, ut augeant Principis damnum, & diminutionem pecuniarum, & dolo proximum salaria sua debito tempore non computare, & in jure malitiis non indulgendum. *l. in fundo de rei vindic.* & sibi ipsis solvere tenebantur id quod propter salarium eis debetur, quemadmodum, quod difficilius est, à se ipso tenetur qui debebat exigere, textus expressus *in l. sed si lege* 28. §. *quod ait Senatus ad finem, ff. de petit. hæredit.* ibi, *Et ideo ab eo qui ab alio non exegit, vel à se ipso, si tempore liberatus est, peti hæreditas potest, utique si exigere potuit,* & notarunt Bald. *lib.2. cons.*190. Angelus *in l. si damnum*, §. *peculium, ff. de peculio*, per textum *ibi*, Afflictis Cavalcanus, Castrensis, Cravetta, Socinus, Nevizanus, Alexander, & Plotus, quos refert Surdus *consil.* 290. *num.*33. Tuschus *practicarum concl. littera C, conclus.* 493. *num.* 6. & adde quæ notavimus 1. *part. alleg.* 41. *n.* 34. *usque ad* 38.

ALLEGATIO LXXXIV.

Debitor generis non excusatur monetæ diminutione.

1 *Conductores gabellarum sunt debitores generis & pecuniæ, & n.*2.
Pecuniæ nomen respicit genus.
l. pecuniæ verbum 178. *de verb. signific. & numero* 4.
*l.*1. §.1. *ff. de calumniatoribus.*
Debitor quantitatis differt à debitore speciei.
l. si merces, §. *vis major, ff. locati, & num.* 4. *&* 5.

3 *Coloni partiarii differentia, & n.*4.
l. si apes, §.1. *ff. de furtis.*

4 *Debitor speciei, quæ in se recipit subrogationem, generis debitor existimatur ad casus fortuitos.*
Monetæ mutatio est casus fortuitus.

5 *Pecuniæ verbi significatio.*
*l.*2. §. *creditum ff. de rebus creditis.*

6 *Debitor quantitatis est debitor generis, ut non excusetur à casu fortuito.*
l. quod te mihi, ff. si certum petatur, & numero 11.
Genus perire non potest.
l. incendium. ff. si certum petatur.
*l.*10 *tit.*1. *p.*5.
Debitor generis non potest solvere quod respicit speciem.
Debitor pecuniæ non potest satisfacere in massa pecuniæ.
l. quod tamen, § *massæ usus fructus, quibus modis usufruct. amittat.*

7 *Venditor generis, debitor speciei, non tenetur omnino facere dominum emptorem, sed transferre dominium si habet alias usucapiendi conditionem; secus verò emptor, quia debitor pretii pecuniæ & generis debet facere pretium venditoris.*
Pretium in pecunia numerata consistit. §. *item pretium Instit. de empt. & vendit. & numero* 12.
l. rem alienam. ff. de contrah. empt.

8 *l. exempto*, §. *in primis. ff. de action. empt.*

9 *l. naturalis*, §. *& si quidem. de præscripti verbis.*
l. fin. de condictio. causa data.
l. ubi ita donatur. ff. de donat. caus. mortis.
*l.*1. *ff. de rer. permutat.*

10 *Maravedinus non est nummus, sed numerus nummorum.*
Debitor maravedinorum est debitor generis, non speciei.

11 *Debitor generis non liberatur casu fortuito.*

12 *Venditor est debitor speciei, quia debet rem venditam: emptor generis, quia debet pecuniam.*
§. *cùm autem. Instit. de emption. & vendit.*
l. necessariò. ff. de periculo & commod. rei venditæ, & 18.

13 *l.*2. *in princip. ff. de reb. creditis.*
l. certi condictio 9. §. *deposui, ff. de rebus creditis.*
l. quod si ab initio, ff. eod.
*l.*1. §. *vestimenta. ff. depositi.*
*l.*3. *tit.*3. *p.*5.

14 *Debitor quantitatis respectu speciei an liberetur perempta specie, & n.*15.16.17.18.
l. Titiæ textores 46. § *si alteri. ff. de legat.*1.
l. electio. §. *si is quem. ff. de noxalibus act.*

15 *Conductoris gabellarum obligatio non se refert ad tributa, sed per se in pecunia consistit.*

16 *l.*2. *tit.*9. *lib.*9. *Recop.*
l. si ut certò, §. *nunc videndum, ff. commodati.*

17 *l.*3. *tit.*9. *lib.*9. *Recop.*

18 *l. si hæreditaria, ff. de negot. gest.*
l. si hominem. ff. mandati.

19 *Debitor quantitatis non excusatur diminutione monetarum.*

20 *Monetæ imaginariæ obligatio respicit valorem, quia erat tempore obligationis, non solutionis.*

21 *Monetæ mutatio in valore extrinseco facit, ut ejus æstimatio tempore solutionis attendatur.*

22 *l.*1. *tit.*16. *lib.*9. *Recopil.*

23 *Princeps ex nullo contractu potest impediri leges pro bono publico edere.*
*l.*3. *tit.*9. *lib.*9. *Recop. & n.*24.
l. si quis fundum 10. *in princ. ff. locati.*

24 *Decisio Granatensis contra gabellarios adducitur.*

Conductores gabellarum an censeantur debitores generis, vel speciei, id est, ejus quod ex vectigalibus procedit; ut diminutæ pecuniæ damnum effugiunt, si dixerint esse apud eos nummos ex vectigalibus, tempore, quo lex diminutionis edita fuit. Pro *explicatione legum* 1. 2. & 3. tit. 9. lib. 9 Recopil.

1 PLURA de hac re tradidimus 1. *p. dec. Granatensi* 18. *per totam*; sed alia circa id, quæ ibi non adducta sunt, notãda.

2 Et debitores generis conductores gabellarum esse censendos, ex eo colligitur, quia illi non restringunt suam obligationem ad eam pecuniam, quæ ex vectigalibus processerit, aut aliqualiter respectu fructuum, sed absolutè sine aliqua limitatione obligatio eorum quantitatem pecuniæ solvendam respicit, quæ obligatio generica est: nam ultra nomen pecuniæ, quæ genus continet, *l. pecuniæ verbum* 178. *de verbor. signific.* gloss. *in l. litigatores, verb. aliæres, & in l. non lex omnibus, ff. de arbitris l.* 1. §. 1. *juncta gloss. fin ff. de calumniator.* debitor quantitatis longè differt ab eo, qui fructus, vel eorum partes debet, argumento textus *in l. si merces,* § *vis major, ff. locati.* eis verbis: *apparet autem de eo nos colono dicere, qui ad pecuniam numeratam conduxit, alioquin partiarius colonus quasi societatis jure damnum, & lucrum cum domino patitur*, ubi casus fortuitus insolidum nocet colono, qui ad pecuniam conduxit.

3 Quasi debitor generis sit, cùm tamen damnum ex casu fortuito dividatur inter colonum, qui partẽ fructuum debet, & dominum fundi locatorem, eamque differentiam rectè insinuant textus *in l. si apes* 26. §. 1. *ff. de furtis*, ubi distinguit Iurisconsultus inter colonũ, qui obligatur ad pensionem in pecunia solvenda, vel in fructibus; nam qui in pecunia debet reddere pensionem, dominium adquirit fructuum fundi, quod secus est in eo qui partem fructuum domino dare debet & eum qui pecuniæ pensionem præstat, quasi debitor generis sit, traditur in eo textu *esse colonum qui nummis colit.* quo modo explicant Accurs. *in l. si servus communis* 63. §. *locati, ff. de furtis.* Bart. *in d. l. si apes.* §. 1. Greg. *in l.* 11. *gloss.* 7. *&* 8. *tit.* 14 *part.* 7. Surd. *decis.* 96. *num.* 8. *cum seq.* & ultra glossam *in d.* §. 1. eandem distinctionem admisit gloss. *in l. cum plures* 62. §. *messem, verb. condicere, ff. locati*, & notarunt in eis Iuribus classici Doctores melioris notæ, & videndi Brissonius, & Calvinus *de verb. Iuris, verb. Colonus.*

4 Quod adeò verum est; ut quamvis quis debeat rem quæ potest ad speciem referri; si tamẽ recipiat subrogationem in alia ejusdem generis, sustinebit damnum casui fortuiti, ut verè mutatio monetæ pro casu fortuito, reputetur, & ut vis major, cui resisti non potest quasi ex Principis voluntate pendeat, Æneas Robert. *lib.* 1. *rerum judicat. c.* 16. *ad fin. pag.* 284. nam quamvis colono partiario fiat remissio pensionis, propter sterilitatem, vel casum fortuitum, *dicto* §. *vis major*, adhuc plures in eo tenuerunt, si fundus conduceretur, non pro parte fructuum, ut colonus partiarius dicatur, sed pro certa quantitate, ut pro tot amphoris vini, olei, aut mensuris tritici, tunc quia non potest partiarius colonus censeri, cùm conductio non referetur ad partem fructuum, quæ colligeretur, sed ad certum numerum designatum, qui absolutè debetur, & quia obligatio consistit in illis rebus, quæ pondere, numero, vel mensura constant, ut vinum, oleum & frumentum, & hæc omnia in genere suo functionem recipiant, obligatio generica existimatur ut non possint excusare colonum casus fortuiti, & textus *in d.* §. *vis major*, qui distinguit colonum partiarium ab eo, qui debet pecuniam, ita accipiunt *suprà* relati, quasi pecuniæ verbum comprehendat omnia quæ pondere, numero, vel mensura constant. *dict. l. pecuniæ* 178.

5 Et in terminis facit *lex* 2. §. *creditum. ff. de rebus creditis*, ubi dum traditur *mutuum consistere in rebus quæ pondus, numerum, vel mensuram habent*; statim subjicit: *mutuum esse non potest, nisi proficiscatur pecunia*, insinuans pecuniæ verbum referri ad hæc omnia, quæ numero, pondere, vel mensura constant; & quamvis ego non acquieverim huic interpretationi, ex eo quod traditur *in d.* §. *vis major*, ubi eis verbis, *qui debet pecuniam*, adjicit textus, *numeratam*, quod videtur restringere extensionem quam facere intendimus de verbo *pecunia*, ut referatur ad omnia, in quibus mutuum consistere potest, sed tamen sufficiet, ut debitor pecuniæ omnino differat à debitore speciei. 6

Rursus certum est, debitorem quantitatis esse debitorem generis, & quemadmodum genus perire non potest, ita ex nullo casu fortuito excusatur, ut notant omnes communiter *in l. quod te mihi. ff. de rebus creditis.* & in terminis Menoch. *cons.* 300. *num.* 42. ibi: *Cùm ergo nostro casu hæc competens actio Sansoni fœneratori daretur contra Forlinum ad pecuniæ quantitatem, si que ad genus, quod perire non potest, l. incendium. C. si certum petatur, per Bartolum in l. stipulantem.* § *sacram. num.* 6 *ff. de verbor. obligat. sequitur dicendum comitari hanc ipsam quantitatem, & genus.* Idem Menoch. *cons.* 60 §. *n.* 18. *ad finẽ*, eis verbis: *Quod cùm dicti emptores mercium fuerint debitores quantitatis, atque ita generis, non dicuntur liberati, ex quo genus nunquã periit*, &c. Dueñas *reg.* 156. D. Pichard. *in* § *cùm autem n.* 7. *Inst. de empt. & vendit.* & probatur *l.* 10. *tit.* 1. *part.* 5. & inde fit, ut obligatio generice pecuniæ non possit satisfieri cum eo quod respicit speciem; ut qui debet pecuniam, non potest solvere in massa, & materia pecuniæ, argum. *l. quod tamen,* § *massæ ususfructus ff. quibus modis usufruct. amittatur*, cum Baldo, Ripa, Bruno, & aliis tenuit Surd. *consil.* 278. *n.* 6. *&* 7. post Bart. *in d. l.* 2. § *mutui datio*, ex Romano & aliis Antonius Natta *cons.* 343. *n.* 3. 7

Vnde nascitur singularis differentia, quam omnes constituunt inter pretium rei venditæ, & ipsam rem venditam: nam cùm pretium esse debeat in pecunia numerata, § *item pretium*, *Instit. de empt. & vendit.* idque respiciat obligationem generis; quia non restringitur magis ad unam pecuniam, quàm ad aliam tenetur emptor transferre dominium pretii in venditorem, quamvis ipse venditor non sit omnino obligatus ad transferendum dominium rei venditæ in emptionem. Sed si dominus fuerit venditor, dominium faciet emptorem, aliàs solùm transfert usucapiendi conditionem, & ideò valet venditio rei alienæ 8 *l. rem alienam, ff. de contrahend. empt.*

Et hanc differentiam insinuat textus *in l. ex empto.* §. *in primis, ff. de actionibus empti*, ibi, *Ipsam rem præstare venditorem oportet, id est, tradere, & si dominus fuit venditor, facit emptorẽ dominum: si non fuit, evictionis nomine debitorem obligat; emptor autem nũmos venditoris facere cogitur.* notarunt Bart. *in l. si finita* §. *Iulianus, n.* 44. *ff. dẽ dãno infecto, & in l. si stipulationes n.* 39. *de verb. obligat.* Iason. *in* §. *sic itaque discretis, n.* 11.

num.11.& in §.actionum, num.50.Inſtitut.de action. Paz in praxi,tom.3.cap.6.§.2 num.4.Cumanus lib.7. comment.cap.7.Anton.Faber.lib.7.conject.cap.9 Donel lib.13.comment.cap.15.

9 Ex quibus percipies verba,& conciliabis difficultatem jurium difficilium *in l.naturalis,§.etſi quidem, ff.de præſcript.verbis*,ibi: *Et ſi quidem pecuniam dem, & rem accipiam,emptio & venditio eſt*.Vbi ad pecuniam ex parte emptoris, juxta prædicta, quia tenetur venditorem facere dominum pretii, uſus fuit verbo *dare*, quod ſignificat dominium transferre: at verò ex parte venditoris,qui rem præſtare debet,nec præcisè tenetur dominium transferre,ſi illud non habuerit,uſus fuit verbo *accipiam*, quod ſolum refertur ad traditionem, & conciliatur ille textus cum *l. fin. de condict. cauſa data*, ubi quamvis intervenit pecunia pro re,id eſt,*quia dedi tibi pecuniam,ut mihi Stichum dares*, adhuc nõ eſſe venditionem,ſed permutationem ſtatuitur,contra *d.§.etſi quidem*, & omiſſis variis Interpretum ſententiis Ioannis antiqui Gloſſatoris, Azoris, Bartoli,& Fulgoſii *in d. §.etſi quidem*. Decii *in l.certi condictio,n.12. de rebus credit.* & *ibi* Ripa *n.13.*& notatis à claſſicis novioribus, Corraſ. *lib.2. miſcel.cap.9.* Hotom.*lib.18.epit.in Pandect.tit.1.n.14.& lib.9.tit.14 n.13.*Cujacio *lib.23.obſerv.cap.29. & lib.2.quæſt.Papin.ad l.ſi tibi.ff.de præſcript.verbis.* Duar.*ad tit.de condit. cauſ.dat.cap.2.* Anton. Faber, *lib.6.conject.cap.12.*Differentia prædictorum jurium in eo conſiſtit: nam *in l. fin.* quamvis convenirent emptioni. En verba, *dedi tibi pecuniam*, denotantia dominii tranſlationem quoad pretium, ut requiritur in contracta venditionis. Sed tamen dicere,ut pecuniæ dominium transferatur, *ut mihi Sthicum dares*, quaſi etiam Stichi dominium neceſſariò ſit transferendum, quod cùm alienum ſit à contractu emptionis & venditionis,ut jam animadvertimus,ideò illam conventionem transfert in permutationem, arg.*l.ubi ita donatur.ff.de donat.cauſ.mort.* quia permutationis proprium eſt,ut rei utriuſque dominium transferatur, ut expreſsè hanc differentiam venditionis,& permutationis videtur denotaſſe *l.1. ff. de rer. permutat.* eis verbis: *Emptor enim niſi nummos accipientis fecerit, tenetur ex vendito, venditori ſufficit ob evictionem ſe obligare, poſſeſſionem tradere, & purgari dolo malo: itaque ſi evicta res non ſit,nihil debetur;in permutatione verò ſi utrumque pretiũ eſt,utriuſque rem fieri oportet.*

10 Deinde in hoc caſu debitorem eſſe generis conductorem gabellarum,inde probatur; quia ille ſe obligat marapetinas ſolvere,non facta reſtrictione ad tributa, quæ percipit, & cùm marapetinus hodie non tam ſit nummus,quàm ut conſtituat numerum nummorum,ex traditis à Covar.*de veterum numiſmatum poteſtate, cap.1.num.2.* Molin.*tom.2. de juſt.& jure, diſp.312.n.2.*Pater Salas *tract.de uſuris,lib.25.verſ. neque obſtat*, idque ex eo,quia marapetinus jam non extat, notavit Sebaſtianus Covar. idem ſtatuens in marapetinis antiquis in theſauro linguæ Caſtellæ, verbo *maravedi*, & in variis monetis Italis,& in noſtro Ducato, qui conſtat trecentis & ſeptuaginta quinque marapetinis,quæ moneta non extat, ſed eſt imaginaria, explicat Scaccia *de commer.§.2. gloſſ.3. n.68.* & convenit quod de libris Turonenſibus, & Florenis,qui non ſunt in uſu,notavit Antonius Faber *de nummariis ſolutionibus,cap.3.*& in terminis noſtri Ducatus, & in aliis monetis fictitiis,ut qui eas comprehendit in obligatione, non poſſit cenſeri debitor ſpeciei, ſed quantitatis & generis, tenet Scacia *ubi proximè*. Et ratio eſt, quia iſtæ monetæ comprehenduntur obligatione, non ut in eis debitor ſolvere teneatur,ſed ut exprimatur quantitas quæ debetur.

Vnde fit debitorem pecuniæ,ut generis,nullo modo ex caſu fortuito aliqualiter liberari,ut ultra quod notarunt omnes *in dict.l.quod te mihi*,probarunt Albericus *in l.cùm fundus.§.ſervum in fine*, & *ibi* Caſtrenſis, & Salicetus, *ff. ſi certum petatur*, ubi etiam Alex. & Decius, idem Albericus *in l.ſi urbana, ff. de condict.indebiti*,ex Curtio juniori, Beroio,& aliis D. Alexand.Ludoviſ.*deciſ.146.n.18.*Anton.Gomez 2. *tom.variar.cap.2.n.32.* Tuſch.*practic.littera G concluſ.40.*Quibus addè,quæ *ſuprà* adduximus *n.4.& 5.* & notanda verba Bart.Baldi *in l.incendium.C.ſi certum petatur,n.3.* ibi:*Scis tu,quia genera non pereunt, quia non ſuſcipiunt paſſionem, cùm non ſint materiale, ſed quid intellectuale.*Donel.*lib.16.comment.c.1.* 11

Et inde fit,ut periculum rei venditæ,quia venditor eſt debitor ſpeciei,pertinet periculum ad emptorem; quia perempta ſpecie ejus debitor liberatur. Sed à contrario, periculum pretii non pertinet ad venditorem;quia emptor,cùm pretium in pecunia conſiſtat,§. *pretium inſtit.de empt.& vendit.* eſt debitor generis, & quantitatis,ut notant omnes communiter *in §.cùm autem Inſt.de empt.& venditionem.& in l.neceſſario ff. de periculo & commodo rei venditæ.* Cui adde aliud ſingulare, ut quamvis debitor ſpeciei ſolvens falſo creditori,quando juſtiſſimam habuit ignorantiæ cauſam,tunc liberatur, quaſi re perempta ſine culpa ſua, juſta enim cauſa ſolvendi à culpa excuſat;ſed tamen debitor generis & quantitatis,ſi ſolvat falſo creditori etiam per quamcumque juſtiſſimam cauſam erroris, non tamen cenſetur liberatus à vero creditore, gloſſ. *in l.ſi quis uxorem.§ apud Labeonem*,& *ibi* Bart.*ff.de furtis*,& ex Alberico,Caſtrenſi,Saliceto,& aliis,reddens rationem,quia genus perire non poteſt,tenet in terminis Albenſis *1.p.conſ.3.n.3.* 12

Facit etiam:nam quamvis ſtricta valde ſit obligatio ſpeciei ut quæ depoſitarium obligat ad reſtituendum idem quod recepit,*l.2.in princ.*ubi gl.*verb.ſpeciem & verb.depoſitum.ff.de reb.credit.*ut niſi de dolo, depoſitarius non teneatur. *l.contractus, ff de reg.jur. l.1.§ veſtimenta.ff.depoſiti.l.3. in princ.tit.3.part.5.* tamen ſi depoſitarius,ſeu voluntate deponentis,vel eo invito utatur re depoſita,obligatio ſpeciei abit in creditum *l.certi condictio 9.§.depoſui,cum l.quod ſi ab initio ff.de rebus creditis*, & facta obligatione quantitatis,periculum pecuniæ depoſitæ,ſi diminuatur,vel reprobetur,ad depoſitarium ſpectavit,ut in noſtris terminis ex Cyno,Decio,Curtio,Cephalo,Bartolo,Caſtrenſi Aretino,Panormitano,Theſauro,Antonio Sola,Budello,D.Covarr. Menochio & aliis ego probavi *1.part.deciſ.Granetenſ. 14.per tot.*maximè *n.29.* 13

Sed quamvis in jure aliqui tenuerint debitorem generis, vel quantitatis reſpectu ſpeciei eodem modo peremptæ ſpeciæ liberari, ut debitor ſpeciei, *l. Titiæ textores 36. §. ſi alteri. l. quidam teſtamento 96. §.ſi ſervus ff.de legat.1.* Anton. Gom.*1.tom var.cap.11. num.31.* Gutier. *practic.lib.2 quæſt.136.n.2.* Anton. Gabriel.*lib.11.comm opinion verb.mora,queſt.11.*Stephan. Gratian.*tom.1. diſceptat.c.118.n.19.* ubi ponit exemplum in eo,qui debebat frumentum, vel oleum ex tali certo prædio,quia tunc ſpecie peremptæ debitor liberatur,& idem judicatur de debitore quantitatis reſpectu certæ ſpeciei, quod de debitore ſpeciei, *l. electio.§.ſi is quem.ff.de noxalibus.*& fuit opinio Bartoli,Alexandri,Iaſonis,Alciati,Purpurati,Dueñas Segutæ,& Nattæ,quos pro ea retulit Morla *in emporio, tit.8.q.11.num.2.* & inde videbatur, cùm conductor ſit quantitatis, id eſt, pecuniæ; & mercedis debitor reſpectu reddituum gabellarum,& nummorum, qui ex illis redigerentur, minutis eis,vel reprobatis eum liberandum. 14

15 Sed tamen respondendum est prædictam sententiam, quamvis vera esset (de qua valde dubitatur) non procedere in nostro casu, quia longè diversum est obligari ad frumentum, vel oleum ex certo fundo præstandum, vel conducere gabellas pro certa pecuniæ pensione: nam in primo casu, si oleum, vel frumentum ex illo fundo non procedat, deficit qualitas obligationis, ut possit præstari oleum, vel frumentum ex illo fundo, & fructibus peremptis, vel non perceptis, non est quod ex eo præstetur, *l. cùm certus. ff. de tritico, vino, & oleo legato.* Menoch. *cons.* 1162.

16 In secundo casu non consideratur quantitatis obligatio respectu gabellarum, sed per se à redditibus separata, cùm solùm quantitas in obligatione contineatur, & vectigalium fructus suo jure ex conductione percipiat publicanus, & illorum dominium adquirat, ita ut quodlibet periculum nullo modo possit contingere Regem locatorem, sed ad publicanum conductorem debeat pertinere, cùm ex *l. 2. tit. 9. lib 9. Recop.* expressè decidantur in omnem eventum solvendam pensionem, & vectigalium redditus suo jure & periculo publicanum percipere oportere. Nota verba ibi: *Que los arrendadores que arrendaren las nuestras rentas las cojan y recauden à toda su ventura poco o mucho lo que huviere, sin poner en ellas, ni en alguna parte dellas descuento alguno, aunque daño, ó perdida, o mengua venga en las tales rentas.* Et postea subdit casus fortuitos, qui debent imputari gabellario, non verò Regi, & quoties in omnem eventum ad solvendam quantitatem conventum fuit, ut in nostra quæstione, tunc procedere non potest, ut debitor quantitatis respectu speciei liberetur; quia ex illa conventione, ut in omnẽ eventum fiat solutio, obligatio absolutè redditur quantitatis, & generica ab specie separata, ita ex *l. si ut certo. §. nunc videndum, ff. commodati*, notavit pro ejus explicatione Morla *d. q.* 11. *ad fin. vers. neque postremum*, qui *n.* 3. ex plurib⁹ juribus, Cumano, Fulgosio & Christophoro Castellione comprobat, ut debitor quantitatis respectu speciei non liberetur perempta specie, cui adde, quæ ego notavi *decis.* 18. *n.* 19. *&* 20.

17 Tum & in hoc casu quæstio non erat, an publicanus conductor, esset debitor quantitatis respectu redituum vectigalium, & quia nihil de hoc & diminutione, vel læsione fructuum opposuerat publicanus; sed species, quam considerare intenderat, refertur ad ipsos nummos, qui ex vectigalibus procederent, & eis diminutis, vel reprobatis, liberetur conductor, & ultra quam conventione non comprehensum, ut eosdem nummos solvat, quia, ut sæpiùs diximus, dominium illorum absolutè adquirit, & suo periculo percipit in terminis reformationis monetarum, vel diminutionis expressè deciditur *l. 3. d. tit. 9. lib. 9. Recop.* ibi, *Y sobre reformazion de monedas, y sobre baxar o creçer el pre-*

18 *cio, o ley dellas.*

Sed rectè conducit distinctio Morlæ *d. q.* 11. *n.* 20. qui in hac quæstione, an debitor quantitatis respectu speciei ea perempta liberetur, distinguit casus, quando est debitor quantitatis respectu certæ speciei, quam ab alio accepturus erat, vel cùm est debitor quantitatis respectu speciei, quam ipse præstaturus erat, ut primo casu debitor specie perempta non liberetur; quoniam sufficit non stetisse per alterum, quominus rem traderet, & confirmat ex *l. necessariò ff. de periculo, & commodo rei venditæ l. si hæreditaria, ff. de negot. gestis l. si hominum, ff. mandati*; & mirè huic rei congruit. Quia etsi conductor gabellarum promittat pensionem respectu pecuniarum, quam à vectigalium debitoribus exigere potest, cùm debitores solverint, adhuc mutata, vel diminuta pecunia, non debet liberari, licet considerari posset debitor speciei, quum verè non est, sed debitorem generis, & quantitatis esse, jam animadvertimus.

Sed in specie diminutionis monetæ, ut debitor 19
quantitatis, & generis non excusetur ex prædicta diminutione, ut minus solvat, tenuit Ioannes Baptista Costa *de facti scientia, & ignorantia, distinction.* 63. *cent.* 1. *num.* 47. eis verbis: *Nam ubi pecunia debetur in genere debitæ quantitatis, nihil addi debet, nec aliquid detrahi potest ob valoris in monetis impositis mutationem. Cum enim pecunia certi generis in obligationem deductæ non fuerint, quisque intelliget id pecuniarum, quæ postea solvuntur, in obligatione non esse, sed in solutione duntaxat, & consequenter non esse tot summas præstandas, quot solvi necesse fuisset, si tempore nascentis obligationis facta fuisset solutio; sed quot hodie pecuniæ summam tempore dispositionis assignatam conficiunt.*

Et in libra moneta imaginaria, quæ deservit ad 20
æstimationem aliarum monetarum, idem dicendum esse, ut ad æstimationem tempore solutionis referri debeat contractus, tenuit Brunus *in tract. de augmento monetæ* 1. *part. particula* 17. *n.* 1. *& limitat.* 8. *n.* 11. & reddit rationem Surd. *cons.* 220. *num.* 1. ibi, *quia librarum denominatio refertur non minus ad novam contaminatam monetam, quàm ad antiquam bonam, & tam includit currentem solutionis tempore, quàm currentem tempore contractûs.* Quæ ratio similiter procedit in hac obligatione marapetinorum, æquè similiter respicit monetam, quæ post diminutionem extat.

Comprobatur ea distinctione quam communiter 21
Interpretes admiserunt circa mutationem monetarum: nam quoties in valore intrinseco mutatio contigerit, videlicet, si diminueretur materia, aut forma, tunc attenditur æstimatio tempore contractûs; si verò mutatio respiciat valorem extrinsecum, ut in nostro casu evenit, quia absque eo quòd mutaretur pondus materiæ, & forma, sed in eodem statu nummis relictis ad dimidium valorem ea moneta redacta, vel ex nova pragmatica edita decimaquinta die Septembris anni 1642. monetæ erosæ ex quatuor partibus valoris, non mutata forma tres diminutæ, ut in quarta, solùm valoris moneta remanserit, ut quadrans, qui valeret octo maravedinos, duos tantùm valeret. Tunc attendi oportere æstimationem, quæ tempore solutionis fuerit, notarunt Petrus Surdus *cons.* 335. *n* 8. 9. Menoch. *cons.* 49. *num.* 9. Andreas Gail. *lib.* 2. *observat. cap* 73. *num.* 9. Anton. Gabriel. *lib.* 3. *commun. opin. tit. de solutione. concl.* 2 *per totam.* Covarr. *de veter. numis. collat. cap.* 7. §. *unico, num.* 2. *&* 3. Farinacius 1. *part. noviss. decis.* 592. *num.* 2. *&* *part.* 2. *decis.* 149. *num.* 6. D. Ludovis. *decis.* 42. *n.* 6. ubi Additionator, *num.* 7. *&* 8. Ludovicus Censius *de censibus* 2. *part. cap.* 2. *q.* 4. *art* 24. *num.* 24. Scaccia *de commerciis* §. 2. *gloss.* 5. *n.* 177. *cum seq.* ac perinde si tempore solutionis æstimari pecunia debet, non oportet ad Principem referre periculum mutationis, sed cùm post eam conductor solverit juxta æstimationem quæ tunc fuerit, cùm solvitur, debet obligationem adimplere.

Deinde ultra juris fundamenta, quæ ex principiis 22
Iurisprudentiæ notavimus, in terminis est textus de jure Regio *in l.* 1. *tit.* 16. *lib.* 9. *Recopil.* ubi agens de solutione pensionum, quam facere debent conductores gabellarũ, tradit hæc verba: *Y que los Thesoreros y Recaudadores, y Rectores que huvierẽ de coger y recaudar las dichas rentas de los dichos arrẽdadores y fieles, y cojedores las pagnẽ a nos, y a quiẽ nos en ellos mãdaremos librar un mes despues de las dichas pagas y que assi los dichos arrẽdadores, como los dichos Thesoreros, y*

Recau

Recaudadores, y Recetores, las paguen de la moneda que corrieren en eſtos nueſtros Reynos al tiempo de las pagas, idque eſſe valde juri conſonum, tradit Azeved. *in d.l.* referens ſe ad id, quod notavit *in l.6. tit.21. lib.5. Recopil.*

Vlterius de jure noſtro Regni confirmatur, ex *dict. l.3. tit.9 lib.9. Recopil.* ubi agens de conditionibus quibus gabellæ conducuntur, traditur non poſſe peti remiſſionem penſionis ex nulla lege, vel pragmatica, quæ edita fuerit pro bono regimine Regni, ut ex eo facta fuit diminutio monetæ eroſæ, quæ verba *ſuprà* retulimus *n.*17. Quod cùm urgeret in hoc caſu, quia nihil magis conducibile fuit, quàm mutationem & diminutionem monetæ eroſæ fieri in Hiſpania, ut latè & pluribus probavi 1.*part.deciſ. Granatenſium cap.*12. *per totum* æquè juxta dictam l. non poterit vectigalium conductor diminutionem pecuniæ excuſare, quia Princeps, etiamſi alteri damnum ſequatur, debet edere leges pro bono publico, & nullo contractu poteſt ab hoc Princeps excuſari, Bald. *in l. nuptiæ, ff. de Senatoribus*, quem ſequitur Oroſcius *ibi num.*1. *cum ſeq.* Angelus *in l ſi dominus, num.*4 *ff. de his qui ſunt ſui.* Alexand. *vol.*6 *.conſ.*224. *n.*7. Mandellus Albenſis *lib.*1. *conſ.*185. *num.*29. *& conſ.*555. *num.*34. Hieronym. Leo *deciſ. Valentiæ* 1.*part. deciſion.*31 *num.*31. *& deciſ.*82. *num.*17. *&* 2.*part. deciſion.*154. *num.*13. & nunquam poteſt exuere Princeps poteſtatem & obligationem pro bono publico leges condendi adeò propriam, & connexam regali muneri, Paulus de Caſtro *in l. humanum*, ubi omnes communiter, *Cod. de legibus*, Marta *de juriſdict.*1. *part.cap.*37. *num.*2. *&* 4.*part. centuria* 2. *caſu* 196. Olibanus *de jure fiſci cap.*4. *num.*21. Petrus Gregor. *de Repub lib.*7 *cap.*20. pluribus Azevedo *in l.*1. *tit.*10. *lib.*5. *Recop.n* 6. *cum ſeq.*

Quibus addenda ſunt omnia, quæ pro juſtitia dictæ legis 3. ſuprà notavimus 1. *part. allegat.*17. & & quamvis D. Caſtillo *tom.*3. *controverſ.cap.*3. *n.*23. tradiderit eam legem duram eſſe, & ad æquitatem reducendam; tamen nullus dubitabit, quando expreſsè de aliquo caſu fortuito renunciationis fit, nihil conqueri poſſe conductorem, qui eam conventionem in ſe ſuſcepit, *l. ſi quis fundum* 10. *in princip. ff locati* juncta gloſſa *verb. ei præſtetur.* Etſi valde inſoliti, & extraordinarii caſus fuerint, ſi expreſſi ſint, & eis renuntiatur, non poſſe conductorem petere remiſſionem penſionis, ex Iaſone, Beroio, Franciſco Beccio, Mandelo Albenſe, Pinello, Menchaca, Gutterrio, & aliis pluribus, tenuit D. Caſtillo *d.cap.*3. *numero* 84. & reprobans Corneum ex Ripa, Seraphino, & Azevedo, & aliis idem Caſtillo *ibidem num.*106. *& ex dict. l. ſi fundum*, cum Ripa, Afflicto, & Antonio Fabro, qui tradit ita deciſum in Senatu Sebuſiano, refert & ſequitur Fontanella *de pact.nupt.*1. *tom. clauſ.* 3. *gloſſ.*3. *num.*66.

Denique cùm in hoc caſu dominium pecuniæ ex vectigalibus redactæ conſequatur conductor gabellarum, ad eum periculum pecuniæ debet pertinere, & ultra alia, ego plura pro hac re *in* 1. *part deciſion Granatenſ. diſputation.*18. *per totam*, ubi in terminis alia adduximus, & in Cancellaria Granatenſi contra gabellarum conductores ita deciſum notavimus.

ALLEGATIO LXXXV.

Theſaurario Regis non admittenda ſolutio litterarum Cambii, in quibus diminutio monetæ tribuitur Regi creditori.

1 *Debitori moroſo tribuitur periculum diminutionis monetæ.*
*l. qui decem, ff. de ſolutionibus, & n.*6.

2 *Pecunia de proximo reprobanda habetur pro reprobata.*
l. filius, penult. ff. de teſtam. militis.
l. eleganter, §. qui reprobos, ff. de pigner. actione.
l. ſed mihi, § ſi reddita 1. *ff. commodati.*
l. ſi vina 15. *ff. de periculo & commodo rei venditæ.*

3 *Creditor poteſt recuſare debitum recipere, quando eſt rumor mutationis monetæ.*
Solutio cujus valor conſtans non eſt, facta non cenſetur.
l. qui ſic, ff. de ſolutionibus.
l. ſi pro parte, § rerum, ff. de in rem verſo.
c. nam & ego, de verbor. ſignificat.

4 *Monetæ mutatio ex Principis facto procedit.*

5 *Adminiſtratio non committitur alicui, ut pendat.*
*l. filius fam.*7. *in princ. ff. de donat.*
Litterarum cambii oblatione debitor non liberatur.
l. ſi litterarum, C. de ſolutionibus.

6 *Creditori moroſo imputatur periculum diminutionis monetæ.*
l. ſi opera 6. *ff. de doli mali & metus exception.*

7 *Mora non cauſatur in creditore ex oblatione verbali pecuniæ.*
Oblatio realis, niſi pecunia conſignetur, non conſtituit in mora creditorem.
l. acceptam, C. de uſuris.
l. tutor 28. *§. final. ff. de admin. tutor.*
l. debitori 7. *ff. de uſuris.*

8 *Renunciatio juris inducitur ex facto contrario.*
l. cùm te 2. *C. de his, quæ vi.*

9 *Creditor ante diem non poteſt obligari debitum recipere.*
l. eum qui 15. *ff. de annuis legatis.*

10 *Monetæ ſolvi debet in æſtimatione quæ tempore ſolutionis.*

11 *Monetæ mutatæ in valore intrinſeco pertinet periculum ad debitorem.*
l. quod Servius, ff. de conditio. cauſ. data.
l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati.
l. cùm quis, in principio de ſolution.

12 *Locupletari quis non debet cum aliena jactura.*
l. nam & hoc natura, ff. de condition. indebiti.

Thesaurarius tributorum aliquibus mēsibus postquam tributa collecta solvere debebat, litteras Cambii obtulit pro debiti solutione, paulo antequam mutatio monetæ fieret, quibus delegabatur pecunia Principi solvenda in moneta tunc currenti, *an liberetur, si edita lege mutationis postea litteræ in dimidio valore minuto solvantur.*

ET nullo modo liberari illum posse probari videtur, ex eo, quia periculum pecuniæ semper contingere debet eum, qui in mora fuit nummos solvendi, ex *l. qui decem, ff. de solut.* ubi tradit Bartol. communiter receptus, *& in l. Paulus, n. 6. ad fin. de solutionib.* Panormitan. *in cap. quanto, n. 13. vers. item scias de jurejurando.* Scaccia, Thesaurus, & alii plures quos *suprà* notavimus *in allegat. præcedenti n. 16.* cùm iste exactor, vel Thesaurarius moram feciſſet in solvendo post aliquos menses, non potuit à se abdicare, & periculum ad Principem transferre, maximè admiſſis litteris Cambii, quibus delegabatur pecunia periculo Principis, & insinuaretur ex eis imminere diminutionem, cùm solvenda pecunia describeretur in moneta tunc currenti, quasi tempore enuntiationis litterarum Cambii, & alia & dissimilis moneta esse posset & timeretur mutari. 1

Rursus, quia cùm quotidie immineret lex diminutionis monetæ erosæ, non debuit à ministris regalis Patrimonii ea qualitate litteras Cambii acceptari ad solutionem debiti Thesaurarii, cum pecunia, quæ de proximo reprobanda, habetur pro reprobata, argumento *l. filius, penultima, de militari testamento*, & in terminis notatur per textum *ibi, in l. eleganter, §. qui reprobos. ff. de pignerat. actione*, facit *l. sed mihi, §. si reddita. ff. commodati*, ibi, *non videtur reddita quæ deterior facta redditur. l. si vina 15. ff. de periculo & comm. rei vendit.* eis verbis, *Planè si cùm intelligeret venditor non duraturam bonitatem eorum, usque ad eum diem tenebitur.* 2

Et creditorem ideo posse recusare solutionem debiti quando urget rumor diminutionis monetæ, ut indubitatum tenuerunt Anton. Gabriel. *lib. 3. commun. conclus. 2. n. 24.* Calcaneus *cons. 14. vers. quantùm ad tertium.* Nevizanus *consil. 349 num. 15.* Pirrhus *tract. de solut. cap. 6. n. 28.* Mantic. *de contract. lib. 10. tit. 5. num 11. & 12.* Menoch. *de arbitrariis, casu 232. & cons. 952. n. 22.* ex Decio, Tiraquello, & aliis Gratianus *tom. 2. disceptat. cap. 260. num. 18. & 19.* & ita in pluribus Senatibus decisum testantur Carrotius *decis. 63.* ex Hostiense, Iasone, Gornazano, Menchaca, & innumeris Giurba *decis. 87. num. 17. & 33.* Vrsillus & ad Afflictum *decis. 90. num. 3. & decis. 154. num. 4. & decis. 399. n. 3.* & ex Senatu Pedemontano Anton. Faber, *in Cod. tit. de solution. definit. 37.* & ratio est, quia solutio, cujus valor & utilitas constans non est, facta non censetur, ut argumento *l. qui sic solvit. ff. de solutionib. l. si pro parte, §. versum. ff. de in rem verso*, quia videtur non fuisse, quod parum duravit, *c. nam & ego, de verb. signific.* ex Panormitano, Ioann. Andrea, Bart. Cardin. Hippolyt. de Marsiliis, & aliis pluribus probavit D. Salg. *de Regia protect. 4. p. c. 14. n. 235. cum seqq.* 3

Nec hujus rei argumentum excludit, quod ego aliquando notavi, ut licèt ea sententia in quocumque privato creditore vera sit, tamen in principe non procedat: nam cùm ille sit causa diminutionis lege sua edita, non potest ab ipso recusari resolutio prætextu diminutionis monetæ, quam ipse facit, ut ex Hostiensi, Ancharrano Cardinali, Imola, Martino Laudensi, Antonio Sola, Alberto Bruno, Thesauro, Surdo, & aliis probavi *in decisionibus Granatens. 1. part. dispu. 18. n. 17.* ut in hoc casu rectè posset Thesaurarius, vel exactor tributorum admittere litteras Cambii cum ea qualitate, ut in moneta tunc currenti solveretur, quasi inde periculum in Principem transferret. 4

Quippe id facere nullo modo debebat, quia non est ei commissa administratio, ut perderet. *l. filiusfamilias 7. in princip. ff. de donatio.* nec obstabit ipsius Principis facto mutationem monetæ fieri, ex *l. 3. tit. 9. lib. 9. Recop.* ubi expresè responderur; & vide *1. p. decision. Granatens. 18. n. 20. & 22.* præsertim, quia ex oblatione litterarum, quas ille fecit, adhuc debito non liberatur, ut in terminis probat textus *in l. si litterarum, C. de solution.* ibi: *Cum petitio debiti integra nihil legitimam exactionem impedire potest.* Sed & quod magis est, creditor in eo textu liberationem dedit litterarum prætextu, & adhuc non contingere liberationem, nisi postquam litteræ solvantur, probatur ex ejusdem textus verbis, ibi: *Si litterarum Auxenonis contemplatione quas ad Aristonem de numeranda pecunia dederat, recepisse te scripsisti debitum ab Aristone*, quomodo interpretantur Baldus, Salicetus, & Socinus, quos refert, & sequitur *decis. 2. Granatensis*, apud Straccam *n. 10.* ac proinde nullo modo censeri debet Thesaurarius, vel exactor tributorum liberatus, præsertim cùm post moram solvere intenderet de legatione litterarum, ut prædiximus. 5

Nec ipsum juvabit institisse exactorem officiales regios quibus debebat pecuniam Principis tradere, ut exigerent litteras, quo casu videtur in mora illos constituere, & creditori moroso tribuendum periculum diminutionis ex *l. qui decem, ff. de solut.* ex *l. si opera 6. ff. de doli mali, & metus exceptione*, notarunt Barbosa *in l. si mora, n. 14. ff. solut. matrim.* D. Covart. *de veter numismat. potestate, cap. 7. §. 1. num. 4.* Martinus Laudens. *in tractat. de monetis, quæst. 14. versic. circa quartum*, Albertus Brunus *de monetis, particula 18. limit. 1. num. 2.* Renerus Budellus *de re nummaria cap. 26. num. 6.* Bartol. & Paulus *in l. quod te mihi, ff. si certum petatur.* Thesaurus *de monetis 1. part. n. 53. & in addit. decis. patris 174.* Antonius Faber *de nummar. solut. c. 10. in princip.* 6

Sed dicendum est adhuc nullo modo posse excusari prædictum Thesaurarium, vel tributorum exactorem; quia etiamsi pecunia ipsa offerretur, non sufficit ad constituendum in mora creditorem oblatio verbalis, nec etiam realis, si pecunia non consignatur, & deponitur, ut notatur communiter *in l. acceptam*, per text. ibi *C. de usuris*, faciunt verba textus *in l. tutor 28. §. fin ff. de admin. tutor.* eis verbis: *Vlpianus notat, non sufficit obtulisse, nisi & deposuit obsignatum tuto loco.* facit text. celebris, & difficilis *in l. debitor 7. ff. de usuris*: ibi *Vsurario creditori pecuniam obtulit, & eam cùm accipere noluisset, obsignavit, aut deposuit, ex eo die ratio non habebitur usurarum*, & quatenus huic adversantur verba sequentia ejusdem textus ibi: *quod si postea conventus ut solveret moram fecerit, nummi ex eo tempore steriles non erunt.* Vide quæ notavi *in decis. Granatens. 1. part. disp. 19. n. 21.* 7

Et necessariam esse post obligationem obsignationem pecuniæ, ut in mora creditor constituatur, tenuit Donellus *lib. 16. comment. c. 14.* ex Salicetto, Cagnolo, Tira- 8

Tiraquello,& Lupo, Avendaño *de cenſibus, c.102. n.9.* ex Iaſone, Alberico, Caſtrenſi, & Alexandro, Menochio *de arbitrariis, centuria 3. caſu 233.n.28. & 29.* Idque apertiùs ſuadetur, quia poſt eam interpellationem Theſaurarius ipſe iterum litteras illas Cambii recepit,ut ab ipſo exigerentur, quo videtur omni jure,quod habere poſſet,renuntiare.*l. cùm te 2.* ubi communiter notatur.*C.de his quæ vi.*

9 Deinde,quia quando inſtitit Theſaurarius, ut litteræ Cambii exigerentur,nondum dies ſolutionis venerat, quo caſu nullatenus potuerunt urgeri officiales regii,ut litteras exigerent,nec creditor poteſt compelli ante diem pecuniæ ſolutionem admittere,ut in terminis diminutionis monetæ tenuit Antonius Faber *in C.tit.de ſolut. diffinit.14.*& antè tradiderat Bald. *in l.accepta,n.28. C. de uſuris.* Nevizanus *conſil. 49. n.13.& 16.* Anton.Gabriel. *commun.tit.de ſolut. concluſ.2.num. 24.* Menoch.*d. caſu 232.n.26.& 27. & conſ.992.n22.* Carrotius *deciſ.63.n.5. & de depoſito 2.part. q.131.* Gratianus *tom.2. diſceptationum, c. 260.n.19.* Trentaciq. *l.3.variar.tit. de ſolut. reſolut. 22.* Scaccia *de commerciis §.2.gloſſ.3.n.117.*& pondera verba textus *in l.eum qui 15.ff.de annuis legatis* ibi:*& perdttori ei id hæres ante diem reſtituiſſet, nullo modo liberatum eſſe*, & plura de hac re circa noſtram Pragmaticam diminutionis monetæ eroſæ ego notavi *1.part deciſ. Granat.25. per totam.*

10 Denique,quia nullo modo ſuſtineri poteſt,ut litteræ exigerentur poſtquam moneta diminuta eſt, tantùm in dimidio valore quantitatis, ex illis verbis eis adjectis,*ut ſolverentur in moneta tunc currenti*, cùm datæ literæ Cambii fuiſſent ante diminutionem;quia qui ſe obligavit ad ſolutionem certæ monetæ, debet ſolvere circa æſtimationem tempore ſolutionis,Bart. & communiter D D. *in l. Paulus, ff. de ſolution.* Bologner.Cagnolus, Alciatus, Brunus, Mudæus, & alii quos refert Seraphin.*1.part.deciſion.511.* Covarr. *de veter. numiſmat. cap.7. §. unico, concluſion. 7. & 10.*

11 Et quoties mutatio monetæ reſpicit valorem intrinſecum, pertinet ejus periculum ad debitorem quantitatis,Panormitan.*in cap.quanto,de jurejurand. num.12.*& *ibi* Bald.*num.8.* Anton.de Butrio *num 12.* Brunus *de Monetis,particula 18. limit.10.* & debetur æſtimatio monetæ,quæ fuerit tempore ſolutionis Cæſar. Vrſil. ad Affl ct. *deciſ.90.n.2.& deciſ.194. num.2.* ultra quam illa verba ſolvantur, *in moneta tunc. vel hodie currenti*, quæ in litteris Cambii adjecta fuerunt,debent intelligi *rebus ſic ſtantibus*, id eſt, non facta mutatione; ut argumento *l.quod Servius, ff.de condictione cauſa data.l.quæro §.inter locatorem ff locati.l.cùm quis,in principio,ff de ſolution.* notarunt Iaſon.*in d.l.quod Servius,n.9.& 10.* Seraphin. *deciſ. 129.num.1.& 3* Seſſe *deciſ.187. num.23.* Surdus *conſil.313num. 68.* Tuſchus *practicar. littera D. concluſ.402.* Gratian. *tom.5. diſceptationum. cap. 916. num.22.* Barboſa *clauſula 129.* D.Caſtillo *tom.4 controverſiar. c.59. num.11.& 20.* & in terminis circa promiſſionem dotis reſtrictam ad monetam tunc currentem, tenuit pro hac re Beroius *deciſ. 327.* ut mutatio,vel diminutio monetæ non debeat nocere, cùm ſimilis eſſet contractus,& conſtat *n.3.* ibi, *Ponderatis ſupradictis promiſſionis verbis, ſcilicet, mille & quingentorum ſcutorum auri hodie currentium.*

12 Et multò magis ſuadetur,quia plus quàm quinque menſes antea Theſaurarius dederat pecuniam eis,qui litteras ſolvendas officialibus regiis in alio loco delegarunt,unde cùm eo tempore integra pecunia fuerentur, & non diminuta æſtimatione, iniquum eſt poſtea dimidia tantùm velle ſatisfacere, nec cum aliena jactura locupletandi,*l.nam & hoc natura,ff.de dict.indebiti*,nec aliquo modo admitti potuit ſolutio in moneta jam diminuta,niſi conſtaret, ut prædictis litteris ſatisfaceret habuiſſe delegantem litteras ſimilẽ pecuniam paratam in eo loco ubi delegavit, & ea ratione paſſum fuiſſe damnum,& periculum diminutionis;quia ea adjectio in litteris facta monetæ *hodie currentis*, non fuit appoſita, ut lucrum haberet, qui pecuniam recepit in alio loco litteris tranſportandam ſed ut evitaret periculum diminutionis, ſi fortè, quia recipiebat alterius gratia,& pro ejus commodo poſita pecunia diminueretur, ut rectè & latiùs probavi in ſimili *in deciſ Granatenſ.1.part.diſput.17.per totam*,quæ omnia cùm in caſu non conſtarent,nec aliquo modo id Theſaurarius probaſſet, non poterit excuſari,quin periculum pecuniæ ſuſtineat, quia non debebat litteras exigere in pecunia valoris diminuti, ac per conſequens Theſaurarius condemnatus;& ita obtentum fuit.

ALLEGATIO LXXXVI.

Monaſteria, & Regulares non poſſunt habere officia ſæcularia.

1 *Monachi non poſſunt exercere officium profanum. cap. Monachi 35.16.q.1.*
c.1.2.3.& 5.ne clerici,vel Monachi.

2 *Monachi ſuis clauſtris includi debent.*
Monachis indecens eſt miſceri officiis ſæcularibus.
c.quanto,de offi.io ordinarii.
l.repetita. §.abſurdum,C.de Epiſc. & cler.
l.conſulta divalia C.de teſtam.
l.placet.C.de Epiſcop.& clericis.
cap.de præſentium 20.16. q.1.

3 *Tutores eſſe non poſſunt Regulares & Eccleſiaſtici.*
c.Cyprianus 4.§.hi qui 6 21.q.3.

4 *Officia ſæcularia non poſſunt habere Eccleſiaſtici; qui ſi in eis deliquerint, non poſſunt puniri à judice laico.*

5 *Tabellionis officium non poſſunt exercere Eccleſiaſtici.*
l.15.tit.18.lib 2.ordinam.

6 *Hiſpano jure generaliter clerici non poſſunt eligi ad officia ſæcularia.*
l.17 tit 3.lib 1 ordinam.

7 *Clericii minorum Ordinum ſi declinaverint regiam juriſdictionem, inhabiles ad officia ſæcularia cenſentur.*
l.9.10.tit. 3, lib 3. l.10. tit. 2. lib.7. ordinam.

8 *l.4.tit.4 p 3.*

9 *Religionis favor eſt clericos, vel Monachos non admitti ad offi ia ſæcularia.*
l.non diſtinguimus 32.§.ſacerdotio, ff. de arbitris.

10 *l.2.de in jus vocando,explic.*

11 *l.aut Religionis beneficium 28.de procur.*
Authent. de ſanctiſſimis Epiſcopis,§. ſed neque, C.de Epiſcopis,& cleric.

12 *Clerici & Monachi excuſantur ab omni officio ſæculari.*
l.Prætor 13.de vacatio. & excuſat.muner.
l.neque infantes 36.de fideicom. liber.

13 Eccle

13 *Ecclesiasticus qui admiserit officium sæculare, monendus ut dimittat.*

14 *Concilium Tridentinum sess.25.cap.4. explicatur.*
l.4.tit.17.p.3.

15 *Commendas Indiarum non possunt habere Religiosi, vel Ecclesiastici.*
Feudorum & commendarum argumentum.

16 *Feuda non possunt habere Ecclesiastici.*
c.1.§ si clericus, si de feudo fuerit controvers.

17 *Monasteria non possunt regulariter feuda possidere.*

18 *Monachi habere non possunt beneficia Ecclesiastica sine speciali indulto Pontificis.*
Argumentum non valet de beneficio ad officium, & contra.

19 *Majoratus & feudi valet argumentum.*
Monasteria non possunt succedere in majoratu ex consuetudine generali Hispaniæ.

20 *Religiosi & monasteria, ubi professi, non habent jus retractus.*
c.non dicatis 12.q.1.
c.1.de milite vassallo.

21 *Emphyteusis non potest devenire ad monasterium, quia est manus mortua.*

22 *Principis concessiones ut ad monasteria transferantur, emphyteusis debet operari solùm in præjudicium Principis, non verò privati domini emphyteusis.*

23 *Officia Indiarum cùm de uno possessore in alium transeunt, partem pretii fisci solvunt.*

24 *Majoratum rei emehyteuticæ fieri non posse verius est,*
c.1.de alienatione feudi.

25 *Nominator tenetur pro nominato, tit.C.de periculo nominatorum.*
l.1.§ sed magistratus, l.quod ad hæredem, ff. de magistratibus conveniendis.

26 *Ecclesiasticus qui administrat officium sæculare, an coram Ecclesiastico, vel seculari judice conveniendus.*

27 *l.4.tit.17.p.3.*

28 *Officia non debent per substitutum administrari.*

29 *Rescripta prohibent officia sæcularia conferri Ecclesiasticis, nihil detrahunt immunitati.*

30 *Verba generalia* quibuscunque, *etiam incapaces comprehendunt.*
l.1 § permittitur, de aqua quotid. & æst. c.1. de feudo non habente proprium feudi naturam.

31 *Ex verbis quibuscumque comprehenduntur qui aliàs non comprehenderentur.*

32 *Feuda quæ possunt per substitutum inservìri.*
Monasteria & Clerici capaces sunt.
l.6.tit.24.p.4.

33 *Clausula quæ potuit provideri, imputandum ei qui non providit.*
l.Titius 48.ff.de fidejussor.

34 *Ecclesiæ & Monasteria quando ex clausula generali non excluduntur à successione bonorum.*

35 *Generalis dispositio solùm referenda ad illud quod ex jure comprehendi potest.*
Verbum quilibet, *interpretandum juxta subjectam materiam.*
l.Iulianus, de leg.3.
l.pediculis, §. Labeo. de auro & arg. leg.
l.Procuratoribus, C. mandati.
l.si uno, ff.locati
l.cùm pater §.donatam, de leg.2.
l.fluminum §.hæc stipulatio, ff.de damno infect.

36 *Concessio ad quascumque personas facta de cæpacibus accipienda.*
l.item apud Labeonem, §.ait Prætor. ff. de injur.

37 *Generalis clausula non extenditur nisi ad ea de quibus specialiter agitur.*
l.emptor 47.§.Lucius ff.de pactis.

38 *Privilegium & concessio nociva rescindenda.*
l.jus publicum ff.de pactis.
l.2.§.jus reipublicæ, ff. de admin. rer. ad civit. pertin.
l.2.C.de conveniend.fisci debit.lib.10.
c.suggestum, de decimis.
c.quanto, de censibus.

39 *Substitutum qui nominare potest, per se capax esse debet juris ex quo nominat.*
Vitium auctoris obstat substituto.
Inhabilitas medii in extrema influit.
l.tria prædia, de servit. rustic. præd.
l.si viva matre, C. de bonis mater.

40 *Renunciatio juris in aliquo fieri quando admittitur, debet esse in capace ejus quod renunciatur.*
Officia æquiparantur feudis.

41 *Officiorum Indiarum pars fisco debetur, cùm in proprietate officium ad aliquem transfertur.*

42 *Specialitates duæ in jure non admittendæ.*

43 *Religioni repugnat exercitium officii sæcularis.*

44 *Dispensatio nunquam inducenda nisi expressè constet.*

45 *Dispositio omnis debet intelligi de habili.*

46 *Monachi antiquitùs ex humilitate Sacerdotes non fiebant.*
Religiosi debent ab aula Principum recedere.
c.placuit 16.q.1.

Monasteria an possint habere officia Indiarum, ut in eis valeat fieri renuntiatio eorum officiorum, quæ à Principe perpetua facta, ut per substitutum possint exerceri.

ET Monasteria in communi, nec Regulares in singulari per se non sunt capaces cujuscunque officii sæcularis, maximè quando illi est annexa jurisdictio, vel aliquod profanum ministerium, decretum foit in Concilio Tarraconensi *canone* 11. de quo *in cap. Monachi* 35 16.*q.*1. eis verbis: *Similiter ut nullus eorum, id est, Monatherum forensis negotii susceptor, vel executor existat.* juncta gloss. *ibi*, ex ratione textus *in c.1. ne clerici, vel Monachi. Nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus, c.2. eod.* ibi, *Sacerdotibus, & clericis tuis denuncies ne Ministri laicorum fiant. c.3.* eis verbis, *ne occasione scientiæ spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur, c. clericis 5.* ibi, *lubemus etiã sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat vicecomitis, aut præpositi sæcularis: si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emendari noluerit, excommunicationi subjaceat.* & idem pluribus Conciliis decretum, præsertim in Treverensi II. *c. de Religiosis. 4.tom.2.p.Conciliorum, pag.273.* addendi Abbas, Ioann. Andreas, Dominic. Monachus, Lapus, Covarr. Henriquez, Sayrus, Emanuel Rodericus, Bonacina, Avila & Molina, quos refert Barb. *in collect. d. c 3.n.2.* & alii plures *in d.c.2. ne clerici, vel Monachi, num.2.*

Quippe

Quippe valdè indecens existimatur, Monachos qui suis claustris mancipari & includi debent, miscere officiis sæcularibus, *cap quanto 7. de officio judicis ordinarii*, cùm debeant esse omnino diversa & separata ministeria Ecclesiastici & laicorum, ut in terminis traditur *in leg. repetita §. absurdum* juncta glos. *C. de Episcopis, & clericis*, & facit *leg. consulta divalia. C. de testamentis*, ibi, *Absurdum est si promiscuis actibus rerum turbentur officia, & alii creditum alius subtrahat*, & facit textus expressus *in leg. placet 17. C. de Episc. & cler.* eis verbis, *Placet nostræ clementiæ, ut nihil commune clericis cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non sunt annexi, habeat*, ubi glos. *verb. publicis, & verb. actionibus, de muneribus publicis*, accipit, & sunt notabilia verba *in cap. de præsentium 20. 16. quæst. 1.* ibi, *Quia satis amarissimum habeo de isto proposito ad aliud officium homines deduci, in quo nullo modo quæ à Monachis Deo promissa sunt, valeant adimplere, omnimoda est illis habitus, & istius officii diversitas; illic enim quies, oratio, labor manuũ; at hìc causarum cognitio, conventiones, actus, publica litigia*; & in quibus ministeriis exerceri debeant Ecclesiastici, & quæ officia illi permittantur, traditur *in cap. doctos 21. 16 quæst. 1. cap sæpe Principis 39. 23. quæst. 8.* & ex Divo Paulo *epistola 2. ad Timotheum, cap. 2.* Deo militans non debet se implicare negotiis sæcularibus.

Vnde provenit ut Regulares & Ecclesiastici non possint esse tutores, nec administrare officia sæcularia. *cap. Cyprianus 4. cap. hi qui 6. 21. quæst. 3.* quia, ut traditur ibi, *Ne molestiis sæcularibus alligentur, & in nullo ab administratione divina avocentur.* & inter Romanos ita observatum insinuat Plutarchus *problema. 109.* ubi tradit ne videretur parvipenderi Sacerdos, eo quòd inhiberentur ab officiis publicis eis permissum, uti lictore & sella curuli, quia inter Græcos dignitas sacerdotalis æqualis Regiæ habebatur, quibus addenda verba Petri Gregorii *lib. 47. Syntagm. cap. 10 n. 18.* ibi, *Secundùm quod clerici statuti sunt pro servitio Ecclesiæ, ut contingere posset, ut pariter concurrentibus illis & necessario determinandis negotiis Reipublicæ, non possent utrisque interesse.*

Ex quibus Ecclesiasticos non posse habere officia sæcularia, tenuit Decius *in cap. 2. de Iudiciis, num. 44.* ex Innocentio, Abbate, Ripa, Præposito, Corseto Rostauro, Covarruvia, Carolo de Tapia, & aliis, latè probavit Mastrillus *de Magistrat. lib. 2. c. 6. n. 3. 8. 9.* quasi maximũ esset absurdum ad officia sæcularia admittere Clericos, vel Religiosos, qui si in officio delinquerent, non possent puniri per sæcularem potestatem, cui inservierunt, ut ex Barbatia, Aufrerio, Tiberio Deciano, Iulio Claro, Vincentio de Franchis, Cassaneo, Guillelmo Benedicto, Surdo, Cavallo & Rotæ decisionibus probavit idem Mastrillus *ubi proximè à n. 10. usque 16.* & arg. *dict. cap. 1. ne clerici, vel Monachi*, Clericos, vel Regulares debere abstinere à publicis officiis, tenuit Frater Emanuel Rodericus *3. tom. Regul q. 8. artic. 3.*

Et ad Tabellionis officium, ut nullo modo possint exercere, ex *l. 15. tit. 18. lib. 2. ordinamenti Regis*, cum Abbate, Ioanne Andrea, Hostiensi, Bellamera, Cassaneo, Rebuffo, Francisco Marco, Bernardo Diaz, & aliis probavit idem Mastrillus *decis. 159. per totam.*

Et jure nostro est universalis dispositio *leg. 17. tit. 3. lib. 1. ordinamenti*, ubi absolutè prohibetur Clericis ne possint eligi ad publica officia, nec dispensatio quæ contrà processerit, exequi valeat.

Nec solùm Clerici in sacris constituti hac prohibitione comprehenduntur, sed etiam Clerici minorum Ordinum, si declinaverit jurisdictionem regiam, intendens in aliqua causa remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum, quod dicimus *reassumir corona*, eo ipso ad publica officia inhabiles declarantur, *leg. 9. 10. tit. 3. lib. 3. l. 10 tit. 2. lib. 7. ordinamenti*, ubi expressè prohibetur, ne officia populorum Clericis conferantur, & ex *l. 17. tit. 3 lib. 3. ordinamenti*, cum Castrensi, Iasone, Alberico, Fulgosio, & Tiraquello, ut eos explicaret, notavit Didacus Perecius *d. l. 9.*

8 Iuvat etiam *l. 4. tit. 4. p. 3.* agens de illis, qui non admittendi ad officia publica, eis verbis, *nin el que fuesse de Religion porque menguaria por ende en lo que es tenido de facer en el servicio de Dios e demas serta cosa sin raçõ que el que se de las Riquzas. De estemũdo que separasse a cir nin a librar los homes que contendiessen sobre ellas.* Quanto igitur absurdius esset, ut Monasterium Carmelitanum Reformatorũ. quos dicimus *descalços*, urbis Mexicanæ, cum quo discussio vellet in proprietate obtinere officiũ examinatoris, vulgo *en sayador*, auri & argenti in officina monetaria ejus urbis, de quo nostra controversia, & qui mundi divitias paupertati dicati abjecerunt, velint divitiarum sæcularium examinatoris officium sibi usurpare, & proprium defendere, & hujus litis & allegationis nostræ memoratur doctissimus Ioannes de Solorz. *2. tom. de Indiar gubernatio l. 5. c. unico n. 116.*

9 Et notanda sunt verba *leg. non distinguemus 32. §. Sacerdotio ff. de arbitris*, ubi agens Paulus Iureconsultus, an Sacerdos possit esse arbiter, & quando Sacerdotii dignitas pervenit postquam arbitrium susceperat, tradit ibi, *Sacerdotio veniente videbimus, an cogatur arbiter sententiam dicere; id enim non tam honori personarum, sed & Majestati Dei indulgetur, cujus sacris vacare Sacerdotes oportet.*

10 Et facit *l. 2. ff. de in jus vocand.* ibi: *nec eos qui propter loci Religionem inde se movere non possunt*, quæ melior lectio est, quàm alia *se moveri*, referens ad asyla & loca sacra, unde quis extrahi non poterat ad judicium, & ideo hanc lecturam; alia vulgari amplexa, reprobat Cujacius *lib. 13. observat. c. 29.*

11 Idque ne ministeriis sæcularibus implicentur Ecclesiastici, esse beneficium Religionis, traditur *in l. aut religionis beneficium 18. ff. de procurat.* & notandam authenticam *de sanctissimis Episcopis, §. sed neque. C. de Episcop. & Clericis*, ibi, *sed neque Curialem, nec officialem Clericum fieri permittimus, ne ex hoc venerabili clero fiat injuria.*

12 Sed ut excusati sint Clerici, vel Monachi à quocumque officio sæculari, Ulpianus *in l. Prator 13. ff. de vacatione & excusatione munerum*, eis verbis, *vel si quid Sacerdotium nati sint, ut discedere ab eo sine religione non possint, nam & hi in perpetuum excusantur* facit *leg. neque infantes 36. ff. de fideicommiss. libert.* ibi, *neque eis quos religio.*

13 Et ideo in Concilio Antiocheno decretum fuit, ut si aliquis Ecclesiasticus se subjecerit Principi sæculari ejus officium admittens, moneatur illud dimittere, si non fecerit, excommunicetur, ut refert Matta *de jurisdictione 4. part. centuria 2. casu 127. n. 7. & 8.* ubi tradit, monendos Principes ne conferant officia sæcularia Ecclesiasticis, & eorum Prælati & superiores qui permiserint, eisdem pœnis subjacebunt.

14 Idque esse juxta Concilium Tridentinum *sessio. 25. cap. 4* qui ad majorem observantiam Regulares constringit, tradit Segura Davalos *in directorio Iudicum 1. part. cap. 12. n. 6.* addendus Burgos de Pace *in leg. 2. Tauri, n. 75.* & idem in consideratione fuit legum partitarum conditoribus, ut constat *l. 4. tit. 17. part. 3.* quæ prohibet Clericos nullatenus esse judices, quos dicimus *pesquisidores*, & aliqua damna considerat, si

ad

ad id munus admitterentur, quæ postea in nostro casu expendenda.

15 Sed speciali provisione confirmatur ex *cap.27.novarum ordinationum Indiarum anni* 1542. quibus commendæ & Indorum assignationes prohibentur assignari Clericis, Monasteriis, aut aliis domibus Ecclesiasticis, & de officiis ad commendas validum sumi argumentum, & è contra, notavit Antonius Leo *lib.confirmationum regiarum*, 1.*part. cap.*15. *n.* 18. & argumentum juris procedit, nam hæc officia & commendæ velut feuda regulantur, & in eis Rex directum dominium reservat & ideo commendæ post impletas vitalitias concessiones à Principe factas ad illum redeunt, & in officiis quando perpetua reddita sunt, ut nec in commissum indicere possint, nec renuntiatio sit necessaria semper, quando ad aliquem transeunt, dimidium valoris, aut tertia pars, juxta qualitatem officiorum, regali fisco solvi debet, in argumentum directi dominii, ut tradit idem Leo 2. *part. cap.*5. *num.*5. & 1.*in part.cap.*4. *n.*14. ex Valtico, Zasio & Matienzo *in l.*6 *gloss.*2.*tit.*10.*lib.*5. *Recop.* probat commendas feudis æquiparari, adde quæ notavit D.Solorzano 2.*p.de Indiar.gubern. lib.*2.*c.*27. *num.*49. & *lib.*5.*c.unico*, *n.*117.

16 Clericos verò, vel Monachos non posse habere feuda, certum in jure est, *cap.*1.§.*si Clericus*, *si de feudo fuerit controversia.* Scharderus *de feudis par.*9. *c.*10.*n.*1.*cum seqq.* ex Felino, Curtio, Alexandro, Afflicto, Capicio, Cassaneo, Ferronio, Marin. Frecia, Pot. & aliis pluribus probavit Bursatus *l.*2. *conf.*199. *n.*12. ex Bart. Baldo, Curtio juniori, Iasone, Ruino, Gozadino, Luca de Peña & aliis, Cephalus *lib.*2.*conf.* 151.*n.*1, & 2. ex Bruno, Rubeo, Cassaneo, & Cravetta, idem Cephalus *conf.*152. ex Alexandro & Socino, idem *lib.*5.*conf.*641.*num.*12. cum Beccio, Iulio Claro & aliis, Menoch. *conf.*519.*num.*8. ubi se remittit ad *lib.*2. *de arbitrariis*, *casu* 231.*num.*2. & 3. ex Parisio Ancharrano, idem Menoch. *conf.*722.*num.* 23. ex Alexandro & Cardinali, Cassaneus *in consuetud. Burgund.rubrica* 3.§ 5. in textu, ibi, *excepté les Religieux*, probarunt Beccius *conf.*216.*num.*2. Mandelus Albensis *lib.*3.*consil.*750.*n.*8. & *conf.*752.*n.*9 10. & 11. Beroius *consil.* 16. *num.*14. & 15. Corneus *vol.*1. *consil.*16. *n.*5. Capicius *decis.*10.*num.*10 ex Bartolo, Salceto, Molina & aliis, D. Præses Valençuela 2. *tom.conf.*135.*n.*14. & 15.

17 Et nisi ex dispensatione, providentia, vel consuetudine, non esse admittendum Monasteria posse feuda possidere, Ponte *de potest. Proregis*, *tit. de assensibus regis.*§.8.*num.*6 & addendus doctissimus D.Solorzanus 2.*tom de Indiarum gubernatio. lib.*2.*cap.*5.*n.*15. & 22. ubi plura alia præter adducta congessit disputans de militibus Hierosolymitanis Ordinis Divi Ioannis, an quia Religiosi possint habere feuda, & quid in aliis Equitibus Ordinum militarium.

18 Ulteriùs Monachos non posse habere beneficia Ecclesiastica, nec eorum capaces esse, constat, Navarrus *conf.*11.*de statu Monachor* Bellamera *decis.*172. cum Abbate, Rocho, Lambertino & Corrasio, Nicolaus Garcia *de benefic.* 7.*part. cap.*10. *n.*28. & sine speciali indulto & rescripto summo Pontificis ea non possint habere, probavit Staphileus *de literis gratiæ expectat.n.*8. & posse Pontificem in hoc dispensare ex Felin. Abbate & communi Canonistarum, Tiraq. Gregorio Lopezio. Covarr. Navarro, Menochio, Richardo, Henriquez, & pluribus Nicolaus Garcia *d.cap.*10.*n.*41. etsi alicui contrà ex *cap.cùm ad monasterium*, *de statu monacho*, quos refert Gama *ubi proximè*, *à num.* 38. & Augustin. Barbosa *in collectan. ejus n.*11. ita etiam succedere non poterunt in officiis publicis, quia de eis ad beneficia & è contrà procedere argumentum, tenuit Menochius *conf.*436.*num.*15. ex Mandosio Olibano, & Chalda Pereira probavit D. Augustinus Barbosa *argumentorum communium loco* 14. & *loco* 77.

Rursus de feudis ad majoratum argumentum pro- 19
cedere, tenuerunt Baldus, Castrensis, Bartolomæus, Socinus, Parisius Covar. Simancas, Rodericus Suarez, Antonius Gomezius & Pinellus, quos refert D.Molina *lib.*1.*de primog.cap.*7.*num.*1. & Monasterium non posse succedere in majoratu, & ejus non habere capacitatem, maximè si majoratui fuerit adjuncta dignitas jurisdictionis, aut muneris publici, quia hæc non possunt rectè à Monasterio administrari, & ex consuetudine generali Hispaniæ excluduntur, cum glossa, Baldo, Archidiacono, Speculatore, Felino, Barbatia, Romano, Tiraquello, Nicolao de Vbaldis, Laudensi, Lizirier. Antonio Gomezio, Gregorio, Lupo, Cifuentes, Iulio Claro, Gama, Surdo, Crassis, Alvarado, Chalda Pereira, Tabia, Cabedo, Molina Iesuita, Flores de Mena, Molina *de primogeniis*, & Casanate, qui ita tradit judicatum in supremis Conciliis Castellæ & Aragonum, probavit Thomas Sanchez *in summa l.*7. *c.*15. *n.*12. qui affirmat id procedere ex verisimili voluntate fundatoris primogenii, nam creditur nolle ut succedat Monasterium. Molina *de primog. lib.*1. *cap.*11. *n. fin.* ex quo Fusario, Gama, Cevallos, Augustino. D. Castillo & aliis rectè probavit. D. Solorzanus *d.*2 *tom.lib.*2.*c.*17.*n.*61. 20

Similiter Religiosus & Monasterium, ubi professus non habet jus retractus *cap.*1. *de milit. vassallo*, *cap. non dicatis* 12 *q.*1. tenuerunt Guillelmus Benedictus *in c.Raynutius*, *verb. & uxorem*, *n.*220. Cassaneus *in consuetud.Burgundiæ rubr.*10. *verb. le plus prochain*, *num.*14. cum Decio, Papinio & aliis Horatius Carpanus *ad statuta Mediolanens. c.*417.*n.*71. & quando est consuetudo, ut in Hispania, ex Baldo & aliis Tiraquell. *de retractu lignag.gloss.*8.*num.*10. quia ad ea quæ proveniunt ex jure civili, respectu sanguinis, consideratur incapacitas Regularium & Monasterii.

Res etiam emphyteutica non potest transire in 21
Ecclesiam, vel Monasterium quia omnino jus adimeretur domino directi dominii, ut res ad eum posset redire extincta linea, vel ex causa commissi, ut tradit Oldradus *conf.* 17. nam Monasterium, & Ecclesia ratio bona alienat, & ideo censetur emphyteusim esse in manu mortua, quo ad jura directi dominii, & ideo non posse emphyteusim pervenire ad Monasterium, quasi ad manum mortuam, cum Speculatore Baldo, Oldrado, Alciato, Valasco & Gama probavit Rodericus, *de annuis redditibus lib.*2.*q.*22.*num.*34. Thesaurus *lib.*1.*quæstionum forensium*, *cap.*83. *per totum.* 22

Et quamvis aliquando à Principe concedatur Ecclesiæ, vel Monasterio, ut emphyteusim adquirat, quæ concessiones vocantur *amortisamenta*, id operari solùm debet in præjudicium Principis, nò verò alterius tertii, Cassaneus *in consuet.Burgundiæ*, *rubrica* 9.§.10. *num.*35. Et ut Ecclesia semper vivere censeatur, *cap. libertati* 12 *quæst.*2.*cap. si gratiosè*, *de rescriptis in* 6. nec censetur habere hæredes, in quibus jus Laudemii possit causari, in quibus etiam difficile sit convenire Monasterium. Beroius *in cap.potuit*, *de locato*, & in terminis Monasterium non esse capax emphyteusis, tenuerunt Bursatus *lib.*2. *consil.* 199. *num.*12. cum Baldo, Bertrando Grato, & Parisio, non posse ex eo ad emphyteusim nominari collegium, universitatem, vel civitatem, probavit Chald. Pereira *de renovatione emphyteusis q.*19.*n.*19. & *n.*20. idem admitti in Monasterio ex Angelo Castrensis, Rebuffo, Menochio, Zephalo & Collectario tradit *numero* 21. eis verbis,

Ecclesia

Ecclesia, vel Monasterium nominari ad emphyteusim non potest, quia potentior est, tum etiam ob difficilem pensionis exactionem, & incertam reversionis spem, & consolidationis emolumentum, & sic adquirere non potest, ex Imola, Iacobino, & aliis, idem Pereira *de nominatione emphyteut. quæst. 20. n. 25. & 27.* & argumentum de emphyteusi ad feudum & commendas valere, notarunt Romanus *cons. 22.* Menoch. *cons. 124. n. 53. & cons. 825. n. 77.* ex Afflicto & aliis, Pereira *de emphyteusis extinctione, c. 5. n. 55. 66. & 67.* ex Bartolo, Baldo & aliis plurimus Everard. *loco 11. de feudo ad emphyteusim, & de commendis ad officia*, etiam argumentum procedere jam animadvertimus.

23 Confirmatur, nam officia Indiarum quamvis fiscus regius illa vendat, & in perpetuum concedat, semper tamen retinet concessio naturam emphyteusis, nam dimidium valoris in aliquibus officiis, & aliis tertia pars debet solvi regali Patrimonio, cùm ad aliquem novum possessorem officium transierit, juxta relata anni 1581. 1601. 1606. 1607. quæ refert Antonius de Leo *2. part. cap. 5.* & cùm videatur perpetuari officium quando ad monasterium pervenit quod in præjudicium domini emphyteusis, id est, fisci Regis, quoad dimidiam, & tertiam valoris partem admittendum est, juxta prædicta, ut in Monasterium officia transferantur.

24 Ex quo quamvis contra id allegaretur à Monasterio non esse attendendum præjudicium quod in consequentiam venit domino directi dominii, & fisco, in hoc casu, quia rei emphyteuticæ majoratus fieri potest, quamvis ex ejus prohibitione alienationis cesset Laudemium causari, & comprobant ex Mieres *de majoratibus 1. p. q. 73. per totam*, ubi ex Molina & aliis probat, & *n. 20.* testatur de consuetudine Hispaniæ, & ad ea non esse recedendum; tamen id valde controversum, & verior est opinio contraria, majoratum de re emphyteutica fieri non posse, quia considerat præjudicium dominii directi; nam illius jus cõsistit in licentia, ut in aliquem alienatio fiat, & Laudemium ex alienatione debeatur & commissum fiat si contra emphyteusis conditiones factum sit, & ideo majoratus ejus non admittendus, ex ratione *cap. 1. de alienatione feudi*, quod loquitur in Ecclesia, ibi, *non valet ideo, scilicet quia nunquam reversurũ sit ad dominum, cùm Ecclesia non definat esse hæres.* In terminis resolvunt Rodericus *de annuis redditibus lib. 2. quæst. 23. n. 34.* Chaldas Pereira *de nominatione emphyteutica q. 20. n. 15.* & idem *cons. 21. n. 3.* Gama *decis. 70. n. 1. & 2. & decis. 214. n. 1. & decis. 218. n. 3.* Flores de Mena *in addit. ad decis. 70.* Molina Jesuita, omnino videndus, *tract. 2. de justit. & jure q. 608. n. 2* Speculator, Felinus, & Baldus, quos pro hac sententia refert D. Anguiano *de legibus lib. 3. controvers. cap. 2. n. 2.* & eandem tenuerunt opinionem Alciatus, Masarius, Iulius Clarus, Guillelmus Benedictus, Phœbus, Thesaurus, Lara, & Gama, qui tradit ita sæpiùs judicatum, quos refert additio ad Molinam *lib. 2. c. 10. n. 71.* id quasi magis æquitati consonum tradens, & ita decretum in supremo Castellæ justitiæ Senatu in lite D. Ludovici Casanate, & Domnæ Mariæ Melgareso, & quando hoc controversum considerem[us], id sufficiet ne admittamus inducendum, ut in præjudicium fisci Regii Monasteria sibi officia publica intendant in proprietatem adquiri.

25 Præterea, quia plura absurda sequerentur, nam cùm Monasterium debeat per substitutum hoc munus deservire, & ab eo nominetur, si in aliquo substitutus à Monasterio nominatus excederet, ita ut oporteret agi contra nominatorem, ex titulo *Cod. de periculo nominatorum l. 1. § sed Magistratus, ab initio, l. quod ad hæredem, ff. de Magistrat. convenien.* Bartolus, Baldus, Hippolytus, Platea, Avendaño & Aviles, quos refert Paz *in praxi 1. tom. 8. partis in præmio, n. 4.* Azevedo *in l. 9. tit. 5. lib. 7. Recopil. in declaratione Pragmaticæ horreorum publicorum cap. 3. n. 7. & in l. 13. tit. 9. lib. 3. Recopil. num. 14.* non posset in hoc casu adversùs Monasterium agi, nec ab eo fiscus consequi pœnas, quibus subjaceret substitutus, aut interesse (quod fortè maximum esse posset) ex fraudibus officii examinatoris auri & argenti.

26 Maximè juxta illorum opinionem, qui tutiorem censent illam, ut Ecclesiasticus, qui administraverit officium sæculare, pro rebus officii non sit conveniẽdus coram Judicibus laicis, sed in suo foro, maximè quando criminaliter ageretur; nam & ipsi, qui quãdo agitur civiliter, tenuerunt coram sæculari conveniendum clericum, qui administrat publicum officium; tamen in causa criminali negant, videndi Salzedus, Pordoloes, Plaza, Iulius Clarus, Cassaneus, Guillelm. Benedictus, & Redinus, quos refert Cenedo *collect. 37. ad decretum, n. 16.* Covarruvias, Aufrerius, Puteus, Conradus, Utsillus, Tiberius Decianus, Ioannes Garcia, Farinacius & alii, quos refert Bobadilla *lib. 2. Politicæ cap. 18. n. 99.* qui tradit contra Ecclesiasticos, qui laïcorum officia administrarunt, Iudices sæculares posse procedere, non tam ex jure, quàm ex consuetudine inductum, & facit *l. 4. tit. 17. p. 3.* quod difficile esset in hoc casu procedere contra Monasterium, qui se defendit, allegans per se officium non administrare, sed substituere illum, qui administrat.

27 Facit etiam *d. l. 4. tit. 17. p. 3.* ubi ideo prohibentur Ecclesiastici judicum munus subire in causis laïcorum, quia plura damna admitterentur, juxta supra dicta considerat, eis verbis, *E si de otra guisſa lo feciessen farian contra derecho de santa Iglesia porque podria caer en peligro de sus ordenes e demas embargarian el derecho seglar ca si ellos non ficiessen la pesquissa derechamente no podrian complir en ellos la Iusticia que deben los que los habiessen de juzgar assi como en otros homes legos.*

28 Tum, etsi prohiberetur à Rege nostro hujusmodi officia per substitutos administrari, valde utile & cõveniens ita decernendũ ex damnis quæ ex substitutorum servitio proveniunt, *l. 6. tit. 2. l. 18. 19. tit. 3. lib. 7. l. 1. tit. 19. lib. 2. Recopil. l. 73. tit. 5. eodem libro, l. inter artifices.* cum similibus, *de solutio.* quia videtur electa industria personæ, & Schedulis Indiar. Consilii & Antonio de Leon probavit D. Solorzanus *dict. 2. tom. lib. 5. cap. unico, n. 112.* qui *n. 115. & 116.* nostram sententiam amplectitur, ut prohibenda sit renunciatio hujusmodi officiorum in Monasteriis, qui nisi per substitutum ea servire & administrare non possunt.

29 Sed etiam non leve dispendium esset publici commercii & laïcorum utilitatis, hæc officia (quando prædicta non prohiberent) monasteriis mancipare, quia cùm inter privatos exercetur, multæ familiæ augerentur, & in servitio Regis exerceri possent, quod cessaret, si omnino ad Monasteria officia transferri possent, & ideo de illis statuta fieri, & regiæ schedulæ expediri possunt, absque eo quòd libertatem Ecclesiasticam lædat, quia potiùs Religionis & Ecclesiasticorum decori ex jure Canonico illud congruit, & quoties legibus Ecclesiasticis de hoc loquentibus conveniunt, nihil lædunt libertatem Ecclesiasticam, ut in aliis, de quibus plures referens Diana *4. p. tractatu 1. de immunitate Ecclesiar. resolutione 13. 14. & 15.* ubi contendit contra Pereiram, qui in aliquibus casibus non lædi immunitatem dicebat.

30 Pro contrario verò plura à Monachis expendebantur, quibus necessarium erit satisfacere.

30 *Primò* dicebant, ei cui à Rege venditum officium, & perpetuum factum, facultatem datam, ut in quacumque persona posset illud renunciare, & prædicta generali dispositione Monasterium censetur comprehensum, ut nihil aliud necessarium sit, quàm renunciationem fieri, *arg. cap. 1. tit. de feudo non habente propriam feudi natur.* & verbis *Cuicumque, & quibuscumque dederis*, comprehenduntur etiam inhabiles, qui aliàs non possent in feudo succedere, & admitti. Bald. *in l. 1. quæst. 34. n. 27. de rer. divis. & in cap. Imperialem, in principio, de prohibit. feudi alienatione per Federicum.* Alexand. *in l. quadam, §. nihil, num. 2. ff. de edendo.* Andreas Siculus *in l. cùm acutissimi. num. 159. & 160. C. de fideicommissis*, & adducit textum *in l. 1. §. permittitur.* ibi, *Qualemcumque successorem. ff. de aqua quotidiana & æstiva.* gloss. *verb. quibuscumque, in Clement. 1. de judiciis*, ubi tradit ex prædictis verbis universalibus comprehendi tam clericos, quàm laïcos.

31 Et sic alteratur natura actûs, per verba illa prægnantia, *quibuscumque.* Alex. *in l. si patroni, num. 14. & 15. ff. ad Trebell.* & clausulam *quoscunque*, facere ut etiam ii comprehendantur, qui aliàs non comprehenderentur. Seraphinus *decis. 980. num. 8.* Franciscus Curtius *de feudis 3 p. q. 12. n. 62. & 63.*

32 *Secundò* expendebant illum, cui officium primò venditum, facultatem habuisse, ut per substitutum posset illud administrare, pro quo servitium fecit quatuor millium aureorum, & quoties substitutus admittitur nominandus à Monasterio, ejus incapacitas cessare videtur quoad officia publica, cùm in feudis, quando potest per substitutum exhiberi servitium clerici, & Monasteria, feuda habere possunt *l. 6. tit. 24. part. 4.* ex Innocentio, Abbate, Antonio de Butrio, Ancharrano, Decio, Aretino, Cyno, Mantua, Afflictis, Avendaño, Molina, Azore, Frat. Emanuele Roderico, & aliis probavit Thom. Sanchez *in summa lib. 7. cap. 15. num. 36.* & ideo substituto nominato omnia prædicta videntur cessare.

33 *Tertiò* dicebant præjudicium quod consideratur, fisci Regii quoad dimidium, vel tertium valoris quod solvendum, ad novum successorem officium transierit, in hoc casu non procedere, cùm in quocumque substituto quod removetur, & alius de novo admittitur, possit causari hoc jus tertiæ, vel dimidiæ partis valoris, ut denotari videtur schedula mensis Decembris anni 1606. unde nullum videtur fisco præjudicium inferri. Tum, nam etsi aliquod fieret, eo quòd ad Ecclesiam, vel Monasterium officium pertineret, debet imputari fisco qui hunc casum non excepit, cùm possit illum excogitare, *arg. l. si Titius 48. ff. de fidejussor.* ibi, *Cùm scire potuerit, aut ignorare nõ debuerit.* & in terminis Monasterii quando, ut in præsenti, concessio facta pro se, & illius successoribus, notarunt Bartolus *in Authent. ingressi 2. lectura, n. 37. Cod. de sacros. Eccles.* ibi, *Contrarium puto verum, quòd in Ecclesiam transeant, & perpetuò, quoniam concedens concessit Titio & hæredi suo, potuit considerare Titium posse habere hæredem Ecclesiam, imò debuit hoc scire, cùm lex hoc dicat hîc non admittitur ignorantia juris, & in latam culpam incidit, ut infrà de legibus, l. leges, & ff. de his qui notantur infamia. l. liberorum. §. notantur.*

34 Quod tradit etiam procedere, licèt concessio fiat pro se & primo hærede, quia posset concedens putare posse illum habere primum hæredem Ecclesiam, quæ nunquam periit, Thomas Sanchez *in summa, lib. 7. cap. 15. num. 62.* & semper imputandum ei, qui non excepit, à successione Ecclesiam, vel Monasterium. Castrensis *in Auth. ingressi. Cod. de sacros. Ecclesiis, num. 25.* & *ibi* Iason *num. 46.* Salicetus *n. 9.* Decius *in cap. in præsentia, de probat. n. 294.* in nova editione, ubi Felinus *num. 49.* Anchar. *consil. 420.* Sylvester *in summa, verb. Religio. 6. quæst. 1.* Azor. *1. tom. instit. moral. lib. 12. cap. 8. q. 4.* Valascus *tom. 2. consult. 101. n. 8.* Sanchez *ubi proximè, n. 56.*

Sed tamen prædictis suo ordine oportet respondere, & quoad primum, ut clausula, qua permissum in 35
quoscunque renunciare, Ecclesiæ & Monasteria comprehenduntur, ita accipiendum, ut generalis dispositio solùm ad illa referatur, quæ ejusdem naturæ, non diversæ fuerint, & ad illa, quæ ex Iuris regulis procedunt, non quæ extraordinaria, verbum *quisquis*, & *quilibet*, debet interpretari, ut semper limitatur, juxta subjectam materiam, Geminianus *cons. 29. per totum, & consil. 131. n. 5. & 6.* & ex disponentis voluntate generalis dispositio limitatur. *l. Iulianus, de legat. 3. l. pediculis. §. Labeo, de auro, & argento leg. l. procuratoribus, C. mandati.* Ludovic. Roman. *cons. 31. n. 2.* Tuschus in terminis dictionis *quæcunque, practicar. lit. D. conclus. 351.* facit *l. si uno, cum simil. ff. locati, cùm pater §. donatam. ff. de leg. 2. l. fluminum § hæc stipulatio. ff. de damno infecto.* Ioan. Faber *in § legatum. Instit. de legatis*, ex Bartolo, Alexandro, Iasone, Castrensi, Decio, Parisio, Ruino, Gozadino, Cravetta, Romano, Tiraquello, Tiberio Deciano, & pluribus D. Castillo *5 tom. 1. part. cap. 87. n. 7.* & verbum *quilibet*, intelligendum de eo, qui regulariter ex jure potest hæc officia obtinere, & cùm prohibeantur Monachi, non censentur comprehensi.

Vltra quam nec de Regis voluntate id præsumi 36
potest, & nisi expressè concessum, non intelligendum, *argum. l. apud Labeonem. §. ait Prætor. ff. de injuriis.* cùm etiamsi concessio respiceret ad omnes, & quascumque personas, ex subjecta materia restringenda ad eas, quæ capaces rei concessæ extiterunt, ut in variis casibus notarunt Bartolus, Baldus, Innocentius, & Socinus junior, quos refert Surd. *cons. 127. n. 64.* Iason *in rubrica. C. de contrah. emptione, & in l. 1. n. 15. ff. de jurisdict. omnium judicum.* idem Iason *in l. quominus, n. 126. ff. de flumin.* ubi Ripa *n. 130.* Alex. *in l. 3. in principio. ff. de adquir. possess.* ex Alberico, Laudensi, Bossio, Calcaneo, Socino, Natta, Rolando à Valle, Surdus *ubi proximè, num. 6.* Antonius de Petra *de potestate Principis, c. 22. n. 44.*

Et ultra plura jura quæ in hac re congeri possunt 37
de clausula universali, *cuiusque*, & *ex quacumque causa*, noto *l. emp. 47. §. Lucius ff. de pactis*, ubi data liberatione, & cancellatis instrumentis verbis generalibus ibi, *Instrumentum cujusque summæ ex quacumque causa apud me remansit, vanum & pro cancellato habebitur*; tamen Scævola tradit, in eo textu liberationem non extendi nisi ad illas summas, de quibus ratio accepti, & expensi computatio facta, & addit, *cæteras obligationes manere in sua causa*, quasi dispositio generalis non extendenda, nisi ad ea, de quibus specialiter actum, quibus addenda plura quæ ego notavi *1. part. decis. Granatensis 10. num. 40. & decis. 19. num. 10.*

Verumtamen, quamvis expressè concessum esset 38
posse officii renunciationem fieri in Ecclesia, vel Monasterio; cùm tamen inde jus lædatur quod prohibet Ecclesiasticos hujusmodi officia publica exercere, & dãna quæ animadvertimus, sequi possent, adhuc hæc concessio, vel privilegium tanquam nocivum Iuri publico, deberet reformari, & rescindi, *capite suggestum*, ubi Glossæ & Doctores *de decimis, c. quanto*, ubi etiam Glossa & Scribentes, *de censibus. l. jus publicum 28.* & *ibi* omnes *ff. de pactis. l. 2. §. jus reipublicæ, ff. de admin. rer. ad civit. pertin. l. 2. C. de conven. fisc. debit. lib.*

lib. 10. glos. *in cap. rescripta* 25. *q.* 2. *l.* 5. *tit.* 20. *part.* 1. *l.* 43. *tit.* 18 *part.* 3. Bald. *in l. jubemus nullam. C. de sacrosanct. Eccles.* Alciat. *cons.* 61. Surd. qui alios refert, *decis.* 275. *per tot.* & damnum immoderatum in concessione, ut sæcularia officia & publica transeant ad Monasterium, nunquam videtur concessum, ex Bartol. tradit Castrens. *in l.* 2. §. *ultimo.* per textum *ibi, de aqua pluvia arcenda.* Alex *lib.* 2. *cons.* 178. *n.* 7. 8. & 16. Decius *cons.* 335. *num.* 1. & *seqq.* Anchar. *cons.* 83. Tusch. *pract. lit. P. conclus.* 735. *n.* 14. & 20.

39 Deinde minus obstabit quod secundo loco objectum *num* 32. illum cui officium venditum, & qui transtulit in Monasterium, habuisse facultatem, ut posset per substitutum illi inservire, ac perinde non impediat incapacitas Ecclesiasticorum, quoad munera publica, quippe in hoc casu etsi Monasterium substitutum nominaret, tamen est dominus officii, nam in Monasterium perpetuò cessum, & transiatum, & nominato substituti non excludit, imò potiùs exigit capacitatem ejus, agit de substituto nominando, ita ut ea non possit suppleri cùm defecerit ex substituti capacitate, quia non potest effectus considerari, nisi qui provenit ab influenti causa, Bald. *in l.* 1. *ff. de Senatorib. & in cap.* 1. §. *hac autem de his qui feud. dare poss.* & vitium Authoris obstare substituto, tradit Ioannes Andreas *in capite ad Apostolicam. de re judicat. in* 6. & inhabilitas medii inhabilitatem in extrema inducit, *l. tria prædia. ff. de servit. rustic. prædior.* junctis traditis à Iosepho de Rusticis *ad l. cùm avus, lib.* 6. *cap.* 16. *n.* 21. Bald. *vol.* 3. *cons.* 40. *n.* 2. Natt. *cons.* 541. *n.* 32. Afflict. *decis.* 248. *n.* 7. & notatur arg. *l. si viva matre. C. de bonis maternis.* cui addenda quæ ego notavi 1. *part. decis. Granat.* 34. *n.* 7. 8. 58. 59. 60.

40 Unde cùm incapax sit officii Monasterium, non sufficit eligere substitutum capacem, quia proprietas officii est in Monasterio ex ejus cessione, & renuntiatio non potest procedere, quia ex legibus solùm admittuntur renuntiationes quæ fiunt in eis, qui fuerint capaces ejus quod renunciatur, & quoties feudum est rectum, & non respiciat solùm exercitium, sed requirat habilitatem ejus cui conceditur, tunc non sufficere substitutum nominare, & à feudo excludendum Monasterium, tenuerunt Bellapert. Albericus, Signorolus, Angelus, Sylvester, Crassus, iul. Clarus, Menochius & alii quos refert Thom. Sancius *in summ. lib.* 7. *c.* 15. *n.* 32. & in terminis feudorum quibus æquiparantur officia Boër *decis.* 350. *n.* 4. Aponte *tom.* 2. *cons.* 16. *n.* 7. Freccia *de feudis, lib.* 2. *quæst.* 15. & 56. non posse Monasterium per substitutum feudo servire ex Cravet. *cons.* 103. probavit Menoch. *cons.* 54. *n.* 14 & 15. & *cons.* 519. *n.* 7. & 9.

41 Quod verò pertinet ad tertium fundamentum contrarium, ut ex nominatione substituti posset causari quod fisco competit, non obstat, quia ultra quàm valde differt officium alienari, vendi, aut aliquem in eo succedere, quod sæpius fiet, quàm substitutum nominare, quem eligere posset Monasterium ætate & valetudine duraturum, sed etiamsi obtineret Monasterium in propriet.te officium habere, cùm nunquã in substituto transeat jus officii, sed solùm in servitio subrogetur, posset fortè Monasterium intendere, postea ex nominatione substituti non deberi tertiam partem valoris, quam hoc officium dependere debebat: nam cùm ex schedulis Decembris anni 1606. & Iulii 1607. tunc debeatur, cum officium renunciatione ad alium transit in proprietate, & in hoc casu ad substitutum non transferatur officium, non absre in controversiam deduci posset laudemium translationis, ex nominatione substituti non deberi.

42 Sed & plures fraudes in hac re cumulantur, cùm Monasterium substitutum nominavit Sebastianum Carrillum, & ille per argentarium peritum examinationis auri & argenti officium deserviebat, quo casu videtur non solùm substitutum à Rege permitti, sed ejus alium substitutum nominari, & duæ specialitates contra jus admittuntur, *lib.* 1. *C. de dotis promiss. l. cùm post* § *gener. junct. glos. ff. de jur. dot.* Menoch. *cons.* 336. *num* 3. Surdus *decis.* 56. *n.* 5. & *cons.* 34. *n.* 46. Gratianus *tom.* 5. *disceptat. cap.* 910. *n.* 25. & 43
cap. 947. *n.* 10.

Et valde notandum: nam cùm Monasterium nominasset dictum Sebastianum Carrillo, & ille in eodem Monasterio Religionem ingressus, imò quando nominatus de eo jam cogitaverant Monachi, quia in nominationis substitutionis addiderunt hæc verba, *que aunque entre en Religion no por esso à de dexar de tener y gozar el dicho titulo de fundidor y ensayador mayor de la casa de la moneda de Mexico.* Quid enim magis dissonum, quàm velle proprietatem officii defendere, ut status Religiosi non obstet Monasterio incapacitas, cùm per substitutum illum inserviat, & velle adhuc durare jus in substituto, si ille fiat Religiosus, nihil magis perplexum magis absurdum. 44

Denique quod objectum, ut non excludatur Monasterium à renunciatione officii, sed in quacumque persona permissa fieri possit in Monasterio, quia fisco imputandum cur non expresserit, nihil contra facit, quia omnia quæ in oppositum adducta, possent procedere, quando qui admittendus, quia non exclusus jure communi, capax est; secùs verò quando jus resistit, nam tunc imputari non potest, cur non expressum quod à jure communi alienum, & dispensatio inducenda non est, ubi non expressa, Oldradus *cons.* 325. 326. 327. 328. & 332. ex Ægidio *cons.* 10. & Mascardo Tuschus *pract. lit. D. conclus.* 481. 45

Et facit in terminis *consil.* 216. Romani, *circa finem*, ubi quando Princeps permittit eligere substitutum, semper cẽsetur dedisse facultatem sine dispensatione, quia omnis dispositio debet intelligi de habili, & fieri juxta jus commune. Tiraquellus, Alvarus, Valascus, Barbosa, Novarius, Cravetta, Gratianus, Carolus de Grassis, Surdus, Tuschus, & alii, quos refert Valasco, *axiomat. juris lit. D. num.* 136 & 139. & cùm à jure valde alienum sit officia sæcularia Monachos exercere, credi non oportet velle Principem contra 46
Canonum decreta illis sæcularibus actionibus misceri.

Præsertim in Regularibus reformatis, quando antiquitùs adeò modestia & humilitas Regularium existimabatur, ut nec Sacerdotes fieri poterant, & necessarium fuit, ut in Concilio quod Romæ congregavit Bonifacius IV. anno 610. permitteretur Regularibus Sacerdotes fieri, ut refert Antonius Yepes *in Chronica S. Benedicti,* 1. *tom. anno* 130. & quantum debeant abstinere Religiosi ab officiis sæcularibus, omnes sãcti Patres suadent, & probavit Pater Baeza 1. *tom. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 11. nam etiam se aulicis adjungere, & in Palatiis Regum induci, id fieri *luce serviente*, idem Baëza *dict. lib.* 2. *cap.* 8. §. 6. Et ex Pontifice Eugenio *in capite placuit*, 16. *quæst.* 1. & pluribus Sanctorum doctrinis, eloquens & eruditus Pater Didacus, Nyssenus *in vita Isaac lib.* 1. *cap.* 5. & Religiosos fugere debere negotia sæcularia, cum Isernia, Alvaroto, Laudensi, Afflicto, Rosenthali, Careliano, Cota, Carolo de Tapia, Bobadilla, Gregorio de Valentia, & aliis doctè probavit Dom. Solorzanus 2. *de Indiar. gubernat. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 15. & 16.

ALLEGATIO LXXXVII.

De confessione & allegatione à Procuratore facta.

1 *Titulo qui intendit possidere, ex jure proprio possessionem allegat.*
2 *Stylo, & praxi Senatûs standum est.*
3 *Confessio Procuratoris domino nocet.*
l. non solùm, ff. de procurat.
Confessionem à Procuratore factam potest dominus revocare, docto errore, & dum incontinenti fiat revocatio.
4 *Allegationem in lite fieri cum scientia & consultatione domini litis præsumitur.*
5 *Procuratoris factum dominus tenetur indagare, cap. innotuit, de electione.*
clement. unica, de concessione prœbendæ.
6 *Mandatum præsumitur quando quis patitur Procuratorem causam agere.*
7 *l. intestata, fin. ff pro tempore.*
l. qui patitur, ff. mandati.
8 *Mandatum probatur ex testamento Tabellionis qui fidem facit exhibitum speciale mandatum.*

An Procurator in confessione domino nocere possit, & subducto mandato ab actis processus, sufficiat testimonium quo Tabellio fidem faciat, coram eo exhibitum mandatum & Petrum Procuratorem habere speciale ad illud judicium.

1 HÆc controversia exorta fuit in magna lite quæ super gabellis cum Magnate hujus Regni à me instituta fuit; nam cùm adversùs illum peterem vectigalia, quæ possidebat, ad regale Patrimonium redigi & ut possent statim Regi nostro applicari in articulo quem in Senatu Patrimonii regii dicimus *Cobro*, petii ut exhiberet titulos & privilegia, quibus vectigalia possidebat. Ejus Procurator respondit absolvendum esse, quia possidebat vectigalia ex privilegio scripto in libris Regalium rationum, & hic Procurator fecit acta plusquam biennium, & libellus exceptionum subscriptus erat simul cum Procuratore à duobus Advocatis domini vassallorũ à quo vectigalia petebantur; cùm tamen titulum nõ exhiberet, postea intendit, quia ille ex dominis Magnatum Regni non egere titulo scripto, sed ei sufficere permissionem & tolerantiam, ex qua Magnates intendunt possidere vectigalia, quas dicimus *Alcavalas de permission*, in nostris Regnis, de quibus *allegat.* 8. & 9. ego verò dicebam ultra quàm tolerantia in justa & iniqua, semper existimanda, & nullo modo prodesse potest, ex eis quæ alibi notavimus, multò minus in hoc casu, cùm allegaretur ex parte domini vassallorum, vectigalia habere ex titulo & privilegio scripto in libris rationum Regalium; & cùm intendatur possessio ex titulo, videtur jure proprio, & ex sua authoritate possessionem habere, hæc enim est vis tituli, ex Bartolo *in l. cùm solus. in fine, ff. de usucap.* Bald. *in l. ultima, q. 1. ad finem*, ubi Zuchardus *num. 418. C. de edicto Divi Adriani tollendo.* Menoch. *de recuperanda possessione, rem. 13. num. 25.* idem Menochius *consil. 180. n. 56.* & qui proprio jure vectigalia defendit, non poterit allegare ex permissione precaria alterius, & tolerantia possediſſe. Nam jus proprium & alterius permissio invicem repugnant; qui enim sibi competere intendit, alienum jus excludit.

In quo casu cùm reus conventus hujus fundamenti 2
vim perciperet, occultavit mandatum originale Procuratori datum, & alii Procuratori mandatum dedit, allegavitque acta illa nulla declarari oportere, quasi sine mandato, & confessionem ut haberet titulum scriptum in libris Regalium rationum, ei nocere non posse, ac perinde ex tolerantia esse defendendum, & circa mandatum erat testimonium regii Tabellionis, quo dicebat coram illo à negotiorum gestore domini vassallorum exhibitum esse mandatum speciale ad hoc judicium datum Petro, qui acta fecerat, & hujus rei testimonium in actis erat, & cum similibus testimoniis omnes officiales deponebant lites prosequi, idque ex praxi & stylo semper admissum, cui standum est, ut ex Affl.cto, Thesauro, Franchis, Osasco & aliis probavi 1. *p. decis. Granat. 47. n. 14.*

Ego verò circa prædictas exceptiones dicebam, nihil juri fisci eas nocere posse, quippe certum est, confessionẽ Procuratoris domino nocere, *l. non solùm*, & *ibi* Bart. & communiter Doctores, *ff. de procurat.* idem Bartolus *in l. certum. §. sed in ipsos. ff. de confessis.* Felinus *in cap. 1. ut lite non contestat. & in cap. fin. de confessis*, qui tradunt id procedere, etiamsi Procurator habeat speciale mandatum, ut notavit Tuschus *practicar. lit. C. conclus. 664. num. 6.* & pluribus probavit Mascardus *conclusione 369. per totam.* unde multo magis admittendum in hoc casu, ubi erat mandatum speciale datum ei Procuratori ad illud judicium, & quamvis à jure admissum sit, confessionem à Procuratore factam posse à domino revocari, ex *l. 1. C. de confessis*; id tamen procedit docto de errore, Bart. *in l. certũ, C. cod.* Bellam. *decis. 693.* jũctis quæ ex Bald. Aymone, Cravetta, Surdo, Decio, & Menochio notavit Gratianus *4. tom. disceptat. cap. 789. n. 5. cum seq.* & in continenti facta revocatione, ut ex Bart. & Panormitano notavit Gregor. Lopez *in l. 30 gloss. 2. ad finem. tit. 16. part. 3.* 3

Et cùm in hoc casu error non probaretur, & revo- 4
catio non incontinenti fieret, sed biennio elapso postquam confessio facta, & illa apparuit, reum esse damnandum, dicendum est admitti non posse confessionis revocationem, præsertim, quia ea cum magna deliberatione, consilio & partis consultatione facta videtur, cùm à duobus ejus Advocatis, qui magna scientia & opinione pollebant, facta fuisset. Nec credi potest, sine partis consensu allegationem factam fuisse, ut haberet titulum & privilegium scriptum in regalibus rationibus, nec aliter præsumi potest. Panormitan. *lib. 2. consil. 19. n. 4.* quod probat Cravetta *lib. 1. consil. 40.* Tuschus *practicarum littera S. conclusione 64. n. 53.*

Et quamvis glossa *verb. si nesciat, in l. si res obli- 5*
gata, ff. de legat. 1. tradiderit præsumi ignorantiam facti Procuratoris, limitatur quando tenetur dominus de facto Procuratoris inquirere, & factum Procuratoris dominum scire, maximè in re ardua, ut hæc de qua agimus, & teneri factum Procuratoris indagare, & scire, argument. *cap. innotuit, de electione. Clem. unica, in fin. de conces. prabend.* tradit Iason *in l. si res obligata, n. 41.* Alex. *lib. 2. consil. 103. n. 15.* Menoch.

lib.

lib.1.præsumpt.23.n.43. Idque præsertim quando intercessit tempus in quo potuit dominus certior fieri, ut in hoc casu, post biennium transactum. Rom. *conf.* 6 481.*n.*2.

Quod verò de mandati defectu objiciebatur, minus nocere poterit, quippe ferè per duos annos permisit dominus Petrum ejus nomine causam agere, ac perinde mandatum præsumi debet, ex traditis à Doctoribus per textum *ibi in l.qui patitur.* 18.*ff. mandati*, Mascard. *de probatio.conclus.*1027.*n.*29. junctis quæ ex Curtio, Gozadino, Craveta & aliis ego notavi 1. *p.decis. Granatens.*48.*n.*10.

7 In quo ego pondero text. *in l. intestatæ, finali. ff. pro emptore*, ubi ex duobus fratribus alter absens, & alter præsens, qui præsens absentis causam agebat, & rem vendidit, eo quod absens permisit, traditur posse in bona fide esse emptorem, & existimare mandato absentis, illud factum, ex quo multo melius mandatum præsumi oportet, in eo qui tandiu permisit Procuratori causam suam agere, arg. *l.qui patitur ff. mandati.* Ex Innocentio, Abbate, Bartolo, & Baldo, probavit Ludovicus Romanus *conf.*170.*in princip.* & ex Alexandro, Barbatia, Paulo, Afflicto, Andrea Tiraquello, & aliis Mandosius *in additione ibi.lit.A.* maximè, quia verè fuit mandatum, & illud subtractum, & Tabellio coram quo lis agitabatur, subscripserat in lite, & fidem fecerat mandatum speciale ad illud judicium exhibitum.

8 Rursus sufficere testimonium quod Tabellio dedit, esse mandatum, etiamsi illud, quia subtractum, non exhibeatur, notavit Alex. *l.4.conf.*6. maximè in viro bonæ famæ, quem non præsumitur mentiri: ut in terminis mandati tradit Decius *consil.* 36. *n.*8. & solam enuntiationem mandati etiam in alio instrumento factam, illud probare, tenuerunt Decius *d conf.*36. Gozadinus *conf.*96.*n.*16. Abbas *lib.*3.*conf.* 18. Cassadorus *dec.*3. *procurat.* Boërius *dec.* 187.*n.* 17. Curtius senior *conf.*76. Quanto magis probatum censeri debet ex testimonio mandati specialis, ad illud judicium, præsertim cùm testimonium exhiberet negotiorum gestor generalis domini vassallorum, quem præsumitur omnia facere ex voluntate domini Castrensis *lib.*1.*conf.*1. & in judicialibus id certum esse notavit Alex. *lib.*4. *conf.*80. quibus adde Tuschum. *practicar. lit.M.concl.*33.

ALLEGATIO LXXXVIII.

In contractibus quando de scriptura convento fit, illa est necessaria ad ad ejus valorem.

1 *Emptio & venditio solo consensu probatur.*
l.consensu, ff.de obligat.& action.
l.2.C.de contrah.empt.
Venditor & emptor conventione facta, non possunt discedere à contractu.
l.sicut ab initio, ff. de obligat.& action.
l.ab emptione, ff.de pactis.

2 *Scriptura ad contractus quando requiritur, Doctores qui egerunt.*

3 *Scriptura regulariter solum requiritur in contractibus ad probationem, non ad substantiam.*

4 *Scriptura qualitas non debet mutare substantiam emptionis, quæ ex se scripturam non requirit.*

5 *Princeps tenetur ad observantiam contractûs.*

6 *Scriptura ubi requiritur ad contractum jure regio, sine ea perfectus non censetur, etiam in venditione.*
l.6.tit.5.p.5.& n.15.& 16.

7 *Scriptura ut sit necessaria ad contractum, sufficit de ea conventionem fieri, licèt non adjiciatur aliter non valere.*
l.contractus, C.de fide instrument.

8 *Contrahentes possunt à contractu discedere antequam fiat scriptura, quando de illa facienda conventum.*

9 *Obligari noluerunt contrahentes qui de scriptura facienda convenerunt antequam fieret.*
l.2.tit.16.lib.5. Recopil.

10 *Scripturam videntur requirere contrahentes quando etiam facta schedula incontinenti post contractum de scriptura convenerunt.*
l.cùm Silanianum, C. de his quibus ut indignis.
l.ex tempore ff.de milit.testam.
Voluntas enixa colligitur ex verbis duplicatis.
l.Balista 32.ff. ad SC. Trebell.

11 *Scripturam requiri vel non ultra contractûs naturam, pendet ex voluntate contrahentium.*

12 *Contractus in scriptis faciendos pendet ex conjecturis, vel consuetudine.*
Senatu regalis Patrimonii omnes contractus fiant cum scriptura.

13 *Civitatis rerum venditio per subhastationem & cum scriptura facienda.*
Rescripti Principis verba dictio & syllaba non debent esse inutilia.

14 *Voluntas Principis colligitur etiam ex actu invalido.*
l.in testamento ff.de fideicom.libert.
l.fin.ff.de rebus eorum.
l.Labeo, §.idem Tubero, ff. de suppellect. legat.
c.secundò requirit, de appellat.
c.fin.de verb.signific.
c.is autem 22.q.2.
l.si servus plurium.§ fin.ff.de leg.1.

15 *Opinio ex duobus contrariis quæ eligitur à lege, verior existimanda.*

16 *Legis casus ubi expressus, de eo amplius quærendum non est, nec dubitandum.*
l.ancillæ, C.de furtis.
Leges debent intelligi ut verba sonant.
l.multum interest, C.de solution.
l.dissentientis, C.de divortiis.
l.in prævaricationis, §.fin.ff. de prævaricatoribus.
l.illam, C.de collatio.
Authentica de non eligendo secundo nubente. §. optimum.

17 *Scriptura facienda ad valorem contractuum in Senatu regalis Patrimonii.*

18 *Ratihabitio contractûs inducitur, ne quis eo uteretur.*
l.quidam ex parte, ff.de eviction.

19 *Ratihabitio requirit eandem solemnitatem, quam actus.*
Ratihabitio tacita non impedit quin ex jure competenti agatur.
l.2.C.de rescind. vendit.

29 *Ratihabitio solum procedit in actu valido, non verò in actu nullo.*
c.examinata, de confirm.utili, vel inutili.

21 *Ratihabitionem induci eo quòd quis utatur contractu, non procedit quando contractus non est integer & perfectus.*

22 *Ratihabitio ut inducatur & operetur, & debet fieri à sciente, non ab ignorante qualitates contractûs.*

Princeps videtur ignorare facta & qualitates negotii, quia per ministros gerit causas sui patrimonii.

23 *l. cùm interdictum, C. arbitr. tutel.*

Utrùm, si conventio fiat inter fiscum & aliquem de venditione alicujus rei fiscalis, approbatione Senatus supremi regalis Patrimonii, eo tamen adjecto, ut fieret scriptura contractûs, perfectus censeri possit antequam scriptura conficiatur, solùm ex pacto & obligatione præcedente.

ET in hoc casu videri contractum validum esse, probatur, quia emptio & venditio solo consensu contrahitur, *l. consensu ff. de act. & obligat. l. 2. C. de contrah. empt.* ut neuter contrahentium possit ab emptione discedere. *l. sicut ab initio. ff. de act. & obligation. l. ab emptione*, ubi Bart. & Paulus Castrensis, *ff. de pactis*, & conducit distinctio quam in contractibus circa omnes casus fecit Gilkenius *in l. contractus, C. de fide instrum.*

2 Quid autem dicendum in contractibus qui ad substantiam scripturam non requirunt, quid in eis, qui nec ad substantiam, nec ad causæ probationem scripturam exigunt. Vel quid in contractibus, qui tantùm ad causam probationis scripturam desiderant, de quibus latè Joannes Faber *in § Instit. de emptione & venditione.* Didacus Perez *in l. 3. tit. 8. lib. 3. ordinamenti, col. 1. §. 54.* D. Covar. *cap. relatum, num. 9. de testamentis.* D. Menchaca *illustrium lib. 1. cap. 28.* Anton. Gomez *2. tom. variar. cap. 2. n. 17.* Menoch. *lib. 3. præs. 148.* Hugo Donellus *in d. l. contractus.* Fachin. *lib. 2. controversia. cap. 97.* Antonius Thesaurus *decis. 197.* Flores Diaz de Mena *in addit. ad Gamam decis. 107.* Felician. *de censibus tom. 2. lib. 3 cap. 4.* Azevedo *in l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopil.* Salazar *de usu & consuetudine, cap. 2. ex n. 11.* Parlador. *lib. 2. cap. 3. num. 47.* Hieronymus Cevallos latè *quæst. 90. & 91.* Ioannes Gutierres *lib. 3. practicarum q. 94.* Melchior Phæbos *decis. Lusit. 99.*

3 Ex quibus plures tenuerunt, etiamsi adjectum fuerit in contractu scripturam debere fieri: quando verò contractus solo consensu perficitur, ejus validitatem ex scriptura non pendere, sed ejus mentionem censeri adjectam ad faciliorem probationem, non verò ad substantiam, & fuit communis opinio Ioannis, qui tenuit, ut quamvis agatur à contrahentibus, ut scriptura fiat, non per hoc censetur fieri contractum in scriptis, nisi etiam addiderint contrahentes quòd celebretur in scriptis, & ante confectionem instrumenti non valeat contractus, & hanc tradit communem opinionem Angelus *in princip. Instit. de emptione & vendit.* Decius *lib. 3. cons. 340. num. 3.* Baldus & cæteri *in d. l. contractus.* Menchaca *de succes. creat. lib. 2. §. 11. n. 13. & §. 12. n. 47.*

Et facit opinio Accursii, Butrigarii, Saliceti & aliorum *in dict. l. contractus*, & ex Bartolo, Alexandro Alberico, Fulgosio, Socino seniori, Rubeo, Afflicto, Grato, Jacobino de sancto Georg. Tiberio Deciano, Bursato, Mantica, Matienzo, Gregorio Lopez & aliis innumeris probavit D. Castillo *lib. 3. controversia. cap. 26. num. 3.* qui moventur, nam qualitas scripturæ non debet mutare substantiam emptionis quæ nullam exigit scripturam ad sui perfectionem. 4

Idque magis suadetur, quia in hoc casu scriptis cõventio prædicta redacta fuit, etiamsi exigeretur fieri instrumentum venditionis, & adeò contractum omnino perfectum judicatum, ut pretium prædictæ venditionis à Principe consignaretur, ac perinde pretio recepto nulla major perfectio contractûs potest considerari, & cùm Princeps teneatur ad observantiam contractuum, ut notant omnes *in cap. 1. de probat.* & nos alibi latè probavimus, videtur omnino perfectus censeri contractum, & ex parte fisci adimplendum. 5

Sed in contrarium in hoc casu, ut contractus perfectus non censeatur in terminis emptionis, & venditionis, est textus *de jure regio in l. 6. tit. 5. part. 5.* dum tradit eis verbis, *compra y vendida se puede hazer en dos maneras. La una es con certa y la otra sin ella e la que se façe por carta, es, quando el comprador dize al vendedor quiero que sea de esta vendida carta fecha, e la vendida que de esta guisa es fecha maguer se avengan en el precio el comprador e vel vendedor no es acabada hasta que la carta sea fecha y otorgada porque antes de esto puede se arrepentir qualquier de ellos.*

Ex quibus videtur non esse necessarium contrahentes exprimere, ut non valeat contractus, nisi fiat scriptura, quia sufficit de ea conveniri, juxta prædicta verba, quæ apertè distinguere videntur duas venditiones, alia quæ fit solùm conventione, altera quæ ex charta perficitur, & tunc nisi ex ea venditionem non perfici, & sufficiat adjicere faciendam scripturam, ut est verior communis opinio Azonis *in summa ad titulum C. de fide instrum.* & Placentini *vers. in scriptis in d. l. contractus*, quæ est textus formalis pro ea sententia, quam tenuerunt *ibi* Doctores communiter, & gloss. *in princip. Instit. de empt. & venditione, vers. conficiuntur*, ubi Christophorus Porcus, *n. 14.* de communi testatur Decius *in l. pactum quod dotale, C. de pactis*, Barbatia *in rubrica, de emptione & venditione, n. 8.* Socinus *vol. 1. consil. 142. num. 9. & vol. 2. consil. 132. n. 3.* Covarr. *in cap. relatum, num. 9. de testam.* Montalvo *in d. l. 6. tit. 5. p. 5.* Boërius *decis. 48. n. 18. & decis. 283. n. 10.* 6

Et probat Cevallos *d. quæst. 91. num. 4.* ibi, *& sirectè inspiciatur Paulus ubi suprà, loquitur quando partes contraxerunt hoc actu, ut in scriptis contractus redigeretur per Notarium, in quo casu bene possunt contrahentes non facta scriptura à contractu discedere, etiamsi non dixerint contractum non valere,* & hoc tradit prædicta lex regia rectè intuenti, ut explicat Ioannes Gutierrez *lib. 3. practicarum, quæst. 24.* illis verbis: *Ecce igitur legem in tota sua contextura approbantem hanc secundam partem, quandoquidem solùm requirit quòd fiat mentio scripturæ fiendæ de illo contractu quoad hoc, ut ante celebrationem ipsius possit quilibet eorum pœnitere, absque eo quod sit necessarium addere, & quod aliter contractus non valeat, vel aliter de hoc constare, quia in dubio mentione facta scripturæ in ipso contractu, vel ante, hoc præsumuntur voluisse partes, & ita meritò Gregor. Lopez ibidem gloss. 1. in principio dicit, quod lex illa approbat opinionem hanc secundam Azonis, & sequentium.* 7

Et quamvis idem Gutierrez *d. q. 94. num. 20.* dubitet 9

tet de hac opinione quam ſuſtinemus, ex *l. partitæ*, quaſi ex *l.2.tit.16.lib.5.Recop.* quilibet poſſit obligari ut velit, de eo non dubitamus, ſed ſuſtinemus noluiſſe obligari contrahentes in hoc caſu, niſi fieret ſcriptura, cùm de ea facienda exprimerent, & ideo ipſe Gutierrez *d.q.94.n.21.* expreſsè nobis conſentit ex verbis, *ſi verò ex modo contrahendi colligeretur, expreſsè dicendo, quòd aliter contractus non valeret, vel ex conjecturis colligi poſſet; arbitrio tamen boni viri, partes omnino non habuiſſe pro abſoluto contractum ante confectionem ſcripturæ, tunc quidem liceret pœnitere, & procederet ſecunda illa communis opinio contraria, atque prædicta lex 6.tit.5. partit.5.* quia deficit deciſio *dictæ legis* 2. ejúſque ratio & eadem opinio, ut ſufficiat aliquem ex contrahentibus convenire, ſcripturam requiri, ut contractus in ſcriptis celebratus cenſeatur, tenuit D. Caſtillo *dict.cap.26. num.17.* ibi, *Ecce ubi prædicta ſecunda opinio expreſſis & apertis verbis confirmatur, & approbatur, & dum taxat requiritur inſtrumentum confici, mentionem fieri in contractu, hoc eſt, dici ſimpliciter ab aliquo ex contrahentibus, de contractu ipſo inſtrumentum conficiendum, ut poſſit ante ipſum inſtrumentum confectum quilibet eorum pœnitere, neque eſſe neceſſarium addere, & quòd aliter contractus non valeat, vel aliter de hoc conſtare.*

10 Et in terminis Melchior Phœbus *deciſ.99.num.3.* dum tradit reddens rationem hujus ſententiæ, ibi, *quia ubi contrahentes ſe retulerunt ad ſcripturam, videntur non habuiſſe contractum pro perfecto, niſi priùs ſit ſcriptura confecta, & completa, arg.l.cùm ad Salantanum, ad finem, C.de his quibus ut indignis, & facit reg.textus in l.ex eo tempore, ff.de militari teſtamento.* Et tunc videtur in ſcriptis velle contrahentes celebrare contractum quando incontinenti etiam ſchedula in ſcriptis facta, licèt in ea ſubſtantia contractus apponeretur; tamen actum & conventum fuit de facienda ſcriptura, & in hoc caſu duplicatis verbis de ea conficienda expreſſerunt, ideo enixa voluntas colligitur, *argum. l.Baliſta 32 ff.ad S C. Trebell.* Alex. *vol.7.conſil.61. num.2.* Surdus *conſil.73. num.64.* Tiberius Decianus *vol.1.conſil.2.num.157. & conſil.3.n.138.* Peregrinus *de jure fiſci, artic.49. num.28.* Mandoſius *conſil.22. n.4.* Simon de Pretis *de interpretatione ultim.volunt. lib.2.interpretatione 3.dubitat.1.ſolut.4.n.22.* Cenedo *canonicarum quæſt.20.n.20.* Gratian. *tom.3.diſcept. cap.558.n.10. & 31.*

11 Et ideo tradit Phœbos *ubi proximè. Denique contractus celebrari dicitur ita ut ſcriptura requiratur pro ſubſtantia, quando partes poſt contractum incontinenti conveniunt, ut de eo ſcriptura fiat.* Et *in n.9.* reprehendit Menochium qui exiſtimavit, id omne metiri oportere ex contractibus, an ex ſua natura ad perfectionem requirant ſcripturam, vel non, quia id potiùs ex voluntate contrahentium oportet regulari. Nota verba ibi, *in quo cavebis à Menochio de præſumpt.lib.3.præſumpt.148.num.2. & 4.qui totam vim ponit in natura contractuum; ſed manifeſtè fallitur, quia hoc magis conſiſtit in voluntate, & verbis expreſſis contrahentium, juxta veras reſolutiones, de quibus ſuprà.*

12 Præſertim, quia ex omnium ſententia utriuſque opinionis ſine dubio tunc contractum in ſcriptis fieri cenſendum eſt, quoties apertè conjecturæ fuerint, id voluiſſe contrahentes, aut quoties conſuetudo id ſuadet, ut ex Salicero, Aretino, Menochio, Gilkenio, Tuſcho & aliis probat D. Caſtillo *d. cap.26. n.16.* & cùm Senatus ſupremi regalis Patrimonii praxis inconcuſſa, & conſuetudo ſit, ut omnes venditiones fiſcales non aliter fiant, quàm niſi Princeps conſulatur, & quod decreverit poſtea in inſtrumentum publicum redigatur, unde ſpeciali decreto Regis, unus ex Secretariis qui ad hoc tantummodo Tabellionis munere fungitur, poteſt, ut hodie nobilis Ioannes de Otalora à ſecretis Regis noſtri in eodem Senatu Patrimonii, certum eſt ſcripturam neceſſariam in venditione rei fiſcalis.

Quemadmodum, ut tradit idem Caſtillo *d. n.26.* 13
quoties venditur res civitatis per ſubhaſtationem, multò magis quando res fiſcalis venditur, & quoties expreſsè adjectum eſt ſcripturam fieri debere, ídque Princeps in reſcripto quo tractatum confirmavit, expreſſit, & nulla dictio, aut ſyllaba debet dari in contractibus, maximè Principum, ſine myſterio operandi. Iaſon *in l.2.§ creditur, num.fin. & in l.fin.n.5 ff.ſi certum petatur, & in leg liber.homo, §.decem n.4.ff.de verb.oblig.* & multum ponderis & non otioſa reſcripti verba eſſe debent, juxta quæ notavit Hippolytus Riminaldus *lib.1. conſ.27.n.28.* Cacheranus *deciſ. Pedemontana 141.n.4.*

Et non ſolùm ex actu valido, ſed ex quocumque 14
etiam inutili voluntas Principis colligi poteſt *leg.ſi in teſtamento, ff.de fideicommiſſ.libert. leg.fin.ff.de rebus eorum.* Et utrobique Doctores, Bart. *in leg.2.§.teſtamento, circa medium, ff.quemadm.teſtam.aperiantur,* idem Bart. *in leg.gerit, col.5.verſ.circa ſecundum ſpeciale.ff.de adquir.hæredit.leg.Labeo.§ idem Tubero, ff. de ſupellectili legata.capit.ſecundò requirit.de appellat.capite fin. de verbor. ſignificat. cap. is autem 22. quæſt.2.* cum aliis, & ex Principis verbis qui reſcripto ſuo confirmavit tractatum, ita ut fieret ſcriptura, declaratur voluntas, ut abſque ea tractatus perfectus non cenſeretur, argument. *l ſi ſeruus plurium, §. fin ff. de legat.1. leg. penult. ff. de adimendis legatis.* Alex. *lib.5.conſ.169.colum.2.*

Id autem etſi ex contrariis opinionibus poſſet in 15
controverſiam adduci jure communi, tamen ex legibus partitarum conſtat, ex his duabus opinionibus illam confirmatam quæ fuit Azonis & Placentini, quæ jus fiſci favetur, videlicet ubi de ſcriptura mentio fit, cenſeri contractum in ſcriptis faciendum, etiamſi non adjiceretur, aliter non valere, & cùm Princeps videatur in ſcrinio pectoris Iura habere, videtur, etſi prædicta verba non adjecerit, eam opinionem elegiſſe, & aliam improbaſſe, ut ex Gregor. Lopez *in d.l.6.tit.5. part.5.* Menchaca, Covarr. Parladorio, Didaco Perez, Ioann. Gutierrez, D. Pichard. Lazarre, & Feliciano, id *dict.l.partitæ.* factum tradit D. Caſtillo *d.cap.26.n.17.* ſemperque opinio quam lex elegerit in puncto rationis, ut verior exiſtimanda, ut tradit Montalvus *in l.3. tit.10.lib.5.fori, in gloſſ.1.* & ut ante ſcripturam poſſint licitè contrahentes recedere, videndus Antonius Gomez *tom.2. variar.cap.2. n.17.* Albornoz *de contractibus, tit.9. cap.5.* Didacus Perez *in leg.2. tit.7. lib.5.ordinamenti, col.1.ad finem verſiculi, num quæritur,* & ejuſdem ſententiæ Hondedeum, Nattam, Butrigarium, Fulgoſium, Suarez, Afflictum, Riminaldum & alios innumeros retulit D. Caſtillo *dict. cap.26. num.9.*

Et cùm ex jure noſtro habeamus caſum expreſſum 16
legis, ideo de eo nulla erit juris dubitatio, juxta *l.ancillæ,* ibi, *Nulla juris quæſtio eſt.C.de furtis.* Et prout verba formalia dictæ legis partitæ diſponunt, intelligi oportet, & non aliter, *leg.multum intereſt.* ibi, *Quantum lectio probat. C.de ſolut.* ubi Baldus & Angelus. idem Bald. *in cap.venerabilem, de electione,* & validũ argumentum eſt, lege Regni cautum non eſt, ut contractus valeat, ſi non adjicitur: ut ſi aliter fiat, non valeat, quia ſufficit, ut non valeat ſine ſcriptura quando de ea facienda caveretur. *dict.leg.6.tit.5. part.5.* ergo dicendum eſt quòd dicta *l.partitæ,* non expreſsũ

nihil nocere,nec opponi posse,argument.*l.dissentientis,C.de divortiis,l.in prævaricationis, §.fin.ff.de prævaricatoribus,l.illam,C.de collat.Auth.de non eligendo secundo nubente.§.optimum.* latè Aymon Cravetta *lib.1.consil.90.n.2.*

17 Denique non obstant quæ contrà adducta,nam illa quæ respiciunt, sine scriptura posse sustineri contractum, satis animadvertimus quomodo sit accipiendum, & Iure Regni contrarium in nostro casu sine dubio admittendum, quando de scriptura facienda cavetur,tam ex natura rei,videlicet venditionis fiscalis, quàm ex praxi & stylo Consilii supremi regalis Patrimonii scripturam fieri oportere.

18 Majorem autem difficultatem habet illud quod objecimus *num.5.*videri factam fuisse ratihabitionem contractus antequam scriptura fieret, cùm Princeps pretium venditionis consignaret, quo casu sumitur conjectura, ut vellent contrahentes ante scripturam contractum perfectum censeri,ut ex Morotio & Feliciano recenset D.Castillo *d.cap.26.num.15.* hancque præcipuam conjecturam proponit, ex qua videatur contractum non esse necessarium redigi in scriptis,si eo quis utatur,& quia propter exactionem quæ ex aliquo contractu intentata ipsius ratihabitio inducitur. *l.quidam ex parte, ff. de evict.* Bald. *lib.3.consil.14.* Angel.*consil.151.*incipit,*Viso,col.fin.*Bart.*in l.Procurator la 2.oppositi.1.ff.rem ratam haberi.* Decius *in l. semper qui non prohibet,n.9.* Cagnol.*n.20. ff. de regul.Iuris.*

Sed tamen huic objectioni respondendum est.

19 *Primò*, nam casu quo indueretur ratihabitio, erit tacita,quæ non impedit agere, ut statim notavimus, nec est in se perfecta, ex quo eadem solemnitas requiritur in ratihabitione,quæ in ipso actu, Hippolytus *in rubrica C.de probat.fol.41.col.4.* Tiraquell. *de retractu,§.1.in gloss.10.n.84* ubi alios adducit,& Roman.*consil.12.col.fin.*

20 *Secundò*, quia licèt esset ratihabitio expressa, & confirmatio Regis nostri, ea non obstante agi potest remedio *legis 2.C.de rescind venditione*, de quo nos agimus, ut concludit Pinellus *in dict.l.2. part.2.numero 23.*

21 *Tertiò*, quia prædicta conclusio, dato quòd simpliciter esset vera,limitatur & procedit,quando actus qui debuit ratus haberi, esset validus, secus si nullus, ut hic;quia de actu nullo ratihabitio non potest fieri,ut per Bart.*in l.quod observari 1.oppositione, ff.de officio Proconf.*Decius *in d. l.semper, num.5.* Cinus & Baldus *in l.cùm antea, C.de arbitr.* Lanfrancus *tract. de arbitris,quæst.31.* Parisius *consil.24. num.156.lib.2.* & est communis *in cap. examinata, de confirm. utili, vel inutili*, & ante scripturam hic contractus perfectus non invenitur;igitur non operabitur ratihabitio, quia nihil invenit,in quo figat pedes,ut tradit Bart.de quo Cagnolus *in d.l.semper,n.24.*

22 *Quartò*, quia dicta regula ratihabitionis propter exactionem fallit, & non habet locum, quando res non est integra, ita Philippus Francus *in reg.ratihabitionem, num.5.in fine, de reg. juris in 6.*ex Bart.de quo *ibi* Sed hoc casu dato quòd esset contractus,non est integer,imò nec ex toto perfectus,ut dixi,ideo nihil obstabit ratihabitio.

23 *Quintò*,quia etsi ex actione daretur ratihabitio,illud procedit si fit à sciente,secus si ab ignorante, vel errante, quia ad ignorata non trahitur ratihabitio, Bart.& alii *in l.fin.C.de Episcopis & clericis, & in l. licet.ff.de judiciis,* & alii de quibus Cagnolus *in dict. l.semper,num 21.* & Panthaleon de Crema *in l.2. n. 135.vers.quod procedit,C.de rescind venditione*; sed in nostro facto & in Principe justa adest ignorantia, an sit contractus ex toto perfectus sine scriptura, de quo laborant Iurisperiti,& est quid facti,& qui negotium gerit per ministros, ut Rex noster habens amplum Patrimonium, plura ac diversa negotia, ex quibus & qualitate personæ præsumitur ignorãtia,ut per Calcaneum *consil.25. n.5.ad finem*, Robertum Maranta *in l.is potest,n.291.ff.de adquir.hæreditate,*non ergo ratihabitio ad id extendenda, maximè ex actu tacito.

Sextò, quia licèt ex eo Princeps approbasset fa- 24
ctum,non tamen videtur approbare qualitatem facti, scilicet,vendere,approbare videtur,non tamen qualitatem facti, ut sit perfectus contractus absque alia scriptura, quæ ad ejus validitatem requiritur, ita est textus *in l.cùm interdictum*, quem ibi ad hoc notant Cynus & Alber. *C.arbitr. tutelæ.* idem Albericus *in l.1.n.1. C.si major factus.*ut si induceretur ratihabitio ejus quod factum, videlicet ut velle vendere; tamen non inde colligitur perfectio contractûs,ut sine scriptura procedat, quando,ut in hoc casu,necessaria requiritur.

ALLEGATIO LXXXIX.

Augmentum rei datæ,quando concessum non videatur à Principe.

1 *Pertinere ad aliquem dicitur, non solùm quod suum est,sed quod esse potest.*
l.verbum illud 181. ff.de verb.signific.& numero 11.

2 *Dispositio quæ pendet ex voluntate concedentis, comprehendit etiam futurum.*
l.talis scriptura, §.ult. cùm l.seq.ff.de leg.1.& num.12.

3 *Decimarum exemptionis privilegium extenditur ad terras postea adquisitas.*
c.quia circa,de privilegiis,& n.13.
c.cùm aurum 20. ff. de auro & arg. legat. & n.14.& 16.
l.quidam 7.ff.de vino,tritico & oleo legato,& n.14.& 16.
l.forma,§.quemquam.ff.de censibus,& num.17. & 18.
cap.1.§.si quis de manso,tit. si de investit.fuerit controvers.& n.19.& 20.

4 *Officiorum concessione non comprehenduntur quæ de novo creata.*
l.Rutilia Polla 69. ff. de contrah. empt.& numero 6.
cap.ult.de sepultur.

5 *Clem.fin.de rescriptis.*
Argumentum valet de officio ad beneficium.

6 *Concessione regulariter solùm veniunt quæ ejus tempore extabant, non quæ de novo supervenium.*
l.damni 18.§ si is qui,ff.de damno infecto.
l.fin.§.1.de leg.2.& n.7.
l.si ita legatum 8. ff.de auro & arg.leg. & numero 10.
l.non modus 12.C.de servit.& aqua.
l.omnia privilegia, Cod.de Episcopis & clericis.

7 *Concessio nisi exprimat, non extenditur ad futura.*
Donatio omnium bonorum non comprehendit futura,nisi exprimantur.

l.fin.

l.fin.C.de pactis.
l.stipulatio hoc modo concepta,ff.de verb.oblig.

8 *Principis concessio, etiam si latissimam recipiat interpretationem, non operatur, nisi in eis quæ erant tempore concessionis.*
l.beneficium 3.de constit. Princip.
c.cùm dilecti 6.de donat.
Regalium concessio non operatur nisi eis, quæ ejus tempore solita exerceri, non ad noviter inventa.

9 *Concessio ad tempus præsens restringenda, quando aliàs esset magni præjudicii concedenti.*

10 *Privilegium non extenditur ad augmentum quod post concessionem factum.*

11 *Actionem qui ad rem habet, rem habere videtur.*
l.qui actionem,ff. de reg.juris.

12 *Verba præsentis temporis, vel præteriti, non comprehendunt futurum.*

13 *Argumentum de casu speciali sumi non potest,*
l.sunt personæ,ff.de relig.& sumpt.funer.

14 *c.cùm M.9.de constit.*
cap. dilectis 19. de præbend..
l.si servitus 22.ff.de servit.urban.
l.placet.ff.de liber.& posthum.

15 *l.si pluribus 45.ff. de leg.2.*
l.triticum 94.ff.de verb.oblig.
l.ita stipulatus 115.ff.eodem.

16 *Legatum si est conjuncta persona legatario, latiùs interpretatur.*
l.si servus plurium 53.§.ult.ff.de legat.1.
l.Aurelius 29. Titius testamento,ff.de liberation. legat.

17 *Reale jus comprehendit quod jure augmentum factum.*
l.si grege 22.ff.de legat.1.
l.peculium 67.ff.de legat.2.

18 *Realis concessio non restringitur ad personas, sed ad domos extenditur.*
l.una est via ff.de servit.rustic.prædio.
l.qui usumfructum,ff quib.mod.usufr.amitt.

19 *Augmentum latens differt ab extrinseco.*

20 *l.item si fundi,§.huic vicinus,ff.de usufruct.*
Augmentum non comprehenditur in quo est diversa ratio.
l.si finita 15.§. ex hoc edicto, ff de damno infecto.

21 *Feudi augmentum an novum feudum constituat.*

Princeps qui aliquod officium, vel privilegium concesit, quando videatur concedere augmentum quod post concessionem in ea re factum fuisset.

ETIAMSI pertinere ad aliquem dicatur non solùm quæ nostra sunt, sed quæ esse possunt. *l.verbum illud 181.ff. de verb. significat.* ex Alciato, Rebuffo, Fornerio, Gedeone, Socino, Menochio, Cravetta, Celso, Hugo, Mazollo, & Rolando, Sebastianus Nævius notavit ad eum textum.

2 Et quando dispositio pendet ex voluntate concedentis, tunc comprehenditur etiam futurum. *l. talis scriptura 30.§.ult.cum seq ff. de legat.1.* notat Bartol. *in l.si ita legatum, num.3.ff.de auro & argento leg.* & ex textu *in l.leges & constitutiones,C.de legibus, l.si in uno 17.ff.locati.* Castrensis *lib.1. cons.314.n.6.* Gratianus *4.tom.disceptat.608.n.14.* 3

Facit textus *in cap.quia circa, de privilegiis,* cum *ibi* communiter notatis ab Interpretibus, ubi privilegium exemptionis decimarum extenditur ad terras, quæ postea adquisitæ, & conducit text. *in l. cùm aurum 20.ff.de auro & arg.leg. l.quidã 7.ff.de vino, tritico & oleo legat.& l.forma.§.quamquam de censibus,* cum *ibi* notatis, & à Bart. *in l. Pater 6.n.4 ff.de servit.legat.*& text. *in cap.1.§.si quis de manso, tit.si de investitura fuerit controvers.* Ex quibus probatur augmentum concessione comprehendi, ex quo videtur dici posse omnia quæ accesserint officio, videri comprehendi, juxta quod actor contra regium Patrimonium in hoc casu intendebat.

Sed tamen aliter dicendum est, quippe in donatio- 4
ne, vel concessione officiorum, quamvis indefinita, vel generali, non comprehendi de novo creata, sed tantùm quæ fuerint tempore concessionis, ut in hoc casu magis inclinare videtur Affl.dis *lib.3.de constit. Neapolit.rubric.4.num.10.* Mieres *de majorat.1.part. q.10.n.144.* Cabedo *2.p decis.22. per tot.* max.mè *n.4.* ibi, *Quod verba generalia posita in donationibus non comprehendunt nisi officia quædam jam creata tempore donationis,& non de novo creata, per textum in l.Rutilia Polla 69.de contrah.emptione, & in cap. ultimo, de sepulturis,* & ex aliis juribus, quæ in idem expendit, & *n.7.* tradit pro Regis Patrimonio in casu illius decisionis pronunciatum.

Facit textus *in Clementina finali, de rescriptis,* ubi 5
Summus Pontifex Clemens Quintus approbat eandem sententiam circa beneficiorum collationem, *Quatenus,* inquit, *Litteras nostras super cõferendo tibi beneficio vacaturo directas ad beneficium, post datam earum creatum statuimus non extendi,* & argumentum valet de beneficiis, ad officia, ut post Bartolum & Lucam de Penna notarunt Palacios Rubios *in rubrica de donat. inter,n.6.* Rebuff.*2.tomo ad leges Gallicas, tract. ut beneficia ante vacationem, artic.1.gloss.2. pag.504.* Pinellus *in rubr. C. de rescind. venditione 1.p.cap.2.n.30.vers. ex eisdem.* Cabedo *2.p. decis.n.1.*& addenda ad sententiam *d. Clemen. fin.* quod ex Franco, Ancharrano, Staphileo, Menesio, Bruno, Afflicto, Mandosio, Valasco, & aliis Barbosa *in collectaneis d.Clementina,n.3.*

Secundò quia generaliter idem obtinet in quibus- 6
cumque concessionibus & dispositionibus, nam eis regulariter solùm continentur jura quæ fuerant tempore dispositionis, non futura, & quæ de novo superveniunt post concessionem, vel dispositionem *d.l.Rutilia Polla.l. in lege 77.ff. de contrahend. emptione. l. damni 18.§.si is qui,ff.de damno infecto, l.fin.§ 1. ff. de legat.2.l.si ita legatum 8.ff.de auro & argento legato, l.non modus 22.Cod. de servit. & aqua,* & ubique Bart & reliqui scribentes, *& cons.284.n.1.vol.2. & in l.omnia privilegia,n.3.C.de Episcopis, & clericis,* late Iason *in l si ex toto, à n.7 ff. de legat.1.* ubi *n.22.in fine,* statuit hanc opinionem pro veritate tenere & magis communem videri, & pluribus fundamentis exornant Albericus *in tract.de statut. q.116. num.1.cum seqq.* Petrus Antibol. *in tract. de muneribus 3.par.princip.§.4. à n.139.* & maximè *à n.144.* Carolus Ruinus *cons.111.n.17.lib.5.* Olascus *decis. Pedemont.91* ferè per totam. Petrus Surdus *consil. 27.num.6.& consil.127.n.43.lib.1. & consil.496. n.7. lib.4.* Cardinalis Tuschus *lit. P.conclus.735.n.1. cum seqq.* Stephanus Gratianus *disceptat. forens.tom.1. c.98.n.1.cùm seqq.*

Tertiò

7 *Tertiò*, nam etsi verbis universalibus dispositio, vel concessio fiat, si non adjicitur de tempore futuro, concessio solùm comprehendit res existentes tempore dispositionis, nec extenditur, vel porrigitur ad futuras. *d. leg. fin.* § 1. *ff. de legat.* 2, Bartolus *in d. leg. si ita legatum, n.* 4. *ff. de auro & argent. legat* Socinus junior omnino videndus, qui in puncto doctè, & præclarè loquitur, *vol.* 3. *consil.* 99. *per totum*, & maximè *n.* 5. Surdus *consil.* 27. *n.* 6. *& consil.* 313. *n.* 25. & alii quamplures, quibus subscribit Menochius *lib.* 4. *præsumptione* 127. *n.* 29. Gratianus 1. *tom. disceptationum forensium, cap.* 98. *n.* 8. & in donationibus, quamvis aliquis donet omnia sua bona, non comprehenduntur futura, nisi id exprimeretur, juxta notata per DD. *in l. fin. C. de pactis, & in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obligat.* Brunus *de augmento, conclus.* 16. *n.* 13. Azevedo *in l.* 8. *n.* 2. *tit.* 8. *lib.* 5. *Recop.* Gratian. *d. c.* 98. *num.* 21.

8 Et in concessionibus Principum, etiamsi recipiant latam interpretationem, *leg. beneficium* 3. *ff. de constit. Princip. cap. cùm dilecti* 6. *de donat.* ejus dispositionem non extendi nisi ad jura quæ competebant tempore concessionis, ut *suprà* notavimus, quibus addendus Covarr. *practicarum cap.* 1. *num.* 10. & multo fortiùs locum obtinebit in concessione Regalium; nam quamvis Princeps generaliter, & verbis universalibus concedat alicui omnia Regalia sibi coh rentia, solùm continentur quæ solita erant exerceri tempore concessionis, & non comprehenduntur de novo inventa. Thom. Grammaticus *tom.* 12. *n.* 13. Cumanus *consil.* 161. *a l finem*, Rolandus *volum.* 2. *consil.* 145. *& seq.* & in terminis concessionis factæ Regibus Galliæ, ex concordatis cum Sede Apostolica præsentandi Prælaturas suorum Regnorum, non extendi concessionem ad Ecclesias de novo erectas, ex Felino, & aliis probavit Rebuff. *in tractatu de regia ad Prælaturas nominatione.* § 1. *vers quòd si aliqua.*

9 *Quintò*, quia id sine dubio procedit quando agitur de magno & gravi præjudicio concedentis, Bartolus communiter receptus *in dict. leg. si ita legatum, n.* 4. Abbas *lib.* 2. *consil.* 103. *n.* 4. Surdus *decis.* 233. *n.* 23. Gratianus *dict. cap.* 98. *n.* 19. *&* 29. Tuschus *practicarum conclus. lit. D conclus.* 491. *n.* 4. vel quando futurum est ejus qualitatis quod à concedente prævideri non potuit, ex doctrina ejusdem Bartoli *in d. l. si ita legatum, n.* 4. ex traditis per Iasonem *in l. si ex toto, n.* 7. *ff. de legatis* 1. Osasc us *decis. Pedemont.* 92. *n.* 12. *cum seq.* Tiraquell. *in l. boves,* § *hoc sermone, limitatione* 25. *n.* 4. *ff. de verb. significat.*

10 Facit textus *in dict l. si ita legatum. ff. de auro & argento legato.* ibi, *Quia præsens tempus semper intelligitur si aliud comprehensum non sit*, & in terminis privilegii non extendi ad illud augmentum, quod in eo, in quo concessum factum fuit, tenuerunt Ioannes Andreas *in additionibus ad Speculatorem, tit. de censibus.* § *nunc videndum, in additione magna, columna penult.* Alex. *lib.* 2. *consil.* 178. *n.* 2. Tuschus *practic. lit. P. concl.* 732. *n.* 13. Baldus *lib.* 1. *cons.* 112. *n.* 4. Albericus *in leg. fin. n.* 3. *C. quæ res pignori obligari poss. & in tractatu de statutis quæst.* 116. *n.* 3. Petrus Antibolus *in tractat. de muneribus* 3. *part. principali* § 4. *num* 139. & maximè *à n.* 144. Romanus *in leg. quidam referunt. ff. de Iure Codicillor. & singulari* 503. Curtius junior *lib.* 3. *cons.* 277. *n.* 7. Menochius *lib.* 4. *præs.* 127. *n.* 16. *&* 17.

11 Nec obstant in contrarium adducta ex textu *in leg. verbum erit* 181. *de verb. significat* quia qui ex eo textu deducunt, nomine ejus quod pertinet, non solùm comprehendi jus & qualitas de præsenti, sed etiam futura, non rectè perceperunt sensum ejus textus, quia *ibi* non loquitur Iurisconsultus de jure futuro, & nondum competenti sed de jam nato & existenti, & competenti, non solùm potentialiter, sed actualiter de præsenti, ut rectè *ibi* interpretatur Accursius *in gloss. verb. possunt*, & ejus textus verus sensus est, verbum *pertinere*, quod latissimè patet, non solùm comprehendere res, quæ in nostro dominio sunt, vel quarum obtinemus possessionem, ut in principio tradit Iureconsultus, sed etiam ea quæ in nulla causa eorũ sunt, sed esse possunt; nam licèt earum dominium, & possessionẽ non habeamus, tamen habemus jus & actionem de præsenti, non de futuro, sed ex aliquo contractu qui præcessit, ut consequi possimus in judicio dominium & possessionem, & tunc rem habere videmur, ex *l. qui actionem. ff. de regul. juris*, & in hoc sensu qui verior est, intelligit dictam legem verbum *erit*, Rebuff. *in ejus scholiis, vers. tertio dicuntur*, unde colligit tribus modis res ad nos pertinere dici, ratione dominii, vel possessionis, vel etiam Iuris competentis. Doctores cõmuniter *in l. si quis intentione ambigua*, & præcipuè Castrens. *n.* 6. *ff. de judiciis, & in capite inter dilectos, de fide instrumentorum*, Marianus Socinus *vol.* 3. *cons.* 99. *n. fin.* Alex. *lib.* 6. *cons.* 75. *n.* 7. plures relati à Tascho *lit. P. concl.* 324. *n.* 1. *cum sequent.*

12 Textus verò *in l. talis scriptura.* § *ultimo, cum lege sequenti*, quæ in contrarium expensa, nihil ad rem facit, ut constat ex pluribus interpretationibus, quas ad eam tradiderunt Menoch. *cons.* 97. *n.* 79. *cum seqq.* Surdus *cons.* 27. *num.* 5. *&* 6. Gratianus *in dict. cap* 98. *n.* 1. *cum seqq.* & verba præsentis temporis, & multo magis temporis præteriti, non comprehendere tempus futurum, multis comprobat Menoch. *lib.* 4. *de præsumpt. præs.* 127. *per tot.* & maximè *n.* 6, ubi latè prosequitur materiam, & plenè examinat doctrinam & distinctiones Bartoli *in d. l. si ita legatum. ff. de auro & argento legato.*

13 Deinde textus *in dict. cap. quia, de privilegiis*, qui contrà adductus, nihil obstat, nam *ibi* est casus specialis, videlicet circa decimarum remissionem in favorem Religionis, quo casu singulari ratione comprehenduntur possessiones, quæ de novo adquisitæ in exemptione, juxta *l. sunt personæ, ff. de Religiosis & sumptibus funerum*, & ideo non potest argumentum desumi de casu illo speciali ad nostrum, in quo non fit latè interpretatio, sed stricta, ut notavit Cabedo 2. *p. decis.* 22. *n.* 5. & adducit Barbos. *in l. divortio.* § *quòd anno. n.* 17. *ff. solut. matr.* qui perperam contrariam sententiam sequutus, & pro nostra opinione pronuntiatum fuisse in favorem regii Procuratoris, tradit Cabedo *ibi*, & ex Butrio, Henrico Boic. Ancharrano, Socino, Alberro Bruno, Pinello, Dueñas Riccio, Valasco, Alex. Parisio, Bertazola, Natta, Bursato, Camillo Borello, & aliis pluribus prædictam sententiam *dict. cap. quia circa*, probavit Augustinus Barbosa *in collect. ejus textus n.* 5.

14 Quod verò pertinet ad textum *in l. cùm aurum* 40. *in principio. ff. de auro & argento legato, & in l. quidam* 7. *ff. de tritico, vino & oleo legato.* ex quibus probare intendunt, ex dispositione generali comprehendi futurum, ad quod referenda sunt etiam jura quæ contra objici possent, *cap. cùm M.* 9. *de constitut. cap. dilect.* 19. *de præbendis. l. si servitus* 22. *vers. quod si ff. de servit urban l. placet. ff. de liberis & posthum.* in quibus beneficia & lumina futura comprehenduntur, & posthumus qui postea natus institutione generali.

15 Sed nihil debent movere prædicta, quia eorum jurium sententia potiùs respicit quæstionem, de qua *in d. l. si pluribus* 45. *de legat.* 2. videlicet, utrùm indefinita æquipolleat universali, & tunc propter universitatem

omne

omne comprehenditur,& de ſententia *l.triticum* 94. *l.ita ſtipulatus* 115. *de verb.obligat.* an quoties diſpoſitione,vel conceſſione comprehenditur frumentum, oleum,vel quid ſimile. Ex his quæ conſiſtunt ponderе,numero,vel menſura, ſine expreſſione certæ quantitatis,an valeat diſpoſitio,vel vitietur propter incertitudinem.

16 Et *in d.l.cum aurum*,dubitatum fuit in legato auri vel argenti,an veniat omne ſive factum,vel infectum, & traditur omne venire propter pecuniam ſignatam, & in caſu dictæ legis quidem longè diverſa ratio eſt, ut conſtat ex his quæ tradiderunt Barrol.*in ead.l.n.1. & in dict.l.ita ſtipulatus*,*n.*4. ubi etiam Iaſon. *n.*14. & ideo ex diſpoſitione generali legatum latè interpretatur,quia legataria erat uxor,& conjuncta perſona,tunc enim ex charitate & conjunctione legatarii debemus pleniùs interpretari legatũ, ita ut oratio & conceſſio indefinita æquipolleat univerſali , & comprehendat omnia exiſtẽtia tempore conditi teſtamẽti, *l.ſi ſervus plurium* 53.*§.ultimo ff. de legatis* 1. *l.Aurelius* 29 *§.Titius teſtamento,ff.de liber.legat.*Rolandus *conſ.*16.*n.*38.*lib.*3. Natta *conſ.*296.*in fin. n.*6. *lib.*2.Mantica *de conject.ultim.volunt.lib.*6. *titulo* 11. *num.*23.Gratianus *diſcept. forenſ. cap.*70. *num.*6. *& ſequent.*Sed tamen id nihil pertinet ad noſtram quæſtionem,quippe quamvis legatum fiat conjunctæ perſonæ,non ideo tamen futura comprehenduntur , ut ex Caſtrenſi,Cagnolo,& aliis probat Menoch.*d.præſ.* 117.*n.*18.Gratian. *d.c.*98.*n.*30.

17 Rurſus quod expendimus contrà ex text. *in l.forma*,*§.quamquam.ff.de cenſibus* , ubi immunitas non ſolùm præſentibus , ſed etiam futuris & ſucceſſoribus,eorum quibus conceſſa competit,valde diſſimile eſt, quia quando non perſonis ſolùm , ſed ratione loci immunitas conceditur , tunc aucto populo , vel deficientibus qui tunc incolæ erant,extendi oportet, quia realis conceſſio id neceſſariò exigit:quemadmodum in grege,vel peculio legato , quia non reſpectu cujuſque ſpeciei,vel rei diſpoſitio fit , ſed ratione rei: ita omnis diſpoſitio realis neceſſariò debet includere augmentum:ſicut aucto peculio , vel grege quod accreverit,diſpoſitione continebitur, argum. *l.ſi grege* 22.*ff.d.l.peculium* 67.*ff. de legat.*2. Bart.*in d.l.ſi ita legatum*,*n.*4.*& in l.ult §.*1.*n.*2.*de leg*2. Alex. *lib.*2. *conſ.*178.*n.*10.Menoch.*præſumpt.* 127.*n.*26. Brunus *de augmento concluſ.*15.*n.*3.*cum ſequent.*

18 Et conceſſio realis non reſtringitur ad perſonas,ſed ad omnes extenditur,qui poſtea ſupervenerint ex tacita voluntate concedentis, notant communiter Doctores *in d.l. forma*,*§.quamqã.* Bart. *in l.pater* 6.*n.*4. *cum ſeqq.ff.de ſervit.legat.* Guido Papæ *q.*489.*per totam* , & ad interpretationem doctrinæ Baldi tradit Covar.*practicarum c.*2.*n.*1 *verſ. caterum*,& in præſcriptione juris realis, ex Bart. & aliis pluribus, notavit D. Molina *lib.*2.*de primog cap.*6.*n.*16. *cum ſequent.*& ex *l.una eſt via,ff. de ſervit.ruſtic. prædior.l. is qui uſufructu meo ff.quibus modis uſusfruct. amitt.* Panormit.Romano,Peregrino,Cancerio,Surdo,Brunore à Sole Marta,Cravetta & aliis confirmat additio ad Molinam *d.num.*16. & videnda quæ ego notavi *in deciſ.*31.*Granatenſi* , *per totam*,quando dicatur jus reale ; verùm id quantum differat à noſtro caſu apertum eſt.

19 Denique quod objectum eſt ex *cap.*1.*§.ſi quis de manſo,tit.ſi de inveſtit. feud. fuerit controverſ.* unde volunt inducere,augmentum cedere debere conceſſioni,quia ſi dominus feudi non reſervavit augmentum,& illud poſſidet vaſſallus, etiamſi fuerit extrinſecum , ei adquiritur , quippe ille textus non loquitur de augmento , de quo noſtra diſceptatio , id eſt, quando aliquis,qui obtinet officium, vel privilegiũ, illud extendit,vel auget,aut ipſe Princeps,qui conceſſit aliquid ei rei, adjungat aliquid ex quo augeatur, quod longè diverſum eſt ab his quæ natura,vel caſu augeantur,ut loquitur textus *in d.§. ſi quis de manſo*, & notant *ibi* gloſſa & Doctores ,& maximè Bald. *n.*3.Roſenthal. *ad feuda c.*10.*concl.* 44. *n.*22. *& ſequent.*Trentacinq. *lib.*1.*var.reſol.*1. *de conſuetudine*, *n.*9 *verſ.huic rationi.*

Et in eo textu traditur accedere *omne incrementum*, 20 ut comprehenditur tam latens, quàm patens, de quibus *in l.item ſi fundi*,*§ huic vicinus.ff.de uſufructu*,& hoc procedit , niſi diverſa & valde diſſimilis cauſa militet in augmento , juxta notata per textum *ibi in l.ſi finita* 15.*§.ex hoc edicto*,*ff.de damno infecto.*Bart. *in l.damni infecti*,*§ ſi is qui*,*n.*4.*ff.eodem.*Brunus *tract.de augmento*, *concluſ.*5.*n.*23. *& ſeqq.* quia tunc non dicitur propriè augmentum. Sixtinus *de Regal. lib.*2.*cap.*6.*n.*29.30.& circa feudum,de quo loquitur *d.§.ſi quis de manſo*,apparet *ibi*, vaſallum caviſſe de omni augmento,ut conſtat verbis textus,ibi,*& dixerit quòd omnè incrementum pertineat ad eum per inveſtituram*,& regulari debet augmentum juxta naturam rei cui adhæret. *l.etiam.*ubi Bart.& Bald. *C.de jure dotium.l.inter ſocerum. §. cùm inter. ff. de pactis dotalibus.* Surdus *deciſ.*87.*n.*11.

De feudi augmento,an novum feudum , vel idem 21 cenſeatur,vide Affli&tum *in conſtit.Neapolit. lib.*1.*rubrica* 71.*de ordin. judic. pag.*145. *n.*12. ex Decio & aliis Cæſar Urſillus *in annotat. ad Afflict.deciſ.* 122. *n.*7. Mieres *de majorat.*3. *part.q.* 8.*num.*50. Balzar. *cap.unico*,*n.*7.*de feudis*, non habente propriam naturam,& facit gloſſ. *verb.manent.in l. peculium* 4.*§. ſi are alieno,ff.de pecul.*& addendi plures,quos congerit Tiraq.*de retract. lignag.§.*32. *gloſſ.unica*,*n.*29.

ALLEGATIO XC.

De jure tertii , eo non citato , per modum gubernationis decerni non poteſt.

1 *Citari debet is,ad quem jus in cauſa pertinet.*
*l.*1.*§.denunciari.ff.de ventre inſpiciendo.*
l.ex contractu.ff.de re judicat.
l.de unoquoque.ff eodem.
l.ſi patroni§ fin ff.ad SC.Trebell.

2 *Citandi ſunt illi ad quos acceſſoriè res pertinet.*
§.legatarii.Inſtit.de teſtam.
l.ſi ſuperatus 3.*verſ. atquin ff. de pignoribus.*

3 *Exceptiones ejus qui ſe liti oppoſuit , diſcutiendæ, nec ex gubernatione rei decidenda.*
l.ſi perluſorio.ff. de appell.
l.ab executore §.alio.ff.eod.
l.ſi ſuſpecta ff.de inofficioſ. teſtam.
l.venditor ff.de judiciis.
l.Paulus.ff.de procurat.
l.ſi pariter.ff.de liber.cauſ.
*c.ult.ut lite pendente,lib.*6.
*c.*2.*de procurat.eod.libro.*
*c.*1.*de electione,lib.*6.
c.ut circa,eodem.
Clement. conſtitutionem,de electione.
*l.*4.*&* 7.*tit.*23.*p.*3.

4 *Parochiani & quilibet eorum habent jus agendi pro Eccleſia propinquiori.*
*Concil.Trid.ſeſſ.*21.*c.*7.

cap.plebs,distinct.63.
c.filius 31. 16.q.7.
c.eum inter 16.de electione.

5 *Causæ quæ de plano poterant expediri, sunt leviora, & in quibus periculum in mora.*
l.nec quidquam,§.poterit de plano ff. de officio Proconſ.& legati.

6 *Levato velo procedere, idem quod ſummariè & & de plano.*
l.de ſummerſis,C.de naufragio,lib.11.

7 *c.conquerente,de reſtit.ſpoliato.*
Cauſæ cognitionem quæ requirunt,non poſſunt expediri per libellum.
l.nec quidquam. §. ubi decretum, ff. de officio Proconſ.

8 *Iuriſdictio voluntaria tranſit in contentioſam, ubi vertitur partis præjudicium ut ſic cauſæ cognitio neceſſaria.*

9 *Citandus an ſit, vel audiendus qui liti ſe obtulit, cujus nullum jus apparet.*
l.emptorem 12.in principio,ff.de act. empt.

10 *Citandus eſt ille,de quo apparet nullam habere defenſionem.*
c.3.Geneſis.
c.licèt Epiſcopus,de præbendis,lib.6.

11 *Clement. ſæpe,de re judicat.*

12 *c.unico,de exceſſib. Prælator.*

13 *Gubernationis prætextus non admittendus in cauſis juſtitiæ.*
Cornelius Tacitus explicatur.
Praxis Senatus ſupremi Caſtellæ, ut cùm aliqua cauſa in Aula Regiminis tractatur, debeat ad juſtitiam remitti.ſi aliquis petierit ex litigatoribus pro ſuo intereſſe.

An ratione gubernationis procedi poſsit circa ſuppreſsionem Eccleſiæ,quam patronus fundavit, quia Parochia,in cujus territorio erecta, dicebat ſine permiſſu Eccleſiam conſtructam, & ideo abſque mora judicii ex gubernatione ſtatim eſſe diruendam.

IN hoc caſu patrono petitionis copia data actis diſcuſſis, exiſtimavi non poſſe in eis quæ reſpiciunt jus tertii, eo non citato, nec audito, aliquid prætextu gubernationis, decerni, quia ubi conſtat negotium ſpecialiter aliquem attingere, & ad eum pertinere, debet Iudex ex officio jubere citationem ejus fieri,ex praxi recepta *l.1.§.denunciari,ff.de ventre inſpiciendo l.ex contractu, l. de unoquoque,ff.de re judicata,l.ſi patroni.§.fin.ff.ad SC. Trebell.cap.cùm olim,de teſtibus, cap.1.de cauſa poſſeſſio.& propriet.* ubi in ejus collectaneis Auguſtinus Barboſa innumeros congeſſit.

2 Et quando non eſſet adeò manifeſtum, & directum jus patroni,& Rectoris Eccleſiæ,vel aliorum, qui ejus redditibus aluntur, ſed ſolùm acceſſoriè,& in conſequentiam, aliquid juris ad illos pertinere poſſet, neceſsariò citandi erant in principio judicii ad ejus validitatem,argum.§.*legatarii,Inſtit.de teſtamen. l.ſi ſuperatus 3.verſ. atquin.ff.de pignoribus*, quia ad judicium citari debent illi,qui lædi poſſunt ut in legatariis & creditoribus tradit Gratianus *tom.4.diſcept.c.767. num.39. & tom.5.cap.1000. n.13.* Iſernia, Afflictis, Curtius, Alvarotus & Decius, quos refert Covarr. *practic.c.13.n.6.* quamvis ille contrà verius cenſeat, & probat Barboſa *ubi proximè,n.12.*

Præſertim,cùm prædicti ſe liti obtulerint,quo caſu non debet ex gubernatione procedi, ſed neceſſariò 3
audiri oportet eorum exceptiones ex *l. ſi perluſorio, l.ab executore.§.alio,ff.de appellat. l.ſi ſuſpecta, ff. de inofficioſ.teſtament. venditor.ff.de judiciis,l.Paulus,ff. de procurat.l.ſi pariter,ff.de liber.cauſa, cap.ultimo, ut lite pendente in 6.cap.2. de procurat.eodem libro,c.1. cap.ut circa,de electione,eodem lib.6.Clement. Conſtitutionem,de electione.l.4.& 7 tit.23.partit.3.* ubi omnes gloſſæ. Bartol. *in l.2 § hoc interdictum, num.1. ff.ne quid in loco publico* Felinus *in capite exhibita, de judiciis.* Covarruv. *practicar. cap.13. num.2. & cap.15.in Princip.* D Lara *in compendio vitæ hominis, cap.8.n.6*

Deinde id magis confirmatur,quia non ſolùm pa- 4
tronus,& Miniſtri Eccleſiæ, qui ex ea aluntur, cenſentur habere jus in hac cauſa, ſed quilibet vicini quibus utile ſit propinquiores Eccleſiæ fuiſſe,ut probatur Concilio Tridentino *ſeſſ.21.cap.7.* ibi,*aut illorũ defectus Parochianus.* Abbas *in c.de his, de Eccleſiis ædificandis,cap.plebs,diſtinctione 63.* eis verbis,*Ex omnibus ſæpe dicti loci Parochiis Presbyteros,Diaconos & univerſam turbam.* gloſſa *cap.filiis 31.16.q.7. verb.denuncient.* ibi, *imò quilibet qui eſt,de ſua plebe,* Gloſſa *in cap.conſtitutum 60.61.quæſt.1.verb. conditoribus*, ibi, *ſimili ratione videtur quòd quilibet de populo,quia publicè intereſt,ne res Eccleſiæ malè tractentur,* Gloſſa notabilis *in cap.ut circa,de electione in 6.verb.aliqui,* ibi, *Quorum intereſt,ut quia Canonici Parochiani,vel patroni,* juncto Gregor.Lopez *gloſſ.3. in l.11.titulo 10.partit.1.* & quod ex Ripa, Panormit. Beroio,Capella Toloſana & aliis notavit D. Salgado *de Regia protectione 3.part.cap.5. n.4.* ex quibus Barboſa *de officio Epiſcopi,alleg.64. n.6.* facit argumentum ab ſpeciali textus *in cap. cùm inter 16. de electione,* ibi, *niſi quorum intereſt, audiri non ſoleant appellantes,* quaſi audiendi illi, quibus jus eſſe poteſt in cauſa.

Ulteriùs hæc cauſa,in qua tot perſonarum intereſ- 5
ſe vertitur,non eſt ejus qualitatis, ut poſſit per modũ gubernationis ſine judicio de plano expediri, juxta leg. *ne quidquam,§.peteret de plano,ff.de officio Proconſulis,& legati,* nam id locum habebat in leviſſimis negotiis,ut in exemplis ejus textus,videlicet emendare libertum qui patrono non obſequitur,filium à patre oblatum terrere, & ſimilia, in quibus periculum eſſet in mora,juxta quod Oroſius & Corraſius in eo textu notarunt,& quod ex pluribus bonæ notæ Authoribus,Tacito, Livio, Aſconio, Seneca, Terentio, Plauto, & aliis, notavit Rævardus *lib.ſingulari pro Triboniano,capit.7. & 8.* quibus adde plura quæ ſuprà notavimus.

Et hoc ſimiliter reſpicit ut de plano expediatur, quod celeritatem exigebat,& periculum erat in mora, ut reſtitueretur dominis quidquid ex naufragio navium mare ad littus expelleret, in quo caſu *in leg.de ſummerſis,C. de naufragio, lib.11.* jubetur; *ut levato velo,* iſtæ cauſæ cognoſcantur, quod idem eſt, quaſi extaret apertum, & patens Iudicis tribunal, ſolebant enim velis quibuſdam januæ tribunali cooperiri,quæ jubebant levari Iudices,ut paterent omnibus quando volebant de plano,breviter & ſummariè cauſas expedire,ut explicat Cujacius *in d.leg.de ſummerſis,* cum Stephano, Plauto, Æſchylo & Divo Auguſtino, Gothofredus *in notis ejus textus.* Politus *in Hiſtoria fori Romani.*

Romani, junctis corollariis & additionibus Brodæi *lib. 1. cap. 5.* ex Plinio & Divo Basilio Annæus Robertus *lib. 1. rerum judicatarum, cap. 10. ad finem*, meliùs & latiùs ex Lipsio *in notis ad Annales Taciti*, cum Platea, Alciato Suetonio, Lampridio, Clemente Romano, Baronio & aliis Pater Roias, *lib. 5 singular. locor. c. 5.*

7 Sed in his casibus, etiamsi summariè procederetur, adhuc aliqualis causę cognitio adhibebatur, ideo multò meliùs in nostra quæstione Senatus non debet procedere absque eo quòd illorum quorum interest citatio procedat, ne dici possit quod Pontifex Archiepiscopo Cantuarensi in terminis, qui ab Ecclesia VVestorensi clericum ejecerat, *in cap. conquerente 7. de restitutione spoliatorum*, ibi, *sine judicio spoliati*, & cùm necessariò causæ cognitio præcedere debebat, non potest ad petitionem partis expediri, ut traditur *in l. ne quidquam, §. ubi directum, de officio Proconsulis omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt*, quod accipiendum est, ut ad simplicem & solam libelli oblationem non possint decerni quæ causæ cognitionem requirunt; quemadmodum quæ apud nos dicimus expediti *pro provision*, quod potest respicere vel gubernationem, aut injungere legum observantiam, vel alia facilis expeditionis, ut notavit, ita illa verba accipiens, Parladorus *lib. 2. rer. quotidian. c. fin. 5. p. §. 2. n. 2.*

8 At verò quando apparet jus partis, ut in hoc casu Patroni & aliorum, quos expressimus, non poterit sine judiciali discussione causa terminari, nam etiamsi voluntaria jurisdictio exerceatur, cùm tamen consideretur interesse tertii, mutatur in jurisdictionem cõtentiosam, quia tunc non potest jurisdictio voluntaria exerceri, nec censeri ubi interponitur partis præjudicium. *l. 2. verb. contentiosam ff. de officio Proconsulis*, & *ibi* Bartolus, & Baldus *n. 3.* Covarr. *lib. 3. variar. cap. 20. n. 8.* Maranta *de ordine judiciorum 4. part. dist. 18.* Cancerius *variarum 2. part. cap. 2. num. 215.* Thomas Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 19. num. 7.* Fontanella *de pactis nuptialibus, tom. 4. claus. 4. gloss. 10. p. 1. n. 108.* & ideo, quia id pertinet ad contentiosam jurisdictionem, ubi tertii præjudicium versatur & liti se opponit; causæ cognitio necessariò adhibenda. Innocent. *in cap. fin. de præbendis, & in cap. proposuit, de concess præbend.* Panormit. *in cap. fin. de præscript. n. 12.* ubi Felinus *n. 25. & 27.* & *ibi* Imola *n. 9.* Flores de Mena *lib. 9. variar. q. 4. n. 10. & 22.* Salgado *de Regia protectione 2. p. c. 13. n. 56.*

9 Nec defendi potest in hoc casu Senatum per modum gubernationis procedere, non auditis partibus, nec lite cum causæ cognitione decisa, quia cùm manifestum esset non posse Ecclesiam à Patrono ædificari, sine licentia & consensu supremi Senatus, cùm eam non exhibeat Patronus, frustrà citandus, cùm appareat nullam habere defensionem, ex illorum sententia, qui tenuerunt citationem posse omitti, quando constat nullum jus esse ejus qui citandus, *argum. leg. emptorem 12. in princip. de act. empt.* & eorum quæ tradit Alex. *in l. non solùm, §. merte, num. 47.* de novi operis nunciatione.

10 Id enim parum urget, quippe Deus etiamsi sciret Adamum nullam habere peccati excusationem, in paradiso illum vocavit, velut in citationem, ut causam redderet inobedientiæ, *Genesis cap. 3.* & facit text. *in cap. licèt Episcopus, de præbendis, lib. 6.* ubi quamvis certum esset ei cui collatum erat beneficium cum animarum cura, & ideo certissimum ex juris traditionibus, primum quod habuerat, cum simili cura retinere non posse; & tamen tradit Pontifex ibi, *Illum tamen cui contulerit, non debebit, te non vocato (cùm tibi forsan jus possit competere retinendi) in possessionem ipsius inducere corporalem.* Et quamvis ipsi judici liqueat aliquem non habere defensionem, tamen non debet procedere ad causæ decisionem sine illius citatione, de cujus præjudicio tractatur, ex glossa *in cap. cùm dilectis filiis, verb. inducenda, de purgat. canonic.* ubi ad hoc refert expressa jura, resolvit Bellonus *decis. Genuensi 104. n. 19.* Vigelius *decis. 6. centuria 6.*

Et quamvis appareat venditorem nullum jus, nèc 11
defensionem habere, in quo casu loquuntur qui ex *d. l. emptorem 12. ff. de act. empt.* citationem non esse necessariam tenuerunt (quamvis eo textu non probetur,) adhuc tamen citationem præcedere oportere, probarunt Socinus *in l. 2. § fin. n. 15. ff. solut. matrimonio*, ubi Alciatus *n. 29.* Rebuffus *3. tom. ad leges Gallicas, tit. de dilationibus. art. 5 gloss. unica, n. 37.* & diversè loquuntur qui citationem excludere volebat, ut constat ex traditis ab Antonio Gabriele *lib. 2. communium, tit. de citatione, conclus. 1. n. 3.* Carolus Ruinus *vol. 5. consil. 31. n. 1.* Cepolla *Tolosana de. 440.* & probatur expresse ex textu *in Clement. sæpè, de re judicata.* ubi cùm Imperator Henricus procederet contra Robertum, Siciliæ Regem tanquam ejus feudatarium, & publicè constaret rebellem Imperatori fuisse; tamen Pontifex Clemens V. tradit nullius roboris esse sententiam, quia Rex citatus non fuerat. Et nota verba, *quia ejusmodi sententia non à discretione matre virtutum, sed à noverca justitia voluntaria, scilicet judicantis præcipitatione processit.*

Quæ præcipitatio fortassis in his casibus interve- 12
nire posset, si solùm ex gubernatione, non adhibita plena causæ cognitione res à Senatu decerneretur, quia semper in casibus similibus solent aliarum Ecclesiarum Rectores nimis instare, importunè insistere, judices vexantes, scandala excitando, ut inde nimis abruptè procedere impellerent & cogerent, juxta quod traditur *in capite unico, de excessibus Prælatorum* ibi, *Diversa scandala quandoque proveniant, & diversos clamores ad Sedem Apostolicam referantur*, & ut explicat *gloss. 1.* in eo textu eis verbis, *Insurgebant magna scandala inter Rectores Ecclesiarum, Parochialium, & ipsos Mẽdicantes, ideo supplicatum fuit domino Papæ, ut de remedio dignaretur providere opportuno qui providit, ut sequitur.* Et continuò in his casibus esse scandala, notarunt in eo textu Ioannes Andreas, ubi Anchar. *n. 1.* Dominicus de sancto Geminiano *n. 1.* Flavius Cherubinus *in compendio Bullarum tom. 3. Bulla 99. fol. 57. pag. 1.* Barbosa *de officio Episcopi, allegat. 26. n. 1.* Hæc igitur scandala, quæ solent inter se litigatores in his casibus excitare non debent judicio miscere, ut in eo sine causæ cognitione solùm Regiminis prætextu, sine ordine judiciali, procedatur.

Denique quia valdè periculosum est in causis justi- 13
tiæ, gubernationis prætextum, vel rationem status miscere, maximè ubi versatur præjudicium tertii, in quo; Neronem reprehendit Cornelius Tacitus, nam cùm vellet contra Vestinum procedere, & nullam justitiæ causam inveniret, regiminis prætextu usus fuit, ut constat *lib. 15. Annalium*, eis verbis, *Igitur non crimine, non accusatore existente, quia speciem justitiæ induere non poterat, ad vim dominationis cõversus.* Et quod idem Cornel. Tacitus *lib. 1. Historiarum*, tradit adversùs Titianum, & Proculum ibi, *Titianus, & Proculus, ubi consiliis vincerentur, ad jus Imperii transibant.* Et ex Purpurato, & aliis Cassaneus. *In catalog. gloriæ mundi 7. part. considerat. 3. vers. octavum*, reprobat opinionem eorum, qui tenuerunt adversùs leges posse judicari regiminis prætextu, quia nunquã ex eo debet justitia & partium jus violari, & ita

judices moner hoc periculum vitare Bobadilla *lib.2. Politicæ,cap.2.num.82.*& rectiùs probatur praxi ſupremi Senatus Caſtellæ; nam quando in aula Gubernationis aliqua pendet quæſtio, ſi quis ſe offerat quaſi ejus intereſſe oſtendens,& petierit ad juſtitiam ejus cauſæ diſcuſſionem remitti, ſtatim à Gubernatione abdicatur,& ad juſtitiæ Aulam quæſtio diſceptanda tranſmittitur, ubi auditis partibus cum cauſæ cognitione res decidatur.

ALLEGAT. XCI.

De Subreptione, & Obreptione.

1 *Obreptio reſpicit verum tacere.*
l.ſed etſi 10.§.patronum,ff.de in jus voc.
Subreptio continet falſum exprimere.
Reſcripta & privilegia annullantur obreptione vel ſubreptione.
c.ſuper litteris,de reſcriptis,& n.5.
c.poſtulaſti,eodem,& n.5.& 8.
c.ſi motu proprio 23.de præb.lib.6.
c.2.de filiis Presbyter. eod.lib.& n.4.
l.2.Cod.ſi contra jus, vel utilitatem publicam.
l etſi legibus. C.eodem,& n.15.
l.fin. C. de his qui à non domino.

2 *l.idem Vlpianus,ff.de excuſat.tuto.*
l.ſi quis obrepſerit.ad leg.Cornel. de falſis.
cap.ad audientiam,de reſcriptis.

3 *Reſcriptum etiam ex motu proprio & certa ſcientia annullatur obreptione & ſubreptione.*

4 *Subreptio in partem annullat totum reſcriptum.*
cap.1.& 2. de filiis Presbyterorum.
cap.dudum,de privileg. lib.6.
cap fin.de filiis Presbyteror.eodem lib.
l.cùm tale §.falſa de condit. & demonſtr.

5 *Subreptio conſideratur non ſolùm quando tacetur quod poterat conceſſionem impedire, ſed etiam quod difficilem conceſſionem reddere.*

6 *Subreptitia privilegia cenſentur ob diminutionem juris alterius.*
l.nec damnoſa,C.de precib. Imper.offer.
Princeps non videtur velle tertio præjudicare.
l.2.§ ſi quis à Principe.& §.Medico,ff.ne quid in loco publico,& n.19.
l.3. de bonis libert.
l.1.§.item Labeo.familiæ erciſcundæ.
l.ex facto,in princ.ff.de vulgari.

7 *Subreptio ut excludatur, facienda eſt relatio de quacumque re minima.*
cap.cæterùm, de reſcriptis.

8 *Subreptionem inducit non ſolùm omiſſio cauſæ finalis, ſed etiam impulſivæ.*

9 *Relatio fieri debet explicitè ut evitetur ſubreptio.*
cap.dilectus filius 26.de reſcriptis.
l.ultim.adfinem,C.de dot.promiſſ.

10 *Relatio ſub involucro verborum,& confuſa, non tollit ſubreptionem.*

11 *Subreptio ut excludatur juris tertii mentio facienda.*
cap.ſi proponente,de præb. lib.6.
cap ſi motu proprio,eodem tit.
cap.in noſtra,de reſcriptis.
l.ea quæ commendandi 43.de contrah. emptione.
l.1 §.de ædilitio edicto.

12 *Subreptio etiam redit ſi juſtum fuerit conceſſum.*

13 *Subreptio etiam ex ignorantia facti alieni annullat reſcriptum.*
c.ſi ſuper gratia,de offic.deleg. in 6.

14 *Gratia non aſſumit vires ex narratione ſupplicantis,ſed ex voluntate concedentis.*
Subreptio per ignorantiam,non vitiat totum reſcriptum,ut ſi fiat per dolum.

15 *Dolus eſt qui licèt non exprimat falſum, tacet veritatem,quam non potuit ignorare.*
cap.ſedes,de reſcriptis,& n.16.

16 *Subreptio in totum annullat reſcriptum.*
Verbi penitùs *ſignificatio.*

17 *Qualitates omnes ad impetrationem exprimendæ.*
cap.ſuſceptum,de reſcriptis,lib.6.
l.ex ea 121.§.in inſulam,ff.de verb.obl.

18 *Gratia ex qua tertio jus quæſitum, habet clauſulas derogatorias ad ſequentes gratias.*
l.fin.C.de locat.prædior.civil.lib.11.
Derogatoria clauſula expreſsè revocanda.
l.ſi quis in principio,ff.de leg.3.

19 *Princeps non poteſt jus tertio quæſitum tollere.*
l.Titius puerum.ff.de obſeq. à liber.
cap quamvis,de reſcriptis,lib.6.
c.ſi propter,eodem tit.& lib.
c.ſuper eo,ff.de offic delegat.

20 *Subreptio cauſatur præcedente, prima gratia; quamvis qui obtinuit,in ejus executione fuerit negligens.*
c.conſtitutus 29.de reſcriptis.
c.gratia,de reſcriptis,lib.6.
c.ſi eo tempore,eod.tit.& lib.

21 *Subreptio nullam ſecundam gratiam reddit circa eandem rem.*
l.quod ab initio, ff.de reg.juris.
c.auditis,de electione.

22 *Clauſulæ quæ apponuntur ex ſtylo curiæ, in reſcriptis gratiæ exprimendæ, alias nulla reſcripta ex ſubreptione.*

23 *Subreptio an interveniat quando in jure non expreſſa judicis arbitrio relinquitur.*

24 *Subreptio an per dolum,vel ignorantiam fiat, in dubio judex arbitrabitur.*

25 *Subreptio quamvis non præſumatur,& regulariter probanda ab eo, qui allegat; tamen limitatur ſi quis allegat, habet pro ſe juris præſumptionem.*
Gratiam impetrans debet narrata probare.
Præſumptio juris transfert onus probandi in adverſarium.
l.fin.in principio,ff.quod met.cauſ.
l.ſive poſſidetis 16.C. de probation.

Reſcriptum & privilegium quando ex ſubreptione, vel obreptione nullum reddatur.

IN hoc caſu privilegium & conceſſionem annullari, quoties obreptio quæ reſpicit verum tacere. *l.ſed ſi 10.§. patronum ff.de in jus vocand.* Brillon. *verb.obreptio.vel ſubreptio,* quæ continet falſum exprimere,ut poſt alios Thomas Sanchez de 1

de matrimonio, lib. 6. disp. 21. n. 2. in concessione Principis, & privilegio intervenirent, *cap. super literis 20. c. postulasti 27.* & utrobique Doctores *de rescriptis, cap. si motu proprio 23. de præbendis, lib. 6. cap. 2. de filiis Presbyterorum, eodem lib. leg. 2. l. etsi legibus 5. C. si contra jus, vel utilitatem publicam, l. fin. C. de his qui à non domin.* Paul. Castrens. *consil. 369. n. 2. lib. 1.* Bald. *in leg. præscript. n. 1. C. si contra jus, vel utilit. public.* latè Rodericus Suarez *allegat. 12. n. 30. cum seqq. & allegat. 28. n. 26.* Covarr. *lib. 1. variar. cap. 20. n. 1. & 5.* Cardinalis Tuschus *lit. O. conclus. 50. n. 3. & lit. S. concl. 722* Farinac. *consil. 3. n. 3. & per totum lib. 1.*

2 Facit *d. l. sed si hæc, §. patronum. ff. de in jus vocand. l. idem Vipianus ff. de excusat. tutor. l. si quis obrepserit. ff. ad legem Corneliam de falsis. leg. & si legibus C. si contra jus, vel utilitatem publicam, cap. ad audientiam de rescriptis.* Abbas *in c. cæterùm, n. 6. eodem tit.* Berojus *vol. 1. cons. 13. & cons. 65. num. 129.* Socin junior, *cons. 77. n. 84. vol. 1.* Menoch *de arbitrariis, lib. 2. centuria 3. casu 201. & cons. 1. n. 399.* ex Baldo, Ancharrano, & Alex. Bapt. Cæsar. *3. p. diversor. cons. 7. n. 30.*

Idque procedit, quamvis fiat concessio ex motu proprio & certa scientia. Alex. *vol. 2. cons. 60. n. 40.* Gozadinus *cons. 2. n. 25. & cons. 5. num. 14.* Anchar. *cons. 188.* incipit, *Visi.* Bald. *l. fin. C. sentent. rescind. non poss.* Tiber. Decianus *lib. 3. cons. 38. n. 51.* Roderic. Suarez alios allegans, & referens, *alleg. 12. n. 28.* Bossius *in tractatu de Principe, n. 359.* Molina *lib. 2. de primog. c. 7. n. 15.* ex Aldobrandino, Menoch. Ruino, P. Molina, D. Ludovisio, Castil. & aliis, Additio ad Molinam *dict. n. 15.* Mieres *de majorat. 1. p. q. 5. n. 22.* Antonius Petra *de potestate Princip. c. 32. §. de clausula, de certa scientia, n. 14. & seqq.* & ad clausulam *de motu proprio,* post Jason. & Ioann. Andr. *in c. si motu proprio, de præbendis in 6.* Abbas *in c. ad aures, de rescriptis, n. 5.* Rodericus Suarez *ubi proximè n. 40. & alleg. 13. n. 2.* Menoch *d. casu 201. n. 81.* Garcia *de beneficiis 1. p. c. 5. n. 502.* P. Suarez *de legibus lib. 8 c. 12. n. 11.* Sancius *de matrimonio, lib. 8. disp. 21. n. 47.* Farinac. *decisio. crimin. lib. 2. decis. 325. n. 16.* Barbosa *clausula 79. n. 20.*

4 Et hoc etiamsi in parte solùm sit subreptio, nam rescriptum in totum annullatur. *c. 1 & 2. de filiis Presbyterorum. lib. 6.* Berojus *vol. 1. cons. 88. n. 1.* Grammat. *consil. 162. n. 10* Bolognet. *cons. 2. n. 18.* Cravetta *consil. 749. n. 29.* si ex eo posset colligi Principem non concessurum, *c. dudum, vers. nos igitur, de privilegiis in 6. c. fin. de filiis Presbyterorum, eod. lib. l. cùm tale 71. § falsam ff. de condit. & demonstrat.* Covarr. *lib. 1. variar. c. 20. n. 1. & 5.* Menoch. *dict casu 201. n. 22.* pluribus Gutierr. *canonic. lib 2. q. 15. n. 14.* P. Sanchez *de matrimonio d. lib. 8. q. 21. n. 11. & 17.*

5 Et non solùm subreptio consideratur quando non est expressum quod poterat concessionem impedire, sed etiam quando prætermittitur quod difficilem poterat concessionem reddere, etiamsi dicatur quòd si declararetur, Princeps concederet. *cap. postulasti.* ubi Abbas, & alii *in cap. super literis,* ubi gloss. *de rescriptis.* Lupus *allegat. 89.* Gozadinus *consil. 6. n. 6.* Cravetta *vol. 4. consil. 196. & 963. num 25.* Roman. *consil. 326. num. 11.* Berojus *volumin. 1. consil. 88. numero 2.*

6 Et ita privilegia subreptitia præsumuntur ob diminutionem juris alterius. *leg. nec damnosa, C. de precibus Imperat. offerend.* Bald. *vol. 5. cons. 300.* Cravetta. *cons. 296. colum. 5. & consil. 749. n. 25.* quia tunc Princeps non videtur velle, *leg. 2. §. si quis à Principe, & § meritò. ff. ne quid in loco publico. l. 3 ff. de bonis libertorum. leg. item Labeo § 1. ff. familiæ erciscundæ. leg. ex facto, in principio. ff. de vulgari.* Alexand. *volumin. 1. consil. 2. num. 4. & volum. 2. consil. 49. & consil. 127. num. 3. & volumin. 5. cons. 3. num. 5. & 6. & cons. 30. num. 2 & 3.*

Sed necessarium est ad impetrationem privilegii, 7
ut subreptio excludatur facere relationem cujusque rei, etiam minimæ. *cap. cæterùm,* ubi notat Abbas, *de rescriptis.* Berojus *vol. 1. consil. 88. volum. 3.* Quia etsi aliàs Princeps esset concessurus, si tamen non ea forma concederet, sed cum aliquo moderamine, subreptio consideratur. Dom. Covarr. *dict. cap. 20. n. 5. & in tract. de sponsalibus 2. p. cap. 8. §. 9. num. 1.* P. Molina *tract. 2. de justitia & jure, disputat. 173.* Thom. Sanch. *dict. quæst. 21. num. 11.* quia quando datur sine expressione rei quæ restringeret gratiam, plus dat, quàm velit, & respectu concessionis sic factæ dicitur involuntarius.

Ex quo fit, ut non solùm omissio relationis causæ 8
finalis subreptionem inducat, sed etiam causæ impulsivæ, quæ posset Principem facere immorari & consulere, etiamsi aliàs esset concessurus, ut ex *c. postulasti 27. de rescriptis,* eis verbis, *de levi non scribimus,* notarunt Panormitanus, Felinus, & Doctores communiter, *ibi* Decius *n. 10. 11.* ubi tradit ab omnibus admissam opinionem Panormitani idem *in cap. super literis, num. 7. de rescriptis,* probarunt Alexand. *lib. 1. consil. num. 3. & lib. 7. consil. 95. n. 7.* Suarez *dict. allegat. 12. num. 33.* Menoch. *dicto n. 22.* Afflictis *decis. 195. num. 7.* pluribus Mieres *de majoratibus 1. part. quæst. 3. n. 3.* multis confirmat Guterrius *lib. 2. canon. quæst. 15. n. 21. & 41.* qui tradit textum *in dicto cap. postulasti,* procedere, non solùm in beneficialibus sed etiam in aliis omnibus concessionibus gratiosis & privilegiis ut tenuerunt Tuschus *lit. S. conclus. 720. num. 3. & 6.* Garcia *de beneficiis 6. part. cap. 2. num. 200.* Farinac. *lib. 1. consil. 3. num. 10. & in novissim. 2. part. decis. 452. n. 4.* & ita in Rota judicatum testatur Beltramin. *in Additionibus ad Dom. Ludovis. decis. 108. n. 11. ad finem.* & subreptionem induci quando ea ex vi verborum tacitè colligi potest, ex Celso Hugo. *consil. 88. n. 16.* probavit Baptista Cæsar *3. p. consil. diverso. cons. 8. n. 47.*

Vnde explicitè debet fieri relatio, *cap. dilectus filius* 9
26. ubi Glossa & Doctores *de rescriptis,* Ludovic. Roman. *consil. 326.* incipit, *In præsenti consultatione, n. 12.* addens rationem, quia ex generalitate, quæ obscuritatem parit, potest Princeps facilè circunveniri, *l. final. ad finem.* ibi, *Falso sermone se jactat. C. de dotis promissione,* & cum aliis sequitur Rodericus Suarez *alleg. 12. n. 34.* Didacus Perez *in l. 1. q. 9. ad finem, tit. 12. lib. 3. ordinamenti.*

Et mentio, seu relatio sub involucro verborum, & 10
in confuso, non tollit vitium subreptionis. Baldus *in l. præscriptionem, n. 20. C. de precibus Imperator. offerendis, & in l. eam quam, n. 36. C. de fideicommissis,* Bald. *vol. 3. consil. 204.* Cravetta *d. consil. 749. n. 24.* Gozadinus *cons. 9. n. 23.* Socinus jun. *vol. 1. cons. 77. n. 88.* Socinus *vol. 2. consil. 273. num. 12.* Tiberius Decianus *vol. 1. cons. 23. n 45.* Bolognetus *cons. 2. num. 31. usque 34.* Farinac. *lib. 1. cons. 3. n. 10. & cons. 47. num. 12. & lib. 2 cons. 162. num 3 & decis. 325. num. 16.* ex quo ad salvandam gratiam de subreptione non sufficit generalis expressio, sed requiritur specifica, ex Abbate, Ripa, Grammatico, & Rotæ decisionibus, probat Baptista Cæsar *3. p. consil. diverso. cons. 40. n. 22.*

Sed & cujusque juris tertii mentio facienda est in 11
petitione, aliàs subreptitia, & nulla redditur, *cap. si proponente, & c. si motu proprio, de præbendis, in 6.* etiamsi illud jus tertii non esset efficax. Alexand. *volum. 5. consil. 3. n. 6.* Aolandus à Valle *vol. 3. cons. 10. n. 12.* & quamvis jus tertii sit conditionale, Geminianus

*conſil.*107.per textum *in cap. cùm olim,de re judicata,*& expreſsè,ut prædiximus;ita facienda eſt,ut nullo modo Princeps decipi poſſet.*cap.in noſtra,* ibi,*expreſſum,de reſcriptis.*Grammaticus *deciſ.*66.*num.*19. faciunt verba textus *in l. ea quæ commendandi* 43 *ff. de contrah.empt.*ibi,*qui non tantùm in eo eſt, qui fallendi cauſa obſcurè loquitur, ſed etiam qui inſidiosè obſcurè diſſimulat.l.*1 §.1.ibi,*palam,ff.de ædilitio edicto.*Cravet.*conſ.*78.*n.*3.Sucin jun.*lib.*2.*conſ.*77.*n.*97.

12 Et quamvis ſit juſtum quod conceſſione impetratum; tamen ex ſubreptione nullum cenſendum, ex Baldo,Iaſone *in l.qui juriſdictione,num.*10. *de juriſdictione omnium judicum.*Cravetta *conſ.*1103.*n.*17. & non aboletur ſubreptio ex conſenſu partis, quia non ex eo pendet,ſed ex Principis voluntate.Cravetta *conſ.*592.*n.*64.*vol.*4.

13 Sed etſi ex ignorantia & facto alieno procedat ſubreptio, nullam reddet conceſſionem. *cap.ſi ſuper gratia,de officio deleg.in* 6. Oldradus *conſ.*257.*n.*36. Beroius *vol.*1.*conſ.*50.*n.*72. Ruinus *vol.*1.*conſ.*21. *n.*13.*& vol.*4.*conſ.*98.*n.*14.Tiberius Decianus *vol.*1. *conſ.*18.*n.*379. Capicius *deciſ.*32.*num.*13. Nevizanus inter conſilia Bruni *conſ.*12.Menochius & Bolognetus *ubi proximè, d.cap. ſuper litteris,verſ.ſi vero,* ubi Abbas,*n.*4. Felin. & Decius *n.*8. *cap.conſtitutus,* ubi idem Abbas, *n.*1.*de reſcriptis.* Francus *in cap.ſi eo tempore, num.*4 *de reſcriptis.in* 6. Corneus *vol.*2. *conſ.*227.*num.*9. Tiraquellus *tractat. Ceſſante cauſa* 1.*part.num.*116. Sanchez *d.diſp.*21.*num.*56.Tuſch. *lit.O.concl.*50.Mieres *d.q.*3.*num.*6. Farin.2.*p.noviſſ. deciſ.*452.*n.*4.

14 Quia gratia non aſſumit vires ex narratione & petitione ſupplicantis,ſed ex voluntate concedentis. Et quamvis ad nullitatem reſcripti non differat, an per fraudem,vel ignorantiam fiat ſurreptio;tamen in eo differentia, nam ſubreptio per ignorantiam, vel ſimplicitatem non vitiat totum reſcriptum gratiæ,ſed ſolùm eam partem,in qua ſubreptio facta;at verò,per dolum, vel fraudem vitiat totam gratiam, ut nulla omnino reddatur.*d.cap. ſuper literis,* eis verbis, *qui priori modo falſitatem exprimunt,vel ſupprimunt veritatem in ſuæ perverſitatis pœnam, nullum ex illis, literis commodum conſequatur,* notarunt Oſaſcus *deciſ.Pedemontana* 142.*n.*29. Puteus *lib.*1.*deciſ.*397. Mieres *de majorat.*1.*part.quæſt.*9.*n.*4.*cum ſequent.*& alii, quos refert Thomas Sanchez *dict. diſputat.*21. *num.*65.

15 Tum etiam,qui impetrat aliquid à Principe,etiamſi non exprimat falſum in relatione,ſed ſolum taceat veritatem,quam non potuit ignorare, committit dolum & in eo eſſe præſumitur.Aymon. Cravetta *conſ.* 68.*num.*11.Alexand.*conſ.*93. *num.*6.*verſ.non obſtat. lib.*6. Maſcardus *concluſ.*1065.*n.*9. Pelaez de Mieres *de majoratibus* 1.*p. q.*9.*n.*7. & meritò ideo caret impetratis,*l.etſi legibus* 5.*C.ſi contra jus,vel utilitatem publicam,cap.ſedes* 15.*cum ſequentibus,de reſcriptis,* junctis aliis cumulatis à Mieres *ubi proximè,n.*4. *cum ſequent.*

16 Vnde fit, ut ſi facultas impetretur ſubreptitia, etſi in aliqua ejus parte veritas exprimeretur, in totum annullatur,ut denotat verbum *penitus,*quo utitur dicta lex,*& ſi legibus,& d.cap.ſedes,*quod ſignificat impetrationis totius nullitatem, ut tradit cum aliis Oſaſcus *deciſ. Pedemontana* 142. *n.*29. ex Angelo, Fulgoſio,Rebuffo, Matheſilano,Socino, Tiraquello, Mantica,& plurib. Barboſa *deciſ.*249.*n.*6.

17 Et ideo omnes qualitates ad impetrationem debent declarari,& forma vacationis in beneficiis exprimenda,ut poſſit conſtare de omni eo quod poſſet movere concedentem,ut deneget; vel concedat, *capite ſuſceptum,de reſcriptis in* 6.*l.ex ea* 121.*§ in inſulam ff.de verb.obligat.* Selua *de benefi iis* 3 *p.q.*12.*n.*72. ut appareat ſi ex forma vocationis eſſet jus adquiſitum tertio.Gomez *in regula Cancellariæ,de beneficiis vacantibus per obitum familiæ Cardinalis,q.*23.Mandoſius *regul.Cancellariæ* 9.*q.*17.*n.*6.

Et quoties alteri adquiſitum eſt jus in re quæ impetratur, ſemper prima gratia habet clauſulas derogatorias ad ſequentes.*l.ult.Cod.de civil.lib.*11.& ubi eſt clauſula derogatoria, neceſſariò requiritur *locat. præd.*expreſſa illius derogatio.*l.ſi quis,in princ.de legat.*3. Ruinus *lib.*1.*conſ.*186.*num.*4. Curtius junior *conſ.*174.*n.*20. 18

Quia Princeps non poteſt jus quæſitum tertio tollere ſine cauſa. *l.Titius puerum,ff.de obſeq.à liber.*Pinellus *in rub.C.de reſcind.*1.*p.n.*8.Navarr.*de ſpoliis,* §.3.*n.*3.& ſemper vult Princeps ſalvum eſſe jus prioris conceſſionis,*d.l.*2.*§ ſi quis,& § meritò,cap.quamvis,de reſcriptis n.*6.*cap.ſi propter,eodem titulo & lib. c.ſuper eo,de officio delegati.*Covarr.*de ſponſalibus* 2. *p.c.*8.*n.*24. Rolandus *l.*4.*conſ.*75.*n.*12. Afflictis *deciſ.*334.Cravetta *concl.*296.*n.*3. 19

Idque etiam locum habet tunc, quando duæ gratiæ impetrantur, etiamſi primus qui impetravit, in ea exequenda negligens fuerit, quia ſubreptio non convaleſcit, cùm id non pendeat niſi ex gratia Principis, non verò ex diligentia, vel negligentia primi impetrantis, & ex tempore conceſſionis validitas tituli & gratiæ oportet conſiderari, *cap.conſtitutus* 19.*de reſcriptis, cap.gratia,cap.ſi eo tempore,de reſcript. in* 6. Navarrus *in cap.ſi quando,pag.*3.*&* 30.*de reſcriptis,* Mandoſius *reg.*18.*Cancellariæ q.*12.*n.*15. 20

Et facit doctrina Panormitani *in capite capitulum,* *num.*3.*de reſcriptis,*ubi etiam Felinus *num.*5.*verſ.limita fallentiam*, ſequitur Grammaticus *conſ.*6.*n.*4. ut ſi duæ gratiæ impetrarentur circa idem corpus, quod in jure & ab interpretibus admiſſum eſt,ſecundam gratiam cenſeri nullam & ſubreptitiam,procedere ut etiam propter negligentiam impetrantis primam gratiam,ſecunda non convaleſcat.*l.quod ab initio,de reg.juris,cap.auditis,de electione.* Decius *conſ.* 114.*n.*2. & in notabili caſu Alvarotus *c.*1.§. *Marcus.ſi de feud.fuer.controv.n.*7.Mandoſius *reg. Cancellariæ* 21.*q.*10.*n.*6.Grammaticus *conſ.*6.*n.*4. 21

Sed etiam notari oportet,omnes qualitates & clauſulas quæ apponi ſolent, ex Curiæ ſtylo in reſcriptis gratiæ exprimendas, aliàs vitio ſubreptionis reſcriptum gratiæ laborabit.Felinus *in d.cap.ſuper litteris, num.*8.ubi etiam Decius *num.*9. idem Felinus *in cap. in noſtra,n.*19.*de reſcript.* Barth. Socinus *lib.*2.*conſ.* 164.*n.*5.*& conſ.*169. *num.*10. Lapus *alleg.*89. *n.*6. Afflictis *deciſ.*116. *n.*4. Menoch. *d. caſu* 201. *n.*28. *&* 31.Mieres *d.*1.*p.q.*8.*n.*9.Tuſchus *lit.S.dicta concl.* 720.*n.*15. & alii, quos refert & ſequitur Thomas Sancius *diſp.*21.*n.*19. 22

Cùm verò dubitetur de ſubreptione, ſi apertè in jure non expreſſa,juxta quæ notavimus id dicendum judicis arbitrio, cui commiſſum expendere,an Princeps non concederet, vel difficulter,& non eo modo concederet.Abbas *in cap. conſtitutus,num.*5. *de religioſ.domibus, & in cap.ex conqueſtione, n.*4.*de reſtit. ſpoliat.* Felinus *in cap.caterùm, n.*4.*de reſcript.* Sancius *à.num.*19.Menochius *ubi proximè,num.*29.*cum ſeqq.*Guterrius *d. cap.*15.*n.*44.*&* 49. Covarr.*d.c.*20. *n.*5.Tuſchus *d.concl.*720.*n.*15. Tiraquell. *tract.Ceſſante cauſa,limit.*1.*n.*15.*&* 18. 23

Et in dubio,an ſubreptio per ignorantiã facta præſumi oporteat,ut voluerunt gloſſa *in dict.c.ſuper literis,verb.priori modo,*& relatis à Mieres *de majorat.*1. *p. q.*8. *n.*18. *&* 9.9. *n.*7. Vel per dolum, ut notarunt 24

Baldus

Baldus *lib.3.conſ.335. & lib.5. conſ.326.*alii, quos refert Tuſchus *dict. concluſ.* 720. *num.* 18. id tamen etiam judicis arbitrium æſtimavit, & ex conjecturis perpendit, an impetrans obrepſerit Principi per ignorantiam, vel per dolum, Tuſchus *ubi proximè, num. fin.*Sancius *dict. diſputat.* 21.*num.*68. ubi plures refert,& quando ſubreptio conſideratur ex facto proprio, aut ex aliis cauſis, quas non potuit impetrans ignorare,tunc per dolum & fraudem ſubreptio commiſſa præſumi oportet. Alexaxand.*lib 6. conſ.93. numero* 6.Maſcard. *de probat. concluſ.* 1065. *num.*9. Cravetta *conſ.*68. *num.*11.Mieres *d.quæſt.*9. *num* 6. Sanchez *d. n.*68.

15 Denique circa probationem, ſubreptionis, etſi regulariter ei qui allegat incumbat onus probandi, tamen limitatur quando ſubreptio conſiſtit in expreſſione falſi, quia ſemper impetrans gratiam, tenetur probare narrata fuiſſe vera, ut poſt Ananiam *in cap. 1. de litis conteſtatione, lib.6.* notavit Abbas *lib.2. conſ.70. num.*2.Bellamera *conſ.*24.*num.*20. Tuſchus *lit. S. concluſ.*721. *num.*2. *&* 3. aut quoties qui allegat ſubreptionem, habet pro ſe juris præſumptionem, quia ex ea transfert onus probandi in adverſarium.*l.fin.in princip.ff.quod met.cauſ.l.ſive poſſidetis* 16.*Cod.de probat.* gloſſa *verb.non poteſt. in l. cùm actum.ff. de neg. geſtis, & in l.2.verb.probetur, Cod. de petit.hæreditatis.*Pacianus *de probat.lib. 2. cap.25. num.*20. cum Alciato, Maſcardus *concluſione* 340. *num.*7.Surdus *deciſion.*75.*num.*21.vel quando in titulo non continetur quod intenditur ab impetrante. Alexand. *lib 2.conſ.94. num.*3. *&* 4. Tuſchus *concluſ.*721.*n.*7.

16 Ex quibus cùm in reſcripto de quo agimus, plura omiſſa in narratis, & præſertim tertii præjudicium non expreſſum, ideo reſcriptum nullum debet judicari;& ita obtinui.

ALLEGATIO XCII.

De obſervantia interpretativa.

1 *Conſuetudo optima legum interpres.*
l.ſi de interpretatione,ff de legibus.
capite cùm dilectus, de conſuetudine, & numero 3.
l.quadam, ff de rebus dubiis.

2 *Privilegiorum vis in obſervantia conſiſtit, aliàs per non uſum amittuntur.*
l.1.ff.de nundinis.
c.accedentibus. de privilegiis.
*l.42.tit.*18.*p.*3.

3 *Obſervantia debet probari ab eo qui allegat.*

4 *Obſervantiæ probatio fieri debet ſpecificè, exprimendo actus obſervantiæ.*

5 *Obſervantia debet eſſe uniformis, aliter non proderit.*
l.nemo 166 *§.temporaria,ff.de regul. juris.*
l.quæſitum, §.ſi quis eodem, ff. de fundo inſtructo.
l.ſemper in ſtipulationibus 35.*ff. de regul. juris.*

6 *Obſervantia non inducitur ex actibus meræ voluntatis.*
Facultativa non inducunt conſuetudinem.

7 *Interruptio obſervantiæ fit uno actu contrario.*

8 *Obſervantia interpretativa non poteſt prodeſſe quando eſt contra privilegium, vel inſtrumentum.*

9 *Obſervantia quæ eſt declaratio, non debet opponi & eſſe contraria titulo.*

10 *Vſurpatio potius quàm interpretatio dicenda privilegii obſervantia,quæ ei adverſatur.*
c.fin.de conſuetudine.
*l.1.ad finem,tit.*10.*lib.*5.*Recop.*

11 *Obſervantia & interpretatio tituli non procedit,niſi quando ejus verba dubia ſunt.*
Interpretatio deſervit ad dubium explicandum.
l.ille, aut ille 25.*§.cùm in verbis.ff de leg.*3.*l. continuus* 153.*§.cùm ita,ff.de verb.obligat.*
l.ſi quis filium 3.*C.de liber.præter.*
l.proſpexit,ff.qui & à quibus.

12 *Obſervantia quando res clarae ſt, non operatur in tertii præjudicium.*

13 *Interpretatio actus pertinet ad diſponentem.*
l.hæredes palam,§. ſi quid poſt.ff.de teſtament.
l.ſervus plurium 53.*§.ult.ff.de leg.*1.
l.nummis 73.*ff. de leg.*3.
l.ex facto 17.*§.ſi quis rogatus* 1.*ff. ad Trebellian.*
l.Neratius 132.*ff.de reg.juris.*

14 *Privilegiorum declaratio & interpretatio pertinet ad Reges & eorum ſucceſſores.*
l.fin.C.de legibus.
l.ex facto 43.*ff.de vulgari.*
l.cùm veniſſent,de judiciis.
*l.4.tit.*33.*p.*7.
*l.27.tit.*18.*p.*7.

15 *Obſervantia privilegii ut noceat Regi,debet induci cum ejus ſcientia.*
*l.3.& 6.tit.*2.*p.*1.
*l.4.tit.*33.*p.*4.

16 *Scientiam Principis qui allegat debet eam probare.*
l.verius,ff.de probatio.
l.quamquam.ff.ad SC.Velleian.

17 *Princeps non ſolùm præſumitur ignorare factum alienum, ſed etiam proprium ex multitudine negotiorum.*
c.cùm olim 12.*de re judicat.*
c.veniens, de præſcript.

18 *Ignorare factum proprium præſumitur Magiſtratus & homo dives ob multiplicitatem negotiorum.*

19 *Principis ſcientia, quia ex ea inducitur juris remiſſio, probanda ſpecificè, cum ſuis qualitatibus.*
l.de his,ff.de tranſact.
l.1.§.1.quemad.teſtam.aperiantur.

20 *Scientia miniſtrorum Regis ad præſumptionem debet eſſe eorum,per quos actus geritur.*

21 *Scientia officialium & Miniſtrorum Regi non nocet.*
l.fin.ff.uti poſſidetis.
l.quod vulgò.ff.de emptore.

22 *Principis ſcientia præſumpta ei non nocet.*

23 *Obſervantia interpretativa quod tempus requirat, remiſſivè.*

Obſervantia, & conſuetudo interpretativa ad Regum donationes quomodo admittenda, & quid operetur?

QUEMADMODUM in legum interpretatione plurimum valet uſus & conſuetudo quæ legem confirmat, *l. ſi de interpretatione, ff. de legibus, cap. cùm dilectus, de conſuetudine, leg. quædam, ff. de rebus dubiis.* Cravetta *conſ.* 228. *num.* 11. Gabr. *lib.* 2. *conſ.* 66. *n.* 4. & *conſ.* 76. *n.* 16. Mantica *de contract. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 4. & *tit.* 7. *n.* 20.

2 Ita etiam ſimiliter in privilegiis, imò potiùs tota privilegiorum vis & jus in eorum uſu & obſervantia conſiſtit, aliàs enim nullius momenti redduntur. *l.* 1. *ff. de nundinis*, ubi communiter notatur, *l.* 42. *tit.* 18. *p.* 3. *cap. accedentibus, de privilegiis.* Rota per Creſcentium *deciſ.* 4. *de privileg. n.* 2. & *deciſ.* 67. *n.* 3. Menoch. *conſ.* 65. *n.* 4. Hondedeus *lib* 1. *conſ.* 4. *n.* 19. Suarez *de legibus, c.* 34. *n.* 24. Adde quæ latiſſimè de obſervantiæ vi ad omnes diſpoſitiones, pluribus latè notavit D. Caſtillo *tom.* 5. *quotidianarum, c.* 93. §. 7. *num.* 2.

3 Verumtamen, ut in certis regulis & concluſionibus comprehendamus animadvertendum eſt,

Primò uſum & obſervantiã debere ſpecificè probari ab eo, qui in ea fundatur, *l.* 1. *juncta gloſſa verb. probatis, C. quæ ſit longa conſuetudo.* Bart. *in l.* 2 *n.* 29. *in fine. C. eodem tit. cap. cùm dilectus* 8. *verſ. cæterùm, de conſuetudine*, ubi Baldus *num.* 7. Iaſon. *in l. cùm prolatis, n.* 6. *ff. de re judicata.* Decius *conſil.* 483 *n.* 28. Tiberius Decianus *reſponſo* 51. *n.* 12, *vol.* 2. Maſcard. plures allegans *concl.* 423. *num.* 20. & 26. Petrus Surdus *conſ.* 313. *n.* 32. *vol.* 3. Alexander Ludoviſ. *deciſ.* 162. *n.* 1. Hercules Mareſcotus *lib.* 2. *variarum c.* 102. *n.* 2. nam quamvis privilegium ſemper præſumitur obſervatum, niſi contrarium probetur, *c. accedentibus* ibi, *quòd ſi in probatione defecerint, de privilegiis*, Rota per Creſcentium *ubi proximè.* Menoch. *d. conſ.* 95. Hondedeus *ubi ſuprà.* Gregor. Lopez *in l.* 42. *tit.* 18. *partit.* 3. *gloſſa* 1. *ad finem.* Ioannes Garcia *de nobilitate gloſſ.* 6 *n.* 35 Fontanella *de pactis nuptialibus, clauſ.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 21. tamen ſi qui exhibet privilegium, ſimul obſervantiam allegaverit, probare debet, quaſi id neceſſarium ſit ad privilegii valorem, ex prædictis, & facit *l.* 42. *tit.* 18. *p.* 3. ubi ad privilegiorum valorem & ſubſtantiam requiritur eorum uſus per decem annos, aliàs amittuntur privilegia. Gregorius Lopez *in d. l.* 42. *verb. faſta diez años. l.* 1. *ff. de nundinis, l.* 3. *tit.* 7. *part.* 2. Ioannes Garcia *de nobilitate gloſſ.* 6. *n.* 38.

4 *Secundò* hæc probatio fieri debet in ſpecifica forma exprimendo caſus, in quibus obſervatum privilegium aliàs non ſufficeret, ex traditis à Panormitano *in cap.* 2. *in fine, de cenſibus* Felinus *in cap. cùm Bertoldus, n.* 26 *de re judicata.* Natta *conſ.* 575. *n.* 15. Menoch. *conſ.* 54. *n.* 37. Surd. *conſ.* 354 *num.* 26. Carol. Ruinus *lib.* 5. *conſ.* 104. *num.* 15. Aymon. Cravet. *conſ.* 197. *n.* 12. Tuſch. *practic. lit. C. concl.* 878. *n.* 2. ubi probat conſuetudinem interpretativam in ſpecie probandam, aliàs nihil prodeſſe. D. Alexander Ludoviſ. *deciſ.* 162. *n.* 4. ibi, *& ubi etiam ageretur de conſuetudine interpretativa & obſervantia, adhuc illa probari deberet, in caſu ſpeciali de quo quæritur*, idem Dominus Ludoviſius *deciſ.* 451. *n.* 7. Rota *diverſ. ſacri Palatii* 2. *p. deciſ.* 294. *n.* 4. & 8. Coccinus *deciſ.* 132. *n.* 4. Farinac. *lib.* 1. *criminalium deciſ.* 103. *n.* 4. & *in noviſſimis* 2. *p. deciſ.* 120. *n.* 2. Stephanus Gratianus *tom* 1. *diſceptationum c.* 79. *n.* 10.

Tertiò inde provenit, ut quoties obſervantia fuit varia & difformis non poſſit aliquatenus prodeſſe, 5
arg. *l. nemo* 166. §. *temporaria, ff. de reg. juris.* Bartol. *in l.* 2. *n.* 22. *ff. de ſolut. matrimonio.* Aymon Cravetta *conſil.* 313. *n.* 4. Philippus Decius *conſil.* 8. *n.* 4. *verſ.* 2. quia ut narratur, Peir. Surd. *conſ.* 393. *n.* 22. ex aliis Farinac. *deciſ.* 45. *n.* 4. *in noviſ.* 1. *p.* Hercules Mareſcot. *lib.* 2. *variar. c.* 102. *num.* 6. Camillus Borrellus *in ſumma deciſionum, tit.* 13. *n.* 28. D. Alexand. Ludoviſius *d. deciſ.* 162. *n.* 8. & 9. ubi Oliver. *n.* 25. facit *l. quæſitum* 12. §. *ſi quis ff. de fundo inſtructo, l. ſemper in ſtipulationibus* 35 *ff. de reg. juris*, ex Roderico Suarez, Alexandro, Farinacio, Parladoro, Rotæ deciſionibus, Baldo, Rolando & aliis, probavit Additio ad Molinam *de primogeniis, lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 57. *verſ. qua retenta.* Addenda quæ ex Alexandro, Baldo, Fulgoſio, Signorolo, Mandello, Graſſo, Natta & aliis pluribus latè, de obſervãtia ſubſequuta D. Caſt. *tom.* 5. *c.* 93. § 7.

Quartò, quia non debet referri conſuetudo, vel obſervantia ad actus meræ voluntatis, quippe in eis non proderit, quia conſuetudo reſtrictiva liberæ facultatis, non inducitur ex actibus facultativis Philippus Decius *conſ.* 8. *n.* 4. *verſ. quartò & ultimò, & conſ.* 175. *ſub num.* 6. *verſ. Præterea*, licèt Abbas *in cap. ex parte Haſtenen. n.* 7. *de conceſſ. præbendæ, & in capite Abbate, n.* 9. & 10. *de verb. ſignificat.* Petrus Surd. *conſ.* 127. *n.* 23. & 81. & *ſequent.* D. Ludoviſ. *de deciſ.* 162. *n.* 10. ubi Oliver. *d. n.* 15. *verſ. ex actibus facultativis.* Adde quæ notarunt Paulus de Caſtro, Aymon Cravetta, Baldus, D. Covarruvias Capicius, Nevizanus, Bertrandus, Natta, Guido Papæ, Franciſcus Marchus, Menochius, Rolandus, Gratian. Ioan. Garcia, Theſaurus, Tuſchus, & alii plures, quos refert D. Caſtillo *de Tertiis, c.* 32. *n.* 2. & *per totum cap. de rebus facultativis*, latè agit. 6

Quintò ad conſuetudinis & obſervantiæ interruptionem unum tantùm actum contrarium ſufficere probavit doctrina Bart. *in l ſemper in ſtipulationibus, in fine*, ubi Cagnolus *num.* 12. *ff. de reg. juris*, quam ſequuntur Auguſtinus Beroius *conſ.* 5. *n.* 23. *lib.* 1. Petrus Surdus *de conſil.* 393. *n* 24. ibi, *Quinimo ubi unicus actus probatur contra allegatam conſuetudinem tunc conſtat conſuetudinem non ſtare.* D. Alex. Ludoviſ. *dicta deciſ.* 162. *n.* 9. ubi Oliver. *n.* 15. in illis verbis, *Quod procedit etiamſi mille actus ad inducendam eſſent geſti: nam unicus ſolus actus contrarius, vel difformis, illam interrumpit.* 7

Sextò, tunc poterit ſolùm obſervantia locum habere, quando convenit cum privilegio ipſo, & ejus inſtrumento, aliàs enim ſi adverſetur conceſſioni, non conſuetudo interpretativa, ſed uſurpatio dicenda eſt: nec tam obſervantia dicenda, quàm improba introductio, & diverſus uſus, qui non poteſt interpretationem præbere, ut ex Aretino *conſ.* 115. *n.* 2. ſæpiſſimè tenuit, & adnotavit, Rota Romana, ut conſtat ex *deciſ.* 47. *n.* 26. *p.* 2. diverſ. ſacri Palatii, & ex Farinac. *deciſ.* 136. *n.* 10. in illis verbis, *Obſervantia namque interpretativa eſſet, per quam contenta in indulto effectuarentur, non verò illa, per quam aliud diverſum, aut contrarium induceretur, hoc enim non eſſet interpretari indultum, ſed contra illius diſpoſitionem inducere, & tunc non diceretur uſus, ſed contrarius uſus, quod non poteſt ſervire pro interpretatione.* Et rurſus ibi, *Vnde Rota coram eodem Cantuccio in prædicta cauſa Peruſina dixit non poſſe fieri vim in obſervãtia interpretativa cujus dans inſtrumẽti, quia illi erat cõtraria,* 8

&

& ex eodem Farinacio *decis.* 196. *n.* 7. *in noviss.* 1. *p.* ubi etiam addit, *talem observantiam contraventionem potius esse, quam observantiam.* D. Alexand. Ludovisius *decis.* 184. *n.* 9. ibi, *Et sub prætextu observantiæ non potest aliquid prætendi contra formam & dispositionem statuti Bertrandi.*

Nam observantia tunc locum obtinet, & habet 9 virtutem & effectum declarandi, quando non fuit contraria, vel diversa, sed juxta tenorem, verba, & dispositionem tituli, ut notabiliter tradit Aymon *cons.* 373. *n.* 8. *lib.* 3 & *cons.* 674. *n.* 11. & *seq. lib.* 4. ubi sæpe repetit & præsupponit hoc principium; nam *in num.* 11. tradit, *Secundò vitia omnia quæcumque in scriptura objiciuntur, observatio insequuta per tempus vetustissimum diluit, quandoquidem secundùm formam ipsius primogenituræ usus ipse sequutus perpetuòque est, tam ex parte domini Rochonesi, quàm subditorum ejus rogatu, quorum constitutum jus primogenituræ & observatio planè ad formam scripturæ minus solemnis fidem ejus confirmat.* Et postea *in n.* 12. idem repetit, & super ipso principio & præsuppositio, subdit eis verbis, *Tertiò respondetur, non modò observationem ad formam instrumenti, seu scripturæ primogenituræ interveniisse,* &c. Rota *diversi. p.* 1. *decis.* 598. *n.* 5. in illis verbis. *Nam ultra quòd sumus in antiquis centum annorum, habemus executionem & observantiam dictæ concessionis.* Ioan. Baptista Coccinus *decis.* 128. *n.* 8. ibi, *Et de hac quidem observantia satis docetur, quia semper in Ecclesia fuerunt Canonici regulares juxta tenorem instrumenti.* Stephanus Gratianus *discept. forensium, tom.* 3. *c.* 577. *n.* 34. ubi sequentia subdit. *Stante præsertim observantia ejusdem donationis, per quam tollitur omnis defectus, cùm etiam instrumentum minus solemne fidem faciat, quod juxta illius tenorem fuit observatum.* Idemque sentit & præsupponit Oliver. *in annotat. ad D. Alex. Ludovis. decis.* 469. *littera B.*

10 Alias enim facile esset Principis privilegia fundare, eis contraveniendo, & postea ex observantia & abusu velle desumere interpretationem, quod magis est privilegium infringere, quàm interpretari, arg. *cap. fin. de consuetudine,* faciunt tradita per Oldrad. *cons.* 230. *in fine,* Castrensis *lib.* 2. *cons.* 214. *vers. istæ interpretationes*; & declaratio & interpretatio voluntatis Principis, qui privilegium concessit, non procedit quando non potest comprehendere eam *l.* 1. *in fine, tit.* 10. *lib.* 5 *Recopil.* Velasquez de Avendaño *in l.* 41. *Tauri. gloss* 1. *n.* 4. Gutierr. *lib.* 3. *practicar. q.* 62. *n.* 31. & 32. & juxta illorum sententiam in hoc casu nec quadragenaria interpretatio admittenda, & impossibile esse hanc interpretationem per modum declarationis admitti, notavit Bald. *vol* 5. *cons.* 212.

11 *Septimò* inde fit, ut nullo modo hæc observantia, vel consuetudo interpretativa procedat, nisi quando privilegii aut tituli verba dubia sunt, quia ad dubium explicandum deservit interpretatio, alias non necessaria, quia cùm in verbis nulla est ambiguitas, nulla admittitur quæstio voluntatis. *l. ille, aut ille* 25. *§. cùm in verbis ff. de legat.* 3. *l. continuus* 153. *§. cùm ita, ff. de verb. obligat. l si quis filium* 3. *C. de liberis præteritis,* docuit Bart. *in l. neque, n.* 2. *ff. de legibus.* Castrensis *in l. hæredes palàm, §. si quid post, n.* 4 *ff. de testam.* & *cons.* 340. *n.* 1. *lib.* 1. Decius *consil.* 49. *num.* 1. *vers. & si dicatur.* Becius *cons.* 3. *n.* 44. Surdus *cons.* 393. *n.* 25. & *cons.* 427. *n.* 44. *vol.* 3. Gratian. *discept. forens. tom.* 4. *c.* 713. *n.* 56. & *c.* 745. *n.* 80. *lib.* 3. Farinacius *decis.* 45. *n.* 5. & *decis.* 136. *n.* 9. & *decis.* 196. *n.* 7. *in noviss. p.* 1. & *decis.* 126. *n.* 3. & *decis.* 216. *n.* 4. *in* 2. *p. noviss.* D. Alexand. Ludovis. *decis.* 184. *n.* 5. & 8. & inde alibi interpretatus sum *l. prospexi, ff. qui & à quibus,* ut ideo Iurisconsultus duritiem ejus non leniret, quia ita verba scripta erant, nec interpretatio est contra mentem, sed ex mente, vide quæ notavi *in decisio. Granatensibus* 1. *p. disp.* 40 *n.* 49.

Ac perindè, quando declaratio & observantia, 12 procedit in re certa, & clara, nihil operatur in tertii præjudicium, nec adimit jus quæsitum ante observantiam, nec in medio tempore. Paulus de Castro *in dict. § si quid, post num.* 4. & *cons.* 338. *ad finem, lib.* 1. Cravetta *consil.* 282. *n.* 6. *vers. Tertiò respondeo,* Decius *consil.* 114. *num.* 4. Franciscus Becius *dicto consil.* 3. *n.* 44. Petrus Surdus *consil.* 192. *num.* 31. *lib.* 2. & *decis.* 29. *num.* 6. & 7. Franciscus Mantica *de tacit. & ambig. convent. lib.* 1. *tit.* 15. *num.* 9. D. Alex. Ludovis. *decis.* 375. *n.* 10.

Octavò notandum est, observantiam prædictam, 13 & consuetudinem interpretativam, non pertinere ad eos, qui usurpationem intendunt, sed ad Principem, qui concessit, quia generale est dubiam donationem & scripturam majoratuum, & quemlibet actum hujus qualitatis, debere semper declarari à disponente, ad quem peculiariter pertinet. *l. hæredes palam* 21. *§. si quid post. ff. de testamentis. l. servus plurium* 53. *§. ultimo, ff. de legatis* 1. *l. nummis* 73. *ff. de legat.* 3. *l. ex facto* 17. *§ si quis rogatus* 1. *ff. ad Trebellianum. l. Neratius* 152. *ff. de regulis juris.* Philippus Decius *consil.* 51. *n.* 3. Boërius *decis.* 172. *n.* 22. *in fine.* Simon de Prætis *in interpretatione ultim. voluntatum, lib.* 1. *dubio* 3. *fol.* 5. *n.* 1. *cum seqq.* Franciscus Mantica *de conjecturis ultim. voluntatum, lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 1. Mieres *de majorat.* 1. *part. q.* 44. *num.* 89. Cardin. Tuschus *lit. D. concl.* 92. & *lit. I. concl.* 329. *per totam.*

Ex quo provenit titulorum & privilegiorum decla- 14 rationem solùm ad Reges & eorum successores pertinere, *l. fin. C. de legibus, l. ex facto* 43. *ff. de vulgari, capite cùm venissent,* ubi Doctores, *de judiciis, l.* 4. *tit.* 33. *p.* 7. & facit *l.* 27 *tit.* 18. *p.* 3. ubi statuens quis debeat privilegii dubium declarare, tradit eis verbis, *Onde dezimos, que privilegio de denadio de el Rey non le debe ninguno luzgar si no el mismo o los otros que Reinaren despues del,* quam præter Gregor. Lopez *ibi, verb. gratia,* latè interpretantur Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri n.* 336. *cum seq* Ioannes Garcia *de nobilitate. gloss.* 1. *§.* 1. *n.* 1. *cum seq* Ioannes Gutierrez *practicarum lib.* 3. *q.* 28. *per totam.*

Nonò, hæc observantia & consuetudo interpreta- 15 tiva ut possit locum habere, debet induci cum scientia & notitia Principis, quoties agitur de ejus præjudicio, ut per glossam *verb. statum, in capite, constitutionem, de verb. significatione. lib.* 6. tradit Baldus *vol.* 3. *consil.* 401. *n.* 4. Castrensis *lib. consil.* 256. *num.* 4. Tiberius Decianus *responso* 51. *num.* 114. & licèt non sit ad Principis præjudicium, sed ad derogationem juris, aut legis anterioris, requiritur scientia Regis, *l.* 3. ubi Gregorius *verb. consintendolo. l.* 6. *tit.* 2. *part.* 1. Mieres *de majorat.* 1. *part. quæst.* 62. *num.* 42. *cum seqq.* & maximè hoc procedi, quando agitur de interpretatione privilegii & concessione Regis. *l.* 4. *tit.* 33. *part.* 4. facit *l.* 2. *Cod. de servitutibus,* junctis quæ ex Bartolo, Abbate, Ripa, Iasone, Ruino, Cravetta, Parisio Balbo, Capicio, & aliis plurimis id confirmans tradit Menochius *lib.* 2. *de arbitrar. cent.* 2. *casu* 161. *per totum.*

Sed & qui hanc scientiam allegat, debet eam spe- 16 cificè probare. Bartol. *in l. omnes, num.* 2. *C. de agricolis & censitis, lib.* 11. alii plures quos referunt Surdus *cons.* 395. *num.* 23. Mascardus *de probat. conclus.* 78. *num.* 8. Gratianus *discept. forens. tom.* 4. *cap.* 758. *num.* 9. Menoch. *lib.* 6 *præsumptione* 24. *num.* 52. Sixtinus *de Regalibus, lib.* 1. 6. 5. *n.* 161. idque nam cùm

factum alienum respiciat, non præsumitur. *l. verius 21. ff. de probat. l. quoniamquam 17. ff. ad Vellcianum*, cum multis quos refert Gratianus *discept. forens. tom. 2. cap. 264. num. 16.*

17 Quod planiùs procedit in Principe, quem præsumitur non tantùm ignorare factum alienum, sed etiam proprium ex magna copia & multiplicitate negotiorum, & rectè Petr. Anchar. *in cap. 1. n. 5. de constit. lib. 6.* Panormitanus *lib. 2. consil. 20. n. 2.* alii quos refert Tusch. *lit. I. conclus. 15. per totam*, & probatur expresè *c. cùm olim 12. de re judic.* ubi traditur esse subreptitiam collationem beneficii, factam à Pontifice contra ejus decretum, nisi illud non exprimatur, quia præsumitur ejus immemor, & hac ratione fundatur ab omnibus recepta conclusio, secundam gratiam Principis haberi pro subreptitia, quando in ea non fuerit facta mentio primæ, *cap. veniens 19.* cum *ibi* notatis, *de præscript.* Menoch. *lib. 6. præsumpt. 40. n. 1. cum seq.* Georgius Accacius *de privilegiis, lib. 2. cap. 5. à num. 58.* Greg. Lopez *verb. primero, in leg. 37. tit. 28. p. 3.* D. Molina *de primogeniis, lib. 2 cap. 4. n. 50. & seq.* Mieres *de majorat. 1. p. quæst. 3. num. 100. & q. 7. num. 4. & 7.*

18 Sed non tantùm in Principe præsumitur ignorantia sui facti, sed etiam in quibuscumque hominibus, multis negotiis occupatis ut in judicibus, & Magistratibus, vel in divitibus, qui variis sunt rebus distenti ob earum multiplicitatem, ut notavit Anchar. *ubi supra*, Ripa *in l. quod jussit, n. 47. ff. de re judic.* Socin. seni r *lib. 2. consil. 260. col. 2.* Gozadinus *cons. 9. n. 35. & 36.* Paris. *lib. 1. cons. 11. num. 132.* Menoch. *lib. 6. præsumpt. 32.*

19 Et cùm ex prædicta scientia induci velit renunciatio Iuris quod posset Principi competere, hæc non potest colligi nisi probetur scientia, non solùm generalis, sed specifica, cum omnibus suis qualitatibus, *l. de his 6 ff. de transact. l. 1. §. 1. ff. quemadm. testamenta aperiantur*, gloss. recepta *in cap. concertationi, verb. sciverit. de appellat. in 6.* Becius *consil. 37. n. 23. & cons. 111. n. 9. 17. 34.* Osascus *decis. Pedem. 112. n. 7. & decis. 176. n. 3.* Peregr. *de fideicommissis, art. 52. n. 21.* Surd. *consil. 82. n. 11. & consil. 150. in fine, & consil. 395. n. 22* Farinac. *decis. 608. n. 14. 2. part. novissim.* D. Alex. Ludovisius *decis. 425. n. 5 & 6. & decis. 525. n. 8.* Natta, qui loquitur in terminis privilegii *consil. 636. n. 192. cum seq.*

20 Quod verò pertinet ad scientiam ministrorum Regis, debet esse specifica & eorum per quos actus geritur, ut docuit Bart. *in leg. si publicanus, §. in omnibus, n. 1. & 2. ff. de publican. & vectigal.* Baldus *consil. 340. n. 3. vol. 4.* Tiraquellus cum multis quos refert, *in tractatu de nobilitate, cap. 14. n. 3.* Aymon Cravetta *de antiquit. tempor. 4. part. §. absolutis, num. 23. & seq.* Menesius *in l. si quas actiones, n. 56. de servit. & aqua.* Covarruvias *in reg. possessor. 2. p. in principio, n. 11.* Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss. 7. n. 7. vers. & licèt pertinaciùs.* Ioannes Gutierrez *practicarum lib. 1. quæst. 85. n. 1. & 3.* optimè Rota penes Farinac. *decis. 507. n. 2. in noviss. 1. part.* Ioannes Baptista Costa *de facti scientia & ignorantia, inspectione 41. n. 11. & inspectione 72. n. 9. & seq.*

21 Denique, quia certior est contraria opinio, ut ministrorum scientia non præjudicet, aut noceat Principi, si aliàs non constat de ejus scientia, quam ut veriorem amplexus est idem Bart. qui visus est sibi contrarius *in leg. 1. §. denique, numero 5. ff. de aqua pluvia arcend.* ubi ad præscriptionem meri & mixti imperii requirit scientiam Imperatoris præcisè, inferens inde quòd fortè nulla civitas Italiæ potuit præscribere imperium merum, vel mixtum, quia Imperator multis annis retro non fuit in Italia, *& in l. fin. n. 4.* ibi, *Sciente & patiente eo, ad quem spectat. ff. uti possidetis.* idem Bald. *in l. 1. 2. lectura, n. 2. ff. de officio ejus cui mandata est jurisdictio, & in cons. 370. n. 1. vers. Quod non videtur verum*, ubi addit quòd scientia, vel conscientia Principis non præjudicat juri fiscali. Iason *in leg. Imperium, n. 21. ff. de jurisdict. omnium judicum.* Salicetus *in leg. 2. vers. sed per præfatas. C. vectigalia nova instit. non posse* Alexand. *d. cons 84. n. 5.* citans glossam *in cap. cùm ad sedem. verb. interdictum, de rest spoliat.* & textum *in l. quod vulgo, ff. pro emptore*, ubi traditur dominum habere probabilem causam ignorandi factum Procuratoris, quem refert & sequitur Carolus Ruinus *cons. 45. prope finem. vers. sed dato etiam quod decursa esset præscriptio.* Marcus Antonius Natta *dict. cons. 636. n. 190. & seq.* Petrus Surdus *cons. 270. num. 19. & 20.* ubi inquit in simili, *scientia autem Principis non fuit probata, nec ex eo probatur quòd consiliarii Principis sciverint hunc esse bannitum, attento quòd concesserant securitatem; quia respondeo quòd scientia officialium non est scientia Principis*, &c. & optimè Capicius *decis. 57. per totam*, addens etiam pro hac opinione judicatum in illo Senatu, quem etiam refert & sequitur Costa *d. inspectione 72. n. 12. & 13.*

Cum quibus etiam sentit Cabedo *decis. 80. n. 11.* 22
in 2. p. ubi rectè addit quòd negligentiæ officialium Regis non nocent Regi, & in effectu idem voluit Rota penes Farinac. *d. decis. 57. num. 7. & 8.* ubi etsi admittant scientiam officialium inducere scientiam præsumptam contra Principem, negat tamen prædictam scientiam nocere Principi, aut eum aliquo jure privare, quia ad inducendum præjudicium non est sufficiens scientia præsumpta, sed certa & evidens est necessaria, secundùm Osascum & alios, quos refert Farinac. *ubi proximè*, & nos suprà notavimus *n. 16.* specificè scientiam esse probandam. Et quando scientia Principis præsumpta ex scientia officialium noceret, id tantùm quoad præscriptionem admitti posset, non verò ut ex eo renuntiatio juris sui inducatur, ut notavit Surdus *d. decis. 4. num. 6.*

Quod autem tempus requirat observantia inter- 24
pretativa, regulariter decem anni, qui ad consuetudinem sufficiunt, erunt necessarii, nisi in aliquibus casibus, ubi majus tempus, vel immemoriale præscriptio requirit, ut ex Bellono, Silvano, Beroio, Socino, Becio, Menochio, Peregrino, Deciano, Sixtino, Mascardo, Aymone, Purpurato, Surdo & aliis pluribus distinguendo probavit Additio ad Molin. *lib. 2. capite 6. num. 57.*

ALLEGATIO XCIII.

Relatio in contrahendo ad alium contractatum omnia ea, quæ non excepta, comprehendit.

1 *Relatio non comprehendit quod separatum.*
2 *Relatio non refertur ad id quod specialem dispositionem habet.*
l. doli clausula. ff. de verb. obligat.
l. cùm in testamento, §. qui tres, ff. de hared. instit.
3 *Omissum dici non potest id, de quo principaliter agitur.*
4 *Conditiones solent esse in dando ut in faciendo.*
l. statu libera, §. si quis, ff. de statu liberis.

l. si

l.si filius 33.§.1.ff.de fideicom.libert.
l.si cui pro re 31.§.si sub conditione. ff.ad SC. Trebell.
l.si quis sub conditione 8.ff. si quis omiss. caus. testam.
l.cùm servus 82.ff.de solution.

5 *Relatio censetur fieri eo modo ut congruat dispositioni factæ.*
l.si negotium ff.de neg.gestis.
Dispositio inutilis esse non debet.
l.si quando ff.de leg.1.
Relatio influit in omnibus qualitatibus relati l.asse toto,ff.ad l.falcid.

6 *Pluralis expressio quando non potest verificari, nisi in uno, habetur pro singulari.*
l.2.ff.de liber.& posthum.

7 *Expressio dicitur specialis quæ fit per relationem ad aliud.*
l.ubi autem,§.illud ff.de verb. obligat.
l.ait Prætor,§.si judex,ff.de re judic.
l.penult.C.de sent.quæ sine cert.quantit.
l.ult.C.quod cum eo,

8 *Scire quem præsumitur contractum, ad quem se refert.*
l.Titius 49.ff.de fidejussor.

9 *Interpretatio in dubio contractûs facienda contra eum, qui legem apertiùs dicere potuit & debuit.*
l,veteribus,ff.de pactis.
l.Labeo 21.ff.de contrah. emptione
l.cùm in lege,ff.eodem.

10 *Contrahens videtur consentire interpretationi quam Senatus contractui dedit.*

11 *Verbis* hoc amplius,*inducitur res diversa.*

12 *l.si servus 108.ff.de legat.1.*
d.l.si servus §. ei cui.

13 *l.avia 77.ff.de condit.& demonstrat.*

14 *Relatione comprehensum videtur quod est in relato.*

15 *Observantia subsequuta,& interpretatio contractûs ut constituat in possessione præscribendi, debet esse non minus quàm decennii.*
l.sed Iulianus aliàs,item 7.§.proindè ff.ad.S C. Maced.
cap.cùm dilectus,de consuetudine.

Conductor vectigalium cum conditionibus solitis adjecit ultra pretium conventum conductionis, eum soluturum duo mille aureos in quolibet anno ad Regni propugnacula sustinenda, finita conductione alter, qui in ea successit, cum eisdem qualitatibus & conditionibus conduxit. Quæstio, an ad duos mille aureos teneatur.

GABELLARIUS conductor eum non teneri dicebat, quia relatio ad alterius primi conductoris contractum solùm referenda ad conditiones extrinsecas, quas adjecit, non verò ad pretium, de quo aliter conventum, & id quod in pecunia solvere debebat, quia est qui separatum, nec potest relatione comprehendi, juxta doctrinam Bartoli *in l.Scio, §. Caio, ff de fundo instructo.* Hondedeus *lib.2. cons.4. numero 32.& seq.* Menoch.*cons.106.num.297. & cons.220.n.75.* D.Castillo *tom.2.controvers.capite 4. n.131.*

Præsertim cùm apertè de certo pretio dando convenerunt,nec aliquid expressum de duobus millibus aureis in quolibet anno ad propugnacula Regni solvendis,& relatio non fit ad ea, quæ specificam dispositionem habent,*l.doli clausula,ff.de verb. obligat. l.cùm in testamento,§.qui tres ff.de hæredib.instit.*Casanate *cons.50.n.14.* 2

Veruntamen adhuc pro fisco contra gabellarium judicandum est, quippe in prima conductione illud principaliter adjectum,quasi Regis utilitati consuleretur, ut duo millia aureorum ad sustinenda Regni propugnacula solverentur; nam omne aliud quod pretium conventum respiciebat, in eis vectigalibus quæ conducebantur, privatis erat in reditibus annuis consignatum, & ita solùm regalis Patrimonii utilitatem respexit,quod de duobus millibus aureis solvendis in prima conductione adjectum fuerat, ac perinde quasi quod magis Regis intererat,prætermissum dici non potest,cùm de eo principaliter ageretur Bart. *in l.fidejussor,§.meminisse ff.de legat.1.*Bald. per textum *ibi in l. per diversas, n.3. C. mandati.* Decius *cons.15 num.6.* Mascard. *de probat.conclus. 1141. n.25.26.* 3

Deinde,nam eo solùm defenditur gabellarius,quia non respicit conditionem solutio duorum millium aureorum,& relatio solùm facta ad conditiones alterius,& prioris conductionis,quippe ultra quam post verbum *conditiones*, statim adjectum fuit in primo contractu, illud quod respexit ad solutionem duorũ millium aureorum,etiam propriè & specificè conditio dicitur quæ respicit,vel comprehendit,ut aliquid detur,quasi in hoc casu verè nomine conditionis solutio duorum millium aureorum possit comprehendi. *l. statu libera,§ si quis,ff. de statu liberis,* eis verbis, *& aliàs sciendum est,eas demum conditiones ad emptorem transire,quæ sunt in dando, l. filius 33. §.1. ff. de fideicommissar.libert.* ibi,*nec refert in dando, vel faciendo, an in aliquo casu conditio consistat.l. si cui pro re 31.§ si sub conditione ff.ad SC. Trebell.* ibi, *vel si in dando sit.l si quis sub conditione 8.ff. si quis omissa causa testam.l.cùm servus 82.ff.de solutio.*Et cùm secundus conductor expressis aliquibus conditionibus postea generaliter se retulit,ut in suo contractu continerentur omnes,quæ in prima conditione expressæ fuerant,videntur quæ in alio contractu adjectæ in eo similiter comprehendi, ut ex Baldo, Iasone, Parisio, Hippolyto,Riminaldo, Cravetta, Bertazola & aliis pluribus D.Castillo *tom.4.controvers.c.43.per totum.* 4

Maximè, quia relatio censetur fieri eo modo ut congruat dispositioni factæ,*l.si negotium.ff.de negotiis gestis,*ubi glossa,Castrensis *lib.2.cons.18 n.8.*& comprehendit omnia quibus potest convenire relatio multis.Casanate *cons.53.à.n.74. usque ad 79.* & in hoc casu cùm expressæ fuerint, ut diximus, aliquæ conditiones.ferè omnes reliquæ quas primus conductor adjecit,ad nihil aliud, nisi ad duorum millium aureorum solutionem potest relatio respicere, aliàs enim nihil operaretur,quod ferendum non est,ex reg. *l.si quando.ff.de leg.1.*& latè traditis per Manticam *de ultimis voluntatibus lib.3.tit.6.per totum.* Casanate *cons.4.n.171.& consil.10.n.58.& 65.* D. Castillo *tom.4.cap.38.n.1.& sequent.*& relatio influit in omnibus qualitatibus relatis.*l.asse toto,ff.ad l.falcidiam,* cum vulgatis. 5

Vlteriùs, quia cùm omnes conditiones secundus conductor expresserat quæ in priori conductione in ejus favorem continebantur, relatio conditionum ad solutionem duorum millium aureorum referenda, 6

plurali

pluralis expreſſio quando non poteſt verificari niſi in uno, habetur pro ſingulari, *l. 2 ff. de liberis, & poſthum.* ibi *ſi modo unicus ſit*, ubi notant Doctores, *leg. 1 de auro & argento legato.* Petrus Surdus *conſil. 135. n 2. & conſ. 579 n. 24.* Gratianus *tom. 1. diſceptationum, c. 26 n. 9. & tom. 5. cap. 811. n. 6. & 7.* & cum Bartolo Panormitano, Beroio, & Cravetta, idem Surdus *conſ. 145. n. 30.*

7 Et idem eſt ac ſi ſolutio duorum millium aureorum ſpecificè exprimeretur in ſecunda conductione, quia expreſſio dicitur ſpecialis quæ fit per relationem ad aliud, Decius *in l. certum, numero 3. ff. ſi certum petatur*, ubi adducit *l. ubi autem. § illud, de verb. obligat. l. ait Prætor. § ſi judex. ff. de re judicata l. penultim. Cod. de ſententiis quæ ſine certa quantitate.* Caſtrenſis *leg. hac conſultiſſima. §. per nuncupationem, n. 3. Cod. de teſtamentis.* Menoch. *conſ. 164. n. 31. & conſ. 210. n. 31.* ubi ex Bartolo, Ripa, & aliis probat idem Menoch. *conſ. 288. n. 10. & conſ. 287 n. 8.* ubi adducit *l. ultimam Cod. quod cum eo.*

8 Rurſus, quia cùm pro Rege eſſet prima conductio, ubi illud quod immediatè ad ipſum pertinebat pro ſuſtinendis propugnaculis Regni expreſſum erat, ſecundus conductor qui intendit, animum habuiſſe illud reſtringendi & limitandi, debebat apertè exprimere cùm utique ignorare non poterat, nec debuerat priorem portionem, & contractum, cujus mentionem fecerat, & ad quem ſe retulit, arg. *l. Titius 49. ff. de fidejuſſoribus, l. ſi duo 38. ff. de adquir. hæred. l. in bonorum 10. ff. de bonor. poſſeſſ. cap. fin. de injuriis*, junctis quæ notarunt Bald. *in d. l. ſi duo*, Cravetta *lib. 1. conſ. 186. n. 9.* Natta. *conſ. 49. n. 22 & conſ. 114 n. 11. & 12.*

9 Et in jure ſemper pactionem obſcuram (ſi quid dubii in hoc caſu emergere poteſt) contra illum interpretandam, qui apertiùs legem dicere potuit & debuit & quod traditur *in l. veterib. ff. de pactis, & in l. Labeo 21. l. cùm in lege ff. de contrah. empt.* ut interpretatio ſit facienda adversùs venditorem, & ſimiliter contra locatorem id intelligendum eſt, quoties venditor, aut locator in culpa fuerint ne aliquid exprimeretur, & ad ipſos pertinebat exprimere: at verò quoties locator expreſſit, ut in noſtro caſu, quia ex parte Regis ejus Conſiliari cùm conductionem fecerunt, ad aliũ contractum priorem, in quo de duobus millibus aureis ſolvendis expreſſio facta retuliſſe videntur, tunc dicendum eſt non poſſe quod dubitatum relinqueretur nocere locatori, aut venditori, qui quatenus in ſe eſt, expreſſit, ſed conductori, vel emptori, qui apertiùs legem ſibi dicere debebat, & in quocumque dubio pro locatore, & venditore judicandum. *l. ſi emptione 34. ff. de contrah. empt.* ibi, *quem venditor intellexerit*, & juvant verba dictæ legis, *veteribus, qui apertiùs legem dicere potuit*, & quod in ea communiter notant Doctores, Bart. *in l. ſi quis intentione ambigua, n. 21. ff. de judiciis.* Pinellus *in rubrica C. de reſcind. 2. part. cap. 2. n. 12.* Azevedo *conſ. 26. n. 21.* Surdus *de alimentis 6. quæſt. 1. n. 26. & deciſ. 312. n. 63.* Barboſa *in l. ſi quis intentione ambigua. n. 28. ff. de judiciis.* Tiraquellus *in l. ſi unquam, verb. donatione largitus, n. 93. C. de revocand. donatio.* Iaſon, Decius, Cagnolus, Felinus, Suarez, Cujacius, Fornerius, Anton. Faber, & alii, quos retuli *2. p. deciſ. 74. n. 12.*

10 Præterea ſuadetur apertiùs, quia in conſultatione quæ ad Regem fit cujuſque contractus, quem fecerint regalis Patrimonii Conſiliarii, ibi expreſſerunt conventum fuiſſe de duobus millibus aureis ſolvendis pro ſuſtinendis propugnaculis Regni, & ideo ex parte Gabellarii hujus rei ignorantia allegari non oportet, & cùm nihil contrà expreſſerit, ſed poſt conſultationẽ obligatus fuit, videtur ad ſimilem conſenſum ſe retuliſſe, & conſentire interpretationi, quam Conſili rii verbis contractûs dederunt, ut Regem conſulerent, cùm ad perfectionem & executionem contractûs ceſſariò gabellarius conſultationis & confirmationis regiæ ſcientiam haberet, ex Decio, Ruino, Rolando, Dino & aliis Menochius *conſ. 189. n. 10.* maximè cùm proteſtatus non eſſet, & conſenſus ex conjecturis colligi poteſt. Iaſon Matheſilanus, Ripa & alii, quos refert idem Menoch. *conſil. 2. num. 18. & conſil. 121. n. 76.*

Nec denique quæ contrà objecta pro gabellario 11
aliquid movebunt, & quod ultrà dicebat in priori cõductione, non videri ut pretium adjectam ſolutionem duorum millium aureorum, qui poſtquam principale pretium vectigalium conventum fuit, adjecit conductor ultra pretium *hoc amplius duo millia aureorum ad propugnacula Regni ſe ſoluturum*, & ideò in pretio illorum ſolutionem comprehendi non potuiſſe, quippe id potiùs pro noſtra ſententia valdè urget; non enim admittimus duorum millium aureorum ſolutionem eſſe pretium quia tunc cùm in pretio non exprimeretur, non poſſet comprehendi, ſed aſſerimus eſſe conditionem quandam ſeparatam à pretio, ut denotat quod nuper diximus diſſimiliter applicare, quia omne pretium conductionis vectigalium eis ſolvendum, qui annuos reditus in eis vectigalibus habebant conſignatos; tamen ad Regni propugnacula alia ſumma duorum millium aureorum deſtinata fuit.

Et ultrà ſuadet verbum *hoc amplius*, cùm ultra pre- 12
tium paciſcerentur, & denotat diſpoſitionem ſeparatam, & ultra plura quæ poſſent notari, expendo *l. ſi ſervus 108. ff. de leg. 1.* ubi cùm diceret teſtator, *amplius quàm Titio legavi, hæres Seio decem dato*, tradit Juriſconſultus Seio non deberi decem ſimul cum eo quod Titio legatum fuit, ſed ſolùm decem, quia non jungitur hæc diſpoſitio cum alia, ſed quid ſeparatum conſtituit, & melius exprimitur *in §. ſi ei cui, d. l. ſi ſervus*, nota ejus verba, ibi *Si ei cui nihil legatum eſt cum hac adjectione, hoc amplius aliquid legetur, minime dubitandum eſt quin id quod ita legaverit, debeatur, multoque minus dubitandum, ſi ab eo nihil mihi debet, ita ſtipulatus fuero, amplius quàm mihi debes, decem dare ſpondes, quin decem debeantur.*

Ex quo apparet tam in contractibus, quàm in ulti- 13
mis diſpoſitionibus verbum illud *amplius* ſeparatum quid conſtituere, cùm etiamſi nihil legato primo cõprehenderetur, aut cõtractu quaſi ſeparatis diſpoſitionibus quod amplius relinquitur, vel promittitur, debetur. Quibus addenda ſunt quæ communiter notant Doctores *in l. avia 77. ff. de condit. & demonſtrat.* an ex illa adjectione, *hoc amplius*, qualitates & conditiones alterius diſpoſitionis repetitæ videantur, quo dubio manifeſtè inſinuetur diverſum & ſeparatum ex ea clauſula, *hoc amplius*, induci

Vnde fit, ut cùm haberi pro pretio non poſſit præ- 14
dicta ſolutio duorum millium aureorum neceſſariò ad qualitates, vel conditiones cotractûs referenda, ac perinde neceſſariò comprehendi debet in relatione conditionum primæ conductionis, ut prædiximus, & ſimul inde excluditur quod *ſuprà n. 10.* objectum fuit, relationem intelligi non poſſe circa pretium in quo ſpecialiter proviſum fuit, ex *d. l. doli clauſula*, quia cùm pretium exiſtimari non poſſit, ſolutio duorum millium aureorum, non fuit ſpecialiter de ea cautum, ut à relatione excludatur, imò potiùs (ut notavimus) videatur expreſsè de eo caveri quando fit per relationem ad aliud.

Multò minus etiam obſtabit in tribus primis annis 15
conductionis à gabellario duos mille aureos non fuiſſe exactos, quaſi obſervantia ſubſequuta, & interpre-

tatione

tatione cõtractus, id non fuisse comprehensum, posse defendi, arg. *l. sed Iulianus*, alias *item* 7. *§. proinde* 17. *ff. ad SC. Maced.* Becius *cons.* 101. *n.* 49. Surdus *cons.* 224. *n.* 7. Menoch. *cons.* 49 *n.* 20. *& cons.* 122. *n.* 50. quia nihil ad rem facit cùm observantia & interpretatio, ut constituat in possessione ad præscribendum, vel inducat consuetudinem longioris temporis, quàm trium annorum, & ad minus decennii esse debet. *cap. cùm dilectus*, ubi communiter notant Doctores, *de consuetudine, & in l. si de interpretatione. ff. de legibus*, Castrens. *lib.* 2. *cons.* 246. *num.* 2. Bald. *l.* 3. *consil.* 245. Cephalus *cons.* 347. *num.* 32. Decius *cons.* 283. *n.* 71. Cravetta *cons.* 101. *num.* 3. Beroius *lib.* 1. *cons.* 81. *num.* 10. Cumanus *consil.* 162. Natta *cons.* 403. *n.* 28. & valde dissonum est, quia tribus annis non solvit, conductor eam quantitatem, quando usque ad decennium, quo tempore regulariter vectigalia locantur, non solet ratio debiti in consilio regalis Patrimonii haberi, & reliquorum computationem fieri, inde velle jus adquirere contra conventionem, quo nihil absurdius; & ita obtinui.

ALLEGATIO XCIV.

Renunciatio officii quod ex sua natura non est renunciabile, non adquiritur, etsi aliquando renuncietur.

1 *Consuetudinis effectus in munerum renunciatione.*
2 *Officia quæ habent connexam jurisdictionem ex sua natura, non possunt renuntiari.*
3 *Principis permissio ut aliud facultativè fiat, non constituit jus consuetudinis possessionis, aut præscriptionis.*
l. qui jure familiaritatis, ff. de adquir. possess.
Jura incorporalia ex suo actu constituunt quasi Possessionem.
l. 1. §. item quæsitum, ff. de aqua quo. & æstiv.
4 *Consuetudo improbata non prodest.*
5 *Vita hominis longior centum annorum: testis ut capax testimonii ferendi debet habere quatuordecim annos.*
6 *Facultativa jus non præstant.*
l. viam publicam, ff. de via publica.
7 *Facultatis quæ sunt, nullo tempore præscribuntur.*
l. 1. ff. quemadm. servit. amitt.
8 *Voluntarius actus ut ad necessitatem reducatur, requiritur tempus immemoriale.*
9 *Consuetudo non inducenda ex actibus difformibus.*
10 *Venditæ rei qualitas ex pretio colligitur.*
11 *Interpretatio sumenda, ut res data æquivaleat acceptis.*
12 *Ecclesiasticæ res non possunt alienari, nec dari in feudum.*
c. nulli, de rebus Ecclesiæ.
c. 1. tit. qui feudum dare poss. in usibus feud.
c. 2. de feudis.
Ecclesiæ res in quibus est consuetudo ut infeudentur possunt infeudari.
13 *Ecclesiæ bona quæ solita infeudari, si ad mensam Ecclesiæ redierint, amittunt naturam infeudationis.*
14 *Incorporatio in Ecclesia facta censetur quando expressè fit à Prælato, vel in libris Ecclesiæ ut incorporata scribitur.*
l. si quando. C. de bonis vacantibus.
15 *l. si quis ædes 29. ff. de servit. urb. prædior.*
l. 17. tit. 31. p. 3.
l. 2. tit. 4. p. 3.
l. 1. tit. 29. lib. 3. Recop.
c. cùm dilectus. de consuetudine.
c. Abbate sancti Silvani, de verb. significat.
16 *Feudum ad dominum devolutum etsi iterum eidem personæ concedatur, non erit feudum antiquum, sed novum.*
c. 1. tit. quid juris si post alienationem feudi, in usibus feudorum.
17 *Feudum novum censetur quando post refutationem domino factam, alia persona est investita.*
18 *Feudi qualitates non repetuntur, nisi expressè exprimantur.*
19 *Feudi qualitates ex titulo judicandæ.*
20 *Munerum publicorum qui habent jurisdictionem & est qualitas justa, ut morte extinguantur.*
l fin. ff. de fide juss. tutor.
l. cujus bonis. ff. de curator. furios.
21 *Princeps ex verbis generalibus non vult juri speciali derogare.*
l. quæsitum, §. fin. ff. de fundo instructo.
l. uxorem, §. fœliciſſimo. ff. de leg. 3.
l. in toto jure. ff. de regul. juris.
22 *Clausula ut quis possideat ut prædecessores, de justa possessione accipienda.*
c. quia diversitate, de conces. præbenda.
23 *Privilegiorum confirmatio facta à Pontifice de justis accipiendum.*
c. dudum, de decimis.
c. 1. de jurejurando in 6.
cap. sed etiam 1. tit. per quos fiat investitura, in feudis.
24 *Vendita res cum pertinentiis non comprehenduntur nisi quæ ex natura rei sunt.*
25 *Notabilia exprimenda, aliàs neglecta.*
l. item apud Labeonem, §. ait prætor. ff. de injur.
expressè disposita attenditur.
l quæro ff. de action. empt.
l. si quis mihi bona, §. sed utrùm. ff. de adq. hæred.
26 *Lege, vel rescripto non expressum supponere non debemus.*
l. unica, §. fin autem, C. caducis tollend.
c. ad audientiam, de decimis.
27 *Renunciationem officiorum admittere ex meræ facultate Regis procedit.*
l. 2. tit. 4. lib. 7. Recopil.
27 *Renunciatio officiorum non admittenda, nisi quando à Principe concessa.*
29 *l. 3. tit. 4. lib. 7. Recop.*
30 *l. 4. tit. 4 lib. 7. Recop.*
l. qui testamento 20. in principio, ff. qui testam. fac. poss. & n. 34.
l. 1. C. de sacros. Eccl.
l. ut gradatim, in Principio, ff. de muner. & honor.
31 *l. 5. tit. 4. lib. 7. Recop.*
32 *l. 6. tit. 4. lib. 7. Recop.*
Legum correctio non inducenda.
l. præcipimus, C. de appellatio.
Authent. de administr. officia in sacris.
33 *Legum correctio inducitur ex identitate rationis.*
l. tam is, §. 1. ff. de donat. caus. mortis.
Authent. quas actiones.
34 *Termini habiles supponendi.*

l.si quis,§ sive,ff.de iniusto, rupto.
l.alimentorum. ff.de assignan. libert.
l.1.§ de falcidia ff.ad leg. falcidiam.
c.2.de donat.inter
c.scriptum, de electione.
Clement. 1.de jure patronatus.

De officio quod prohibetur renuntiari, an si à Principe renunciatio admissa sit, illud maneat renunciabile, pro explicatione legis 17. tit. 3. *&* totius tit. 4. lib 7. Recopilat.

1 HÆc controversia multoties exorta fuit in Senatu regalis Patrimonii circa officia quæ dicimus *Alcades de sacas*. Nam aliquando invenitur horum munerum renunciationem factam, & si postea per obitum obtinentis nova concessio à Principe fieret, quo casu qui renunciationem intendunt, allegant consuetudinem, ut ea officia renuntientur, ex qua *dicta l.*17. prohibitio renunciationis aboleri posse intendunt ex vi & ex effectu consuetudinis, de qua *in l.de quibus.ff.de legibus, & in l.2. C. quæ sit longa consuetudo.* Doctor. communiter, Gratianus *tom.5.discept.cap.*801 *n.*12.*&* 13.*&* *capite* 832. *n.*17. pluribus D. Castillo *de tertiis, cap.*12. *n.*36. maximè, quia ex toto *tit.*4.*lib.*7. *Recop.* videtur renunciatio munerum publicorum probari.

2 Sed tamen cùm hæc officia ex sua natura non admittant renunciationem, quia continent jurisdictionem, meritò ex nullo actu renunciatio in eis locum habebit, quia tempore Regum Catholicorum *in dict. l.*17. id omnino prohibetur, cum clausulis exuberantibus, quæ expressè declarant, ut constat ex dicta lege, *col.*4. ibi, *Y de las que de aqui a delante contra el tenor y disposicion de esta ley se dieren o hizieren mandamos que de aqui adelante no ayan fuerea ni vigor alguno, & in dict l.ad fin.* ibi, *Y queremos y ordenamos que todas y qualesquier mercedes, y facultades que de aqui adelante fueren hechas y dadas contra el tenor esta nuestra ley y contra lo en ella contenido sea en si ninguno y de ningun valor aunque contengan en si qualesquier clausulas derogatorias y nonobstancias*, quod inficit titulum, simulque & possessionem. Cassiad. *de restitutione spoliatorum, decis.*1. *num.*7. Gomezius *in reg.de triennali quæst.*49.*n* 3. Rota *decis.*24. *n.*5. *& decis.*189.*n.*4.*part.* 2. *diversorum.* Lancellot. *de attentatis, cap.*31. *num.*92. Nicolaus Garcia *de beneficiis part.*5.*cap.*1.*n.*427. Crescentius *decis.*4. *tit. de privilegiis, num.*5. Puteus *lib.*3. *decis.* 180. *num.* 2. Bellamera *decis.*535.*num.*1. Æmilius Verallus *lib.*3. *decis.*15.*num.*1.*&* 2. Farinac.*libro* 1.*Rotæ decis.* 666. *num.*2.

3 Rursus, quia juxta legem 17. ex sua natura hæc officia non admittunt renunciationem, & licèt aliquando Princeps admiserit, id tamen non constituit officium in quasi possessione, ut sit renuntiabile, quia in ejus titulo & rescripto, id non exprimitur, nec conceditur, & quando ex mera facultate & voluntate Princeps aliquid admisit, jus non præstat nec consuetudinis possessionis, aut præscriptionis, ut *in l.qui jure familiaritatis.ff.de adquir.possessione*, docet Innocent, *cap.cum Ecclesia Sutrina,n.*5 *.de cauf. possess.* Bald. *in l.*1.*n.*9.*C.de servit.* statuens, ut non omnis actus præsumatur jure servitutis; sed illi, qui citra illud jus non geruntur, in quibus sufficit unus actus ad inducendam quasi possessionem, *l.*1.§. *item quæsitum, ff. de aqua quotidiana & æstiva*; secus in his, quæ plerumque fiunt jure familiaritatis; in quibus requiritur probatio; quod proprio jure fuerint facti, & tradit arbitraturũ judicem ex qualitate actuum, maximéque ex eorum pluralitate ac aliis circunstantiis à jure approbatis. Quod autem dixerat Innocent. *in c.bona el 2. col.*1.*de postulatio. Prælatorum*, & quomodo id accipiendum notarunt Bartolus, Castrensis, Ripa, Antonius Gabriel, Cravetta, Balbus, Covarruvias, Capicius Natta, Nevizanus, Franciscus Marcus, Boërius, Surd. & alii innumeri, quos suo morte refert D. Castillo *de tertiis cap* 32.*per totum*

4 Tum etiam, quia cùm dicta lex 17. tempore Regũ Catholicorum lata fuisset, & illâ improbetur omnis renunciatio, etiamsi admitti posse, ut jus antea quæsitum ad renunciationem, & consuetudo renunciandi, dicta l.17. non improbaretur, cùm disponat in potestate, ibi, *De aqui adelante*, eis verbis, *Que hasta agora no an cumplido effecto* & aliàs notavimus circa vectigalia *l.*2.*tit.*15.*lib.*4.*Recop.* quæ in eis improbat immemorialem præscriptionem plures tenuisse, eâ non improbari illam præscriptionem immemorialem quæ tempore dictæ legis secundæ jam erat causata, & completa, etsi id non admittendum notavimus, & esse contra dispositionem dictæ leges *allegat.* 15.*n.*9.*cum seq.*

5 Sed tamen quamvis contra admitteretur *in d.l.*17. ut consuetudo antea causata, & jus renuntiandi quæsitum, non aboleatur; tamen probari hodie non potest, ab hinc centum & quadraginta annis fuisse præscriptionem, & consuetudinem causatam, cùm longior vita hominis centum annorum non excedat, ut alibi probavimus, *l. cùm proponebatur, ff.de judiciis, l.fin.Cod.de sacrosanct. Eccles.* & pluribus quos refert D. Lara *de vita hominis, cap.*31. *n.*85. *&* 86. & testis qui deposuerit, ad minus debet quatuordecim annos habere, nec aliter ejus testimonio credatur, quia ante illam ætatem capax non est judicii ut possit testimonium ferre. §. *testes autem, Inst.de testam.* ubi communiter Doctores, maximè Ioan. Faber, *n.*1.*vers.sed hoc fortificatur.& versic.sed cur non ita pubes*, pluribus Farinacius *de testibus, quæst.* 58. *n.*8. 12.*&* 13. & ferè per totam.

6 Sed & quicumque actus renunciationis, qui ex instrumentis exhibeantur, non possunt inducere consuetudinem, quia potuit Princeps ex voluntate & facultativè id permittere, idque nullum jus præstat, ut declarat Felinus *in c.cùm accessissent.n.*26.*vers.limita secundò, & vers.sed tamen, de constitut.* & nullum jus inde adquiritur quando procedit ex mera facultate, *argum.l.viam publicam.* ubi glos. Bart. *ff. de via publica.* Abbas *in capite ex parte, ad finem, de concessione præbendæ.* Felinus *in cap. cùm M. Ferrarienss, n.*7.*vers.tertiò declaratur, de constit.* Iason *in l. quominus.n.*28.*&* 29.*de flumin.* Balbus *de præscript.q.*5. Bursatus *lib.*4.*consil.*369.*n.*77.*&* 78.

7 Et ut ad necessitatem reducatur quod voluntarium fuit, & meræ facultatis, non sufficit quodlibet tempus nec consuetudo, quia inter medias renunciationes in multis casibus inventum est hoc officium per mortem vacasse, & à Rege concessum, ex quo extinctum & confusum est quodcumque jus quod posset ad renuntiandum competere, ut *in l.*1.*ff.quemadmodum servit.amit.* Iunctis quæ ad confusionem & extinctionem Iuris notavit Bald. *in l.debitori, Cod.de pactis, & in l.si uxor tua,n.*2. *Cod.de bonis author. Iudic. possidendis.*

Sed

8 Sed etiam, ut ad neceſſitatem reducatur actus voluntarius in eis quæ ſunt meræ facultatis, ut in renũtiationis à Principe admittenda, ut cauſari poſſit legitima præſcriptio, eſt neceſſarium tempus immemoriale, ut tenuit Ioannes Andreas *in cap. pervenit, de cenſibus*, Bart. & Angelus, & poſt eos Felinus *in d. cap. cùm M. Ferrarienſis, verſ. tertia declaratio.* Iaſon. *in d. l. quominus, n. 96. de fluminibus*, Balbus *dict. quæſt. 3. verſ. niſi id actum fuiſſet.* Burſatus *dict. conſ. 360. n. 68.* & omnes Doctores, ſequuti Innocentium *in cap. cùm Eccleſia Sutrina. de cauſa poſſeſſionis & proprietatis*, ex conjecturis deſumendum cenſuerunt, utrùm actus fiant ex mera facultate, vel ex debito, & in hoc caſu cùm Princeps expreſsè non conceſſerit renunciationem horum munerum, licèt aliquando permiſerit, potiùs ex gratia & mera facultate conceſſiſſe videtur, ut non valeat induci contraria conſuetudo, ut ex Innocentio, Abbate, Ioanne Andrea, Anchatrano, Geminiano, Bart. Archidiacono, Cyno, & Corneo probavit Burſatus *lib. 4. conſ. 360. n. 80.*

9 Et ex aliquibus actibus difformibus conſuetudo non inducenda, juxta doctrinam Bartoli *in l. 2. n. 22. ſolut. matrimonio.* Aymon. *conſil. 96 n. 5. & conſ. 313. n. 4.* Rota *deciſ. 10. n. 6. 2. p. diverſorum.* Surdus *conſ. 393. n. 2.* nec iſti actus ſufficient ad præſcriptionem ubi requiritur immemorialis, niſi jam cauſata & perfecta exhibeatur. gloſſ. *in l. nemo. §. temporaria, in fine, ff. de regul. juris.* Innocent. *in c. auditis, n. 5.* & *ibi* Panormitanus, *n. 10 de præſcript.*

10 Deinde, quia in multis caſibus circa hãc rem inventum fuit hæc munera, in quorum titulis nulla mentio fit renunciationis, aliquando per mortem vacaſſe, & aliis perſonis à Rege conceſſa, & dum aliquis, cui munus datum, viveret à Principe ut ſuum maneret, oblato pretio redemptum pretio quinque, aut ſex millium aureorum, ex quo apparet munus non habere qualitatem perpetui & renuntiationis, quia cùm apud nos conſtet pluſquam triginta mille aureos valere hoc munus de quo agebatur, ſi perpetuum eſſet, & ex pretii quantitate colligitur qualitas rei venditæ, & renunciationem non conceſſam antea, vel perpetuitatem, gloſſ. *in l. 1. verb. agendum, ff. de ſuperficiebus*, eis verbis: *Sed qualiter dignoſcetur emptor à conductore. reſpondeo pretium & mercis quantitas facit diſcretum.* Quam gloſſam ſequuntur & comprobant. Roland. à Valle *vol. 2. conſ. 83. n. 52.* Surd. *conſ. 243. n. 3.*

11 Nam ea interpretatio facienda, ut res data æquivaleat acceptis. Alex. *in l. divortio. §. ob donationes, n. 7. ff ſolut. matrimonio*, ex Baldo, Iaſone & Cagnolo Cephalus *lib. 4. conſil. 505. n. 2.* Affl ctis *deciſ. 68. n. 2.* ex Ruino & aliis Hieronym, Gabriel *conſil. 168. numer 30.* & in re vendita expreſsè loquuntur Cephalus *ubi proximè.* Alex. *lib. 5. conſ. 48. n. 5. & conſ. 68. num. 9* plures quos refert Menochius *lib. 3. præſumptione 73. n. 1.*

12 Sed etiam poſtquam à Rege hoc officium proviſum, vel, ut diximus, redemptum fuit, videtur in regia Corona incorporari, ita ut quamvis haberet jus renũciationis conceſſum (quod non erat) videatur redire ad ſuam naturam, ex qua hæc munera non poſſunt renuntiari, & comprobatur exemplo rerum Eccleſiaſticarum, nam cùm ex ſua primæva natura nõ poſſint alienari, nec dari in feudũ, *c. nulli, cap. ut ſuper, de rebus Eccleſiæ, cap. 1. qui feudum dare poſſ. in uſibus feud. cap. 2. de feudis*, id tamen limitatur, niſi res fuerint quæ conſueverint infeudari, nam redeundo ad Eccleſiam, veniunt cum eadem natura: ut *in d. cap. 2.* ubi Abbas, Antonius de Butrio & Imola, Redoanus *in tractatu de rebus Eccleſiæ non alien. quæſt. 7. de infeudatione rerum Eccleſiæ per Papam, & §. de infeuda-*

tione Eccleſiaſtica per Prælatos pag. 356. Menoch. *conſ. 79. n. 20. & 21.*

13 Verùm id etiam ſublimitatur, niſi Prælatus in ſua menſa incorporaverit hæc bona feudalia, quæ ad Eccleſiam redierunt, quia tunc ex incorporatione manet ea qualitas, ut poſſint infeudari ſublata, & quælibet infeudatio, quæ poſtea fieret, cenſeatur, ac ſi eſſet nova alienatio earum rerum, quæ in feudum dari non poſſunt, ut *in dict. c. 1.* & notavit Panormit. *in d. c. 2 de feudis.* Idem Panormit. Innocentius & Imola *in cap. ut ſuper, de rebus Eccleſiæ.* Alexand. *lib. 1. conſ. 79* Redoanus *ubi proximè.* Menoch. *conſ. 90. n. 22.*

14 Dubium autem eſt inter Doctores, quando facta incorporatio bonorum cenſeatur ut bona mutent qualitatem, ut alienari poſſint, & redeant ad priſtinã naturam ne alienari, vel infeudari poſſint, quam quæſtionem movet Bartol. *in leg. ſi vacantia, C. de bonis vacantibus, lib. 10.* Panormitan. & Imola *in dict. cap. ut ſuper*, Redoanus *ubi proximè in § ſequenti, quæ & quomodo res dicatur de menſa*, & Doctorũ ſententias refert Menoch. *conſ. 79.* & in eo omnium concors opinio eſt, ut quando Prælatus proprio ore & verbis diſpoſitivis fecerit incorporationem, facta cenſetur, vel quando rem in ſuis liberis ſcripſit, quod factum eſt in hoc caſu; nam in libris rationum Senatus Regalis Patrimonii adnotatum fuit, hoc officiũ ad Regẽ pertinere, & ideo de incorporatione dubitari non poteſt, *arg. l. ſi quando, C. de bonis vacantibus.* ibi *Ritè atque ſolemniter per Comitem rerum privatarũ, deinde per rationales incorporatio impleatur.* Bartol. *in d. l. ſi vacantia, n. 9.* Abbas *in d. cap. ut ſuper num. 10.* Redoanus *ubi proximè, n 4* ubi, *Sed in iſtis controverſiis dico eſſe tenendum quod vel eſt facta incorporatio expreſsè, puta quia Prælatus declaraverit velle rem eſſe de menſa, vel per officiales eſt in libris rerum menſæ deſcripta, aut annotata, & tunc nemini dubium quod bene poteſt Prælatus, ſi vult, bona reverſa incorporare, licèt non poſſit bona incorporata alienare*, ut ſuprà allegato *cap. 2. de feudis.* Plenè Menoch. *d. conſ. 79. n. 10.* ubi inter alia annectit hæc verba, *& primam illam naturam ſuam perdit.*

15 Facit etiam text. *in l ſi quis ædes 29. Dig. de ſervit. urban. prædior.* ubi cavetur ſi dominus prædii ſervientis adquiſierit dominium prædii dominantis, ſtatim per confuſionem ſervitus extinguitur, quia nemini res res ſua ſervit. Petrus Greg. *lib. 4. Syntagm Iuris c 23.* Cepolla *de ſervitut. c. 24.* & ſi poſtea vendiderit fundum dominantem, venditione non transfertur jus ſervitutis, niſi contra ſe venditor illam de novo impoſuerit, quod rectè convenit huic rei, nam Princeps proprio jure habet facultatem concedendi officia juriſdictionis *in l. 2 tit. 4. p. 3. l. 1 tit. 9. lib. 3. Recop.* & per renuntiationem limitatur hæc facultas, & quaſi in ſervitutem redigitur, ut deſerviat ei in quem fit renunciatio, & conceſſio muneris libera non ſit, ut in *c. cùm dilect. de conſuet. & in c. Abbate S. Silvani, de verb. ſignificatione.* Put. *lib. 3. dec. 100.* & quod liberam facultatem adimit ſervitus, judicatur, ut *in l. 1.* & *ibi* Bart. *ff. de ſervit.* Innoc. *in rubr. de Iure patronatus.* Zepolla *de ſervit. c. 1.* Bellamera in pulchro caſu *conſ. 6. n. 11. verſ. modo ad propoſitum*; ergo ſimiliter quamvis hoc officium haberet qualitatem renunciationis, eo ipſo quòd in regia corona incorporatum fuit, ea qualitas extincta omnino fuit, & licèt poſtea venderetur, aut donaretur alicui ea qualitas renunciationis, non ſuſcitaretur niſi expreſsè conceſſa fuiſſet, argum. dictæ legis *ſi quis ædes*, cujus deciſio probata eſt *l. 17. tit. 31. part. 3.*

16 Iuvat ulteriùs text. *in c. 1. titul. quid juris ſi poſt alienationẽ feudi vaſſallus id recuperaverit, in uſibus*

feudorum,ubi probatur si ad dominum feudum devolveretur,& iterum ille feudum concesserit, etiamsi eidem personæ concessio facta, non habebit qualitatem feudi antiqui,quam antea habebat, sed ut nova concessio judicatur, antiquâ obliteratâ, & probavit Bald. *in l.1. q.15.de rerum divisione*,ex Isernia,Præposito,Afflicto,Alexandro,& aliis Schraderus *de feudis* 2.*p.c.*3.*n.*43.

17 Et hoc certiùs procedit,quando ut in nostro casu concessio non fuit facta eidem personæ,sed diversæ, quia hoc officium non collatum fuit ipsi, qui antè habebat,sed alii,ut in terminis notavit Vdalricus Zasius *lib.*1. *consil.*13. *n.*12. ibi. *Quæ cùm vera sunt, & procedunt in una eademque persona*;quando indubitabilis erit novum feudum,cùm non solùm refutatio domino est facta per vassallum antiquum, sed etiam alia & nova persona omnino extranea est investita.

18 Idque ad nostrum casum congruè adaptabitur juncta sententia Rosentalis *in tractat. de feudis*, *c.*2. *conclus.*22.eis verbis *Vsque adeò, ut etiamsi dominus in investitura adjiciat quod illum investiat de isto feudo,prout venditor,aut cedens ille hoc possederat.* & in additione tradit,ut rei natura quæ inducit novam concessionem mutata censeatur,esse necessarium verba adjici tam generalia & præcisa, ut illud inducant,& nihil aliud possint denotare.

19 Et facta nova concessione feudi antiqui quod ad dominum rediit,non reassumit qualitates, ut in eis succedant qui in primo succedere poterant,sed ex titulo judicandum, ex Oldrado, Baldo, & Castrensi tradit Iason *lib.*1.*consil.* 57. *n.*16. maximè, quia in pluribus titulis prædecessorum munerum, etsi fuerint verba generalia *ut eis utantur illi, quibus concessa, quemadmodum usi fuerunt prædecessores illorum*; tamen ad vitam munera illi data fuerunt, ex quo videtur specialiter ad personam concessionem restringi.

20 Præsertim cùm ea sit qualitas insita munerum jurisdictionis,ut sint temporalia, & extinguantur cum vita donatarii *l.fin.de fidejussor. tutorum.l.cujus bonis ff.de curatore furiosi.* Bald. *in l.*2.§. *sed si quis*,*n.* 8. *C.communia de legatis*,*l.judicium solvitur*,*ff.de judic. l.quisquis*,*ff si certum petatur.* ex Cyno, Afflicto, & aliis Mastrillus *lib.*1.*cap.*27. *per totam.*

21 Nec verba generalia,ut munere utatur sicut prædecessores,possunt detrahere specialibus circa modum, & loca in quibus munere quis uti potest,& clausula ordinaria est in officiis Prætorum Senatorum & aliis & verba specialia retinent munus in sua propria natura ut sit ad vitam,nec posse renuntiari, nec intelligendum est Principem ex eo velle qualitatem & naturam ipsius muneris mutare.*l. quæsitum.*§. *fin. ff. de fundo instructo*, *l.uxorem*, § *feliciissimo*, *ff. de legat.*3. *l.in toto jure*,*ff.de reg.juris.* Et sub genere comprehenduntur species diversæ, ut ex Deciano,Ciofio, & Honded.probavit Gratian.4.*tom.discept.c.*757.*n.*11.

22 Idque melius procedit, quia semper in hoc casu à fisci patrono contrà allegatum fuit, hoc munus non posse renuntiari, & qualitas quæ nomine Regis semper rejecta,non videtur verbis generalibus concedi, videlicet renunciatio,ex gloss. & Bartolo *in l. si quis priore*,*ff.ad Trebellianum.*cum adductis per Surdum *cons.*58.*n.*14.nam ea verba *ut possideant sicut prædecessores*,intelligenda sunt de eo quod justè habuerint, non verò si aliquando injustè renunciationem fecerint,ut *argum.c.quia diversitatem,de concess.præbendæ* ibi,*sicut rectè & pacificè possidentur.* Decius *in c.* 1. *n.*17.*de confirmatione utili,vel inutili.*

23 Quod magis locum habet, resistentæ jure fisci renunciationem in hoc munere,ex *dict.l.*17.*tit.*3.*lib.*7. *Recopilat.*cui verba generalia non videntur derogare, quia solùm comprehendere possunt justam renuntiationem,& à Principe concessam,non verò ab eo prohibitam,& injustam.*cap.dudum*, ubi Innocentius, *de decimis*,Decius *in d.c.*1.*n.*14. *de confirmatione utili, vel inutili*,& est textus *in c.*1.*de jurejurando in* 6. ex quo Cynus,& post eum Bart.Baldus,& Angelus *in l.* 1.*ff. de his qui sunt sui*, ex eo notarunt: ut si Papa confirmat alicui Ecclesiæ omnia privilegia, intelligitur tantùm justa confirmasse,eodem modo sub generali confirmatione feudorum,quam Imperator facit, solùm vera & legitima feuda dicuntur confirmata; textus notabilis *in c.sed etiam* 1.ubi plenè per Bald. *tit.per quos fiat investitura.* sequitur utrumque Iason, *in l.omnes populi*,*in repetit.n.*36 *de justit.& jure.*

24 Et in terminis concessionis, aut quando res venditur cum pertinentiis,non comprehendi nisi quæ ex natura rei sunt,ex Dino,Baldo, Speculatore, Oldrado, Angelo,Jacobo Butrigario & Imola, tenuit Alex. *in l.si sic legatū* 78.*n.*22.*ff.de leg.*1.& additio *ibi lit. A.* ejusdem opinionis refert Castrensis Baldum,Franciscum Curcium,Laudensem & alios, & idem tenuit Iason *in d.l.si sic legatum*,§.*simul num.fin.ff. de legat.* 1.& aliis relatis idem Alex. *lib.*2. *consil.* 18.*n.*5. ex Cyno & Ruino,Cravetta *cons.*293.*n.*5. Rolandus à Valle *vol.*2. *cons.*82.*n.*28. & *vol.*3. *cons.*2.*n.*12. ex Aretino,Sylvestro,Aldobrandino & aliis Mantica *de tacitis & ambiguis convent.lib.*4.*tit.*10.*n.*5.& 6.

25 Idque sine dubio procedit,quia in nulla parte rescripti & concessionis mentio fit de renunciatione, quod cùm valde notabile esset, exprimendum erat, *l. item apud Labeonem* 15.§. *ait prætor*,*ff. de injuriis*, eis verbis. *Ea enim quæ notabiliter fiant*,*nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta*; quid enim magis notabile in hoc casu, quàm renunciationem in his muneribus concedere contra eorum naturam, & juris dispositionem,quæ resistit *in d.l.*17.& *arg.d.*§.*ait prætor.*notavit Oldradus *cons.*185.incipit,*Thema est*, *vers.tertiò est considerandum*,*magna & notabilia*,*nulla verborum generalitate inclusa c enseri*:& Afflictis *decis.*220.*n.*16.tradit rescriptum generale non comprehendere renunciationem cujus erat facienda specialis mentio, nam quod expressè disponitur, id attenditur.*l.quæro.ff. de actionibus empt. l. si quis mihi bona.*§ *sed utrùm*,*ff.de adquir.hæreditate.*

26 Et quod in lege, vel rescripto non exprimitur, specialiter supponere,vel dicere non debemus, Baldus *lib.*2.*cons.*298.*col.*1.Socin. *lib.*3.*cons.*74.*n.*3. Decianus *responso* 13.*n.*11.Surdus *lib.*4.*cons.*574.*n.*5.& præcipuè cùm ejus expressio facilis sit.*l.unica*,§. *sin autem ad deficientis*,*C.de caducis tollendis.* ibi, *Nam si contrarium volebat, nulla erat difficultas conjunctim ea disponere, capite ad audientiam de decimis*, eis verbis, *Nam si intelligeremus tantummodo de novalibus, ubi ponimus de laboribus, de novalibus poneremus.* Cravetta *consil.*6.*n.*66. Surdus *consil.* 143. *n.*15.& *consil.*340.*n.*2.& *cons.* 397. VVesembec. *in authentica novissima*,*n.*36.*C. de inofficioso*, Decianus *cons.*114.*num.*15.*lib.*3.Cancer.*tom.*2.*variar.c.*20.*de legatis ex n.*377.

27 Quibus ita constitutis quæ verissima sunt,non obstant quæ contrarium in principio objecimus; nam quoad illud de consuetudine renunciandi, ex eis quæ prædiximus *n.*7.8.& 9.non posse consuetudinem induci,nec præscriptionem in eis,quæ ex sua voluntate & mera facultate Princeps concessit, nam quoties admittitur renunciatio ea, ex mera voluntate Regis procedit,ut traditur *l.*2.*tit.*4.*lib.*7.*Recopil.*

28 Nec obstabit *dict.tit.*4.*lib.*7.*Rec.*in quo generaliter agitur de renunciatione munerum publicorum,quippe nihil ex eo titulo traditur *d.l.*17.ut officia *de Alcaldes de sacas*,possint renunciari, nam *in toto titulo* 4. non est lex aliqua quę deroget dispositioni *d.l.*17.sed in

in eo titulo agitur de officiis;quæ renuntiationem admittunt, ut Tabellionum , Decurionum , & similia, nec in toto illo titulo id censetur admittendum in officiis in quibus non procedit renunciatio , sed prohibita , quia solùm locum habebit quando in illorum concessione renunciatio expressè conceditur,ut notavit Azevedo *in d.l.2.* ibi, *Verum tamen est quòd huic legi in concessione derogatur*;idque vel ante tempus *d. l.17.*admissum à D.Rege Ioanne II.& D.Rege Henrico IV. vel postea à D. Imperatore,cujus fuit *l.2. d. tit.4.* & solùm tradit in officiis quæ vacaverint per mortem,vel renuntiationem, in eorum provisionibus præferendos incolas & originarios horum Regnorum,quod supponit renunciationem fuisse à Principe concessam,& *in l.2.* potius à Rege Ioanne II.denotatur prohibitio renunciationum,cùm tunc solùm permitti videatur de parentibus ad filios , & cùm Regi placuerit,& loquitur in aliis officiis,in quibus expressè renunciatio admittitur,& huic legi derogatur ; ut in ea notavit Azeved. qui antiquatam tradit ex voluntate Principis,qui ut cõcedere potuit,ita abrogare.

29 Lex verò tertia *d.tit.4.* nihil ad rem facit,quia loquitur in officiis, quæ ex consuetudine generali Hispaniæ à Conciliis populorum eliguntur , de quibus latè egimus *suprà allegatione 70.per totam.*

30 Lex verò 4.*d.tit.4.*edita fuit à Regibus Catholicis in Comitiis generalibus Toleti anno 1480.in quibus etiam lata fuit *d.l.17* & *d.l.4* solùm disponit , ut in officiis publicis , ubi procedit renunciatio , ea sit facienda in viginti diebus , antequam moriatur qui renunciaverit , quod quidem ultra quàm non procedit in nostro casu, locum habebit datis terminis habilibus in eis muneribus in quibus renunciatio est cõcessa,*arg.l.qui test.20.in princip. ff.qui testamenta facere possunt.l.1.* ubi gloss. *C.de sacrof. Eccl.leg.ut gradatim,in princip.ff.de muneribus*,notarunt Marcus Antonius Surdus, Carolus de Grassis Tuschus, Menochius,Franciscus Molinus,D.Castillo,Gratianus,Novarius,& alii,quos refert Velascus *Axiomatum juris lit.D.n.139.& lit.V.n.62.*& ideò in argumentum dicti lex 4.trahi non potest ad nostrum casum , in quo renunciatio excluditur.

31 Nec lex *5.d.tit.4.*quæ sequitur,aliquid facit, nam edita fuit à D. Regina Ioanna anno 1515. & solùm declarat in renunciationibus id quod antea dixerat *in d.l.4.*de muneribus publicis,ut intelligatur de decurionatibus , & officiis Tabellionum , & adjicit intra triginta dies in supremo consilio Cameræ renunciationem debere præsentari.

32 Lex verò sexta *d.tit.4.*quæ facta est à Regibus Catholicis anno 1501.viginti post annos , quàm in Curiis generalibus Toleti ediderat dict legẽ 17.quæ prohibuit renunciationem, etsi loquatur de his muneribus,quæ dicuntur *Alcaidias*,non loquitur in eis quos dicimus *Alcaidias de sacas*,& valde notandum dictã legem 17.hæc munera omnino distinguere,nam cùm in principio generaliter loqueretur *de Alcaidias*,postea specialiter & magis enixè prohibet renunciationẽ in eis officiis,quæ dicũtur *Alcaidias de sacas*,& ideo nomen earum speciale à generali appellatione ipsa lex 17.distinguit, nec dicta lex 6. non potest intelligi, ut videatur derogare quod specialiter expressum est,& solum ad id quod generaliter *de Alcaidias* dictum fuerat, referri oportet, ut in eis correctio locum habeat,*argumento leg.præcipimus, Cod.de appellat.* ibi, *Quiquid autem hac lege specialiter non videtur expressum , id veterum legum constitutionúmque regulis omnes relictum intelligant.Authentico de administrãtibus officia in sacris, prope finem*, ibi, *Quoniam dum nihil omnino super istis innovatum sit,antiquã servamus figuram,sicut etiam in aliis omnibus non novatis*, glossa *in Authentico;ut omnes obediant judicibus provinciæ,§.si igitur verb. privilegio,collatione 5.*Felinus *in c.causámque ,n.5.de rescriptis.*

Nec id per identitatem rationis recipit extensionem,ut *in Authentico , quas actiones*, ubi glossa. *C. de sacrosanct.Ecclesiis*,glossa *in l.tam is,§.1.de donat causa mortis*,ibi,*Nec per subauditos intellectus debet induci legum correctio*,glossa *in cap. cupientes,§.quod si per viginti, verb.petere , de electione lib.6.* tradit *in d.Auth quas actiones,n.21.* 33

Secundò, nam prædicta lex non disponit , ut dicta officia,vulgò *Alcaidias* possint renunciari,sed solùm assignatur terminus,ut officia quæ renuntiari possunt in concilio populi,producantur, & sic debet intelligi termino habili assignato in eis, quæ ob privilegiũ & legitimum titulũ potuerint renũtiari, vel in admissis à nostris Regibus suo privilegio.*l qui testamento 20. ff. de testamentis* , ibi , *si aliud eos nihil impediat. l.si quis,§.sive,ff.de injusto rupto*,ibi, *scilicet si gradus ille valeat.l.alimentorum.ff.de assignandis liberis.*ibi,*salvo jure communi.l.1.§.de falcidia.ff.ad legem falcidiam*,ibi,*quæ tamen possunt locum habere,cap.2.de donat.inter*,ibi,*& non est aliud quod obstet.cap.scriptum, de electione*,ibi, *dummodo nihil obsistat. Clement.1.de jure patronatus*,ibi,*nisi aliud canonicum obsistat*,& sic qui intendit officium hoc esse renunciabile , habet contra se *d.l.17.tit.3.lib.7.* & juvari non potest legibus tituli 4.nam disponentes super renunciationibus terminos habiles præsupponunt,& in eis nulla lex loquitur de his officiis,vulgo *Alcaidias de sacas.* 34

ALLEGATIO XCV.

Officii renunciatione falsâ probatâ, fisco officium est applicandum.

1 *Renunciatio officiorum debet fieri viginti diebus ante mortem renunciantis.*
l.4.tit.4.lib.7.Recopil.
Officia Indiarum qui renunciat , debet vivere viginti dies post renunciationem , & intra sexaginta post mortem præsentari coram Proregibus , in cujus favorem facta est renunciatio.

2 *Renunciationem officii quæ quærit in tempore post mortem renunciantis , arguit eam legitimam non habere.*

Renunciatio subscripta à Tabellione post mortem renunciantis, suspecta est.

4 *Subscriptio Notarii est instrumenti essentia.*
Subscriptio Notarii est approbatio ejus quod instrumento continetur.
Instrumentum ex subscriptione Notarii virtutem recipit.

5 *Tabellio qui fidem ex subscriptione facit , debet facere de præsenti,non de præterito.*
Subscriptio instrumenti debet apponi in ejus corpore, non in margine,ne dies varietur.

6 *Testis qui deponit non recordari interfuisse instrumento , non probat.*
Testis unius ex illis qui requiruntur in instrumento,defectus, illum relinquit sine solemnitate necessaria.

8 *Testis primo dicto si variaverit, semper standum.*

8 *Testis primo dicto standum, procedit etiamsi fuerit in causa summaria , secundum dictum in plenaria.*

9 *Testi aliter in secundo, quàm in primo dicto deponenti, ex aliquorum sententia neutri dicto credendum.*

10 *Comparatio literarum facit semiplenam probationem.*
l. comparationes, C. de fide instrum.

11 *Declarationibus factis in articulo mortis quando credendum.*
l. ult. ad finem, C. ad legem Iuliam repetundarum.
c. literas 14. de præsumpt.

12 *Declarationes in articulo mortis non operari in præjudicium tertii, ex aliquorum sententia procedit, quando jus tertio perfectè quæsitum ex sententia lata, aut alio modo.*

13 *Declarationi in articulo mortis quæ conjecturis adjuvatur, credendum.*

14 *Ver osimilius sequendum in probationum repugnantia & conflictu*

15 *Declarationi ejus qui agit de se exonerando, non creditur.*
l. quoniam liberi, ff. de testibus.

16 *Socio criminis non creditur, nisi in criminibus exceptis.*

17 *Præsumitur morientem nolle alteri præjudicium & injuriam facere.*
Reus convictus de crimine & ad mortem damnatus, si negavit delictum, non tenetur illud confiteri, ex aliquorum sententia.

18 *Notarii cujus fama notata fides illæsa non est, instrumentum quod producitur à persona suspecta, fidem non facit.*

19 *Conjecturis probatio fulcita prævalere debet.*

20 *Præsumitur pro instrumento.*
l. cùm precum. C. de probation.
l. cùm propria. C si quis alteri vel sibi.

21 *Interpretatio sumenda ut excusetur falsitas.*

22 *Instrumentum suspectum de falso debet apertis probationibus confirmari.*
l. sir ff. quod met. caus.
Probatio dubia non prodest.
c. in præsentia, de probationibus.
l. neque natales, C. de probation.

23 *Instrumentum quod dubium redditur, non potest dici probatio probata.*
c. inter dilectos, de fide instrum.

24 *Præsumptio cessat contra verosimile.*

25 *Probatio major quæ facto ipso confirmatur.*
l. sin § item rescripserunt ff. ad municipalem.

26 *Fraus arguitur ex insolitis.*

27 *Falsitas instrumenti præsumitur facta ab eo, in cujus utilitatem cedit.*
l. penult. C. de probat.
Præsumptio Cassiana.

28 *Instrumentum subtractum censeturab eo, cui prodest subtractio.*
Authentica Ad hoc, §. ille etiam, versic. si quis instrumentum, C. de Latin. libert. tuenda,

29 *Probationes semiplenæ conjungendæ ad probandam falsitatem.*
l. quaro, § servum dupla, ff. de ædilit. edict.

30 *Probationes semiplenæ ejusdem speciei facilius conjungendæ.*
l. cùm 4. §. 1. & 2. de excusat. tutor.

31 *Probationes imperfectæ conjunguntur in criminalibus quæ difficilis probationis.*
l. instrumenta domestica, C. de probat.
Falsitas in secreto fit.

32 *Civilis actio non tollit criminalem.*
l. unica, C. de super exact. lib. 10.
l. unica, C. quando civil. actio præjud.

33 *Actio civilis & criminalis concurrere possunt.*
l. qui nomine 25. ff. ad legem. Cornel. de falsis.

34 *Delicta ex quibus solùm offenditur jus publicum unam tantùm ad vindictam publicam producunt actionem.*
Delicta quæ lædunt jus publicum & privatum, ut in furto & homicidio, duplicem actionem producunt, & jus publicum, & damnum partis. §. in summa, Instit. de injuriis.
l. prætor 7. §. 1. & § posse. l. institutio 37. l. injuriæ 45. ff. de injuriis.
l. fin. C. eodem.
l. 21. tit. 9. p. 7.

35 *Mixta actio dicitur quæ respicit publicam vindictam, & interesse partis.*
l. 57 tit. 5. lib. 2. Recop.
Senatus supremi Hispaniæ judicant attenta veritate.
l. 17 tit. 5. lib. 2. Recop.
l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop.

36 *Probationes semiplenæ conjunguntur, & præsumptiva probatio sufficit in criminalibus, quando sunt difficilis probationis.*

37 *Testis qui se offert examini, suspectus est de fide.*
Authentica de testibus. § si verò ignoti.
l. quæ omnia, § 1. ff. de probat.

De falsitate renuntiationis officii quo modo probetur, ut ex illius defectu & invaliditate fisco officium sit applicandum.

IN officio Indiarum quod erat maximi valoris & authoritatis, ejus renuntiatio exhibita de illius veritate & validitate, inquirens inveni falsam esse, idque probari ex depositione unius testis Tabellionis, qui deponit cùm vocaretur ad prædicti officii renunciationem faciendam, & eo præsente alteri ipse committeret scribere, invenit decem & sex dies anteponi datam scripturæ, nam cùm fieret die prima Maii, dies decimaquinta Aprilis apposita in renuntiatione, & noluit subscribere nisi emendaretur, & ita emendatum fuit, & quatuor pòst dies renuntiàs mortuus fuit, cùm ex nostris legibus deberet renuntiatio fieri ante viginti diebus quàm moreretur renũtians, *l. 4. tit. 4. lib. 7. Recopil.* & in officiis Indiarum debet renuntians vivere viginti dies post renuntiationem, & intra sexaginta à tempore mortis in cujus favorem renunciatio, debet se ante gubernationem cum renuntiatione præsentare, ut ex schedula anni 1606. & aliis refert D. Solorzanus *tom. 2. de Indiar. gubernatione, lib. 4. c. unico, n. 105. & 106.*

Et hujus renunciationis factæ die prima Maii tres cõtestes deposuerunt, testes qui ei intervenerunt, sed & idem Tabellio, ut testis deponit oblatos ei mille & quingentos aureos si faceret renunciationem quæ tempore utilis & valida foret, & tres alii testes deponunt à Tabellione ipsis relatum; sed & alter Tabellio deponit post mortem illius quem officium dicitur renuntiasse, eum vocatum à consanguineo istius, qui officii renunciationem exhibet, & ferè lachrymans ostendisse omnes renunciationes officii, & nullam factam in tempore habili, & dixisse consanguineum

quam

quamcumque quantitatem daturum ei, qui conficeret renunciationem validam, & postea exhibetur renuntiatio in tempore habili, nam dominus officii obiit die quarta Maii, & renunciatio aliàs videtur facta die vigesimatertia mensis Martii, & coram Prorege præsentatio ejus facta die decimaquinta mensis Maii, intra septuaginta dies, quam falsam & invalidam contendo, ex prædictis & sequentibus.

3 *Primò*, quia Tabellio, coram quo apparet facta hæc ultima renuntiatio, interrogatus post mortem ejus quem dicitur renuntiasse de officii renunciatione, & an coram eo facta expressè confessus non esse in tempore renunciationem coram eo confectam, de quo plures testes deponunt, & postea hic Tabellio exhibita renunciatione prædicta testatus nunquam in vita domini officii qui eam fecit, habuisse in suis actis renunciationem, sed eam fuisse apud familiarem renunciantis, ex cujus manu scripta erat, & post mortem domini officii illum familiarem rogasse Tabellionem ut renunciationem subscriberet, & hoc etiam rogasse eum, in cujus favorem renunciatio apparebat facta, & Tabellionem id negasse testatum, quia cum in vita renunciantis non subscripserit post ejus mortem, & tot dies subscribere non posse, nec debere; tamen precibus exoratum respondisse, à peritis velle informari, an posset; & cum interrogaret aliquos, de quibus Tabellio valde fidebat, & illi edicerent, rectè posse fieri informem renunciationem, suis actis inseruit, & protocollo, & subscripsit, transumptum & exemplum signatum tradidit, idque esse quod nodie exhibebatur.

4 Ex quo apparet, ut quamvis verè renuntiatio procederet; cùm verò in vita renuntiantis non esset à Tabellione subscripta, nullius valoris existet, quia subscriptio est instrumenti essentia, & sine illa nullum habet effectum, & ita nullum in vita renunciantis, cùm tunc non subscripta producere potuit, ex traditis à Baldo *lib.* 1 *conf.* 175. *n.* 2. nam ex subscriptione inducitur approbatio ejus quod instrumento continetur. Decianus *lib.* 2. *consil.* 29. *num.* 30. & 31. & instrumentum ex subscriptione Notarii virtutem recipit. Felinus *in cap. quoniam contra falsam, de probatio.* Parisius *lib.* 1 *conf.* 22 *n.* 123. Ias. *in l.* 1. §. 1. *num.* 4. *ff. de adquir. possess.* Decius *in l. Imperium, n.* 5. *ff. de jurisd. omn. Iudic.* & sine ea instrumentum non valet. Geminianus *consil.* 82 *num.* 2. Tuschus *practic. lit. S. concl.* 763.

5 Et Tabellio qui ex subscriptione fidem fecit, non potest de præterito dare, sed de præsenti, & ideo non subscribere instrumentum post mortem ejus, qui fecerat, & quinquaginta dies quo videtur confectum, & non subscriptum, ex Bartolo, Iasone, Ancharrano & Cavalcano probavit Hermosilla *ad l.* 2. *tit.* 3. *part.* 5. *glos.* 4. *num.* 72. & idem notavit Medices *de novatio. quæst.* 12. *num.* 17. ad valorem subscriptionis ejus diem attendi, & hoc fundamento moventur Bartolus, Baldus, Alexander, Castrensis, Angelus, Zuchardus, Ioannes Andreas & alii, quos refert Farinacius *de falsitate quæst.* 153. *n.* 107. subscriptionem Notarii apponi debere in ipso corpore instrumenti, non verò in apostilla & margine, ne possit ejus dies variari, & ipsa ratio persuadet, cùm tempore subscriptionis debeat constare de voluntate renuntiantis in hoc casu nullius momenti existere renunciationem ea subscripta post mortem ejus, qui illam fecit, post quinquaginta dies à tempore quo dicitur facta.

6 *Secundò* etiam instrumenti invaliditas eo fundatur, quia ex tribus instrumenti testibus unus in examine de veritate renuntiationis testatur non recordari illum adfuisse instrumenti confectioni, & habere bonam memoriam, ita ut si renuntiationi interesset, non oblivisceretur, ex quo illius testis defectu manet instrumentum sine solemnitate necessaria, ut fidem non faciat. Boërius *decis.* 118. *num.* 6. Ruinus *lib.* 3. *cons.* 8. *num.* 14. Natta *cons.* 95. *n.* 9. Franc. Marcus *decis.* 486. *num.* 8. ex Innocentio, Hostien. Ioanne Andrea, Bellamera, Baldo, Castrensi, Alberico, Fulgosio, Nevizano, Mascardo, Menochio, Iosepho Ludovico, Surdo, Becio, & aliis Farinacius *de falsitate quæst.* 158. *n.* 15. & 20. & ut tradit Sesse 2. *p. decis.* 118. *n.* 26. solùm ex testibus necessariis instrumenti unum esse mortuum, & eos qui vivunt & defendunt instrumentum, esse amicos, vel familiares ejus in cujus favorem cedit instrumentum, nam id solùm inducit præsumptionem falsitatis, ut probarunt Menochius, Mascardus & alii, quos refert Sesse *d. n.* 26. & in hoc casu apparuit duos testes, qui pro renunciatione deponebant, esse non solùm amicos, sed etiam consanguineos & commensales ejus, in cujus favorem officium renunciatum. 7

Nec obstabit quod ab eo allegabatur, hunc testem in secundo testimonio videri aliqualiter variari, & absolutè non negare fuisse testem renunciationis, quia semper in jure primo dicto testis standum est, ex doctrina Abbatis, Felini, Baldi, Zabarellæ, Alberici, Aretini, Tindari, Bossii, & communem dicit D. Covarr. & magis communem opinionem & ab ea non recedendum tenuerunt Ant. Gabriel, Conradus, Emanuel Suarez, Hieronymus de Monte, Iulius Clarus, Alciatus, Vivius, Menochius, Nevizanus, Rolandus, Decianus, & Villalobos, quos refert & sequitur pro regula statuens Farinac. *de testibus q.* 66. *n.* 124.

Idque procedit, quamvis prima depositio facta in causa summaria, secunda in plenaria, & rationem reddunt, quia eodem modo testis debet verum testimonium dicere in summario, ut in plenario, & notanda sunt verba Menochii *lib.* 2. *de arbitrar. cas.* 101. *n.* 6. eis verbis. *Iudex hoc casu ire magna diligentia debet, ut intelligat, an correctio ista sit verosimilis, vel non? an hic testis potuerit alloqui partem à quo subornari potuit, vel non? & an hic testis vir sit probus, vel non?* Et cer um fuit in hoc casu annum transactum post primam depositionem, quando secunda facta, & multoties alloquutum testem cum in eo cujus favorem officium renunciatum & illius diligentiam, & Tabellionis, cujus fides ex primo testimonio in discrimen erat & supplicium imminens potuerunt inducere testis veritatem. 8

Sed etsi prædicta non ita planè procederent, sed alia opinio admittenda, & refert Farin. *ubi proximè, n.* 125. *ut neutro dicto credatur, argum. l. qui falso, aut variè, ff. de testibus*, & ex aliis juribus & Doctoribus probat idem Farinac. *d. q.* 66. *n.* 13. inde solùm fiscus obtinebit, quia remanet instrumentum absque solemnitate necessaria defectu testis, qui erat legitimus, & omni exceptione major, alii verò, ut animadvertimus, erant familiares, domestici, & consanguinei ejus, in cujus favorem officium renuntiatum. 9

Tertiò, ulteriùs, ut prædicta renunciatio falsa censeatur, facit quòd dicto trium Tabellionum comprobatur, subscriptionem renunciantis, quam dicimus *firma*, videri factam cum *apremio*, & explicant id esse per veram subscriptionem lineis designatam falsas subscriptiones Notarii & renunciantis factas, & illas falsas judicant, & cùm in scripturis & forma scribendi isti Notarii periti existimentur, illorum dictis standum est, & similis comparatio litterarum, quia veræ subscriptiones cum falsis collatæ per se facit semiplenam probationem ex *l. comparationes*, ubi Castrensis & reliqui. *C. de fide instrum.* Menoch. *cons.* 112. *num.* 29. Anton. Thesaur. *lib.* 1. *forensium q.* 24. *n.* 6. 10

Farinacius 1.p.fragmẽto, verb.comparatio literarum, n.453. Fontanella de pactis nuptial. clauſ.4. gloſſ.3. p.7.n.7. qui alios plures referunt.

11 *Quartò*, probatio falsitatis renuntiationis indè maximè fulcitur, quia decedens Tabellio quidam, qui lethali vulnere occisus, declaravit illum falsò prædictã renũciationem fabricasse, ex qua tunc officium possidebatur, & Religiosum, qui illum confessus monuit, ut in testamento declarationem faceret, de quo socius Confessarii etiam testatur, & filius Tabellionis, ex cujus manu declaratio scripta fuit, & similiter alter Tabellio, coram quo instrumentum declarationis factũ, ut de hoc quatuor testes simul de eodem actu contestes existant, & cùm moriens falsitatis confectionem declaraverit, videtur ei credendum esse, quia nemo præsumitur immemor salutis æternæ. *l.ult.ad fin.Cod. ad leg.Iul.repetund.cap.ſancimus* 26. 1.*quæſt.* 7. *cap. literas* 14. *de præſumptio.* eis verbis, *Quamquam verosimilius videatur quòd eo tempore, quo tanquam verè pœnitens revertebatur ad fidem, tam grave mendaciũ non dixiſſet.* Quod maximè cõgruit huic rei, quia nullo modo præsumi potest in articulo mortis, cùm ille de salute animæ solicitus pro conscientiæ exoneratione damna sarcire intendebat, nec in ejus favorem, aut exculpationem erat, sed potiùs in sui damnum falsitatem confessus tam grave mendacium diceret, & similibus declarationibus esse credendum, notarunt Doctor. *in d.l.fin.& in d.cap.literas*, ex Alciato *de præſumpt. regul.3.præſumpt.*4. tradit Menoch. *lib.1. præſumpt.5.n.1.& 2.* qui etiã *n.6.* ad idem refert Bald. Decium, Corderinum, Marsilium, Butrium, & alios, & addendi quos retulit Gloritius *reſponſ.19. n.64.*

12 Et quamvis ex Alciato & aliis, Menoch. *n.3. ubi proximè*, teneat, ut etiamsi confessio & declaratio fiat in testamento, posse censeri simulatam, & factam in articulo mortis, non operari in præjudicium tertii, cui jus adquisitum, ut ex sententia Bartoli & Alciati probat idem Menoch. *ubi proximè*, *n.17.* & addendi Mascard. Cotta, Iosephus Ludovicus, Cenedus & Lessius, quos refert D. Barbosa *in collect. d.c. literas*, *n.12.* nam quod tenuit Menoch. procedit quando contra declarationem judicatum fuit, aut aliter jus perfectè quæsitum, ut exemplum proponit Menoch. *n.18.* non verò ut in hoc casu ubi nullum jus adquisitum, illi in cujus favorem officium renunciatum, sed solùm exhibere renunciationem falsò confectam, & illa uti velle.

13 Et conducit quod tradit Anton. Gomezius *in l. 85. Tauri, n.15.* ubi interpretatur opinionem eorum, qui tenuerunt non esse credendum declarationi ejus qui in morte declaravit falsum commisisse, ut procedat quando declaratio est nuda aliis adminiculis & circunstantiis, sed quoties ex illis confessio & declaratio comprobatur, ut plures in hoc casu suffragantur, tunc ex Bartolo, Baldo, Alberico, Salizeto, Decio, & Hippolyto probat declarationi credendum, & inde tradit obtinuisse in Cancellaria Pintiana contra Doctorem Velascum, Cathedram vespertinam legum nam cùm de illa lis institueretur, & pendente judicio quidam scholasticus, qui grave crimen perpetraverat, capitaliter condemnatus ad furcam duceretur, declaravit eum falsò suffragium pro Doctore Velasco contra Anton. Gomezium dedisse, & cùm excellus nondum esset unius suffragii, sed solùm qualitatum, & subducto eo suffragio potior erat Antonius Gomezius, ex prædicta declaratione, sententiâ Cancellariæ ei Cathedra fuit adjudicata.

14 Nec prædictam fundamentum infringet quod ex oppositio allegabatur, Tabellionem & Notarium à quo videbatur facta renunciatio, de cujus valore agitur, & scripta die vigesimatertia mensis Martii, cùm moreretur, in articulo mortis declarasse, illam renunciationem esse veram, & non falsam, & juxta quæ notabimus credendum esse declarationi quæ in morte fieret, ideo standum ei quam fecit iste Tabellio pro veritate & validitate renunciationis; sed tamen in his declarationibus contrariis alia Tabellionis, qui in articulo mortis testatur eum fecisse renunciationem falsam, ex qua officium possidetur. Altera verò alius Tabellionis qui veram dicit, ex Iuris regulis interpretatio & præsumptio sumenda, cui declarationi fides adhibenda, nam in concursu & probationum repugnantia, id quod verosimilius sequi oportet, ut plurib⁹ probavit Menoch. *lib.5 præſumpt.* 20.*n.12.*

Conferenda igitur est prædictarum declarationum 15
verosimilitudo: ille, qui confessus ipsum fecisse declarationum falsam, sibi imputat gravissimum crimen, quod non potest præsumi, nullum facere nisi veritate compelleretur, & conscientiæ suæ tutela: alter verò Tabellio, coram quo apparet facta renunciatio, de ejus falsitate accusat o instituta adversùs ipsum Tabellionem agit de se exonerando, & tunc declarationi, quæ facta in favorem ejus, qui declaravit, credendum non est *arg.l.quoniam liberi*, & *ibi* Doctor. *ff. de teſtibus*, ex Alberico, Lanfranco, Francisco Curtio, Grammatico, Bossio, Campegio, Aymone, Ioanne, Monacho, Hippolyto Riminaldo, Vivio, Bertazola Cæsare de Grassis & aliis probavit Farinac. *de teſtibus q.60.n.18 cum ſeq.* ubi *n.21.* cum Panormitano, Alexandro, Corneo, Curtio juniori Zephalo, Mascardo & aliis probat non solùm non esse credendum ei qui agit de se exonerando, sed etiam quando solùm ex sua declaratione sequi posset vitari dedecus declarantis, addendi Riccius *in deciſionibus Curiæ* 1.*part. deciſ.*24. *& in praxi aurea reſolut.* 310. Morla *in empor. tit.*11. *in præmiſſ.n.*79. Et cùm hic Tabellio non solùm prædicta declaratione, qua affirmavit veram esse renunciationem, excuparetur ab accusatione institutæ contra illum, sed vitaret notam & vituperium falsarii, manifestè prædictis Iuris dispositionibus & doctrinis comprehenditur.

Facit ratio, ex qua non creditur declarationi illius, 16
qui agit de se exonerando, quia tanquam socius criminis regulariter non probat, nisi in criminibus exceptis, Riccius *ubi proximè*, Fachinæus *lib.9. cap.*88. Farinac. *in praxi, quæſt.*43. *num.* 41. *& quæſt.* 46. *num.*98. Narbona *ad l.2. gloſſ.5. num.1. & 3. cum ſeq lib.8. Recop.* ubi refert Novellum, Mascardum, Boërium, Decianum, Rolandum, Iulium Clarum, Maceratensem, & alios, & in hac specie, etiamsi non concurrant conjecturæ falsitatis quæ in hoc casu intercedunt, non esse credendum Notario qui testatur scripturam traditam testatori, probavit Gratianus *tom.5. diſceptat.c.*973. *n.*48.

Rursus harum declarationum differentia consi- 17
deratur, quia ex ea quæ pertinet ad falsitatem renunciationis, magnum præjudicium parti fit, quod non præsumendum aliquem facere velle, nec in vita, multò que minus in morte, ex notatis per text. *ibi in l.fin.C. ad l Iul.repetund.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſumpt.5.* In alia autem quæ veram declarat, nulli præjudicium fit, imò in sui & ejus, cui officium renunciatum, favorem declaratio existit, & quamvis contra veritatem iste Tabellio declararet, potuit in morte errore duci, ut quemadmodum ut testis deposuerat tempore quo renunciatum non fuit, ab illo renunciatio subscripta, & multo postquam facta, jam mortuo renunciante rogaretur, ut subscriberet, idque facere negasset, & tandem respondit eum velle à peritis informari & edoceri, tandémque à peritis interrogavit, & cùm dice

dicerent fieri posse, actis suis inseruit, renunciationem subscripsit, & transumptum authenticum dedit, quod facere illum non potuisse proximè probavimus eodē errore potuit ad prædictam declarationem induci, præsertim cùm esset in ejus exculpationem, & juxta opinionem Reginaldi, Navarri, Roderici, Peregrini, Seguræ, Davallos, & Villalobos, quos refert & sequitur Diana 3. *part. tract. 5. resol.* 103. & si aliquis de crimine sit convictus, & ad mortem damnatus, quamvis illud committeret, si negavit, non est obligatus declarare, & hic Notarius potuit ab indocto Confessario ad id induci. At verò in alio Notario, qui declaravit ipsum fabricasse falsam renunciationem, nulla causa erroris potest considerari, ut sibi tam grave facinus importaret, & magnum præjudicium tertio inferret.

18 Tum adversùs eum, qui pro veritate renunciationis declaravit de falsitate, accusatio multo antea fuerat instituta, & quando fama Notarii notata, ejus fides illæsa non est, ut notarunt Mascard. *de probat. concl.* 740. *n.* 26. Natta *cons.* 633. *n.* 12. Farinac. *de falsitate quæst.* 156. *n.* 154. & 155. & cùm hæc renunciatio produceretur ab hoc Tabellione, juxta quod deposuerat de modo quo suo Protocollo inseruit renunciationem, succedit doctrina ut instrumentum, quod producitur à persona suspecta, fidem non faciat. Bald. *lib.* 5. *consil.* 402. *n.* 2. Riminaldus Iunior *consil.* 58. *n.* 32. Craveta *consil.* 134. *n.* 34. Farinac. *consil.* 11. *n.* 15. & *lib.* 2. *cons.* 109. *n.* 6. & 7. Menochius *lib.* 5. *præsumpt.* 20. *num.* 27.

19 Deinde, quamvis etiam appareat Tabellionem, qui declaravit falsam renunciationem fecisse, falsarium esse constet sua declaratione, tamen nunquam præsumi potest contra se falsum dixisse, & in conflictu & contrariis declarationibus illa amplectenda, quæ verosimilior & fortioribus conjecturis comprobata declaratio falsitatis renunciationis quatuor testibus, qui præsentes fuerunt comprobatur, & alterius pro veritate solùm testimonium exhibetur, quod fortassis supponi potuit, ut alia plura confictæ in hoc casu, de quibus statim dicemus, & cùm in tam longè dissitis Indiarum Provinciis id fieret, non facilè, aut breviter fraus deprehendi potest; sed & urgentiores conjecturæ sunt pro falsitate & suppositione renunciationis, quas *allegatione 96. sequenti* expendimus.

20 Unde non obstat eum, qui officium ipsi renunciatum intendit, habere pro se instrumentum renunciationis cui Iuris præsumptio suffragatur. *l. cùm pretium C. de probatio. leg. cùm propria, C. si quis alteri, vel sibi* Roman. *cons.* 509. *n.* 25. Craveta *lib.* 1. *consil.* 56. *n.* 7. Parisius *lib.* 2. *consil.* 28. *n.* 9. Alciat. *regul.* 3. *Præsumpt.* 13 *n.* 13. Mascardus *de probatio. conclus.* 905.

21 Et semper interpretatio sumenda ut falsitas excusetur, gloss. *in cap. excedens, de crim. falsi.* Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. cas.* 309. *n.* 10. Mascardus *conclus.* 745. Claudius Bacerius *de excusatio. falsit.* ubi plures refert *num.* 61. quia id procedit quoties non probaretur falsitas contra instrumentum, ut in hoc casu vel non essent tam urgentes conjecturæ falsitatis, de quibus in allegatione sequenti, quia tunc præsumptio falsitatis à Jure probata pro falsitate habetur, gloss. & Doctores *in l. jubemus, Cod. de probatio.* addendi Decius *consil.* 157. *n.* 5. & 6. Parisius *libro* 2. *consil.* 28 *n.* 50. Natta *cons.* 633. *n.* 16. & relati per Surdum *cons.* 173. *n.* 6.

22 *Quintò* huic probationi falsitatis suffragatur, nam cùm pro illa contra instrumentum sint validæ præsumptiones (quas in aliam allegationem rejecimus, quia in ea agendum, quando ex solis conjecturis falsitas probetur) sufficiet ex illis dubium reddi instrumentum, ut pro falso habeatur, nec nisi evidentissimis probationibus id poterit excludi, *argum. leg. ultim. in princ. ff. de eo quod met. caus.* eis verbis. *Hujusmodi præsumptioni debet apertissimas probationes violentiæ, opponere,* & comprobatur ex traditis à Grammatico *decis.* 82. *n.* 2. Zephalo *cons.* 138. *n.* 15. Peregrino *lib.* 1. *consil.* 3. *n.* 57. Sesse *de inhibitio. capit.* 1. §. 10. *num.* 17. D. Valenzuela *cons.* 57. *num.* 8. & cùm is, qui officium sibi renunciatum intendit, debeat renunciationem probare, probatio dubia non prodest, *capit. in præsentia* 8. ubi gloss. & Doctores *de probatio. leg. neque natales* 10. *Cod. eodem.* D. Covar. *lib.* 1. *variar. c.* 13. *n.* 10.

23 Et in terminis quando redditur dubium instrumentum (quod in hoc casu negari non poterit, ex tot argumentis & probationibus, quæ illud debilitant) pro falso habendum notavit Menoch. *lib.* 1. *præsumpt.* 99. *n.* 18. ibi, *Et quando subest hæc suspicio, debet Iudex in dubio non adhibere fidem instrumento.* Ita post alios respondet Albanus *cons.* 99. *n.* 7. & in specie probat textus *in cap. inter dilectos, de fide instrument.* eis verbis. *Quoniam cùm obscura sint jura partium, consuevit contra eum, qui petitor est, judicari.* Et cum Innocentio, Ioanne Andrea, Bellamera, Imola, Baldo, Felino, Zabarella, Barbatia & aliis, doctè probavit Augustinus Barbosa *in collectan. ejus textus* & in hoc judicio, qui officium petit, pro actore habendus, & fiscus qui excipit de falsitate, pro reo. Et facit quod ex Molina & Bardaxi probavit Sesse *de inhibitionibus, cap.* 2. § 2. *n.* 27. & *part. decis.* 118. *n.* 9. unam solam scintillam offuscare fidem instrumenti, ut non possit dici manifestum, sed dubium, nec quidem potest dici instrumentum probatio probata, quando veritas in dubium revocatur, ut ex Decio, Ruino, Iasone, Ancharrano, Butrio, Socino, Fulgosio, Zephalo, Rolando, Croto, Surdo, & decisionibus Rotæ & Pedemontana probavit Marius Muta *decision. Siciliæ* 23. *numero* 5.

24 Sed & cùm apparet, verosimilior sit declaratio Tabellionis, qui contra se in morte confessus fecisse falsam renūciationem, quod & pluribus testibus & præsumptionibus falsitatis probatur, & credi non potest sibi falsum delictum in morte in tertii præjudicium imputasse, succedit doctrina Baldi, Socini, Decii & aliorum, quos refert & sequitur Sebastianus Medices *de reg. jur. regul.* 11. *n.* 41. ut quando sunt duæ præsumptiones invicem contrariæ, alia quæ assistit pro instrumento, ut Iuris præsumptio, quæ pro scriptura publica est, & declaratio ejus Tabellionis, qui verum dicit, altera præsumptio contra instrumentum, & declaratio illius Tabellionis, qui falsum ab eo confectum fatetur; si hæc verosimilior est, standum ei, ut falsum instrumentum credatur. Et ratio est, quia omnis præsumptio cessat contra verosimile, quia præsumptio est applicatio animi ad verosimile, ut cum Baldo, Parisio, Craveta, Ripa, & aliis, idem Medices *ubi proximè ne* 7. & *in ampliatio. n.* 50.

25 *Sextò*, hanc etiam probationem falsitatis arguit, nam evidenter apparuit testamentum Tabellionis, qui in morte contra renunciationem declaravit falsè corruptum & laceratum, subtracta ea declaratione falsitatis renunciationis, quæ comprobata testimonio cōtesti filii declarantis, cujus manu scripta Notarii corā quo facta fuit Religiosi Confessarii, & illius socii, coram quibus declaravit, & ulteriùs aliis quinque testibus, qui ad domum illius Tabellionis cum Prætore urbis post lethale vulnus ei illatum pervenirent, ut inquisitionem facerent, de delicto, testātur vidisse illos filium Tabellionis scribere declarationem, quam pater vulneratus dictabat, & eam declarationem à testa-

mento subtractam apparuit,ut ipso facto id comprobetur,ex quo maxima & validior desumitur probatio, *l.fin.§.item rescripserunt ff.ad municipalem.*& omnes excedit,quando facto ipso confirmatur , gloss. *verb. requirit,in c.ad nostram el 2.de jurejurando.*Baldus *in rubric. de probatio.*Marianus Socinus *vol.3. cons.61. n.1.*Albanus *consil.97.n.3.* & ex aliis Mascardus *de probatio q.8.n.45.cũ seq.*& in hoc casu relipsa apparuit testamentum, in quo declaratio erat, fuisse apertum ex diversis sigillis signatum, & aliter consutum, quo casu dicitur falsitas apparens , ut in terminis, quando unus quaternus est perforatus , & consutus diverso modo,probavit Sforcia Oddus *cons.*78.

26 *Septimò*,hanc subtractionem declarationis factam ab eo,cui officium renunciatum,& in cujus damnum cedebat ultra magnam probationem,ut ille horis extraordinariis nocte & valdè manè multoties allocutus Religiosum Ordinis Confessarium illius Tabellionis,cui Confessarius,quia hospes erat in Monasterio,nec habebat ubi recluderet testamentum , custodiendum tradidit,& Provincialis Ordinis,qui dicebatur consanguineus ipsius, cui officium renunciatum, evocatus fuit ad urbem ab oppido , in quo absens erat eodem die quo Tabellio mortuus post declarationem factam,& clandestinè, non perveniés ad Monasterium ubi testamentum erat,sed aliquos Monachos allocutus , statim recessit ab urbe ad locum proximum ubi erat , quæ omnia modo extraordinario facta,& non solitum illum cui officium renunciatum allo qui Religiosum , in cujus potestate erat testamentum , & multoties tunc occultè multò manè,& nocte eo tempore & die mortis Tabellionis cum Religioso alloquutum,videtur probare & arguere fraudem subtractionis declarationis.

27 Vltra ex Iuris regulis comprobatur,quibus falsitas instrumenti præsumitur facta ab illo in cujus utilitatem cedit,ut *argum. l.penult.Cod.de probatio,*ex Bartolo,Baldo, Alciato , Curtio seniori , notavit Surd. *cons.*512.*n.*5.*&* 6. & hanc præsumptionem Cassianam & verissimam vocavit Cicero *in oratione pro Sexto Roscio Amerino* eis verbis. *Lucius Cassius ille, quem populus Romanus verissimum & sapientissimum Iudicem putabat , identidem in causis quærere solebat ,cui bono fuisset,* ut notavimus *allegation.* 28.*n.*7. & expendimus p o hac re *num.* 10. locum Ciceronis *in oratione pro Tito Annio Milone*, *&* oratione 38. tradit eis verbis. *Quonam igitur pacto probari potest insidias Miloni feciſſe Clodium , satis est,in illa tam audaci , tam nefaria bellua docere magnam ei causam magnam spem in Milonis morte propositam,magnas utilitates fuisse , itaque illud Cassianum,cui bono fuerit,in his personis valeat.*

28 Et idem ex Bartolo,Alberico,Blanco,Lancelloto, Curtio seniori probavit Surd. *cons.*467.*num.*5.*&* 6. reddens rationem,ut sicut damnum præsumitur datum ab inimico ,ut ex Romano, Decio,& aliis , ita etiam ab eo,qui ex facto sperabat commodum. Mascardus *de probatio.concluſ.*831.*n.*12. Menoch. *de recup.remedio.*1.*n.*56.Gratian.*decis.*84.*in additio. n.*3. Alciatus *cons.*357. *in fin.* quem Baldum & alios ad idem refert Surdus *cons.*512.*n.*5. Hieron. Gonzalez *reg.*8.*Cancel* §.7. *in præmio n.*167. & in terminis subtractionis instrumenti ,ut in præsenti,quando non constat qui fecit subtractionem , præsumi factam ab eo , cui prodest,ut *argument. Authent. ad hoc* , §. *ille etiam , verb.si quis instrumenta , Cod. de Latin.libert. tuenda* ex Bartolo , Bruno & Blanco Mascardus *ubi proximè, dict. n.*12. alios referunt Becius *cons.* 70. *n.*20.Farinac. *de falsit. quæst.*153. *num.*209. Surdus *dict.n.*5. Gonzalez *ubi proximè.*Gratianus *disceptat forens.tom.*2.*cap.*262.*num.* 59.ex decisio.Rotæ,Bald. Romano,Iasone & aliis idem Gratianus *in additio.ad d.decis.*84.*n.*6.*&* 7.

Octavò, quia licèt prædictis non adeò probaretur plenè falsitas, sufficiet ex testibus , quos *suprà* retulimus,esse probationes similplenas,ut jungantur,& ex eis fiat perfecta probatio in rebus difficilis probationis,qualis est falsitas,ut *argum.l. quæro,* §. *servum duplæ.ff.de adilit. edicto,* probarunt Bart. *ibi,*& communiter Doctor Aretinus *in cap. cùm causam, n.*34. & Felin. *num.*10.*de probatio.*Beroius *in rubrica ejus tit.n.*28. ex Baldo, Iasone & pluribus Menoch. *lib.* 1.*præsumpt.*39.*n.*18 ex Abbate , Saliceto , Calderino & aliis,Campegius *in tract. de testibus,reg.*303. *vers.quintò locum habet* Barbatia *lib.*2.*consil.*6.*n.*33. Antonius Gabriel. *commun opin.tit.de probatio.concl.* 1.*num.*2. 29

Maximè,quia omnes similplenæ probationes, quæ in hoc casu possunt considerari,sunt ejusdem speciei, & tendunt ad eundem finem probandæ falsitatis ,& & ideo magis conjungendæ , ex *leg excusantur* 2.§. 1 *&* 2. *de excusat. tutor.* Antonio Gabriele , & Menochio notat Mascardus *de probatio.tom.* 1. *quæst.*4. *num.* 14. 30

Nec obstare poterit quod ex aliquorum sententia colligitur, probationis imperfectæ accumulationem admitti in causis civilibus,non verò in criminalibus, ut falsitatis Antonius Gomez 3.*tom.variar. cap.*12. *num.*27.*verb,secus tamen est in civilibus.* Farinacius, qui plures refert,*in praxi,q.*86.*n.*71. & quod dicitur imperfectam probationem cum adminiculis effici perfectam, procedere ad condemnationem civilem, *argum.leg. instrumenta domestica , Cod.de probatio.* tradit Maresotus *lib.*1.*variar.cap.*79.*n.*6.Fontanella *de pactis nuptialibus clauſ.*6 *gloſſ.*3.*part.*7.*n.*20.Farinac.2.*part. noviſſ.deciſ.*303.*&* 330, nam responderi facilè potest id aliter,ut prædiximus , admittendum in rebus difficilis probationis,& delictis, quæ in occulto fiunt ut falsitas instrumenti quæ semper clam solet perpetrari.Menoch.*de præsumpt.lib.*1.*q.*40.*n.*13. qui adducit Alexandrum & Cravettam , Decianus *lib.*7.*crim.cap.*24 *n.*10.*&* c.26.*n.*4. Iulius Clarus *in praxi crim.*§ *fin.q.*10. Farinac. 2.*tom. cons. crim.*75. *n.*4. Grammat. *dec.*42.*&* 96. 31

Sed & potest elidi illa opinio,quamvis non haberet limitationem,quam notavimus;quia in hoc casu actio instituta pro interesse officii,ut fisco illud applicaretur,quasi non renunciatũ,& petitum,id,declarari per civilem actionem, vel criminalem , quando magis utile fisco esset,juxta juris dispositiones,quibus civilis actio non tollitur ex criminali.*leg unica,Cod. de superexactor lib.*10. ibi, *ideſt convictus , & sic civilis non tollit criminalem leg unica,Cod.quando civil. actio crim.præjudicet.* notat *ibi* gloss. marginalis dicens, *civilis actio criminalem non tollit,*& Ioannes de Platea *ibi,num.*2. tradit,*Condemnatus civiliter in duplum poterit etiam criminaliter puniri, quia civilis actio non tollit criminalem , neque per executionem unius tollitur altera,l.ex morte.ff.ad l. Aquil.* 32

Et ideo in rubrica,*quando civilis actio crim. præjudicet* , non absolutè dicitur præjudicare, sed per verbum,*quando,*quasi multoties possint concurrere actio civilis & criminalis,ut notat Salicetus *in dict.leg.unica,n.*3.ibi Iacobus Butrigarius , dicens , *quod interdum civilis & criminalis producuntur ab eadem lege, & tunc utraque potest simul intentari* , & inferiùs ibi, *cùm regulariter ex quolibet crimine nedum criminaliter accusari,sed etiam civiliter conveniri actione in factum,ut ff.pro socio , leg.nec quicquam,*& adducit *l. qui nomine 25.ff. ad l.Cornel.* ubi eũ,qui cõ judice litteras 33

literas falsas exhibuit, tradit Vlpianus *ex ea actione in factum pœnali teneri, quanquam lege Cornelia reus sit*, ita ut ad interesse possit agi civiliter actione in factum, & pro crimine ad pœnam.

Et rationem tradit Salicetus *ubi proximè*, quia aut ex facto ostenditur jus publicum, ut in hæresi, simonia & aliis, aut læditur non solùm jus publicum, sed etiam privatum; & tertio fit præjudicium, ut in homicidio, furto, incendio, falsitate, & similibus; in primo enim casu solùm nascitur unica actio ad publicam vindictam, quia non agitur de damno alicujus privati; in secundo verò nascuntur duæ actiones, una quæ respicit vindictam publicam, altera quæ comprehendit interesse partis læsæ, & quod plus est, ad sarciendum damnum privati considerantur duæ actiones separatæ, civilis & criminalis. §. *in summa, Instit. de injuriis, l. Prætor.* §. 1. & §. *posse, l. institutio* 37. *ad fin. l. de injuria* 45. *ff de injur. leg. fin. Cod. eod.* & comprobatur jure Hispano. *l.* 21 *tit.* 9. *part.* 7. ex Bartolo Alberico, Angelo & aliis Antonius Gomez *tom.* 3. *varia. c.* 6. *n.* 7. Iulius Clarus, Brissonius, Paz, & plures quos ego congessi 2. *part. decis. Granat.* 98. *n.* 1. & 3. & ideo Salicetus *ubi proximè, in vers. item suis*, tradit, *Quòd in casibus, in quibus oritur ex crimine duplex actio, potest offensus utramque proponere, scilicet illam, quæ tendit ad vindictam publicam, & illam quæ tendit ad interesse privatum, & potest utramque simul intentare in eodem libello, licèt non æquè principaliter.*

35 Quo casu dicitur actio mixta, quamvis sit criminalis, quatenus concernit publicam vindictam, & civilis, quatenus concernit interesse privatum, Bossius *in praxi, tit. de appellatio. & in rub. C. de judic.* Gomez Arias *in leg.* 80. *Tauri.* Iulius Clarus *in praxi crim. q.* 1. *n.* 3. & conducit ex nostris *leg.* 57. *tit.* 5. *lib.* 2. *Recop.* quæ disponit si judices invenerint in judicio aliquos testes falsum deposuisse, breviter procedant ad punitionem falsitatis, & possint facere absque eo quòd spectent decisionem causæ principalis, & *in leg. sequenti*, traditur puniendos esse per judices officiales qui aliquo modo excesserint, unde rectè sequitur ad petitionem fisci patroni, & quamvis non peteret ex officio posse intendi actiones ad interesse, & ad pœnam, & cumulariut fisco proderit, & ita leges nostras interpretatus Thomas Grammaticus *in additione*, & Vrsillis *ad decis.* 125. Afflictis *n.* 1. eis verbis, *Istud definitum est per regiam Pragmaticam Regis Catholici*, & eo maximè sive ex civili actione, vel criminali causa decidenda, cùm apud nos inspecta veritate judicia in supremis Senatibus breviter expedienda jubetur. *leg.* 27. *tit.* 5. *lib.* 2. *leg.* 10. *tit.* 17. *lib.* 4. *Recopil.* & cùm fisci patronus peteret jus fisci, sive ex civili actione, vel criminali, quæ magis expedierit, & cùm officium quasi non valida renunciatione fisco applicari respiciat interesse regalis Patrimonii, meritò poterunt quasi in causa civili ex omnium sententia probationes imperfectæ conjungi, & ex conjecturis fieri con-
36 demnatio.

Rursus quod ab aliquibus admissum in criminalibus probationes non conjungi, non habet locum, ut notavimus, in eis, quæ occultè fiunt, & difficilis probationis censentur, & generaliter ultra prædicta duas semiplenas probationes posse conjungi ad condemnandum in pœna ordinaria delicti, tenuerunt Bartol. *in l.* 1. §. *sed Cornelio, ff. de jure fisci.* Abbas Felinus, Baldus, Alexander, Aretinus, Salicetus, Butrius, Cravetta, Anton. Gabriel, qui alios adducunt, refert & sequitur Peguera *decis.* 17. *num.* 43. & 44. qui adducit exempla quæ nobis conveniunt, & idem tenuerunt Franciscus Marcus 2. *part. decis.* 96. Ruinus 4. *part.* 1114. ex Avendaño, Nevizano, & aliis, Barbos. *in leg.* 2. *part.* 1. *n.* 90. & 91. *ff. fol. matrim.* ex pluribus Farinac. 2. *tom. cons.* 115 *n.* 7. ex Zepolla & aliis, idem Farinac. *cons.* 189. *n.* 5. cum Decio, Mascardo, Eugenio, Miranda, Raudensi, Hondedeo, Vivio, Barzio, Felino, Azevedo & aliis, Giurba *cons. crim.* 2. *num.* 45. & 46. & in rebus difficilis probationis præsumptivam probationem sufficere, ex Valasco & aliis rectè & doctè probavit D. Augustin. Barbosa *in collect. Codicis tom.* 2. *ad l. consensu, C. de repudiis, n.* 16.

Denique non obstabit testem exhibitum ab eo qui 37
sibi officium renuntiatum intêdit, qui testatur ad alia negotia interveniisse in officio Tabellionis, & vidisse tractari de renuntiatione officii ea die, qua renuntiatio videtur facta, de cujus veritate & validitate agitur; nam ultra quàm testimonium & similia eliduntur, eo quòd apparet ex omni contextura actus, de quo Tabellio & omnes testes instrumentales interrogati, ut de facto constaret, qui aderant tempore renuntiationis in officio Tabellionis, omnes declarant nullos alios, nisi eos & officialem officii tunc adfuisse. Etiam hic testis absque eo quòd à partibus præsentaretur, nec à judice ad examen evocatus ipse testis se obtulit testimonio, & testis qui eo modo deponit, est suspectus de falso, nec probat, ut *in auth de testibus*, §. *si verò ignoti*, ibi, *veritatē corrumpere festinātes.* Menoch. *de arbitr. casu* 474. *n.* 57 & *lib.* 1. *præsumpt.* 55. *num.* 2. Monticellus *de testibus pag.* 255. plures, quos referunt Mascard. *conclus.* 1311 *num.* 44. Tiber. Decian. *tract. crim. lib.* 1. *cap* 3. *rub.* 15. *n.* 61. & facit *l. quæ omnia*, §. 1. *de Procurat.* eis verbis, *nam hoc ipso suspectus est quòd operas suas ingerit*; unde oritur regula, quòd testis se sponte examini offerens tanquam suspectus non probat, & potest torqueri, ut tradit Farinac. *de testibus q.* 29. *n.* 38. ad quam se refert *quæst.* 80. *oppositione* 34 *ad n.* 1. *usque ad fin.* & maximè *n.* 7. unde ex prædictis falsitatem renuntiationis probatam esse dicendum, & in favorem fisci declarandum.

ALLEGAT. XCVI.

De falsitatis probatione ex indiciis.

1 *Falsitatis difficilis probatio.*
l. si ex falsis, C. de transaction.
Authent. de testibus, §. *licet, collat.* 7.

2 *Falsitas probatur indiciis & conjecturis.*

3 *Falsitatis præsumptio habetur pro ejus probatione in civilibus.*

4 *Falsitatis præsumptiones in criminalibus sufficere ad condemnationem plures tenuerunt.*

5 *Præsumptio falsitatis transferet onus probandi in producentem scripturam.*
l. fin C. ad leg. Corneliam de falsis.
l. jubemus, C. de probat.

6 *Præsumptiones duæ & urgentes in causa falsitatis sufficiunt ad condemnationem criminalem.*

7 *Falsitatis pœna est arbitraria, & sufficiunt indicia ad torturam.*
l. eos, §. *qui se pro milite, ff. ad leg. Cornelium de falsis.*

8 *Instrumento fides detrahitur in causa civili, ex indiciis falsitatis, etiamsi non sit visibilis, sed latentis.*

9 *Falsitatis crimen gravissimum quod potest vitam, honorem & divitias adimere.*
Specialia plura admissa in probanda falsitate.

10 *Probationes in criminalibus debent esse clarę*
Indicia sufficiunt & cumulantur in rebus difficilis probationis, & habentur pro clara probatione, & n.11.

11 *Veritas perire non debet, & lex contenta cum probatione, quę potest haberi in occultis.*
l.fin.ff. de probat.

12 *Indicia vehementia non minus valent, quàm testes.*
l.non omnis, § à Barbaris, ff. de re militari.
l.2.C.quorum appellat. non recip.
l.licet Imperator, ff. de leg.1.
l.locuples ff. de manumiss. testam.
c.cùm dilecti, de donation.
c.fin. de succes. ab intestato.

13 *Indicia vehementia possunt sufficere ut fiat condemnatio in pœna ordinaria.*

14 *Probationis claritas non minus ex indiciis colligi potest, quàm testibus.*
c.1. de homicidio, lib.6.
l.indicia, C. de rei vindicat.
c.inter, de cleric. Peregrin.
cap.ei qui, §.diffinitiva. vers. nullus homisidarum. 2. quæst. 9.
c.dixit Dominus, 32. q. 1.
c.nec aliqua, 27. q. 1.
c.literis, de præsumpt.

15 *l.fin. C. de probat.*

16 *Iosue indicio usus ad detegendum furtum Achan.*
Indicia quæ dicuntur ab indicando, quando sunt urgentia, majorem fidem faciunt, quàm testes, qui possunt esse corrupti.
Quæstionis tormentorum fallacitas.
l.solent, de præscript. verbis.

17 *David indicio potius quàm testibus usus, ut ostenderet Sauli posse illum occidere, & noluisse.*
c.24. lib.1. Regum expenditur.

18 *Indicia & præsumptiones habentur pro clara probatione, dum alia superiora non excludantur.*
l.Divus, ff. de in integr. restit.
l.non solùm, de ritu nuptiar.
l.qui autem, §. non simpliciter. ff. si quis omiss. caus. testam.
l.1. C. qui & adversùs quem.
c.ex transmissa, qui filii sint legit.

19 *Indicia urgentia quæ possunt movere judicium, sufficiunt ad pœnam ordinariam.*

20 *Fama contra scripturam est indicium falsitatis.*

21 *Retardatio exhibitionis instrumenti quod statim debebat exhibere, est indicium falsitatis.*

22 *Retadatio brevis temporis juxta qualitatem rei, potest haberi pro diuturna.*
l.si quis forte ff. de pœnis.
Diuturnum accipitur pro decennio.
l.si cùm fideicommissum 16 §. Aristo. ff. qui & à quibus.

23 *Protocollandi instrumenti tarditas est indicium falsitatis.*

24 *Indicium falsitatis colligitur ex inverosimilitudine.*

25 *Falsum instrumentum præsumitur factum ab eo in cujus utilitatem cedit.*

26 *Comparationis literarum diversitas declarata à Notariis indicium facit falsitatis.*

27 *Differentia subscriptionis Notarii est indicium falsitatis.*
c.quàm gravi, de crimine falsi.
c.licet, eodem titulo.
c.inter dilectos, de fide instrument.

28 *Instrumentum debet poni in Protocollo statim quo conficitur.*
c.quoniam contra falsam, de probat.
l.9. tit.19. p.3.
l.13. tit.25. lib.4. Recop.

29 *Scriptura extra Protocollum fidem non facit.*
Scriptura cujus registrum non est in potestate Tabellionis, est suspecta de falsitate.
l.moris, §, solent ff. de pœnis.

30 *Tabellio debet sua scribere instrumenta, licèt de generali consuetudine admittatur, ut alius scribat à Notario rogatus.*
Auth. de Tabellionibus, § nos autem.
l.15. tit.19. p.3.
l.13. tit.25. lib.4. Recop.
Specialiter duæ non admittendæ.
l.1. C. de dotis promiss.

31 *Indicium falsitatis, ignorari à quo scribi testes & dies.*
l.incivilem, C. de furtis.

32 *Indicium falsitatis ex laceratione instrumenti*

33 *Testibus variis & contrariis, non credendum.*

34 *Testium dicta contraria ad concordiam reducenda.*
Testium varietas in tempore non potest ad concordiam reduci.
c.nihil obstat de verb. signific.
l.qui falsa, vel varia. ff. de testibus.

Falsitatis crimen an probetur præsumptionibus, & quæ ejus conjecturæ sufficiant. Agitur de falsitate scripturæ renuntiationis officii, ut fisco applicetur ex defectu renuntiationis.

VALDE difficilem esse probationem falsitatis, insinuat Baldus *in l.si ex falsis, num.2. C. de transactio.* dum ex verbis textus, ibi, *falso revelato*, tradit adeò semper in occulto fieri, ut ex divina revelatione fit probanda, & faciunt verba textus *in Authent. de testibus, §. licèt collat 7.* dum in terminis falsitatis tradit, *Deo hujusmodi omnino non indulgente occultari.* 1

Et probari falsitatem indiciis, præsumptionibus & conjecturis, maximè in causis civilibus, ut existimatur hæc applicandi officium fisco, est opinio concors omnium Doctorum, Archidiaconus *in cap. in memoriam, ad fin. distinct.19.* Ananias *in rubr. de crimin. falsi, col.fin.* Felin. *in c.afferte, col.4. de præsumpt.* glos. & Doctores *in l.jubemus, C. de probation.* cum Dominico, Speculatore, Decio, Parisio, Alexandro, Iasone, Curtio seniori Socino juniori, Castrensi, Grammatico, Cephalo, Natta, & Bossio probavit Petrus Surdus *cons.173. n.1. usque ad 5. & num.6.* tradit, *& clarum est quòd falsitas probatur conjecturis*, ex Barbatia, Anania, Iasone, Marsilio, Cravetta & Nevizano probat, idque magis procedere quando plures conjecturæ falsitatis concurrunt. Decian. Cephal. & decisio Pedemontana, quos refert Surdus *ubi proximè num.6. & 7.* ex aliis Farinac. *de falsitate quæst.152. num.10. & 32.* ubi tradit hujus sententiæ non esse contradictorem, & prædictis addendi Peregrinus *volum.6. cons.41 numero 15. & cons.72. n.11.12.* Sforcia *cons. 62. n.7. & cons.78. n.2.* Mandellus Albensis *tom.1. cons.* 2

*conſ.99.per totum.*Fachinæus *lib.1.conſ.91.num.2.& conſil.94.num.24.*Muta *lib.1.dec.74.n.14.*Intrigtio-lus *deciſ.17.n.21.*Seſſe *1.part.deciſ.72.n.8.& p.2. deciſ.118.& 4.p.deciſ.452.n.6.* Gratian. *tom.4.diſcept cap.752.n.5.*

Vnde ſuccedit ea Doctorum ſententia,ut in cauſis quæ reſpiciunt partis intereſſe, præſumptio falſitatis habetur pro ejus probatione, quia lex contenta eſſe debet ea quæ haberi poteſt,& veroſimili,ut ex *l.jubemus,C.de probatio. cap.inter dilectos, de fide inſtrum.* notatur communiter *ibi,*& Bartolus *in l.ſiquis ex argentariis,n.1. ff.de edendo.* Bald.*in l. ſcripturas n.5. verſ.quædam ſunt,C.de fide inſtrum.*Panormit.*in cap. quia veroſimile,n.3.de præſumpt.*Grammaticus *deciſ. 28.n.1.*Rota *2.p.deciſ.137.num.3.*Aymon.Cravetta *conſ.28.n.2.*Decius *conſ.175.num.1.* Mandelus *conſ. 225.n.27.& 28.* notatur *in l.ubi. C ad leg.Cornel.de falſis,*Franciſcus Marcus *deciſ.743.num.fin.*Theſaur. Forenſ.*lib.1.q.47.n.1.& 2.*D. Ludoviſius *deciſ.546. n.11.& 17.*Gratianus *tom.4.diſcept.cap.752. num.5.* & communem omnium ſententiam tradit Maſcardus *concl.739.n.5.* de quo etiam teſtatur Menochius *de præſumpt.lib.1.quæſt.99.*& rationem tradit *n.6.* ut ſicut ſcriptura non eſt probatio qua voce & teſtatione teſtium fit, ſed præſumptiva, propter id quod lex confidit de Notario, hæc præſumptio aliis elidi-tur, & debent ſufficere conjecturæ ad probationem falſitatis.

Quod non ſolùm procedere in cauſis civilibus,ſed etiam in criminalibus,plurium opinio fuit,Ananiæ *in cap.licet n.6.de crimine falſi.*Decii cum multis,*conſ. 175.num.4.*relati per Antonium Gabrielem, Capicium, Nevizanum,Monticellum, Albanum,Becium, Hondedeum, Marſilium, qui tenent præſumptiones falſitatis facere concludentem probationem. Archidiaconus,Hoſtienſis,Iacobus Butrigarius, Gofredus, Curtius, Senenſis, Ancharranus, Gratus, Cephalus, Bertazola,Barbatia,Ioſephus Ludovicus,Riminaldus, Caputaquenſis, Menochius, Iulius Clarus & alii, quos omnes in id refert Farinac. *de falſitate quæſt. 152.n.2.4.& 5.*

Sed quamvis aliqui dubitaverint, ut in cauſis criminalibus poſſit fieri condemnatio ex præſumptionibus & conjecturis falſitatis,ut refert Farinac.*ubi proximè,num.7.* tamen omnes Doctores, qui tenuerunt ſufficere falſitatis præſumptiones, ut tranſferatur onus probandi in producentem ſcripturam, per textum *in l. fin. C.ad leg. Cornel. de falſis*, juncta gloſſ. *verb.ſcripturam,*& cum Cyno,Baldo,Odofredo,Salicero,Petro de Bellapertica,Hoſtienſi,Butrigario,Ioanne Fabro,Archidiacono, Ioanne Andrea,Bellamera, Follerio,Natta,Nevizano, Afflicto,Maſcardo & aliis, probavit Farinac. *d.q.152. n.3.* & dicit communem Bajardus ad Iulium Clarum *lib.5. ſent. §.falſum,n. 112.*& idem tradit Bertazola *conſ.91.n.33.*Albanus *conſ.214.n.12.*& probari videtur apertè ex *l.jubemus, Cod.de probatio.*eis verbis,*Iubemus omnes qui ſcripturas ſuſpectas comminiſcuntur, cùm quid in judicio prompſerint,niſi ipſi adſtrinxerint veritatem,ut nefariæ ſcripturæ reos quaſi falſarios eſſe detinendos.* Vnde etiam in cauſa criminali quando contra inſtrumentum fuerint falſitatis conjecturæ,debet puniri ut falſarius,qui illud exhibuerit, niſi apertè ejus veritatem probaverit.

Vlteriùs illa opinio Doctorum, ut in crimine falſi non fiat condemnatio,ex conjecturis procedit,quando ſunt leves, & non pluſquam duæ; ſi verò plures conjungantur præſumptiones falſitatis, & ſint valde urgentes,& ſit fama ſcripturam eſſe falſam,tunc etiã in criminalibus poſſe fieri condemnationem, ex conjecturis admittunt Cynus, Bellapertica, Anania, Caputaquenſis,Cravetta, Monticellus,Surdus,Decianus & alii; quos refert Farinac. *d.q.152.n.23.* & *n.29.* tradit hæc verba,*Si verò præſumptiones falſitatis ſunt plures quàm duæ, tunc non ſolùm ſufficiunt ad tollendam fidem inſtrumento, ſed etiam ad condemnandum criminaliter, prout videtur de mente prædictorum Doctorum, quorum plerique ſimpliciter dixerunt,duas præſumptiones in crimine falſi haberi opro concludente probatione.*& in ſpecie ſic voluit Decianus *conſ.108. n.76.& conſ.99.n.11.lib.2.* & cùm in hoc caſu ſint plures conjecturæ contra inſtrumentum renuntiationis,quas ſtatim dicemus,nec ex parte illius, in cujus favorẽ facta renuntiatio officii,nihil aliud ſit probatum,quam ſcripturam exhibere, meritò ex validis & urgentibus præſumptionibus falſitatis poterit ſequi condemnatio, necdum in cauſa civili, ut fides inſtrumento detrahatur, & officium quaſi abſque renuntiatione fiſco debeat applicari,ſed etiam in cauſa criminali falſitatis.

Quod magis ſine difficultate procedit, ſi cùm pœna in hoc crimine ſit arbitraria,ut ex *l eos 27.§ qui ſe pro milite,ff.ad leg.Cornel.de falſis,*& ex Farinacio *de falſit.quæſt.150.n.21.*& multis probavimus *alleg.97. n.1. & 10.* vellent judices in pœna extraordinaria reum condemnare,ut ex Surdo,& aliis notavit Farin. *ubi proximè,*& tradit ſine difficultate procedere,ut in cauſa falſitatis ex conjecturis & præſumptionibus poſſit reus ad torturam damnari,ut ex Afflicto,Maſcardo,Ludovico *deciſione Lucenſi,*Anton.Gabriele,& Menochio probat Farinacius *dict.quæſt.150.num.10.* ibi. *Sic etiam ex præſumptionibus & indiciis poſſe etiam deveniri ad torturam in crimine falſi, non credo quòd habeat aliquam difficultatem, quia ſic eſt in aliis criminibus,& præſertim occultis.* 7

Et quoad cauſam civilem, præſumptiones falſitatis,etiamſi non fuerint vitii viſibilis,ſed latentis & inviſibilis, ſufficere ad detrahendam fidem inſtrumento, ex Natta, Hippolyto Riminaldo, Maſcardo, & Sforcia,veriorem dicens ſententiam,& judicem,in cujus arbitrio eſt fides inſtrumenti,non debet in hoc caſu eam adhibere,notat Farinacius *dicta q.152.n.16.* 8

Idque ſive in civilibus, ſive criminalibus congruè procedit ex gravitate criminis falſi, nam omnia alia delicta quodcumque tendit,ut ex rebus humanis,quibus vita ſuſtinetur, unam adimat homicidium vitam, furtum divitias, adulterium honorem: at verò falſitas omnium criminum præparatio,& clavis exiſtimanda,quia ex crimine falſi poſſunt adimi vita,honor & divitiæ,& ideo ad punitionem falſitatis multa in jure ſpecialia admiſſa, quæ referunt Goffredus, Hoſtienſis Henricus Boicus,Archidiaconus,Ancharranus,Marſilius, Afflictis, Boſſius,Conradus,Monticellus, Peguera, & alii apud Farinacium *dict. quæſt. 150.n.17.* 9

Sed hoc procedit, etiamſi dicatur in criminalibus debere eſſe probationes claras, nam quando facta ſunt difficilis probationis, & ut falſitas in ſecreto fiunt,tunc indicia & præſumptiones ſufficere ad probationem,tenuerunt Bald.*in l quicumque, n.25.Cod. de ſervis fugit.*idẽ Bald.*in l.fin. n.2.verſ.ſed quando, & verſic.item ponit.ff.de probat.*Igneus *in l.excipiuntur,num.30.ff ad SC. Sillanian.* Felinus *in cap.aſſerte,num.10. de præſumptio.* & *ibi* Ioannes Andreas & Imola *num.3.& 4.*Butrius *n 7.* Grammaticus *conſil. 22.*Menochius *lib.1.de præſumptio,quæſt.40.num.13.* qui comprobat ex Alexandro,& Cravetta,qui tenent in delictis occultis cumulari indicia & præſumptiones ſufficere ad condemnandum, & probarunt Decianus *tract.crim.lib.7.cap.24.n.10.& cap.26.num.4.* 10

Boſſius

Bossius *in praxi, tit. de convictis* 37. Boërius *decis.* 164.*n.*5. Farinac.*tom.*5. *consil.crimin.*75.*n.*4. Iulius Clarus *in praxi crimin.*§.*fin.quæst.*20. qui tradit esse communem opinionem, & ita practicatum & decisum in Senatu Mediolani, & Grammaticus *decis.*42. *& decis.*96 testatur ita etiam fuisse decisum.

11 Quod provenit ex juris dispositione & necessitate, ne pereat veritas in delictis occultis. *l.fin.ff.de probatio.* & tradunt plures, quos refert Farinac. *cons.*29. *num.*5. Giurba *cons.*2. *n.*45. *& cons.*13. *n.*1. *& cons.* 43.*n.*22. addendi Tyndarus *in l.admonendi, de jurejurando, n.*261. *versic.*5. Arimin. Tepatus *lib.*1. *var.tit. de testibus, cap.*5. & ideò esse communem opinionem, in delictis difficilis probationis sufficere indicia & præsumptiones, ex *l.non omnis.*§.*à barbaris, de re milita. cap præterea, de testibus.* Castrensi, Angelo, Nevizano, Cassiodoro, & Roræ decisionibus, tenet Barbosa *in l.*2. *part.*1. *n.*78 *ff.solut. matrim.* qui tradit, sufficere, præsumptiones tales esse, ut inducant animum judicis, & idem probavit Azevedo *in l.*4. *tit.*6. *lib.*8. *Recopil.n.*51. eis verbis, *in his quæ sunt difficilis probationis, qualibet informatio judicis pro plena habetur probatione.* Et fuit doctrina Bart. *in l.in illa stipulatione, ff.de verbor.oblig.*

12 Cui addendum, si indicia sunt vehementia, non minus illa operari, quàm testes & probationes, ex *d.*§. *à barbaris.* ibi. *Quod enim liquido probari non potest, argumentis probatur.* Et colligitur *l.*2. *C.quorum appellatio non recip.* eis verbis, *Argumentis convictus, testibus superatus.* quasi indicia convincant, etsi testes superent, & probatum censetur quod suadent præsumptiones & indicia, gloss. *in l.*1. *C. de testamento mil. l.licèt Imperator. ff.de legat.*1. *l.locuples, ff.de manumiss. testam. cap.cùm dilecti*, ubi Panormit. *n.*1. *de donatio. cap. fin. de success. ab intestat.* & ut habeatur pro usurario manifesto, qui ex conjecturis apparuerit, etiamsi non sit perfecta testium probatio, tenuerunt Ias. *in d.l.licet Imperator, n.*5. Alexand *vol.*2. *cons.*24. *n.*6. Gail. *lib.*2. *observatio. c.*97. *n.*6. Menoch. *lib.*1. *præsumpt.*95. Mieres *de majoratibus* 2. *part.in initio, n.*98. Giurba *cons.*43. *n.*22. Dom. Valenzuela 1. *tom. cons.*28. *n.*11.

13 Et propter indicia fieri posse condemnationem in pœna corporali & ordinaria, notarunt Doctores *ind. l.*2. ex Baldo, Aretino, Caccialupo, Curtio seniori, Grato, Anania, Cravetta, probavit Menoch. *lib.*1. *præsumpt.*40. *n.*11. *cum seq.* ex Abbate, Carrerio, Bruno & Mascardo, idem Menoch. *d.lib.*1. *præsumpt.*97. & tenuit Additio ad *cons.*28. Farinac. 1. *tom. criminalium*, ubi ex Bellamera *decis* 688. tradit contrariam opinionem Innocentii esse communiter improbatam, & adducit decisiones Hieronym. Laurentii & Peguerae, in quibus ex indiciis vehementibus rei ad mortem fuerunt damnati, & hujus opinionis refert Bartolum, Baldum, Salicetum, Ananiam, Bolognetum, Calderinum, Albericum & alios, Boërius *decis.* 164.*n.*3. *&* 4.

14 Idque locum habet, quamvis in causis criminalibus dicatur probationes claras esse oportere, nam juxta qualitatem causæ & probationis, ejus claritas ex indiciis colligi potest, ex textu *in cap.*1. *de homicidio, lib.*6. ibi, *quibusdam argumentis, & in l. indicia. Cod.de rei vindicatio* traditur, *indicia certa quæ Iure non respuuntur, non minoris probationis, quàm instrumenta, continent fidem.* & facit *l.*2. *C.quorum appellatio non recip.* ibi, *Argumentis convictus, testibus superatus, capit. inter* 2. *de clericis peregrinis*, eis verbis, *Per idonea tibi constiterit argumenta*, ubi gloss. *verb. argumenta*, tradit esse æqualem probationem indiciorum, ac testium, & ad hoc adducit textum *in cap. ei qui, §. diffinitiva, vers. nullus homicidarum,* 2. *quæst.*7. *cap. dixit Dominus* 32. *quæst.*1. *cap. nec aliqua* 27. *quæst.*1. *cap. literis, de præsumptio.* Et quomodo ex indiciis hæc probationis claritas colligatur, naturali exemplo probavi *allegat.*66. *n.*3. *cum seq.*

Confirmatur ex *l.fin. C.de probatio.* ex qua desumitur vulgare axioma, probationes in criminalibus luce clariores esse oportere, & adhuc tradit indiciis consequi id posse, eis verbis. *Sciant cuncti accusatores eam se rem deferre in publicam notionem debere quæ munita sit idoneis testibus, vel instructa apertissimis documentis, vel indiciis ad probationem indubitatis,* quasi probationis claritas non minus, quàm testibus possit indiciis consequi. 15

Vndè rectè Magister Marquez *in Gubernatore Christiano, lib.*2. *cap.*17. *pag.*267. ad explicationem *capit.*7. *Iosue*, ad manifestandum furtum Achan post sortes & ipsius rei confessionem, adhuc fecit inquiri in tabernaculo Achan, & inventum est furtum ducentorum siclorum, regulæ aureæ, & pallii coccinei, plus valere existimãs hoc indicium rem furatam apud eum inveniri, quàm confessio, vel testes, quia illa potuit vel metu, aut errore fieri, juxta quod tradit Quintilianus *lib.*5. *institutionis orat. cap.*4. quem refert & exornat Annæus Robertus *lib.*1. *rer. judic. cap.*11. *pag.*194. ibi, *Mentietur qui tormenta ferre potest: mentietur etiam qui non potest, nam in eo patientia facilè mendacium facit, in alio debilitas necessarium;* & testes possunt esse inimici, aut aliter improbè ad testificandum inducti, ideo ut manifestè populo authorem furti ostenderet, validius quàm testes & confessio indicium judicavit, nam ex se ostendit, nec patitur calumniam, quia dicitur ab indicando, & sumitur pro quolibet signo quo veritas suadetur. *l.solent. ff.de præscriptis verbis.* 16

Vnde notavit Divus Ioannes Chrysostom. *in homilia* 2. *Davidis & Saulis*, cùm in spelunca David Saulem vidit *lib.*1. *Regum cap.*24. ut ostenderet potuisse, si vellet, illum occidere potius, quàm testibus, quorum plures ex suis militibus exhibere poterat, volut signum vestis scindere, ut indicio inevitabili ostenderet, potuisse illum, sed noluisse occidere, nam testes velut milites generi posset Saul suspectos habere, & non credere: at verò non poterat refutare illud indicium, ut indeclinabile, & ideo rectè tradit Chrysostomus, *Mutus quidem testis, sed omnibus vocem habentibus evidentior.* 17

Ex quo apparet fundamentum opinionum Doctorum, indicia & præsumptiones haberi pro probatione concludenti, dum alia superiori non excludunt, juxta *l.Divus, ff. de in integ. restit.* juncta gloss. *verb. existimari. l.non solùm, ff.de ritu nuptiar. l.qui autem §.non simpliciter. ff.si quis omiss. caus. testam. l.*1. *in fin. Cod.qui & adverss.quos, capit.ex transmissa, qui filii sint legit.* Angelus & Salicetus *in l.mater*, per textum *ibi. C. de calumniator.* Abbas *in cap. literas, notabil.*4. *de præsumptio.* & ita quod per indicia & præsumptiones probatur, liquidam dixit probationem gloss. *in l.*1. per textum *ibi. C.de testam. milit.* & manifestè probatum intelligi quod ex indiciis colligitur, facit *l.licèt Imperator* 77. *ff.de legat.*1. *l.si locuples, ff. de manumiss. testam. capite cùm dilecti*, ubi Abbas *n.*1. *de donatio. capite fin. de success. ab intestat.* Iason *in d.l.licèt Imperator*, & indicium Iure probatum haberi pro liquida probatione, tenuit gloss. *in l.si tutor. in fin.* & *ibi* Baldus, *C.de periculo tutor.* cum Bartolo, Angelo, Imola, Castrensi, Alexandro, Barbatia, Hippolyto & aliis, probavit Tiraquell. *in l.si unquam, verb. donatione largitus, n.*158. *C.de revocant. donat.* idem Alexand. *vol.*2. *consil.*24. *num.*6. Menoch. *lib.*1. 18

præsumpt.

*præsumpt.*95.Surdus *consil.* 80. *num.* 21. & ad hoc videndi Andreas Gail.*lib.* 2. *observatio. cap.* 2.*numero* 7. Farinac. *in praxi*, *quæst.* 86. *numero* 100.Camillus de Laratha *conf.*19.*numero* 18.Fulvius Pacianus *conf.*19. *num.*4.Tuschus *practic.lit.P.conclus.*613. Cacheranus *conf.*18.*num.*47.Mieres *de majorat.*2.*part.in initio*,*numero* 18. Dom. Valenzuela *consil.*19.*num.* 11. Giurba *consil.* 43. *num.* 22.

Sed quamvis aliqui voluerunt id procedere, ut ex
61 indiciis possit procedi ad pœnam extraordinariam arbitrio judicis,Gilkenius *in leg. final. Cod. de probatio. num.*14.Grivellus *decis.Dolana* 23.*&* 93. Anton.Gomez *tom.*3.*variar cap.* 3. *num.*45. & ex *leg. absentem. ff. de pœnis.* Bartolo, Iacobo Butrigario, Castrensi, Angelo,Perusino,Decio, Plaza, Dueñas, Iulio Claro probavit Emanuel Suarez *in additione ad Gomezium lit. I.* Farinac. 3. *tom.prax.dict.quæst.*86.*num.*9. *&* 10.*&* *consil.crimin.* 82. Giurba *consil.* 43. *num.* 22. Riccio 1.*part.decis.*109. *&* *collectan.* 1561. Cavallus *cent.*3.*casu* 288.*num.*71. quia id regulariter accipiendum; cùm verò indicia possunt animum judicis persuadere ex illis posse imponi pœnam ordinariam, ex *dict.leg.fin.Cod. de probatio.* ubi probarunt Bald. Castrensis *num.* 5. & Salicetus *num.* 2. idem Baldus *in l. excipiuntur*,*num.*1 *ff.ad SC. Silanian. & in leg. si quis ex argentariis ff.de edendo.* Bartol.*in leg.* 1. §. *sed & Cornelio ff.de jure fisci*,*& in leg si quis mihi bona.*§.*patur Seio.ff. de adquir. hæred.* Felinus *in cap. afferte*, *num.* 10.*de præsumptio.* cum Speculatore, Ioanne Andrea,Panormitano,Imola, Romano, Menochio,Mascardo,Villadiego & aliis,Barbosa *in leg.* 2. *in princip. part.*1.*num.*91.*ff.solut.matrimon.* Hieronym. Gabriel. *conf.*180.*num.*21.*volum.* 1.Menoch.*conf.* 31. *num.* 15. Giurba *conf.*2.*num.*45.Riccio *collectanea* 114. Azevedo *consil.*28.*numero* 73.Anton. Gomez *in l.* 80. *Tauri*, *num.*50.Didacus Perez *in l.*2.*tit.*15 *lib.*8.*ordinamenti.* Hieronym.Laurent. *decis. Avenionensi* 15. *numero* 18. Peguera *decis.crim.*17.*num.* 40.Sesse 1. *tom. decis.*111. *&* *tom.decis.*218.*num.*28. ubi refert Panormitan. Rosellium, Arimin. Brun. Grammat. D. Hieronym. de Leon. 2. *tomo decis.Valentiæ* 125. *num.* 36. *&* 37. ex Alex.Menoch. Anton.Gabriele, Farinac. 2. *tomo.conf. crim.* 189. *num.* 5.

In præsenti verò plura erant indicia falsitatis quæ
10 expendenda, ut ex omnium concursu manifestè probatam fuisse appareat falsitatem, & in favorem fisci pronunciandum.

Primum indicium expenditur, quia fama publica & constans fuit pluribus testibus probata, dominum officij non renunciasse, & sine renunciatione mortuum, & fama non fuisse scripturam quæ exhibetur, indicium & præsumptionem præstat falsitatis, ita ex Cyno,Bellapertica,Curtio seniori, Anania,Monticello,Aymone,Zephalo,Deciano,Vivio, Capio, & aliis probavit Farinac. *de falsitate*, *q.*152.*n.*23.

Secundum, cùm apud omnes opinio esset sine re-
11 nunciatione decessisse dominum officij, ille in cujus favorem hodie exhibetur renunciatio, plures dies retardavit illam præsentare,& cùm publicum esset non extitisse renunciationem,debebat,si extaret,statim exhibere,nisi illo tempore falso fabricata,& quoties dilatio intercedit in præsentatione, & exhibitione instrumenti,quod statim debebat exhiberi, est indicium falsitatis, ut ex Cravetta *consil.* 28. *num.*6.*vers.ex qua etiam tarditate.*Zephalus *consil.* 287. *num.*33.probavit Menoch.*lib.*5.*præsumpt.*20.*n.* 39. idem *lib.* 2. *præs.*91. *n.*8.Ossæus *dec.*117.*n.*9.Mascard.*de probatio.concl.*740. *n.*17.Matius Muta,qui plures adducit, *decis.*74. *n.* 13. Intrigliolus *decis.* 17. *num.*20.Sesse *decis.* 118.*num.*25. Bertazola *consil.*521.*n.*28.Menoch.*conf.* 807.*num.* 38.

Farinac.*conf.*172.*num.*11.& in illorum *decis.*76.*in additio*,*lit.C.& de falsitate*,*q.*151.*num.*182.Mandelus Albensis *conf.*99. *num.* 6. Morotius *conf.*47.*num.*5.*vers. quarta ex tarditate.* Surdus *consil.* 473. *numer.*28.Cenua *de scriptura privata*, *lib.*1.*quæst.* 6. *dubit.*7. *à numero* 30.

Et quamvis aliqui Doctores ex *leg.si quis forte.ff.de* 22
pœnis,ibi,*Cur tandin tacuit?* intelligunt tarditatem debere esse diuturnam quæ decennij interpretatur, ex *l.si cùm fideicommissum* 16.§.*Aristo.ff.qui & à quibus*, & quod notavit Donellus *lib.* 1.*comment.capit.*10.& Osvvaldus *in notatis lit. F.* tamen in hoc casu dilatio quindecim dierum in exhibitione renunciationis, quando dicebatur renunciationem non extare,& præsentatio est circumclusa ad quadraginta dies post mortem renunciantis, majorem tarditatem arguit, quàm anni dilatio in alio casu.

Tertium, quippe multo postquam facta renuncia- 23
tio,mortuo jam renuntiante in Protocollo Tabellionis posita renunciatio & subscripta, & ideo ex tarditate protocollandi scripturam, quam ipse Tabellio confessus indicium colligitur falsitatis instrumenti.Cravetta *conf.*28.*num.*3.Albanus *consil.* 224. *lit. D.* Follerius *in praxi crimin.vers.item quod commisit falsitatem*, *num.* 19. Morosius *respons.*17.*n.*31.Mascard. *concl.*740.*n.*16. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *q.* 187. *n.* 38. Farinac. *de falsitate*, *q.* 153. *n.* 181.

Quartum constitit ex plurium testimonio, eo ipso 24
quòd mortuus fuit dominus officij,illum,in cujus favore hodie renunciatio exhibetur, fuisse in magna cura ex defectu renunciationis, & pecunias promisisse illi, qui eam fabricaret, & non videtur verosimile eam facturum diligentiam, si veram renunciationem haberet, & ex rei inverisimilitudine colligitur indicium falsitatis.Socin. *lib.*3. *conf.* 28. *num.* 9. Albanus *d.conf.*224.*numer.*6.Natta *conf.*633.*num.*13. Menoch. *lib.*5.*præsumpt.*20.*n.*12. ubi refert inverisimilitudines quæ falsitatem arguunt,& addendi Bald.*in leg.scripturam*,*num.*5.*vers.quædam sunt.C. de fide instr.* Abbas *in cap.quia verosimile*,*num.*3.*de præsumpt.*Rota *decis.*137. *num.*3.*part.*2. Grammaticus *decis.* 28. *num.* 1. Blancus *de indiciis*, *n.* 38.

Quintum, hoc instrumentum valde suspectum de 25
falso præsumitur factum ab eo,in cujus utilitatem cedit,& contra illum vehemens indicium consideratur, ut notant communiter DD. *in l. si de possessione*,*C. de probat.*in terminis Gratus *vol.*2.*conf.*34.*n.*10.ubi tradit procedere sine dubio,quãdo is,cui falsitas prodest,occasionem & tempus habuit ad eam perficiendam,ut in hoc casu,ita declarat Gratus *ubi proximè*, *n.*12.& ad- 26
denda plura quæ circa id notavi *alleg.* 95. *n.* 27.

Sextum indicium procedit ex depositione plurium testium, ex quibus aliqui erant Tabelliones, qui testantur subscriptionem,quæ invenitur in renunciatione exhibita, factam à domino officij, videri falsam, & differre aliquibus ab aliis veris renunciationibus, ex quo nascitur indicium visibile falsitatis, ut in terminis tradit Baldus *in leg.contractus.n.*21. *vers. deinde quæro*, *C. de fide instrum.* Camillus Borrellus *conf.* 23. *n.* 19. pluribus Farinac. *de falsitate*, *q.*153.*n.*12.19.55. Greg.Lopez per textum *ibi in l.* 111.*tit.*18.*p.*3. D.Castillo *tom.*2. *controvers. c.* 16. 19. præsertim cùm hæc declaratio falsitatis & collatio subscriptionis veræ domini officij, cum ea quæ in exhibita renunciatione continetur, fiat à peritis Notariis, & Tabellionibus quorum declaratio in comparatione litterarum indicium validum præstat.& per se solam facere semiplenam probationem.Castrensis & reliqui *in l. comparationes*,*C.de fide instrum.* Menoch. *conf.*132.*n.*29. Ant. Thesaur.*lib.*1 *forens.q.* 24. *n.* 6. Farinac. *in fragment.*

1.*part.verb.comparatio litterarum,num.* 455. qui alios referunt.

27 *Septimum* indicium falsitatis nascitur ex vitio visibili instrumenti,quia modus subscriptionis hujus scripturæ renuntiationis valde differt ab aliis subscriptionibus veris Tabellionis, coram quo renuntiatio facta exhibetur, & ex differentia & dissimilitudine styli subscriptionis nascitur vehemens indicium falsitatis,*argument.text.in capite quàm gravi,de crimine falsi*,eis verbis,*Cùm scire debeas Apostolicam Sedem consuetudinem in suis litteris hanc tenere.*Et ibi,*quam in stylo.cap.licet 5. eodem tit.* ibi,*Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facilè comprehendi,nisi vel in modo dictaminis,vel in forma scripturæ.* & probat gloss. in eis juribus cum Hostiensi, Ioanne Andrea, Ancharrano, Boërio, Anania, & aliis pluribus Farinac. *de falsitate, quæst.*153.*num.* 159. & valde notandus textus*in cap.inter dilectos, de fide instrum.*ubi ex differentia unius litteræ in nomine Lotharij, vel Luitardi sumitur indicium falsitatis, & facit singulare consilium penult. *num.*56.Socini junioris *lib.* 2. ubi convenit de falsitate instrumentum, quia in inscriptione nomen Tabellionis,qui dicebatur Hieronymus,sine adspiratione scriptum,cùm soleret Tabellio cum ea scribere,ut refert & sequitur Menoch. *cons.*199. *num.* 10.*& lib.*5.*præsumpt.*20. *n.* 29.quanto majus & vehementius erit indicium falsitatis diversitas omnimoda subscriptionis.

28 *Octavum* colligitur indicium, quia apparuit ex testatione,& confessione Tabellionis & aliorum instrumentorum renunciationis, de cujus valore dubitatur ferè quinquaginta dies postquam facta, non fuisse insertum in Protocollo Tabellionis, & tunc in eo appositum postquam mortuus erat ille, qui dominus officij,& de cujus renuntiatione agitur,& ideo scripturæ non adhibenda fides, & inde contra eam exoritur indicium falsitatis; nam scriptura ut probet, statim quo confecta debet Protocollo inseri,*Auth. de Tabellionibus,collect.*4.*§.illud,* eis verbis, *& ut Protocollum non incidant,sed incertum relinquant,novimus enim multas falsitates ex talibus chartis ostensis & prius & nunc, ideoque licet aliqua sit charta (nam & hoc sancimus)habens Protocollum non ita conscriptum, sed aliam quandam scripturam gerens,neque illam suscipiant tanquam adulteram,& ad alia non opportunam,sed in sola tali charta,qualem dum dicimus,documenta scribant. Hæc itaque quæ de qualitate talium chartarum à nobis decreta sunt, & de incisione eorum, quæ vocantur Protocolla, valere in hac fœlicissima solùm civitate volumus,ubi plurima quidem contrahentium multitudo,multa quoque chartarum abundantia est, & licèt legali modo interesse negotiis, & non dare occasionem quibusdam falsitatem committere, cui se obnoxios existere demonstrabunt, qui præter hæc aliquid agere præsumpserint.Quæ igitur placuerunt nobis,& per hanc sanctam declarata sunt legem,tua celsitudo operi effectuique tradere festinet.* Idque provisum, ut fraudibus & falsitatibus obvietur,& facit *capit.quoniam contra falsum,de probatio.*ibi *ita, quod originalia penes scripturas remaneant, ut si super processu judicis fuerit suborta contentio, possit veritas declarari. l.*9.*titul.*19.*p.*3. ibi, *primeramente deben hauer un libro enque escriuan todas las notas,* ubi Gregor. *gloss.*1. tradit Tabelliones non habentes prædictas scripturas, tanquam transgressores esse puniendos, & torquendos, ut veritas eruatur.Idem probatur *l.* 13.*titul.* 25. *lib* 4. *Recop.*

Et faciunt verba D. Covarr.*practic.cap.*19.*numero* 29 2.ibi,*unde tenetur Tabellio Protocollum hoc, seu registrum penes se ipsum servare,& retinere, quemadmodum constat in dict.capite quoniam contra, & arguitur falsitas,& præsumitur quando scriptura non est inventa inter solitas scripturas Notarij.* Castrensis *in l. contractus* 16.*C. de fide instrum.num.* 5.*in fin.*ibi, *sicut non esset reperta inter illas scripturas, quia esset suspecta.* Cephalus *cons.*109.*num.*29.ibi, *quia inter solitas Notarij scripturas non fuit reperta,* Paris.*lib.*2.*cons.* 7. *num.*7.14. *&* 18.Grammaticus *decis.* 106. *numero* 36. *in fin.* Mascard. *conclus.* 740. *numero* 44. Sed scriptura quæ invenitur extra Protocollum, fidem non facit, ut notat Gregor. Lopezius *in leg.*55.*titul.* 18. *part* 3.*gloss.* 5. Lucas de Peña *in leg.rura* 14. *Cod. de omni agro deserto, lib.* 11. *vers. quintò quæritur,* ibi, *quòd si producatur papyrus, vel chartula scripta manu Tabellionis in forma protocolli, seu rogationis in qua continetur quòd Titius vendidit & tradidit Seio rem, ita quòd nihil deest, nisi subscriptio, vel in Regno, ubi major solemnitas observatur sua judicis & testium,quæ tamen chartula non invenitur in libro,seu quaterno Protocollorum, seu rogationum, sed aliàs extra ipsum registrum, & quaternum tanquam abscissa, & separata, & petitur ut juxta formam juris communis, aut decretales.capite cùm P. Tabellio, ext. à de fide instrum. aut constitutionis baiulos, in constitut.de officio baiuli,talis scriptura exempletur & publicetur,aut fieri debeat breviter;puto quòd non,arg.dicta Authent. ad hæc, suprà de fide instrum,& dicto capite ad audientiam,& aliorum jurium præmissorum, & ubi Imperator in dict. Auth.ad hæc verba:Charta quæ profertur ex archivo publico,testimonium publicum habet.* Ideo cùm instrumentum renuntiationis non esset in vita renunciantis in potestate Tabellionis, sed apud domesticum ejus, in cujus favorem exhibetur renuntiatio,nascitur indicium falsitatis,cùm semper in jure caveatur, in loco publico, vel apud Tabellionem instrumenta custodiri,& probatur *l.mortis,* §.*solent.ff. de pœnis*, ibi, *solent & sic ne eo loci sedeant, quo in publico instrumenta deponuntur, archivo fortè, vel Grammatophylacio.*

Novum indicium virij visibilis de falsitate hujus 30
renunciationis colligitur, quia scripta est manu illius domestici,apud quem numero præcedenti tradidimus scripturam fuisse, & non in potestate Tabellionis,& cùm ab illo scriberetur,magna suspicio nascitur falsitatis.*Auth.de Tabellionibus,*§.*nos autem*, & *ibi* glossa *verb. ipsi per se, leg.*5.*tit.*19.*part.*3.eis verbis, *e otrosi deben guardar que las cartas que les mandaren facer que las hagande su mano misma e non de otri*, ubi latè Gregorius Lopezius *gloss.*2. & quamvis in fine glossæ tradit ex consuetudine generali posse ab alio instrumentum scribi; dum tamen sit à Tabellione rogato subscriptum: semper autem observari debet forma *leg.*13.*tit.*25.*lib.*4.*Recopil.*& quamvis una specialitas admittatur,ut ab alio, quàm à Tabellione instrumentum scribatur; non verò, ut qui domesticus in cujus favorem renunciatio videtur facta, illam scribit, imò & is pars formalis existimatur,quia curator designatus domino officij,qui minor erat,quando apparet confecta,vel conficta renunciatio, nec ferendum, ut in sua potestate haberet instrumentum originale,quia plures specialitates concurrerent,contra *l.*1. *C. de dotis promiss.* ubi notatur.

Decimum indicium persuadet, nam dies & testes 31
prædictæ renunciationis non appositi ex manu Tabellionis, nec ex aliquibus Officialibus ejus, nec testium, aut ab aliquo illorum quos dicitur actui interfuisse, & quamvis contextura renunciationis scripta ab illo domestico,tamen dies & testes,qui ex diversa manu scripti,à quo scriberentur,omnino ignoratur,& ex hac incertitudine suspicio nascitur falsitatis, &

scri

scriptura reprobatur, nec proderit dicere ab aliquo qui ibi inveniretur, scriptum quod à Tabellione ignoratur, quia id non admittendum, juxta verba textus *in l. incivilem, C. de furtis*, ibi, *nam à transeunte & ignoto dicere non convenit, volenti evitare alienam bono viro suspicionem*, præsertim cùm pluribus renunciationibus ejusdem Notarij quæ exhibitæ, in omnibus constet de illo qui scripserit dies & testes.

51 *Undecimum* indicium procedit, quia cùm quatuor renunciationes factæ essent à domino officij, & is, qui hac renunciatione sibi officium competere intendit, eas Tabellionibus exhiberet, & illi, ut testantur in judicio dicerent, non posse prodesse, quia non fictæ tempore habili, cùm à judice exhiberi eas juberetur, ut inde colligi possit veritas, & validitas hujus renunciationis, respondit is in cujus favorem factæ, illas lacerasse, & inde oritur vehemens præsumptio falsitatis, ut notarunt Bart. & Doctores *in l. si quis id quod*, §. 1. *ff. de jurisdict. omn. judic.* & in terminis quando laceratio fit ut veritas occultetur, ex Abbate, Alexandro, Baldo, Romano, Mascardo & aliis Baiardus *in notis ad Iulium Clarum*, §. *falsum, num.* 215. & addendi plures quos refert Farinac. *de falsitat. q.* 150. *num.* 33. *&* 31.

52 *Duodecimum* indicium colligitur ex varietate & repugnantia testium instrumentalium, & ultra quàm unus eorum est consanguineus domini officij, & ideo suspectus, juxta Alexandrum *lib.* 1. *consil.* 133. *num.* 8. & notata per Butrium *in cap. cùm dilectus, de consuetudine*, ipsi testes in depositione varii existunt, nam unus testatur manè fuisse factam renunciationem, de qua controversia: alter vespere, juxta noctem, & in aliis circunstantiis maximè discrepant: unde quasi variis credendum non est, & præstant præsumptionem falsitatis, & ut singulares testes existimantur, Jason, Antonius de Butrio, Felinus, Grammaticus, Caccialupus & Jacobinus, & nec dum semiplenè in hoc casu testes probare, quia alij elidunrur, & reprobantur ab aliis, ex Rolando, Curtio, Alexandro de Nævo, Costa, Riminaldo & Monticello, quos omnes refert Farinacius *in praxi* 2. *tom. quæst.* 64. *numer.* 67. quibus addendus D. Valenzuela 1. *tom. cons.* 92. *num.* 132.

54 Nec proderit ut testimonia sustineantur, & renunciatio ex doctrina textus *in cap. nihil obstat narrandi diversitas, de verbor. signif.* quasi ad concordiam oporteat reduci testium varietas, vel repugnantia, quia id non procedit quoties qualitas testimonij consistit in tempore, sicut in nostro casu, in quo quæstio, an & tempore habili facta renuntiatio, ut tenuerunt Ancharran. Aretinus, Alexand. Hondedeus, Georgius, Maranta, Turretus, Pacianus, Ponte & alij, quos refert Giurba *cons.* 79. *num.* 25. ubi ex *l. qui falsa, vel varia, ff. de testibus*, in terminis tenet quando casus ex tempore pendet, ejus discordia in testibus eos reddit contrarios, ut non probent, & quod Doctores tenent, ad concordiam testium dicta reducenda, non procedat quando sunt plura indicia & conjecturæ falsitatis, & cum temporis repugnantia est notoria, ut in præsenti, ex Baldo, Jacobo, Butrigario, Bossio, Butrio, Petra, & aliis probavit Farinac. *in prax.* 2. *tom. q.* 65. *num.* 947. nec potest esse concordia quando testis deponit manè factam renuntiationem, & alter vespere circa noctem, & alia quæ in eorum dictis invicem obstant.

Unde prædictis indiciis & aliis quæ ex actis apparent, fallitatem declarandam, & in favorem fisci pronuntiandum.

ALLEGATIO XCVII.

De pœna falsi.

1 *Falsi crimen jure Hispano exilio à regno punitur. l. 6. tit. 7. p. 7.*
Arbitrariâ pœnâ punitur falsitas. l. 1. §. fin. ad legem Cornel. de falsis. l. majorem 4. l. ubi 22. l. damus 22. C. ad legem Corneliam de falsis. l. eos 27. §. qui se pro milite, ad lege Connel. de falsis.

2 *Vitam potest quocumque modo redimere. l. 1. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem sibi consciverè.*

3 *Exceptio debet esse de regula.*
Adulterij noviter inducta pœna mortis. l. quamvis, Cod. ad legem Iuliam de adulter.

4 *l. transigere, Cod. de transact. emendatio refertur.*

5 *Transactio procedit aliquo dato retento, promisso. l. transactio, C. de transact.*

6 *Lenocinium est adulterium approbare maritum. l. lenones, C. de spectaculis lib. 11. l. mariti 20. ff. ad leg. Iul. de adult.*

7 *Verbum* citra, *quomodo accipiendum.*

8 Citra, *id est, præter recipitur.*

9 *l. transigere, Doctores qui explicarunt.*

10 *Arbitraria pœna potest extendi usque ad mortem.*

11 *l. ubi 22. C. ad leg. Cornel. de falsis.*
Falsitas in rescriptis regiis mortis pœnâ punitur. l. 6. tit. 7. p. 7.

12 *Transactio procedere potest in crimine falsi, in quo ex qualitate commissi potest mortis pœna irrogari.*

De pœna falsitatis instrumenti, & nova explicatione l. transigere, Cod. de transactionibus.

IVIVS criminis pœna jure Hispano est exilij à Regnis, *l. 6. tit. 7. part. 7.* & convenit cum jure communi, cujus pœna falsiratis erat deportatio. *l. 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de falsis.* Sed quia ex causæ qualitate & circunstantiis poterat majori, vel minori pœnâ puniri, ideo regulariter pœna est arbitraria, *l' majorem 4. l. ubi 22. l. damus 23. C. ad l. Cornel. de falsis*, & facit *l eos 27. §. qui se pro milite, ff. eod.* ibi *pro admissi qualitate graviter puniendus est*, & cum Alberic. Platea, Mynsingero, Gofredo, Hostiensi, Angelo, Conrado, Bertazola, Monticello, Julio Claro & aliis, probavit Farinac. *de falsitate q.* 150. *num.* 121. *p.* 2. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 4. *casu* 343. *num.* 3.

Unde potest noviter explicari *l. transigere* 18. *C. de transactio.* cujus verba sunt. *Transigere, vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non*

est : in aliis autem criminibus , quæ sanguinis pœnam non ingerunt , transigerunt , transigere , non licet intra falsa accusationem. Duplici difficultate exagitatur hic textus.

Prima, nam si in delicto , ubi est pœna capitalis, quæ sanguinis vindictam irrogat , licita est transactio, absque eo quòd videatur reus transigendo crimen fateri ; nam licèt ad publicam utilitatem pertineat vindicta delictorum ; tamen ignoscendum consueverunt ei , qui sanguinem suum qualitercunque redemptum voluit : quæ sunt verba textus *in l.11. ff. de bonis eorum qui ante sentent.mort. sibi conscivêre.* Et quamvis innocens qui fuerit in magno vitæ periculo ejus discrimen in judicium deductum , potuit meritò quomodocunque illud vitare.

3 Si ergo exceptio debet esse de regula, *l quæsitum, §. denique, de fundo instructo.* Tuschus *Practicar. lit.E. conclus.* 423. videtur non rectè procedere ea verba, *exceptio adulterio* , & difficile esse excipi adulterium quod eo tempore *d. l. transigere* non habebat pœnam mortis, nam multo pòst irrogata, ex *l.quamvis, C. ad l. Iuliam de adulter.*

4 In qua difficultate melioris notæ Authoris censuerunt, illa verba, *excepto adulterio*, vel delenda ex contextu legis, vel Triboniano referenda, qui in compilatione Codicis attento jure novo, quo mortis pœna adulterio irrogata, ejus considerationem habuit ut exciperet , quod tenuerunt Cujacius *lib. 6. observatio. cap.* 11. Antonius Faber *lib.2. conject. cap.* 20. & admisit Donellus *ad d. l. transigere* , & hanc difficultatem plures ex antiquioribus non præsenserunt , quasi parum Chronologiæ temporum periti & observatores , quamvis fatigantur in quærenda ratione , quare à criminibus sanguinis & regula , quæ in eis constituitur, excipiatur adulterium. Bartolus, Baldus, Castrensis , Jason , Alexander ; Alciatus *in eo text.* & ex novioribus Brissonius, Hotomannus, Balduinus , Menochius & alij , quos refert Fachineus *lib.* 1. *controvers. cap.*8. Conanus *lib.5.comment.cap 5.* Corrasius *lib.2. miscellan. cap.*1. qui novem cumulat rationes.

5 Et omissis pluribus quæ congeri possent , ut integrum volumen complerent, ut de hac lege *transigere*, librum fecit Anton. del Rio ; verè dicendum est , ut quamvis tempore illius legis non esset irrogata pœna mortis adulterio , nec jure Digestorum admissum ; tamen aliquando juxta qualitatem criminis adulterij ex arbitrio judicis poterat & solebat imponi pœna mortis , ut latè probant Cujac. *lib.20. observation. capite* 18. Corras. *ubi proximè.* Menoch, *lib.2. de arbitrar. casu* 419. *numero* 40. & ita rectè potuit excipi, & adhuc nullo modo procedere debebat transactio in adulterio , quia cùm ex natura transactionis fieri debeat aliquo dato retento , vel promisso , *l. transactio* 38. *Cod. de transactione*, inde eveniebat , ut speciem lenocinij contineret transactio , si maritus propter pretium ab accusatione adulterij desisteret, & quodammodo probat adulterium qui pro eo aliquid recipit , *l. lenones 6. Codic. de spectaculis* , *& scientiis lib.* 11.

6 Et cùm lenocinium sit grave crimen, & valde legibus odiosum, *l. mariti* 20. *ff. ad leg. Iul. de adulteris*, junctis quæ ex D. Covarr. Sarmiento , Guterrio & Osvvaldo notavit meus D. Franoiscus de Amaya *ad l. unicam, C. de infamibus, lib.*10. *num.*32. idem non potuit admitti , nec probari transactio quæ lenocinij speciem respiciebat.

Secunda verò difficultas *d. l. transigere*, gravior est,
7 & procedit circa falsitatem ; quare prohibita transactione in delictis , in quibus non est pœna sanguinis, quasi in eis tunc cessat ratio , ut ignoscendum sit ei, qui quomodocunque sanguinem suum redemptum voluit , quid significent ei verba , *citra falsi accusationem*, utrum permittatur transactio in crimine falsi, vel denegetur , ut verbum *citra* respiciat dispositionem quæ permisit transactionem in criminibus capitalibus , & ab eis eximat falsi accusationem : aut interpretandum sit , ut quamvis in criminibus non capitalibus transactio prohibita , id procedat citra falsi crimen , ut in eo transactio permittatur , & qua ratione.

Cujacius *lib.6. observatio. cap.*11. Goveanus *lib.1.* 8
variar. lectio. cap. 30. tenuerunt ex verbis prædictis, transactionem permitti in crimine falsi , illud excipiendo à regula , ut in criminibus non capitalibus, transigere non liceat , & ideo verbum *citra.* debet accipi pro *præter* ; contra verò tenuerunt Antonius Faber *lib.2. conject. capite* 20. Horoman. *quæstio. illustr. cap.*21. quod sequuti Alciat. & Donellus *ad d.l.transigere* , ut verbum *citra* idem accipiatur quod *sine*, idest , subjaceat pœnæ falsi qui contra legem transegerit in delictis , quibus non irrogatur pœna sanguinis, vel in accusatione falsi.

Sed omissis variis opinionibus , quas in immensum 9
foret recensere , & quæ cumulavit Anton. del Rio *ad eum textum* , & ultra prædictos notarunt Rævardus, Plaza , Julius Clarus, Thesaurus, Morla Didacus Perezius , Barbosa, Cardosus, Mantica, Antonius , Gomezius , Riccius , & plus quàm centum Doctores, quos eruditè cumulavit D. Augustinus Barbosa *in collectanea Codicis 1. part. ad l. transigere* , ultra eos noviter quod aliquando Salmanticæ excogitavi , pro ejus explicatione affero , idest , verba *circa falsi accusationem* , conveniant cum eis , quæ proximè præcesserunt, ut regulare est.

Videlicet , ut quamvis in delictis quæ sanguinis 10
pœnam non ingerunt , prohibeatur transactio , & ea regula videretur comprehendi falsi crimen , in quo pœna mortis regulariter non irrogatur , tamen meritò excipienda falsitas , & in ejus accusatione transactio permittenda , & ratio provenit ex eo quod in principio notavimus , falsitatis pœnam esse arbitrariam , & ultra quod notatur , pœnam arbitrariam juxta qualitatem delicti posse excurrere & extendi usque ad mortem , ut ex Baldo , Floriano, Decio, Felino , Maranta , Jasone , Ripa, Alexandro , Craveta , Socino & aliis probavit Menoch. *lib.* 1. *de arbitrar. quæst.*86. *num.*5. *&* 20. Anton. Gomezius *tom.*3. *variar. cap.*6. *num.* 8.

Et in terminis pondero textum quam prædicti Do- 11
ctores non expendunt , *in l. ubi* 22. *Cod. ad leg. Cornel. de falsis* , ibi , *Post probationem supplicio capitali , si id exigat magnitudo commissi , vel deportatione , ei , qui falsum commiserit , imminente* , idque procedit in hac specie quando agitur de falsitate circa scripturas , aut alia acta judicialia ; si verò falsum commissum fuerit in rescriptis , vel aliis Principum mandatis , Jure nostro mortis pœna infligitur *l.* 6. *tit.* 7. *part.* 7.

Unde cùm aliquando criminis falsi mortis pœna 12
est , meritò potuit excipi à regula , ut in criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt , transactio non procedat , & in falsi accusatione admittatur , in qua sive ex arbitrio judicis , vel ex qualitate commissi, Potest imponi mortis pœna , ut ideo transactio permittenda , ex regula & ratione quæ procedit in criminibus quæ sanguinis pœnam merentur.

ALLE

ALLEGATIO XCVIII.

De confirmatione neceſſaria ad officiorum Indiarum renunciationem.

1 *Officia Indiarum egent confirmatione Senatus ſupremi, ut renunciatio procedat.*
l. Mevius, l. qui hæredi, de cond. & demonſtr.
2 *Confirmatio renunciationis requiritur ut conſtet, an portio pretij quæ fiſco competit, ſoluta ſit.*
3 *Regalium eſt officia publica creare, de uno in alium transferre, & renunciationem confirmare.*
l. 1. §. cùm urbem, ff. de off. præf. urbis.
Authent. de defenſor. civit. §. nec igitur, coll. 3.
4 *Minoribus officia renunciare diſpenſat Senatus.*
5 *Qualitate confirmationis non impleta confirmatio nullius eſt momenti.*
6 *Conditio non impleta, ſub qua aliquid geſtum, nullum reddit actum.*
l. cedere diem, de verb. ſignific.
7 *Conditio poteſtativa non poteſt impleri ab hærede gravati.*
8 *l. qui Romæ, §. Augerius, ff. de verbor. oblig.*
9 *Qualitas adjuncta confirmationi ineſſe videtur, & debet verificari ut habeat effectum.*
l. juris gentium, §. quinimò, ff. de pactis.
l. fundi partem, §. pacta conventa, de contrah. empt.
10 *Renunciatio & confirmatio habet tacitam conditionem ſi qualitas ſervetur.*

Officium in novo orbe Indiarum an poſſit renunciari ſine confirmatione ſupremi Senatus Indiarum, & eâ datâ cum qualitate, illâ non impletâ procedere poſſit confirmatio?

1 EST non poſſe ſine confirmatione officium renunciatum obtineri, expreſsè dicitur pluribus reſcriptis & ſchedulis expeditis die 25. Aprilis anno 1605. & die octava Junij anno 1626. refert Antonius Leo *de confirmationibus regiis 2. part. capite* 15. & cùm ex forma reſcriptorum, qui renunciationem officiorum permiſerunt, coafirmatio requiratur, ſine illa nullum jus adquirere poterit is, in cujus favorem renunciatio fit, ut ex *l. Mævius, & l. qui hæredi, ff. de condit. & demonſtr.* D. Molina, D. Valenzuela, D. Caſtillo, Tiraquello, Fuſario, Menochio, Surdo, Molino & Zevallos doctè probavit D. Solorzanus *in tom. 2. de Indiar. gubernatio. lib. 2. cap. 26. num. 39.* ubi per totum caput plura de confirmatione eleganter adducit.

2 Cujus confirmationis neceſſitas ultra quàm inducitur ex parte, ſive dimidia, vel tertia valoris officij, quæ fiſco applicatur, de qualibet renúnciatione, ut notavimus *alleg. 81. num. 41.* & cognoſcitur in ſupremo Senatu, an portio quæ fiſco debita, ſoluta, & quibus qualitatibus & modis proviſio & tranſlatio officiorum facta.

3 Plures ſchedulas quæ rationem & cauſas hujus confirmationis exprimunt, refert D. Solorzanus *d. cap. 26. num. 27.* & quantum à noſtris Regibus confirmationis neceſſitatem injunctam, etiam cùm officia à Rege proceſſerint, & ad illius Regula ſpectet illorum creatio & inſtitutio, *l. 1. §. cùm urbem, ff. de officio Præfect. urbis, Auth. de defenſor. civit. §. nos igitur, coll. 3.* Maſtr. *de Magiſtr. lib. 1. c. 1. & lib. 4. c. 17. n. 13.* D. Valenzuela *conſ. 93. n. 41.* D. Caſtillo *tom. 7. controv. c. 41.* qui alios referunt, & officia, ut de uno in alium tranſeant, debent redire ad Principem à quo proceſſerunt, ultra quàm confirmatio ejus ſuperioritatem oſtendit Cravetta *conſ. 908. n. 1.* Tiberius Decian *vol. 1. reſponſo 8. n. 225. & vol. 3. reſponſo 19. n. 139.* Bertazol. *in tract. de clauſul. inſtrum. clauſſ. 4. gloſſ. 14. n. 1* & relati à Bernardo Grevæo *in pract. concluſ. lib. 2. concl. 1. n. 1.*

Deinde in hoc caſu ille, in cujus favorem officium renunciatum, erat minor viginti quinque annorum, & confirmatione in Senatu petita, quamvis dubium adhuc eſſet, an in minoribus ætatis poſſit admitti officiorum renunciatio, de quo Antonius Leo *2. p. confirmatio. c. 15.* & rectiùs D Solorzanus *lib. 2 de Indiar. gubern. lib. 2. cap. unico, n. 109.* ubi tradit ex ſchedulis annorum 1612. 1619. 1627. permiſſum officia minoribus vendi, & renunciari, & in confirmatione datur diſpoſitio ætatis, cum facultate, & interim quoad legitimam pervenerint, per ſubſtitutum minores ſervire poſſint officium; ita tamen praxis recepit in ſupremo Indiarum Senatu, ut pro hac gratia aliquid ultra pretium officij Regi ſolvatur. 4

Et in hoc caſu ita decretum fuit, cùm officium eſſet maximi valoris & authoritatis, videlicet lictoris majoris Cancellariæ Limanæ, & renunciatio facta in favorem Auguſtini minoris ætatis, confirmatio à Senatu expedita, cum gravamine & conditione, ut duo millia ponderum inferret in fiſcalibus ſcriniis, & minor nunquam illam quantitatem ſolvit, & renunciationem officij dicebatur feciſſe in favorem cujuſdam conſanguinei, qui nec ſolvere voluit prædictam quantitatem duorum millium ponderum, quaſi non eſſent bona Auguſtini, cui officij confirmatio in ſupremo Senatu cum prædicto onere ſolvendi eam quantitatem data fuit. Vnde ego pro fiſco intendebam, ut quamvis renunciatio prædicta in favorem conſanguinei non laboraret vitio falſitatis, de quo *alleg. 90. & 91.* tamen eo ſolum quo forma confirmationis impleta non fuit, non potuit ab eo, qui non adimplevit ejus qualitatem, renunciatio fieri, & quaſi abſque renunciatione officium fiſco applicandum. 5

Quod primò comprobatur, quia ex defectu impleti conditionis confirmatio non potuit operari, ut ex *l. cedere diem, de verb. ſignif. §. ex conditionali. Inſtit. de verb. oblig.* ex D. Caſtillo, Surdo, Velaſco, Antonio Gabriele, Pariſio & Gironda probavit D. Solorzanus *d. lib. 2. cap. 11. n 54. cum ſeq.* 6

Sed, quod plus eſt, *num. 38.* probat quando conditio eſt poteſtativa, ut in hoc caſu, dandi duo millia ponderum, non poſſe conditionem impleri ab hærede ejus, qui in conditione defecit, ex doctrina Bartoli *in leg. ſi decem cùm petiero, num. 5. & 6. ff. de verb. oblig.* & quod *ibi* communiter notatur jus implendæ conditionis poteſtativæ ad hæredes non tranſire, quaſi illorum author illam ſpreviſſe videatur, cùm potuit & noluit conditioni parere. 7

Et confirmat D. Solorz. *n. 39. ex l. qui Romæ, §. Augerius, de verb. oblig.* cum Bald. Alex. Jaſone, Cyno, Caſtrenſi, Fulgoſio, Imola, Tiraquello, Boërio, Galganeto & aliis, quos mirè congruit huic diſceptationi, in qua conditio erat poteſtativa, & non impleta ab eo, cui injuncta, nec ab ejus ſucceſſore impleta, imò ex prædictis (quamvis vellet quod ſemper recuſavit) impleri non potuit. 8

9 *Secundò*, quia cùm adjungitur qualitas confirmationi, debet verificari, ut habeat effectum. Marta *de clausulis* 1. *p. claus.* 155. Natta *cons.* 160. *num.* 19 Menoch. *consil.* 75. *n.* 33. & gravamen solvendi prædictam quantitatem infirmat confirmationem ut ineſſe videatur in ea, *arg. l. juris gentium*, §. *quinimò*, *ff. de pactis*, *l. fundi partem* 79. *l. pacta conventa*, *ff. de contrahen. empt.* & eorum, quæ *ibi* communiter notant Doctores; & ex confirmatione conditionali nullum jus nascitur, nisi impleatur conditio, & antea habeatur tanquam si non esset, ut ex *cap. si pro re, de rescript. lib.* 6. junctis quæ ex Menochio & Chalda Pereira notavit *ibi* Augustinus Barbosa *in collect. num.* 3. & in terminis D. Solorzanus *dict. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 35. & 36.

10 *Tertiò* in terminis renunciationis & resignationis, ut ejus approbatio cum aliqua conditione, gravamine, vel qualitate nullum jus tribuat, nisi impleatur, quia habet tacitam conditionem, si qualitas servetur, tenuit Flamin. Parisius *de resignatio. beneficio.* 1. *part. quæst.* 3. *num* 45. & sicut confirmans non vult abdicare à se jus suum nisi servatis conditionibus, ideo non debet abdicari à confirmante, ntsi conditione servata, ex traditis à Flaminio *d. lib.* 1. *q.* 14. *num.* 7. Farinac. 2. *part. noviss. decis.* 386. *num.* 2. & aliter etiam non adquiritur jus ei, in cujus favorem facta renuntiatio. Caputaquensis 3. *p. decis.* 216. *num.* 3. Flaminius *d. quæst.* 3. *num.* 95. & 117. Seraphin. *decis.* 26. *num.* 1. Rota *decis.* 419. & 699. *n.* 4. *part.* 1. *divers. & decis.* 92. *num.* 1. *p.* 1. *recentior. & decis.* 4. *n.* 2. & *decis.* 432. *n.* 2. *part.* 2. *etiam recentiorum.*

11 Unde cùm in hoc casu is cui renunciatio officij confirmata fuit à supremo Senatu Indiarum, ea conditione, quia minor erat expedita, ne fisco duo millia ponderum inferret, nec ille implevit, nec is, in quem postea officium renuntiavit, solvere voluit, nec ex prædictis potuit successor implere conditionem potestativam, videtur renunciationem in consanguineo factam non potuisse procedere, nec confirmandam.

ALLEGATIO XCIX.

Fraus ex quibus probetur in taxatione officiorum Indiarum.

1 *Fisco pars, quæ competit ex renuntiationibus officiorum, quomodo procedat.*
2 *Taxatio facienda ad valorem officiorum.*
3 *Valor rei æstimandus ex eo quod vendi potest.*
4 *l.* 1. §. *si hæres*, *ff. ad SC. Trebell.*
l. si quis uxori 53. § *fin. ff. de furtis.*
5 *Iudex æstimare debet rem quanti vendi potest.*
l. si servus 14. *in fine princip. ff. de condict. furt.*
6 *Pretium justum est in quo res vendi potest.*
l. fin. C. de jure emphyteutico.
7 *Pretium licèt excedat valorem rei, non annullatur, nisi excessus sit dimidij pretij.*
l. 2. *C. de rescind. vendit.*
8 *Fiscalis rei pretium ex eo quod pro ea invenitur, debet regulari.*
9 *Argumentum ut res valeat quantum pro ea datur, non procedit quando ab ignorante emitur, & venditio non rectè fit.*
10 *Taxatio non inducit rem valere quod taxatur quando fraus intervenit.*
11 *Officia publica hodie ex hominum ambitione pluris æstimantur.*
12 *Pretium rei durare præsumitur, nisi appareat de diminutione.*
13 *Taxator debet esse omni exceptione major.*
14 *Taxator legitimus non est qui ex taxatione interesse consequatur.*
15 *Facta à Principibus intercessione dilectorum quos dicimus* Privados, *suspecta.*
l. 15. *l.* 17. *tit.* 10. *lib.* 5. *Recop.*
l. 1. *C. de fundis limitrophis lib.* 11.
16 *Collusionem interveniſſe præsumitur quando aliàs magnam quantitatem pluris pro re vendita offert.*
17 *Verba sunt cordis speculum.*
18 *Fisci res ut vendatur, debet subhastari.*
l. 1. *C. si propter public. pensitatio.*
l. licitatio, *ff. de public. & vect. gal.*
19 *Dolus præsumitur quando Inaex omittit facere quod debet.*
l. si Procuratorem, §. *dolo*, *l. dolus*, *ff. mandati.*
20 *Negligentia sola, & qui ex officio aliquid facere debet, arguit dolum.*
l. tutor qui reperterium, *ff. de admin. tut.*
l. si Procuratorem, §. *si ignorans*, *ff. mandati.*
21 *Dolo esse præsumitur qui non utitur omnibus remediis necessariis ad actum quem gerit.*
22 *Pretium proprietatis arguitur ex redditibus.*
Fiscalis res ad venditionem debent redditus taxari.
l. si quos, *C. de rescind. vendit.*
23 *Officia publica, ut bona immobilia considerantur, redditus bonorum immobilium ad unum pro quadraginta regulariter computantur.*
24 *Dolus est difficilis probationis, & præsumptionibus probatur.*
l. quia autem, §. *si quis simpliciter*, *ff. si quis omiss. caus. testamenti.*
25 *Præsumptiones duæ sufficiunt ad probandam fraudem.*
c. cùm dilectus, *de succeſs. ab intest.*
c. ille vos, *de pignoribus.*
26 *Præsumptiones sunt liquidæ probationes ad dolum.*
l. sciant cuncti, *C. de probationibus.*
l. licèt Imperator 74. *de legat.* 1.
27 *Retractus quando competat ei, qui habet rem communem.*
28 *Fiscali competit in rebus publicis petere retractum.*
l. necesse, *de in diem adjectio.*
l. 1, *de privileg. credit.*
29 *Fisco competit retractus, id est*, tanteo, *in taxatione officiorum Indiarum.*
30 *Fisci periculo debet fieri conditio post retractum sive pretium crescat, vel diminuatur.*
l. 1. *ff. quod quisque juris.*

In venditione & taxatione pretij officiorum, quomodo fraus probetur, & retractus pro eodem pretio, id est, tanteo, quando competat fisco in officiis Indiarum?

1

UM in absentia fiscalis supremi Senatus Indiarum Rex noster suo decreto juberet me illius officium exercere, se obtulit disceptatio judicialis circa munus lictoris majoris Cancellariæ Mexicanæ; nam cùm ex ordinationibus Indiarum omnium officiorum quæ renuntiantur, tertia, vel dimidia pars pretij competat fisco, juxta schedulas regias, quæ de his loquuntur, ut tertia pars solvatur, quando una renunciatio permissa, si in perpetuum pro prima, dimidia pars valoris pro reliquis, tertia fisco inferatur, ut ex Antonio de Leon refert schedulas D. Solorzano 3. *tom. lib. 3. cap. unico, num.* 105. *cum seq.*

2 Ideo taxatio valoris fit, ut pars tertia, vel dimidia juxta qualitatem rei fisco solvatur, & cùm ad petitionem Nicolai consanguinei & leviri cujusdam domestici valdè dilecti proregis, fieret taxatio in septuaginta millibus ponderum, quos dicimus *pesos*, quidam Fulgentius natus in ipsa urbe Mexicana coram Archiepiscopo, qui erat Senator supremi Consilij Indiarum, obtulit pro eo munere centum & decem millia ponderum, ut ad Regem & Senatum referret, quia ille coram Prorege nolebat & timebat auctionem pretij facere, ejus timens indignationem, quia officium adjudicatum consanguineo domestici Proregis, & minæ & promissiones intercesserant ne auctionem faceret.

3 Inde quæstio an fraus & collusio in taxatione probata, & utrùm Senatus debeat denegare confirmationem venditionis & renuntiationis hujus officij in Nicolao, cùm ego in Senatu pro fisco peterem retractum, & oblatis septuaginta mille ponderibus, nomine & jure Regis vendi Fulgentio.

4 Pro fisco primò facit quamcumque rem censeri tantum valere, quanti vendi possit, *l. 1. § si hæres ff. ad SC. Treb.* ibi, *Sed æstimandum fundum quanti valet sine hac cautione, hoc est, quanti vendere potest, l. si quis uxori § 3. § fin. ff. de furtis*, eis verbis, *tanti æstimandus est, quanti emptorem potest invenire.*

5 Et circa judicem cui commissa rei æstimatio (ut in hoc casu Proregi munerum, quorum renunciatio fit,) *l. si servus 14. in fin principij. ff. de condict. furtiva*, ibi, *Iudex æstimare debebit, quanti emptorem invenerit*, notarunt gloss. Bart. & reliqui communiter in eo textu. Dinus *in cap. cum Ioan. de fide instrum.* Felinus *in cap. cum causa, de testib.* Bartholom. Socinus *cons.* 8. Cephalus *vol. 2. cons.* 207. *n.* 17. cum Baldo, Alexand. Mariano, Socino, Cepolla, Lanfranco, & pluribus Bertachin. *in Repertorio, verb. res tantùm.* Mascard. *conclus.* 1408. *num.* 4. ex Alex. Navarr. Soto, & aliis, Morla *ad tit. de contrah. empt. q. 6. num. 5. & 6.*

6 Et hoc esse justum pretium, probavit Menochius *consil.* 137. *n.* 2. & quamvis excedat rigorem pretij, id attendendum, ex *ex l. ult. C. de jure emphyteut.* cum Oldrado, Saliceto, Jasone, Joan. Andrea, Tiraquello, & aliis, probavit D. Covar. *lib. 3. var. cap. 14. n. 6.* quem sequitur Gratian *tom. 1. disput. cap. 149. n. 27.* & referunt Bertazolam, idem Gratian. *decis. 77. num. 3.* & reddunt rationem, quia nisi attenderetur pretium quod pro re datur, magna præberetur causa fraudibus, & simulationibus, ut præjudicium sentirent, qui ex pretio interesse consequi sperarent, ut in hoc casu circa fiscum experimur.

7 Tum, quia licèt aliqualiter pretium quod pro officio ab emptore offertur, excederet justum & rigorosum, tamen jure non annullatur venditio, nisi excessus sit dimidij justi pretij, *l. 2. Cod. de rescind. vendit.* cum ibi notatis junctis eis, quæ de pretio maximo, medio & infimo, tradiderunt Soto, Navarrus, Medina, & Mercado, quos refert Morla *in emptor. tit. de contrah. empt. q. 6. n. 5.* & expressè Molina *de justit. & jure, tom. 2. disp* 347. *num.* 4.

8 Et in terminis æstimationis rei quæ ad Principem, & ejus fiscum pertinet, *metiendum pretium, juxta quod potuisset ab alio consequi*, ex Angelo notavit Garonius *de jure fisci, art.* 19 *num.* 19. & ultra probat Fulgos. *cons.* 243. incipit, *Visa copia*, ubi pro regula statuit affirmativè procedere argumentum, ut res tantum valeat, quantum vendi possit: sed negativè non procedere, quia non sequitur rem plus valere, quàm quod pro ea offerretur, cùm possit fieri ut res minus quàm valeret, vendatur, propter necessitatem venditoris, fraudem, vel collusionem contractûs.

9 Sed adhuc si prædictum accipiendum, attentis limitationibus Socini *reg.* 14. quas refert Tusch. *practic. lit. V. conclus.* 12. *num.* 8. ut non rectè procedat argumentum rem valere tantum, quanti vendi ea possit: si venditio fiat in loco secreto, & non publico, si emerentur ab ignorante rei qualitates, vel fiat venditio eo modo, quo fieri non debuit; tamen quia hoc casu non occultè, sed publicè auctio pretij facta, & ab eo, qui rectè cognoscebat valorem officij, quia in urbe Mexici natus, & valdè peritus ejus rei, & coram Archiepiscopo Consilii Indiarum Senatore pretium oblatum rectè auctio procedit.

10 Limitatio prædictæ sententiæ quæ exprimitur à Socino, & Tuscho *ubi proximè*, non debere censeri verum rei valorem, qui pro ea datur quando taxatio judicis præcessit, & hoc casu jussu Proregis factam fuisse taxationem apparet, quippe hæc limitatio non procedit, quando constaret fraudem & simulationem in taxatione intercessisse, ut in hoc casu, & prædicti tenuerunt,

11 Secundò, quia fraus, & collusio taxationis in septuaginta mille ponderum, inde probatur, quia hoc officium antea ab eo, qui renuntiavit; & ex quo facta taxatio, emptum fuit, pro pretio centum & quindecim millium ponderum, & nunc idem pretium valere arguitur, nam hominum ambitio munera publica, præsertim quæ tantæ authoritatis existunt, semper appetit, ut ex Seneca, Tito Livio, Belluga, Camillo Borello, & aliis probavit Bobadilla *lib. 1. Polit. cap. 3. n. 65. cum seq.* & multo magis hoc tempore procedere notavit Mastrill. *de Magistratibus, lib. 1. cap. 30. n. 13.* eis verbis, *maximè hodiernis temporibus, ubi necdum unicum officium, sive Magistratum, sed & plures simul ambire non pudet.* Et valdè notandum quod tradit Ioan. Garcia *de expens. cap. 4. n. 14.* ubi loquens de pretio officiorum publicorum, & circa Tabellionatus Audientiæ Gallecíæ, maximè ad auctam eorum æstimationem, tradit, *sed fortassis temporis injuria, cujus vicissitudine omnia plures æstimantur.*

12 Sed officium hoc valore centum & quindecim mille ponderum pretium, quod pro eo cùm à Rege emeretur, datum fuit, semper præsumi oportere quando evidenter de diminutione pretij non apparet, probavit Baldus *in l. 1. num. 64. Cod. de sentent. quæ pro eo quod interest*, præsertim, quia modicum tempus intercessit à prima emptione pretij centum & quindecim mille ponderum, quæ facta anno 1620. ad taxationem septuaginta millium, quæ intervenit anno 1630. nam

quamvis aliàs decennium longum tempus censeatur, non verò ad mutationem rerum Reipublicæ, & officiorum æstimationem, & cùm hodie offeratur pretium centum & decem millium ponderum, adhuc primum pro officio datum valere præsumitur, juxta Baldum *in l. per diversas, q. 4. C. mandati.* Cremensem *in l. 2. num. 143. C. de rescind. vend.* cum Fabiano de Monte, Rolando, Natta, Josepho Ludovico, & aliis Mascardus *concl. 1231. num. 1. cum seq.*

13 *Tertiò*, nam cùm ex tota serie litis appareat Nicolaum, ad cujus utilitatem taxatio coram Prorege facta, esse consanguineum & levirum familiaris & domestici nimis dilecti ab ipso Prorege, cum quo nullus alius majorem potestatem habebat, elegisse taxatores Tabellionem Aulæ criminalis, & alium quem dicimus de Provincia, & Advocatos, qui omnes cùm a Prorege ut Cancellariæ superiori & capite pendere in officiorum commoditatibus videbatur, verè non habebant qualitates quæ in iure requiruntur, ut taxator sit omni exceptione major. Aretinus *in cap. causam, de probat. notabili 3.* cum Francisco Curtio, & Alexandro probavit Mascardus *1. tom. concluf. 654, num 7.*

14 Et quodcunque interesse quod ex officio potest consequi taxator legitimus, non censebitur, ut tradit Aretinus *conf. 84. num. 3.* Curtius junior *conf. 165. num. 20.* ideoque operarios ædificiorum non esse idoneos taxatores eorum, licèt periti, quia interesse in illis consideratur ut pluris æstimentur ædificia, quorum fabricationi incumbunt, ut ex Ancharrano, Antonio de Butrio, Speculatore, & aliis Mascardus *ubi proximè, n. 11. & 12.* quanto magis in officialibus Cancellariæ interesse considerabitur, cùm officij taxatio fieret, & adjudicaretur Nicolao, in cujus favorem facta renuntiatio, velle placere Proregi, & illius domestico dilecto, ut ejus consanguineus in minori pretio officium consequeretur, nam, ut tradit Seneca *lib 6. de benefic. Non vides quemadmodum illos in præceps agat extincta libertas & fides in obsequium servile summissa, dum nemo, ex animi sui sententia, suadet dissuadetque, sed blandiendi certamen est, & omnium unum officium una contentio quis blandissimè fallat.*

15 *Quartò*, cùm adjudicatio hujus officij Nicolao facta, & taxatio procederet interventu ejus consanguinei, & leviri domestici & dilectissimi Proregis, omnia quæ fiunt à superioribus interventu eorum, quos chariores habent, quos dicimus *privados*, semper suspecta sunt fraudis & simulationis, *l. 15.* ibi, *Las que se hiçieron por interceſſion de privados, l. 17. tit. 10. lib. 5. Recopil.* eis verbis, *Por interceſſion è importunacion de algunas perſonas acceptas*, & in eis fraudem interveniſſe præsumitur, *l. 1. C. de fundis limitrophis, lib. 11.* ibi, *Amoventes quidquid vel potentia cujuſcunque elicuit, vel furtiva deprecatio*, junctis quæ tradiderunt Doctores *in l. ſub conditione 7. ff. de condit inſtit.* Decius *in cap. ex parte, num. 37. de reſcript. & conſ. 382. num. 8.* Bald. *vol. 5. conſ. 311. numer. 8.* Cravetta *conſil. 715. num. 10. & conſil. 930. num. 14.* Mascardus *de probation. concluſ. 740. num. 39.*

26 Et cùm constet non fuisse ausum Fulgentium coram Prorege facere augmentum pretij, & ut ex libello, quem de hac re obtulit Archiepiscopo Mexicano Senatori supremi Consilii Indiarum, constet tam minis, quàm interceſſionibus, quas fecerunt Religiosi & alii amici domestici Proregis, quorum nomina refert, & tam peculiares & minutas circunstantias, ut solùm ex relatione prædicti libelli de veritate querelæ & fraude appareat, & cùm hodie maximam summam quæ excedit taxationem quadraginta mille ponderum, offerat pro officio in taxatione, colluſionem & fraudem interceſſiſſe videtur, ex traditis à Menochio *lib. 5. præſumpt. 20. num. 16. & 17.* Farinacio *de falſitate, q. 153. num. 162. & q. 162. num. 164.* Tusch. *Practicar. lit. F. concluſion. 44. numer. 26.* Doctor. Augustino Barbosa, qui plures refert, *clauſula 73. num. 1.*

Quintò affectum Proregis circa Nicolaum domestici dilecti consanguineum, & indignationem in Fulgentium, quia pretij unctionem fecerat, ostendit libellus actis insertus, quem scripserat uxori Fulgentij, cùm iste absens esset, in quo Prorex, quamvis valdè cautè, scriberet, adhuc animi indicium non potuit celare, quia ex abundantia cordis os loquitur, & semper index ejus lingua est, juxta sacram paginam & D. Paulum *ad Romanos c. 10.* D. Augustinum *in tit. Pſal. 33.* Abulensem *lib. 4. Regum, q. 4.* &, ut eleganter scripsit Cassiodorus *lib. 6. variar. cap. 2. ſpeculum quidem cordis verba ſunt: & in præfatione variarum* scribit, *contingit enim diſſimilem filium plerumque generari, oratio diſpar moribus vix poſt inveniri:* &, ut tradit Baldus *in cap. mandatum, de reſcriptis*, quem sequitur Curtius junior *conſ. 22. num. 12. Cor eſt Imperator linguæ, & eam habet ſicut mancipium ſub juriſdictione ſua:* Et ideo quamvis Prorex nimis sagaciter scriberet, adhuc specimen indignationis exhibuit, dum Fulgentium ingratitudinis arguit, eis verbis. *Que era deſconocido aſu benignidad y que tenia los ojos cerrados, y que debia haver hecho ante el la poſtura y no por caminos torçidos que no han ſervido ſino de inquietud*; minus enim cautus & prudens Prorex, nisi ex animo virulento, id non scriberet. 17

Sextò fraudem & simulationem hujus taxationis arguit, Proregem omisisse plura quæ necessaria, ut inde dolus arguatur; nam cùm Proregi constaret minas factas fuisse Fulgentio ne pretij unctionem faceret; cùm notitiam haberet libelli auctionis, in quo id non enuntiabat, debet inquirere de eis qui minas fecerunt, & promissiones, vel intervenerunt ne auctio fieret, aut cùm Fulgentius petebat officium publica subhastatione licitari, idque facile erat, & in rebus, in quibus fiscus aliquod potest consequi interesse, fieri debet, ut *argum. l. 1. C. ſi propter public. penſatio.* & gloss. *in l. ſi quos, C. de reſcind. vendit. l. licitatio, ff. de publican. & vectig.* ex Baldo, Parisio, Saliceto, Fabiano, Peregrino, Asinio, Mantica & aliis noviter probavit Mangilius *de ſubhaſtatio. q. 34.* 18

Et non posse haberi æquiorem æstimationem, quàm per subhastationem cum Angelo, Baldo, Afflicto & Surdo idem Mangilius *q. 38. num. 8.* nunquam tamen voluit Prorex officium subhastari, & quoties judex omittit quod ordinariè fieri solet, & quilibet faceret, est magna præsumptio doli, nam qui non facit quod facere debet, dolosus præsumitur: *l. ſi procuratorem, §. dolo, l. dolus, ff. mandati*, ubi Bartolus *n. 3.* ampliat etiamsi diligentiam faceret, si tamen perfectè non fecit. Fulgos. Salicetus, Castrensis, Felinus, Decius, Romanus, Cravetta, Sichardus, Surdus & alij, quos refert Farinacius *in praxi 3. p. q 89. num. 92.* 19

Quod magis procedit in eo, qui ex officio aliquid facere tenetur (ut Prorex in hoc casu, cùm esset emptor, qui plus licitaretur, debebat officium facere subhastari) *l. tutor qui repertorium, ff. de admin. tutor. l. ſi procuratorem, §. ſi ignorans, ff. manti.* Lucas de Peña *in l. quemadmodum, num. 6. C. de agricol. & cenſitis, lib. 11.* Zephalus *conſ. 230. num. 1. cum ſeq.* Brunorus à Sole *conſ. crimin. num. 4.* qui ampliat, ut quando obligatio aliquid faciendi nascitur ex officio, tunc sola negligentia, vel ignorantia facit præsumi dolum, & comprobat ex Ancharrano, Socino & Cravetta quibus adde Mascardum *de probation. concluſion. 531. num. 80.* 20

num 80. Menochium *de præsumptit.lib.5 præsumpoi3. num 66.*

Et generaliter eum, qui non utitur omnibus remediis pertinentibus & necessariis ad actum quem gerit, videtur esse in dolo, ex Baldo, Riminaldo, Cravetta, Mascardo & aliis, notavit Farinacius *d. q.*89. *n.* 96. unde non potest excusari dolus Proregis, eo quòd in taxatione hujus officij non admiserit subhastationem quæ ab emptore petebatur, quæ necessaria in causa fisci, & qua de vero valore constaret. 11

Septimò ulterius idem confirmatur, quia non solùm omisit, vel non admisit subhastationem, sed etiam Prorex non adhibuit diligentiam, & requisitum valdè necessarium in omni taxatione rei fiscalis, videlicet æstimare quantum quolibet anno officium valeret, ut inde pretium proprietatis cognosci posset; nam ultra quàm regulare est, juxta redditus pretium proprietatis reiconsiderari, ex notatis à Baldo *in l. si fundos, in fin. ff. de rebus eorum, & in l.* 1. *num.* 22. *C. de fruct. & litium expens.* Corneo *lib.*2.*cons.*301.*ad fin.* adde Pinellum *in l.*2. *C. de rescind.* 3 *part. cap.*4. *numer.*43. in terminis rei quæ potest ad fiscum pertinere, probat *l. si quos* 14. ibi, *Rei qualitis & reddituum quantitas æstimetur, C. de rescind. vend. & ibi* Castrensis *n.* 2. Iodocus *tract. de subhastatio.cap.*3.*num.*11. Rolandus *vol.*1. *cons.*32. *n.*33. Peregrin. *de Jure fisc.lib.*6 *tit.*4. *num.*5.*vers.quintò requiritur.* Gratianus *tom.*1.*discept. cap.*7. *num.*19. *&* 20. Franchis *decis.*54. *n.*7. Escobar *de ratiociniis, cap.*16. *num.*7.

Octavò id magis procedit, quia dominus officij, qui in Nicolaum renuntiaverat, allegavit illud valere in quolibet anno quinque mille aureos: sed ex adverso Nicolaus id non negavit, verùm allegavit tertiam partem valoris diminutum officium, quia dilatio ad excusandam solutionem decimarum executionum, quæ antea solùm erat viginti quatuor hominum, postea ad septuaginta & duas horas extensa; & quamvis id verum esset, constat redditus officij valere plus tria millia & trecentos aureos in quolibet anno, & cùm officia publica juxta speciem bonorum immobilium debeant judicari, ut notarunt Tiraquellus, Alvarus Valascus, Follerius, Bonacina, Surdus & alij, quos refert Avendañus *de censibus, cap.*52. *num.*1. *& cap.*55. *n.*7. Felicianus *de censibus, lib.*2. *cap.*3. *n* 52. qui admittunt, ut quamvis censuum constitutio requirat fieri super bonis immobilibus; tamen rectè fieri possit in officiis, quæ ut bona immobilia judicantur; in eis tamen bonis immobilibus redditus ad minus apud nos juxta computationem quadraginta pro uno regulantur, & in aliquibus Regionibus Hispaniæ longè pluris æstimatio fit, ut in Beturia, & aliis, ideo si consideratio fiat reddituum trium millium & trecentorum aureorum, & juxta unum pro quadraginta computentur plus quàm centum & triginta millium aureorum, pretium officij censebitur, ut appareat quantum distet illud quod taxatum in septuaginta millibus ponderum longè plus, quàm dimidium veri valoris, cùm quodlibet pondus argenti in urbe Mexicana in tribus Regalibus minus valeat, quàm ducatus, ut etsi trium millium & trecentorum ducatorum redditus ad viginti computentur, adhuc septuaginta mille pondera non attingant valorem, facta computatione ad viginti pro redditibus, idque ultra præeminentias officij authoritatem & honores, quæ omnia inæstimabilia, semper censentur, ut inde solum appareat, sine fraude & collusione non potuisse taxationem pretij officij ad prædictam quantitatem moderari. 13

Nonò ex prædictis debet collusio & fraus videri probata, nam difficilis probationis censentur, & ad eam sufficiunt conjecturæ, *l. quia autem, §. si quis simpliciter, ff. si quis omissa caus. testam.* Oldradus *cons.* 234. Cravetta *cons.*100. *num.*20. cum Bartolo, Menochio, & aliis Bargalius *de dolo, lib.*4. *cap.*8. *n.*29. ex Curtio juniori, Plaza, Paciano, Sforcia, & aliis Farinacius *in praxi* 3. *p. q.*88. *num.*8. 14

Et sufficere duas conjecturas, ut dolus probatus censeatur, glos. *in l. instrumenta, C. de probat, cap. cùm dilectus, de succes. ab intestato, cap illi vos.* ibi, *Ex duobus tamen. de pignoribus.* Ananias *cons.*49. Calcaneus *cons.*8. Corneus *vol* 3. *cons.*23. *& cons.*41. Prosperus Patecius *cons.*121. *num.*3. Cravetta *cons.*134. *num.*39. *& cons.*156. *num.*7. ubi ex Castrensi, Decio, Imola, Guill. Imo de Monte & aliis probat, & postea subjungit eis verbis. *Dico quod sicut in materia probabili per testes, regulariter duo testes sufficiunt, l. ubi numerus, ff. de testibus, ita in materia per testes non probabili, in qua præsumptiones subrogantur, loco testium sufficere debent duæ præsumptiones, ut subrogatum sapiat naturam ejus in cujus locum subrogatur, & quòd sufficiant duæ præsumptiones ad faciendam plenam probationem in his, quæ liquido probari non possunt*, tradit Calcaneus *cons.*8 *col.* 5. 15

Decimò, quia cùm fraus & dolus ex animo pendeant, non potest probari testibus, & indicia & conjecturæ circa dolum dicuntur liquidæ probationes; nam cùm aliquid fit palàm & publicè, quemadmodum requiritur probatio manifesta & luce meridiana clarior, *l. sciant cuncti, C. de probat.* quando factum est occultum, ut dolus qui consistit in animo, sufficiant indicia, præsumptiones & conjecturæ, quæ subrogantur loco probationis liquidæ, *d. l. sciant cuncti.* ibi, *Vel indiciis ad probationem indubitatis.* Sicut quando aliquid in die amittitur in domo, aperiuntur fenestræ, ut Solis luce inveniatur; si verò nocte amissum sit, loco Solis deservit splendor lucernæ, ut inveniatur: ita cùm in occulto delictum fit, indicia sufficiunt, quod aliàs requireret probationem manifestam, facit *l. licèt Imperator* 74. *ff. de leg* 1. ibi, *In obscura voluntate.* Aretinus *in l. si is qui, Dig. de adq. hered.* Jason *in l. cùm ea, C. de transactio.* Felinus *in cap si cautio, de fide instrum.* Barbatia *vol.*1. *cons.*11. incipit, *Scripsit bellissimè*, undè indicia quæ expendimus, valdè iratum Proregem contra Fulgentium, qui auctionem fecit, officium taxari, ut daretur Nicolao consanguineo & levito ejus domestici dilectoris, omisisse subhastationem officij, & probationem reddituum, & alia quæ *suprà* notavimus, collusionis argumentum manifestè ostendunt. 16

Undecimò, etiamsi prædicta ad comprobationem fraudis hujus taxationis non procederent, cùm in officij pretio tertia pars fisco comperat, poterit ille pro eadem quantitate taxationis retrahere, & ego cùm causa ad Supremum Senatum deferretur, pro confirmatione officij in Nicolao retractum petij, eo fundamento, quia ex consuetudine generali Hispaniæ & Juris traditionibus, qui partem in rem habet, quando venditur, potest illam retrahere pro pretio quod offertur, idque in venditione jurisdictionum & officiorum observatur, & populis permissum retrahere & exercere, vel consumere, juxta quæ pro retractu quem dicimus *tanteo* notarunt *argum. l.*2. *§ fin. Dig si liber..ingen. esse dicat, l si quis, §. fin. C. de patrib. qui filios distrax.* glos. *in l.*1. *vers. retinent. C. de bonis libert.* glos. *in §. dominus. Inst. de moral.* Salicet *in l.*1. *col.*2. *Dig quibus ad libert. proclam.* Joan. Faber *in d. §. dominus*, quem sequitur D. Covarr. *in cap. quamvis pactum* 2. *§.* 2. *n.*4. Vincentius de Anania *allegat.*27. *n.*19. Franchis *decis.*17. *num.*2. addendi Lofredus *in cap. Imperialem, §. præterea ducatus, vers. nec dominus, de prohib. feudi alien. per Fredericum.* Camillus Salernitanus *in ad-* 17

ditio.

ditio. ad conſtit. Neapol. pag. 32. Lancellotus Gailliaula *conſ.* 46. *num.* 28. Camerarius *in d. §. pratereà* Camillus de Curte 1. *p. quæſtio. feudal.* § 1. *verſ. licèt autem veriſſimam, num.* 39. 54. 74. Rodericus Suarez *alleg.* 9. *num.* 6. Montalvo *in l.* 2. *tit.* 24. *p.* 4. Bobadilla *lib.* 2. *Polit. cap.* 16. *numer.* 12. Azevedo *in l.* 13. *tit.* 3. *lib.* 6. *Recop. num.* 6.

28 Et ad officium fiſcalis pertinere defendere retractum in rebus publicis, & officiis, probavit Aponte *de poteſtat. Proregis, tit.* 20. *de diverſ. proviſio. §. domania terrarum, n.* 4. Sed in terminis ut fiſco pro jure ſuo competat hoc caſu retractus, ideſt *tanteo, argum. leg. neceſſe, ff. de in diem addicto, leg.* 1. *ff. de privileg. credit.* tenuerunt Gregor. Lopez *in leg.* 53. *gloſſ.* 7. *tit.* 5. *part.* 5. & non ſolùm fiſco, ſed etiam privato in alienatione rei communis cum fiſco competere retractum, ex Baldo, Ripa, Jaſone, Ducæa, & aliis Hermoſilla *in addit. d. gloſſ.* 7 *n.* 10. Franciſcus Marcus *dec.* 368. *n.* 5. Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſſ.* 18. *n.* 7. & vide quæ de retractu notavi *alleg.* 45. *per tot.*

29 *Duodecimò* in terminis noſtri caſus ſunt plura regia reſcripta, quibus fiſci jus ad retractum in æſtimatione officiorum confirmatur, & ex proximè relatis jure fundantur reſcripta quæ circa hoc expedita die 23. Martij anno 1622. refert Antonius de Leon *in tract. de regiis confirmationibus lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 9 & 10. ex quo & reſcripto expedito die 20. Septembris, ejuſdem anni, apertè diſponitur circa taxationem officiorum, eis verbis, *Y en tal caſo ſi les conſtare que los dichos officios tienen mas valor, del que en ſus declaraciones diſen puedan tomarlos por quenta de mi real haçienda en los preçios que las partes quieren que ſe tuſen por las dichas averiguaçiones y los hagan vender en beneficio della y a las perſonas cuyo Seran les buelvan la mitad, o las dos tercias partes conforme lo que per las dichas renunçiaciones conſtare haver de pertenecerles en virtud de las cedulas que ſobre eſto eſtan deſpechadas.* Ubi expreſsè retractus conceditur fiſco in hoc caſu, ideo quamvis à fiſcali Cancellariæ Mexicanæ petitus non fuit, quod fieri debebat, cùm eſſet emptor qui pro officio offerret centum & decem mille ponderum, & plus quàm taxatio facta quadraginta mille, ideo cauſa delata ad ſupremam Indiarum Senatum, ſtatim retractum petendum neceſſarium judicavi.

30 Denique D. Joannes de Solorzano *de Indiarum gubernatio tom.* 2. *lib.* 5. *cap. unico, num.* 117. refert prædicta reſcripta, & ſine dubio ſtatuit competere fiſco jus retractûs, & tradit circa id fuiſſe dubitatum, an ſi ex fiſci retractu officium in ſubhaſtatione venderetur in longè majori pretio, quàm taxatio, eſſet concedenda pars exceſſus pretij domino officij, qui ratam volebat taxationem; & quamvis in Audientia & Senatu Quitenſi ita contra fiſcum pronunciaretur, tamen contra Juris rationem cùm fiſcus utens retractu excluſit dominum officij, cui obtulit ſuam partem taxationis, & fiſci periculo ſit retractus, & poſtea venditio, juxta *l.* 1. §. *quod quiſque juris*; quemadmodum ſi minori pretio venderetur officium, Jure fiſci poſſet dominus petere à fiſco partem quæ ex taxatione competere poſſet, cui præjudicium retractus facere non debet; ita etiamſi pretium taxationis augeatur, non amplius quàm ex taxatione petere poterunt, & inſinuant reſcripta *ſuprà* adjecta, & ita tradit D. Solorzano deciſum in ſupremo Indiarum Conſilio, & expeditum reſcriptum anno 1637. quo expreſsè hoc dubium deciditur, & abſque eo videtur colluſionem & fraudem taxatione hujus officij interveniſſe, & fiſco retractum eſſe concedendum.

ALLEGATIO C.

Magiſtratuum auctoritas.

1 *Fiſcalis muneris eſt Magiſtratuum auctoritatem defendere.*

2 *Magiſtratuum auctoritas eſt fulcrum Reipublicæ.*

3 *Princeps curare debet de Magiſtratuum honore.*
Magiſtratus pluribus honorificis titulis condecorantur.
l. ſpadonum 15. §. *ſi civitatis, Digeſt. de excuſat. tutor.*
l. Cives, C. de incolis.
cap. Epiſcopus 95. *diſtinctione.*
cap. ſolitæ, de majorit. & obed.
l. 7. *tit.* 18. *p.* 4.

4 *Conſulendi libertas neceſſaria Magiſtratibus.*

5 *Magiſtratûs officium multis laboribus ſubjacet.*

6 *Epiſcopus electus qui voluit antea mori, quam Epiſcopatum admitteret.*

7 *Dignitates plures repudiarunt propter earum periculum.*

8 *Regi Hiſpaniæ magnus labor & cura neceſſaria in tantis Regnorum provinciis gubernandis.*
Reges nihil ut privati facere poſſunt, ſed totum operari ut Reges.

9 *Belli labores ſunt leviores, quàm regiminis.*
Authent. Jusjurandum quod præſtatur ab his.

10 *Judicum pericula ex ſententiis.*
Dij ex judicio Paridis irati. Virg. adducitur.

11 *Pontificis Clementis VII. æmulatio in Carolum V. quia contra eum arbitrium dedit in lite urbis Ferrariæ.*

12 *Pontificis Ioannis XXII. periculum calumniæ, quia condemnavit Ducem Babieræ.*

13 *Carolus V. quia condemnavit Landgravium, bello, & rebellione impetitus.*
Philippus Pater Alexandri Magni occiſus ex juſta ſententia.

14 *Philippus Valeſius Galliæ Rex duplici rebellione agitatus ex ſententiis latis.*

15 *Franciſcus Galliæ Rex rebellione Ducis Borbonij impetitus, quia eum condemnavit in lite.*
Hungarus, quia in lite condemnatus, urbem Budam proditoriè tradit Germanis.

16 *Toribius Galindus, odio Magiſtratum Cancellariæ Limenſis excitavit apud Indos ſeditionem in favorem Torani.*

17 *Magiſtratus plures & Prælati occiſi pro recta & juſta munerum adminiſtratione.*

18 *Judex qui ſimulavit ſe dementem ne in cauſa difficili judicaret.*

19 *Furorem ſimulati plures Sancti ut Epiſcopatus omitterent.*
Ulyſſes ſimulavit furorem ne duceretur ad bellum Trojanum.
l. obſervare 6. *de curator. furioſ.*

20 *Imperatores Romani qui maximis honoribus affecerunt Senatores.*

21 *Magiſtratus valdè debent honorari, ut munerum pericula ſuſtineant.*
Gubernantium arumnæ deſcribuntur Eccleſiaſtici cap. 29.

De authoritate Magiſtratuum,& quantum debeant Principes de ea curare ?

1 AD officium fiſci Patroni , ultra plura quæ *ſuprà allegat.* 8. diximus ad illum pertinere , illud maximè ſpectat juriſdictionem Principis , & ejus juſtitiam illæſam conſervari , ut probarunt D. Franciſcus de Afflicto *de officio fiſcalis.* Ioannes Garcia , & alij, quos refert Maſtrillus *libro 5. de Magiſtratibus, cap. 8. num.* 85. nam illud in quocunque Regno magis excellens eſt , conſtanter & liberè juſtitiam adminiſtrari , abſque eo quòd nullatenus improborum auſu , dolis , vel potentia opprimatur. D.Auguſtinus, Greg. Nazianz. Petrus Chryſologus , S. Thomas, Diogenes , & Polybius apud eundem Maſtrillum *lib. 3.cap. 1. num. 43. cum ſeqq.* & cùm his diebus adversùs Magiſtratum magni nominis à litigatoribus delatio facta de crimine quod ipſi obiiciebant falsè & calumniosè,quia illos in lite damnaverat,& ex accuſatione Magiſtratus,fama,honor,& vita poſſet periclitari,niſi Deus,qui ſemper juſtitiam tutatur , calumniam detegeret,ex præceptis politicis & juridicis hæc Majeſtati Principis reverenter pro juſtitiæ tutela animadvertenda propono.

2 Magiſtratuum decorem , & authoritatem eſſe ſpiritum juſtitiæ,& Regni eſſentiam , quæ velut corporis vita abſque afflatu , ita ſine Magiſtratibus & Iuſtitia regna ſuſtineri, aut conſervari non poſſunt. Ariſtoteles *lib.4 Politic. cap. 6.* Dion.*lib.51.*Iſocrates *in Rapſolia,cap.*18.Maſtrillus *lib.5.c.3.num.* 40. cum Quinto Curtio, Tito Livio, Cornelio Tacito , Valerio Maximo,Iuſtino,Claudiano , Divo Auguſtino , Matthæus Tympius *in ſpeculo Magiſtratus 1.part ſigno* 16.Montan.*de authoritate magni Conſilij,& ibi* Boërius *num.*10. Maranta *de ordin.judiciorum,in proœmio,num.*20.Azevedo *de Curia Piſana, lib.2.cap.2.n.*8.Petrus Gregorius & Menochius, quos refert Bobadilla *lib.1.cap.3. num.* 44.

3 Ideò maximè oportet Principem curare de Magiſtratuum authoritate,ut nihil ſit quod poſſit illam lædere,aut eos impediat muneris ſui obligationibus ſatisfacere ; nam cùm Magiſtratus ſubditos dirigere & corrigere,adversùs illos judicare debeant , æmulationem & odium excitabunt , niſi maximè condecorentur,ideo multa privilegia eis elargiuntur,& Conſiliarij amici Principis nominantur Patricij & Patres ſui, & aliis titulis,nominibus honorificis condecorantur, quibus ſcatent jus Pontificium, Civile & Hiſpanum. *l ſpadonem* 15.§ *ſi civitatis,ff.de excuſat.tutor.leg.cives. C.de incolis,cap.Epiſcopus,95.diſtinctione,cap.ſolita, de majoritate & obedientia, leg. 7. tit. 18. partit. 4.* ubi Gregor. Lopez *gloſſa* 4. Bobadilla *lib. 3. cap. 1. num.*24. Azevedo *ubi ſuprà.* Albericus *de ſtatut.3.p.q. 36.n* 3.Maſtrillus *lib.5.c.3.per totum.*

4 Et omnes , qui optimè regendi præcepta inſinuarunt,illud maximum cenſent,& velut omnium originem Iudices & Gubernatores revereri & periculoſum Regnis eſſe cenſent,non tribuere magnam authoritatem,& venerationem exhiberi Magiſtratibus, ut poſſint liberè juſtitiam adminiſtrare , & Principem ſuum conſulere,nam,ut tradit Saluſtius *in conjuratione Catilinæ , Animus in conſulendo liber,inter alia magnos fecit Romanos.* aliàs enim publicus ſtatus ſuſtineri non poteſt,nam , ut eleganter tradit Plinius *in panegyrico ad Trajanum.* ibi , *Quid præſidij in ea Republica eſſe poteſt, quæ linguam frænat ad nutum ſui Principis,ubi videmus curiam elinguem dicere , quod velis periculoſum, quod nolis miſerum eſſe.*

Tum etiam id valde expedit,ut poſſint Gubernatores , & Magiſtratus vincere difficultates , labores & ærumnas,quæ muneri regendi, vel gubernandi copulantur,nam, ut tradit Plutarchus *in Apophthegm.ſi ex duobus eſſet eligendum,citiùs in exilium iturum, quàm ad ſuggeſtum,vel tribunal.* & de Themiſtocle,etiamſi ambitione notaretur , refert Ælianus *lib. 6. variæ hiſtoriæ.*dicere ſolitum,*Si mihi duas oſtenderitis vias, quarum una ad tribunal,altera ad ſepulchrum duceret, multo libentiùs ingrederer eam,quæ rectà ad ſepulchrum duceret.* 5

Quod ne aliquis nimis jactantioſum exiſtimet,ſingulari exemplo firmabo , nam cùm Nilamon electus eſſet Epiſcopus à Theophilo Patriarcha Conſtantinopolitano , eumque recuſantem Theophilus nulla admiſſa excuſatione conſecrare vellet, ille horæ dilationem, ut precationi ad Deum vacaret , poſtulavit , & cùm difficultates muneris expaveſceret , & ſe indignum crederet , Deum precatus eſt , ut mori prius, quàm Epiſcopum conſecrari concederet , huic voto Deus annuit,& Nilamon inter precandum expiravit. Referunt Hiſtoriæ tripartit. *lib.*10.*cap* 4.Nicephorus Calixtus *lib.*13.*c.*37.Annæus Robert *lib.1.rerum judicatarum,c.7.pag.*100.nam , ut aptiſſimè tradit Divus Cyprianus de Cornelij Pontificis electione *lib.*4.*ep.*2. *Non ut quidam vim fecit ut Epiſcopus fieret , ſed ipſe vim paſſus eſt ut Epiſcopatum coactus exciperet.* 6

Et ideo ex laboribus munerum publicorum plures magni viri ſapientes modeſtiâ & virtute præditi curarunt,ne officia publica , regna & prælaturas damitterent,ut conſtat *Exodi cap.4.lib.1.Reg.cap* 10.*Iudicum capit.*8.9.22. *&* 23. ex prophanis Valer.*lib. 4. cap. 1.* Volaterranus *lib. 23. Antopograph.* Æmilius *lib. 4.* Hiſtor.tripart.*lib.*10. *c.* 14. Metaphraſt. *in vita Arſenij,*Bonifacius *lib.4.decade* 21. Crancius *lib.*12 *Vandaliæ,cap.*8.Blondus *lib.7.decade* 2. Sabellico *lib.2.Ennead. 5.* 7

Quod à Principe velut à capite ad membra in reliquis , qui regimen & juſtitiæ adminiſtrationem exercent , demonſtrabitur , nam valde notandum quantis vigiliis,laboribus & ærumnis Princeps debeat pro ſalute ſubditorum invigilare,& remotis regionibus , ut in Rege Hiſpano,ſalubres leges & decreta edicere,ut etiam ad remotiſſimas Indorum Orientalium, & Occidentalium Provincias , ejus gubernatio & potentia ſe extendere debeat ; & ſi quid in ea defecerit,deficiat ſimul Principis obligatio & munus , illud enim ſpectat ut pro ſubditis invigilet,& Rex commoda ſua pro illorum commodis omittat , ſui oblitus,ut de ſubditis recordetur,nihil enim velut homo ſibi facere poteſt,ſed totum ut Rex Regno debet,ita eleganter tradit Seneca *de conſolatione ad Polybium,cap.*26.ibi,*Cæſari quoque ipſi , cui omnia licent , propter hoc ipſum multa non licent,omnium domos illius vigilia defendit , omnium otium illius labor,omnium delicias illius induſtria, omnium vacationem illius occupatio , ex quo ſe Cæſar orbi terrarum dedicavit ; ſibi eripuit , & ſyderum modo quæ irrequieta ſemper curſus ſuos explicant , nunquam illis licet nec ſubſiſtere. Ad quem itaque modum tibi quoque eadem neceſſitas injungitur , non licet tibi ad utilitates tuas,ad ſtudia tua reſpicere,Cæſare orbem terrarum poſſidente,impartiri te nec voluptati, nec dolori , nec ulli rei potes , totum te Cæſari debes.* Et unus ſolus Princeps labores,ærumnas & vigilias plurimorum,& pro plurimis ſuſtinet , ut ex Platone,Lampridio, 8

dio, Herodiano, & aliis notavit Adamus Contz. *lib. 3. Politicorum, c. 5. §. 3. & lib. 7. c. 2. §. 1.*

9 Ex quo velut ex fonte reliqui inferiores ministri sicut rivuli hanc etiam acerbitatem munerum publicorum experientur; nam, ut tradit Historiographus Lusitanus Ioannes Barrios *decade 2. lib. 10. capite 1. Longè leviores sunt labores belli, quàm regiminis, nam ex bello ad gloriam itur victoriâ inimicorum, ex regimine in odium, ex pœnis delinquentium, & reformatione vitiorum.* Et quantum difficultates regendi opprimant Principes & Gubernatores, denotat Authentica *Iusjurandum quod præstatur ab his, in principio.* Plinius & alij, quos refert Bobadilla *lib. 1. politicæ, cap. 15. num. 24.* plura cumularunt Mastrillus *de Magistratibus, lib. 1. cap. 30. num. 25.* Nicolaus Bello. *de statu politico lib. 6. discursu 3. pag. 623.* pluribus Magister Marquez *in Gubernatore Christiano, lib. 1. in principio*, Carolus Scribanius *in politico Christiano. lib. 1. c. 1.* Adamus Contzen *lib. 7. politicorum, c. 2. §. 1.*

10 Verumtamen ex omnibus huic rei maximè convenit quando adversùs judicem, quia reos condemnaverat ex justitiæ administratione, insultarunt litigantes, & constet quantis periculis & calamitatibus subjacent qui judiciario munere funguntur, nam cùm difficile sit, ut qui in causa civili, vel criminali damnatur, acquiescat justè damnari; semper enim querelas excitant condemnati adversùs judicem; nam innocens, quisquam prædicatur, & adversùs eum, qui judicabit, pericula insurgunt vitæ, vel honoris; & ab hoc rabido, vel invido affectu contra judicem condemnantem nec Pontifices, Reges, & excelsiores viri exempti, quin ex eo periculum adducerentur, aut illo fœdati videantur, cùm Deos suos ita notaret antiquitas, cùm apud Virgilium *lib. 1. Æneidos, vers. 29.* exprimatur æmulatio Dearum Iunonis & Palladis, iracundiam & furorem adversùs Paridem, ex eo quòd in favorem Veneris de forma judicaret, & aureum pomum dedisset, unde illæ Deæ excidio Troiæ causam dederunt, Regnum in quo Paris successor erat. Nota verba.

Nec dum etiam causæ irarum sævique dolores
Exciderant animo: manet alta mente repostum
Iudicium Paridis spretæque injuria formæ.

11 Nonnulla exempla proponam, etsi *in tomo 2. decisionum* aliqua relata *cap. 98. n. 32.* quibus hæc res manifestiùs constabit. Et ut ab ordine dignitatum incipiamus, Summorum Pontificum Clementis Septimi refert Paulus Iovius *lib. 31. Historiarum*, cùm esset lis inter Ecclesiam & Ferdinandum Deste Ferrariæ Dominum, de civitatibus Modenæ & Regij, compromissum factum fuit in Dominum Imperatorem Carolum Quintum, ut de justitia arbitraretur, illeque contra Ecclesiam pro Ferdinando judicavit. Pontifex valde iratus contra Imperatorem pro arbitrio adversùs Ecclesiam semper malevoli animi indicia exhibuit: unde occasionem dedit, ut exercitus Imperialis inscio Imperatore anno 1527. miserabilem expugnationem & deprædationem Romæ faceret.

12 De Summo Pontifice Ioanne vigesimo secundo refert Zurita *lib. 6. Annalium, cap. 52.* nam cùm in lite quam intenderat Dux Barbieræ adversùs Marchionem Deste pro juramento fidelitatis quod fecerat pro urbe Ferrariæ, Barberium condemnaret, ut remitteret Marchioni juramentum, quia declaratum dominium directum Ferrariæ ad Ecclesiam Romanam pertineret. Dux valde indignatus adversùs Pontificem pro sententia fautorum dictam congregans in Germania, appellavit à sententia ad futurum Concilium, & petens congregari proposuit & opposuit in eo gravissima capitula excessus, & delicta contra Pontificem, qui judicavit.

De Imperatoribus & Regibus primò se offert Maximus Carolus Quintus, qui, ut prædiximus, adeò justitiæ religiosissimus, ut condemnaret Pontificem Clementem Septimum, & in lite quam intenderat Landgravius contra Henricum Comitem Nassavium, in cujus favorem sententiam tulit Imperator in dieta Ratisbonæ, ex quo valde iratus Landgravius de legibus ad arma appellavit, & fautor fuit periculosæ rebellionis Protestantium Germaniæ, ut refert Paulus Iovius *lib. 32. historiarum, capite 1.* & Philippum Regem Macedoniæ patrem Alexandri Magni pugionis ictibus occidit Pausanias de nobili familia Orestiadum, quia injustè judicaverat in querela, quam proposuit de Atalo Regis affini, ut tradunt Iosephus *lib. 11. antiquitatum. c. 8* ex Diodoro & Iustino Pineda *lib. 6. Monarchiæ Ecclesiasticæ, c. 28. §. 5.* 13

Adversùs Philippum Valesium Regem Galliæ, rebellionem periculosam excitavit Robertus Comes Artois, ejus levir, quia in lite quam habuit adversùs Matildem ejus amitam, à Rege condemnatus est, & cùm falsis instrumentis vellet justitiam turbare, Rex falsitate cognita, repulit petitionem ex hoc quod valde justum fuit. Robertus furore plenus in vindictam prorumpens deserens patriam & filios, in Angliam migravit, ut solicitaret Eduardum Regem ut adversùs Gallum bellum moveret, ut refert Ganginus *lib. 8.* & Paulus Æmilius *lib. 7.* qui etiam tradit, cùm idem Rex Philippus Valesius condemnaret Ioann. Comitem Monfortis in lite quam velut hæres matris Iolantidæ instituerat pro Ducatu Britanniæ, quasi frater Ducis mortui, & cùm contrà Carolus Blesensis quasi maritus Ioannæ Claudæ filiæ Guidonis Ducis fratris majoris quàm Ioannis Monfortensis, & pro Carolo ex repræsentatione sententia lata esset in Parlamento Parisiensi coram Rege, qui ei præsidebat, Montfortensis querelas excitavit, eo, quia Carolus erat affinis Regis, illum fuisse injustè damnatum dicebat, & factus exul à patria, ut vindictam consequeretur, in Angliam profugus ejus Regem ad bellum sollicitavit, ad quod antea induxerat Robertus, ut tradit Pineda *lib. 22. Monarchiæ, c. 28. §. 1.* 14

Ducis Borboni ram nota Rebellio adversùs Franciscum Galliæ Regem, ejus affinem (nam semper Regibus Gallis infesti, æmuli & fatales sunt ejus cognati) inde provenit, quia in lite quam habuit cum Regina matre, condemnatus fuit: ex quo Regi infestus in rebellionem prorupit, ut tradit Illescas *2. part. historiæ Pontificum, capite 25. §. 4.* & Paulus Iovius *lib. 39. Historiarum, in princip.* refert de Bonarmissa inter Hungaros nobili & potenti; nam cùm in lite quâ cum mercatoribus habuit, condemnatus fuit, præsumens suis adversariis favorem dedisse fratrem Iorgium Croacum Episcopum Beradini, Gubernatorem Regni, & tutorem Reginæ, infidelis patriæ, & perfidus proditoriè Germanis, & Duci eorum Rocandolfo tradidit urbem Buda quam obsessam habebant. 15

Et apud Indos Occidentales, Toribius Galindus Tabellio conjurationem fecit cum aliquibus fautoribus, ut faverent Franciscum Ferdinandum Gironem, qui rebellionem excitavit anno 1554. ut Tyrannus fieret Peruani Imperij, ad quod Tabellio inductus ex odio & inimicitia adversùs Senatores & Magistratus Limensis Cancellariæ, quia ipsum in litibus damnaverant, & adversùs eum justitiam administraverant, ut refert Antonius de Herrera *in Historia generali Indiarum, decade 8. lib. 10. c. 4* ex quibus exemplis etiamsi aliqua alibi retulimus, conducit subjungere, ut de periculo Magistratuum appareat. 16

Ex quibus, ut notandum Principibus, proponimus quantum oporteat suis Magistratibus & judicibus favere, 17

favere, quia nec Pontifices, Reges, sive alij excellentes viri, exempti fuerunt ab æmulatione, iracundia contra judicem, ut in Clemente VII. Duce Baverio, Landgravio, Comite de Artois, Comiti Montfortensi, Duci Borbonio & aliis, retulimus, nec etiam qui judicarunt, liberati fuerunt à periculis judicandi, ut in Pontifice Joanne XXII. Philippo Macedoniæ Rege, Carolo V. Philippo & Francisco Regibus Galliæ, & aliis animadvertimus, ut inde notetur quantum privatus quisque Judex, vel Magistratus periculis subjacebit, si potentiores pro justitiæ administratione condemnaverit; tunc enim vitæ, honoris & bonorum periculo suppositus, unde plures Gubernatores, Prælati, & Magistratus occisi fuerunt, quia debitè munere Gubernatoris, vel judicis functi sunt, & Andreas de Isernia, quia adversùs Gallum sententiam protulit, ab eo Neapoli occisus fuit, ut tradit Afflictis *in constit. Neapol. lib. 3. rubrica 5. num.* 11. & Abbas Ordinis Benedictini a Monacho occisus, quia nimis rigidè Religionis observantiam in subditis inferebat, ut tradit Frater Anton. de Yepes *in chronica Ordinis S. Benedicti 2. p. num.* 191. *&* 197. Alia plura de Episcopis, Magistratibus, & Gubernatoribus, qui occisi fuerunt, quia justitiam administrarunt, & officiis pro munere functi sunt, ex Vincentio, Burgos de Pace & Capitio Bobadilla *lib. 2. politicæ, cap. 13 num* 23. ex Sapiano, Cagnolo & aliis multa historiæ exempla refert etiam Bobadilla *lib. 1. politicæ, capite* 15. *num.* 27. etsi nulla ex prædictis quæ retulimus, referat. Adde quod de Valerio Flacco Consule tradit Sabellinus *lib. 3. Ennead 6.* qui propter sententiam in Quæstorem latam vitâ & imperio spoliatus est. Alia pete ex Valerio Maximo *lib. 9. c. 7. &* 8. Crantzio *lib. 9. Vandaliæ, cap.* 14. *&* 16.

18 Et ut appareat quàm timendum & ærumnosum sit muneris judicandi officium, ut valde notandum refero quod tradit Zurita *lib. 2 Annalium, cap. 13. & lib. 11. cap. 32.* nam inter novem judices, qui electi fuerunt in Regno Aragoniæ, in oppido de Caspe, quando post mortem Regis Martini regnum vacavit, ut declararent cui regni successio deferenda, tunc cum aliis electus fuit Xinerius Rebaza, vir nobilis & Jurisprudentiâ doctus, cui opposuit ejus gener Francus de Perchis incapacem esse & dementem, & informationem dedit, idque omne simularum fuit, fictæque & affectatæ demonstrationes, quas de furore dedit Xiner Rebaca, ut tradit Zurita, non ex mentis defectu, sed ex nimio judicio, ex metu & angustia judicandi in re tam magna.

19 In quo se dementem simulans imitatus fuit plures viros sanctos, qui pro dementibus haberi voluerunt, furorem simulantes, ne ad Episcopatûs munera publica eligerentur, ut ex sancto Efrene refert Sozomenus *lib 1. cap. 15.* ad plateas & vias publicas exire, furiosi & amentis signa exhibens, ut excusaret Episcopatum, ad quem electus, & electores furorem certum existimantes, alium elegerunt. Alia exempla retulit sanctorum virorum Frater Ioannes Navarrus *in vita sanctæ Ioannæ de Cruz, lib. 1. cap. 13. in annotationibus pag.* 147. Et de Ulysse refertur se furiosum finxisse, duobus canibus terram arasse, salemque pro frumento seminare, ut excusaret se Ducem esse Græcorum, à quibus electus erat contra Trojanos, ut ex Homero, Ovidio & Bocacio, tradit Bobadilla *d. l. 1. Politica, cap. 15. num.* 27. idque insinuavit Ulpianus *in l. observare 6. ff. de curat. furios.* monens Prætores magnam curam adhibere circa excusationes illorum, qui à muneribus publicis se eximere intendunt, addens rationem ibi, *Quoniam plerique furorem, vel dementiam fingunt, quo magis onera civilia detractent*, ex quo apparet, quale quantumque ærumnosum sit judicandi & regendi munus, cui vitæ, famæ & bonorum periculum copulatur, si existimaverint plures satius esse pro dementibus & furiosis haberi, quàm judicandi periculis & laboribus subiici.

Unde oportet Principem honoribus & beneficiis prosequi Gubernatores & Magistratus, ut possint confidenter vincere pericula & difficultates munerum publicorum, aliàs enim quisque validissimus ea timebit, & inde Cornelius Tacitus *lib. 3. Annalium*, refert, ibi, *Claudius, quæstores rursus imposuit, ifque ne metu offensionum segnius consulerent, extra ordinem honores permisit.* Idque etiam similiter fecerunt alij Imperatores, ut tradit Spartianus *in vita Adriani*, & de Nerva & Adriano tradit Alexander ab Alexandro *lib. 4. dierum genialium capite* 11. eis verbis. *Divus Nerva & Adrianus juraverunt se nunquam Senatorem, nisi ex Senatusconsulto, puniturum.* & idem Alexander ab Alexandro. *Alexander Severus Imperator nullum à Senatu dimisit, neque laticlavium advenit, aut pœna affici passus fuit, nisi de consilio Senatus.* Et Dio etiam de Nerva retulit in ejus vita, ibi: *Divus Nerva juravit in Senatu nullum à Senatoribus suo jussu interfectum iri, idque jusiurandum, facta etiam conjuratione contra se ratum habuit.*

20

Quod omne necessarium est, ut judices & Magistratus possint confidenter justitiam administrare, & vincere calumnias, quibus solent subjacere, ut notarunt S. Athanasius *in Apolog. ad Constant.* Divus August. *lib. 2. de civitate Dei, cap. 9.* Sidonius Apollinaris *lib. 1. cap. 11.* junctis notis Savaronis, Lucianus *dialogo de non credendo calumniæ.* Arnobius *lib. 3. contra gentes, num.* 33. Petrus Gregor. *lib. 38. Syntag. Iuris, cap. 6.* & mirè judicum & Gubernatorum labores, & pericula expressit Cicero *in oratione pro Lucio Flacco 2. part.* ibi, *O conditiones miseras administrandarum provinciarum, in quibus diligentia plena simulationum est, negligentia vituperationum, ubi securitas periculosa, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio pernicioſa, frons hominum familiaris, multorum animus iratus, iracundiæ occultæ, blanditiæ apertæ, venientes Prætores expectant, præsentes inserviunt, abeuntes deserunt*, & meliùs expressit Ecclesiasticus *capite* 29 ibi, *Donec accipiunt, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam, & in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij & murmurationis.* quasi semper qui gubernationi & judicandi muneri præsunt, dolis, fallaciis, simulationibus & calumniis subditorum subjaceant, & nihil ab illis, nisi damna & pericula, possint sperare, quibus ea solùm medebitur Princeps, si de Magistratuum authoritate maximè curaverit, *& in sequentibus allegationibus* etiam probabimus. 21

ALLEGAT. CI.

Delationibus contra Magistratus Princeps non deferat.

1 *Magistratibus optimis subjacent calumniæ.*
2 *Cato major quadragies septies reus calumniosè postulatus.*
3 *Sanctus Damasus Pontifex falsò accusatus est de adulterio, & aliis criminibus.*
4 *D. Gregorius Magnus graves calumnias est passus.*
5 *Pontifex Leo III. variis æmulationibus falsis fuit agitatus.*

Paschalius I. de duobus homicidiis falsò accusatus.

6 *Pontifex Leo IV. plures calumnias sustinuit.*
Pontifex Ioannes XIII. multas injurias ab inimicis passus.

7 *Pontifici Gregorio VI. multa falsa crimina objecta.*

8 *Sixtus V. plures æmulationes & calumnias in Ordine sustinuit.*

9 *Rex Alphonsus nomine Castus, pluribus calumniis à domesticis exagitatus ad Monasterium fugit.*

10 *Præses Baca de Castro post egregia opera ia sedandis Provinciis Peruanis duodecim annis in arce calumniosè detentus liber evasit.*

11 *Princeps non facilè credat delationes contra Magistratus.*
Genesis cap. 19.
Genesis cap. 18.

12 *Pater subditorum est Princeps.*

13 *Magistratus credendum justè munere fungi.*
l. 1. §. 1. ff. de officio Præfecti Prætorio.

14 *Domitianus Imperator odio habuit delatores.*

15 *Carolus Scribanius adducitur.*

16 *Accusator Sacerdotis non facile credendus.*
c. si qui sunt 17. 2. q. 7.

17 *Innocentius III. non credidit Regi Hispaniæ accusanti Episcopum.*
c. cùm in juventute, de præsumptionibus.
Principem justè agere præsumitur.
Accusator & testis, ut idem sit non admittendum.
cap. inquisitionis, §. tertiæ dubitationis, de accusation.
c. accusatores 3. q. 5.

18 *Litigantium & delinquentium versutia judicem falsis delationibus & libellis sine auctore calumniare.*

19 *Maximi Tyranni contra Ecium calumniæ ut imperio potiretur.*

20 *Libelli sine subscriptione legibus nostris improbati, & jure procedere non possunt, nec admitti.*
Pragmatica anni 1623. c. 20.
l. 3. tit. 13. lib. 2. Recop.

21 *Syndicatus & visitatio Magistratuum à Principe decernenda ex libellis sine auctore.*
Philippus II. non permisit supremum Castellæ Senatum visitari, & ipse testes examinavit in visitatione Consilij Aragonum.

22 *Magistratus superioribus non debent facilè exprimi syndicatui.*

23 *Magistratus debent subditis esse spectabiles, & venerandi.*

24 *Seditiosi in Castella tempore Caroli V. petierunt, ut ad obedientiam redirent.*
Senatus & Cancellarias crebrò visitari.

25 *Magistratus in eo maximè excellere debent, si constantes fuerint, & avaritia vacaverint.*

26 *Lib. 4. Regum, cap. 5.*
Namam plusquam miraculo sanitatis suæ lepræ ad Deum verum cognoscendum commotus, quia Elisæus Propheta ejus munera non admisit.

27 *Clementiæ & severitatis inter extrema magis ferenda severitas quæ subditos continet, quam clementia quæ solet contemptum inducere.*

An delationes Princeps facilè credere debeat adversùs Magistratus, quia optimi subjacent calumnijs.

NULLI majoribus periculis & falsis insinuationibus expositi sunt, quàm optimi Magistratus; nam cùm ex amore justitiæ, & virtutibus suis improborum vitia horreant, & ex munere suo prosequi debeant omnes qui vitiis debacchaverint, insurgunt adversùs eos, qui præpositi sunt correctioni, & vindictæ. 1

De Catone majori, eloquenti Oratore, insigni Duce, justo & excellenti Senatore, traditur quadragies septies calumniosè reum factum, sempérque absolutum, valuit enim plus innocentia & eloquentia, quæ humanis rebus dominatur, quàm omnis inimicorum insidiæ, ut referunt Plutarch. *in ejus vita* Sabellicus *lib. 1 c. 6.* Theatrum vitæ humanæ *vol. 4 lib. 2. pag. 1122.* & ex Valerio Maximo *lib. 3. cap. 7.* tantum fiducia in sua innocentia reposuit, ut ab inimicis in quæstionem publicam deductus, Tiberium Gracchum à quoin administratione Reipublicæ ad ultimum odium desidebat, judicem deposceret. 2

Sanctus Damascus Pontifex falsò accusatus fuit de adulterio, & innocentiam suam defendit in Concilio quod congregavit quadraginta Episcoporum, in quo absolutus fuit, & decretum factum, quod insertum in corpore juris, quo statutum pœnam accusati irrogandam accusatori si de calumnia constaret *cap. calumniator 2. q. 3.* S. Damascus *epist. 3. ad Stephanum*, Illescas *in Pontificum historia 1. p. lib. 2. c. 6.* 3

D. Gregorius Magnus etiam passus est graves calumnias & accusationes, & æmuli post ejus vitam durarunt, adeò ut vellent omnia ejus opera incendio absumere, & igni tradiderunt. Ioan. Didacus *in ejus vita historiæ Pontificum 1. p. lib. 4. c. 2.*

Et Pontifex Leo Tertius sanctissimus, & cujus meritis Deus plurima miracula operatus, variis æmulationibus agitatus, & plurium criminum accusationes passus fuit, ut tradit Æmilius *lib. 2 Annalium Francorum, anno Domini* 800. Historiæ Pontificum *ubi proximè d. cap. 2.* Pontifex Paschalius Primus calumniosè accusatus de duobus homicidiis coram Imperatore Ludovico Pio, & criminum purgationem fecit in Synodo triginta Episcoporum. 5

Pontifex Leo Quartus apud Lotharium Imperatorem plurium criminum accusatus, & contra Pontificem Ioannem decimum tertium multæ exortæ calumniæ & falsi testes, ex quo carceri mancipatus fuit, & ejus æmuli injurias irrogarunt, ex quo Otho Imperator valde iratus, condemnavit accusatores flagellis cædi, furcâ suspendi, cum notando supplicij modo, ut tradit Fulg. *lib. 6. c. 11.* Historia Pontificum *d. lib. 4. c. 36. 41. & 73.* 6

Sancto Pontifici Gregorio sexto plura falsa crimina objecta, & post ejus mortem miraculo Deus ejus aperuit innocentiam. Platina *in ejus vita*, Theatrum vitæ humanæ *vol. 5. lib. 4 pag. 1305.* 7

Et Sixtus Quintus magnas in sua Religione æmulationes sustinuit, ex integritate, & constantia, qua munera quæ ante Pontificatum habuit, exercebat, ut inimici sui facerent illum privari officio Procuratoris Generalis sui Ordinis, ut refertur Historia Pontificum *3. p. in vita Sixti Quinti, c. 3.* 8

Et cùm inculpatæ vitæ esset Rex Castellæ Ildephonsus, Casti nomine, adversùs eum conjurarunt dome- 9

domestici & ministri plures, objicientes calumnias, quibus vitandis in undecimo anno sui Regni in Arelatense Monasterium fugit, ut tradit Mariana *de rebus Hispaniæ lib. 7. c. 9.*

Et ut inferiorum exemplum sit, illud sufficiet Præ-
10 sidis Bacæ de Castro prudentissimi, validi & sapientis, qui electus ad sedandos tumultus Imperij Peruani, cùm omnia rectè disponeret, & multos labores sustineret, & tumultus pacaret, fructus operæ fuit magnis calumniis & criminibus accusari, quorum causa duodecim annis detentus fuit in Arce villæ de Arevalo; & quamvis postea calumniâ detectâ absolutus fuit, & rediit ad Senatum regium, cujus Senator erat, tamdiu calumniosè detentus, nam si antea vitam finiret, relinqueret famam & honorem maculatum.

11 Ex quibus, & aliis plurimis exemplis, quæ facilè congeri possent, cùm tot viri magni, sancti & sapientes Pontifices, Reges & Magistratus falsis subjacerent delationibus, apparet quàm cautus in eis credendis Princeps esse debet, juxta doctrinam sacræ Scripturæ, nam, ut in ea traditur *Genesis cap.* 39. etiamsi uxor Putiphar is, de qua confitebatur, experientia & amore eam credere debens, de servo Ioseph querelam dedit, ejusque pallium, quod in manibus exhibebat, persuadere posset, adhuc traditur ibi, *His auditis, dominus, & nimium credulus verbis conjugis*, quasi videretur facilè incredulitatem impulsus, quando contra servum etiam ex uxoris testimonio irasceretur.

Et quamvis populus Sodomæ adeò improbus erat,
12 & tot criminibus debaccharetur ex clamore peccatorum, qui pervenit ad cœlum, adhuc videtur noluisse Deum credere; sed dixit ad Abraham Genesis *cap.* 18. *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis, descendam, & videbo utrùm clamorem hunc opere compleverint?* Si enim Deus detrahit fidem peccatis manifestis, & veritatem eorum, etsi non egeat certioratione, indagare procurat: quanto magis Princeps, qui velut Pater subditorum & Magistratuum existimatur, ut ex Cassiodoro, Claudiano, & Paulo Iurisconsulto probavit D. Franciscus de Amaya *lib. 1. observationum, cavit. 1.* debet non facile Princeps Magistratuum detractiones admittere, & contra illos delationibus deferre.

13 Nam cùm semper credi oporteat viros probos ad Magistratum assumi, & illos justè munus exercere, ut traditur *in l. 1. §. 1. ff. de officio Præfecti prætorio*, eis verbis *Credidit enim Princeps eos, qui ob singularem industriam explorata eorum fide & gravitate ad hujus officij magnitudinem adhibentur, non aliter judicaturos esse pro sapientia & luce dignitatis suæ, quàm ipse foret judicaturus.*

14 Et Domitianus licèt improbissimus, tamen delatoribus fidem non dedit, sed eos variis pœnis coërcuit, ut constat ex Martiali *in Amphitheatro, Epigram.* 4. Iustus Lipsius & alij, quos refert eruditus noster D. Laurentius Ramirez de Prado *in ejus commentarijs*, nam, ut tradit Suetonius *in vita Domitiani, Princeps qui delatores non castigat, irritat.*

15 Et hujus facti exemplum Regibus Christianis propinat Carolus Scribanios *in institutione Politico Christiana. libro 1. capite 17.* eis verbis. *In omni saltem delatione meminerint dexteram semper aurem reo dare, delatori sinistram, potiorem nimirum dignioremque illi partem, non potest hic peccare moderatione, potest credulitate, cogitet plurima occurrere quæ accusatorem impellant, error, suspicio, zelus, æmulatio, odium, timor, præmium, facilitas in credendo; suspendat deinde sententiam in omni delatione, tacitusque secum singula delatoris despiciat, delictum personam deferentis, ac delati utriusque vitam & mores, narrationis modum, circunstantias locorum, temporum, personarum audiant, deinde reum placidissimo vultu & ore observet, in eo singula non minus, quàm in accusatore, nec quicquam statuat nisi in re compertissima, plus semper reo & clementiæ tribuat, quàm accusatori, & severitati: nam si satis esset accusasse, Princeps reus staret, & optimus quisque in quem fere improbitas insurgit.*

Et in Iure similiter traditur, si quis accusaverit Sa- 16
cerdotem, cautè & nisi prævia discussione non esse credendum, quod equidem etiam observari oportet in Magistratibus, qui justitiæ Sacerdotes dicuntur *l. 1. ff. de justitia & jure*, & nota verba textus *in c. si qui sunt* 17. 2. q. 7. ibi, *non oportet eos à judicibus Ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua conscientia, quóve merito, si pro Deo, aut vita pro vana gloria, vel inimicitia, vel odio, aut cupiditate ita præsumpserint, vel ne.*

Singulare & valde notandum extat exemplum *in* 17
c. cùm in juventute, de præsumptionib. ubi cùm Rex Vngariæ coram Pontifice Innocentio III. de incesto accusaret Episcopum quinque Ecclesiarum, noluit Pontifex accusationem admittere; attende verba textus ibi, *Quia tamen ejus suggestio non de charitatis radice procedere videbatur, noluimus aures nostras quasi malignis delationibus inclinare*: si enim accusator Rex ipse pro quo præsumptio est, justè procederet, ut ex gloss. *in l. relegati, C. de pœnis c. cùm à nobis, in fin. de testibus. Clement. unica, de probationibus.* Cynus, Alciatus, Romanus, Grammaticus, Hippolytus de Marsiliis, ex quibus hanc esse præsumptionem juris, quæ non admittit probationem in contrarium, tenuit Menoch. *lib. 2. præsumpt. 10. num. 7.* non admittitur ejus delatio adversùs Episcopum, de cujus opinione nihil improbum Pontifici insinuatum, quanto minus credendum est reo ab ipso judice condemnato: nam isti odio in judicem libellis sine subscriptione delatores fiunt, & postea ejus quod ipsi fabricarunt, testimonium ferunt, ut idem sit accusator & testis, contra Iuris rationem. *cap. inquisitiones, §. tertia dubitationis. de accusat. c. accusatores 3. q. 5.* Trevisanus *lib. 2. decis. 29.* Iodocus *in praxi, rubrica de reprobat. test. n. 12.* Farin. *de testibus, q. 60. n. 64.* Bobad. *lib. 5. c. 1. v. 66.*

Nam illa major delinquentium & litigatorum, qui 18
injustè causam agunt, versutia est judicem calumniare, ut inde vigorem administrationis justitiæ aliqualiter remittat, ut ex Iusto Lipsio tradit eruditus Ionnes de Solorzano *lib. 1. de jure Indiarum, c. 6. n. 39.* & ideo Magistratibus falsas obiiciunt delationes, quas libellis sine authore adversùs illum Principi insinuant, ut de Ministro diffidat.

Qua calliditate & versutia maximus, ut tyrannide 19
imperium consequeretur, illud primum cogitavit, ut à latere Valentiniani Imperatoris excluderet Illustrissimum Ducem Ecium, qui vicerat Atilam, & ejus factorum ac nominis gloria apud omnes invaluerat, & falsis & calumniosis insinuationibus plura contra Ecium opposuit clanculariis libellis oblatis, proditionem simulans, & cùm Atila Ecium fœderatum, quibus inductus Imperator illum occidit, & post ejus mortem Maximus imperium usurpavit, eoque Valentinianum privavit, ut appareat Regni propugnaculum destruere, qui inducit Principem ut diffidat de ministris, aut eis aliqualiter favorem, vel auctoritatem detrahat, ut quidam miles de morte Ecij Valentiniano edixit, *sua manu dextra amputasse sinistram*, ut tradit Baptista Ignatius *lib. 2. c. 2.*

20 Indéque prudentissimè Rex noster Philippus quartus in pragmaticis ab eo editis jubet libellos sine subscriptione, in quibus de accusatore non constat, non admitti, ut constat ex capitulis Reformationis anni 1623. c. 20. quod antea edixerat Imperator Traianus, respondens Plinio juniori Provinciæ Proconsuli dum scriberet adversùs Christianos plures libellos sine subscriptione datos, & cùm in Religione adeò superstitiosi existerent Romani, tamen rescripsit Traianus, *sine authore propositi libelli nullo crimine locum habere debent, quia mali exempli, nec nostri sæculi est*, refert Plinius *lib.* 10. *Epistolarum*, & Illescas in historia Pontificum 1. p. *lib.* 1. *cap.* 7. & similes libelli sine subscriptione expressè à jure communi reprobantur *in cap. inquisitionis* 21. §. *tertia, de accusatio.* & idem probarunt Auiles *cap.* 2. *Prator. verb. an justitia*, *numero* 18. Segura Davalos *in director. judicum* 2. p. *c.* 3. *numer.* 10. Menoch. *cons.* 94. *num.* 18. Iulius Clarus *in praxi*, *q.* 5. *num.* 4. *& q.* 73. *num.* 42. Baiardus *in additionibus ibi.* Ambrosinus *decis.* 50. *num.* 30. Mastrillus *de Magistratibus, lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 47. *&* 27. Bobadilla *lib.* 5. *Polit. cap.* 1. *num.* 74. *&* 75. D. Perez de Lara *lib.* 2. *anniversaliis & Capellanis, cap.* 4. *n.* 123. & facit *l.* 3. *tit.* 13. *lib.* 2. *Recopil.* 21.

21 Vnde ex his libellis non debere Principem visitationem, vel syndicatum adversùs judices & Magistratus facile decernere, notavimus 2. *p. dec. Granatens.* 98. *num.* 44. idque præ oculis habuit prudentissimus Rex noster Philippus Secundus; nam, ut tradit Ludovicus Cabrera in ejus historia *lib.* 2. *cap.* 21. non nisi rarò visitatores & syndicatus permisit, vel decrevit Senatuum & Cancellariarum, nec unquam voluit syndicare Senatum supremum justitiæ, edicens si visitari deberet, per se ipsum visitationem faciendam, & in syndicatu Consilij supremi regni Aragonum Rex ipse cœpit testes examinare, ut tradit ejus Historicus Antonius de Herrera *in Historia Indiarum, decade* 7. *lib.* 6. *cap.* 4. & rationem reddere solebat, nam cùm Iudices sine timore debeant adversùs improbos procedere, juxta illud Ecclesiastici cap. 7. *Noli fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua*: ideò prudentissimè providit ne facile delatores in Magistratus insurgerent, & calumniis minus audaces redderent.

22 Magistratus superiores qui tali experimento virtutibus, & prudentia eligendi, debent excessus corrigere subditorum, quibus permitti non potest facta Magistratuum facile calumniari, ut tradit Valerius Maximus *lib.* 7. *cap.* 2. Titus Livius *lib.* 29. *anno ab Vrbe condita* 549. ibi. *Ga. Bebius Tribunus plebis Claudium Neronem & Livium Salinatorem ob nimis asperè actam censuram reos postularet apud Senatum, causa dicta suo decreto liberavit vacuum omnis judicij, metu eum honorem reddendo, quia exigere debet rationem, non reddere.* Et de Quinto Metello tradit Platin, *lib.* 1. *de optimo cive.* Theatrum vitæ humanæ *volum.* 3 *lib.* 5. *pag.* 767. eis verbis, *De optimo cive Quinto Metello, qui repetundarum accusatus causam dixit, & Tabulæ administrationis inspicienda judicibus tradita omnes qui præsentes aderant avertere oculos, indignum rati chartæ, & non integritati ejus fidem præstari, cui populus Romanus tantam provinciam commisit.*

23 Nam verè nihil magis authoritatem Principis auget, quàm qui ejus nomine regimen exercent, & justitiam administrant apud subditos, sine aliquo dedecore existere; nam, ut ex D. August. refert Neotericus Auctor libri *de regimine Principum cap.* 22. *Decet eos qui præsunt, glorioso in conspectu Populi apparere, nam si nimis dejectionis servaretur humilitas regendi, frangeretur authoritas*, nam verè nihil magis odio & æmulatione subditi prosequuntur, quàm Magistratus, qui nomine Principis muneribus publicis funguntur.

Et ultra quod semper experientia compertum, uno tãtùm ex nostris historiis exemplo validè firmabitur, nam in eis tumultuosis seditionibus, quibus tempore Imperatoris Caroli V. Castella fœdata, quas *Communidades* dicimus, ut illi ambitiosi & improbi homines ad obedientiam Domini Imperatoris reducerentur, illud principaliter petierunt, ut lex fieret, qua decerneretur Senatus & Cancellarias crebro & frequenter syndicari, ut referunt Episcopus Mindonensis, Anton. de Guevara *in* 1. *part. epistol. pagin.* 109. Sandovalius Pampilonensis Episcopus *in historia Caroli V.* 1. *part. lib.* 7. *anno* 1620. *p.* 258. Illescas *in Pontificum historia* 2. *p. in vita Leonis X. c.* 24 §. 10. *pag.* 217. 24

Vbi notandum est rebellium & improborum rabiem eo maximè voluisse placari, si Magistratuum auctoritatem crebris, & continuis visitationibus læderent, & diminuerent, & inde Principes monendi sint, ne facilè syndicari Senatus permittant, & quando id fieri necessarium existimaverint, magna cautione & examine præcedente decernatur, non enim ex leviori bus in Senatores calumniis excitatis, sed solùm contra eos de his, quæ pertinent ad muneris exercitium, inquisitio fiat, & judici quo in judicij administratione constans, & justus apparuerit, leviora indulgeantur, si vacaverit avaritia, & ambitione, doctrina legali & prudentia excellat, hæc enim sunt quæ ad munus judicandi conducunt, & maximi Principis, qui Magistratum elegit, nomen extollit. 25

Vno exemplo sacræ Scripturæ quod ex litera expendi confirmabitur *lib.* 4. *Reg. cap.* 5. nam cùm Naman dilectior & potentior Aulicus Regis Syriæ mitteretur ad Regem Israël, ut eum à lepra sanaret, & pervenit ad Prophetam Elisæum famâ sanctitatis, & miraculis celebrem, & cum grandi famulorum comitatu pluribus muneribus & divitiis perveniret ad domum Elisæi, qui noluit Naman loqui, sed misit ad eum nuntium, dicens: *Vade & lavare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis.* quo valde iratus Naman recedebat, dicens meliores esse fluvios Damasci, nam speraverat egressurum ad eum Prophetam, ut instare invocare nomen Domini sui, & ita curaret; tamen à servis suis, ut faceret Prophetæ mandatum, rogatus descendit, & lavit septies in Iordane, & ut traditur in sacra Scriptura, *restituta est caro ejus sicut caro pueri parvuli, & mundatus est, & reversus*, ad Prophetam cum universo comitatu, rogavit ut ex divitiis & muneribus acciperet. Cui respondit Elisæus. *Vivit Deus ante quem sto, quia non accipiam; cúmque vim faceret penitus non acquievit.* Et quamvis antea Deum verum cognosceret, ex miraculo tamen non est conversus, ut ei adorationem promitteret, nisi postquam invenit ministrum qui munera accipere recusavit, nam Prophetæ nolenti accipere, ut traditur in sacra Scriptura, ibi, *Dixitque Naman, ut vis; sed obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra, non enim faciet ultrà servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi Domino*, ut inde appareat quantum honoris adiiciat Regi minister, qui liber est, & immunis ab omnium munerum corruptela, quasi majorem authoritatem adjungat, quam reliquæ virtutes judicantium. 26

Auctoritas enim, quam consequuntur Regni Magnates titulati, & domini vasallorum, & Regni ornamentum sunt, ut cœli stellæ, sed splendor hic etsi à Principe derivetur, totus illustrat Magnates, & dominos, & in eorum utilitatem cedit, nec aliquid ad 27

Princi

Principem inde rediit. At verò omnis Regentium & Magiſtratuum ſplendor, etſi à Principe mutuatus, in ipſo lucet,& micat,cùm deſerviat ad juſtitiæ ſuæ & reiminis adminiſtrationem,& ideo totus Regalis eſt,ac perinde maximè oportet ne unquam deprimatur, nec obſoleſcat,& ſine Principis favore & honore juſtitia, velut depicta eludetur,nullus timebit, ſed potiùs irridenda, ſi ex quacumque calumnia miniſter ſyndicandus contemnetur,magiſque ferendum eſt, ut nomine Regis ſui ejus miniſterio & officio Gubernator in aliquo caſu nimis rigidus excedat, quàm ut vileſcat, & contemptibilis appareat publica poteſtas, nam inter duo extrema clementiæ, & ſeveritatis,minus periculoſus eſt rigor,nam quamvis excitet odium,& exoſum judicem faciat, tamen timorem inducit,& veneration nem, quia ſecuritas populi & obedientia conciliatur, manſuetudo verò, & indulgentia ſolet contemptui cauſam præbere, ut ſubditi obedientiam debitam fraudare conſueſcant.

ALLEGATIO CII.

Princeps contra Magiſtratus calumnias acriter vindicet.

1 *Magiſtratuum auctoritas Reipublicæ intereſt.*
2 *Magiſtratus qui offendunt, graviter puniendi.*
3 *Schiſmatis Core & ſequacium grave ſupplicium,quia contra Moyſem Gubernatorem audaces,* Numer. cap. 16.
4 *Pœnæ graviores leves videntur contra eos qui Gubernatores offendunt.*
5 *Herchenbaldi Comitis Belgij ex progenitoribus noſtri Regis notabile juſtitiæ exemplum,& propter illud miraculum.*
6 *Valerij Maximi exemplum pro reverentia Magiſtratibus exhibenda.*
7 *Alphonſi VI. Regis Caſtellæ egregium juſtitiæ factum.*
8 *Iacobi expugnatoris Aragonum Regis vindicta pro injuria & morte Magiſtratus.*
9 *Iudices & Magiſtratus quaſi Dij cenſendi, ut venerentur.*
Pſalm. 81. explicatur.
l. ſpadonem,§ ſi civitates Principes,ff. de excuſat. tutor.
l. jus Senatorum, C. de dignit. lib. 12.
10 *Majeſtatis crimen ſecundæ ſpeciei cenſetur injuriam irrogare Magiſtratui, ex eo,quia juſtitiam adminiſtravit.*
c. felices 5. de pœnis, lib. 6.
Conſiliarij pars corporis Principis.
l. quiſquis 5. C. ad l. Iuliam Majeſtat.
c. ſi quis 22. 6. q. 1.
11 *l. 1. tit. 16. p. 2.*
12 *l. aut facta, §. ſolent, ff. de pœnis.*
13 *Magiſtratibus injuriam facere eſt criminis Majeſtatis ſpecies.*
14 *Majeſtatis iſtud eſſe crimen ex Halycarnaſſæo, & Ærodio noviter probatur.*
15 *Injuriæ contra Magiſtratuum qualitates quæ notandæ.*
16 *Honor vitæ præcellit.*
l. juſta, ff. de manumiſſ. vindicta.
17 *Talionis pœna quæ legibus 12. Tabularum inducta, in deſuetudinem abijt.*
l. ſi cui, ff. de accuſat.
l. ult. C. eodem.
l. 3. C. qui accuſ. non poſſ.
§. pœna. Inſtit. de injurijs.
18 *Talionis pœna in crimine falſitatis legibus Hiſpanis irrogatur.*
l. ult. Tauri.
Falſitas vitam, honorem & divitias ladit.
19 *Calumniatori in cauſa gravi mortis pœna irroganda.*
Eſther cap. 7. & 8.
Danielis cap. 7. 13. & 14.
20 *Tiberius Imperator magnis pœnis affecit calumniatores.*
21 *Nemo Imperatores calumniatores punit.*
22 *Calumniator puniendus, etiamſi calumniatus non petat, & num. 31.*
23 *Athanaſius renuntiavit Patriarchatui Conſtantinopolitano, quia gravioribus pœnis calumniatores non puniti.*
24 *Ataulphus Epiſcopus Compoſtellanus à calumnia miraculo liberatus.*
25 *Calumniæ pœnæ.*
l. ſi crimen. ff. de accuſation.
l. fin. ff. de furtis.
l. ult. C. de calumniator.
l. 1. C. de curioſis & ſtationariis, lib. 12.
26 *Calumnioſi & falſi teſtes in viſitatione Magiſtratus puniendi.*
l. athletas, §. calumniator, ff. de his qui notant. infam.
l. 1. §. calumniari, ff. ad Turpill.
27 *Calumnia grauiùs ferit, quàm telum.*
Calumniæ crimen pecuniâ non abolendum.
28 *Sacrilegium eſt authoritatem Magiſtratuum ladere.*
l. 1. C. ut dignit. ordo ſervetur.
29 *Reginæ Hiſpaniæ Iſabellæ Catholicæ egregium juſtitiæ exemplum, quæ noluit excitato bello Granatenſi delictum pro magna ſumma pecuniæ abolere.*
30 *Calumniatorum duo ſupplicia.*
31 *Magiſtratus poteſt remittere propriasinjurias;non publicas.*
32 *Sophonias Propheta c. 1. explicatur.*
33 *Principibus bonum, vel malum nomen connectitur ex calumniatorum ſupplicio, vel favore.*

Calumnioſæ adversùs Magiſtratus & Gubernatores delationes graviſſimâ pœnâ corporali puniendæ, & velut in crimine læſæ Majeſtatis nunquam remittantur.

CVM adeò Reipublicæ interſit Regentium & Gubernantium authoritas, & ideo in Magiſtratibus inductum eſt veſtibus honorificis incedere, ut pluribus refert Maſtrillus *lib. 5. de Magiſtrat. cap. 2. num. 17. &* 18. Cabrera *in hiſtoria Philippi ſecundi, anno* 1578. & nominari cum decore & honore, in ſeſſionibus præcedere,& aliæ Magiſtratuum præeminentiæ,de quibus *c. Epiſcopus 95. diſtinct.* pluribus Gratian. *tom. 2. diſcept. forenſ. c. 284. per totum.* Maſtril. *d. lib. 5. c. 3. n. 1. 10 &* 50. 1

Garibaius Camalloa *lib. 17. compendij hiſtoria Hiſpanæ. c. 1. & lib. 18. cap. 11.* innumeris Bobadilla *lib. 1. politic. cap. 5. n. 54. & c. 9. n. 11. cum ſeq.*

2 Ideo graviter puniendi qui adversùs Magiſtratus, Judices, miniſtros & ſuperiores inſultaverint, cujus rei grave documentum exhibent ſacræ litteræ in mundi initio; nam, ut tradit Theophylactus, quem referunt Torrianus *de Hierarch. ordin. capite* 24. Ludov. Criſolius *lib. 1. Myſtagog. cap. 22. ſect. 4.* ideo graviter Deus Cainum punivit pœnâ tremoris, ut ſemper contremiſceret, quia Abel in quem inſurrexit, erat Miniſter & Sacerdos Dei, idque etiam reſpexit Innocentius I. in epiſtola quam ſcripſit Imperatori Arcadio, ut increparet injuſtum exilium D. Ioan. Chryſoſtomi, quam epiſtolam referunt Gennadius & Glycas, ut tradit Baronius *in Annalibus anno Chriſti* 407. & ab eis mutuavit Cornelius à Lapide *in capite 4. Geneſis*, & Pontificis verba ſunt. *Vox ſanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deum contra te. ô Imperator, ſicut quondam Abel juſti contra parricidam, & his modis omnibus vindicabitur ejeciſſe è throno ſuo, re non judicata, magnum totius Orbis Doctorem, & unà cum eo Chriſtum perſecutus es.*

3 Aliud etiam documentum Deus dedit, quando cum magno ſtrepitu & apparatu voluit maximum ſupplicij exemplum orbi relinquere aduersùs illos, qui contra Gubernatorem Moyſen ſchiſma excitarunt, Ducibus Core, Dathan, & Abiron, ut traditur *Numerorum cap. 16.* cum apparuit Dominus, loquutuſque ad Moyſem & Aaron, ait, *Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repente diſperdam, & poſtquam id factum eſt. diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum. & devoravit illos cum tabernaculis, & univerſa ſubſtantia ſua, & deſcenderunt vivi in infernum.* & ne aliqualiter morte inducias haberet ſupplicium antequam morerentur, in inferno vivi ſepulti.

Et ex illis verbis ſacræ Scripturæ, deſcenderunt vi-
4 vi in infernum, valde notandum & tremendum deſumit Doctor Neotericus ex ſancto Ignatio *epiſtola 3.* qui legit prædicta ſacræ Scripturæ verba ibi, *& depoſiti ſunt in inferno*, quaſi cùm depoſitum apud nos dicatur in ſepultura & humatione, quando non congruum, aut conveniens ſepulchrum eſt, & interim corpus deponitur uſquequò ad proprium ſepulchrum transferatur: ita etiam depoſitos fuiſſe in inferno traditur illos, qui in Gubernatorem Moyſen inſultarunt, velut non congrueret ſupplicium, ſed majus, ſi eſſe poſſet, illis irrogandum, & ibi deponerentur ad graviores pœnas transferendi, ut eruditè notavit Pater Didacus Niſſeno, *in Dominicis poſt Pentecoſten, Dominica 3. aſſumpt. n 4.* nulla enim vindicta etiam graviſſima, exacerbabitur factum illorum, qui irrogant injuriam Magiſtratibus, & illis debitam obedientiam fraudaverint: & cùm nullum majus crimen ſit, quàm pacem publicam turbare, & in Gubernatores, & Magiſtratus inſurgere; ita etiam ſupplicia augenda, & nunquam videntur excedere pro qualitate rei.

Nihilque magis denotat delictum, quàm ſupplicij
5 qualitas, idque irrogare adeò proprium Regum eſt, ut tempore mortis injunxerit Rex David, & mandavit filio de interfectione Ioabi, ut traditur *lib. 3. Regum cap. 2.* & verè majus exemplum eſt quod excedit Davidis factum, quod exhibuit Herquenbaldus, Comes Belgicus, ex progenitoribus Regis noſtri Hiſpani, qui ex fratre nepotem in Comitatu ſucceſſorem, quia de graviſſimo delicto non potuit punire ſuis ipſis manibus, pugione ſubcervicali occulto occidit, quando ad eum conſalutandum acceſſit, & cùm Epiſcopus qui præſens fuit cum ſancto Euchariſtiæ Sacramento, recuſaret illud Comiti ægroto miniſtrare, antequam culpam illa non confiteretur, ille nullum peccatum commiſiſſe edixit, ſed potiùs juſtitiam adminiſtraſſe, antea impeditus à ſuis vaſſallis, ſubtrahendo delinquentem, & facti non pœnitere, & Epiſcopus cum Chriſtiana hoſtia ad templum reverteretur, nondum enim ad templi valvas pervenerat, cùm à Comite ægro revocatus, rogatus fuit, ut tabernaculum, in quo hoſtiam ipſam ferebat, recluderet, ubi cum non inveniretur hoſtia æger in ore ſe eam habere oſtendit, ut tradunt Baptiſta Fulgoſius *lib. 1. cap. 6.* Theatrum vitæ humanæ *vol. 4. lib. 5. pag. 1345.* & depictum eſſe hoc miraculum in Aula Magni Conſilij Belgici urbis Bruxellæ, refert Stella Calvete *in lib. itineris Principis*, cum referat pervenisse ad eam urbem.

Sed & antiqui Hiſtorici etiam notarunt, nam, ut 6
tradit Valerius Maximus *lib. 8 cap. 5. n. 6.* cùm Publius Servil. conſularis Cenſorius Triumphalis, qui majorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adiecit, forum præteriens teſtes in reum dare vidiſſet, loco teſtis conſiſtit, ac inter ſummam Patronorum, pariter & accuſatorum adminiſtrationem ſic loquutus. Nota Valerij verba. *Hunc ergo judices qui cauſam dicit, cujus ſit, aut quam vitam egerit, quamque merito, vel injuria accuſetur ignoro: illud iamtum ſuo, cùm accurriſſet mihi Laurentina via iter facienti, admodum anguſto loco equo deſcendere noluiſſe, quod an aliquid ad Religionem veſtram pertineat, ipſi æſtimabitis, ego id ſupprimendum non putavi.* Iudices reum vix auditis cæteris teſtibus damnaverunt, valuit enim apud eos tum amplitudo viri, tum gravis neglectæ dignitatis ejus indignatio, eumque qui venerari Principes vitos neſciret, in quodlibet facinus procurſorum credideruntur.

Et aliis pluribus exemplis omiſſis, illud majus ex 7
glorioſis majoribus Regi, noſtris; nam cùm ex Proceribus Galeciæ quidam pauperem agricolam bonis ſuis injuſtè ſpoliaret, & Merinus (juſtitiæ miniſter eſt) voluiſſet querelæ ſatisfacere, & damnum ſarcire, nec vellet bonorum ſpoliator obedire, ſed potiùs audax contra Magiſtratum inſultavit, cùm ex potentia aggreſſoris non poſſet Juſtitiam adminiſtrare, Regi Ildephonſo ſexto denuntiavit, qui juſſit aggreſſori, ut bona pauperi agricolæ reſtitueret, quod cùm ſtatim non fieret, Rex ipſe ab urbe Toleti, ubi degebat, cum duobus ex ſuis Auſicis ſine alio comitatu occultus in Galeciam profectus, & nocte ad locum perveniens, ad ſe miniſtris juſtitiæ evocatis, ſtatim delinquentem captum die ſequenti coram foribus ejus domus furcâ ſuſpendi juſſit, & bona agricolæ reſtitui, ut refert Camalloa Garibaius *compendio hiſtoriæ Hiſpana, lib. 12. cap. 7.*

8 De Magno Iacobo Aragonum Rege, qui cognomine Debellator dictus, & cujus pietati & religioni fundatio duarum millium Eccleſiarum tribuitur, ut tradit Zurita *lib. 3. Annalium. cap. 101.* qui etiam ſcribit *dicto lib. 3. cap. 88.* cùm Beltrandus Capellas contra juſtitiam Aragonum audax in urbe Setabis Auguſtæ, vulgo *Xatiua*, illum occideret & fugeret ad ſtatum Vizcontis de Cardone adversùs iſtum, quia delinquentem, qui in miniſtrum ſuum inſultavit, auxiliatus eſt, bellum decrevit, & omnem ſuum ſtatum & propugnaculum Cardonæ occupavit, & Vicecomitem omnibus feudis & honoribus regiæ Coronæ privari juſſit, & quia Guillelmus Aſelinus filius Principis Roberti Domini urbis Tarraconenſis occidit Epiſcopum Hugonem Cerbellionum, quia ex munere defendebat immunitatem Eccleſiæ, Rex Aragonum Alphonſus ſecundus cùm capere non poſſet delinquentem, quia aufugit omnibus bonis & dignitatibus privavit, & ſummus Pontifex providit ne aliquis ex ſuo

gene

genere admittendus ad poſſeſſionem,vel ſucceſſionem eorum, ut refert Zurita *lib. 2. Annalium c. 31.*

Hæc calumniantium & contra Magiſtratus inſultantium ſupplicia, & alia majora, pro qualitate delicti irrogari debent eis, qui adversùs Magiſtratus, quia juſtitiam exercent,attentaverint, & falſas objecerint accuſationes,machinantes contra ejus honorem & vitam, quia verè judices & Conſiliarios quaſi deos venerabantur Hebræi,ut conſtat *Pſalmo* 81. ibi, *Ego dixi: Dij eſtis,* & quaſi ſacrati haberi debent Magiſtratus.*l.1.ff. de juſtitia & jure.* Quintil. *lib.2.cap.1.* Petrus Calefatus *de dignit.Equeſtr.num.96.* Maſtrillus *lib.5.de Magiſtratibus,cap.3.numer.2.* & quia Principes Reipublicæ dicuntur in jure,*leg. ſpadonem* 15.§ *ſi civitatis Principes ff.de excuſat. tutor.* & in jure Senatorum ipſe Rex connumeratur,& pars illius Conſiliarij cenſentur *leg.jus Senatorum, Cod. de dignitatibus, lib.* 12. 9

Vnde plures tenuerunt, ad crimen læſæ Majeſtatis ſecundæ ſpeciei pertinere, quod adversùs Magiſtratum fuerit attentatum, cùm nomine Regis juſtitiam adminiſtraret; hoc enim caſu publica magis perſona, quàm privata læditur,& pertinet vindicta ad Principem, cùm ſub ejus protectione & favore miniſtri munere ſuo fungantur,ita ex opinione Politicorum & Doctorum juris hic caſus ad crimen læſæ Majeſtatis pertinet. Ariſtoteles *lib.5.Ethicorum, capit.5.* Melcher. junior *3.p.quæſtionum politicarum capit. 95.* Nicolaus Bello *de ſtatu politic. lib.3.diſcurſu* 14. ubi de Conſiliariis, & eorum privilegia & honores recenſuit, & probatur *argumento c.felicis 5. de pœnis in 6.* ibi,*Sicut reus criminis læſæ Majeſtatis perpetuo ſit infamis, & diffidatus.* ubi loquitur de morte Cardinalis,& in terminis Conſiliariorum,additâ ratione,quia pars corporis Principis ſunt,traditur *in l.quiſquis 5.C.adleg.Iuliam Majeſtatis,c.ſi quis 22.6.q.1.* ubi, *Ipſe quidem utpote Majeſtatis reus,gladio feriatur, bonis ejus omnibus fiſco noſtro addictis.* probavit pluſquam octuaginta adductis Authoribus, quos refert Farinac. *de crimine læſæ Majeſtatis.q.112.n 64 & 136. cum pluribus ſeqq.* Sixtinus *de Regalibus, lib.2.cap. 20.num. 23.* Andreas de Iſernia, Bellerius, Fontanella, Bobadilla, Capitio & aliis;quos refert & ſequitur Maſtrillus *lib.5.cap.3.n.52. 53.54 55.* Vveſembecius *conſ 57.num.6.* Platea *in leg. nemo.C.de immunitatibus, lib.* 12. Capitio *deciſ.* 130. *n.11.* Bartholomæus Philippus *de conſilio & Conſiliarijs, privilegio* 8. Boſſius *tit. de crimine læſæ Majeſtatis, num.9.& 14.* Iulius Clarus *lib.4.ſententiarum*, §.*læſæ Majeſtatis crimen*, cujus verba nota, ibi *Semper tamen intelligo de Conſiliarijs reſidentibus apud perſonam Principis,& ſedentibus in ejus ſupremo Conſiſtorio, & non aliter.* 10

Idque ſine dubio amitti poteſt, quando adversùs Magiſtratum damnum machinatus fuerit litigator,vel delinquens,eo quòd juſtitiam adminiſtravit, ſententiam ferens in cauſa civili,vel criminali, nam cùm judicare ſit nomine ipſius Principis, qui ſe oppoſuerit exercitio juſtitiæ,& audacter impedire vellet, vindictam intendens contra illum,qui eam adminiſtraverit, tunc attentans inſurgere videtur contra publicam poteſtatem, & ipſum Principem, & ponderanda ſunt verba *legis primæ, tit.16.part.2.* agens de regiis Magiſtratibus, ibi, *Eporende ninguno debe ſer atrebido à deſonrrarlos de dicho nin de fecho ca el que lo ficieſſe errraria muy gravamente porque el tuerto e la desbonorra que les fueſſe fecha non tañe à ellos tan ſolamente mas al Rey en cuyo ſervicio e guarda eſtan é merecen por ende muy gran pena.* 11

Et hoc crimen & audacia majori animaduerſione plecti oportet, quanto magis ſolent hoc tempore in judices litigatores inſultare, juxta *l. aut facta, §. ſolent,ff.de pœnis*, & quantum ideo magis neceſſarium eſt, vacuum & liberum ab omni metu reddere munus judicandi. 12

Sed ex gravioribus juris DD. qui occidit,lædit,vel injuriat Senatorem, etiam ut perſonam privatam,non ut publicam, ſi inter Senatorem & eum fuiſſent rixæ & inimicitiæ,quibus cauſam etiam remotam dare potuit, quia Senator juſtitiam adminiſtravit, aut Regi ſuo conſilium dedit, exiſtimat eſſe crimen læſæ Majeſtatis, ut ex Andrea de Iſernia & aliis probavit Gregorius Lopez *in d. l. 1. gloſſ. 1. tit. 16 p. 2.* 13

Cui addendum eſt, quòd nullus ex ſupradictis adduxit ex Dionyſio Halycarnaſſæo *lib.* 10. refertur *in Thatro vitæ humanæ, vol. 18. lib. 5. pag.3426.* Quincium filium Lucij Quinti Cincinnati læſæ Majeſtatis crimine accuſatum, quia Virginio Tribuno Plebis vim facere intendit, quominus legem Terentinam ferret, & notabile eſt quod tradit Petrus Ærodius *lib.7.tit.2.rerum judicatarum,cap.35.* ubi in terminis tradit Magiſtratum eſſe ſui Principis, vel Reipublicæ partem, & qui Magiſtratui attentaverit, Principi attentare videtur. Et cùm de Cajo Flaminio, qui in filium Tribunum Plebis invexit,tradit his verbis: *Accuſatus eſt Majeſtatis quod tribunum violaſſet; dicebat pater non minuiſſe Majeſtatem, ſed ea in filium poteſtate uſum, quam haberet: referebatur patriam poteſtatem, privatam quandam poteſtatem eſſe, qua quis tribunitiam, hoc eſt populi poteſtatem infirmat, eum minuere Majeſtatem,minuere nihil aliud eſſe, quam de dignitate, aut amplitudine, aut poteſtate populi, aut eorum quibus populus poteſtatem dedit,aliquid derogare.* Quod enim in parente circa filium Tribunum crimine læſæ Majeſtatis punitur, quanto magis in quocunque extraneo puniendum eſt. 14

Omnis enim hujus delicti malitia & acerbitas,qua vindicandum convenit cuicumque caſui, quo judex calumnietur,eo quòd juſtitiam adminiſtraverit,attentis & penſatis circunſtantiis, quæ propter injurias factas Magiſtratibus, expendit *d l. 1.tit. 16.part. 2.* eis verbis, *é por que las perſonas de los officiales del Rey nin los que erraſen contra ellos,non podrian ſer ſiempre de una natura nin eſtarian en un eſtado por ende no les pode mas poner cierta pena mas los que lo ficieſſen de palabra o de fecho deben aver pena ſegun el Rey en ſu Corte fallare por razon e per derecho catando primero eſtas ſeis coſſas: la primera que home es el facedor de el hyerro:la ſegunda qual es el official:la tercera que hyerro o que tuerto,es el que fizo:la quarta ſobre que o en qual manera fue echo: la quinta le lugar do lo fizo:la ſexta el tiempo en que fue fecha.* 15

His enim qualitatibus demonſtratur,quomodo puniendi ſunt qui Magiſtratibus injuriam irrogarunt, & quæ notanda ſint ad delicti vindictam;nam ſi qui fecit delictum,eſt ſubditus, qui adversùs judicem inſultat,quia juſtitiam adminiſtravit, maximè quando injuria afficitur Senator,qui ſub nomine Principis juſtitiam gerit,& ea ratione periculum in vita,vel honore patitur,cùm ſemper in jure æquiparentur,imò potiùs vitæ ſemper honor præcellit. *l.juſta 9.ff.de manumiſſ. vindictâ*,æquè ad hujus rationem ſupplicium reſpondere oportet. 16

Hujus enim criminis gravitas ad publicam cauſam pertinet, nam judicem proſequi, eo quòd juſtitiam adminiſtraverit,maximè lædit, & conturbat publicum ſtatum,ut inde majori animadverſione crimen perſequendum.Et quamvis pœna talionis, quæ legibus duodecim Tabularum inducta,*l. ſi cui,ff. de accuſat. l.ult. C. eodem, l. 3. C. qui accuſare non poſſunt.§. pœna,Inſtit. de injurijs.* Bart. *ad l. penultimam*, §. *ad* 17

crimen ff. de publicis judiciis, Balduin. *ad ll. duodecim Tabularum*, *cap.*61. Rævard. *ad eaſdem leges*, *cap.*25. Covarr.2. *variar. cap.*9. Morla *in empor. juris*, *tit. de juriſdict. in princ. num.*46. quæ pœna jam in deſuetudinem abiit.

18 Sed tamen in caſu falſitatis legibus noſtris jubetur, teſtem, qui falsè juravit contra quemcumque privatum, pœnâ talionis eſſe puniendum. *l. ultima Tauri*, ubi id decernitur obſervari in omnibus cauſis criminalibus: quantò magis locum habebit in eo, qui falsò detulit Magiſtratui, illum deſtruere tentans, quia juſtitiam adminiſtravit, ex quo magis augetur gravitas delicti falſitatis, quando per ſe illud graviſſime plectendum; nam, ut notavit Farinac. *in principio*, *de falſitate*, omnia delicta tendunt, ut aliquid minuant, vel auferant, ex eis quæ æſtimabilia homines judicant, homicidium tollit vitam, adulterium & ſimilia deſtruunt honorem, furtum rapit divitias: at verò falſitas eſt velut clavis & janua totius improbitatis; nam eâ, vita, honor & divitiæ in diſcrimen adducuntur, & quando id provenit ex ipſa qualitate delicti, quanto magis attendi oportet, ex rationibus prædictis, quando in Gubernatorem & Magiſtratum falſitas inſultat, quia tunc non ſolùm privata injuria, ſed publica, & juſtitiæ adminiſtrationis tutela exigit vindictam exacerbari.

19 Nullus enim Magiſtratus. vel Gubernator, etiamſi majori dignitate decoretur, ſecutus incedet, quin vitam, honorem & bona in periculum adducat, ſi in hoc caſu grave & corporale ſupplicium non irrogetur: aut quid non timebit judex ordinarius, ſi Senator falſis delationibus in diſcrimen adducitur, & delator graviter non punitur; hujus rei exacerbatio erit velut vadimonium integritatis & conſcientiæ Magiſtratuum, aliàs enim adminiſtratio juſtitiæ facilè eludenda, & ultra illud, quo docemur ex ſacra Scriptura de gravibus ſuppliciis adversùs calumnioſum Aman, & accuſatores Danielis & Suſannæ, quibus omnibus irrogata pœna mortis. *Eſther. c.*7. *&* 8. *Danielis cap.*7. 13. *&* 14. Alia etiam ſunt ex hiſtoriis exempla notanda, ut refert Plutarch. *in Phocione* Herodotus *lib.*8. Diodorus *l.*12. Nicephorus *lib.*7. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, Eutropius *lib.*10. Sabellicus *lib.* 1. *cap.* 5. Apianus *lib.*2. *de bello civili*. Petrus Ærodius *tit. de calumniatoribus*, ubi graviſſimas pœnas illis infligendas teſtatur Alex. ab Alexandro *lib.*4 *dierum genialium*, *cap.*22. in quibus omnibus calumniantium, fuit pœna corporalis, & infamiæ.

Et tempore improborum Principum, etiamſi omni
20 genere vitiorum juſtitia polluereturr, adhuc tamen ſeverè animadverſum eſt in calumniatores contra Magiſtratus, nam Tiberius Imperator tam doloſus & infidus Princeps, de quo tradit Cornel. Tacitus *lib.* 3. *Annalium* §.10. *nunquam ſuo tempore defuiſſe calumnioſas accuſationes per eum inſtigatas contra nobiliores cives Romanos*; adhuc tamen, ut ipſe Tacitus *lib.*6. *Annalium.* §.4. quia Conſidius Ecus, & Cæcilius Curſor, Equites Romani, & alij varia capitula oppoſuerunt, & propoſuerunt adversùm Magium Cæcilianum Prætorem, eo à calumnioſa delatione abſoluto, falſos delatores condemnavit, alios pœna exilij, & alteros pœna mortis. Et idem etiam, ut refert idem Cornelius Tacitus *lib.*6. *Annalium.* §.15. ad inſulam damnavit, aquæ & ignis interdictione, Servilium & Cornelium falſos delatores, & Budium Rufum, qui Ædilis munere functus, quia malè accuſaverat Lentulum Getulicum, ſub cujus imperio Dux erat legionis, iſque abſque eo quòd pars peteret in exilium damnatus.

21 Et quamvis Nero adeò vitiis & improbitatibus mancipatus, tamen Iunium Lupum Senatorem, quia Vitellium accuſavit, non probata accuſatione relegavit interdictione aquæ & ignis, ut ſcribit Tacitus *lib.* 12. *Annalium.* §.13. & Agrippina mater Neronis, de accuſationibus, quas objecerunt Fitulius, & Calviſius non petit à filio innocentiam ſuam declarari, ſed ſupplicium accuſatorum, quod conſequutus fuit, Tacitus *lib.*13. *Annalium.* §.8. & ideo idem §.9. denotat in accuſatione, quam inſtituit Petrus contra Pallantem & Burrhum, qui erat Præfectus militum Prætorianorum, iſtéque etiamſi reus, aſſedit in tribunali inter judices, & ſuffragium dedit, & accuſator in exilium perpetuum damnatus fuit.

Adeò enim expedit Reipublicæ coërceri calumnias 22
contra Magiſtratus & ſuperiores, ut ſtatim quo eorum innocentia cognoſcatur, etiamſi non petierit accuſatus, adhuc oporteat accuſator damnari, ut factum eſt cum Baſſo delatore: nam cùm audacter crimina opponeret Pontifici Sixto Tertio, Imperator Valentinianus fecit congregari Concilium Pontificis authoritate, ut mentio fit in jure Canonico *cap. mandaſtis* 10. 2. *quæſt.*2. & poſtquam Pontifex ſe à criminibus purgaret in Concilio, illud detecta calumnia excommunicavit Baſſum, ſeparans eum à gremio Eccleſiæ, prohibens ſanctæ Euchariſtiæ communionem, niſi in articulo mortis, & adhuc velut non congruè punitum, quoad temporalia falſum accuſatorem judicantes, Imperator Valentinianus & ejus mater Placidia, eum in inſulam perpetuò deportarunt, omnibus ejus bonis confiſcatis, quæ applicarunt Eccleſiæ, ut refert Illeſcas 1. *p. hiſtoriæ Pontificum* 2. *c.*13.

Expedit valde ad cultum Dei, ſtatum Principum, 23
& Regni utilitatem, gravioribus pœnis proſequi calumniantem Magiſtratus, ideo juſtum videre poteſt quod aliqui Epiſcopi miraculis & ſanctitate celebres, in calumniam adducti, & ea detecta Epiſcopatibus renunciarunt, quia licèt accuſatores punirentur, gravioribus tamen pœnis non damnati, etiamſi tam propria illis eſſet miſericordia & injuriæ oblivio. Singulare eſt quod de Patriarcha Conſtantinopolitano Athanaſio refertur, nam cùm maximis virtutibus polleret in Monaſterio Genolofenſi educatus, & ex quo ad Patriarchales ſedes evectus, quia ejus æmuli pictura libellum apponerent, & falsò accuſarent, etiamſi Imperator carcere perpetuo accuſatores damnavit, adhuc quia illos pœnis gravioribus non condemnavit, Patriarchatui renunciavit & ad ſuum rediit Monaſterium, ut tradit Gregoras *lib.* 7. refert Pineda *lib. Monarchiæ Eccleſiaſticæ*, *c.*15 §.1.

Et *in allegatione præcedenti* retulimus ex Maria- 24
na *lib.*7. *de rebus Hiſpaniæ*, *cap.*16. miraculum quod Deus operatus, ut Ataulfi Epiſcopi Compoſtellani innocentiam exh beret & à delatione calumnioſa liberaret, & ut tradit idem Mariana *dict. lib.*16. *&* 18. etiamſi ſanctitate præditus, Ataulfus accuſatores excommunicavit, & Epiſcopatui renuntiando ad Aſtures in ſolitudine receſſit, ubi ſanctiſſimam vitam egit; & quamvis tunc non punirentur pœna temporali accuſatores, tamen poſt mortem Ataulfi ipſorum accuſatorum & Regis Ordonij, cujus tempore id factum, poſtea regnante Ildephonſo Magno ſucceſſor Ataulfi in Epiſcopatu, Siſenandus perſuaſit, & propoſuit Regi, ut deſcendentes accuſatorum, ut mancipia traderentur templo Divi Iacobi, ut in eo perpetuò inſervirent, & ita factum eſt, quod fuit notabile ſupplicij exemplum deſcendentes punire pro peccatis majorum, niſi gravitas criminis, & quantum interſit exacerbare vindictam contra calumniatores ſuperiorum, ut juſtum & conveniens non perſuaderet, quemadmodum fit in crimine læſæ Majeſtatis, *leg. quiſquis*, *C. ad l. Iul. Majeſtat.* ubi omnes communiter notarunt:

runt ex Saliceto, Turrecremata, Præpoſito, Alexandrino, Afflicto, Gigante & aliis, Farinac. *in prax. q.* 116. *n.*75.76. cujus imaginem eſſe contra ſuperiores inſurgere jam probavimus ſuprà *n.*10. *& ſeq.*

15 Ultra quod in jure conſideratus adversùs falſos accuſatores pœnæ calumniæ, de quibus *in l. ſi crimen. ff. de accuſat. l. fin. ff. de furtis, l. fin. C. de calumniatoribus,* ex Cicerone probavit Annæus Robert. *lib.*1. *rerum judicatarum, c.*14. ex Cicer. Agellio, Macrob. Alcanio, Varrone, & aliis pluribus Roſinus *lib.*9. *antiquitatum, c.*16. *&* 25. & *ibi* latè Thom. Dempſter. Petr. Ærodius *lib.*9. *rer. judic. c.*5. & notanda ſunt valde verba textus *in l.*1. *C. de curioſis & ſtationariis, lib.*12. ibi, *Ne citra periculum ſui eos calumnias nexuiſſe conſtiterit.* Ex quo etiamſi in viſitationibus, ne aliqualiter ſecretum illarum patefiat, ſolent falſi calumniatores non puniri; tamen id melioris notæ interpretes judicarunt valde alienum à jure & pernicioſum, & quando ex ipſis actis apparuerit calumnioſos fuiſſe delatores in ſyndicatibus, & viſitationibus ſecretis, plectendos tenuerunt Puteus, Rundinellus, Boſſius, Gregorius Lopezius, Amadæus, Bobadilla, & alij, quos refert Gabriel Betar. *in ſpeculo viſitationis, cap.*28. *num.*4.7.10. *&* 18. Aretinus *de maleficiis, verb. Inquiſitio.* Angelus *in l. ſi vacantia. C. de bonis vacantibus, lib.*10. Bertachinus *verb. Inquiſitio, verſ.*44.

16 Nam ſi ad diſciplinam Juris attendamus, potiùs graviori pœna puniendi qui occaſione viſitationis, quaſi in occulto ejus tegmine auſi fuerint calumnias in Magiſtratum opponere, quando tam graviter in jure plectuntur calumniatores, & acrius eo ſolo puniendi, quòd contra Magiſtratum libellum dediſſent ſi illum non probarent, argum. *l. athletas. calumniator. ff. de his qui notantur infamia. l.*1. *§. calumniari. ff. ad Turpillianum.* Rimin. junior *vol.* 3. *conſil.* 303. *n.*10. Petrus Caball. alios allegans, *caſu* 205. *n.*3. Iul. Clarus *in pract. crimin. §. fin. q.* 62. ubi Bajardus *n.* 19. *&* 31. Farinac. *in praxi crimin. q.*16. Bobadilla *lib.* 3. *politica, c.*2. *num.*101.

17 In hoc autem crimine attendi oportet nullam aliam congruè poſſe procedere animadverſionem, niſi pœna ſanguinis, quia ſi aliquis vulneraret, vel occideret judicem, eo quòd juſtitiam adminiſtraret, nullus dubitaret eum pœna corporali & graviſſima, vel capitis plectendum. Et multo atrocior exiſtimatur injuria quæ calumnioſè honorem & famam detrahit, nam, ut inquit Divus Athanaſius *Apologia ad Conſtantium, qui lapide feritur, quærit medicinam: ictus autem calumniæ gravius, quàm lapides feriunt; eſt enim calumnia clava, & gladius, & jaculum incurabile, ut dixit Salomon.* Unde calumniæ adversùs Magiſtratum pœna non debet pecunia redimi, nam tunc conveniunt verba Senecæ *epiſtol.*87. ibi, *Lucrum iſtud non eſt oppoſitum crimini, ſed immixtum, quod dum conſequi volumus in multa mala incidimus, quia non tam ſupplicium, quàm abolitio eſt:* & ideo rectè Theodoricus apud Caſſiodorum *lib.*12. *var. epiſtola* 6. reſcribens univerſis Præfectis, eis verbis. *Quis enim de ſua præſumptione gratuletur quando famam perditurus es, qui interdicta tentaverit.* Et iterum paulo inferius nobis aptiſſimè additur, *etiam quod noſtris temporibus ſcelerata pecunia non valebunt, nec culpam ſuam redemit qui reum ſe eſſe cognoſcit, iniquis fraudibus non patebit occaſio, perſequimur, non vendimus excedentes.* Et poſtea judices monet, his verbis. *Vos tamen, quos ad publicas adminiſtrationes pervenire noſtra fecit electio, de actionum honeſtate confidite, quia vos nulla venalitas excludit, ſi probitas continuerit actionis, publicis utilitatibus ſervire fixi, quoniam vos nulla privata damna concutient.*

Ut ergo nulla ex privatis damna timeat judex ad ſecuritatem & publicæ poteſtatis tutelam, oportet contra calumnioſos animadvertere, & huic crimini convenit quod traditur, ſacrilegium eſſe authoritatem Magiſtratuum lædere, vel eis non obedire. *l.*1. *C. ut dignitatum ordo ſervetur.* Caſſiodorus *lib.*9. *variar. capit.*14. ibi, *Vt ſacrilegij reus habeatur quiſquis belluinis motibus excitatus munimen tentaverit irrumpere juſſionum.*

Et valdè notandum exemplum Principibus propi- 28
no, nam cùm ad bellum Granatenſe ut labe & Maurica ſpurcitie Hiſpania liberaretur, Comitia generalia Caſtellæ duodecim millies quadrantum, id eſt, *doze quentos de maravedis*, concederent, ut tradit Zamalloa *lib.*18. *compendij hiſtoriæ Hiſpaniæ, cap.* 27. Rexque Ferdinandus cum caſtris circa Granatam in ejus planitie, quæ dicitur *Vega*, degeret, Regina verò catholica illius uxor maneret in urbe Metinæ, quæ dicitur *del Campo*, ut milites & bellicos apparatus colligeret, & ſuppeditaret, inventum eſt Alvarum, Iañez de Lugo crimen commiſiſſe, & homicidium Tabellionis, & quamvis pro vita ſua obtuliſſet homicida quadraginta millia aureorum, quod longè excedebat totius Regni ſervitium, adhuc inſtantibus pluribus Religioſis & Conſiliariis, qui Reginæ aſſiſtebant, ut abolitionem criminis faceret, & pecuniam admitteret in tam ſalubri, & juſto bello expendendam, idque in foro conſcientiæ fundabant Theologi, ut inde tributa ad bellum excuſaret; ſed tamen noluit Regina juſtitiæ vindex indulgentiæ annuere, ſed capite puniendum damnavit, & ſententia executioni tradita, ut appareat in Granatenſis & aliorum Regnorum debellatione & acquiſitione potius valere juſtitiæ obſervantiam, quàm exercitus & opes, & hujus rei mentionem facit, quantitatem oblatam pro abolitione fuiſſe octuaginta millia ducatorum, refert Bermudez *in hiſtor. Granatæ* 3. *part. cap.*34. & ex hoc caſu deſumit originem Adagij Caſtellæ, *averiguelo vargas*, quia Prætor Curiæ, id eſt, Alcalde de Corte, qui nominatus *Licenciado vargas*; crimen etſi occultum, probavit, & illi Regina commiſit.

Et infrà *allegat.*103. *n.*6. expendimus, ſupplicium 29
quod irrogatum fuit delatori Fabritij, qui de quatuor equis dilaceratus eſt, ex Paulo Iovio *lib.* 26. *hiſtoriarum*, & pœnam carceris perpetui & privationis officij irrogatum magno Cancellario Mediolanenſi, quia falſam delationem fecit de Ferdinando Gonçaga, ut tradit Paulus Fuſcus *ſingularium Iuris verbo ſubſcribens chartam albam.*

Rurſus id maximè attendi oportet circa Senato- 30
res, nam quamvis ex doctrina Sanctorum, & D. Baſilio, *ad calumnias tacendum non eſt, ut non contradicendo nos ulciſcamur, ſed ne mendacio in offenſam progreſſum permittamus, aut eos, qui ſeducti ſunt, damno inhærere ſinamus.* Nam quamvis Magiſtratus poſſit ſuas injurias remittere, non tamen publicas debet abolere, nam, ut tradit Petrus Ærodius *lib.*3. *rerum judicatarum, cap* 4. diminuit authoritatem officij Magiſtratus, qui eas impunitas relinquit; adhuc enim Senatoris muneris non eſt, querelas proponere, & adversùs accuſatores judicia perſequi, & ideo Princeps ex ſuo motu & officio debet in calumniatores animadvertere, nam poſſet tribui potentiæ Magiſtratus, ſi ex querela, quam ille intenderet, reus damnaretur, quia, ut traditur *in l. ad invidiam, C. de his quæ vi*, videtur conceſſionem, vel metum inducere, dignitas ſenatoria & potiùs Princeps, ex cujus juſtitiæ adminiſtratione falſa fit accuſatio, injuriari videtur, quàm ipſe Magiſtratus, cujus magis laus, quàm injuria eſt, ab improbis odio haberi, & calumniari. P. Ærod. *lib.*2. *rer. jud. c.*17. *&* 18.

Et

32 Et ultra quàm quod pertinet ad Regis authoritatem, ejusque regimen, etiam ad illius virtutes & probitatis opinionem referendum, nam probum, vel improbum Regem insinuat similis licentia calumniandi, vel coërcitio, & semper prohibendum adversùs Magistratus, & Gubernatores, subditos debacchari, & impunitos relinquere, ut ultra plura noto locum Sophoniæ Prophetæ *cap.* 1. nam cùm Deus minaretur supplicium populo, propter ejus scelera & peccata; traditur id factum *in diebus Iosiæ filij Amon Regis Iudæ*, & cùm inquirat D. Hieron. *in Prophetas cap.* 21. quare mentio facta fuit Regis ad pœnam non necessaria, respondet eis verbis. *Quia populus poterat si excusare in Regibus malis, & dicere: Nos volumus servire Deo, sed prohibemur à Regibus, datur Rex justus, quo celante cœlum Domini, & populo nihilominus in idolorum cultu perseverante, justa iræ causa profertur à Domino, & prophetatur de eversione Hierusalem, captivitate Iudæa, & victoria Nabuchodonosor.*

33 Attendant ergo Principes, nam bonum, aut pravum nomen justitiæ administrationi connectitur, si vindicaverint calumnias in Magistratus, securè regnare poterunt, aliàs postquam ministros prostaverint, in ipsum Principem subditi insultabunt.

ALLEGATIO CIII.

Princeps Magistratibus fidat, & defectus illorum occultet.

1 *Diffidentia in aliquibus prudentis est.*
2 *Princeps tamen de suis ministris debet confidere.*
Conjugum diffidentia vitanda.
l.1. & 2.C. ne fidejussor. dot. dentur.
3 *Frederici Siciliæ Regis magnum confidentiæ exemplum.*
Alexander Magnus maximè confidit de suo Medico.
4 *Caroli Quinti singulare exemplum moderationis, & confidentiæ cum Ferdinando Gonzaga.*
5 *Constantini Imperatoris nomen fœdatum, quia Divum Athanasium calumniantibus credidit.*
6 *Fabricius Maramaldus à calumnia liberatus.*
7 *Ataulphum Episcopum Compostellanum à calumniis miraculo Deus liberat.*
Episcopi & Ecclesiastici tenentur à Rege vocati ad curiam venire.
l.13.tit.3.lib.4.Recopil.
8 *Defectus Ministrorum occultandi.*
Moysis sepulchrum Deus occultavit, ut ex illo detegeretur ejus diffidentia cùm dubitavit aquam educere è petra, ex quo non intravit in terram promissam.
Deuteronomij cap.1.
9 *Christus Dominus noster solos discipulos in naviculam injecit, ne detegeretur alijs eorum timor.*
D.Matthæi c.8.
10 *Deus Prophetis in publico orantibus statim petitum concedebat, quamvis in secreto retardaret.*
lib.13. Regum cap.17. & 18.
lib.4. Regum cap.1.
lib.4. Regum c.2. & 4.
Danielis cap.2.4. & 10.
Hieremiæ cap.13.
11 *Caroli Audacis Burgundiæ Ducis militaris disciplina, & honor militum.*
Ecclesiastici cap.10.
Samuel honoravit Saül etiamsi Regno privandus Rex erat.
lib.1. Regum cap.15.
12 *Archangeli Michaëlis & Dæmonis controversia de sepulchro Moysis.*
Epistola Canonica sancti Iudæ explicatur.
13 *Carolus V. Imperator maximè curavit ut ejus ministri honorentur.*
Ioannis secundi Regis Lusitani factum, ut ministri defectus occultaret.
14 *Philippi secundi Hispani Regis tempore in magna reverentia & honore habiti justitiæ ministri.*

Principem an oporteat fidere Magistratibus, & eorum defectus occultare, ne aliter à subditis illi contemnantur.

NIHIL magis optimi regiminis rationi convenit, quàm ut Princeps maximam de suis ministris confidentiam exhibeat, ut inde à subditis amor & veneratio concilietur, nihil enim magis dedecet Principem, quàm diffidentia, & nulla re magis ministri notantur; quàm si viderent Principem de eis non fidere; tunc enim à Principe non honorari omnes notabunt, nam quamvis, ut Euripides tradit *in Hecuba.* 1

——*Prudenti diffidentia*
Nihil est melius, vel utilius mortalibus. Et sapiens debet adhibere cautionem ne temerè alicui fidem adhibeat, ut pluribus probavit Fr. Ignatius Galvan *discursuum variorum lib.2.c.9.discursu* 3.

Tamen in principe circa suos ministros non procedit, quia si in jure ideo prohibetur ne à marito dotis, quam recipit, fidejussor petatur, ne inter conjuges diffidentia & perfidia generetur. *l.1. & 2. C. ne fidejuss. dot. dentur.* etiamsi Princeps, qui velut sponsus Reipublicæ, ut ex Gaspare Cantareno notavit Bobad. *lib. 5. Politicæ, cap 5. num.4.* cui adde Pinedam *lib.25. Monarchiæ Eccles. cap.7. §.3. & cap.9. §.3.* & inter Principem & subditos quoddam velut conjugium, maximè cum ejus ministris, oportet eis confidere, nec ullam causam perfidiæ generari, ut ego notavi 1.*part.decis.Granatens.disp.7. num.9.* & nihil magis æmulationem alit, quàm diffidentia, ita notarunt D. Covarr. Ludovic. Romanus, Riminaldus, Gailius, Trantacinq. Corrasius, Antonius Faber, Cujacius; Heringius, Fontanella, Barbosa, Antonius Gomez, & Ioan. Gutierr. & alij, quos refert D. Castillo *lib.5. controvers. Iuris 2.p.c.* 168. §. *unic.n.7.* 2

Cujus rei singulare exemplum exhibuit Federicus Rex Siciliæ, ut tradit Zurita *lib.5. Annal. cap.41.* nam in bello cum Duce Calabriæ, cùm iste obsessam haberet urbem Cataniæ, & adventu Federici obsidione liberata, eamque munire Rex destinaret, Blasius Alagonius ipsum admonuit Virgilium Scordiam, cui urbis defensio commissa, habere cum Duce secretam colligationem ut traderet urbem; sed Rex noluit credere, nec aliquid præsidij urbi adjungere, ne aliqualiter notaretur 3

taserur opinio Virgilij, asserens potius fineret urbem ab inimico occupari, quàm aliquo modo ejus decorem macularet, tunc noluit Blasius in defensione urbis manere, sed relinquit Hugonem de Ampurias, Comitem de Esquilache, ut juvaret Virgilium, nihil de ejus factione rebellans, qui inde maturavit proditionem, & conventione facta cum Neapolione Caputo urbem Duci Calabriæ proditoriè tradidit, ex magnanima Regis Federici confidentia. Dignus ex eo, ut fidum ministrum suum inveniret, aut etiamsi improbus fuit, dignus ut fidum faceret, juxta quod de Alexandro Magno notavit Seneca. *l. 2. de ira*, §. 23. nam cùm Alexander accepisset epistolam à matre (quamvis alij fuisse Parmenionis existimaverint) ut ex Arriano, Plutarcho, Justino refert Justus Lipsius ad Senecam *lib. 2. de ira, nota* 158. his elegantissimis verbis tradit Seneca. *Quanto animosius Alexander, qui cùm legisset epistolam matris, quâ admonebatur, ut à veneno Philipi Medici caveret, acceptam potionem non deterritus bibit, plus sibi de amico suo credidit, dignus fuit qui innocentem haberet, dignus qui faceret.*

4 Singulare etiam hujus rei documentum exhibuit Imperator Carolus Quintus, ut tradit Paulus Fuscus *singularium juris, verbo, subscribens chartam albam.* nam cùm Gubernatorem Mediolanensis Status eligeret Ferdinandum Gonzagam, Ducem insignem, & maximi nominis ejus temporis, cùm Imperator juberet Ferdinandum, ut ad expeditionem Pedemontanam cum Imperiali exercitu proficisceretur, Magnus Cancellarius petiit à Gubernatore, ut ad ea quæ in regimine se offerrent, quatuor chartas albas subscriberet, ne fortè si aliquid instaret, damnum sentiret dilationis si ad eum nuntius remittendus. Annuit huic rei Ferdinandus, & Cancellarius ejus inimicus, in una charta subscripta epistolam fabricavit ad Federicum Gonzagam Ducem Mantuæ, fratrem Ferdinandi, cui subscribere videbatur velle tyrannide occupare Statum Mediolanensem, cujus Gubernator erat, & Ducis titulum usurpare, ad quod auxilium à fratre petebat; & eam epistolam Cancellarius remisit Imperatori, qui de hac re in Hispania solicitus Ferdinandum à se evocavit, qui cùm in Hispaniam veniret, multis diebus ab Imperatore honore, & æstimatione prosecutus, nihil revelavit usquequo Imperator epistolam ipsam Ferdinando secretè ostendit, illéque subscriptionem suam dixit, sed certò affirmare nunquam jussisse epistolam scribi, & cùm Imperator eam traderet, & Ferdinandus ostenderet Iuliano Guselino, qui à secretis negotiis ejus erat, recordavit quatuor chartas albas subscriptas, quas Magno Cancellario relinquit, & cùm fieret inquisitio quibus negotiis deservierant, inventum est solùm tres tempore suæ absentiæ fuisse scriptas, quæ adductæ ad Imperatorem, & cum aliis quæ proditionem continebant comparatæ, inventum est quartam fuisse earum, quas Cancellario reliquit, & deinde calumnia & falsitas detecta, & Cancellarius officio privatus carceri perpetuo in propugnaculo Mediolani damnatus.

5 Qua in re piè, prudenter, & moderatè se gessit Carolus Imperator, nolens de ministro diffidere, aut adversùs eum causam dilecti facere, sed confidens de ejus fidelitate, veritatem agnovit, ac temperantiæ & misericordiæ laudem adquisivit. Aliter quàm Constantinus Imperator, qui cùm Divo Athanasio non fideret, sed adversùs eum falsis calumniis & delationibus crederet, nomen suum graviter fœdavit; & quamvis sine peccato deceptus, faceret tamen, ex eo Imperium suum punitum fuit, ut tradunt Baronius *anno Christi* 336. & *ibi* Spondanus *n.* 4.

6 Sed & tempore ejusdem Caroli V. Imperatoris notandum casum refert Paulus Iovius *lib. 26. historiar.* nam cùm Neapolis obsideretur à Gallis, & eorum celebri Duce Lautrequio miles simulans exploratorem Gallorum, se obtulit capiendum ab Hispanis, qui erant in custodia urbis, & ejus Gubernatori præsentatus, promisit aperire proditionem, ex quo non solùm liber dimitteretur, sed magno præmio, & revelavit Fabricium Maramaldum, Ducem magni nominis, & æstimationis, & cui commissa erat custodia unius portæ civitatis, velle illam tradere Gallis, Febricius fuit carceri detentus, & cùm totus populus maximè de illo fideret, adierunt Gubernatorem, qui aliàs sua natura suspectus erat, & præceps in iracundiam, & proposuerunt, nihil debere credere adversùs fidelitatem Fabricij, de quo tam magna experimenta habebant, & potius ei fidem adhibendam, quàm homini ignoto, quem rogarunt torturæ subiiciendum, & Gubernator de ministro confidens, annuit petitioni, & confessus fuit accusator falsum esse quod de Fabricio dixerat, & ab ejus inimicis corruptum illum denunciasse, ex quo Fabricius liberatus, & accusator talionis pœna morte damnatus, à quatuor equis dilaceratus fuit.

Sed & historiæ Hispaniæ inter alia plura notandum 7
exemplum, & non omittendum proponunt, ut refert Mariana *lib. 7. cap. 16.* nam tempore Regis Ordonij primi, quod alij tribuunt Regi Bermundo, cùm sanctum Episcopum Ecclesiæ Compostellæ Ataulfum quatuor servi Ecclesiæ de gravi crimine accusarent, Rex ad Curiam evocavit, cùm potiùs confidere oporteret de sanctitate Episcopi, quæ longâ experientiâ, virtutibus & miraculis probata, quàm calumniæ credere, ad Curiam pervenit Ataulfus, regiis mandatis obediens, quibus etiam in nostra Hispania Ecclesiastici & Prælati ad Curiam venire debent. *leg. 13. tit. 3. lib. 4. Recop.* pluribus D. Salgado *de Reg. protect. 1. part. cap. 2. num* 272. & antea quàm ad Palatium accederet Regem alloquendum, sacræ Missæ sacrificium celebravit, & vestibus Pontificalibus Regem adivit, & prius quàm ad illum accederet, æmuli Episcopi objecerunt taurum stimulis & canibus agitatum, ut occideret Episcopum, qui sua innocentia confidens facto signo Crucis ad taurum accedens, & ille ferocitate seposita summisso capite ad Ataulfum perveniens cornua in manibus reliquit, quo Rex & Nobiles innocentiam, vel simul calumniam detegentes, veniam ab Ataulfo petierunt, qui libens dedit, obtestans solùm voluisse suam dignitatem recuperare. Sed etiam constat censuram contra falsos accusatores promulgasse, & Ataulphus ab eo periculo liber Episcopatui renunciavit, & in Asturiam secessit, ubi sanctè & quietè pluribus vixit annis, motus, quia falsi accusatores non puniti, quia in vita Ordonij, nec Ataulphi, eorum non legimus supplicium usque ad tempus Regis Alphonsi Magni: cùm esset Episcopus Sisonandus successor Ataulphi, Rex jussit successores accusatorum, ut servos, tradi Templo D. Iacobi, ut refert Mariana *d. lib. 7. cap. 16. & 18.*

Huc etiam pertinet quod animadvertimus debere 8
Principem occultare defectus ministrorum suorum, nisi à populo cognoscantur, in illorum vituperium, & dedecorem cedant, de quo singularem doctrinam, & notanda exempla sacræ litteræ exhibent; nam Moyses, cùm intenderet de petra ducere aquam, deficeret dubitatione in fide, ut reliqui Israëlitæ, debuit, ut illi, puniri, ne perveniret ad terram promissionis, ut constat ex *Deuteron cap. 1. 37.* & ideo antea mortuus est. Et Dominus occultavit ejus sepulchrum, & inter alias causas, quas referunt Doctores, ut tradit Magister Marquez *in Gubernatore Christiano, lib. 1. cap. 32.* illa aptissimè nobis congruit, nam eis qui mortui erat

in

in deserto, erigebatur tumulus sepulchri, cum inscriptione, *illud esse sepulchrum concupiscentiæ & peccati, ex quo mortuus non pervenit ad terram promissam.* Et quia Moyses erat populi Gubernator, & ne peccatum illius omnibus constaret ex inscriptione sepulchri, ideo illud Dominus occultavit, ut tradit frater Germanus Buses *in Cosmographia Christiana die 3. Mercurij, cogitatione 1. §. 2.* adeò enim Deus curat peccata Gubernatorum non publicari; & mirè facit quod de Aarone fratre ejusdem Moysis traditur *Numeror. cap. 12.* nam cùm Aaron & Maria soror loquuti contra Moysem, Maria lepra percussa, & Aaronem lepra non tetigit, & omnium communis sententia condonatum fuisse Aaroni propter dignitatem, & debebat externè compositus & honoratus apparere coram subditis, maximè cùm esset Antistes, ut ex Divo Chrysostomo novissimè notavit D. Serlogus *in Cantica Canticorum, tom. 3. vestigatio. 33. sectione 6. numero 70.*

9 Idque mirè demonstravit Christus Dominus noster cum suis discipulis, quos doctrinæ & regimini spirituali destinabat; nam, ut constat ex Divo Matthæo *cap. 8.* cùm jussit eos ascendere in naviculam, & timentes procellas maris, quia navicula operiebatur fluctibus, dormientem Dominum suscitarunt discipuli, dicentes, ut salvaret eos, quia peribant, eos Dominus reprehendit timidos, & modicæ fidei, & ideo solos assumpsit discipulos, & non permisit alios in naviculam intrare: nam, ut tradit Abulensis *in Matthæum 3. p. q. 76* ibi, *nolvit quòd turbæ viderent defectum discipulorum.*

10 Quod etiam Deus multoties ostendit, & insinuavit cum suis ministris, ut erant Prophetæ; nam quando aliquid ab eo publicè petebant, statim concedebat, Elias simulatque oravit, absque eo quòd iterum peteret miraculum, factum fuit, & ignis de cœlo descendit super sacrificio, *lib. 3. Regum. cap. 18.* & ad primam vocem Eliæ descendit ignis de cœlo, qui devoravit Principem quinquagenarium, & suos qui contra Eliam veniebant, *lib. 4. Regum, capit. 1.* & tamen in secreto semel, iterum & tertiò oravit, ut suscitaret filium viduæ Sareptanæ *lib. 3. Regum, cap. 17.* & etiam solus septies oravit in vertice Carmeli, ut pluvia agros irrigaret, *lib 3. Regum, cap. 18.* hujusque rei alia extant exempla in sacra Scriptura *lib. 4. Regum cap. 2. & 4. Danielis cap. 2. 4. & 10. Hieremiæ cap. 13.* cujus rei ea ratio erat, quia publicè Deus valde suos ministros honorat, etiamsi in secreto non ita eorum petitionibus annuat, & explicat Abulensis *tom. 4. lib. 3. Regum, quæst. 13.* dum inquit *hoc erat ad gloriam Prophetarum, nam si Prophetæ clamarent ad Deum coram populo, & non exaudirentur, illico crederet populus esse eos parvi meriti, si non honoraret eos nimis: cùm autem mox, ut ipsi, orabant, exaudiebat eos Deus, & adquirebant magnam reverentiam in conspectu plebis.*

11 Id etiam imitatus est nostri Regis progenitor Carolus Audax, Dux Burgundiæ, quem Annales Belgici Bellicosum appellant, ut tradit Emanuel Suerius *lib. 24. Annalium Flandriæ anno 1477. in ejus vita, pag. 565.* qui cùm inter militares turbas sui exercitus continuò incederet, ut omnia videret, & componeret, etiamsi milites gregarios severè de incuria & ignavia reprehenderet, nunquam tamen Duces & officiales publicè objurgavit, sed maximo honore prosecutus, & secretò evocabat, ut defectus, & quæ facienda animadverteret, sequutus quod traditur *in Ecclesiastici cap. 10. 14.* eis verbis, *in medio fratrum Rector illorum in honore*; & denotavit factum Samuelis, nam etsi Saül peccasset, & ex jussu & voluntate Dei veniret, ut illum regno privaret, tamen coram subditis honore illum prosecutus est, ut illi educerentur Principi obsequi, & reverentiam exhibere, annuens petitioni Saülis, nam, ut traditur *lib. 1. Regum cap. 15. 30.* Samuelem rogavit eis verbis: *Peccavi, verumtamen honora me coram senioribus*, nam judicavit Propheta ad optimum regimen conducere, ut etiamsi brevi tempore gubernaret Saül, quousque declararet Domini voluntatem, ut Regno privaretur, adhuc, dum ministri munus exercent, quia locum Dei tenent, debent honorari, quia sine reverentia non poterunt subditos corrigere, & illorum audaciam cohibere, idcirco justum est nomen, & decus Gubernatorum apud subditos non obsolescere, ut tradit Diuus Thomas 2. 2. *quæst. 102. artic. 1. & 2.*

Confirmatur quantum oportet superiores honorari 12
ex controversia Archangeli Michaëlis cum dæmone, de qua fit mentio in epistola canonica Sancti Judæ, quia Dæmon volebat sepulchrum Moysis & corpus patefacere, quod prohibebat Archangelus, cujus rei variæ traduntur rationes à Theodoreto & Nicolao de Lyra in dicta epistola, & ex Cajetano Gagneio & Montano illam tradit Magister Marquez *in Gubernatore Christiano, lib. 1. cap. 32.* nam Israëlitæ adeò Moysem Gubernatorem honorabant, ut si corpus ejus haberent, idololatrarent; sed tamen animadvertendum est quod traditur dicta epistola eis verbis. *Cùm Michaël Archangelus cum diabolo disputans, altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Deus.* Cujus ex S. Gregorio, D. Thoma, Cornelio à Lapide causam nobis aptissimè tradit Pater Nissenus *in sua Quadragesima 1. part. die Veneris 6. assumpto 6.* quia Dæmon, cum quo altercabatur Michaël, erat Lucifer, qui ante quam peccaret, superioris Hierarchiæ & major omnium spirituum cœlestium erat, & quia aliquo tempore fuit superiori Ministerij quàm Michaël, noluit, etiam postquam Dæmon factus, illum abiicere, nec judicium inferre blasphemiæ, sed solùm ut Deus illud imperaret, quasi minister & superior, quamvis vitiis & moribus Dæmon sit, non debeat despici, & contumeliosis verbis, aut detractionibus vituperari.

Et variis exemplis Pharaonis, Iosephi, Moysis, Io- 13
sue, Salemonis & Ducis Iehu probavit Marquez *in Gubernatore Christiano, lib. 1. capit. 18.* expendens in eo maximè laudandum Carolum V. Imperatorem, nam, ut de illo tradit Tarcanota *in ejus historia 3. part. lib. 5.* cui summa fuit cura, ut sui ministri à subditis obedientia & æstimatione honorarentur. Et Livius historiæ Lusitaniæ, Ioannes Barros *decade 3. lib. 6. c. 10.* de Magno Rege Portugaliæ Ioanne II. refert, cùm graves querelæ ad ipsum delatæ adversùs ministrum, earum facta inquisitione decrevit officio privare, sed adhuc in munere per annum conservavit, & postea in Palatio dedit officium circa Principem ejus filium, ut inde magis videretur honorari, quàm cum dedecore à munere deponi.

Et confirmat Ioannes Barros aliis exemplis Impe- 14
ratoris Caroli V. qui similia, & tempore Philippi secundi ejus filij grandi æstimatione & honore justitiæ Magistratus habiti fuere, in quo ut in prudentia, justitia, & fortitudine imitatus excellentem Imperatorem Traianum, de quo Plinius *in Panegyrico*, ita scribit, *Est hæc natura sideribus, ut parva & exilia validiorum exortus obscuret; similiter Imperatoris adventu Legatorum dignitas inumbratur; tu tamen major omnibus quidem eras, sed sine ullius diminutione major, eandem authoritatem præsente te quisquam, quàm absente retinebat, quia etiam plerisque ex eo reverentia accesserat, quod tu quoque reverebare.* Quod ex sacris

litteris

literis & aliis, exornat Pat. Velasquez *de optimo Principe, lib. 3. annotat. 18. n. 5. & 6.* qui de eodem Trajano refert, *nullam in eo gloriam ponit; quòd si omnibus major, nisi maximi fuerint quibus est major*, non solùm apud subditos, sed etiam coram se & apud se voluit ministros venerari, imitentur Principes, ut subditorum obedientiam & amorem concilient.

ALLEGATIO CIV.

Negotiatio & mercatura non potest aliquatenus Magistratibus permitti.

1 *Mercaturam plures illustret viri exercuerunt.*
2 *Reipublicæ valde conducit negotiatio, mercatura & navigatio.*
l. semper, §. negotiatores, ff. de jure immunit.
l. 2. C. de nundinis.
l. unica, tit. 13. lib. 3. Recopilatio.
3 *Hispaniæ legibus prohibetur Magistratibus & judicibus omnis negotiatio.*
l. 5. tit. 5. p. 5.
l. 2. tit. 6. lib. 3. Recopil.
4 *Thebani & Lacedæmones Mercatores ad Reipublicæ gubernationem non admittebant.*
5 *Romani nec ad decurionatum non admittebant mercatores, nisi in sua patria, & in aliorum defectum.*
l. nec is, C. de dignit. lib. 12.
l. unica, C. negotiat. ne militent.
l. nobiliores 3. C. de commerciis.
l. in causa 17. §. idem Pomponius, Digest. de minoribus.
6 *Novella de mandatis Principum, c. 5.*
7 *Salaria quæ sufficiant Magistratibus, Princeps debet assignare.*
cap. 47. Genesis.
cap. 10. libri Sapientiæ.
cap. 18. & 25. Deuteronomij.
Divus Paulus epistola 1. & 2. ad Corinth. cap. charitatem 12. q. 2.
8 *Avaritiam valde vitare debent Magistratus.*
9 *Idololatria & avaritia copulantur.*
Avaritia non solùm animum lædit, sed corporis salutem.
10 *Damna quæ ex permissione negotiationis in Magistratibus provenirent.*

Si salaria aliquo modo minuerentur, vel non sufficerent Magistratibus, an posset aliquo modo negotiatio & mercatura eis permitti.

1 DE utilitate negotiationis ac mercaturæ, & quanti illustres Viri eam exercuerint, Solon Athenienſis, Thales, Milesius, Zeno, Cato Censorinus, & plerique Reges & Imperatores, Vespasianus, Tarquinius, Priscus, Pertinax & alij, Tiraquellus *de nobilitate, c. 33. num. 5. 16. & 17.* & Principes de mercatura valde curare oportere, eamque alere, & ipsos exercere, ex variis sacræ Scripturæ locis & aliis authoritatibus probarunt Nicolaus Bellus *de statu Politico lib. 2. discursu 53. & l. 5. discursu 95. & 96.* Menochius Iesuita *de institutione Politica, c. 17. num. 15.* Adamus Contzen *lib. 8. Politicorum, cap. 10. per tot.* ubi §. 3. tradit Abrahamum mercatorem fuisse.

2 Reipublicæ valde utilem esse negotiationem & mercaturam, suadent *leg. semper §. negotiatores ff. de jure immunit. leg. 2. C. de nundinis.* Scaccia *de commerciis, q. 1. §. 1. n. 47.* Petrus Gregorius *lib. 4. de Republica, cap. 7.* D. Valenzuela *cons. 52. n. 86.* Pineda *de rebus Salomonis, pag. 242.* ex Alvaro Velasco, Hevia, Petro Fabro, Amirato ad Tacitum, Cassiodoro & aliis probavit D. Solorzanus *2. tomo de Indiar. gubernatione, lib. 5. c. unico, num. 60.* & de navigatione quatenus negotiationem & mercaturam alit, plura ex Aristotele, Angelo, Stracha, Camillo Borrello, Marta, Calixto, Ramirez, Seraphinus Freitas, D. Ambrosio, D. Basilio & pluribus tradiderat idem Solorzanus *1. tomo de Indiarum jure, lib 1. cap. 8. n. 11. com seqq. & c. 16. num. 31.* & addens Annæus Robertus *lib. 2. rerum judicat. cap. 16.* ubi agit de judice nundinarum Lugdunensium ad mercaturæ augmentum, & ut lites inter Mercatores bona fide sine subtilitate ex juris versutia peragantur, & alia plura de hac re adducit; & idem apud nos de judicibus Consulatûs traditur *in l. unica, tit. 13. lib. 3. Recop.* & de eorum mercatorum judicium privilegiis, & jurisdictione, videndus Hevia *2. p. Curiæ, lib. 2. commercij terrestris, §. 15 del Consulado,* & vide Petrum Gregorium *lib. 4. de Republica, c. 7. n. 13.*

3 Verumtamen rectè nostris legibus omnibus Magistratibus negotiatio prohibetur *l. 5. tit. 5. p. 5. l. 2. tit. 6. lib. 3. Recopilat.* & non licere judicibus ex generali consuetudine regiminis Hispaniæ observatur, nec sine periculo permittendum suadent.

4 *Primum*, quod ex Aristotele *lib. 3. Politicorum, cap. 3.* constat nihil magis obesse Reipublicæ, quàm munera publica obeuntes, studere negotiationi & legem Thebanorum refert, cujus memoratur Alex. ab Alexand. *lib. 4. dierum Genialium, cap. 6.* ut ad gubernationem Reipublicæ & Magistratus nemo accederet, nisi qui annis decem à mercimoniis destitissent & aliud simile de Lacedæmoniis refert Contzen *dict. cap. 10. §. 5.* quamvis errore admissum credat, nec prudenter fieri negotiatores à Reipublicæ gubernatione abdicare; sed tamen ultra ea quæ statim expendenda, id valde regimini necessarium, ne Magistratus mercatura implicentur, probarunt Iason & antiquiores *in leg. principalibus, ff. si cert. petatur.* Aviles *in cap. 2. Pratorum, verb. hæredad.* Puteus *de syndicatu, verb. contrahere, cap. 1. & 2.* Rolandus à Valle *vol. 2. cons. 83. num. 3. & seqq.* Natta *cons. 50. num. 13.* Jsernia, Guido Papæ, Afflictis, Socinus, Amadeus, Bonifacius, Antonius Gomez, Oroscius, Avendañus, Didacus Perez, Villalobos, Matienzo, Dueñas, Azevedo, Belluga, Petrus Gregorius, Bartholomæus Philippus, Simancas, & alij, quos refert Bobadilla *lib. 2. Politic. cap. 12. à num. 34. usque ad 17.*

5 *Secundum*, Romani, quorum regendi peritia omnibus exemplar, solùm in sua patria & in defectum aliorum Mercatores, & eos, qui utensilia negotiarentur, ad Decurionatum admiserunt, & ad prædictas viles negotiationes, & ut cum eis dignitates publicæ non conveniant, respexit *leg. nec, is, C. de dignitatibus, lib. 12.* ubi prohibetur ne quis ex ultimis negotiatoribus aliqua frui dignitate pertentet, sed etsi quis meruerit, jubetur repelli, & ad id pertinet *l. unica, C. negotiatores ne militent, lib. 12.* & ad quamcumque negotiationem ut prohibeatur, notanda est ratio Imperatoris *in leg. 3. C. de commerciis*, ubi honore conspicuis

pernitiosum ut ibi bus mercimonium exercere prohibetur. Nota verba & rationem, ibi, *Vt inter plebeios & negotiatores facilius sit emendi vendendique commercium*, & faciunt verba Zonaræ *tom. 3. de Theophilo Imperatore*, ibi, *Quod si nos præter Imperij opes etiam mercaturæ emolumenta interceperimus, undenam subditi victum comparabunt?* idque meritò Magistratibus aptari oportet, quippe in quocunque genere mercium si quilibet plebeius emere, aut vendere vellet, & Magistratus spe lucri rem sibi intendat vindicare, & illam negotiationem exercere, quæ difficultas commerciis non exurgeret, quibus concussionibus via non pateret? aut cùm liceat naturaliter inter contrahentes se decipere, ut aliàs dixit Iurisconsultus *in l. in causa* 17. §. *Pomponius. ff. de minoribus*, quis libere cùm Magistratu contraheret, & sibi commodum ex negotiatione quæreret, sed potius ut blandiretur judici consultò se decipi ambiret, ut hoc quæsito colore Magistratum corrumperet, & in suum usum & arbitrium alliceret, fides, æqualitas & liberras commerciorum ex nullo alio facilius violatur, flectitur & opprimitur, & ideo inter magnitudinem Pompeij, qua non fraudandam tradit Plinius *lib.* 18. *capit.* 6. refert *illum nunquam agrum mercatum fuisse conterminum*, quasi ex eo præsumi non posse vicinum aliquo modo opprimere velle.

6 *Tertium*: Imperator Iustinianus *in Novella* 17. *de mandatis Principum, cap.* 5. monet Præsidibus provinciarum huic rei aptissimè, *festinabis Consiliarium & quicunque circa te assumere virum optimum & purum undique, & contentum his quæ à fisco dantur.* Nihil ergo Magistratus aliundè appetat, quàm quod à Principe suo muneris exercitio speret, aliter quidem constantia flecti oportet, & faciliùs in eum mancipabitur judex, ex quo mercaturæ prætextu utilitatem capiat, & cupiat, nihil aliud hæc institutio, quàm tegmen repetundarum semen injustitiæ & fucus omnis improbitatis.

7 Idcò necessarium est, ut congrua salaria Magistratibus assignentur, ne aliquatenus ab alio, quàm à Principe aliquid ex necessitate accipere cogantur, ut suadetur *Genesis cap.* 47. *Deuteronomij, c.* 18. 25. *libro Sapientiæ cap.* 10. D. Paulo *epist.* 1. *ad Corinth. num.* 9. & *epistola* 2. *ad Corinth. cap. charitatem* 12. *q.* 2. & ita inter Imperatores Romanos fecisse Augustum tradit Diou. *lib.* 15. *histor. Romanæ*; de Nerone, Ælio Spartiano, & Lampridio refert Alex. ab Alexandro *lib.* 4 *dierum genialium cap.* 11. & plura quæ de Cuspiano, Pontano, Bobadilla, Matienzo, Segura, Flores de Mena, Luca de Peña, Avendaño, Platea, Avilesio, Navarro, Covar. Molina, Menochio & aliis pluribus ego notavi 2. *p. decis.* 85. *à num.* 10. *usque* 16. Ex pluribus Politicorum præceptis, nota repetenda verba Caroli Scribanij *lib.* 1. *de politico Christiano, cap.* 27. dum de Magistratibus loquitur, & Principem monet ibi, *Liberali deinde stipendio singulos donet, punire potest qui digna laboribus præmia largitur; durum verò est punire, quem necessitate ad illicita impellis. Vis incorrupta judicia? egestatem amove, ad quem non cogit paupertas? Vis integra adsint integritati sua præmia, ut nec aliunde mendicare, nec sperare debeat, qui juri dicundo præest.* Et paulò inferius iterum subdit hæc verba. *Regia ergo stipendia suis præbeat, quibus universam familiam pro concrediti sibi muneris dignitate tueantur, & viros inveniet; ea verò velim stipendia, quæ satis sine familiæ ampliter alendæ, nam & amplitudo venerationem auget, & animos addit, & verò grave est Regi, aut Reip. de suo impendere: libera proinde optem patrimonia nec ea attingi familiæ sustentandæ seponat hæc in liberos quisquis à Consiliis Principi est; quin eo etiam crescant stipendia, ut seponi aliquid possit in posteritatem, ac nepotes & optimè sperare jubeo Principem de suorum integritate, nam leges ferre & necessariis destituere, est ingenium ad dolos & fraudes acuere, & venalem clam injustitiam facere, cùm publicè non possit.* Addendum quod colligitur ex Divo Matthæo *cap.* 10. Aristotele *Politicorum.* Dione *lib.* 52 Patritio *de Republica, lib.* 3. *tit.* 6. Avilesio & aliis, quos refert Bobadilla *lib.* 2. *politicæ, cap.* 11. *num.* 73. & *cap.* 12. *num.* 15. plura tradit Mastrillus *lib.* 1. *de magistratibus, cap.* 21. *per tot.*

Quartum nihil magis à Politicis omnibus in Consiliariis cavendum instillatur, & suadetur, quàm pecuniæ studium, ut post plures rectè probavit Ioannes Chokier *lib.* 3. *Thesauri Aphorismorum, cap.* 19. Magistratus enim qui justitiæ Sacerdotes & legum cultores, non poterunt executioni rectè deservire, dum avaritiæ & pecuniæ acquirendæ ex mercimoniis studuerint, exprobrat Iuvenalis *Satyra* 14. 8

——— *Sed quæ reverentia legum,*
Quis metus, aut pudor est unquam properantis avari?

Nam, ut tradit Lactantius Firmianus *lib.* 1. *divinarum institutionum, cap.* 5. *quibus abest studium lucri, abest etiam voluntas peccandi, & causa fallendi*; & avaritiam esse pestem in viris publicis, & de illius odio consule quæ notarunt Bobadilla *lib.* 1. *Politicæ cap.* 3. *num.* 31. & *lib.* 2. *cap.* 12. *per totum*, ubi plura congessit, & Theatrum vitæ humanæ *pagin.* 1701. & *vol.* 10. *lib.* 1. *pag.* 2377. & in honestam rationem opum adquirendarum in mercatoribus Consiliariis non congruere, & mercatores ad Magistratus non admittendos, tradit *vol.* 10. *lib.* 4. *pagin.* 2459. & mercaturæ luxum & avaritiam famulari, tradit idem *vol.* 20. *lib.* 1. *pag.* 3460. nec istis quæ magis vitare debent Magistratus, congruit indulgere. Curent igitur qui Reipublicæ præsunt, & justitiæ administrationi præpositi avaritiam omnino fugere; hic enim affectus vilissimus, nam qui lucri cupidus se pecuniæ mancipavit, æquitatem, religionem & nomen suum abijcere non dubitat, quia, ut tradit Sanctus Leo *sermone* 9. *de passione Domini*, *nullum est in eo corde justitiæ vestigium, in quo avaritia fecit habitaculum.*

——— *Pereunt discrimine nullo*
Amissæ leges: at pars vilissima rerum
Certamen novistis opes.

ut tradit Lucanus 3. *Pharsaliæ.*

Nullum equidem majus excidium, quàm quod præparat avaritia. Sic cùm Divus Paulus apud Ephesum biennium Christianæ gentilitati præcepta insinuaret, plures ad catholicam fidem adscivit; tunc Demetrius nobilis insculptor, cùm Dianæ imagines, quas mirificè & ingentis mercedis pretio fabricare solebat, jam non venerari vidisset, abjecta idololatria seditionem adversus Christianos excitavit, & quam numen Divæ & religio sua non commovit ut Christianos infestaret, pecuniæ jactura impulit, ut tradit Magister Marquez *in procemio Psalmi, consid.* 1. ubi probat ex *lib.* 3. *Regum cap.* 12. & *lib.* 4. *Reg. cap.* 7. similiter Ieroboamum post divisionem tribuum ne si ad Hierosolymæ templum populus accederet, ad Roboam converteretur, & ille careret tributis, duos vitulos aureos fabricavit, quos ipse & subditi adorarunt, ut indissolubili quippe nexu idololatria & avaritia copulantur, & non solùm inde cum Magistratus capit maximè publicam salutem, verùm etiam avari privatam infestat; nam ex Phavorini dissertatione apud Agellium *libro* 3. *noctium Atticarum, capit.* 1. non animum tantùm, verùm etiam corpus enervat, & corrumpit, quippe anxietas negotiationis quærendæ pecuniæ animi & corporis quiete perfrui non 9

per

permittit, & tetrum affectum aviditate divitiarum Magistratum in improbatissima quæque impellet, quæ semper dedecore & mœrore prement, qui hominem maximè afficit, & officit, cùm nulla efficaci medela salus tueri possit, quàm animi lætitia, & inde plures experimur mœstitia periisse; caveant igitur ab hoc pecuniæ vili studio Magistratus; hoc enim vitium semper insatiabile est, quia nec copia, vel inopia minuitur, sed miserè continuò avarum angit, & premit.

10 Quintum, quia etsi variis cautelis consuleretur, & maximo circunstantiarum & qualitatum antidoto hoc venenum permissionis negotiationis & mercaturæ corrigatur, tamen ut semper cupiditas serpit, hoc malum in summum improbitatis fastigium excedet, nunquam quis, ut inquit Seneca, repentè fit malus, & sancti omnes & recti Gubernatores minima peccata vitanda censuerunt, ne ex his graviora sequantur, id quod bono initio admissum, ut omnia mundi labenti improbitatis perodio in deterius degenerant: sic negotiatio in aliquibus rebus Magistratibus permissa, nihil linquet inaccessum nullum improbitatis & fraudum genus intactum, & cùm Magistratus non solùm à culpa vacare oporteat, sed à culpæ suspicione, ut ex Cicerone Bobadilla *lib. 2. cap. 12. num. 5. & 32.* Quis subditis, qui semper Consiliarios æmulantur, & odio habent, suspicionem evacuabit, & semina avellet? ne Magistratus carpant, & proba etiam facta in deterius retorqueant, indigentiam annonæ & mercium Magistratus avaritiæ tribuent, mercatorum fraudibus ex hoc patrocinium, nam sui doli Magistrum fortè primò Magistratuum sequuti, quis judex ordinarius omnibus legibus, & regimine execrabiles puniet? Si, eisdem inquinatur trapezitis, exurgent continuæ recusationes in litibus, & justitiæ exercitium, quod ex se grave, & odiosum improbis existit, suspectum reddetur & contemptibile. Absit, apage.

ALLEGATIO CV.

Sportulæ, apud nos *Propinas*, si non sufficiant emeritis Senatoribus, & in actu servientibus, isti præferendi.

1 *Operarius dignus est mercede laboris.*
Divus Lucas c. 10.
c. 19. Levitici.
c. 24. Deuteronomij.
c. 4. Tobiæ.

2 *Sumptus salariorum reputantur ut expensæ necessariæ.*
c. præsenti, §. porrò, ff. de officio ordin. lib. 6.
l. hactenus 8. ff. de usufructu.
l. neque stipendium 13. ff. de impens. in rebus dot. factis.

3 *Salaria administrationis prælationem habent.*
l. 26. & 28. tit. 13. p. 5. & n. 9.
l. interdum, ff. qui potiores, & n. 9.

4 *Senatori emerito salarium ex gratia & beneficio conceditur, quia de jure non debetur.*
l. 1. tit. 15. lib. 9. Recopil.

5 *l. Seio amico, de annuis legatis.*
l. Titio cùm esset Romæ, ff. ad municipalem.
l. 46. in fine, tit. 21. lib. 5. Recop.

6 *Emeriti salaria & sportulas consequuntur ex causa lucrativa servientes ex causa onerosa.*
l. humilioribus 14. C. de susceptoribus lib. 10.

7 *Emeriti justè præmium laboris consequuntur.*
Emeritum præmium quod veteranis dabatur.
l. non omnes, §. si post, ff. de re militari.
l. desertorem 3. §. qui militiæ, & §. sed etsi, ff. eodem.

8 *Præferendus jure ille, ex cujus labore processit.*

9 *Administratio, & omne quod ad illam pertinet, habet privilegium prælationis.*
l. 29. tit. 13. p. 5.

10 *Dignitates habentium illi præferendi, qui in actu administrant.*
l. omnes 2. C. ut dignit. ord. servet.

11 *Dignitate suppressa, & postea de novo creata, censetur nova dignitas, & prima extincta.*
l. inter stipulantem, §. sacram. ff. de verb. obl.
l. qui res, §. arcam. ff. de solutionibus.

12 *Labore cessante, debet cessare præmium.*

13 *Restitutio gratiæ non operatur in præjudicium tertij.*

14 *l. si filius qui patri, ff. de bonis libertor.*

15 *Substitutus qui servit in præbenda, est præferendus proprietario quando fructus utrique non sufficerent.*

16 *Vicarius in beneficio annexo Monasterio, est ei præferendus in fructibus si necessarij ad alendum Vicarium.*

17 *Salaria prius debent consequi officiales ordinarij, quàm extraordinarij.*
Distributiones quotidianæ solùm debentur in actu servientibus.
Trident sess. 24. c. 12.
c. 1. de Clericis non resid. lib. 6.

18 *Præmium est pretium laboris, & operæ.*
l. secundùm naturam, ff. de reg. juris.
Præmium victoriæ litis dari debet substituto qui propter absentiam proprietarij litem instituit, & in causa obtinuit.
l. unica, § pro secundo. C. de caduc. tollen.
l. is qui in potestate 15. §. ult. ff. de legat. præstandis.

19 *Redditus officij quando alicui jubentur restitui, debent intelligi provenientes ex officio, non personali labore.*
l. 1. C. de re milit. lib. 12.

20 *l. fin. C. de Præpos. sacri cubiculi, lib. 12.*
l. quod si minor. §. Scævola, ff. de minorib.
l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. cred.
Dignitates in actu exercentes præferendi eis, qui non administrant.

21 *Senatoribus Patrimonij regij solent largitiones à regnis Castellæ fieri de servitio ordinario.*

22 *Senatores emeriti petunt largitiones istas, sed immeritò.*

23 *l. Seio amico, §. Medico, ff. de annuis legatis, & num. 27.*
Generale dictum ad extraordinaria non refertur.

24 *Concessio extendi non potest ultra illos quibus est facta.*
l. cùm pater, § donationes, ff. de legatis 2.
l. donatio 25. C. de donationibus.
l. 1. 2. & 3. C. de donatio. quæ sub modo.
l. final. C. de pactis inter empt. & vendit.

25 *Confessio facta nomine aliquorum, non extenditur ultra nominatos.*
l. si hæredes nominatim 127. de legat. 1.
l. nonnunquam ff. ad Trebellianum.
l. Celsus, aliàs Pater 29. §. quod alicujus, ff. de legat. 2.

26 *Conjecturæ cessant ubi de voluntate apparet.*
l.ille, aut ille §. cum in verbis, ff. de legat. 3.

27 *Largitio quæ respicit laborem, non liberalis donatio est, sed ob causam.*
Commodum oportet ab onere regulari.
l.unica, §. pro secundo, C. de caducis toll.
l.is qui in potestate. §. ultimo, ff. de legatis præstandis.

28 *Retentio facilius conceditur, quàm actio.*
l.per retentionem, C. de usuris.
l.Paulus, ff. de doli exceptione.

29 *Melioris conditionis esse non debet qui non laborat, quàm qui labori incumbit.*
l.pupillus 25 ff. quæ in fraudem credit.
l.non solùm 13. ff. de noxalibus action.
l.sive hæreditaria 23. ff. de negot. gest.
l.Servius 4. ff. quod vi aut clam.
l.relegatorum, § ult. ff. de interdict. & releg.

30 *Generalis dispositio omnes casus, etiam privilegiatos, comprehendit.*
c. solitæ, de majorit. & obedient.

31 *Omissus in dispositione nunquam ad illius partem admittitur, nisi habeat jus illam impugnandi.*
l.si post mortem 10. §. liberi, ff. de contra tabulas.

32 *Ius accrescendi non datur nisi inter conjunctos.*
Ius accrescendi non procedit in contractibus etiam lucrativis.
l.si mihi & Titio 110. ff. de verbor. oblig.
l. Lucius 78. §. quæ habebat. ff. ad Trebellian.
Verbum distributivum facit disjunctionem.

33 *l. si extraneus 6. ff. de condict. causa data.*
l.si qui se debere 6. ff. eodem.
l.si donaturus 9. ff. eodem.

34 *Creditor inter eos qui sunt æquales, ille præferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito.*
l.pupillus 24. ff. quæ in fraudem credit.
l.si non expedierit 6. §. 1. ff. de bonis authoritate judicis possidendis.

Utrùm ex distributionibus quæ Consiliarij, dantur ultra salarium ex condemnationibus quæ fiunt in Senatu, & deserviunt ad illas sportulas, quas dicimus Propinas, *si aliqui sint Senatores emeriti, & omnibus non sufficiant expensæ justitiæ, ex quibus solvuntur, an qui in exercitio muneris sunt, alijs debeant præferri, vel inter omnes proportione sportulæ dividendæ & diminuendæ.*

1
T præferendos illos, qui in actu serviunt, suadetur, quia pertinet ad obligationem necessariam, ut dignus sit operarius mercede sua, Divus Lucas *cap.* 10. & probatur *Levit. cap.* 19. *Deuteronom. cap.* 24. *& Tobiæ cap.* 4. exornat D. Solorzano 2. *tomo de jure Indiarum, lib.* 1. *c.* 5. *n.* 82. *& c.* 18. *n.* 28. faciunt verba Cassiod. *lib.* 11. *epistola* 37. ibi, *bene provisum est, ut laboris sui pretia recipiant qui publicis utilitatibus obsecundant.* Adde quæ ex Cicerone, Lampridio, Vopisco, Salmasio, Petro Gregorio, Bulengero, Guterrio, Forcatulo, Cujacio, Osvvaldo & aliis pluribus eruditè exornat D. Amaya *ad l. unicam, C. de præbendo salario, lib.* 10. *per totam.*

Et sumptus qui faciunt in salariis, reputantur ut 2
expensæ necessariæ, sicut illæ fiunt causâ colligendorum fructuum, *cap. præsenti, §. porrò, de officio ordinarij lib.* 6. gloss. *verb fructus, in cap. si tibi concessio* 26. *de præbendis lib.* 6. *l. hactenus* 8. *de usufructu*, ibi, *utputa stipendium, vel tributum, vel salarium, l. neque stipendium* 15. *ff. de impensis in rebus dotalibus factis.* Tiraquellus *de tractatu lignagier. §.* 15. *gloss.* 1. *num.* 7. Molina *de Hispanorum primogeniis lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 8. & quod ejus additio notavit *ibi* ex Aquile Pedroche, Osascho, Ioanne Garcia, D. Castillo & aliis Barbosa *in l. fructus* 7. *ff. soluto matrimonio.* Bæza *de decima tutorum, cap.* 2. *num.* 28. Gutierrez *de tutelis* 3. *part. cap.* 20. *num.* 11.

Et ideo salaria omnibus præferuntur, quasi rem 3
conservare videantur, & salvam reddere, *argumento leg. interdum.* 5. *cum lege sequenti ff. qui potiores. l.* 26. *&* 28. *tit.* 13. *part.* 5. junctis quæ notarunt Negusantius *de pignoribus* 2. *membro* 5. *part. ex num.* 15. D. Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 7. *num.* 2. *&* 3. D. Molina *lib.* 1. *de Hispanorum primog. cap.* 10. *n.* 9. Ioannes Gutierrez Rebuffus & Molina, quos refert Rodericus *de privileg. credit. art.* 7. *n.* 1.

Rursus qui emeritus est, & actu non servit, de jure 4
stricto non potest petere salarium, quia solùm debetur ei, qui in actu & exercitio est ejus officij, pro quo salarium præstatur; nam id quod est emeritum, salario frui non ad jus, sed ad meram liberalitatem, & Principis gratiam spectat, ut expressè probatur *l.* 1. *tit.* 15. *lib.* 9. *Recopil.* eis verbis, *No libren officio ni quetacion salvo a las personas que realmente y con effecto sirvieren los officios de las tales, raciones, y quitaciones si nos expressamente no lo me andaremos por haçer merçed especial à algunas personas.*

Conducit textus *in l. Seio amico, ff. de annuis legatis,* & est textus notabilis *in l. Titio cum esset Romæ, ff. ad municipalem.* Vbi in eo, qui dolosè & falsò se introduxit ad ministerium, quod aliis commissum erat, quia ille exercitium habuit, traditur ei competere viaticum, ex verbis textus, ibi, *Herennius Modestinus respondit, Titium quidem viaticum petere non posse, sed eum qui nomen incidisset*, juxta vulgatam lectionem, & ex Haloandri *indidisset*, & quid esset viaticum, referríque ad sumptus itineris, notarunt ex Apuleio & aliis, Gofredus *in eo textu*, & comprehendere quod pro viæ & itineris dabatur dispendio, tradit Suetonius *in Iulio, cap.* 18. Gutierrus *de officio domus Augustæ, lib.* 3. *cap.* 4. ex Cujacio, Eustathio, Ludovico de la Cerda, Savaro & Beroaldo, rectè notavit D. Amaya *in l.* 3. *C. de muneribus & honoribus non continuand. lib.* 10. *num.* 38. & ex *d. l. Titio* colligunt communiter Doctores, ut qui exercet actum alteri mandatum sub certo salario, salarium petere potest, & probari videtur *l.* 46. *in fine tit.* 21. *lib* 5. *Recopil.* ibi, *Ayan y lleben con los cargos de jusso contenidos cada uno los dias que libraren las dichas cossas assi desus salarios como desus derechos en la manera y las quantias siguientes.* 5

Et qui emeriti sunt, & intendunt consequi salarium 6
absque eo quòd subeant exercitium & muneris laborem, de causa lucrativa agere videntur; qui verò serviunt, & officiorum ærumnis & vigilijs sunt mancipati de causa onerosa, & iniquum esset, ut qui labori & studio subjacent, muneris emolumentis non gauderent, illisque fruerentur, qui jam à muneris exercitio emeriti recesserunt, *argument. l. humilioribus* 14. *C. de*

C. de susceptoribus, lib. 10. ibi, *Nec enim æquum est, ut ad officium lucra, ad Curialem susceptionis damna pertineant.*

7 Nam, quamvis emeritis justè Principis beneficium conferatur, & præmium quod antiquitùs veteranis dari solebat, inde emeritum præmium dicebatur, *l. non omnes* 5. §. *si post. ff. de re milit. l. desertorem* 3. §. *qui militiæ, &* § *sed si, ff. eodem.* ex Suetonio *in Augusto cap.* 13. Lucano *lib.* 1. *Pharsaliæ.* Petro Gregorio, Cujacio, Marcello, Donato, Petro Fabro, Levino, Torrentio, Thoma Dempster, Stuckio, & aliis notavit D. Amaya *ad l.* 1. *C. de his qui sponte munera publica subeunt, lib.* 10. *num.* 6. & 7. tamen semper ad præmium refertur quod emeritis conceditur, idque lucrum respicit: at verò debitum est quod servientibus in actu elargitur, ut meritò si omnibus sportulæ non sufficiant, servientes præferendi.

8 Præsertim, cùm sportulæ prædictæ & distributiones quæ Senatoribus dantur, proveniant ex condemnationibus quæ fiunt à judicibus, qui in actu serviunt, & eorum labore, & studio procedant, unde in eis sunt præferendi, argumento eorum quæ notantur *in l. qui scit.* §. *in alieno, ff. de usuris.* & quæ ex Gregorio Lopezio, Barbosa, D. Castillo & aliis tradit Rodericus *de privileg. credit.* 1. *p. artic.* 8. *à num.* 13. *usque ad* 16.

9 Deinde quia obligatio salarij, ut servienti solvatur etiam in concursu cujusque causæ onerosæ consideratur, ut omne quod pertinet ad administrationem, habeat in jure privilegium prælationis, *l. interdum, cum l. sequenti, ff. qui potiores in pignore habeantur, l.* 28. & 29. *tit.* 13. *partit.* 5. ubi Gregorius Lopez *gloss.* 1. & *d. l.* 29. *gl.* 4. Barbosa *in l. si cùm dotem.* § *fin. ff. soluto matrimonio, num.* 35. Cavalcanus 1. *p. decis.* 44 *num.* 46. & 47. & 2. *p. decis.* 3. *n.* 91. 8. & 19. Felicianus *de censibus, tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 12. Tiberius Decianus *consil* 109. *n.* 23. *cum seqq.* Antonius Faber *in C. lib.* 8. *tit. qui potiores in pignore habeantur, definitione* 7.

10 Quod maximè locum habebit, nam Senatores qui in muneris usu & exercitio sunt, ut præferri debeant eis, qui in exercitio non fuerint, etsi antea exercitium habuerint, probatur *in l. omnes* 2. *C. ut dignitatum ordo servetur, lib.* 12. eis verbis, *Omnes privilegia dignitatum hoc ordine servanda cognoscent, ut primo loco habeantur ij qui in actu positi illustres peregerint administrationes, secundo veniant vacantes, qui præsentes in comitatu illustris dignitatis cingulum meruerint,* ubi notat Glossa & omnes Scribentes, Lucas de Peña *n.* 1. & Ioannes Platea *in principio*, ubi notat ex eo textu tres principaliter esse ordines dignitatum, scilicet administrantium, vacantium & Honorariorum, inter quos administrantes præferuntur omnibus aliis, etiam anterioribus, ubi addendum quod circa vacantes, de quibus agimus, ex Cod. Theod. *tit. de comitibus & vacantibus,* Amiano, Marcellino, Trebellio, Lampridio & aliis exornat Cujac. *in notis dict. l.* 2. & conducit quod tradit Capitolin. *in vita Pertinacis*, cum Commodus à lectionibus innumeros Prætores creasset, Pertinax fecit SC. jussitque eos, qui præturas non gererent, sed à lectione accepissent, post eos esse, qui verè Prætores fuissent, refert Guido Pancirolus *lib.* 2. *variar. cap.* 244.

11 Præterea animadvertendum est, Regem nostrum Philippum IV. in primis annis sui principatus, in totũ mutasse Senatũ regalis Patrimonij quod ex Equitibus constabat, & novos elegisse Consiliarios, & antiquioribus emeritis salaria solùm pro mense reliquit, ex quo videtur omne jus senatorium illorum, & dignitas dissoluta, ut notant Doctores *in c. cùm accessissent, de constitut.* Bartol. *in l. fin. ff. de colleg. illicit. num.* 21. Tiberius Decianus *lib.* 3. *cons.* 19. *num.* 176. Petrus Gregor. *de beneficijs, cap.* 19. Garcia *de beneficijs, part.* 12. *cap.* 2. *de suppressione & extinctione,* Bald. *in cap. Imperialis, de pace Constantiæ, num.* 9. inter quos Senatores qui suppressi & extincti, & eos qui ex novo creati, controversia exorta, quia ex liberalitate regia postea Consiliariis qui suppressi & velut emeriti erant, salaria & reliquæ obventiones fuerunt concessæ, & cùm omnibus non sufficeret quantitas quæ ex condemnationibus Senatus ad sportulas & distributiones designata, dubium fuit, an qui de novo electi Senatores, antiquioribus suppressis præferendi, idque suaderi videbatur, quia licèt post extinctionem & suppressionem Senatus, illis salaria & obventiones ex Principis clementia & liberalitate concederentur, id magis ex novo beneficio & gratia provenit, quàm ex jure primævo & primordiali senatorio, nam suppressione extinctum fuit, *argum. l. inter stipulantem* 83. §. *sacram. ff. de verb. obligat*, eis verbis, *Et navis si ea mente resoluta est, ut ad alium usum tabulæ destinarentur licèt mutato consilio, perficiatur tamen, & peremptæ priori navi, & hæc alia dicenda est, l. qui res* §. *arcam. ff. de solut.* eleganter Baldus *in cap. cùm accessissent, n.* 33. *ad idem*, & *ibi* Decius *n.* 19.

Et ex prædicta extinctione provenit, ut consignatio ad obventiones, emolumenta & sportulas, simul extincta censeretur quoad antiquos ministros, & postea concessa noviter creatis à Principe, ut probavit Bart. *in d. l. fin ff. de colleg. illicit. num.* 22. ubi *Quædam sunt collegia quæ habent aliquid in remunerationem laborum propter officium, & propter laborem quem sustinent, & tunc dissoluto collegio bona eos non sequuntur, sed remanent apud ipsum collegium, vel eo in totum destructo remanent apud superiorem, cessante enim labore, debet cessare præmium, l. Seio amico, in principio, ff. de annuis legatis.* 12

Maximè, quia quando nova concessio salarij & emolumentorum, quæ salariis accedunt, consideratur ut plena restitutio respicit gratiam, & non potest inferre præjudicium juri acquisito Senatoribus, quos Princeps post extinctionem antiquorum, & suppressionem novos creavit, ut tenuit Bartolus, qui de praxi testatur, *in l. 2. ff. de decurionibus,* & Doctores communiter *in l. Gallus.* §. *& quid si tantum ff. de liber. & posth.* resolvit communem Menochius *de recuper. possessione, remedio* 19. *n.* 106. *cum seqq.* Sforcia *de in integrum restitutione* 1. *p. q.* 96. *artic. num.* 19. *vers. in contrarium, & n.* 22. *vers. aut alter,* & cùm emerito honor fiat in concessione salarij, ut aliarum officij obventionum etiamsi munere non fungatur, faciunt verba textus *in l. ut virtutum, fin. C. de statuis & imaginibus*, ibi *Et aliorum honores alijs damnorum occasionem fieri non oportet.* 13

Et nova gratia & concessio salarij non debet considerari prout ex tunc, quando obtinebam primam dignitatem, sed prout ex nunc post ejus suppressionem facta, *argum. l. filius qui patri* 42. *ff. de bonis libert.* ibi, *Quoniam pœna quæ legibus, aut edicto irrogareretur, adoptionis remedio non obliteratur.* & in simili dicimus de confirmatione, nam quando fit super re non subsistente, agitur ex confirmatione. Bald. *in l. ex placito, C. de rerum permutatione, n.* 9. & *in l. observare.* §. *post hæc, n.* 6. *ff. de officio Proconsul.* facit *l. Tribunus*, §. *fin. ff. de milit testamen. l. legata inutiliter, ff. de leg.* 1. & ex eodem Baldo *in l. neque per epistolam, C. de confirm. tutor.* tradit Gratianus *discept. tom.* 2. *c.* 223. *n.* 13. 14

Denique, nam consignatio distributionum solùm potest prodesse eis, qui in actu serviunt, & eo casu, quamvis qui muneris haberent exercitium, verè Consiliarij non essent, ex titulo & dignitate, sed 15

solùm in ministerio deservirent: at verò alij, qui emeriti titulo Senatorum condecorarentur, si redditus non sufficiant omnibus, tunc præferendus est qui in actu servit, licèt non esset Consiliarius dignitate, sed alius qui emeritus, honore Senatorij muneris, & authoritate frueretur, nam redditus regij designati ad illud exercitium, debent primò destinati censeri eis, qui exercent, ut in fortiori casu circa coadjutores præbendarum & beneficiorum, quoties fructus non sufficiant ad eum alendum, & proprietarium, qui est infirmus, vel impeditus, præferendum esse in alimentis eum, qui servit, substitutus etiam proprietario qui non deserviat, ut tradit gloss. *in cap. 3. de clerico ægrot. verb. portionem*, eis verbis, *Sed pone quòd Ecclesia non potest sufficere utiquè respondeo, ille qui servit Ecclesiæ, habebit fructus, & redditus, & infirmo providebit Episcopus*, & opinionem hujus glossæ sequuta est lex partitæ, quæ est *l. 18. titul. 16. part. 1.* ibi, *Mas si otra enfermedad enieſſe qualquier que le embargaſſe porque no la pudieſſe seruir pueden poner otro que le ayude a cumplir su officio e el enfermo ſera Prelado de ella é el otro como vicario, he deben de vivir ambos de la renta de la Igleſia, è ſi per ventura aquellas rentas de la Igleſia no pudieſſen cumplir à ambos a las detomar aquel que la ſirve è el obiſpo debe dar al enfermo de que pueda vivir*, ubi Gregorius *gloſſa ultima*, notat prædictam legem approbatam esse opinionem glossæ *in dict. cap. 3. de clerico ægrotante.*

16 Sic etiam in simili agens de beneficio annexo Monasterio, ubi si fructus non sufficiunt, debeat præferri qui in actu servit, resolvit Rebuff. *in tractatu de congrua portione, num. 101.* ibi, *Et ſi temporalia & alij redditus beneficij non ſufficiant, niſi Vicario, tunc præfertur Vicarius*, & reddit rationem quòd ipse Vicarius agit de damno vitando, & Monasterium de lucro captando. Idem resolvit ex Henrico, Rebuffo, & aliis Surdus *de alimentis, tit. 1. q. 100. num. 2.* & adde quæ antea notaverat *quæst. 92.* & valde conducit ratio quam expendunt prædicti, ut in alimentis præferatur Vicarius, qui servit, quia in eo videtur potiùs alendus populus, qui bona contulit; sic etiam ministri, qui in actu justitiam administrant subditis, ex quorum bonis proveniunt obventiones, sportulæ & salaria, ut notavit Surdus *d. q. 100. n. 3.*

17 Et suffragatur doctrina ejusdem Rebuffi *ad leg. Gallicas, tit de ſalariis*, quem refert & sequitur Mastrillus *lib. 1. de Magiſtratibus, cap. 21. num. 25.* ut Officiales ordinarij, & qui serviunt, & debeant priùs habere salaria, & obvnetiones muneris, quàm Officiales extraordinarij, & rectè hoc nomine regulari possunt Consiliarij emeriti, ut ex eis non debeant diminui emolumenta illorum, qui serviunt, præsertim in his sportulis, quæ ex ipso exercitio muneris procedunt, & sua natura, ut distributiones solùm interessentibus, & qui in actu serviunt, conceduntur, *cap. 1. de clericis non residentibus, lib. 6.* Concil. Trident. *sess. 24. cap. 12. vers. distributiones.* Farinac. *in posthumis 1. part. dec. 483. num. 1. & dec. 720. num 3. & 2. p. dec. 354. num. 12.* & novissimè ex Rotæ decisione D. Covarr. Oxeda, Escobar, Moneta, D. Salgado & Maranta, rectè probavit D. Petrus Noguerol *allegatione 8. num. 34.*

18 Facit etiam, quia, ut notum est, sportulæ istæ, vel propinæ quæ dantur Senatoribus ex condemnationibus expensarum justitiæ, sunt præmium & pretium operæ & laboris, & illum sequi debent, *argum. l. unic. §. pro ſecundo: C. de caducis tollend. l. ſecundùm naturam. ff. de reg. juris.* Castrensis *in l. ſi uno, §. item cùm quidam, num 9. ff. locati*, & ideo primo loco ad eum debent pertinere, qui operas præstitit, & valde iniquum foret, ille, cujus labore, operâ & studio sportulæ productæ, eis careat, & percipiat emeritus pro aliena opera, juxta verba textus *in l. is qui in poteſtate 15. §. ult. ff. de legatis præſtandis*, ibi, *Quia abſurdum eſt illum commoda hereditatis habere, aliorum onus ſuſtinere*, nam cùm utique sportulæ non sufficiant, debet procedere doctrina Baldi *in rubrica, C. de fructibus & litium expenſis*, ut qui non laborat, non manducet, & in simili & fortioribus terminis latè probavit Surdus *consil. 41. per totum*, quando certum præmium pro litis victoria fiscali criminali assignatur, illéque absens fuerit cum Principis licentia, & alius substitutus qui causam defendit, & in ea obtinuit, tenet Surdus præmium deberi substituto, qui operam adhibuit, non proprietario, quam sententiam Surdum sequutus probavit Paschalius *de viribus patriæ poteſtatis 4. p. c. 6. num. 41.*

Sed & quoties emolumenta & redditus officii ali- 19
cui jubentur restitui, debent comprehendi solùm provenientes ex ipso officio, non verò ex personali labore, quia in hujusmodi proventibus solum exercitium debet attendi, ut ex *l. 1. C. de mil. lib. 12.* Fabio de Anna, Ponte, Mastrillo, Carolo de Tapia, Paschali, Riccio, Capiblanco, Thoro, Rovito, Montano, Franchis, Carrocio, Sesse & aliis doctè, ut solet, probavit D. Petrus Noguerol *d. alleg. 8. n. 20. usque 34.*

Et in terminis, ut cum alterius damno & læsione 10
non censeatur emerito privilegium datum, probare videtur textus expressus, qui in terminis loquitur, *in l. fin. C. de præpoſitis ſacri cubiculi, lib. 12.* eis verbis *Iubemus duobus viris illuſtribus præpoſitis utriuſque ſacri cubiculi tam noſtræ pietatis, quàm ſereniſſimæ noſtræ conjugis, qui poſt finitam militiam ſenatorio fuerint conſortio ſociati, licere quoties ad aſpiciendos agros ſuos, vel ob aliam cauſam proficiſci voluerint, cingulo uti, cùm hoc ad implendum eorum deſiderium & ad nullius læſionem reſpicere videatur.* Igitur si etiam cingulo uti emerito eo prætextu conceditur, quia nullius continet læsionem, quasi cùm contineret non permittendum, quanto magis non ferendum, ut cùm præjudicio Senatorum, qui in actu & exercitio fuerint, cùm sportulæ omnibus non sufficiant, emeriti præferantur in pecuniis, quæ ex labore, studio & sententiis eorum, qui in muneribus substituti proveniunt, servientibus exclusis, contra verba & sententiam Scævolæ *in l. quod ſi minor 24. §. Scaeuola, ff. de minoribus*, ibi, *Ad paratam pecuniam laboribus ſubſtituti veniat, repellendus eſt*, aliàs melioris conditionis esset qui non serviret, quàm laborans & diligens, contra *l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. credit.* & generaliter in actu dignitatem, vel officium exercentes debere præferre eis, qui non administrant, sed emeriti sunt, ex *d. l. 2. C. ut dignit. ord ſervetur*, tenuerunt Rebuff. *ibi, n. 1.* Platea *in l. 1. C. de Conſulibus, lib. 12. & in l. 2. C. de præpoſitis ſacri cubiculi.* Marinus Freccia *de ſubfeudis, fol. 137. num. 65.* Cabedo 1. *p. deciſ. 4. num. 7.* Ponte *de poteſtate Proregis, tit. 3. de electione officii. §. 8. num. 9. & 10.* Carolus de Tapia *deciſ. 21.* adde quæ notavit Gratianus *2. tom. diſcept. cap. 291. in principio, usque ad n. 25.* 21

Ex quibus omnibus procedit etiam resolutio alterius controversiæ, quæ in eodem Senatu regalis Patrimonij agitata circa emeritos Senatores, an istis cócedi debeant largitiones regnorum Castellæ, quæ factæ Senatoribus illius Senatus pro labore litium, quæ circa servitium ordinarium expediuntur, & in decreto Regnorũ concessio facta nominibus expressis Senatorum in actu servitium, addita ratione propter laborem administrationis servitij & litium, quæ inde proveniunt, ea qualitate adjecta, ut nisi semel in triennio,

pro

pro quo tempore ſervitium ordinarium conceditur, largitio à Regnis præſtetur, & ſi in triennio aliquis Senatorum abſens, aut mortuus deficeret in officio, vel ad aliud promotus, & in ejus locum alius Senator ſubrogatus ſit, inter utrumque pro rata temporis diviſio fiat pecuniarum largitionis.

22 Sed emeriti intendebant illis ut Senatorum privilegiis & commodis fruentibus has largitiones præſtandas, & ſaltim cum eis communicari oportere à Senatoribus in actu ſervientibus, verùm emeritorum intentio excluditur ultra fundamenta quæ pro ſportulis notavimus.

23 *Primò* nam quamvis ex Regis benevolentia & liberalitate emeriti gaudeant privilegiis, commodis & erogationibus quæ conceduntur Senatoribus, qui in officio ſerviunt, id tamen trahendum ad erogationem extraordinariam, ut hæc quæ pro ſervitio ordinario præſtatur, *argum. l. Seio amico, §. medico. ff. de annuis legatis*, eis verbis, *Medico Sempronio quæ viva præſtabam dari volo, ea videntur relicta quæ certam formam erogationis annuæ non incertam liberalitatis voluntatem haberet.* ubi gloſſa & Bartholus deſumunt *dictum generale ad extraordinaria non referri*, & in eleganti caſu conſulunt Oldradus *conſil. 129.* notarunt Baldus *num. 2.* Jaſon *num. 8.* Alexander *num. 9* in eo textu Boërius *deciſ. 133. num. 4.* relati Baëza *de decima tutoris, cap. 25. num. 11.* & comprobat Barboſa *in l. divortio, §. quod in anno, n. 6. ff ſoluto matrim.* & quamvis improbet ſententiam Oldradi, qui tenuit generali conductione fructuum Archidiaconatus non comprehendi quod extra ordinem præſtatur Archidiacono pro ſuo ingreſſu, tamen idem Barboſa *ibi num. 7.* tradit Oldradi opinionem poſſe veram eſſe, quando quod pro ingreſſu datur, ſemel præſtatur in vita, nec renaſcitur ut fructus cenſeri oporteat, & quaſi perſonale Archidiacono ipſi præſtari, quod rectè congruit huic rei, nam extraordinariè & ſemel dari conſtat ex ipſis verbis decreti largitaris Regnorum ibi, *Se den por eſta vez y ſin que ſe a conſequencia para otras*, & ſtatim ſubjungit nomina eorum quibus conceſſio fuit facta.

24 *Secundò*, quia ex Regis liberalitate id peti ab emeritis admitti poſſet, quando conceſſio eſſet ordinaria, & ab ipſo Rege procederet; cùm verò in hoc caſu non Princeps, ſed Regnum concedat ex ſuis ſervitiis & diſtributionibus, & propter cauſas quas expreſſit, non poteſt conceſſio extendi ultra illos, quibus conceſſio facta *l. cum pater. §. donationes, ff. de legatis 2.* ibi, *Sed in quem voluntatis intentio dirigitur. l. donatio 25. C. de donatio. l. 1. 2. & 3. Cod. de donation. quæ ſub modo, l. fin. de pactis inter emptorem & venditorem.* Surdus *deciſ. 322. n. 18.* Anton. Faber *de erroribus Pragmatico. 2. p. decade 47. n. 1. & 2.*

25 Maximè, quia cùm perſonis nominatis ſpecialiter fieret conceſſio, non debet ad alios, ideſt, Senatores emeritos extendi, ſed ſolum ad eos, qui nominati, *argument. l. ſi hæredes nominatim 127. ff. de legat. 1. l. nonnumquam 14. ff. ad Trebellianum, l. Celſus*, aliàs *pater 29. §. quod alicujus, ff. de legat. 2.* & eorum quæ in ſimili tradit Bartholus *in licèt Imperator. num. 4. ff. de legat. 1* quem ſequitur Jaſon *ibi num. 31. & 36.* Socinus *in l. quæ conditio num. 5. ff de condit. & demonſtr.* Menochius *de præſumptionibus, lib. 4. præſumptione 108. num. 24. & ſeq.* D. Covarr. *in cap. Raynaldus. §. 3. n. 8. de teſtamentis.* Gregorius Lopez *gloſſ. 5. in l. 5. tit. 9. p. 6.*

26 Rurſus: nam quamvis non ſpeciali nomine perſonarum, ſed generali Senatorum appellatione conceſſio fieret, adhuc dubitari poſſet, an cedere deberet in utilitatem privatorum, qui emeriti, ſed totius Senatus univerſaliter, de quo Barthol. & Doctores communiter, per textum *illi in l. civibus 2. & in l. cum Senatus, ff. de rebus dubiis.* Albericus *in l. omnibus, num. 2 ff. ad Trebellian.* D. Covarruvias *in cap. requiſiſti, num. 18. & ſeq. de teſtamentis* & licèt ad univerſum Senatum largitas & conceſſio relata dubium eſſet an ſolùm comprehenderentur Senatores qui officia in actu ſervicbant, & non alij, qui non in actu, ſed nomine tantum, & habitu Senatores eſſent, ut meriti, juxta quæ *ſupra* in ſportulis notavimus, & tradit Bartol. *in l. unica, C. de collegiatis lib. 11.* Gratianus *diſceptationum, tom. 3. cap. 291. per totum*, maximè *num. 20.* ubi adducit Baldum & Puteum; ſed cùm in hoc caſu ſolum perſonis nominatis fieret conceſſio, omnes dubitationes & conjecturæ debent ceſſare, cùm de voluntate concedentis appareat, *l. ille aut ille, §. cum in verbis, ff. de legatis 3.*

27 *Tertiò*, quia prædictæ largitiones à Regno factæ propter adminiſtrationem ſervitij, laborem & ſtudia Senatorum in expediendis litibus quæ ſe obtulerint circa ſervitium, verba decreti, ibi, *Por el trabaio y ocupaçion que en el dicho ſervicio han de tener*, & ſtatim reſpiciens exercitium muneris Senatoris adjungit, ſi in tribus annis, quibus conceſſio fit, ab officio aliquis deficeret, pro rata ei largitionem diminuendam, & ſucceſſori præſtandam, quo manifeſtè convincitur reſpicere laborem & exercitium hanc conceſſionem, & non liberalem cenſendam, ſed ob cauſam, nam pro labore facta diviſa & reſtricta, *argum. d. l. Seio amico.* ibi, *Cùm tam labor, quàm pecunia diviſionem recipiat*, & ad laborem regulandam conceſſionem, vel ſalarium quod datur, pro illo notarunt Bartol. *ibi*, & communiter Doctores, Jaſon *in l. diem functo, num. 37. ff. de officio Aſſeſſorum.* Avendanno *reſponſo 5. num. 5. cum ſeq.* & commodum oportet ab onere regulari *l. unica. § proſecundo. C. de caducis tollendis*, nam ut traditur *in l. is qui in poteſtate 15. §. ult. ff. de legatis præſtandis, abſurdum eſt illum commoda hæreditatis habere, alterum onera ſubſtinere.*

28 Præſertim, quia etiamſi dum in actu ſerviret Senator, inciperet ei competere largitas prædicta; adhuc vero eo ipſo, quo emeritus, ſervire ceſſaverit, non poſſet illam conſequi, ſed ſubſtitutis in officio præſtanda, & pro rata temporis diſtribuenda, & ſolvenda ſervientibus, ut in ipſo decreto largitionis continetur, unde ſi ipſi, qui in officio ſunt debent reſtituere ſi ab officio ceſſaverint, multo minus debet actio eis cõcedi, cum facilius retentio concedatur, quàm nova petitio *l. per retentionem. C. de uſuris, l. Paulus, ff. de doli exceptione*, Decius *in l. Divus, num. 5. ff. de regul. juris, & conſ. 298. num. 4.* Ruinus *vol. 1. conſil. 66. num. 17.* Rolandus *vol. 4. conſ. 17. num. 8.* Surdus *conſ. 153. n. 22.* Gratianus *tom. 2. diſcept. c. 269. n. 15. & 16.*

29 Tum etiam, cùm in decreto largitionis expreſsè caveatur, ut ſi non perfecerint triennium dicti ſervitij, ex quacunque cauſa, tunc pro tempore quo ſervire defecerint, non lucrentur largitatem, ſed illam reddant, nota verba ibi, *Y ſi alguno dellos de jaren de ſervir los dichos officios enterramente el dicho triennio per ſer promovidos a otros: o por otra qualquier cauſa ha de bolaer la rata.* Valde igitur abſurdum eſſet, ut quod non potuit integrum conſequi ille qui in actu munere Senatoris functus, ſi in eo defecerit, obtineat emeritus, qui nunquam in toto triennij tempore labori ſubjaceret, ut melioris conditionis eſſet qui non laborat, quàm qui labori incumbit, contra text. *in l. pupillus 25. ff. quæ in fraudem credit. l. non ſolum 31. ff. de noxalibus actio. l. ſive hæreditaria 23. ff. de negotiis geſt. l. Servius 4. ff. quod vi, aut clam. l. relegatorum, §. ult. ff. de interdictis, & relegatis*, junctis quæ notarunt Tira-

quellos *de nobilitate, cap.24.num.7. & seq.* Mantica *de tacitis & ambiguis conventio.lib. 12. tit. 5. num. 16.* Farinacius *2. p. novissima, decis. 31. num. 2.* D.Alexander Ludovicus *decis. 5. n. 5.*

30 Quod etiam suadetur ex illis verbis universalibus decreti, *o por otra qualquier causa*, quibus expressè à largitione emeriti excluduntur, quia in servitio deficiunt in actu, & solùm concessio fit servientibus cum effectu, ex illa ergo generali dispositione casus, quando Senator emeritus excludi videtur, *argum. cap. solitæ*, ubi gloss. *verb.nobis autem, de majoritate & obedientia*, ibi, *Nihil excipiens, quia dicit quodcunque*, gloss. *verb.quibuscunque, in Clementina 1. de judiciis*, cum aliis adductis à Tiraquello *de retractu lignagier. §. 1. gloss.7 num.23.* Menochius *cons.141. num.34.* & dictio universalis etiam casus privilegiatos comprehendit, ut comprobat Augustinus Barbosa *de dictionibus, verb. quidquid.*

31 *Quartò*, quia quod petunt emeriti, ut partes aliorum Senatorum qui in actu serviunt, eis accrescant, vel ab aliis abdicentur, nullum juris fundamentum habet, quia omissus in dispositione nunquam ad illius partem admittitur, nisi habeat jus illam impugnandi, ut contra dispositionem admittatur, *argum. l. si post mortem 10. §. liberi. ff. de contra tabulas*, eis verbis. *Liberi qui contra tabulas habere non possunt, nec partem faciunt si per alios committatur edictum*, & ita jus rumpendi regulatur à jure succedendi, juxta Baldum *num.8. in l. Gallus, §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis*, ubi Castrensis *num.9.* & Doctores communiter; ideo cùm in hoc casu emeriti contra voluntatem Regni ad largitatem concessam admitti non possint, ex prædictis & fuerint omissi in concessione largitionis, nihil petere valebunt.

Tum similiter, quamvis aliquæ partes concessionis
32 vacarent (quod in hoc casu non evenit) nullo modo de Jure accrescendi tractari posset, quia solùm datur inter conjunctos in dispositione, & emeriti nullo modo admissi nec nominati in ea, & licèt, ut suprà animadvertimus, concessio non fieret expressis nominibus, jus accrescendi non procedit in contractibus, præsertim lucrativis, ut est hæc donatio, *l. si mihi & Titio 110.* ubi Bartolus & communiter Doctores. *ff. de verborum obligatio.* Anton. Gomez *tom. 1. variar. cap.10.* Raudensis *variarum, cap.47. num.30. & seq.* & maximè in quantitate, ut hæc largitio *l. Lucius 78. §. quæ habebat*, cum ibi notatis *ff. ad Trebellianum*, Baldus *in l. 1. num.26. C. de secundis nuptiis*, Jason *in l. si mora, num.7. ff. soluto matrimonio.* Masinius *in rubrica C. quando non petentium partes, num.232.* Surdus *cons. 123. num.23.* idque maximè procedit, quando concedens usus fuit verbis distributivis, cuilibet portionem & quantitatem assignando, ut in hoc casu, nam verbum distributivum facit omnimodam disjunctionem rerum, ut notavit Jason *in l. re conjuncti. num. 104. & seq. ff. de legat. 3.* Menchaca *de success. creat. lib. 1. §. 10. num. 149.*

Denique quintò, multo minus ex prædictis procedere poterit revocatio solutionis factæ largitionis Senatoribus in actu servientibus, quia nullum jus competit emeritis, & de illis nulla mentio in concessione, ideo quasi nullo negotio cum eis gesto repetitionis jus competere non potest, *l. si extraneus 6.* ubi Doctores, *l. qui se debere 7. l. si donaturus 9.* cum aliis *ff. de condictio. causa data.* Duarenus *ad eum titulum, c. 5.* Donellus *lib. 4. comment. c. 12.*

34 Sed quamvis aliquod jus haberent emeriti, vel creditores censerentur hujusmodi largitionis, adhuc non possent repetere à collegis Senatoribus, qui in officio fuerint, partem suam, quia inter creditores, qui jure æquales sunt, non habet locum revocatio, sed ille præferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito *l. pupillus, 24.* ubi Bartolus & Albericus *ff. quæ in fraudem creditorum, l. si non expedierit 6. §. 1. ff. de bonis authorit. judicis possidendis*, Baldus *cons. 432. num.1. vers. si autem bona*, Surdus *cons.4. num.11. & decis.60. num.9.* Asinius *de executionibus, §.7. cap.3. num.2.* Matienzo *in l. 7. gloss.5. num 14. & 15. tit.16. lib. 5. Recopil. l. 9. tit. 15. part.5.* Ex quibus omnibus manifestè excluditur quod emeriti Senatores in hoc casu intendunt.

ALLEGATIO CVI.

Læsio contractus, in quo scripturam faciendam conventum fuit, non regulanda nisi à tempore, quo scriptura facta, vel facienda.

1 *Interpretatione non egent, quæ sunt certa, & determinata.*
Dubitationem solicitam omnia admittunt.
Authentic. de Tabellionibus, §. 1.

2 *Contractus in quo scripturæ faciendæ, ante illam non est perfectus.*
Qualitates nullæ non entis.
l. Celsus, ff. de usucapionibus.
l. ejus qui in Provincia, ff. si certum petatur.
Effectus non consideratur ejus quod nullum est.
l. 4. §. condemnatum ff. de re judicata.
l. rem 2. C. de rescindend. & n. 9.
l. si voluntate, C. eodem, & n. 3. & 8.

3 *Fiscus in contractibus, in quibus læsus, restitutionem non habet.*
l. 10. tit. 19. p. 6.
l. qui in contractibus, juncta l. si minoris, C. de jure fisci lib. 10.

4 *Vicinis alicujus oppidi non consentientibus non valet contractus à domino factus in præjudicium vasallorum, ipsis non consentientibus, vel ignorantibus.*

5 *Vicinis invitis Princeps non debet illos alienare.*

6 *Vasalli ad retractum jurisdictionis venditæ admittendi sunt.*
Vectigalium venditio à Principe facta admittit vicinos ad retractum, ut in jurisdictione.

7 *Vasallos Principis emens contra illorum voluntatem est in peccato.*

8 *Læsio consideratur tempore contractus, quando intervenit tempore quo ejus fieret scriptura.*
Fiscali venditioni semper inest conditio, ut adjectio admittatur.
l. Lucius, §. idem respondit, fin. ff. ad municipal.
l. 1. & 2. C. de vendend. reb. civitatis, lib. 10.

9 *Læsionis remedium non denegandum in venditione, etiam si decreto confirmata.*
l. 1. C. de prædijs Decurionum lib. 10.

10 *Decretum ubi requiritur quo venditio confirmatur, sine causæ plena cognitione non valet.*
l. minorum 6. C. de prædiis minorum.

11 *Læsio tunc excluditur ex receptione pretii rei venditæ, quando pendente lite de læsione recipitur.*
l. si

l. si filius, ff. de minoribus.

12 *Agens pro pretio non renuntiat actioni aliàs sibi competenti.*

leg. 1. Codic. si major factus alienat. ratam habuerit.

In contractu fiscali, in quo scripturam faciendam conventum fuit (ut in præcedenti allegatione notavimus) ad remedium læsionis, quæ fisco competere potest, tempus præsens attendendum est, si scriptura facta non sit, vel cùm fieret, non verò conventionis tempus.

1 PAVCIS ab hac allegatione me expediam, ex eis, quæ in allegatione præcedenti 88. notavimus, & quando cum Doctoribus agitur, & sapientissimis Senatoribus, quibus nihil incognitum, ut tradit Socinus *vol. 2. conf. 266. in princip. vis erit in dicendo multum, & non multa.* Et licèt ea, quæ sunt certa, & determinata, non egeant interpretatione, Baldus *in l. certo generi. §. 1. de servit. rusticor. prædiorum*; tamen cùm nihil sit adeò indubitatum, ut non recipiat solicitam dubitationem. *Authent. de Tabellionibus, §. 1. coll. 3.* &, ut tradit Tullius *in proœmio paradoxorum*, nihil tam improbabile, quod in contrarium dicendo probabile non fiat, ne aliquæ rationes jus fiscale in hac re possint turbare, hujus rei resolutionem proponam.

2 Breviter igitur statuendum, cùm ex prædictis appareat contractum in scriptura collatum non esse perfectum antequam scriptura fiat, ut in præcedenti allegatione satis probavimus, non posse usque in scriptis redigeretur considerari contractum, ut tempore conventionis debeat attendi quantitas, & qualitas pretij, ex *l. si voluntate, Cod. de rescind. vendit.* Etsi tunc læsio non consideratur, tamèn si interveniet tempore, quo scriptura facienda, quia pretium rei valde augeretur, ut in venditione vectigalium (de qua nostra quæstio) si tempore quo conventio venditionis facta fuit, populus paucis vicinis incoleretur, & aliquibus annis dilata scripturæ confectione, de qua conventum, plures augerentur vicini, tunc etiamsi viderentur læsionem, quæ non extabat tempore conventionis, attendi non posse, ex *l. rem. 2. C. de rescind. vendit.* Nihilominus tamen læsio poterit intendi, quia cùm antequam scriptura fieret, non potest dici contractus perfectus ex omni parte, de ejus observantia non curandum, quia non entis nullæ sunt qualitates. *l. ejus qui in provincia, Dig. si certum petatur. l. Celsus,* & *ibi* Baldus *num. 23. ff. de usucapionibus*, cum aliis: nam quod caret essentia, caret virtute & operatione, secundùm Philippum Probum *in addit. ad Ioann. Monachum in cap. 1. num. 55. de confessis lib. 6.* & ejus quod nullum est, nullus considerator effectus, *l. 4. ff. condemnatum, de re judicata*, ubi sententia nulla non dicitur sententia, & plura notavit Ripa *ibi*, post Bartolum, Alexand. Iasonem & alios probavit etiam Felinus *in cap. ex tenore, colum. 3. de rescriptis.*

3 Deinde, quia in hoc casu, primò restitutio contractus à fisco petita fuit, & ea cessante intendit remedium *l. 2. Cod. de rescind. vendit.* ut ex ipso libello apparet, ut notavit Aymon, & quasi receptum tradit necessarium esse ita actionem formari, *lib. 1. consil. 7. colum. 1.* & Princeps læsus in contractu restituendus est, *l. 10. titul. 19. part. 6.* licèt aliàs de jure communi dubium esset, quia Petrus, quem refert Cynus *in l. Respublica, quæst. 1. Cod. ex quibus causis majores*, de hoc consultus respondit non posse Principem restitui, & Petrum & Cynum & sequitur Albericus *ibi columna 2. vers. quæro.* Sed tamen Paulus de Castro, & Doctores communiter contrarium tenuerunt, secundùm Boërium *2. part. decis. 265. num. 2.* Martinus Laudens. *tract. de fisco, §. 219.* & ex Guidone Papæ, Platea, Peregrino, & aliis pluribus notavit D. Alfaro *de officio fiscalis gloss. 16. num. 191. & 192.* ubi reprehendit Petrum, & Albericum contrà tenentes, & ex Lucano, Afflicto, & Otalora idem dominus Alfaro *gloss. 18. privilegio 16.* & ex Fachinæo, Mauritio, Morla, & aliis probavit, & tenuit meus Collega D. Franciscus de Amaya *in leg. unica, C. de sententiis adversus fiscum latis, lib. 10. numer. 38.* idque maximè procedit, ubi læsio ultra dimidiam justi pretij intervenit; quia tunc favore Principis in ejus contractibus reparanda, & illos annullat, ex *l. qui in contractibus, juncta leg si minoris,* & *ibi* Platea *numer. 5. Digest. de jure fisci, lib. 10.*

Præterea, quia etsi nullitas contractus, restitutio in integrum, & læsio locum in hoc casu non haberent, vicini oppidi, cujus vectigalia vendita, oblato pretio contractum distrahi intendunt; quia illi citati non fuerunt, imò potius eis ignorantibus prædicta venditio vectigalium facta fuit, & quandocumque possunt vicini aliquod interesse prætendere, non valet contractus factus per dominum, ipsis non consentientibus. Ita Loazes *in alleg. oppidi de Mula, fol. 122 numer. 5. & fol. 123. num. 1.* Menoch. *conf. 32. num. 20. & aliis.* Matthæus de Afflictis singulariter *in cap. 1. §. præterea Ducatus, 3. notabili, num. 51. & aliis, de prohibit. feud. alienat.* Philippus Portius *lib. 5. commun. opin. conclus. 21.* Ioannes Igneus *in l. donationes, numer. 50. fol. 124. C. de donat. inter vir. & uxorem, & in l. 1. §. domini 2. num. 54. fol. 49. ff. ad Syllanianum*, Bossius *tit. de Principe, num. 290.* & invitis civibus Principi non est jus emptoris fidem observare, sacramentóque cives obstringi. Bald. *in l. 2. §. fin. ff. solut. matrim.* Ioann. Faber *in §. penult. Inst. de assignatione libertorum.* Cynus *in l. 1. C. de novation.* Iason. *in l. debitorum, Cod. de pactis*, quos sequitur Renat Chopin. *de Domanio lib. 2. capit. 1. num 3.* quia secundùm eum ibi: *supremus ille clientelæ nexus nunquam dissolvitur partis utriusque consensu*, ex *decis. Tolosan. 485.* ubi additio citat plura. 4

Et vicinis tenitentibus non alienat Princeps, ut per Menchacam *lib. 1. illustr. controvers. cap. 3. num 4. fol. 25. & cap. 5. num. 5. 6. & 9.* & vicini in Senatu contradixerunt, & sic limitatur regula quod Princeps teneatur ex contractu, nisi fiat in præjudicium subditorum, ut hic ita Felinus *in cap. . num. 4.* & *ibi* Decius *num. 4.* & alij, *de probationib.* & glossa *vers. proprietas*, & *ibi* Dominicus *in cap. authoritate, §. fin. de privileg. in 6.* Hostiens. *in cap. 5.* & *ibi.* Butr. *num. 2.* & Abbas *num. 4. de jurejurand.* 5

Imò domino eos ex causa alienante, admittendi sunt vasalli ac subditi ad suæ libertatis emptionem, tantumdem domino dare volentes, quantum & ab aliis pollicitum, vel ei datum fuit, & in hoc casu vasalli dare Regi obtulerunt, ut ex libellis actorum apparuit. Ita Hostiensis, & Felinus *in c. dilecti, de majorit. & obedient.* Hippolyt. citans alios *in l. 1. §. cùm quidam deponere, num. 10 ff. de quæst.* Covat. *in cap. quamvis pactum 2. p. §. 2. num. 4. fol. 74. col. 2. post princip. de* 6

pact.

pact in 6. & Faber *in §. dominus, Institut. de noxalib.* Menchac. *de succession. creat. lib. 3. §. 26. num. 49.* & alibi probavimus 1. *part. allegat. 45.* semper vasallos in Hispania admittendos ad retractum jurisdictionis, & *ibi num.* 10. idem etiam admittendum in vectigalium venditione, ex *l. 11. tit. 9 lib. 3. l. 11. tit. 7. lib. 9. Recopil,* & Gironda *de gabellis. 4. p. §. 2. n. 29.*

7 Quod omne huic rei valde convenit, ex quo concurrunt invaliditas, & imperfectio contractûs, læsio, & alia, de quibus *suprà*, justam reddunt fisco actionem, & sic populo malè alienato adest peccatum in retinente, & restituendi obligatio, Menchac. *illustr. controv. c. 45 n. 21.* ultra quod ementes oppida, aut redditus regales à Rege sine solemnitatibus, videntur esse in mala fide, ut per Menchac. *lib. 2. illustr. controvers. c. 80. n. 4. in fine.* Quæ decisio rectè, optimóque jure adaptatur facto, de quo agitur.

8 Vnde ex prædictis potest elidi, quod ex *leg. si voluntate, C. de rescind.* obiici posset, quia satis læsio, quæ potest considerari tempore quo scriptura fieret, dicitur interesse tempore contractûs, quia quando executio negotij confertur in futurum, non attenditur tempus conventionis, sed executionis. Panormitan. *in c. in civitate, n. 3. de usur.* Antonius Rubeus *in l. vinum, n. 132. ff si certum putatur,* quos in terminis sequitur Pinellus *in l. 2. C. de rescind. 3 p. c. 4. n. 16.* & in contractibus Principum, & fiscalibus semper inest conditio, ut adjectio sit admittenda. *l. Lucius, §. idem respondit, fin.* & *ibi* Bart. *ff ad municip. l. 1. & 2. C. de venden. reb. civit. lib. 10.* Renat. Chop. *de Domanio lib. 3. c. 29. n. 29.* & facit *leg. 7. tit. 7. part. 5.*

9 Nec magis obstat quod obiici posset, in eo contracto venditionis interveniisse decretum Senatus supremi regalis Patrimonij & rescriptum Principis, quo conventio facta, & venditio approbata fuit, & ideo locum esse non videbatur remedio *d. l. 2 C. de rescind.* ex *l. 1.* & *ibi* Bartol. *C. de prædiis Decurio. lib. 10.* quia potiùs contraria sententia est receptior, ex Imola *in l. pretia rerum,* ubi omnes *ff. ad leg. falcid.* eamque dicit communiorem Cremensis *in d. l. 2. num. 108.* & Cagnolus *num. 158. quæst. 23.* & ex Alexandro, Claudio, Panormitano, Angelo, Aretino, Antonio Gomezio, Rebuff. & aliis pluribus receptiorem tradit Pinel. *ad d. l. 2. p. 2. c. 2. num. 16.* & 20. qui etiam *numer. 23.* & *24.* tradit, licèt confirmatio contractus interveniret, adhuc non esse denegandum remedium læsionis, & in fisci venditionibus minoris, & Ecclesiæ, quibus propriè convenit decretum, & non aliis, & cùm fungantur jure minoris, ut animadvertimus in fisco, etiamsi non detur læsio ultra dimidiam; tamen non obstante decreto eis succurrendum esse, ex Pinello, qui ita animadvertit.

10 Et in hoc casu approbatione Senatus supremi regalis Patrimonij non potest dici interveniisse decretum, de quo jura loquuntur: & quando decretum adesset, id ex summaria causæ cognitione, non verò plena & ordinaria valoris rei & causæ, sine qua non valeat *l. minor. 6. C. de prædiis minorum,* ubi glossa. Bart. Bald. & Salicet. idem Baldus & Salicet. *in l. 1. C. si adversùs credit.* ubi tradunt tale decretum esse nullum, maximè quando continet alienationem, ut in hoc casu, quo tradit Angelus perpetuò menti tenendum *in §. triplici, col. 3. instit. de action.* & Rolandus à Valle *lib. 3. cons. 7. n. 64.* & 89. pro tali decreto, quando constat de evidenti læsione, ut in præsenti, non præsumitur, imò creditur malum consilium.

11 Denique quòd obiiciebatur, pretium ex parte fisci receptum fuisse, & configuratum negotiatoribus, ideoque remedium læsionis cessare debere, nihil aliud obstabit, quia quod traditur deceptum ultra dimidiam, petendo simpliciter pretium conventum sibi præjudicare, ut non possit agere ad rescissionem contractûs, tunc procedit, quando id fit lite pendente, & jam proposita actione pro læsione, quia ex eo videtur renuntiare liti institutæ, & cœptæ, quia est actus contrarius, & actionis desertionem inducit, & non aliàs, *arg. l. si filius ff. de minoribus,* & ita loquitur, & tenet Pantaleon Cremensis *in repet. d. l. 2. C. de rescind. numero 135.* & quando à Principe pretium hujus venditionis, negotiatoribus consignatum fuit, non pendebat aliquod judicium læsionis, vel rescissionis hujus contractus.

Tum etiam, quia agens ad recuperandum pretium, 12
non ex eo renuntiat remedio sibi aliàs competenti, & ideo non prohibetur de nullitate, & imperfectione contractûs, quando ei competere potest agere, ut probatur *l. 1. Cod. si major fact. alien. ratam habuerit.* Bald. *in d. l. 2. numer. 65.* Didacus Perez ex Cremens. & aliis probat *in l. 2. titul. 7. lib. 5. ordinam. vers. quæritur, utrùm.*

ALLEGATIO CVII.

Fiscali citatio facta non præsumitur, nisi appareat.

1 *Fiscalis debet citari ad sententiam ferendam, & præsente illo ferri debet, aliàs nulla.*
l. si fiscus 7. ff. de jure fisci, & n. 28.
l. rationales. C. de Advocatis fisci, & num. 28.
Præsumitur quod de stylo judiciorum.

2 *Citatio, quæ est facti, non præsumitur, nisi probetur.*
l. in bello facti de captivis.
Iudex supplere non potest quod est facti.
l. 1. & titulus, C. ut quæ desunt Advocatis.

3 *Præsumptio est pro sententia & judice, ut justè pronuntiavit, non verò ut citatio facta.*
Citatio non præsumitur, etiamsi in decreto enumeretur, si petatur, ut de citatione constet.
Citatio quæ enuntiatur in decreto præsumitur, quando sententia est antiqua, & lata partibus præsentibus.

4 *Citationis enunciatio, ut non præjudicet tertio, ita nec fisco, nisi de citatione appareat.*

5 *Citatio est probanda, si de illa non constat.*
l. quacumque. §. fin. Digest. de Publiciana in rem actio.

6 *Citatio facienda specialis, & non per proclamata, vel edicta, quando ille qui citandus, facile haberi potest.*
Auth. qui semel. C. quomodo & quando judex.

7 *Notitia gestorum non sufficit, ubi requiritur citatio.*
Citatio requiritur, ut procedi possit per contradictas, etiamsi citatio fiat ad extractionem processus per compulsorium.

8 *Citationis defectus à Principe suppleri non potest, quasi repugnet juri naturali, aliquem non citatum condemnari.*
l. 4. titul. 17. lib. 4. Recopilat. explicatur, & numero 9.
l. defensionis facultas, C. de jure fisci, lib. 10.
Citationis defectus reddit nullam sententiam, etiam latam à suprema potestate.
Clement. Pastoralis, §. cæterùm, de re judic. & numero 27.

Lex

9 *Lex supplere non potest defectum citationis.*
10 *Citatio quæ fit per edictum, nulla est, si non apponatur locus comparendi, quia illum exprimere necessarium.*
11 *Citationem non factam probatur, si ex actis non constat.*
12 *Citatio & jurisdictio judicis debet ex actis probari, quando jurisdictio est delegata.*
13 *Requisitio partis ad citationem non præsumitur, quia est solemnitas extrinseca.*
14 *Solemnitas intrinseca præsumitur, non extrinseca.*
l. sciendum, ff. de verbor. oblig.
§. si ita scriptum. Instit. de inutilibus stipul.
15 *Causæ cognitionem quæ requirunt, per libellum expediri non possunt.*
l. nec quidquam, §. ubi decretum, ff. de officio Proconsulis.
16 *l. nec quidquam, §. de plano, ff. eodem.*
Cartas foreras *quæ dicantur?*
l. 3. tit. 19. p. 3.
17 *Rei judicatæ authoritatem non habet, quod sine causæ cognitione decernitur.*
l. judex 5. C. comminatio. epistolas.
l. 22. tit. 22. p. 3.
l. judicis 9. C. de judicijs.
l. ex stipulatione 7. Cod. de sentent. & interlocut.
18 *Citatio non præsumitur in eis, qui per libellum expediuntur, quia causæ cognitionem non requirunt.*
19 *Præsumitur non interveniſſe causæ cognitionem, quando decretum brevi tempore expeditum.*
20 *Decretum sine causæ cognitione præsumitur damnosum.*
21 *Generalis enuntiatio citationis non sufficit, sed specialis necessaria, quando decretum requirit causæ cognitionem.*
22 *Decreta quæ requirunt causæ cognitionem, debent decerni vocatis vocandis.*
Clausula vocatis vocandis, *requirit ordinem judicialem, & citationem fieri.*
23 *Sententia & decretum prout tunc, solùm operatur ab observatione judicij, & interlocutoria existimanda.*
c. cap. dilecti, de emption. & vendit.
l. properandum. §. & siquidem. C. quomodo & quando judex.
l. quoties, §. ultim. ff. de noxalibus.
l. sed si postea. ff. eodem.
l. neque 3. ff. ad exhibendum.
l. si à te, in princip. ff. de re jud.
l. rem meam, ff. eodem.
l. procurator ad exhibendum, ff. rem ratam habere.
24 *Sententia* prout nunc, *operatur, si aliquid novi non eveniat.*
25 *Nova causa facit ut sententia* prout nunc, *non operetur.*
l. si quis ad exhibendum, ff. de except. rei judicat.
26 *Decretum* prout nunc, *operatur rebus in eodem statu manentibus.*
27 *Fisci causa publicum jus continet.*
28 *Fiscalis præsentia requiritur ad expedienda negotia fisci.*

Procuratori fiscali an præsumatur facta citatio in judicio fisci, quod expeditum est, si de citatione non appareat.

QVAMVIS de stylo & consuetudine causæ fisci est, ut sine citatione Procuratoris fiscalis tractari nequeat, aliàs omninò judicium illusorium, & nullum sit, imò etiamsi non præsente fiscali sententia lata sit. 1
l. si fiscus 7 ff. de jure fisci. l. rationales. C. de Advocato fisci. D. Alfaro *de officio fiscalis, gloss. 16. num. 210.* Et potest dici illud, quod de stylo judiciorum est, præsumi interveniſſe, & omnia solemniter acta, ex his, quæ ex Alexandro, Cravetta, & aliis pluribus latè notavit Menoch. *lib. 2. præsumpt. 10. & 23.*

Verumtamen, cùm citatio sit facti, nullatenus potest præsumi, nisi probetur. *l. in bello, §. facti. ff. de captivis*, & ita judex non potest in judicio supplere quod respicit factum, *argum. l. 1. C. ut quæ desunt Advocatis.* ubi communiter omnes notarunt, Cacheranus, Asinius, Bellonus, & alij, quos refert Osvvaldus ad Donel. *lib. 26. comment. c. 3. lit. C.* 2

Sed, quod plus est, etiamsi in decreto judiciali enuntiaretur illud decretum præcedente citatione Procuratoris fisci fuisse pronuntiatum, adhuc in præjudicium fiscalis, aut cujuslibet alterius tertij, nihil prodesset, si peteretur, ut constaret de citatione, & non appareret; nam etsi judex & sententia habeant præsumptionem, ut justè prolata sit, & solemniter acta præcessisse, ex Bartol. *in leg. 1. Cod. de relation. l. acta. ff. de re judic.* Castrens. *lib. 1. consil. 138.* ex Baldo, Oldrado, Decio, Socino, Aretino, & aliis pluribus, Cravetta *de antiquit. tempor. 2. part. à princip. usque num. 8.* ubi diversas profert Doctorum opiniones, & concludit, ut pro judice, & justitia sententia præsumatur; tamen pro solemnitatibus extrinsecis (ut citatione) tunc solùm potest sumi præsumptio, quando causa antiqua est, & sententia partibus præsentibus lata, quod cùm omnino cessaret in hac causa fisci; quia nec longo tempore firmata, nec de præsentia fiscalis apparuit ex actis, quando decretum pronunciatum fuit, non potest aliqualiter citatio præsumi, si specificè facta non constet, & faciunt plura, quæ notavit Baldus *vol. 4. consil. 217.* incipit, *Citatio.* 3

Et quemadmodum tertio cuicumque prædicta enunciatio citationis non noceret; quia in præjudicium ejus præsumptio non sumenda, præsertim in citatione, quæ suppleri nullo modo potest, ut notatur communiter ad *l. unicam. C. ut quæ desunt Advocatis*, judex suppleat, ubi solum judici permittitur supplere quæ juris sunt, non quæ facti, ut citatio: ita multo meliùs nec fisco nocere poterit, ut ex Panormitano, Felino, Castrensi, Socino seniori, Cravetta, & aliis probavit Menochius *lib. 2. præsumpt. 68. num. 16. 17. 18.* 4

Quippe citatio si de ea non constat, est probanda, *argument. l. quacunque. § fin. ff. de Public. in rem actione*, eis verbis: *Probare debet, & tutore authore, & lege non prohibente se emisse*, ex Speculatore, Socino, Vantio, Luca de Peña, Hieronymo Grato, Menoch. *d. lib. 2. præsumpt. 22. num. 1. & 2.* & semper esse necessarium constare de citatione illius, de cujus præjudicio agitur, ex Philippo Franco, Francisco Marco, Capicio, Aymone, Sardo, Cartario, Deciano, Afflicto, Osasco, Menochio, 5

chio,& aliis plurib⁹ probavit Mangilius *de ſubhaſtationibus, q. 5. n. 7. & 8.*

6 Et citatio facienda ſpecialis, non verò generalis, quæ fit per edictu,& proclamata, quando ille qui citandus,haberi poteſt, ut notavit Angelus. *conſil. 202.* ex ratione *authent,qui ſemel C.quomodo,& quando judex; quia vox Præconis paucis innoteſcit.* Nec debet quis ex dubia citatione parti præjudicium,& ideò ſpecialem requiri,tenuit Bart.*conſ.91.*incipit, *in quæſtione in curia.* Angelus *conſ.259.num. 2.* Aſinius *tract. de execut. c. 35.*

7 Et adeò citatio requiritur, ut non ſufficiat notitia geſtorum,& conſtat deciſ.Rotæ 107.*p.3.lib.2.diverſor.* in qua fuit dubitatum, utrùm poſſit procedi per contradictas,& ferri ſententia contra eum,qui non fuit citatus ad cauſam,quamvis reperiebatur perſonaliter citatus in extractione actorum vigore compulſorialium ad cauſam facientium.Et ratio dubitandi fuit,quia ſicut per conſtitutionem Innocentij Auditores Rotæ poſſent procedere vigore citationis nulliter executæ, ſi conſtet citatum habuiſſe notitiam de citatione, eodem modo hoc caſu dicebatur:nam qui habuerat ſcientiam cauſæ, debebat mittere Procuratorem ad defendendam cauſam,cùm ſciret eam in Curia tractari. Tamen reſolutum fuit in Rota, non ſufficere talem citationem, nec ejus vigore poſſe condemnationem ſequi, quia licèt habuerat notitiam de extractione proceſſus, tamen non habebat notitiam cauſæ contra illum agitatæ, propterea debuit aliter citari,quod refert & ſequitur Gratianus *5. tom. diſceptat. cap. 100. num. 14.*

8 Quod ultra plura, quæ de neceſſitate citationis congeri poſſent, adeò locum habet,ut quamvis ex *l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil.* adversùs ſententiam, quam dicimus Reviſionis, cùm ab illa appellatio,vel ſupplicatio interponi non poſſit, omnis nullitatis exceptio ſit omnino excluſa, ut adversùs illam non poſſit aliqualiter opponi, tamen nullitas illa,quæ provenit ex defectu citationis, nunquam cenſetur excluſa,nec ex *d.l.4.*impeditur, vel non poſſit impediri, quaſi repugnet juri naturali, ut quis inauditus & indefenſus damnetur, ut ex *l. defenſionis facultas. C. de jur.fiſci, lib 10.* in terminis notavit Azeved. *d. l. 4.num.3.*Nam defectus citationis reddit nullam ſententiam ipſo jure,quamvis ſit lata à ſuprema poteſtate, *Clem. paſtoralis §. cæterùm.de re judicat.* Vantius *de nullitate ſentent. tit. an quælibet ſententia poſſit deciſ. numero 14.* Scaccia *de appellat. quæſt. 19. remedio 1. concluſ.12.ex num. 19.*

9 Et noſtram legem regiam non excludere nullitatem ex defectu citationis, ultra Azevedum tenuerunt Gutierr.*l.1.practic.q.96.num.6.*Mexia *ad l. Tolet.p.2. fundamento 1.num.21.& 23.*Paz *de Tenuta,part.1.cap. 14. num. 8. & 9.* Avendaño *de ſecunda ſupplicatione, num. 4. verſ. tertia fallentia.* D. Pichard. *in manuduction ad praxim.1.p. præcepto 2. num. 4.* Torreblanca *de Magia lib.3.cap: 30. num. 43. & de jure ſpirituali, lib.15.cap.12.num.7.& ſeq.* & conducunt tradita à Caballino *milleloquio* 834.Ariſmino Tepato *lib.1.variar. tit. de in jus vocando, verſ. regulariter.* dum tradunt etiam ex plenitudine poteſtatis non poſſe citationem quaſi de jure naturali ſuppleri à Principe, vel à lege, ut poſt prædictos ex aliis probavit Menoch.*conſ.365. num.1.*& idem *conſil.94.num.31.& conſ. 208. num. 3. & 15.*

10 Sed cùm per edictum citatio admittitur,nulla cenſebitur ſi non apponitur locus expreſſus comparendi, quia id exprimere neceſſarium,ut ex Alexandro *lib.7. conſ. 71. in princip.* tradit Menochius *conſ. 100. numero 178.*

Et non factam citationem ex eo ſolùm probabitur, ſi illa ex actis non conſtet,Bartol.*in l.2.num.2.Cod.de error. Advocat* Baldus *in l. abſentem, num. 3. Cod. de accuſation.*Decius *conſ.483.num.4.*Vantius *de nullitat. ex defectu citationis, numer.14.*ex Rotæ deciſionibus apud Marcheſanum, & Caputaquenſem notavit Mangilius *d. q. 15. num. 16.* 11

Et ex actis conſtare debere citationem inde colligitur,quoniam non ſolùm de illa, ſed etiam de juriſdictione judicis,qui citationem decernit, debet conſtare, quando juriſdictio non eſt ordinaria, ſed delegata,ita ut tenor delegationis inſeri oporteat in decreto,vel præcepto citationis,aliàs illa cenſebitur nulla,ut ex *cap.præterea,de dilation.*Abbate,Iaſone,Aſinio, Vantio,& aliis probavit Menoch.*conſ. 790. num.6.*& quando de citatione in actis non apparet,præſumitur læſus ille,de cujus citatione non conſtat. Doctores *in l.de unoquoque. ff. de re judicat.* ex Rebuffo idem Menoch. *conſ. 1203. n. 38.* 12

Et ulteriùs, quamvis in actis inveniretur factam fuiſſe citationem;ſi tamen fieri deberet citatio ad partis requiſitionem, adhuc ea requiſitio non præſumitur,quia eſt ſolemnitas extrinſeca, ut ipſa citatio, ita tenuerunt Panormitanus,Felinus, Beroius, Philippus Francus,Ripa,Capibius, & alij,quos refert idem Menoch. *d. lib. 2. præſ. 23 n. 2. & 3.* 13

Nec obſtabit *leg.ſciendum ff.de verbor.oblig.§.ſi ita ſcriptum, de inutilibus*: nam quod vulgariter eis juribus, & aliis ſimilibus deſumitur præſumi actorum ſolemnitates præceſſiſſe, intelligendum eſt de ſolemnitate intrinſeca,utputa, ſi fidejuſſionem factam fuiſſe dicatur, creditur conſenſum, aut aliam ſolemnitatem fidejuſſionis interceſſiſſe, vel quando dicitur factam promiſſionem,præſumendum præcedente interrogatione fieri, quod trahi non debet ad citationem, quæ eſt ſolemnitas extrinſeca, quæ non præſumenda niſi probetur: ita Cagnolus & Alciatus *in l.lecta.ff.ſi cert.petatur.*Fortunius Garcia *in l.1.col.10.ff. de pactis.* Coſta *in l.ſi ex cautione,declarat.3.Cod. de non numer. pecun.* Barboſ.*in l.1.3.p.n.46.ff. ſolut. matrimonio.*Maſcard.*de probation. concluſ. 1135. & 1136.* & ita accipit *d.l.ſciendum,*Menoch.*d.lib.2.præſumpt. 23. num.3.& lib.1.præſumpt.43.n.* 8. ex Iaſone, Cagnolo, Ruino, Alciato,& aliis idem Menoch.*lib.3.præſumpt. 41. numero 5.* 14

Quod multò magis procedit in caſu, de quo litis diſceptatio,quia per ſimplicem libellum cujuſdam gabellarij decretum datum fuit, quod nos dicimus *per proviſion,*& cùm aliquid per libellum expeditur, hoc eſt,cùm Principi datur in forma petitionis gratiæ,non judicij contentioſi, cauſæ cognitio non adhibetur, imò quæ cauſæ cognitionem requirunt, per libellum expediri non poſſunt, *l. nec quidquam, §. ubi decretum,ff.de officio Proconſulis & legati,*ubi poſt ordinarios notarunt Anton.Faber *in rationali ejus textus,& de error.Pragmat.decad.10.error* 6.Cujacius *in l.omnia 71. ff.de regul.jur.*ubi etiam Petrus Faber, & Rævardus, Alciatus *lib.2.Paradox.c.* 3. idem Rævardus pro Triboniano *cap.* 8. Fachinæus *lib. 9. controverſ. cap. 98.* Briſſonius *de verbis juris, verb. libellorum.* Fulgoſius, Salamonius,& alij,quos refert Morla *in emporio,titulo de juriſdict q.16 num.* 9. D. Ferdinandus de Mendoza *lib.1.de pactis,c 5.n.16.*Everard. *antinomiarum centur. 1.c.18.*Vaconius *declarationum juris cap.80.*Corraſius *lib. 1. Miſcellanear. c. 4.* 15

Et hoc etiam dicitur *in d.l.nec quidquam,§.de plano,*expedire cauſam & judicium de plano, ideſt, ſine controverſia judicij ad ſubſcriptionem libelli perentis,ut in exemplis ejus textus, & quæ notarunt Oroſcius & Coratius *in d.§.ubi decretum,*ex Seneca, Livio, Taci 16

Tacito, Cicerone, & aliis Rævardus pro Tribonia-
no *cap.7.& 8.* & iſta decreta *cartas foreras* appellat,
apud nos *l.5.tit.19 part 3.* quaſi ex foro,& ſtylo Tri-
bunalis, notavit Parladorius *lib.2.rerum quotid. cap.*
fin.5.§. p.2.n.1.

17 Sed & quoties plena cauſæ cognitio non adhibe-
tur, & quod ſine illa decernitur non habet auctorita-
tem rei judicatæ, poſt Bartol. omnes communiter *in*
dict.§. ubi decretum, & probatur expreſsè *l. judex 5.*
Cod. comminatio,vel epiſtol. eis verbis : *Nam ſubſcri-*
ptionem ad libellum datam talem, quæ diverſam par-
tem in poſſeſſionem fundi mitteret, vicem rei judicatæ
non obtinere, non ambigitur. Expreſsè jure noſtro
l. 22. tit.22. part.3. Innocentius Abbas, Felinus, &
Angelus, quos refert, & ſequitur Gregor. Lopez *in*
dict.l.22. gloſſ.3. Didacus Perez *in l.1. gloſſ.4. col.1.*
tit.1.lib.3. ordinam. Scaccia, *de judiciis, cap.88.*& ar-
gument.*l.judiciis 9.C. de judiciis*, & *l. ex ſtipulatio-*
ne 7. Cod.de ſententiis, & *interlocution. omnium ju-*
dicum. Donel.*lib.27. commun. cap.6.* Marſilius *ſingu-*
lari 486. Matheſilanus *ad l.4. Cod. de ſentent. & in-*
terlocut. Contard.*in l.diffamari. cap.4.num.16.Cod. de*
ingen.& manumiſſ. Trentacinq. *lib. 2. Practic. tit. de*
judic.reſolut.2. Vantius *tit.de nullitate ex defectu pro-*

18 *ceſſus, num.31. cum ſeqq.*

Unde fit, ut cum libellum res expedita, ſine
cauſæ cognitione poſſet hoc decretum pronuntiari,
multo minus citatio præſumatur, cùm ad hæc quæ
per libellum expediuntur, non ſit neceſſaria citatio,
nec cauſæ cognitio requiratur, ideo nullo modo fiſco
nocere poſſit, & quod ſine illa decernitur, cum non
habeat authoritatem judicati.

19 Quod magis locum habet hoc caſu, ubi ex actis
apparet die Novembris decimaquarta decretum pro-
nuntiatum,& ipſa die ejus inſtrumentum, vel juſſio-
nem, quam dicimus *Proviſion*,expeditam, & quando
fiſci Procuratori denuntiaretur,non poſſet tam brevi
tempore expediri,quia de ſtylo judiciorum noſtrorum
eſt,ut dilatio trium dierum concedatur adverſario ad
reſpondendum,& poſtea in contumaciam non reſpõ-
dentis negotium, ut res judicata expediatur, & inde
non potuit aliquatenus præſumi fiſcali citationem,
vel decreti enunciationem fuiſſe factam, & pro fiſco
potius juvat juris præſumptio, ut cauſæ cognitio non
fuerit adhibita, quando conſtat intra breve tempus
fuiſſe interpoſitum decretum, Jaſ. *in l. nec quidquam,*
§.ubi decretum.n.69. Caſtrenſis *lib.2.conſ.38.* Alex.*lib.*
1.conſil.163.in fin. Anchar. *conſ.72.& conſil.83.* & in
terminis Menoch *lib.1.præſumpt.75. num.52.*

20 Et decretum perfunctoriè interpoſitum ſine cauſæ
cognitione, & breviter expeditum præſumi damno-
ſum,poſt Bart.& Baldum, Corneus *vol.1.conſ.98.n.2.*
Azo.Speculator,Caſtrenſis, & alii, quos refert, & ſe-
quitur Carolus Ruinus *vol. 1. conſ.107. num.14.* ex
Imola,ut non præſumatur cauſæ cognitio,niſi expri-
matur,& adhibita non præſumitur ex brevi tempore,
quod decretum obtentum, De ius *conſ.403. num.19.*
ex Corſeto, Purpurato, Pariſio, Nevizano, & aliis,
Menoch. *lib.2.præſumpt.75.n.53.*

21 Et quoties decretum requirit plenam cauſæ cog-
nitionem,ut in hoc caſu,non ſufficit enuntiatio gene-
ralis,ſed requiritur ſpecialis, ex Baldo, Joanne Fabro,
Felino, Simoncello, Alciato, & pluribus idem Me-
noch.*ubi proximè,n.22.*

22 Vnde ſine ſpeciali citatione non apparear, & verè
factam fuiſſe non conſtet, nihil poterit fiſco nocere
quod judicatum, quia ſemper decerni oportet voca-
tis vocandis, Aretinus, Molina, Mareſc. & alii, quos
refert D.Salgado *de Regia protectione 2. p. cap. 13.*
num.56. & hanc clauſulam inducere cauſæ cognitio-

nem ordinem judicialem ſervari, & citationem fieri,
ex Mantica,Ruino, Gozadino, Riccio, Nicolao Gar-
cia, & aliis probavit Auguſtin. Barboſa *clauſul.158.*
n.11.15.& 16.

Hoc autem fiſci jus clariùs conſtabit, ſi animadver- 23
tamus decretum prædictum, quod expeditum adver-
ſùs illum non fuiſſe abſolutè, vel indefinitè, ſed ſo-
lum *prout tunc*, pronuntiatum, quo caſu non defini-
tur cauſa in perpetuum, verùm quaſi ab obſervatione
judicii interlocutoria ſententia exiſtimatur, gloſſ. *in*
l.& harum, ff. ſi ſervit.vendicetur.l. Iuli.n.s, in prin-
cipio, ubi gloſſ. magna, *ff. de condict. indebit. cap.*
examinata,de judiciis. ubi Felinus *num.2.cap.cùm di-*
lecti, de emption. & vendit. l. properandum, §. & ſi
quidem. ubi communiter Doctores, & Baldus *n.19.*
Cod.quomodo & quando judex. Philippus Francus *in*
cap.cùm ceſſante, num.60. de appellat. Bartol. & alii,
quos refert Paulus Caſtrenſ. *lib.2. conſ. 219. num.2.*
Aretin *conſ.119.num.3.* Iaſon *in l admonendi 2.repet.*
num. 60. ff. de jur. jurand. Maranta *in praxi 6.*
part. num.33. alios adducit Cavalcanus *c.p. deciſ.7.*
in princip.num.6.cum ſeqq.& argum.*l. quoties*, § *ul-*
tim.l.ſed ſi poſtea ff. de noxalib. action. l. neque, 3 ff.
ad exhibendum.l ſi à te in princip.l. rem meam ff. de
except. rei judicatæ, l procurator ad exhibendum, in
princ.ff.rem ratam haberi, cũ Tiraquello, & Mari-
no, Socino ad cauſas Eccleſiaſticas, cùm in articulo vio-
lentiæ decretum *prout nunc*, pronuntiatur, probavit
D. Salgado *de Regia protectione 1.part.cap.8. num.7.*
cum ſeqq. cum Scaccia,Cancerio,D.Covarr. Tuſcho,
Gratiano, & aliis pluribus, ego notavi *2.p.deciſ.Gra-*
natenſ 77.num.4.

Quod etiam ſuadetur ex eis quæ pro contrario ga- 24
bellarius adducebat : nam cùm in ſolutione penſionis
conductionis deficeret, illi adminiſtrator datus fuit,
& decretum *prout tunc*, exigeret ab eo ſolùm, quod
verè reditus tributorum valerent, ex quo dicebat de-
cretum *prout tunc*, verè ut rem judicatam cenſen-
dum, quando nihil contra juberetur, ex celebri *de-*
ciſ.81. Anton. Theſaur, ubi plures refert, & idem
comprobat *deciſ.122. num.13.* Nam ultra quod ſu-
prà animadvertimus, nihil potuiſſe operari prædi-
ctum decretum, quando non conſtat de citatione
fiſci Procuratoris, tunc ſolùm proderit quod pronun-
tiatur *prout tunc*, cùm nihil novi in cauſa acciderit
vel ſtantibus actibus prout ſtant, quod idem ſignifi-
care *prout tunc*, notavit Cancerius *variar. reſolution.*
cap.17. tit. de ſententia,num 569 Rugiellus *tractat.*
de appellat. gloſſ. 1. nu.15. Scaccia *eodem tract. q 17.*
limit.1. n.26.

Sin verò aliquod novum fuerit in cauſa, vel judi- 25
ci acti aliquid diverſum reſpiciat, nihil poterit
operari,quod *ut nunc* decretum fuiſſet, argument.
l.ſi quis exhibendum 18. ff. de exception. rei judicatæ,
tenuit idem Theſaur. *dict. deciſione 81. numero 1.*
plures refert Farinacius *de delictis 1. part. quæſt.*
4.à num. 23. uſque ad num. 31. Anton. Faber *in*
Cod.lib.7.tit. 9. in princip. Cancer. *dict. cap. 17. nu-*
mer 569.

Ideò nihil profeſſe poterat gabellario in hoc ca- 26
ſu,quia ſolùm tempore adminiſtrationis attendi valo-
rem tributorum juſſum fuit, & ideò ceſſante ad-
miniſtratione, quia omne tempus conductionis finitum
fuit,res diverſa eſt, illud *prout nunc*, nihil aliud po-
tuit reſpicere, niſi ut non deberet nocere juri fiſcali,
quoties conductionis tempore elapſo,rationes de lo-
catione redderentur, ut in caſu præſenti, quia cùm
non ſit cauſa in eodem ſtatu, non poterit prædictum
decretum locum habere,junctis, quæ ex pluribus ego
notavi *d.deciſ.77.n.2.*

Hæc autem, omnia quæ procederent in quocumque privato, ut non possit abesse, quod sine citatione decernitur, sed nullum sit, ut ex *dict. Clement. Pastoralis*, §. *cæterùm*, *de re judicat.* suprà notavimus *num.*8. & ex Vantio, & aliis probavit Menoch. *cons.*2. *nu.*323. & *cons.*366. *num.*21. & *cons.* 790. *numer.*7. Nec præsumatur citatio quamvis enuntietur, si non apparet in actis illam fuisse factam, nec quod sine, prævia causæ cognitione pronuntiatum posse nocere, vel decretum *prout nunc*, si aliquid novi in causa evenit id enim multò meliùs procedit in fisco, cujus causa publicum jus continet, ex Ripa & D. Covar. D. Alfarus *de offic. fiscalis, gloss.*9. *num.*12. & ideò cautiùs negotia fiscalia tractari oportet, & plura privilegia justè conceduntur, de quibus latè egimus *allegat.* 1. & *alleg.*51. *part.*1.

Et quatenus pertinet ad nostrum casum, non solùm citatio fiscalis requiritur, sed ultra eam præsentia illius necessaria ad expedienda negotia fiscalia, aliàs sententia contra fiscum lata nulla erit. *l. filius* 7. *ff. de jure fisci*, *l. rationales* 4. *Cod. de advocat. fisci*, ex Vivio, Corseto, Platea, Peregrino, Tiraquello, Asinio, Borello, Belluga, & Thesauro probavit Alfarus *de officio fiscalis gloss.*16. *privil.*65. *n.*210.

ALLEGATIO CVIII.

Lictoris majoris officium generaliter venditum, an omnes lictores minores sine distinctione comprehendat.

1 *Diversitas omnium arguit differentiam rerum & personarum.*
l. si idem 7. *C. de codicillis.*
l. quod si nepotes 6. *ff. de testam. tutela.*

2 *Nominis similitudo non est argumentum identitatis.*
l. ultima, §. *fin. ff. ad municipalem.*
Diversæ res censentur, quæ diversis temporibus fiunt.

3 *Nomen speciale rem diversam facit.*
Nomine proprio & speciali res debet significari.

4 *Propriè tale non dicitur quod simpliciter non est tale.*
l. quique 4. §. *parentes, ff. de in jus vocando.*
Donatio causa mortis non propriè donatio, quia non est simplex donatio.
l. 1. *ff. de donat.*
Ens qualificatum videtur esse alterius speciei & naturæ.

5 *l. veteres* 19. *ff. de action. empti.*
l. si judex circumvento 42. *ff. de minorib.*
l. 2. *ff. ad leg. Rhod. de jactu.*
l. unic. Codic. si servus extero emi mandaverit.

6 *Usus communis loquendi non potest dici constans qui varius fuit.*
Generi qualibet differentia adveniens constituit diversam speciem.

7 *Nomen quod habet speciale significatum, etiamsi generali comprehendi possit, ad speciem referendum.*

8 *Significatio colligitur ex mente contrahentis.*
l. nepos Proculo 125. *ff. de verb. significatione.*
l. sed etsi susceperit 52. §. 1. *ff. de judiciis.*

9 *Rubrica ff. de liber. & posthumis.*
Rubrica C. de servitutib. & aqua.

10 *Specialiter provisum attendi debet, non quod generaliter.*
l. qui hæredi, §. *qui patrem ff. de vulgari.*
l. cùm in testamento, §. *fin. ff. de hæred. instituend.*

11 *Generalitate verborum inclusa non censentur quæ notabilia.*
l. item apud Labeonem, §. *ait Prætor. ff. de injuriis.*
l. 3. *vers. miramur ff. nautæ, caupones.*
l. 1. §. *duxerint. ff. de publican. & vectigal.*
*l. eos, C. de aquæ ductu lib.*11.
c. sedes 15. *de rescriptis.*

12 *c. pastoralis. de donat.*

13 *l. obligatione generali* 6. *ff. de pignor.*
l. 1. *C. quæ res pignori.*
l. si Procurator ff. de condict. indeb.
l. qui filii 46. *ff. de peculiis.*
l. filius familias, ff. de donat.
l. 1. *de officio Procur. Cæsaris.*

14 *Nomen speciale exprimendum in materia odiosa*
*c. ea quæ, de regul. jur. lib.*6.

15 *Fœminæ appellatione masculorum non comprehenduntur, quando de illis diversè, quàm in masculis dispositum.*
l. cùm in testamento, §. *qui tres filios, ff. de hæred. instituend.*

16 *Dispositio specialis circa res attendenda, non generalis.*

17 *l. eo. vers. nam mutata forma. ff. ad exhibend.*

18 *l. cùm fundus* 10. *ff. de legat.*2.
l. prædiis 89. §. *balneas, &* §. *qui domum*, *ff. de leg.*3.
l. quod conclave 47. *ff. de damno infecto.*
l. Olympico 40. *ff. de servit. urban. prædior.*

19 *Diversitas consideratur, si in aliquo res distinguitur ab alia, licèt in aliquo conveniat.*
l. si communem 10. §. 1. *ff. quemadm. servit. amittant.*
l. si priùs 17. *in princip. ff. de aqua pluvia arcenda.*
l. 4. §. *modum, ff. de servit.*

20 *Dispositio specialis eximit rem à generali dispositione, licèt in ea posset comprehendi.*
l. si de certa, C. de transact.
l. doli clausula, ff. de verbor. oblig.
l. hæredes 30. § *duæ statuæ, ff de legat.*3.
l. cùm de lanionis, §. *cùm fundum instructum*, *ff. de fundo instructo.*

21 *Expressè quod debet concedi, non sufficit generalis concessio.*
Clement. 1. *vers. specialiter, de judiciis.*
l. 1. §. *de pupillo, ff. de constituta pecunia.*
Obligatio generalis minus afficit, quàm specialis.

22 *Genus quando restringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro specie.*

Vendito

Vendito officio lictoris majoris alicujus urbis, & conceſsione facta, ut omnes lictores minores, vulgò Alguaciles, *ab eo nominentur, cui officium venditum, an poſsit nominare lictores, qui executores dicuntur, & eligi ſolent à concilio urbis ut bona publica, id eſt,* propios *civitatis à debitoribus exigant.*

1 IN hoc caſu, quamvis diverſitas nominum arguat diverſitatem perſonarum, & rerum *l. ſi idem 7. Cod. de codicillis, l. quod ſi nepotes 6.* ibi: *aliter enim filii, aliter nepotes appellantur, ff. de teſtamentaria tutela.* Bart. *in l. ſi non ſortem 26. §. ſi libertus, num. 57. de condictione indebiti.* Anton. Gomez *in l. 45. Tauri, nu. 39.* Petr. Surd. *conſ. 127. num. 32.* Gregor Lopez *in l. 6. gloſſ. 1. ad fin. tit. 13. partit. 6.* & cùm idem nomen ſit in hoc caſu, vel ſub nomine generali aliquid comprehendatur; eandem rem eſſe cenſendum eſt, ut inde quod ſub appellatione generali continetur, poſſit cenſeri conceſſione comprehenſum.

2 Verumtamen, quia, ut tradit Juriſconſultus, nominis comprehenſio, vel ſimilitudo ad aliquid probandum non ſufficit. *l. uti, §. item ſinali, ff. ad municipalem,* & quamvis res in nomine ſimiles ſint, tamen ſi diverſam originem, & introductionem habuerint, diſſimiles exiſtimentur, & quæ diverſis temporibus fiunt, etiam ſeparatæ, & diverſæ dicuntur, gloſſ. recepta *in l. ſi quidem 9. in fine. C. de exceptionibus.* Bart. *in l. Aurelius 20. §. item quæſit, n. 3. ad finem, de liberatione legata,* Bellamera *conſ. 18. n. 4.* Jacobus Menoch. *conſ. 123. n. 10.* Iul. Pacianus *de probationib. lib. 1. cap. 28. n. 11.* Steph. Gratian. *diſceptat. forenſ. tom. 1. c. 126. n. 12.*

3 Unde quando id de quo agitur diverſam originem habuit, vel effectum, etiamſi ex nomine, & appellatione poſſit venire ſub generali conceſſione, tum etiã & ſpeciale nomen habeat, & ſi in generali conveniat cum re conceſſa; ideò dicendum eſt ex generalitate conceſſionis non venire, quod exemplo clariùs demonſtrabitur, ex quo lis exorta: nam ſi alicui concederetur, vel venditum ſit officium lictoris majoris alicujus oppidi, quem *Alguacil mayor* dicimus, data facultate, ut poſſit nominare omnes lictores illius territorii, & cum eſſent aliqui, qui à concilio populi nominarentur ad exequenda decreta Concilii, qui etſi nomine lictorum vulgariter appellarentur, tamen ſpecialiter executores dicebantur, eorum nominationem & electionem non comprehendi conceſſione, vel venditione, ex qua electio, vel nominatio alicui datur, idque ex ſequentibus ſuadetur.

4 Primò. Quia, ut explicetur nomine, res vel perſona debet ſignificari nomine proprio, & ſpeciali, quod ei conveniat, argumento *l. quique 4 §. parente, ff. de in jus vocando,* ibi, *parentes uſque ad tritavum apud Romanos proprio vocabulo nominantur; ulteriores, qui non habent ſpeciale nomen, majores appellantur,* faciũt tradita per Ludovicum Alvarum *n. 15. & ſeqq. in rubrica, de legat. 1.* Bolognetus *in rubrica. ff. de verborum obligation. n. 274.* donatio causâ mortis non eſt propriè donatio, quia non dicitur donatio ſimpliciter, ſed donatio cauſâ mortis. Bart. *in l. Lucius. §. quæſitum, ff. de legat. 3.* ubi inquit, fratrum filios non eſſe propriè fratres, nec eorum appellatione contineri, quia non dicuntur fratres ſimpliciter, ſed fratres, vel ſorores patrueles, optimè Baldus *lib. 4. conſil. 499.* incipit, *proponitur, quòd iſta caſtra, num. 4.* Tuſchus *practicarum littera Q. concluſ. 3. num. 4. & concluſ. 12. per totam.* Mieres *de majorat. 2. p. q. 4. illatione 8. num. 91.* Alia plura exempla adducit Ludovicus Alvarus *ubi proximè num. 127.* & ideo quamvis lictorum nomine generali poſſint comprehendi, vel communi uſu loquendi dicantur executores Concilii alicujus populi, tamen quia ſpeciali nomine vocantur, id eſt, excutores, nec deſerviunt, ut omnia judicum decreta, & juſſa exequantur, ſed ad ea, quæ ad gubernationem communem populi ab ejus Decurionibus & Concilio decernerentur, non poterit admitti, ut generali lictorum electionis, & nominationis conceſſione comprehendantur, quia non dicitur propriè tale, quod ſimpliciter non dicitur tale. *l. 1. ff. de donat.* Et facit, quia ens qualificatum videtur eſſe alterius naturæ, quàm ſimplex. *c. ſtatutum 22. de electione lib. 6.* Natta *lib. 3. conſ. 555. nu. 9.* Barboſa *in l. 1. & 2. n. 144. ff. de judiciis.*

Secundò, Nam quamvis nomine ſpeciali iſti executores non diſtinguerentur, & electione eorum: nam alii lictores à Prætoribus urbium nominantur, iſti verò conciliis earum, etiam ſi promiſcuè nomine lictorum iſti executores appellarentur, non inde eoſdem cum aliis eſſe evincitur, ut prædicta conceſſione comprehendantur, arg. textus celebris *in l. veteres 19.* ibi. *veteres in emptione, venditioneque appellationibus promiſcuè utebantur, juncta l. ſequenti,* ibi. *Idemque ſi in locatione & conductione, ff. de action. empt. l. ſi judex circumvento 42.* juncta gloſſ. *verb. venditio. ff. de minoribus l. 2.* ubi etiam gloſſ. *verb. ex locato: ff. ad l. Rhodiã de jactu. l. unica. C. ſi ſervus extero ſe emi mandaverit,* de quibus optimè Pinellus *in l. 2. 1. p. c. 2. num. 3. C. de reſcind. vendit.* Petr. Greg. *lib. 25. ſyntagm. juris c. 1. n. 4. & lib. 27. c. 1. in princ.* Alciatus *lib. 5. Parergon. c. 15.* Cujacius *lib. 9. obſervationum c. 15.* Robertus *lib. 1. animadverſionum c. 8. & 9.* Antonius Mercator *in notatis ad eundem Robertum d. lib. 1. c. 9.* Franciſcus Conanus *lib. 7. Commentar. c. 6.* Donellus *lib. 13. commentarior. c. 1.* Anton. Faber. *in Rationali ad d. leg. ſi judex circumvento, verſ. nec quari poterit.* 5

Etiam, quia nec juvari poterit communi uſu loquendi, qui nominationem prædictorum executorum ſibi competere ex venditione, vel conceſſione intendit, quia deberet probare nullo modo alio nomine quàm lictorum appellari, quod ab eo probatum non eſt: & è contra probatur manifeſtè varia appellatione executorum nominari, & quamvis promiſcuè, vel lictores, vel executores dicerentur, non poteſt dici conſtans & communis uſus loquendi, qui varius fuit, ut magiſtraliter docuit Bartolus communiter receptus *in l. Labeo; n. 6. & 7 ff. de ſupellectili legata,* ubi refert formam & requiſita, quæ intervenire debent, ut probetur iſte uſus communis loquendi. Adde Maſcard. *de probat. concl. 209. n. 4.* Mantic. *de conjectur. ult. l. lib. 3. tit. 8. n. 8.* Menoch. *de arbitrariis lib. 2. caſu 489. per totum* D. Caſtillo *quotid. controv. lib. 5. c. 153. n. 11. cum multis ſeqq* & quælibet differentia adveniens generi, conſtituit ſpeciem diverſam, ut communi uſu loquendi, & appellatione non comprehendatur, ut tradit Bald. *in l. 1. ante n. 1. C. de ſucceſſ. edicto,* cui ſubſcribunt Affl ictis *deciſ. 265. n. 18.* Natta *lib. 4. conſ. 676. n. 8.* Barboſa *in l. 1. & 2. n. 143. ff. de judiciis,* & cum prætextu executionis decretorum Concilii populi iſti executores dicantur; nec ut reliqui lictores à Prætoribus & judicibus ejus populi, ſed à Concilio electio fiat, meritò diverſi exiſtimandi, ut generali lictorum appellatione, & conceſſione non veniant. 6

8 Quartò. Nam quodlibet nomen, quod potest generaliter significari, & tamen habere specialem appellationem, ut adoptio, institutio, & cognatio, potius intelligitur in appellatione speciei, quàm in appellatione, & significatione generis, juxta not. per Bart. & scribentes, *in l. hoc legatum, ff. de legat. 3.* Panormit. *in cap. Rodulphus, num. 3. & seqq. de rescriptis.* Bulgar. *in rubrica col. penult. ff. solut. matrim.* Ludovic. Alvarus *ubi proximè, n. 127. & 145.* Bolognetus *in rubrica, ff. de verbor obligat. à nu. 139.* aliàs enim speciale nomen confunderetur & posset convenire aliis, quæ solùm significationi generali aptantur. *l. 1.* ubi Jason. *à num. 56. de adquirend. possess.* Butigel. *in repetit. leg. 1. C. de edendo, num. 56.*

9 Idque apertiùs probatur, quando vel qui contraxit aut disposuit, apparet velle significationem accipere ex propria & peculiari tam in speeie, quàm in generali; ut docet Bartol. à quo nemo dissentit, *in dicta l. hoc legatum, num. 1.* ibi: *Siquidem ex verbis potest colligi, quæ actio videatur proposita, stamus verbis.* Et quando ambiguitas est in significatione nominis, id accipiendum, quod ex his, quæ significantur, sensit, qui loquitur. *l. nepos Proculo 125. juncta gloss. verb. sensit, de verbor. significat.* Mantic. *de conject. ultim volunt. lib. 3. tit. 2. n. 3* facit textus *in l. sed etsi susceperit 52. §. 1.* ibi: *cum appareat id testatorem sensisse ex genere comparationis, ff. de judiciis.*

10 Quod apertè insinuant juris civilis rubricæ, nomen speciale, etsi generale possit convenire, exprimendum esse, ex *tit. de liberis & posthumis*, ubi quamvis liberorum appellatione posthumi comprehendantur, tamen expressum fuit posthumi nomen, ut de eis specialiter agi insinuaretur, *& rubrica, C. de servit. & aqua.* Nam etsi generali nomine servitutis aqua comprehendi posset, tamen ut constaret de illa agi necessariò, de aqua exprimendum fuit, ut notant Doctores in eis juribus, & conducunt tradita à Bald. *in l. in multis, ff. de statu hominum*, Jason. *in l. si quis id quod n. 13 ff. de jurisdict. omn. judic.*

Facit, nam quoties aliquid specialiter provisum est, illud attendi debet, non quod dispositione generali potest comprehendi: nam illa debet omninò excludi, nec in ea venit casus specialis, etiamsi venire posset. *l. coheredi, §. qui patrem, ff. de vulgar. l. cùm in testamento § final. de hared. instit.* Zanchus *in l. hæredes mei, § cùm ita, num. 121.* Petra *de fideicommiss. 5. p. n. 105.* Surdus *cons. 573. n. 33.* Ant. Gabriel. *lib. 1. com. tit. de claus. concluss. 9. n. 8.*

Quartò. Quia id magis sine dubio procedit, quan-
11 do ex diversitate rei deberet exprimi nomen speciale. *l. item apud Labeonem 15. §. ait Prætor. ff. de injuriis.* ibi: *ea enim, quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta. l. 3. versic. miratur igitur. ff. nauta, caupones, stabularii. l. 1. § dixerint. ff. de publican. & vectigal. l. eos 3. C. de aquæductu, lib. 11. cap. sedes 15. de rescript.* Oldradus *consil. 185. num. 2. ad finem.* ubi tradit quæ sunt magna & notabilia, nisi de eis expressè dicatur, nulla verborum generalitate inclusa censeri consentit Calderinus *in rubric. Cod. de hæretic. consil. 1. num. 1.* Aymon. Cravet. *cons. 407. num. 81. volum. 3.* idem Cravetta *cons. 942. num. 22. volum. 5.* Panormitan. *in cap. in nostra, num. 4. de rescriptis*, ubi docet esse ibi casum, in quo non operatur tantum genus quoad omnia, sicut species quoad speciem: nam licèt sub genere comprehendantur omnes species generis, ut notatur *in l. juris gentium, §. sed si fraudendi, ff. de pactis.* Tamen ubi requiritur notabilis expressio speciei, non sufficit facere mentionem per genus; quia expressio per speciem posset retardare Principem à concessione. Steph. Gratian. *discept. num forens. cap. 546. n. 29.* Sixtinus *de Regalibus, lib. 1. c. 5. n. 79.* D. Joann. del Castillo *quæst. controvers. juris, lib. 5. cap. 89. n. 150.*

Et facit textus *in cap. pastoralis, de donat.* junctis 12
quæ notarunt gloss. *ibi verb. Cathedraticum.* Joannes Andreas, Jnnocent. Abbas, & reliqui scribentes communiter, Hostiensis *in summa de officio ordinarii, §. quid pertinet. versic. & nota.* Henricus Boic. *de synodo Episcopi 3. part. num. 83.* Tusch. *lit. C. concl. 152. num. 12.*

Conducit ratio juris *in l. obligationè generali 6. ff.* 13
de pignoribus. l. 1. C quæ res pignori. l. si procurator 8 ff. de cond. indebit. l. qui peculii 46. ff. de peculio. l. filiusfamilias 7 ff. de donation. l. 1. ff. de offic. Procurat. Cæsar. junctis quæ notarunt Afflictis *decis. 11. n. 9.* Vernus *volum. 1. cons. 127. num. 12.* Menoch. *cons. 250. n. 49. cum seqq.*

Sextò. Quia id maximè procedit, id est, speciali 14
nomine rem esse significandam in materia odiosa, & strictè interpretanda, ut rectè explicat Panormitanus *in dict. cap. Rodulphus*, per textum *ibi num. 3.* Alexand. *volum 6. consil. 248. num. 10. & sequent.* Tuschus *littera G. conclus. 40. num. 16.* & concessio Regalium, ut in hoc casu, eligere, & nominare lictores tanquam specialis, & exorbitans à jure communi nullam recipit extensionem, quinimo semper restringitur, nec trahitur ad consequentiam. *c. ea quæ, de reg. jur. in 6.* Lucas de Peña *in l. 2. n. 3. & 4. C. de jure Reip. l. b. 11.* Rolan. à Valle loquens in terminis *de augmento, vol. 2. cons. 1. num. 147. & seq.* Sixtinus *de Regalibus, lib. 1. cap. 5. num. 63. & seq.* Masttill. *de Magistr. lib. 1. c. 16. num. 20. & 21.*

Sed quod plus est, etiam in materia irregulari cir- 16
ca majoratum, & exclusionem fœminarum, quando institutor majoratus discretivè de masculis, & fœminis disposuit, quamvis filiorum appellatione, & fœminæ comprehendantur. Tamen eo casu, quia separatim de filiis, & filiabus dispositum est, & filiarum nomen speciali significatione diversa à generali exprimitur, tunc verbum *filiorum* non ad filias fœminas, sed solùm ad filios masculos referendum; etti qualitas masculinitatis adjecta non fuerit, quasi non ex generali significatione accipiatur, quæ possit comprehendere filios & filias, sed solùm ad specialem masculorum referendum sit, ut ex Baldo, Jasone, Socino, Alberto, Bruno, Gregor. Lopez, & Anton. Gabriele notavit Molina *lib 3. de Hispanor. primog. cap. 5. n. 55.* & ex Menochio, Surdo, Deciano, Mantica, Peregrin. Tusch. Cæsare Barcio, Mier. Fusar. Ramonio, & aliis, argum. *l. cùm in testamento, §. qui tres filios. ff. de hared. instit.* probat Additionator a Molin. *d. n. 55.*

Quo apparet, quoties aliquid diversè dispositum 17
est circa res, quæ uno nomine possunt comprehendi, non ex generali appellatione regulari, sed ex propria & speciali, quod rectè congruit nostro casui: nam diversi ministerii sunt lictores ordinarii, & prædicti executores concilii, tum & diversa ratio militat in quibuscunque eorum: nam etiamsi Princeps possit, & velit detrahere jurisdictioni Prætorum, non tamen credendum est, nisi apertè exprimat, velle præjudicium inferre juri concilii populi in nominatione executorum in eis, concilium decrevit.

Ulteriùs septimò, quia inde apparet diversa officia 18
hæc executorum esse judicanda ab eis, quibus lictores ordinarii funguntur, & probatur argumento legis *eo vers. nam mutata form. ff. ad exhibend.* tradit optimè Paulus Parisius omninò videndus *cons. 80. à n. 9. in 2. part.* ubi hæc verba: *Nam cùm dictæ partes sint separatæ, & distinctæ, & contineant diversa officia, & loca diversa, & separata exercitia, diversos etiam usus*

usus consideratis dictis qualitatibus diversis, alio non apparente, appellatione unius non debet venire aliud, maximè quando una pars prædictorum non est destinata ad usum alterius partis. Quod mirabiliter prosequitur *pluribus numeris seqq.* & cum Baldo, utroque Socino, & aliis Jacob. Menoch. *consil.* 123.*n.*6. *vol.*2.

18 Octavò, etiam & diversitas suadetur, quia diversis ministeriis hæc officia deserviunt, & à diversis personis lictores à Prætoribus urbium, executores verò à concilio earum nominantur, & restricto ministerio ad exactionem eorum, quæ pertinent ad bona populi communia, & nulla debet esse specialitas & differentia, ut res ejus qualitatis censeatur, argumento *l. cùm fundus* 10. ibi: *Si modò testatur eam partem non separatim possedit, sed universitati prioris fundi adjunxerit ff. de legat* 2. optimus textus *in l. prædiis* 89. §. *balneas.* ibi: *ita demum domus esse portionem balnearum si per domum quoque intrinsecus adibantur, & in usu patrisfamilias, vel uxoris nonnunquam fuerant, & mercedes earum inter cæteras meritoriorum domus rationibus accepto ferebantur, & uno pretio comparatæ, vel instructæ, conjunctæque fuissent, & in §. qui domum,* ibi: *aditumque in eum per domum habuit. ff. de leg* 3. *l. quod conclave* 47. *ad fin.* ibi: *neque aditum aliunde habeat ff. de damn. infect. l. Olympico* 4. ubi gloss. & DD. *ff. de servit. urban. prad.* Paul. Paris. *d. cons.* 80. *n.*9. *cum seqq.* Philipp. Decius *cons.* 109.*n.*2. Guiller. Benedict. *in cap. Raynutius, verb. etsi ortum, n.* 1. & 2. *de testam.* Albert. Brunus *de augment. concl.* 15.*n.*16. D. Covarr. *in pract. cap.* 2. *à n.*1. Menoch. *d. cons.* 123. *n.*21. & 23. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 126.*n.*11.

19 Nonò, quia res, & efficacia, diversa censentur, etiamsi genere conveniant; si tamen specie differant, & sufficiat genere, aut specie, vel numero differre, ex traditis per Aristotelem *lib.* 5. *Metaph. c* 9. & *lib.* 10. *cap.* 5. Pater Suarez *in Metaph. tom.* 1. *disp.* 7. *sect.* 3.*n.*6. tradit, *dici differre, quæ in aliquo conveniunt, & in alio distinguuntur*, & ut idem tradit *ibi num.* 3. etiamsi quid cum alio in aliquo conveniat, non potest dici identitas simpliciter, sed respectiva, & secundùm quid, quæ non habetur pro identitate, sed pro quadam similitudine; ita etiam diversæ servitutes judicantur, quæ vel diversis temporibus, vel qualitatibus constituuntur; licèt sint ejusdem generis. *l. si communem* 10 § 1. *ff. quemadmodum servit. amittantur, l. si prius* 17. *in princ.* ubi gloss. & DD. *ff. de aqua pluvia arcenda* Paul Castrensis *in l.* 4. § *malum, ff. de servit.* ubi etiam Anton. Faber. *in Rationali*, idem Castrensis *in d.* §. 1. Cæpolla *de servit. c.* 24.*n.*7. *vers. item qui utitur.*

20 Decimò quia, ut animadvertimus, quamvis aliquid generali appellatione posset comprehendi; si tamen dispositio specialis ad ea se refert, tunc eximitur à generali dispositione, imò potiùs generalis dispositio ad specialem restringitur, ut amplius quàm quod specialiter expressum: non possit operari, & ultra quæ suprà expendimus *num.* 4. & 5. Probatur argum. *l. si de certa, C. de transact. doli clausula ff. de verbor. obligat.* & noto duo jura quæ communiter non expenduntur *in l. hæres* 100. §. *duæ statuæ, ff de legat.* 3. *l. cùm de lanionis*, § *cùm fundum instructum, ff. de fundo instructo*, ubi statuæ marmoreæ, quæ poterant comprehendi sub generali legato marmoris, & servi qui simul continebantur in legato generali fundi instructi non comprehenduntur, sed solùm quod speciali legato relictum, etsi dispositio generalis posset ad omnia referri videlicet, legavit testator duas statuas marmoreas, quamvis hoc legato omnes marmoris statuæ venirent, tamen ex legato duarum, & speciali dispositione, earum nullam statuam marmoream præter duas debere J.C. tradit, & legato fundo instructo, etsi veniant instrumento omnes servi, qui ad fundi culturam destinati, si testator aliquos servos specialiter legavit, illi solùm ex familia servorum legato cedunt, & non alii, junctis quæ ex Socino juniori, Riminaldo, Menochio, Tiberio Deciano, & aliis ego notavi 2. *part. decis. Granatensis* 54. *num.* 17 & 19. juncto Zephalo *lib.* 4. *cons.* 636. *per tot.* Marco Antonio Eugenio *cons.* 100. Menoch. *cons* 319. unde cùm de istis lictoribus, qui executores dicuntur bonorum publicorum & non eliguntur à Prætore urbis, sed ab ejus concilio speciali provisio, & destinatio fit, & differant exercitio nomine, & electione à reliquis omnibus lictoribus, qui à Prætoribus eliguntur concessione generali nominandi lictores non debent isti executores censeri comprehensi.

Maximè quin ille qui officium lictoris majoris 21
emit, illud petiit sibi concedi nominare lictores, qui eligebantur ab eo, qui justitiam administrabat. *los que solí a nombrar la Iusticia*, & cùm isti executores non nominentur solùm à Prætore urbis, sed ab ejus concilio, & Decurionibus ut bona urbis propria à debitoribus exigant, & in dominium illius conferant non sufficiet generalis concessio nominandi omnes lictores, quia quando requiritur aliquid expressè fieri, non sufficit, ut possit comprehendi sub generalitate verborum, gloss. *in Clement. per litteras, verb. expressè, de præbend. Clement.* 1. *verb. specialiter, de iudiciis, l.* 1. §. *de pupillo. ff. de constituta pecunia.* Ioan. Andreas *in cap. quia periculosum, de sentent. excommunicat. & in c.* 1. *de excep. lib* 6. cùm minus sufficiat obligatio generalis, quàm specialis, ex gloss. & Negusantio probavit Gratianus 3. *tom. discept. c.* 546.*n.*29

Et tamen in præsenti generalitate nominandi lictores, non debent censeri comprehendi isti executores, quia nominatio generalis restricta ad eos, qui à Prætore nominari soleb nt, & cùm non ab eo, ut prædiximus, & nostra quæstio respicit, executores non nominantur, sed à Concilio urbis debet generalis concessio ad specialem ejus qualitatem restringi, juxta quæ nuper animadvertimus, & quia genus quando restringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro specie. Bartol. *in l. quod te mihi, ff. si certum petatur.* Baldus *in l.* 1. *n.*5. *C. de fideicomm.* Castrens. *in l. Imperator, n.* 8. *ff. ad S. C. Trebellian.* ex quibus tenui Gratian. 1. *tom. discept. c.* 62.*n.*9. 22

ALLEGATIO CIX.

Pascua communia quando Princeps restringere possit.

1 *Betica in Hispania omnia pascua sunt communia etiam in terris privatorum collectis fructibus. l.* 1. 3. *tit* 7. *lib* 7 *Recop.*

2 *Possessio pascuorum data debet conservari.*

3 *Interdicta possessoria conceduntur spoliatori. l. Prætor ait*, §. *qui à me vi, ff. de vi, & vi armata.*

4 *Causæ cognitionem quæ requirunt, non possunt per libellum expediri. l. nec quidquam*, §. *ubi decretum, ff. de offic. Proconsulis. l* 22. *tit.* 22. *p.* 3. *c. conquerente, de restitut. spoliator.*

5 *Princeps in ſuo regno habet præſumptionem, ut poſſit diſponere de paſcuis.*
l. 1.tit.11.p.2.& n.8.

6 *Populi non poſſunt bona, quæ ad uſum publicum deſtinata, alienare.*
Populi bonorum publicorum ſunt adminiſtratores, non domini.
l.2.ff. de adminiſtr.ad civit. pertin.
l ſplendidiſſimè,C.de operib. publicis.
l final. de vectigalibus.
l.1.& 6.tit.7. recopil.
l.continuus §. cùm quis, ff.de contrahend. emptione.
l.final.C. de vendendis reb. civit.lib.11.
l.1.& 11.tit.7.lib.7.Recop.& n.7.

7 *Princeps habet præſumptionem dominii in terminis & terris ſui Regni.*

8 *Princeps terminos,quos populis aſſignavit,poteſt iterum ampliare, vel reſtringere.*
l.234 ſtyli.
Princeps ut Reipublicæ parens exiſtimatur.
l. nam 3.ff.de officio Præfecti vigil.
l.prohibitum.C,de jure fiſci lib.10.
l.probatorias,C.de diverſis officiis,lib.12.

9 *Princeps poteſt novam formam dare paſcuis, & datam mutare.*
l.1. C.de metropoli Berito,lib.11.
cap.1.§.præterea ducatus, tit. de prohibita feudi alienat. per Federicum.
l.2.tit.1.p.2.& n.10.

10 *Populi non poſſunt adquirere jus privativum contra Principem, niſi ejus privilegio, aut præſcriptione immemoriali.*
l.præſcriptio. C.de operibus publicis.
l.uſucapionem,ff. de uſucapion.
l.viam publicam,ff.de via publica.
l ſi qua loca C.de fundis, & ſaltibus rei dominicæ.lib.11.
l.7.tit.29.p.3.

11 *l.fin.de uſucap.* conciliator cum *l.ſi quiſquam,ff. de diverſis, & temporal.præſcript.*

12 *Præſcriptio immemorialis nunquam videtur excluſa, prohibita generali præſcriptione.*
l.uſum aquæ, juncta gloſſ. Cod. de aquæductu, lib.11.
l.1.tit.15.lib 4.Recop.
l.competit.C.de præſcript. triginta.
l.2.tit.16.lib.4.Recop.

13 *Vſus in eis, qui à Rege concedendus, eſt facultativus*

14 *Præſcriptio* cauſari *non poteſt ex uſu facultativo.*

15 *Præſcriptio immemorialis non procedit ubi lex prohibet præſcriptionem.*
l.ubi, lex ff.de uſucapion.

16 *Dictio* ſecundùm, *eſt reſtrictiva.*

17 *Privilegium à Regibus prædeceſſoribus non confirmatum, ſucceſſoribus non nocet.*

18 *Loquentis perſona videtur excepta.*
l.inquiſitio,C.de ſolutionibus

19 *Regis juri non videtur ex diſpoſitione generali derogatum,niſi expreſsè exprimatur.*

20 *Precarium poteſt ad nutum revocari.*
l.1.ff.de precario.
c.1.de precariis.
c.fin.eodem.

21 *Poſſidens nomine Regis non poteſt præſcribere.*
l.quod meo,ff.de adquir.poſſeſſ.

22 *Titulum excedere in mala fide conſtituit.*
Titulus exhiberi non debet ab eo qui ſola præſcriptione immemoriali fundatur.
c.dudum,de decimis.

23 *Titulus injuſtus non poteſt conſuli ab Advocato,ut occultetur.*

24 *Populus non cogendus in communione quando poteſt commodè diviſio fieri.*
l fin.C.commun.dividendo.
l.inter omnes,C.de prædiis minor.
l.ſi non forſan. §. ſi centum, ff. de condict. indebiti.
Pactum ut populi ſint perpetuò in communitate, paſcuorum,non valet.

25 *Privilegium quod concedit paſcuorum communitatem, reſcindendum cùm incipit eſſe nocivum.*
cap.ſuggeſtum,de decimis.
c.quanto, de cenſibus
l.5.tit.20. p.1.

26 *l.Pomponius.ff.de negotiis geſtis.*
l.ſi non fuerit.§. Ariſto.ff. pro ſocio.

27 *Res judicata non procedit rebus mutatis.*
l.cùm quæritur, ff. de exception. rei judicatæ, & num 28.
Auxilio novo indigent,quæ de novo emergunt,
l.de ætate, §. ex cauſa, ff. de interrog. actionib.
Res judicata intelligenda,rebus ſic ſtantibus.

28 *Fiſco non nocet judicium,quod cum ejus fiſcali non agitur.*

29 *Fiſcus in eo quod habet pro ſe præſumptionem, non debet litigare ſpoliatus.*

30 *l.3.tit.7.lib.7.Recop.*
Appellatio in dubio ſemper admittenda.
l.13.tit.23.p.3.

An Princeps paſcua communia populorum poſsit reſtringere ad illud oppidum, in cujus territorio paſcua ſunt? pro explicatione legum 11.& 13. tit. 7. lib. 7. Recopilationis.

IN Betica Hiſpaniæ Provincia ex antiquo & communi illius regionis uſu & Regum noſtrorum permiſſione, paſcua omnium terrarum communia ſunt, & in fundis privatorum collectis fructibus eadem paſcuorum communitas introducta,ut in Regno Granatẽſi *l.13.tit.7.lib.7.Recop.* junctis, quæ notarunt Joannes Faber *in rubr. Inſtit. de lege Fuſia. Caninia toll.* ex quo Caſſaneo, & Alexandro probavit Avendañus *de exquend. mandatis, lib.1. cap.13. numero* 8. ex Roderico Suarez *allegat.* 15. idem Avendañus *capite* 4. *numero* 31. inde colligens prohibitionem, ne paſcua impediantur, & fiant defenſæ, & prata, quæ dicimus *acotados.* 1

Conceſſum venditum fuit alicui oppido jus paſcendi privativè in hoc territorio, & poſſeſſio data ex venditione,poſtea aliud oppidum,quod ante conceſſionem,& venditionem habebat cum altero communitatem paſcuorum querelam proponit, & intendit poſſeſſionem revocandam, & non data copia iſtorum oppido poſſidenti,ſolùm ſummaria probatione admiſſa decretum fuit reponendum negotium in ſtatu, in quo erant ante venditionem, & poſtea de jure ſuo docere oppida inter quæ controverſia erat. 2

In

3 In quo pro fiſco venditore dicebam, ut oppidum, cui venditio facta, & poſſeſſio data conſervaretur, nec poſſet ſine litis diſcuſſione avocari, ut à Senatu in primo decreto juſſum fuit. Pro qua re conſidero: nam etſi oppidum, cui à fiſco facta venditio, non haberet titulum, nec ejus virtute poſſeſſio à Principe conceſſa, ſed violenter ſpoliaret paſcuis populum, qui communitatem haberet, adhuc populo ſpolianti concederentur interdicta poſſeſſoria, ut in ſua detentatione, & poſſeſſione conſervarentur. *l. Prætor ait. §. qui à me vi. ff. de vi & vi armata*, ubi expreſſè probatur, *qui à me vi poſſidebat. ſi ab alio deliciatur, habet interdictum.* Et probant communiter Doctores in eo textu; quanto magis cùm juſtè poſſidet auctoritate judiciali dicendum eſt, non eſſe ſpoliandum abſque prævia judicij diſcuſſione.

4 Quia, ut ab licetur poſſeſſio illi, qui poſſidet, cauſæ cognitione neceſſaria, & omnia quæcumque deſiderant cauſæ cognitionem, non poſſunt per libellum expediri. *l. nec quidam, §. ubi decretum, ff. de officio Proconſul.* notarunt omnes ordinarij in eo textu, maximè Fulgoſius, & Salomonius, ex novioribus Alciatus *lib. 2. Paradoxorum, cap. 3.* Cujac. *ad l. omnia, ff. de regul. jur.* Anton Faber *de erroribus, decad. 19. error. 6.* Fachinæus *lib. 9. controverſ. cap. 98.* & ultra Fulgoſium, & Salomonium *in d. §. ubi decretum*, Mendoza *lib. 1. de pactis, cap. 5. num 16.* Parlador. *lib. 2. quotid. cap. fin. §. p. §. 2. num. 2.* cum Innocentio, Abbate, Felino, & Angelo, Gregor. Lop. *in l. 22.* per text. *ibi gloſſ. 3. titul. 22. partit. 3.* ubi probatur decreta ſine plena cauſæ cognitione nullum rei judicatæ effectum ſortiri, Didacus Perez *in l. 1. gloſſ 4. colum. 1. tit. 1. lib. 3. ordinamenti* ex Maranta, Freccia, & aliis pluribus, Oſuvald. ad Donel. *lib. 23. comment. cap. 8. in notat. litt. B.* nunquam enim admitti & probari poterit ſine judicio ſpoliare poſſidentem, ut traditur *in cap. conquerente 7. de reſtitut ſpoliator.* quia, ut *ibi* traditur, ſpoliatus reſtituendus eſt, & poſtea de cauſa propter quam

5 poſſit ſpoliari, judicialiter agendum.

Tum etiam, quia pro Principe, qui vendidit oppido paſcua privativa in ſuo territorio, eſt juris præſumptio in omnibus terminis ſui Regni, ut poſſit donare, vendere, dividere, vel limitare paſcua pro ſuo arbitrio *l. 1. tit. 11. p. 2.* cum Anton. Gabriel. Maſcardo, Avend. Valaſco, Matienzo, Azevedo, Bobadilla, Guttierrio, Peregrino, Chaldas Pereira, Menchaca, Seſſe, D. Covarr. Gregor. Lopezio, Calixto Ramirez, & aliis. D. Solorzano *tom. 2. de Ind. gubernat. lib. 5. cap. unico, num. 55.* & cùm Princeps permitit populis, ut illi utantur paſcuis territorij, etiam populi habent pro ſe præſumptionem in illis paſcuis, quæ intra ſuos terminos fuerint, Joann. Faber *in l. cunctos populos, verſ. ſed ne poteſt. C. de ſumma Trinit. & fide catholica*, ex Oldrado, Caſtrenſi, Corneo, & Caſſaneo notavit Avendañus *de exequend. mandat. cap. 4. num. 4. verſ. conſtito, & verſ. & civitas.*

6 Deinde poteſt ſimiliter Princeps paſcua communia cujuſque oppidi, dum in proprietate ex aliqua cauſa ſive privatis, vel communitati non conceſſerit, ſed tantùm ad uſum alienare, quamuis ipſis populis prædicta bona, quæ ad uſum communem deſtinata, non liceat alienare, quæ publica ſunt. *l 1. ff. de adminiſtr. rer. ad civitat pertinēt. l. ſplendidiſſimè, C. de oper. publicis, l. fin. C. de vectigal. l. 1. & 6. tit. 7. lib. 7. Recop.* & ratio eſt, quia hæc bona, quæ ad uſum publicum, & paſcua communia deſtinata, non cenſentur eſſe populorum quoad proprietatem, ſed tantùm in adminiſtratione, Bald. *in rubr. C. de contrahend empt.* Alexand. *vol. 4. conſ. 43. num. 11.* per textum *in l. continuus, §. cùm quis, ff. de contrah. emptio.* & ideo velut adminiſtrator non poteſt ſine domini mandato & permiſſu bona alienare, ita nec populi bona publica, quorum adminiſtrationem habent, Aviles *in cap. 3. Prætor. num. 31.* Avendaño *de exequend. mandat. 2. part. c. 12.* Azevedo *in Curia Piſana, cap. 24. & 26. & in l. 22. tit. 3. lib. 3. Recop. & in l. 4. & 5. tit. 7. lib. 7. Recopilat.* Humada *in addition. ad Gregor. Lopezium in l. 5 tit. 20. p. 2. gloſſ. 6. num. 8.* Bobadilla *in Politica, lib. 2. cap. 16. num. 153.* Oterus *de jur. paſcendi, cap. 11. n. 5. & 6.* ubi interpretatur *l. fin. C. de vendendis rebus civitatis, lib 11.* quæ permittit civitati earum rerum venditionem: nam de jure noſtro Hiſpano ex *l. 1. & l. 11. tit. 7. lib. 7. Recopil.* cottecta generaliter eſt *d. l. fin.* & de jure communi non procedit indiſtinctè in eis bonis, quæ ad populi conſervationem, ut propria à Principe deſtinata ſunt, ſed ſolùm in rebus, quæ civitati ex titulo hæreditatis, legati, venditionis, aut donationis obvenerunt, ut conſtat eodem textu, & in eis, quæ ad ſolemnitates requirantur, tradiderunt Menoch. Follerius, Calcaneus, & Gregor. Lop. quos refert idem Oterus *ubi proxime, num. 7.*

Quamvis igitur populis bonorum communium 7
alienatio non permittatur, ad Principis jus regium ſpectat illorum alienatio, quia in proprietate præſumuntur ipſius Principis, Gregor. Lopez *in l. 15. tit. 5. part. 5. gloſſ. verb. ſon del Rey*, Mexia, Gutierrez, Azevedo & Peregrinus, quos refert Oterus *de jure paſcendi, cap. 9. num. 19. & cap. 30 num. 2.* & ideo etiamſi ex reſcripto regio, & beneficio populo à Principe termini aſſignati, adhuc nihil ex illis poterit alienare populus, aut gravamini, vel obligationi cenſus ſubiicere, ſine Regis permiſſu & licentia, ut probatur expreſsè *l. 21. tit. 7 lib. 7. Recop.* Avendañus junior *de cenſibus, cap. 68. per totum*, maximè *num. 3.* qui pro hac ſententia refert Avileſium, Rodericum, Gregorium Lopezium, Bobadillam, & Azevedum, Oterus *d. cap. 11. num 8.*

Ex quo provenit, cùm hæc poteſtas diſponendi ter- 8
minorum & finium populorum pertineat ad Principem, quamvis ipſe ſemel aſſignaverit terminos populo, poſſit poſtea mutare, reſtringere, vel ampliare, ſpectet ad Principem quaſi ut Reipublicæ parentem, de illis, quæ ad ipſam conducunt, diſponere: nam, ut tradit Seneca *lib. 1. de Clementia, §. 10. & §. 14.* agens de officio Principis, ibi: *Quod ergo officium ejus eſt, quod bonorum parentum.* Et paulo pòſt: *Hoc quod parenti etiam Principi faciendum eſt*, & probavit *l. nam 3. ff. de offic. Præfect. vigil.* eis verbis: *nam ſalutem Reipublicæ tueri nulli magis credidit convenire, nec alium ſufficere ei rei, quàm Cæſarem.* Adde *l. prohibitum 5. C. de jure fiſci, lib. 10 l. probatorias 9. C. de diverſ. officiis, lib. 12.* & ad Principem pertinere aſſignare, & reſtringere terminos, conſtat *l. 1. tit. 12. part. 2. l. 233. ſtyli.* Avendañ. *de exequend. mandatis 1. p. c. 4. num. 10. verſ. ideo dixi*, ex *l. in nomine Domini, § ſancimus, Cod de offi. Præfect. Prætor. Africa.* cùm Joanne Fabro, Aretino, Jaſone, Hieronymo de Monte, & Maſcardo, tradit Oterus *de jure paſcendi, c. 27. n. 1.*

Cui conſequens eſt, ut quemadmodum poteſt Prin- 9
ceps mutare paſcua, & illis novam dare formam, ita etiam poteſt data revocare, ut notavit Franciſcus de Aretio *conſ. 15.* quem refert & ſequitur Avendañus *d. cap. 4. num. 6.* ubi agens de donatione generali, ut Princeps ſolùm videatur concedere quod ſuum eſt, tradit eis verbis: *Niſi expreſſè & certa ſcientia vellet revocare donationem terminorum, quam ipſe fecit, vel anteceſſores, & dare eam novo donatario, vel etiam rem civitatis, ex cauſa de qua in l. 2. ad fin titul. 1. p. 2. nam iſto caſu bene poſſet ſecundùm Aretium dicto conſ. ibi, niſi adjungat.* & Cepoll. *in tractat. de ſervit. via, ſub*

num.36.in concluſ.6. & cum Baldo *in l.1. C. finium regundorum*, notat idem Avendañus *num.19.* eis verbis, *Vbi dicit ſtandum privilegiis Papæ, ſi definiat fines antiquos, vel majores, aut minores antiquis, quia in poteſtate ejus eſt mutare fines territoriorum, quod facit ad fines & territoria quæ fuerunt ſignata in Regnis Granatenſis, & Indiarum, ut poſſit ad libitum ea mutare. l.1. C. de metrop. Berito, lib.11. cap.1. §. præterea ducatus, de prohibita feudi alienatione per Federicum*, Brunus *conſ.93.* & Curtius *conſil.68.* & ubi nulla donatio à Principe facta invenitur, poteſt, cui voluerit, donare, Avendañus *d.c.4.n.9. verſ. ideo*, ibi: *ipſe quoque Rex poteſt donare, cui voluerit, de illis terris, ut l.234. in legibus ſtylì, ex qua oritur practica, ut in locis, ubi non probatur diviſio, donat hodie Rex.*

10 Præterea nullus populus poteſt adquirere in paſcuis jus privativum contra Principem univerſalem, niſi privilegio illius, aut præſcriptione immemoriali, *l.2. tit.1. part.2.* Avendañus *in dict. cap.4. num.4. verſ. ſequitur.* Et quamvis plura jura in paſcuis, & terminis publicis excludunt præſcriptionem *l. præſcriptio. C. de operib. publicis, l. uſucapionem, ff. de uſucap. l. viam publicam. ff. de via publica, l. ſi qua loca, C. de fundis, & ſaltibus rei dominicæ, lib.11.* eis verbis: *in jura ſua præſcriptione temporis, & novi cenſus præjudiciis in hac cauſa ſummovendis*, gloſſ. recepta *in l. omnes. C. de præſcriptione triginta*, & probatur *l.7. tit.29. part.3.* ibi: *Nin deheſa, nin de eſido, nin otro lugar, qualquiera de eſtos, que ſea en uſo communal del pueblo, de alguna ciudad o villa, o caſtillo, o de otro lugar, non lo pueda ningun home ganar por tiempo.* Rodericus Suarez *allegat.15.*

11 Vnde procedit deciſio textus *in l. fin. ff. de uſucap.* & difficultas *cum l. ſi quiſquam, ff. de diverſis, & temporal. præſcript.* quæ adverſari videbantur, & omiſſa diſtinctione gloſſæ & antiquorum, ut lex finalis procedat, ne poſſit adquiri locus publicus, quoad proprietatem. At verò dicit lex ſi quiſquam permittat adquiſitionem uſus & commoditatis, vide plura, quæ de hac re notarunt relati ab Oſvvaldo ad Donellum *lib.5. cap.22. in notatis lit. H.* & latiſſimè D. Solorzano *de jure Indiar. l. tom. lib.3. cap.3. à num.62. uſque ad num.70.*

12 Verumtamen quamvis præſcriptio regulariter non admittatur, non tamen excluditur immemorialis quæ numquam comprehenditur, vel excluditur in regula generali, quæ prohibet præſcriptionem, ut ex gloſſ. *in cap.1. de prohibita feud. alienatione per Federicum. l. uſum aquæ*, juncta gloſſ. *C. de aquæ ductu, lib.11. l.1. tit.15. lib.4 Recopil. l. comperit. C. de præſcription. triginta, vel quadraginta annorum*, ex Jaſone, Pariſio, Tiraquello, Burgos de Paz, Cevallos, & aliis probavit Oterus *de jure paſcendi, cap.17. num.3. uſque n.11.* niſi expreſsè, & ſpecificè prohibeatur immemorialis, ut in vectigalium, vulgò *Alcavalas*, adquiſitione *in l.2. tit.15. lib.4. Recopilat.*

13 Quod etſi abſque difficultate procederet, tamen nunquam poſſet in hoc caſu præſcriptio contra Regem admitti: nam id quod eſt populos frui paſcuis, quæ dicuntur *valdios*, vel *de Realengo*, procedit ex permiſſione, & tolerantia Principis, ut notarunt ſuprà relati, & Oterus *de jure paſcend. c.11. n.9.* & uſus in eis, quæ à Rege concedenda, præſumitur facultativus, niſi titulus ab illo conceſſus exhibeantur, ut cum Joan. Garcia, Surdo, Rolando, Sixtino, & aliis notavit D. Caſtillo *de Tertiis, cap.32. n.5.* & in ſpecie paſcuorum communitatis uſum illorum à mera facultate Principis procedere probavit Avendañus *de exeq. mandatis, cap.4. num.28. verſ. ſi verò.* ibi: *iſto caſu propter communionem, quam in re videtur habere jure meræ facultatis*, ut notat Paul. de Caſtro *in l. municipii. §.1. ff. quod cujuſque univerſitat. nomine.*

Vnde ex uſu qui mera facultate procedit non poteſt cauſari præſcriptio, quæ omnino debet incipere in 14
his caſibus à prohibitione, gloſſ. *in l. qui luminibus ff. de ſervitut. urbanor. prædior.* Felinus *in cap. cùm acceſſiſſent, num.27. de conſtit.* Roland à Valle *volum.2. conſil.21. n.13.14. & 15.* Joannes Garcia *de nobilit. gloſſ.35. num.55.* Surdus *conſil.127. num.23. & 24.* & in poſſeſſione, & uſu, qui ex mera facultate procedunt non poſſe etiam immemorialem præſcriptionem procedere, cum Bartolo, Ripa, Caſtrenſi, Cravetta, Panormitano, D. Covarr. & duabus Doctorum paginis probavit D. Caſtillo *d.c.32. n.2.*

Sed etiam circa præſcriptionem notandum in paſ- 15
cuis, & aliis rebus publicis, juxta multorum opinionem, non poſſe procedere; quia hæc præſcribi non poſſunt ut ſuprà animadvertimus *num.10.* & quando lex prohibet præſcriptionem, nihil prodeſt etiam immemorialis; quia illa non valet pugnare vitium prohibitionis juris, ut notatur *in l. ubi lex ff. de uſucapion.* & cum Panormitano, Butrio, Anania, Felino, Platea, Luca de Peña, Bartolo Baldo, Cyno, Saliceto, & aliis pluribus comprobat Oterus *de jure paſcendi, cap.17. num.11. uſque nu.16.* & conducit, quod tradit Avendañus *1. part. de exequend. mandatis, cap.4. num.21.* ibi: *quinimò, etiamſi res aliqua ſteterit communis per tempus immemoriale, non tamen præſcribitur, quin fiat diviſio.*

Nec prædicta turbare poterit reſcriptum antiquum 16
regium, quo jubetur ad communitatem paſcuorum illius territorii eſſe admittendum oppidum, cui hodie paſcua prohibentur, ex venditione facta alteri oppido paſcuorum ſui termini, quia nullo jure magis fiſci Regis jus fulcitur, quàm ex prædicto privilegio, aut reſcripto Principis; quia in eo nihil de novo conceditur, ſed expreſsè ſolùm conſervat in uſu, quem tunc habebat paſcuorum, cùm eiſdem qualitatibus, ut conſtat ibi: *ſegun uſavades con con ellos.* Et iterum ibi: *ſegun o viſtes ellos.* Et verbum *ſecundùm*, nihil addit conceſſioni, nec de novo procedit, imò reſtringit & limitat paſcua ad uſum & modum paſcendi, qui antea erat, Decius *conſ.191. num.1. & conſ.360. num.5.* Ruin. *vol.5. conſ.61. num.36.* Gratian. *volum.1. conſ.102. num.20. & volum.2. conſ.26.* cum Socino, Surdo, Menochio, Cenedo, & aliis, Auguſt. Barboſa *dict.358. num.1. & 2.*

Tum, quia cùm antiquum privilegium ſit à tem- 17
pore Regum Catholicorum, à nullo ex quinque Regibus, qui poſtea regnarunt, confirmatum fuit, & ideo vim habere non poteſt, ut regali noceat Patrimonio, juxta *l.1. tit.18. lib.9. Recop.* ex qua notarunt noſtri regni Doctores, & addendus Azevedus *in l.7. tit.1. lib.6. Recopilation.* ubi agit de confirmatione privilegii, & declaratione à Rege facienda. Vide plura quæ notavimus de confirmatione *allegatione 61. per totam.*

Sed etiam quamvis confirmatio ab omnibus Re- 18
gibus prædeceſſoribus, & à noſtro Rege procederet, non poterat juri regio nocere, quia nunquam contra ſe ipſum Princeps confirmat, niſi apertè exprimat, cùm ſemper in omnibus diſpoſitionibus videatur excepta perſona loquentis, & confirmantis, ex *l. inquiſitio. C. de ſolutio.* cum *ibi* notatis, & tradiderunt omnes Doctores communiter, per textum *ibi.*

Adeò, ut quamvis Princeps non eſſet, qui privile- 19
gium dedit, ſed peteret à Pontifice, ut alicui illud concederet; non tamen videtur inde remittere jus, quod in ea re Princeps haberet, quia ex nulla clauſula, etiam

gene-

generalis,& exuberanti, videtur præjudicium inferri juri regali, aut ex generali dispositione derogari jus principis, nisi ille expressè remittat, ut ex *decis.9.* de Grassis *ad tit.de restitut. spoliat.* Gonzalez *regul.* 8. *Cancellaria, glos.9.§ 2.num.35. & glos.24.n.154 & 155.* Balbo *de præscript.3.p.5.p.princ.quæst.*8. Boërius Avendañus, Parisius, & alii plures,quos retuli *1.p.allegat.58. per tot.*cùm in regalis Patrimonii Senatu defendi,& obtinui, etiamsi Rex peteret à Pontifice,ut concederet exemptionem solvendi decimas alicui Religioni, tamen privilegio concesso non amittere Regem jus Tertiarum,quod ipsi competebat ex eisdem decimis, nisi expressè Princeps Tertias remitteret.

20 Ex quo cùm ad jus Regis pertineat usum quem populi habent, pascuorum communium esse precarium,quo subditi utuntur ex Regis permissione, ad quem in proprietate spectant, potest Princeps, cùm ipsi placuerit,revocare, ex *l.1.* per text. *ibi ff.de precario,cap.1.& finali, de precariis.* Felin. *cap. ex parte, de rescript.*cum Navarro, Achille de Grassis, Lara, Valasca, Lancelloto,Lara, & Ludovic. Gomezio, ego notavi *1.part.allegat.fiscal.alleg.5 num.19.*

21 Ex quo in nostro regno admissum, & obtentum fuit, me causam fiscalem defendente in Senatu regalis Patrimonii,jurisdictionem ordinariam, qua populi utuntur in electione judicum ordinariorum, quos dicimus *Alcaldes ordinarios*, posse à Principe donari & vendi, etiam in oppidis Baronum,quando expressè cum territorio illis non concessa,quippe cùm hæc jurisdictio nomine Regis, & ex illius permissione utantur populi, semper ex ejus nutu & voluntate pendet, ut latè probavi suprà hac *2.p.alleg.70.per tot.*& inde processit praxis donationis, aut venditionis jurisdictionis, quam diximus *de tolerancia*, quæ à Rege facta fuit. Nam cum sive pascuis, vel jurisdictione populi usi fuerint nomine Regis, videntur,dum Princeps tolerat, & permittit, administrare, quo casu cùm jure proprio non possideant, nullo modo, poterit præscriptio causari,& dum possederint eo modo, tanto magis jus regalis Patrimonii ostendunt,& conservant,argumento ejus, quod communiter notatur per text *ibi in l.quod meo ff.de adquir. possess* & quod ex Surdo, Gratiano, Socino juniori, Pinello, & aliis in terminis probavit D.Castillo *de Tertiis,cap.38.per tot.*

22 Et inde magis præscriptio excludenda, quia exhibetur titulus Regis Ildephonsi quo solùm permittitur usus pascuorum in communitate, idque,ut suprà animadvertimus,solùm referatur ad permissionem, & facultatem Principis, illo titulo excluditur præscriptio, etiam immemorialis, & ultra illum nullo modo potest possideri, & in mala fide constituitur possidens extra titulum, ut ex Antonio Gabriele,Peregrino,Carolo Ruino, Riminaldo, Honded. Gratiano, Tuscho, & aliis pluribus notavit D.Castillo *de Tertiis,c.26.n.* 34.& quando constat de titulo exclusivo præscriptionis,nullo modo potest procedere, ut notatur *in c. dudum, de decimis.* Alciat. *lib.5.conf.*18. *num.*13. *&* 14. Parisius *vol.1.consil.*14.*num.*8. Cravetta *de antiquit. tempor.4.part.sect. absolutis, num.*60. Ofascus *decis.* 101.*à n.*37. Caballinus *milleloquio* 419. *part.1. n.1.* & procedit consilium, quod advocatis ex Joanne de Milis,Butrio, Parisio, Mesia,& aliis suadet D. Molina *lib.2. de Hispan. primogen. cap.6.num.* 75. ut quando ex sola temporis antiquitate causam defendere possunt, nullo modo producant titulos, ne ex eorum vitio,seu defectu solemnitatis, virtus etiam immemorialis præsumptionis eludatur.

23 Sed tamen idem Molin. cordatus & pius *num.76.* declarat, quando titulus non omninò injustam, aut improbam causam producentis faciat, sed solùm incertam & dubiam causam efficiat,quia cùm aliquis ex sola immemoriali præscriptione jus suum tuetur, non tenetur titulum in judicio exhibere,cùm immemorialis titulum supponat: sed quando titulus non solùm causam dubiam ostenderet, vel difficilem, sed injustã omninò, tunc debet Advocatus clienti cõsulere ut liti cedat,aut instrumentum in judicio exhibeat, vel aliter propriam conscientiam exoneret; quia sine ejus discrimine consulere non potest, ut instrumentum illud non ostendat, vel litem amplius prosequatur, ut doctè & piè considerat, & tradit D.Molin *d.n.76.* 24

Sed quamvis prædicta non procederent, ut Rex possit ex sua potestate terminos pascuorum dividere, & limitare,adhuc etsi hoc dubium esset, tamen populum cogere, ut cum aliis sit in communitate pascuorum,quando ut in hoc casu,commodè dividi possunt, admittendum non est,argumento *l.fin.C. commun.divid.l.inter omnes.C.de prædiis minorum.l.si non forsan, § si centum.ff.de condict. indebiti*,cum Bartolo,Baldo, Iasone,Cepolla, Segura, Balbo, & Rebuffo probavit Avendañ. *d.cap.4. num.* 20. adducens consilium 60. Aymonis Cravettæ *vol.1.* ut quamvis pascua per tempus immemoriale sint communia;tamen contra illorum divisionem præscribi non potest, & Cornei *consilium* 48.*vol.3.* ut non valeat inter oppida pactum, ut remaneant perpetuò in communitate pascuorum: nam si oppidum valde vicinis augeretur, aliud verò decresceret, iniqua esset inter utrumque æqualitas pascuorum,& justè posset Rex in quolibet oppido ad suos terminos pascua limitare, quia possent vicini, qui egent pascuis sui territorii, dicere quod virgines prudentes apud D. Matth.*cap.25.* in Evangelio:*ne fortè vobis non sufficiat & nobis*,& cum Panormitano Imola, Matthæo de Affl ctis Rocho de Curte,Cepolla,& D.Covarr. in terminis probavit Avendañ. *d. cap.4. num.2. vers. imò.* 25

Et licèt esse privilegium, quod concederet pascuorum communitatem, cùm inciperet esse nocivum, esset rescindendum ex *cap suggestum, de decimis, cap. quanto* 16. *de censibus, l.5 tit* 20 *part.1.* Pinellus *in l.2.Cod.de rescindend.2.part. cap.1. num.27.* Roland. *lib.3.cons.13.num.19.* Gaspard. Roderic. *lib.1.de annuis redditibus,quæst.12. num.9.* Avendaño *de censib. c.46. num.6. & 7.*

Et magis procedit, si consideras ex actis constare oppidum idem, quod repugnat concessionem Principis, & pascuorum limitationem etiam obtinuisse in suo territorio in pluribus municipiis eandem pascuorum prohibitionem,quam dicimus *arotar*, & ideo valde iniquum est, ut quod pro se obtinuit in altero oppido, non impugnet,& resistat, contra verba IC. *in l. Pomponius ff.de negot.gestis*, ibi: *quia reprobare non possum,quod semel probo*; & in oppido vicino contradicere, quod pro se oppidum petit, & admisit, & velle frui pascuis aliorum terminorum prætextu communionis,& sui territorii pascuis privativè frui, quæ est societas leonina à jure improbata, *l.si non fuerit*, §. *Aristo ff. pro socio*,ex D. Covarr. Deciano, Gaillio, & aliis probavit D. Solorzan. *2. tom. Indiar. lib.1. c. 4.num* 21.22. *& seqq.* 26 27

Nec juvare poterit exceptio rei judicatæ, quæ ex parte oppidi, quod restitit venditionem à Rege factam, opponebatur in Cancellaria Granatensi per sententiam latam, ex qua pascuorum communitas probatur;quia dum Regis permissio, & facultas duraret rectè prædicta exceptio procederet;tamen à Rege permissione revocata, & facta prædicta venditione,non potetit locum habere res judicata, ex notatis *in l.cùm quæritur.ff.de except.rei jud.*& quæ dè novo

emer-

emergunt, non indigent auxilio, *l. de ætate, §. ex causa, ff. de interrog. act.* & semper res judicata intelligitur, rebus sic stantibus, Osascus *decis.* 91. *num.* 2. & 3. Menoch. *cons.* 156. *num.* 5. Socinus *vol.* 4. *cons.* 123. Tiraquell. *tract. Cessante causa, num.* 125. pluribus Barbosa *claus.* 129. adeò, ut quamvis esset contractus inter ista oppida, ut semper essent in communione pascuorum, nec ab ea possent recedere; quia conventio accipienda rebus sic stantibus, posset ex novo titulo oppidum, quod titulum & concessionem à Rege obtinuit, à contractu resilire.

28 Tum, quia cùm ad jus Regis pertineat permittere, concedere, & restringere pascuorum communionem, ut usum, non potest res judicata causari, dum cum Regio fiscali causa non discussa, & ideo judicium inter oppida agitatum regali Patrimonio nocere non potest, ex vulgari *l. cum quæritur, cum duabus sequentibus, ff. de exceptione rei judicatæ.* Surdus *cons.* 114. *n.* 21. Fabius de Anna *cons.* 17. *n.* 1. & *cons.* 99. *n.* 1. Lanarius *cons.* 69. *num.* 29. Giurba *decis.* 20. *n.* 1. Gratian. 3. *tom. disceptation. cap.* 445. *n.* 11. Franchis. *decis.* 289. pluribus D. Castillo 5. *tom. controv. c.* 104. *num.* 25.

29 Denique, quia cùm omnia prædicta pro jure regio procedant, & in pascuis totius Regni habet præsumptionem pro se, & fundatam intentionem, ut suprà animadvertimus, ex D. Covar. *lib* 1. *var. cap.* 17. *n.* 7. qui pluribus probat, tradit Avend. *d. cap.* 4. *n.* 7. *v. si verò*, non debet fiscus in hoc casu in eo quod ipsi competit, & pro se præsumptionem habet litigare spoliatus, Rebuff. 3. *tom. ad ll. Gallicas, tit. de maternis possessorib. art.* 2. *gloss.* 2. *num.* 26. & 28. cum Menochio, Aloysio de Leo, Guidone Papæ, Francisco Marc. D. Covarruv. Roland. à Valle, Palacio Rub. & Solorzano, ego notavi 1. *part. alleg. fiscal. alleg.* 5. *num.* 15.

30 Maximè cùm in jure nostro Hispano jus competat populis ut in suis terminis pascua restituantur ex *l.* Toleti, quæ est *l.* 3 *tit.* 7. *Recop.* & quamvis oppidum, quod se in communione conservare intendit, id pro se adduceret, ut executio fieret sine appellatione, & restitutio communitatis pascuorum; tamen oppositio jure fisci cessat executio prædicta, ut notavit Avend. *d.* 1. *part. de exeq. mandat. cap.* 4. *num.* 17. eis verbis: *itaque quando agitur contra fiscum, vel Ecclesiam, aut Ecclesiasticas personas, ab ista sententia expressa admittitur appellatio, qua in dubio venit admittenda*, ut per gloss. *in l. restituere, ff. de rei vind. & in l.* 13. *tit.* 23. *partit.* 3. unde multò minùs executio fieri debet contra fiscum, cùm in hoc casu non sit ad pascua propria, sed ad communitatem alienorum.

ALLEGATIO CX.

Dehesas de pascuis publicis, ut fiant & concedere, vel donare terras communes, domini vasallorum non possunt in suo territorio.

1 *Domini vasallorum in sua jurisdictione habentur ut Prætores perpetui, & Præsides in suis Provinciis Romanorum tempore.*
Præsides Provinciarum solebant de bonis publicis donationes facere.
l. fin. C. de vendendis rebus civitatis.

2 *Regis solùm est concessionem terrarum facere in suis Regnis, & dehesas constituere.*
l. 11 *tit.* 7. *lib.* 7. *Recopil.*

3 *Pascua conservari publicè interest.*
l. illud, ff. ad l. Aquiliam.

4 *Domini vasallorum in sua jurisdictione nihil possunt donare de bonis communibus sine Regis facultate.*

5 *Forma non servata actus est nullus.*
l. cùm hi, §. si Prætor. ff. de transact.
l. 1. *C. de prædiis Decurionum, lib.* 10.

6 *l. probatorias* 9. *C. de diverf. offic. lib.* 12.

7 *Verba geminata denotant mixtam voluntatem.*
l. Balista, ff. ad SC. Trebell.

8 Dehesas *dicuntur quasi defensas, quia à vicinis defenditur jus pascendi.*
l. 8 *tit.* 33. *p.* 7
l. Sabinus, ff. comm. divid.
l. locum 17. §. 1. *ff. de usufructu.*
l. si usus fructus, §. rescripto, ff. de aqua pluvia arcenda.
l. si domus, ff. de servit. urbanor & n. 10.
l. si hoc loco. ff. si servitus vindicetur.

9 *Pastus non potest limitari in præjudicium eorum, quibus competit.*

10 *Servitus pactum non potest limitari invito eo cui debetur.*
l. si eo loco, ff. si servitus vendicetur.
l. si quid pars, C. de servitutibus.

11 *Domini vasallorum non licet formam pastus mutare, nec facere defensas.*

12 *l.* 13. & 14. *tit.* 7. *lib.* 7. *Recopilat & num.* 13. & 14.

13 *Rex debet dare judices ad inquirendum de occupatione terminorum.*
l. 5. *tit.* 17. *p.* 3.

14 *Regi solùm competit facere defensas, & numero* 15.

15 *Regis proprium est terminorum assignatio.*

16 *Rex non debet dominis vasallorum concedere facere defensas in damnum vicinorum.*

17 *Pascua immutare, etiamsi omnes vicini consentiant sine Regis permissu.*
l. 9. *tit* 28. *p.* 3. & *n.* 18.
l. 1. *tit.* 7. *lib.* 7. *Recop.*

18 *Præsumptio juris est ut competat vicinis alicujus oppidi pascendi jus in suis terminis.*
l. in tantum, §. universitatis, ff. de rerum divisione.
l. ade sacra, § intra maceriam, ff. de contrahend. empt.

19 *c. cùm veniissent, de institutionibus.*
c. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possession. & proprietat.
c. cùm persona, de privilegiis, lib. 6.

20 *Popularis actio competit cuilibet de populo pro pascuis.*
l. 1. & *titulus, ff. de popular. act.*
l. cum qui, §. popularibus, de jur. jur.
l. testatrix, §. 1. *ff. servitus vindicetur.*

21 *Servitia ut solvantur Regi sine eius licentia, defensæ temporales quas dicimus* atajados, *fieri non possunt.*

22 *Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in terminis sui Regni.*
l. si qua loca. C. de fundis & saltibus rei dominicæ, lib. 11.
l. 1. *tit.* 11. *p.* 2.
Praxis Hispaniæ, ut denuntietur possessoribus termi-

terminorum publicorum exhibeant titulos, quos à Regibus habent, aliàs non exhibitis, Regi applicantur.

23 *Domini territorii non possunt pascua ad culturam reducere sine Regis permissu.*

24 *Pastus ad culturam reduci non possunt sine legum derogatione, quæ non permissu domini territorii, c. cùm inferior, de majorit. & obed.*

25 *Regalibus à Principe concessis solùm dantur illa, quæ conveniunt recognoscenti superiorem.*
Rex nullo modo potest à se abdicare illa quæ in signum supremæ potestatis reservantur.

26 *Jurisdictione à Rege concessa, non videtur concedi quod concernit regiam jurisdictionem.*

27 *Conciliis Populorum à Rege prohibetur pascua mutare.*

28 *Jurisdictio terminorum multum differt ab eorum dominio.*

29 *Domini vassallorum, licèt fundatam intentionem habeant in jurisdictione contra vassallos, non verò contra Regem.*
l. ultim. ad fin. ff. de eo quod metus causa.
l. si extraneus, vers. nisi fortè, . de condict. causa data.

30 *Dominis vassallorum etiam in terris solariis non licet pascuorum culturam adhibere ex sola voluntate, & n. 31.*

31 *Dominium habentibus terræ non permissum eas cervidas colere sine Regis licentia.*

32 *Præscriptio immemorialis habet vim tituli, & concessionis.*
l. 3. §. ductus aquæ ff. de aqua, quot.
Præscriptio contra Regem ejus scientiam requirit

33 *Præscriptio immemorialis, quæ supponit titulum, procedere non valet, ubi titulus esse non potest.*
l. cùm servus 39. aliàs apud Iulianum. §. constat. ff. de legat.

34 *Privilegio quod adquiri non potest, nec præscriptione immemoriali.*
Pascua ad bonum publicum spectant.
Privilegia contra bonum publicum non valent.
l. fin. C. de offic. Magistri milit.
l. humilioribus, C. de susceptoribus, lib. 10.
c. cùm contingat, de foro compet.
l. 2. C. de privilegiis Scholastic.
l. præscriptio 5. C. de operibus publicis.

An domini vassallorum possint in terris suæ jurisdictionis concedere facultatem, ut terræ quæ pastus fuerint, ad culturam reducantur, vel ad id de illis quæ dicuntur valdios *donationes facere, aut disponere, ut pascuis publicis in aliqua parte fiant* dehesas, *ad explicationem l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop.*

1 ET posse dominos vasallorum donare bona publica, tenuerunt Avend. *de exequend. mandat. c. 12. n. 24.* Mexia *ad legem Toleti 2. fundamento 9. partis, n. 48. & 49.* quos sequitur D. Castillo *de usufructu, 54. n. 56 & 57.* quorum fundamentum illud est, quasi antiquitùs dari solerent istæ permissiones à Præsidibus Provinciarum, *l. fin. C. de vendendis rebus civitatis, lib. 11.* & domini vasallorum in sua jurisdictione loco habentur, ut notant Bartol. Jason. & Doctores *in l. stipulationum, §. fin. de verbor. obligat.* & velut Prætores perpetui, aut Præsides ejus jurisdictionis, existimantur domini vasallorum, ut notavit Mastrillus *lib. 4. de Magistratibus c. 17. n. 11. & 50.*

2 Sed tamen verius est, id solùm Regibus esse permissum, nec dominis vasallorum licere, ut constat *l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop.* ubi apertè prohibetur id fieri sine permissu regio, & cùm proferatur generaliter ad omnes urbes & villas Regni, & earum territorium, ut constat ibi, *Ciudades y villas de nuestros Reynos*, quod generaliter omne comprehendere videtur. Et cùm æquè id respiciat oppida, in quibus domini vasallorum jurisdictionem habent, idem in eis dicendum est.

3 Præsertim, quia id prohibetur à Principe propter damnum quod generaliter & publicum evenire potest ex eo quod vel loca publica donentur, vel pastus intervertatur ex cultura, quæ ratio, quod generaliter respiciat totius Regni statum & conservationem; similiter procedit in locis, qui subjacent jurisdictioni dominorum, ac perinde eadem debet considerari dispositio, arg. *l. illud, ff. ad l. Aquiliam.*

4 Et ideò dominis vasallorum id non permitti in terminis, tenuerunt Bobadilla *lib. 2. Polit. cap. 16. n. 153. & lib. 3. cap. 8. nu. 82.* Azevedo *in d. l. 12. num. 5.* Gutierres *lib. 4. Practicar. q. 60. num. 6.* & contra Avendañum, & Mexiam defendit Zevallos *3. tom. commun. q. 749. num. 35. & seqq.* non posse dominos vasallorum aliquid alienare, vel disponere de bonis communibus, sine Regis facultate.

5 Deinde, quia id tanquam forma necessaria ad rerum publicarum alienationem *in d. l. 11.* requiritur, ut notavit Castillo *d. cap. 54. num 30.* & quoties aliquid pro forma requiritur actus nullus est, nisi forma ad unguem observetur *l. cum hi, §. si Prætor ff. de transact. cum vulgat. l. 1. C. de prædiis Decurionum, lib. 10.* adducti à Tiraquello *de retract. lignagier. §. 1. gloss. num. 11. & 12.* Cacherano *decis. Pedemont. 165. n. 18.* Cencius *de censibus 2. part. cap. 1. art. 6. num. 12.* Farinac. *in fragmentis, verb. lex, num. 203.* Gutier. *lib. 2. canonicar. c. 15. n. 110.* Matienzo *in l. 2. tit. 3. gloss. 1. num. 13. lib. 5. Recop.*

6 Et meritò Princeps id pro forma constituit, nam cùm ad bonum publicum spectet, ut prædiximus, pascua publica conservari, ad ejus curam spectat, quia pater Reipublicæ Princeps dicitur, ut tradit Seneca de *Clementia, lib. 1. cap. 10. & cap. 14.* & facit *l. 3. ff. de offic. Præfecti vigilium*, ibi: *Nam salutem Reipublicæ tueri, nulli magis crediderit convenire, nec alium sufficere ei rei, quam Cæsarem.* Adde *l. prohibitum 5. Cod. de jure fisci, lib. 10. l. Probatori is 9. C. de diversis officiis, lib. 12.*

7 Ulteriùs, nam valde enixè, & verbis geminatis alienationem bonorum publicorum prohibet dicta lex 11. ibi: *No puedan dar tierras algunas sin preceder licentia nuestra, ni valgan las dadas en que no huviere intervenido nuestra licencia*, quæ verba geminata enixam voluntatem inducere videntur ex his quæ adducunt DD. *in l. Balista*, per textum *ibi, ff. ad Trebellianum.* cum notatis à Matienzo *in l. 11. tit. 8. gloss. 3. num. 1. lib. 5. Recop.* pluribus Barbosa *de axiomatibus, verb. actus, cap. 2. num. 14. & verb. Geminatio, n. 105.*

8 Vlteriùs, quod attinet, an permittatur dominis vasallorum concedere facultatem faciendi *dehesas*, quæ apud nos dicuntur, quasi *defensas*, quia à vicis vicinis defenditur jus pascendi; quo aliàs haberent,

&

& ita ex *l.8.tit.33.part.7.* etymologiam tradit D. Sebastianus Covarr. *in Thesauro linguæ Castellæ, verb. dehesa,* & veriorem hanc verbi originem censeo, quam Arabicum esse verbum, ut ex Didaco Urrea refert, vel Hebræum, & non licere facere *dehesas acotadas* dominis vasallorum in terris suæ jurisdictionis, suadetur, quia certum est semel jus pascendi à populo adquisitum, non posse in ejus præjudicium & vicinorum immutari, ut arg. *l. Sabinus, ff. comm. dividun. l. locum* 17. §. 1. *ff. de usufructu, l. si usufructus,* §. *rescripto, ff. de aqua pluvia arcenda, l. si domus, de servitut. urbanorum, l. si hoc loco, ff. si servitus vindicetur.*

9 Vnde in præjudicium eorum, quibus competit, pastus non potest limitari, quod dicimus *acotar*, vel facere *dehesas*, Socinus *in l. servi de electione,* §. 1. *ff. de legat.* 1. Roderic. Suar. *allegat.* 15. *num.* 10. Cepolla *de servit. rustic. pradior. cap.* 91. *de servit. jur. pascendi, num.* 59. D. Covarr. *Practicar. c.* 27. *n.* 6. & 7. Sesse 1. *p. decis.* 74. *n.* 20. & 47.

10 Quod etiam procedit, etsi pascua communia non sint, sed solùm sit constituta, servitus pascendi in alieno territorio: nam ex eo quod facit *dehesas*, limitantur & impediuntur pascua, ut ex *l. si domus, ff. de servitut. urbanorum, l. si eo loco, ff. si servitus vindicetur. l. si quid pars. C. de servitut.* tenuerunt Socinus *lib.* 1. *cons.* 105. Cravetta *consil.* 4. *num.* 4. Suar. *ubi proximè.* D. Covarruvias *lib.* 1. *variarum, c.* 17. *n.* 12.

11 Et magis in terminis dominos vasallorum non posse mutare formam, & modum pascendi, probavit Hondedeus *vol.* 2. *consil.* 34. *num.* 6. 31. & 32 & facere *dehesas*, & limitare pascua, esse de Regalibus, & reservatum supremæ potestati, Avendañus, quamvis dominis vasallorum, ut illorum judex plura concesserit, id tamen solùm Regi competere, notavit 1. *part. de exequend. mandat. cap.* 4. *num.* 24. eis verbis. *Et ideo non licet etiam in propriis fundis facere defensas, quas vulgò prados acotados, appellamus, ut notat Matthæus in constitut. Regni Siciliæ lib.* 1. *rubric.* 55. *n.* 8. *loquendo in dominis vasallorum facientibus defensas invitis subditis, & jure hujus Regni, est textus in pragmatica Granatæ, filio antiquioris impressionis* 148.

12 Et idem Avendañus *eadem* 1. *part. cap.* 12. *num.* 44. nota verba ibi: *Redeundo igitur ad propriam materiam promissam in principio hujus capitis dico, quod domini vasallorum, nec suos fundos, nec terminos rotundos, ut sic dicam, possunt facere defensas, & hoc colligitur ex pragmatica hujus Regni condita en el Real de la Vega anno* 1503. *& in civitate Cordubensi folio mihi pragmaticarum* 63. *& ibidem reprobatur quædam ordinatio civitatis Abulensis in contrarium facta*, quæ est *l.* 13. & 14. *titul.* 7. *lib.* 7. *Recop.* ubi expressè decidi. tur sine Regis facultate non posse etiam in propriis fundis pastum communem restringi, & prohiberi, & *ibidem* tradit hoc procedere etiamsi ex voluntate, & consensu universitatis hoc facere domini intenderint, quia solùm possunt domini, quod permittitur Rectoribus populorum, quibus id non licet sine Regis facultate, & pastus communis non potest ab eis prohiberi vicinis, ut probavit Bertrandus 3. *cons.* 1.

Sed & idem Avendañus *d. cap.* 4. *num.* 24. tradit eis verbis: *Item nota quòd facillimè debet Dominus Rex concedere judices ad inquirendum de occupatione terminorum ut l.* 5. *tit.* 17. *p.* 3. *maximè contra facientes defensas, aut prata, quæ vulgò dicuntur, prados acotados: nam sive in pascuis publicis totius termini, sive in terris aratis, non licet hoc facere: nam sublato fructu licet depascere in terris alienis, quorum fructus naturales omnium sunt, ut notat Joannes Faber in princ. Instit. d l. Fusia Caninia tollend. quem sequitur Cassaneus an consuetudin. Burgundiæ, in glossa quelque, num.* 2. *in* §. 2. *& quod utilitas hujus pastus sublato fructu sit communis in terris, quæ vallatæ non sunt pro vineis, vel olivetis, non loquendo in terminis Rodericus Suar. in allegat* 15. & in Regno Granatensi est, *l.* 13. *titul.* 7. *lib.* 7. *Recopil.*

Ex quo fluit ratio quare dominis vasallorum non permittatur facere dehesas, sed solùm Regi reserva- 14
tur: nam cùm à communi pascendi jure illud quod limitatur, *& dehesa acotada*, includitur, eximatur, non licet domino vasallorum pastus utilitatem, subditis ferre, sed solùm Regi, ex cujus permissione pascuis publicis omnes utuntur, idque solùm ex justa causa, & quæ respiciat incolarum commodum à Rege concedendum, & de Regalibus esse, id concedere tradit D. Covar. *practic. cap.* 37. *num* 3. *vers. quidquid sit,* ubi tradit jure nostro regio ex *l.* 14 *tit.* 7. *lib.* 7. *Recop.* solùm Regi competere facultatem, ut agri prata, & *dehesas* fiant, & ipsis dominis agrorum non licere, nisi expressè Rex permiserit.

Quod etiam expressiùs notavit Josephus Sesse 1. *p.* 15
decis. 74. *Regni Aragonum, num.* 3. ibi. *Nam inter varias species bonorum ad supremos Principes pertinentes, de quibus Covarr. in reg. Possessor.* 2. *part.* §. 2. *n.* 7. *Menoch. cons.* 201. *num.* 127. *duæ sunt potissimæ terminorum assignatio, & defessarum constitutio,* & iterum *ibi num.* 20. *& sic domini inferiores populorum non possunt facere foresias defessias in terminis illorum, quia sic auferrent pascuorum commoditatem, quod facere non possunt absque consensu particularium,* & rursus *ibi. num.* 29 *Quare fateri oportet hanc facultatem constituendi defessias, & eodem modo tollendi jus pascuorum fuisse ab initio nascentis Regni Regibus reservatum, quando diviserunt terminos, & eos universitatibus assignarunt in dotem.*

Sed & quod plus est, tradit idem Sesse *d. decis.* 74. 16
num. 47. non solum proprium id Regum esse, sed nec Reges posse id concedere dominis vasallorum, ut *dehesas* faciunt in præjudicium vicinorum. Nota verb.: *Secundò supponi oportet pro hac opinione, quod dominus Rex de jure non potest concedere alicui domino locorum, seu universitati jus faciendi defessias in præjudicium vicinorum habentium jura commentionata.* Quod nulla alia eget probatione, quàm ea, quæ desumitur ex successiva praxi supremi Senatus, in quo in locis dominorum, & in omnibus facultas à Rege petitur, & causa discussa, & examinata solùm id conceditur, quando omnium vicinorum utilitas id exposcerit, ut inde eorum præjudicium non impediat, imò illorum consensus petitur ex actis, quæ dicimus *diligencias à conceio abierto.*

Et adeò regia facultas desideratur, ut vel limitetur 14
pastus communis, aut aliquid ex jure publico diminuatur. Nam in pascuis & reliquis, quæ pertinent ad usum publicum, de quibus *in l.* 9 *tit.* 28. *part.* 3. sine Regis permissu, & facultate non licet aliquid immutare *l.* 1 *l.* 11. *tit.* 7. *lib.* 7. *Recop.* & agnoscunt Bartol. Castrensis, & alii antiquiores *in l. continuis,* §. *cum quis, ff. de verb. oblig.* Alex. *vol.* 4. *cons.* 1. *num.* 11. Menoch. *cons.* 716. *num.* 6. Cabedo 2. *decis.* 18. Gregor. Lop. *in l.* 2. *tit.* 19. *part.* 2. & *in l.* 15. *tit.* 5. *p.* 5. Aviles *in cap. Prætorum* 30. gloss. *verb. gracias, num.* 3. Felician. *de censib.* 1. *p. lib.* 2. *cap.* 3 *num.* 3. Bobadilla *lib.* 3. *polit. cap* 8. *num* 82. Avendaño *de censib. cap.* 68. Rodriguez *de annuis reditib. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 67. Azevedo *ad dict. l.* 11. *numero* 3. ubi tradit procedere etiamsi omnes cives consentirent, nisi Regis licentiam procederet, & probarunt Gutierr. *practicar. lib.* 6. *quæst.* 60. *num* 7. D. Castillo *de usufruct. cap.* 54. *num.* 28. *cum seq.* Zevallos *tom.* 5. *communium, q.* 749. *n.* 35.

Et

18 Et non posse vicinis diminui pastum, vel limitari facta *dehesa*, inde suadetur, quia pro incolis alicujus oppidi est juris præsumptio, ut illis competat jus pascendi in suis limitibus, facit *l. in tantum, §. universitatis, ff. de rer. divis. l. 9. tit. 28. p. 3.* ubi Gregor. Lopez *in gloss. son establecidas.* D. Covarr. *practicar. cap. 37. num. 1.* Burgos de Paz *in l. 3. Tauri 1. part. concluf. 3. num. 463.* Mexia *ad l. 3. Tauri 1. p. fundam. 2. num. 67.* Valascus *de jure emphyteutico, q 8. num. 42.* Mieres 4. *p. de majorat. quæst 20. num. 39. 114. & 117.* Azevedo *in l. 3. tit. 7. lib. 7. Recop.* qui constituunt universitatem fundatam habere intentionem in omnibus commoditatibus, quæ intra suos terminos percipi possunt, & in eis præsumptionem habet dominij, & juris commoditatum & pascui universitas, ut ex *l. a de sacra. §. intra maceriem. ff. de contrahend. emptione*, notant Doctores *ibi*, & alij, quos refert Avendañ. *de exequend. mandatis 1. p. cap. 4. num. 3.* addendi Castrensis *num. 7.* Socinus senior *num. 22. in l. 1. ff. de adquirend. possess.* Ruin. *lib. 1. consil. 22. num. 7. & conf. 26. num. 7. & conf. 40. num. 14.* Curtius junior *conf. 41. num. 9* Parisius *lib. 1. conf. 15. num. 9.* Socinus junior *lib. 2. conf 160. num. 3.* Alciat. *respons. 175. num. 1.* Natta *conf. 470. num. 10.* Gabriel *lib 1. conf. 9 num. 11.* Surd. *conf. 151. num. 4.* Alciatus *de præsumptionib. reg. 2. præsumption. 20. n. 2.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 3. præsumption. 100. num 9. cum. seqq.* Adde alios plures, quos refert D. Solorzan. *tom. 1. de jur. Indiar. lib. 2. c. 6. n. 91.*

19 Et ideo non est necessarium universitatem probare dominium, aut jus commoditatis & pascui, sed ex præsumptione juris quam pro se habet, transfert onus probandi in adversarium, arg. *c. cum venissent, de instit. cap. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propriet. cap cùm persona, de privilegiis, lib. 6.* gloss. *in l. sicuti. §. si quæratur. ff. si servitus vindicetur*, & DD. utrobique, Bald. *in l. Titia. ff. solut. matr. & l. non ignorat. C. qui accusare possunt.* Otalora, & alij plures, quos refert, & sequitur Ioan. Garcia *de nobil. gloss. 8. à n. 5.*

20 Ex quo permittendum non est domino vasallorum, ut eis possit pascua limitare, & præjudicium inferre, quia pro his commoditatibus cuilibet de populo competit actio popularis, *l. 1. & toto titulo, de popular. actio. l. eum qui, §. in popularibus, ff. de jurejurando, l. testatrix, §. 1. ff. si servitus vindicetur.* Castrensis *vol. 1. conf. 139.* Gregor. Lop. *in l. 26. tit. 2. part. 3.* gloss. *verb. e con todas suas pertenencias.* Avendañ. *de exequend. mandat. 1. part. cap. 12. num. 2. & 4.* Tiberius Decianus *vol. 4. responso 52. n. 4.* Roderic. Suar *all. 26.* & de natura popularium actionum satis tradidimus *1. p. decis. Granatens. 30. per totam.*

21 Et ideo procedit, ut in præjudicium vicinorum non possit dominus populi fecere defensas, ut etiam ipsa universitas, cui pascua competunt, non possit illas facere, si in pascuis aliqui habeant communitatem; etiamsi ad solvenda servitia communia Regi, id fiat, nisi licentia Regis præcedat, ut tradit Mexia *ad l. Toleti 9. p. fundamento 2. n. 65.* ibi: *Nec ex eisdem agris ad servitia solvenda partem aliquam certis possunt claudere limitibus, & prohibere pascendi usum,* & statim subdit *n. 66. sed nec hac ratione homines plebeij in vicinorum jus pasturandi in suo territorio habentium præjudicium, defensas temporales, quas vulgus atajados appellat, ut ex herbæ locatione regia tributa solvantur, facere possunt*, addendi D. Covarr. *lib. 1. variar. c. 17. num. 11. verf. 11. verf. si Rectoris* Surd. *vol. 1. conf. 65. num. 11.* & ideo in regiis facultatibus, quæ ad hoc concedunt, semper excipitur, ut praxis, & stylus supremi Senatus ostendit, facultates expediri sine præjudicio eorum, qui commune jus pascendi haberent.

Quæ omnia, ut regia facultas requiratur ad restrin- 22
gendum pastum, inde provenit, quia Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in omnibus terminis sui Regni reservatum circa agros, pascua, montes, & flumina publica, ita ut hoc casu in dubio *de Realengo* censeantur, & tam in possessoriis judiciis, quàm petitoriis Princeps habeat fundatam intentionem contra quoslibet alios possessores, qui legitimos titulos non ostenderint, quia ex *l. si qua loca. C. de feudis & saltibus rei dominicæ, lib. 11.* ubi loca, quæ *de Realengo* dicuntur, à quocumque occupata, esse restituenda, traditur rescriptis per subreptionem impetratis, præscriptione longi temporis summotis, quia nec diuturna incubatio, nec precaria, possio regiam proprietatem abolere possunt, & ex *l. 1. titul. 11. part. 2.* Anton. Gabriel, Mascardo, Avendaño, Valasco, Matienzo, Azevedo, Ioanne Gutierrez, Peregrino, Pereira, Hermada, Belluga, Menchaca, D. Covarr. Mieres, Bobadilla, & aliis probavit D. Solorzanus *1. tom. de Indiar. gubernat. lib. 4. cap. unico, num. 85.* ex quo fundatur stylus, & praxis in recuperatione terrarum, quæ dicuntur *de Realengo*, ut denuntietur possessoribus ut exhibeant titulos & rescripta, quæ à Regibus obtinuerunt ad prædictam possessionem, aliàs non exhibitis, regali Patrimonio applicentur.

Sed etiam ex Socino, Cepolla, Cravetta, Surdo, 23
Bertrando & aliis in terminis dominorum territorij, vel termini, ut non possint pascua ad culturam reducere, nec ibi aliquid seminare, vel vites plantare, nec modum mutare pascendi, probavit Oterus *de pascuis cap. 16. num. 2.* qui adducit Avendañ. *1. part. de exequend. mandat. cap. 4. num. 22. verf. & semel adquisito*, ubi ex Romano & Covarr. probat semel adquisito jure pastus in alieno territorio, non posse invitis eis, qui habent jus pascendi, deterius reddi pastum; ergo multo minus poterit in præjudicium illorum, qui in proprio territorio naturaliter eis pascua competunt, ut incolis cujusque oppidi in suis terminis: ut quemadmodum non potest pastum immutare, ex sententia Avendañi, multo minus poterit ex terris pastus, quas *Baldios* dicimus, aliquid privatis donare.

Facit: nam cùm legibus nostris prohibeatur, ut 24
terræ incultæ, ne præjudicium pascuis fiat, ad culturam reducantur, necessarium erat, ut id fieret, legum facere derogationem, quæ nullo modo permissa dominis vasallorum, qui legibus subdunt, *cap. cùm inferior, de majorit. & obedientia*, quia leges servare tenentur, nec possunt eas concedere, vel abrogare, Molfesius *ad consuetud. Neapolit. 1. p. c. 6. n. 18.* Mastrillus *lib. 4. de Magistrat. cap. 17. num. 57.* relati ab Azevedo *in rubrica, tit. 1. lib. 1. Recopil. num. 10.*

Id enim solius Principis est, & quamvis amplissi- 25
mam concessionem jurisdictionis, & territorij, & aliqua expresserit Regalia, adhuc solùm concessa videntur illa, quæ convenire possunt recognoscenti superiorem, juxta quæ notarunt Bald. *in rubr. de rer. divis. num. 11.* Rubeus *consil. 59. num. 11.* Barbosa *in l. comperit. n. 170. C. de præscr. triginta, vel quadraginta annorum*, Cabedo *2. p. decis. 40. num 6.* illud verò quod Principi in signum supremæ jurisdictionis reservatur, & velut regali diademati infixum, à regio solio nulla concessione, vel pacto avelli poterit, ut ex Baldo, Oroscio, Castrensi, Angelo, Alexandro, Mandelo, Mastrillo, Parladorio, Marta, Salgado, & aliis pluribus, in terminis legis condendæ, vel abrogandæ, ut à se nulla concessione, vel contractu Princeps abdicare posset, ego notavi *decis. Granatens 18. num. 14. & 15.*

Rursus quia certum est, etiamsi Rex concedat ju- 26
risdictionem dominis vasallorum, quantumvis con-

cessio amplissima sit, non veniunt in ea, quæ sibi Princeps reservavit, & concernunt supremum dominum, & regiam jurisdictionem, Albericus *in l. fin. C. de jurisdict. omnium judic.* Covar. *practicar. cap. 4. in principio, & in l. contra publicam. C. de re militari, & in l. 1. C. de privileg. scholastic. & in l. 1. C de veteranis lib. 1.* Fulnius Constantius *in l. unica. C. pœnis fisc alibus credit. præferri, lib. 10. num. 95.* Afflict. & Octavianus relati à Barbosa *in d. l. comperit. n. 66.*

27 Et cùm Princeps sibi prædictum reservaverit, ut constat *d. l. 11.* ibi: *Sin preceder licençia nuestra,* & prohibuerit, ne concilia populorum, aut Magistratus possint eam facultatem concedere, videtur nunquam voluisse dominis vasallorum permittere, cùm sibi retinuerit Rex velut signum & partem supremæ potestatis, juxta quod notat Cabedo *ubi proximè n. 8.*

28 Unde excluditur illud quo principaliter moventur Avendañus & Mexia, ut admitterent opinionem contrariam, quasi domini vasallorum habeant fundatam intentionem etiam contra Regem in terris suæ jurisdictionis, quippe etiamsi fundet quoad jurisdictionem qui ab ipso Rege habeat, non tamen quoad dominium territorij, ut notarunt idem Avendañus *d. c. 4. n. 6. vers. ex quo infero, & in d. cap. 12. num. 3.* Mexia *ubi suprà 9 part. 2. fundamento num. 77.* Covarr. *practicar. c. 37. num. 1.* Valascus *de jure emphyteutico q. 8. n. 38. & seqq.* Azevedo *in l. 4. tit. 15. lib. 4. Recopil. n. 55. & seqq.* Mieres *de major. 4. p. q. 20 n. 36. & seqq.* diversa namque est jurisdictio à dominio terminorum, Socinus *volum. 3. conf. 95. vol. 8.* Oldrado *conf. 27.* Bald. *in l. à procuratore. C. mandati* Covarr. *pract. c. 1. n. 10. vers. decima conclusio, & in regul. peccatum 2. part. §. 9. n. 88.* Bobadilla *lib. 2. politic. cap. 2. num. 70.*

29 Sed ultra excluditur illud fundamentum: nam etiam quoad jurisdictionem, quamvis domini vasallorum fundent contra ipsos vasallos, & alios quoscumque, non tamen poterunt fundare contra ipsum Regem, cùm eis juris præsumptio resistat, quæ ex privilegio jurisdictionis sibi à Rege concessæ resultat, ut argumento *l. ultima, in fin. ff. de eo quod metus causa, l. si extraneus, vers. nisi forte, ff. de condict. caus. dat.* ex Fabro, Baldo, Guidone Papa, Avendaño, Marthia Cancerio, Gregorio Lopez, Avila, Bobadilla, Ang. Morla, Afflict. Luca de Peña, Carolo de Grassis, notavit Mastrillus *lib. 3. de Magistrat. cap. 2. n. 14. & 15.*

Deinde etiam excluditur, quod notavit Mexia *ubi*
30 *suprà num. 48.* & videtur sequi D. Castillus *de cap. 45. n. 57.* Et quamvis aliqui denegaverint prædictam facultatem dominis vasallorum, tenet sine dubitatione, & eam concedunt quoties oppida solaria sunt, de quibus agimus *1. parte, allegatione 46.* Nam in eis posse concedere dominos prædictam facultatem, ut loca inculta, quæ pastui deserviunt, ad culturam reducuntur, juxta sententiam Avendañi, & ita fieri in Catalonia tradit Cancerius *lib. 3. variar. cap. 4. num. 60.* cui adde Avendañ. *de censibus c. 12.* Mieres *de major. 4. p. q. 20. num. 48.*

31 Sed tamen ex prædictis dicendum est, nec in his casibus dominis vasallorum licere in bonis solariis loca inculta, quæ pascuis deserviunt, ex suo solùm permissu & voluntate ad culturam reducere, etiamsi propriè illorum & juris solarij essent terræ totius territorij, nam cum ad bonum publicum pascuorum prohibitio hujusmodi facultatis respiciat, & ideo etiam ipsi domino terræ incultæ, qui directo, & utili dominio rem possidet, non sit permissum Regibus nostris pascua intervertere, mutare, & ad culturam reducere. Et, ut notavimus, dominos vasallorum sub legibus esse nec eis posse derogare, ideo non potuerunt quamvis dominium directum in terris suæ jurisdictionis jure solarij obtinerent, contra leges permittere pascua mutari, & terras ad culturam reduci.

Denique similiter ex prædictis excluditur id quo 32
maximè domini vasallorum juvari solent in hoc casu, præscriptio scilicet immemorialis, ex qua prædictam facultatem dari posse ab eis tenuit Avendañ. & Bobadilla *dict. lib. 2. cap. 16. n. 153.* quasi præscriptio immemorialis habeat vim tituli, concessionis, & privilegij, ut notarunt DD. *in l. 3. §. ductus aquæ ff. de aquæ quotidiana & æstiva.* Jason. *in l. si certis annis, limit. 10. C. de pactis*, pluribus Bursatus *lib. 2. consil. 23. n. 19. & seqq.* Boërius *decis. 39.* D. Covarr. *in reg. possessor. in principio, num. 9.* Ioann. Garcia *de nobilitate gloss. 12. num. 54. & sequent.* Zevallos *commun. tom. 1. q. 45. n. 4.* Fontanella *de pact. nupt. tom. 1. claus. 4. gloss. 17. n. 30.* D. Ioannes de Solorzano *de jur. Indiar. lib. 3. cap. 3. n. 66.* Nam id facilè excluditur ultra quæ alibi notavimus *allegat. 15. num. 26.* ad immemorialem contra Principem esse necessariam scientiam, & patientiam Principis, & in jurisdictione, ut necessariò requiratur, tenuerunt Azevedo *in l. 14. num. 8. tit. 1. lib. 4. Recop.* Iason *in l. Barbarius*, Philippus *n. 52. de officio Prætoris.* Covarr. *in reg. possess. in princ. p. 2. p. num. 8.* Zevallos *ubi proximè q. 58.* Cenedo *canionic. quæstion. c. 37. num. 17.* Fachin. *lib. 8. controvers. cap. 23.* & videtur expressè probari *l. 15. tit. 1. lib. 4. Recop.* ubi excluditur consuetudo quæ induxit jurisdictionem, quia fuit sine scientia, & patientia Principis.

Veruntamen, quamvis his qualitatibus, & aliis 33
pluribus, quas requirit immemorialis, probaretur, quod difficile est, adhuc tamen procedere non potest: nam cùm ejus vis inde proveniat, quia titulus propter eam præsumitur, quando per rerum naturam, vel rei veritatem nunquam potuit contingere titulus, qui erat præsumendus, tunc immemorialis probatio nihil prodest, Barbos. *in rubric. C. de præscript. 30. vel 40. annorum*, ex *num. 494.* Ioan. Garcia *de nobilitate gloss. 12. num. 80.* & præter ea, quæ suprà notavimus *num. 13. & 14.* nunquam prædictam facultatem concedere Principem, quia est de Regalibus, quæ reservata in signum supremæ jurisdictionis, nec posse à Rege avelli, faciunt verba textus *in l. cùm servus 39. alias apud Iulianum 40. §. constat. de legat. 1.* ibi: *sed ea prædia Cæsaris, quæ in formam Patrimonij redacta sunt, si legentur, nec æstimatio eorum debet præstari, quia commercium eorum, nisi jussu Principis, non fit, cùm distrahi non soleant.* junctis quæ adducunt Cujacius *lib. 10. quæstionum Papiani in l. pacta 72. de contrahend. empt.* Conanus *lib. 3. comment. juris c. 15. num. 6.* Thomas Sanchez *de matrimonio lib. 5. disp. 5. num. 5. & 12.*

Et quod privilegio non adquiritur, nec præscriptio- 34
ne immemoriali, quæ illud supponit & inter se æquiparantur præscriptio, & privilegium, gloss. *in cap. novit, de judiciis, cap cùm contingat de foro competent.* ibi. *ex consuetudine, vel indulgentia.* Alex. *vol. 4. cons. 74.* Balbus *de præscript. 1. p. q. 12. n. 6.* Didacus Perez *in l. 1. gloss. 1. tit 6. lib. 3. ordinamenti*, Barbosa *axiomat. juris, verb. consuetudo 56. num. 7.* & cùm, ut sæpiùs notavimus, maximè ad bonum publicum conducat, ne pascua intervertantur, quasi contra illud, etiam si privilegium concederetur, non valeret, *l. fin. C. de offic. magistri milit. l. humilioribus. C. de susceptoribus lib. 10. l. 2. C. de privileg. scholast.* Gironda *de privilegiis, num. 334. & seqq.* & deficiente privilegio, aut quando locum habere non potest, nec etiam procedit præscriptio immemorialis. *l. præscriptio 5. Cod. de operibus publicis.*

ALLE

ALLEGATIO CXI.

Gabella debetur ex locatione fructuum.

1 *Gabella non debetur nisi ex venditionibus.*
l.1.& 2.tit.17.lib.9. Recop.

2 *Locato fundo non transit dominium ad conductorem, sed tantum usus.*
Venditioni repugnat pactum ne dominium transeat.
l.cùm mansueta,80.§ fin.de contrah.empt.

3 *Locatio est rei, vel operæ mercede constituta, concessio ad usum.*
l.1.tit.8 p.5.
Princ.Instit.de locat.

4 *Pactum ut dominium non transeat in venditionem donec pretium non solvatur, transfert contractum in locationem, vel est conditio conditionalis.*
§.vendita. Instit. de rer.divis.
l.1.§ si minor, ff.de rebus eorum.

5 *l.sicut emptio 20.§, interdum, ff.locati.*
l.item si pretio 22. ff. locati, & §. cum insulam n.6 & n.30.33.& 34.

6 *l.sed addes 19.§.1.ff. locati,& n.26.27.& 28.*

7 *Fructuum in locatione fundi, dominium transit.*
Emptionis est dominium transferre.
Princ. Iustit. de emptione, & venditione.

8 *Alienatio omnis emptionis verbo explicatur.*
l.statuliberi 29.§.1.ff.de statuliberis.
Venditio existimatur, quando pro certo pretio res traditur.

9 *Fœnoris contractus ex abusu pecuniæ magis ad venditionem, quàm locationem refertur.*

10 *l.locatio 2.§.adeò, ff. locati, & n.30. 32.34.*

11 *l.si servus communis 61. §. locati, ff. de furtis & num.61.*

12 *Pignus rei suæ esse non potest.*
l.neque pignus,ff.de regul. jur.

13 *Fructuum qui sperantur venditio consistit.*
l.nec emptio, ff.de contrah. empt.
l. si justum, ff. de action. empti.
l.Quintus, ff. eodem.
l. si fraudatur, fin. §. fructus, ff. quæ in fraud. cred.
l. interdum. ff.de verbor.obligat.
l.11.tit.5.p.5.

14 *l.cum manusata §.sylva cadua, ff. de contrahend. empt.*

15 *Coloni qui dicuntur.*
l.liberto 31.ff.de annuis legatis,& n.29.

16 *Fructuum locatio magis est eorum venditio.*
Emptor fructuum non tenetur stare colono fundi.
l.emptorem, C.de locato.
l.si is 9.ff.de action. empt.

17 *Rescriptum regium, & conditio millionum explicantur.*

18 *Contractus ex communi usu loquendi interpretandus.*
c.cùm dilectus,de consuetudine.
l.testatrix 25.§.plures ex municipibus, ff.si servitus vendicetur.

19 *l.12.& 13.tit.17. lib.9. Recopilation. & numero 31.*
l.9.tit.18.lib.9 Recop.& n.31.

10 *Locatio fundi cum fructibus existentibus pro certo pretio facta venditio fructuum est,quia dominium transfert, & gabella debetur.*

21 *Locatio fructuum qua dominium illorum transit, licèt fiat pro annuis solutionibus, adhuc venditio dicenda.*

22 *Locare domum pro certo pretio ad venditionem usus domus referendum.*
Gabella solvenda ex Ferreto ex lucro meretricio
l. idem quoties, ff. de condict. ob turpem causam.

23 *Colonus dominium fructuum adquirit, ut possit in alium transferre & vendere.*
l.ædibus.§.1.ff.de donation.
l.in venditione,in princip.ff. de bonis auth. judic. possidend.

24 *Locatio non solet mutare dominium.*
l.non solet 42.ff. locati.

25 *Venditio eo pacto,ut dominium non transeat, nisi soluto pretio, transfert contractum in locationem donec solvatur.*

26 *Venditionis, & locationis nominibus promiscuè utuntur Iurisconsulti.*
l.Sabinus 20. ff. de contrahend. empt. & numero 30.
l.convenit 65.ff.eodem, & n.30.
l.veteris,ff.de action.empt.
l.idem est 20.ff.eodem.
§.adeò. Instit. de locatione.
§. item quæritur. Instit.eodem.

27 *l.si prædium,C.de ædilitiis actionibus.*
l.63.tit.5.p.5.
c.si Papa, de privilegiis, lib.6.

28 *Obiter dictum curandum est.*

29 *Locatio ubi dicitur in fundo, cum fructibus non accipiendo respectu fructuum, sed fundi cujus dominium non transfertur.*

30 *Ædificium solo cedit.*
§.cùm in suo solo. Inst.de rer.divis.
l.final.C.de legibus.
l.Sabinus 20.ff.de contrahend. empt.

31 *Gabella solvenda ex locatione pastus ad glandes, & herbam.*

32 *Artifices operarii,qui suis expensis domum construxerunt non debent gabellam, quasi ex locatione, ex sententia Senatus.*
l.1.§ 1.ff.de superficiebus.

33 *l. redemptores 39.ff.de rei vendication.*

34 *Artifices ædificiorum gaudent privilegio augendi, non gravandi.*
l.fin.C de excusation.artific.lib.10.
Consuetudo plurimum operatur ad solutionem gabellarum.
l.9.tit.18.lib.9.Recop.
l.2.tit.22.lib.9.Recop.
Conciliatio l.locatio 2.§. idem,cum l.item si pretio 22.§.cùm insulam, ff. locati.

35 *Gabellam debere Monasterium ex regulis, quas per operarios fabricabat, & vendebat, decisum fuit.*

36 *Fructus fundi arena est.*
l.divortio.§. si vir. ff.solut.matr.
l. usufructu legato.ff.de usufruct.

37 *Ecclesiastici ex venditione rerum suarum gabellam non debent.*
c.1.de immunit.Eccles.lib.6.
c.quamquam, de censibus lib.6.& n.42.& n.45.
c.si tributum 3.q.1.
l.ad institutionem,C.de sacros. Eccles.
l.placet. C.de sacrosanct. Eccles.

l.5.tit.6.p.1.
l.6.tit.17.lib.9. Recop.

38 *Monachi qui ex ſua lana pannos conficiunt, ex venditione illorum gabellam non debent.*

39 *Salem conficientes Eccleſiaſtici ex ſuis puteis ſalſis vendere poſſunt, nec ſolvunt gabellam.*

40 *Eccleſiaſtici qui vendunt etiam carius quàm emerunt, quod eis ſupereſſet de illo, quod ad ſuam, vel ſuorum ſuſtentationem emerunt, non debent gabellam.*

41 *Negotiatio in Eccleſiaſtico non dicenda vendere, quod ſupereſſet ex rebus, quas ſibi, emerunt.*

42 *Gabellam ſolvere debent Eccleſiaſtici ex rebus, quas ex negotiatione vendiderint.*
l.7.tit.18. lib.9.Recop.

43 *Negotiatio clericis interdicta.*
c. fin.de vita & honeſtate clericor.
c. Prædicator.64.16.q.1.
c. Clerici 1.14.q.4.
c. negotiator, diſtinct.88.
c. ejiciens, diſtinct.88. & n.4.

44 *Negotiatio eſt conſuetudo emendi & vendendi lucri cauſâ.*
c.1.& 2. ne clerici, vel voventes.

45 *Clericus non dicitur negotiator, qui ſemel, aut bis fecerit venditiones.*

46 *Conſuetudo ſucceſſiva vendendi inducit negotiationem.*

47 *Uvas emere, & ex illis vinum facere, & vendere, in Eccleſiaſtico negotiatio eſt.*

Fundus quando cum fructibus, vel ad paſtum locatur, an conſideretur venditio fructuum, vel locatio ad gabellam ſolvendam, pro interpretatione l. 12. & l.13. titul.17.& l.9 tit. 18.lib.9. Recopilat.

1 PRo hujus quæſtionis reſolutione notandum eſt, gabellam non deberi niſi ex venditionibus *ex leg.1. & 2. tit. 17. lib.9. Recopilat.* ex locatione verò nunquam præſtanda, ut notarunt omnes in eis legibus, & cum Ripa tradit Azevedo *in leg. decimam tertiam titul. decimoſeptimo, libro nono Recopilat.numero primo & ſecundo*, adductis Gironda.& Guterrio. Et meritò dubitatur, an iſti contractus reſpiciant venditionem, vel locationem, ut ex eis gabella debeatur.

2 Et locationem eſſe ſuadere videbantur; quia fundi, qui locatur, non transfertur dominium ad conductorem, ſed tantùm uſus, & ideo non poteſt conſiderari venditio, in qua proprium eſt, ut dominium ad emptorem transferatur, ſi venditor dominus ſit; adeò ut contra naturam venditionis exiſtimetur, ne dominium tranſeat. *l. cùm manu ſata* 80.§. *fin. ff. de contrahend. empt.* & in alium contractum id eſt, locationem transfertur. Addendi Baldus *in rubrica C. de contrahend. emption.num.*19. Riminald. *princ. Inſtit. de donation. num.*7.8. *&* 32.Anton. Gomez *tom.2. var.4. n.*22. Afflictis *deciſ.*338. Galganetus *de condition. 2.p.c.1. q.*196. *in princ.*

3 Et in eo differt locatio à venditione, quia per locationem non transfertur dominium, ſed ſolùm uſus rei, *prine. Inſtit. de locato. l.1.tit.*8.*p.*5. Anton. Gom. *2.tom.var.c.*3. & locatio definitur, conventio ex qua vel operæ certa mercede conſtituta, ad uſum conceſſi, fit. D.Picar. *princip.inſtit. de locato*, ex Hotomanno, & aliis Morla *in emporio, tit.de locato, in præmiſſis, n.*19. latè Carroc. *in tract.de locato, in princ.quæſt.1.& in tit. de qualitate prima locationis.* Landerchus de Imola *conſil.*189.*n.*1.*&* 2. 4

Et quod ad hoc, ſingulare notandum eſt, nam ſi in venditione rei apponeretur pactum, ut re tradita emptori, interim quo pretium ſolveretur, venditor retineret dominium, tunc contractus venditionis transfertur in locationem; quia interim, quod dominium non tranſit, locatio eſt, Baldus *in rubrica, ff. de contrahenda emptione, qu.*13. Afflict.s *dec.*398. Magonius *deciſ.Florentina* 94. *num.*8. *& deciſ.*92.*num.*12. *& ſequent. & deciſ. Lucenſi* 31.*num.*9.*&* 10. nam cùm venditio eſſe non poſſit abſque eo quod dominium transferatur, ſi dominus eſt venditor, debet ab ea removeri omne quod ejus tranſlationem impediat, Bald. *in rubr. C. de contrahend.empt.n.*11. pluribus Galganetus *de conditionibus, & demonſtrat. 2.p.c.1.q.96. in princ.* Menoch. *conſ.* 444.*n.*8.& ego notavi *1.part.in deciſ.Granatenſi* 42.*num.*22. non poteſt cenſeri, ſed ſub conditione facta, quaſi interim quo non adquiritur dominium, complementum non recipiat contractus, & licèt pactum reſervationis dominii, niſi pretio ſoluto, non videatur contra naturam venditionis, ſed potiùs ei conſonum. §. *venaita, Inſtit. de rerum diviſione*; tamen quaſi ſub conditione celebrata venditio cenſeatur, Seſſe *deciſ.*42.*num.*13. & hoc pactum valere probarunt Parlad. *ſexquicentur. definit.*58. §.2. ubi inde interpretatur *l.1.§. ſi minor. ff. de rebus eorum*, facit quod notavit Gratianus *tom.2.diſceptationum, c.*354. *num* 55. 5

Ita que interim quo impletur conditio, & pretium ſolvitur, ſi res fuerit apud emptorem, non poteſt conſiderari venditio, ſed locatio cenſebitur, quod rectè comprobavit *l. ſicut emptio* 20 §. *interdum, ff. locati*, ibi: *Interdum locator non obligatur, conductor obligatur, veluti cùm emptor fundum conducit, donec pretium ei ſolvat*, & facit *l.item ſi pretio* 22.*in princip.ff. eodem*, eis verbis. *Item ſi pretio non ſoluto inemptares facta ſit, tunc ex locato erit actio*, & rectè Cujacius *lib.*34.*ad edict. Pauli*, ex quibus iſtæ leges deſumptæ, tradit finem *a.l.*20. connectendum, vel continuandum cum initio *d.l.*22. 6

Sic probari videtur expreſsè *in l.ſed addes*, 19.§.1 *ff. locati*, eis verbis: *Si ſaltuum paſtum locaſti, in quo herba mala naſcebatur*, cui conſonat *l.*14. *tit.*8.*p.*5. ubi in hoc caſu locationem contrahi apertè traditur, & in fortiori caſu etiam cùm dominium transfertur, adhuc locationem conſiderari, notavit Iuriſconſultus *in l. item ſi pretio* 22.§. *cùm inſulam, ff. locati.* ibi: *Cùm inſulam adificandam locavero ut ſua impenſa conductor omnia faciat, proprietatem quidem eorum ad me transfert, & tamen locatio eſt, locat enim artifex opera ſua, id eſt, faciendi neceſſitatem.* Unde licèt in hoc caſu conſideretur dominium fructuum transferri, adhuc locatio dicetur, ut non ſolvatur gabella. 6

Sed contraria ſententia, ut quando fundus ad paſtum, vel fructus locatur, in eis veram emptionem contrahi, & venditionem ut gabella debeatur, Iuris rationibus, & expreſsis deciſionibus confirmatur.

Primò, quia cùm in hoc caſu fructuum, qui conceduntur pro certo pretio, dubium non ſit dominium transferri, contractus ad venditionem referri oportet, cujus natura eſt, ut dominium transferatur, *princ. Inſt. de emptione, & venditione.* Bartolus *in ſuis quæſtionibus, q.*4.*n.*10. Antonius Gomez *2.tom. variar. cap.2. num.* 3.

*num.*1. Pinellus *in l.*2.*C.de rescind. vendit.*1. *p.cap.*3. *num.*28. Lasarte *de decima venditionis, cap.*1. *num.*1. & ex Pomponio, Hotomanno, Brisonio, Cujacio, Forcatulo, Antonio Conscio, Connano, & Varrone, etymologiam desumit Morla *in emporio tit.de contrahend.empt. in præmissis, num.*7.& 8. quibus adde Donellum *lib.*13.*comment.cap.*1. & quæ ex Festo & aliis notavit Osvvaldus *ibi.* Annæus Robert. *lib.*1.*animadversionum, c.*8. ubi ex Virgilio & aliis comprobat.

8 Et ideo legibus duodecim Tabularum omnis alienatio, qua dominium transfertur, emptionis verbo comprehenditur, *l.Statuliberi* 29.§.1. *ff. de statuliberis.* Pichardus *in rubrica de emptione & vendit.n.*3. *cum seqq.* Petr. Gregor.3. *p.syntagm. juris, cap.*2. & contra naturam emptionis esse censetur, si pactum apponatur, ne dominium transeat, quando dominium venditor habet, quia proprium emptionis est dominium transire, & quoties pro certo pretio res traditur, venditio existimatur ut ex Barbosa, Monter. à Cueva, Milanensi, Giurba, Chaldas, Pereira, Avendaño & aliis

9 probavi *decis. Granatens.*42.*n.*1.

Facit etiam quod notavit Calvinus *in Lexico juris, verb.emptio,* ut conductio sit, quando res quæ datur pro pretio, in eodem statu manet, dominio non translato, sed redit ad locatorem, solumque abusus conceditur: at verò quoties mutatur, & alienatur, emptio magis, quàm locatio dici debet, & mirè convenit quod tradit Cujacius *lib.*9. *observat. cap.*15. ibi agens de fœnore pecuniæ, cujus naturæ contractus existimetur, & postquam locationem videri dubitasset, quasi nummi utendi dentur: & accipiantur certa mercede, tradit hæc verba: *Verùm enim verò fœnus propriè locatio non est: nam earum rerum locatio contrahitur, quarum est usus pecuniæ, abusus est, non usus, contracta locatione eadem res redditur contracto fœnore, non item inde,* cùm in fructibus non posse considerari eosdem reddi, sed illorum abusus conceditur, & dominium transfertur, & videtur non posse illorum dici locationem, sed venditionem.

10 Sed & quod plus est, etiamsi contractus contineat operarum locationem, si tamen principaliter datio interveniat, & translatio dominii, tunc non locatio, sed venditio consideratur, ut expressè distinguit IC. *in l. locatio* 2.§. *adeò, ff. locati*, quando cum artifice conventio fit ex auro suo mihi annulos faceret, quia tunc etsi artis locet operas, mihi aurum præstat, & dominium transfert, censeatur emptio & venditio; si verò aurum dedi, quia solùm operas locat, dicatur locatio, itaque dominio ad me translato, ut in hoc casu circa fructus venditio censenda, ut pro interpretatione *dict.* §. *adeò*, notarunt Bartol. *ibi*: Socin. senior *cons.*68. Fabianus *in tract.de emption. & vendit.quæst.*2. *princ. num.*16. Alciatus *responso* 513. *num.*2. Tiraquell. *de retract. lignagier.*§.1. *gloss.*14. *n.*86. Menoch. *de retinend. possess. rem.*4.*n.*18.

11 Secundò hanc differentiam considerasse expressè videtur *l.si servus communis* 61.§. *locavi, ff. de furtis,* ubi Iurisconsultus constituit differentiam inter locationem fundi, & fructuum venditionem: nam si tradiderit in principio, *locavi tibi fundum*, quia respectu fundi locatio est, cùm illius non transferatur dominium ad conductorem, sed ad locatorem redeat, tamen in fructibus venditio consideratur, quia illorum dominium transit ad illum, qui fundum conduxit, §. *locati. ibi: & ideo colonum, quia voluntate domini eos percipere videatur, suos fructus facit*, & iterum eis verbis. *Sed si tu alii fructus pendentes vendideris* quasi in fructibus consideretur venditio ex locatione fundi, quod ex eo maximè suadetur, juxta dictum §. *locavi*, quia conceditur conductori fundus ut vendat fructus, quo apertè suadetur illum eorum emptorem considerari, alias enim vendere, & dominium transferre non posset, ex eis, quæ suprà notavimus *n.*2. & 3.

Tum etiam & suadetur, quia traditur *ibi* inter locatorem, & conductorem conventum fuisse, ut fructus pignoris locatoris essent, quousque pretium solveretur, & pignus valere traditur, quod utique non subsisteret, nisi ad colonum fructuum dominium transferretur, & venditio eorum fiat, quia rei suæ locatori pignus consistere non potest. *l. neque pignus, ff. de regul. juris.*

Tertiò, quia etsi fructus non appareant, sed in ali- 12
bus annis sequentibus conductio fiat, tamen rectè venditio consistit, cùm possit venditione comprehendi, non solùm quod extat, sed quod speratur, *l.nec emptio* 8.*ff. de contrahend. empt. l. si factum, & l.Quintus* 40.*de act.empt. l.si fraudatur, fin* § *fructus, ff. quæ in fraud.creditorum. l. interdum, ff. de verbor.obligat. l.*11. *tit.*5.*partit.*5. cui adde quæ ego notavi 1. *part. decis. Granatens.*39. *num.*10. ubi ex Bartol. Baldo, Jasone, Cardinali, Alciato, & pluribus juribus probavi specialius considerari, ut in bonis sit, possit donari, vendi, & transmitti.

Quartò, hanc sententiam expressè, & in terminis 13
videtur probare textus *in l.cum manu fata,* §. *sylva cædua. ff. de contrahend. empt.* ibi, *Sylva cædua in quinquennium venierat, quærebatur cum glans decidisset, utrius esset,* &c. & paulo pòst ibi: *Ea autem, quæ in arboribus fuissent eo tempore, quo hæ caderentur, emptoris*, ubi venditio, sylvæ conductio in quinquennium appellatur, & emptor qui fructus ex ea percipit.

Quod similiter probari videtur *l. liberto* 21.*ff. de an-* 14
nuis legatis, ubi coloni respectu fructuum prædiorum emptores appellantur. ibi, *quæ prædiis à colonis, vel emptoribus fructus ex consuetudine domus meæ præstantur*; ut colonus dicatur, quando suis solùm operis locatis cultura fundi ei committitur, ut probatur *l.si merces* 28.§ *conductor, ff. locati*, junctis traditis à Conano *lib.*7.*comment.cap.*11. & emptores sint illi, quibus fructus dantur, vel fundus cum eis utendus conceditur.

Et adeò contractus conductionis fructuum à loca- 15
tione distare, & emptionem esse, notavit Antonius Faber *in C.tit. de locato, definitione* 38. qui tradit ita à Senatu Sabaudiæ decisum, & in eleganti casu notavit idem Faber *de erroribus Pragmaticorum, decade* 6. *errore* 6. dum Practicorum errorem notat, quatenus admittunt, ut venditione fructuum fundi ejus facta conductio dissolvatur, & non debeat stare colono is, cui fructus venditi sunt, quasi jus majus consideretur in emptore fructuum, quam in colono, quippe id admittit, posse procedere, quando cum fructibus fundus ipse venderetur: nam tunc procedit decisio legis *emptorem, C.de locato.* At verò si solùm fructus vendantur, nihil amplius ex venditione eorum emptor adquirit, quàm fundi conductor, quia similiter dominium ad conductorem transit, quemadmodum ad emptorem fructuum, *d.l.si servus*, §. *locavi, ff. de furtis*, nec desinit esse venditio, eo quod conductor suis expensis fructus percipiat, *l.si is* 9 *ff. de action. empti.* ibi: *Si is qui lapides è fundo emerit, tollere eos nolit, ex vendito agi cum eo potest, ut eos tollat.*

Quintò denique de nostro expressæ sunt dispositiones, nam ex peculiari rescripto Regis nostri edito 16
anno 1575. expressè traditur, ut exigatur gabella ab istis fructuum conductionibus: nam etsi nomine conductionis fiant, veræ sunt venditiones, & ita communiter eo nomine appellantur in nostris Regnis, ut constat ex conditione 20. quinti generis 18. millionum, ubi expressè & venditiones appellantur, & gabellam debeti

deberi traditur. Nota verba reſcripti Regii: *Y porque ſe ha tenido relacion que en algunas ciudades, villas y lugares deſtos Reynos deſpues que han labrado y cultivado algunas perſonas heredades que tienen y labran de panes, y viñas, y olivares, y otros frutos y es quilmos y deſpues de eſtar moſtrados los dichos frutos y eſquilmos, antes de los coger, los venden à otras perſonas, y ſe ſubtraen de pagar el alcavala de las ventas deſtos frutos con color que las eſcripturas que ſe hazen deſto ſuenan, y dizen que ſon arrendamientos, ſiendo real y verdaderamente ventas. Para obviar eſtos fraudes, ſe ponga por condicion que han de pagar el alcavala de las tales ventas, aunque como dicho es, ſuenen y ſe digan las eſcripturas que deſto ſe hizieren, ſon arrendamientos, y no embargante que haſta à qui, no ſe aya acoſtumbra do à pagar el alcavala de lo ſuſo dicho, ni de qualquier coſa dello*, refert in terminis Gutierr. *de gabellis, q.* 34. *n.* 34.

18 Et cùm verè, ut prædiximus, ex juris regulis ſint venditiones ex communi uſu & nomine contractus interpretandæ, ut notarunt Doctores *in l. ſi de interpretatione*, per textum *ibi*, *ff. de legibus*, *l. cùm dilectus*, *de conſuetudine*, *l. teſtatrix* 25. §. *plures ex municipibus*, *ff. ſi ſervitus vindicetur*. Salazar *de uſu, & conſuetud. c.* 2. Dec. *vol.* 2. *conſ.* 44. D. Molin. *lib.* 2. *de primogeniis, c.* 6. *nu.* 57. & in terminis, ut venditio fructuum ex locatione fundi cenſeatur, rejecta illorum differentia, qui eam voluerunt conſtituere inter conductorem fundi, vel fructuum emptorem, ut plus juris emptori concederent, ut notavimus ex Fab. *de error. decad.* 6. *errore* 6.

19 Sexò etiam videtur expreſsè confirmari in noſtris legibus Caſtellæ, *l.* 12. & 13. *tit.* 17. *lib.* 9. *Recopilat.* eis verbis: *Porque los arrendadores de las alcavalas de las yerbas del Maeſtrazgo de Calatrava, de que nos ſolemes y acoſtumbramos cobrar alcavala*, & *in l.* 9. *tit.* 18. *d. lib.* 9. agens de Commendatariis Ordinũ Divi Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & S. Ioannis, eximens eos à ſolutione gabellæ venditionum fructuum Commendarum, tradit de paſtibus illarum, qui locantur, teneri ſolvere gabellam, ut reliqui vaſalli ſolvunt, in cujus legis diſpoſitione valde notandum eſt, quamvis exemptos declaret in venditione fructuũ Commendarum, tamen in paſtuum & herbarum locatione gabellam deberi traditur, quaſi magis à Commendatariis debeatur ex locatione paſtus fundi, quàm de aliis fructibus venditis.

20 Et hanc ſententiam, ut ex locatione paſtus fundi gabella debeatur, quaſi tunc vera venditio Paſtus, vel herbarum contrahi cenſeatur, ultra diſpoſitionẽ reſcripti Regii, & legum noſtrarum, illud verè tenẽdum eſt, ut ſi locetur fundus cum fructibus jam natis, & apparentibus, ut ſeminatus, vel plantatus, vel ad paſtum, quem dicimus *deheſa*, tunc ſine dubio cenſebitur venditio, quaſi eo caſu pretium conſideretur pro re exiſtenti, & fructus qui apparent, cenſeantur verè vẽditi pro pretio, quod pro uſu, vel abuſu fructuum datur; & quamvis contractus fiat nomine locationis, tamen venditio cenſenda, quia fructuum, vel paſtus dominium transfertur, ita in ſpecie notarunt Laſarte *de decima venditionis, c.* 2. *n.* 53. Girond. *de gabellis* 8. *p. num.* 24. ex Ripa *tract. de peſte*, *tit. de privilegiis contractus cauſà peſtis*, *num.* 46. tradit Azevedo *in d. l.* 13. *tit.* 17. *lib.* 9. *Recop.* & etiam probavit Gutierrez *de gabellis, quæſt.* 37. & 38. qui ex eo admittit venditionem eſſe, quia herbarum paſtus, vel fructuum qui apparent, dominium transfertur, & contractus ad dationem fructuum refertur pro pretio aſſignato; ſi verò ſolùm ad factum contractus referatur, ut ſi fundus ſine aliquibus fructibus ad culturam, ut ſeminetur, traderetur colono, tunc quia non exiſtunt fructus, licèt ſperentur ex cultura, locatio cenſebitur, & ita contractus accipiendi, cùm tot juris regulæ diſtinguant, quidquid contrahentes dixerint locationem, venditionem, vel è contrario venditionem locationem dicentes, effectus contractus juxta prædicta attendendus, non affectus, & verba contrahendi, ut ex pluribus notavit Carrot. *de locato* 1. *part. de qualit. quarta*, *unica ſolutio*, *num.* 5. quod accipiendum juxta quod ſuprà tradiderunt *n.* 11. 12. & 13.

Vnde rejicienda eſt diſtinctio Bartol. *in l. cotem*, §. 21 *qui maximos*, *nu.* 3. *ff. de publican. & vectig. & in q.* 4. incipit, *Publicanus*, quatenus admittit, ut conceſſio fructuum fundi fiat pro unica pecuniæ quantitate ſemel ſolvenda, tunc venditio dicatur; ſi verò pretium dividatur pro annuis penſionibus, eo caſu locatio dicenda: nam etſi eam diſtinctionem admiſerunt Tiraquell. *de retract. lignag* § 1. *gloſſ.* 14. *num.* 86. Corneus *vol.* 2. *conſ.* 38. & *vol.* 4. *conſ.* 12. Paulus de Caſtro *in dict.* §. *qui maximos*, & *in l.* 2. §. *adeò*, *ff. locati*. Menochius *de retinend. poſſeſſ. remedio* 4. *num.* 18. *cum ſeq.* & communem dicit Laſarte *d. cap.* 2. *num.* 47. *cum ſeq.* Carrotius *ubi ſuprà*, & idem tenuerunt Affl ctis *deciſ.* 252. *num.* 3. Bald. *in l. ædem*, *num.* 7. *C. locati*, quos refert Surdus *conſil.* 155. *num.* 3. tamen non admittendum, quia ea diſtinctio à jure prorſus abhorret, cùm eſſentia contractus non conſiſtat in annua præſtatione, ſed an in contractu datio interveniat, & tranſlatio dominii, quia tunc ex prædictis cenſebitur venditio, juxta prædicta, quando fructus qui jam apparent, vel herba in fundo, conceduntur; ſi verò contractus factum reſpiciat, cum fundus colendus præſtatur, quia hoc continet factum, nec fructus apparent, locatio cenſenda, ut tradit Gutierr. *d. q.* 37. & 38. & ideò rectè Imola *in d.* §. *qui maximos*, diſcedit à Bartoli diſtinctione, quamvis ille non rectè explicet, ut refert Gutierrez *d. q.* 34. *n.* 9.

Juvant prædicta, quæ tradit Surdus *dict. conſ.* 155. 22 *num.* 1. ubi probat conceſſio alicui pro pretio uſum domus ejus, uſumfructum venditum cenſeri, & hoc eſſe uſitatiſſimum in urbe Caſali tradit, & pluribus comprobat, & ex eodem Surdo & Baldo tradit Gratianus *tom.* 4. *diſceptation. cap.* 755. *num.* 25. *locare lacum, ubi piſcatio fit, pro certa mercede, nihil aliud eſt in effectu, niſi vendere piſces pro pretio convento*; cum ibi ſint piſces jam exiſtentes, qui poſſint vendi, & quod plus eſt, ex lucro meretricio, in quo propriè corporis proſtituti locatio eſt, dubitatur an gabella ſolvenda; & quamvis Angelus contra tenuerit, argum. *l. idem quoties*, *ff. de condict. ob turpem cauſam*. ex Baldo & aliis, poſſe exigi inſinuat Ferret. *de gabellis* 5. *membro* 8. *partis principalis*, *n.* 14.

Tum quia dubium non eſt fructibus fundi conceſ- 23 ſis colono, dominium eorum ad ipſum tranſire, ita ut poſſit in alium transferre, ut ex *l. adibus*, §. 1. *de donation. l. in venditione*, *in princ. ff. de bonis author. judic. poſſid.* notavit Gratianus 5. *tom. c.* 953. *num.* 6. & 7. qui etiam tradit *num.* 13. dominium tranſire in colonum, etiamſi habita ſit fides de pretio, & facit quod ex Baldo, Alexandro, Floriano, & Everardo notavit idem Gratianus 3. *tom. diſceptation. cap.* 357. *num.* 20. ubi tradit, ut conducens à fiſco, vel Reſpublica, etiam ad modicum tempus plantando, vel inſerendo arbores, in re conducta efficitur earum dominus, & poteſt transferre, niſi dominus fundi proteſtetur, ut in illis dominium adquireret, ex quo procedit, quod tradit Gigas *de penſionibus*, *locationibus*, *q.* 59. *num.* 4. ut ſi fundum locavit pro centum, & colonus qui fructus percepit, ſolvat pro illis gabellam, dominus pro penſione gabellam ſolvere non

tene

tenetur, cùm jam soluta fuerit de fructibus, quorum contemplatione pensio percipitur, & ad idem videndus Innocentius *in cap. fin. de decimis*, & facit quia de gabella ad laudemium valet argumentum, ut ex fundo, & aliis notavit Gratian. 1. *tom. disceptat. c.* 180. *num.* 9.

14 Nec obstant quæ in contrarium adducta: nam certum est ex locatione dominium non transferri, & potiùs venditionem in hoc casu esse constabit, cùm conductis fructibus alicujus fundi, in eos dominium transferatur, ac per consequens locatio esse non potest, juxta *l. non solet* 42. *ff. locati*, ubi locationem non solere dominium mutare traditur, & inde Conanus *lib.* 7. *comment. cap.* 11. toties ait conductionem esse, quando materia, in qua aliquid præstatur, remanet in eodem statu; quoties verò res alienatur emptio est, & ita accipit *dictam l. non solet*; & paulo post subjicit hæc verba: *Nec enim locatio in rebus est, aut quærendis, aut conservandis, aut amittendis, sed in agendo & faciendo tota est, nempe ut alteri necesse sit, aut liceat facere aliquid, vel nobis, aut in rebus alienis, puta ut tenearis mihi ad usum domesticum inservire, aut domum ædificare, aut quid simile facere, loco tuas operas, vel ut domi meæ habitare tibi liceat, loco domum, atque ita in omnibus, in quibus potest cadere nomen locationis: meritò igitur tanquam pro regula tradit Paulus, quoties faciendum aliquid datur, locatio est facti; ergo licentia conductoris est patientia locatoris ad ista, hinc actio, hinc patientia ad transferendum ab altero alteri dominium, neque apta est, nec idonea.*

15 Unde cùm nullo modo quilibet locationis contractus censeatur idoneus ad dominium transferendum, & in hoc casu fructuum dominium transferatur, nec quoad eos maneat salva rerum substantia, sed consumpta erit, debet venditio censeri, etsi nomine locationis facta, quia dominium transit, quemadmodum quando conventum fuerit in venditione, si soluto pretio dominium transeat, tunc interim quo solvitur transferri in conductionem notavimus, & de hoc contractu Abbatem, Alexandrum, Cagnolum, & alios plures refert Gratianus 2. *tom. disceptat. c.* 206. *n.* 9. *cum seqq.* & vide 2. *tom. c.* 175. *num.* 10.

16 Nec in contrarium facit *d. l. sed addes*, §. 1 *ff. locati*, ubi locatio dicitur fructuum & pastus: nam cùm essentia contractus suadet emptionem, & venditionem esse, nihil interest, an locatio dicatur: nam propter affinitatem locationis cum venditione promiscuè his nominibus ICC. utuntur, adeò ut sæpiùs apud eos dubitetur, an contractus, locatio, vel venditio sit. *l. Sabinus* 20. *l. convenit* 65. *ff. de contrahend. empt.* §. *adeò*, & §. *item quæritur*, *Instit. de locat.* & expressè videtur probari *l. veteres* 19. *cum l. idem est* 20. *ff. de actionib. empt.* juncta emendatione Cujacii *d. lib.* 9. *observat. cap.* 15. qui ibi, *Idem est*, emendat. *id est*, quasi quod traditur *in d. l. veteres*, promiscuè emptione, & venditione appellationibus Jurisconsultos uti solitos, id etiam in locatione, & conductione procedat, & in eo textu ex Horatio, Festo, Roberto, & aliis probavit Gothofredus *in notis dictæ legis* 20. & pro interpretatione dictæ legis *veteres*, videndi Pinellus *in l.* 2. 1. *part. cap.* 2. *num.* 3. *C. de rescind.* Alciat. *lib.* 3. *Parergon, cap.* 22. Conanus *lib.* 7. *comment. cap.* 7. Robert. *lib.* 7. *animadversionum, cap.* 9. Cujacius *lib.* 1. *observat. cap.* 10. & *lib.* 9. *cap.* 37. Anton. Faber. *lib.* 6. *conjecturarum, cap.* 9. Donell. *lib.* 3. *Comment. cap.* 1. Fornerius *lib.* 2. *selectiorum cap.* 18. Petrus Belcius *lib.* 1. *variar. cap.* 3. Pacius *cent.* 2. *quæst.* 7. Tiraquell. *de retract. lignagier*, §. 3. *gloss* 1. & promiscuè his nominibus *verb. emptio*, uti Jurisconsultos notavit Brissonius *de verbis juris*, & facit quod notavit Moria *in emporio, titul. de locato q.* 1. *n.* 3. & *l. locatio* 2. *ff. locati*, junctis traditis à Donello *lib.* 13. *Comment. c.* 6.

Rursus, quia decisio Jurisconsulti *in d. l. sed addes* 17
§. 1. *ff. locati*, & ejus disputatio non respicit, an in eo casu esset locatio, vel venditio, sed damnum pastûs sarciendum, quod similiter procedit in venditione, *l. si prædium. C de ædilitiis actionibus*, & expressè venditio appellatur *in l.* 63. *iit* 5. *part.* 5. quod ad locationem refertur *in d. l.* 14. *tit.* 8. *p.* 5. & cùm ibi non ageretur, an esset contractus locationis, vel venditionis, sed solùm damnum & interesse sarciendum, nihil operari oportet, nec obstabit quod relativè adjectum de locatione, sed quod expressè decisum, argumento *l. si Papa, de privilegiis lib.* 6. *gloss. in l. unica. C. quando non petent. part. l. est differentia* 9. *in fin. ff. in quibus causis pignus*, junctis traditis per Rævardum *lib.* 3. *conjecturarum c.* 5. Rebuffus *in l. pratum, vers. non refragatur. ff. de verbor. significat. pag.* 262.

Et sic vulgò receptum est inter scribentes, & obi- 18
ter dictum curandum non sit, ut probant Paris. *conf.* 71. *num.* 49. *vol.* 3. Surdus *conf.* 341. *num.* 36. *vol.* 3. Mandelus Albensis *conf.* 205. *num.* 37. *lib.* 2. ubi Aniballus *in addition. litt. G.* Montepiço *conf.* 106. *num.* 30.

Maximè, quia *in d. l. sed addes*, §. 1. locatio refer- 19
tur ad saltum pastuum, & cùm in eo dominium non transferatur, potuit à Jurisconsulto dici locatio, quemadmodum notavimus ex *l. liberto* 21 *de annuis legatis*, posse respectu fundi, in quo dominium non transfertur, locationem considerari; in fructibus verò, in quibus dominium transit, venditionem esse. Et hanc difficultatem videtur considerare Gutierrez *de gabellis quæst* 38. ubi casum proponit, quando ad culturam & pastum fundus locatur, & tradit, quia quod ad culturam, colonus censetur, non debere gabellam: at verò pastus, quia tunc fructuum & pastus dominium ei datur, gabella solvenda.

Deinde non obstabit *l. item si pretio* 22. §. *cùm in-* 20
sulam, *ff. locati* quia ille textus procedit ex eo, quia quis in area sua insulam ædificandam cum artifice convenit, & operam suam locasset, ideo consideratur locationem esse, quia quod respicit proprietatem eorum, quæ solo imponuntur, ei cedit, §. *cùm in suo, de rerum divisione*, cum vulgatis, & ideo non tam dominium dare videtur, quàm operam suam locare, ut expressit textus ibi: *locat enim artifex operam suam, idest, faciendi necessitatem.* Et expressè hanc sententiam confirmat Pomponius *in l. Sabinus* 20. *ff. de contrah. empt.* ibi: *aliter, atque si aream darem, ibi insulam ædificares, quia tunc à me substantia proficiscitur*; ac per consequens venditionem esse traditur, quia transfertur dominium areæ, & ita, etsi hoc textu non adducto, interpretatur *d.* §. *cùm insulam*, Paulus Castrens. *ibi*, & in hoc casu mixto dationis materiæ, & operæ debet præferri opera, quæ locatur, ut dicatur locatio, argum. *l. item quæritur ff. de statu hominum*, & hoc est quod tradit Bartol. *in l.* 2 §. *adeò. ff. locati*, ut quoties in contractu principaliter venit traditio; secundariò verò factum, emptio, & venditio consideretur. *l. convenit.* 65. *ff. de contrahend. empt. d.* §. *adeò*; juxta quæ suprà notavimus, & cùm in præsenti fructuum dationem respiciat fundi locatio, etsi aliquod factum fundi cultura contineret, emptio & venditio, sine dubio, & id apud nos certissimum est, ex declaratione, quæ à Rege nostro facta, ut similes contractus, etsi conductionis appellatione fiant, tamen venditiones dicantur, & ex eis gabella debeatur, nam regalem sensum interpretationem nullus contemnere potest. *l. fin. C. de legibus.*

31 Ex quibus percipies, quod jure fiscali in Senatu regalis Patrimonij decisum. Primò, ut ex locationibus sylvarum, ex quibus glandes & herbæ percipiuntur, gabella solvatur, quasi glandis, & herbarum venditio fiat, & ita accipiendæ sunt *l.*12. *&* 13. *tit.* 17. *&* *l.*9. *tit.*18 *lib.*9. *Recopilation.* junctis, quæ suprà notavimus *n.* 19. & ita obtinui contra civitatem Mechinæ, Sydoniæ, & alias.

32 Ulteriùs inde apparet ratio, quare ab eodem Senatu regalis Patrimonij decisum fuit non deberi gabellam solvi per artifices,& operarios ædificiorum, quando aversione,ut ita dicamus, operarij locaverint operas suas pro domo construenda,ita ut illorum obligatio esset,pro certo pretio officiales & manus operationem solvere, & omnia ad ædificium necessaria, quod apud nos dicitur,*tomar la orba à toda costa, o a destajo.* Gabellarius lignorum dicebat propriam esse venditionem lignorum,& ejus materiæ, qua ædificia constant, & domus construuntur, cùm in his operarius dominium transfert pro pretio convento in dominum, pro cujus utilitate ædificium fieret, & in materia non potest considerari locatio, & dicebat gabellarius id probari expressè *l locatio* 2. *§. adeò,ff.locati.* ubi si cum aurifice conventio fiat, ut ex auro suo annulum faciat, & operam artifi.ij præstet, tradit IC. venditionem esse, non locationem, junctis, quæ pro ejus textus explicatione notavimus suprà *n.* 10. & videtur suaderi expressè in hoc casu fieri venditionem, quia sicut in specie *d.* §. *adeò*, factum operandi, & artificium auri cedit auro,quod in annulo datur, ut ex hoc venditio censeatur;ita dicendum erat in nostra quæstione, cùm gabellarius allegaret, & probavit pretia ædificiorum ex tribus partibus solùm unam respicere ad aliud quod artificium valeret, & operatio, in qua potest considerati locatio,aliæ verò duæ partes pretij referendæ ad materiam ædificiorum,cui tanquam majoris valoris cedere debet operatio,ex glos. *verb.agendo,in l.* 1.§.1.*ff,de superficiebus*, & aliis, quos suprà retulimus *d. num.* 10.

33 Veruntamen contrarium justè decisum fuit pro operariis ædificiorum, ex textu qui in specie loquitur, & expressè illis favet *in l.item si pretio* 22. *§. cùm insulam, ff. locati,* de qua suprà egimus *num.*6. *&* 30. & quia nihil aptiùs excogitari potest ad hunc casum, verba repetenda, *cùm insulam ædificandam locavero, ut sua impensa conductor omnia faciat, proprietatem quidem eorum ad me transfert, & tamen locatio est;locat enim artifex opera sua; ideſt, faciendi necessitatem;* ubi in nostra apertè loquitur. Juvat, quia cùm, ut moris,est semper istæ conventiones fiant ut domus ædificetur in solo ejus,qui conducit operarios,ut in hoc textu,juncta glossa, *verb. locavero.* Tunc, quia ædificium solo cedit, *§. cùm in suo solo. Instit.de rer. divis.* dominium materiæ non transit ex locatione simpliciter,sed accessione soli, & contractu, ut in solo alieno ædificetur, ac perinde solùm locatio operarum hæc conventio dicenda,ut gabella non solvatur, quod rectè in terminis nostris explicuit, & redemptores hujusmodi operarios vocavit IC.*in l.redemptores* 59.*ff.de rei vendicat.*

34 Maximè cùm ex ipsa materia cùm emitur ab artifice ad ædificium domus gabella soluta ab illo,aut venditore, & ideò non solvenda dupliciter, quia artifices ædificiorum privilegiis augendi, non gravandi. *l. fin. C.de excusat.artificum,lib.*10. & meritò invaluit apud nos consuetudo, quæ valde potens est regulare solutionem gabellæ.*l.*9.*tit.*18.*l.*2. *tit.*22. *lib.*3. *Recopilat.* junctis traditis à Gutierres *de gabellis quæst.*5.*num.*25. *& lib.*3.*pract.q.*17. *num* 80. ut in casu *d. §. cùm insulam,* gabella non solvatur,& ita à Senatu decisum, & pro explicatione *d.§.cùm insulam*, videnda quæ notavit Anton. Faber *in ejus Rationali*, qui tradit non esse alibi, ut per locationem dominium transferatur, & videndus idem Fab. *in Rationali l.*2.*§.adeò ff,locati,*ubi conciliat *d.§.cùm insulam, & in l.in nave Saufer* 32.*ff.eod.*

35 Denique subjungenda alia decisio nostri Senatus regalis Patrimonij,in lite, quæ exorta inter gabellarium tegularum, & laterum urbis Hispalensis cum Monasterio Ordinis divi Hieronymi sancti Isidori ejus civitatis, an ex eo quod in conductis areis, vel propriis, ex quarum terra tegulæ & lateres fabricabantur, per colonos & operarios conductos à Monasterio ex venditione tegularum, vel laterum gabella deberetur.

36 In quo Religiosi dicebant ipsos ad suorum ædificiorum reparationem, quia plures domos Hispali habebant,conducere operarios, qui lateres & tegulas fabricabant pro mercede constituta, & nullam ex hoc gabellam deberi ex conductione illorum, juxta quæ nuper animadvertimus. Et magis procedit, quando terram ex suis fundis manu famulorum, vel operariorum Religiosi effoderint; quia tunc in fructu fundi terra censetur.*l.divortio.§. si vir, ff. soluto matrimonio,* eis verbis: *Creti fodina verò vel auri,vel cujusvis materiæ, vel arenæ utique in fructu habentur. l. usufructu legato ff.de usufructu*, ibi, *quæque obventiones ex ædificiis & areis.*

37 Et quemadmodum ex fructibus fundorum suorum & bonis suis Ecclesiastici gabellam non debent, *c.*1. *de immunit.Eccles.lib.*6.*cap. quamquam, de censib.eodem libro,cap.si tributum* 3.*q.*1.*l. ad instructionem*, *& l.placet.C.de sacrosanct. Eccles.* Et de jure nostro Hispano sunt expressæ decisiones *l.* 5. *tit.* 6. *part.*1. ubi Gregor.Lopez *gloss.verb.Pharaon.l.*6.*tit.*18.*lib.*9. *Recopilat.* eis verbis: *no les pidan,ni demanden alcavala de las ventas que hizieren de sus bienes qualesquiera Iglesias y Monasterios*,& omnes Doctores uno ore consentiunt.

38 Quod adeo procedit,ut si Monasterium habeat venam ferri in suis fundis, aut alterius metalli, & ex is ferrum, vel metallum per ministros conductos conficiendum curet,& distrahat,vel si ex sua lana, aut quavis empta per operarios pannos conficiant, & venditio fiat,immunis à gabella esse debet, Molina *de just. & jure disput.* 342. *verf. idem dicerem.* Federicus de Senis *consil.*207. *per tot.* Gutierr. *de gabellis quæst.*93. *num.*53 *&* 54.& quando Ecclesiasticus partim ex conductis aliquam rem, sua, vel aliorum industria perfecit,ex ejus venditione gabellam non deberi, probavit Marcabr.*cons.*18.*n.*323.Grassis *de effect.cleric. effect.*3 *num.*109.

39 Conducit Sylvest.*in summ.verb. excommunicatio* 9. *num.* 46. ubi similiter tradit, si Monasterium habeat venam, & per operarios ferrum fieri facit, & postea vendit, non tenetur ad pedagium sicut de frumento & aliis fructibus, & in fontibus & puteis salis per ministros Ecclesiastici conficerent salem, eodem modo quasi ex fructibus rerum suarum gabellam non debent.P.Molina *d.disp.*742.*n.*8.

40 Et similiter locum habet, quando Clerici ad propriam,vel suorum utilitatem, & sustentationem vilius emerunt, & quod illis superest vendunt justo pretio tunc currenti,licèt carius sit, quàm quod emerant, ut tradit Navarr.*in Manuali cap.*25.*num.*110. & in terminis nostri casus notavit Straccha *in tract. de mercatura* 3.*p. num.* 5. eis verbis: *quibus & illud adjiciendum, quod non inelegantèr notavit Salicetus in Auth. Ad hæc,q.*20.*n.*18.*C.de usur.temperat enim prædicta, quando Clericus mercatus est rem, non ut venderet,*

sed

ſed ut domum reficeret, vel in domo ſacerdotis ſeu beneficii ædificaret, deinde ex cauſa mutato conſilio tigna, vel cæmenta quæ emit, venderet cariùs, id Salicetus ait Clerico interdictum non eſſe.

41 Et addenda, quæ ad hoc notarunt Molina *d.diſp.* 342.*n.*11. Marta *de juriſd.4.p.caſu* 3.*n.*12. & 13. ubi loquitur de Eccleſiaſticis qui vendunt quod ipſis ſupereſt de eo quod viliùs ad ſuam, ſuorumque ſuſtentationem emerunt, ut immunis ſit emptio à gabella, & negotiatio non cenſenda, Duard. *ad Bullam Cœnæ, caſon.*18.*q.*8.*n.*17. Carol. de Graſſis *de effectib. clericatus, effect.*6.*n.*36. Azevedo *in l.7.n.*5. & 9. *verſ. nec lucrum eſt finis ultimus, tit.*18. *lib* 9. *Rec.* Gutier. *d.q.* 93. *à n.*18. *uſque ad n.*24. unde cùm Religioſi in noſtro caſu lateres, & tegulas facerent fabricari ad refectionem domorum, quas in urbe habebant, licèt poſtea aliquid ex tegulis, vel lateribus, quæ ſupereſſent vendiderint, videtur jure facere potuiſſe, & gabellam
41 non deberi ex hac venditione.

Sed contrarium deciſum fuit pro fiſco & ejus gabellario, quippe probatum fuit per multos annos, nõ in uno tantùm, vel in alio caſu, ſed multoties Monaſterium habuiſſe hoc lucrum, ut tam ex ſuis areis, quàm alienis, & conductis faceret tegulas, & lateres fabricari, ut per ſuos famulos, & factores venderet, unde ex eis venditionibus deberet ſolvere gabellam, quia id non tam fructuum rerum ſuarum venditione, quàm animo negotiandi, lucri faciendi cauſâ tribuẽdum eſt. Quo caſu Eccleſiaſticos ex ſimilibus contractibus, qui ex negotiatione veniunt, debere gabellam, & pedagium, expreſsè traditur *in l.7.tit.*18. *lib.*9. *Recop.* ubi loquens de illorum exemptione, tradit, ibi: *No aya lugar en lo que los clerigos y Igleſias vendieren por via de mercaderia, trato y negotiacion.* Et de jure Canonino ſunt plura jura, de quibus *in c.quamquam de cenſibus lib.*6. ubi notanda verba: *Pro rebus propriis, quas non cauſa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, ſeu tranſmittunt.* Quaſi etiam de ſuis bonis Ec-
43 cleſiaſticis prohibita negotiatio.

Quod ſæpiſſimè in jure reprobatur, *cap. fin. de vita & honeſtate clericor. c. prædicator* 64. 16. *q.*1. *cap. clerici* 1. 14. *quæſt.*4 *negotiatorem, cap. ejiciens, diſt.*88. & & multis probarunt Menochius *conſil.* 14. Burſatus *l.4. conſ.*461. *num.*23. Marcabrunus *conſ.*18. *nu.* 260. Durantus *de modo celebrandi Concilia generalia* 2. *p. rub.*8. *n.*4. Redoanus *tract. de ſpoliis q.*2. *num.*1. & 2.
45 Graſſis *d.effect.*6. *num.*1.

Et cum negotiatio nihil aliud ſit, quàm conſuetudo emendi & vendendi lucri cauſa, ut notant Doctores *in d.c.ejiciens, & in c.*1. & *ne clerici vel voventes.* Squillan. *de privileg. Clericor. c.*6. *dubitat.*1. *n.*32. Galganet. *de jur. publico lib.*3. *tit.*94. *n.*23. *in fin.* Riccius *in praxi Eccleſiaſtica, deciſ.*375. *n.*2. & in hoc caſu ultra jura ſupra adducta, & noſtras leges regias gabellam ab Eccleſiaſticis ſolvendam, tenuerunt Pater Molina *diſput.*342. Duardus *ad Bullam Cœnæ q.*8. *canone* 18. *num.*16. Laſarte *de decima venditione.c.*19. *n.*57. Gutierres *d.q.*93. *num.*53.

46 Nec prædicta elidi poterunt ex illorum doctrina, qui tenuerunt, textum *in d.cap.quamquam*, ibi: *pro rebus propriis, quas non cauſa negotiandi*, ita accipiendum, ut negotiatio prædicta intelligatur de ea quæ ſit in rebus acquiſitis, & negotiationis cauſa ad lucrãdum in eadem ſpecie diſtractis, ut notavit gloſſ. *in eo textu verb. negotiandi*, & pluribus Auguſt in. Barboſa *in collectan. dict. cap. quamquam, num.*6. vel quando lanam emerent Eccleſiaſtici, ut ſuis manibus aliquid operarentur, & pannos conficerent, vel alia ipſi otii vitandi cauſa facerent, ut Monachi antiqui, & hodie plures faciunt, nec tunc gabella debetur, ut tenuit Molina *d.diſp.*342. *verſ. item dicerem*, Et idem plures generali. er admittunt, ſi in uno, vel alio caſu clericus venderet, Decius *conſ.*115. *num.*4. *verſ. non obſtant.* Pater Salas *de contractibus tractat. de empt. & vendition. dub.*2. Gaſpar Hurtado *different.*17. & Doctiſſimus Pater Diana *Moralium* 1. *part. tract.* 8. *reſolut.*72.

Hæc autem omnia, etiamſi abſque dubio procederent, non poſſunt aliquo modo excludere prædictam noſtri Senatus deciſionem, quippe hic caſus longè differt ab eis, in quibus traditur non procedere negotiationem, quia hîc non vendunt rem ſuam, id eſt arenam ex areis, & ſi quid operarium in re eſt, non fit otii vitandi cauſâ, & ſuis manibus, ſed tegulas, & lateres fabricent per operarios conductos ad lucrum faciendum, idque non ſemel, aut iterum, ſed per multos annos, & continuò hoc lucrum exercuête, ut negotiatio apertè conſtet, quia non ſolùm ex arena ſua ex areis propriis lateres & tegulas fabricare faciunt, ſed areas ſimiles conducunt, & furnos tegularum, & maximũ lucrum ex iſtis venditionibus habuerunt, ut ex actis apparuit, ut dici non poſſet ſolùm vendere quod eis ſuperet ex propriis ædificiis, quia ſemper & cõtinuò huic lucro ſtudebant, & facilè poſſent exprimere, quod eis erat neceſſarium ejus materiæ ad refectionem ſuorum ædificiorum, quod nunquam edixerunt, ultra quam gabellam non petebat fiſcus de illis tegulis & & lateribus, quos emerent, vel fabricarunt ad ſuos uſus ſed ex ordinariis & ſucceſſivis venditionibus quas fecerunt de tegulis & lateribus cauſâ lucrandi, & cum magno lucro. 47

Poſtremò, ut in hoc caſu negotiatio non poſſit excludi, expreſsè videntur probare omnes DD. qui magis favent Eccleſiaſticis, ut eos in caſibus immunes tradant à negotiatione, & tributis, quia loquuntur ea limitatione, niſi lucri faciendi cauſa facerent, ut apertè procedit in hoc caſu, & pro noſtra deciſione addendi Duard. *de canone* 18. *n.*16. eis verbis: *Non licitum eſſet Monaſterio ex vena empta metallum per alios operarios laicos conflare, illudque vendere, quia id eſſet negotiari, & ideò à ſolutione gabellarum non eſſet exemptum.* Quo noſtræ quæſtioni nihil aptius poteſt excogitari, & expreſsè in terminis poſt Navar. *in manuali c.*27. & 28. probavit Molina *d.diſputat* 342. *n.*9. ubi in hoc caſu tradit negotiationem eſſe, & ſubjungit, nota verba, *non ſecus, ac negotiari eſt emere uvas ex quibus ſimiliter vinum conficiat, ac vendat.* Cui maxime conſonat reſcriptum Regium expeditum circa Eccleſiaſticos civitatis *de Xerez*, u ex ſuis muſtis, & vinis quaſi ex negotiatione ſolverent gabellam, de quo mentionem, illud referens facit Gutierr. *de gabellis q* 94. *à n.*14 *uſque ad* 18. & ideo rectè à Senatu in hoc caſu deciſum. 48

ALLEGATIO CXII.

Pater pro oneribus dignitatis filii quomodò teneatur.

1 *Vaſalli debent Regem comitari, quando aſſiſtit in expeditione bellica.*
*l.7.tit.*13. *p.*2.
*l.*1. *tit.*4. *lib.*6. *Recop.*
*l.*3. *tit.*4. *eodem lib.*
Rex qui egreſſus finibus ſui Regni, & in hoſtium terras ingreſſus, debet à ſuis comitari, gravi pœna affectis contrarium agentibus.

Vaſallis

2 *Vasalli debent suis expensis Regem ad bellum sequi, ubi tumultus, seditiones, aut rebellio in Regno.*
l.3.tit.19 p.2.& n.3.& 4.

3 *Mulieres viris deficientibus tenentur ad bellum prodire, ut rebellio extirpetur,& puniatur.*
Hispanas fœminas pro Patria pugnasse, multis exemplis comprobatur.

4 *Tit. C. qui morbo se excusant.*
l.7.& 8.tit.4.lib.6. Recop.
l.1.tit.6.Recop.
Substitutum dare potest in officio qui per se non potest rem expedire.
l. 1. Cod. de Præpositis agentibus in rebus, lib.12.
l.quisquis, C.de Episcopis & Clericis.
l.ad similitudinem. C.eod.
l.decreto, ff.de administr.tuter.
l.quid ergo.ff. ad municipalem.
c.ultimo,de offic. delegat.

5 *Feudatarii possunt servire per substitutum, si substitutus nobilis sit.*

6 *Pater an teneatur pro filiofamilias Equite Ordinis militaris substitutum dare.*

7 *Pater pro debitis filii regulariter non tenetur.*
Tit.C.ne filius pro patre,& n.46.
Tit.C.ne filius pro marito,& n.46.
l.unica, C.nullus ex vicaneis lib.12.
Authentic. ut non fiant pigneraționes, collat.5.
l.si quis in suo, C.de inofficios. testam.
c.quisivit,de his, quæ fiunt à majori parte.
c.non debet,de regul.juris.
c.ultim. de injuriis, lib.6.
Cassiodor, lib.4.variar. epist.10.& 14. expenditur.

8 *l.2.tit.19 p.4.& n.46.*
l sine periculo,C.de filiisfamilias,& quemadmodum pro his pater teneatur, lib.10.

9 *Munus personale est, quod ex animi provisione & corporali labore procedit.*
l.munerum, §. 1.& §. Tyronum ff. de munerib.& honorib.
Pater & filius eadem persona censentur in jure, non quoad naturam.
l.fin.C.de impuberum, & n.13.

10 *Pater pro filiofamilias Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filii.*

11 *l.quoties 2.ff.ad municipalem, & n.20.*
l. sponte 17.§.1.ff.de munerib. & honoribus.

12 *Argumentum ab speciali officiorum.*
l.Lucius 21.§.idem respondit 1.ff. ad municipalem, & n.19.
l.1.C.de Decurionibus, lib.10.& n.22.

13 *l. spurii 6.§. pater, ff. de Decurionibus, & numero 40.*

14 *l.cum appellasse 2. C.de filiis, & quemadmodum pro his parentes, lib.10.*
Appellatio solet ratihabitionem insinuare ejus quod gestum.
l.cùm minor 3.§. falsus.ff.rem ratam haberi.

15 *l.patrem.1.C.de filiisfamil.& quemadmodum pro his parentes teneantur, & n.19. & 40.*

16 *l.C. quod cum eo.& n.20.22.34. & 35.*
l.si filia 20. §. hoc amplius, ff. familiæ erciscundæ.
l. Lucius 21. §. idem respondit. ff.ad municipalem.
l. onera. ff. de adoptionibus.
l.si adoptavero, ff. de precario.

17 *l.1. C.de periculo successor parentum, lib.10.*
Sacerdotis munus antiquitus quod erat.

18 *l 3.§.fin.ff.de peculio.*
l.1.§ fin ff.de magistr. conveniend. & num. 24. 27. 31.& 32.

19 *Reipublicæ favore pater pro filio tenetur in muneribus publicis, quando consensit, ut dictio & ponitur inter diversa.*

20 *l.filius 7. ff. de administrat. rer. ad civit. pertinent.*
l filius, ff. de tutelis, & num. 22. 35. 36. 40. & 43.
l.quoties 2.ff. ad municipalem, num.11. 12.31. 32. &. 40.

21 *Pater in muneribus publicis pro fidejussore filii habetur.*
Publica utilitas consistit in munere equestris Ordinis militaris.

22 *Pater pro filio insolidum tenetur.*
l. filius 8.ff. de administr. rer. ad civitat. pertinent.

23 *l.licet,§.fin.ff.de peculio, & n.25.*
Duumviri ex Decurionibus eligebantur.
l.rescripto 6.ff.de muneribus & honoribus.
l.honores 7.§.is qui ff. de Decurionibus.

24 *l. Lucius 21. ff. de administrat. tutor. & numero 35.*
l.1.§.fin.ff.de Magistr. conveniend.

25 *Pater quomodo teneatur pro tutela quam filius gessit.*

26 *Reipublicæ expedit, ne quis sua re malè utatur.*
§. fin. institut. de his qui sunt sui, vel alieni juris.
Tutela est munus publicum authoritate, sed utilitate privatum.
Princ. Instit.de excusat. tutor.

27 *Peculium profectitium, vel adventitium.*

28 *Peculium ad obligationes filii est destinatum.*
l.an inutilis.§. filiusfamilias, §. de acceptilationibus.

29 *l.si is cum quo,ff.de condictio. in debiti.*
l.1.C. ne filius pro patre.
l.si quis reum.§. idem Iulianus.ff. de liberat. legata.

30 *Solvens indebitum, juris errore non recuperat.*
l.cùm quis 10. in princip. Cod. de juris & facti ignorantia.
l.error 9.C.ad l. falcidiam.
Imprudentia significatio refertur ad ignorantiam juris.
l.hoc edicto 22 ff.quod quisque juris.
l si per imprudentiam,§.1.de evictionibus.
l.si quis 5.§.si judex,ff.de obligat.& action.
l. fin. ff. de variis & extraordinariis cognition.
§. ultim. Institut. de obligat. quæ ex quasi delicto.

31 *Fidejussores tutorum in solidum tenentur pro tutela.*

32 *l.1.C.de fidejussor. tutor.*
l.fidejussores 12.ff.eodem.

33 *Fidejussor Magistratus non tenetur pro ejus dolo, vel delicto.*
l. 1. Codic. de periculo eorum qui pro Magistrat.
l.quoties 2.§.si filius,ff. ad municipalem.
l.libertus 17.§.fin.ad municipal.

l.si de

l. fidejussores 68. *ff. de fidejussorib.*
l. 1. *& totus titulus, ff. de Magistrat. conveniendis.*
l. 1. *§. fin. & l. fin. ff. de variis & extraordinariis cognit.*

34 *Tutela est munus civile, & rem pupilli salvam respicit.*
l. 1. *ff. rem pupilli salvam fore.*
l. cùm pupillus 9. *ff. eodem.*

35 *Tutelæ testamentariæ, & dativæ differentia.*
Princip. & §. 1. *Inst. de satisdat. tutor.*
l. testamento 17. *ff. de testament. tutel.*
l. si impuberi 17. *§. fin. de tutoribus & curator. datis ab his.*

36 *Pupillorum favore in jure plura inducta.*
l. penult. §. cùm igitur, C. de necessariis servis hæred.

37 *Pater consentiens, ut filio dignitas conferatur, insolidum pro eo tenetur.*

38 *l.* 1. *§. infante, C. de honoribus & munerib. non continuandis, lib.* 10.
l. Lucius 21. *§. Imperatores, ff. ad municipalem.*
l. Imperatores, penult. ff. de Decurionibus.

39 *Equestris Ordinis dignitas in Hispania solet infantibus concedi.*

40 *Pater consentire videtur in dignitate filij, si expresè non contradicat.*
l. honores 7. *§. ad Decurionatum. ff. de Decurionibus, & n.* 43.

41 *l. filiis* 5. *C. de Decurionibus.*
l. Lucius 21. *ff. ad municipalem.*
l. filius 3. *C. ne filius pro patre.*

42 *l. filius familias, §. invitum. ff. de procurat.*
l. invitum, ff. de servitut. urban. prædiorum, & num. 43.
Dictio non, *pro* non solùm, *accipi solet.*
l. non enim 38. *ff. ad SC. Trebell.*
l. ne cum filio 16. *ff. de furtis.*

43 *Tacens consentire non videtur in præjudicialibus. Fallit favore Reipublicæ, pupillorum, & piæ causæ.*
l. cùm ostendimus 4. *§. fin. de fidejussor. tutor.*
Testes quod dicimus de abono, *quando obligati censeantur.*

44 *Pater videtur consentire in omnibus, quæ sunt utilitatis filiorum.*
Pater obligatus censetur pro expensis necessariis, quas aliquis fecerit pro filio in studio existenti.
l. sed Iulianus, §. quod dicitur, ff. ad Macedonianum.

45 *Patris bona pro oneribus dignitatis filij non conferantur, nisi propriis filij bonis deficientibus.*
l. 1. *C. de Decurionibus, lib.* 10.
l. jure. C. de fidejussoribus.
Authentic. Præsente. C. fidejussor.
Fidejussor indemnitatis, non antè conveniendus, quam bonis rei principalis excussis.

46 *l.* 26. *tit.* 13. *p.* 5.
l. 5. *tit.* 10. *p.* 7.
l. 9. *tit.* 31. *p.* 7.

An pater pro filiofamilias in sua potestate constituto teneatur ad onera dignitatis, quam filius obtinuit, patre petente, vel sciente, & non contradicente, ut in Equestris Ordinis militia, si ei ex voluntate patris filius adscribitur, debeat suis expensis pater dare substitutum ad bellum pro filio, quando ex minore ætate, vel alio impedimento filius bello interesse non valet? ad legem 1. tit. 1. lib. 6. Recopil.

VAsalli, quando Princeps ad bellum procedit, & præcedit suos personaliter in exercitu assistens, debent illum comitari, & qui ab eo stipendia, vel donationes habuerint; aut si exhaustum fuerit Principis ærarium, vasalli, qui divites fuerint, suis expensis Regem sequi, & militare, *l.* 7. *tit.* 19. *p.* 2. quæ id denotat iis verbis: *Quanto entendiere que conviene à aquel fecho, e que lo puedan ellos sufrir,* ubi Gregorius Lopez *gloss.* 1. *ad finem,* quando esset necessarium ad Regni defensionem admittit, & in vasallis, qui habent feuda, donationes, vel stipendia à Regibus, *l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 6. *Recop.* & quando Rex limites sui Regni egressus, & ingressus hostium fines, si plusquam octo dies moram fecerit vasallus, ne in bello cum Rege sit, pœna mortis injungitur, nec possit pœna remitti, *l.* 3. *d. tit.* 4. *lib.* 6. *eis verbis: Y si despues de nos entrados en tierra de enemigos passado el plazo de los ocho dias que muera por ello, y que no per donemos la Iusticia,* de qua re Baldum, Albericum, Franciscum Curtium, Lucam de Peña, Petrum Bellinum, Alvarotum, Corrasium, Gregorium Lopezium, Cenedum, Menchacam, Magerum, & alios plures ego retuli 1. *part. allegatione Fiscali* 62 *per totam.* 1

Et dubium non est, quando in Regno fierent tumultus, seditiones, aut rebellio, omnes vasallos debere comitari Regem suis expensis, nec teneri expectare Regis mandatum, sed illicò ad ipsum venire, ut seditio, & rebellio extirpetur, & puniatur, *l.* 3. *tit.* 19. *p.* 2. eis verbis: *E porende por todas estas razones deben todos venir luego que lo supieren à tal hueste, non attendiendo mandado del Rey, è a tal levantamiento como este por tan estraña cosa lo tubieron los antiguos, que mandaron ninguno se pudiesse excusar: por honra de linage, ni por privança que tubiesse con el Rey, ni por privilegio que tubiesse del Rey, ni por ser de Orden, sino fuesse home encerrado en claustra, o los que fincassen para dezir las horas, que todos viniessen ende para ayudar con sus manos, o con sus compañias, o con sus averes.* 2

Adeò quidem procedit, ut si viri deficerent, fœminæ teneantur nostris legibus ad bellum prodire, ut rebellio, & seditio profligatur. *d. l.* 3. ibi: *E tan gran favor tubieron de lo vedar, que mandarron, que si todo loal, fallecie sse, las mugeres viniessen para ayudar à destruir tal fecho como este, ca pues el mal è daño tañe à todos, no tubieron por bien, nin por derecho, que ninguno se pudiesse excusar, que todos non viniessen à desarraigallo,* & quando fœminæ Hispaniæ pro defensione 3

Patriæ

Patriæ bellarunt,notavimus *d.all.*62.ut tradit Plutarc. de Salmãtinis,quæ à Romanis liberarunt Salmanticã, ut in ejus hiſtoria refert Magiſter Ægidius Gõçalez, Davila de Montraliis,ideſt, *Murcia*,Caſcaes in illius hiſtoria *diſcurſu* 1. *cap.*4. De Luſitanis in Braſilienſibus Pater Ludovicus de Guzman *lib.* 3. *Miſſion. cap.* 54. de eiſdem Luſitanis Bracarenſibus hiſtoria Bracarenſis.De Valentinis ejus Chronica,& à Rege Ioanne I. militaribus honoribus condecoratas,tradit Magiſter Ægidius *in hiſt. Enrici III.c.* 2. Alios caſus referunt Garibai.& Mariana, quibus addendũ quod Matronis Doroſis,vulgò civitatis *de Tortoſa* in Hiſpania,Principatus Cathaloniæ civitatẽ à Mauris liberaſſe, cum illis fortiter pugnãdo,noviſsimè tradit in civitatis elogio fidelitatis D. Vincentius Mirabal in ejus hiſtoria, unde quod generaliter omnibus injungitur, multò magis ſpectat ad milites Equeſtrium Ordinum.

4 Et ideò Rex noſter Hiſpanus,ut tumultus ſedaret, & obliteratum tempore inſtitutũ, & exercitium Ordinum Militarium Divi Iacobi,Calatravæ, & Alcãtaræ reſtitueret,decrevit,ut in tumultibus,ſeditionibus, & bellis,quæ temporũ injuria hodie excitatâ, omnes Militares Equites,ipſum comitarentur ad bellum ſub vexillo, & ſigno cujuſque Ordinis adſcripti, & qui ætate minori quatuordecim annorũ *d. l.* 3. *tit.* 19. *p.*2. morbi impedimẽtis, aut aliis perſonaliter bello intereſſe non poſſent, juxta quod traditur *in l.* 7. *&* 8. *tit.*4. *lib.*6. *Recop.& in tit.C.qui morbo ſe excuſant*,illi ſubſtitutum nobilẽ ſuo loco mittant, armis & equo inſtructum,ut in Equitatu Ordinum militare poſſit, ex diſpoſitione *l.*1. *tit.*1. *lib.*6. *Recop. ad finem*,eis verbis: *Pero que el Cavallero que fuere de ſeſenta años arribano ſean tenido de yr por ſu perſona a la guerra,pero que toda via ſean tenidos de mantener cavallo y armas,y embiar a la guerra qui en ſirua por ellos*,& ut poſsit quis per ſubſtitutũ implere munus,quod per ſe non poteſt,facit *l.*5. *C.de præpoſitis agentium in rebus*, *lib.* 12. ibi. *Quod ſi morbo,& ætatis ſenio capti, vel imperiti hujuſmodi rerum, vel quocumque alio vitio præpediti per ſe memorati officij curam ſubire nequiverint, conſideratis præcedentibus eorum laboribus per ſubſtitutum chartularium ejuſdem ſcrinij,cui præfecturus eſt ipſe,idoneum,& tam optimis moribus præditum,quam ſcientiam,peritiamque rerum habentem electione ſua, ſuarumque periculo facultatum præfatum munus eos implere præcipimus*,& ex *l.quiſquis.& l.ad ſimilitudinem. C. de Epiſcop.& Cleric.l.decreto ff.de adminiſtr.tutor.l.quid ergo.ff.ad municipal.cap.ult.de officio delegat.*probavit Ioann. Platea *ad d.l.*1. *num.* 3. & idem innuit Azeved. *in d. l.* 1. *tit.*1. *lib.*6. *Recopil. num.* 102. *ad finem*, qui *num.* 100. conciliat *l.* 3. *tit.*19. *p.* 1. ubi ſolùm eos qui ſeptuaginta annorum ætatem habent,excuſat à bello,quod tradit procedere, ut in totum excuſentur tam perſonaliter ad bellum exire, quàm ut mittant ſubſtitutum, qui majores ſeptuaginta annorum;ſi verò ſolùm ſint majores ſexaginta,quamvis per ſe excuſentur, tamen teneantur mittere ſubſtitutum, *d. l.* 1.

5 Et ideo ex noſtri Regis decreto,qui haberent ætatem annorum ſexaginta, excuſantur, ut perſonaliter bello intereſſent, & Regem comitentur; ſed tamen ſubſtitutum præſtent qui pro illis inſerviat,& in feudis poſſe feudatarium per ſubſtitutum ſervire, & ad hoc vel perſonaliter aſsiſtere illũ teneri, ex Camerario,Abbate,Afflicto,Baldo, Alvaroto, & aliis Balzar. *ad lib.*2. *feudor.tit.de Capitaneo, qui curiam vendidit. §.ſimiliter*, *num.* 8. ex Præpoſito & aliis Schrader. *de feudis* 6. *p. cap.* 6. *num.* 44. *cum ſeq.* Sed tamen ut per ſubſtitutum deſerviat ita admittitur, ſi perſona non vilis,ſed ejuſdem qualitatis ſit ſubſtitutus, ut decori domini, quem debebat feudatarius comitari, non detrahatur,Iſernia *de prohibit. feudi alienat. §. firmiter, num.* 31. & ideo in decreto quo Equitibus Ordinum militarium impeditis alios pro ſe ſubſtituere Rex permiſit,meritò jubetur, ut ſubſtituti,qui pro eis exhibendi, Nobiles ſint.

Ex quo hujus controverſiæ quæſtio exorta:nã cùm plures filiifamilias & impuberes adepti dignitatem & honorem Ordinis Equeſtris militaris, iſtique propter imbellem ætatem non poſſint perſonaliter bello intereſſe, cùm ſubſtitutum præſtare teneantur, nec bona propria habuerint, quia ſub patrum poteſtate exiſtunt,dubitatum fuit, utrùm parentes, qui à Rege petierunt,ut filiis ſuis dignitas Equeſtris conferretur, vel patribus videntibus, & conſentientibus collata, teneantur ſubſtitutum ſuis expenſis pro filiis præſtare,ut regium decretum impleri poſſit,videlicet,Equites Ordinum militarium, qui impediti perſonaliter bello intereſſe, alium pro ſe ad bellum ſubſtituunt. 6

Et patrem non teneri,ſuadetur ex vulgari titulo *C. ne filius pro patre,vel pater pro filio conveniatur*, & titulo *C.ne uxor pro marito*, quibus probatur, patrem pro filio non teneri,quia æquitas non patitur,ut unus pro alio gravari debeat. *l. unica*, *C.ut nullus ex vicaneis,lib.*12. ibi. *Grave eſt non ſolùm legibus, verùm etiam æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios moleſtari.* ex Authent. *non fiant pigner ationes, collat.*3. *l.ſi quis in ſuos.C.de inofficioſ.teſtam. cap. quæſivit,de his,quæ fiunt à majori parte Capituli, cap. non debet,de regul. jur.cap.ultim. de injuriis,lib.*6. ex Marco Antonio, Eugenio, VVeſembecio, Amatis *deciſ. Marchiæ* 48. *num.*19 probavit Dom.Valençuela *conſ.* 94. *num.*98. cum duobus ſequentibus, adducens Caſſiodorum *lib.*4. *variar.epiſt.* 14. *& epiſtola* 10. eis verbis: *Filius obligationibus paternis, ſi non ſit hæres, exuitur, uxor maritalibus debitis, niſi per ſucceſſionis vincula, non tenetur, & audacia ad ſolutionem trahit extraneos, cùm abſolvant jura conjunctos.* 7

Et jure noſtro Hiſpano probatur *l.*2. *tit.* 19. *part.*4. ubi traditur patrem pro debitis filij non teneri, cum Speculatore, Abbate, Platea, Baldo, & aliis notavit Gregor.Lop. *ibi,glaſſ.* 11. *& gloſſ.*1. *l.*15. *tit.* 10. *part.*7. ex quo videtur cùm obligatio, ut ſubſtitutum pro ſe præſtet Eques Ordinis militaris, qui bello perſonaliter intereſſe non poteſt,ſit propria ipſius filij,ad eam patrem teneri non debere,ut expreſsè videtur probari *l.ſine periculo* 4. *C.de filiisfamilias, & quemadmodum pro his pater teneatur*, *lib.* 10. 8

Maximè cùm hoc quod reſpicit ad bellum proficiſci ex Equeſtris Ordinis dignitate, munus perſonale cenſetur, ut omne quod ex animi proviſione,& corporali labore procedit. *l. munerum.*§ 1. *&* §. *Tyronum. ff.de muneribus & honorib.* Et quamvis pater & filius eadem perſona cenſeantur,*l fin. C. de impuberum.*ubi Decius *col.* 2. Menoch. *conſ.* 116. *num.*36. *&* 50. Socinus jun. *lib.* 2. *conſil.* 4. *num.* 27.tamen id ex juris fictione procedit, ſed quoad naturam diverſæ perſonæ cenſentur, ut in eo quòd perſonaliter injunctum, diſtinguantur, ac perinde pater pro filio juxta decreta juris obligatus cenſeri non oportet. 9

Sed contraria ſententia, quæ Regem favet, ut pro filiofamilias pater in hoc caſu militem ſubſtituere teneatur, videntur probare plura jura, quæ in caſibus patrem pro filio teneri,apertè inſinuant. 10

Primò facit *l.quoties* 2. *ff.ad municipalem*, eis verbis: *Quoties filiusfamilias voluntate patris Decurio creatur, uniuerſis muneribus, quæ Decurioni filio injunguntur, obſtrictus eſt pater, quaſi fidejuſſor pro filio*, & idem comprobat *l.ſponte* 17. §. 1. *ff.de mun. & honor.* 11

ibi : *Immunis ab honoribus & muneribus civilibus, si Decurioni creato filio, quem habet in potestate, consentiat in muneribus & honoribus, sumptus submini-*
12 *strare filio compellatur.*

Et per argumentum ab speciali, cujus maxima in jure vis, Everardus *in locis legalibus, loco* 68. Menoch. *cons.* 9. *num.* 12. Seffe *decis.* 97. *num.* 15. Velasco *Axiomatum littera A. num.* 535. comprobatur expresè *l. Lucius* 21. *§. idem respondit* 1. *ff. de municipal.* ibi: *Hæredes patris propter munera filii, quæ post mortem patris suscepit, conveniri non posse.* Quo apertè constat pro muneribus obtentis à filio, dum vivit pater, illum & hæredes teneri, & expresè denotat *l.* 1. *C. de Decurionibus, lib.* 10. eis verbis : *Si cùm te pater Decurionem esse voluisset, & illo in rebus humanis agente, honor tibi iste debitus est, tenentur quidem etiam hæredes ejus Reipublicæ: nam in hac parte vice fidejussoris*
13 *pater accipitur.*

Secundò juvat *l. Spurii* 6. *§. pater. ff. de Decurionibus*, ubi ad hoc ut pater non teneatur pro filio, cui munus injunctum, necessarium est illum contradicere, muneris electionem protestari, & provocare, ut expresè constat contra eius voluntatem ad munus filium admissum, textus ibi : *Provocavit*, & iterum eis verbis : *Si quod gestum est, non habuerit ratum civilibus muneribus, pro filio non tenebitur.* Igitur quomodocumque non contradicat, manet obligatus pro filio in potestate.

14 Tertiò. Sed quod plus est, etiamsi pater suo nomine appellasset à filii nominatione, adhuc si aliquo modo consensus ejus elicitur, ut nominationi assentiret, tenebitur pro ea, ex *l. cùm appellasse* 2. *Cod. de filiis famil. & quemadmodum pro his pater teneatur, lib.* 10. eis verbis: *Cùm appellasse te dicas, ostendis causam ad te pertinere, potueras enim nominato filio tantùm contestari, & non consentire oneri ei delato.* Quasi cùm suo nomine pater appellat, se gravatum dicat, & gravari nullo modo poterat, nisi priùs assentiret filii nominationi tacitè, vel expresè, & ideo cum facilè posset protestari, & non consentire, nihil proderit postea appellare : quia potiùs ex appellatione solet induci ratihabitio ejus, quod antea gestum fuit, se in sententia gravatum quis dicat. *l. cùm minor* 3. *§. falsus, ff. rem ratam haberi*, & post consensum tacitum, vel expressum nihil ad illum excludendum relevat appella-
15 tio, ut interpretatur Platea *in d. l.* 2. *n.* 2. *&* 3.

Quartò. Ad idem facit *l. patrem* 1. *C. de filiisfamil. & quemadmodum pro his pater teneatur*, eis verbis: *tunc enim consentiendo pater ad decurionatum obligatur, si filium in potestate habeat*, quasi sine dubio pater, qui expresè non protestatus suo periculo munus publicum filio non conferri ad illius onera pro filio teneatur.

16 Quintò. Facit textus *in l.* 1. *C. quod cum eo*, eis verbis : *Quod si voluntate ejus filius Decurio sit creatus, & à Magistratibus tutor constitutus, pater insolidum satisfacere cogitur, cùm id onus exemplo cæterorum munerum introductum intelligatur.* Et conducunt verba text. *in l. si filia* 20. *§. hoc amplius, ff. familiæ erciscundæ*, ibi, *quia filii onera & munus ipse agnoscere necesse habet.* Et juvat *l. Lucius* 21. *§. idem respondit* 2. *ff. ad municipalem*, ibi: *Eum qui Decurionem adoptavit, onera decurionatus ejus videri suscepisse, exemplo patris, cujus voluntate filius Decurio creatus est.* Et ex *l. onera, penult. ff. de option. Onera ejus, qui in adoptionem datus est, ad patrem adoptivum transferuntur, l. si adoptavero, ff. de precario.*

17 Sextò. Hoc etiam expendo textum *in l.* 1. *C. de periculo succeff. parentum, lib.* 10. eis verbis : *Si de proprio suo patrimonio muneris editione tuo nomine pater tuus repromisit, ideoque Sacerdotem te creari impetravit, onus erogationis commune omnium hæredum ejus esse Præses Provinciæ non ignoravit.* Et de hoc munere Sacerdotis consulenda plura, quæ notarunt Lucas de Peña ad eum textum *à n.* 1. *usque ad finem.* Cujacius *lib.* 1. *respons. Papin. in l.* 8. *ff. de vacatio. muner.* & Pancirol. *in notitia imperii Orientalis, c.* 105. *ad finem*, Igitur etiamsi nomine filii pater promisit, tamen quia impetravit filium Sacerdotem creari, ad onus erogationis ejus muneris tenetur, & hæc obligatio transit ad hæredes, ita ut ipsi filio, in cujus favorem creatio Sacerdotis facta, amplius imputari non possit, quàm quod pro hæreditaria portione illum contingeret ; & ita ex illo textu colligunt Bartolus *ibi*, Lucas de Peña & Platea, qui *n.* 1. tradit teneri patrem, si consensit expresè, vel tacitè, non contradicendo, ut filius vocaretur ad dignitatem, vel eam procuravit. Ideò similiter in hoc casu quando ad petitionem parentum, ut eorum servitia compensentur filio à Rege, dignitas Equestris militiæ confertur, debet pater ad onus substituti & erogationis militaris teneri.

Vnde constat non procedere aliquorum sententiam, qui existimarunt jura supra expensa procedere 18
specialiter in decurionatu favore Reipublicæ. & ut ea salva sit ex administratione filii, pater pro illo teneatur, ut ex Papiniano tradit Vlpianus *in l.* 3. *§. fin. ff. de peculio*. ibi : *Quoniam Rempublicam salvam fore pater obstrictus est* Et ex Iuliano idem Vlpianus *in l.* 1. *§. fin. ff. de Magistr. conveniendis*, eis verbis : *quasi Rempublicam salvam fore permittat, qui dat voluntatem, ut filius Decurio crearetur*, ut docte considerat D. Amaya ad libros voluminis *in l.* 1. *C. de Decurionibus, lib.* 10 *n.* 3. qui eam etiam rationem adjungit, quia cùm patris & filii eadem & una persona censetur, *l. fin. C. de impuberum.* electo filio, patre consentiente, censetur ipse pater electus, & debet manere obligatus, ac si ipse eligeretur, præsertim cùm filiusfamilias nulla bona habeat, & in dignitate decurionatus propter varias causas Decurio ad damna obligatur ex mala administratione, ideò congruum fuit, ut pater, cui omnia quæsita & commoda per filiumfamilias adquiruntur ad incommoda etiam vocaretur, & ideo quasi fidejussor pro filio habetur *d. l.* 1 *ad municipalem.*

Sed hæc traditio & limitatio ad solùm munus decurionatus prorsus rejicienda ; quia eadem ratio, quæ 19
in illo consideratur, ob favorem Reipublicæ, procedit etiam in omnibus, quorum administratio, vel exercitium publicam utilitatem contingit, ut ex illius favore pater, qui pro filio dignitatem petierit, vel ejus electioni consensit expresè vel tacitè non contradicendo, vel protestando teneatur pro filio ad onera officii, & dignitatis. ut in sacerdotio procedit, *l.* 1. *C. de periculo succeffor. parent.* & generaliter in omnibus muneribus publicis loquitur *l. Lucius* 21. *§. idem respondit* 1. *ff. ad municipalem*, ibi : *propter munera filii* ; & ad omnia munera ultra decurionatū extendi denotat apertè *vers. hoc responsum.* post *d. §. idem respondit*, ubi postquam regula universalis proposita, ut propter munera publica, quæ in vita patris filiusfamilias obtinuerit, & gesserit, hæredes patris teneantur. Postea subjungit : *hoc responsum, & ad eum pertinet, qui à patre Decurio factus, post mortem patris munera susceperit*, quasi in vita patris, licèt Decurio factus, cùm administrationem non suscepisset, sed morte patris, ex quo ille administrationi non consensit, nec posset jam mortuus illam contradicere, ideo eo casu hæredes non tenentur, & illa verba, *hoc responsum, & ad eum pertinet*, quibus extenditur, quod generaliter antea tradiderat adjectione illa *&*, quæ ponitur inter diversa, ut notatur communiter *in rubrica, ff. de*

liberis & posthumis, & in rubrica C. de servitutibus & aqua. Denotat generaliter in omnibus muneribus publicis respondum specialiter exprimi in decurionatu, tum idem comprobat ille textus *in princ.* ubi filius curator frumento comparando nominatus, ut pater non teneatur, debet & invito fieri nominatio, textus ibi, *invito patre.*

20 Sed id etiam comprobare videtur *l. filius 7 ff. de administr. rerum ad civitatem pertinentium*, ubi generaliter traditur in quocumque Reipublicæ Magistratu patrem teneri pro fisco, si voluntate patris Magistratum gesserit, & juvant verba *l. 1. C. quod cum eo*, ibi *exemplo cæterorum munerum*, quæ ultra decurionatum loquuntur in tutela: nã pro ea, quam filius administrat pater tenetur, ut etiam probatur expressè *l. filius 8. ff. de tutelis*, & apertè in aliis pluribus muneribus, & in quocumque, quod ad Rempublicam pertinet, idem admittit *l. 2. ff. ad municipal.* ibi, *quidquid in Republica filius gesserit*, & generaliter in aliis pluribus casibus exempla proponit, & ad finem, si filius non dederit idoneos tutores, quia tunc pater ut fidejussor pro filio obligatus censetur, & in omnibus muneribus publicis, patrem pro filio, si non contradicat ejus electioni, obligatum esse, ex Jasone *lib. 3. cons. 27.* & Boërio *q. 217. num. 11.* qui loquuntur in filio custode carceris tenuit Menochius *lib. 2. de arbitrar. casu 345. n. 8.*

21 Et ratio ipsa, quæ in decurionatu militat, ne Respublica fraudari videatur, cùm filiusfamilias bona nõ habeat, de qua suprà generaliter, in omnibus procedit & publica utilitas maximè in hoc casu, locum habet, quia hoc quod est Regem ad bellum comitari, Patriam defendere, & implere munus Ordinum militarium, nihil est, quod magis ad publicam utilitatem pertineat, & ne illa fraudetur, debet pater pro filio ad substituti erogationem, & sumptus manere obligatus; præsertim quia pater in his casibus pro fidejussore filii habetur, *d. l. 2. ad municipalem*, & decreto Regis nostri cautum est, ut omnis qui post illum ad Ordinem militarem admitteretur, fidejussorem præstaret de proficiscendo ad bellum, vel si impeditus fuerit, substitutum suis expensis subrogare; & ideo pater, qui à jure fidejussor pro filio habetur in dignitate substituti expensas præstare cogendus.

22 Septimò Quia licèt pater bona beneficii habuerit, si illa non sufficiant ad expensas substituti, vel solvenda onera, & erogationes dignitatis, ex suis bonis solvere pater debet, quia insolidum pro filio tenetur. *l. filius 8. ff. de administr. rer. ad civit. pertinent.* eis verbis: *filiusfamilias volente patre Magistratum, si gesserit, Iulianus existimabat insolidum patrem teneri in id quod ejus nomine Reipublicæ abesset.* In quo breviter sunt explicanda plura jura, quæ hoc implicare videntur: nam *l. 1. C. quod cum eo*, videtur congruere, dum tradit insolidum patrem teneri pro filio, qui tutor constitutus. Et in eodem casu idem traditur *in l. si filius 7 ff. de tutelis*, ubi filio tutore facto, si pater agnovit tutelam, vel approbavit, aut ejus consensu administratio tutelæ gesta, insolidum tenetur pater pro filio. Et idem probat *l. 2. ad fin. ff. ad municipal. l. 1. Cod. de Decurionibus lib. 10.*

23 Hæc tamen & nostram sententiam impugnare videtur. *l. licèt 3. §. fin. ff. de peculio*, ubi cùm filius familias Decurio factus esset, & in Duumviratu pupillo tutorem dedit (nam ex Decurionibus Duumviri eligebantur, *l. rescripto 6. ff. de mun. & hon. l. honores 7. §. is qui ff. de Decurionibus*, juncto Pancirolo *de Magistr. municipal. c. 8.*) & filiusfamilias non curavit satisdari rem pupilli salvam fore, & in quæstione quatenus pater pro filio teneretur, tradit IC. de peculio tantùm teneri, etsi ejus voluntate Decurio factus sit.

Et suffragari videtur textus *in l. Lucius 21. ff. de administr. tutor.* ubi contra patrem pro tutela, quam 24
filius administravit, solùm datur actio de peculio, vel de in rem verso, idque etiamsi ex scientia, & consensu patris filius tutelam administravit. Et apertiùs idem comprobat *l. 1. § fin. ff. de Magistrat. conveniendis*, ubi si filius Magistratus factus, & populo caveri non curaverit, vel non idoneè cautum, pater non amplius pro tutela, quàm de peculio tenetur, ut ex Juliano tradit Ulpianus eis verbis: *sive voluntate ejus filius Decurio factus sit, sive non: nam etsi voluntate patris Magistratum administraverit; attamen non oportet patrem ultra quàm de peculio, conveniri, quasi Rempublicam solam salvam fore promittat, qui dat voluntatem, ut filius Decurio creetur.*

Quæ jura invicem pugnantia, ut conciliari possint, 25
notandum est varias interpretationes à Doctoribus assignari ad *d. l. 3 § fin. ff. de peculio*, cum similibus, ut constat ex D. Pichardo *in §. actiones autem, n. 85. & seq Instit. de actio.* ubi etiam Jason. *num. 67.* Cujacius *lib. 9. quæstio Papin. in d. l. 3. §. fin.* Antonius Faber *in Iurisprudentia Papinian. tit. 11. princ. 8. illatio 45. ad medium pag. 1000.* qui litteram ejus textus violant, & emendant, ut conciliare tentent. Et idem Cujac, *lib. 15. observation. c. 34. & in l. 1. C quod cum eo, & lib. unico responsor. Marcelli ad l. Lucius 21. ff. de administ. tutor.* Gotifredus, & post antiquiores Sicardus *in d. l. 1.* quorum omnium sententias, & emendationes rectè confutat meus Collega D. Franciscus de Amaya *in l. 1. C. de Decurionibus, lib. 10. nn. 15. usque n. 25.* Et pro hujus rei explicatu dicendum est ex sententia Juliani, quam in hac quæstione refert & sequitur Ulpianus *in l. 1. § fin ff de Magistr. conveniendis.* Nota verba. *Si filiusfamilias fuit Magistratus, & cavere pupillo non curaverit, aut non idoneè cautum sit culpa ejus an, & quatenus in patrem ejus actio danda sit, quæritur. Et ait Iulianus in patrem de peculio dandam, sive voluntate ejus filius Decurio factus sit, sive non. Nam etsi voluntate patris Magistratum administraverit; attamen non oportere patrem ultra quàm de peculio conveniri, quasi Rempublicam salvam solam fore promiserit, qui dat voluntatem ut filius Decurio creetur.*

Cùm igitur pater consentiens filii Magistratui so- 26
lùm salvam Rempublicam fore obligetur; ideo pro tutela, quam filius Magistratum gerens, non detulit, vel minus idoneè detulerit, non tenetur insolidum, quia id non ad Reipublicæ utilitatem, & eam salvam fore pertinet, sed ad privatam pupilli utilitatem: nam quamvis dicatur Reipublicæ expedire, ne quis sua re malè utatur. *§. fin. Inst. de his, qui sunt sui, vel alieni juris*; id tamen, ut post Accursium *in d. l. 1 § fin de Magistr. conveniendis.* notavit Bartol. *in d. l. 2. ad municipal. n. 7.* quod respicit pupillo rectè caveri, ut ejus bona in tuto sint apud tutorem, in consequentiam expedit Reipublicæ, sed principaliter ad pupillum spectat, ad quod non obligatur, qui Rempublicam salvam fovere promittit. Sed tunc quando officium est authoritate, & utilitate publicum, quod non procedit in tutela, quæ licèt sit officium publicum authoritate, tamè est utilitate privatum, juxta notata *in princ. Institut. de excusat. tutor.* & post Bartol. cum Platea, Alexand. Ruino, & aliis notavit Barbosa *in l. si cùm dotem, §. transgrediamur, n. 11. ff. solut. matrim.*

Et ideò, nisi de peculio, pater non tenetur pro tute- 27
la, quia cum peculium destinetur à patre filii obligationibus, sive profectitium, vel adventitium sit, de quo plurima notavit Donell. *lib. 9. Comment. cap. 5.* cum pluribus, quæ in notatis cumulat Osuvaldus, idem Donell. *lib. 15. Commentar. cap. 50.* & communiter antiquiores *in l. 1. ff. eodem*, ex glos. *verb. acceptis, in l. cùm*

l. cùm oportet. C. de bonis quæ liberis, Spino Chaldas & alii quos refert D.Pichardus *in §. ſciendum 6. Inſt. de milit. teſt.* ideo pater pro filio Magiſtratu, qui tutorem idoneum non dedit, debet ſolùm de peculio conveniri, ſive conſenſerit, vel non, electioni filii, quia peculium ad filii obligationes deſtinatum; non verò tenetur inſolidum, quia id pertinet ſolùm ad obligationem Rempublicam ſalvam fore, cui pater conſentiendo filium eligi Magiſtratum, ex ſua perſona & bonis ſubjicitur.

18 Et peculium ad filii obligationes pertinere, denotat Donellus *lib. 16. comment. c. 21.* dum tradit filium ex peculio obligatum non poſſe liberari, ſi pater accepto rogaverit, ſed eſſe neceſſarium, ut filius accepto roget, ex *l. an inutilis §. 8. filius familias, ff. de acceptilatio.* juncta gloſſa *ibi*, & quod in textu traditur, *tolli acceptilatione honorarias actiones*, eſt referendum ad actiones de peculio, de in rem verſo, & quod juſſu. Et illa verba, *cum ipſe non ſit obligatus*, accipit Donellus, quia pater non eſt obligatus inſolidum, & ſimpliciter, ſed quatenus vires peculii patiuntur.

19 Et ſimiliter explicandus eſt textus *in l. is cum quo, ff. de condiction. indebiti*, ne nobis obſtet, quatenus tradidimus, quando contra patrem de peculio agitur, quia ipſe pro filio, & dominus pro ſervo amplius non tenetur *l. 1. §. fin. ff. de conſtit. pecun.* adhuc *in d. l. ſi is cum quo*, ſolvens pater, vel dominus, ultra peculium repetere non poteſt. Unde videbatur eos inſolidum teneri pro filio, & ſervo; cùm tamen in eadem ſpecie traditur *in l. 2. Cod. ne filius pro patre*, poſſe repetere patrem, & *in l. ſi quis reum 5. §. idem Iulianus 1. ff. de liberat. legat.* agens de peculio, eis verbis: *patrem enim & ſi quis debitorem exiſtimaverit, at tamen loco eſſe conditionalis debitoris, quem ſolutum repetere non ambigitur.*

30 Sed tamen nihil nobis poterit obeſſe *d. l. ſi is cum quo* quia ipſa quæſtio de qua ibi agitur, an repetere poſſit, denotat non eſſe obligatum, nec ultra peculium eſſe debitorem, quaſi eſſet, non dubitaretur, an repetitio locum haberet; & ideo denegatur ibi ultra gloſſæ interpretationem, quam reprobat D.Richardus *in §. 1. Inſtit. quibus mod. tollitur obligatio, num. 42.* quia obligatus de peculio ultro eum non ſolvit errore facti, exiſtimans plus eſſe in peculio, ſed eum juris errore exiſtimans ultra peculium obligatum eſſe, quo caſu repetitio non datur illi, qui per juris errorem plus debito ſolveret. *l. cum quis 10. in princ. C. de juris & facti ignor. l. error. 9. C. ad leg. falcid.* quo modo interpretatur Pichardus *ubi proximè num. 34.* & ultra eum hanc interpretationem ego probo, & confirmo ex *d. l. ſi is cum quo*, eis verbis: *per imprudentiam plus, quàm in peculio eſt, ſolveret, repetere non poteſt*, verbum *imprudentiam* referri ad juris ignorantiam & imperitiam, ut dicitur imprudentia Aſſeſſoris *in l. hoc edicto 22. ff. quod quiſque juris*, & imprudentia judicis, *in l. ſi per imprudentiam 51. ff. de evictionib. l ſi quis 5. §. ſi judex, ff. de obligat. & action. l fin ff. de variis & extraordin. cognit. §. ultim. Inſt. de oblig. quæ ex quaſi delicto naſcuntur.*

31 Sed ut prædicta rectè procedant, neceſſarium eſt explicare textum *in l. 2. ad finem, ff. ad municipalem*, ubi in eadem ſpecie, de qua *in l. 1. §. fin. ff. de Magiſtrat. convenien.* quando filius Magiſtratus conſenſu patris electus tutores dare non curavit, vel minus idoneos elegerit, nec pupilli rem ſalvam fore ſatis exegerit, vel non idoneum acceperit, tradit IC. *Pater verò ita demum obligatur, ſicut fidejuſſores hoc nomine obligari ſolent*, & cùm fidejuſſores tutorum inſolidum teneantur pro tutela. Et poteſt eligi cum quo agatur, etſi cum tutore ſimul, & fidejuſſore inſolidum agi non poſſit. *l. 1. Cod. de fidejuſſor. tutor. l. 3. l. fidejuſſores 12. ff. eod.* Si pater in caſu *d. l. 2.* ut fidejuſſor obligatur, videtur non ſolùm de peculio, ut prædiximus, ſed inſolidum teneri, facit *l. Lucius 22. ff. de adminiſt. tutor.* ubi cùm tradiderit IC. patrem pro tutela, quam filius geſſit, ſolùm de peculio, vel de in rem verſo teneri, exceptionem proponit, ſi pro filio interceſſerit, quia tunc inſolidum tenetur. Unde cùm *in d. l. 2. ad finem*, admittatur patrem ut fidejuſſorem filii teneri, dicendum in ea ſpecie inſolidum obligatum cenſeri.

Veruntamen animadvertendum eſt *in d. l. 2. in fin. ad municipalem*, non tradi teneri patrem pro filio Magiſtratu, qui tutorem idoneum non dedit, quaſi fidejuſſorem tutoris, nam tunc inſolidum tenetur, ex *d. l. 1. & d. l. 12.* ſed quaſi fidejuſſorem Magiſtratus, & de illo loqui *d. l. ad finem*, conſtat ex verbis illius textus *in princip.* ibi: *obſtrictus eſt pater quaſi fidejuſſor filii:* & *in §. conſenſiſſe*, eis verbis: *Proinde quidquid in Republica filius geſſerit, pater ut fidejuſſor præſtabit.* Et ita ad hanc fidejuſſionem referenda ſunt verba finalia *d. l. 2.* quia de illa in tota contextura agitur, tum quia non dubitatur, an pater in eo caſu eſſet tutelæ fidejuſſor, quia ibi non fuit filius tutor datus, ſed Magiſtratus filius non idoneum tutorem dedit, & ita ſolùm potuit dubitari, an pater teneretur quaſi fidejuſſor Magiſtratus, quia filium ſuum eligi conſenſit, ut ex textu apparet, & hoc præſenſiſſe videtur Accurſius, etſi non ita explicuit, *in l. 1. §. fin. ff. de Magiſtr. conveniend.* in gloſſ. *verb. de peculio*, dum tradit: *item contra ad municipalem, l. 2. §. penul. ubi aquiparat patrem fidejuſſori, qui interceſſit apud Rempublicam, ſed fidejuſſor nullo modo tenetur; ergo nec pater, ut ibi dicit: Reſpondere non tenetur pater, ut fidejuſſor pupilli ſui nomine, vel de ſuo aliquid dare, ſed nomine filii, & ut pater, & de bonis filii, ſcilicet, de peculio, ut hic dicit, licèt alii ſomnient in Parnaſſo.* Quod accipiendum juxta prædicta, ut non aliter quàm de peculio teneatur pro damnis tutelæ, quam filius Magiſtratum gerens, non rectè dedit; quia damnum hoc non principaliter ad Rempublicam pertinet ſed ad pupillum; cùm autem verum damnum in adminiſtratione muneris ad Reſpublicas contingat, tunc inſolidum pater tenetur, quia conſentiens filium Magiſtratum creari, Rempublicam ſalvam fore promiſit, & quoad hoc fidejuſſor habetur, *d. l. 1. §. fin. de Magiſtr. conveniend. d. l. 2. §. 1. cum ſeqq. ff. ad municipal.* 32

Cui addendum eſt fidejuſſorem Magiſtratus, etiamſi in his, quæ ad Reipublicæ adminiſtrationem pertinent, teneatur, hoc eſt, de damnis, quæ ex rebus malè per Magiſtratum geſtis Reipublicæ noceant; non verò fidejuſſor tenetur in his, quæ culpam, vel delictum reſpiciunt, *l. unica, C. de peculio eorum qui pro Magiſtratibus, dict. l. 2. 5. ſi filius, l. libertus 18. §. fin. ff. ad municipal. l. fidejuſſores 80. de fidejuſſor.* & quamvis culpæ tribuatur Magiſtratus, qui minus idoneum tutorem pupillo dedit, vel per negligentiam, aut imperitiam, *l. 1. & toto tit. ff. de Magiſtr. conveniend.* maximè *l fin.* ibi: *aut non idoneè cautum ſit culpa ejus, l. fin. ff. de variis, & extraordinariis cognitio.* talem culpam pater præſtare non cogitur; niſi peculio tenus, quia fidejuſſoria obligatio, quæ per conſenſum ejus ad dignitatem filii contracta eſt, Rempublicam ſalvam fore promiſit; non verò privati hominis, id eſt, pupilli. Itaque tales fidejuſſores cavent de Republica, non de pœna, aut de multa, in quam incideret Magiſtratus, aut negligentia, aut culpa ſua, ex dictis juribus. 33

Nec contrà eſſe videtur *l. 1. C. quod cum eo*, quæ inſolidum tradit teneri patrem, qui filium Decurionem 34

esse voluit, & postea à Magistratibus fuit pupillo filius tutor constitutus; quia ultrà quàm diversa species est, quando filius Magistratus tutorem minus idoneum dedit, ut in juribus suprà expensis, ab eo casu de quo *in d. l.* 1. quando filius ipse tutor constitutus, etiam ibi consensus patris non solùm intervenit in electione decurionatûs, verùm etiam in tutelæ constitutione: sic enim accipiendus est textus, ut denotant verba, *quod si voluntate ejus filius Decurio sit creatus, & à Magistratibus tutor constitutus.* Unde cùm intervenerit consensus in utroque casu: nam, semel Decurio & tutor fuit constitutus, ideo pro tutela insolidum tenetur pater, cùm ad utrumque munus voluntatem accommodaverit, scilicet, & ad decurionatum, & tutelam, & cùm tutela sit minus civile, in cujus fidejussione promittitur rem pupilli salvam fore *l.* 1. *l. cum pupillus* 9. *ff. rem pupilli salvam fore*, quemadmodum in fidejussione Magistratus Rempublicam salvam fore. Sic ad exemplum hujus muneris introductum intelligitur & illud tutelæ, in qua venit, ut res pupilli salva sit, non verò pœna, id est, ut fidejussor tutoris teneatur ad ea, quæ veniunt in actionem tutelæ, quæ rem persequitur; non autem ad ea, quæ veniunt in rationibus distrahendis, quæ est pœnalis, in quam non se obligat, sed in causam rei pupilli servandæ, ex quo pater insolidum obligatur in casu *d. l.* 1. *C. quod cum eo*, ex consensu, quem ad tutelam accommodavit, & hanc interpretationem tradit D. Franciscus Amaya *in l.* 1. *C. de Decurionibus, lib.* 10. *num.* 27. veram dicens, & totum triduum in ejus meditatione consumpsisse.

35 Unde venit explicanda *l. si filius* 7. *ff. de tutelis*, ubi filio tutore constituto pater insolidum tenetur, & distinguendum est: nam si non agnovit filii tutelam, pater solùm tenetur de peculio; si verò tutelam agnovit, & approbavit, tunc insolidum tenetur pater, quemadmodum *in d. l.* 1. *C. quod cum eo.* Nec contra facit *l. Lucius* 22. *ff. de administr. tutor.* ubi etiamsi filius familias sciente, & consentiente patre tutelam administravit, solùm datur adversùs patrem actio de peculio, & de in rem verso, in quorum jurium concordia valde fatigantur, post antiquiores, Hotomanus *ad l.* 1. *C. de remiss. pignor.* Cujac. *tr* 7. *ad Africanum, in l. mandasti* 46. *ff. de negot. gestis*, Anton. Faber *in Iurisprudentia Papin. tit.* 12. *princ.* 1. *illat.* 16. Pacius *centur.* 5. *q.* 76. Donellus *ad rubric. C. quod cum eo, n.* 50. *& seq.* post Bart. plures, quos refert Barbosa *in l. si cum dotem* 23. §. *transgrediantur*, ex *n.* 8 *ff. soluto matrimonio.* Platea, Pyrrhus, Corneus, Albericus, & Cumanus, quos refert D. Amaya *in d. l.* 1. *C. de Decurion. n.* 29. *&* 30. *cum seq.* qui omnium solutiones reprobat, & *num.* 36. antiquorum differentiam inter tutelam dativam, & testamentariam admisit: nam in testamentaria tutela satisdatio necessaria non est, quia fides & diligentia tutoris à defuncto approbata, quæ non tam ex bonis, quàm ex moribus spectanda, textus *in princ. &* §. 1. *de satisdatione tutorum, l. testamento* 17. *ff. de testamentaria tutela*; & fides quam de tutore testamentario defunctus concepit, pro vinculo cedit cautionis, ut aliàs tradit Papinianus *in l. si impuberi* 13. §. *finali, de tutoribus, & curatoribus datis ab his*, & in hoc casu testamentariæ tutelæ procedit *d. l. Lucius.* Nota verba, *Caium Seium filiumfamilias testamento filio suo tutorem dedit.* Quo casu cùm filius tutor testamentarius nominatus cautionis vinculo liberetur, pater tutelæ consentiens, nisi expressè caverit, non tenebitur nisi de peculio, quia non debet obligari plusquam filius, nec ad obligandum patrem ejus scientia, & consensus sufficiet, ut tradit *ibi* Jurisconsultus, quoniam expressus debet esse animus se obligandi.

Contra verò est in dativa tutela, in qua procedit textus *in d. l si filiusfamilias* 7. *ff. de tutelis*, ut constat ibi. *Si filiusfamilias tutor à Prætore datus sit.* quæ requirit satisdationem, ne pupillorum bona à tutoribus diminuantur, vel consumantur, ut insinuant omnia jura, quæ suprà expendimus: ideo necesse fuit eis à Prætore uberiùs & cautiùs provideri, ne aliàs si minus idoneè pupillo caveretur, Magistratus in subsidium conveniatur, ex titulo *de Magistratibus conveniendis*; pater verò filii tutoris ob tutelam malo à filio administratam, regulariter nisi de peculio non tenetur, nisi pater tutelam agnoverit, quia tunc insolidum tenebitur, ut *in d. l. si filius* 7. *ff. de tutelis*, quod ex patris consensu & pupillorum favore inductum, ob quam causam multa in jure admittuntur specialia, *l. penult.* §. *cum igitur, & de necessar. servis heredib. instit.* & notat Amaya *in d. l.* 1. *& de Decurionib. n.* 37. 36

Quæ omnia jura necessarium fuit explicare, ut sine controversia constet patrem insolidum teneri, quando consensit dignitati filiifamilias in eis rebus, quæ ad publicam utilitatem spectant, ut præter jura suprà adducta, Bartolum, & reliquos antiquiores, in eis tenuerunt Corneus, Cumanus, Alexander, Ruinus, Palacios Rubios, & alii, quos refert Barbosa *l. cùm dotem* §. *transgrediamur, num.* 10. *& seq. ff. solut. matrim.* Platea, & Lucas de Peña *in locis suprà relatis.* Rodericus Suar. *in l.* 2. *princ. tit. de comperendinat.* § *quæritur ulterius, num.* 10. *&* 12. Cujacius, D. Pichardus, Donellus & alii, quos refert, idem comprobans D. Amaya *in d. l.* 1. *C. de Decurionib. num.* 2. *& per totam*, quibus addendi Jason, Boërius, Decius, Cassaneus, Romanus, Barbatia, & Calcaneus, quos refert Menoch. *de arbitrat. lib.* 2. *casu* 345. *num.* 8. *cum seq.* 37

Quod magis procedit, si consideres quod traditur *in l.* 1. §. *pro infante*, *C. de bon. & munerib. non continuand. lib.* 10. ubi tradit tunc pro infante, cui dignitas delata, patrem non teneri, quando infans dignitatem habere non potest, ex ratione ad finem textus, ibi: *Cùm ad ea tantùm quæ mandari possunt, voluntatem dedisse videatur*, & idem probat *l. Lucius* 21. §. *Imperatores. ff. ad municipal.* & ex Codice Theodosiano, Cujacio, & aliis tradit D. Amaya *in d.* § *pro infante*, qui inde dubitat de sententia & lectione, *l. Imperatores, penult. ff. de Decurionib.* & adeò urgetur, ut eam non interpretetur, & litteram mendosam tradit, de illáque non agimus, quia nostri instituti non est. 38

Igitur si pater ideo excusatur, quia non videtur consentire dignitati, quæ filio prohibita est, propter ætatem, quia infans filius erat, inde fit, ut cùm Ordo Equestris conferatur etiam infantibus, ex dispensatione Regis in Ordine Alcantaræ, & in aliis, quia à Pontifice solet facilè dispensari, ut experientiâ compertum, pater pro filio infanti, qui ad Equestrem Ordinem adsumptus, ad erogationes ejus dignitatis debeat teneri. 39

Octavò denique id confirmatur, quia, ut certum est, pupilli nulla possunt considerari materia, vel servitia, ut Ordinis equestris insignia & dignitas conferatur, nisi respectu patris, vel ad ejus petitionem concessio fieret, & tandem sufficiat patrem videre, & permittere filio eam dignitatem dari, & non contradicere, & protestari, imò potiùs in sua domo habere, & alere, ut ex eo quamvis absens fuerit, cùm dignitas collata sit, videatur approbare, & ratum habere, id sufficit, ut ad dignitatis erogationes, & substituti præstationem teneatur, ex *dict. l.* 2. *ff. ad municipal.* eis verbis: *Consensisse autem pater decurionatui filii videtur, si præsens nominationi filii non contradixit, proinde quidquid in Republica filius gesserit, pater ut fidejussor præstabit, l. honores* 7. §. *ad decurionatum, ff. de Decurionib.* 40

eis

eis verbis : *Ita demum pater non consentit, si contrariam voluntatem, vel apud acta Præsidis, vel apud ipsum Ordinem, vel quo alio modo contestatus est.* Et idem probant *l. spuri* 6. §. *pater. ff. eodem. l.* 1. *C. de filiis-familias. & quemadmodum pro his parentes teneantur; libro* 10. ibi, *Consentire autem etiam is videtur, qui non testificatus dissentire nominationi.* Facit *l. si filius* 7. *ff. de tutelis*, eis verbis : *Si quidem pater tutelam agnovit, solidum debet teneri.* Et iterum ibi: *agnovisse autem videtur, sive gesserit, sive gerenti filio consensit.*

41 Et necessarium est, ut excusetur pater eo invito dignitatem filio conferri; *l. filiis* 5. *C. de Decurionib. lib.* 10. ibi : *Sanè si ad nominationem filij consensum non accommodaveris, ob administrationem ipsius minimè conveniri poteris.* Et probatur ex *l. Lucius* 21. *ff. ad municipal.* ibi : *Invito patre. l. si filius* 3. *C. ne filius pro patre*, eis verbis : *Invito patre Decurio creatus sit.*

42 Nec obstabit prædictis *l. filiusfamilias* §. *invitum. ff. de Procurator.* dum tradit, *invitum accipere debemus non eum, qui contradicit, verùm eum quoque, qui consensisse non probatur.* Et idem probat *l. invitum. ff. de servitut. urban. prad.* Quia ultra quàm in correctioribus codicibus, ibi: *Non eum*, legitur *non tantùm eum*, & denotat apertè ita legendum text. *in d.* §. *invitum*, ibi : *Verùm eum quoque*, quasi non solùm, qui contradicit, invitus censeatur, sed qui non consentit. Et ultra id dictionem *non*, pro non solùm accipi multoties in jure, denotant *l. non enim* 18. *ff. ad SC. Trebell. l. ne cum filio* 16. *ff. de furtis*, ubi apertè constat, & ita interpretantur *d.* §. *invitam*, Anton. Augustinus *lib.* 2. *emendatio. cap.* 1. Gilbertus Regius *lib.* 2. *enantiophanon. cap.* 10. Julius Pacius *lib.* 19. *Isagog. tit.* 4. *num.* 7.

43 Sed tamen in hoc casu solùm eo quòd pater non contradicit, videtur consentire, *d. l honores* 7. §. *ad decurionatum. ff. de Decurion.* & ideo etiamsi pater absens esset, aut ignorans, & postea cognita electione munus agnovit, vel consentiendo, vel non repugnando, argum. *d. l. filiusfamilias* 7. *ff. de tutelis.* ex Petro Barbosa, Donello, D. Pichardo, & aliis probavit Amaya *in d. l.* 1. *C. de Decurionib. num.* 5. Nam etsi qui tacet, consentire non videatur in præjudicialibus, ut ex *l. invitum, ff. de servitut. urban. prædior.* notarunt Doctores *ibi.* Alex *lib.* 7. *cons.* 84. *ad fin.* Menoch *cons.* 573. *num.* 12. Surdus *decis.* 302. *n.* 3. *& cons.* 349. *n.* 4. Covarr. *pract.* 15. *vers. quintò deinde.* Cassanate *cons.* 39. *num.* 23. hoc tamen limitatur favore Reipublicæ, pupillorum, & piæ causæ, ut ex Romano *cons.* 311. *num.* 3. cum Socino, Mandelo, & Tiraquello notavit Augustinus Barbosa *axiomate* 217. *num.* 5. quem sequitur Amaya *ubi proximò*, qui ex eo tradit procedere *l. cùm ostendimus* 4. §. *fin. ff. de fidejussor. tutor.* ubi fidejussores à tutoribus nominati, si præsentes sint, nec contradicant, tenentur, ac si specialiter se obligaverint, quod ea ratione procedere existimant Doctores, propter favorem pupillorum, & patientiam fidejussorum, & ex Gutterio, Zevallos, Azevedo, Bobadilla, Avendaño, Heringio, Farinacio, Morla, D. Pichardo comprobat D. Amaya *d. num.* 5. & ex Zephalo *lib.* 3. *cons.* 437. tradit testes approbationis, quos diximus *de abono*, minimè remanere obligatos, nisi expressè deficientibus fidejussoribus se obligaverint soluturos; sed limitandum in causis pupillorum & Reipublicæ, & ita practicatum, & decisum in Pintiana Cancellaria.

44 Et ultra Amayam pro obligatione patris pro filio in hoc casu, ut consentire videatur, notanda, quæ ex Decio, Zephalo, Campegio, Afflicto, Canetio, Bartolo, Baldo, Cameratio, Frecchia & aliis tradit Surdus *decis.* 62. *num.* 14. ut pater videatur consentire in omnibus, quæ sunt utilitatis filiorum, & consensum trahi ad omnia consecutiva actus, & illi annexa, quis unquam admittere poterit, patrem non consentire dignitati Equestri filij, pro quo regulare est, ut prædiximus, patrem petere hoc beneficium à Rege, & impetrare, & quamuis absens foret cùm filio dignitas Equestris collata, approbavit filium obtinuisse, cùm in domo habeat, & viderit deferre Ordinis insignia, nec contra protestatus, quibus addenda verba Stephani Gratiani 1. *tom. disceptatio. cap.* 166. *num.* 9. dum tradit patrem obligatum censeri pro expensis necessariis, quas aliquis faceret pro filio existente in studio. *l. sed Julianus*, §. *quod dicitur. ff. ad Maced.* & subdit hæc verba : *Quasi hoc cesserit in illius utilitatem, cùm scientia filij sit lætitia patris, & dignitas unius, gloria, & laus alterius*, §. *generaliter, in fin. ubi glossa verbo, occasionem, Auth. constitutio, de dignitat. gloss. in d.* §. *quod dicitur, in verb. solebat, in fine.* 45

Hæc autem omnia, quæ juri consona, ita procedunt, ut pater insolidum teneatur, si bona filij non possederit, quia existentibus bonis filij, primò in eis excussio facienda, ut apertè comprobat *l* 1. *C. de Decurionib. lib.* 10. ubi loquens cum filio, qui ad dignitatem nominatus, tradit eis verbis : *Nam in hac parte vice fidejussoris pater accipitur, sed non antè, nisi tuis propriis rebus excussis.* Nam etsi regulariter in omnibus fidejussoribus admissum, ut in voluntate sit creditori, quem ex reo, vel fidejussore velit convenire, *l.* 3. *l. jure* 5. *C. de fidejussor.* ante novam constitutionem, *Auth. præsent. C. eod.* de quo plurimos congessit Osuvald. *in notat. ad Donell. Comat. cap.* 48. *litt. l. cum seq.* Gutier. *de juram. confirmat.* 1. *p. cap.* 23. Attamen in nostro casu cùm pater pro dignitate filij, ut fidejussor simpliciter non habeatur, sed pro fidejussore indemnitatis, non absolutè debitor censetur; sed conditionalis, si ex filij bonis consequi non possit, quod Reipublicæ interest, ita ex pluribus juribus Platea, Valençuela, Hippolyt. de Marsiliis, Heringio, Gama, Flores de Meña, Azevedo, Avilesio, & aliis probavit Amaya *in d. l.* 1. *C. de Decurionibus, num.* 6. 7. *&* 8. & hanc obligationem patris ad onera dignitatis filij ex Parisio, Platea, Joanne Lupo, & Sebastiano Monticulo probavit Paschalius *de viribus patriæ potestatis* 1. *p. c.* 6. *num.* 81. 46

Nec obstat quod suprà *num.* 7. *&* 8. expendimus, patrem non debere pro filio teneri, ex tit. *C. ne filius pro patre, ex tit. C. ne uxor pro marito*, cum aliis *ibi* expensis, quia in hoc casu ex sua obligatione pater convenitur, quia permisit filium eligi ad Magistratum, & munus publicum, ex rationibus suprà expensis, aliàs regulariter pater pro filio non tenetur, vel è contra, ex dictis titulis, *& l.* 2. *tit.* 29. *part.* 4. *l.* 25. *tit.* 13. *p.* 5. *l.* 15. *tit.* 10. *l.* 9. *tit.* 31. *p.* 7. & quæ ex Bartolo, Baldo, Saliceto, Alexandro, Georgio, Mario, Muta, Petro Gregorio, Dueñas, Menochio, & aliis pluribus tradit Mastrillus *de Magistr. lib.* 1. *c.* 28. *num.* 16. *cum seq.* Jason. *in* §. *actiones, num.* 67. *Inst de actio.* Baiard *ad Julium Clarum, q.* 86. Cavallus *resolut. criminal. casu* 149, *num.* 16. *& casu* 250. Farinacius *in praxi delict.* 1 *p. q.* 24. *num.* 2. *& per totum.* Gregor. Lopez *in dict. l.* 2. *gloss.* 11. Covarr. *lib.* 2. *var c.* 8. Paschalius *de patria potest.* 4. *cap.* 5. *per totum*, qui omnes tenent patrem nec pro debito, aut delicto filij teneri, & quando pater pro delicto filij, quem officio præposuit, vel dominus pro delicto famuli, aut servi, videndi Farinacius *dict. q.* 24. *num.* 49. *& seq.* Chaldas Pereir. *de extinctione emphyteusis, lib.* 4. *c.* 19. Barbosa *in l. si mora* 10. *n.* 38. *ff. soluto matrimonio.* Menochius *lib.* 2. *de arbitrar. casu* 345.

ALLEGATIO CXIII.

Officia duo exercens, pro illis duobus ad onera tenetur.

1 *Duobus in locis idem ipse stare non potest.*
l. si ut certo. §. si duobus vehiculum, ff. commodat.

2 *Onere duplici quis non debet pro eadem re gravari.*
l. navis onusta §. cùm autem, ff. ad leg. Rhodiam de jactu, & n. 27.
l. Sticho 36. in fin. ff. de usufruct. legat.
l. Titia cùm testamento 35. §. qui invita, ff. de allegat. 2. & n. 27.
l. unum ex familia 69. §. si rem, ff. eod.
l. 1. §. interdum, ff. ad l. falcidiam.

3 *Onera plura eodem tempore quis subire non tenetur.*
l. si cùm dotem, §. si pater, ff. solut. matrimon.

4 *Persona duæ in eodem considerantur ex diversis qualitatibus, n. 5. & 6.*
l. si consul. 3. ff. de adoptionib.
Actio & passio in eodem concurrere non possunt.
l. debitori, C de pactis.
l. Vranius, ff. de fidejussoribus.
l. 2. ff. de stipulat. servorum.

5 *l. tutorem, ff. de his quibus ut indignis.*
l. si non subscripsisti. C. de admin. tutor.
l. 1. § solet. ff quando appellandum sit.
l. duorum, ff. de operis libertorum.
l. Procuratores, §. si plures, ff. de tribut. act.
c. ex litteris, de probation.
cap. cùm in Ecclesiis, de conces. præbend. lib. 6.
cap. postulasti, eodem tit.

6 *Duplex persona in eadem potest considerari.*

7 *Persona eadem potest diverso jure censeri, ex diversis causis.*

8 *Officia duo, licèt conjungantur in eadem persona, retinent suas qualitates.*
l. 2. C. de omni agro deserto, lib. 11.
l. si pariter ff. de liberali causa.
l. si plures, de pactis.
l. alimenta, § Basilica, ff. de aliment. legat.
cap. cum authoritate, §. licèt, de conces. Prabend. in 6.

9 *Factum idem ex diversis qualitatibus duo potest diversa delicta producere.*
l. si adulterium cum incestu 38 §. 1. ff. ad l. Iuliam de adulter. & n. 20.
l. vim passa, §. præscriptione, ff. eod.
l. 2. C. ad l. Flaviam de plagiariis.

10 *Salaria duo percipere potest, qui habet duo officia si pro quocumque est salarium, & officia non sint incompatibilia.*
l. binos, C. de Advocat. diverf. judic.
l. his scholaribus, C. de dignitatib. lib. 12.

11 *Onus qui sentit, debet commodum sentire, & econtrà.*
l. secundùm naturam, ff. de regul. juris.

12 *plura cui committuntur, plura exiguntur.*
l. si mihi & Titio, in princ. ff. de leg. 1.
l. Titius, §. qui Marco, ff. de ann. legatis.

13 *Artes duas exercens utriusque oneribus subjicitur.*
c. postulasti, de conces. Præbend.
l. legatis, §. si unus, ff. de legat. 3.

14 *Domicilia duo potest quis haberet, in utroque onera subire tenetur.*
l lex Cornelia, § si tamen, ff. de injuriis.
l. ejus qui 27 §. fin. ff. ad municipalem.
l. Labeo ff. eodem
l. assumptio. §. juris prudentibus, ff. eodem.
l. 1. C. de municipib. lib. 10.
l. privilegia 6. C. de incolis.
l. 5. tit. 9. lib. 7. Recop.
Bona possidens in duobus locis, in utroque est collectandus.

15 *Feuda duo quis adquirere potest.*
cap. 1. titul. de vasallo qui contra constitut. Lotharii.
cap, 1. §. illud 1. de prohibit. feud. alienat. per Federicum.
Feuda duo habens, eo privandus, pro qua servitia non exhibuerit.

16 *Lucra duo percipiens, ad duo onera pro illis tenetur: beneficia duo obtinens debet utrique servire in digniori per se. in alio per substitutum, si sint incompatibilia.*
Concil. Trident. sess. 24 c. 4.

17 *Dignior semper debet præferri.*

18 *Beneficia duo qui obtinet, debet illorum onera subire, etiamsi sint unita; si tamen unio non sit per viam incorporationis.*

19 *Unio beneficiorum censetur facta sine præjudicio onerum.*

20 *Servitia personalia duplicia quando domini à vasallis petere possunt.*
l. 1. & toto tit. C. ne quis liber invitus, lib. 11.
l. unica, C ne operæ à collator. exig. lib. 10.
l. 1. & 2. Cod. ne rusticani ad ullum obseq. lib. 12.
Auth. de mandatis Princ. §. illud.
Auth. de collatorib. § ad hoc jubemus.
Auth. ut Iudices sine quoquo suffrag.
l. nunquam, ff. de privatis delictis.
l. adulterium cum incestu, §. inter stuprum, ff. ad leg. Iul. de adulter.

21 *Servitia alicujus dignitatis censentur realia.*
l. cùm fundo 36. ff. de servit. rusticor.
l. cùm fundus 13. ff. comm. prædior.
l. finali, §. ultim. ff. de contrah. emption. & num. seq.

22 *Obligatio serviendi personaliter est mixta.*
l. fin. §. mixta, ff. de muner. & honorib.
l. forma, §. is vero, ff. de censibus.
Onus reale transit in exemptos cum re.
c. verùm, de foro competenti.
Clerici in Gallia in oneribus realibus coram Secularibus conveniunt, licèt non admissum sit in Hispania.
l. qui aliena 34. ff. de negot. gestis.
l. unus ex sociis 34. ff. de servit. rustic. prædior.

23 *Consiliarii excusati bello personaliter assistere.*
l. 7. & 8. tit. 4. lib. 6. Recop.
l. 1 tit. 1. lib. 6. Recop.

24 *Regis decreta omnino servanda.*
l. final. C. de legibus.

25 *Vizcaini qui habent plures lanzas, pro omnibus servire debent.*

26 *Ministeria diversa quis potest explere per substitutum.*

27 *Onere duplici gravatur quæ ex diverſis cauſis.*

28 *Feudatarius domino ſervitia exhibere debet, quando ex ſua cauſa, vel ſuorum bellum gerit. l. illam 19. C. de collation.*

Authent. de non eligendo ſecundò nubentes, §. cùm igitur.

Authent. de triente & ſemiſſe, §. & conſideramus.

De materia præcedentis quæſtionis, utrùm qui officium, & ſtipendium habet in Aula regia, & ſimul Equeſtris Ordinis fuerit miles, ſi teneatur perſonaliter Regẽ ad bellum comitari pro officio & ſervitio, quod circa eum exercet, etiam debeat in militia Ordinis ſubſtitutum præſtare.

1 QUI debet Regem perſonaliter ſequi ad bellum ob miniſterium, & ſervitium quod exhibet in Aula Regia, etiam ſi dignitate Equeſtris Ordinis condecoretur, compellendus non ſit ſubſtitutum militem Ordini Equeſtri exhibere ſuaderi videtur; quia quemadmodum quis ſtare non poteſt in loco, in quo alius ſtat, ita nec idem ipſe in duabus partibus, argum. *l. ſi ut certo, §. ſi duobus vehiculum ff. commodati*, cum ibi notatis, & cùm ſubſtitutus, ut in allegatione præcedenti tradidimus propter defectum, vel impedimentum perſonæ præſtetur, cùm in hoc caſu, quaſi de Regis familia, iſte Regem debeat cum perſona ſua comitari, non debet pro ſervitio perſonali quod exhibet, ampliùs teneri.

2 Tum, quia non debet quis pro eadem re, id eſt, ſua perſona, duplici onere gravari. *l. navis onuſta 4. §. cùm autem, ff. ad l. Rhodiam de jactu l. Stichо 36. in fin. ff. de uſufructu legato l. Titia cum teſtamento 35 § qui in vita, ff. de legat. 2. l. unum ex familia 69 § ſirem eodem, l. 1. §. interdum, ff. ad leg. Falcid.* & ultra ordinarios in eis juribus comprobarunt Federicus de Senis Romanus, Decius, Pariſius, Alexand. Socinus, Cravetta, Vincentius, de Franchis, Menochius, Molina, Peregrinus, Surdus, Tuſchus, Farinacius, & alii, quos cumulat 3 Auguſtinus Barboſa *Axiomate 169. n. 1.*

Ulteriùs, quia idem quod procedit reſpectu ejuſdem rei, & perſonæ, etiam locum habet in eodem tempore, ut qui onera plura eodem tempore ſubire non teneatur, *l. ſi cùm dotem. §. pater matrimonio.* Federicus de Senis *conſ. 151. n. 4 verſ. præterea nemo.* Tuſch. *pract. litt. O, concl. 137.* & facit in terminis conſiliũ Oldradi 134. ubi cùm miles qui à Barone, vaſallo Regis Gailiæ feudum haberet, juberetur à Rege ad bellum Gaſconiæ perſonaliter ire, & Baro ne expeditionem belli, ut Regem comitaretur, fecit expenſas, & ipſi militi indixit certam præſtationem pecuniarum pro illis expenſis ratione feudi, cùm idem Baro requiſiſſet dictum militem, ut cum eo ad exercitum Regis Galliæ proficiſceretur, conſuluit Oldradus militem, qui perſonaliter, & de mandato Regis ad exercitum iret, non teneri ad impoſitionem Baronis pro expenſis belli. Unde ſi in hoc caſu non tenetur feudatarius Baroni, qui debet mandato Regis obſequi, & cùm ſuam perſonam ad bellum exhibeat ad alias expenſas non obligatus, multo magis, qui de familia Regis noſtri ejus mandato ipſum comitari perſonaliter tenentur, non debent obligari ad expenſas ſubſtituti, ut per illum deſerviant Equeſtri Ordini militari.

Sed nihilominùs contraria ſententia pluribus fun- 4
damentis probatur, ut qui propter ſervitium, & ſtipendium Aulæ Regiæ tenetur perſonaliter Regem ad bellum comitari, adhuc teneatur diverſo reſpectu, id-eſt, propter equeſtris Ordinis dignitatem, ſubſtitutum præſtare, qui pro illa deſerviat in Ordinis militia, quando ipſe idem Eques non poſſit perſonaliter bello intereſſe cum militibus Ordinis. Idque videtur comprobari; quia in eadem perſona duæ & diverſæ perſonæ conſiderantur ex diverſis juribus, & qualitatibus, *l. ſi conſul. 3. ff. de adoption.* ubi quod magis eſt actio, & paſſio, quæ in uno, & eodem concurrere non poſſunt. *l. debitori. C. pactis l. 2. ff. de ſtipulat. ſervor. l. Uranius ff. de fidejuſſoribus. & ultimo, de inſtitut.* D. Solorzanus *tom. 1. de jur. indiar. lib. 2. cap. 21. num. 6.* adducens Senecam *lib. 5. de benefic. cap. 9.* adhuc reſpectu diverſi juris perſonæ publicæ & privatæ admittitur, ut poſſit Conſul, vel præſes filiusfamilias apud ſeipſum emancipari, vel in adoptionem dari.

Et faciunt vulgaria verba textus *in l. tutorem, ff. de* 5
his quibus ut indignis, ibi: *Diſcreta enim ſunt jura, quamvis plura in eandem perſonam devenerint, aliud tutoris, aliud legatarii, l. ſi non ſubſcripſiſti, ut fidejuſſor, 25. C. de adminiſtrat. tutor. l. 1 § ſolet, in fin. ff. quando appellandum ſit. l. domorum ff. de operis libertor. l. procuratores § ſi plures ff. de tributor. Action. c. ex literis, de probation. c. cum in Eccleſiis, &c. poſtulaſti, de conceſſ. præbend. lib. 6.*

Et in variis caſibus hanc perſonarum differentiam, 6
& duplicitatem in eodem ſubjecto notarunt Lapus *allegat. 99.* ex Coccino, Marta, Tiraquello Cancerio, & Rotæ deciſionibus in pluribus practicabilibus cum Bartolo, Abbate, Calderino, Baldo, Caſtrenſi, Decio, Fulgoſio, Romano, Caſſaneo, Menochio, Gratiano, Seraphino & aliis pluribus, probavit D. Salgado de ſupplicatione ad Sanctiſſimum *1. p. c. 12. n. 16. & 2. p. c. 15. à n. 28. uſque n. 46.* & multis etiam probat D. Solorzanus, *de Indiar. jure, tom. 1. lib. 2. cap. 21. n. 7. uſque ad num. 15.*

Nec obſtat vulgare illud axioma, quod eadem res 7
& perſona non poteſt diverſo jure cenſeri, quia id non procedit, quando diverſi reſpectus conſiderantur; tunc enim ex illorum diverſitate in eadem perſona jus diverſum, & conſideratio procedit, ut probarunt Ant. Monach. *deciſ. Florentin. 67. n. 9.* Rota apud Faricium 669. *num. 3. 1. p. recentiorum*, & Auguſtin. Barboſa *axiomat 135. num. 7.* & probarunt ſuprà relati. Unde in eadem perſona rectè poterit conſiderari diverſa obligatio, alia comitando Regem quaſi domeſticus Aulæ regiæ, & propter officii ſtipendium; altera, ut miles Equeſtris Ordinis, ut debeat utrique ſatisfacere.

Facit doctrina gloſſæ, & aliorum *in cap. 1. ne ſede* 8
vacante, & in l. 1. ff. de legat. 1. ut quando in eadem perſona invicem jungantur duo officia, utrum que retinet jura ſua, ſequitur Bartol. *in l. ſi convenerit. §. nuda ff. de pignoratitia action.* Ferret. *vol. 1. conſ. 242. num. 13.* D. Valenzuela *conſ. 69. num. 32.* ubi etiam *num. 57.* ut quoties conſiderantur duæ perſonæ in eodem ſubjecto, poteſt una juvare alteram, & ſupplere quod in ſe non habet. *l. 2. C. de omni agro deſerto, lib. 11.* quemadmodum & unus homo poteſt ſe juvare altero, qui per ſe ſolus prævalere non poſſet, *l. ſi pariter, ff. de liberal. cauſa. l. ſi plures*, ubi Doctores, *ff. de pactis. l. alimenta. §. Baſilica. ff. de alimentis legat. cap. cùm authoritate, §. licèt enim de conceſſ. præbend. lib. 6.* ex Bartolo, Benedicto, de Plumbino, Hieronymo

Gabriele, Surdo, Igneo, Mynſingerio, Baldo, Menochio, Pariſio, Gratiano, Rotæ deciſionibus, & aliis probavit D. Solorzanus *d cap. 21. n. 13.* unde duplex dignitas, vel officium, aliud in aula Regis, alterum Equeſtris Ordinis, non debent confundi, ſed utrumque ſuam dignitatem, & naturam retinere, ut qui illa ſimul habuerit, ad utriuſque onera teneatur.

9 Sed & quod plus eſt, cùm in uno & eodem facto diverſæ qualitates intercedunt, non pro uno, ſed pro pluribus factis conſiderentur, ut ex uno delicto ratione diverſæ qualitatis, plura delicta cenſentur, ut in adulterio cum inceſtu conjuncto, quia licèt reus adulterii remiſſionem obtinuerit, pro inceſtu puniri poteſt, ut ex *l. ſi adulterium cum inceſtu 38. §. 1. ff. ad l. Iuliam de adulteriis, l. vim paſſa 39. §. præſcriptione, ff. eodem. l. 1. C. ad l. Flaviam de plagiariis*, & aliis pluribus in Cancellaria Granatenſi, me judice, deciſum, & latè per 35. nuemeros probavi 1. *deciſ. 50.*

Maximè, quia ille, in quem concurrunt duo officia
10 vel dignitates, & pro quacumque eſt ſalarium aſſignatum, poteſt percipere duo ſalaria, imò ei debentur, ſi ſalarium pro quolibet officio conſtitutum ſit, cùm is, qui gerit duo officia, duas perſonas repræſentet, gloſ. *in l. matriculam, C. de agent. in reb. lib. 12. Auth. ut judicet ſine quoquo ſuffragio, §. illud*, cum Bartolo, Angelo, Jacobo de Belviſo, Menochio, Guillermo Benedicto, & aliis probavit Maſtrillus *lib. 1. cap. 21. n. 72.* idque maximè procedit, quando officia non ſunt incompatibilia, ut in hoc caſu argumento *l. binos. C. de Advocat. diverſ. judic.* Covarr. *var reſolution. lib. 3. cap. 13. n. 6.* cum Bartolo, Alexandro, Baldo, Capicio, Platea, Ponte, Alberico, & aliis idem Maſtrillus ubi *proximè num 74 cum ſeqq.* ex Avileſio, Bobadilla de Azevedo, Seſſe, Surdo, Fontanella *deciſ. 248. num. 8. ex l. his ſcholaribus. C. de dignit. lib. 12.* cum Paulo de Caſtro & Caputaquenſi, Avendañ. *de exequend. mandat. c. 4. n. 57.*

11 Et cùm ex juris regulis, qui ſentit commodum, debeat ſentire onus, *l. ſecundùm naturam 10 ff. de reg. jur.* Oldrad. Anchar. Alexand. Menochius, Tuſchus, & alii quos refert Barboſa *axiomate 169. nu. 3.* Meritò cum unus & idem commoda utriuſque officii conſequatur, videlicet ſtipendium pro Aulæ Regiæ ſervitio, & ex hoc perſonaliter Regem debeat ad bellum comitari, & Equeſtri Ordine dignitatem, honorem, & decem millium marapetinorum ſtipendium, quod dicitur panis, & aquæ, & multi ex Equitibus habeant commendas Ordinis, quarum reditus ſunt magnæ quantitatis millium, vel duorum millium, & ultra aureorum militiæ Ordinis, oneri debent ſubjacere, & ſaltim ſi illa non poſſint perſonaliter bello intereſſe, ſubſtitutum præſtare. Nam ſicut utriuſque officii quis emolumentum habet, ita etiam in utroque officio onus ſubire debet, ex pluribus tenet Decius *in cap. ex litteris, de probat.* ex *num. 67. uſque ad num. 72.*

12 Deinde juvat doctrina Bartoli *in l. ſi mihi, & tibi 12. ff. de legat. 1.* ut quando plurima jura deveniunt ad unum, ille ſolus facere debet, quod poterant plures, & multis confirmat Tiraquellus *tract. de nobil. cap. 28. num. 12. & de retractu lignag. §. 1. gloſſ. 18. num. 21. & ſequentib.* Et ſi plura jura ad unum deveniant, unum per alium non confundi, ſed unumquodque manere illæſum, & in ſuo robore, ex *l. ſi mihi & Titio, in princ. ff. de legat. 1.* Bartolo, Caſtrenſi, Imola, Alex. Iaſone, & Cravetta probavit Surdus *deciſ. 110. num. 8. & deciſ. 155. num. 3.* & ex *l. Titius, §. qui Marco, ff. de annuis legat.* ex Platea probavit Avendañ. *de exequend. mandat. cap. 4. num. 37. verſ. Tertiò.* Et ex doctrina gloſſæ *in l. Presbyteri, verb. honoris. C. de Epiſcop. & Cleric.* cui plura committuntur, plura exiguntur, probavit Balzar. *de feud. lib. 2 tit. de pace Conſtantiæ, verſ. quoniam, n. 9.* Thomas Accius *de ludo ſcaccorum q. 12. num. 74.*

Præterea favet Romanus *conſ. 422.* ubi ex *cap. poſtulaſti, de conceſſ. præbend. l. legatis, §. ſi unus, ff. de leg. 3.* & aliis juribus, Joanne Andrea, & pluribus probat unum exercentem duas artes ligari conſtitutionibus ambarum & oneribus ſubjici, quando exercitium utriuſque eſt ſeparatum & diverſum ab alio, ut in noſtro caſu, quia valdè differunt eſſe domeſticum Aulæ regiæ, vel militem Ordinis Equeſtris. 13

Et addenda eſt doctrina gloſſæ, & *ibi* Imolæ *in cap. omnes Principes, de majoritat. & obedient.* ut qui 14
habet duo domicilia & vicinitates, ut quis poteſt habere, *l. lex Cornelia 5. § ſi tamen ff. de injuriis, l. ejus qui 27. § fin. ff. ad municipal.* ad utriuſque onera teneatur, ut ex *l. Labeo, l. aſſumptio. § juris prudentibus ff. ad municipal.* probavit Gregorius Lop. *in gloſſ. magna, ad medium*, quæ eſt *gloſſ. 9. tit. 28. part. 3.* & ex *l. 1. Cod. de municip. lib. 10. l. privilegio 6. Cod. de incolis*, notavit Amaya *ad libros voluminis, in l. cives 7. Cod. de incolis. lib. 10. num. 118.* Et propter bona, quæ quis poſſidet in alio oppido, quàm in illo in quo moratur etiam in loco bonorum tributa ſolvere debere, expreſsè probat *l. 5. tit. 9. lib. 7. Recop.* ubi ex gloſſa, Bartolo, Socino, Deciano, Cravetta, Didaco Perez, & Avendaño probavit Azeved. *in dict. l. 5.* & quamvis idem *in l 10. tit. 14. lib. 6. Recop. num. 6.* contra Petrum de Antiboli admittat opinionem Ægidii, ut qui eſt vicinus unius loci, & in alio habet bona, non teneatur ad onera, niſi pro loco, in quo habuerit bona: ſed tamen ſi in utroque bona habuerit, admittit in utroque poſſe collectari. Nota verba: *Neque eſt duplici onere collectandus, uno in civitate, ubi degit; alio in civitate, ubi bona ſita, ſed in illo tantum pro bonis ibi exiſtentibus, & in loco ubi vivit, pro bonis ibi poeſſeſſis per eum.* Igitur dupliciter & in utroque loco eſt collectandus reſpectu bonorum utriuſque, & idem dicendum circa duas, vel plures dignitates, ut omnium onera ſubire debeat.

Rurſus, quia cùm idem ipſe plura feuda ab eodem 15
domino, & à pluribus dominis adqu rere poteſt, *c. 1. tit. de vaſallo, qui contra conſtitut. Lotharii Regis, c. 1. §. illud el 1. de prohibit. feud. alien. per Federicum.* Schraderus *de feud. 4. p. cap. 3. n. 9.* & ſi pro quolibet feudo ſervitium non exhibuerit, vel canonem non ſolverit, feudo privandus: quod adeò verum, ut ſi quis ab eodem domino plura feuda habuerit, & unicus canonem non ſolverit, vel ſervitia non exhibuerit, licèt aliorum feudorum oneribus ſatisfaciat, dubitatur utrùm propter defectum unius feudi, omnibus quæ ab eodem domino habet, privandus. Et verius eſt, ut ſolùm illo feudo privari debeat, pro quo ſolvere ceſſavit, non aliis, gloſſ. *in cap. ad Apoſtolica. §. præter hoc verb. reprehendi, de ſentent. excomm.* & probavit Schraderus *de feud. p. 9. c. 6. n. 81.*

Sed etiam in terminis noſtræ quæſtionis probant 16
plures Doctorum traditiones, ut qui duo lucra percipit, ex eis ad duo onera teneatur, ut notarunt Felinus, Joannes Andreas, & Baldus *in cap. cùm olim, de re judicata*, & in ſpecie, ut qui debet ex duabus cauſis perſonaliter intereſſe, debeat in digniori alium ſubſtituere, cùm ex ſe non poſſit eodem tempore inſervire, notavit Gratianus *diſceptationum tom. 5. cap. 894. n. 23.* ut qui haaet duo beneficia, ad utriuſque onera teneatur, in alio ex ſe, in altero verò per ſubſtitutum, Nota verba ibi: *Obtinens autem dignitatem & Canonicatum ſeu portionem in eadem Eccleſia, an teneatur per ſe ipſum ſubire onera utriuſque beneficii, vel ſatisfaciat diſpoſi-*

dispositioni Concilii d.sess.22.cap.4. in fin. si personaliter deserviat in Canonicatu, seu dignitate: per substitutum verò in portione, non obstante consuetudine contraria Ecclesiæ, dicendum est, quod debet deservire oneribus utriusque beneficii per se ipsum, dummodo sint compatibilia, & eodem tempore non præstentur: nam percipit duplices fructus & distributiones, Ioannes Andreas in cap. cùm alium olim, ubi Felinus, *num.1. de re judicata; unde duplex onus subire debet, & duarum personarum vicem præstare.*

17 Ex quo cùm incompatibile sit in nostro casu, ut Regem personaliter comitetur ad bellum, & idem in militia Ordinis assistat, debet Regi tanquam digniori personam exhibere: at verò quoad militiam Equestrem Ordinis substitutum præstare.

18 Suffragatur etiam quod tradit Nicolaus Garcia *de benefic.3.part. cap.2.num.502. cum sequent.* ut quamvis qui habet dignitatem & Canonicatum in eadem Ecclesia, teneatur personaliter utriusque onera subire, nec satisfaciat, si substituat in una; tamen quando servitia ita concurrunt, ut ab eadem persona eodem tempore præstari nequaquam possint, porrò facultatem substituendi in servitio Canonicatûs alium Canonicum, qui eo tempore servitio non sit obstrictus non esse denegandam, quoties impedimentum justum fuerit, & probat ex declaratione sanctæ Congregationis Concilii in causa Saguntina, & in alia Abulensi, & una Burgensi, & decreto 18. Concilii Compostellani, idque tradit procedere Nicolaus Garcia *n. 506.* etiamsi duo beneficia, quæ in eadem persona concurrunt, sint invicem unita, dum facta sit unio æquè principaliter, nam tunc velut duo beneficia obtinentur, & utriusque onera præstanda; secùs verò cùm portio, vel Canonicatus uniretur dignitati perpetuò & accessoriè per viam incorporationis, quia tunc portio & Canonicatus deficit, & ejus titulus extinguitur, & sic ejus onera debent cessare. Quod cùm in præsenti non procedat, quia per se, & separata consistant munera Aulæ regiæ, & dignitatis Equestris, & obligationes per se diversæ considerantur, ideo utrisque satisfieri oportebit.

19 Cui convenit decisio Seraphini 787.*num.4.* in novissimis vitæ ubi unione facta Monasterii, vel Ecclesiæ, adhuc durant onera utriusque, & ponit exemplum in Diœcesi Burgensi, quod sequitur, & comprobat Marta *in compilatione decisionum 6. tom. verb. unio c.46.* qui tradit etiamsi beneficia unita sint, adhuc sine præjudicio annatæ unionis censeatur.

20 Ulteriùs, etiamsi servitia personalia extra consuetudinem & conventionem à vasallis domini non possint extorquere, *l.unica, C. ne operæ à collator. exigantur, lib.10. l.1. & 2. C. ne rusticum ad ullum obseq. revocentur, lib.12. l.1. & toto titulo, C. ne quis liber invitus, lib.11. Authent. de mandatis Princip. §. illud, Auth. de collator. §. ad hoc jubemus, Auth. ut judices sine quoquo suffragio, in princ.* cum Bartolo, Platea, Alexandro, Tuscho, Riccio, Gregorio Lopezio, Baeza, & aliis P. Solorzanus 2. *tom. de Indiar. gubernat. lib.2. cap.1. num.26 & 27. & cap.28. num 50.* tamen respectu diversorum jurium, vel possessionum duo servitia, & collectæ eidem personæ imponi possunt ratione bonorum, ut suprà probavimus *nu. 13.* & ultrà notarunt Bartol. *in l.1. C. de mulier. & in quo loco, lib.10.* Baldus *in l. etiam, C. de execution. rei judicatæ*, Roland. *vol.1. cons.32. nu.7.* Natta *consil.520. n.24.* Camillus Visitarinus *in repetit. l. 1. ff. solut. matrim. num.177.* Cancer. *lib.2. variar. cap.6. num.170.* & D. Ioan. Solorzanus *d. lib.1. c.18. num. 53.* adducit illud, quod apud Plutarchum Hibicus dicebat Antonio: *Si vis duas collectas, da duas messes.* Et pluralitas actuum in uno subjecto concurrens non confunditur nec impedit duplicem præstationem operari, *l. si adulterium cum incestu, in princip. & § inter stuprum, ff. de l. Iul. de adulteriis, l. nunquam, ff. de privatis delictis.* Ex quibus in terminis notavit Albericus de Rosatis *de statutis. q.141. num.4.* & attendenda quæ suprà adduximus *num.8.*

21 Præsertim, quia servitia ob aliquam dignitatem debita censentur realia, ut notarunt Isernia, Præpositus, & Afflictis, quos refert Schraderus *de feudis 6. p. c.6. num.18.* qui adducit *l. cum fundo 36. ff. de servit. rusticor. prædior, l. cùm fundus 13. ff. commun. prædior.* ideo ratione rei transit onus, ut qui dignitatem habet, recusare non possit, arg. *l. fin. §. ultim. ff. de contrahend. emption.* ubi communiter notatur.

22 Et saltim hæc obligatio inserviendi personaliter bello, vel dandi substitutum, quando justum impedimentum est, munus mixtum, & obligatio censeri oportet, quia munera mixta sunt, quæ respiciunt ministerium personale, & patrimonii, quæ respiciunt sumptus, & erogationes *l. fin. §. mixta, ff. de muner. & honoribus*, & cum dignitate ad quemcumque transeunt, ex *d. l. fin. §. ultim.* & quando ratione rei persona gravatur, onus mixtum censetur, Ægidius *de collectis, num.8.* qui reprobat Jasonem, qui non reale, sed personale dicebat, & esse mixtum tenuerunt Festasius *de æstim. & collectis, c.2. num.52.* Guillelmus de Cuneo *tract. de muneribus, num.16.* Ferretus *de gabellis, num.502.* & videndi Rolandus, & Natta, quos refert Leo 2. *p. decis. Valent.159. num.9.* & facit *l forma, § is verò ff. de censibus*, & quæ ex pluribus notavit D. Solorzanus 2. *tom. de Indiar. gubernat. lib. 2. cap.26. num.12.* & hoc casu onus cum re transit, idque etiamsi res, cui onus annexum, transeat in exemptum, quia illum etiam tenet & sequitur onus reale; *c. verò, de foro competenti*, unde in Gallia practicatur in actionibus & oneribus realibus posse Clericos coram judicibus sæcularibus conveniri, quasi magis res ipsæ, quàm personæ conveniantur, *l. qui aliena 24. ff. de negot. gestis*, ibi: *Sententia prædio datur. l. unus ex sociis 34 ff. de servit. rusticor. prædior.* eis verbis: *Tamen quoniam non personæ, sed prædia debentur*; licèt non admissum in Hispania, ut tradit Barbosa *de jure Ecclesiastico, lib.1. c.39. §.2. n.107.*

23 Denique: nam si contrà admitteretur, videbatur violari dispositio omnium regalium decretorum in hoc casu, ex quibus apertè insinuatur, qui à Regis patrimonio, vel liberalitate duo officia, aut plura, vel commoda haber, duplici, & multiplici oneri in militia Equestri subjacere: ut si Eques Ordinis habeat commendam, etiamsi personaliter militiæ intersit, debet pro commenda alium substitutum militem præstare, & expressè etiam decretum est, ut qui duobus Senatibus, vel pluribus inservierit, pro unoquoque milite substitutum præstet, & ego qui Ordinis Equestris Divi Jacobi insigni condecoratus, etiamsi obtulissem bello personaliter interesse, tamen propter munus publicum, quo in supremo Senatu fungor, cùm excusatus sum personaliter bello assistere, ex *l.7. & 8. tit.4. lib.6. Recop.* quâ excusantur, qui justè occupati, & expressè Regis nostri decreto excusantur Consiliarii, ut personaliter bello assistant, & debeant substitutum præstare, juxta *l.1. ad finem, tit.1. lib.6. Recopilat.* quamvis propter Ordinem Equestrem, substitutum qui pro me deserviat exhibuerim; tamen propter munus Senatus supremi alium substitutum, & propter Senatum salis, in quo assideo, alterum exhibui, ut tres præstiterim substitutos diversorum munerum ratione.

24 Quæ omnia à Rege nostro decreta videntur improbari

bari & contemni, ſi in hoc caſu reſpectu diverſæ qualitatis duo onera, id eſt, ſerviendi perſonaliter, & per ſubſtitutum, non injungantur, quod ferendum non eſt: nam ut traditur *in l. fin. C. de legibus*, ibi: *Quis tanta ſuperbia tumidus eſt, ut regalem ſenſum contemnere audeat.*

85 Quod ultra regia decreta conſuetudine, & experientia comprobatum: nam qui duos majoratus poſſederit, quibus injunctum milites, id eſt, *lanzas*, ad bellum Regi præſtare, quamvis ad bellum perſonaliter Regem comitetur, qui poſſidet majoratum, adhuc milites præſtare debet, & apud Vizcainos, qui certa militaria ſtipendia poſſederint, quæ dicimus *lanzas mareantes*, ſi plures uni conferantur, adhuc, etſi ille in claſſi navali perſonaliter aſſiſtat, pro aliis ſtipendiis debet ſervitium exhibere per alios ſubſtitutum, ut notum eſt.

26 Nec obſtant, quæ contra fuerunt expenſa *nu. 1. cum ſeqq.* quia quod traditur non poſſe unum & eundem in diverſis locis, & miniſteriis aſſiſtere, facilè excluditur: non enim admittimus, nec requirimus ejuſdem præſentiam & perſonam in diverſis actibus ſcilicet, Regem comitari, & in ordine per ſe militare, ſed ſubſtitutum Ordinis militiæ præſtare, quod facilè admittendum, ut in exemplis ſuprà adductis.

27 Rurſus faciliùs excludendum vulgare axioma, ut non debeat quis pro eadem re duplici onere gravari, de quo *num. 2.* quippe in hoc caſu non gravamus duplici onere Equitem Ordinis militaris domeſticum Aulæ regiæ pro eadem re, ſed pro diverſis, videlicet officiis, & muneribus, ut ſatis probavimus, quo caſu ipſa jura, quæ pro contrario expenſa, apertè admittunt: nam *in l. Titia cum teſtamento, §. qui in vita, ff. de legat. 2.* filius hæres inſtitutus poteſt conveniri actione de dote, vel pro legato, ſi amplius in actione, quàm in legato, vel è contrario continetur, & reſpectu illius qualitatis diverſæ, duplici ſubjicitur obligationi, & idem traditur *in l. navis onuſta 4. §. cùm autem, ff. ad l. Rhodiam de jactu.*

28 Denique, nihil contra facit conſilium 134. Oldradi, quia diverſè procedit, ut exillo apparet, & quæſtio cui teneretur miles feudatarius obedire, vel Regi qui ad bellum evocavit, vel domino feudi. Tum & miles ad ſervitium ibi obligatus erat, non ut pecunias daret ad expenſas in bello faciendas à domino feudi; ſed quod magis eſt, feudatarius eo caſu tenetur dominum feudi comitari, quando gerit bellum propter ſe, aut propria, vel ſuorum cauſa, ſed quando dominus feudi Regis vaſallus ſtipendia ab eo conſequitur, ut militet, tunc feudatarius domino feudi ſervitia præſtare non cogitur, quia hoc nullo jure, nec conſtitutione cautum reperitur, argum. *l. illam 19.* & *ibi* Iaſon., *C. de Collation. Auth. de non eligendo ſecundò nubente, §. cùm igitur. Auth. de triente & ſemiſſe §. & conſideremus*, & cùm perſonaliter intereſſe non poſſit miles in caſu d. conſilii Oldradi, cùm à Rege vocaretur, ideo rectà procedit, quod in eo conſultum fuit, & quando dominus feudi non gerit bellum pro ſe, ſed ſtipendiis Regis, non teneatur feudatarius ad ſervitia domino exhibenda, in terminis notat Schraderus *de feudis 6. part. capite 6. numero 66.*

ALLEGATIO CXIV.

Princeps poteſt vaſſallum innocentem periculo vitæ exponere pro communi bono.

1 *Innocentem occidere non licet.*
Exodi cap. 23.
Deuteronomii cap. 20. & 24.
Peccatum ex nulla cauſa faciendum.
c. faciat 22. q. 2.
Apoſtol. epiſt. ad Roman. c. 6.

2 *Princeps, vel Reſpublica ſemper debet civem innocentem defendere.*

3 *Princeps non habet arbitrium occidendi ſubditos injuſtè.*
Dominium in corpore ſubditorum Principi non conceſſum.
Domino non eſt datum in ſervos jus vitæ, neciſque, ſine cauſa legibus probata.
l. 1. ff. de his qui ſunt ſui.

4 *Innocens injuſtè damnatus ad mortem, poteſt reſiſtere judici, & miniſtris, ut pœnam injuſtam evadat.*
Carcerem poteſt frangere, & fugere injuſtè damnatus, & carceris cuſtodes occidere, ſi aliter mortem injuſtam evitare non poteſt.

5 *Homo non eſt dominus membrorum ſuorum, ſed cuſtos.*
Homo occidere ſe non poteſt niſi jubente Deo.
l. liber homo. ff. ad legem Aquil.
Homo ſe occidere non poteſt religionis, vel caſtitatis conſervandæ cauſâ.

6 *Actus directè tendens, ut quis ſe occidat, non poteſt eſſe licitus.*
c. non eſt noſtrum 23. q. 5.

7 *Chriſtus Dominus noſter innocentiſſimus morti oblatus pro redemptione generis humani.*
D. Ioannis c. 11.

8 *Manus exponitur periculo vulneris pro defendendo capite.*

9 *Membrum putridum abſcindendum, ne noceat aliis.*

10 *Princeps Medicus Reipublicæ cenſetur, & Medicos debet imitari.*

11 *Princeps poteſt cogere vaſallos periculo mortis in bello exponere pro defenſione patriæ.*
l. nullus. C. de curſu publico, lib. 12.
l. 3. 4. & 5. tit. 19. p. 2.

12 *Obſides dantur pro cauſa publica, ut ſi non impleantur promiſſa, occidi poſſint.*
c. ex reſcripto 9. de jurejurando.

13 *Princeps, cùm exegerit publica utilitas, poterit promiſſa, & conventiones cum hoſtibus factas non implere.*

14 *Romani cives ſuos hoſtibus occidendos tradere ſolebant pro Reipublicæ utilitate.*
Deditionis civium Romanorum forma.
Mancinus improbè à Romanis deditus Numantinis.
l. ultim. ff. de legationibus.

15 *Mancinus innocens erat, & injuſtè deditus.*
Cicero expenditur in oratione pro Cecinna.

16 *Cives ſunt Patriæ debitores, ut periculo vitæ pro ea ſe exponant, & ad id poſſunt compelli.*

17 *Patriæ ſe offerre debet civis, ut pro ea moriatur, & plura exempla.*

18 *Occidere invasorem pro sui defensione potest quis omittere cum vitæ suæ periculo, quando occidendus est valde utilis Reipublicæ.*

19 *Principes adeò credebantur domini vitæ vasallorum, ut ab illis consequi solebant licentiam se occidendi.*

20 *Medici possunt cogi, ut assistant in loco ubi degunt, cum vitæ periculo tempore pestis, ut infirmi curentur.*

21 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
l. sed & si quis, ff. quemadmodum testament. aperiantur.
l. post legatum, §. Advocatum. ff. de his, quibus ut indignis.
l. videlicet ff. ex quibus causis majores.
l. inter officium, ff. de rei vindicat.

22 *Abbas potest jubere Religiosis cum vitæ periculo, quod pertinet ab bonum Religionis.*
Abbas potest præcipere subditis & Religiosis, ut tempore pestis infirmis ministrent, etiam cum vitæ periculo.

23 *Principem posse civem innocentem pro publica utilitate morti exponere, qui tenuerunt.*

24 *Princeps, vel Respublica potest innocentem tradere Tyranno, ut civitas non destruatur.*

25 *Innocentes pro communi salute occisos esse, exemplis sacræ Scripturæ confirmatur.*
lib. 2. Regum cap. 20.
lib. 4. Regum cap. 11.
Innocentis mors facilius defendi potest ex communi bono, quàm circa causam publicam mendacium.
Deus multoties punit innocentes propter nocentes.

26 *Innocentis mortem permittere ad publicã salutem, non respicit peccatum cooperandi in morte, sed solùm Rempublicam salvam facere.*
Necessitas facit licitum quod aliàs non licet.

27 *Dominos non abuti dominio servorum publicè interest.*

28 *Innocens injustè damnatus non potest resistere justitiæ ministris, si ex eo grave scandalum sequeretur, vel si judex ex actis nocentem invenerit, licèt privatè sciat non deliquisse.*
l. si quis servum alienum. ff. de interrog. action.

29 *Martialis expenditur.*

Princeps, vel Respublica, utrùm possit vasallum, vel civem innocentem morti certæ exponere pro publica utilitate.

1 HERI id non posse suadetur, quia gravissimum peccatum est innocentem morte afficere, *Exodi cap. 23.* ibi: *Insontem & innocentem non occides.* Et *Deuteronomij capite vigesimo & vigesimoquarto*, probavit Adamus Contzen *libro decimo Politicor. capit. undecimo*, §. 4. & circa ejus vitam injustè operari, quia ex nulla causa peccatum faciendum. *c. faciat 22. q. 2.* Apostol. *epist ad Romanos, cap. 6.* ex D. Augustino, D. Valenzuela, D. Solorzanus *2. tom. de Indiard. gubern. lib. 1. c. 15. num. 55.*

Et innocentem potius semper defendi oportere, quàm mortis periculo exponi, probarunt Molina *de just. & jur. tom. 4. disputat. 10. num. 6.* Lessius *de just. & jur. cap. 9. dub. 7.* Soto *lib. 5. de just. & jure quæst. 1. art. 7.* qui in terminis loquuntur, ut etiam pro communi utilitate Reipublicæ non liceat innocentem morti tradere.

2 Quia Respublica, sive Princeps & Magistratus non habet jus ad arbitrium suum occidendi, aut mortis periculo exponendi suos subditos. Ratio, quia non competit Reipublicæ, aut Principi, dominium in corpora subditorũ, sicut non licet domino in servos suos jus vitæ, necisque potestatis exercere, sine causa legibus cognita. *l. 1. ff. de his qui sunt sui.* Ergo multo minus Princeps, vel Respublica id in homines liberos poterit exercere, quo modo argumentatur Layman *1. tom. Theolog Moral. 3. p. c. in princ.*

3 Et adeò innocentis mors vitanda, ut si quis injustè damnetur ad mortem, possit resistere judici, & justitiæ ministris, D. Thom. *2. 2. q. 69. art. 4.* Sotus *lib. 5. de just. q. 6. art. 4.* D. Covarr. *lib. 1. variar. cap. 1. num. 13.* Sylvester *in summa verb. accusatio, q. 16.* & ex Luca de Peña, Hippolyto, Futeo, & aliis tradit Covarr. *ubi proximè*, injustè damnatum ad mortem, qui aliter non potest evadere pœnam iniquam, posse licitè, ut se tueatur, custodes carceris occidere.

4 Facit etiam, quia homo ipse non est dominus membrorum suorum, nec vitæ, sed Deus; homo verò solum custos est membrorum & vitæ. *l. liber homo, ff. ad l. Aquil.* & ideo seipsum interimere nullo modo potest, nisi jubente Deo, ita ex D. Augustino, D. Thoma, Concilio Bracharensi, Theodoreto, Optato Melivitano, & pluribus sacræ Scripturæ locis probavit Pater Layman *1. tom. Theolog Moral. 3. p. de injusta lasione corporis, cap. 1. num. 3.* Et ex causa Religionis conservandæ non licere alicui sibi mortem inferre, nec mulieri castitatis servandæ causa, Archidiaconus *in cap non est 23. q. 5.* quam refert & sequitur Baiardus ad Julium Clarum *q. 68. n. 115*

5 Et in terminis, ut nec pro salute Reipublicæ licitum sit se certæ, & voluntariæ morti offerre, probavit Amescua *de potestate in se ipsum, lib. 2. cap. 2.* ubi adducit *num. 1.* Durandum, & Petrum Navarrum, & *num. 11.* refert eundem Durandum, Menochium, & Joannem de Lignano, quasi nullus actus directò ad mortem tendens possit esse licitus, nec per ullam circunstantiam justificatur, ut ex *cap. si non licet, cap. non est nostrum 23 q 5.* ex Divo Augustino, Soto, Simancha, D. Covarr. & aliis Amescua *lib. 1. cap. 8.* & pluribus probavit Fagundez *in quinto præcepto Decalogi, cap. 11. per totum*, relatis D. Chrysostomo, D. Augustino, Sancto Thoma, Molina, Lessio, Castro, Turriano, & aliis, novissimè tenuit Pater Lugo *de just. & jure, disp. 10. sect. 1. num. 1. & sect. 4. num. 105. & 106.* Igitur quòd ipsi civi non licet vitam contemnere, etiam pro Reipublicæ tutela, multo minus licebit Principi, vel Reipublicæ civem innocentem exponere certæ morti.

7 Sed tamen contraria sententia, ut liceat Principi, vel Reipublicæ vasallum & civem innocentem pro salute communi omnium, & publica tutela morti exponere, pluribus comprobatus, & eo maximè. Primò, sicut Deus innocentissimum & inculpabilem Christum filium suum pro redemptione generis humani acerbissimæ morti exposuit, ut deleret, & lueret omnium pecicata, ipseque Christus volens se obtulit, ut nos salvaret, & denotat illud Joannis *c. 11. expedit vobis, ut unus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat.* Nam quamvis dictum ab improbo Pontifice Caïpha; tamen ut traditur in Evangelio, *à semetipso hoc non dixit, sed prophetavit*, & omnium sanctorum Patrum communis sententia est

ex

ex littera sacra ab Spiritu sancto illam sententiam proferri.

8 Secundò facit, quia sicut manum exponimus periculo ad protectionem, & conservationem capitis, si ei vulnus immineat: ita etiam potest exponi civis, qui est membrum Reipublicæ, ad ejus & Principis tutelam, salutem, & incolumitatem publicam consequendam, ut tradit D. Thom. 1. *par. q.* 6, *art fin.* Joanne de Tera Rubea *in tractatu contra rebelles, artic.* 32. *vers.* 1. Calistus Ramirez *in tract. de lege Regia, §.* 31. *n.* 13. & de obligatione membrorum protegendi caput, cujusdam Poëtæ carmina refert Petrus Andreas Cannonherius *Aphorismorum Politicorum Hippocratis, pagin.* 213.

9 Tertiò suffragatur, quia sicut homo, quamvis non sit dominus membrorum suorum, sed custos, ut nuper notavimus; tamē si aliquod membrum corpori obnoxium esse incipiat, secundùm rectam rationem illud abscindit, ac tollit, permittente Deo, ne totum corpus patiatur, aut omninò pereat, ut ex D. Thoma comprobat Laym. *d. c.* 2. *n.* 1. *vers. assertio secunda.* Ergo pari ratione Princeps, aut Respublica vasallum, aut civem ut membrum, ex cujus abscissione communis salus & tutela omnium dependet, poterit morti exponere.

10 Quartò, Princeps, qui medicus publicæ salutis censetur, ut ex Leonardo Botallio *de Medici & ægri munere.* Joanne Langio, Alberto Galeoto, Pōtano, & aliis probavit Petrus Andreas Cannonherius, facta cōparatione de Medico ad Principem, *ad l.* 1. *Aphorismorum Hippocratis,* in medica, & politica interpretatione, *pag.* 445. Quemadmodum peritus Medicus secat, & urit membrum pro totius corporis salute, ne ejus contactu pereat; ita etiam Princeps qui ex suo munere subditorum saluti mederi tenetur, & publicæ utilitati studere, poterit vasallum mortis periculo exponere, & illud membrum abscindere à Republica pro illius tutela.

11 Quintò. Ita etiam Princeps potest cogere omnes vasallos ut in bello periculo mortis se exponant pro defensione patriæ, *l. nullus. C. de cursu publico, lib.* 12. *l.* 3 4. *&* 5. *tit.* 19, *p.* 2. sive sit bellum defensivum, vel offensivum, dum justum sit, ut ex Bañes, Gregorio de Valentia, Leonardo Lessio, Amescua, Matienzo, & aliis probat D. Solorzanus 2. *tom. de Indiar. gubernat. lib.* 1. *c.* 13. *num.* 63. ubi adducit plura testimonia sacræ paginæ, *Genes. c.* 14. *& lib.* 1. *Regum c.* 23. 25. *&* 26. *& lib.* 2. *cap.* 10. 11. 12. *&* 18. *& lib.* 3. *cap.* 15, 16. *&* 20. *& lib.* 4. *Regum cap.* 3. *lib. Iudith. cap.* 15. *&* 20. *Zachariæ cap.* 14. *Oseæ cap.* 10. *Machabæorum lib.* 1. *cap.* 1. 3. *&* 4. ubi in decem casibus bellum motum & ad id populum compulsum fuisse videmus.

12 Sextò. Ex eadem publicæ utilitatis ratione procedit, ut pro fœderibus Regni, aut alia causa quæ publicum statum conducit, obsides possint & soleant hostibus vasallos, & cives à Principe, & Republica dari, ut *cap. ex rescripto* 9. *de jurejurando.* Hostiens. Panormitano, Imola, Baëza, D. Covarr. Osuvaldo, Paulo Jovio, Marta, & aliis plurimis satis probavi 1. *p. decis. Granatens.* 9. *num.* 1. 3. 4. *& seq.* ubi *n.* 7. ex Halicarnasseo, Sabellico, Pichardo, & aliis pluribus probavi in obsides vitæ, necisque potestatem concessam illis, quibus obsides tradebantur, nisi pacta & conventiones servarentur, quasi ita dicti, ut ob fidem servandam dati essent, occidere permissum, nisi promissa implerentur.

13 Et cùm ob publicam utilitatem liceat Principi promissa hostibus, & conventiones cum eis factas non adimplere, Menoch. *consil.* 307. *n.* 4. 1. ubi rectè & pluribus probavit quantum Principi liceat propter Regni commune bonum, & subditorum utilitatem, & probat idem Menochius *consil.* 102. 156. 181. 241. 250. 264. 403. 411. 426. 721. *&* 724. Unde consequenter colligi videtur posse Principem & Rempublicam vasallum, seu civem innocentem pro publica salute morti tradere, cùm non impletis fœderum conventionibus obsides detinentium arbitrio & morti subiiciantur.

Septimò, id similiter suadet consuetudo illa, quam 14
Romani in sua Republica observare consueverunt pro expianda religione juramenti, quod non impleverunt cives, & Consules hostibus dare, & tradere, ut illos, si vellent, occidere hostes possent, & per fœciales deditio exequebatur, ut Sp. Posthumius, & Julius Veturius Consules traditi Samnitibus, & nudi, vinctique hostibus dederentur, & formam deditionis, & Cornelij Arvinæ fœcialis verba post alios refert Sabellicus *lib.* 5. *Ennead.* 4. ibi: *ut populus Romanus impio sit scelere solutus, hostes homines vobis dedo.* Et Mancini deditio nostris Numantinis facta, quia à fide, & conventione cum Hispanis inita Romani desciverunt, refertur *in l. ultim. ff. de legationibus*, & ejus mentionem fecerunt Titus Livius *lib.* 54. *&* 56. Cicero *lib* 3. *de offic. & lib.* 3. *de Oratore*, Florus *lib.* 7. *epit.* 56. Velleius *lib.* 2. Amianus Manilius *lib.* 14. Sabellicus *lib.* 4. *Ennead.* 4. *& lib.* 4. *exemplorum c.* 7. Freculphus *tom.* 1. *Chronicon lib.* 6. *cap.* 3. Pancirolus *lib.* 3. *var. lection. cap.* 44. Rosinus *lib.* 3. *antiquitat. Romanor. cap.* 9. *vers. cùm maximas*, ubi refert, prædictiones Mancino factæ, ne ad Numantiæ expugnationem prosilirent. Ex nostris Episcopus Gerundensis *lib.* 7. *Paralip. Hispan.* Marian. *lib.* 3. *de rebus Hispan. c.* 7. 8. *&* 10. Pineda, alios referens, *lib.* 9. *Monarchiæ c.* 15. *§.* 6.

Hi enim omnes, qui in similibus traditionibus pro 15
Republica dediti innocentes erant; quia quod in pace, vel fœderibus fecerant, utile fuit Reipublicæ Romanæ, ut ex Authoribus suprà relatis apertè cōstabit; sed quando à periculo Romani evaserant, & ipsis conduceret pacem, vel fœdera violare, deditione civium eorum periculum, ut piaculum falsæ Religionis, & fidei exhibebant & latè notavimus *in d. decis.* 9. *à n.* 52. *usque* 61. & innocentes esse illos quos in hoccasu hostibus dederunt, inde colligitur, quia nulla capitis minutione notantur, nec jus civitatis amittebatur, ut de Mancino refert Cicero *in oratione pro Cecinna, ad finem*, eis verbis: *Quid? quem Pater Patratus dedidit, aut suus populus, quo jure amittit civitatem? Ut religione civitas solvatur, civis Romanus traditur, qui cùm est acceptus, eorum fit, quibus est deditus, si non accipiunt, ut Mancium Numantini, retinet integram causam, & jus civitatis.*

Octavò. Adeò Reipublicæ debitores esse cives, ut 16
pro communi bono Patriæ ad fœdera sancienda, aut aliud quod omnium incolumitatē respiciat, Princeps vel Respublica, qui in ipsos potestatem habent, aliquos cives tradere posset, & periculo vitæ exponere pro tutamine aliorum, & hujus periculi subeundi pro Patria cives debitores sunt, ut tradit Divus Tom. 2. 2. *q.* 70. *art.* 3. quod ex Tannero, Bannez, & Filliucio comprobat doctissimus Pater Diana *tom.* 5. *resol. moral. tract.* 4. *resol.* 23. statuens nō solùm posse hoc à Principe, vel Republica vasallo, aut civi præcipi, sed etiam illum cogere, adeò ut si civis obtēperare recusat, poterit ut nocens puniri & occidi; quia Respublica ad quodvis debitum & virtutis officium potest subditum civem cogere, & ante Dianam tradiderat Laym. 1. *tom. Theolog. moral.* 3. *p. tract.* 2. *de injusta lasione corporis, c.* 1. *n.* 4. ibi: *quod ipsum Respublica, vel Princeps non minus, quàm alia virtutum officia præcipere poterit, si ille postea recusat, nocens jam esse incipit, ut veluti contumax ac rebellis morte affici possit, dummodo spes nulla superfit, quamvis cum multorum sanguine Rempublicam*

eam liberandi. Et addenda sunt verba Socratis de Patriæ debita obedientia, retulit Plato *in Catone*, ibi: *ac sive mandaverit te verberari, sive in vincula conjici, sive in prælia miserit, ad vulnera excipienda, mortemque subeundam, parendum est omnino.*

17 Nonò facit, quia non solùm debet civis & vassallus obtemperare Principi, aut Reipublicæ, qui illum exponit periculo, sed etiam pro omnium salute caput suum devovere, & se morti offerre, ut fecerunt plures, Brut. Decius, & alii plures, quos referunt Valer. Maximus *lib.*4. *c.*6. & Bapt. Fulgos. *eod. lib.*5. *c.*6. & de Aristodemo Mesenionum Rege, qui filiam suam pro patriæ salute occidit, & seipsum postea interemit, ut refert Pausanias *in Messeniis*. Et de Codro Rege Athenienſium tradit Herodotus. De Risace refert Polienus *lib.*7. & idem de Lælio Prætore urbano, & de Deciis patre & filio tradit Frontinus *lib.*4. *Historiæ, c.*5. Alia exempla refert Amescua *de potestate in seipsum, lib.*2. *c.*2. eorum qui pro patria se morti obtulerunt, & relatis Turriano, Lessio, Azorio, Maldero, Soto, Valentia, Bañez, Aragonio & Salonio, Lorca, & Becano tenuit R. P. Diana *d. tom.*5. *resolut.*23. statuens, *civem innocentem teneri se tradere tyranno id postulanti pro salute Patriæ, quæ alia ratione salva esse non possit, non solùm quia tenetur quisque pro bono communi Reipublicæ etiam temporali mortem oppetere, sed etiam, quia aliàs hoc ipso satis incipit esse perniciosus civis, & causa moralis interitus ipsius Reipublicæ.* De quo etsi dubitet Amescua *d. lib.*2, *de potestate in seipsum, c.*2. *n.*11. *cum seqq.* ubi contrariis argumentis respondit, tamen quod probavimus communiori calculo admissum est, & majoribus fundamentis fulcitum.

18 Decimò. Ulteriùs juvat illius dubitationis resolutio, de qua plures Theologi, an si quis ab alio, qui ipsum invaderet, vitam defendere posset illum occidendo; an possit non occidere, & vitæ suæ dispendium facere? & constituunt; si ille, quem occidere poterat, valdè utilis esset Reipublicæ, non debere illum occidere pro defensione sua; etiamsi inde vitam amitteret, quia Reipublicæ utilitas prævalet, pro qua potest & debet quis vitam suam devovere, ut ex Eleazaro, Samsone, Cynægyro Athenienſi, Caio Attilio Romano, Horatio Coclite, Leonida, & aliis pluribus cum Herodoto, Livio, Dionysio Halycarnasseo, & Valerio Maximo notavit Amescua *d. lib.*2. *cap.*1. *num.*16. *cum seqq.* ubi quamvis negaverit licere certæ morti se exponere pro patria, tamen admittit, posse quem periculo etiam proximo se tradere; dum tamen possit esse spes evadendi, & intentio se tuendi.

19 Qui etiam notat adeò Principes censeri dominos vitæ vassallorum, ut solerent antiquitus ab illis consequi vassalli licentiam se occidendi, quia, ut refert Dion. *in vita Hadriani*, ille dedit veniam Euphrati Philosopho, ut præter infamiam & ignominiam cicutam biberet, junctis quæ ex Platone *lib.*9. *de legibus*, Cicerone 1. *Tusculan.* Quintiliano *declamatione* 4. tradit Amescua *de potestate in seipsum, lib.*1. *c.*3. *n.*35. ubi etiam retulit Massiliæ coram sexcentis viris causas voluntariæ mortis reddi, & examinari, & ex nostris ad hoc adducit Guillelmum Benedictum *in cap. Raynutius*, §. *mortuo itaque testatore, el primo, n.*48.

20 Undecimò, idem confirmat quod de coactione mediti spiritualis, & corporalis tradunt Doctores, tempore pestis posse Rempublicam cogere illos, & Magistratus, ne recedant à loco, ubi residunt, imò potiùs ut assistant ibidem curationi ægrotantium, Sacramentorum & justitiæ administrationi diligenter incumbant, etiamsi verosimiliter contagionis periculum eis immineat, Ripa *de peste, c.*7. *n.*26. Navarr. Emanuel Rodrig. Rutil. Benzon. & Amescua, quos pro hac sententia refert D. Solorz. 2. *tom. de Indiar. gubern. lib.*1. *c.*13. *num.*67. qui inde tradit per totum caput posse Regem nostrum Hispanum cogere Indos ad effossionem & operationem metallorum, & ut se ad eam conducant, quamvis vitæ periculum, & salutis dispendium ex tali effossione & operatione proveniat, quia publica utilitas illarum Provinciarum in tali operatione metallorum consistit, non minor, quàm in agricultura, & totius Monarchiæ Hispaniæ commercium, & vires inde procedunt, cui publicæ utilitati cedere privatorum incolumitatem congruum est.

Et inde certum est, medicum spiritualem, & corporalem, & Magistratum posse cogi non recedere à locis ubi pestis lues serpit, etiamsi magnum vitæ dispendium immineat, ut quisque muneribus suis fungatur. Nec poterit argumentum elidi ex eo quod prædicti teneantur ex officio; medicus spiritualis ad Sacramenta administranda, corporalis ad ægrotantium curationem, & Magistratus ad regimen, & justitiæ administrationem, quippe etsi prædicti teneantur ad quælibet incommoda pro muneris obligatione, & officiorum exercitio, non tamen obligati sunt in evidenti vitæ periculo se constituere, quia non adeò damnosum illis officium suum debet esse, argum. *l sed etsi quis, ff. quemadmodum testament. aperiant. l. post legatum*, §. *Advocatum, ff. de his quibus ut indignis, l. videlicet, ff. ex quibus causis majores, l. inter officium, ff. de rei vindicat.* ex Surdo, Moneta, Tuscho, & aliis probavit Valasco *axiomatum juris littera O, num.*15. sed tamen illud quod est muneri connexum, & pertinet ad salutem communem, non possunt recusare, de quo ultra prædictos videndus doctissimus R. Pater Diana 5. *tom. Moralium, tract.*12. *resolut.*23. & 24. 21

Facit, posse Abbatem obligare Monachum, ut pareat ejus præcepto, etiam cum mortis periculo, quando dirigitur præceptum ad commune bonum Religionis. Ita Cajet. 3. *tom. opusc. tract.*9. & ex Patre Suarez, & Patre Vasquez probat Tamburinus *de jure Abbat. tom.*2. *disput.*21. *quæst.*8. *num.*1. quasi superiores, ad quorum curam pertinet bonum commune sustinere, possint ad illud consequendum quælibet jubere cum periculo vitæ, quæ ut privati cedere debet utilitati publicæ. Et ideò *ibi num.*3. ex eodem Cajetano, Emanuele, Roderico, Sancio, Suarez, Bonacina, & aliis tradit, posse Abbatem tempore pestis præcipere subditis, & Religiosis, ut contagio ægrotantibus, tam in temporalibus, quàm spiritualibus cum periculo vitæ ministrent, quia id pertinet ad conservationem status religiosi, & communis boni. 22

Duodecimò denique hanc sententiam ut possit civis innocens à Principe, vel Republica pro omnium subditorum salute, & publica utilitate morti exponi, in terminis tenuerunt plures, ut constat ex Molina *de justit. & jur. tom.*1. *tract.*2. *disput.*25. *num.*1. agente de Principis potestate, ibi: *Item cum ratio postulaverit, exponere poterit non solùm suorum subditorum bona, sed etiam personas pro bono communi.* Et ejusdem sententiæ Sotum, Victoriam, Aragonem, Gabrielem, Vazquium, Lorcam, Agiam, Amescuam, Calistum Ramirez, & Camillum Borellum refert D. Solorz. *d.* 2. *tom. lib.*1. *c.*13. *num.*62. Adde plura quæ ad hoc cumulavit Fagundez *in quinto præcepto Decalogi, cap.*12. *num.*1. & novissimè Pater Lugo *de justit. & jure tom.*1. *disput.*10. *sect.*4. & 5. 23

Sed ejusdem opinionis eam sequutus refert Tannerum, Bañez, & Filliucium Diana *tom.*5. *resol. moral. tract.*4. *resol.*23. & ad idem cumulat Petr. Navarrum, Lopezium, Cordubam, Valentiam, Lessium & alios 24

Pater Laym. hoc etiam admittens *1. tom. Theologiæ moralis, 3 p. de injusta læsione corporis, c. 1. num. 4.* dum tradit si Tyrannus civitatem certè oppressurus sit, nisi innocens aliquis supplicio tradatur, debet ille hosti postulanti illud è se dedere, & Princeps, & Respublica jubere potest & cogere, ut suprà notavimus. Et addit Laymann ex Molina *tom. 4. de justit. & jure, disput. 10. in hoc casu malum non esse, si Respublica Tyranno petenti innocentem, statim directè tradat, non ut is occidatur, sed ut Respublica servetur, cum hoc non sit cooperatio formalis ad homicidium, sed tantùm permissio.*

25 Ulteriùs hoc etiam insinuat Petrus Greg. *lib. 7. de Republica, c. 20. num. 40.* ubi de Principis potestate tradit, propter bonum publicum posse subditum vivum mortuum facere. Et valdè consonat quod notavit Magister Marq. *in Gubernatore Christiano, lib. 1. cap. 14. col. 6. pag. 75.* ubi probat rectius defendi posse mortem innocentis, quàm circa causam publicam mendacium, quia si civitas ab inimico obsideretur, & ille ut civitatem liberam relinqueret, peteret vitam civis etiam innocentis, poterat pro salute civitatis ille occidi. Et confirmat exemplis sacræ Scripturæ *lib. 2. Regum, c. 20. vers. 22.* ubi in urbe Abelæ caput Sebæ filii Bocri Joabo petenti, ut ab obsidione civitatis desisteret, per murum projectum. Et *lib. 4. Regum, c. 10. vers. 7.* in urbe Samaria Duci Jehu, ut eum placarent cives, septuaginta filios Regis Achab occiderunt, & eorum capita posuerunt in cophinis, & miserunt ad Jehu in Jezrael. Et multoties ab ipso Deo innocentes cum nocentibus puniuntur, ut pluribus exemplis sacræ Scripturæ probavit Marquardus *in tract. de Judæis, 3 part. cap. 12. num. 15.*

26 Nec quæ contrà expensa obstare poterunt, quia non negamus injustum esse innocentem occidere; sed tamen in hoc casu non probamus ejus mortem, sed solùm permissionem ex causa publicæ utilitatis, ut suprà ex Molina notavimus, quia qui civem innocentem exponit, & tradit mortis periculo pro salute omnium civium, non intendit illum occidere, sed Rempublicam salvari. Nec est cooperatio formalis ad homicidium, sed tantùm permissio, & causa incolumitatis Reipublicæ, & salutis omnium subditorum, licitum facit quod aliàs non esset, ut de necessitate traditur multa ex ea permitti, quæ aliàs jure divino & humano sunt prohibita, ut ex pluribus juribus & Doctoribus probavit Augustinus Barbosa *axiom. 157.* ex quo solvitur difficultas, ut ex nulla causa peccatum fieri debeat, quippe ex Molinæ ratione hæc permissio, ut tradatur, & occidatur civis pro salute omnium civium, non attingeret peccatum, nec respicit mortem innocentis, sed Rempublicam salvam facere; multoties enim ab ipso Deo innocentes puniuntur cum nocentibus, ex justis causis, ut suprà animadvertimus *num. præcedenti.*

27 Deinde minùs obstabit Principem & Rempublicam non habere potestatem in corpora civium, quia diversum est quod admittimus, ut permittant exponi civem, ut salva civitas reddatur: nec hoc pertinet ad potestatem in corpore, sed ad tutelam publicam, ut membrum abscindatur, ne totum corpus pereat, ut notavimus *num. 9. & 10.* & diversum longè est quod objecimus, non licere dominis injustè in servos suos sævire, quia ibi excessus consideratur, & interesse Reipublicæ, ne quis sua re malè utatur, quod aliter in nostro casu procedit.

28 Nec quod de innocente injustè damnato, ut possit resistere justitiæ ministris, in aliquo nostram sententiam retardabit: quia ea opinio non procedit quando gravissimum oriretur scandalum Reipublicæ, ut ex prædictis suprà *n. 4.* Divo Antonino, Armilla, Tabiena tradit Thomas Sanchez *respons. moral. tom. 2. lib. 6. c. 4. dub. 17. num. 1.* ubi etiam defensionem naturalem in innocente cedere Reipublicæ utilitati videtur. Et etiam limitat *num. 3.* quando aliqua justa causa posset judicem excusare, veluti si quem privata scientia innocentem sciebat, tamen ex actis nocens apparuit, potest condemnari, ita justa salutis publicæ ratio innocentem periculo rectè exponit. Et huic Thomæ Sanchez traditioni alia valdè singularis adjicienda, ubi ex punitione innocentis liberatur qui nocens fuit, ut in casu quem ex facto à Rege Carolo II. refert Joan. Andreas *in cap. si verò, vers. publici latrones, n. 33. de pace juram. firmand.* Si pater in crimine quod ei, & filio tribuebatur, crimen fateretur, ut filium liberaret, & pater ultimo supplicio affectus esset; postea verò per liquidas probationes reperiri delictum fuisse commissum à filio jam liberato, ampliùs pro delicto filium non molestandum, cùm satis sit pro eo maleficio patrem pœnam sustinuisse, tradit Sebastianus Tapia *in repet. l. fin. C. de impuber. n. 8.* & probavit Paschalius *de viribus patriæ potestatis, 3. p. c. 1. num. 17.* qui respondet textui *l. qui servum alienum, ff. de interrogat. action.* quæ contrà facere videbatur.

Denique ad rem non pertinet, non posse aliquem 29
se occidere pro salute publica, vel Religionis, quamvis de hoc plures contrà senserint, quos refert Amescua *d. lib. 2. cap. 2.* Quippe aliud est se morti tradere, etiam ob timorem periculi, vel ob aliam causam, de quo Martialis rectè cecinit *lib. 2. Epigram. 62.*

Hostem cùm fugeret, se Fannius ipse peremit.
Dic mihi, num furor est? ne moriare, mori.

Vel parere Reipublicæ, quæ civem & membrum ejus corporis exponit pro salute communi; quia tunc jam ex Laymanno, & aliis pluribus animadvertimus, civem, qui in hoc casu non paruerit, ex innocente fieri nocentem & rebellem, & puniri posse.

ALLEGAT. CXV. & ULT.

Principis quæ sit potestas, ut alterius quæsitum tollat.

1 *Principis potestas quando limitatur, intelligendum nolle quod injustum facere.*

2 *Princeps de potestate ordinaria non tollit contractus & ultimas voluntates.*

3 *l. testamentum 10. C. de testamentis.*
Authent. de nuptiis, §. disponit, collat. 5.

4 *l. si à te, Cod. de pactis inter emptorem & venditorem.*
l. si donationem, C. de revocand. donation.
l. causas 16. C. de donation.

5 *Rescripta gratiosa Principum in præjudicium tertii non admittenda.*
l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico.
l. quoties, C. de precibus Imper. offer.
l. nec filio, ff. de natalibus restituend.

6 *Contractus & dominia à jure gentium non debent Principis rescripto tolli.*
l. ex hoc jure, ff. de just. & jure.
Jus gentium idem quod naturale.
§. jus gentium, Instit. de jure naturali.
l. 31. tit. 18. p. 3.
l. omnes, C. si contra jus, vel utilitatem publicam.

7 *Jura naturalia & gentium sunt immutabilia.*

§. sed

§. *sed naturalia, Inſtit. de jure naturali.*
Princeps tollere non poteſt quæ ſunt juris naturalis, vel gentium.
l.1. de conſtit. Principum.
§. *ſed quod Principi, Inſtitut. de jure naturali.*
l.2. tit.1.p.2. & num.10.

8 *Reſcripta contra jus tertii non obſervanda.*
l. reſcripta, C. de precib. Imper. offer.
l. nec damnoſa, C. eod.
l. jubemus, C. de ſacroſ. Eccleſ.
l. omnes, C. ſi contra jus, vel utilitat.publ.

9 *Pontifices nolunt valere reſcripta contra jus partis.*
c. cauſam quæ 18. de reſcriptis.
c. reſcripta 15.25.q.2.

10 *Hiſpano jure non admittuntur reſcripta contra jus partis.*
l.31. tit. 8.p.3.
l.1. & totus tit.14. lib.4. Recop.

11 *l.2. & 3. tit.14. lib.4. Recop.*

12 *Princeps ex poteſtate abſoluta non reſcindit contractus, nec ultimas diſpoſitiones.*

13 *Poteſtatis plenitudo eſt potius tempeſtatis.*

14 *Principi qui concedunt poteſtatem ad contractus, & diſpoſitiones teſtamentarias reſcindendas, & num. 5.*

15 *Principi licet jus de futuro tollere.*

16 *Princeps poteſt novam formam dare in ſucceſſione juris futuri.*

17 *Majoratus in jure futuro an poſſit Princeps mutare.*

18 *Majoratus conſentiente poſſeſſore an poſſint à Principe mutari.*

19 *Princeps dato cambio ſucceſſoribus, an mutet majoratus.*

20 *Pontifex poteſt ſuſpendere vacationem beneficiorum.*

21 *Princeps an poſſit legitimare illegitimos in præjudicium legitimorum.*

22 *Princeps poteſt mutare majoratum qui fieret ex donatione regia.*
l. qui fundos, C. de omni agro deſerto, lib.11. & num.47.

23 *Donationes quæ ex regio Patrimonio procedunt, poſſunt ex ejus voluntate revocari.*
l.15. tit.10. lib.5. Recop.

24 *Donatio quæ poſt unum alteri fit, quamvis in primo non poteſt revocari, an poſſit in ſecundo ante acceptationem.*

25 *Majoratus factus ex regia facultate, an poſſit à Principe mutari.*

26 *Deciſum pro abſoluta poteſtate Principis in majoratus mutatione.*

27 *Clauſula* Ex certa ſcientia, & plenitudine poteſtatis, *quid operetur ad revocationem majoratus.*

28 *Opinio quæ fuerit probabilis, ſufficit pro juſtitia reſcripti.*

29 *Præſumitur pro juſtitia ejus, quod Princeps conceſſit, ut non admittatur probatio in contrarium.*

30 *Opinionem probabilem inducere poteſt quod à Conſiliariis doctis Principis conſulitur.*

31 *Majoratus converſio ex cauſa matrimonii prohibetur.*
l.7. tit.7. lib.5. Recop. expenditur.

32 *Conſuetudine an poſſit Princeps inducere, ut mutet contractus, & ultimas voluntates.*

33 *C. per venerabilem, qui filii ſint legitimi.*

34 *Facultates ad obligationem rerum majoratus conſuetudine admiſſæ.*

35 *Conſuetudine violari non poteſt quod juris naturalis, vel gentium.*
l.5. tit.2. p.1.
Conſuetudo rationabilis eſſe debet, nec valet contra jus naturale, vel gentium.

36 *Reſcripta quibus adimitur dominium, vel facultas teſtandi, ſunt contra jus gentium, & injuſta cenſentur.*
Dominia, & libera eorum diſpoſitio ſunt juris gentium.
l. ex hoc jure, ff. de juſt. & jure.
l.30. tit.18. p.3.
l.2. tit.1. p.2.

37 *Populi ſalus ſuprema lex eſt.*
Princeps ex cauſa quæ publicæ utilitatis principaliter, poteſt alicui dominium adimere.

38 *Princeps ex cauſa, quæ reſpicit privatam utilitatem, non poteſt contractus reſcindere, vel teſtamenta.*

39 *Litibus finem imponi publicè intereſſe quomodo accipiendum.*

40 *Princeps ex cauſa, quæ illi juſta videatur, poteſt dare facultates, ut bona majoratus hypothecæ cenſus ſupponantur.*

41 *Regis Henrici clauſula teſtamenti potuit diſpoſitiones majoratuum mutare.*
l.11. tit.7. lib.5. Recop. & n.46.

42 *Publicam utilitatem reſpicere debet regendi ratio.*

43 *Facultates quæ dantur in conſilio Cameræ ad obliganda bona majoratus, defenduntur.*

44 *Alienationis rerum majoratus prohibitio procedit à jure civili.*

45 *Princeps quæ juris civilis diſponere poteſt, & defenſiones & exceptiones illius tollere.*
l. ſi quis 3. §. ſi is pro quo, ff. quod quiſque juris.
§.2. *Inſtit. de fideicommiſſ. hæredit.*

46 *Princeps ex lege generali poteſt juri tertii inferre præjudicium.*

47 *Majoratus ab ipſo Rege ex bonis ſuis in favorem privati factus poteſt ab illo mutari.*
l. qui per fundos, C. de omni agro deſerto, lib.11. & num.25.

48 *Facultates quibus capitula matrimonialia confirmantur, ex quibus dividuntur contrahentium majoratus, defenduntur.*

49 *l.7. tit.7. lib.5. Recop. explicatur, & num.32. 50. 51. & 52.*

50 *Lex pœnalis & correctoria non extendenda.*
Matrimonii capitula obſervanda.
l. Divi, C. de natural. liber.
l.24. tit.11. p.4.

51 *Legis extenſio ex identitate rationis magis comprehenſio, quàm extenſio dicenda.*

52 *Legum difficultas indiget regia declaratione.*

De Principis poteſtate, an locum habeat circa derogationes contractuum, & mutationem ultimæ diſpoſitionis, & fundationes Majoratuum.

CUM agimus de Principum poteſtate, non intendimus illam impugnare, quaſi non poſſit, ſed ut nolit, quia ſemper Principes quæ juſta fuerint, videntur diſponere, & ſuæ poteſtatis vim ad juris regulas reformare, ne tertio nocere poſſint, & ſuis reſcri

reſcriptis enunciant mandata,quæ injuriam irrogant, non adimplenda, de quo vide plura, quæ circa hanc rem, & quando poſſit agi de ſummi Pontificis, & Principum ſæcularium poteſtate, ego notavi *1.part. deciſ. Granatenſ.*8.*n.*1. *per totum.*

2 Et primò, ut non poſſint, vel nolint Principes jus acquiſitum ex contractibus ſubditorum, vel diſpoſitionibus teſtamentariis reſcindere, probatur non ſolùm jure communi, ſed etiam noſtro regio, quibus omnibus juri tertii Principē nolle derogare teſtantur.

3 Facit *l.ſi teſtamentum* 10. *C. de teſtamentis*, ubi expreſsè traditur, *ſi teſtamentum jure factum ſit, & hæres ſit capax, authoritate reſcripti noſtri reſcindi non oportet*,& juvat vulgaris regula *in Authentica de nuptiis*, §. *diſponat, collat.*4. ubi diſpoſitio teſtantium,ut lex habenda, & addit eis verbis : *Nec ſi ſacram impetret formam*, quod nobis aptiſſimè convenit.

4 Secundò etiam in contractibus expreſsè docetur, *l.ſi à te* 7.*C.de pactis inter emptor.& venditor.* eis verbis : *Si à te comparavit is, cujus meminiſti, & convenit,ut ſi intra certum tempus ſoluta fuerit data quantitas, ſit res inempta, remitti hanc conventionem reſcripto noſtro non jure petis, l.ſi donationem* 3. *C. de revocandis donationibus*, ibi : *Si donationem jure feciſti, hanc authoritate reſcripti noſtri reſcindi non oportet.*

5 Quod etiam ſimiliter procedit in gratiis Principum, & reſcriptis, ut ex illis nolit præjudicium inferre tertio, vulgaris *l.*2.§.*ſi quis à Principe, ff.ne quid in loco publico, l.quoties, C. de precibus Imperatori offerendis :* & non poſſe à Principe fieri quod alterius præjudicium continet, probatur *l.nec filio, ff.de natalibus reſtituendis*, ibi : *Nec poteſt*, junctis quæ pro ejus dictionis explicatione notavit Auguſtinus Barboſa *dictione* 268.*num.*3.

6 Cujus rei ratio eſt,quia cùm dominia,quæ ex contractibus, & diſpoſitionibus teſtamentorum, proveniant à jure gentium, *l.ex hoc jure, ff.de juſt. & jure*, quod jus eſt, quod naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, §. *jus gentium, Inſtit. de jure naturali*, idem eſſe jus gentium, quod naturale, rectè probavit Donellus *lib.*1.*commentarior.juris,cap.*6.& conſtat apud nos *l.*31.*tit.*18.*p.*3.eis verbis : *E contra el derecho natural ſeria ſi dieſſen por privilegio las coſas de un home a otro, non aviendo hecho coſa que las debieſſe perder aquel cuyas eran :* ubi Gregor. Lopez *gloſſ.*1. tradit, *Jus gentium apud omnes generaliter dicitur jus naturale, quia naturali ratione inductum, l. omnes, fin. C. ſi contra jus,vel utilitatem publicam*, juncta gloſſa, *verb.generali juri*, ubi ex prædicta ratione non poſſe dominia ex Principum reſcriptis abdicari, traditur.

7 Cùm ergo Principes licèt ſint domini juris civilis, non tamen poteſtatem habent contra jus naturale, & gentium,quia jura naturalia, quæ apud omnes gentes ſunt immutabilia, § *ſed naturalia,Inſt. de jure naturali*,ideò illa, quæ ad jus gentium,& naturale pertinent mutare,& pro ſuo arbitrio diſponere non valent,quia populus qui in Principem poteſtatem tranſtulit, non potuit plus juris transferre, quàm quod ille haberet circa jus civile,non verò jus naturale,& gentium violare, quia id in illo populo, aut Republica non permiſſum,ut poſt antiquiores ratiocinatur Anton. Faber *in Juriſprudentia Papinian. tit.*2. *princ.*6.*illatione* 2.& addendi Antonius Petra *de poteſtate Principis*, *c.*2. *n.*24.*&* 35. D.Covarr.*Practicar.c.*1. Navarr.*in c.novit,de judiciis,notabili* 3. *num.*119. Suarez *de legibus, lib.*3.*c.*2.*n.*3. qui alios referunt, & Dom. Valenzuela *tom.*1. *conſil.*69.*num.*149. Hi omnes hanc Principum poteſtatem à populo,vel Reipublica dimanaſſe tenuerunt ita reſtrictam, ut dominia ſubditorum ſine cauſa legibus probata adimere non poſſint,& ultra textum vulgarem *in l.*1. *ff. de conſtit. Principum*, §. *ſed quod Principi, Inſtit. de jure naturali*, ibi : *Populus ei, & in eum omnem poteſtatem tranſtulerit*, nobis aptiſſimè probavit *l.*2.*tit.*1.*p.*2. ubi populos in Principes tranſtuliſſe poteſtatem tradit,non tamen ad illud ut poſſent dominia à privatis abdicare.

Cùm ergo ad rationem & juſtitiam, & naturalem æquitatem, cui congruit nemini injuriam fieri, aut dominium rerum ſuarum abdicari, reſcripta Principum ſint referenda, ideò pluribus conſtitutionibus,& legibus ſemper curarunt, ne ex illorum reſcriptis aliquid juri contrarium præcedat, ut præter Jura ſuprà adducta colligitur ex *l.reſcripta,l.nec damnoſa,C. de precibus Imperatori offerendis, l.jubemus, C. de ſacroſanct. Eccleſiis, l.omnes, C. ſi contra jus, vel utilitatem publicam*, ubi jubetur judicibus, *ut nullum reſcriptum, nullam Pragmaticam ſanctionem, nullam ſacram annotationem, quæ generali juri, vel utilitati publicæ adverſa eſſe videatur, in diſceptatione, cujuſmodi litigia, patiantur proferri, ſed generales ſacras conſtitutiones modis omnibus non dubitent obſervandas.* 8

De jure Canonico idem ſummi Pontifices diſponunt *in c.cauſam quæ* 18.*de reſcript.c.reſcripta* 15.25. *q.*2. eis verbis : *Reſcripta contra jus elicita ab omnibus judicibus præcipimus refutari,niſi fortè aliquid eſt,quod non lædat alium, & proſit petenti, vel crimen ſupplicantibus indulgeat*,& idem traditur *in cap.dicenti,verſ. omnes, eadem cauſa & quæſtione.* 9

Sed etiam Hiſpani juris documenta manifeſtè probant Principum poteſtatem, quæ in commune ſubditorum bonum inducta,non procedere, ut damnum, & injuriam inferant privatis, *l.*2. *tit.*1. *part.*2. *l.*32. *tit.*18. *p.*3. & Catholici, religioſi & juſtiſſimi noſtri Reges Hiſpaniæ ſuis legibus edixerunt omnia reſcripta, quæ dicimus *cedulas*, *ò proviſiones*, non valere contra jus, vel tertii præjudicium, quamvis in eis decernatur adimpleri non obſtantibus legibus,aut ordinationibus regiis, & etiam ex quibuſcumque clauſulis derogatoriis non valeant, & quia valdè notanda ſunt verba *l.*1.*tit.*14.*lib.*4.*Recopilat.* nota ibi : *Porque acaece, que por importunidad de algunos,ò en otra manera nos otorgaremos, ò libraremos algunas cartas, ò alvalaes contra derecho,ò contra ley,ò fuero uſado, por ende mandamos,que las tales cartas, ò alvalaes, que no valan,ni ſean cumplidas, aunque contengan que ſe cumplan,no embargante qualquier fuero,ò ley,ò ordenamiento, ò otras qualeſquier clauſulas derogatorias.* 10

Et idem quoad jus tertii, & damnum partium expreſſim deciditur *l.*2.*&* 3. *dict. tit.*14. *lib.*4. ut nulla reſcripta, quæ lædant jus tertii,valere poſſint, quamvis iſtarum legum derogatio fiat, aut quibuſcumque clauſulis confirmentur,& per totum titulum idem in omnibus legibus decernitur, & ſuadet inſcriptio *d. tit.*14. ibi : *De las proviſiones y cedulas que ſe dan contra derecho, y en perjuyzio de partes.* 11

Quorum jurium traditionem, & non poſſe Principem ex poteſtate abſoluta contractus & jus partium adimere, & mutare diſpoſitiones teſtamentarias, quæ æquitati,& legibus conveniunt,tenent Doctores communiter *in d. l. teſtamentum*, &alii plures, quos referunt, eandem ſententiam tenentes, Fortunius Garcia *in l. Gallus*,§. *& quid ſi tantum, ex num.*28. *ff.de liberis, & poſthumis*, Anton. Gabriel *lib.*3. *communium, tit. de jure non quæſito, concluſ.*1. *num.*1.*in princ.* Peregrinus *de fideicommiſſ.art.*52.*num.*127.qui dicit communem, & contrariam communiter reprobari, Fachineus *lib.*8. *controverſ. cap.*63. Gilkenius *in l.cauſas, C.de tranſactionibus*, Antonius Petra *de poteſtate Principis,cap.*24.*num.*16. Moneta *de commutatione, cap.*5. *num.*8.*&* 9.*num.*559. & Roſenthal *de feudis, cap.*7. *concl.* 12

*concl.*48.*n.*8. ex noſtris Hiſpanis eam opinionem firmiter admiſerunt Pinellus *ad l.*2. *C. de reſcindendâ*, 1.*p.cap.*2. *ex num.*19. Sarmiento *lib.*1.*ſelectar. cap.*8. Mendoza *de pactis,lib.*1.*cap.*5.*num.*39.Padilla *in Authentic.Res quæ,num.*116.*C.communia de legatis*, Menchaca *controverſiar. illuſtr.cap.*5. *num.*22. D.Covarr. *lib.*3.*variar.cap.*6.Gregorius Lopez *in l.*3.*tit.*13. *p.*6. *gloſſ.*2.*q.*31.Anton.Gomez *in l.*40.*Tauri,n.*89.Burgos de Paz *in proœm. legum Tauri*, *num.*327. *& conſil.*9. *num.*29. Joan.Garcia *de nobilitate, gloſſ.*12.*num.*80. in terminis D.Molin. *lib.*1.*de Hiſpanor.primogen. cap.*8. *num.*31.*& lib.*3.*cap.*3. *num.*27. *& lib.*4. *cap.*3.*per totum*, & additio ad Molinam *d.cap.*8.*num.*28. Molina Jeſuita *de juſtitia & jure, diſputat.*134.*&* 649. Alvarado *de conjecturata mente defuncti,lib.*2. *cap.*4. *n.*66. Mieres *de majorat. in princ.* 2.*p. num.*460. Mexia *ad legem Toleti*, 2.*p.fundamento* 17.Paz *de tenuta,cap.*34. *num.*115.Matienzo *in l.*7.*gloſſ.*7.*num.*8.*tit.*7.*lib.*5.*Recop.*pluribus,ut ſolet,D.Caſtillo *lib.*2.*controverſ.c.*28. *& lib.*3.*cap.*28.D.Valenzuela *conſil.*69.*num.*102. noviter Hermoſilla *in l.*53.*gloſſ.*1 *ex n.*14.*tit.*5.*p.*5.

13 Et hanc Principum plenitudinem poteſtatis dixit Pinellus *tempeſtatis*, & Sarmiento *lib.*1. *ſelectar. c.*8. *num.*18. invehit contra Doctores, qui eam inducere intendunt, his verbis: *Principibus ipſis renuentibus, & legibus contradicentibus adulari non deſinunt*, & Antonius Faber *d.tit.*2. *principio* 6. *illation.*2.*confutatione* 2. tradit graviter peccare Doctores, qui hanc ſupremam poteſtatem, & abſolutam Principibus perſuadent, & eam reprobandam tradit Molin. *d.lib.*3. *de primogeniis, cap.*3.*num.*27. ibi: *Quod dum magis excogitatur, majori firmitate comprehenditur, atque retinetur.*

14 Verumtamen contraria ſententia, ut liceat Principi ex cauſa quæ ipſi juſta videatur, contractuum conventiones & diſpoſitiones teſtamentarias mutare, ex plurium traditionibus confirmatur, juxta quæ notarunt Menochius *conſil.*956. *num.*9.*& ſeq.* Rodulphinus *de ſuprema Principum poteſtate*, *cap.*6. *num.*146. Fuſarius *de ſubſtitut.q.*623.*num.*7. Moneta *de commutat.ult voluntat.cap.*6.*num.*73.*& c.*9. *num.*645. Rovitus *lib.*1.*conſ.*15.*num.*27.Marius Cutellus *de donationib. tract.*2. *p.*6. *num.*44. 45. *&* 46. Marta *de ſucceſſ. legali* 4.*quæſt.*1. *art.*1.*num.*31. *cum ſeq. & q.*4. *art.*4. *num.*16. Cancer. *lib.*3. *variar.cap.*3.*num.*6.innumeri, quos refert additio ad Molin. *d. lib. cap.*8. *num.*28. Tapius *de poteſtate Princip. ſæcularis*,§.6.*n.*1. *&* 22. Peregrinus *ubi ſuprà.& lib.*1.*conſ.*4.*n.*14.

15 Rurſus in terminis *d. l. ſi teſtamentum*, *C. de teſtamentis*, notavit Baldus *in eo textu*, *& in l. reſcripta*, *num.*10. *C. de precibus Imperatori offerendis*, Jaſon *lib.*2.*conſ.*236.*num.*9.*&* 10.*& vol.*4. *conſ.*107. *per totum*, Schraderus *lib.*1.*conſ.*9.*num.*66. Cephalus *lib.*1. *conſ.*3.*n.*18.*cum ſeq.n.*23.*&* 24.*& lib.*6.*conſ.*12.*n.*24. Ponte *conſil.*152.*n.*24.*&* 25.

16 Deinde, quia quando commutatio ſubſtitutionis non refutat jus de præſenti & in eſſe, ſed dubium & de futuro, ut regulare eſt in omnibus majoratibus, quando in poſterum & in futurum datur nova forma ſuccedendi, tunc iſtud Principi licere, tenuerunt Bartol. *in l.Gallus*, §.*& quid ſi tantum,num.*14.*ff.de liber. & poſthum.* & *ibi* Caſtrenſis *ad finem*, Socinus *num.*22. & communiter Doctores, Angelus *in l. Antiochenſium*, *ff.de privileg. creditor.* Cephalus *conſ.*12. *num.*19. *d. conſ.*152. *ex num.*1. *uſque ad* 22. Abbas *in c.novit,de judiciis,num.*26.

17 Et derogari potuiſſe à Principe jus de futuro, & nova forma in ſucceſſione dari, tenuerunt Antonius Petra *de poteſtate Principis*, *cap.*30. *per totum*, maximè *num.*30.*verſ.tertiò,& n.*35.*verſ.ſed præmiſſis*, & in terminis Marta *de ſucceſſione legali* 1.*part. q.*23. *art.*3. *n.*38.*cum ſeq.& 3.p.q.*1.*art.*3.*num.*13.*uſque ad* 20.ubi tradit hanc eſſe communem opinionem, & ſæpiùs à Rota approbatam, & idem Marta *in* 4.*p. q.*4. *art.*4. *n.*31. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.*407.*n.*42. & potuiſſe fieri unionem feudi, & novam formam ſucceſſoribus dari, quibus ſolùm competebat jus de futuro, ex Jaſone & aliis probavit Cyriacus *tom.*2.*controverſ.*312.*n.*20. Cutellus *de donationibus,tract.*1.*diſcurſu* 2.*p.*6.*n.*155. Addendi Cephalus *lib.*1.*conſ.*3.*num.*18.23. *&* 24. *& lib.*6.*conſ.*17.*n.*26. Mieres *de Majorat.*1.*p.q.*26.*n.*92. & conſentiente feudatario poſſe feudum à Principe mutari, probarunt Rovitus *lib.*2.*conſ.*76. *num.*1. *&* 2. Andreas Georgius *in repetitione feudali*, *c.*10.*n.*2.

Et quoties regularis diſpoſitio à Principe agnatitia 18
fit, cùm tamen præjudicium temporale fœminarum ſit, quando deficientibus maſculis agnatis fœminæ admittendæ, vel cùm fœminæ in locum agnatorum admittuntur, quia tunc ſubſtitutionis locus non eſt certus,& invariabilis, ſed quod de futuro poteſt contingere, ideò derogationem diſpoſitioni à Principe fieri poſſe, tenuerunt Innocentius *in cap. quæ in Eccleſiarum*, *num.*3. *verſ. ſed tunc*, *de conſtitutionibus*, Curtius Junior *conſ.*1. *num.*24. Beeius *conſ.*54. *n.*55. Ponte *d. conſ.*154. *num.*8. *lib.*2. his verbis: *Itaque, quia nomen totum tollit, ſed dilatat ſucceſſionem agnatorum per habilitationem fœminæ.* Cephalus *vol.*1. *conſ.*28. *num.*70.

Sed in terminis majoratus ultrà prædictos probavit 19
expreſsè Gregorius Lopez *in l.*3. *tit.*13. *p.*7. *gloſſ.*2. *q.*28.Mieres *de majoratibus* 1.*p.q.*44. *num.*76. & pluribus Ponte *ubi proximè*, *à num.*4. *ad n.*8. *& d. lib.*2. *conſil.*152. *num.*16. quod majori fundamento procedit,quando ex conſenſu poſſeſſoris majoratus,qui verè jus habet de præſenti, commutatio diſpoſitionis fieret,quia tunc non videtur agi de præjudicio tertii, cùm nullum in vita poſſeſſoris verè jus quæſitum ſit, ut tradit D.Covarr. *lib.*3.*variar.cap.*6. *num.*1. Gregorius Lopez *in l.*2. *tit.*15.*p.*2. *gloſſ.*10. *& in l.*8. *tit.*4. *p.*5. *gloſſ. verb.dieſſe*, Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri,num.*26. Menoch.*conſ.*993.*n.*11. Rovitus *lib.*2. *conſ.*76.*n.*2. ubi pluribus probat, *Principem conſentiente poſſeſſore mutare poſſe formam feudi antiqui in præjudicium eorum, qui in eo comprehenduntur.*

Idque maximè procedit,quando cambium daretur 20
ſucceſſoribus majoratus, propter mutatam formam ſucceſſionis. Tapia *deciſ.*20.*num*14.15. *&* 16. Ponte *d.conſ.*152.*num.*28.& quamvis contrariam ſententiam nervosè defendit Molina, ut Princeps mutare non poſſit diſpoſitiones teſtamentarias, tamen videtur admittere id poſſe fieri dato cambio ſucceſſoribus majoratus, *lib.*4. *de Hiſpan. primogen. cap.*3. *num.*6. *verſ.Nam & Princeps.*

Confirmatur ulterius hæc poteſtas,quam Principi- 21
bus Doctores ſolent tribuere, ex doctrina Bellameræ *deciſ.*751. *&* 752. ut poſſit Pontifex beneficia vacatura ex alicujus promotione,ſuſpendere vacationem, ut retineat proviſus etiam in præjudicium patroni, cui competere debebat præſentatio, & idem tenuit Puteus *lib.*1. *deciſ.*347. *in correctis*, Seraphinus *deciſ.*1410. *num.*18. *& deciſ.*1445. *num.*2. *&* 3. videndi D. Covarr. *pract. cap.*36. *num.*12. & Gratian. *tom.*3. *diſceptationum, cap.*458. *num.*8. *cum ſequentibus*, qui ad hoc plura cumulat.

Præterea in eis terminis vacationum beneficiorum 22
tradit idem Martinus Andreas *deciſ.*48.*num.*2. *&* 3. & confirmat ex legitimationibus: nam illam poteſt facere Princeps in præjudicium legitimorum qui in majoratu ſuccedere debent, & ſubſtituti in defectum aliorum, qui decederent ſine filiis legiti-

legitimis, quia Princeps utitur jure ſuo, Felinus *in cap. qua in Eccleſiarum, num.*49. *de conſtitutionibus*, Curtius Junior *conſ.*1.*num.*22.Socinus *lib.*2.*conſ.*226. *num.*10. *verſ. adduco etiam*, Peregrinus *de fideicommiſſ.art.*51.*num.*154. Moneta *de commutat.ultim. voluntat.cap.*9.*num.*577.& conducunt quæ generaliter de legitimatione illegitimorum in præjudicium legitimi,qui ex eo magis proximum jus habebant, pluribus notarunt Surdus *conſ.*1.*num.*28.*& conſ.*571.*num.*37. *cum ſequenti*, Fuſarius *de ſubſtitutionibus*, *q.*408. *n.*1. *uſque ad num.*7. Marta *de ſucceſſione legali*, 1.*p. q.*18. *art.*3.*ex num.*19.*& art.*8.*num.*13.Marius Cutellus *de donation. tract.*1. *diſcurſu* 2. *particula* 6. *num.*156. *&* 158. & plures de hoc ego cumulavi 1. *part. deciſ. Granat.*8.*num.*13.*&* 14. *& per totam.*

23 Deinde id ſine difficultate procedit,& ab omnibus qui contra tenuerunt, admittitur, quando majoratus fieret ex donatione ipſius Principis; quia tunc ſine cauſa poteſt ſubſtitutiones majoratus mutare, quippe cùm illa conceſſio procedat ex mera gratia & voluntate Principis, ut poterat revocari, etiam nova dari forma, *l. fundos*, *C. de omni agro deſerto*, *lib.*11. Baldus *in l.nuptiæ,ff.de Senatoribus*, Angelus *in l.Antiochenſium*, *ff. de privilegiis creditorum*, Peregr. *de fideicommiſſ. art.*52. *num.*132. Gloritius *reſponſo* 6. *num.*3. *&* 4. Medices *deciſ. Senenſi* 41.*num.*17. *&* 18. Menochius *d. conſ.*993. *num.*9. Decius *conſ.*190. Rovitus *d.conſ.*15. *num.*21. *cum ſeqq.* Bellonus *conſ.*28. *per totum*, Marta *de ſucceſſ. legali* 1.*p.q.*18.*art.*3. *n.*2. *&* 23. Ponte *vol.*2.*conſ.*7.*ex num.*15. Pinell.*in l.*1. *C. de bonis maternis*, 3. *p. num.*61. Valaſc. *conſult.*119. *num.*12 *& conſult.*132.*num.*15. Cabedo 2.*p. deciſ.*75. *num.*12.Valaſco loquens de lege mentali,*conſult.*119. *num.*12.*& conſult.*132.*num.*15.Petra *de poteſtate Principis,c.*32.§. 2.*num.*33.*&* 34.

24 Quod majori ratione procedit ex legibus Caſtellæ, quibus expreſsè cavetur, donationes quæ ex voluntate Principis proceſſerunt, poſſe ad illius nutum revocari, *l.*15.*tit.*10.*lib.*5.*Recop.*nota verba: *Tenemos por bien, y mandamos que ſe hizieren por ſola la voluntad de los Reyes que ſe puedan de todo revocar.* Et ita in terminis in noſtro Regno majoratus ex donationibus Regum factos poſſe ab illis mutari,& novam formam ſucceſſionum conſtitui, quaſi qui poteſt in totum tollere, faciliùs valebit reformare. Molina, qui contra Principis poteſtatem tenuit, etiam in hoc caſu poſſe fieri, admittit Molina *lib.*4. *de primog. c.*3. *num.*23. Paz *de tenuta, c.*57.*n.*263. & pluribus D.Caſtillo 5.*tom. c.*89.*num.*93.

25 Suffragatur doctrina Bartoli *in l.qui Romæ*, §.*Flavius Hermes, ff.de verbor. obligat.* ubi tradit donationem factam alicui, ut poſt eum alius ſubſtituatur, quamvis reſpectu primi donatarii, cui facta, non poſſit revocari; tamen reſpectu ſecundi ante illius acceptationem mutari poteſt, quod etiam tenuerunt Cumanus, Aretinus, Imola, Socinus, Alex. & Jaſon *in eo textu*, Bald. *in l. ſi à ſocero*, *C. de jure dotium*, Angelus *in l.quoties*,*C.de donat.quæ ſub modo*,Covarr. *lib.*1.*variar.cap.*14. *num.*17. Julius Clarus §.*donatio*, *q.*13.*verſ.ſecundus eſt articulus*,& quamvis Antonius Gomez *in l.*40. *Tauri*, *num.*34. Molina *lib.*4. *de primog.c.*2. *num.*73. tradiderunt facta donatione ad majoratum, acceptatione primi vocati non poſſe illam revocari; id verò quando ſine dubio procederet, locum habere non poterit quando concurrunt in Principe,ut in hoc caſu,qualitas legiſlatoris,& donatoris; & quamvis ex donatore non poſſit fieri revocatio, tamen fieri poteſt,ut legiſlator,ita notavit Bald. *l.nuptæ*, *ff. de Senatorib.* & ſequitur cum aliis Fontanella *de pactis nuptialibus*, *claus.*4.*gloſſ.*5.*num.*22.

Rurſus etiam confirmatur eo caſu,quo majoratus 26
fuerit in regio reſcripto,quod dicimus *facultad Real*, quia tunc cùm ex privilegio, & conceſſione Principis procedat majoratus inſtitutio, ſicut Princeps poteſt privilegium revocare ex ſua voluntate, licèt alteri jus quæſitum ſit, poterit majoratui ex regia facultate inſtituto novam formam ſuccedendi conſtituere, & antiquam limitare, ut probarunt Innocentius,Panormitan. Cardinalis,Imola, Felinus, Decius, Alex.& alii,quos refert, & ſequitur D.Covarr. *lib.*3. *variar.c.*6.*n.*1. & addendi Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri,num.*327.Avendaño *in l.*27.*Tauri,gloſſ.*1. *num.*5. Angulo *de meliorationib.ad l.*11.*gloſſ.*2.*num.*9. Robles *de repræſentatione lib.*3. *cap.*5.*num.*26. *&* 27. Tapia *deciſ.*20.*num.*11. & aliis relatis D.Petrus Noguer. *alleg.*32. *num.*131. & in terminis quando ex privilegio Regis fieret majoratus, Gregor. Lopez *in l.*3.*tit.*13.*p.*9.*gloſſ.*2.*colum.*9.

Et quamvis Molina *lib.*3. *de primogen. c.*3.*num.*17. 27
contrariam admittat ſententiam, tamen id fatetur adversùs illum eſſe communem opinionem, & expreſsè Molinam reprobant Ponte *d. conſ.*152. *num.*4. *uſque ad* 26. & fundamenta Molinæ eſſe nullius roboris, & contrà admittere omnes Regni Doctores, & deciſum in ſupremo Senatu Italiæ Tapia *d. deciſione* 20. & tradit doctiſſimus Noguerol *ubi proximè.*

Quod maximè locum habet, ſi Princeps ſubſtitu- 28
tis, quos excludit à ſucceſſione, cambium dederit, quod dicimus *Recompenſa*.D.Molina *lib.*4.*de primog. cap.*3. *num.*6. *verſ. nam aut Princeps*, Tapia *ubi proximè*, *num.*14. 15. *&* 16. Ponte *d. conſ.*152. *num.*28. *verſ. dixi quartò*, *& verſ. cùm igitur.* Præſertim quando reſcriptum, quod circa id Princeps expedierit,habeat clauſulam,*Ex certa ſcientia,proprio motu,& de plenitudine poteſtatis*, vel quando ſubſtituti citati fuerunt, quod etiam eſſet neceſſarium; tamen ex plurium ſententia ſuppleri debet, licèt non præcederet citatio, ex prædictis clauſulis, Anton. Gabr.*lib.*2. *commun. tit.de citatione, concluſ.*1. *num.*347.Gratian, *tom.*1. *diſceptation. cap.*458.*num.*28. Bartol. *in l. Gallus*, §.*& quid ſi tantum,num.*14. *ff.de liber.& poſthum.* cum pluribus Petra *de poteſtate Principis,cap.*32.*n.*12. Fuſarius *de ſubſtitut. quæſt.*408. *num.*141. Peregrinus *de fideicommiſſ. art.*23. *num.*46. *&* 49. Mareſcotus *lib.*3. *variar. cap.*20. *num.*98. Caſtillo *lib.*3. *controverſ. c.*27.*num.*14.

Sed etiam quamvis id controverſum eſſet circa 29
Principis poteſtatem, tamen negari non poteſt, ex prædictis rationibus, & Doctorum authoritatibus, eſſe opinionem probabilem, ut in terminis notavit Molina *d.lib.*3. *de primogeniis, cap.*3.*num.*26. *&* 27. & eo caſu quo Princeps aliquid diſponit cum opinione probabili, ejus factum, & poteſtas non poteſt impugnari, quia ex probabilitate opinionis ſatis juſtitia ſuadetur, ex traditis per Suar. *de legib. lib.*5. *cap.*18. *num.*20.Vaſquez *opuſc. de reſtitutione,cap.*6. §.3.*dub.*5.*num.*78. & doctè probavit P. Diana *tom.*1. *Moralium,tract.*3. *reſolut.*21. & firmatur ex doctrina D. Thom.2. 2. *quæſt.*88. *art.*12. *ad ſecundum*, ubi tradit quando dubitaretur, an cauſa diſpenſandi eſſet juſta, vel non, ſufficit eam proponere ſuperiori, & ab illo approbari, ut juſtè obtinere videatur ille, cui conceſſa, & conſcientia ſecurus ſit: ſequitur Thomas Sanchez *in ſumma,lib.*4.*cap.*44.*num.*6.*& in Moralibus lib.*4.*cap.*1.*dub.*6.*num.*2.*&* 3. Moneta *de commut.ult.volunt.c.*6.*num.*111.

Conducit doctrina Panormitani *in cap. qua in Ec-* 30
*cleſiarum, num.*14. *de conſtitut.* ubi poſt Innocentium tradit præſumi pro facto Principis, ut ſit validum,

&

& juſtè conceſſum, adeò ut non admittatur probatio in contrarium, & notabiliter tradit hæc verba, *quia hoc dictum in practica ſervatur, etiamſi Papa reſcriberet contra ea quæ ſunt juris Gentium.* Quod ſequitur & comprobat Brunus *conſ.*1. *num.*13. & illis quæ de opinione probabili notavimus, addenda plura quæ ex Bartolo, Decio, Alexandro, Turrecremata, Sylveſtro, Navarra, Leſſio, Corduba, Menochio, Roſella, Tabiena, Thoma Sancio, Navarro, Reverendo & docto Patre Diana, & aliis pluribus notavimus 1.*part. alleg.*61.*num.*10.& 11.

31 Et nulli dubium eſſe poteſt, ſufficere pro opinione probabili ultra prædicta, reſcriptum & facultatem Principum expediri cum conſilio doctiſſimorum Senatorum, ut ſemper ſunt, qui aſſident in conſilio juſtitiæ, & Cameræ, ex traditis per Iſerniam *in c.*1. *num.*16. ubi Affli&is *num.*27. *tit. qui ſucceſſor. feud. dare teneantur*, Capicius *deciſ.*166. *num.*7. Roland. *conſ.*1. *num.*67. *uſque* 93. *vol.* 2. Berreta *conſ.*134. *num.*33. Schraderus *conſ.*1. *num.*54. *volum.*1. Tiberius Decianus *lib.*2. *conſil.*41. *num.*28. & præſumptio eſt pro eo quod à Senatoribus conſulitur, & à quocumque judice fit, *l.*2. *C. de officio civil. judic.* Baldus *in l.*2. *C. ubi pupil. educar. deb. & in l. jubemus*, §. *ſic, verſic. ego addo*, *Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis*, Menochius *lib.*2. *præſumpt.*75. *num.*1. *cum ſequentibus*, & in terminis reſcripti regii & facultatis, Molina *lib.*2. *de primogen. cap.*6. *num.*27.

32 Poſtremò in hujus rei comprobationem maximum fundamentum pro Principis poteſtate præſtat, ut poſſit majoratuum ſucceſſionem, & ſubſtitutiones mutare, *l.*7. *tit.*7. *lib.*5. *Recopil.* ubi expreſsè prohibetur in ſubſtitutis ad plures majoratus poſſe in uno & eodem conjungi duos majoratus, quorum quilibet attingat, vel excedat ſummam annui reditus ſex millium aureorum, ut ex hoc debeat ſubſtitutus in fideicommiſſo omninò excludi, & fundationes majoratuum & clauſulæ ex Principis poteſtate & diſpoſitione reſcindantur. Nota verba legis: *Sin embargo de qualeſquier clauſulas conditionales y llamamientos, que en los dichos mayorazgos ſe contengan; y ſin embargo de qualeſquier leyes y derechos, que a favor de los hijos mayores puedan aver, y ellos puedan pretender, porque en quanto a efecto deſto, de nueſtro proprio motu, y poderio Real abſoluto, los revocamos, damos por ningunos, y de ningun valor y efecto, quedando en ſu fuerça y vigor quanto a todo lo demas.* Cujus legis diſpoſitionem & juſtitiam latè exornat D. Caſtillo *tom.*3. *controv. c.*28. *& lib.*5. *c.*177. & infrà de illa agendum.

33 Unde confirmari poteſt illorum ſententia qui tenuerunt, ex conſuetudine hanc Principum poteſtatem firmari, ut poſſit conſuetudo juſtam reddere hanc ultimæ voluntatis derogationem à Principe fieri, ex traditis à gloſſa *verb. conſilium, in fine, in l. qui habebat, ff. de manumiſſ. teſtament.* Bald. *lib.*1. *conſ.*267. *num.*8. *verſ. præmitto, vol.*5. *& conſil.*457. Craveta *conſ.*135. *num.*3. Cephalus *conſ.*58. *n.*55. Brunus *lib.*1. *conſil.*196. *num.*2. Felinus *in cap. ſuper litteris, de reſcriptis, n.*8. Men. *de arbitrariis, caſu* 201. *n.*27. Maurus *alleg.*16. *n.*1. *p.*1. D. Covarr. *lib.*2. *var. c.*7. *n.*2. Mareſcot. *lib.*3. *var. cap.*10. *n.*97. Sanchez *de matrim. lib.*8. *diſput.*21. *num.*16. Farinac. *in poſthum.*1. *tom.* Decius *conſ.*65. *n.*1. Moneta *de commutat. cap.*5. *num.*251. *&* 252. Guttier. *Canonic. quæſtion. lib.*2. *cap.*15. *num.*39. doctiſſimus Pater Diana *moral.* 4. *part. tit.*4. *reſolut.*53.

34 Quod expreſsè videtur probari *in cap. per venerabilem* 13. *qui filii ſint legitimi*, ibi: *quod autem ſuper hoc Apoſtolica Sedes plenam habeat poteſtatem, ex illo videtur, quod diverſis cauſis inſpectis, cum quibuſdam minus legitimè genitis, non naturalibus tantùm, ſed adulterinis etiam diſpenſavit.* Et in terminis noſtri caſus aperte conſuetudo Regum noſtrorum circa commutationem ſubſtitutionum majoratus comprobatur ex *d. l.*7. *tit.*7. *lib.*5. *Recopil.* ex verbis, quæ ſuprà retulimus, & de conſuetudine, ut Principes concedant facultates ad limitationem majoratuum, ut ſuper illorum bonis cenſus conſtituantur, etiam contra voluntatem inſtitutoris primogenii, teſtantur D. Molina *lib.*1. *de primogen. cap.*8. *&* 28. *cum ſeq. & lib.*3. *c.*23. *num.*22. *& lib.*4. *cap.*3. *num.*5. Mieres *de majoratibus*, 4. *p. quæſt.*1. *limitat.*1. *num.*111. *cum ſeq.* additio ad Molinam *d. cap.*8. *num.*28. *uſque* 32. Tapia *deciſ.*20. Ponte *vol.*2. *conſil.*152. *num.*24. *&* 25. Menochius *conſil.*993. Rovitus *lib.*2. *conſil.*15. qui in terminis Majoratus Hiſpaniæ ſcripſerunt, & pluribus ex noſtris D. Petrus Noguerol *allegat.*32. *num.*163. *cum ſequentibus.*

In hoc igitur opinionum & rationum conflictu 35
eam reſolutionem cenſeo admittendam, ut hæc quæ Principi poteſtas à Doctoribus permittitur circa derogationem & commutationem fundationum majoratuum, & obligationes contractuum, tunc procedat, quando intervenerit cauſa publicæ utilitatis æquè principaliter, juxta quod notatur communiter *in l. venditor*, §. *conſtat, ff. communia prædiorum, l. item ſi verberatum*, §. *fin. ff. de rei vindic. l. Lucius, ff. de evictionibus, l. ſervi, C. ex quibus cauſis ſervi pro præmio*, quia niſi ex cauſa, quæ reſpicit jus publicum, non poteſt alicui jus ſuum, & dominium Princeps adimere, ut expreſsè dicitur *l.*2. *tit.*1. *p.*2. eis verbis: *è ſi por aventura gelo oviеſſe a tomar por razon que el Emperador oviеſſe meneſter de facer alguna coſa en ello que ſe tornaſſe a pro comunal de la tierra, lib.*31. *tit.*18. *part.*3. ibi: *fueras ende ſi el Rey las huvieſſe meneſter por facer dellas, o en ellas alguno labor, o alguna coſa, que fueſſe a pro comunal del Reyno*, ubi ex Azone, & Socino comprobat Gregorius Lopez *in gloſſ.*3. *&* 4. adducens *l.*5. *tit.*26. *part.*2. & pro explicatione *d. l. Lucius*, pluribus comprobat D. Amaya *ad tit. C. de annonis, in l.*1. *C. de fundis limitrophis, n.*19. ubi multos refert.

Sed ex cauſa utilitatis privatæ nullo modo poſſe 36
Principem adimere jus ſuum & dominium alicui invito, etiamſi pro privati jure in hoc caſu cambium dederit, ut in terminis notavit Mendoza *de pactis lib.*1. *cap.*5. *num.*53. Pinellus *in rubrica C. de reſcindenda vendit.* 1. *part. per totam*, nec tam de plenitudine poteſtatis, quàm potiùs de plenitudine tempeſtatis, tradunt Doctores, Cravetta, Zaſius, Duarenus, Matheatius, Antonius Faber, Menchaca, Theſaurus, & alii, quos refert & ſequitur Oſvvaldus *ad Donellum lib.*5. *comment. cap.*3. *in notatis litt. A*; & in terminis mutationis diſpoſitionis majoratus notavit D. Molina *lib.*3. *de Hiſpan. primogeniis*, *cap.*3. *num.*17. *&* 20. *& lib.*1. *cap.*8. *num.*32. D. Covarr. *lib.*3. *var. cap.*6. *num.*9. D. Valenzuela *conſ.*179. *num.*147. Addendi plurimi quos refert Hermoſilla *in l.*53. *gloſſ.*1. *num.*41. *tit.*5. *part.*5. & quæ eruditè, & doctè notavit Magiſter Marquez *in Gubernatore Chriſtiano, lib.*2. *c.*29. Petra *de poteſtate Principis*, *cap.*24. *num.*16. & alii, quos ſuprà retulimus.

Quod quaſi contra jus Gentium ſit alicui invito 37
dominium rerum ſuarum adimere, vel diſpoſitiones teſtamentarias, aut contractus reſcindere, nulla conſuetudine poteſt firmari, argum. *cap. fin. de conſuetudine*, ubi DD. communiter, *l.*5. *tit.*2. *part.*1. & *ibi* Gregor. Lopez *gloſſ.*13. tradit ex communi ſenſu omnium interpretum hanc conſuetudinem non valere, videndi Abbas *in d. cap. fin. num.*13. Rochus de Curte *de conſuetudine ſect.*5. *num.*9. Craveta *conſil.*643. *num.*3. & licèt multoties id ex Principum poteſtate, & ut eis

blandiretur admiſſum fuiſſet, ut pro libito ſuo aliquibus dominium rerum ſuarum abdicari ſubditi paterentur, id non eſt referendum ad conſuetudinem præſcriptam, quæ juſta & rationabilis eſſe debet, *cap. conſuetudines 1. cap. ex parte 10. de conſuetudine, l. 2.* ibi, *ut rationem vincat, C. quæ ſit longa conſuetudo,* ubi communiter Doctores notarunt, & ut rectè notavit Baldus *in l. de quibus, num. 21. C. de legibus: Conſuetudo quæ de vitiis facit mores, non valet, quoniam ineſt vitium à radice: mala enim adinventa, malæque conſuetudines, nec ex longo tempore, nec ex longa conſuetudine confirmantur.*

38 Maximè, quia reſcriptum Principis, vel facultas, ex qua dominium alicui adimitur, & in alium transfertur, cenſetur contra jus Gentium, ex quo dominia, diſpoſitiones teſtamentariæ, & contractus proceſſerunt, argumento *l. ex hoc jure, ff. de juſt. & jure*, ubi communiter notatur, & ſimilia reſcripta quaſi contra jus Gentium, & injuſta non valent, gloſ. *in l. ult. C. ſi contra jus, vel utilitatem publicam, l. 30. tit. 10. part. 3.* ubi Gregor. Lopez *gloſſ. 2.* pluribus comprobat. Unde etiamſi ex cauſa publica Princeps poſſit adimere jus partis contractus, & ultimas diſpoſitiones mutare; id tamen facere nunquam debet, niſi dato cambio illi, cui damnum irrogatur, ut ex *l. 2. tit. 1. p. 2.* & Magiſtro Marquez, & aliis pluribus notavimus *ubi proximè.*

39 Solùm igitur prædicta Princeps facere debebit, ſi intervenerit publica utilitas æquè principaliter, quia tunc ſalus populi, quæ ſuprema lex eſt, admittere poteſt, ut præjudicium tertio inferatur, ut privatorum commoda cedere debeant publicæ utilitati, idque ſolùm procedere debet, ut in ſpecie *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recop.* quando generalis utilitas Regni ſuaderet, ne plures majoratus in unum concurrerent, cùm generalis diſpoſitio reſpicit commune bonum, ne fundatorum memoriæ obſoleſcant, confuſis & permixtis majoratibus, & ut plures ſint Equites, qui Regni decorem, & Regis ſervitium poſſint ſuſtinere, & augere, vel ſi in majoratu regulari, in quo caſtrum & ars continuatur in regnorum confinibus, aut littore maris, in quo maximum eſſet periculum invaſionis hoſtium; tunc Princeps dato bono cambio poſſeſſori majoratus, poterit ſibi caſtrum retinere, & munire ad majorem tutelam, & Regni defenſionem, ut de fundis limitrophis qui in confinibus hoſtium erant, ſolebant militibus aſſignari, ut eos defenderent, ablatis ab antiquis poſſeſſoribus, ita interpretatur *l. Lucius 11. ff. de evictio.* D. Amaya *ad titulum C. de annonis, ad l. 1. C. de fundis limitrophis, num. 14.* Vel ſi hoc caſu poſſet ex fundatione primogenii regularis fœmina ſuccedere, Princeps reducere velit ad ſucceſſionem agnationis, vel maſculinitatis, ut maſculi, qui potiùs apti ſunt ad exercitium belli & armorum, poſſent meliùs caſtrum illud ſuſtinere & defendere, quia ex cauſa publicæ utilitatis poteſt Princeps adimere ſubditis res proprias, ut ex Fachineo, Petro Gregorio, Maſtrillo, Peregrino, Riccio, Caſtillo, Mieres, Matienzo, Menoch. & aliis pluribus probavit Amaya *d. num. 19.* vel ſi inter aliquos Proceres, & Magnates Regni eſſet diſcordia, & factiones, quæ ſtatum publicum, & quietem turbare valerent, poſſet Rex aliqua in illorum ſtatibus & majoratibus diſponere, & mutare ad illorum concordiam, & publicam quietem, & bonum commune, ut Imperator Carolus Quintus, cùm extra Regnum migraret, decrevit lites quæ inter Proceres & Magnates Regni erant pro tempore ſuæ abſentiæ ſuſpendi oportere, ut conſtat ex ordinationibus Cancellariæ Granatenſis, ubi de hoc reſcripta referuntur. Ex quibus & ſimilibus cauſis, quæ omnino reſpiciunt principaliter publicum ſtatum, hæc Principum poteſtas procedit ex juſtis cauſis & rationibus, quas ſuprà expendimus.

Unde admitti non poteſt illorum ſententia, qui 40
tenuerunt poſſe Principem mutare ultimas diſpoſitiones & contractus, ex cauſa principalirer reſpiciente utilitatem privatorum, ſi ex ea in conſequentiam publica utilitas conſequeretur, ut in pluribus caſibus evenit, ut ſi augeretur majoratus, quorum augmentum & utilitas etiam reſpicit publicam utilitatem, ut notavit Molina *de Hiſpanor. primogeniis, lib. 1. cap. 11. n. 3. 4. & 5.* mutaretur inſtitutio primogenii, ut quæ ſeparata erant, concurrerent in una perſona, ut majoribus divitiis domus, & ſtatus creſceret, vel ſi qui novum primogenium inſtituit, & alteri applicare intenderet, ejus formam mutando, propter augmentum, vel ejus aggregationem, unde juſtam cauſam proponunt, vel ut matrimonium inter aliquos Proceres fieret, aut ſi lites inter illos poſſent evitari, ex mutatione formæ fundationis, quaſi publicè interſit, finem litibus imponi, *c. finem litibus, de dolo & contumacia.* Quia nunquam iſta poſſunt juſtè Principem inducere, ut diſpoſitiones teſtamentarias & contractus in præjudicium eorum, quibus jus acquiſitum, reſcindat, cùm majoratum alicujus majoribus divitiis augere nihil principaliter ad publicam utilitatem pertinet, ſed ad privatum illius familiæ ſplendorem, & augmentum, & quod traditur, Primogeniorum inſtitutiones conducere ad utilitatem publicam, id generaliter de omnibus primogeniis accipiendum, non verò de uno, aut alio, quia potiùs publicè intereſt ne in una & eadem perſona plura primogenia conjungantur, ex *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopilat.* & quæ ſuprà notavimus *num. 32.* & infrà dicemus circa illam *num. 49. cum ſeq.*

Quod etiam procedit in eo quod traditur, ad pu- 41
blicam utilitatem pertinere finem litibus imponi, quia reſpicit quoad decreta, & leges, quæ generaliter lites computant, & illis finem imponunt. At verò quod pertinet ad litem alicujus cauſæ ſpecialis, ut in ea quæ poſſet oriri in eo primogenio, in quo, ne lites oriantur inter ſucceſſores, ejus mutatio intenditur; id generaliter non pertinet ad caſum *c. finem litibus*, ſed ad privatam ſucceſſorum utilitatem, etſi pro publica conſideretur, hæc non principaliter, ſed acceſſoriè, & in conſequentiam attendi oportet, ut ex ea velit, & poſſit Princeps diſpoſitiones & contractus reſcindere, aliàs in quacumque lite ei permittendum contra jus tertii alicui dominium ſuum adimere, ut litis judicium finiatur, quod nullus admittere poterit, & ſolùm ex utilitate publica, quæ principaliter reſpicit publicum & commune bonum, id Principibus ſuadendum, juxta quæ ex pluribus notavimus.

Nec prædicta poterit excludere, quod regulariter 42
apud nos admiſſum, poſſe dari facultatem ex cauſa quæ videtur juſta dominis Conſiliariis Cameræ, ut ſuper bonis majoratus aliqui cenſus conſtituantur, de quibus Molina *lib. 1. de primogeniis, c. 8. n. 28.* ubi Additio ad Molinam *d. n. 28.* ſtatuit eſſe praxim conſuetam ſupremo Conſilio Cameræ iſtas concedere facultates, & de hoc teſtatur Mieres *de Majorat. 4. p. q. 1. limitat. 1. num. 111. cum ſeqq.* de quo videndi Padilla *in l. unum ex familia, §. ſi de falcidia, num. 20. verſ. ſed nec valere, ff. de legat. 2.* Ponte *vol. 2. conſ. 152. num. 24. & 25.* & idem D. Molina *d. lib. cap. 8. num. 34.* dum agit de reſcriptis, & facultatibus quæ expediuntur in Conſilio Cameræ circa capitula matrimonialia eorum, qui habentes majoratus, in quibus primogeniti debent ſuccedere, & in contractu matrimonii conventio fit, ut majoratus dividantur inter filios, ex quo inſtitutiones primogeniorum mutantur, quemadmodum

modum fit *in l. 7. titulo 7. libro 5. Recopilationis*, in qua diviſiones fiunt contra illorum conſtitutiones.

43 Et juvat prædictam & abſolutam poteſtatem, quam Principi aliqui Doctores tribuunt, *l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop.* ubi mentio fit de clauſula teſtamenti Regis Henrici, quæ donationes regias ad majoratus refert, & illorum ſubſtitutiones ad filios donatariorum limitat, & illorum deſcendentes, ita ut ſi ſine liberis illi deceſſerint, reſcindit majoratum, & donationes ad regium Patrimonium & Coronam redire ſtatuit, unde videtur Principi jus eſſe ſupprimere, & immutare majoratus.

44 Sed tamen veriſſima & tenenda noſtra ſententia eſt, ut non debeat, nec valeat Princeps primogenia & contractus mutare, niſi ex cauſa, quæ ad publicam utilitatem principaliter pertinet, quia tunc privati cedere debent communi bono, quaſi illud ſit regiminis eſſentia, & ſcopus Principatus, ut omnes Politici, & juris Doctores teſtantur, & noviter probavit doctè & piè religioſus, & eruditus Pater Joannes Euſebius *in Theopolitico, 2. p. lib. 1. cap. 3.* & omnes juris traditiones quas ſuprà expendimus *num....* hanc Principis poteſtatem ex norma communis boni regulandam tenuerunt.

45 Quod verò notavimus, conſueviſſe dari facultates à dominis Conſiliariis Cameræ, ut bona majoratus poſſint obligari ex juſta cauſa, quæ Senatoribus videatur ex illa poſſe permitti, facilem expeditionem habet, quippe in hoc caſu ſemper attenditur ad conceſſionem facultatis, quod ipſi primogenio utile ſit, de quo veroſimiliter ejus inſtitutor concedere vellet, ſi tempore labente bona infructuoſa redderentur, & in aliis, quæ fructuoſiora, commutari poſſent: aut ſi poſſeſſor majoratus ſe ſuſtinere non poſſet, aut aliqua ſervitia ad Regis, & Regni utilitatem exhibere, niſi obligatio bonorum majoratus fieret, quo caſu tali limitatione facultas conceditur, ut non antè poſſint hypothecæ ſupponi bona majoratus, niſi bonis liberis deficientibus ejus qui poſſeſſor eſt majoratus.

46 Tum & intra quatuor, aut plus annos onus injungitur, ut fiat redemptio ex fructibus majoratuum cenſus, qui ſuper illo facultate regia conſtitutus, & in ſupremo juſtitiæ Senatu antiquior Conſiliarius Cameræ in jura habet delegationem à Principe ad expignerationem majoratuum, & redemptionem cenſuum, quem dicimus *Juez de deſempeños de mayorazgos*, quo caſu nullo modo forma ſucceſſionis à Principe mutatur, aut voluntas inſtituentium infringitur, ſed pro tempore ad ſublevandas neceſſitates poſſeſſoris, pecunia quæ hypothecæ ſubjicitur, repræſentatur ſtatim intra breve tempus reddenda majoratui.

47 Tum etiam, quia prohibitio alienationis, vel hypothecæ rerum majoratus non procedit à jure naturali, vel gentium, ſed à jure civili, circa quod rectè Princeps ex voluntate, & poteſtate ſua diſponere poteſt, argum. *l. ſi quis 3. §. ſi is pro quo, ff. quod quiſque juris*, ubi Princeps conceſſit alicui, ne aliquis contra eum exceptione utatur, quia licèt defenſionem naturalem tollere non poteſt; rectè tamen ex principali poteſtate valebit excludere civilem exceptionem, ut notarunt Rodericus Suarez *allegat. 12. n. 54.* Ruinus *volum. 3. conſil. 80. num. 4. & vol. 4. conſil. 171. n. 5. & 12.* Craveta *conſil. 109. n. 2. & conſil. 164. num. 18.* Burſatus *conſil. 299. n. 17.* Curtius Junior *conſil. 174. num. 9.* Rolandus à Valle *vol. 2. conſil. 66. n. 13.* idque etiam in præjudicium tertii, & ſine cauſa Princeps diſponere poteſt, juxta prædictos, & Becium *vol. 1. conſil. 129. num. 35.* Pariſium *vol. 4. conſil. 1. n. 38. & 39.* & addendi plures, quos refert Auguſtinus Barboſa *clauſula 175. num. 2.* & cùm à jure civili procedat inſtitutio fideicommiſſi, & reſtitutio, ut non alienatum ſucceſſori reſtituatur, ex §. 1. *Inſtit. de fideicommiſſ. hæred.* & in terminis noſtris, ut poſſit à Principe de illis diſponi, agnoſcunt Peregrinus *de fideicommiſſ. art. 1. num. 6.* Matheacius *de fideicommiſſ. lib. 1. cap. 1. num. 7.* Pariſius *volum. 2. conſil. 1. num. 61. uſque ad 63.* Bardellonus *conſil. 20. num. 26.* Meritò Princeps ex cauſa, quæ ipſi juſta videbitur, poterit gravamen hypothecæ concedere, & permittere, præſertim juxta doctrinam, & verba Becii *conſil. 59. num. 55.* ubi loquens de illis, qui hanc Principum poteſtatem reſtringunt, tradit procedere, *quando in totum vellet tollere, ſecus ſi vellet minuere, moderari, vel differre:* & addendi Cephalus *volum. 1. conſil. 28. num. 70.* Molina *lib. 4. de Primogen. cap. 3. num. 17.* Mieres *1. part. quæſt. 44. num. 76.* Ponte *lib. 2. conſil. 54. num. 8.*

Quod verò pertinet ad *l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop.* quæ 48
continet clauſulam teſtamenti Regis Henrici, qua limitantur majoratus, nihil quoad rem facit, quia ut ibi apparet, majoratus ab ipſo Rege in eo caſu fundatur, rerum quas Princeps ex bonis regalis Patrimonii donaverat, & eodem modo ſicut regulariter poteſt primogenii inſtitutor illud reſtringere, limitare, & extendere: ita Rex Henricus, ut illorum bonorum majoratus inſtitutor, facere rectè potuit.

Sed etiam per viam legis generalis, ut prædicta 49
clauſula pro lege obſervari jubetur, *d. l. 11.* rectè poteſt Princeps jus privatis quæſitum tollere, & abdicare, ut probavit D. Caſtillo *tom. 5. controverſ. 2. part. cap. 177. num. 2. verſ. eiſdem*, ubi ſe refert ad ea, quæ notavit idem *tom. 3. controverſiar. cap. 27. num. 19.* Et quod nullam dubitationem habet, quia cum illarum rerum majoratus regius dici poſſit, juxta prædicta *num....* in bonis ab ipſo Principe donatis rectè poterit revocationem ſucceſſionis minuere, & reformare, etiam ex intervallo poſt donationem, Baldus *l. nuptiæ, ff. de Senatoribus*, per *l. qui fundos, Cod. de omni agro deſerto, lib. 11.* Angelus *in l. Lucius, ff. de evictionib.* Decius *conſil. 190.* Calcaneus *conſilio 52. num. 17.* Bellonus *conſ. 28. per totum*, Cabedo *2. part. deciſ. 75. num. 12. cum ſequentibus.*

Deinde, quod ſuprà retulimus ex Molin. *de pri-* 50
mogen. lib. 1. cap. 8. num. 54. facultates dari in caſu contrahendi matrimonii, ut majoratus contrahentium, etiamſi in eis primogeniti ſuccedere deberent, inter filios illorum majoratus dividantur, nihil magis turbat noſtram ſententiam, quippe id procedit juxta publicam utilitatem, quam ſuprà conſideravimus procedere principaliter, ne in eadem perſona plures majoratus conjungantur, & memoria fundatorum obſoleſcat, ex *l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopilat.* Quod magis favet fundationi primogeniorum, ne in totum obliterentur, & ex bono communi principaliter, non verò ut Princeps reſcindat ultimas diſpoſitiones; potiùs verò inde adjuvat, & ſuſtinet, ne pereant, & obſoleſcant aliorum majoratuum concurſu & aggregatione, quod rectè admittendum; non verò ut ex privata utilitate majoratus mutetur in caſibus de quibus ſuprà *num....*

Denique quia *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopil.* variis mo- 51
dis à Doctoribus accipitur: nam cùm limitet diſpoſitiones teſtamentarias, & majoratuum inſtitutiones,

dubium

dubium est,an debeat ultrà casus ibi expressos extendi, & non extendendam decisionem *d. l.*7. ultra casum ibi expressum, quando per matrimonium in una persona junguntur duo, vel plura primogenia, non verò quando id evenerit per causam successionis, pluribus probavit Perez de Lara *de anniversariis, lib.*1.*cap.*5.*ex n.*13.*cum omnibus sequentibus*, ubi admittit,ut alii casus non expressi *in d.l.*7.sint definiendi juxta jus commune, & testatorum dispositiones, quod etiam probarunt Mieres *de majorat.* 1.*p.q.*30. *num.*84. & 2.*part. q.*4. *illatione* 8. *num.*317. Dom. Valenzuela *consil.*69. *num.*46. *cum sequent. & consil.*83. *num.*133. *usque ad* 141. & D. Christophorus de Paz *in tract.de tenuta,cap.*37.*ex num.*189. *usque ad num.*201. constanter tuetur *d. l.*7. solùm procedere quando majoratus per matrimonium junguntur,juxta verba dictæ legis, ibi : *Por via de casamiento* ; ita ut ex contrahentibus uterque majoratum possideat tempore contractus matrimonii, vel sit immediatus successor cum spe certa,invariabili,& immutabili successionis,non verò si post nuptias contractas unus ex conjugibus durante matrimonio in majoratu successerit, & ideò multo minùs admittendus generaliter casus,ex quo plures majoratus per successionem conjunguntur, & idem de simili lege Portugaliæ probavit Melchior Phœbo 2.*p. decis.*151.

52 Quorum fundamenta sunt, quia *d. l.*7. quæ restringit,limitat,& rescindit dispositiones testamentarias,quasi exorbitans, odiosa, & correctoria, non extendenda ultra casum in quo loquitur & disponit, ut matrimonium sit causa immediata concursus successionis primogeniorum, & in correctoriis non potest fieri extensio, propter identitatem rationis, præsertim quia cùm pervenerit conjugi majoratus per matrimonium, quando contrahentes tempore matrimonii successores sunt, facilè possunt disponere de bonis majoratus per capitula matrimonialia, facultates & rescripta Principum, de quibus egimus suprà *num.*... & providere ne ad aliam lineam majoratus transeat,dividendo primogenia,& pacta matrimonialia servanda sunt, & majorem firmitatem habent, quàm cæteri contractus, *l.Divi Constantini, C. de natural. liber.l.*24. *tit.*11.*part.*4. & cùm valdè usitatus esset casus successionis, ut per illam, quod magis frequens est, majoratus conjungantur, Princeps qui de casu solito & præsenti non disposuit, omittere videtur, & relinquere dispositioni juris, argum. *l. cum prætor, ff.de judiciis, l. commodissimè, ff. de liberis, & posthum.* nec extensio admittenda, *c.*1. *de temporibus ordinat.lib.* 6. juncta glossa *verb.Italiæ.*

53 Sed tamen contraria sententia, ut non solùm casu quando tempore contractus matrimonii ex illo majoratus conjunguntur,sed postea,sive ex causa matrimonii, vel ex alio titulo plura primogenia cumulantur, procedat dispositio *d.l.*7. defendit pluribus constanter D. Castillo *tom.*5. *controv.* 2.*p. c.*177. *per totum*, quia odiosa & pœnalis non accipienda, sed favorabilis, cùm ad publicam utilitatem respiciat, ut in ea exprimitur majoratuum concursum prohiberi ad commune bonum Regni pertinere, ut sint plures qui in majoratibus succedant, ut Regis servitium, & decorem sustinere possint, & quia hæc rationis identitas procedit in quocumque casu matrimonii, vel successionis, & in lege pœnali & correctoria extensio fit propter identitatem rationis, quia tamen judicatur extensio legis, sed comprehensio illius casus propter legis rationem, quod latissimè pluribus, & valde probat D.Castillo per multas paginas & numeros 39. *in d. cap.*177.

54 Et quamvis validissimus assertor sit hujus sententiæ, & plurimos & multa referat, tamen *num.*13. *ad finem* tradit : *Sed quia articulus est admodum difficilis, & controversus, pro una & altera parte potest,ac solet defendi* : & idem Castillo *ibi, num.*38. *d. l.*7. tradit his verbis : *Semper tamen profitemur articulum esse difficilem, & dubium, adeoque controversum, ut regia declaratione ipse indigeat, & utile admodum, Reipublicæque conveniens credimus, ut litibus, & controversiis permultis, quæ occurrunt quotidie, finis imponeretur, pragmatica sanctione lata, sive lege alia condita præfatam altercationem dirimere, & quid tenendum sit in eo conflictu, ita clarè definire, ut hisce de rebus amplius dubitari non valeat, prout in materia repræsentationis, & exclusionis fœminarum, sive conservationis agnationis leges alias, sive pragmaticas antiquarum declaratorias, in his Regnis latas:* & iterum paulò post tradit ibi : *Interim tamen dum altercationes hæ lege alia non diffiniuntur, difficultatem, & ambiguitatem agnoscimus.*

Ex quo in re tam dubia & controversa,ad litteram 55
observandam dispositionem *d. l.*7. nec extendendam ultra casus, in quibus expresè loquitur, ut minus quàm possint, testamentariæ dispositiones, & primogenia violentur, interim quod Princeps clarè & apertè non declaraverit.

ALLEGAT. CXVI. & ULT.

De Duello.

1 *Duellum causa rebellionis Regni Lusitani an permittendum.*

2 *Rex Catholicus quando possit duella permittere. Concil. Trident. sess.*25. *de reformat. c.*19.

3 *Duella regulariter prohibentur.*
cap. Monomachiam 2.*q.*4.
*c.*1. *de clerico pugnante in duello.*
*c.*1. *de purgatione vulgari.*
*l. unica, C. de gladiatoribus, lib.*11.
*l.*8. *tit.*24. *p.*7.
*l.*3. *tit.*21. *lib.*8. *Recopil.*

4 *Duella non prohibentur ex publicis & justis causis.*

5 *Bullæ Pontificum quæ prohibent duella, procedunt ad vindicandas injurias privatas.*

6 *Bellum ut potest esse justum ex causa publica, ita duellum quod ipsum respicit.*

7 *Bellum justissimum est quando infertur tyranno, vel rebellantibus vassallis.*
cap. noli existimare 23. *q.*1.
cap. quid culpatur 4. 23.*q.*1.

8 *Princeps potest jubere à quocumque occidi tyrannum & rebellem.*
*lib. Judicum c.*3.
Brutus & Cassius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Julium Cæsarem, qui primus libertatem Romanorum oppressit.
Banniti possunt permitti à Principe, ut occidantur à quocumque.

9 *Rex legitimus, etiamsi tyrannicè dominetur & gubernet, non potest à subditis occidi.*

10 *Tyrannus potest occidi à quocumque privato, ut ministro publicæ potestatis.*
Duella ideò à Pontificibus & sancto Concilio prohibentur, ne aliquis ex causa privata alium occidat, vel se in periculum vitæ conjiciat, non verò quando causa est publica.

11 *Duella*

11 *Duella ex causa publica posse permitti qui tenuerunt.*

12 *Publica causa justum reddit duellum, quamvis aliquod interesse privatum sequi possit.*

13 *Publica causa est quæ principaliter ad eam pertinet, licèt per consequentiam privatum contingat.*

Principaliter quod agitur attendendum.

l.1. ff. de authorit. tutorum.

l. qua actione 7. §. si quis in colluctatione, ff. ad legem Aquil.

15 *Publica judicia dicuntur quæ ad vindictæ publicæ tutelam pertinent, licèt ex privati injuria nascantur.*

Titulus ff. de public. judic.

l. si hæreditas 10. §. fin. ff. de testam. tutel.

Paulus lib. 3. sententiarum, titulo de nuptiis.

l. in bello, §. medio, ff. de captivis.

l. de pupillo 5. §. & velle, ff. de novi operis nunciatione.

l. testamenti 3. ff. de testam. tutel.

l. Argentarius 10. §. 1. ff. de edendo.

16 *In mixto attenditur quod prævalet.*

17 *Duellum quod certò cognoscitur effectum non habiturum, non comprehenditur censuris Bullarum.*

An duella boni publici causâ iniri, civésque possint exponi periculo certaminis.

1 EX quo suprà Allegatione 114. admiserimus, posse Principem, vel Rempublicam propter utilitatem publicam, mortis periculo civem exponere, & à doctis viris his diebus in controversiam deductum, postquam Lusitanum Regnum à nobis descivit, an ejus causa, & propter bonum publicum, duella iniri possint, & cives periculo certaminis exponi.

2 Quæstio, an Rex Catholicus, pius & religiosissimus Princeps, posset hoc duellum permittere, extantibus Bullis Pii IV. Gregor. XIII. Clementis VIII. & dispositione sancti Concilii Tridentini *sess. 25. de reformat. cap. 19.* ubi duellorum & singularium certaminum usus detestabilis, prohibitus, & sententia excommunicationis, qui pugnam commiserint, & eorum patrini suadentes & spectatores afficiuntur aliis multis pœnis expressis in odium & prohibitionem duelli.

3 Sed circa eandem rem videndus text. *in cap. Monomachiam, 2. quæst. 4. c. 1. de Clerico pugnante in duello, c. 1. de purgatione vulgari, l. unica, C. de gladiatoribus, lib. 11. l. 8. tit. 14. p. 7. l. 3. tit. 21. lib. 8. Recop.* plura ex Jason. Jacobo Castillo, Cenedo & aliis tradit Amescua *lib. 2. c. 5. num. 20.* qui *n. 19.* ex Andrea Gaillio, Bertazolo, Raudensi, Antonio Massa, Gallesio, Menchaca, Navarra, & communi Theologorum sententia tradit, nec pro honore conservando licere ingredi duellum, & addenda quæ notarunt Alciatus *in tractat. de singulari certamine*, Jacobus Castillo, Julius Ferretus, & Joannes de Lignano in peculiaribus tractatibus *de duello*, Puteus *de re militari, tit. An certamen & duellum possit concedi.*

4 Sed tamen communi calculo Senatorum admissum, potuisse Catholicum Regem nostrum hoc duellum permittere; quia prohibitiones quæ ex decretis Summorum Pontificum, & sancti Concilii circa duella, procedunt in duellis ex causis & injuriis privatis, non verò si ex causa publica pro bono Regni, & ejus conservatione duellum suscipiatur, vel provocetur, quia eo casu non prohibetur.

Quod ex ipsis Bullis Pontificum, qui duella prohibuerunt, manifestè constat, loqui illas in causis 5
privatorum: nam in Bulla Clementis VIII. ubi refert Bullas Pii IV. & Gregorii XIII. tunc prohibetur duellum, quando prætextu causæ publicæ privatæ inimicitiæ vindicari intenduntur. Nota verba, *privatas simultates, atque inimicitias publicæ causæ intermiscendo, etiam Ducum permissu:* & iterum §. 4. ut denotaret procedere prohibitionem quando in damnum privatorum duella suscipiuntur, tradit ibi, *in caput suorum fratrum impios convertere mucrones, quos multo salubrius contra Christiani adversarios stringi par esset.*

Si ergo tum duella damnantur, quando cum causa 6
publica miscentur privatæ simultates, videtur non reprobari pro publica causa, nam quemadmodum in bello plures contra alios bellum ineunt, & justum est, quando ex causis, quibus bellum permittitur, procedit, juxta quæ D. Thomas 2. 2. *quæst. 75. art. 8. vers. ad evidentiam*, & *ibi* Cajetan. agens de duello, tradit, *non est ergo duellum, hoc est duorum bellum injustum ex suo genere: sed potest esse injustum ex una parte, sed ex alia justum, quamvis etiam ex utraque parte justum dari posset ex alterius invincibili ignorantia*, ut tenuerunt Alciatus & Fulgosius, quos refert, & meritò improbat R. P. Diana novissimè *6. p. Moralium, tractatu 4. resol. 24.* adductis Valentia, Becano, Lorca, Reginaldo & Villalobos.

Bellum verò non potest justius excogitari, quàm 7
cùm infertur Tyranno, vel vassallis, qui debitam obedientiam Principi suo negant, vel Regna usurpant, juxta quod ex eodem D. Thoma, & Cajetano notavit D. Solorzanus *tom. 1. de Indiarum jure, lib. 2. c. 15. num. 4. & c. 16. num. 25.* & pluribus probavit, & doctè, idem Diana *d. tract. 4 resol. 3.* & faciunt verba *c. noli existimare 23. quæst. 1.* ibi: *Sicut rebellanti & resistenti violentia redditur, c. quid culpatur 4. eadem causa & q.* his verbis: *Ipsa bella suscipientur à bonis, cùm in eo humanarum rerum ordine inveniuntur, ut eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire justè ordo ipse constringit*, junctis D. Cov. D. Valenz. Ayala, Cevall. Medices, Ludovico Lopezio, Corduba, Menchaca, Matienzo, Azevedo, Tuscho, Camillo Borello, & aliis pluribus, quos refert Barbosa *in collect. d. c. noli existimare.*

Et adeò justum bellum est contra tyrannum & 8
rebellantem, ut ipse Princeps, cui obedientiam denegavit, possit jubere occidere illum, ut tradit Divus Thomas *dist. 44. q. 2. art. 2.* Caiet. *in 2. 2. q. 64. vers. ad hoc dicitur, art. 3.* Bañez *ibi, vers. dicimus secundò*, Arag. *d. quæst. 64.* ubi latè prosequitur, confirmans ex sacra Scriptura, & alios referens, quia etiam cuilibet privato licitum est occidere tyrannum: & quoties non potest juridicè capi & puniri qui invadit Regna, & vassallorum libertatem opprimere tentat, potest à quocumque occidi, ut citiùs, & salubriùs damno occurratur; ita in litteris sacris libro Judicum *cap. 3.* laudatur Aod, quia occidit Regem Eglom Moabitam, qui tyrannus populi Dei, & à D. Thom. refertur, & probatur Cicero, qui laudat Brutum & Cassium, quia occiderunt Julium Cæsarem, qui libertatem Romanorum primus oppressit. Ita ex Xenophonte, Herodoto, Plutarcho, Alexandro ab Alexandro, Cajetano, Soto, Valentia, Sylvestro, Sepulveda, Lessio & aliis probavit Magister Marquez *in Gubern. Christiano, lib. 1. cap. 8.* quem

quemadmodum poteſt Princeps permittere occidi à quocumque bannitos, qui populorum pacem & quietem, & bona ſubditorum infeſtant, ut ex Sylveſtro, Mantua, Alexandro, Navarr. Julio Claro & aliis probavit Fagund. *in præceptis Decalogi, lib.5. c.16. n.8. cum ſeqq.* ubi *num.3.* diſputat, an poſſit ex permiſſione mortis bannitorum occidi pater bannitus, & illos poſſe generaliter occidi, tenuerunt plures, qui peculiaribus tractatibus de bannis ſcripſerunt, & noviſſimè probat eminentiſſimus Pater Lugo *de juſtitia, tom.1. diſp.10. ſectione 2. num.82. & 83.* & nova Pragmatica apud nos hodie permiſſum ex frequentia graſſatorum, & de hoc videndus etiam R. P. Diana *in 6. tom. tractat.1. reſolut.21.* ubi dubitat, an banniti gaudeant immunitate Eccleſiæ, vel in ea occidi valeant, ſtante permiſſione & ſtatuto ut occidi poſſint.

9 Et addendi plures, quos refert D. Solorzanus, ut tyrannus occidi poſſit, *tom.1. de jure Indiarum, lib.2. cap.14. num.48. cum ſeqq.* nam quod tradit, legitimum Regem, etiamſi tyrannicè dominetur, non poſſe à ſubditis occidi, aliter procedit quando juſtè Rex fuerit, ſed injuſtè gubernat, & propter injuſtitiam non debent Reges à ſubditis occidi, vel cùm Regnum quod tyrannide inceptum, longo tempore & populorum tolerantia & approbatione in veram Monarchiam convertitur. Navarr. *in c. novit, de judiciis, notabili 3. num.158.* Molina *de juſtitia & jure, tractatu 2. diſput.24.* D. Covarr. *practic. cap.1. num.9.* Salas *de legibus diſput.7. ſectione 12. num.67.* Leſſius *de juſtitia & jure, lib.2.c.3. num.41. & c.29. dub.9.* Calixtus Ramirez *de lege Regia*, §.4. *n.8.* Bobadilla *lib.1. Politic.c.2. num.14. litt.I.*

10 At verò quando tyrannicè Regnum uſurpatur, poteſt tyrannus à quocumque occidi, & bello puniri: unde cùm nihil interſit in hac cauſa juſta & publica, mille cum militibus centum, vel decem, aut unus cum aliis duellet: quemadmodum bellum plurium & exercitui cum exercitu licitum eſt; ita paucorum duellum: nam ſicut quilibet ex vaſſallis exercitus noſtri Regis poterit occidere tyrannum, quaſi miniſter publicæ auctoritatis, & poteſtatis, quæ id permittit; ita etiam potuit pro jure publico tyrannum ad duellum provocare, & occidere, quia prohibitio duelli ex ſancto Concilio & Bullis Apoſtolicis fundatur jure divino & naturali, quibus non licet proximum pro cauſa, vel auctoritate privata in duello occidere, vel ſe exponere mortis periculo pro vindicta privata: quod aliter procedit quando ex cauſa & auctoritate publica, ubi Principis miniſter ad duellum provocat tyrannum, nec periculum ejus, qui provocavit, debet retardare, aut peccatum inducere; quemadmodum non conſideratur in milite qui in bello certo periculo ſe exponit, tradit D. Covar. *lib.1. var.c.2. num.10.*

11 Ex quo omnium communis & probata ſententia eſt, pro defenſione cauſæ publicæ licitum eſſe ad duellum provocare, & ſuſcipere, nec id comprehendi cenſuris Bullarum & Concilii, tenuerunt Nicolaus de Lyra *in cap.17. lib.4. Regum*, Cajetanus, Navarrus, Cardinalis Toletus, Valentia, Becan. & Major, quos refert Layman *in Theologia morali, lib.3. tract.3. p.3. cap.5. num.3. verſ. Tertius.* Armilla, Delrius, & Petrus Navarra, & alii, quos refert Pater Thomas Sanchez *in ſumma, lib.2. cap.39. num.16.* & ex duello Davidis cum Philiſthæo confirmat Menchaca *lib.1. controverſ. illuſtr. cap.49. num.15. & 16.* ubi contra Guerrerum contendit, etiamſi David non pugnaſſet impulſu divino, non peccaret, quia pro cauſa publica & honore ſui Regis duellum ſuſcepit, quod etiam tenuit Azevedo *in l.10. num.6. tit.8. lib.8. Recopilat.* & eodem exemplo Davidis ex Molina, Sayro & Reginaldo probavit noviſſimè Pater Fragoſo *in Regimine Reipublicæ Chriſtianæ, 1.p. lib.1.§.10. n.17.* & pro cauſa publica duella permiſſa, tenuerunt Pater Suarez, Azor, Valentia, Navarra, Bonacina, Ferrarius, Filliucius & alii, quos referunt Pater Puente Hurtado, quem & plures cumulat P. Diana *tom.5. tract.13. miſcellaneo, reſolut.27. per tot.* & noviſſimè poſt hæc ſcripta refert & doctè probat idem Diana *tom.6. Moralium, tract.6. reſolut.20.* comprobans ex Cajetano, Armilla, Valentia, Lyrano, Patr. Sà, & Thom. Sancio, remittens ſe ad alios, quos citavit *3.part. tract.5. reſol.1.* plures refert etiam Fagund. *in præceptis Decalogi, lib.5. cap.8. n.37.* ubi *num.51.* tradit ſententiam judicis eſſe neceſſariam, ut pœnæ impoſitæ propter duella incurri poſſint, propter excommunicationem & interdictum, quod à jure habet paratam executionem.

Major autem difficultas, quæ magis in hoc caſu urgere videbatur, illud reſpiciebat, quia ex Bulla Clementis VIII. prohibentur duella, in quibus prætextu publicæ cauſæ ſimultates privatæ & inimicitiæ miſcentur: unde etiamſi in hoc caſu aliquis Hiſpanus ex noſtris Proceribus pro honore & juſtitia Regis Hiſpani ad duellum provocaret Luſitanos, cùm tamen ſimiliter injuriam vindicare intendat, quaſi Luſitani vulgarent, aliquos ex noſtris eorum factum probare, ideò videtur, juxta dict. Bullam Clementis VIII. prohiberi duellum, in quo prætextu cauſæ publicæ injuria privata miſcetur. 12

Sed adhuc dicendum eſt in præſenti, totam hujus duelli cauſam publicam cenſeri, nec attendi oportere, ſi quid ad utilitatem privatam duellantis, vel ſubditorum poſſit concludere; quippe cùm eo prætextu Luſitani improbè perſuadere intenderent ab aliquibus ex noſtris rebellionem probare, ut in tyrannide & uſurpatione Luſitaniæ ſe conſervarent: inde quidquid ad privatorum honorem poſſet pertinere, totum reſpiciebat cauſam publicam rebellionis, & Regni Luſitani uſurpationem, quia nullo alio prætextu voluit tyrannus improbè apud omnes exhibere, ejus factionem ab aliquibus ex noſtris probari, quàm ut oſtenderet inimicis Hiſpaniæ, quos in ſui defenſionem & auxilium allicere intendebat, conſilio & viribus ipſorum Hiſpanorum poſſe in ſua rebellione & tyrannide ſuſtineri, inde tota hæc res ad publicam cauſam pertinet, & ſi aliquid ad privatos ſpectat, id omninò obumbratur ex jure publico, decore & juſtitia noſtri Regis, quæ prædicto duello defenditur, nec in conſideratione oportet eſſe defenſio privata ſubditorum, quæ acceſſoria ex accidenti, & per conſequentiam non debet attendi, ſed quod principaliter agitur, ex eis quæ notantur *in §. ſpadonem, Inſtit. de adoption. l.1. ff. de autor. tutor. cap. ad audientiam*, ubi gloſſa, *de præſcriptionibus*, ex Tiraquello, Surdo & Mangilio probavit Valaſco *Axiomatum littera P, num.157.* 13

Et quemadmodum ſine dubio propter cauſam publicam duellum permiſſum, ita in præſenti, licèt duelli victoria cedat in honorem ſubditorum, & calumniæ purgationem, ſicut etiam quodlibet duellum, in quo nihil aliud quàm publica defenſio intercedit, etiam cedit in gloriam & honorem privati, qui victoriam duelli conſecutus, nec minus cauſa publica dicenda; ita ſimiliter in hoc caſu accipiendum circa eum, qui Caſtellæ Regnorum auctoritatem, Regis ſui honorem, juſtitiam & injuriam publicam duello vindicare intendit, ut attendi non oporteat quod pertinet ad ultionem & injuriam privatam, & uſurpari aptè poſſunt verba textus *in l. qua actione 7. §. ſi quis in colluctatione, ff. ad l. Aquil.* ubi: *Siquidem in publico certo* 14

certamine alius alium occiderit, cessat Aquilia, quia gloriæ causa & virtutis, non injuriæ gratia videtur damnum datum.

15 Similiter publica judicia dicuntur quæ ad juris & vindictæ publicæ tutelam pertinent, quamvis ex privati injuria nascantur, ex toto titulo *ff. de publicis judiciis*: & publica utilitas consideratur pro libertatis favore, *in l. si hæreditas* 10. *§. fin. ff. de testament. tutel.* quamvis libertas respiciat statum privati, & publicam esse nuptiarum utilitatem, traditur apud Paulum J. C. *lib. 3. sententiarum, tit. de nuptiis, & in l. in bello 2. §. medio, ff. de captivis & postlimin. reversis*, quamvis contrahentium commoditatem & nexum nuptiæ contineant, & publica causa nunciationis, quæ ex legibus inducitur, quamvis ad privatam utilitatem, *in l. de pupillo 5. §. & velle 9. ff. de nov. oper. nunciatione*, & juris publici censetur testamenti factio *in l. testamenti 3. ff. qui testamenta facere poss.* etsi ad bonorum privati dispositionem pertineat, & publicam causam habere dicitur officium & ministerium argentariorum, *in l. Argentarius 10. §. 1. ff. de edendo*, licet officium circa utilitatem privatorum exerceatur, & multis aliis juris locis comprobetur.

16 Ut non minus dicatur causa publica, in qua id principaliter attenditur, etsi etiam admixta sit utilitas privata, & similiter in hoc casu cùm rebelles Lusitanos & tyrannum pro honore Regis & bono Regnorum ad injuriam publicam vindicandam Hispani ad duellum provocassent, etsi admisceretur injuria privata; tamen publica vindicta omninò dicenda, quia in mixtis illud attendendum quod prævalet, *l. quæritur, ff. de statu hominum*, junctis pluribus quæ notavit D. Castillo *lib. 5. controvers. cap. 89. per tot.* Sed omninò causa communis & publica est, cùm pertineat ad defensionem honoris subditorum Regis Hispani.

17 Postremò valdè notandum, cùm Hispani nostri ad duellum quod provocaverant, comparerent tempore & loco designato, & Lusitani & eorum tyrannus ad duellum non veniret, imò non venturum certò præsumebatur, tam quia scelere rebellionis & tyrannidis convictus non auderet improbatissimum scelus duello defendere, quàm cùm elatione auspiciorum usurpati Regni vellet ignaviam suam dignitatis Regiæ auctoritate obumbrare, nolens in periculum duelli Regnum quod usurpaverat, conjicere, nec cum vassallo Castellæ duellum inire.

18 Ex his omnibus certum est censuras Bullarum prohibentium duella, hunc casum non comprehendere: nam adveram & realem pugnam sunt referendæ Bullæ quæ loquuntur de duello, ut ex ipsis apparet, & ideò, eo non sequuto, censuræ locum habere non possunt: ita in terminis probat ex ipsis Bullis Pater Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disputat. 170. sect. 21. §. 190. & 196. usque §. 201.* quem sequitur Pater Diana *tom. 5. tract. 14. miscellaneo 2. resolut. 102.* & ejusdem sententiæ Megalam, Comitolum, Delrium, Sanchez, Scortiam, Joannem Franciscum Suarez, Naldum & Riccium, refert idem Diana *2. part. tractat. 16. miscellaneo 2. resolut. 102. & tract. 16. resolut. 53. & 3. part. tract. 6. resolut. 1. vers. dico octavo.* Et omnium Doctorum sententia communis, ut si qui ad duellum provocavit, probabiliter sciat duellum effectum non habiturum, censuris non ligari. Ex quibus tam ex causa publica quæ præcessit, quàm eo quod postea sequutum, factum hoc à censuris immune censendum.

Secunda de Duello

ALLEGATIO CXVII.

Duella an apud nos cum Lusitanis permitti possint ex causa publica rebellionis Lusitanorum.

1 *Authores qui de duellis egerunt.*
2 *Theologi qui de duellis tractarunt.*
3 *Duelli etymologia.*
4 *Duelli definitio.*
5 *Duellum idem, quod bellum, antiqui dixerunt.*
Perduelles, hostes patriæ, & proditores.
l. quos nos hostes 234. ff. de verb. sig.
6 *Monomachia verbum Græcum, ejus vestigia à jure civili, & canonico, & legibus duodecim Tabularum.*
c. Monomachiam 2. q. 5.
c. 2. de purgatione vulgari.
l. qua actione, §. si quis in colluctatione, ff. ad l. Aquiliam.
l. unica, C. de gladiatoribus.
Constitutio de pace.
Hispano jure duella admissa.
l. 1. & 2. tit. 3. p. 7.
l. 4. tit. 4. p. 7.
l. 8. tit. 14. p. 7.
l. 1. tit. 21. lib. 4. & totus titulus 8. lib. 8. Recopil. per totum.
Riepto *etymologia.*
Desafio *etymologia.*
7 *Duellorum origo, & in ea Torreblanca impugnatur.*
Joannes Eusebius expenditur.
8 *Duella à barbaris inducta dæmone suadente.*
9 *Duella apud omnes gentes in usu fuisse qui notaverint.*
10 *Duellorum amantissimi Galli fuerunt.*
Duella inter omnia animata, & à natura producta.
11 *Hispani variis solemnitatibus, & regulis duella admiserunt.*
12 *Hispanorum Regum duellorum provocationes.*
Petri Regis Aragonum duellum cum Carolo IX. Rege Galliæ.
Petri Aragonii duelli provocatio ad Ludovicum Regem Galliæ.
Hispani Legati Regis Catholici ejus nomine ad duellum Regem Galliæ provocarunt.
13 *Duellum Petri Aragonii Regis cum Carolo Rege Neapolis super possessione Siciliæ.*
Martinus Quartus Pontifex excusatur à permissione hujus duelli Caroli Quinti Imperatoris, & Regis Hispani duelli disceptatio cum Francisco I. Galliæ Rege.
Duelli provocatio Renati Ducis Anxoini contra Alphonsum V. Aragonum Regem prò possessione Regni Neapolis.
Duellum Regis Aragonum Alphonsi Quinti cum Duce Anxoini super possessione Regni Neapolitani.
Ferdinandus Catholicus Castellæ Rex ad duellum provocavit Regem Lusitanum in urbe Tauri.

14 *Duella plura inter Hispanos antiquis temporibus, & novioribus.*

15 *Hispanorum alia duella.*

16 *Hispani Sueri Quinonii singulare certamen.*

17 *Hispani alii duellum pugnarunt.*
Marchionis de Villena singulare certamen.
Beltrandi de la Cueva certamen.

18 *Duellum Hispanorum celebre.*
l. 5. tit. 4. p. 7.

19 *Duellum coram Imperatore Carolo V. in urbe Pintiana in ejus foro ultimum fuit solemne duellum, quod in Hispania permissum.*
l. fin. tit. 9. lib. 4. ordinamenti.
l. 10. tit. 8. lib. 8. Recopilat.

20 *Duello debebat præcedere admonitio & diffidatio, quod Hispani dicunt* Riepto.
l. 3. tit. 8. lib. 8. Recopil.

21 *Duellum apud Hispanos ad id maximè usitatum, ad purgationem delictorum.*
Principum licentia, vel Ducum ad duellum necessaria.
l. 3. §. in bello, ff. de re militari.

22 *Provocatus ad duellum arma eligebat.*
Hispaniæ Rex antiquitus judices duelli & arma designabat.
l. 3. tit. 3. p. 7.

23 *Arma duelli æqualia esse debent, & ex consuetudine regionis, vel moribus gentium.*
l. fin. tit. qualiter se quisque defendat, leg. Longobardorum.

24 *Patrini eligebantur ad duellum, quorum officium arma metiri, corpora duellatorum videre, & illos inducere, & educere in palæstra, illam designare, & tempus quod in certamine duraturum.*
l. 4. & 5. tit. 4. p. 7.

25 *Duellum nisi ex justa causa juramento firmata non admittendum.*
l. 8. tit. 8. lib. 8. Recopilat.

26 *Duellum, aut bellum ex utroque latere non potest justum esse.*
Bellum potest justum præsumi ex utroque latere ex alterius invincibili ignorantia.

27 *Æqualitas esse debet inter duellatores.*
Miles quamvis ignobilis, potest ad duellum Nobilem provocare.

28 *Nobilis an possit Titulatum provocare ad duellum.*
Superior ab inferiori potest provocari ad duellum ex recepta consuetudine.
l. observandum, ff. de officio Præsidis.
Infames & notati à jure excluduntur à duelli provocatione, & qui excludantur recensentur.

29 *Magistratus non potest ab inferiori provocari sine venia, ex titulo Cod. de in jus vocando.*

30 *Magistratibus, etsi malis, reverentia exhibenda.*
Magistratus, vel officiales ad duellum non provocandi.

31 *Pœnæ statutæ contra illos, qui Magistratibus honorem detrahunt.*
Titulus 22. lib. 8. Recopilat.
l. omne delictum, ff. de re milit.

32 *Magistratum qui læserit officii ratione, criminis majestatis secundæ speciei reus est.*
l. quisquis, C. ad l. Juliam majestatis.
Magistratibus honor & reverentia exhibenda.
l. si quis in hoc, C. de Episcop. & clericis.
Popularis actio competit pro vindicanda injuria Magistratus.

33 *Dux exercitus non potest ab inferiori ad duellum provocari.*
Piscurius Marchio generalis Præfectus exercitus Hispani Caroli Quinti duellum non acceptavit.
Marchio de Comares, Præfectus urbis & propugnaculi de Oran, non acceptavit duellum.

34 *Judex quis in sua causa esse non potest.*
Injuriam suam quilibet sine judice non potest vindicare, nec duello se ulcisci.

35 *Jure divino duella prohibita.*
Consuetudine duella probari non possunt.
c. Monomachiam 2. q. 4.
c. 1. de purgatione vulgari.
Concilium Tridentinum sess. 25. de reformatione, cap. 19.
Bullæ plurium Pontificum, quibus duella damnantur, referuntur.

36 *Juri gentium duella repugnant.*
Jus naturale idem quod gentium.
§. jus naturale, & §. jus gentium, Instit. de jure naturali.
Hispano jure antiquo solùm permissa duella in causis personalibus.
l. 3. tit. 5. p. 7.
l. 10. tit. 8. lib. 8. Recopilat.
Hispani Reges Catholici omninò duella prohibuerunt.

37 *Theodorici Regis verba ad duellorum detestationem.*

38 *Duelli probatio falsitatem, & fallaciam continet.*
Duello plures victi, qui justitiam sustinebant, & victores, qui injusta defendunt.
l. 1. legum Longobardorum, tit. de Monomachia.
l. 8. tit. 3. p. 7.

39 *Duella valdè execratur Carolus Scribanius.*

40 *Honor vitæ est omnibus præferendus.*
l. justa, de manumissis vindicta.
l. Julianus, ff. si quis omissa causa testam.
Nobilis non tenetur fugere, ut vitæ periculum evadat, sed poterit occidere adversarium pro sui tutela.
Duellum pro honore tuendo licere qui tenuerunt.

41 *Honoris conservandi causa duellum non permittitur.*
Injuriam suam non debet quis propria authoritate vindicare, sed per leges, & judices.

42 *Duellum acceptari non potest, nec licitum fieri, etiam pro honore conservando.*
Honorem non amittit, qui ad duelli provocationem responderit non acceptare, quia jure prohibitum.

43 *Injuriam repellere incontinenti licet, sed ex intervallo non permittitur, sed per leges, & judices jus suum quis persequi debet.*
l. unic. Cod. quando liceat unicuique, explicatur.

44 *Statuta Ordinum Militarium quæ duellum recusantem excludunt ab Ordine, procedunt ex antiquitate institutionum Ordinum, quia eo tempore in Hispania duella permissa.*

45 *Duellum non acceptans, respondens quia prohibitum, non excludendus ab Ordine Equestri Militari.*

46 *Statuta Ordinum Militarium quæ excludunt eum, qui duellum non acceptavit, procedunt quando duellum permissum, ut ex causa publica.*

47 *Duella*

47 *Duella ex causa publica permittenda.*
48 *Duello provocare Lusitanos pro defendenda justitia nostri Regis Castellæ contra tyrannum, an liceat.*
49 *Duella ex causis privatis prohibita.*
D. Josephus Gonçalez laudatur.
50 *Bellum justum contra tyrannum.*
c. noli existimare, 23.q.1.
c. quod culpatur 4. 23.q.1.
51 *Tyrannus potest à quocumque occidi, & Princeps potest jubere, & permittere occidere.*
Brutus, & Cassius laudati, quia occiderunt Julium Cæsarem, qui primus Romanorum libertatem oppressit.
52 *Princeps potest permittere, ut banniti à quocumque occidantur.*
Pragmatica nova Castellæ de morte bannitorum exornatur.
53 *Rex legitimus, etsi tyrannicè gubernet, non potest à subditis occidi.*
54 *Dux Verganzæ tyrannus Lusitaniæ, ipse pater, & avus homagium fidelitatis Regi Castellæ Philippo IV. exhibuerunt, & à quocumque vassallo Regis nostri, ut à ministro publicæ potestatis, occidi potest.*
55 *Publica causa reddit justum duellum.*
David, etiamsi non pugnasset contra Goliath impulsu divino, non peccaret; quia pro publica causa sui Regis duellum suscepit.
56 *Duelli cum Lusitanis causa an respiciant inimicitias, & æmulationes privatas.*
57 *Publica causa omnino dicenda, quæ respicit jus publicum, etsi aliquid privatis contingat.*
Principaliter quod agitur attendendum.
c. quamvis, de jurejurando.
l. cum quæritur, ff. de statu hominum, & num.60.
58 *l. quæ actione, §. si quis in colluctatione, ff. ad l. Aquiliam.*
59 *Publica judicia dicuntur, quæ ad vindictam publicam pertinent, licèt ex injuria privata nascantur.*
l. in bello 12. §. medio, ff. de captivis.
l. de pupillo 5. §. & bellè, ff. de novi oper. nuntiat.
l. Argentarius 10. §. 1. ff. de edendo.
60 *In mixtis illud attenditur quod prævalet.*
61 *Duellum quo provocans certò scit effectum non fortiturum, censuris non comprehenditur.*
Lusitanos ad duellum provocare, rebellionis causa, justum, & permissum est.

De duellis, & quando illa Princeps permittere possit. Pro explicatione tit. 8. & ejus legum, lib. 9. Recop.

Authores qui de illis egerunt.

1 DE duello, id est, duorum bello, egerunt plures, qui peculiaribus tractatibus de illo scripserunt, Alciatus *de singulari certamine*, Julius Ferretus *de duello*, Massa Gallesius *de usu contra duellum*, Joannes de Lignano *de duello*, Jacobus Castillo *in eodem tractatu*, Hieronymus Mutius Justinopolitanus *in lib. de duello*, & Urrea *in tractatu de la honrra militar.* Alia plura notarunt circa duella Lucas Floronus, *Joan. Bapt. Larrea Allegat. Fisc.* Pars II. Lelius Ceccus, & Vischer *in tractatibus de duellis*, Guido Papæ *singular.* 303. *& decisione* 622. Raudensis *ante consilium* 1. Josephus Ludovisius *decisione Lucensi* 1. Jacobus de Graffiis *in aureis decisionib.* 1. *parte, lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 23. Zerola *in praxi, verb. duellum.* Vivio *tom.* 2. *comm. opin. in fine tract. de feudis, tom.* 2. *num.* 85. Zenedo *collect.* 117. *ad Decretales*, Tiraquellus *de nobilitate, cap.* 20. *num.* 61. Gratianus *tom.* 3. *disceptation. cap.* 4. *n.* 10. Ramirez *in explicat. Bullæ Ordinis Divi Jacobi, capite* 13. *à num.* 30. Caballus *tractat. de homicidio, num.* 76. *& consil.* 9. *lib.* 1. Alia plura tradit novissimè Suarez *ad legem Aquiliam lib.* 1. *cap.* 2. *sect.* 2. Paris de Puteo *de re militari, tit. an certum, ut duellum possit concedi in terris Ecclesiæ.* Petrus Bellinus *de re militari, tit.* 2. *num.* 128. Constantius Rogerius *de summo bono, num.* 62. *pagina* 13. Joan. Sonsbec. *ad usus feud. part.* 15. *num.* 78. Claudius Cotera *de jure, & privilegiis militum, num.* 1. Medices *de definitionib. definitione* 13. *numero* 2. Hieronym. Gigas *de crimine læsæ majestatis, quæst.* 13. *num.* 3. *& quæst.* 18. *num.* 11. Laudensis *de bello num.* 12. Brunus de Curte *de nobilit. part* 5. *num.* 37. Joannes Licirier *de primogenitura lib.* 1. *quæst.* 25. *num.* 37. Addendi Hottom. *lib.* 2. *observat. c.* 15. Reinaldus Corsus *indagation. c.* 10. Dantes *lib.* 2. *Monarchiæ, pag.* 93. Angelus Matheacius *lib.* 1. *de via juris, c.* 32. *num.* 15. *& seq.* Philip. Camerarius *oper. succisivor, centuria* 2. *cap.* 19. 20. *&* 21. Mirandulanus, fusiùs Conradus, Vivius, Petrinus, Bellus, & alii plures, quos refert Delrio *lib.* 4. *Disquisit. cap.* 4. *q.* 4. *sect.* 2. Menchaca *lib.* 1. *controversiar. illustrium, c.* 11. *num.* 35. *& cap.* 12. *&* 49. *per totum*, Bodinus, & Bocerus, Authores damnati, quos refert Osvvaldus ad Donellum *lib.* 17. *c.* 2. *in notatis litt. M*, ex Vvitriedo & Sigismundo Petrus Gregorius *lib.* 7. *de Republica, cap.* 10. *num.* 13. cum Oldrado, Baldo, Decio, Socino, Signorolo, Grato, Angelo, Curtio, Guidone Papæ, Jasone, & aliis D. Cardinalis Tuschus *Practicar. litt. D, concl.* 805. 806. 807. 808. ex eodem Jasone, Surdo, Bertazola, Raudensi, Andrea Gaillo, & aliis plura notavit Amescua *de potestate in seipsum, lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 19. 20. *& seqq.* ubi multos ex Theologis refert. Addendi Mascard. *de probationibus, in proœmio, q.* 4. *num.* 47. Camillus Borellus, Chassaneus, Marāta, Becanus & alii plures, quos refert Cabrera *de metu, lib.* 2. *cap.* 47. Pantoja *in l. fin. C. de aleatoribus, n.* 86. Riccius *collect.* 616. *& in sua praxi decis.* 634. Barbosa *in remission. lib.* 5. *tit.* 43. Joan. Gutierrez *lib.* 4. *practic. quæst.* 13. alter Barbosa *de potestat. Episcop. alleg.* 50. *num.* 120. Azevedus *in l.* 10. *n.* 6. *tit.* 8. *lib.* 8. *Recop.* Anton. Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 8. *num.* 22. Petrus Gregor. *lib.* 48. *Syntagm. jur. c.* 16. ubi refert Belisarium & alios, qui de bello scripserunt, & plura Navarrus *in præceptis Decalogi, c.* 11. *cum* 39. *c.* 15. *num.* 9. *&* 28. Joan. Rualdus *in tract. de duellis*, & Dom. de Bandaron *in libello de duellis*, de quo memorat Carolus Scribanius *in institutione Polit. Christian. lib.* 1. *cap.* 41. cum Conrado, Platea, Hippolyto de Marsiliis, Angelo *de maleficiis*, Gregorio Lopezio, & aliis Bobadilla *lib.* 2. *Politicæ, cap.* 14. *num.* 41. *&* 42. cum Tabiena, Navarro, Alciato, Rolando à Valle, & Petro Gregorio, Salzedo *in praxi, cap.* 100. *per totum*, Alexander Peregrinus *tract. de duellis*, Vischer *de duello proviso*, Albergate *de leg. inimicitiæ privatæ*, Expillus *in placito* 30. ubi refert triginta & sex Doctores de duello agentes, addendus Dominicus Jasonus, qui alia tradit *in pragm. de Antefato, versic.* 2. *observ.* 1. *num.* 67.

Ex Theologis eorum Princeps S. Thomas 1. 2. *q.* 88. 2
art. 11. & post eum Abulensis *lib.* 1. *Regum*, 2. *part. c.* 17. *q.* 45. Nicolaus de Lyra *in d. cap.* 17. *lib.* 1. *Reg.*

Cajetanus *ad 2. 2. Divi Thomæ, quæst. 75. art. 8.* idem Cajetanus *in summa, verb. Duellum*, Cardinalis Toletus, Navarra, Valentia, Becanus & Major, quos retulit Layman *in Theologia Morali, lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 5. num. 3. vers. Tertius*, Armilla, Delrius, & alii apud Thomam Sancium *in summa, lib. 2. cap. 39. n. 16.* Molina *tom. 4. de just. & jur. disput. 7.* Bañez *2. 2. q. 64. art. 7. dubio 4.* Emanuel Rodriquez *in summa, cap. 73. num. 1. & quæst. Regul. tom. 3. quæst. 61. art. 1.* innumeris relatis ex Theologis doctè R. Pater Diana *3. p. moral. tract. 5. resolut. 5.* & referens Megalam, Comitolum, Delrium, Sotum, Naldum, Riccium, Joannem Franciscum Suarez, & alios, idem Diana *2. p. tract. 16. resolut. 53. & 3. part. tract. 6. resolut. 1. vers. Dico octavo, & tom. 5. tract. 13. miscellan. resolut. 27. per totam*, & novissimè post hæc scripta alia refert, & doctè cumulat idem Pater Diana *6. part. tract. 6. resolut. 20.* Marquez *in Gubernatore Christiano, lib. 1. cap. 23. §. 2.* ubi refert Arnisæum *de corrupt. Rerum-publicarum*, & alios. Henriquez *lib. 3. de excommunicatione, cap. 39. num. 3.* Addendi Pater Puente Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. sect. 21. §. 190. 196. & §. 201.* alios refert Fagundez *in præceptis Decalogi, lib. 5. cap. 8. num. 37.* Eminentissimus Cardinalis Lugo *de just. & jur. 1. tom. disput. 10. sect. 8. num. 171.* ubi refert Bonacinam, Lessium, & alios, doctè & piè Religiosissimus Pater Eusebius Norimberg. *in tractatu operum & dierum, cap. 24.* ubi tribuit magnanimitati duellum despicere, & addendus novissimus Pater Fragoso *in Regimine Reipublicæ Christianæ, 1. part. lib. 1. §. 10. num. 17.* & alii plures, qui in dispositione & materia duelli statim referendi. Gregor. Richterus, author damnatus, in politicis *Axiom. 229.* ubi plura notavit.

Definitio duelli, & etymologia.

3 Duellum gitur, quasi duorum bellum, est quo ad singulare certamen causa belli reducitur, sive inter privatos sit, sive honoris gratia, jactationis, inimicitiæ, ostentationis, & gloriæ prætextu, sive probationis ratione, ut duello & singulari certamine res definiatur, in quo etiam apud Catholicos usurpanda verba Ciceronis *lib. 1. officior.* ibi, *& animi elatio, quæ cernitur in periculis & laboribus, si justitia vacat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis commodis, in vitio est.* Et quia in Gallia pluries duella usitata fuerunt ex alacri, pertinaci, & belligera natura Gallorum, qui injuriarum valde impatientes, & avidissimi gloriæ, ut ex Joanne de Lignano, Guidone Papæ *ad explicationem constitutionis Galliæ Regis Philippi Tertii*, Petr. Gregor. *lib. 48. Syntagm. jur. cap. 16. num. 6.* & ideò incipiendum à sententia Joannis Gersonis, celeberrimi Theologi, & Cancellarii Parisiensis, qui *in sermone de sancto Ludovico*, inquit: *Ex his qui duello certant, alii cupiditate opum moventur, alii ambitione gloriæ viri fortis, & strenui gloriam usurpantes; verum ut primi plerumque non fallantur, quia plerique ex eis locupletes ea ratione facti sunt, scilicet à stultis quibusdam Principibus tanquam viri fortes liberaliori stipendio munerati; ita alteri fortitudinis, aut strenuitatis gloriam nunquam sunt assequuti.*

4 Definitio igitur apta duelli traditur ab Antonio Massa Gallesio *in tractatu contra usum duelli*, his verbis: *Duellum est singulare certamen, quod homines quidam legum contemptores specie ac nomine conservandi, aut recuperandi honoris, & ignominiæ propulsandæ, re autem vera pecuniarum, aut falsæ gloriæ, seu affectatæ vindictæ, vel æmulationis causa, missis citro ultroque libellis, ad locum & diem certum convenientes, armis à provocato electis committunt.* Et hanc definitionem potiùs admitto, etsi aliam tradiderit Medices de definitionibus 2. p. definitione 13. *ut duellum sit pugna corporalis deliberata hinc inde duorum pluriumve ad eruendam veritatem, purgationem gloriæ, & odii exaggerationem.* Et confirmat ex Hostiensi, Alciato, Puteo, Joanne de Lignano, Jacobo Castillo, & aliis.

Unde antiqui duellum idem quod bellum dixerunt, & Bellona Dea, Duellona dicta, ut ex Plauto, Cicerone, Tito Livio, & Marco Varrone notavit Petrus Gregorius *lib. 48. Syntagm. jur. cap. 16. n. 2.* quasi parum interest pugnam & bellum iniri inter plures, ut exercitus cum exercitu; vel inter paucos, vel duos; cùm duella propter bellum sæpiùs inita, ut pericula, & damna communis, & publici belli eludantur cum paucorum damno, & duellatores optimi pro bellatoribus apud Authores legimus. Et Livius *lib. 6. Belli Macedonis*, tradit, quod *populus Romanus eo tempore duellum iniisset cum Rege Antiocho*, id est, bellum: unde perduelles, id est, hostes, qui bellum inferunt Reipublicæ, & proditores, quia patriæ hostes legis Majestatis rei sunt, ut tradit Caius *l. quos nos hostes, ff. de verb. significat.* ex Sexto, Pomponio, Festo, Cicerone, & aliis tradit Petrus Gregor. *ubi proximè.* Videndus Vischer. *de duello provisio, membro 2. & 3.* 5

Dicitur autem solius unius pugna cum altero, à Græco vocabulo *Monomachia*, de quo mentio fit *in cap. 2. de purgatione vulgari, cap. Monomachiam 2. quæst. 5.* & hujus duelli, & Monomachiæ vestigia in jure civili, & nostro Hispano, de jure civili nulla mentio hujus verbi *Duelli*, sed illius *certaminis, in l. qua actione, §. si quis in colluctatione, ff. ad l. Aquiliam, l. unica, C. de gladiator.* Constitutio *de pace tenenda*, ex legibus duodecim Tabularum, colligit Oldendorpius usum duellorum esse usitatum, & refert Calvinus *verb. Duellum, & in l. 1. & 2. tit. 3. l. 4. tit. 4. p. 7. l. 8. tit. 14. eadem partita, & ex lib. 4. fori, per totos titulos, maximè l. 1. tit. 21. d. lib. 4. fori, & titulus 8. per totum in omnibus legibus, lib. 8. Recop.* ubi apud nos dicuntur *Rieptos, y desafios*; illud enim *Riepto* dicitur à repeto, quasi repeteretur, & objiceretur quid improbè gestum, & vindicta dignum, *d. l. 1. tit. 3. p. 7. Desafio* verbum dictum, quasi diffisus à fide quam inter se Nobiles habebant, velut amicitiam, ut qui diffidatus, vel *desafiado*, non fidat in amicitia, & fide alterius, sed ab illo quasi à periculo & inimico præcaveat, ut expressè traditur *in l. 1. tit. 12. p. 7.* & etymologiam tradit D. Sebastianus Covarr. *in Thesauro Linguæ Castellæ, verb. Desafiar.* 6

Unde originem duella habuerint, Torreblanca *in tract. de Magia, c. 23. n. 3.* cum ipsis hominibus ortum existimat, & inter Cainum, & Abel incepisse, quando, ut traditur in sacra Scriptura Genes. c. 4. *Dixit Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras, cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Sed adhuc inde non colligitur diffidatum in agrum venisse Abel, imò cùm esset securus, in eum proditoriè consurrexit Cain, & interfecit, & hoc proditoriè factum, tradit Doctissimus Pater Joannes Eusebius *in l. stromatum*, quam mihi dicavit, *stromat. 2. cap. 17.* unde tam repetita & antiqua duelli origo non admittenda, quia licèt in ipsis primò natis hominibus invidentia, inimicitia & æmulatio originem habuit, non verò Cain ad singulare duelli certamen & pugnam provocavit fratrem Abel, sed insidiosè & proditoriè occidit. 7

Ex quo quamvis Alciatus *de singulari certamine c. 2.* quem plures sequuntur, tradit duella inventa fuisse apud Græcos à Mantineis, quod improbat Antonius 8

Massa

Massa contra usum duelli *num.*8. qui à Barbaris inventum tam ferinum hoc, & immane factum tradit, & suadet illud Horatii lib.1. epistolar.

Græcia barbariæ lento collisa duello,
Stultorum Regum, & populorum continet æstus.

Sed ex veriori, & certa opinione, duellum inventum fuit à dæmone accerrimo hoste generis humani, ut notarunt ipse Alciatus *d. tract.cap.*1. Jacobus de Castillo *de duello*, *in proœmio num.*22. Ferretus *in eodem tract. num.*31. Azevedo *in rubric. tit.*8. *lib.*8. *Recopilat.* Salcedo *in pract. cap.*100. & additò Guid. Papæ *decis.*617. tradit, & postquam exoletus jam esset in Gallia usus duelli, prohibitus à Rege Ludovico Nono, illum revocavit, & ab inferno eduxit Rex Philippus Pulcher suis sanctionibus, & edictis permissum. Idcò quasi exitialissimum malum, & improbatissimum damnum meritò omni jure, & usu gentium, quæ ratione ducuntur, improbatum, ut postea dicemus.

9 Duellorum apud varias gentes mentio fit, apud Græcos Menelai, & Paridis, Hectoris cum Ajace, & Achille, Æneæ cum Diomede, & Turno, ex Homero, Virgilio, & aliis Poëtis, & in sacra Scriptura, Davidis cum Goliath, & apud omnes gentes plura singularia certamina, & duella referunt Valerius Maximus *lib.*3. *cap.*2. Petr. Gregor. *lib.*4. *syntagm. juris, cap.*16. Ferretus *de duello num.*9. Modius *in Pandectis*, 2. *part. lib.*3. Polydor. Virgilius *lib.*7. *histor. Angliæ*, Dubrav. *lib.*5. *Histor. Bohemiæ*, Olaus Magnus *lib.*1. *cap.*20. Saxus *lib.*5. *rerum Danic.* de Gallia Guido Papæ *docis.*191. Plura duella refert Vischer *de duello provisio*, *sect.*1. *memb.*1. & apud omnes gentes, ut iræ & odia excitata, ex naturæ nostræ improbitate duella observata, ut meritò D. Fr. Prudentius Sandovalius, Episcop. Pampilonensis reprehenderet Jovium *lib.*23. *Historiæ Caroli V.* dum tradit, agens de duello Gonzagæ, & Fragoso illud solùm frequentari in Italia, cùm longè ab experientia dissonum sit, cùm apud omnes gentes antiquitus duella inirentur.

10 Duella apud omnes gentes usitata, apud Hebræos antiquos, Græcos, & Romanos, & apud Persas, novioresque Gallos, & Italos magna eruditione probavit Rualdus *in oratione pro duellis*, *à pag.*102. *cum pluribus sequentibus*, multis adductis exemplis sacræ paginæ *lib.*2. *Regum*, *cap.*20. & 21. ex Josepho *lib.*7. *antiquitat.* & aliis eleganter recenset Rualdus *in d. oratione pro duellis*, *pag.*115. ubi *num.*116. refert præmia, gloriam, & honorem, quibus duellatores condecorati, & ex omnibus gentibus validos duelli Athletas per omnes orbis nationes recenset pluribus historiarum monumentis adductis, & Gallorum pluribus casibus recensitis, Reges Gallos, & primam Nobilium partem duella admisisse & probasse tradit Ruald. *ibi*, *à pag.*119. *cum sequent.* Et omnia quæ à natura producta, sive in hominibus, ventis, lapidibus, herbis, arboribus, animantibus terrestribus, volucribus, & piscibus, & aquis mutuam esse pugnam, & duellum recenset *à pag.*103. *cum sequent.* Apud Germanos duella ad probationem justitiæ in causis criminalibus, & civilibus usitata in defectum probationum, tradit Velleius Paterculus *lib.*2. & inde ad Burgundiones extensum, ut constat legibus Gordevaldi *tit.*4. §.1. & 3. & ex legibus Germanorum *tit.*43. §.1. & *tit.*53. §.1. & in Pannonia etiam usitatum tempore quo Theodoricus in Italia regnavit, dum Pannonios describit, juxta Cassiodor. *lib.*3. *variar. epist.*34. & inter Barbaros similiter duellum probatorium admissum esse, constat ex *Barbarica*, *tit.*8. §.1. & ejus mentio extat in legibus Anglorum *tit.*14. & in legibus Frisonum *tit.*14. & in legibus Longobardorum *lib.*1. *tit.*1. *lib.*7. *tit.*9. & *lib.*22. unde creditur ad Gallos, & Francos usum duelli processisse tempore Imperatorum Caroli Magni, & Ludovici Pii, ex Capitulis quæ compilavit Jacobus Almondus, & *in Appendice legis Salicæ*, & *in Capitulis Ludovici Pii*, sunt plures leges, quibus forma duellorum exprimitur, & *lib.*4. *cap.*33. ubi testes, qui perjuri declarati duello probatorio, si velint pœnam manus abscissionis redimere, quantitatis duæ partes applicentur ei contra quem jurarunt, & alia tertia solvetur jure fredi, idest, ut fisco Regio applicaretur, quod *fredum* dictum notarunt Divus Gregor. Turon. *lib.*4. *cap.*6. miraculorum D. Martini, & Flodoardus *lib.*4. *histor. de Reims*, Joan. Lud. de la Cerda *in ann. sacr. cap.*92. *num.*12. & cæremonias hujus duelli probatorii recenset Petr. Rover. *in histor. monasterii D. Joan. Roamaensis*, & *duorum Comitum Barchin. Bernardi*, & verè duellà probatoria refert Aldemus Astronomus, Præceptor Lud. Pii *in annalib. Galliæ.*

Sed in nostra Hispania variis consuetudinibus, ri- 11
tibus, & solemnitatibus duella instituta, & observata, ut constat ex legibus fori, Partitarum & Recopilationis, de quibus suprà mentionem fecimus. Et ne in immensum paginæ turgescant, si duellorum, & singularium certaminum aliarum gentium specialem mentionem fecerimus, aliqua de Hispanis quæ notabiliora, & memoranda, propono.

Sed quia Regum actiones præcedere debent, de 12
aliquibus Regum duellis plura referam, quæ insignis Historiographus Zurita tradit: nam cum Rex Galliæ Carolus IX. cum duobus Capellanis suis habitu Monachorum, mentitáque Religione mitteret provocationem duelli ad Regem Aragoniæ Petrum, quasi plura loca ex suis usurpasset, & sine responso misit Rex Petrus, dicens non posse credere duelli provocationem committi Religiosis: nam id eorum statui non congruebat, sed illicò misit suos Legatos, Comitem de Castillon, & D. Petr. Quiralte, ut certiores fierent, an prædicta duelli legatio, & provocatio fieret à Rege Galliæ? Et cùm ille responderet ab illo missam, illi pro suo Rege responderunt, improbam Galli querelam dicentes, & duellum acceptantes, & postea missi fuerunt ad designandum locum & tempus Legati Regis Aragonum Beltrandus Castelas, & Reginaldus de Limogis, ut refert Zurita *lib.*4. *Annalium*, *cap.*25. Et etiam fuit usitatum, ut ipsi Reges cum aliquibus ex suis Equitibus inter se duellum provocarent, ut etiam de Regibus Ludovico Galliæ, & Petro Aragonum refert idem Zurita *lib.*4. *cap.*31. ut duello Regum, vassallorum damna vitarentur, & Rex Petrus pervenit ad urbem Bourdeau in Gallia cum decem Equitibus, ut erat conventum, Zurita *lib.*4. *cap.*32. Etiam Mosen Gralla, & Didacus Perez Legati Regis Catholici ad Regem Galliæ, præsentibus Cardinali de Rohan Cancellario Galliæ, & Mareschallo, & Marchione Roselino, cùm Rex Galliæ diceret Regem Catholicum non rectè observasse conventiones & pacta circa divisionem Regni Neapolitani, Hispani Legati responderunt Regem Catholicum observasse omnia, quæ conventa, & ad singulare certamen cum Rege Gallo pro parte Hispani provocarunt, Zurita *lib.*4. *cap.*59. Urtea *de honore militari*, 3. *part.* & alii citati.

Et celebris fuit duelli provocatio Franciscí Pri- 13
mi belligeri Galliæ Regis, quo provocavit nostrum Regem Hispaniæ ac Imperatorem Carolum V. de quo ex omnibus ejus temporis Historiographis monumenta testantur, & latè referunt Lasalde

in Carolea, Prudentius Sandovalius *lib.16. hist. Caroli V.* §.12. Et hujus duelli Imperatoris plura tradit Urrea *in honore militari*, 1.*p.ad finem*. Etiam alia duelli provocatio fuit Renati Ducis Anxoini contra Alphonsum V. Aragoniæ Regem pro Regni Neapolitani possessione, & Ferdinandi Regis Castellæ cum Joan. Rege Lusitaniæ ad urbem Tauri, quo Rex Catholicus provocavit Lusitanum, ut cædes & damna subditorum illorum periculo vitarentur, de quo Urrea *de honore militari*, 1.*p.* & celebris Historiographus Zurita *lib.*14. *Annalium*, *& lib.*19. *c.*30. & duellum Petri Regis Aragoniæ cum Carolo Rege Neapolis super possessione Regni Siciliæ, referunt Jacobus de Castillo *de duello*, *in proœmio num.*38. qui incusat Pontificem Martinum IV. qui duellum permisit, & illum excusat Mariana *in historia Hispaniæ*, *lib.*14.*c.*6. Et Pontificem non probasse hoc duellum, ex historiis Galliæ latè & rectè probat Rualdus *de duellis pag.* 229.*usque* 233. adde Urream 3.*p. de honore militari*, & Pontificem non permisisse duellum, sed ad paucos reduxisse bellum, tradit Jacobus de Castillo *de duello*, *n.*26.*&* 36. Alvarus *de singulari certamine*, *c.*3.*n.*5. Ramirez *d.c.*13.*n.*34.& D. Cardinalis Baronius *tom.*13. *annalium*, *anno* 1283. adducit specialem Bullam Martini V. qua hoc duellum prohibuit, & aliud Regum duellum refert *pag.*757. & Regum Castellæ Alphonsi patris & Suarii filii, idem Baronius *anno* 1282.*cap.*6. *pag.*751.*& anno* 1283.*cap.*12.*pag.*670. etsi hoc duellum non constet ex nostris historiis.

14 Sed etiam duelli inter Corbem & Ursuam Hispanos memoratur Livius *lib.*28. & antiquorum duellatorum in Hispania Chrisoriani cum liberis & Zamudiis recensetur J. Rualdus *in oratione pro duellis*, *pagina* 116. & in nostris sæculis apud nos Hispanos celebre fuit duellum quod dicimus *el Riepto de Zamora*, quo Didacus Ordonius de Lara Castellanus ejus urbis incolas ad duellum provocavit, accusans illos circa mortem Regis Sancii, qui ad muros Zamoræ à proditore Bellido Dolphos occisus, & pro defensione & exculpatione civium illius urbis duello oblati filii Arias Gundisalvi, qui in duello ab Ordonio occisi, ut nostræ Historiæ monumenta testantur, & tradit Mariana *lib.*5.*histor.Hispan.cap.*9.& hoc duellum refert Menchaca *controv.illustr.lib.*1.*cap.*49. *n.*4. ubi etiam *num.*2. refert in Tarraconensi regione duella usitata in Hispania, & tale fuisse quod habitum inter duos præliantes, propter injuriam quam illustres viri, Hispano sermone dicti *los Infantes*, *ò Condes de Carrion*, intulerunt filiabus Roderici de Vivar, in quo prælio victi fuerunt injuriantes à vindicibus, & illius duelli Zamorensis mentionem facit idem Menchaca *lib.*1.*controvers.illustr.cap.*11. *num.*37. cujus similiter memoratur Martin. Delrio *disquisition.Magicar.lib.*4. *cap.*4.*quæst.*4.*sect.*2. de eadem pugna Zamorensi Vischer *de duello proviso*, *pag.*393. Et in memoriam revocandum singulare certamen quod Regis permissione ejus præsentia & Legati Romani Pontificis factum ex causa publica, an retinendum in Hispania Breviarium Gothicum, vel Romanum, & cùm Joannes Ruizius Pintianus, qui defendebat antiquam & Gothicam precandi formam, vinceret in certamine, inde in aliquibus Ecclesiis Hispaniæ & Templis antiquis certis diebus vetus precandi ratio, quæ *Mozarabum* vulgò dicebatur, retenta fuit, & in Ecclesia Toletana ad hoc dicatum Sacellum expensis Cardinalis Francisci Ximenii, ut refert Mariana *lib.*9. *Histor. Hispan. cap.*18. Suarez *ad legem Aquil. lib.*1. *cap.*2. *sect.*2.*num.*9.*&* 10. & celebris Castellæ gloriæ, ejusdem Roderici de Vivar, quem *Cidum* dixerunt, plures in duello victoriæ referuntur in illius Historia antiqua, quæ mandato Imperatoris Ferdinandi, cùm esset infans, Castellæ edita, ubi *lib.*1. *cap.*6. *&* 8. refertur duellum, quod Cidus inivit cum Martino Gundisalvo Prorege Castellæ, contra adversarium, qui pro Rege Aragoniæ pugnabat pro urbe Calagurritana, & vicit Castellanus, & in possessione urbis remansit: hujus duelli memoratur Urrea *de honore militari*, 1.*part.* Et fortissimi, & valdè celebris apud Hispanos, Gallos, & Italos Garcia de Paredes sex in duellis adversùs egregios milites victorias refert eruditus Historicus D. Thom. Tamayo *in vita Garciæ*, & in principio Regnorum Hispaniæ duellum factum Ossiris cum tribus fratribus Gerionibus, refert Mariana *Historiæ Hispanæ lib.*1.*cap.*8. & cùm Vandali ex suis propriis Regionibus egressi cum Rege Gundarico, Galliis vastatis, postea ad Hispanias transivissent, & pariter Suevi, idest, Allani Galleciam apprehendissent, & esset inter hos populos orta quæstio, & collegissent utrimque viri belli se ad conflictum præparantes, ne multitudo clade interiret, convenerunt, ut discrimen duobus pueris bellantibus committeretur; & ita puero utrimque in duellum emisso pars Vandalorum victa succubuit, interfectoque illorum puero Thrasymundus successor Regni in locum Gundarici cessit Hispanis cum suis, ut ex Gregorio Turonensi *lib.*2.*histor.Francorum*, *cap.*2. refert Petrus Gregorius *d.cap.*16. *num.*6. nil enim mirum, si in Regni initiis hanc barbaram consuetudinem Hispani à Gothis, & Alanis imbiberent, & postea per plura sæcula usque ad nostra exercerent.

Ulteriùs plures etiam alii casus privatorum nostris 15
historiis Hispaniæ referuntur, ut illud duellum, quod pro immunitate & privilegio Ecclesiæ Calagurritanæ inivit fortis, & belligerator miles Hispanus, qui ex corporis proceritate, ut turris in plano videbatur, & inde in nostro idiomate *Turrichano* dictus, & appellativo nomine illorum gentilitio nomen *Turriano* reliquit, qui adversarium superavit, & in Ecclesia Calagurritana pro victoria ei, & illius descendentibus Præbenda Canonicatus perpetuò concessa, ut constat ex celebri libro Comitis Don Petri, ubi plures antiquitates Hispanorum referuntur, & alia plura constant ex antiquo foro urbis Biatiæ, vulgò *Baeza*, titulo *de Rieptis*, *& duellis*.

De Manuele Valente Hispano, & Hispalensi refert 16
Anton. Massa Gallesius contra usum duelli *num.*12. in Africa omnes fortes milites ad duellum provocasse, & septem occisorum capita ad Hispalim perduxisse, & idem tradit ibi de Suero Quinonio Hispano, qui in anno Jubilæi Divi Jacobi in Gallecia se ad Pontis transitum in Asturia interposuit, ut cum eo duellum inirent omnes, qui per pontem transirent, nisi ab eo se victos assererent, dato in signum victoriæ munusculo, puta chirotheca armorum, aut eorum supellectile, & ea vanitate ducti & inducti rumore publicato plures Equites ex Gallia, Germania, & Britannia eò confluxere, quorum nemo pontem transire tentavit, quem Suerus non prostraverit, aut deditionem facere ex legis præcepto non coegerit, ut ex Sepulveda *de militari disciplina lib.*3. tradit Anton. Massa *d.num.*12. & specialiter Hieronym. Zurita *lib.*14. *annalium*, *cap.*22. ubi refert infelicem mortem Alberti Claromontis.

Simile duellum fuit Marchionis de Villena, qui 17
ut apud nos traditione receptum, in loco ubi duellum inivit, voluit sepulchrum illi dicari in Cœnobio Ordinis Divi Hieronymi, quod valde auxit circa urbem Segortiæ, & dicitur *del Parral*, pluribus muneribus donatis: & valdè celebre fuit singulare certamen, quod tempore Regis Henrici IV. anno 1468. provo-

cavit

cavit Don Beltrandus de la Cueva, Aulicus & dilectus Regis, ut defenderet tranſitum circa Matritum, panes, nemora, quæ dicuntur *del Pardo*, ut nemo tranſiret, niſi cum illo duellum hoſtile iniret, aut ſe victum fateretur, quod Rex ſpectaculum permiſit, & exhibuit, ut celebraret veniſſe ad Regnum Caſtellæ Britanniæ Legatum Ducem de Armenac, ut amicitiam cum Caſtellano Britannus conciliaret, & cum Legato plures milites venirent belligeri, & in haſtili pugna valdè verſati, ut exhiberet Equites Hiſpanos illis non inferiores. Bertrandus dilectus Henrici Regis ſingulare certamen haſtarum cum omnibus ſuſtinuit, in quo victor in memoriam facti Rex ideò poſtea Monachorum Divi Hieronymi ibi fundavit Monaſterium in eo loco, qui à Matrito dimidia leuca diſtat, poſtea loci inſalubritate ad Regale Cœnobium Matritenſe tranſlatum, inde dictum noſtro idiomate, *San Heronymo del Paſſo*, ut ex Chronica Regis Henrici tradit Garibayus *lib.17. c.6.* & in Hiſtoria Ordinis Divi Hieronymi refert Fr. Joſephus de Siguença *tom.2.lib.3.c.20.* De meis belligeris Cantabris eis conceſſiſſe Regem ipſum Henricum IV. jus provocandi ad ſingulare certamen, illis experentibus Caſtellæ exemplo (nondum enim mos ille ſublatus erat,) & controverſias, quæ multæ in ea gente, Marte arbitro judicare, ut tradit Mariana *lib.19. hiſtor. Hiſpanæ c.1.* Suar. *ad leg. Aquil. lib.1.c.2. ſect.2. num.11.* De alio Hiſpaniæ duello memoratur Alciatus *de ſingulari certamine c.8.* & Urrea *de honore militari, 2.p.pag.69.* ubi Comes Barcinonenſis pro defenſione mulieris, quæ falsò de adulterio accuſabatur, duellum ſuſcepit. Etſi hoc factum diversè referat Marineus Siculus *lib. de viris illuſtribus*, in vita Ramonis Berengarii, noni Comitis Barcinonenſis, ut duellum fieret pro defendendo honore Imperatricis Germaniæ, & ut illius innocentiam cognoſceret Comes, antequam pro ea duellum ſuſciperet, ut juſte provocaret, adivit ſimulato habitu Religioſi, ut illam confiteretur, & in confeſſione innocentem eſſe exploravit.

18 Tempore Regis noſtri Alphonſi, Patris Regis Petri, duellum ſolemne initum inter Rodericum Paez de Viedma, & Paium Rodriguez de Avila; pertinaciter in duello per tres dies durarunt ab ortu Solis uſque ad occaſum, & cùm nullus alteri cederet, etiamſi mutuis vulneribus ſaucii, & poſt tres dies, in quibus duellum poterat ſolùm durare, ex legibus Hiſpaniæ *l.1. tit.4. p.7.* à Rege duellum diſſolutum, declaratione facta nullum viciſſe, & æqualis fortitudinis utroſque eſſe probos, & fideles pronunciavit, à duelli palæſtra juſſit exire, ut refert Petrus Meſſia *in ſylva variæ lectionis, 2.p. c.10.* Et hujus duelli memoratur etiam Delrio *lib.4.c.4.q.4. ſect.2.* Sed etiam duodecim Luſitanorum, cum aliis duodecim Anglis, duellum refert celebris Luſitanorum Vates Ludovicus Camoes *in Luiſiada, canto 6. eſtancia 43.* ubi plurima de aliis duellis Luſitanorum tradit Emanuel Faria, qui commentaria elegantiſſima & erudita edidit, & *eſtancia 69.* aliud duellum Alvari Vaz de Almada Luſitani cum milite Germano in urbe Baſilea, & originem duellorum recenſet.

19 Et privatorum plura duella in Hiſpania paſſim invenies apud Pontum Heuterum, qui relationem facit duellorum Hiſpaniæ, & plura ſingularia certamina, & duella Hiſpanorum recenſet D. Hieronymus de Urrea *in tract. de honore militari*, ut Dom. Garciæ de Villaldrando cum Franciſco Cardan, D. Ludovici Parreno cum Fabricio Brancacio, Maldonadi, & Ortizii militum in Dalmatia, militis Hiſpani cum Equite Romano, Leres, & Martini Lopez in Roma, ut refert Urrea *d. tractatu, 1.part. per totam.* D. Alphonſi de Gurrea, Don Martini de Gurrea, & Paſchieri Aragonum, & alia plura duella recenſet idem Urrea *d. tract. 2.p. per totam.* Et aliquorum mentio eſt apud Bobadillam *lib.2. Politicæ, cap.14. num.42.* Et alterius duelli ſolemnis mentio fit, quod tempore Imperatoris Caroli V. & coram eo factum in urbe Pintiana in ejus foro, ut refert Fr. Prudentius Sandovalius *in hiſtoria Caroli V. lib.11. §.9.* Quod ultimum fuit duellum ſolemne, & permiſſum, quod in Hiſpania admiſſum, de quo etiam meminit Burgos de Pace *in l.1. Tauri, num.419.* & Vincentius Blaſius *lib.3. Hiſtor. Aragoniæ, tom.1. cap.1.* etiamſi jam antea noſtris legibus improbatur, *l.fin.tit.9. lib.4. Ordinamenti*, & prohibitum à Rege Catholico Ferdinando V. *l.10. tit.8. lib.8. Recopilat.* etſi poſtea à privatis duellum initum videatur per leges noſtras improbè factum, pro vindicanda injuria ſe pœnis noſtrarum conſtitutionum ſubjicientes duellatores.

Duellorum forma.

De ſolemnitatibus & ritibus duelli ſolemnis, no- 20
tandum apud nos Hiſpanos antiquitus in uſu fuiſſe, qui ad duellum provocaretur, antea admoneretur, præcedente diffidatione, quod dicimus *Riepto*, & hæc erat ſolemnitas neceſſaria, quæ debebat inter Nobiles præcedere, adeò ut proditoris notam incurreret, qui ſine hac denunciatione ad duellum provocaret, *l.3. ad finem, tit.8. lib.8. Recopilat.* & idem de jure communi tradiderunt Baldus *in l.ſi manumiſſus, ff. de obſeq. patron. præſtand.* Joan. Andreas *in c.1. de homicidio lib.6.* Sed differentia noſtris legibus invenitur circa duella inter *Rieptos*, & *Deſafios*, ut cujuſque diverſi tituli, ut conſtat rubricis *de los rieptos y deſafios, tit.3 p.7. & tit.11. ead. p.7.* & utriuſque diſſimiles cauſas fuiſſe notavit Greg. Lop. *in l.3. tit.3.p.7.* & ideò diverſis legibus, & conſtitutionibus de illis agitur *in d.l.3. & in l.9 tit.9. lib.4. Ordinamenti Regii*, & inde Azevedo *in l.1.n.11. tit.8. Recop.* tradit apud nos rieptum eſſe, quod coram Rege in publicis comitiis fiebat, & ſemper præcedebat *el deſafio*, ut conſtat ex noſtris legibus ſuprà relatis.

Duellum igitur in eo maximè apud Hiſpanos uſi- 21
tatum ad purgationem delictorum pro honore conſervando, & veritatis probatione, quando aliquis aſſereret, quod ab adverſario negaretur. Proinde quando de veritate conſtiterit, non erat locus duello, ut ex Baldo, Andrea Siculo, Deciano, Joanne de Lignano, Sylveſtro & Afflicto probavit Fragoſo *de regimine Princip. 1.p. lib.1. diſp.2. §.10. n.13. & 17.* Addendus Lancellotus Conradus *de duello 1.p. concluſ.4.* Viſcher *de duello pag.23.* ideò authoritate Principis duellum conſtituendum, vel ſuperiorum permiſſu, ut notarunt Jacobus de Caſtillo *de duello, in principio, n.48.* Ferretus, & alii qui de duellis egerunt, Farinacius *conſ. n.14.* Lancellotus *de duello, 2. part. concluſ.31.* ideò T. Manlius duellum recuſavit antequam licentiam obtineret à Dictatore, & idem fecerunt Q. Criſpinus & Jubelius Taurea, duello non ſe commiſerunt antequam Conſulem conſulerent, ut tradit Titus Livius *lib.2. de bello Punico*, & qui contra Ducis exercitus præceptum aliquid feciſſet, mortis pœna mulctabatur, etiamſi victoriam obtineret, *l.3. §. in bello, ff. de re militari*, his verbis: *In bello qui rem à Duce prohibitam feciſſet, aut mandata non ſervavit, capite punitur, etiamſi res benè geſſerit*, ut pluribus exemplis Torquati hiſtoriæ & aliorum confirmatur, & quando in duello intervenerit filiusfamilias, erat neceſſaria licentia patris, ex Alciato *de ſingulari certamine, c.26.* vide Lancellotum *de duello 2.part. per totam.*

De armis duellantium.

22 Circa arma, quibus duellum debet iniri, dies & judices certaminis, ex conſtitutione Federici provocatus poterat eligere arma, & juxta legem Longobardorum judex duelli aſſignabat locum & diem, ſed ex conſuetudine univerſali, ut tradit Alciatus *de ſingulari certamine c.6.* qui duellum provocat, aſſignat diem, locum & judices, provocatus verò arma, & ita tradit antiquitus apud Romanos obſervatum, quemadmodum in judiciis actor eligit judicem, & tempus, quo proponere velit actionem, & reus eligit exceptiones, quibus uti poteſt, & de quibus rebus judicium conteſtandum, ſed ex foro Hiſpaniæ Princeps judices & arma deſignabat, ex *l.2.tit.3.p.7.*

23 De armis quibus duellum ineundum, poteſt eligere provocatus duellum, ut probat Lancellotus *3.p. concl.84.* & æqualia eſſe debebant arma, & ſine dolo certamen ineundum, ſed proportione quadam inter duellantes agendum bona fide, & ſine fraude, ita ut qui ad ſingulare certamen deveniebant, coram judicibus jurarent, non fuiſſe illos uſos herbis, maleficiis, aut obſervationibus Aſtrologicis, aut aliis artibus ad vincendum, & veſtes, & arma à judicibus & patrinis duelli exquirebantur menſura, & proportione facta armorum, ne alter alterum cum ſuperioribus vinceret armis, de quibus omnibus videnda conſtitutio Imperatoris Federici *in l.finali, titulo Qualiter ſe quiſque defendat, lib.2.legum Longobardorum,* & Baldus *tit.de pace tenenda, in principio*, Antonius Maſſa Galleſius *contra uſum duelli, num.27.* Alciatus *de ſingulari certamine, c.39.* & Urrea *de honore militari, 1.p. pag.13.* Lancellot. Conradus *de duello, 1.p.concluſ.8. & 3.p.concluſ.76. uſque 81.* Prudentius Sandovallius *in Hiſtor. Caroli V. lib.11.§.9.* ubi refert dolum Pitaci Mityrinei, & propheticæ divinationis ad duella mentionem facit Guido Papæ *deciſ.623.* & ex moribus gentium arma admiſſa, ut ex tempore Caroli Magni, & aliis refert Martinus Delrio *diſquiſit. Magicarum lib.4.c.4.q.3 ſect.2.* & circa duellorum arma videnda plura, quæ tradit Fragoſo *d.§.10.n.63.64. cum ſeqq.*

24 Eligebantur etiam à quocumque ex duellantibus patrini, ut noſtris legibus, & Bullis Pontificum apertè conſtat, quorum munus erat duellantes in palæſtram introducere, & educere, arma illorum metiri, videre corpora eorum, ne aliqua fraude, vel ſuperioritate certamen fieret, ſolum dividere, & aërem, ne alterum eorum graviùs offenderet, terminos palæſtræ ſtatuere, & tempus deſignare, quo in certamine durare deberent, de quo videndi Alciatus *de ſingulari certamine, cap.41.* Lucas de Peña *in l.1.C. ut armorum uſus, lib.11. & l.4. & 5.tit.4.p.7.*

25 Duellatores etiam coram judicibus duelli, & patrinis juramentum faciebant illos defendere cauſam juſtam, ut tradit Alciatus *de ſingulari certamine, cap.5.* & verba juramenti refert Petrus Gregorius *d. lib.48. cap.16. num.18.* Utriuſque, provocantis & provocati formulas tradit *ibi*, relato Beliſario *cap.6.* & noſtræ Hiſpaniæ hunc juramenti uſum tradit Prudentius Sandovallius *lib.11.§.9.* & ideò apud nos legibus jubetur cauſam duelli exponi, *ex l.8.tit.8. lib.8. Recop.* & in Gallia duellum non permittebatur, niſi cauſa eſſet capitalis, nec aliter niſi duello probari poſſet, & contra provocatum indicia urgerent, ex Guidone Papæ *deciſ.617.* & in Anglia non permiſſum duellum ſine juſta cauſa, & illa examinata, ut tradit Alciatus *de ſingulari certamine, cap.6.* & poſt irruptionem Barbarorum in Italiam in uſu duellum fuit apud Longobardos, Germanos, Francos, & Hiſpanos, & non ſolùm homicidii tantùm cauſa juſta, *cap. unico, §.ſi quis hominem, & §.ſi quis alium, tit. de pace Conſtantiæ*, ſed ob aliud quodvis crimen, vel magni momenti cauſam permittebatur, ut poſt Baldum, Alciatum, Ferretum, Oreſium, Guidonem Papæ, Hottomanum, ex legibus Longobardorum, Mariana, Menchaca, & aliis refert Martinus Delrio *lib.4. diſquiſit. Magicar. c.4.q.4.ſect.2.in principio.*

Cui illud adjiciendum, an poſſit duellum, ſeu bellum ex utroque latere juſtum eſſe? & id procedere poſſe admiſerunt Alciatus *lib.2.Paradoxorum, cap.ultim.* ſequitur Fulgoſ. *in l. ex hoc jure, ff. de juſtitia & jure.* Sed contraria ſententia meritò admiſſa per Valentiam *tom.3. diſput.3.q.16. punct.2.* Becanum *2.2. cap.25.q.7.* Lorcam *2.2.diſput.53.n.15.* Reginaldum *tom.2.lib.21.cap.8.n.98.* Villalobos *in ſumma, tom.2. tract.5. difficult.5.* qui tradiderunt, quando diverſæ, & oppoſitæ omninò cauſæ ſunt belli, & duelli, non poſſe ſimul contraria & oppoſita eſſe juſta, niſi invincibili ignorantia procedant duellantes, quia inde non peccarent, non verò inde ſequitur ex utraque parte dari juſtum duellum, ſed ex una parte dari, & in alia præſumi, & ratione talis præſumptionis poſſunt iſti actus etiam contrarii, quilibet ad virtutem juſtitiæ pertinere, ut rectè tradit R. P. Diana *part.6. Moralium, tract.4. reſol.24.* dum tradit facilius hanc ignorantiam habere locum in ſubditis, & in militibus, qui cauſam belli Regis tanto examine diſcutere non tenentur, & hanc ignorantiam inſinuant formulæ juramenti duellantium, quas refert Petrus Gregorius *ubi proximè, num.18.* ibi: *Me habere, ut qui verè arbitror, bonam, ſanctam, juſtamque querelam.* Et iterum eis verbis: *Et pœnas damnationis æternæ deligo in animam, vitam, & honorem meum, ſi ſciens fallo, & ni arbitror me juſtam cauſam fovere expugnanai talem impium proditorem adverſarium, quem in conſpectu habeo, video, & manuteneo.* Hæc enim erant verba provocantis ad duellum, cùm in ejus principio adverſarii manum dexteram tangeret, cujus ritus, ceremoniæ, & aliorum memoratur Petrus Gregorius *d.lib.48. c.16.* & plura de hoc juramento refert Viſcher *de duello proviſo, ſect.1.art.7.membr.6.* 26

De perſonis pugnantium.

De perſonis, quæ ad duellum provocare poſſunt, & acceptare illud, regula eſt, debere fieri duellum inter æquales, & ideò ruſticus ad duellum non poterit Nobilem provocare, quamvis miles poſſit quemlibet, etiamſi Nobilis genere non ſit, & magis Nobilem provocat, ut tradit Alciatus *de ſingulari certamine, cap.30. & 31.* & reddit rationem, quia ſi miles quilibet poteſt in belli conflictu Regem captivum facere, etiam poterit ad duellum Nobilem provocare, & ita refert ſententiâ deciſum à Joanne Jacobo Trivultio, Magiſtro Generali exercitus Franciſci Galliæ Regis, in caſu, quo miles Nobilem ad duellum provocavit, quia nobilitatem, quam genere Nobilis à majoribus ſuis, & parentibus oſtentat, miles ex ſuis operibus conſequitur. 27

Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco.

Regulariter verò, quia in duello æqualitas, & proportio duellantium requiritur, ſi valdè differant in qualitate pugnantes, duellum non admittendum, ex doctrina Baldi *in l.filiusfamilias, ff. de leg.1.* & denotat verbum *hoſtis*, quod ſignificat adverſarium: nam dicitur ex verbo antiquo *hoſtire*, quod denotat æqualitatem. Ideò Alciatus *dict. cap.31. ad finem, & 33.* tradit quemlibet privatum, quantumcumque divitem 28

non

non posse ad duellum provocare nobilem Titulatum, quia ex dignitate inæquales sunt,& in certamine singulari,ut in aliis æqualitas observanda,*l.observandum, ff. de officio præsidis*, quamvis Puteus *de re militari lib.7.tit. An Nobilis existimet Nobilem ex omni parentum latere posse ad duellum Titulatos provocare.* Et quamvis ex decisione Guidonis Papæ 618. ex jure & practica communi non posse ad duellum provocari ab eo,qui Nobilis non est,& Alciatus *de singulari certamine cap.*33.*&* 34. certius existimat,quamvis ex legibus Longobardorum,non posse superiorem ab inferiori provocari ad duellum ; tamen jure , & practica contrà admittendum,ut superior ab inferiori provocetur.Et idem tradit procedere in Aulæ Regiæ officiis. Verumtamen in nostra Hispania ex legibus & foris Castellæ,*l.3.tit.*8.*lib.*8.*Recop.*non poterat ad duellum provocare Nobilem , nisi ille qui Nobilis esset. Et ex moribus Galliæ inter æquales duellum suscipiendum,ut tradit Belisarius *de singulari certamine c.*7. ut inferior non admittatur, ut superiorem provocet, de quo videnda quæ ex Baldo,Cardinali,Rainerio, Cæpola , Afflicto , Tiraquello , & aliis notavit Fragoso *d.*§.10.*n.*37.& addendus Urrea *de honore militari,2.p. pag.*68. & ferè omnes qui ad judicium admittuntur, rejiciuntur à pugna, ut turpitudine vitæ notati, infames , desertores exercitus , quæstuariæ mulieri inservientes, campsores, cauponam exercentes , qui dimicantem in prælio dominum deseruerunt,colonus,villicus, crimine capitali damnatus, deportatus, hæreticus,ut tradit idem Bellisarius *ibi c.*8.& quia pares debent esse commilitones,& duellatores,si ignobilior ad certamen nobiliorem & superiorem provocet, potest nobilior parem loco sui subrogare ; non verò contrà si nobilior ignobiliorem provocet : nam tunc ignobilior, vel nobilior alium non subrogat, ut notavit Petrus Gregor. *lib.*48.*Syntag.c.*16.*num.*21.

29 Ratio verò inde procedit, cùm species judicii conferetur duellum, ut quod probationibus liquere non posset,eo terminaretur , notarunt omnes qui scripserunt de duello , & tradit Martinus Delrio *lib.*4. *disquis Magicar.cap.*4.*q.*4.*sect.*2. & ideò agit de illo, ut de purgatione Monomachiæ, ut de purgationibus vulgaribus per ignem , vel aquam , quæ loco judicii subrogatæ,& de quibus agit idem Delrio *ubi proximè, sect.*3. *&* 4. & judicii speciem esse duellum, probavit Lancellotus Conradus *de duello , 1.part. conclus.*2. *&* 3. inde quemadmodum superioribus debetur reverentia , nec ad judicium vocari possunt sine venia, & permissu Prætoris , *tit. ff. & C. de in jus vocando* ; ita non potest provocari ad duellum (quod judicii species) superior ab inferiori, magistratus à subdito, dominus à vassallo, qui alimenta dederit, ab illo cui dantur,capiens aliquem in bello,ab eo qui captus. Et ratio procedit ex prædictis , & ex Bellisario probavit Petrus Gregorius *lib.*48.*Syntagm.jur.*16.*cap.num.*21. quia inferior debet superiori reverentiam exhibere, ut notavit Glossa *in l.*3. *in princ. ff. de alienat. judicii mutandi causa facta.*

30 Sed valde alienum à jure , superiorem ab inferiori ad duellum provocari,& ideò Magistratus ad duellum non provocandi,nec officialis exercitus à quocumque milite privato,Puteus *in tract. de re militari,tit.*7. *An armiger* , & quando provocatus fuerit Magistratus publicus, tunc provocans puniri debet , ex Gregorio Lopezio *in l.*3.*tit.*3. *part.*7. & idem tradit Farinacius *cons.*41.*num.*3. quia semper Magistratibus, etsi malis, honor & reverentia exhibenda , ut probavit Gutterrius *cons.*31. Azeved. *in l.*7.*num.*7. *tit.*9. *lib.*3. *Recop.* quia debet honorari ab omnibus , qui à Rege honoratur, & ejus nomine justitiam exercet, *l.*1.*C. de Præpositis labar. lib.*12.*l.*1. *tit.*22.*lib.*8. *Recopilat.* & ideò nomine Deorum appellantur in sacra Scriptura , ibi : *Ego dixi , Dii estis , Exod. cap.*22. *& Psalmo* 81. & Oraculum Apollinis ex Valerio Maximo,quem refert Matienzo *in Dialogo Relatorum p.*3. *cap.*10.*n.*13. cùm consuleretur quid de bonis judicibus inferret ? Respondit se nescire utrùm Deorum numero , an hominum aggregari deberent. Et maximum documentum Dominus noster Jesus Christus exhibuit ; nam quamvis iniquissimi, & improbi Caiphas,& Pilatus, ipsos non lacessivit , sed patienter respondit , considerans illorum officia,non personas,ut notavit Alphonsus à Castro *de lege pœnali, c.*5. *litt.B.*

Congruum enim fuit vacuum reddere munus Ma- 31
gistratuum ab omni injuria & timore,ut nec ad duellum provocent, nec provocentur, & pœna est nostris legibus statuta contra illos qui honorem Magistratibus detrahunt , vel aliqualiter lædere intenderint, & apud nos est *titulus* 22. *lib.*8. *Recopilat. per totum,*de quibus egerunt Aviles *in cap. Prætorum, cap.*20.*verb. remediando.* Plaza *de delictis, lib.*1. *cap.*6. *num.*3. & apud Romanos , ultra quod traditur *in l. omne delictum, ff. de re militari*, erat lex quædam, quæ *Horatia* dicebatur, edita pro severitate Magistratuum, de qua mentionem fecerunt Titus Livius *lib.*3. Dionysius Halicarnasseus *lib.*5. & ille qui injuriam , vel contumeliam faceret Tribuno plebis , vel Ædili,capite plectebatur,& quamvis Magistratus iracundè,vel injustè aliquem percuteret,non debet adversùs eum subditus insurgere,juxta Aristotelem *lib.*5. *Ethicor. cap.*5. his verbis : *Si quis Magistratum gerens percusserit quempiam, non decet eum repercuti, & si quisquam eum, qui Magistratum gerit , percusserit , is non solùm repercutiendus est, verùm supplicio afficiendus.*

Unde qui læserit Magistratum , quia aliquid mu- 32
neris publici exercuerit, quia sub nomine , & tutela Regis exercet , crimine læsæ majestatis secundæ speciei reus censendus,maximè in Consiliariis,quia pars Principis sunt, *l.quisquis,C.ad l.Jul. Majest.* ubi notatur, *& in cap felicis* 5.*de pœnis,lib.*6.facit *l.*1.*tit.*16. *p.*2. & innumeris relatis probavit Farinacius *de crimine læsæ Majest.quæst.*112. *inspect.*1. *num.*51. & plurima de Magistratuum honore,& authoritate ego notavi *in* 2.*part.Decision. Granatens. decis.*98. *&* 2.*part. allegation.fiscal.cap.*100.*usque ad cap.*105.*& cap.*102. *à num.*10. *usque* 17. plura expenduntur , ut sit species criminis Majestatis judicibus injuriam , quia judices sunt , irrogare , & alia notavi in peculiari tractatu *de auctoritate Magistratuum.* Et inde pertinere ad Concilium urbis in communi defendere injurias irrogatas Magistratui , & pro hoc competere actionem popularem,ex *l.si quis in hoc,C.de Episc. & Cleric.* & actio popularis competit pro vindicanda injuria Magistratus publici, Bald. *in l.si quis id quod,ff.de jurisdict.*& addendi Montalvo *in l.*1.*tit.*20.*lib.*4. *fori*, Bobadilla *lib.*3.*Politicæ,cap.*1. *num.*42.Et meritò,quia cùm salus Magistratuum publica sit , ejus tutela ad omnes in communi spectat.

Ex quo Duces exercitus , Gubernatores Provincia- 33
rum , vel Prætores urbium non posse à subditis ad duellum provocari , nec duellum acceptare, ex rationibus prædictis. Et ideò laudatur,quod de illustribus Ducibus Hispanis refert Prudentius Sandoval. *lib.*5. §.65. post aliquos annos,quibus Voiza in Africa,vulgo *Oran* , ejus portus & propugnaculum expugnaretur ab illustri illo Hispano Heroë Domino Fr. Francisc.Ximenio de Cisneros, Cardinali sanctæ Ecclesiæ Romanæ , & Archiepiscopo Toletano , cùm ejus urbis , & propugnaculi Gubernator esset Marchio de Comares,quem diximus Alcaide de los Donceles,cùm solerent

solerent plures ex fortissimis viris Mauritanis ad duellum, & singulare certamen provocare Hispanos, venit belligerus Maurus, qui dicebatur Dominus Carvani,& ad duellum provocavit Marchionem, qui etsi in bello plura egregia facinora exhibuerat, & in armorum exercitio celebris,noluit duellum aeceptare, quia alienum ab illo,qui præfectus urbis, & propugnaculi. Et cùm Marchio Piscarius Ferdinandus Davallos ex genere Hispanus, & qui de belli artibus, fortitudine,& robore cum omnibus antiquis Ducibus meritò poterat decertare, cùm obsessam haberet urbem *de Como*,& cùm eam traderet Vanderosius Præfectus,eo pacto,ne à militibus prædaretur,& non posset milites à præda cohibere Piscarius, tunc Vanderosius, quasi fidei datæ violatorem provocavit duello Piscarium, qui potiùs neglexit, quàm elegit,nec dignatus fuit respõdere,quia præfecti exercitus,& Ducis Generalis officium ipsum à duelli acceptatione eximebant,ut refert Alciatus *de singulari certam.c.*31. & cùm objiceretur Scipioni, non esse valdè belligerum, respondit, matrem illum peperisse, ut Dux esset, & exercitus gubernaret, non miles gregarius: tradit Ægesippus *de bello Judaico lib.*5. ex Quintiliano, & aliis Puteus *de re militari, lib.*7. & plura de personis duellantium tradit Vischer *sect.*1.*membro* 4.

Duellorum prohibitio.

34 De prohibitione duelli agendum, & illa præcipua ratio civilis ut prohibeatur respicit,quia quemadmopum in jure non licet ut quis suam injuriam possit vindicare sine judice,ut notatur *in tit.C.quando liceat sine judice se vindicare*,vel in sua causa sit judex, *l.qui jurisdictioni* 10.*ff. de jurisdict. omnium judic.* ita non admittendum duellum,quod speciés judicii est,ut quis in sua causa jus dicat,vel irrogatam injuriam,vel querelam ipse per se intendat vindicare, & ideò ex juris ratione duella prohiberi tenuerunt Doctores communiter *in l.*1. *C. de gladiatoribus*: & quamvis ea lex id non convincat,sufficit tamen quod nulla Romanorũ lege sit duellum, & ejus purgatio approbata, cúmque juri naturali repugnet ut ultra casus à jure probatos liceat alicui alterum occidere,& ideò constat omnem consuetudinem in contrarium,quæ duellum admittat, invalidam esse,ut ex *c.*2. *de clerico pugnante in duello*, Alciato,& aliis probavit Martinus Delrio *d.lib.*4.*c.*4. *q.*4.*sect.*2.addẽdi plures apud Vischer *sect.*1.*memb.*30.

35 Jure etiam divino,& sacris litteris prohibitum esse duellum, constat ex omnibus locis, quibus prohibemur Deum tentare,alium occidere.Et apertior est prohibitio juris Ecclesiastici, seu divini positivi,ex textu *in c.Monomachiam*,2.*q.*4.*cap.*1.*de Clerico pugnante in duello,cap.*1.*de purgatione vulgari*,& in Concilio Tridentino *sess.*25.*de reformatione,c.*19. cujus verba notanda sunt, ibi: *Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte,animarum etiam perniciem lucretur,ex Christiano orbe penitus exterminetur*. Et ex Bullis summorum Pontificum prædictæ prohibitiones sæpiùs repetitæ,ut cõstat ex Bulla Julii II.expedita anno 1508.ubi recenset omnia damna,quæ ex duellorum permissione proveniunt in animarum,& corporum dispẽdium,& totius Reipublicæ grave detrimentum,quia inde hominum mortes repentinæ inter duellantes consanguineos,eorum amicos,& adstantes,odia,& altercationes excitantur,generis humani jactura, duella esse pernicioſum exemplum, & alia plura, quæ ibi referuntur, & postea damnantur, etiam prohibentur Bulla Gregorii XIII. anno 1582. & aliis Pii IV.& Pii V.ubi referuntur aliæ Bullæ Leonis X. Clementis VII. & Clementis VIII. alia extat, quibus omnibus duellorum usum execrabilem & delendum esse traditur,& sententia excommunicationis afficiuntur, qui pugnam commiserint,eorum patrini, suadentes, & spectatores,aliis multis pœnis expressis in odium, & execrationem duelli. Sed censuras gravissimas Pontifices contra duellantes constituerunt, in quibus incurrunt ipso jure, ut necessaria non sit judicis sententia,quamvis esset necessaria ad alias pœnas, & censuræ comprehendunt permittentes, spectantes,consulentes,& patrinos.Et an hæc censura sit reservata, de omnibus videndus Fragoso *d.* §.10. *à n.*124.*usque* 150.*&* 162.Sed etiam prohibitiones antiquiores summorum Pontificum Celestini III. Julii II.Leonis X.Innocentii IV.& aliorum,& plurium Conciliorum Lateranensis,& Gallorum, ex Baronio, & aliis tradit Ruald.*in action.in duella,pag.*545.56. *cum seqq.* Et adeò in Gallia usitata duella tradit, ut *in oratione pro duellis, pag.*122. tradiderit hæc verba: *Carolus verè Gallus, hoc est, ut interpretor, duelli amantissimus*. Et vide eumdem *pag.*101. & ultra addenda quæ de aliquibus duellis & prohibitione Galliæ Thuanus refert anno 1547. *lib.*3. *historiarum*, & anno 1583. *lib.*78. & anno 1601. *lib.*129.

Sed & jure gentium (idem quod naturale:) nam 36
si jus naturale est,quod naturali ratione introductum, & jus gentium, quod apud omnes gentes ex ratione naturali admissum, §.*jus naturale*, *&* §. *jus autem gentium, Instit. de jure naturali*, videtur duella, quæ lædunt æquitatem naturalem, esse contra jus naturale & gentium. Et probavit Antonius Massa Gallesius *contra usum duelli, & illo prohibitum*; quia ferè apud omnes gentes, quæ politica ratione reguntur, duella prohibentur, & nunquam permissum à Græcis, Romanis, Carthaginensibus, Persis, aut Hebræis, & in Italia ad certas solùm causas restricta duella, in Gallia ad causas capitales, in Sicilia ad duas tantùm, ut notarunt Antonius Massa *ubi proximè*, glossa, *verb. duellum, in cap.Fredericus, de pace tenenda, in usibus feudorum*, Guido Papæ *decis.*617. Puteus *de re militari, lib.*6.& jure antiquo Hispaniæ solùm permissum in causis personalibus, quæ honorem læderent, *l.*3. *tit.*5.*part.*7. Sed postea ex Concilio,& Bullis Pontificum in Italia, Gallia,& apud omnes gentes, qui nostram Christianam Religionem colunt,omninò duella prohibita,ut probarunt suprà relati,& Fragoso *d.*§.10. *n.*14. *&* 15. Duella apud Romanos semper execrata, neglecta, & vetita, etiamsi gloriæ & honoris amantissimos: nam Scipio ille Magnus ideò tali cognomine clarus, dicebat illum autem malle se unum civem servare, quàm mille hostes perdere. Et Augustus, in quo uno ita summa fortuna cum summa virtute certavit, ut omnium judicio plus homini, quàm deceat, tributum fuerit, cùm Antonium redimitum sertis Ægyptiis,& stupris debilitatum sermonibus suis cædem bonorum, atque patriæ incendia eructantem ejecisset; adeò tamen duella horruit, atque aversatus est, ut ab eodem homine propter conscientiam scelerum desperatissimo ad singulare certamen accersitus, sapienter admodum responderit,se Antonium suæ vitæ reddere, satis multas patêre ad interitum causas,se autem arma in cives nunquam sumpsisse, ut refert Plutarchus *in Antonio*. Et semper Romanos etiam fortissimos milites ex Valerio Maximo,Livio,Plutarcho, Sabellico, & aliis duella horruisse, & execrasse, refert Ruald.*de duellis,pag.*44.*cum seqq. & n.*45. propter duelli prohibitionem & repulsam,tradit hæc verba: *O populum* (loquitur de Romano) *dignum Orbis Imperio, dignum omnium favore,& admiratione hominum, ac deorum. Meritò huic urbi à primis ejus incunabulis divino permissu datum est, ut esset.*

Terra

Terrarum Dea, gentiumque lumen,
Cui par est nihil, & nihil secundum;

Ut leges, jura, Religionem cæteris nationibus & olim poneret, & hodie ponat. Unde quondam extiterunt tam multi Principes, qui se non sibi, suisque insanis cupiditatibus, sed patriæ, & civibus amantissimis natos nunquam non confessi. Monomachiam, velut Reipublicæ cujusvis dehonestamentum atque luem impurissimam suo exemplo condemnarunt; & omni jure divino, canonico, gentium, & civili duellum nigro notandum lapillo ex Politicis, Jureconsultis, & Theologis, ut nec consuetudine, vel statuto introduci possit, pluribus probavit Vischer *de duello proviso, sect.* 1. *membr.* 3. omnique jure duella prohibita, ex nostris Pineda *in Monarchia Ecclesiastica, lib.* 14. *cap.* 7. §. 1. Marquez *in Gubernatore Christiano, lib.* 1. *cap.* 25. §. 2. Et licèt in nostra Hispania duella permitterentur, ut constat ex totis titulis 3. & 4. & eorum legibus *partit.* 7. qui agût *de los Rieptos y desafios*. Sed tamen postea Reges nostri Catholici, Ferdinandus, & Elisabeth anno 1480. omninò duella prohibuerunt ex nulla causa permissa, adjunctis pœnis pugnantibus, mediatoribus pugnæ, & patrinis, ut incurrant notam proditorum, & bonorum amissione plectantur, fisco applicanda, & pugnantes pœnis corporalibus afficiuntur, ut si provocans ad pugnam adversarium occiderit, seu vulneraverit, capitali supplicio puniatur. Et si provocatus vicerit in pugna ubi vulnus, vel mors adversarii sequuta, tunc provocatus à Regno exulandus, ut constat *l.* 10. *tit.* 8. *lib.* 8. *Recopilationis*, & de Hispaniæ duelli prohibitione cum Belluga, Heringio, Arnisæo & Bodino, Vischer *de duello, sect.* 1. *membr.* 5. *art.* 3. In Gallia pluribus etiam Regiis edictis, & pœnis duella vetita, ut ex Caroli Magni testamento, & Beati Ludovici testimonio, confirmante relata edicta Regis Henrici IV. in duella, & declarationem pacificationis duellorum Ludovici XIII. probat Rualdus *actione in duella, pag.* 63. *usque* 81. ubi maximè dolet reos duellorum vivere, & veniam impetrare, addit hæc verba: *Sed enim judices expergiscimini aliquando, & capessite Rempublicam, cogitateque nomen vestrum, tandem odio, atque acerbitati, non solùm Gallicano, sed & nationibus exteris futurum, si hoc duelli perditorum hominum piaculum tam atrox, tam immane, tam ab omni humanitate, lege, & consuetudine remotum vestris sententiis impunitum discesserit. Scitote sic arbitrari, præsertim cùm hæc omninò fama de pernicioso nostrorum hominum furore & dementia percrebuerit, non eorum solùm esse flagitium, qui admiserint, sed & omnium, qui illud non reprimentes, sine dubio approbarunt.* De prohibitione duelli nulla mentio ante Concilium Valentinum celebratum anno 855. etiamsi S. Agobardus Episcopus Lugdunensis, qui floruit anno 823. usque 835. cujus opera edidit Papyrius Massonius, inserta *tom.* 9. *Bibliothec. SS. Patrum, in* 4. *editione, in epist. ad Ludovicum Pium*, insinuat duellum probatorium ab usu recessisse suo tempore.

37 Cui rei addenda sunt valdè notanda verba Regis Theodorici apud Cassiodorum *lib.* 3. *epistolarum*, ubi duelli usum detestatur, ibi: *Illud præterea vos credimus admonendos, ut non in vos, sed in hostem sævire cupiatis, res parva non vos ducat ad extrema discrimina, acquiescite justitiæ qua mundus lætatur: cur ad Monomachiam recurritis, qui venalem judicem non habebitis? Deponite ferrum, qui non habebitis inimicum: pessimè contra parentes erigitis brachium, pro quibus constat gloriosè moriendum. Quid prodest homini lingua, si causam agas manu armata, aut unde pax esse creditur, sic sub civilitate pugnatur? Imitamini certè Gothos nostros, qui foris & intus norunt exercere modestiam.* Et duellantibus Ecclesiasticam sepulturam denegandam, pluribus probavit Vischer *de duello proviso, sect.* 1. *membr.* 3. *art.* 2.

Sed aliam rationem tradit Caietanus *in suis commentariis, verb. duellum*, quia continet quandam speciem falsitatis, & mendacii, propter imparitatem, & defectum causæ & effectus, & pluries evenisse victum & mortuum in palæstra duelli illum, qui justè pugnabat; victorem verò evadere eum, qui mendacium sustinebat, ut exemplo civium urbis Spoleti tradit Innocentius *in cap.* 2. *de purgatione vulgari*, & alia exempla extant multorum, quorum causa justa erat, in Monomachia, & duello illos succubuisse, ex Regis Lotharii *l.* 1. *legum Longobardorum, tit.* 1. *de Monomachia*, & Joanne Baptista Fusio *tract. de injustitia duelli*, & Dom. Hieronymo Urrea Hispano *de duello*, refert Martinus Delrio *disquis. lib.* 4. *cap.* 4. *quæst.* 4. *sect.* 2. & in ea quæstione antiqua in successione avi, an patruo nepos filius primogeniti præferendus, & patruus ex jure præferebatur, *Clem. Pastoralis, de re judicata*, & hac causa ad duellum multoties delata tempore Imperatoris Othonis patruus victus fuit, de quo Alciatus *de singulari certamine cap.* 7. & Thom. Grammaticus *decis.* 1. & videnda plura, quæ latissimè ex jure notavimus 2. *part. decisionum Granatensium, decis.* 1. *per totam*, ubi *num.* 16. in favorem patrui in Senatu Granatensi decisum notavimus. Et inde duelli incertitudo, & fallacia demonstratur, & denotant verba *d. legis Lotharii*, ibi: *Quia incerti sumus de judicio Dei, & multos audivimus per pugnam sine justa causa suam causam perdere.* Et in legibus nostris traditur *l.* 8. *tit.* 3. *part.* 7. ibi: *Que en tales casos se pierde la verdad, y vence la mentira.* Et de fallacia duelli videndus Lancellotus Conradus *de duello*, 1. *part. concl.* 5. Et ideò Julius Ferretus *num.* 31. coram Imperatore Carolo V. & multis Principibus in civitate Boloniæ orationem fecit contra institutum duelli, & ejus execrationem, quia tunc erat duellum inter Comitem Petrum Martinum de Rubeis, & Comitem Guidonem Rongoni, & ab omnibus injustissimam duelli dispositionem declaratam, & nullo magis ostenditur, quàm inter leges, & duelli impietates, aliquem obligari ad pugnam, quam nemo cordatus sponte suscipiat, ut fuit sententia Demarati Spartani, ut refert Herodotus *lib.* 7. *Historiarum*. 38

Ex quibus meritò in duella elegantissimè invehitur Carolus Scribanius, ut penitus extirpentur, *in Politico-Christiano*, 1. *part. cap.* 41. suadens Principes ut duella omnia severissimis legibus, sevetiori etiam pœna tollant, nullique hîc parcant, summa pietas est non parcere, summa crudelitas parcere, sævit in patriam qui parcit, consulit patriæ qui punit, cùm semper per duella nobilissimus Regnorum sanguis fundatur, & jacent mutuis vulneribus illi, ad quorum arma hostiles trepidarent exercitus, ex duello primis propugnatoribus, & belligeris militibus nudatæ jacent urbes, terrorique longè, lateque esse poterant, si barbaro, & consanguineo ferro non caderent: ceciderunt singulari certamine, & in his Respublica sæpè tota, ut nullus tam inimicus hostis Regno, nullus tam amicus hosti, quàm nos ipsi, dum & regnum exuimus propugnatoribus, & validis militibus, & hosti viam sternimus. Nihil æquè noxium excogitari Regnis potuit; cùm enim ferè regnorum robur nobilitate contineatur, in hanc verò maximè duella sæviunt, robori per duella insidias strui nemo non videt, & regnorum pet hæc jugulum peti, barbarus mos est, nec minùs feritatis in hoc barbaro lusu, quàm in Brasilienſium mensis reperitur. Jacent victimæ civili ferro, ut migrasse in Christianos credas cruenta Diomedis præsepia, 39

Busiri

Buſiridis aras, & Chriſtiana Tautica Regna facta, novos Tydæos in notis Menalippis, hoc enim unum deerat, *ut vivo ſcelerantes ſanguine fauces*, Chriſtiana pietas videret. Fuit hoc olim orbis portentum, cùm ſtaret, *conſanguineum campo ſcelus unius ingens bellum tueri.* Et Coclis, & Polynicis fratrum, nata enim ætas, quæ vicit illam; neque enim in uno fratre ferrum ſtetit, ut dici poſſit,

Vinci ſua crimina gaudent
Manes.

Et hanc Chriſtiane, ſi quæras cauſam plurimùm, nullam reperies, quaſi ſupra belli feritatem in ſanguinem propter ſanguinem eatur, honor prætexitur, nimirum honor non eſt tota anima in infernum delabi, ita noſtri toto calente ferro in nunquam morituros ignes animas deferunt, corpore & anima pariter flammis tumulati æternis: non potuit aliud Erebo naſci regnum deterius dæmone conſultore, ſed neque ignavior reperiri mors potuit, aut magis fatua, quaſi aut vitæ cederet, aut hoſtilis metus in amicum impelleret ferrum, crevitque eo ſtolida hæc inſolentia, ut anno uno, regno uno, major domeſtico hoc ferro nobilitas, quàm decem juſtis cum hoſte congreſſibus caderet; barbaram hanc conſuetudinem quis crederet inter Chriſtianos Chriſti ſanguine lotos, æternitati natos reperiri? Si ſtare hunc debuit, potuit: non ſtetit, fuſi ſanguinis reus ſtabit: quis eripiet tanti ſanguinis reum, aut quod flumen purgabit hoc crimen: nec enim ignorantia, impotentia, aut miſericordia poterit Princeps excuſari, ut duella permittat, non cadit ignorantia in Regem, cùm etiam remota regna duella hæc traxerint in admirationem. Nulli ergo in hoc crimine ignoſcet, qui ferrum & poteſtatem habet, & pœnarum etiam magnitudine terrebit omnes; defunctorum enim cadavera, aut inſepulta volucribus relinquenda, aut eorum ſepultura donanda, à ſacratis verò locis omnino excludenda; bona etiam omnia partis utriuſque duellantium fiſco regio addicet, nec ullis precibus reditum permittat vincenti, ſi fortè fuga elapſus æternum elapſo exilium eſto. Hactenus eleganter, piè, & doctè Carolus Scribanius *ubi proximè*. Sed ad litteram tranſcribenda notabilia verba, quæ neſcio an de Regno Galliæ tradiderit, ibi: *Cohibui hactenus calamum, video enim ante me illi frena laxaſſe Dominum de Brandoron in libello ſuo de duellis, qui paucis uno regno annis poſt vetita regio edicto duella ſepties mille cædes duello factas regia lenitate tanquam aqua abluas, aut ſpongia deletas recenſet; cogita quot cædes nullæ confiſcationes, ſed ſola temporis longinquitas deleverit, quantæ ante ſeveriſſimam duellorum inhibitionem, ante minas & pœnas cædes perpetratæ: addit ad impetrandas duellorum condonationes tres auri milliones in judices profuſos, auro nimirum tanquam balneo nobilitatis ſanguis lotus eſt, auro emptus, quis Deus vindicem in impium aurum manum! O Reges! O Judices! O Regnum! reprimo calamum.* Ita dolet, & execratur duella Carolus Scribanius, & de pœnis duellantium addendus Lancellotus *in tract. de duello & pace, 1. p. in præfatione.*

An poſſint duella aliqualiter permitti.

40 Sed tamen ex plurium ſententia pro honore conſervando poteſt duellum permitti, maximè in milite, aut Nobili; quia ſi non acceptet ſingulare certamen, notatus manebit, & eo prætextu ab inimico provocatur, ut infamia notetur, & quando aliter honor, fama & exiſtimatio conſervari, vel redimi non poſſunt, vel infamia vitari, tunc pro honore conſervando duellum non prohiberi, ut ex Gerardo de Petra ſancta, Baldo, & aliis refert Menchaca *lib. 1. controverſ. illuſtr. cap. 12. num. 2.* quia honor commodis, & vitæ præferendus, *l. juſta, de manumiſſ. vindicta, l. Julianus, ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti.* Et facit: nam quemadmodum Nobilis, ut ab adverſario, qui illum impetit, non tenetur fugere, ſi illi fuga ignominioſa eſt, ut notavit Bartolus *in l. ut vim, ff. de juſtitia, & jure*, ubi communiter notatur; ſed occidere poteſt adverſarium pro ſui defenſione, ſi aliter tutelæ ſuæ quis conſulere non valet, nec ad fugam obligandus. Bald. *in cap. 1. de pace tenenda*, & ex Patre Suar. Filliucio, Bonacina, & aliis non teneri fugere Nobilem probavit R. P. Diana *2. p. Moral. tract. 15. reſol. 16.* ubi defendit ex prædictis, etiamſi Nobilis poſſet fuga ſalvari, non debet fugere, ut tunc, ſi pro ſui tutela adverſarium occideret, non incurrat irregularitatem, nec abſolutione egeat, & in terminis duelli, ut recuſare non debeat Nobilis, vel fugere, Ferretus *eodem tract. num. 42.* & addenda quæ pro conſervatione honoris, ex Martino Navarro, Petro Navarra, Mercado, Victoria, Henriquez, & aliis notavit Diana *2. p. Moralium, tract. 15. reſolut. 16.* & in favorem duelli circa hunc caſum videnda interrogatio, quæ ad noſtros Ordines Equeſtres Militares ſit de qualitatibus admittendorum ad Equeſtrem dignitatem, an provocatus ad duellum non acceptaverit, ut ſi conſtiterit, à dignitate Equeſtri excludatur; & videnda quando duellum permitti poſſet, quæ notavit Pater Puente Hurtado de Mendoza *in 2. 2. diſp. 170. ſect. 21. §. 190. uſque §. 221.* Et quando pro honore vir nobilis poſſit duellum acceptare, idem Hurtado *2. 2. tom. 2. diſputat. 170. ſect. 13. §. 106.*

Sed adhuc dicendum eſt, nec pro honore conſer- 41
vando duellum poſſe permitti, ut cum Alphonſo Guerrerio, Joanne de Lignano, Cagnolo, Bartolo, Angelo, Jaſone, Decio, Curtio juniori, & aliis tenuit Menchaca *d. cap. 12. n. 2. & 3.* qui tradit longè id verius eſſe tam jure fori, quàm poli: nam ideò leges latæ, & Magiſtratus inſtituti, ut juſtis, & legitimis pœnis malefactores perſequantur, *l. 1. de juſt. & jure*, & ut tradit Cicero lib. 3. de legibus: *Magiſtratus non obedientem, & noxium virum multa, verberibus, vinculiſque coërceat.* Et quemadmodum ut perveniat ad nos fundus alicujus teſtamento relictus, ut retineamus quod noſtrum eſt, ſine jure civili fieri non poteſt, ita ſi quis injuriam ab aliquo acceperit, ſive in rebus, ſive in perſona, is ignorare non debet latas eſſe leges huic rei conſulentes, quales ſunt quæ continentur ſub titulis *ff. & C. de injuriis*, & cuicumque edicto ea pœna imponenda, quæ legibus æqua viſa eſt, & delicto commenſurata, & juſta; non autem quæ patienti injuriam, & ſic ſævienti, & ardenti viſa fuerit; is enim debitam metam longè tranſgreditur, & non permittendum. Et pro honore non eſſe licitum duellum, tenuerunt Caietanus *in ſumma, verb. duellum.* Et ſolùm in hoc caſu licere innocenti, qui aliter vitam ſuam defendere, vel tueri non poſſit, duellum acceptare, tenuerunt Bañez *2. 2. q. 64. art. 7. dub. 4.* Emanuel Rodriq. *in ſumma, cap. 73. num. 1.* Navarra *lib. 2. de reſtitutione, c. 3.* Thomas Sancius *lib. 2. Moral. c. 39.* qui regulariter, & abſolutè tenent, nec pro conſervando honore duellum poſſe permitti, & poſt prædictos idem etiam tenuit R. P. Diana ex Reginaldo, reprobans Laymanum, qui contrà tenuit, *3. p. Moralium, tract. 6. reſol. 1. verſ. non reticeam*, & contra Puente Hurtad. idem admittit Diana *5. p. Moralium, tract. 14. reſol. 99.* quibus addenda plura, quæ in idem congerit Fragoſo *d. §. 10. n. 38. cum ſeq.*

Reſpondere verò illis, quæ contra objecta, operæ 42
pretium duximus, ut legem duelli, quam ſpecioſo honoris

noris prætextu Dæmon in cordibus hominis improbè instillavit, meritò damnemus. Et ultra prædicta quæ ex Carolo Scribanio, & aliis notavimus, dicendum est, omne quod ad legem, quam dicunt duelli violatores, pietatis Christianæ comminiscuntur, esse chimæricum, & quod tradiderat Pater Hurtado, quia impossibile est, ut aliquis verum honorem amittat, eo quòd non egrediatur ad duellum in locum condictum à provocatore, quia apud viros prudentes, & Christianos nullus potest malè opinari de illo, qui duellum non acceptaverit, intrinsecè malum, & prohibitum legibus Ecclesiasticis, & civilibus, quas non licet transgredi, & propter quæcumque commoda temporalia duella non admittenda, nec actiones duellantium, quæ omninò illicitæ, admittendæ, maximè quando provocatus potest per alium medium depellere notam timiditatis, ut si vir esset notæ fortitudinis & pietatis, vel posset per Principem virum pacem componere, & quamvis Hurtado id tenuerit, & per plures §§. 106. usque 115. mordicùs tenens sententiam, ut in angustiis conjectus poterit, ut infamiam timiditatis effugiat, duellum acceptare; tamen idem Hurtado ad finem tradit ibi: *hanc sententiam esse speculativè probabilem, practicè autem esse valdè difficilem*, & ideò Diana rectè *d. resolutione* 199. tradit, non deserenda ex hoc communis sententia, ut nec pro honore tuendo duellum possit acceptari.

44 Rursus in id etiam Menchaca *d. c. 11. n. 3. vers. Hinc apparet*, respondet i lis, quæ contrà objecta, nam qui judicis authoritate suam, vel suorum injuriam persequitur, is non dicitur honoris sui negligens, aut prodigus, nec ad rem pertinet quòd interdum liceat alicui sine judice se vindicare, *l. unica, C. quando liceat unicuique*, nam illud procedit incontinenti, quo tempore jure naturæ data est cuique & concessa, corporis sui, rerúmque suarum tutela, *l. ut vim*, cum *ibi* notatis, *ff. de just. & jure*; ex intervallo verò minimè id licet, sed ad Magistratus recurrendum est: ergo cùm mihi violentus injuriam facere properabas, vel actu facere cœpisti, potui, fásque erat resistere, defendere, tueri, vim vi repellere, quod si tunc neglexi, vel non potui, ex intervallo non licet, nec ad pugnam vel duellum provocare, aut etiam alio modo vim inferre, sed legum, judicúmque auctoritate, jus meum prosequi, quod etiam traditur per Doctores *in l. clam possidere, §. qui ad nundinas, ff. de adquirend. poss.* & probat Menchaca ex *c. Monomachiam, & tit. de purgatione vulgari.*

45 Et quamvis ex eis quæ notavimus, & referunt Diana, & alii, satis responderi poterit statutis ordinum Militarium, de quibus mentionem fecimus, ut in probationibus qualitatum eorum, qui ad equestrem, & militarem ordinem admittendi, testes interrogantur, an qui ad Ordinem petit admitti duello provocatus, illud non acceptaverit, ut hoc probato excludatur à militia, dicendum est, etiam id quod in qualitatum interrogationibus hodie extat nihil interesse post Concilium, & duelli prohibitionem, sed ad conservandam antiquitatem statutorum Ordinum militariũ, quibus eo tempore, quo institutæ, duellum erat apud nos permissum & dedecori tribuebatur innobili illud recusare: at verò postquam omninò prohibitum nulli notæ timoris subjacet, qui duellum non acceptat, & quamvis plebeii tribuant ignominiæ non acceptare; tamen vulgi opinio semper rejicienda, & contemnenda, juxta quod tradit Seneca epistola 19. *Nunquam volui populo placere, nam quod ego scio, non probat populus, quod probat populus, ego nescio.* Et apud cordatos, & prudentes viros potiùs pietati Christiano tribuendum parere Concilio, & Bullis Pontificum, ut tradit Thomas Sanctius *d. lib 2. Moralium, c. 39.* & rectè, justè & piè responderet provocatus, si dixerit juxta Bañez 2. 2. *q.* 64 *art.* 4. *dub.* 2. Valentiam 2. 2. disp. 1. puncto 2. causa 2. *cum esse paratum se defendere, in loco quocumque provocans illum aggrederetur: sed quod attinet ad duellum & Rieptum, illud non admittit, quasi offendere volenti rectè satisfaciat illum propulsando, cùm velit contra eum insurgere, & possit usque ad ejus necem procedere cum moderamine inculpatæ tutelæ*, juxta *l. ut vim, ff. de just. & jur.* & quæ *ibi* notantur.

Sed etiam quoad improbas mundi leges & duelli, legitimè, & sine ignaviæ nota excusatur ex Alciato *de singulari certamine*, & Azev. *in l. 10. n. 19. tit. 8. lib. 8. Recopil.* qui responderit ad duellum provocatus non acceptare, quia legibus Ecclesiasticis, & sæcularibus est prohibitum, & hodie nullus miles, Dux, aut officialis militiæ poterit ignominiæ tribuere prædictam duelli recusationem.

46 Ulteriùs etiam circa statuta Ordinum Militarium Hispaniæ illud præterea dici potest, procedere illa in casibus quibus duellum permissum, de quo statim agendum, præsertim pro publica utilitate, & communi Regni bono, quia tunc in viro nobili, ut debet esse, qui ad Equestres Ordines militares apud nos admittendus, meritò dedecori tribueretur, pro Republica duelli periculum non subire, ut ab honore dignitatis Equestris excludatur; sed etiam notandum, statuta Ordinum loqui de duello solemni, & tempore quo nondum duella apud nos prohibita, & quia tunc quando statuta Ordinum militarium facta, duellum permittebatur, ideò dedecori tribuebatur in milite, & Equite non acceptare, & differentia duelli solemnis ab alio plures ex Theologis & Doctoribus Hispanis suprà relatis egerunt, jam hodie statuta Ordinum militarium ad consequentiam pro permissione duelli trahi non debent.

47 Ex quibus deducitur, tunc solùm posse duella permitti apud nos Hispanos, quando provocatur, vel acceptatur ex causa publica, quæ principaliter respicit bonum commune Regni, quia prohibitiones, quæ ex sancto Concilio Tridentino, Bullis & Decretis Pontificum procedunt, locum habent in duellis ex causis, & injuriis privatis, ut ex ipsis Bullis apertè constat illas loqui in causis privatorum. Nam in Bulla Clementis VIII. ubi refert Bullas Pii IV. & Gregorii XIII. tunc prohibentur duella, quando prætextu causæ publicæ privatæ inimicitiæ vindicari intenduntur. Nota verba: *Privatas simultates, atque inimicitias, publicæ causæ intermiscendo, etiam Ducum permissu.* Et iterum *in* §. 4. ut denotaret procedere prohibitionem, quando in damna privatorum duella suscipiuntur, tradit ibi: *in caput suorum fratrum impios convertere mucrones, quos multò salubriùs contra Christi adversarios stringi par esset.* Si ergo Canonum decretis, & Bullis Pontificum, tunc duella damnantur, quando cum causa publica nascentur privatæ simultates, videtur non reprobari pro publica causa.

48 Ex quibus, & quod tradidimus suprà *allegat.* 114. posse Principem, vel Rempublicam mortis periculo virum exponere propter publicam utilitatem, & ex eadem duella permittantur, inde à doctis viris his diebus in controversiam deductum, an duellum, quod unus ex proceribus & Nobilibus Hispaniæ provocavit ad singulare certamen Tyrannũ Regni Lusitani, & ejus factitios, qui illius rebellionem fovebant, ut defenderet justitiam Regis Catholici, qui Regni Lusitani verus successor & possessor: nam ut se in rebellione Lusitani conservarent, & tyrannidem alerent, ut hostium Regnorum Hispaniæ auxilia consequi possent, apud omnes, vulgarunt aliquos vasallos nostri Regis, ejus factioni fovere, unde pro Regis nostri justitia,

honore,& fidelitate ſubditorum,dubium fuit,an duellum quo Luſitani provocati , & ad confines Regni Luſitani per dies quadraginta Caſtellani expectarunt duellum ſuſtinentes , quod à Luſitanis non acceptatum, an Rex noſter Caſtellæ Catholicus ,& piiſſimus poſſet permittere.

49 In quo communi ſenſu Senatorum deciſum, & inter eos Doctiſſimus Joſephus Gundiſalvus Eques Ordinis Divi Jacobi,à Conſiliis Regis noſtri in ſupremis Senatibus juſtitiæ , Cameræ , & ſanctæ Inquiſitionis magna doctrina,& eruditione probavit licitè potuiſſe Catholicum Regem noſtrum ex hac cauſa duellum permittere, quia prohibitiones quæ ex Bullis, & decretis , & ſancti Concilii circa duella procedunt ex cauſis & injuriis privatis,non verò ſi ex cauſa publica pro bono Rgni, & ejus conſervatione duellum ſuſcipiatur,vel provocetur,quia in eo caſu non prohibetur juxta prædictas Bullas,quas expendimus,in quo repetenda ſunt omnia,quæ ſuprà *in alleg.* 116. tradidimus.

50 Sed tamen etiamſi nihil ſit ultra quàm quod à viro docto expreſſum circa Bullas , & decreta Canonica ; tamen alia à me addenda ſunt in confirmatione ſuæ ſententiæ,& juſtitiæ permiſſionis hujus duelli, quod à Rege noſtro conceſſum , quippe quemadmodum in bello plures contra alios bellum facere poſſunt,& juſtum eſt,quando ex cauſis, quibus bellum permittitur, procedit, juxta quæ notarunt D. Thomas 2. 2. *q.*75. *art.*8.*verſ. ejuſdem etiam*,& *ibi* Caietanus , ita poteſt ſingulare certamen duorum, vel plurium permitti ex cauſa, quia juſtè bellum ſuſcipiendum. Nullum verò poteſt juſtius excogitari bellum , quàm cùm infertur Tyranno,vel vaſſallis,qui debitam obedientiam Principi ſuo denegant,vel Regna uſurpant,juxta quod ex eodem D.Thoma & Caietano notavit D. Solorzanus *tom.*1.*de Indiarum jure*, *lib.*2.*c.*13. *n.*42.*& c.*16.*n.*25. & pluribus probavit,& docte, Pater Diana *d.tract.*4. *reſol.*3. & faciunt verba *c.noli exiſtimare* 23. *q.*1. ibi : *Sicut rebellanti & reſiſtenti violentia redditur , c. qui culpatur* 4.*eadem cauſa, & quæſt.*eis verbis: *Ipſa bella ſuſcipiuntur à bonis , cùm in eo humanarum rerum ordine inveniuntur ut eos, vel jubere tale aliquid,vel in talibus obedire , juſtè ordo ipſe conſtringit.* Junctis D.Covar. D.Valenz. Ayala, Zevallos, Medices, Ludovico Lopezio, Corduba, Menchaca, Matienzo, Azevedo, Tuſcho,Camillo Borrello,& aliis pluribus,quos refert Barboſa *in Collectan.d.c.noli exiſtimare*

51 Et adeò juſtum bellum eſt contra Tyrannum & rebellantem,ut ipſe Princeps,cui obedientiam denegavit ,poſſit jubere occidere illum, ut tradit D.Thom. *diſt.*44.*q.*2.*art.*2. Caietan. 1.2.*q.*64. *verſ. ad hoc dicitur*, *art.*3. Bañez *ibi verſ. dicimus ſecundò.* Aragon. *d. q.*64. ubi latè proſequitur,confirmans ex ſacra Scriptura,& alios referens,quia etiam cuilibet privato licitum eſt occidere hunc Tyrannum, qui contra homagium, & juramentum Regi noſtro factum rebellavit, uſurpans Regnum Luſitanum , & quoties non poteſt juridicè capi,& puniri,qui invadit Regna,& vaſſallorum libertatem opprimere tentat,poteſt à quocumque occidi,ut citiùs,& ſalubriùs damno occurratur,ita in litteris ſacris *lib.Judith c.*3.laudatur Aod,quia occidit Regem Eglom Moabitam , qui tyrannus fuit populi Dei, & à D. Thoma refertur, & probatur Cicero, qui laudat Brutum , & Caſſium , qui occiderunt Julium Cæſarem,qui libertatem Romanorum primus oppreſſit. Ita ex Xenophonte, Herodoto, Plutarcho, Alexandro ab Alexandro,Caietano,Soto,Valentia, Sylveſtro, Sepulveda,Leſſio & aliis probavit Magiſter Marquez *in Gubernatore Chriſtiano*, *lib.*1. *c.*8.

52 Quemadmodum poteſt Princeps permittere occidi à quocumque bannitos, qui populorum pacem, quietem , & bona ſubditorum infeſtant , ut ex Sylveſtro, Mantua,Alexandro,Navarra,& aliis probavit Fagundez *in præceptis Decalogi*, *lib.*5.*c.*16.*n.*8. *cum ſeqq.* ubi *n.*13.diſputat, an poſſit ex permiſſione morti bannitorum occidi pater bannitus,& illos poſſe generaliter occidi,tenuerunt plures, qui peculiaribus tractatibus de bannitis ſcripſerunt ,& noviſſimè probat Eminentiſſimus Cardinalis Lugo *de juſt.& jure*,*tom.*1.*diſp.*10. *ſect.*2.*n* 82.*&* 83.& nova Pragmatica apud nos hodie permiſſum ex frequentia graſſatorum , & de hoc videndus etiam R.P.Diana *in* 6.*tom. tract.*1.*reſolut.*12. ubi dubitat, an banniti gaudeant immunitate Eccleſiæ,vel in ea occidi poſſint ſtante permiſſione, & ſtatuto, ut occidi valeant.

Et addendi plures quos refert D.Solorzanus,ut ty- 53
rannus occidi poſſit, *tom.*1. *de jur.Indiar. lib.*2. *c.*14. *n.* 48. *cum ſeq.* nam quod tradit legitimum Regem, etiamſi legitimè dominetur,non poſſe à ſubditis occidi,aliter procedit,quando juſtè Rex fuerit, ſed injuſtè gubernat,& propter injuſtitiam regiminis non debent à ſubditis Reges occidi, vel cùm, Regnum quod tyrannicè inceptum, longo tempore,& populorum tolerantia , & approbatione in veram Monarchiam convertitur, Navarrus *in cap.novit*, *de judiciis*, *notabili* 3. *n.*158.Molina *de juſt.& jur.tract.*2.*diſp.*24. D.Covar. *pract.c.*1.*n.*8. Salas *de legibus*, *diſp.*7. *ſect.*12. *num.*67. Leſſius *de juſt.& jur. lib.*3.*cap.*3.*n.*4 . *& c.*29. *dub.*9. Calixtus Ramirez *de lege Regia*,§.4.*num.*8. Bobadilla *lib.*1.*Polit. c.*2.*n.*14. *litt. I.*

At verò quando ut Dux Verganze,qui & ejus pa- 54
ter & avus juramentum fidelitatis Regi noſtro exhibuerunt,ab obedientia rebellavit, & regnum uſurpat, ut tyrannus poteſt à quocumque occidi,& punir. Unde cùm nihil interſit in hac cauſa juſta , & publica, mille cum millibus,centum vel decem,aut unus cum aliis duellet.Quemadmodum bellum plurium,& exercitus cum exercitu licitum eſt,de quo videndi plures, quos de hac re recenſet Fragoſo *d.*§.10.*n.*24. ut regulariter bellum non poſſit reſolvi in duellum, quando ſolùm oſtentationis causâ,& ex vano fine duellum fiat ad vires oſtendendas , quia non licitè ex vano fine, aut ſpectaculi causâ permittendum duellum ; ſecùs verò quando in bello juſto, loco ejus duellum ſuſcipitur, ad vitandas mortes militum, quia tunc permittendum quia propriè non eſt duellum,ſed pars belli. Fragoſo *ubi proximè.* Ita duorum duellum : nam ſicut quilibet ex vaſſallis exercitus noſtri Regis poterit occidere tyrannum,quaſi miniſter publicæ authoritatis, & poteſtatis , quæ id permiſit : ita etiam Hiſpanus noſter ex Regnis Caſtellæ potuit pro jure publico tyrannum ad duellum provocare, & occidere, quia prohibitio duelli ex ſancto Concilio,& Bullis Apoſtolicis fundatur jure divino,& naturali,quibus non licet proximum pro cauſa,vel authoritate privata in duello occidere , vel ſe exponere mortis periculo pro vindicta privata,quod aliter procedit,quando ex cauſa, & authoritate publica , ut Principis, miniſter ad duellum provocat tyrannum,nec periculum ejus, qui provocavit,debet retardare,aut peccatum inducere. Quemadmodum conſideratur in milite , qui in bello periculo certo ſe exponit,ut tradit D.Cov. *lib.*1.*var.c.*2.*n.*10.

Ex quo omnium communis , & probata ſententia 55
eſt,pro defenſione cauſæ publicæ licitum eſſe ad duellum provocare,& ſuſcipere, nec id comprehendi cenſuris Bullarum & Concilii tenuerunt Nicolaus de Lyra *in cap.* 17.*lib.*1.*Regum*, Caietanus, Navarrus, Cardinalis Toletus,Valentia,Becanus,& Maior, quos refert Layman *in Theologia Morali*,*lib.*3.*tract.*3.*p.*3.*c.*5. *n.*3.*verſ.Tertius*, Armilla, Delrius, & Petrus Navarra, & alii , quos refert Pater Thom.Sanchez *in ſumma*, *lib.*2.

lib.2.c.39. n.16.& ex duello Davidis cum Philisthæo confirmat Menchaca *lib.1.controv.illustr.c.49.num.15. & 16.* ubi contra Guerrerum contendit, etiamsi David non pugnasset impulsu divino,non peccaret, quia pro causa publica,& honore sui Regis duellum suscepit. Quod etiam tenuit Azevedo *in l.10. tit.8. lib.8. Recopil.* & eodem exemplo Davidis ex Molina, Sayro, & Reginaldo probavit noviſſimè P. Fragoſo *in Regimine Reipublicæ Chriſtianæ, 1.p.lib.1.§.10.n.17.* & pro causa publica duella permissa tenuerunt Magister Marquez *in Gubernatore Chriſtiano, lib.1. cap 23.§.1.* Floronus *de duello, cap.3.* Bonacina *de cens. ext. Bull. disp.2.q.3.puncto 48.n.4* Sayrus *in clavi Regia,lib.7. c.13.n.16.* Caiet.2.2.q.75.*à n.8.& q.95.à n.8.* Castro Palao *de vitiis, & virtutibus, tract.6. disp 5.puncto 7. n.19.* ex aliis pluribus Alexander Peregrinus *tract.de duello,q.16.n.3.*& pro eadem causa publica fuit duellum antiquorum Hispanorum de Breviario Romano vel Gothico,de quo suprà *n.14.* & addendi Azor,Valentia, Navarra, & alii quos refert Fagundez *ad præcepta Decalogi, lib.5. c.8. n.37.* ubi *n.51.*tradit præter excommunicationem, & interdictum in quibus à jure fit executio, alias pœnas,quæ à jure,& Bullis Pontificum imponuntur contra duellantes,requirere sententiam judicis , & quando licita sint duella, noviſſimè Cardinalis Lugo *de just.& jur.disp.10.sect.8.*& addendi Fillucius,& alii, quos referunt Pater Puente Hurtado,quem & plures cumulat P.Diana *to n.3.tract.13. Miscellan.resolut.27. per totam,*& noviſſimè post hæc scripta refert,& doctè probat idem Diana *6.tom.Moral.tract.6.resol.20.*comprobans ex Caietano, Armilla, Valentia,Lyrano,P.Suarez,& Thoma Sanzio, & aliis rationibus,referens se ad alios,quos citavit *3 p. tract. 5.resol.1.* & pro causa publica duella permitti, ut lupanaria , & alia mala,ut majora vitentur , probavit Vischer *de duello proviso,sect.1.membro 3.art.4.*& de illis duellis ob causam publicam idem Visch.*de duello extra judicia,* ubi simile, ut Davidis cum Gigante refert duellum Rolandi Galli Heroïs,ob causam publicam, tempore Caroli Magni, *pag.* 424.

56 Major autem difficultas,quæ magis in hoc casu urgere videbatur, illud respiciebat, quia ex Bulla Clement.VIII. prohibentur duella , in quibus prætextu publicæ causæ simultates privatæ,& inimicitiæ miscentur. Unde etiamsi in hoc casu Hispanus ex nostris Proceribus pro honore & justitia Regis ad duellum provocaret Ducem Verganzæ tyrannum Lusitaniæ ; cùm tamen similiter injuriam vindicare intendat,quasi tyrannus vulgaret aliquos ex Hispanis ejus facta probare. Ideò videtur juxta dictam Bullam Clementis VIII. prohiberi duellum , in quo prætextu causæ publicæ injuria privata miscetur.

57 Sed adhuc dicendum est in præsenti , totam hujus duelli causam publicam censeri oportere , nec attendi , si quid ad utilitatem privatam subditorum possit conducere,quippe cum eo prætextu tyrannus improbè persuadere intenderet ab aliquibus ejus factionem probari, ut in tyrannide, & usurpatione Lusitaniæ se conservaret , inde quidquid ad privatorum honorem respicere posset , totum ad causam publicam rebellionis , & Regni Lusitani usurpationem pertinet , quia nullo alio prætextu voluit tyrannus apud omnes exhibere ejus factionem, ab aliquibus probari,quàm ut ostenderet inimicis Hispaniæ , quos in sui defensionem,& auxilium allicere intendebat, consilio, & viribus Hispanorum posse in sua rebellione,& tyrannide sustineri,inde tota hæc res ad publicam causam pertinet,& si aliquid ad privatos spectat,id omninò obumbratur ex jure publico,decore, & justitia nostri Regis quæ prædicto duello defenditur. Nec in considera-

tione oportet esse defensio privata subditorum , quæ accessoria ex accidenti , & per consequentiam non oportet attendi sed quod principaliter agitur, & prævalet,ex *c.quanto, de jurejurand. l.cùm quæritur, ff. de statu hominum,* & post Bartolum,& a ios notavit Gratianus *regula 317.*

Et quemadmodum sine dubio, propter causam publicam duellum permissum,ita in præsenti,licèt duelli victoria cedat in honorem subditorum,& calumniæ purgationem, sicut etiam quodlibet due lum, in quo nihil aliud , quàm publica defensio intercedit, etiam cedit in gloriam , & honorem privati, qui victoriam duelli consequutus,nec minùs causa publica dicenda. Ita similiter in hoc casu accipiendum circa eum, qui Castellæ Regnorum auctoritatem Regis sui honorem,justitiam, & injuriam publicam duello vindicare intendit, ut attendi non oporteat , quod pertinet ad ultionem , & injuriam privatam , & usurpari aptè possunt verba textus *in l. qua actione 7. §. si quis in colluctatione, ff.ad l. Aquiliam* , ibi : *Si quidem in publico certamine alius alium occiderit , cessat Aquilia, quia gloriæ causa & virtutis, non injuriæ gratia videtur damnum datum.* 58

Similiter publica judicia dicuntur,quæ ad juris & vindictæ publicæ tutelam pertinent, quamvis ex privati injuria nascantur,ex toto titulo,*ff.de publicis judiciis.* Et publica utilitas consideratur pro libertatis favore, *in l.si hæreditas 10. §.fin. ff.de testament.tutel.* quamvis libertas respiciat statum privati,& publicam esse nuptiarum utilitatem, traditur apud Paulum JC. *lib.3.sentent. tit.de nuptiis. & in l.in bello 22. §.medio, ff.de captiv.& postlim.revers.* quamvis contrahentium commoditatem & nexum nuptiæ contineant , & publica causa nunciationis , quæ ex legibus inducitur, quamvis ad privatam utilitatem , *in l.pupillo 5. §. & bello 9. ff.de nov. operis nunc.* Et juris publici censetur testamenti factio, *in l.testamenti 3.ff.qui testam. facere poss.* etsi ad bonorum privati dispositionem pertineat , & publicam causam habere dicitur officium, & ministerium argentariorum , *in l. argentarius 10. §. 1. ff. de edendo* , licèt officium circa utilitatem privatorum exerceatur , & multis aliis juris locis comprobatur. 59

Ut non minus dicatur causa publica,in qua id principaliter attenditur,etsi etiam admixta sit utilitas privata,& similiter in hoc casu,cùm rebellem tyrannum pro honore Regis , & bono Regnorum ad injuriam publicam vindicandam, Hispanus ad duellum provocasset, etsi admisceretur injuria privata, publica vindicta omninò dicenda,quia in mixtis illud attendendum quod prævalet , *l. quæritur, ff. de statu hominum,* junctis pluribus , quæ notavit D. Castillo *lib.5. controvers.2.part.cap.134. num.48. usque ad num 22.* sed omninò causa communis & publica est,cùm pertineat ad defensionem honoris subditorum Regis Hispani. 60

Postremò valdè notandum , cùm Hispanus noster ad duellum quod provocaverat, compareret tempore & loco designato , & Dux Verganzæ ad duellum non veniret ; imò non venturum certò præsumebatur,tum quia scelere rebellionis,& tyrannidis convictus non auderet improbatissimum scelus duello defendere,quàm cum elatione auspiciorum usurpati regni , vellet ignaviam suam dignitatis regiæ authoritate obumbrare , nolens in periculum duelli , Regnum quod usurpaverat conjicere,nec cum vassallo Castellæ duellum inire , in quo non posse dici Regem Lusitaniæ manifestè enuntiat , quia antiqua & communis gentis Lusitaniæ traditio est , quemdam Nobilem Titulatum,qui dicitur *el Varon de Arbito,* quando verus Rex Lusitanus ad duellum provocaretur,ex munere &

dignitate sua debere nomine Regis duellum cum provocante suscipere, ne posset ignaviæ tribui regiæ dignitati, ejus occasione duellum non admittere, unde cùm in hoc casu non admiserint belligeri & fortes, Lusitani Ducem Verganzæ non verum Regem, sed fictitium fatentur.

ALLEGATIO CXVIII.

De recusatione Senatoris.

1 *Recusatio judicis rectè procedit, quando adest causa quæ justè possit litigatorem suspectum reddere, ut contra eum judex sententiam ferat.*

2 *Judicis arbitrio relinquitur, quæ causæ suspicionis injustæ, affectatæ, aut variæ fuerint.*
Grave est coram suspecto judice litigare.
c.quia suspecti 3.q.5.
c.cùm inter, de exceptionibus.
Levis causa potest suspicionem judicis inducere.
Suspicionis causæ possunt per conjecturas probari, & sufficiens, licèt judex ignoret.

3 *Judex potest facilius quàm testis recusari.*

4 *Injuria fit judici, & officiali ex recusatione.*
l.litigatores, ff.de arbitris.
Causæ requiruntur, earum admissio & probatio contra Senatores, aliter pœna adjecta.
l.17.tit.10. lib.2. Recop.
Judices ordinarii sine causa apud nos recusantur.
Magistratus supremi, ut Senatores, causam probatam facilius à judicando removentur.
Periculum ubi majus, cautius agendum.
c.ubi periculum, de electione, lib.6.
Appellatio in Hispania non est à judicibus supremis, sed supplicatio apud ipsos.

5 *Senator, qui librum scripsit quomodo possit pro suis scriptis recusari.*

6 *Suspicionis justa causa, si judex animi votum aperuit, etiam per conjecturas.*
l.observandum, ff.de officio Prætoris.
l.ubi falsi, C.ad l.Cornel. de falsis.

7 *Advocatus non potest esse judex in causa in qua fuit Advocatus.*
l.fin. C.de Assessoribus.
l.si quis, C.de postulando.
l.qui præst, ff.de jurisdict.omnium judicum.
l.18. tit.3. lib.2. Recop.
Fiscalis non potest esse judex in causa in qua fiscalis fuit.

8 *Episcopus an possit recusari ex causa contra Vicarium, qui ab Episcopo deligitur, & è contra.*
Judex à cujus sententia interlocutoria appellatum fuit, an possit ab appellante recusari.
c.ad hæc 6. de appellat.
c.proposuit, eodem.

9 *Præsumitur animus talis, qualis fuit in præcedentibus.*
l. sed & Julianus, §. proinde, ff. ad SC. Macedon.
Exitus acta probant.
l.aut facta, §.evenit, ff.de pœnis.
Judex suspectus est, si causam similem prosequitur.
Mutatio opinionis & animi non præsumitur, l. non ad ea, ff.de condit. & demonstrat.
Judex etiam in minimo favens uni ex partibus, legitimè recusatur.

10 *Plura sunt negotia quàm vocabula.*
Jus ex facto oritur.
l.si ex plagiis, §.in clivo, ff.ad l.Aquil.
Advocatus etsi non possit esse judex in causa in qua Advocatus, poterit tamen similem judicare, & non poterit recusari.

11 *Sententiæ in Senatibus Hispaniæ proferri non possunt, nisi tria suffragia concurrant.*
l.43. tit.5. lib.2. Recop.
Acta sunt vehicula ad judicium.
Sententia ferri debet juxta allegata, & probata.
l.illicita, §.veritas, ff.de officio Præsidis.

12 *Causæ voluntariæ & necessariæ differentia.*
l.uxorem, §.pater naturalis, ff. de leg.3.
l.de qua re, ff.de judiciis.

13 *Reipublicæ valdè utile libros scribi, & honorari scriptores.*
Judicia redduntur in invitum.
Casus fortuitus judiciorum eventus censetur.
l.3. §.idem scribit, de peculio.

14 *Facti differentia & circumstantiæ juris dispositionem mutare debent.*
Similis causa quæ dicatur, judicis arbitrio commissum.

15 *Plinius junior expenditur pro variatione judiciorum.*
Terentius adducitur pro eodem.
D. Laurentius Ramirez laudatur.
Thesauri verba pro varietate judicandi referuntur.

16 *Sententiæ ut dicantur conformes ad executionem, non debent in aliquo differre.*
Clem.unic. de re judicat.
Qualitas aliqua reservationis temporis, fructuum, diversam facit sententiam, ut exequi non possit.

17 *Sententiæ conformes ad executionem non dicendæ, eo quòd in majori summa minor inest. Summa minor non est in majori circa individua.*
l.1. §.si stipulanti, ff. de verbor.obligat.
l.cùm furti 9.in fine, ff.de jurejurand.
l.idem proferre, §.si plures, ff.de arbitr.
l. si quis cùm totum, ff. de exception. rei judicat.
c.1. de arbitr. lib.6.

18 *Errores multi sunt circa recusationes judicum.*

19 *Advocati sæpè recusationes judicum inducunt, ut litis expeditio protrahatur.*
Paulus Jovius adducitur.
Barclaii notanda verba contra Advocatos expenduntur.

20 *Doctores qui tenent non posse recusari scriptorem ex sui scriptis, & n.21.*

21 *Creditur magis Doctori asserenti in lectiuris, quàm in consiliis.*
c.judicantem 30.q.5.
Opinionis varietas facilè inducitur, & ex quibus causis.
l. jusjurandum, ff.de jurejurando.
Auth. de non alienand. aut permutand. §. ut autem.
l.nonnunquam, ff. de collat. bonorum.

22 *Author de hac quæstione judicium suspendit.*

23 *Scriptores maximè à bonis Principibus honorati.*
Scribentium laudes ex notandis verbis Caroli Scribanii.

De

De Judicis, vel Senatoris recusatione, an rectè procedat ex eo quòd antequam Senator in libro scripserit de quæstione circa quam judicium versatur.

1 EST procedere posse recusationem in hoc casu, ideò suadetur, quia regulariter admittitur, quando causa fuerit, quæ justè potest litigatorem suspectum reddere, ut contra illum judex sententiam ferat, ita ex Donello *lib.* 17. *Commentar. cap.* 25. Petro Gregorio, Baldo, Riminaldo seniori, Felino, Saliceto, Mascardo, Gratiano, Mainardo, Tuscho, Calderino, Gaillio, Carrasco, Mastrillo, Aufrerio, Giurba, Cabedo, Vivio, & aliis pluribus ego probavi 1.*p.decis. Granatens.* 48. *num.* 1. & 3. ubi de illa quæstione agimus, an propter uxoris, vel familiæ factum possit judex recusari, & alia tradidimus *allegation.Fiscal.* 1.*p. alleg.* 2. *per totam*, ubi an fiscalis possit recusari, & noviter Doctissimus Petrus Fontanella *in decisionibus Senatus Cathaloniæ*, plures causas recenset, ex quibus poterit judex reddi suspectus, *decis.* 2.7.8.9.10.*cum seqq. usque ad decis.* 17. & passim omnes, Lanfrancus *de recusationibus*, Hieronymus Laurentius *de judice suspecto*, Scipio Robitus *in Pragmatic.de suspicionib.Officialium.*Thoro *in compend.decisionum Neapolit.verb. suspecti & suspicio.* Et Juris Consultissimus egregius Senatus Italiæ, Regens Capicius Galeota *lib.* 1. *controvers.*39.

2 Ex quorum sententia, & omnium qui de recusationibus & suspicione judicum scripserunt, illud admissum, ut si justè timere possit litigator suspectum illi judicem esse in administratione justitiæ, tunc recusatio procedit, idque prudentis judicis arbitrio relinquendum, qui causis discussis, an affectatæ, injustæ, vel vanæ, & illusoriæ fuerint, cognoscat, an rectè in suspicionem ex prædictis possit induci qui litigat, ut coram illo judice recusato causam non peragat, quia cùm valdè grave sit coram suspecto judice litigare, *c.quia suspecti* 4. *q.*5. *c.cùm inter, de exceptionibus*, inde cautè omni jure dispositum, ut litigatores, qui nimiis angustiis litium vexantur, ultrà à judice non vexari jura permittant, & ita levis causa quæ posset in suspicionem inducere, ut alteri ex litigatoribus judex faveat, poterit admitti, Castrensis *lib.* 2. *cons.* 313. & pluribus tradit Mascardus *de probationibus*, *concl.*953. *num.* 29. & 30. Et levem causam sufficere ex Maranta, Rotæ decisionibus, Perusino, Osasco, Farinacio, Carolo de Grassis, probavit Mastrillus *decis.* 151.*n.*46. quem refert, & sequitur D. Capicius Galeota *d. controv.* 39.*n.*46.& probat & inimicitiæ, vel amoris causas per conjecturas induci, sufficere, ex Panormitano, Butrio, Imola. Milanensi, & Ponte, & præsumptam causam, etiamsi illam judex ignoret, posse illum removere, ex Jasone, Paride de Puteo tenet idem Galeota *num.*42.& 43.

3 Unde procedit Doctorum placitum, ut faciliùs judex possit quàm testis recusari, notavit Petrus Gregorius *lib.*49. *syntagm.juris*, *c.*3. *n.*4. reddens rationem, quia facilior est aliorum judicum copia, quàm testium; judex enim quilibet peritus, cui potestas judicandi conceditur, esse poterit: at verò testes illi solùm producendi, qui rem de qua agitur, viderunt, cognoscunt, vel audiverunt, & hanc rationem, ex Joanne de Arnonio, & Mainardo tradit Osvvaldus *in notatis litt. G, c.*25. *lib.*17. *Commentariorum Donelli*, qui de hoc rectè tradit, *generaliter omnem justam causam rejiciendi testem ea justior circa judicem ob certius periculum, testis enim solùm testimonium deponit, judex ex animi sui sententia judicium fert.* Et in terminis ex Gaillio, Calderino, & Tuscho tenuit Carrasco *ad leges Recop. cap* 6. *num.*60. & ex prædictis ego probavi *d. decis.*48. *n* 1.

4 Ex quibus etiamsi judici aliqualis injuria fiat suspicione & recusatione *l.litigatores*, *ff. de arbitris*, ex Baldo, Rebuffo, Angelo, Vivio, & aliis, Giurba *dec.* 54. *num.* 1. tradit Imola *in c.ad hæc* 6. *in vers.sed fortè, ad finem, de appellationibus*, & ideò nostris legibus causæ requiruntur ut supremi judices, & magistratus recusentur, ut Senatores, & pœnæ indictæ contra recusatores, quorum causæ non admissæ, vel non probatæ, *l.*17.*tit.*10.*lib.*2. *Recop.* Tamen, quia justum est omnem suspicionem à judiciis removere, & litigatores ea vacare, & à quacumque vexatione exemptos reddi, etiamsi in judicibus supremis causæ recusationis jure Hispano requirantur, quæ necessariæ non sunt in judicibus ordinariis, & inferioribus, quia illi possunt recusari sine causæ expressione, sed solùm sufficeret judicem allegare suspectum, ut illi adjungatur Collega ad judicandum, quem dicimus *Acomparado.* Verùm in supremis judicibus causa probata, & admissa faciliùs, eorum recusatio debet procedere. Tum, quia ubi majus periculum, cautiùs agi oportet, *c.ubi periculum, de elect. lib.*6. & quia apud illos graviora negotia judicantur, & in eis majus damnum inferre potest judex suspectus, quàm in levibus, ut pluribus probat Panormitanus *in cap.proposuit, n.*5. *de appellationibus*, quem sequitur D.Capycius Galeota *d.controv.*39.*n* 42. ideò omnium Senatorum Hispaniæ praxis admissæ, ut faciliùs recusatio Senatorum, quàm judicum ordinariorum admittenda, ut inde velint Reges nostri ab omni suspicione supremos suos Magistratus vacare, & nullam subditis vexationem posse fieri à judicibus, qui suo nomine judicant, quia quæ à judicibus ordinariis judicantur, per appellationem possunt gravamina à superioribus reparari: at verò quando Senatores judicant, à quorum sententiis appellatio apud nos non procedit, sed supplicatio apud ipsos, cùm nullus ad alios judices gravaminum sit recursus, inde cautiùs, & securiùs in his causis agi oportet, ut ab omni suspicione etiam levi litigatores possint vacare. Et ideò prædicta praxis Hispaniæ, & stylus salubris & justus procedit, & in supremo justitiæ Senatu in Castella observatur, ut facillimè ex levi, sed justa causa Senatores abstinere à judicando decernatur, ut quotidie experimur.

5 His justis fundamentis pro nostræ quæstionis resolutione, an Senator, qui ad Ordinem senatorium adscitus librum scriberet, in quo egerit de aliqua juris controversia, quæ posteà in judicio disceptatur, & potest pertinere ad decisionem causæ, de qua agitur, recusari possit ab illo ex litigatoribus, qui contra se opinionem habet illius scriptoris.

6 Et pro recusante facit primò, quia nulla major causa est recusationis judicis, eo, quia votum suum aperuit, & propalavit: nam meritò ille, contra quem sententiam ferendam judex insinuat, vel declarat, eum habebit suspectum, & approbatissima in jure illa causa censetur, ex traditis à Sesse *decis.*415. *per totam*, *lib.*4. Mainardus *lib.*1. *decis.* 94. Rota *decis.*38. *tit.de conces. Præbendæ.* Giurba *decis.*54. *n.*3. ubi adducit *l. eos, C.de appellationib.* Abbatem, Francum, Jasonem, Amatum, Riminaldum, Salicetum, Tapetum, Cravetam, Menochium, Intrigliolum, & alios plures, Tiberium, Decianum *vol.*1. *cons.*26.*n.*9. Alexand.Ambrosius *decis. Perusinæ* 50. *n.*7. *p.*2. Grassis *exceptione* 24.

*num.*103. Gratianus *disceptation. forens. tom.*2. *c.*100. *n.* 57. ex Portel. ad Molin. & alii,pluribus probavit Fontanella *decis.*9. *per totam.* Quod etiam tenuit , & extendit Mastrillus *decis.*151.*n.*54.*&* 55.ut procedat, nedum si clarè propalaverit votum, sed per conjecturas colligi possit animi sui sententia,ut ex *l.observandum,ff.de officio Præsidis*, ibi , *Cujus animi votum vultus detegit* , *l.ubi falsi*, *C. ad l.Corneliam de falsis* , & comprobat ex Abbate,Innocentio,Imola,Curtio, Riminaldo,& aliis.Unde qui in controversia & quæstione,de qua in judicio disceptatur,animum suum scriptis suis declaravit, meritò ut suspectus habebitur, ut recusari possit.

7 Secundò facit,quia Advocatus,qui alicujus litigatoris causam defendit & patrocinatur, in eadem prohibetur esse judex,*l.final. C.de accessoribus*, *l.qui præest,ff.de jurisdict.omnium judicum*,*l.si quis*, *C.de postulando*,ubi exprimitur ratio,ne affectionis suæ, vel advocationis memor incorrupti judicis non possit nomen proferre, ut tradunt Doctores communiter in eis juribus,ex Lanfranco, & Vincentio de Franchis probavit Mastrillus *d.decis.* 151. *n.*53. qui *n.*51. tradit ex eo fiscalem non posse judicem esse in ea causa,in qua fiscalis munere functus fuit , & omnium communis, & probata sententia , Advocatum non posse judicem esse in causa, in qua patrocinium sustinuit , ut apud nos in Castella praxis judiciorum observat , ex *l.* 18. *tit.*15.*lib.*2. *Recop.* & pluribus probat Fontanella *decis.*10. ubi *n.*12.*cum seqq.* discutit, an possit,qui Advocatus fuit, à partibus tacitè, vel expressè approbari, ut sit judex in eadem causa, & *n.*21.tradit, si Advocatus subscripsit in causa non posse illum à partibus approbari , & quasi juri contrarium nunquam in Senata Cathaloniæ receptum , innumeris Giurba *decis.*58.*n.*5. unde multò magis, qui in ea quæstione,de qua lis disceptatur, opinionem suam protulit , & typis in libro excudit , quasi illam sententiam , quam tenuerit, videatur defendere , ut meritò in eo casu à judicio ferendo censeatur inhabilis , & recusationem jostam patiatur.

8 Tertiò,quia cùm quælibet affectio judicis circa aliquam partem justam reddat causam suspicionis,ut recusatio procedat, inde dubitatum , an possit recusari Episcopus ex causa Vicarii, qui ab eo eligitur, quasi affectus Vicarii influat in eum,ut tenuerunt ex Saliceto,Socino Abbate, Imola, Felino, *in c.insinuante*, per illum text. *de offic. deleg. & ex consil* 6. *num.*33. *post princip.* Cravet. affirmat Roland. à Valle *in cons.* 16. *n.*8.*lib.*2. Caball. *melliloq.*866. *p.*2. Ripa *in c.*1. *n.*44. *de judic.*Hieronym. Laurent.*in tract.de judice suspecto*, *c.*4. *n.*7. & videnda , quæ in simili notavit Bobadill. *lib.*1. *Polit. c.*11.*n.*39. & inde ex aliquorum sententia potest judex recusari, à cujus sententia interlocutoria appellatio interposita,etiam non edocto de gravamine potest ab appellante recusari, ne ad injuriam revocet appellationem,ut ex *c.ad hæc* 6.*c.proposuit*, *de appellationibus*, ex Navarro,Aufrerio, Deciano, & Farinacio probavit D.Capyc. Galeota *lib.*1.*controv.*39. *n.*20. *&* 21. ex quo multò magis censebitur non spernere judicem opinionem suam, & contra illam judicare, ut suspicio , & recusatio rectè procedant.

9 Quartò. Quia qualis fuerit animus,ex præcedentibus colligitur in posteà gerendis, *l.sed & Julianus*,§. *proindè*, *ff. ad Macedonianum* , quia exitus acta probant,*l.aut fata*, §.*evenit*, *ff.de pœnis*, ex Melo & Cravetta tenuit Surdus *decis.*307. *n.*11.& in terminis recusationis Capycius Galeota *d. controversia* 39. *n.*36. ideò ex eis,quæ scripsit in suis commentariis Doctor, qui aliquam opinionem tenuerit , meritò quid posteà debeat in judicio decernere, poterit colligi. Et si jure apud omnes Doctores justa recusationis causa censeatur similem causam habere, & idem judicium prosequi illum,qui sententiam ferre oportet,ut infrà notatur. Ideò recusandus, qui in illa opinione fuit, quæ contra alium ex litigatoribus judicium explicat,& decidit , quia mutatio opinionis & animi non præsumitur , juxta *l.non ad ea*, *ff. de condit. & demonstrat.* ex pluribus Menoch. *præsumpt.*40. *n.* 32. *lib.* 4. *& præsumpt.*165.*n.*5.Si equidem judex etiam minimum favens uni ex partibus legitimè recusatur , Capycius Galeota *ubi proximè num.* 18. quanto magis recusandus,qui non in minimo, sed in negotii expeditione & sententia pro aliquo ex litigantibus opinionem tuetur , & scriptis in libris suis defenderit. Et hæc sunt fundamenta , quæ hujus dubii recusationem fovent, ut judex , qui similem causam habet, vel judicavit, recusari possit, & ex Aretino, Innocentio Rebuff.Capycio , Menochio , & Zaphalo probavit Intrigliolus *decis.*47.*n.*18.*&* 19. ibi *n.*20. *& seqq.* tradit , quæ dicatur similis causa,& pro hac sententia vide Robitum *tit.de suspic.officialium*, *pragm.*1. *n.*50. *&* 40. impressionis nov.æ.

Pro contrario verò,ut in hoc casu,ex prædicta causa 10
recusatio locum habere non possit , suadetur primò, quia cùm in eadem lite & ipso judicio de quo agitur, Doctor non scriberet,sed in discussione generali quæstionis , vel controversiæ in commentariis generalibus,vel libro,de ea opinionem proposuerit, non videtur animi sui sensum exprimere quoad disceptationem & litem de qua recusatio intenditur,tum quia,ut aliàs tradit JC.*in l.natura* 4.*ff.de præscript.verbis*,plura sunt negotia quàm vocabula, diversæ valdè & dissimiles possunt esse qualitates & circumstantiæ , quæ diversam juris sententiam suadeant; nam,ut aliàs traditur ex facto jus oriri,*l.si ex plagiis* 53. §.*in clivo Capitolino*, *ff ad l. Aquiliam*, *l.fin.in principio*, *ff. de jur. jurando.* Menoch. *cons.*2 *n.*208. Petr.Barbosa *in l.Titia n* 25.*ff.soluto matrimonio.* Anton.Monach. *Florentin.decis.*38. *n.*7. Joan.Baptista Costa *de facti scientia & ignorantia inspect.*16.*n.*1. Leand.Galganet. *de jur. publ.lib.*2. *tit.*29.*n.*17. unde argumentum suspicionis sumi non potest ex eo quod generaliter de quæstione in abstracto Doctor scripserit,quia facti species,& qualitates mutare solent , & debent juris dispositionem,& decisionem ejus, quod decernendum, & judicandum. Quemadmodùm qui fuit Advocatus in aliqua lite,etiam in simili inter alias partes si fuerit judex non potest recusari, ut ex Arimino,Tepato, Vincentio de Franchis *decis.*87. *n.*18. ex Rossèlio & aliis probavit Giurba *d.decis.*54. *num.*5. & Advocatus qui fuerit in alia causa penitùs separata , non sit ex eo recusandus, tenuerunt Maranta, Niger, Hondedeus, & Menochius, etiamsi causa in qua recusatio intenditur, originem haberet ab alia, vel ei esset connexa,Philippus Francus,Bertazola,Aufrerius,Farinacius, Grassis, Gratianus,& Carolus de Tapia, quos refert,& sequitur Giurba *ubi proximè dicto n.*50. & in terminis, & in causa simili,non possit Advocatus qui fuerit etiam si non possit esse judex in eadem causa, poterit tamen esse judex in simili,non recusabitur,ut ex Franch.*decis.*87.*n.*18. tenuit Dominicus Jason *Pragm de Antefato*, *vers.*3.*observ.*3.*n.*116.ideò multò magis,qui nec in causa patrocinatus,nec in consimili consilium dedit, sed generaliter de quæstione scripserit , quæ aliquam affinitatem habere potest cum eo,de quo hodie judicium disceptatur , non poterit recusari.

Secundò , illud fortiùs urget , cui nunquam rectè 11
posse responderi videtur:nam in eadem causa,judicio, & ex ipsis actis judex,vel Senator,qui fuerit cum aliis duobus Senatoribus.Unde necessariò sententiam quam protule

protulerit ab eo probari,& ſuffragiũ illius eſſe conſtabit, cùm apud nos in Senatibus non poſſit valere,nec proferri ſententia,aut publicari, niſi tria Senatorũ ſuffragia concurrant, *l.*43.*tit* 5.*lib.*2.*Recop.* ubi pluribus notat Azevedo *in d.lege* 43.*ex n.*1.*uſque ad ultim.*Tamen in ſupplicationis & reviſionis inſtantia, de qua *tit.*19.*lib.*4.*Recopil.* ille,qui certè & manifeſtè liquet, illius voci,& ſententiæ fuit,quando nullæ probationes, aut aliquid novi actis acceſſerit,adhuc is de cujus voti publicatione conſtat, quia ſententia conſtat illud eſſe judicis votum, quia ſine illius concordia nullo modo proferri ſententia poſſet, adhuc nullo modo poteſt recuſari Senator & judex cauſæ primæ inſtantiæ in ſupplicationis gradu,ab eo,qui in prima ſententia ab illo Senatore condemnatus fuit,eo ſolùm quòd prioris inſtantiæ judex fuit,niſi alia cauſa intercеſſerit,ut ex recepta praxi,& ſtylo judiciorum in noſtris Senatibus & Tribunalibus apertè conſtat, ut de hoc nullus adhuc dubitarit,ut eo ipſo, quo judex animum ſuum, & votum declaravit in ſententia ferenda:nam ex illius ſuffragio latam neceſſariò conſtat quando ſolùm tres Senatores,vel judices eam pronuntiarũt apud nos in ſupremis Senatibus Audientiarum, Cancellariarum, & Conſiliorum, non poſſit inde judex recuſari, niſi aliæ extrinſecæ cauſæ ulteriùs interveniãt,quæ à jure aliũde recuſationem inducant, idque fortiùs adſtringet, ſi conſideres in eodem judicio inter eaſdem partes ex eiſdem actis ſententia viſionis primæ inſtantiæ Senatus lata fuit,quia nullo alio interveniente,quod poſſit mutationem voti inducere,non præſumendam. Et ſuprà adductis *num.* 9. animum talem præſumi in ſequentibus,qualis anteà fuerit in præcedentibus, quod magis procedere debet in Doctore, qui in libris, vel commentariis ſuis,antequam judex eſſet,de aliqua juris controverſia opinionem ſuam, & animi motum, vel ſenſum expreſſit, non reſpiciens cauſam, nec acta judicialia, de quibus hodie agitur,non vidit, nec pro illis judicat,ſed antequam judex eſſet in abſtracto, & generaliter de opinione quæ poteſt aliqualiter pertinere ad litem,in qua hodie recuſatio intenditur,ſcripſerit, & animi ſui ſenſum explicuerit, & minùs litigator ſuſpicari poterit,vel timere de prædicto ſcriptore,qui non viſis actis illius judicii, nec litigatorum qualitatibus perpenſis,aut facti circumſtantiis, quàm de alio judice, qui in eadem cauſa inter eaſdem partes, & ex ipſis actis contra illum judicavit. Unde ſi apud nos iſte judex & Senator nullo modo ex prima ſententia recuſari poteſt in ſupplicationis inſtantia, & cauſæ remiſſione, multò minùs talis Doctor, & ſcriptor, quia in libro ſuo aliquid de quæſtionis controverſia ſcripſerit, quod poſſit ad præſentem quæſtionem pertinere, non viſis probationibus, quæ ſunt vehicula ad judicium, & quæ judicem cogere videntur ad ferendam ſententiam, ut juxta allegata, & probata ferri debeat, *l.illicitæ*, §.*veritas*, *ff.de officio Præſidis.* Ordinat.Luſitanor.*lib.*3.*tit.*63.*in principio, & tit.*66. *in principio.* D.Thom. 2.2. *q.*67. *art.*7. Leſſius *de juſtitia & jur.lib.*2.*c.*29.*dub.*10.*num.*84. Ludovic. Torres *in* 2.2.*D.Thom. de juſtitia diſputat.*48.*dub.*2. *num.*4.*&* 5. Ex pluribus Valaſco *axiomat.juris, verb. judex, num.*115.

12 Nec poterit elidi hoc argumentum eo quòd ab aliquibus in contrarium dicebatur differre cauſam neceſſariam à voluntaria,quia in judice muneris judiciarii neceſſitas illud cogit ad ſententiam ferendam,*l.de qua re,ff.de judiciis*,Bartol.*in l.*1.*n.*3.*in princip.de juriſdict.omnium judi.* & *in l.qui potior. num.*1.*ff.de judiciis.*Ab ſcriptore qui non habet neceſſitatem ſcribendi, ut judex ex neceſſitate muneris injuncti excuſetur,& immunis reddatur à recuſatione; Doctor verò quia nulla cogente neceſſitate commentaria ſua & ſcripta ediderit,valeat & poſſit recuſari,juxta quod de differentia cauſæ neceſſariæ & voluntariæ notarunt, *l.uxorem*, §.*pater naturalis*, *ff. de legatis* 3. Cardinalis Tuſch. *practicar.concl.litt.N, concl.*23.

Quippe id potiùs reſpicit evaſionem (ut ſic dica- 13
mus) non reſponſum,aut congruam,vel juſtam rationem, quia cenſeri non poteſt cauſa volũtaria ſcribere de juris ſcientia,quando valdè Reipublicæ expedit in quacumque diſciplina ſcientiarum quæ quis ac omnium utilitatem viderit expedire, ſcripſerit,typis exeuderit,& ſapientiæ ſuæ documenta ediderit,& quàm utiles & neceſſarii ſunt ſcriptores, & valdè honorandi,& adjuvandi,ſtatim dicemus.Sed etiam nullo modo ultra id cauſa voluntaria ſcribendi non poteſt conſiderari in eo, qui antequam in albo Senatorum adſcriptus,ad munus judiciorum aſſumeretur, non præſumens de hoc caſu, nec poſſe judicium dari, de ea re ſcripſerit;quia nunquam dici poteſt ex voluntate tua in illam judicandi neceſſitatem ſe conceſſiſſe, de qua hodie diſceptatur; quia regulariter judicia redduntur in invitum,ex parte judicis & litigantium, & illorum eventus,caſus fortuiti cenſentur in jure, ut notatur *in l.*3.§.*idem ſcribit*, *ff. de peculio.* Bart. *l.tam ex contractibus, ff.de judiciis.* Et differentia quæ ſolet in jure,& à legum Doctoribus conſiderari inter cauſam voluntariam & neceſſariam,nullo modo in hoc caſu procedit,juxta quæ de tali differentia notarunt Doctores *in l.uxorem*, § *pater naturalis*, *ff. de legat.*3. Signorolus *conſ.*148.*n.*3.Caſtrenſis *conſil.*133. Tuſch. *verb.cauſa neceſſaria*, *& voluntaria, litt.C, concluſ.*149. Ex quibus apparet nullatenùs poſſe congruere talem differentiam noſtræ quæſtioni, & cùm recuſatio, & ejus cauſæ, & forma omninò æquiparentur appellationi, ut ex pluribus refert Robertus Lancellotus *cap.*12.*& c.*6.*de attentatis poſt recuſationem judicis,num.*8.*tom.*5. *tract. Doctor. p.*340. inde qui fuit judex in prima inſtantia, & de ejus ſuffragio conſtat, ut prædiximus, nullo modo poteſt recuſari in ſecunda inſtantia ſupplicationis; multò minus ille, qui anteà ſcripſerit, non reſpiciens eam controverſiam, vel judicium in quo recuſatio intenditur.

Tertiò,etiam quia cùm ſcriptor non egerit in ſpe- 14
cie de hac quæſtione,aut judicio,de quo diſceptatur, ſed generaliter de juris quæſtione, quæ aliquo modo poteſt id reſpicere,non ex eo juſta poteſt in judice ſuſpicio ad recuſationem præſumi, quia diverſitas facti, & caſus circumſtantiæ diverſum jus conſtituere poſſunt, *d.l ſi ex plagiis* 53. §.*in clivo, ff.ad l.Aquiliam*, eis verbis : *Reſpondi in cauſa jus eſſe poſitum.*ubi pluta exempla tradit JC. Alphanus & Duarenus *lib.* 1. *diſputationum, c.*41. & ut notavit Dec. *conſ.*584.quælibet mutatio circa factum jus facit variare. & Cagnolus *in l.*1. *num.*11. *C.de edendo*, ut non poſſit benè determinari quæſtio juris, niſi plenè conſtet de facto & ejus circumſtantiis,ex Baldo,Jaſone,Fulgoſio,Corneo,Ripa,Oraſco, & aliis tradit Petrus Barboſa *in l. Titia* 35. *num.*24. *&* 25. *ff. ſoluto matrimonio.* Et in terminis recuſationis notanda ſunt verba Carraſci *ad leges Recopilationis c.*9. agens, quando conſimilis cauſa dicatur, ut judex poſſit recuſari,& adducto Joanne Andrea,& Aufrerio tradit *n.*253. eis verbis : *Ubi dicit hoc reliqui judicis arbitrio, quæ cauſa ſimilis ſit, ſed cautè, & perſpicaciter hoc eſt tractandum, & judicandum, cùm ex facto jus oriatur, & ex varietate facti,quæ frequentiſſima eſt, varietur jus, & ſolebat dicere Dominus Antonius Padilla, & Meneſes, ut audivi à Domino Licentiato Joanne Fernandez de Boaneius,nunc meritiſſimo Indiarum Conſiliario, Jamas vi pleyto que tenga la cara como otro. Quod proclamabat Padilla,*

dum esset Regius Auditor, & postea Præses Indiarum, Igitur non qualibet causa dicitur consimilis, & debet ad recusationem allegari, & probari quod talis causa consimilis ei, super qua recusatio cadit, dependens sit, & litigatur super ea ab Auditore, vel judice Ecclesiastico recusato, quòd si nec consimilis sit, ita ex desiderio victoriæ in sua causa desideratur eadem vincendi causa in aliena, ob quam affectio, vel suspicio sit legitima boni viri arbitrio, meritò excluditur recusatio.

15 Quibus addenda sunt verba Plinii junioris *lib. 2. epist. 6.* penultima, ibi: *sequutus est varius eventus: nam duobus consiliis vicimus, totidem victi sumus: notabilis prorsus, & mira res, eadem in causa iisdem judicibus, iisdem Advocatis, eodem tempore tanta diversitas accedit, casu quidem, sed non ut casus videretur.* Et apud Terentium *in Phormione*, ex tribus Jurisperitis, qui de causa consulebantur, unus aiebat, alter negabat, tertius deliberandum censebat, videndus Natta *in proœmio lib. 3. consiliorum*, Afflictus *ad constitutiones in proœmio num. 19.* & de contrarietate Arestorum magnæ Curiæ Parisiensis, latè Paponius *in præfatione Arestorum, colum. fin.* referens plura exempla, & de varietate judiciorum, & praxi Hispaniæ, Emanuël Castro *in l. Gallus, § & quid si tantum 2. p. n. 73. ff. de liber. & posthum.* Et hujus variationis philosophicam rationem tradit Decianus *in Apologia adversùs Alciatum c. 10.* Marsilius, & alii, quos refert Thesaurus *in præfatione suarum decisionum, num. 33.* quem locum tribuo amico meo Dom. Laurentio Ramirez de Prado in supremis Castellæ & Indiarum Consiliis Senatori: nam de hac re cum illo disputans hunc locum allegavit Thesauri, cujus valdè notanda verba referenda *d. n. 33.* ibi, *Nec mirandum est, quod idem Senatus diversimodè quandoque judicet, siquidem natura hominis prona est ad dissentiendum, ut est videre notabile exemplum in l. penult. ff. de adquirend. rerum domin. inter Paulum, & Labeonem, & idem evenit in sacra Rota Romana totius orbis lumine, ut testantur Cassiodorus decis. 9. n. 12. & sequenti, Sarmiento, & alii, quos refert Magdalenus, allegans illud proverbiale dictum: Rota rotat, cujus variationis ea potissima est ratio, quòd in Rota, & in Senatu non semper iidem sunt judices, & tempore meo vidi quater totum hunc Senatum mutatum, & qui sic edunt in demortuorum locum, judicatorum memoriam non habent, prout est hominum diversa opinio, præsertim in causis dubiis, aliud censuerunt ab eo, quod à prædecessoribus in eodem Senatu judicatum fuerit. Præterea quamvis idem videatur casus plerumque tamen evenit, ut aliqua etiam levis circumstantia factum mutet. Quintilianus institutionum Oratorum lib. 5. c. 2. ideò dicere solebat Curtius junior, qui licèt senex esset, & in casibus innumeris consuluisset, nunquam tamen evenit ut idem per omnia esset casus. Accedit quòd quandoque de plano, & sine multorum librorum revolutione uno modo judicatur, postea verò in alio casu facta maturiori consideratione & studio aliter censeretur, quòd convenientius sit seipsum corrigere, c. ne innitaris, de constit. Nec id inconveniens judicavit D. Augustinus, qui in multis opinionem suam retractavit, integrum librum Retractationum edidit.* Et in multis Rotæ decisionibus traditur, Domini recesserunt à decisis. Et ego multoties, ut infrà *num. 18.* contra quæ in libris decisionum generaliter, & in abstracto tradideram, ex causæ, personarum, & actorum circumstantiis contrà judicavi.

16 Tum etiam facit, quod ad diversitatem & dissimilitudinem causæ, quam expendimus, notatur circa tres sententias conformes, quæ exequi debent, ex *Clem. unica, de re judicata*, quia si in una ex eis sententiis aliqua differentia intercedit diei termini assignatio-nem, vel aliam qualitatem judices addiderunt, non dicetur sententia similis, seu conformis, nec exequi poterit ut in terminis Alexander *lib. 2. consil. 77. in principio.* Tusch. *pract. littera S, concl. 172. n. 20.* Rota per Farinacium *decis. 98. n. 4. ad fin. 1. p. recentiorum*, & *cons. 93. n. 5.* D. Salgado *de Regia protectione*, 3. *part. c. 16. n. 48.* & quando in ultima sententia additur qualitas, vel reservatio facta partibus, quæ non erat in sententiis anteriorbus, non similis, nec conformis sententia dicenda, ut mereatur executionem, sed dissimilis censenda & difformis. Alexander *lib. 7. consil. 73. in princip.* D. Salgado *d. c. 16. n. 43.* Amato *lib. 1. var. resol 7. n. 24.* Quod etiam locum habet, & procedit, quando in ultima sententia additur forma, modus, aut qualitas diversa ab aliis, quia tunc non est dicenda similis, vel conformis, Oldradus *consil. 188.* Bursatus *consil. 219. n. 3. 4. & 6.* & per totum. Farinacius *d. cons. 193. num. 5.* Laderchius Tremolensis *cons. 173. colum. ultim.*

Et confirmatur à Hieronymo Gabriele *vol. 1. consil.* 17 *56.* ubi reprobans D. Covarruviam, & alios, tenuit sententias quæ continent diversas summas, non esse concordes, vel similes etiam in minori summa, si actio, quæ intenditur, est individua, & summæ sunt diversæ, & separabiles, & exequi non possunt, & rectè comprobat Barcius *decis. 111. n. 6. cum seqq.* Et notanda verba Ferentilli *in additionibus ad Buratum decis. 368. n. 8.* ibi: *Sententia concepta per unicum capitulum, & unica verborum structura, si est excessiva in parte, est nulla ratione individuitatis, quia in individuis in minori summa non est minor, & utile per inutile vitiatur, juxta decisionem Putei 315. in correctis, quem passim Rota sequitur, ut in decisione 221. n. 2. & seqq. 2. p. diversorum & decis. 333 sub n. 3. p. 3. recentiorum, & in Perusina societatis 20. Maii 1624. coram bonæ memoriæ Vvallis, & in aliis, & sufficit quilibet excessus & differentia etiam in modico, Rota d. decis. 221. n. 1 p. 2. diversorum, ad d. decis. 333. n. 3. p. 2. recentiorum.* Et in compromissis, & arbitris, quæ ad instar judiciorum redacta, *l. 3. §. tametsi, ff. de arbitris*, procedit sine dubio; ex Hieron. Gabriele *consil. 56.* Barcius *d. decis. 112. ex n. 4. usque ad n. 8.* Surdus *consil. 452. n. 61. vol. 2.* Ex quibus si quælibet causæ dissimilitudo, aut differentia summæ diversam sententiam inducit, ut ex diversa qualitate non possit causa similis censeri, etiamsi aliàs qualitas à jure incisse videatur, & in majori summa minor comprehendatur, *l. 1. §. si stipulanti, ff. de verbor. obligat. l. cum furti 9. in fine, ff. de in litem jurando l. diem proferre, §. si plures, ff. de arbitris, l. si quis cum totum 7. ff. de except. rei judicat. cap. 1. de arbitris, lib. 6.* ex Tusch. Pichardo, Joanne Maria, Novario, Afflicto, & Thesauro tradit Valasco *axiomate juris, litt. M, num. 3. fol. 301.* Multò magis non erit causa similis dicenda illa, in qua ultra facti illius qualitates, & circumstantias judicii, Doctor scripserit circa quæstionem juris, ut inde quasi ex simili causa possit haberi suspectus, cùm quælibet minima, & diversa qualitas processus & partium possit omninò juris decisionem mutare.

Quod magis procedit, si consideres multoties nos- 18 tris Senatoribus, ac Magistratibus secretum injunctum suffragiorum, ut non revelent ea, quæ à judicibus de causa, aut animi sui motu censerint, juxta *l. 36. tit. 4. l. 6. tit. 5. lib. 2. novæ Recopilationis*, ipsos litigatores sæpiùs falli, quia suspectum censent illum judicem, quem favorabilem sibi habuerunt, & circa recusationes multi errores, & injustæ suspiciones partium quibus Senatores, qui judicant recusationes, non debent indulgere, ut in terminis suspicionis causas odiosas censeri oportere, nec adjuvandas, ex Boherio & Tapi

Tapia tradit Maſtrillus *deciſ.*214. *n.*20.. cum D.Covarruvia & Rotæ deciſionibus, Fontanella *deciſ.*25. *n.*27. etiam ſæpè falluntur litigatores. Et quotidie ego expertus litigatores judices aliquos habere ſuſpectos, & contra illos querelas proponere qui in illorum favore ſuffragia dederunt, & nihil magis apud nos uſitatum, & ſæpiùs vidi in Cancellaria Granatenſi, & his diebus in Collegis Senatoribus ſupremis Conſilii, & apud me expertus, quia cùm intenderetur recuſatio, quæ poſteà effectum non habuit in lite jam viſa, & in prima aula datis ſuffragiis eo prætextu; quia 1. p. deciſionum Granatenſium, quandam opinionem retulerim, quæ uni ex partibus favere non videbatur, ſuſpicio, & recuſatio contra me oppoſita eſt; tamen ego in favorem ejus partis, quæ intenderat recuſationem, ſuffragium dederam, & cauſam in diſcordia remiſeram ad aliam aulam Collegis judicibus eum condemnantibus.

19 Quod ſæpè procedit ex Advocatorum conſilio, qui intendunt judicia protrahi, & longas moras contrahere, ut quod Paulus Jovius refert *in vita Marchionis Piſcarii*, dum Præfectus Gallorum in propugnaculo urbis Pizignitoni ſuaſit militibus, quibus præerat, qui accedentem Piſcarium belligerum, & celebrem Ducem ad mœnia propugnaculi, ut recognoſceret per ſe, ut moris habebat, quomodo expugnationem pararet, cùm vellent ictu fluminis tormentarii illum occidere, ſubjunxit hæc verba, quæ Advocatis rectè poſſunt congruere: *Sinimus illum, ut ex bellis bella ferat, unde nobis ſtipendia procedant.* Et valdè conducere poſſunt notanda verba Barclaii, in ſua Argeni *lib.*3.*pag.*661. dum Ibburanem Conſiliarium Regem monentem introducit eis verbis: *Nunc æterna ſunt jurgia, ut ſi cum ſumptibus ſit moleſtiarum ratio, gravius putes ſic vincere, quam confeſtim damnari: illud eſt potiſſimum quod exigit tuam curam, amputa ambages, conſtituéque ſpatium, ultra quod nullis litibus fas ſit ſeneſcere: nam & modum, & numerum progreſſæ ſunt artes, ac nomina, quibus miſerrimos clientes Patroni, & Judices fruſtrantur articulatim, & lentè hos diſcerpunt, qui ſemel perire potuerant. Sæpè itur ad judices, cauſa narratur, aliquot anni abeunt, necdum conteſtatio litis (ut vocant) audita eſt, hærent Patroni in cauſis minoribus, quæ nunc ſponte, nunc eorum ſtudio naſcuntur à prima hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum judicibus eſſe non poſſe. Sic dubia ex dubiis feruntur, ſic immani dilatione pereunt litigantes: magna, ô Rex! in inſontes, inopéſque injuria: nam qui in divitem inimicum pauper incideret, tam longo, & ſumptuoſo itinere conficitur, procumbitque. Denique laſſus, nec recuperatur jure inultus. Æmulo minùs ſuo quàm huic prolixæ æquitati iraſcitur, nec quære cùm tamdiu judicibus placeat, & patronis, ad ſe delatos cruciari, nempè ex mora, & tempore ſua opera æſtimatur, ſic patronis, inquam, creſcit merces, multa ſcripſiſſe, multa audiviſſe, quamquam ea præſtabat compendio fieri, acerrimè vendunt. Eo pejores quòd quæ peccant ipſi juſtitiæ imputant, imò multoties judicum injuſtitiæ imputant ſuam avaritiam, & prava conſilia. Præterea conſuetudine videndi miſeros, & deinde faciendi Advocati exuunt humanitatis ſenſum, aut potiùs miſerum eſſe non credunt litigare; ita duri ad queſtus, parum ſupplicibus moventur, & ab his tantùm culti, ſaltem amant longiora ipſos exercere imperia.* Hæc non de doctiſſimis Patronis, qui in noſtris Senatibus intercedunt, doctrina, juſtitia, & virtutibus pollentibus, ſed de rabulis, qui moras judiciorum nectunt, & ut differant litis recuſationes judicium injuſtè affectant, quæ rectè noſtris legibus ad certos terminos & cauſas circumductæ, & ſimiliter judiciorum inſtantiæ limitatæ. *l.*9.*tit.*6.*p.*6.*l.*7. *tit.*29. *p.*7. & circa terminos & formam recuſationis Senatorum, *l.*1.2.3.4.12.14.15.*l.*20. *&* 21. *tit.*10. *lib.*2. *Recop.*

Quartò denique in terminis noſtri caſus, ut qui doc- 20
trinam in Commentariis juris ſcripſerit, non ex eo poſſit recuſari ſi poſteà judex fuerit in lite, ad quam prædicta doctrina pertinere poſſit, tenuit Rovitus in eadem ſpecie ad Pragmat. 11. *de feudis*, *n.* 43. eis verbis: *Ipſe Marchio propoſuit recuſationem adversùs perſonam meam, quaſi quod ex his à me ſcriptis inter alios; in eodem tamen articulo ego propalaſſem votum meum; ſed junctis duabus aulis fuit rejecta hæc, uti non legitima, per decretum SC. die* 16.*Aprilis* 1623. *penes Secretarium.* Quod etiam idem Rovitus probat *Pragmatica* 1. *de ſuſpicionibus officialium*, *n.*49. & 50. Et quamvis Advocatus nullo modo poſſit eſſe judex in eadem cauſa, in qua anteà fuit Advocatus, ut etiamſi à parte non opponatur, ſit removendus à judicando, & quæ contrà fierent ſint nulla, & adducit noſtram *l.*10. *tit.*5.*p.*3. & Zaſium, Lancellotum, Aymonem, Cravettam, & Avileſium Doctorem Hiſpanum; tamen qui fuit Advocatus, poterit ut judex intervenire in alia cauſa, ſimili, ſcilicet, ubi controvertitur idem juris articulus, ſed inter diverſas perſonas, & utique ſi illa cauſa, in qua fuit Advocatus, eſt finita, vel ipſe non intervenit ampliùs, ut Advocatus poterit intervenire, ut judex; ſecùs autem ſi ipſe interveniat ut Advocatus, ſive in prima, ſive in ſecunda inſtantia, ut utrumque caſum deciſum refert Franchis *deciſ.*87.*num.*18. *propè finem.* Et notanda verba ejuſdem Roviti *d.n.* 50. ibi: *Et illud idem deciſum fuit per ſacrum Conſilium junctis aulis poſt longam diſputationem in ſuſpicione propoſita adversùs me per Marchionem Lareni in cauſa contra eum mota per Joannem Vincentium Branciam, ſub prætextu, quòd in ea venit diſputandus idem articulus, de quo ego ſcripſi conſulendo ut Advocatus, pro Joanne Vincentio Peña in allegationibus inſertis in Pragm.* 11. *n.*2. *cum ſequentibus, ſub die* 16.*Aprilis* 1622. *Et iterum ſub die* 1. *Aprilis* 1623. *junctis Conſiliariis quatuor Aularum in ſuſpicione propoſita adversùs me per Illuſtriſſimum Ducem Nuceriæ in cauſa vertente cum Domina Hieronyma Pignatella ſuper ſucceſſione ſtatus Montiſleonis ex his, quæ ego ſcripſeram pro Comite Sapenariæ in tribus primis Conſiliis meis, volumine* 1. Et in ſpecie Joannes Maria Novarius *in Collectan. Prag.* 15. *tit. de ſuſpicione officialium*, poſtquam *num.*41. plurib[us] probavit eſſe juſtam cauſam recuſationis, ſi ante ſententiam judex animi ſui votum aperuit. Sed *num.* 42. tradit hæc verba: *Sed ceſſabit ſuſpicio reſpectu judicis, qui compoſuit librum, & ſuam patefecit opinionem de articulo, de quo tractandum erit, ut ita deciſum*, &c.

Rurſus in eiſdem noſtris terminis plura pro hac 21
ſententia notavit & tenuit Thoro *in compendio deciſionum, verb. ſuſpicio propoſita adversùs judicem, qui librum compoſuerat*, ubi tradit, ſi in his ſcriptis aliquam opinionem juris authoritatibus corroborando firmaverit, ſi fortè contigerit de aliqua conſimili quæſtione, in qua opinionem ſuam tenuit, in judicio deducta judicari deberet, an obſtet, ut tanquam votum ſuum propalans ſuſpectus reddatur, & contrariam ſententiam tenet, ut non poſſit recuſari, & diſtinguit de exemplo Advocati, quia aut tractatur in materia conſiliorum à Doctore prolatorum, ſive oretenùs, ſive in ſcriptis, & potiſſimùm typis traditorum, ex quo Doctores & Advocati licitè vendere poſſunt juſtum conſilium, *cap. non licet* 11.*q.*3. Cagnolus *in l.*2.*n.*579. *ff. de regulis juris*, ex Fuſco, Vivio, & aliis comprobat, & tunc ob tale intereſſe facillimè ad ſuam opinionem ſuſtinendam variis legum rationibus comprobare nitantur

tantur Advocati, ut rectè dixerit Grammaticus *decis.* 104. *num.* 1. *Illi negant plerumque piper esse nigrum, & aliquando dicunt illud esse album.* Et ut dixit Gratianus *tom.*2. *disceptation. cap.*186. *n.*64. *Nulla mala causa est, quam peritus non facit bonam,& quia Doctores consulentes corrumpi facilè possunt pretio, aut precibus.* Gratianus *ibi n.* 65. Antonius Maria Corratius *lib.* 1. *comm.opin. tit.*6 *n.*47. idcircò non ità creditur Doctoribus aliquid asserentibus in consiliis,quàm in lecturis,Cæsar Barcius *decis.*50.*n.*13. Hieronym.Laurentius *decis.*78.*num.*7. Menochius *lib.*2. *de præsumpt. q.*71.*n.*48. Si igitur ageremus de Doctore,qui in tractatibus, lecturis, vel potiùs Commentariis de aliqua opinione egerit, ubi poterit cessare pretii occasio, & inde magis ei creditur, & faciliùs contingere posset variatio opinionis, cum eo casu variare licitum esse probant supradicti, & mutationem inde procedere; quia quotidie novæ mutationes & phantasmata in nobis generantur, Baldus *in l.*1.*n.*5. *C.de his qui ante apertas tabulas*, Sylva nuptialis *lib.ultimo,in tit. Quomodò judices per communem opinionem, n.* 26. & illud cui magis credi oporteat consulenti,vel qui in lecturis,aut Commentariis scripserit,non oportet attendi, quando in materia judicandi,ut nostra versamur, non attenduntur ea, quæ à Doctoribus consulta sunt, vel tractata,aut lecta in scholis,vel typis tradita. Etenim inquit textus *in cap. judicantem* 30. *q.* 5. *Judicantem oportet cuncta rimare, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi, respondendi, objiciendi præbita patientia ab eo, ut ibi actio ambarum partium illuminata sit, & tamdiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perveniatur*; quocirca non solùm judicare debet judex secundùm allegata & probata.*l.illicitus,*§.*veritas, ff.de officio Prætoris*; sed etiam omnes juris rationes investigare, cùm inutile sit judicare nisi tota lege perspecta, *l.incivile,ff.de legibus*; contingere quoque posse diversitas facti. Et quemadmodùm pro utraque parte consulere non prohibentur, quando factum variatur, ut ex Cassaneo *in consuetudinibus Burgundiæ* probat Thoro, similiter ex nova phantasia Doctor, qui hodie consuluit pro una opinione, cras pro alia consulere poterit. Ursillus *decis* 1.*n.*11. Similiter in judicando etiam refragantibus quæ Doctor scripserat,cùm in judiciis veritas magis exquiritur,& variatio opinionis faciliùs admittitur, & potissimùm ex diversitate facti, ex qua jus oritur. Et similiter ex variatione personarum posse jus mutari, notat glossa antepenultima *in l. jurisjurandi, ff. de jurejurando.* Ita quòd sicut facta mutantur secundùm naturæ cursum, eadem glossa *in* §. 1. *in principio, Authent. de consanguineis, & uterinis fratribus.* Ita pariter & homines in eorum opinionibus, cùm tot capita, tot sententiæ, glossa *in cap. quorumdam, de verbor. significat. in Extravag. vers. ut capita,* & hac ratione perpensa tradit Cassaneus *decis.*9.*n.*15. *de caus.poss.eff. & propriet.* Rotam tam in antiquis, quàm in novis, in quampluribus decisionibus contrarium judicasse ex diversitate Auditorum, cùm nihil inter eos tam stabile esset, quod non aliquam patiatur mutabilitatem §.*ut autem,Authent. de non alienand.* aut permutandis rebus Ecclesiæ,& hoc contingit ex naturæ conditione mutabilitatis capaci. Unde mortales ipsi ob varietatem ipsorum varii esse monstrantur in voluntatibus. *l.quia poterat, ff.ad Trebell.* Sic circumscripta hominum conditione, in quolibet homine varietatis,seu mutabilitatis ratio contingere posset,ut hodie pro una opinione,cras pro alia consulat, ex nova ratione, quod non erit adscribendum ignorantiæ, sed potiùs sapientiæ, cùm mutatio consilii, vel judicii sit sapientiæ, *l. nonnunquam, in principio*, ubi Glossa *ff. de collatione bonorum.* Hoc ex Rovito,& aliis tradit Thoro *ubi suprà*,cujus ad litteram notanda sunt verba *d. verbo suspicio*, ibi: *Quapropter contingere posset, ut si quis jam, vel consulendo, vel legendo, aut libros edendo, unam sequatur opinionem,tamen in judicando aliter determinare posset ex circumstantiis requisitis in judicio ex debito judicantis officio. Idcircò officere non videtur judicanti, si opinionem aliquam in lucem ediderit, ut propterea suspicione aliqua redargui possit, maximè si idem casus inter alias personas contigerit, in quibus suspicioni litare non possit, per ea, quæ in simili judicatum per sacrum Consilium reliquit Franchis decis.*87. *in fine, in sua propria persona decisum circa suspicionem allegatam, eo quod in simili causa judicaturus erat, pro alia simili fuerat Advocatus: nam per sacrum Consilium non fuit admissa talis suspicio, quamquam causæ similis relicta sit judicis arbitrio, fundat Giurba decisione Siciliæ* 54. *n.* 6. Hæc ille.

De quo meam sententiam non exprimo; quia in 22
hoc supremo Consilio justitiæ causa nunc pendet,an ego pro opinione, quem in decisionum libris scripsi, suspectus in lite, quæ vertitur, habendus. Et semper quòd Senatus tot sapientissimis Consiliariis assidentibus in hoc & in omnibus decreverit, pro justo, & certo existimaverim, & circa id considerandæ erit affectio, quam qui Advocatus consulens, vel scribens poterit habere in puncto juris, vel causa, cùm judex fuerit, & an justè in sententia ferenda de illo suspicio sumatur, ut juri litigantium succurratur,& judicia ab omni suspicione, & sordè possint vacare.

Denique tamen illud animadvertendum,ne ex hac 23
causa leviter,vel sine affectione judices ut suspecti removeantur,aliter justè ab scriptione & doctrina, qua honorandi, & præmiis afficiendi possent deterreri, si pro scriptione suspectus, aut injuria recusationis afficiatur,cùm illud maximè in cura Principibus esse debet,ingenia & artes maximè fovere, ut de Vespasiano laudat Suetonius,& sanè magna parentibus debemus, quòd sumus,illorum est, sed plura doctis; quia quòd tanquam moriamur illorum est, parentes vitam dederunt,sed perituram, nec ultra mortem vitam; Scriptores verò post mortem vivere docuerunt omnium lectorum oculis, auribus,animis, ex quo plus scriptoribus, quàm parentibus debemus, cùm ab illis non morituram, ab his morituram vitam acceperimus. Et meritò laudata pulchra Sigismundi Imperatoris digna vox: *Ego illos amo, quos natura aliis antestare voluit*, atque doctissimum quemque Regni, muneribus admovebat factum etiam hoc ab Alexandro Severo, de quo Lampridius tradit, & de Gratiano de Constatino patre refertur dicere solito, quando doctis viris præmia, & honores conferebat, *Solvi quod debui,& adhuc debeo quod solvi*,ut refert Carolus Scribanius *de instit.Politic.Christian.lib.*1.*cap.*26 qui etiam *lib.*2.*c.*14. post plura elegantissima, quæ in laudem, & utilitatem Scriptorum tradiderat. Ejus notanda verba ad solatium, & exhortationem scribentium ad litteram subjungenda, & *ad fin. cap.*14. subdit ibi: *De fructu, & sperata è scriptionibus opinione quid dicam? Incerta hæc, nec tamen idcircò animus deponendus, firmandus magis, & generoso ausu accedendus,nihil sperare possit ignavus calamus audacia sæpè pro eruditione est, & vovisse etiam in magnis magnum est. Respondet optatis eventus? Benè est; non respondet. Conatus semper in laude fuit; neque enim tam tenuis scriptio,quæ non aliquam referat laudem. Non places omnibus? Ne Deus quidem; displicet multis factum maximis viris. Placet paucis? maximum laboris spesque suæ factum retulit, si vel uni prudenti, doctoque placuit; satis enim magnum Theatrum doctus docto, prudens prudenti est. Non placet*

cet patriæ ? placebit exteris , & latiùs nomen diffundet. Non placet suis ? placebit alienis, & mirari discent quos domestici negligunt. Non placet ætati suæ ? placebit posteritati. Patitur obtrectatores ? nullum magnum factum sine criminatione fuit , mutuò innectuntur virtus , & æmulatio , eruditio , & obtrectatio, nec mutuæ crescunt laudanda adversis , & clarior scriptio est , quæ æmulum patitur, invidia virtutis sol est, jaceret hæc sine illa densa obtenebrata nocte : in lucem illa æmula protrudit. Non viverent quorumdam scripta , si invida manus , & lingua defuissent , vitam invidia dedit. Aliorum etiam non viverent , si persecutor non fuisset , fuit , vixerunt. Quid. Quod ab ignibus non uni vita , & à tortoris manu nemo legisset, ni tortor accessisset , desiderium carnifex provocavit, sitim etiam & famem. Jam quoties persecutor gladius sævit, non vita vixerunt meliore ? Non deponat ergo scriptor animum ; neque abjiciat metu. Quid si nulli placeat ? Placeat sibi vel hoc solo beatus, quòd horas bonas expleverit benè, fors malè expleturus, si scriptio defuisset. Et sanè hac una plurimorum scelerum occasionem præcisam negare nemo potest , hac enim una vitiis depulsis virtutes succrescere sciunt omnes. Displiceat ergo licèt liber , sat digna laboris merces , ut virtus sibi, sic scriptio auctori suo est, ut vel sola otii, quod criminum prope omnium mater esse consuevit , fuga sat ampliter scriptorem suum remuneretur. Hæc doctè & eleganter Scribanius.

ALLEGATIO CXIX.

De officiorum venditione à Rege facienda, & novis officiis creandis.

1 *Rex potest officiales creare , ut fructus jurisdictionis, & in eis habet fundatam intentionem.*
Rex quomodo possit officia augere.
c. ea quæ ad decus, de constitutio.

2 *Princeps an possit præjudicare juri alterius in officiorum creatione , quando non principaliter , sed causativè agit.*
Authentic. ut determinatus sit numerus Clericorum.

3 *Officiorum venditio an licita sit.*
l.1. ff. de constit. Princip.

4 *Officia in Principis patrimonia judicantur.*
Officium qui renunciare potest , nisi in manibus Regis , facere non valet , aliter nulla est renunciatio.

5 *Reges cùm quæritur , an aliquid facere possint , non tam de potestate , quàm de voluntate disputatio.*

6 *Contractus Principis illum ad observantiam obligat.*
l. digna vox, C. de legibus.

7 *Princeps in his quæ respiciunt contractum, utitur jure privati.*
c.1. de probationibus.

8 *Princeps an de plenitudine potestatis , vel Pontifex possint contractum suum revocare.*

9 *Contractus Principis vim legis habet.*
§. sed quod Principi , Inst. de jure naturali.
l.1. de constit. Princip.
l. Cæsar. ff. de publican. & vectigal.
l. penult. C. de donation. inter.

10 *Principis contractus , si non obligarent ad observantiam , esset Princeps extra commercium , & deterioris conditionis , quàm privatus.*
Contractuum observantia pertinet ad jus gentium.
Fidem observare est juris naturalis.

11 *Officia pro quibus Princeps pretium recepit, non potest revocare, vel dimittere.*
Authent. de Referendariis sacri Palatii , §. maneant igitur.
c. unico , ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.
Princeps removere non potest officium , quod pecunia accepta concessit.

12 *Verba Principis* , y lo asseguramos pro nuestra palabra Real , *habent vim juramenti.*
Princeps tenetur ad observantiam ejus quod juravit.
Juramenti infirmatio & relaxatio fieri non potest à seculari potestate , sed per Ecclesiasticum facienda.

13 *Officii concessio pro pecunia transit in contractum.*

14 *Immemorialis præscriptio habet vim tituli validioris , qui possit excogitari.*
l. 3. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiva.
l. 8. tit. 15. lib. 8. Recop.
c. super quibusdam , §. præterea , de verbor. significat.
l. 1. §. fin. ff. de aqua pluvia arcenda.
l. lumina, ff. eod.

15 *Immemorialis fortiorem titulum tacitum inducit, quàm expressum , quia titulus expressus potest à Principe revocari , non autem immemorialis.*

16 *Facultativum jus solùm dicitur quando aliquis potest uti facultate sine ministerio alterius ; secùs verò quando eget alterius ministerio , quia potest præscriptioni immemoriali facultas tolli.*

17 *Interpretativa consuetudo multum prodest ad declarandas concessiones factas à Principe.*
l. si de interpretatione 27. cum l. seq. ff. de legibus.
c. cùm dilectus, de consuetudine.
c. cùm venissent , de institutionibus.
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.
l. cùm de suo 10. C. de legib.

18 *Hispani Doctores , qui tenuerunt Principem non posse in præjudicium tertii , cui officium vendidit , alia officia concedere.*
l. studentibus, C. de officio Præfecti urbis.

19 *Doctores Hispani qui idem tenuerunt, & n. 20.*

20 *Itali Doctores pro eadem sententia.*

21 *Decisiones plures referuntur contra Fiscum , ut Princeps non possit venditis officiis in eorum præjudicium alia nova vendere, vel concedere.*
Authent. de Referendariis sacri Palatii.

22 *Galli Doctores qui eandem sententiam tenent, ut Princeps non possit augere officia , quæ venditis præjudicium afferant.*

23 *Author suspendit judicium suum in hac quæstione, quia lis de illa pendet.*
Principi suadendum ut officia pro pretio non vendat, licèt facere possit.

24 *Princeps semper debet suos contractus servare , & quantum illi damnum irrogent Consiliarii , qui suadent, vel insinuant à fide data Principem posse desistere.*

De

De jure Regio ad creanda nova officia Decurionum, Tabellionum, & similium, & an procedat, si in jam creatis, aut venditis Rex se obligaverit ad nova officia non præstanda.

1 EST Regem posse creare Magistratus, & ad illum pertinere officia Reipublicæ constituere, ut ex Baldo, Joanne Andrea, Laudensi, Ravenate, Afflicto, Cæpolla, Rolando, Bossio, Oldrado, Deciano, Corseto, & aliis innumeris probavit Mastrillus *de Magistratibus*, *libro* 1. *capite* 4. *per totum*, ubi plurima congerit. Et id non solùm in officiorum creatione, sed etiam in augmento, & ampliatione, ut cum Bartolo, Baldo, Nigro, Valasco, Mario, Muta, Luca de Peña, Platea, & aliis idem Mastrillus *dict. lib. de Magistratib. cap.* 18. id quia creatio Magistratuum, & officiorum est fructus jurisdictionis, Baldus *tit. de pace juramento firmanda*, §. *ad hoc*, *num.* 4. *& in l.* 1. §. *initio*, *ff. de officio Præfecti urbis*, Alexand. *lib.* 4. *conf.* 25. *num.* 2. Joann. Andreas *ad tit. quæ sunt Regalia*, *per textum in cap. ea quæ ad decus*, *de constitution.* idem Baldus & Doctores *in l.* 1. *q.* 6. *ff. de officio Consulis*, *& in l. fin. Cod. de officio Præfecti vigil.* Franchis *decis.* 166. *num.* 3. Cancerius *lib.* 3. *variar. cap.* 9. *num.* 14. Camillus Borrellus *de præstant. Regis Catholici*, *cap.* 21. *num.* 19. *&* 20. Bobadill. *lib.* 1. *Politic. cap.* 16. *num.* 42. qui tenent creationem officialium esse commodum fructus veri dominii jurisdictionis, & illius dominus habet fundatam intentionem, Felinus *in cap. cùm olim*, *num.* 2. *de majoritat. & obedientia*, Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 97. *num.* 30. D. Molina *lib. de Hispanor. Primogen. c.* 25. *num.* 1. *&* 2.

2 Secundò. Rursus, ut possit Princeps præjudicare juri alterius in officiorum creatione, & augmento, quando id principaliter non facit, nec id præcipuè intendit, sed causativè, ut in terminis tradit Cabedo 1. *p. decis.* 132. *n.* 3. *&* 4. Cassaneus, Bossius, D. Covar. & Valascus. Idem Cabedo 4. *part. decis.* 22. Et faciunt quæ notant idem Cabedo *decis.* 18. *& decis.* 22. *&* 23. & per textum *in Authent. ut determinatus sit numerus Clericor.* Et Angelus tradit, quod licèt qui fundavit Ecclesiam taxaverit numerum Clericorum, tamen auctis facultatibus potest augeri, Felin *in c. cùm accessissent*, *de constit.* & in terminis officiorum Antonin. Maurus *alleg.* 18. *per totam*, ut Princeps officia augere, & videndus Jacobus Gallus *conf.* 58. ut possit in præjudicium Tabellionum, qui creati fiscus possit, prætextu augmenti litium, alios Tabelliones creare.

3 Tertiò, quia non solùm id procedit in creatione officiorum, sed in eorum venditione, quam licitam esse, argum. *l.* 1. *ff. de constit. Princip.* Bart. Bald. & Doctores *in l. Barbarius*, *ff. de officio Prætoris.* Cynus *in l.* 1. *C. ad leg. Juliam de ambitu.* Archidiac. *in c. non debet* 23. *dist.* cum Afflicto, Cassaneo Castaldo, Navarro, Marienzo, D. Thoma, Caietano, Bañez, Azor, Salon. tradit Mastrillus *de Magistrat. lib.* 1. *c.* 20. *num.* 1. 2. 3. *&* 4. cui addendus Menchaca *controv. illustr. c.* 43. *n.* 1. Cabedo 2. *p. decis.* 24. *n.* 3. quia dominium officiorum in Principe consideratur, & ideò vendere illa poterit, quia cùm bona temporalia sint, possunt æstimari pretio, ne fructuosa officia dicerentur, si Rex, vel Princeps gratis illa inferre cuique deberet, ut ex Baldo, D. Thoma, Caietano, Soto, Azore, Rebello, tradit Mastrillus *dict. c.* 20. *num.* 7. *cum seqq.* & ex communi Theologorum sententia officia ex sua natura esse vendibilia, & pretio æstimabilia, cùm sint temporalia honorifica, & utilia, & venditio procedat, si non habent aliquid spirituale annexum. Aragon. Bañez, Michaël Solon Sylvester, Medina, Lessius, & omnium Theologorum schola admittit, tribus tamen qualitatibus, ut tradit Mastrillus *ubi proximè n.* 15. ut vendantur personæ dignæ, pretium sit moderatissimum, & fiat ex magna necessitate, cui non possit alia commodiori via occurri.

Quartò, quia adeò Regis officia censentur ejus ju- 4
risdictionis & illius fructus, ut quamvis Princeps concedat facultatem nominandi illi, cui datum officium, adhuc nominatio fieri non potest sine permissu, licentia & facultate Principis, ut praxis quotidiana apud nos observat, & legibus Hispanis cavetur, & multis probavit Mastrillus *d. c.* 20. *n.* 54. *cum seq. ubi supra n.* 7. tradit officia numerari inter bona, & in patrimonio Regum, quia officiorum jurisdictio, exercitium, & administratio à Principis auctoritate & potestate dependet. Simanchas *de Repub. lib.* 6. *c.* 26. Bobadilla *lib.* 2. *Politicæ*, *c.* 14. *n.* 17. Menchaca *lib.* 1. *illustr. c.* 42. *&* 43. *n.* 9. *cum seqq.* Guttierr. *lib.* 2. *Practicarum*, *q.* 64 *n.* 5. Azev. *conf.* 8. *n.* 6. & ideò officii renunciatio nisi in manibus Regis concedentis fieri non patest, aliter censetur nulla, ut ex *l. legatis*, & *ibi* gloss. *ff. de officio Præsidis* cum Bartolo, Baldo, Panormitano, Butrio, Zabarella, Corrasio, Parisio, & aliis pluribus probavit Mastrillus *de Magistrat. lib.* 1. *c.* 24. *n* 11. *cum seqq.*

Sed contraria sententia, ut quando Princeps in ven- 5
ditis officiis se obligaverit alia nova non vendere, vel creare, aut si ex venditione novi officii, aliorum, quæ jam vendita, exercitium impediatur, vel emolumenta, diminuantur, non posse Principem id facere, & jus acquisitum tollere, pluribus rationibus, & authoritatibus comprobatur. Nec agimus de potestate Principis, sed de voluntate, ut aliàs diximus 1. *p. decis. Granat.* 8. *n.* 1. quia semper creditur Principem justum quod fuerit, decernere velle, & nunquam blandiri debet Principibus, ut illis velimus persuadere, eorum potestatem ultra leges, & justum extendant.

Pro quo primò facit, quod contractus Principis, 6
illum ad observantiam obligat, *l. digna vox*, ubi Bartol. Castrensis & alii, *C. de legibus*, idem Bart. *in l. penult. C. de donat. inter virum*, *& in l. fin. C. de transact.* Bald. & Jason *in l.* 1. *ff. de constit. Princ.* Socinus *vol.* 1. *conf.* 32. *& vol.* 3. *conf.* 4. Grammatic. *conf. civil.* 100. *& decis.* 65. *n.* 26. Roland. à Valle *vol.* 2. *conf.* .. *n.* 26. *& conf.* 66. *n.* 22. *& vol.* 3. *conf.* 45. *n.* 8. Becius *conf.* 56. *n.* 8. *vol.* 1. Peregrinus *de jure fisci*, *lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 44. *& lib.* 6. *tit.* 1. *n.* 8. Menoch. *lib.* 2. *præsumpt.* 10. *n.* 49. Mench. *illustr. c.* 51. *n.* 29. Tapia *in l. fin. c.* 9. *n.* 5. *in* 2. *p. de const. Princ.* Panormit. Decius, Joan. Andr. Butrius, Imola, & reliqui Canonistæ *in c.* 1. per text. *ibi*, *de probat.* idem Decius *in c. relatum*, *notabili* 2. *de præbend.* Felinus *in c. quæ in Ecclesiarum*, *de constit.* Alciatus *de præsumptionibus*, *regul.* 3. *præs.* 8. Rodolfin. *de absoluta potestate Principis*, *c.* 6. *n.* 171. *cum seq.* Afflict. *decis.* 282. *&* 361.

Cujus ratio est: nam in his quæ respiciunt con- 7
tractum, Princeps utitur jure privati, ut notatur *in d. c.* 1. *de probat.* Bald. *in c.* 1. §. *de investitura*, *tit. de nova forma fidelitatis*, *in usibus feudorum.* Franchis *decis.* 17. *n.* 6. Cravetta *conf.* 640. *n.* 9. Surd. *decis.* 2. *num.* 21. *cum seq.* Menoch. *conf.* 201. *n.* 138. qui & supradicti tenuerunt etiam contrahendo cum subdito Principem efficaciter obligari. Abbas *vol.* 2. *conf.* 94 Castrensis *vol.* 1. *conf.* 317. *n.* 5. Ruinus *vol.* 1. *conf.* 90. *num.* 4. *& vol* 5. *conf.* 130. *n.* 19. Paris. *vol.* 1. *consil.* 11. *n.* 53. Corneus *vol.* 2. *conf.* 70. *n.* 10. ut de Deo omnium conditore ex promissione obligatur, tradit Bald. *in l.* 1. *ff. de pactis*, adducens Magistrum sententiarum, Decius *in c. relatum*,

tum de prabend. & conſ.689.n.7. & in l.debitori, n.14. ff. ſi certum petatur. Cravetta *conſ.241. num.12.* Curtius ſenior *conſil.68 n. 2.* Follerius *in praxi cenſuali, verb. & ſummi juris, n.4.* Ferretus *vol.1.conſ.32.* Rodolphinus *ubi proximè, c.6. n.18.*

8 Et adeò procedit, ut nec de plenitudine poteſtatis poſſit Princeps contractum ſuum revocare, ut per Canoniſtas *in d.c.1.de probation.* Baldus *in c.1.§.ad hæc, tit. de pace juramenti firmanda.* Joannes Orotus *in l. omnes populi, colum.21. verſ.ſecunda declaratio, ff. de juſt. & jure.* Socinus *vol.4. conſ. 86. n. 14.* ubi tradit hoc etiam intelligi in Romano Pontifice, prout ſimiliter tradit Jaſon *vol.3.conſ.86.n.9.* Decius *conſ.286.n.6. & conſ.689.n.7.* Grammatic. *d.deciſ.65.n.27. & conſ.100. in fine.* Burſatus *conſ.160. n.36. vol.2.* Follerius, Zephalus, & alii plures, quos refert Rodolphinus *d.n.170.*

9 Et adeò verum eſt, ut contractus Principis vim legis habere tradatur, §. *ſed quod Principi, Inſtit. de jure naturali, l.1.ff.de conſtit.Princip.l.Cæſar. ff.de publican. & vectigal.l.penult.C.de donatio.inter*; in quibus juribus Docto es notarunt communiter, & tenuerunt Menoch.*conſ.1.n.141.* Bartol. *in d.l.Cæſar.* Jaſon *in l.civitas, num.5. ff.ſi certum petatur,* Carolus Ruinus *lib.1. conſ.9.num.11.* Stephanus Gratian. *lib.4.diſceptationum forenſ.c.310.num.9.* Gaillius *lib.2.obſervationum, c.127. n.8.* ex Valaſco, & aliis Oſvvaldus ad Donellum *lib. 12.comment.c.22. in notatis lit.Z,* ex quo *ibi lit.Q,* Cabucio, Petro Gregorio, Zaſio, Caſtalio, & D. Gregorio Lopez, Madera *lib. ſingular. animadverſionum juris, c.35.* ego notavi *1.p.Fiſcalium, all.3.n.1.*

10 Neceſſarium enim fuit hanc poteſtatem, & authoritatem habere Principis contractus, aliàs enim deterioris conditionis eſſet Princeps, quàm privatus, quaſi ad obſervantiam contractûs non teneretur, eſſet extra omne commercium, ut tradit Bald. *in l.Princeps, lectura 1.ff.de legibus.* Jaſon *in l.1.ff.de pactis.* Rolandus à Valle *vo.3. conſ.43.num.10.* cùm à contrahendo cum Principe omnes fugerent, & quia, ut notant Doctores, hoc caſu Princeps cùm ſit omnium Præſul, eſſet omnium exul. Peregrinus *de jure fiſci, lib.1. tit.3. n.44.* Tapia *dec.23.n.103.* Gloritius *in reſponſo 1. 2.p. n.80.* Nam licèt Imperatori & ſupremo Principi Deus ſubjecerit leges, non tamen contractus ex quibus obligatus, & quamvis etiamſi lege generali dominium adimere Principi concedatur, tamen contractus ab ipſo Principe initus non poterit lege revocari: nam etſi propter cauſam poſſit Princeps alicui dominium rerum ſuarum adimere; tamen non poterit tollere jus quæſitum ex ſuo contractu, quoniam Princeps auferendo dominium ſubdito non venit contra fidem ſuam, vel promiſſa, ut quoties revocat ſuum contractum, & dominia fuerant inventa à jure gentium; ſed fidem ſervare eſt de jure naturali, & Bart. *in l.ſi id quod.ff.de condict.indebiti,* comprobat, quia ſervus eſt capax obligationis naturalis, & tamen non eſt capax dominii, & obligationem quæ ex jure naturali ad fidem ſervandam, potentiorem eſſe, ut tradit Caſtrenſis *lib.1.conſil.317.n.5.* qui inde colligit conceſſiones Principis, quæ tranſierunt in contractum, revocari non poſſe, ut notatur *in l.item eorum, §.Decurionis, ff.quod cujuſque univerſ. nomin.* & pluribus hanc diſtinctionem probavit Antonius Petra *de poteſtat. Princ. c.32. n.145.* & cum Surdo, Peregrino, Paſchalio, Mandello, Sylvano, Tuſcho, & aliis ego notavi *d. all.3. n.3.4.5. & 6.* & per totam latè probavi, quod ſolùm ex cauſa publicæ utilitatis, vel injuſtitia contractus poſſit Princeps illum refrænare, ab eo recedere, vel reducere ad æquitatem, aut æqualitatem.

11 Secundò: nam quamvis officia juriſdictionalia ſunt ad libitum revocabilia, quaſi precario à Principe concedantur, id tamen non procedit, quando in præmium, vel pro ſervitiis conceſſa, vel pro pretio eſſent empta, quia tunc non poſſunt ad libitum revocari, quaſi ex pretio quod Princeps recepit neceſſitate Regia urgente ut hodie fit, dominium officii in ſubditũ tranſit, ut nullo modo poſſit revocari in totum, vel in parte, aut aliqualiter mutari effectus cõceſſioni, ut notavit Bald. *in l.ſi qui ſe patris, n.34. C.unde liberi,* & addenda verba *Auth. de Referendariis ſacri Palatii, §.maneant igitur,* ibi: *Maneant igitur ſecundùm quæ prædiximus, nunc in eadem figura; hæc autem tua eminentia cognoſcens cuſtodiat, ut nullo tempore tranſgrediatur aliquid eorum, quæ à nobis ſan ita ſunt, c.unic. ut eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur in Decretalibus, §.omnibus,* eis verbis: *Quia non licuit ex pactione, vel conventione quacumque ſub modo, ac tenore præſcripto concedere nullum officium, & tibi retinere proventus.* Belluga *in ſpeculo Princ pum, rubr.9.n.30. & 31.* Guillel. de Perno *conſ.16. col.2.* Rebutt. *in tract.de nominat.q.ult.n.22.* Camill. de Curtis *tract.de feudis, lib.1. §. poteſt quoque.* Bernard. Laurent. *de poteſt.Regia, c.28.n.19.* Vincen. de Anna *all.44.n.6.* Franchis *dec.370.n.4. uſque ad 7.* poſt Bart. *l. in concedendo, C.de aqua pluvia arcenda.* Menoch. *conſ. 1105. & conſ.34.n.13.* Bertaz. *lib.2.conſ.criminali 267.* Petra *de poteſt. Principis, c.24.n.245.* Carol. de Tapia *de conſt.Princ.c.9.n.94.* Soto *de juſt. & jure, lib.3.q.6.art.4.* Greg. de Valent. *q.7.de acceptatione perſon. puncto 2.§.5.* & faciunt verba Guillelmi Benedicti *in c. Rainutius, verb.duas habens filias, n.35. uſque ad 38.de teſt. Unde Principes illi qui pro beneficiis concedendis pecunias accipiunt, officiarios, à quibus præmium habuerunt, revocare non poſſunt, cùm beneficium, aut privilegium accepta pecunia conceſſum, non poſſit à concedente revocari, nec à ſuis ſucceſſoribus, ſecundùm Baldum,* &c. *quia tunc ex contractu ſunt obnoxii ad verbum ſuum non faciendum irritum, ex contractu enim, cùm ſit de jure gentium, etiam Imperator, imò ſummus Pontifex ligatur.*

Maximè quando contractus fuit juratus, ut hodie 12
in omnibus ſimilibus conceſſionibus adjicitur clauſula: *y los aſſeguramos per nueſtra fee y palabra Real,* quæ habet vim juramenti, ut tradit Nicol. Moron. *de tregua & pace, verſ.& ubi, ſub verb.Principis.* Surdus *dec.119. n.20. & deciſ.234. n.9. & 10.* Bertrand. *conſ.262.n.5. vol.7.* Burſat. *conſ.78. n.19. vol.1.* ibi: *quòd hoc ipſum etiam juvatur conſuetudine, quia Principes ſub his verbis jurare ſoliti ſunt, & cenſetur argumento textus in l. ſemper in conventionibus 9. de regul. juris.* Idem Burſatus *conſ.304.n.31.* Jaſ. *lib.3.conſ.91. ex n.6. uſque ad n.11.* Aymon Craveta *vol.6.conſ.639. n.22.* Neviſan. *conſ.68. n.44.* & quòd prædicta verba Principis promittentis ſub fide, verbo, & dignitate ſua, ibi, *pro nueſtra fee, y palabra Real,* ſint irrevocabilia; in terminis ultra prædictos probavit Mynſingerus *centuria 1.obſervat.17.n.1. & 2.* & accedente jurisjurandi religione Imperatoria poteſtas, & majeſtas ei ſubjicitur, ut quadam lege inviolabili. Bald. *vol.3.conſ.161.n.4.* Mandel. Albenſis *vol.1. conſ.185. n.26.* ubi tradit contractum Principis juramento firmatum non poſſe ab illo tolli, vel infirmari, etiam in vim legis, vel ſtatuti, & procedit, etiamſi juſta cauſa revocationis intervenerit; quia excedit poteſtatem ſæcularem juramẽti infirmatio, & ideò relaxatio juramenti, quando facienda, per judicem Eccleſiaſticum fit, ut notarunt Jaſ. *in l.fin. n.26.ff. qui ſatisdare cogantur.* Ludov. Rom. *conſ.437. n.6. ad fin.* Becius *vol.2.conſ.116. n.3.4. & 5.* Beroius *vol.1.conſ. 180.n.11.* Crav. *vol.5.conſ.963.n.15. & 16.* & juramenti relaxationem eſſe ſolùm privativam judicis Eccleſiaſtici, notarunt poſt Doctores *in c.1. de jurejurando, & in cap.fin. de foro competenti.* Guido Papæ, Aufrerius, Gutierrez, Salcedo, Farinacius & alii plures, quos latè

in tertiis tradit Bobadilla *lib.2. Polit. c.17. n.52.in gloss.lit.C*, ubi multis probat tantâ esse vim juramenti, & ad judicem Ecclesiasticum ejus observantiam & relaxationem pertinere, & propter illud laicum fieri posse de foro Ecclesiastico, & ideò dubitat, an Princeps sæcularis possit legibus suis prohibere, ne in cõtractibus juramentum adjiciatur in fraudem jurisdictionis Regiæ, & sæcularis, & omninò judicis Ecclesiastici esse omne, quod pertinet ad vim, & dissolutionem juramenti, constanter & sine dubio tenet idem Bobadilla *d.lib.2.Polit.c.18.n.173.* & praxis apud nos sine dubio observat.

13 Tertiò, quia negari non potest hanc venditionem, vel concessionem officiorum pro pretio esse contractum onerosum. Bald. *in d.l.qui se patris, C.unde liberi*, Natta *cons.511. n.9. & cons.512.n.15.* Roland. *vol.3. cons.13.n.11.* Surd *cons.419.n.53.* Gozadinus *cons.14. ad fin. & cons.62.n.19.* Tapia *in l.fin. 2.p.c.9.in princ. ff. de const. Princip.* Felinus *in c. quæ in Ecclesiarum, n.51.de constit.* Quia ubi intervenit pretium, intelligitur emptio & venditio, & sic dicendus contractus, Bartol. *in l.1.§.1.ad finem, ff.de superficiebus*, ubi Alexander *in additionibus*, Romanus *cons.252.n.3.* Natta *cons.673.n.3.vol.4.* & addenda quæ ego notavi *decis. Granatensi 12.n.17.18. 1.p.* pro explicatione, & conciliatione, *l.naturaliter, §.& si quidem, ff.de præscriptis verbis, cum l.fin. ff.de condict. causa data*, & ideò, quælibet concessio obtenta pro pretio, vel ubi de eo mentio fit, transit in vim contractûs. Lofredus ex Baldi authoritate *decis. 125.* Jason. *vol. 1. cons.105. vers. sextò.* Abbas *in c.notavit, de judiciis.* Anchar. *in c.1. n.8.de constit.* Joan. Beroius *decis.38.n.4.* ex quibus & aliis comprobat Antonius Petra *de authoritate, & potestate Princ.c.32.in 2.dub.n.136. cum seqq.*

14 Præsertim si observantia subsequuta, maximè consuetudine, & præscriptione immemoriali, firmetur prædicta concessio, quia ita observatum, ut Princeps officia concessa non revocet, diminuat, & alia non augeat; quia cùm immemorialis habeat vim tituli validioris, & qui à Principe concedi potest, vel apertè excogitari, ut latissimè innumeris relatis D. Joannes del Castillo *lib.7. de tertiis, cap.27. per totum*, & insinuat vulgaris *l.3. §.ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiv.* ibi, *jure constituti*, quasi non solùm ex ea constitutum aliquid censeatur, sed jure constituti loco habeatur; & operetur omnes effectus, qui possunt à jure produci, quasi privilegium ex immemoriali producatur cum omnibus clausulis, & qualitatibus necessariis ad ejus validitatem, & robur & denotat expressè lex nostra 8. *tit.15.lib.4.Recop.* ubi loquens de præscriptione immemoriali, tradit eis verbis: *que sea avida en lugar de titulo bastante.* Et juvant verba Zeph. *cons.4.cons.459.n.1. & 2.* ibi, *quòd hæc præscriptio, vel consuetudo dicitur habere vim legis, constitutionis, decreti, privilegii, solemnitatis, vel expressi pacti, & præsumptionis juris & de jure.* Et colligitur ex *c.super quibusdam, §.præterea de verb.signific.l.1.§-fin.* ibi, *vetustatem vim legis obtinere, l.lumina, in principio*, ibi, *vetustas, quæ semper pro lege habetur, ff.de aqua pluvia arcenda*, & comprobat Bellonus *consil.1.n.5. & 6. & cons.458.n.86.usque 71. & cons.459. num.7.* & tradit pactum legem dici inter paciscentes, etiam inter Deum & homines omninò observandam.

15 Et quia privilegium tacitum, quod ex immemoriali causatur, potentius, & firmius est, quàm expressum: nam istud potest à Principe revocari, cùm voluerit: at verò quod ex immemoriali procedit, non potest revocari, juxta Decium *in l.creditori, C.de pactis.* Aymon Cravetta *cons.649.n.9. & 10.vol.4.* & præscriptionem immemorialem æquiparari veritati, pacto, titulo, & concessioni expressæ, sic perinde habetur, ac si titulus legitimus, & potentissimus produceretur. Et apparet videri Principem ex fortiori titulo, qui excogitari posset, concessisse. Sic sanè omnem, & quemcumque titulum includit, fortiorémque, quàm alium specificum, cùm adversùs alium multa objici possent, quæ contra titulum, quæ ex immemoriali inducitur, non admittuntur, ut latè probavit D. Castillo *tom.7.de tertiis, c.3. n.8.10. & 14.c.7.n.13.c.22.per tot. & c.28.per tot. & n.7.* & ut tradit Tusch. *Pract.lit.T, concl.4. per totam*, & Franciscus Becius *cons.180.n.22.* Quemadmodum si aliquid in privilegio Principis esset expressum, non dubitaretur de eo, ita etiam dicendum extante immemoriali. Et ideò, ut tradit Castillo *c.25.* contra immemorialem non admittitur in integrum restitutio.

Quod etiam procedit, quamvis non fuerint actus 16
negativi, vel prohibitivi, ex quibus videatur incipere prohibitio, & causari immemorialis, si actus, ex quibus causetur, publici, & notorii fuerint Regis Magistratibus, & Ministris, ut de illis dubitari non possit, quia inde inducitur scientia, & patientia Principis irrevocabilis, ut aliud non requiratur, Antonius de Butrio *in c.cùm tanto, n.35. de consuetud.* Natta *vol.2.cons.406. n.20.* D. Castillo *d.cap.28. n.4.vers.verè tamen*, & illud vulgare placitum Doctorum, ut in negativis, nisi à prohibitione, non causetur præscriptio, etsi per mille annos, quasi in facultativis, quia id procedit, & locum habere potest, quando in casu contra quem opponitur præscriptio, potest aliquis uti suo jure absque adversarii ministerio; quia tunc quidquid permiserit, videtur actus solùm facultativus, & non potest incipere contra illum præscriptio: at verò cùm necessarium est alterius ministerio uti, ut in electione officialis, si aliquis uteretur eo jure, quod spectat ad Principem, videlicet solus munere fungeretur; nec Princeps cùm posset aliud eligere, non fecisset, tunc non debet censeri actus facultativus, sed quod respicit jus patris, & judicium & potest intendi, & locum habet & incipere præscriptio, ut in reliquis aliis actionibus. Ita distinguunt Bald. *in rubrica, n.3. & 4. C. de condictione ex lege*, Romanus, Angelus, & Imola *in l.si finita, §. posteà autem, ff. de damno infecto.* Aymon Cravetta *vol.1.cons.111.n.23. usque ad finem*, & mirabiliter, & in specie tradit Zephalus *cons.176.n.47. usque ad 50. vol.2.* statuens prædictum, ut in facultativis præscriptio non censetur, procedere in juribus negativis, quibus potest uti is, cui competunt ex seipso, absque ministerio adversarii, ut in jure ædificandi in suo, vel si mihi competat jus coquendi panem ad quemlibet furnum, vel uti molendino, tunc si per mille annos non utar hoc jure, non propterea illud amittitur, *l.viam, ff.de via publica.* Et in casu procedunt, quæ in contrarium expendunt Doctores; secùs si competat aliquod jus dependens à ministerio alterius, sine quo illo jure uti non possum, ut in fidelitate, qua dominus ex seipso frui non potest; sed opus est facto communitatis, quæ juret, & impleat contenta sub fidelitatis juramento: ideò hæc non dicitur facultas, sed est jus, quod in judicio deduci, ac peti potest, si non præstetur, ideò præscriptione rectè tollitur, & illa causatur, & Zephalus *n.51.* subjungit hæc verba. *Quòd illa est mera facultas, cui non præscribitur, quæ competit affirmativè, & negativè ex voluntate ejus, cui competit, ut Canonicis facultas optandi, & non optandi, atque ita utroquo modo sua facultate utuntur, veluti declarat Felinus in cap. cùm accessissent, n.41. de constit.* Hactenùs Zephalus. Ex quo cùm Princeps venderet officium absque eo quòd pactum intercederet, ne aliud crearet officium; sed tamen per tempus immemoriale non creabit, vel si pactum in venditione adjiceret, ne posset aliud vendere, quia non potest ex sua voluntate solùm uti facultate nominandi alium officialem,

quia

quia in primo casu non dependet so'ùm ab ipso Principe facultas, sed illa uti debet cum ministerio alterius nominandi, & in secundo quando se obligavit novum officium non creare, multò magis ex sola facultate Principis non dependet nominare, quia ad id non faciendum sibi legem imposuit, & obligavit, nullo modo jus facultativum respicit nominatio, ut præscriptio tollatur ex prædictis.

17 Quartò id majorem rationem habet quando consuetudo firmata interpretatione,& observantia subsecuta,ex qua Princeps non consuevit alia officia, quàm vendita, & creata de novo concedere, si damnum ex nova concessione jam venditis officiis sequeretur; quia videtur obtinens illa possidere, ut prædecessores possederunt, ut ex Baldo, Menochio Deciano, Ponte, Fabio de Anna, Morosio, Gravetta, Surdo Guterio, & aliis, extante observantia subsecuta, & consuetudine interpretativa non esse necessarium tempus immemoriale, sed sufficere tempus breve decem, vel viginti annorum,probavit Dominus Capycius Galeota *tom.1. controv.51. per totam*, maximè *n.41.* agens de officiis, ut videatur concessa, ut prædecessores habuerunt, ex Bartolo,Mastrillo,Petro Gregorio,Isernia,Joanne Andrea,Peregrino, & aliis tenuit idem Galeota *contro.52. n.31.*Et notanda verba Tiberii Dec.*conf.44.n.17.vol.2.* ubi post Antonium de Butrio,& alios Doctores tradit ibi : *Quod standum est interpretationi, quam tribuit consuetudo, licèt posteà appareat eam non esse bonam, quia talis observantia non dicetur nova consuetudo diversa ab ipsamet lege, vel statutis,sed imò verè dicitur ipsum statutum loqui per consuetudinem sic interpretatum.*Et iterùm ibi : *Quia licèt verba statuti,vel instrumenti non serviant,& licèt cõsuetudo sola per se non stringeret; tamen statutum,& interpretatio per consuetudinem simul juncta operabuntur,quòd in tali lege,vel statuto videatur expressus ille casus, quem consuedo interpretativa comprehẽdat.*Et addendæ sunt *l.si de interpretatione 37. cum l.seq ff.de legibus,c.cùm dilectus,de consuetudine,c. cùm venissent, de just.* & de jure nostro Hispano, *l.1. tit.10. lib.5.Recop.* & quæ ibi notavit Azevedo *n.31.* Cumanus *cons.162.n.2.& 3.*Cravetta *vol.5.conf.942 n.35.*post Bartolum *in l.neque lege 3.ff.de legibus.*Salicetum *in l.cùm de suo,C.de legibus,*& addenda quæ de observantia interpretativa ego ex pluribus notavi, quoad electionem, & revocationem officialium, *2.p. decis.Granat. 2. n.3. & dec.41.n.11.& 2.p.dec.dec.53. n.22.* ubi ex Castrensi,Panorm.Zephalo,Josepho,Ludovico,Menochio,Molina, Mieres, Burgos de Pace & aliis probavi observantiam interpretationem in dubiis operari,& licèt in præsenti dubium non sit,Principem non posse nec velle contractus suos infirmari, & juri tertio quæsito detrahere; tamen in terminis hanc sententiam ut non velit, nec possit Princeps augere officia,quando expresse se obligavit non augere,vel cum augmento, infertur maximum damnum jam electis, plures & majoris authoritatis Doctores tenuerunt.

18 Denique quintò hoc in specie probarunt,ex nostris Tellus Ferdinandus *in l.26.& 29.Taurin.*10. ubi postquam tradiderat posse officia à Principe,quasi jurisdictionis origine vendi,& augeri, nec alii Decuriones habentes similia officia possunt contradicere,ex Alberico per textum *ibi in l.studentibus,C.de offic.Præfecti,*ubi tradit ex eis verbis: *Minuere autem non potest sine causa,propter præjudicium ejus,qui tolleretur, secundùm Jacobum Rebuffum,& Bartolum in l.comperimus,C.de proxim.sacror.scrinior.lib.12.* Et iterùm ibi : *licèt respectu augmenti quando officia non sunt jurisdictionalia,sed tabellionatus, & similia, tunc fortè esset necessaria causa, cùm propter ejus augmentum diminuatur utilitas, & valor ejus officii, & sic tollitur & diminuitur substantia, & patrimonium subditi, quod ratio, & jura vetant; & hoc est, quod sensit Baldus d.cons.327. vol.1.n.3.* ibi : *Benè tamen concedo, quòd Imperator & Papa possunt creare & supprimere dignitates ibi,quia jus quæsitum alteri non potest supprimere.Item Princeps de perpetuo potest facere corruptibile, non tamen in præjudicium alterius, licèt mundi sit dominus.* Et rursus idem Tellus tradit ibi : *Idem in his,qui perpetuò conduxerunt,& similibus, unde eorum possessio debet esse inconcussa, & si tale augmentum fieret sine causa, possessio illius qui habet officium, quod priùs emerat, concutitur, minuitur, & supprimitur illius substantia. Quid enim interest, quod manu Regia pecunia,vel possessio alicujus rei subtrahatur sine causa à subdito,vel habente officium reddendi tot fructus secundùm leges nostras,alteri ei addatur,propter quod dimidii fructus ei auferuntur, dimidius etiam valor proprietatis ejus consumitur,& in effectu auferetur possessori ejus substantia. Ideò quando talia similia augentur, non solùm causa hoc fit, sed & ulteriùs damnum sarciunt possessori certo modo ex liberali munificentia Regis.*

Sed Avendañus *de exequendis mandatis, c.10. n.4.* 19
dum ex Cassaneo,Alberic.Decio,Rebuffo,& aliis tradit ibi : *Non debet Rex antiqua officia augere extra antiquum numerum.* Et quando ex justa causa, quæ concernit publicam utilitatem,augerentur officia,cum Garcia, & aliis tradit Tho.Sanch.*lib.2.conf.moral.c.1. d.37.n.3.* damnum, quod ex augmento provenerit,resarciendum.Et idem ex Bardaxi probavit Sesse *de inhibitionibus,c.1.§.4.n.6.& 7.* ubi tradit actuarios augeri non posse,& in terminis Notariorum augeri non posse ultra numerum designatum,& si augerentur,consusumendos, probavit D.Valençuela Velasquez *lib.2. cons.21 num.51. & 52.*

Sed etiam pluribus relatis, Baldo,Cravetta,Surdo, 20
Rolando,Mauro, Soto, & aliis probavit D.Petr.Nog. *all.5.n.28.29.& 30.*dum tradit quando venditur officium à Rege cum certis salariis,& emolumentis, ut à Principe auferri non possunt,nec fieri ordinationes, ex quibus proveniat diminutio emolumentorum, ut ex multis Theologis refert Mastril. *de Magistratib. lib.1. c.22.n.33.*Et si emolumenta diminuantur,Princeps debet interesse officiali solvere; quia exercitium provenit ex causa onerosa tempore quo fruebatur emolumentis taxatis,& moderatis, tradit idem Noguerol.*ibi n.29.*

Sed ultra Hispanos hanc sententiam tenuerunt plu- 21
res Itali,quos refert Noguer.*n.32.*& suprà relati Paulus de Castro *in l.si eadem pecunia, ff.de officio Assessorum,* Baldus, Alberic. *in l.1. ff.de officio Præfecti urbis,* Surdus *vol.1.conf.227.n.3. & conf.532. n.11.* Jacobus Gallus *cons.59.per totum,* ubi tradit ita contra fiscum judicatum,Hieronymus Maurus *in additione ad all.18. Antonnii de Mauro patris sui,*idem tenet & tradit ita judicatum in Camera summariæ contra fiscum, & de simili decisione testatur etiam Thoro *in compendio decisionum, verb. an Princeps possit numerum Scribanorum augere in præjudicium eorum qui emerunt.* Et similiter ita decisum refert Regens Salernitanus, quem refert Noguerol.*d.all.5.n.32.* & eandem opinionem tenuerunt Mastrillus *lib. 1. de Magistratib. c.22. n.36. & 37.* per textum *in Auth. de Referendar. sacri Palatii,* & aliis pluribus Riccius *5.p. Collectan. 2025.* qui similes decisiones tradit,& comprobat Steph.Gratianus *tom.5.discept.c.891.n.13.57.& 58.*ubi tenet Pontificem non posse creare novum officium in præjudicium alterius venditi,Cravetta *cons.95.vol.1.*D.Capycius Galeota *lib.2. controv.50.& 52.ex n.20.*

Et idem tenuerunt ex Doctoribus Gallis Cassaneus 22
in consuet.Burgund. rubr.1.in princ. n.104. Rebuff. *in l.comperimus,C.de proxim.sacror.scrinior. lib.12.* & alii, videndus Bobad.*lib.3.Pol.c.8.n.16.* ut quando electio

à Principe fieret contra ſuam promiſſionem, poſſe ſuſpendi admittere officialem, etſi Rex dicat in Titulo, habeatur pro admiſſo.

23 Ex quibus lector, quid in caſu quando obvenerit, poterit decidere, quia facile eſt ex prædictis reſolutionem admittere, ego interim animum non exprimo; quia plures hodie de hoc controverſiæ ſub judice pendent, & in re dubia no im vel juri Regali præjudiciũ inferre, aut partium, ne videatur blandiendo Principis poteſtatem damnum irrogare. Illud tamen monendum cenſeo, ut quamvis officia publica vendi poſſunt à Principe, ex ſuprà traditis *n.* 3. & 4. tamen nunquam ego venditionem Principem conſulerem, ſed quanto poſſit excuſandam, quia, ut dixit Azor. *lib. Moralium* 3. *c.* 7. turpe lucrum eſſe, cùm talia officia venduntur, quia qui emerit officium, illius exercitium vendere debet, & ſi cum juſtitia venditur, nihil boni in Republica eſſe poteſt, & citò eam perituram notarunt Ariſtoteles *lib.* 2. *Polit. c.* 9. Plato *lib.* 8. *de Repub.* Saluſtius *in oratione ad Cæſarem de Republica ordinanda*, & Alexander Severus, & alii juſti & prudentes Imperatores venalitatem officiorum abhorruerunt, ut tradit Lampridius in ejus vita; & quamvis impudentiſſimus Nero, tamen illud optimum, & bonæ indolis de illo, tradit Cornel. Tacitus *lib.* 13. *annal.* ediviſſe nihil venale, aut ambitioſum in regimine permiſſurum, & ex D. Thom. cùm officium ſub mercede venale admittitur, nihil niſi ad recuperandum, & reburſandum quod datum attenditur. Et ut tradit D. Greg. *lib.* 7. *ep.* 110. nulla venditis officiis de moribus ſolicitudo, nulla de vitæ defenſione, ſed ille ſolùm dignus, qui pretium ſuffecerit, æſtimetur, ita eis relatis Soto, Caietano, Afflicto, Conrado, Petro Gregorio, Bobadilla, Azevedo, *in l. fin. C. ad l Juliam repetund.* probavit latè Maſtrillus *lib.* 1. *de Magiſtratibus, c.* 10. *num.* 27. *uſque* 47. ut quamvis poſſit Princeps ex ſua poteſtate vendere officia, nunquam tamen poterit Reipublicæ convenire illorum venditio, nec aliqualiter admittendo in officiis juriſdictionalibus, vel ut fiat à dominis inferioribus, niſi à Principe ſupremo. Et valdè notanda ſunt verba *l.* 8. *tit.* 2. *lib.* 7. *Recop.* ubi ſapientiſſimi Reges, Ferdinandus, & Iſabella conſtituerunt, nec munera Decurionum, in quibus minus damnoſa venditio, apud nos vendi poſſint. Et addenda quæ de ſimilibus venditionibus officiorum, ut licèt fieri poſſint, non tamen expedit ea facere, quippe venduntur ut plurimum indignis, & homines inde provocantur magis ad adquirendas pecunias, quàm ad ſtudia litterarum & probitatis, & qui hæc officia emunt, ut pretium recuperent, non adminiſtrant ea ut debent, ſed multa injuſtè extorquent, unde talis venditio peſtis Reipublicæ cenſenda, & exercenda, ut ex Adriano, Medina, Turriano, & aliis probat Diana *Moralium*, 3. *p. tract.* 5. *reſol.* 108. & 6. *p. tract.* 6. *reſol.* 3. ubi ex Ponte, Fragoſo, & aliis pluribus exemplis adductis hanc venditionem officiorum improbat in terminis juſtitiæ & optimæ regendi rationis, & videndus Divus Salvianus Epiſcopus Maſilienſis, dum de venditione officiorum Hiſpaniæ *lib.* 4. *de Providentia*, tradit, ibi, *Hiſpaniæ, in quibus ſolùm nomen Hiſpaniæ relictum eſt, periere propter impuritatem Nobilium, propter improbitatem criminum, propter officiorum venditionem, propter præmiorum malam diſtributionem, & quia poteſtas quæ prohibere debebat, non prohibuit, in cujus enim poteſtate eſt prohibere, ſi non prohibet, ea jubet agere, quæ non prohibet adimplere.* Et notanda ſunt verba Caroli Scribanii *de inſtitutione Polit. Chriſtian. lib.* 1. *c.* 27. ibi: *Imitetur in hac re Alexandrum Severum Princeps, quem narrant ampla ſtipendia omnibus, quos in Concilium adlegiſſet, numeraſſe, vetuiſſéque, neque dona acciperent, neque conceſſa à Principe munia venderent, cùm diceret eos, qui munia vendunt, ad operarum ſuarum venditionem neceſſariò cogi ne fraudi emptio eſſet. Emit aliquis munus aureorũ millibus ſexdecim, quod ei annuè ſupra quingentos aureos non pendit. Quid faciet hic emptor? Ne emptionis pretium pereat, operas locat & vendit, atque ita ex pretii magnitudine ſua cauſarum ſtat juſtitia pro pecuniæ magnitudine metienda; exiguam numerabit, juſtitiam referet exiguam; numerabit amplam? juſtitiam referet amplam, ut menſura æqui, bonique non jus, non ratio, ſed pecunia ſit. Nam quò aliò ſe vertat. Alenda uxor, liberi, familia, & pro muneris dignitate, pro Regis, aut Principis magnitudine. E ſociorum etiam more alenda, domeſtica interim res tenuis, parentum ſæpè opes modicæ, uxoriæ modicæ, muneris annuus proventus modica omnia, tenuitatem, ac quandam muneris maciem non incraſſabit probitas, non virtus. Ab improbitate ergo, & doctis malis majora ſperanda adipanda nimirum. Ex his magis fortiter in tales Valens, Valentinianus, Juſtinianus ſæviunt, ſecuri priores, virgis poſterior, alii muneris abdicatione. Quis mihi nunc partes concedat? Vovere poſſum, ſperare non auſim: num venditionem munerum permittere, non permittere operarum, durum, utrumque permittere improbum, neutrum probum, ita tamen ut Alexandri exemplo quotquot in munere ſunt divite, pro muneris conditione ſtipendio Princeps remuneretur.*

Poſtremò etiam, nunquam ego conſulerem Prin- 24
cipem, ut à fide data vel contractu aliqualiter deflectat, quia cùm nullum pretioſius Principis pignus, quàm ejus verbum, & fides, & non obſervando vileſcit, ut nullus ex vaſallis de Principe confidat; ideò ex plurium ſententia Regalium alienationes, quæ poſſunt, & debent revocari, non eſſe congruum, ut Princeps revocet, ſed abſtineat à revocatione, ut notatur *in l. perfecta donatio, C. de donation. quæ ſub modo*, ut ex Baldo, Molina, Cabedo, Palacio, Rubeo, & aliis notavit Maſtrillus *de Magiſtratibus, lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 35. & de barbaris tradit Juſtinus, *Fides dictis, promiſiſque nulla, niſi quatenus expedit.* Et Livii ſunt notanda verba, ibi: *Fœdus Regis cum Carthaginenſibus erat gravius, ſanctiúſque, quàm Barbaris, quibus ex fortuna pendet fides.* Et pluribus ſacræ Scripturæ locis, authoritatibus, & exemplis comprobat Magiſter Marquez *in Gubernatore Chriſtiano, lib.* 2. *c.* 23. §. 2. in quo multa refert in confirmationem, ut Principes quomodocumque fidem datam obſervent, & ex D. Thoma, Gabriele, Vaſquez, & aliis probat *dicto lib.* 2. *cap.* 39. §. 2. Principem, etſi cenſeatur eſſe ſupra jus civile, non tamen cenſetur eſſe ſupra jus gentium, ex quo ad fidei datæ obſervantiam adſtringitur. Et ultrà videndus Carolus Scribanius *de Politico Chriſtian. lib.* 2. *cap.* 6. *pag.* 121. mendacium Principi quantum dedecet poſtea *pag.* 128. ſubjungit hæc verba. *Fidem etenim ſemel datam intactam, & ſacroſanctam ſervet, turpiſſimum ſuperiori reſcindere, fidem fallere, & indignus munere eſt, magis ſceptro, qui ſponſiones utilitate ſua metitur, nec diutius illis inhæret, quàm privata emolumenta depoſcunt, certè ſi omnium gentium ſententia mulicbris, & ignavi animi eſt promiſſa infringere, quid de ſuperiore & Principe cenſendum, qui quod dignitate, & potentia Deo propinquior, hoc etiam promiſſionum conſtantia eſſe debet. De bonis mihi verba, aut quibus nulla improbitas permixta: nam & in impiis, & ſceleratis reſcindenda, non implenda fides eſt, ne quis duplici de crimine maculet, ſceleratam ſponſionem, ſceleratiore opere ſignare. Hinc damnatus meritò Herodes, qui ſtolidam inter menſas, & pocula permiſſionem fatuo juramento firmatam: novo in innocentis ſanguine ſcelere funeſtavit, cùm impuris oculorum ſcintillis Prophetæ caput ſaltica puellæ merus & ferculum conflabellatur.* Hæc ille.

ALLE

ALLEGATIO CXX. & ULT.

De Cessione retractûs, quando procedat.

1 *Emphyteusis debitori non licet vendere emphyteusim sine facultate & permissu domini directi.*
l.fin. C.de jure emphyteutico.
l.29.tit.8.p.5.
l.69.tit.18.p.3.

2 *Domino directo emphyteusis rectè permittitur eam cuicumque vendere sine voluntate domini utilis.*
Dominia apud duos insolidum esse non possunt.
l. si ut certò, §. si duobus vehiculum, ff. commodati.

3 *Licet cui plus, etiam licebit quod est minus.*
c.cui licet, de reg.jur.lib.6.
l.non debet, ff.de regul.juris.
l.Marcellus de donation.
Auth.multo magis, C.de sacros.Eccles.
Argumentum de toto ad totum valet, quod de parte ad partem.
l.quæ de tota, de rei vendicat.

4 *Ususfructus personalis servitus est, & à persona non separatur, nec cedi potest.*
l si ususfructus, ff.de jure dotium.
§.1.Instit. de usufruct.
l.usufructu, §.ff.solut.matrim.
Cedi non possunt, quæ à persona separabilia non sunt.
l.si mulier, §.ex asse, ff.de jur.dotium.
Fructus, & commoditates ususfructus cedi possunt,
l.necessariò §.ultimo, ff.de periculo & commodo.
Decima Ecclesiastica laico cedi non potest, ut jus spirituale.
c.causam quæ, de præscription.
c.prohibemus, de decimis.
Laico cedi potest commoditas fructuum decimarum quasi quid temporale.
c.2.de locato.
Decimæ & tertiæ à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis rectè procedunt.

5 *Tertiarum concessio quasi regalis patrimonii judicatur, ut in censu patrimonii cognoscatur.*
l.2.§.25.tit.2.lib.9.Recopil.

6 *Transmissibile quod est ad hæredes, quando cessibile judicatur.*
l.3 §.adquirere, de bonor.possess.
l.si ex pluribus, de administr. tutor.
l.cùm solùm, §.si puella, de ritu nupt.
l.si stipulatus fuerim, in princ.ff.de verb.oblig.
Factum quasi cohæreat personæ, cedi non potest.
l.fin.in princip. ff.de verb.obligat.
§.sed cùm factum, Instit.de stipulat. servorum.
Jus quod ex facto producitur cedi potest.
l.si stipulatus fuerim, ff.de verbor.oblig.
l.1.§.usufructus, ff.de novi operis nunc.
l.in Provinciali 3. §.si ergo, ff.eodem.
Nunciatio operis conceditur fructuario nomine domini.
Superficario nunciatio conceditur.
l.operis 6. ff.de novi oper.nunciatione.

7 *l.metum, §.sed licet, ff.quod metus causa.*
Facultas expellendi alium à detentatione rei, vel recuperandæ possessionis, propria authoritate cedi potest.

8 *Personæ, quæ committuntur, non delegantur.*
l.1.ff.de officio ejus.

9 *Vindicatio etiam, si ex dominio datur, cedi potest.*
l.fin. ff.de rei vindicat.
l.1.§.de illo, ff.ad SC. Trebell.
Restitutionis auxilium an possit cedi.
l.quod si minor, in fin. ff.de minoribus.

10 *Doctores qui tenuerunt jus retractûs cedi posse, & consuetudines referunt quibus cessio admittitur.*

11 *l.si mulier, §.ex asse, ff.de jure dotium.*
Patrimonia antiqua interest Reipublicæ, apud eos, qui habuerunt, retinere.
Lex antiqua Locrensium, ne quis patrimonium alienare possit, nisi ex magna calamitate.

12 *Operæ officiales, quæ respiciunt personam ejus, cui dantur, cedi non possunt.*
l si non sortem 23. §.libertus, ff. de condict. indebiti.
l.pro hærede, §.quid tamen, ff.de adquir.hæredit.
l.operæ in rerum, ff.de oper. libertorum
l.unica, §.ne autem, C.de caducis tollendis.
Sepeliendi jus in re pignorata quod debitori conceditur, non potest cedi.
l.2.ad fin.de relig.& sumpt.funer.

13 *Jura sepulchrorum extraneis cedi non possunt.*
l.quia perinde, §.1.ff.ad SC.Trebell.
l.vel quæ, ff.de religios.& sumpt.
l.jus sepulchri, C.eodem.
l.quædam 62.de adquir.rer.dom.& n.24.

14 *Actiones directæ, vel affixæ ossibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt.*
Jura connexa personis, aut in privilegium concessa, non sunt cessibilia.
l si ex pluribus, ff.de administr. tutor.
l.non solùm, §.si puellæ, de ritu nuptiarum.
l.Cerdonem, ff.de operis libertorum.
Electio quæ à lege, vel testatore alicui concessa, an delegari valeat.

15 *Declarandi facultas alicui concessa cedi non potest.*
Clientela, vel jurisdictio non potest in alium transferri invito vasallo, vel cliente.
c. 1. §. præterea Ducatus, tit. de prohibita feud. alienat.

16 *Actio hypothecaria sine personali cedi non potest.*
Retractus directi dominii sine dominio cedi non potest.

17 *l.fin.C.de jur. emphyteutico.*
Dictio ipse *excludit cessionem.*
l. sicut, §. fin. ff. quib. mod. pignor. vel hypoth. solvitur.
l.unica, C.quibus muneribus excusantur ii, qui post impletam, lib.10.
Dictio ipse *denotat personam ad oculum, restricta ad eam, & exclusiva alterius.*

18 *l.7.& l.13.tit.11.lib 5.Recop. & n.26.*

19 *Doctores qui tenuerunt jus retractus sanguinis directi dominii, aut similium, cedi non posse, & referunt statuta quibus prohibetur.*
Retractus directi dominii ab illo separari non potest.

20 *Jus retractûs in Cathalonia cedi potest.*
Dotis privilegium ad alios non transit, præterquam ad eos, quibus concessum.
l.1. ff de privilegio dotis.

21 *l.sordidorum, C.de excusat.muner.*
l.ætatem, §.fin.de censibus.
l.1. §.permittitur, ff.de aqua quotidian. & æstiva, & n 26.

22 *Retractus sine directo dominio transferri non potest, quasi deficiente qualitate, per quam datur.*

l.nemo plus, ff.de regul.jur.

23 *l.servus si hæredi, ff.de statu liberis.*

24 *Servus adscriptitius vendi non potest sine prædio cui adscriptus.*
l.quemadmodum, C.de agricol.& censit.lib.11.
l.in modicis, ff.de contrahend.empt.

25 *Retractum sine dominio cedi non posse plures tenuerunt.*

26 *l.4.§.si sub conditione, de fideicommiss. liber.*

27 *Doctores, qui pro cessione retractûs adducuntur, eam denegant in retractu emphyteusis.*

28 *Decisum in curia Regis Alphonsi Aragoniæ contra cessionem retractus.*

29 *l. fin. §. sed nec hac occasione, Cod. de jure deliberandi.*

30 *Cessibile non est quod ad hæredes transmitti non potest.*
Et non omne quod ad hæredes transit cedi poterit.

31 *Communem & veriorem opinionem. qui negat retractûs cessionem tradit Claperius.*

32 *Retractûs differentiæ plures.*
Retractus ex reservatione dominii directi, vel communitate rei, vel superficie.
Retractus ex jure sanguinis.

33 *Retractus ex pacto de retrovendendo conventionalis cedi potest.*

34 *Retractus ex directo dominio, vel sanguine respicit jus reale: at verò ille, qui ex conventione, solùm actionem personalem.*

36 *l.1.ad fin. C.de metallariis, lib.11.*
Cessio rei criminis in præjudicium fisci non admittenda.

An de jure communi Retractus sanguinis, vel ex directo dominio extraneo cedi possit? Pro explicatione l.69. tit.18. p.3. & l.29. tit.8.partit.5. & l.7.& l.13.tit. 11.& l.1.tit.15.lib.5.Recop.

1 EX *l. fin. C. de jure emphyteutico*, prohibetur debitori emphyteusis vendere rem emphyteuticam sine permissu & facultate creditoris, qui vendidit, ut si velit pro eodem pretio, quod emptor vendiderit, rem sibi retinere ratione dominii directi, non aliter venditio procedere valeat, cui rei aliquæ adjiciuntur qualitates, de quibus in eo textu,& probatur jure nostro *l.29.fin. tit.8.p.5.* & formula scripturæ, quæ de hac re concipienda traditur *l.69. tit.8. p.3.*

2 Verùm è contrario dominus emphyteusis, & creditor potest sine voluntate debitoris, qui emphyteusis debito subjacet, suam emphyteusim cuicumque vendere, & jus illius in alium transferre, ut sine controversia de hoc nullus dubitavit, quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter, *l.in re mandata, ff.mandati,* & in terminis notavit Gregor. Lopez *in l.55.gloss.2. q.2.tit.5.p.5.* eis verbis. *Quid tamen si dominus directi dominii vendat suum dominium, an habens utile dominium habeat jus retrahendi, per istam legem, videtur quòd non, cùm ista lex dicat comunalmente desi uno. Et utilis dominus non habet dominium communiter cum directo, sed subalternantur ista dominia, quia non potest idem dominium esse apud duos, l. ut certò, §. si duobus, ff.commodati. Sunt ergo diversa dominia, ut notat Bartol. in l.si quis vi. §.differentia, ff.de adquirend. possess. Ad decisionem hujus quæstionis facit, quia si dominus directus vult dominium suum vendere, non tenetur emphyteutam requirere, an ipse velit habere æquali pretio, sicut è contra emphyteuta tenetur. Poterit ergo dominus directus vendere cui libuerit, ut decidit notabiliter Speculator tit. de locato, §. nunc aliqua, versic. 93. licèt dicat, quòd de consuetudine quorumdam locorum ponitur in instrumento, ut si dominus voluerit jus suum vendere, possit emphyteuta præ cæteris habere, etiam pro minori pretio decem vel viginti solidorum, sed hoc est conventionis, non necessitatis, prout dicit Jason in suo retract.de jure emphyteutico,ut refert, & sequitur dictum Speculatoris.* Et hoc quasi absque ulla controversia non fuit necessarium legibus nostris in specie istud decidere, ut liceret domino emphyteusis illam vendere sine voluntate, & consensu emphyteutæ, quia inde jus ipsius emphyteuticarii nullo modo læditur.

Sed tamen difficultas est,an dominus directi domi- 3
nii, etiam illud in totum, & absolutè vendere possit, ejus tamen aliquos effectus separatim cedere valeat, ut jus retractûs, quod ex directo dominio procedit,& fieri posse suadetur;quia cui licet quòd est plus,debet etiam licere quòd est minus, *l.non debet, ff.d reg.jur. Auth.multò magis, C.de sacros.Eccles. c.cui licet 53.de reg.jur. lib.6. l.Marcellus, ff. de donationibus caus.mortis.* Farinac.*cons.*60.*n.*109.*lib.*1. Thomas de Thomasset *in floribus leg. regul.*85. Surd.*cons.*288.*n.*14. Joan. Maria Novar. *quæst.forens. lib.*1.*q.*24.*n.*6. & idem argumentum est de parte ad partem,quod de toto ad totum, *l.quæ de tota, ff.de rei vendicat.* Everard.*in Topic. legalibus, loco* 80. Menoch. *de præsumptionibus, lib.*3. *q.*35. *n.*27. Surd. *cons.*435. *n.*21. Cardinalis Tuschus *lit.A concl.*499. Flamin. *de confident.p.*28.*n.*106. Bertaz.*clausul.instruct.clausu.*21.*gloss.*19.*n.*1.& idem Menochius *cons.*72. *n.*5. Unde si certum est posse dominum directi dominii in totum illud alienare, & in alium transferre, absque eo quòd emphyteuta valeat impedire. Ita similiter in jure retractûs dicendum,ut quasi appendix dominii, & ejus qualitas possit similiter ut dominium directum in alium transferri, præsertim, quia ex eo nullo modo læditur emphyteuta, cùm ipse dominus directus, vel alius tertius ejus nomine jus retractus obtineat, vel consequatur.

Rursus secundò,quia usufructus, etiamsi perso- 4
nalis censeatur, & inseparabilis à persona, ut cedi non possit, *l.si usufructus, ff. de jur.dotium*, §.1. *Instit.de usufruct. l.usufructu*, §. 1.*ff.soluto matrim.* & quæ à persona sunt inseparabilia, cessibilia non reputantur, *l.si mulier*, §.*ex asse, ff. de jur.dot.* Tamen usufructus commoditas, & illius fructus possunt ab usufructuario cedi,*l.necessario*, §.*ultimo, ff.de pericul.& commod. rei venditæ*, & ex Panormitano, Hostiensi, Fabriano del Monte, Bartolo, Romano, Baldo, Bertrando, & aliis probavit Tiraquell. *de retract. Lignagier*, §. 25. *gloss.*1.*n.*46.& adducit exemplum: nam licèt decima Ecclesiastica laïco cedi non possit,cùm sit quid spirituale, *c. causam quæ, de præscriptionibus, c.prohibemus, de decimis*; potest tamen eidem cedi commoditas decimarum, *c.2.de locato*, ex Speculatore & aliis confirmat. Et inde procedunt concessiones Apostolicæ factæ à Pontificibus, Regibus Hispaniæ, & aliis Principibus sæcularibus tertiarum fructuũ, quæ sunt pars decimarum,ut referantur ad commoditatem fructuum, non ad jus decimas percipiendi, & justè fieri posse hanc concessionem tenuerunt D. Thomas 2.2. *q.*100. *art.*4.gloss.*in cap.pervenit, verb.laicabilis* 1. *q.*3. *c.quoniam, verb.non licere* 16. *q.*1. Panormitanus *in cap. ad hæc,de decimis.*Felinus *in c.causam quæ,n.*4.*de præscription. n.* 69. Soto omninò videndus *lib.* 9. *de justitia, q.*4.*art.*3. ex D.Covarr.Zevallos, Barbosa,& pluribus

D.Castel

D.Castello *de Tertiis,c.*12. *num.*21. & facit *l.*1.*tit.*5. *lib.*1. *Recop.*

5 Et ideò, quia commoditatis fructuum decimarum capaces sunt laïci, ideò, quia in Regali patrimonio sunt tertiæ incorporatæ, de illis cognoscitur in Senatu Regis Patrimonii Hispaniæ, & tenuerunt in terminis, ut ex *l.*2. §.25. *tit.*2. *lib.*9. *Recop.* notaverunt Covarru. Azevedo, Castillo, Gratianus, Rodoanus, & alii plures, ex quibus ego probavi *in allegat. fiscal.*27. *per totam.*

6 Tertiò, quia quod est transmissibile ad hæredes, cessibile est, *l.*3.§.*adquirere, ff.de bonor.possessionib. l.si ex pluribus, ff.de administr.tutor. l.non solùm, § si puella, ff.de ritu nuptiar. l. si stipulatus fuerim, in principio, ff. de verbor.obligat.* cum Bartolo, Dino, Baldo, & Doctoribus in eis juribus probavit Tiraquell. *de retract. lignag.*§.26.*gloss.*1.*n.*47. ex Angelo, Castrensi, & aliis idem Tiraquell.*ibi gloss.*3.*n.*29.& juvat, quia licèt factum quasi cohæreat personæ, cedi non possit, *l.ultim. in princ. ff.de verbor.obligat.* §.*sed cùm factum, Instit.de stipulation. servorum.* Tamen jus ex quo factum producitur, cedi potest, ut declarat Bartolus *in l.si stipulatus fuerim ff.de verbor.obligat.* Jason. *in l.*1. §.*usufructuarius, ff.de novi oper.nunciat.* Et facit lex *in provincial.*3. §. *si ergo, ff.eodem*, nam quemadmodum usufructuario etiamsi nomine proprio non competat nunciatio novi operis: eam tamen facere poterit procuratorio nomine. Ita etiam conceditur superficiario in eo textu, & addenda, quæ notantur à Doctoribus *in l.superficiario* 5. *ff. de rei vindicat.* Videndi Jason *in* §.*æquè si agat, n.*12. *Instit.de actionib.* Menoch.*de arbitrar.controv.*1. *casu* 31. Pinellus *in l.*1. 3.*p.n.*6. *C.de bonis maternis.* Morla *in empor. tit.*6.*in præmissis, n.*52. Donellus *lib.*15.*comment.c.*32. Euginarius Baro *lib.*6. *manual. tit.*18. Baconius *lib.*2. *declaratione* 43. *n.*23. Si igitur nunciatio operis, quæ in rem fit, *l.operis* 6. *ff. de novi ,peris nunciat.* ad alios præter dominos transfertur, & illis competit: ita etiam ejus retractus poterit cedi, & in alterum transferri.

7 Quartò facit *l.metum*, §.*sed licet, ff.quod metus causa*, ubi traditur licere dare pecuniam alteri, ut me à violentia vindicet, & inde admissum, ut facultas, vel jus expellendi alium à detentatione, vel jus occupandæ, vel recuperandæ possessionis in alium transferri possit. Castrensis, Romanus, Imola, Alexander, Baldus, Aretinus, Barbatia, Decius, Guido Papæ, & alii, quos refert Tiraquellus *d* §.26.*gloss.*1.*n.*63.& 64. quia quod licitum est facere, licitum etiam est alteri mandare id fieri, ut tradit Baldus *lib.*3.*consil.* ubi inquit, quando licitum est bannitum occidere, possum alteri mandare, ut occidat.

8 Tum etiam quia jus vindictæ, quod alicui communi competit, rectè potest alteri cedi, & solùm prohibetur, quando jus vindictæ ex privilegio competit, argument.*l.*1.*ff.de offic.ejus, cui mandata est jurisdictio*, ubi causæ quæ ex privilegio speciali personæ competunt, non possunt delegari; secùs verò, quæ à me proveniunt. Ita voluit Felinus *in c. quæ in Ecclesiarum, col.*4.*de constit.* Alexander *in l.*1.§.*usufructuarius, ff.de novi operis nunt. & in l.si cùm dotem,* § *transgrediamur, col.penult. ff.solut.matrimon.* Baldus *in l.per diversas, q.*26. *C.mandati.* Romanus *in d.*§. *usufructuarius*, cum Angelo, Aretino, Claudio de Seisell. Salicet o, & aliis, quos refert Tiraquellus *d.* §.26. *gloss.*1. *num.*69. 70. & 73. Igitur si jus nuntiandi potest per alium fieri, & jus vindictæ quod respicit propriam injuriam, in alium cessione transferri, multò magis jus retractûs cessibile censeri oportet.

9 Quintò, nam quælibet actio, vel jus, quod ex contractu competit, ut ex hoc retrahendi rem, vel revocandi alienationem, potest, ut reliquæ actiones, cessione transferri, ut in pacto retrovenditionis, & jure retractûs tenuerunt Paulus de Castro *vol.*2. *consil.*1.*per totum.* Alexander *vol.*6.*consil.*228.*n.*4. Barbatia *vol.*1. *consil.* 31. *n.*19. & 20. Rubeus *consil.* 146. *n.*3. Cassaneus *consil.*11. *n.*35. & quia omnis actio potest cedi, ut *in tit. ff. de hæredit. vel actione vendita*, & potest etiam cessi rei vendicatio, quæ prætextu dominii, ut retractus conceditur, *l.ultima, ff.eodem*, & utilis actio cessa, ulteriùs cedi potest, *l.*1. §.*de illo, ff. ad SC.Trebellian.* & ex Baldo, Cassaneo, Parisio, Barbatia Cyno, & aliis probavit Tiraquell. *d.*§.26.*gloss.*3.*per totam*, ubi *num.* 1. tradit neminem id negare præter Angelum, ut retractus conventionalis cedi possit, sicut cessio procedit, ut illius jus in alterum trâsferatur, quamvis ut minori restitutio concessa, Petrus de Bellapertica *in l.ad officium, C.commu.dividun.* & Enricus Boic. *in cap fanè, in fine, de privileg.* ex *l.quòd si minor, in fin.* & *ibi* Albericus & alii, *ff.de minoribus*, cum Baldo, & multis Tiraquell. *ubi proximè, d.gloss.*3.*n.*13.

Sextò. Hanc sententiam in terminis, ut possit cedi, 10
& delegari jus retractus, tenuerunt Paulus de Castro *vol.*1. *consil.*335.*n.*1. & *vol.*2. *consil.*1.*per totum*, Henricus Boic. *in c.*1. *de privileg.* Collectarius *in c.possuit, n.*48.*de locato.* Rosenthal *de feudis, c.*9.*memb.*2. *concl.* 91.*num.*6.& 9. Franciscus de Claperius *decis.*100.*q.*1. *n.*26. Roland. à Valle *vol.*2.*consil.*18. *num.*35.& *seqq.* Boherius *decis.* 191. *n.* 1. Cassaneus *in consuetudinibus Burgundiæ, rubric.*5. *verb. rentes, ventes*, §.1. *q.*5.*n.*29. Aymon Cravetta *consil.*191. *n.*2. *usque ad n.*8. Azev. *in l.*7.*tit.*11.*lib.*5. *Recop.n.*30. Et Andrea Siculo, Decio, & aliis probavit Fachinæus *lib.*2. *controvers. c.*11. cum Baldo, Alexandro, Barbatia, Parisio, Cagnolo, Antonio Rubeo, & aliis tenuit Tiraquell. *de retract. lignag.*§.26.*gloss.*3.*n.*1.*cum seq.* Et consuetudines Borbonienses, Avenienses, Marchienses, Cenomanorum, & Andegavorum refert, quibus jus prælationis, seu retentionis emphyteutæ, ut alteri cedi possit, refert idem Tiraquell. *d.*§.26. *gloss.*1. *n.*44 & *gloss.*3.*per totam*, ubi quadraginta & septem argumenta prò hac parte expendit, & addendum ita in Dolano Senatu decisum apud Grivellum *decis.*45. *n.*5. *cum sequentib.* ubi pluribus probat.

Sed contraria sententia, ut retractus, vel retentio 11
rei, quando competit jure sanguinis, vel ex retentione directi dominii, nullo modo possit cedi, probatur ex *seqq.* Primum *l.si mulier*, §. *ex asse, ff.de jure dot.* ubi fideicommissarius alteri jus suum cedere non potest antequam fideicommissum sibi restituatur, & quia emptor emphyteusis facultatem redimendi, vel retinendi concessit venditori, ob singularem forsan affectationem in rem, quam vendidit, quia vel majorum suorum fuerit, vel ab eo adquisita, & ideò redimendi jus ad personâ tantùm venditoris videtur esse restrictum, & cessibile, ultra illam non censendum, & cùm hæc qualitas sanguinis, vel affectionis transferri in alium non possit, vel dominium directum non transferatur, quando ejus venditor retinet illud, inde cessio non admittenda, Joannes Faber *in* §.*ex contrario, Inst. de legat.* Joannes Igneus *in repetit.l.dudum, col.*14.*vers. hic adde unum articulum, C. de contrab. emptione.* Et quia maximè interest antiqua patrimonia apud eos, qui habuerunt, retineri jure illorum, nec in alios transferri, & firmatur lege antiqua Locrensium, ne quis patrimonium alienare posset, nisi evidentem calamitatem supervenire ostendisset, ut ex eo antiquæ hæreditates conservarentur, ut tradit Aristoteles *lib.*2. *Polit. cap.* 5. Et hanc rationem, ut retractus jure sanguinis concederetur, ex Baldo, Castrensi, Rosello, Igneo, Decio, & aliis, quos refert Tiraquel-

lus *de retractu lignagier.* §. 26. *gloss.* 1. *num.* 39. 40. & 41.

12 Secundum, etiam operæ officiales, quæ respiciunt personam ejus cui præstantur, cedi non possunt, *l. si non sortem* 26. § *libertus, versic. finali, & ibi* Jason *de condiction. indebiti, l. pro hærede,* § *qui tamen, ff. de adquir. hæredit.* quia hujusmodi operæ adhærent personæ, *l. operæ in rerum ff. de oper. libertor.* ideò nec delegari possunt, *l. unica,* § *ne autem, C. de caduc. tollendis.* Baldus *in l. liberti, C. de operis libertorum.* Alexander *in dict.* §. *libertus, in ultimo notabili.* Et huc etiam respicit jus sepeliendi in rem pigneratam concessum à lege debitori, non potest alteri cedi, *l. 2. ad finem, ff. de religiosis & sumptib. funer.* quia, ut tradit Romanus *consil.* 484. incipit, *Hoc quod dicimus,* & jus à lege ex humanitate, vel æquitate alicui concessum in re alteri obnoxia ad ipsius commoditatem, & alterius incommodum cedi non potest, quod nostræ quæstioni rectè convenit.

13 Et facit jura sepulchrorum extraneis cedi non posse, *l. quia perinde,* §. 1. *ff. ad SC. Trebellian.* licèt transeat ad hæredem extraneum, *l. vel quæ, in princ.* ibi, *qualescunque sint, ff. de religiosis, & sumpt. funer. l. jus sepulchri, C. eodem, l. quædam* 62. *ff. de adquir. rerum dominio,* ubi monumentum cedi non potest, nec ad alium transferri sine universitate, ut notarunt Bartol. *in eodem textu & in l. pro hærede,* §. *si quid tamen, ff. de adquir. hæredit.* Joan. Faber *in* §. 1. *ad fin. Institut. de adquisit. per adrogat.* Igitur quidquid respicit jus sanguinis, vel causam hæreditatis, vel universitatis, si cessibile non est: ita similiter retractus, qui conceditur ex jure sanguinis, vel directo dominio, ab illo separari non debet, ut solùm cessione ad alium transeat.

14 Tertium, omnes actiones directæ, velut affixæ ossibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt, gloss. & Castrensis *in l. si Sticho, ff. de peculio, gloss. in l. 3. in princip. ff. pro socio, & in l.* 1. & *ibi* DD. *ff. de obligat. & action.* Speculator *tit. de cessione actionum, vers. quod si habens directum.* Afflictus *decis.* 333. *ad fin.* cum Paulo de Castro, Jasone, Platea, & aliis probavit Tiraquel. *dict.* §. 26 *gloss.* 1. *n.* 58. & quia jura annexa certis personis singulariter, & in privilegium cedi non posse, tenuit Bartol. *in l. etiam, ff. de jurejur. per l. si ex pluribus, ff. de administr. tutor. l. non solùm,* §. *si puella, ff. de ritu nuptiar.* & argument. *l. Cerdonem, ff. de operis, libertorum*; quia jus merè personale, quia personam non egrediatur, cessione transferri non potest, Dinus *in cap. privilegium personale, de regul. jur. lib.* 6. & *ibi* Archidiaconus, & addenda plura jura, quæ latissimè ego notavi, an electio alicui concessa censeatur personalis, ut ad alium transire non possit, nec personam excedat illius, cui eligere conceditur, & cedi non valeat, *in* 1. *parte decis. Granatens.* 31. *num.* 1. *usque ad num.* 10. *& à num.* 20. *usque ad* 27. ubi multa invenies, quæ ad hoc mirè conducunt; quia in hac quæstione de illo quæritur, an electio, quæ concessa à lege, vel contractu domino directi dominii, ut possit ex contractu recuperare, quod vendidit, aut omittere possit cessione ejus personam egredi, vel in alium transferri.

15 Quartum prædictis accedit, ut sicut facultas eligendi non debeat excedere personam illius, cui concessione cedi possit, ut ego latissimè notavi *dict. decis.* 31. & in terminis nostris ex Bart. *in l. si stipulatus fuerim, ff. de verbor. obligat.* Castrensi, Aretino, & aliis expendit Tiraquell. *dict.* §. 26. *gloss.* 1. *num.* 76. ita etiam ex eodem Tiraquello *num.* 77. facultas declarandi cedi non potest, nec à persona, cui concessa, avelli, gloss. *in l. idem Pomponius,* §. *ultimo, ff. de rei vindicat.* Bartol. & alii *in l. inter stipulantem,* §. *de verbor. obligat.* & quemadmodum jurisdictio, & clientela, quam debet dominus vasallo, vel clienti illis invitis, non potest cessione in alium transferri, ex *cap.* 1. §. *præterea ducatus, tit. de prohibita feudi alienatione per Fredericum,* & ex Cyno, Baldo, Jasone, Curtio juniore, Joanne Andrea, Guidone Papæ, & aliis pluribus probavit Tiraquel. *dict.* §. 26. *gloss.* 1. *num.* 78. ita jus retractûs non poterit invito debitore emphyteusis in alium cessione transferri.

Quemadmodum actio hypothecaria sine personali 16
cedi non potest, cùm sit ejus accessoria, gloss. *in l. ultim. verb pateat, C. de hæreditate, vel actione vendita.* Baldus, Cynus, Albericus, Salicetus, Castrensis, Carolus, Ruinus, Ægidius, Bellamera, & alii, quos refert Tiraquell. hoc ad nostram quæstionem expendens, ubi proximè *num.* 74. multò minùs jus retractûs poterit cedi absque eo quòd dominium directum transeat, cui omninò adhæret retentio rei pro eodem pretio, & si dominus directus velit retractum transferre, non aliter facere poterit, quàm si omne dominium transferat, aliàs per se solus, & separatus retractus cessibilis non est.

Quintum, etiam ex ipsis legibus, quæ retractum 17
concedunt, probari videtur: nam *in l. fin. C. de jur. emphyteutico,* traditur ibi, *Disponimus attestationem domino transmitti, & prædicare quantum pretium ab alio re vera accipi potest, & si quidem dominus hoc dare maluerit, & tantam præstare quantitatem, quantam ipsam re vera emphyteuta ab alio accipere potest, ipsum dominũ omninò hoc comparare.* Ex quo denotari videtur hoc solùm vero domino permitti, non cessionario, qui dominus directus non sit: nam dictio *ipsum* respicit dominum verè existentem, ut in terminis nostris notavit Tiraquellus *de retractu conventionali,* §. 1. *gloss.* 6. *num.* 25. facit gloss. *in* §. *fuerat, verb. Ipsa, Institut. de actionibus,* ibi, *vis facienda est in eo, quod dicit ipsa: nam alius non admittitur ad tale privilegium.* Et comprobat Baldus *volum.* 5. *consil.* 304. *n.* 1. Geminianus *consil.* 108. *num.* 2. & licèt Franciscus Claperius validissimus assertor contrariæ opinionis, ut suprà retulimus, tamen ejus doctrina suffragatur nostræ interpretationi *d. l. fin. in prædict. decis.* 100. *q.* 2. *num.* 2. ubi loquens in simili de statuto concedente probationem debitoribus in pignore jam distracto, & movens quæstionem, utrùm istud jus prælationis esset cessibile, concludit nullo modo alienari, aut in alium transferri posse, propter verbum *pars ipsa,* quo utebatur illud statutum. Nota ibi, *Quia pronomen* ipse, *est demonstrativum, habétque præcisam, ac veluti personalem demonstrationem ejus, cui adjicitur, & significat personam verè existentem, ideóque cùm personæ fiat permissio, non transit ad extraneum, l. sicut, ff. quibus modis pignus vel hypotheca solvitur.* Et addendi Ancharanus *lib.* 2. *q.* 45. *num.* 4. ex Ripa, Cephalo, Cagnolo, & aliis, ut illud pronomen *ipse* personalissimum sit, probavit Menochius *tom.* 2. *consil.* 143. *num.* 25. & facit textus *in l. unica,* & quod ibi notant omnes, *C quibus muneribus excusentur ii, qui post impletam militiam, lib.* 10. & addenda, quæ de dictione *ipse,* ut demonstret personam ad oculum sit personalissima, restrictiva ad personalitatem, & exclusiva alterius, cum Baldo, Romano, Zasio, Socino juniori, Rolando, Cephalo, Grato, Gratiano, Natta, Seraphino, Calda Pereira, Surdo, Tuscho, & aliis innumeris probavit Augustinus Barbosa *dict.* 177. *num.* 2. 4. 5. 6. & 7.

Rursus in terminis retractus sanguinis jure nostro 18
hæc sententia probatur; ibi, si ille, qui fuerit proximior, noluerit retrahere rem ipsam, tunc etiam post novem dies alter consanguineus non poterit retractu uti, *l. 7. tit.* 11. *lib.* 5. *Recop.* &, quod magis est, in retractu conventionali valdè notanda est *l.* 13. *cod. tit.* 11. *lib.* 5.

expende

expende verba : *Quando concurren en ſacar la coſa vendida por el tanto, el pariente, mas propinquo con el Señor del diretto dominio, o con el ſuperficionario, o con el que tiene parte en ella, porque era comun; prefieraſe en el dicho retracto el Señor del diretto dominio, y el ſuperficionario, y el que tiene parte en ella, al pariente mas propinquo.* Igitur ſi in retractu ſanguinis proximior ille, cui competit, ita ejus perſona adhærere videatur, ut alius proximior poſt tempus novem dierum uti retractu non poſſit, quaſi præoccupet proximior ex ſua perſona jus retrahendi, & in alium non transferatur, ſi omiſerit proximior uti retractu in termino à legibus ſtatuto, & adeò retractus conventionalis cohæret dominio directo ; quia ut ejus appendix cenſeatur, ideò *in d.l.* 13. dominus directus ſuperficiarius, aut qui commune dominium habet, conſangu neo in retractu præferatur, inde apparet perſonaliſſimum eſſe jus retractus, & dominio directo cohærere, ita ut ſine tranſlatione, aut venditione dominii directi non poſſit ab illo ſeparatus retractus cedi, aut delegari.

19 Denique ſextò hanc ſententiam in terminis tenuerunt Ruinus *lib.* 1. *conſ.* 72. & ex ſententia Petri, & Cyni, idem tenuit Angelus *in l. ad officium, C. communi dividundo.* Ubi tradidit non licere conſanguineo, qui jus redimendi habet ex ſtatuto, vel conſuetudine illud alteri cedere, & innumeros pro hac ſententia poſt Baldum, Angelum, Salicetum, Boherium, Paulum Pariſium, Corraſium, & alios refert Tiraquell. *d.* §. 26. *gloſſ.* 1. ubi *n.* 2. ex Philippo Decio *conſil.* 122. mentionem facit ſtatuti Lucani Turmonenſis, Arbervenſis, Borbonienſium, Engolimorum, Xanctorum, Angeriarum, Altimarchi nſium, & aliarum conſuetudinum, & conſtitutionum, ex quibus conſanguineus qui ceſſerit retractum, ab ejus jure cadit. Et hanc eandem ſententiam relatis contrariis opinionibus tenuit Guido Papæ *deciſ.* 411. *n.* 1. ubi reſolvit jus retractûs non eſſe ceſſibile, nec ſeparabile à recto dominio, & ita ſemper deciſum in Parlamento Delphinali ; idem docuit Petrus Jacobus *ad titulum de actione in rem pro emphyteuſi, verſ. Quid ſi directus domin us, columna* 10. Caſſaneus *in conſuet. Burgund. tit. de cenſes,* §. 1. *verb. retenuë, n.* 1. *fol.* 1372. ibi : *Iſtud jus retentionis eſt jus, quod habet dominus cenſualis, ut ſi res vendatur, poſſit eam retinere pro eodem pretio. Intellige tamen quòd poterit eam retinere pro ſe, non pro alio, cui cedere vellet, quia hoc jus prælationis cedi non poteſt.* Joan. Igneus *in repet. l. dudum, C. de contrahend. empt.* ubi expenditur verbum *ipſe dominus*, quo utitur *l. ul. ima, C. de jure emphyteot* & addit ibi, *quòd talis facult as fuerit ceſſa, non poterit ceſſionarius uti ejuſmodi facu tate, per textum notabilem in l. unica, C. quibus muneribus excuſentur hi qui poſt impletam milit. lib* 10. Nicol. Boherius *ad conſuetud. Bitu icenſes, tit. de la retenuë des choſes venduës,* §. 1. *verſ. & intellige, fol.* 48. at que iterum *ſub tit. de retract. lignag.* §. 3. *verſ. & idem eſt in domino, ut non poſſit jus prælationis alteri cede* . Canetius *in Extravagant. Volentes,* §. *ſed an jus iſtud, n* 1. *uſque ad* 13. *fol.* 202. & 203. Vincent. de Franch. *deciſ.* 17. *num.* 7. Maſtrillo *conſil. unico, poſt primam partem ſuarum deciſionum, n.* 30. *uſque ad* 33. Chaldas Pereyra *conſ.* 30. *num.* 49. *uſque ad* 51. ex Petro Jacobo, Aurelio, Alberico, Saliceto, Jaſone, Baldo, Alexandro, Guidone Papæ & aliis probavit Grivellus *deciſ. Dolana* 45. *n.* 5. etſi contra ab eo Senatu deciſum.

20 Et eandem ſententiam, ut jus retractûs *d. l. fin. C. de jur. emphyteut.* nullo modo poſſit cedi jure communi, adductis Guidone Papæ, Ranchino ad Caſſaneum, Ludovico Peguera Solſona *in lucerna laudemiorum*, & Joanne de Sacares probavit doctus Fontanella *de pactis nuptialib.* 1. *p. clauſula* 4. *gloſſ.* 12. *num.* 37. ubi alter tradit procedere ex conſtitutionibus, & conſuetudine Cathaloniæ, in qua dominus directi dominii poteſt uti *fatica*, ita retr ctum appellant, per ſe, vel per alios, ex Barth lo, & G idone Papæ, idem tenuit D. Cardinalis Tuſchus *practicarum, lit. C, concl.* 212. *n.* 28. ibi. *Extende, quia jus præferendi in emptione rei emphyteuticæ, quod habet dominus, cedi non poteſt,* Bart. *in l.* 4. §. *cùm igitur, in* 1. *q. C. de in diem a jection. Guid. Pap. dec.* 411. Quod ſimiliter amplectitur Caballinus *milleloquio* 88. *n.* 1. & in noſt is terminis ex Baldo, Cyno, Caſtrenſi *in l.* 3. *in fine, C. comm. dividundo*, Boherio, Pariſio & Tiraquello probavit Petrus Gregorius *lib.* 26. *Syntagm. juris, c.* 18. *per totum*, ubi reſolvit proximum hoc jus retractûs alteri non poſſe cedere, & addit rationem : *Etenim propter affectionem in res majorum, & ut conſerventur integræ familiæ, privilegium hoc indultum eſt proximis, & perinde per ceſſionem extendi non debet ad extraneos.* Et iterum proſequitur, & tradit ibi, *Quemadmodum nec jus prælationis, quod competit dominis directis vendentibus, clientibus res emphyteuticarias, vel cenſuales, non poteſt cedi extraneis, nec pro alio, quàm pro ipſis ab illis retineri.* Et confirmat exemplo dotis, quia ejus privil gium ad alios non tranſit ab illis, quibus nominatim datum, *lib.* 1. *ff. de privileg. dot.* & reprehendit Franciſcum Mignon m, qui in conſuetudinibus Andegavenſib s tenuit h c jus cedi poſſe. & ex Tiraquello *de retractu lignagior*, §. 26. *gloſſ.* 3. *n.* 45. tradit Petrus Gregor. *d. cap.* 18. *n.* 1. pro noſtra opinione judicatum fuiſſe Pariſiis, & valde notanda ſunt verba ejuſdem Tiraquelli *d. num.* 45. ubi poſtquam in præcedentibus numeris nervosè defenderit, & fundaverit opinionem, quando non ex jure ſanguinis, aut dominio directo emphyteuſis competat retractus, ſed ex conventione inter contrahentes, tunc ſine dubio cedi poſſit, tradit, ibi : *Verùm audio contrarium à ſanctiſſimo noſtro Senatu Pariſienſi fuiſſe judicatum, id quidem ſanctiſſimè & optimo jure, quia ſi aliter dicerem, eſſet ſemper in facultate contrahentium fraudare conſanguineos jure retractus, id ſcilicet pactum contrahendi apponendo in contractu, & poſteà altero amico emptoris id jus donando, ideòque & facillimè noſtra conſtitutio retractus eludi poſſet, contra l. ultim.* §. *ubi autem, C. de bonis, quæ liberis, & c. ommiſſa, de electione, lib.* 6. *cum ſimilib. Nec verò ſimile eſt ſtatuentes id intellexiſſe, imò verò ſi interrogati fuiſſent, id quod diximus ſtatuturos fuiſſe, ideò pro ſtatuto habendum eſſe, ex ſententia gloſſæ*, &c. ubi ita explicat Tiraquell. Galliæ conſtitutionem, *verb. Du conventional*, ex qua admittit jus retractûs ex conventione proveniens poſſe ceſſione in alium transferi.

Facit etiam pro eadem noſtra opinione doctrina 21
Baldi *in l. ſi ſervus, lectura fina'i, n.* 1. *ff. ad legem Aquiliam*, ut conceſſio facti reſpectivè ad præeminentiam domini, non poteſt transferri ad eum, qui dominus directus non fuerit : nam deficit eſſentiale ſubjectum hujus prærogativæ, *l. ſordidorum, C. de excuſationibus munerum, lib.* 12. Canetius *in Extravag. Volentes,* §. *ſed an jus iſtud*, ubi huic rei conſentit, & Signorolus *conſil.* 81. *num.* 7. eis verbis. *Cùm ergo in perſona ceſſionarii deficeret illa cauſa, debet deficere effectus illius beneficii luitionis, l. ætatem,* § *fin ff. de cenſibus, l.* 1. §. *permittitur, de aqua quotidiana & æſtiva.*

Ulteriùs Maſtrillus in conſilio unico poſt partem 22
ſuarum deciſionum tradit *n.* 30. *uſque n.* 32. ibi : *Nulla lege cavetur, quod alius, quàm directus dominus ad jus prælationis, quando utilis dominus rem vendit, eámque ob cauſam, qui dominio directo caret, hujuſmodi prælationem obtinere nequit, tanquam deſtitutus primordiali qualitate, & fundamento recognitionis præſtandæ ab inferiori domini, unde ceſſionarius ſimplicis retractus*

ut adversarius noster, beneficio prælationis non utitur. Et videndus Afflictis *in tractatu de jure Protomiseos*, §.22.*intra triginta dies,num.*52. ibi: *Quia jus congrui potest cedi cum re ipsa,& consequenter transmittitur ad hæredem cum ipsa re,sed jure congrui separato à re,quis non potest hæres institui, & sic intelligitur ista materia,* & aptissimè notavit Baldus *in eodem tractatu Protomiseos num.*5. ubi ut traheret retractum ex communione, vel vicinitate, non esse cessibile sine ipsis bonis, in quibus fundamentum vicinitatis, vel communionis consistit, tradit eis verbis. *Quoniam ex conjunctione ipsa adquiritur & nascitur tale jus, unde volens tale jus, quod quis habet, alteri cedere, vel donare, oportet quod faceret eum conjungi, sicut ipse est: nam sicut ipse sine prædicta conjunctione nullum jus haberet, sic & alius, quoniam sine ipsa re conjuncta tale jus nasci non posset, seu transferri, quia nemo plus juris in alium transfert, quàm ipse habet, l.nemo, ff. de reg. jur. & sic contractum facere non posset nisi traderet rem, quam conjunctam habet fundo vendito, qua non tradita illud jus remanet apud eum, ac per consequens cessio est inutilis.*

23 Deinde cùm qualitas hæc directi dominii sit nativa originali, & comitantia (ut sic loquar) hujus prælationis, sine illa cessio procedere non potest, argumento textus singularis *in l.servus,* §.*hæredi, ff.de stat.liberis,* ubi cùm servo relicta esset libertas, si decem aureos hæredi dederit, & dominus servum vendiderit, & postea relictis hæredibus decesserit, in quæstione, an statu liber debeat decem dare hæredibus,aut domino ejus emptori, tradit Jurisconsultus decem emptori danda, quia, respectu dominii servi hæredem in conditione comprehensum, & cùm dominium non habeat, quia vendidit, non illi, sed emptori domino servi decem præstanda, & nota verba nobis aptissima ad ea, quæ notavimus ibi: *Quæ causa facit ambulatoriam,ut ita dixerim, conditionem, duæ sunt enim causæ per quas in primis hæredis persona cõditio impletur dominii ratio, item personæ demonstratio prior causa transit in omnem successorem ad quem pervenerit statuliber per dominii translati continuationem sequens personæ dumtaxat ejus, qui demonstratus est hæredi.* Ex quo cùm directi dominii ratio ad jus prælationis & retractum consideretur, non potest cessio procedere absque eo quod simul dominium respiciat,& separatus ab eo retractus cedi non potest.

24 Juvat doctrina Castrensis, etsi pro contraria parte adducti *in l.apud antiquos,num.*8.*C.de furtis,* ubi adducit similitudinem servi adscriptitii,qui non potest vèdi sine prædio dominante, *l.quemadmodum,C.de agricolis & censitis, lib.*11. nec locus facer de per se, sed cum universitate fundi, *l.in modicis, ff. de contrahend. emptione,l.quadam ff.de adquirendo rerum dom.* Et idem tradit Tiraquellus *de retractu lignagier,* §.26. *gloss.*1. *num.*39. ubi loquitur de vicino & consorte, & posteà hoc ipsum extendit ad contractum emphyteuticum, *num.*43. ibi: *Et id quidem, quia ista qualitas dominii cessat in extraneo,nisi totum jus emphyteusis cederet, ut diximus suprà in vicino;* quod etiam admittunt ex nostris Chaldas Pereira *consil.*30.*n.*51. & Avendañ.*de censibus, c.*87.*n.*4. ubi postquam cum hac distinctione intelligendos Castrensem & Collectarium, qui contrà tenuerunt cessionarium posse uti jure prælationis, tradidit hæc verba: *Si verò cessio fiat,non totius juris, sed retentionis, vel prælationis tantùm,& dominus in se reservaverit directum dominium,non competeret cessionario jus retractus,atque ita intelligendi sunt plures maximi nominis viri, dicentes dominos feudi,vel emphyteosis, non posse cedere jus prælationis, seu retentionis, quod habet in re feudali, sive emphyteotica.*

Sed in terminis nostri casus, ut jus prælationis in 25
fundis fundi emphyteutici, quod domino datur ratione directi dominii, non possit in alium cessione transferri, quia est privilegium personale, & quod magis,procedit ex æqualitate quàm juris rigore, cum Cyno,Baldo,Alberico,Saliceto, Signorolo, Castrensi, Alexandro,Afflicto,Barbatia,Bologneto, Igneo, Jacobo Bruno,Marino,Freccia, Rebuffo, & Romano, qui in specie tenuerunt, & aliis relatis probavit Surdus 2.*p. cons.*205. *num.*20. *usque ad* 24. Et hanc eandem sententiam ex Montalvo, Antonio Gomezio, Joanne Fabro, Platea, & innumeris probavit Marienzo *in l.*7. *gloss.*2.*n.*23.*cum sequentibus, usque ad fin.tit.*11.*lib.*5. *Recop.*& solùm limitat *n.*27.ex retractu,qui non procedit ex reservatione dominii directi, sed solùm ex conventione, quasi quando procedit ex jure sanguinis, vel reservatione dominii, tunc nullo modo cedi possit,& circa id videnda plura,quæ præter suprà adductos notarunt Galbanus *consil.* 1c. Chaldas Pereira *de jure emphyteutico, lib.*4.*c.*16. Camillus Borrellus *in tom.summæ decis. tit.*35.

Præterea, quia cùm ex legibus hoc jus tribuatur 26
domino dicto emphyteusis, ut constat *d.l.fin.C.de jure emphyteutico,* quam suprà *num.*17.ita explicatam relinquimus, & ex nostris legibus Regni *lib.*7.*titul.*11. *lib.*5.*Recop.*de qua suprà *num.*18.& ulterà expendenda sunt verba *d.l.*7.*ad finem,*eis verbis:*y Jure que la quiere para si, y que no lo haze por otro engaño,* quasi personalissimum censeatur retrahendi jus,unde cùm id habeat relationem ad jus sanguinis, vel ad directum dominium,*l.*13.*tit.*11.*lib.*5.*Recop.* ideò omninò excludendus cessionarius, in quo prædictæ qualitates non existunt, vel dominium directum non translatum, *l.*1. §.*permittitur, ff.de aqua quotidian. & æstiva,* ubi jus aquæ ducendæ quod fuerat concessum personæ respectu prædiorum, non ad quemlibet hæredem porrigitur,sed solùm ad illum,ad quem illius prædii dominium transierit, quia ille solus habet jus impetrandi tale privilegium. *l.*4.§.*si sub conditione, ff.de fideicommiss. libert.* e s verbis: *Et magis est,ut ei dari debeat, cui bona adjecta sunt, quasi translata conditio videatur,* & addenda glossa singularis *in cap. bona memoriæ* 2. *verb.pallium, de postulatione Prælatorum.* Decius *vol.*1. *consil.*78.*n* 3.*&* 4.Franciscus Becius *consil.*28.*num.*53. Aymon Cravetta *vol.*6.*cons.*984.*n* 54.

Postremò hæc sententia confirmatur ex ipsis Doc 27
toribus, qui pro contraria adducti, unde simul eis, quæ in oppositum expensæ,poterat responderi, quippe Paulus de Castro, qui Achilles oppositæ opinionis *vol.*1.*consil.*335. *num.*5. *&* *vol.*2.*consil.*1. nihil contra hanc sententiam tenuit,imò illam apertè probat,quia solùm loquitur de jure prælationis & retractûs, quod provenit ex pacto de retrovendendo, quia tunc quasi quælibet actio personalis cedi potest: at verò in casu nostræ quæstionis in retractu jure sanguinis, vel ex directo dominio emphyteusis. Idem Castrensis expresè contrarium tradit *num.*1. *ad finem*, eis verbis: *Nam quæritur,utrùm talis proximior possit tale jus,quod cepit,tibi competere,vendere,vel cedere alicui extraneo:si fortè ipse non habet pecunias pro re emenda,& determinat ipse quod non.* Et ex Baldo, & aliis comprobat, & quamvis in simplici pacto de retrovendendo admittat cessionem,tamen id procedere, & limitandum tradit, quando cessio fieret creditori, *d.consil* 1. ibi: *Et istam partem teneo, scilicet quòd dicta cessio voluerit potissimè, quia facta creditori, & sic videtur facta ex causa necessaria, posito etiam quòd esset facta alteri, quàm creditori, non valeret.* Igitur ultra quàm non procedit opinio Castrensis in nostro casu,sed in longè diverso, de quo statim dicemus, quando prælatio, &

retra

retractus competit ex pacto de retrovendendo, quod valdè differt à retractu sanguinis vel dominii directi, & similium, ut statim dicemus. Sed & idem Castrensis *d.consil.*335. nihil contra facit, quia nihil de hoc casu, sed in diverso omninò loquitur, ut ibi apparet.

18 Sed etiam Collectarius *in c.potuit, de locato*, nihil contra statuit, & solùm concludit dominum directum posse habere prælationem nomine suo domus aut prædii, & postquam usus fuit retractu, poterit ipsam rem, quam retraxit, in alium transferre; non verò disputat an possit ante retractum ejus actio cedi, & ea uti, & ipso retractu cessione ejus, quod pertinet ad nostram disputationem, de qua non loquitur Collectarius & Rosenthal, qui in contrarium expenditur *de feudis, c.9. membro 2. concl.92. n.6.& 9.* Potiùs pro hac sententia, ut cedi retractus non possit, facere videtur: nam quamvis in eis numeris cessionem admitteret, id ex arbitrio suo sine jure, vel auctoritate tradit, solùm ex mente, & voluntate confícto fundamento, videlicet, quia ratio principalis, cujus intuitu dominus feudalis præfertur extraneo emptori, non est consolidatio utilis dominii cum directo, sed ut dominus pro arbitrio suo, re jam retracta uti possit, ut propter liberalitatem suam hanc habeat etiam spem reversionis, & tanto citiùs feuda à domino concedantur. Sed id solùm ex arbitrio tradit Rosenthalius, nec de illo aliquod fundamentum adducit, imò posteà ad casum, de quo quærimus, transit, & tunc solùm tradit valere cessionem retractûs, quando dominus directi dominii non solùm vendit retractum, sed etiam dominium, vel jus feudale, & in additione litt.G, in terminis emphyteusis, vel casus, resolvit non posse cedi privilegium retractûs, & adducit authoritatem Antonii Cannetii *in Extravag.Volentes, §.sed an istud, n.4.& 5.* qui tradit *ita in Curia Regis Alphonsi Aragoniæ judicatum fuisse.*

29 Similiter Franciscus Claperius *decis.*100.*q.*1.*n.*26. pro ea sententia, ut cessio retractûs denegetur, retorquendus, quia licèt distinguat inter jura dominii præeminentiæ, ut hæc transferri non valeant, nec discedere à dominio, tamen ea quæ sunt commoditatis, velut retractus & jus prælationis, possint in alium transferri, ut ususfructus quasi servitus personalis cedi non potest; tamen ejus commoditates sunt cessibiles. Sed circa hanc distinctionem animadvertendum; quia sive prælatio consideretur in domino directo ante factam venditionem, vel post illam perfectam, nunquam debet censeri simplex commoditas, sed præeminentia superioris dominii directi, & ab eo non separabilis ut notavit Guido Pap.*decis.*411.*n.*1. ibi: *Dominus directus potest rem emphyteuticariam, quando alienatur, retinere; sed hoc est verum, si velit eam retinere nomine suo: nam si velit nomine alterius eam retinere, non posset, l.fin.§.sed nec hac occasione, C.de jure deliberandi, Auth.ut de cætero non fiant commutationes, circa medium, collat.5.* & Additionator Stephanus Ranchinus *in annot.ult.d.decis.* tradit, ibi: *Jus prælationis, quod habet dominus in re censuali, quæ venditur, ut eam possit retinere pro eodem pretio, per l.fin.C.de jure emphyteutico, ipse dominus habet illud jus in suam utilitatem, ut eam rem possit pro sua causa retinere. Neque in alterius gratiam poterit illud jus cedere, cùm sit personale & affixum ossibus ipsius directi dominii, imò quod magis est, si dominus ille directus jus istud prælationis alteri vendiderit, talis emptor non poterit eam rem censualem ab emphyteuta venditam retinere jure directi dominii, cùm tale jus prælationis sit quoddam jus personale, quod soli domino directo competit.*

30 Pro quo etiam expendendus Antonius Cannetius *ubi suprà n.6. & 7.* & nota verba: *non enim jus redimendi, quod competit ex hac lege, alia ratione competit respectu personæ: ideòque non potest transire ad quamlibet personam, in qua non transit eadem qualitas, quia illud quod non est transmissibile ad quemlibet extraneum, non est cessibile, l. ex pluribus, de administrat. tutorum.* Quia licet negativè procedat hoc argumentum, non verò è converso, ut omne quod est transmissibile ad hæredes, continuò sit cessibile, ut cum Alexandro, Jasone, Decio, Bertrando, Ruino, & aliis reprehendens eos, qui contrà tenuerunt, tradit Tiraq. *d.* §.25.*gloss.*1. *num.*48. videlicet retractus ad hæredem transeat, non ideò erit cessibilis. Et iterum addit *n.*9. *usque ad n.* 12. ibi: *Pro qua opinione facit ratio Baldi in rubrica, C.de novo Codice componendo, col.fin. dicentis, quòd illud quod conceditur alicui vigore alicujus præeminentiæ, non potest in alium transferri: quis enim negabit hoc jus redimendi domino concessum fuisse ob præeminentiam directi dominii, ideò non posse cedi, unde videtur, quòd ista opinio est vera & tenenda, quinimò communis, à qua non est in judicando recedendum.* Et posteà respondet Collectario, & quia ille opponebat de praxi, & stylo Tribunalium, quo cessio admittebatur. Et iterùm tradit *n.*12. ibi: *Nec obstat quòd ita observatur, quia de ista observantia non constat, quinimò contrarium fuit decisum in Curia Regis Alphonsi, & sic servata opinio quæ videtur vera,* &c.

Unde cùm appareat hoc jus prælationis non cen- 31
seri commoditatem rei, sed qualitatem dominii directi, videtur ex sententia ejusdem Claperii non posse procedere cessionem, sed & ille apertiùs denotat *in d. decis.*100.*q.*1.*n.*18. dum tradit quòd ab illo admissum cessionem retractûs procedere juxta consuetudinem suæ Provinciæ, ex qua fieri potest, cùm consuetudo possit contractum de novo inducere, & stipulationem de jure inutilem efficacem reddere, *l.1. princ. Cod.de rei uxoriæ actione.* Nota verba Claperii ibi: *Et si cui forsan duo priora responsa non plenè satisfaciant, accipiat tertium, ut dicamus tria argumenta contraria procedere de jure communi, quo jure secundùm communem, & magis approbatam sententiam jus prælationis cedi non potest, ut superiùs probatum est: quæstio autem nostra procedit secundùm consuetudinem hujus Provinciæ, & statutum, quo jus prælationis domini est vendibile, cessibile, & à persona domini separabile.* Et idem Claperius *n.*18. de sententia quæ non admittit cessionem, tradit *hanc partem veriorem esse, & melius fundatam, atque approbatam à peritis.* Et rursus iterùm *ibi n.* 33. subjungit, ibi: *Quo jus prælationis dominicum secundùm communem scribentium opinionem non est cessibile, nec separabile à persona domini, & re dominante; sed nos loquimur inspecta consuetudine nostra, ac statuto quibus jus prælationis domini, cùm sit apud nos cessibile, alienabile, ac vendibile cuicumque.* Igitur ex eisdem, qui contrariam tenuerunt, hæc sententia confirmatur.

Sed ut omninò res ista manet explicata, distinguen- 32
dum est de differentia specierum prælationis, & retractus. Quia prima est, quando procedit ex reservatione dominii directi, vel ex communi rei proprietate, aut quia in illa quis superficiem habet, quo casu ex qualitate retentionis dominii directi, aut rei communione, vel jure superficiei retractus qui concedítur; hac de causa ex Doctoribus suprà relatis, non erit cessibilis, propter rationem quam expendit Joannes Igneus *in repetitione l.dudum, num.52. usque 59. C.de contrahend.empt.* & Chaldas Pereira *cons.*30. *num.*49. affirmans, nota verba: *Quod talis cessio exiit apud cessionarium sine effectu, sine robore, sine succo, sine vita, sine spiritu: quoniam qualitas à lege requisita ubi cessat, etiam in casu particulari, cessat quoque legis dispositio, l.4. §.toties, ff.de damno infecto, condemnitatibus, §.penult. de elect. lib.6.*

Altera

33 Altera verò ſpecies prælationis, ſeu retractûs procedere poteſt, quando ex ſola partium conventione inducitur abſque eo quod aliqua lege ſpecialiter inducatur, ut *in d.l.fin.C.de jur.emphiteut.* vel lege noſtra *29.tit.8.part.5.* & aliis de jure Hiſpano, de quibus ſuprà *num.1. & 18.* ex jure ſanguinis, vel dominio directo emphyteuſis, ſed ſolùm contrahentes paciſcantur, ut etiamſi dominium directum non reſervaretur, tamen pactum fieret, ut intra certum tempus res vendita non vendatur. Et quamvis non fieret pactum de retrovendendo; conventio tamen in venditione facta, ut quandocumque emptor vellet alteri rem vendere, tunc primus venditor in illa præferendus eſſet, ſi illam vellet, quo caſu non ex jure dominii directi conſideratur retractus, ſed quædam prælatio ex conventione, & cùm illius jus ſolùm reſpiciat actionem perſonalem, ut reliquæ actiones perſonales cedi poſſunt, ita hoc jus, & in his terminis loquuntur Caſtrenſis *vol.2. conſil.1.* Alexander *vol.6.conſil.228.n.4.* Barbatia *vol.1. conſil.51.n.19.& 20.* Caſſaneus *conſil.11.n.15.* Rubeus *conſil.146.n.3.* & plures alii, quos refert Tiraquellus *de retractu convent.§.26.gloſſ.3.n.1.& per tot.* Rolandus à Valle *vol.1.conſil.28.* Cravetta *conſil.191.n.2.uſque* 8. Fachinæus *lib.1.controverſiar. cap.11.* Azevedo *in l.7.tit.11.lib.5.Recopilat.num.30.verſ.ſecundò limita*, ubi poſtquam cum Mancino & aliis expreſsè tenuit retractum ex directo dominio, vel jure ſanguinis, non eſſe ceſſibilem, limitat quando ſolùm procedit ex conventione; & ita diſtinguit Hermoſilla noviter *1.part. reſolutionum ad Partitas in additione gloſſæ 2.& 3.l.42. tit.5.partita 5. n.3.& 4.* Sed etiam in hac ſpecie conventionalis retractus ceſſionem nec dum admittendam tradit additio Pariſienſis ad Roſenthalem *de feudis, tom.1. cap.9. memb.9. concl.92.*

Et hujus rei differentiæ ratio in eo conſiſtit, quia 34
quando ſolùm ex conventione prælatio inducitur, non eſt aliquod jus reale, vel ex directo dominio emphyteuſis, aut communitate rei, vel ſuperficie, ſed ſolùm quædam actio perſonalis quæ ex ſua natura ceſſibilis, & in hanc differentiam expreſsè diſtinguentes prædictos caſus tenuerunt Tuſchus *practicar. litt.C, concluſ.212.n.28.& 29.* Guid.Pap. *d.deciſ.411.* Cabalinus *milleloquio 88. n.1.* Petr.Gregor. *lib.20. Syntagm.jur. c.18.* & hanc differentiam, ut cedi non poſſit retractus ſanguinis & emphyteuticus, licèt conventionalis cedi poſſit, notavit Parladorius *ſeſquicenturia differentiæ 209. n.3.& 4.* Hermoſilla *ubi proximè.*

Denique in hac controverſia meum ſenſum non ex- 35
primo, quia ſub judice quæſtio, & cùm Senator ſim, ſolùm relinquo lectori, ut judicium ex prædictis Doctoribus & rationibus quid ſtatuendum eligat; in cauſa verò fiſci, cùm prælationem habeat jus fiſcale, ſi colonus fiſci vendere velit fructus, quo caſu fiſcus in eis præferendus, ut notatur ex textu *in l.1.ad finem, C.de metallariis, & metallis; lib.11.* ex qua id deducunt Bartolus, Joannes Platea, Lucas de Peña, & Rebuffus, ut tradit Surdus *conſil.205. num.1.* & quoties ſe obtulerit caſus decidendus, & illud certius credo, etiamſi ex conventione prælatio inducatur, & illa competat ei qui reus fuerit criminis, etiamſi poſſit credere prælationem & retractum; ſi tamen ex hoc damnum fiſco inferatur, nullo modo neſcio admittenda in præjudicium fiſci, ex eis, quæ latè ego notavi in deciſionibus Granatenſ. *2.p.deciſ.55. per tot.*

FINIS.

INDEX

INDEX

Rerum & Verborum, quæ his duabus Partibus Allegationum Fiſcalium continentur.

Prior numerus partem ; Alter paginam ; Tertius ejuſdem paginæ ſectiones margini adſcriptas deſignat.

A

Abbas.

ABBAS poteſt præcipere Religioſis cum vitæ periculo, quod pertinet ad bonum religionis. 2.181.22
Poteſt præcipere ſubditis & Religioſis, ut tempore peſtis infirmis miniſtrent, etiam cum vitæ periculo. ibid.

Ablativus abſolutus.

Ablativus abſolutus inducit neceſſitatem. 1.184.41
Inducit conditionem. 1.251.23

Abſentia.

Abſentiæ impedimentum extenditur ad ægritudinem, & quodcumque impedimentum. 1.264.64

Abſurdum.

Abſurdum vitandum. 1.189.25
Abſurdi vitandi argumentum validum. 1.27.10

Acceſſio.

Vide *Argumentum.*

Acceſſorium.

Acceſſoria corruunt cum principali. 1.156.39
Acceſſorium non venit cum principali in tranſlatione juris de uno ad alium, quando acceſſorium dividi poteſt à principali. 2.17.32
Acceſſoria, vel connexa non dicuntur quæ ex diverſis cauſis proveniunt. 2.25.6

Accidens, & Accidentalia.

Accidens & qualitas rei non poteſt ſupereſſe re conſumptâ. 2.61.10
Accidentalia quæ in conſequentiam veniunt, non attendenda. 1.89.17.1.289.8.9.& 292.8

Accreſcendi jus.

Accreſcendi jus non datur, niſi inter conjunctos. 2.140.32
Non procedit in contractibus, etiam lucrativis. ibid.

Accuſo, & Accuſator.

Innocentius III. non credidit Regi Hiſpaniæ accuſanti Epiſcopum. 2.123.17
Accuſare qui non debet judicialiter, tenetur tamen denunciare. 1.340.77
Accuſator & teſtis ut idem ſit, non admittendum. 2.123.17

Acta.

Acta judicialia faciunt rem notoriam. 1.93.13
Actis judicialibus fides adhibenda, quia eorum magna auctoritas. 1.356.88
Acta ſunt vehicula ad judicium. 2.210.11

Actio.

Actionem fiſco utilem fiſcalis poteſt intendere, etiamſi requirat ſpeciale mandatum. 1.6.24
Fiſcalis etiamſi à Rege prohibeatur contra aliquem actionem intendere, poterit juſtâ proponere. ibid.
Actio popularis eſt recuperare quæ ad Regis Patrimonium ſpectant. 1.37.45
Actiones perſonales niſi viginti annis, reales niſi triginta, non præſcribuntur. 1.109.46
Actio extincta tranſactione, poteſt ſuſcitari ſi non impleatur tranſactio. 1.137.27
Actio extincta ſuſcitatur in fiſci favorem. 1.138.31
Actio inanis ex qua non poteſt debitum conſequi. 1.171.11
Actio pro dote rei uxoriæ bonæ fidei eſt. 1.176.15
Actio judicati an ex ſententia confirmante, vel ex confirmata naſcatur. 1.192.18
Naſcitur ex condemnatione. 1.193.28
Actiones mixtæ quæ. 1.287.11
Actionem qui ad rem habet, rem habere videtur. 2.82.11
Actio civilis non tollit criminalem. 2.104.32
Actio civilis & criminalis concurrere poſſunt. ibid. 33
Vide *Delicta.*
Actio mixta dicitur quæ reſpicit publicam vindictam, & intereſſe partis. 2.105.35
Actio & paſſio in eodem concurrere non poſſunt. 2.175.4

Actus.

Actus voluntarius cenſetur ab emptione diſcedere. 1.115.89
Actus conſuetus fieri licitus creditur. 1.118.6
Actu, vel titulo annullato ex legis reſiſtentia, omnes illius effectus ceſſant. 1.127.9
Actus conditionalis non dicitur in eſſe productus. 1.152.3
Actus conditionalis pendente conditione ſubjacet reſolutioni. 8
Actus conditionalis nullum producit effectum pendente conditione. 9
Actus prohibitus à lege, nullus cenſendus. 1.154.25
Lex quæ permittit actum alicui, & aliis prohibet,

etsi non habeat clausulam irritantem, nullum reddit actum contra legem factum. 26
Actus qui fit in fraudem legis, nullus est, ne eludatur juris dispositio, etiamsi lex actum non irritet. 27
Actus qui fit contra legem, quando valeat, subjacet rescissioni. 1.155.30
Actum qui impugnat, non potest eo juvari. 1.174.4
ex Actu quo quis lucrum capit, dolus magis, quàm error præsumitur. 1.195.8
Actus censetur factus prout fieri debuit. 1.327.40
Actus voluntarius ut ad necessitatem reducatur, requiritur tempus immemoriale. 2.97.8
Actus est nullus non servatâ formâ. 2.155.5
Actus directè tendens ut quis se occidat, non potest esse licitus. 2.179.6

Administrator.

Administratione generali concessa, non datur facultas alienandi. 1.56.16
Administratio non committitur alicui, ut perdat. 2.68.5
Administratio, & omne quod ad illam pertinet, habet privilegium prælationis. 2.137.9
Dignitates habentium illi præferendi, qui in actu administrant. 10
Vide *Dignitas.*

Administrator.

Administrator bonorum non potest deteriorem conditionem domini facere. 1.174.5
Administrator bonorum debet sibi solvere, & à se exigere, aliàs imputabitur. 2.63.21

Adulterium.

Adulterii noviter inducta pœna mortis. 2.132.3
Lenocinium est, adulterium approbare meritum. 6

Advocatus.

Advocatus consultus de causa respondens non potest esse judex. 1.8.4
Advocatus alterius partis poterit à litigatoribus Judex eligi. 5
Advocatus partis adversæ inimicus recusari potest. 1.9.13
Advocatis crescit præmium ex allegationum volumine. 1.262.36
Advocatus potest compelli suscipere patrocinium. 1.319.30
Non potest esse Judex in causa, in qua fuit Advocatus. 2.210.7
Advocatus etsi non possit esse Judex in causa in quo Advocatus, poterit tamen judicare, & non poterit recusari. 10

Ædificare, & Ædificium.

Ædificandi furnos, vel molendina, non inducenda probatio, nisi exprimatur, quamvis alicui concedatur territorio cum furnis & molendinis. 2.16.23
Ædificare suo loco cuicumque licet, quamvis præjudicium alteri fiat. 24
Territorii dominus nec per indirectum potest furnis & molendinis vassallorum præjudicium facere. 27
Ædificium destructum, & postea restitutum, dicitur novum ædificium. 1.108.34
Ædificium solo cedit. 2.163.30

Æqualitas.

Æqualitas contractuum naturalis. 1.83.17
Æqualitatis servandæ causa receditur à juris regulis. ibid.

Æqualitas, & Æquum.

Æquitati repugnat ampliùs quàm interesse petere in judiciis bonæ fidei. 1.162.12
Æquitas semper in pecunia reddenda servanda. 1.207.10
Æquitas nisi scripta, non admittitur contra jus scriptum. 1.219.20
Æquum est naturâ, ut qui locupletior factus, maneat obligatus, nec cum alterius jactura locupletetur. 1.180.18

Æquipollens.

Æquipollens non dicitur quod æquipollet. 1.155.34

Ærarium.

Ærarium, & fiscus differunt. 1.1.2. & 1.4.6
Lex Papia inducta propter necessitatem ærarii, cessante bello abolita. 1.3.5
Ærarium respicit pecuniam publicam populi, non Principis. ibid.
Seditiones plures ex indigentia ærarii. 7
Augustus ærarium militare seperari à reliquis pecuniis instituit. ibid.

Affectus.

Affectus delicti puniendus, cùm procedit ad actum externum. 1.235.12
Affectus in delictis atrocioribus punitur, quamvis non pœna ordinaria, sed extraordinaria. 14

Agens.

Agens pro pretio non renunciat actioni aliàs sibi competenti. 2.142.12

Alcalde.

Castellæ populi regulariter eligunt Alcaldes ordinarios. 2.18.1

Alcavala.

Alcavala à pecho distinguitur. 1.67.14
Vide *Gabella.*

Alienatio.

Alienationem regalis Patrimonii non potest, nec debet permittere Rex ut administrator regni. 1.36. 40
Alienationes in Regni præjudicium non valent, etiam juramento confirmatæ. 37.41
Alienatio regii Patrimonii facienda cum consilio Senatus. 42
Consilio alienationem fieri valdè utile. 1.55.14
Administratione generali concessa, non datur facultas alienandi. 1.56.16
Fisci res sine fiscalis interventu alienari non potest. 1.57.25
Alienatio quæ fit in majoratus perniciem, censetur prohibita. 2.32.4
Alienatio permissa, ut aliquid ex pretio fiat, an emptor teneatur curare, ut in illud convertatur. 5
Alienatio reservata fieri potest, etiamsi fraude alienetur: reservantis alienationem bona possunt vendi pro solvendis ejus debitis. 2.33.9
Alienationis nomine continetur quælibet hypotheca, vel obligatio bonorum. 10
Alienatio permissa ut subrogaretur pretium in majoratu, ut vellet, alienam non inducit conditionem, sed modum. 18
Vicinis invitis non debet Princeps alienare. 2.141.5
Populi non possunt bona, quæ ad usum publicum destinata, alienare. 2.151.6
Vide *Populus.*
Alienatio omnis emptionis verbo explicatur. 2.161.8
Aliud est esse ex aliquo, aliud ejus occasione. 2.25.10
τὸ *Alius* significat rem diversam, non similè. 1.201.12
τὸ *Alius* arguit similitudinem. 2.43.30

Allegatio.

Allegationem in lite fieri cum scientia & consultatione domini litis, præsumitur. 2.76.4

Alphonsus R.

Alphonsus Rex, nomine Castus, pluribus calumniis à domesticis exagitatus. 2.122.9

Alphonſus VI. Rex Caſtellæ. 2.126.7
Almoxarifazgo non ſolvebatur pro rebus quæ ad exercitum adducebantur. 1.285.4

Alvarus de Luna.

D. Alvarus de Luna, Magiſter Ordinis D. Jacobi, fuit capite punitus à Rege Joanne II. 1.324.26
Regem Joannem II. petiiſſe abſolutionem à Pontifice pro ſupplicio Magiſtri, non liquet, & fuit tempore quo nondum factæ concordiæ. ibid.

Ambitio.

Ambitio evellenda. 1.276.47
τὸ *Amplius* denotat incluſionem præcedentium. 1. 147.6
τὸ *Amplius* non includit, & ampliat in diverſis perſonis. 1.177.23

Angariæ.

Angariarum uſus. 1.259.6

Animus.

in Animo quæ difficilis probationis ſunt. 1.195.12
Animus talis præſumitur, qualis fuit præcedentibus. 2.210.9

Annexio.

Annexio probanda ab eo qui allegat. 1.260.21

Annibal.

Annibal coactus deſerere Italiam ex pecuniæ indigentia. 1.3.3

Antecedens.

Antecedenti deſtructo, debet conſequens deſtrui. 1. 268. 103

Apes.

Apum rex ſine aculeo eſt. 1.9.15

Appellatio.

Appellationis effectus tollitur, quando periculum in mora. 1.21.12
Appellatio à Prætoribus Curiæ in cauſis vectigalium, ad Senatum regalis Patrimonii interponitur. 1. 282. 27
Appellatio eſt de judice inferiori ad majorem. ibid.
Appellatio an in locis dominorum vaſſallorum poſſit ad dominos interponi. 2.20.16
Appellari non poteſt à judice domini loci ad ipſum dominum. 21.18
Appellatio admitti non poteſt à taxatione legis. 2. 48. 21
Appellatio in dubio ſemper admittenda. 2.154.30
Appellatio ſolet ratihabitionem inſinuare ejus quod geſtum. 2.169.14
Appellatio in Hiſpania non eſt à judicibus ſupremis, ſed ſupplicatio ad ipſos. 1.209.4
Approbare videtur actum qui poteſt reprobare, & non reprobat. 1.345.11

Aqua.

Aquæ uſus communis, nec pretio emitur. 1.286.1
Aqua mulſa unde dicatur, quomodo fiat, & ad quos uſus deſerviat. 3
Aqua dum miſcetur, amittit ſuam naturam. 1. 287. 13
Aqua in aliquibus regionibus vendi ſolet. 288.17

Arbitrium.

Arbitrium abſolutum reſpicit liberam voluntatem. 1. 201. 9
Arbitrii mentio ad regulatum & boni viri arbitrium referendum. 1.205.39
Arbitrio alicujus relictum liberam voluntatem inducit. 2.33.8
Archangeli Michaëlis, & dæmonis controverſia de ſepulchro Moyſis. 1.132.12

Arena.

Arena fructus fundi. 2.164.36

Argumentum.

Argumentum à ſolitis valet. 1.28.19
Argumentum à ſuperfluitate vitanda, eſt validum, quando ratio diſpoſitionis ſuadet. 1.251.25
Argumentum de beneficiis ad officia procedit. 1. 263. 52
Argumentum ab ordine litteræ validum. 1.273.25
Argumentum valet de toto ad partem. 1.279.9
Argumentum ab ſpeciali validum. 1.285.7
Argumentum de pacto ad ſtatutum valet. 2.16.28
Argumentum à ſuperfluitate futile eſt. 2.17.35
Argumentum de officio ad beneficium valet. 2.81.5
Argumentum de caſu ſpeciali ſumi non poteſt. 2. 82. 13
Argumentum ut res valeat quantum pro ea datur, non procedit quando ab ignorante emitur, & venditio non rectè fit. 2.114.9
Argumentum feudorum & commendarum. 2.72.15
Argumentum de beneficio ad officium, & è contra, non valet. 18
Argumentum majoratus & feudi valet. 19
Argumentum à ſpeciali officiorum. 2.169.12
Argumentum de toto ad totum valet, quod de parte ad partem. 2.222.3

Ars.

Artes duas exercens utriuſque oneribus ſubjicitur. 2.176.13

Articulus.

in Articulo *del cobro* gabellæ ſummariè recuperantur. 1.20.3
Articulus *del cobro* habet plenariam cognitionem. 1. 21. 6

Artifex.

Artifices ædificiorum privilegio augendi, non gravandi. 2.164.34

Aſſignatio.

Aſſignatio bonorum permiſſionis, ſequitur naturam promiſſionis. 2.27.22
Ataulphus Epiſcopus Compoſtellanus. 2. 128. 24. & 131. 7
Athanaſius. ibid. 25

Attributum.

Attributa ſunt alimenta Principis, & juſtè percipit cùm ſubditi deſignant. 1.300.12

Avaritia.

Vide *Munus.*
Avaritiam valdè vitare debent Magiſtratus. 2.134.8
Avaritia, & idololatria copulantur. 9
Avaritia non ſolùm animum lædit, ſed & corporis ſalutem. ibid.

Augmentum.

Augmentum ſuperveniens pars rei cenſetur. 1.157.5
Augmentum & acceſſio non facit unum corpus, ſi res quæ accedit, ſeparata ſit. 4
Augmentum non comprehenditur diſpoſitione, quando in eo militat diverſa ratio. 1.158.11
Limitatio adjecta augmento, videtur rem aliam conſtituere. 12
Augmentum intolerabile eſt, quod induceret læſionem. 1.159.20
Augmentum quod maximè nocet, debet reformari. 21
Augmentum de quo non potuit cogitari, facit augere penſionem. 1.169.24
ad Augmentum inducta non poſſunt operari diminutionem. 1.174.7
Augmentum quæ reſpiciunt, non debent operari diminutionem. 1.189.24
Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem. 1.298.14

Index Rerum,

Augmentum debet esse ejusdem substantiæ, non diversæ. 1.260.22
Augmentum immoderatum non comprehenditur concessione. 24
Augmenti & decrementi eadem est ratio. 1.290.12
Augmenti & diminutionis eadem ratio. 2.36.13
Augmentum ut comprehendatur concessione, debet esse ejusdem substantiæ. 2.43.27
Augmentum immoderatum non comprehenditur concessione generali, & dicitur immoderatum, quod excedit dimidium. 29
Augmentum latens differt ab extrinseco. 2.83.19
Augmentum non comprehenditur, in quo est diversa ratio. 20
Augmentum feudi, vide *Feudum.*
Augustus. 1.4.7
Ayamonte cum Regnum Hispalense à Mauris vindicatum, iterum ad Castellam, & ad illud redactum. 1.49.12

B

Baca de Castro post egregia opera in sedandis Provinciis Peruanis, duodecim annis in arce calumniosè detentus liber evasit. 2.123.10

Bannitus, & Bannum.

Banniti possunt permitti à Principe ut occidantur à quocumque. 2.191.8
Princeps potest permittere, ut banniti à quocumque occidantur. 2.206.52
Pragmatica nova Castellæ de morte bannitorum exornatur. ibid.
Banni repositio à Principe facta an extendatur ad bonorum restitutionem. 1.217.6

Barateria.

Barateria est similis crimini læsæ Majestatis. 1.240.3
Barateriam probant tres testes singulares de tribus actibus, nostris legibus. 1.241.5
Barclaii notanda verba contra Advocatos expenduntur. 2.213.19

Belgium.

Belgium anno 1635. virtute & robore D. Infantis Gubernatoris defensum. 1.338.65
Belgii novæ conspirationes in multis cum antiquis conveniunt. 1.354.71
Belgii capitula antiquorum fœderum cõveniunt cum eis, quæ in hac nova tregua proponebantur. 72

Bellum.

Belli calamitate inductum debet pacis lenitas sopire. 1.54.2
Belli causa remissio pensionis peti nequit, quando Bellum erat tempore conductionis. 1.84.25
Bellum quod imminet tempore conductionis, excludit remissionem pensionis, quam respicere debuit conductor. 85.26
Bellum quod Princeps facit ex necessitate Principatus, ei non imputandum. 27
Bellum quod posset dare causam remissionis, non prodest si imminebat. 1.92.7
Bellum non tribuit causam remissionis pensionis, nisi bello commercium impediatur. 1.93.14
Bellum quod infert Princeps, justum præsumitur. 1.96.7
Bellum inimicis movere non potest tribui culpæ Principis. 1.98.22
Bellum quod justum dicatur. 1.306.1
Bellum justum est ad compescendos Hæreticos. 1.2
Bellum propter injurias vindicandas justum est. 1.307.12
Bellum Hæreticis faciendum ab Ecclesia. 13
Bella graviora quæ cum finitimis. 1.308.18
Bellum extra Hispaniam geri validè interest. 21
Belli timor idem operatur quod bellum ad tributa imponenda. 23
Bellum quod in confinibus est, in Regno esse censetur. 1.311.7
Nobiles quando possint ad bellum vocari, & compellantur ire. 323.20
Mulieres tenentur in casu rebellionis Regni viris deficientibus ire ad bellum. ibid.
Belli & regiminis dispositio ad Principem pertinet. 1.351.47
Consiliarii excusati bello personaliter assistere. 2.277.23
Bellum ut potest esse justum ex causa publica, ita duellum quod ipsum respicit. 2.191.6
Bellum justissimum est quando infertur tyranno, vel rebellantibus vassallis. 7
Bellum ex utroque latere non potest justum esse. 2.200.26
Bellum potest justum præsumi ex utroque latere ex alterius invincibilis ignorantia. ibid.
Bellum justum contra tyrannum. 2.206.50
Vide *Duellum.*
Beltrandus de Cueva. 2.198.17

Beneficium.

Beneficium Principis latissimè interpretandum. 1.46.1.& 2.43.28
Interpretandum, etiam contra ipsum concedentem. 1.216.2
Beneficium Principis decet esse mansurum. 1.289.6
Beneficia duo obtinens debet utrique servire, in digniori per se, in alio per substitutum, si sint incompatibilia. 2.176.16
Beneficia duo qui obtinet, debet illorum onera subire, etiamsi sint unita; si tamen unio non sit per viam incorporationis. 2.177.18
Vide *Unio.*
Bertrando Claclinio plura Rex Henricus donavit. 1.64.40
Moneta nova in Castella causa fuit, & deterior, ut solverentur Bertrando, & ejus militibus stipendia. 41
Bironius Dux. 1.332.19.& 341.86

Biscaini.

Biscaini non coguntur suis expensis dominum Bizcayæ ad bellum sequi, nisi intra limites Provinciæ. 1.312.12
Biscaini receptis stipendis, etiamsi Nobiles sint, debent ex suis foris dominum sequi ad bellum, etiam ex Biscaya. 13
Foros & consuetudines Biscayæ non detrahere Regis servitio, quia egestas Provinciæ tributorum solutionem non admittit. 14
Biscaini cùm invaderetur eorum Provincia, aut timeri posset, debent dominum sequi suis expensis, pro defensione, si dominus non habeat unde stipendia solvat. 15
Biscaini, cùm necessitas urget, immunitates pro defensione Hispaniæ, & domini servitio dimiserunt. 1.313.18

Bona fides.

Bona fides requiritur ab initio præscriptionis immemorialis. 1.71.16
Bona fides præsumitur in immemoriali, & ex præsumptione accipienda opinio eorum, qui tradunt non requiri. 17
Bonæ fidei contractus etiam sine mora, vel conventione recipiunt quod alteri præstari æquum. 1.208.17
Bonam fidem habet, nec præscribit qui non potest habere titulum. 2.30.2

Bona.

Bona ſunt acceſſoria perſonæ, & pretioſior perſona. 1.216.2

Bona quæ à fiſco venduntur, ſi dominus illorum ſciens non contradicit, amittuntur. 1.217.12

Bona debitoris vendita ad petitionem creditoris alicui tertio, an ex reſtitutione gratioſa debitor petere poſſit oblato pretio. 1.219.22

Bona præſumuntur libera. 1.230.18

Bona præſumuntur potius eſſe vicinorum, qui ea poſſident, quàm domini populi. 19

Bona in quibus jus ſolarii, non poſſunt transferri in Eccleſiam vel in Capellaniam. 1.231.29

Bona dicuntur deducto ære alieno. 2.35.5

Reliquum relictum quomodo accipiatur. 6

Bona poſſidens in duobus locis, in utroque eſt collectandus. 2.176.14

Brutus & Caſſius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Julium Cæſarem, qui primus libertatem Romanorum oppreſſit. 2.206.51

Bulla.

Bullarum retentionis quæ in Hiſpania conſueta ratio. 1.145.30

Bullæ exemptionis Equitum militarium non admiſſæ in Hiſpania, in caſibus exceptis. 1.325.28

Bullæ Pontificum non ligant niſi uſu recipiantur in Regno. ibid.

Bullæ Pontificum quæ prohibent duella, procedunt ad vindicandas injurias privatas. 2.191.5

C

Calumnia.

CAlumnia non jurat fiſcalis. 1.7.28

Ataulphus Epiſcopus Compoſtellanus à calumnia miraculosè liberatus. 2.128.24.& 131.7

Calumniæ pœnæ. 129.25

Calumnia gravius ferit, quàm telum. 27

Calumniæ crimen pecunia non abolendum. ibid.

Conſtantini Imp. nomen fœdatum, quia Divum Athanaſium calumniantibus credidit. 2.131.5

Fabricius Maramaldus à calumnia liberatus. 6

Calumniator.

Calumniatori in caſu gravi mortis pœna irroganda. 2.128.19

Tiberius Imp. magnis pœnis affecit calumniatores. 20

Nemo Imperatores calumniatores punit. 21

Calumniator puniendus, etiamſi calumniatus non petat. 22.& 130.31

Athanaſius renunciavit Patriarchatui Conſtantinopolitano, quia gravioribus pœnis calumniatores non puniti. 128.23

Calumniatorum duo ſupplicia. 2.129.30

Principibus bonum, vel malum nomen connectitur ex calumniatorum ſupplicio, vel favore. 130.33

Calumnioſus.

Calumnioſi, & falſi teſtes in viſitatione Magiſtratus puniendi. 2.129.26

Cambium.

Princeps dato bono Cambio ex cauſa publica poteſt tollere jus partis. 1.289.2

Camera.

Camera domini vaſſallorum non gaudet privilegio fiſci. 1.2.7

Cancellaria.

Cancellariæ Hiſpaniæ, quamvis ſupremam Principis juriſdictionem exerceant in ſuo territorio, non poſſunt collectas imponere. 1.62.25

Capitale.

Capitali ſupplicio puniendus qui non detegit ſcientiam conjurationis. 1.330.4

Capitula, & Caput.

Capitula antiquorum Belgii fœderum conveniunt cum eis, quæ in hac nova tregua proponebantur. 1.354.72

Caput debet membris conformari. 1.17.15

Caput coram Rege detegere, ſignum reverentiæ. 1.32.8.& 33.9

Carcer.

Carceri incluſus, ut aliquid ab eo extorqueatur, metu coactus dicitur. 1.183.39

Cardinalis Granvella à calumniis defenditur. 1.350.44

Carolus V.

Carolo V. in coronatione Imperii omnes Titulati Hiſpaniæ nudato capite interfuerunt. 1.32.7

Carolus V. poſt coronationem Imperii voluit omnes Titulatos Hiſpaniæ coram eo caput tegere, ſed hunc honorem ſolùm majoribus conceſſit. 8

Vide 1.31.24.2.120.13.& 2.34.4.

Carolus Audax.

Caroli Audacis Burgundiæ Ducis militaris diſciplina, & honor militum. 2.132.11

Cartas foreras quæ. 2.144.16

Caſtella.

Seditioſi in Caſtella tempore Caroli V. petierunt, ut ad obedientiam redirent. 2.124.24

Caſus fortuiti.

Caſus fortuiti renunciatio ad ſolitum & ordinarium referenda, non ad inſolitum & incognitum. 1.81.4

Remiſſio penſionis non facienda conductori, qui omnibus caſibus fortuitis renunciavit. 1.83.14

Impedimenta belli, pro caſibus fortuitis habenda. 1.84.24

Latronum & piratarum incurſus, eſt caſus fortuitus. ibid.

Deceptus non poteſt dici qui expreſsè de caſu fortuito renunciavit. 1.85.30

Caſus fortuiti renunciatio etiam non cogitati admittitur. 1.88.9

Caſus fortuitus qui provenit ſine facto Principis, non poteſt cauſam præbere remiſſioni penſionis. 10

Caſui fortuito deferendum, quòd Princeps, aut ejus Magiſtratus pro regimine decernere coguntur. 1.89.18

Renunciatio generalis caſus fortuiti efficit, ut periculum ad conductorem pertineat. 1.90.24

Caſus fortuitus eſt qui ex mari pendet. 1.92.5

Caſus fortuitus qui prævideri non potuit, eſſe debet, ut excuſetur conductor. 6

Exceptiones caſus fortuiti, læſionis, vel ſterilitatis, non impediunt viam executivam. 1.93.15

Caſus fortuiti renunciatio, vide *Renunciatio.*

Caſus qui poteſt prævideri, non excuſat. 1.94.19

Caſus inſolitus, de quo non potuit cogitari, non comprehenditur renunciatione. 1.165.31

Caſus omiſſus ex juris diſpoſitione regulādus. 1.225.17

Caſus fortuitus judiciorum eventus cenſetur. 2.211.13

Cato Major.

Cato Major quadragies ſepties reus calumnioſus poſtulatus. 2.122.2

Cauſa.

Cauſa neceſſaria reſolutum jus debitoris etiam creditoris reſolvit. 1.113.74

Cauſa quando reducitur ad non cauſam, res cum fructibus reſtituenda. 1.127.8

Cauſa nova ſuperveniens facit recedere à diſpoſitione 1.159.17.& 1.167.8

Causæ lucrativæ, vel onerosæ differentia. 1.184.45
Causæ cognitionem quæ requirunt, sine ea decerni non possunt. 1.221.8
Causa naturalis prævalet accidentali. 1.231.24
Causa deficiente, etiam deficit effectus. 1.268.103
Causæ fiscales suos judices semper habuerunt. 1. 283. 2
Causæ fiscales debent remitti ad fisci Senatum, etiamsi in aliis Senatibus pendeant. 3
Causæ finalis effectus. 2.55.1
Causæ finalis defectus facit deficere dispositionem. 2
Causa impulsiva non facit deficere dispositionē. 56.3
Causa finalis quæ sit, vel impulsiva, & quomodo differant. ibid.
Causa finalis, & forma actus. 5
Causæ quæ de plano poterant expediri, sunt leviores, & in quibus periculum in mora. 2.84.5
Causæ cognitionem quæ requirunt, non possunt expediri per libellum. 2.85.7
Causæ cognitionem quæ requirunt, non possunt per libellum expediri. 2.151.4.& 2.144.15
Causa publica est quæ principaliter ad eam pertinet, licèt per consequentiam privatum contingat. 2. 207. 57
Causæ voluntariæ & necessariæ differentia. 2.211.12
Causa similis quæ dicenda, judicis arbitrio commissum. 14

Causatum.

Causati non potest esse plus juris, quàm in causa. 1. 268. 101

Cautio.

Plus Cautionis in rem est, quàm in personam. 1. 187.9

Census.

In Census constitutione pretium legale servandum à Principe. 1.17.17
Census ad vadimonium vectigalium, ex ordinationibus Senatus regalis Patrimonii, debet in constitutione superari à reditibus in quarta parte. 1. 99. 30
Census redituum Regalium nova venditio non fit, quando in eo adnotatio, & glossa apposita, nisi ei satisfaciat. 1.105.7
Census qui non habet adnotationem hypothecæ nisi cum ejus onere, ad alium non transfertur in Senatu Patrimonii. 1.107.25
Census Regis venditio nova, *de entrada por salida*. 1.109.47
Census potest constitui ex vero debito anteriori. 1. 110. 54
Fraus quæ in Censibus intenditur excludi rescriptis Pontificum qui pecuniam præsentem requirunt, etiam excluditur quando census constituitur ex vero debito. 55
Census consumptio in libris regiis, etiamsi ex falsis instrumentis, non nocet emptori, etiamsi consumens maneat Regi obligatus. 1.111.58
Census novus ex nova venditione non subrogatur loco primi, quia primus omnino extinguitur. 1. 113. 72
Census cum suis pignoribus transit ad possessorem. 1.114. 85
Census redituum Regalium qui pro vadimonio, & fidejussione dantur, à conductoribus vectigalium caveri debent, ut fisco non noceant anteriores census hypothecæ, nisi in rationalibus Regis fuerint adnotatæ. 1.115.95
Census, idest, *juros*, super Tertiis, & fructibus regalis Patrimonii constituti. 1.117.1
Census in fructibus constitui nulla prohibitio. 1.118.5
Census ex pecunia in fructibus jure Hispano prohibentur. 10
Census in fructibus ex pecunia reprobat Navarrus, 119. 11
Censûs reditus reformare curarunt Reges Hispaniæ, 13
Census fructuum plurium Senatuum decretis improbati. 14
Census fructuum Senatu Pedemontano reprobati. 15
Vide *Reditus fructuum*.
Pecunia habet majorem proportionem ad reditus census, quàm fructus. 17
Census fructuum pro pecunia in Hispania reprobantur. 1.120.19
Census fructuum justitia non solùm à principio, sed quolibet anno in reditibus consideranda. 1.121.22
Census tempore impositionis justus, si postea injustitia apparet, reformidandus. 23
Census plures in fructibus annullati sententiis Senatus Regalis Patrimonii. 26
Census justitia an consideretur tempore contractus. 1.122.32
Census appellatio comprehendit etiam *juros*. 1.124. 46
Dominus census non censetur possessor ut fructus adquirat, Senatus regalis Patrimonii pluries judicavit. 1.129.21
Census frumentarii ad formam censûs pecuniarii reducendi. 25
Census nullitas ex pretii legalis excessu procedit, sive excessus sit magnus, vel minimus. 26
Census, & *juros*, jam constituti, minori pretio vendi possunt, quàm legali. 1.130.2
Clemens VIII. declaravit censum jam constitutum posse majori, vel minori pretio, quàm statuto vendi, ut reliqua immobilia. 3
Census jam constituti quando venduntur minori pretio, quàm legali, non habent justitiam in fundatione. 6
Census contra constitutionem Pii V. solent approbari in Signatura Romana. 7
Census minori pretio, quàm legali constituti, non sunt nulli ipso jure, sed ad justum modum reformandi, & reducendi. 131. 8
Princeps ex justa causa potest augere pretium census. 9
Vide *Pretium*.
Senatus supremus Castellæ ut posset Princeps minori pretio videre *juros* in fiscarum millionibus constitutos, decrevit ex pretio legitimo censum à Regno constitui, ut postea Princeps majori pretio venderet, ut promptos inveniret emptores. 1.132.17
Princeps pro vadimonio, id est, *resguardo*, potest *juros* jam constitutos legitimo pretio, in minori dare. 18
Census ex demonstratione pecuniæ constitui potest, si verè pecunia deberetur. 19
Census potest constitui ex quocumque vero debito. 20
Census constitutio legitimo pretio facienda, aliàs reformanda. 133.21
Census onera debent diminui bonis diminutis. 1. 167. 6
Census solariegus sine scriptura non probatur. 1.232. 30
Vide *Reditus*.
Census perpetuus ad plus quàm uno pro triginta æstimandus. 2.58.11

Censûs emptor, vide *Emptor.*

Certamen.

Vide *Duellum.*

Certum.

Certa quantitas est, quæ à lege declaratur. 2.48.20
Certum est, quod qualitatem expressam continet, vel per relationem ad aliud. ibid.

Cessio.

Cessio in incorporalibus pro traditione habetur. 1. 81.7
Cessione facta, etiam nova venditio fit cessionario, sed pignora anteriora non extinguuntur. 1.114.82
Cessione res transit cum suo onere. 1.115.90
Cessio pro translatione rei de una persona ad aliam accipitur. 93
Ususfructus personalis servitus est, & à persona non separatur, nec cedi potest. 2.222.4
Cedi non possunt quæ à persona separabilia non sunt. ibid.
Fructus & commoditates ususfructus cedi possunt. ibid.
Decima Ecclesiastica laico cedi non potest, ut jus spirituale. ibid.
Laico cedi non potest commoditas fructuum decimarum, quasi quid temporale. ibid.
Vide *Decimæ.*
Factum quasi cohæreat personæ cedi non potest. 223.6
Jus quod ex facto producitur, cedi non potest. ibid.
Facultas expellendi alium à determinatione rei, vel recuperandæ possessionis, propria authoritate cedi potest. 7
Vindicatio etiamsi ex dominio datur, cedi potest. 9
Restitutionis auxilium an possit cedi. ibid.
Doctores qui tenuerunt jus retractus cedi posse, & consuetudines referunt quibus cessio admittitur. 10
Operæ officiales, quæ respiciunt personam ejus cui dantur, cedi non possunt. 224.12
Sepeliendi jus in re pignorata quod debitori conceditur, non potest cedi. ibid.
Jura sepulchrorum cedi non possunt. 13
Actiones directæ, vel affixæ ossibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt. 14
Jura connexa personis, aut in privilegium concessa, non sunt cessibilia. ibid.
Declarandi facultas alicui concessa cedi non potest. 15
Actio hypothecaria sine personali cedi non potest. 16
Retractus directi dominii sine dominio cedi non potest. ibid.
Ipse, excludit cessionem. 17
Doctores qui tenuerunt jus retractus sanguinis, directi dominii, aut similium, cedi non posse, & referunt statuta quibus prohibetur. 2.225.19
Jus retractus in Cathalonia cedi potest. 20
Retractum sine dominio cedi non posse plures tenuerunt. 2.226.25
Doctores qui pro cessione retractus adducuntur, eam denegant in retractu emphyteusis. 27
Decisum in curia Regis Alphonsi Aragoniæ contra cessionem retractus. 227.28
Cessibile non est quod ad hæredes transmitti non potest. 30
Et non omne quod ad hæredes transit, cedi poterit. ibid.
Communem & veriorem opinionem, quæ negat retractus cessionem, tradit Claperius. 31
Retractus ex pacto de retrovendendo conventionalis cedi potest. 2.228.33
Cessio rei criminis in præjudicium fisci non admittenda. 35
Vide *Retractus.*

Cessionarius.

Cessionarius repræsentat personam cedentis, & in illius jura succedit. 1.114.83

Christus D.

Christus Dom. solos discipulos in naviculam injecit, ne detegeretur aliis eorum timor. 2.132.9

Circuitus.

Circuitus vitandi. 1.21.& 110.51

Citatio.

Citatio potest omitti quando constiterit citandum non habere defensionem. 1.21.6
Citatio an possit omitti in summariis. 7
Citari debet is, ad quem jus in causa pertinet. 2.84.1
Citandi sunt illi, ad quos accessoriè res pertinet. 2
Citandus an sit, vel audiendus qui liti se obtulit, cujus nullum jus apparet. 2.85.9
Citandus est ille, de quo apparet nullam habere defensionem. 10
Fiscalis citari debet ad ferendam sententiam, & præsente illo fieri debet, aliàs nulla. 2.143.1
Citatio, quæ est facti, non præsumitur, nisi probetur. 2
Præsumptio est pro sententia & judice, quod justè pronuntiavit, non verò ut citatio fuerit facta. 3
Citatio non præsumitur, etiamsi in decreto enumeretur, si petatur, ut de citatione constet. ibid.
Citatio quæ enunciatur in decreto, præsumitur, quando sententia est antiqua, & lata partibus præsentibus. ibid.
Citationis enuntiatio, ut non præjudicat tertio, ita nec fisco, nisi de citatione appareat. 4
Citatio est probanda, si de illa non constat. 5
Citatio facienda specialis, & non per proclamata, vel edicta, quando ille qui citandus, facile haberi potest. 144.6
Notitia gestorum non sufficit, ubi requiritur citatio. 7
Citatio requiritur, ut procedi possit per contradictas, etiamsi citatio fiat ad extractionem processus per compulsorium. ibid.
Citationis defectus à Principe suppleri non potest, quasi repugnet juri naturali, aliquem non citatum condemnari. 8
Lex supplere non potest defectum citationis. 9
Citatio quæ fit per edictum, nulla est, si non apponatur locus comparendi, quia illum exprimere necessarium. 10
Citationem non factam probatur, si ex actis non constat. 11
Citatio & jurisdictio judicis debet ex actis probari. 12
Requisitio partis ad citationem non præsumitur, quia est solemnitas extrinseca. 13
Vide *Solemnitas.*
Citatio non præsumitur in eis, quæ per libellum expediuntur, quia causæ cognitionem non requirunt. 2.145.18
Præsumitur non interveniisse causæ cognitionem, quando decretum est brevi tempore expeditum. 19
Vide *Decretum.*
Generalis enuntiatio citationis non sufficit, sed specialis necessaria, quando decretum inquirit causæ cognitionem. 21

Tò Citra, quomodo accipiendum. 2.113.7
Tò Citra, pro *prater* accipitur. 8

Civis.

Cives sunt patriæ debitores, ut periculo vitæ pro ea se exponant, & ad id possunt compelli. 2.180.16
Patriæ se offerre debet civis, ut pro ea moriatur, & plura exempla. 181.17
Principem posse civem innocentem pro publica utilitate morti exponere, qui tenuerint. 23
Vide *Innocens.*

Civitas.

Civitatis rerum venditio per subhastationem, & cum scriptura facienda. 2.79.13

Clausula.

Clausula generalis venditionis non extenditur, nisi ad quod verè concessum. 1.66.9
Clausulæ quæ de stylo Notariorum suppleri possunt, ac si appositæ instrumento. 1.101.3
Clausula irritans non potest tolli consuetudine contraria. 123.40
Clausula irritans inducit nullitatem, & ejus effectus. 1.126.53
Clausula quæ continet justitiam fieri, continet quod magis utile petenti. 1.189.20
Clausulæ consuetæ in contractibus fisci pro appositis & expressis habendæ. 1.221.9
Clausulæ insolitæ videntur potius positæ ex solicitudine emptoris, quàm voluntate venditoris. 1.226.26
Clausulæ quæ in dispositione adjiciuntur, inesse videntur. 2.33.13
Clausula quod potuit provideri, imputandum ei qui non providit. 2.74.33
Clausula generalis non extenditur nisi ad ea, de quibus specialiter agitur. 37
Clausula derogatoria expressè revocanda. 2.88.18
Clausulæ quæ apponuntur ex stylo Curiæ, in rescriptis gratiæ exprimendæ, alias nulla rescripta ex subreptione. 22
Clausula ut quis possideat ut prædecessores, de justa possessione accipienda. 2.98.22
Clementis VII. æmulatio in Carolum V. quia contra eum arbitrium dedit in lite urbis Ferrariæ. 2.120.11
Clemens VIII. 1.130.3

Clementia.

Clementiæ & severitatis inter extrema magis ferenda severitas quæ subditos continet, quàm clementia quæ solet contemptum inducere. 2.124.27

Clericus.

Clericus detinens bona fiscalia potest conveniri coram judice causarum fiscalium. 1.143.13
Clericus ex administratione à judice sæculari data, potest coram eo conveniri. 1.144.19
Clerici possunt conveniri coram judice sæculari ratione rei. 25
Clerici exempti sunt jure divino à jurisdictione sæculari in spiritualibus, & suis personis. 1.145.28
Clerici in temporalibus & suis bonis sunt exempti à jurisdictione sæculari jure positivo. ibid.
Clerici tenentur contribuere cum laicis in aliquibus quæ tendunt ad utilitatem Clericorum & laicorum. 29
Clerici prohibentur esse conductores vectigalium. 31
Laicus potest Clericum debitorem fugientem, & sua asportantem detinere. 1.146.34
Clericus ratione rei quando poterit coram sæculari conveniri. 35
Clerici & Prælati debent pro reparatione Ecclesiæ respondere coram judice sæculari. 36
Clerici minorum Ordinum si declinaverint regiam jurisdictionem, inhabiles ad officia secularia censentur. 2.71.7

Clientela.

Clientela, vel jurisdictio non potest in alium transferri invito vassallo, vel cliente. 2.224.15

Coactus.

Coactus dici potest qui necessitate rei familiaris compellitur. 1.97.19
Cobro Hispan. vide *Articulus.*

Cogitatio.

Cogitationis pœnam nemo meretur. 1.235.12
Cogitatum quod non fuit, concessione non comprehenditur. 2.25.7
Cohecho, & *Barateriæ* etymologia. 1.235.11

Collecta.

Collectæ non possunt imponi à Cancellariis Hispaniæ. 1.62.25
Collectæ ex tempore quo conferuntur, recipiunt interpretationem. 2.54.9

Collusio.

Collusionem interveniisse præsumitur quando aliàs magnam quantitatem pluris pro re vendita offert. 2.116.16

Colonus.

Colonus non tenetur stare emptori. 1.220.5
Colonus ad longum tempus non tenetur stare emptori, licèt ex parte locatoris singularis successor debeat stare colono ad longum tempus. 6
Coloni partiarii differentia. 2.64.3.4
Coloni qui. 2.161.15
Colonus dominium fructuum adquirit, ut possit in alium transferre & vendere. 2.162.23

Comes.

Comitis titulo decorabantur apud Græcos, qui habebant administrationem patrimonii Principis. 1.279.12
Comes patrimonii dicebatur apud nostros Reges Gothos, qui curam habebat rerum fiscalium, & cum Regibus subscribebat in consiliis. ibid.
Comes Egmontius. 1.352.23

Commenda.

Commendarum Indiarum tituli debent exhiberi cùm à fiscali petuntur. 1.20.4
Commendarum Indiarum successio est inter conjuges. 1.248.1
Rescriptum successionis commendarum requirit cohabitare conjuges sex menses. 2
Cohabitatione non sequuta inter conjuges, successio commendarum locum non habet. 3
D. Joan. de Solorzano agit, an successio Commendarum procedat inter conjuges, non consummato matrimonio. 1.253.35
Fundamentum ut successio commendarum procedat inter conjuges, etiam non consummato matrimonio, extenditur. 36
Schedulam successionis commendarum Indiarum respexisse liberorum procreationem probatur. 1.255.50
Lucra nuptialia concedi sponsis etiam non consummato matrimonio, argumentum non facit ad successionem commendarum. 51
Commendas Indiarum non possunt habere Religiosi, vel Ecclesiastici. 2.72.15

Commercium.

Commercio sublato mercium, ex quibus percipiuntur vectigalia, & conductio procedit, ejus pensionis facienda remissio. 1.84.22

Commercio ſublato, ſubſtantia & anima vectigalium extinguitur. 23
Commercio rei, ex qua ſolvuntur vectigalia, ſublato, publicanus non tenetur, nec procedunt leges Hiſpaniæ. 1.881 3
Commercio à Principe impedito, remiſſio faciendæ gebellario. 1.95.1

Commodum.

Commodum non conſequitur qui verè damno non ſubjicitur. 1.170.2
Commodum ex damno regulatur. 1.171.8
Commodum oportet ab onere regulari. 2.139.27

Communio.

Populus non cogendus in communione quando poteſt commodè diviſio fieri. 2.153.24

Compenſatio.

Compenſationem ſignificat nomen *penſando*, quod in legibus invenitur. 1.112.63
Compenſatio non fit de ſpecie ad qualitatem. ibid.
Fit ipſo jure ad impediendum curſum uſurarum. 1.210.32
Fit, etſi non oppoſita, ad evitandam pœnam. 33
Compenſatio admittitur, quando ex pignore pecunia redigitur. 1.211.38
Compenſatio pecuniæ admittenda, quando ejus dominium tranſit ad depoſitarium. 40

Computatio.

Computatio ſummariè facienda, ad illam quam dicimus, tranſit. 1.211.46

Conceſſio.

Conceſſiones Principis quæ tranſierunt in contractum, tolli non poſſunt. 1.11.5
Conceſſiones precariæ in jure Canonico differunt à precario, & ſine juſta cauſa non revocantur. 1.22.20
Conceſſum propter aliquam cauſam, ad illam limitari cenſetur. 1.158.13
Conceſſio nociva publico ſtatui, revocanda. 1.261.25
Læſio enormiſſima conſideratur in rebus tractus ſucceſſivi poſt primam conceſſionem. 26
Conceſſionum à Rege factarum declaratio ſolùm ad Regem pertinet. 34
Vide *Declaratio.*
Conceſſio ſecunda poſt primam eſt obreptitia. 1.263.45
Conceſſione ſecunda non derogatur prima, niſi expreſsè ejus mentio fiat. 47
Conceſſio ſecunda non præjudicat primæ, licèt ſecunda fiat ex motu proprio, & certa ſcientia. 48
Conceſſiones quæ nondum vacant, ſunt nullæ. 51
Conceſſio de officio quando vacaverit, prohibetur. 53
Conceſſio prima præferenda, quamvis ex ſecunda fieret traditio. 1.264.58
Subreptio annullat conceſſionem, etiamſi procedat ex ignorantia, & facto alieno. 60
Conceſſionis titulus annullatur, ſi non expreſſum ad gratiam, quod difficilem poterat reddere, quamvis dicatur etiam non expreſſo concedendum. 61
Conceſſio facta pluribus ex ſupervenientibus, excluduntur hæredes mortui. 63
Conceſſio data cum relatione ad jus alterius, non operatur ultra quod ille habebat. 1.265.68
Conceſſio & privilegium quando referuntur ad illud quod non eſt, nullius momenti cenſentur. 70
Conceſſio, vel privilegium, ſi ad illud ſe referat, & relatum non appareat, nulla eſt conceſſio referens. 76
Conceſſiones tot exiſtimantur, quot perſonæ quibus factæ. 1.266.81
Conceſſio declaranda ex petitionis forma. 1.267.94
Verba generalia conceſſionis non poſſunt extendi ultra petitum & relatum, licèt generalia. 96
Princeps ſub generalitate verborum conceſſionem non extendit in ſui præjudicium. ibid.
Prorogatio conceſſionis non cenſetur nova conceſſio. 98. & 108
Nullitas conceſſionis influit in prorogationem. 1.99.100
Conceſſiones ad vitam inducunt precarium quod excludit præſcriptionem. 1.269.109
Conceſſio quando cenſeatur realis, vel perſonalis. 1.293.17
Generali derogatione conceſſionum non comprehenduntur quæ Principi factæ. 1.295.5
Conceſſio Principis non derogat primæ conceſſioni antea factæ, niſi expreſsè derogetur. 12
Conceſſio ejus quod legibus prohibitum, requirit earum legum derogationem. 2.8.5
Conceſſio quælibet ut valeat, requirit voluntatem & poteſtatem. 2.17.32
Conceſſionem qui fecit, non poteſt contra illam facere. 33
Conceſſione non comprehenditur quod cogitatum non fuit. 2.25.7
Servitiorum aſſertio non eximit conceſſionem à gratuita. 2.43.25
Pecunia quæ non æquivalet conceſſioni, non facit conceſſionem non eſſe gratuitam. 24
Conceſſio magni præjudicii non videtur facta. 2.44.31
Conceſſio facta ob aliquem finem, ejus defectu locum non habet. 2.55.1
Conceſſiones Principis ut ad Monaſteria transferantur, emphyteuſis debet operari ſolùm in præjudicium Principis, non verò privati domini emphyteuſis. 2.72.22
Conceſſio ad quaſcumque perſonas facta, de capacibus accipienda. 2.74.36
Conceſſione regulariter ſolùm veniunt quæ ejus tempore extabant, non quæ de novo ſuperveniunt. 2.81.6
Conceſſio niſi exprimat, non extenditur ad futura. 87.7
Conceſſio Principis, etiamſi latiſſimam recipiat interpretationem, non operatur, niſi in eis quæ erant tempore conceſſionis. 8
Conceſſio Regalium non operatur niſi eis, quæ ejus tempore ſolita exerceri, non ad noviter inventa. ibid.
Conceſſio ad tempus præſens reſtringenda, quando aliàs eſſet magni præjudicii concedenti. 9
Privilegium non extenditur ad augmentum quod poſt conceſſionem factum. 10
Conceſſio realis non reſtringitur ad perſonas, ſed ad domos extenditur. 2.83.18
Conceſſio extendi non poteſt ultra illos quibus facta. 2.139.24
Conceſſio facta nomine aliquorum, non extenditur ultra nominatos. 25
Expreſsè quod debet concedi, non ſufficit generalis conceſſio. 2.149.21
Regis ſolius eſt conceſſionem terrarum facere in ſuis Regnis, & *dehe ſas* conſtituere. 2.155.2
Vide *Dehe ſas.*
Conceſſiones ſubreptitiæ, vide *Subreptitia.*

Concuſſio.

Concuſſio affinis barateriæ, & probatur teſtibus ſingularibus. 1.240.4

Condemnatio.

Condemnatio regulatur ex tempore quo fit. 1.192.16

Conditio.

Conditionem impleri ſi ſtat per illum cujus intereſt, pro impleta haberi. 1.155.29

Conditio in forma ſpecifica adimplenda. 1.201.11

Conditio quando poteſt per æquipollens impleri. 1.203.26

Conditionem inducit ablativus abſolutus. 1.251.23

Conditio ſpecificè, & in forma adimplenda. ibid.

Conditio quæ omnino extitura non ſuſpendit, nec habetur pro conditione. 2.48.25

Conditiones ſolent eſſe in dando, ut in faciendo. 2.93.4

Conditio non impleta, ſub qua aliquid geſtum, actum reddit nullum. 2.113.6

Conditio poteſtativa non poteſt impleri ab hærede gravati. 7

Conductio.

Conductio vectigalium, vide *Vectigal.*

Conductor.

Conductor nunquam cenſetur recipere damnum quod provenit ex facto locatoris. 1.81.4

Conductor qui recipit tributa poſt proteſtationem, ab ea recedit. 1.93.14

Conductori intereſſe ſarciendum quando à locatore damnum ſentit. 1.95.2

Conductor qui ſine culpa locatoris impeditur, non poteſt intendere lucrum quod amiſit: ſed ſolum damnum ſarcire, remiſſa penſione. 96.12

Conductor qui caſu fortuito impeditur, non poteſt petere intereſſe, ſed ſolùm remiſſionem penſionis. 13

Vide *Locator.*

Confeſſio.

Confeſſio partis ſuperat omnem probationem. 1.93.12

Confeſſio extrajudicialis duobus teſtibus probatur, & inducit ſemiplenam probationem. 1.242.17

Confeſſionis impunitate, quæ ab ſtatuto conceditur, non gaudet qui tardè confeſſus, vel in confeſſione non perſiſtit. 1.341.85

Dux Bironius, quia temerè confeſſus, ſupplicium non vitavit. 86

Confeſſio delicti inducitur ex petitione judiciali veniæ. 1.355.74

Confeſſionem facere videtur qui judicium ſubterfugit. 1.356.82

Confeſſio Procuratoris domino nocet. 2.76.3

Confeſſionem à Procuratore factam poteſt dominus revocare, docto errore, & dum incontinenti fiat revocatio. ibid.

Confidentia.

Federici Siciliæ Regis magnum confidentiæ exemplum. 2.130.3

Alexander M. maximè confidit de ſuo Medico. ibid.

Caroli V. ſingulare exemplum moderationis, & confidentiæ cum Ferdinando Gonzaga. 131.4

Confirmatio.

Confirmatio generalis non extenditur ad ea quæ ſpecialiter ſunt adempta. 1.52.16

Confirmatio relinquit rem cum ſua qualitate. 1.57.29

Confirmatio non operatur quando aliquid lege annullatur, niſi legis mentio fiat. 30

Confirmatio in forma communi, quamvis non valeret, præſtat titulum præſcribendi. 2.8.6

Confirmatio jus tribuit, & de novo dare videtur. 2.28.1

Confirmans quod eſt imperfectum perficit. ibid.

Confirmatio ad titulum primum referenda. 3

Confirmatio nihil de novo dat, ſed datum confirmat. 4

Confirmatio regulatur à contractu, non è converſo. ibid.

Vide *Ratihabitio.*

Confirmatio licèt ex certa ſcientia fiat, non extendit actum ultra ſuam nativam aptitudinem. 5

Confirmatio in forma communi quando cenſenda. 6

Confirmatio in forma communi non extendit confirmationem, nec addit novam qualitatem. ibid.

Confirmatio ut dicatur in forma ſpeciali, non ſufficit tenorem inſtrumenti inſeri in confirmatione, quia in Hiſpaniis fit ex ſtylo officialium. 7

Confirmatio in dubio potius in forma communi, quàm in forma ſpeciali exiſtimanda. 8

Confirmatio ut dicatur in forma, cauſæ cognitio adhibenda. 29.9

Confirmatio ut dicatur ex certa ſcientia, non ſufficiunt verba quæ ſcientiam inducunt, niſi adhibita cauſæ cognitio. 10

Confirmatio qua expreſſa donantur vectigalia, non prodeſt, niſi ſcripta in libris regiis *de lo ſalvado.* 11

Confirmatio ad invalida non extenditur, maximè quando eſt aliquid validum quod poſſit confirmari. 12

Confirmatio donationis non excludit modificationem Regis Henrici. ibid.

Confirmatio renuntiationis requiritur ut conſtet, an portio pretii quæ fiſco competit, ſoluta. 2.113.2

Regalium eſt officia publica creare, de uno in alium transferre, & renuntiationem confirmare. 3

Minoribus officia renuntiare diſpenſat Senatus. 4

Confirmationis qualitate non impleta, confirmatio nullius momenti. 5

Confirmatio privilegii in dubio præſumitur in forma communi. 2.43.25

Qualitas adjuncta, confirmationi ineſſe videtur, & debet verificari ut habeat effectum. 2.114.9

Confirmatio & renuntiatio habet tacitam conditionem, ſi qualitas ſervetur. 10

Vide *Renuntiatio.*

Confiſcatio.

Confiſcationem bonorum non poſſunt facere domini vaſſallorum. 1.1.6

Conjectura.

Conjectura melior ex conſuetudine diſponentis. 1.51.12

ex Conjecturis quando poſſit intelligi conceſſum jus colligendi pedagium. 1.66.5

Conjecturæ ceſſant ubi dubium non eſt. 1.63.33

Conjecturis non eſt locus, ubi verba manifeſta. 1.89.20. & 1.161.4

Conjecturæ ceſſant ubi de voluntate apparet. 2.139.26

Vide *Præſumptio.*

Conjunctiva.

Conjunctiva ponitur inter diverſa. 1.67.15

Conjuratio.

Conjurationem contra Regem non manifeſtare, eſt crimen Majeſtatis. 1.330.6

Vaſſallus, quamvis injuſtè Princeps procedat, debet

bet quam scit conjurationem contra illum declarare. 7
Conjuratio contra Alexandrum Magnum, quia detecta à Philota, cui denunciata, acriter vindicatur. 8
Seditioni dubitanter occurrere, pro conjuratione habendum. 1.331.11
Conjurationis dissimulatio arguit participem dissimulantem. 12
Conjurationem cognitam non denuntiare, est capitale in Italia & Florentia. 1.332.15
Galli capitali pœna punire solent conjurationem cognitam non indicare. 16
Conjuratio in Confessionis sacramento revelata, detestata. 18
Bironius Dux ter interrogatus à Rege Galliæ de conjuratione negavit, & capitali supplicio punitus. 1.19
Conjurationem audire, crimen meritò judicatur. 20
Rex Galliæ Carolus VII. edicto decrevit, ut ne audiret Ludovicum ejus filium, qui contra eum conjuravit. ibid.
Conjurationem facere in Belgio crimen capitale existimatur. 23
Conjuratio in Anglia detecta, quia periculum, etsi dubium, denunciatum. 1.339.67
Conjuratio detecta sine aliqua dilatione. 68
Conjurationem esse detegendam, quamvis ea probari non possit, verior sententia ex plurium opinione. 1.340.74
Conjuratio si non esset denuncianda, nisi probari posset, plura damna sequerentur, ut nullus denunciaret. 75
Magnas apud Regem Daniæ veniam obtinuit, quia conjurationem confessus. 1.341.87
Conjurationis particeps suo testimonio facit indicium quod sufficit ad torturam. 1.348.28
In Conjurationibus ingrati magis timendi. 51.352.55

Conjuratus.

Conjuratus habetur qui consilium conjurationis cognovit, nec statim detegit. 1.332.17
Pœna mortis punitus qui solùm habuit affectum occidendi Regem Galliæ. 18
Comes Egmontius in Belgio capitali supplicio affectus quasi conjuratus, quia famulum conjuratum domi retinuit. 23
Joannes Austriacus, Philippi II. Regis fratris benevolentiam adeptus, quia filii Caroli factum contra patris voluntatem denunciavit. 1.333.24
Conjurati fugiendi, ne cum illis familiaritas, vel amicitia, vel suspicio participationis sumatur. 25
Cathaloniæ mulierum exemplis confirmatur esse fugiendum à conjuratis. 26
Ferdinandus Davalos Piscarius Marchio conjurationem Italiæ Imperatori Carolo Quinto detexit. 27
Conjurati nondum delati solent in socios sævire, ut fidem insinuent fidelitatis. 1.354.65

Connexitas, & Connexum.

Connexitatis ratione judicium præcedit. 1.29.24
Connexorum eadem debet esse ratio. 2.23.1
Connexa judicia faciunt ut plures, licèt sint diversi fori, cogantur coram eodem judice litigare. 24.2
Executiones redituum regalium, an connexæ administrationi. 3
Connexum, vel pertinens qui allegat, debet expressè probare. 5
Vide *Accessoria.*
Connexum dicitur cùm est separabile, nec potest esse de per se. 2.25.9
Connexum non dicitur, quod occasione alterius rei productum. 10
Connexum non dicitur quod alteri conjungitur, nisi fiat per viam unionis accessoriæ. 11
Qualitates diversæ faciunt rem non esse connexam. 26.15

Conscientia.

τὸ *Conscientia*, refertur ad rationem naturalem. 1.188.19

Conscius.

Conscii qui puniuntur, intelligendi qui scierint delictum, & non denunciaverint. 1.335.42
Conscius criminis dicitur, etsi ejus non particeps, si crimen scierit, & non denunciarit. ibid.
Conscios criminis parricidii subjici pœnæ ordinariæ probatur. 43
Conscius intelligitur de eo qui criminis habet scientiam. 1.336.46

Consensus.

Consentire videtur qui patitur. 1.176.21
Consensus ex quo inducitur ratihabitio, debet fieri in scriptis, vel præsentia ejus, qui intelligit ex actu illo præjudicium inferri, alias non nocet, si credat jus durare. 1.266.85
Consentire videtur qui aliquid scit, & non protestatur. 1.334.36
Consensus alicujus ubi requiritur, consensum sequi debet. 2.5.20
Consentiens in aliquo contractu intelligitur obligari secundùm ejus qualitates. 2.28.4
Vide *Consilium.*

Consequentia.

Consequentia nulla potest esse legitima ex principio illegitimo. 1.268.101

Consiliarius.

Consiliarius Regis, fiscalis dicitur. 1.4.11
Consiliarii magis quàm reliqui Magistratus, Regi adhærent, & ad ejus latus sedere debent. 1.280.18
Consiliarii pars corporis Principis. 2.127.10
Consiliarii excusati bello personaliter assistere. 2.177.23

Consilium.

Consilii hominum fragilitas, ut damnum eveniat unde commodum provisum. 1.44.28
Consilium petens an sequi debeat. 2.3.4
Consilium & consensum ad aliquid adhibendum, quomodo accipiendum. 5
Consilium quando accipiatur pro consensu. 9
Consilium quando injungitur ut fiat cum consilio, sequi debet qui petit. 10
Consilium quando requiritur, ut quid fiat juxta illud, vel secundùm consilium, inducit necessitatem. 4.11
Consilium petere inducit necessitatem, ut qui petit, sequatur ex qualitate personæ, & causæ circunstantiis. 12
Consilium accipitur pro consensu, quando requirendum ejus qui in re habet aliquod jus, vel societatem. 18
Consilium quando injungitur inferiori petere à superiori, sequi debet. 14

Conspiratio.

Vassallus celare videtur conspirationem, eam non denuntiando. 1.334.35
Conspiratio contra Principem gravissimum crimen. 1.333.28.
Conspiratis acquiescere, à Pontificibus & Conciliis damnatur. ibid.

Edictum Regis vincti contra eos, qui silenter oppugnaverint. 29
Hostis Reipublicæ qui conjurationem quam scit, non detegit. 30
Conspirationem contra Prælatum si non indicaverit Religiosus intra triduum, excommunicationis pœna punitur. 1.334.31
Conspiratio gravius crimen, quàm falsæ monetæ. 1. 335.59
Uxor quæ conspirationem contra Principem non denuntiaverat, poterat à marito repudiari. 40
Conspiratio contra Principem, etiamsi non possit probari, detegenda. 1.337.58
Accusare qui excusatur in conspiratione quæ probari non potest, non excusari à denunciando, ut damno occurri possit. ibid.
Conspirationem detegere debere eum qui scit, præter Confessarium, decisione Senatus Belgii confirmatur. 1.338.59
Furca suspensus in civitate Argentina, qui cognovit conspirationem, & non denuntiavit, quamvis ejus non particeps. 60
Conspirationem denuntiari debere, plurium opinione confirmatur. 61
Praxi non recedendum ab opinione, ut puniatur capitali pœna qui conspirationem non denuntiavit. 62
Tertullianus expenditur ut nunquam Christiani contra Imperatores Romanos excitarent conspirationem, vel occultarent. 63
Conspirationem sine effectu fuisse non excusat non denuntiantem. 64
Conspiratio non detecta à fideli, ut de ea certioretur, adhuc in pericula eum conjecit. 1.339.69
Conspiratio, & quæ pertinent ad salutem publicam, denuntianda à patre contra filium, & econtrà. 70
Pater debet exhibere filium delinquentem. 71
Conspiratio etsi non possit probari, detegenda absque periculo pœnæ calumniæ. 73
Conspiratio semper fit in occulto. 1.345.6
Conspiratio non potest fieri sine solis, & ideò examinandi. 1.348.27
Conspirati solent inter se dividere Provincias, obtenta conspiratione. 1.353.59
In Conspirationibus præsumptio Cassiana sumi solet. 62
Conspiratio ex sui natura non perficitur uno momento, sed habet tractum successivum. 1.354.69
Conspiratio tractatur secretò, & occultè. 70
Ad probandam conspirationem probationes imperfectæ conjunguntur. ibid.
Conspirationes novæ Belgii in multis cum antiquis conveniunt. 71
Misericordiæ Princeps non debet indulgere in conspiratione. 1.355.76
Constantinus Imp. 2.130.5

Constitutum.

Constituti clausula non transfert possessionem, quando est incertum quid possidendum. 1.66.7
Constituti clausula videtur transferre possessionem & usumfructum. 2.36.14
Constituti clausula an possit effectum habere in futuris. 2.37.18
Constitutum in bonis futuris est conditionale. 19
Constitutum conditionale nihil operatur ante adventum conditionis. 21

Consuetudo.

Consuetudo attendenda ad solutionem gabellarum. 1.29.22
Consuetudinis & præscriptionis differentia. 1.75. 3.4
Consuetudo melior quæ sententia firmatur, sed non indiget ea. 1.121.26
Consuetudo irrationalis & nutritiva peccati non excusat. 1.123.37
Consuetudo injusta est quæ rescriptis Principis improbatur. 38
Consuetudo ad ejus justitiam requirit Principis voluntatem. 1.124.41
Consuetudo potest excusari à pœna legis. ibid.
Consuetudo & observantia ligat Ecclesiasticos. 1. 144.17
Consuetudo ut Rex cognoscat adversùs clericos in rebus sui Patrimonii, probatur legibus styli. 18
Consuetudo excusat non solùm à pœna temporali, sed spirituali. 21
Consuetudinem, præscriptionem, vel pactum qui allegat, debet probare. 1.231.24
Varietas usus non inducit consuetudinem, vel observantiam. 1.261.3
Consuetudinem, vel observantiam non inducunt quæ facultativa. 31
Consuetudo optima legum interpres. 2.90.1
Consuetudo non inducenda ex actibus differentibus. 9
Consuetudine an possit Princeps inducere, ut mutet contractus, & ultimas voluntates. 2.187.32
Facultates ad obligationem rerum majoratus consuetudine admissæ. 34
Consuetudine violari non potest quod juris naturalis, vel gentium. 35
Consuetudo rationabilis esse debet, nec valet contra jus naturale, vel gentium. ibid.
Consuetudo interpretativa multùm prodest ad declarandas concessiones factas à Principe. 2.219.17

Consul.

Consularis persona dicitur, quæ licèt consul non sit, gaudet Consulis privilegiis. 1.114.17

Consulens.

Consulens malè Regem, infidelis habetur, & morte dignus. 1.350.39

Consultatio.

Consultationes, quarum ordinatio & dispositio pertinet ad Notarios à secretis, multoties in rebus gravioribus fiscalis ordinat, & disponit. 1.273.20

Contractus.

in Judiciis quasi contrahitur. 1.8.7
Contrahentibus quando liceat ad invicem se decipere. ibid.
Contractus ad æqualitatem reducendi. 1.81.2
Ejus substantialia pacto mutari non possunt. 5
Contractus & dispositiones possunt fieri de fortuitis, etiam tunc non existente re. 5
Contractum celebrans videtur se adstringere legibus de illo contractu loquentibus. 1.82.11
Contractuum æqualitas. Vide *Æqualitas.*
Contractus potest reformari, ex eo quod evenerit, cùm iniquus apparet. 1.13.16
Contractuum reformatio pluribus legibus continetur. 25
Contractus injusti, & contra legem, debent reformari. 1.14.28
Princeps tenetur in contractibus suas leges servare. 1.17.18
Contractus habent in se clausulam, Rebus sic stantibus. 1.159.16

Contractus celebrari videtur firmo manente rerum ſtatu 1.92.4
Contractus interpretatio pertinet ad Senatum à quo factus. 1.26.4
Contractus reſolutio debet tractari in loco ubi factus. 5
Contractus correſpectivus cenſetur quando alterius cauſa, & reſpectu fit. 2.53.2
Contractus à Principe factus, bonæ fidei exiſtimatur. 1.118.3
Contractus Principis pro lege habetur. 4
Læſione enormiſſima nullo declarato contractu, fructus etiam conſumpti reſtituendi. 1.127. 11
Contractus cenſualis ſuſpicioſus eſt. 1.129.20
Contractus qui habet tractum ſucceſſivum, admittit læſionem ex futuro tempore. 1.122.33
Contractus bonæ fidei recipiunt reſciſſionem ex dolo, læſione, vel injuſtitia conventionis. 123.34
Æqualitas contractuum obligat Principem ut ſubditum. 1.131.13
Contractus correſpectivus qui aliquid viciſſim continet fieri, ſi non impleatur, ei qui defecit, non prodeſt. 1.135.10
Princeps, licèt contractibus obligetur, poteſt tamen pro cauſa publica contractum reformare. 1.163. 18
Contractus limitandus ex ratione conventionis. 33
Contractus qui habet tractum ſucceſſivum, & ex eo fit iniquus, ad æqualitatem reducendus. 1.167.5. 21
Contractus regulatur ſecundùm qualitatem temporum. 12
Contractus emphyteuticus, ut oneroſus debet ad æqualitatem reduci. 1.168.15
Contractus ex ſucceſſivo tractu, ſi redditur iniquus, ad juris æquitatem reduci debet. 16
Contractus qui excedit quoad actum, reformandus. 17
Contractus præſumitur ſponte factus, niſi contrarium probetur. 1.180.11
Implere ex ſuo latere debet contractum qui petit ejus implementum. 1.201.10
Contractus impletur ſpecificè, quando ex illius verbis ſequitur implementum. 15
Contractus innominati implementum requirunt, & implementum ſequitur præſtando intereſſe. 1.203. 25
Contractus fieri cenſetur juxta conſuetudinem, & ſtylum Senatus. 1.221.9
Contrahens debet eſſe certus de qualitate contractus, & conditione perſonarum cum quibus contrahit. 1.225.16
Contractus interpretandus ab eo qui fecit. 1.284.10
Princeps tenetur ad contractus obſervantiam. 2. 78.5
Contrahentes poſſunt à contractu diſcedere antequam fiat ſcriptura, quando de illa facienda conventum. 18
Obligari noluerunt contrahentes qui de ſcriptura facienda convenerunt antequam fieret. 9
Vide *Scriptura.*
Contractus in ſcriptis faciendus pendet ex conjecturis, vel conſuetudine. 2.79.12
Senatus regalis Patrimonii omnes contractus facit cum ſcriptura. ibid.
Contractus in quo ſcriptura facienda, ante illam non eſt perfectus. 2.141.2
Fiſcus in contractibus, in quibus læſus, reſtitutionem non habet. 3
Vicinis alicujus oppidi non conſentientibus, non valet contractus à Domino factus in præjudicium vaſſallorum, ipſis non conſentientibus, vel ignorantibus. 4
Contractus ex communi uſu loquendi interpretandus. 2.162.18
Scire quem præſumitur contractum, ad quem ſe refert. 2.94.8
Interpretatio in dubio contractus facienda contra eum, qui legem apertiùs dicere potuit, & debuit. 9
Contrahens videtur conſentire interpretationi quam Senatus contractui dedit. 10
Obſervantia ſubſequuta, & interpretatio contractus ut conſtituat in poſſeſſione præſcribendi, debet eſſe non minus quàm decennii. 15
Contractus Principis illum ad obſervantiam obligat. 2.216.6
Princeps in his quæ reſpiciunt contractus, utitur jure privati. 7
Princeps an de plenitudine poteſtatis, vel Pontifex poſſint contractum ſuum revocare. 2.217.8
Contractus Principis vim legis habet. 9
Principis contractus, ſi non obligarent ad obſervantiam, eſſet Princeps extra commercium, & deterioris conditionis quàm privatus. 10
Contractuum obſervantia pertinet ad jus gentium. ibid.
Princeps ſemper debet ſuos contractus ſervare, & quantum illi damnum irrogent conſiliarii, qui ſuadent, vel inſinuant à fide data Principem poſſe deſiſtere. 2.220.24
Vide *Princeps.*

Contraria.

Contrariorum eadem eſt ratio. 1.37.45

Contributio.

Eccleſiaſtici debent contribuere in extrema neceſſitate. 1.303.29

Conventio.

Conventio qua aliquis prohibetur uti libera facultate à jure conceſſa, iniqua & injuſta dicenda. 2.16.29

Correlativa.

Correlativum uni permiſſum, etiam alteri cenſendum permiſſum. 1.291.4

Correus.

Correus ſtipulando poteſt debitorem ab alio correo novatione liberare, ſi ſpecialiter de hoc ageretur. 1.175.14
Credenda etiam vana & falſa, ut ſaluti Principum conſulatur. 1.330.9

Creditor.

Creditor debet proſpicere quod evenire poteſt. 1. 107.26
Creditor debet ſcire conditionem debitoris, & rei quæ ipſi obligatur. 28
Creditores ſe opponentes fiſci venditioni, non comprehenduntur diſpoſitione legis *bene à Zenone.* 1. 112.65
Creditor, qui ex pignore, vel depoſito convenit ſibi ſolvere, facere debet. 2.210.37
Creditor poteſt eligere debitorem principalem, vel fidejuſſorem. 2.50.12
Creditor poteſt recuſare debitum recipere, quando eſt rumor mutationis monetæ. 2.68.3
Creditori moroſo imputatur periculum diminutionis monetæ. 6
in Creditore non cauſatur mora ex oblatione verbali pecuniæ. 7

Oblatio realis, niſi pecunia conſignetur, non conſtituit creditorem in mora. ibid.
Creditor ante diem non poteſt obligari debitum recipere. 2.69.9
Creditor inter eos qui ſunt æquales, ille præferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito. 2. 140.34

Crimen.

Crimina diversè puniuntur in una Provincia, quàm in alia. 1.332.21
Crimen committere videtur qui poteſt prohibere, & non prohibet. 1.334.32
Crimen majeſtatis, vide *Læſa majeſtas*, & *Conjuratio.*

Culpa.

Culpa levi non tenetur aliquis faciens pro ſalvanda perſona ſua, & rebus propriis. 1.98.22
Culpa major eſt culpam deprehenſam defendere. 1. 320. 43
Culpa in committendo gravior, quàm quæ in omittendo. 1.334.35

Cultura.

Vide *Gabella.*

Curſor.

Curſoris majoris officii lis quæ pendebat, ſuſpenſa fuit, quia Comes de Oñate in Germania erat cum munere Legati. 1.258.1
Fundamenta nova, ultra quæ adhuc expenſa ſunt pro juſtitia Regis. 2
Curſoris & veredarii publici munus apud omnes gentes inductum. 4
Ludovicus X I. Gallorum Rex inſtituit in Gallia curſores publicos. 1.259.8
In Hiſpania etiam curſores publici inducti. 9
Curſorum aliquorum mirabilis celeritas. 11
Curſores phalerati apud Romanos. 12
Curſores publicos eligere pertinet ad Regalia. 14
Fundamenta quæ adhuc pro Rege in officio curſoris notantur. 260.15
Curſoris majoris officium non potuit extendi ad veredarios, quos dicimus *eſtafetas*. 16
Curſoris majoris officium à D. Imperatore conceſſum Baptiſtæ Maffeo, & Simoni Taſſio fratribus anno 1518. 1.162.37
Simon Taſſius vixit uſque ad annum 1562. quo mortuus. 38
Philippus I I. anno 1506. officii curſoris prorogationem dedit in favorem D. Joan. Taſſii, ignorans vivere Simonem cui competebat. 39
Philippus III. conceſſit puero rationem officii Curſoris Comiti de Villa Mediana, ann. 1598. & 1607. 1.40
Officium curſoris majoris non de novo datum à Regibus Philippo I I. & I I I. ſed prorogatum. 1. 267.99
Curſoris majoris officii conceſſione à Rege facta, imponi adhuc poteſt collecta in mercede epiſtolarum, quæ non fuit taxata in conceſſione. 1.284.1

Curſus publicus.

Romani, Perſæ, & Indi uſi fuerunt curſu publico. 1.258.5

D

Damaſus Pont.

S. DAmaſus Pont. falsò accuſatus de adulterio, & aliis criminibus. 2.122.3

Damnum.

Damnum quod ab inimico locatori conductori factum debet ſarciri. 1.96.5
Damnum cui ſarciendum, etiam debentur quæ cauſa rei præparavit. 1.98.26

Dandi verb.

Dare qui debet, rem liberam dare tenetur. 1.135.8
Dare ſignificat dominium transferre. 1.189.25
Dationis in ſolutum & tranſactionis differentia. 1. 138.36
Datum contra legem retineri non poteſt. 1.237.24
Datum ob cauſam, ea non ſequuta condicendum, quamvis à jure impediretur impleri. 2.54.13
Tò Debet, denotat præciſam neceſſitatem. 1.189.22

Debitor.

Debitoris ſpeciei & generis differentia. 1.139.40
Debitor quantitatis differt à debitore rei. 2.64.2
Debitor ſpeciei, quæ in re recipit ſubrogationem, generis debitor exiſtimatur ad caſus fortuitos. 2.64.4
Debitor quantitatis eſt debitor generis, ut non excuſetur à caſu fortuito. 6
Debitor generis non poteſt ſolvere quod reſpicit ſpeciem. ibid.
Debitor pecuniæ non poteſt ſatisfacere in maſſa pecuniæ. ibid.
Debitor generis non liberatur caſu fortuito. 2.65.11
Debitor quantitatis reſpectu ſpeciei an liberetur perempta ſpecie. 2.65.14.15.16.17.& 18
Debitor quantitatis non excuſatur diminutione monetarum. 2.66.19
Vide *Moneta.*
Debitori moroſo tribuitur periculum diminutionis monetæ. 2.68.1
Debitor non liberatur litterarum cambii oblatione. 5

Debitor.

Indicium probandi debitum eſt, quando factum alicui prodeſt. 1.148.9
Debitum non cenſetur quod exigi non poteſt. 1.171. 14
Debitum fiſcale, vide *Fiſcale debitum.*

Deceptus.

Deceptus non poteſt dici qui expreſsè de caſu fortuito cogitavit. 1.85.30

Decima.

Decimarum nomine quod ſolvitur temporale, poteſt concedi laico, licèt ſpirituale non poſſit. 1.142.4
Decimæ Principibus conceſſæ ſolùm ad fructus referuntur. 6
Decimarum & Tertiarum plura judicia pendent hodie contra Eccleſias in Senatibus regiis. 1.144.22
Decimarum perceptio probatur teſtibus ſingularibus, cùm quilibet deponat de diverſa perceptione. 1.243.23
Decimas debent Religioſi jure communi. 1.294.1
Decimarum exemptio non valet, niſi fiat derogatio. ibid.
Concilii generalis decreta habent clauſulam derogatoriam ad ea quæ contra concederentur. 2
Reſcriptum quo aliquibus Religioſis communicantur aliorum privilegia, etiamſi in eis contineatur exemptio decimarum, non valebit, niſi fiat mentio cap. nuper, de decimis. 295.3
Decimarum conceſſio non comprehendit eas, quas eo tempore alius poſſidebat. 9
Privilegium generale ut percipiantur decimæ Parochiæ, non derogat ſecundo privilegio, quo aliquorum fundorum in eiſdem decimarum perceptio datur, niſi primum derogetur. 13
Decimarum conceſſio, & exemptio ut non ſolvantur ex quacumque cauſa, non extenditur ad eas quæ contra conceſſæ. 296.14

Conceſſione qui ex ſuis fundis ſolvat decimas, non excludit, ne percipiat ex fundis quos conductoribus colendos dedit. 21
Decimarum conceſſio facta intelligenda de eis, quæ tunc Eccleſia poſſidebat. 1.22
Exemptus à decimis non eximitur à tertiis antea conceſſis pluribus. 2.97.23
Conceſſio decimarum facta intelligenda de eis, quæ tunc Eccleſia poſſidebat. 24
Decimarum exemptio non extendenda ut non ſolvantur laico qui de decimis eſt infeudatus. 25
Exemptio decimarum ſemper reſtringenda. 26
Decimas quas Rex percipit ex indulto, jure ſpeciali conſequitur. 30
Decimarum immemoriali probata, videtur probari poſſeſſio ante Concilium Lateranenſe. 2.15.17
Decimarum exemptionis privilegium extenditur ad terras poſtea adquiſitas. 2.81.3
Decimæ à Pontificibus conceſſæ Regibus Hiſpaniæ, & aliis dominis laicis, rectè procedunt. 2.222.4

Declaratio.

Declaratio non operatur in præjudicium tertii. 1.261.35
Declaratio fieri poteſt per ſucceſſorem in officio. 2.47.19
Declarationibus factis in articulo mortis quando credendum. 2.102.11
Declarationes in articulo mortis non operari in præjudicium tertii, ex aliquorum ſententia procedit quando jus tertio perfectè quæſitum ex ſententia lata, aut alio modo. 12
Declarationi in articulo mortis quæ conjecturis adjuvatur, credendum. 13
Declarationi ejus qui agit de ſe exonerando non creditur. 15

Decretum.

Decretum irritans leges ligat ipſum Principem, niſi expreſsè deroget. 1.19.30
Decretum regium pro recuperandis vectigalibus. 1.36.37
Magnates non poſſunt ad detinenda vectigalia juvari Regis decreto. 38
Decretum proviſionale alimentorum, & litis expenſarum, debet durare dum lis principalis diſcutitur. 2.45.2
Decretum priviſionale quod dicitur durare dum lis pendet, procedit in alimentis, ſequeſtro, & manutentione, non verò in eis, quæ ad voluntatem judicis revocantur. 2.47.15
Decreta proviſionalia ſunt interlocutoria, & poſſunt ad nutum revocari. ibid.
Decretum ubi requiritur quo venditio confirmatur, ſine cauſæ plena cognitione non valet. 2.142.10
Decretum ſine cauſæ cognitione præſumitur damnoſum. 2.145.20
Decreta quæ requirunt cauſæ cognitionem, debere decerni vocatis vocandis. 22
Decretum prout tunc, operatur rebus in eodem ſtatu manentibus. 26
Decreta Regis omninò ſervanda. 2.177.24

Defectus.

Defectus miniſtrorum occultandi. 2.132.8
Moyſis ſepulchrum Deus occultavit, ne ex illo detegeretur ejus diſtantia cùm dubitavit aquam educere è petra, ex quo non intravit in terram promiſſam. ibid.

Defenſa, & Defenſio.

Regi ſolùm competit facere defenſas. 2.136.14.15
Rex non debet dominis vaſſallorum concedere facere defenſas in damnum vicinorum. 16
Servitia ut ſolvantur Regi ſine ejus licentia, defenſæ temporales, quas dicimus *atajados*, fieri non poſſunt. 2.157.21
Defenſionis modus poteſt à lege variari. 2.51.17
Dehefas dicuntur quaſi defenſas, quia à vicinis defenditur jus paſcendi. 2.155.8

Delatio.

Delatio cum effectu accipienda. 1.193.31

Delator.

Fiſcalis officium loco delatoris ſucceſſit. 1.8.8
Delator partem ei deſignatam petere non poteſt antequam burſæ fiſcali pœna inferatur. 1.191.14
Delatores corruptelæ judicum præmiis afficiebant Romani. 1.234.3
Domitianus Imp. odio habuit delatores. 2.123.14

Delegans, Delegatio, Delegatus.

Delegantis & delegati una & eadem juriſdictio cenſetur. 2.26.20
Delegatione facta judici ordinario, quo ejus juriſdictio excitatur, poſſunt acta conferri coram Notario judicis ordinarii. 21
Tempus adjectum delegationi, procedit etiam in illo, qui in delegatione ſucceſſit. 2.53.4
Vide *Tempus.*
Delegatus ad univerſitatem cauſarum pro judice ordinario habetur. 1.282.28

Deliberatio.

Deliberandi effectus. 1.37.49
Deliberans non conſentit. 38.50
Deliberare qui dicit, non diſponit. 1.72.28

Delictum.

Delictorum vindicta pertinet ad publicam utilitatem. 1.4.8
Delicta multitudinis non punienda, ſed diſſimulanda. 1.61.16
Delicti tempus, vel condemnationis quod debeat attendi circa pœnas. 1.193.32
Delicta quæ fiunt in occulto, difficilis probationis cenſentur. 1.242.12
Delictum qui prohibere poteſt, & non prohibet, videtur approbare. 1.345.7
Delicti particeps cenſetur qui delicto poteſt adhibere remedium, & non adhibuit. 9
Delictum præſumi commiſſum ab eo, qui ex illo utilitatem conſequitur. 1.353.61
Delicta ex quibus ſolùm offenditur jus publicum, unam tantùm ad vindictam publicam producunt actionem. 2.105.34
Delicta quæ lædunt jus publicum & privatum, ut in furto & homicidio, duplicem actionem producunt, & jus publicum, & damnum partis. ibid.

Demonſtratio.

Demonſtratio falſa non nocet. 1.202.5
Demonſtratio generaliter adjecta intelligenda non reſtringendi, ſed deſignandi cauſa. 16
Demonſtratio falſa tunc nocet, quando fit ejus, quod in rerum natura non eſt. 17
Demonſtratio non reſtringit, ſed demonſtrat. 1.216.4

Denuntiatio.

Denuntiare damnum non ſufficit ſi aliter ei occurri poteſt. 1.335.41
Denuntiare qui debet crimen, non tenetur accuſationem judicialem proponere. 1.337.54
Denuntiari debere conſpirationem, plurium opinione confirmatur. 1.338.61
Denuntiantes crimen niſi concludant, condemnari

quem denuntiarit, non habentur pro accusatoribus. 1.340.67
Particeps criminis præsumitur, qui sciens non denuntiaverit, cùm deberet revelare. 1.345.7
Vide *Conjuratio, Læsæ majestatis crimen*, &c.
Denuntiator non potest petere partem pœnæ, nec de illa pactum facere antequam fiscus suam partem exigat. 1.192.23

Depositarius, & Depositum.

Depositarius non potest possidere rem depositam, nisi eam loco moverit, animo abdicandi possessionem. 1.76.15
Depositarius, qui non utitur pecunia depositi, usuras non debet. 1.211.39
Depositi periculum post moram ad depositarium pertinet. 1.172.20
Depositi usuræ non debentur, nisi ex mora. 1.207.2
Depositum ut tantundem reddatur, ita ut depositarius utatur, egreditur terminos depositi. 6
Depositum ut tantundem reddatur, transfert dominium ad depositarium. 7
Depositum irregulare quod dicatur. 1.208.11
Depositi irregularis usuræ debentur quando depositarius utitur pecunia. 12
Depositum est contractus bonæ fidei. 15
Depositis qui utitur debet usuras. 1.209.21
Depositi usum expressè concedi, vel tacitè colligi nihil refert. 22
Depositi ad numerum videtur usus concedi depositario. 23
Deposita pecunia ut posset uti depositarius, eo ipso quo utitur, transit in mutuum. 24
Depósito in mutuum translato, ex usu pecuniæ depositum non manet. 26
Depositi ut tantundem reddatur, vel quando in mutuum transit, differentia. 27
Depositum ad numerum esse mixtum doctores tenent. 28
Derogatio legum, vide *Lex.*
τὸ Desafio etymon. 2.196.6
Desempeño y crecimiento de Juro, quomodo fiat. 1.111.57

Determinatio.

Determinatio una respiciens plura determinabilia, pariformiter debet determinare. 1.213.9

Detractor.

Detractores contemnendi. 1.348.31

Deus.

Deus Prophetis in publico orantibus statim petitum concedebat, quamvis in secreto retardaret. 2.132.10
Dii ex judicio Paridis irati. 2.120.10
Dictum generale ad extraordinaria non refertur. 2.139.23

Differentia.

Differentia verbalis, vide *Verbalis differentia.*

Difficultas.

Difficultas præstandi non excusat ab obligatione. 1.204.30
Difficultas magna dandi quod debetur, facit ut possit æstimationem dando obligationi satisfieri. 31
Difficultas magna dandi, vel solvendi in pecunia, facit ut possit debitor solvere in bonis, & qui ita obtulerit solutionem, vitabit carcerem. 32

Differentia.

Differentia in aliquibus prudentis est. 2.130.1
Princeps tamen de suis ministris debet confidere. 2
Vide *Confidentia.*
Conjugum diffidentia vitanda. ibid.

Dignior, & Dignius.

Dignior minus digno præferendus. 1.278.1
Dignior semper præferendus. 2.177.17
Dignius non debet cedere, & cohæres censeri minus digno. 2.25.12
Dignius trahit ad se minus dignum. 13

Dignitas.

Dignitas illa major quæ habetur pro majori. 1.281.24
Dignitates plures repudiarunt propter earum periculum. 2.119.7
Dignitate suppressa, & postea de novo creata, censetur nova dignitas, & prima extincta. 2.137.11
Dignitates in actu exercentes præferendi eis, qui non administrant. 2.138.20

Dispensatio.

Dispensatio, & quod ex Principis voluntate pendet, impossibile judicatur. 1.252.32
Dispensatio nunquam inducenda, nisi expressè constet. 2.75.44

Dispositio, & Dispositum.

Dispositionis dubium ex clausula sequenti explicandum. 1.34.21
Dispositione generali non comprehenditur quod habet speciale nomen. 1.47.11
Dispositio universalis restringitur. 1.92.9
Dispositio universalis hominis comprehendit quod aliàs in ea non veniret. 10
Causa nova superveniens facit mutare dispositionem. 1.209.40
Dispositionis verba interpretanda ne contineant repugnantiam & contrarietatem. 1.189.23
Interpretatio semenda ex ratione dispositionis. 25
Dispositione generali non comprehenditur quod est diversæ speciei. 1.297.31
Dispositio inutilis esse non debet. 2.93.5
Dispositio generalis ad illud solùm referenda, quod ex jure comprehendi potest. 2.74.35
Dispositio omnis debet intelligi de habili. 2.75.45
Dispositio quæ pendet ex voluntate concedentis, comprehendit etiam futurum. 2.81.2
Dispositio generalis omnes casus, etiam privilegiatos, comprehendit. 2.140.30
Omissus in dispositione nunquam ad illius partem admittitur, nisi habeat jus illam impugnandi. 31
Dispositio specialis circa res attendenda, non generalis. 2.148.16
Dispositio specialis eximit rem à generali dispositione, licèt in ea possit comprehendi. 2.149.20
In omnibus dispositionibus loquentis & confirmantis persona excusat. 2.152.18
Regis juri non videtur ex dispositione generali derogatum, nisi expressè exprimatur. 2.152.19
Salubriter disposita solent in perniciem converti. 1.178.2

Dissimulatio.

Dissimulatio nocet Principi, ubi nullum periculum. 1.35.26.
Vindictæ mendicatio solet esse in Principe dissimulatio injuriarum. 27

Distributio, & Distributivum.

Distributiones quotidianæ solùm debentur actu servientibus. 2.138.17
Distributivum verbum facit disjunctionem. 2.240.32.

Diversitas.

Diversitas consideratur, si in aliquo res distinguitur

ab alia, licèt in obliquo conveniat. 2.149.19
Diversitas nominis, vide *Nomen.*

Diuturnitas, & Diuturnum.

Diuturnitas accipitur pro decennio. 1.150.21
Diuturnum pro decennio. 2.109.22

Doctor.

Doctores debent intelligi secundùm jura quæ allegant. 1.98.24
Doctori asserenti magis creditur in lecturis, quàm in consiliis. 2.213.21

Dolus.

Dolus non debet prodesse ad obtinenda vectigalia. 1.45.34
Dolum non facit qui jure suo utitur. 1.113.76
Dolo desinens possidere habetur pro possessore. 1. 114.80
Dolus præsumitur ex eo quod non exprimatur quod exprimendum erat. 1.194.5
Dolus actus sequentis colligitur ex præcedenti. 1. 348.25
Dolus præsumitur in eo qui dicit mendacium. 1.350. 38
Dolus est non exigere quod exigi potest. 2.59.13
Dolosus est qui licèt non exprimat falsum, tacet veritatem, quam non potuit ignorare. 2.88.15
Dolus esse præsumitur quando judex omittit facere quod debet. 2.116.19
Negligentia sola ejus qui ex officio aliquid facere debet, arguit dolum. 20
In Dolo esse præsumitur, qui non utitur omnibus remediis necessariis ad actum quem gerit. 117.21
Dolus est difficilis probationis, & præsumptionibus probatur. 24
Præsumptiones sunt liquidæ probationes ad dolum. 26

Domicilium.

Domicilia duo potest quis habere, & in utroque onera subire tenetur. 2.176.14

Dominium.

Dominium tollere quamvis possit Princeps, non potest tamen tollere jus quæsitum ex suo contractu. 1.11.4
Dominium nisi ex una causa non adquiritur. 1.41. 7
Dominium semel translatum non debet revocari, pretio non soluto, sed agi pro pretio. 1.134.2
Dominii adquisitionis prohibitio, nec restitutio, non inducenda à lege ubi non exprimitur. 1.237.29
Dominii incapacitas, & ejus translatio non inducenda ex legibus quæ non exprimunt. 1.239.42
Dominium non adquiritur destinatione tradendi, sed ipsa traditione. 2.61.11
Princeps habet præsumptionem dominii in terminis & terris sui regni. 2.151.7
Vide *Terminus.*
Dominium habentibus terræ, non permissum eas vacuas colere sine Regis licentia. 2.158.31
Locato fundo non transit dominium ad conductorem, sed tantùm usus. 2.160.2
Venditioni repugnat pactum ne dominium transeat. ibid.
Dominia, & libera eorum dispositio sunt juris gentium. 2.187.36
Princeps ex causa, quæ publicæ utilitatis principaliter, potest alicui dominium adimere. 37
Dominia apud duos insolidum esse non possunt. 2. 222.2

Donatio.

Principes qui donationes immensas revocarunt. 1.38.54
Reges non debent immensas donationes facere. 55
Princeps non debet facere donationem quæ offendat publicam utilitatem. 1.44.26
Donatione generali non comprehenditur, nisi quod donator tempore donationis habebat. 1.48. 35
Donatione facta à Principe juris Regalis, nihil ea comprehenditur, nisi de jure doceatur. 16
Donationes magnæ in præjudicium regiæ coronæ revocandæ. 1.54.3
Donationes plures factæ à Rege, quamvis exiguæ, si junctæ lædant regium Patrimonium, revocandæ. 4
Donationes Regum sine justa causa non revocandæ, cum illa verò ex publica utilitate justa est revocatio. 6
Reges plures donationes ab ipsis factas revocaverunt. 7
Donationes etiamsi factæ in remunerationem servitiorum, revocandæ, si lædant publicam utilitatem. 8
Regis potestati non ita detrahendum, ut non possit castra sui Regni donare. 55.9
Rex quamvis possit regulariter donare, non tamen in grave sui præjudicium, vel Regni. 11
Donatio à principio non præjudicialis, si postea fiat nociva, revocanda. 1.56.17
Henricus Rex donationes in præjudicium Regni revocavit. 18
Donationes quæ fiunt pro Regni adeptione, non valent. 20
Donatio facta à Principe territorii cum omni jure, personæ illustri, an comprehendat vectigalia. 1. 59.2
Donatum censeri non potest quod tempore donationis non erat. 1.61.19
Princeps non videtur donare quod habet ut Princeps. 62.21
Donationes Regum debent scribi in libris & rationibus regalibus. 1.63.28
Donatio quæ fit propter damnum bonorum, omne periculum respicit. 1.213.5
Donatio excluditur qualibet conjectura. 8
Donandi obligatio non adstringit ultra quàm quis facere potest. 1.201.7
Donativa quæ succedunt loco collectarum, habent juris necessitatem. 1.204.36
Donativi apud nos exigendi modus. 1.205.37
Donativum Regi datum pro bello sustinendo. 38
Donatio prohibita inter virum & uxorem, etiam prohibetur inter sponsos de præsenti. 1.253.38
Donationis inter conjuges prohibitionis ratio magis procedit in sponsis, quia in principio matrimonii majora exhibent indicia amoris. 1.254.46
Donationes à Principe factæ vassallis ob benemerita, gratuitæ sunt, & liberales. 1.289.4
Donatio liberalis censetur quæ à Principe facta, etiam interveniente pecunia, si eam excedat concessio. 5
Donationes à Principe factæ possunt ex utilitate publica revocari. 6.7
Reges Hispani immoderatas donationes sæpiùs revocarunt. ibid.
Donatio quæ confertur in mortem cum clausula, De constituto, non habet effectum, nisi sequuta morte. 2.37.16

Donatio rei certæ differt à donatione tertii & quinti 2.38.23
Donatio facta postquam ex re aliquid solutum, si id totum consumit, nulla donatio. 2.56.6
Donatio quæ à principio ex liberalitate procedit, postquam facta promissio donandi, habet juris necessitatem. 1.204.35
Donatio omnium bonorum non comprehendit futura, nisi exprimantur. 2.82.7
Donatio causa mortis non propriè donatio, quia non est simplex donatio. 2.147.4
Donationes quæ ex regio Patrimonio procedunt, possunt ex ejus voluntate revocari. 2.186.24
Donatio quæ post unum alteri fit, quamvis in primo non potest revocari, an possit in secundo ante acceptationem. 25

Dos.

Dotem promittendo omnes obligantur. 1.176.16
Dotalem rem esse debet probari, ut indotatio procedat. 1.182.30
Dos sine nuptiis esse non potest. 2.53.6
Dotis privilegium ad alios non transit, præterquam ad eos, quibus concessum. 2.225.20

Dubium.

Dubia tollere ad officium Gubernatoris spectat. 2.21.17
Dubitationem solicitam omnia admittunt. 2.141.1

Duellum.

Duellum causa rebellionis regni Lusitati an permittendum. 2.191.1
Rex Catholicus quando possit duella permittere. 2
Duella regulariter prohibentur. 3
Non prohibentur ex publicis & justis causis. 4
Vide *Bulla*, & *Bellum*.
Duella ideo à Pontificibus & sancto Concilio prohibentur, ne aliquis ex causa privata alium occidat, vel se in periculum vitæ conjiciat; non verò quando causa est publica. 2.192.10
Duella ex causa publica posse permitti qui tenuerint. 11
Publica causa justum reddit duellum, quamvis aliquod interesse privatum sequi posset. 12
Duellum quod certò cognoscitur effectum non habiturum, non comprehenditur censuris Bullarum. 2.193.17.
Duelli etymon. 2.196.3
Ejus definitio. 4
Duellum idem quod bellum antiqui dixerunt. 5
Duella jure Hispano admissa. 6
Duellorum origo, & in ea Torreblanca impugnatur. 7
Duella à Barbaris inducta, dæmone suadente. 8
Duella apud omnes gentes in usu fuisse qui notaverint. 2.197.9
Duellorum amantissimi Galli fuerunt. 10
Duella inter omnia animata, & à natura producta. ibid.
Hispani variis solemnitatibus, & in ritibus duella admiserunt. 11
Hispanorum Regum duellorum provocationes. 12
Petri Regis Aragonum duellum cum Carolo IX. Rege Galliæ. ibid.
Petri Aragonii duelli provocatio ad Ludovicum Regem Galliæ. ibid.
Hispani Legati Regis Catholici, ejus nomine ad duellum Regem Galliæ provocarunt. ibid.
Duellum Petri Aragonii Regis cum Carolo Rege Neapolis super possessione Siciliæ. 13
Martinus IV. Pontifex excusatur à permissione hujus duelli Caroli V. Imperatoris, & Regis Hispaniæ duelli disceptatio cum Francisco I. Galliæ Rege. ibid.
Duelli provocatio Renati Ducis Anxoini, contra Alphonsum V. Aragonum Regem pro possessione Regni Neapolis. ibid.
Duellum Regis Aragonum Alphonsi V. cum Duce Anxoini super possessione Regni Neapolitani. ibid.
Ferdinandus Catholicus Castellæ Rex ad duellum provocavit Regem Lusitanum in urbe Tauri. ibid.
Duella plura inter Hispanos antiquis temporibus, & novioribus. 198.14
Hispanorum alia duella. 15
Hispani Sueri Quinonii singulare certamen. 16
Hispani alii ad duellum pugnarunt. 17
Marchionis de Villena singulare certamen. ibid.
Beltrandi de la Cueva certamen. ibid.
Duellum Hispanorum celebre. 2.199.18
Duellum coram Imperatore Carolo V. in urbe Pintiana, in ejus foro, ultimum fuit solemne duellum, quod in Hispania permissum. 19
Duellum debet præcedere admonitio & diffidatio, quod Hispani dicunt *Riepto*. 20
Duellum apud Hispanos ad purgationem delictorum maximè usitatum. 21
Principum licentia, vel Ducum ad duellum necessaria. ibid.
Provocatus ad duellum arma eligebat. 200.22
Hispaniæ Rex antiquitùs judices duelli & arma designabat. ibid.
Arma duelli æqualia esse debent, & ex consuetudine regionis, vel moribus gentium. 23
Patrini eligebantur ad duellum, quorum officium arma metiri, corpora duellatorum videre, & illos inducere in palæstra, illum designare, & tempus quod in certamine duraturum. 24
Duellum nisi ex justa causa juramento non admittendum. 25
Duellum, aut bellum ex utroque latere non potest justum esse. 26
Æqualitas esse debet inter duellatores. 27
Miles quamvis ignobilis potest ad duellum Nobilem provocare. ibid.
Nobilis an possit Titulatum provocare ad duellum. 28
Superior potest ab inferiori provocari ad duellum, ex recepta consuetudine. ibid.
Infames & notati à jure, excluduntur à duelli provocatione, & qui excludantur recensentur. ibid.
Magistratus non potest ab inferiori provocari sine venia tituli FF. & C. *de in jus vocando*. 2.201.29
Vide *Magistratus*.
Magistratus ad duellum non provocandus. 30
Officialis ad duellum non provocandus. ibid.
Dux exercitus non potest ab inferiori ad duellum provocari. 33
Piscarius Marchio generalis Præfectus exercitus Hispani Caroli V. duellum non acceptavit. ibid.
Marchio de Comates, Præfectus urbis & propugnaculi de Oran, non acceptavit duellum. ibid.
Duella jure divino prohibita. 2.202.35
Non possunt probari consuetudine. ibid.
Juri gentium repugnant. 36
Hispano jure antiquo solùm permissa duella in causis pœnalibus. ibid.
Hispani Reges Catholici omnino duella prohibuerunt. ibid.

Theodorici Regis verba ad duellorum deteſtationem. 2.203.37
Duelli probatio falſitatem,& fallaciam continet. 38
Duello plures victi, qui juſtitiam ſuſtinebant, & victores qui injuſta defendunt. ibid.
Duella valdè execratur Carolus Scribanius. 39
Nobilis non tenetur fugere, ut vitæ periculum evadat, ſed poterit occidere adverſarium pro ſui tutela. 2.204.40
Duellum pro honore tuendo licere qui tenuerint. ibid.
Honoris conſervandi cauſa duellum non permittitur. 41
Duellum acceptari non poteſt,nec licitum fieri, etiam pro honore conſervando. 42
Honorem non amittit, qui ad duelli provocationem reſponderit, non acceptare, quia jure prohibitum. ibid.
Statuta Ordinum militarium quæ duellum recuſantem excludunt ab ordine,procedunt ex antiquitate inſtitutionum Ordinum,quia eo tempore in Hiſpania permiſſa. 205.44
Duellum non acceptans, reſpondens, quia prohibitum, non excludendus ab Ordine Equeſtri militari. 45
Statuta Ordinum militarium,quæ excludunt eum, qui duellum non acceptavit, procedunt quando duellum permiſſum,ut ex cauſa publica. 46
Duella ex cauſa publica permittenda. 47
Duello provocare Luſitanos pro defendenda juſtitiâ noſtri Regis Caſtellæ contra Tyrannum,an liceat. 48
Duella ex cauſis privatis prohibita. 2.206.49
Publica cauſa reddit juſtum duellum. 55
David, etiamſi non pugnaſſet contra Goliath impulſu divino, non peccaret; quia pro publica cauſa ſui Regis duellum ſuſcepit. ibid.
Duelli cum Luſitanis cauſæ an reſpiciant inimicitias & æmulationes privatas. 56
Duellum quo provocans certò ſcit effectum non ſortiturum, cenſuris non comprehenditur. 61
Luſitanos ad duellum provocare, tabellionis cauſa, juſtum, & permiſſum eſt. ibid.

Duo.

Duo vincula fortiora ſunt uno. 1.83.19
Duo ſpecialia non admittenda. 1.252.34
Duobus in locis idem ipſe ſtare non poteſt. 2.175.1

Duumviri.

Duumviri ex decurionibus eligebantur. 2.170.23

E

Eccleſia.

ECcleſia an obligata renovare emphyteuſim. 1. 39.60
Eccleſia debet bellum facere Hæreticis. 1.307.17
Eccleſia pro pace publica ad bellum ſuccurrere ſolita. 1.308.17
Luſitani Eccleſiaſtici argentum Eccleſiæ ad bellum contra Caſtellam Regi obtulerunt. ibid.

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici antequam Regi tradant Tertias, quæ ex decimis deducendæ, videntur adminiſtrare nomine Regis. 1.144.18
Eccleſiaſtici ut pars populi, ſunt vaſſalli Principis ſæcularis. 1.316.13
Eccleſiaſtici qui Regibus jurant fidelitatem, ſine dubio cenſentur eorum vaſſalli. 1.317.14
Statutum quod irritat alienationem factam in non ſubditum, non comprehendit alienatum in Eccleſiaſticos,qui ſubditi & vaſſalli cenſentur. 15
Eccleſiaſtici quamvis quoad juriſdictionem non ſint ſubditi Principum ſæcularium, ſunt tamen vaſſalli quoad protectionem & obedientiam. ibid.
Reprobatur Diana, qui Eccleſiaſticos negat vaſſallos Principum ſæcularium. 16
Eccleſiaſtici in Politicis debent Regibus obedire. ibid.
Eccleſiaſtici ſolent in bello contra infideles perſonaliter in Hiſpania intereſſe. ibid.
Eccleſiaſtici naturaliter & originariè dicuntur ſubditi Principum in quorum terris nati. 17
Laicus ex delegatione Pontificis poteſt de cauſis Eccleſiaſticis judicare. 1.326.39

Edictum.

Edicta Principum, vide *Princeps.*

Editio.

Editionis forma antiqua tit. ff. de edendo, in Hiſpania non practicatur, ubi ex veritate judicant Senatores. 1.21.5

Effectus.

Effectum ubi habemus, non curandum de modo. 1. 172.21
Effectus quando ſequitur, non curandum de modo. 1. 203.27
Effectus non conſideratur ejus quod nullum eſt. 2. 141.2

Electio.

Eligens malè ſubſtitutum in culpa eſt. 1.197.12
Electiones populorum pluribus diſſidiis cauſam præbent. 2.20.11
Electio quæ à lege, vel teſtatore alicui conceſſa, an delegari valeat. 2.224.14

Emeritus.

Emeriti juſtè præmium laboris conſequuntur. 2. 137.7
Emeritum præmium quod veteranis dabatur. ibid.
Præferendus ille,ex cujus labore proceſſit. 8

Emphyteuſis.

Emphyteuſis debitori non licet vendere emphyteuſim ſine facultate & permiſſu domini directi. 2. 222.1
Emphyteuſis domino directo rectè permittitur eam cuicumque vendere ſine voluntate domini utilis. 2

Emptio.

Emptionis eſt dominium transferre. 2.160.7
Vide *Alienatio.*
Emptio & venditio ſolo conſenſu probatur. 2.78.1
Emptio & locatio differunt. 1.167.9

Emptor.

Emptor petere non poteſt niſi quod ad venditorem pertinebat. 1.65.2
Pertinentiis venditis intelligitur, ſi pertineant, & hoc inducit conditionem. ibid.
Emptor non tenetur ſolvere pretium,niſi res vendita tradatur. 1.87.2
Emptor cenſûs reddituum Regalium ex novâ venditione, debet eſſe particeps fraudis, ut ex eo nova venditio reſcindatur. 1.114.81
Emptor regulariter non debet ſtare colono. 1.220.1
Emptor adquirit jus in re, & ideò præferendus colono, qui ſolùm habet jus ad rem. 2
Emptor rei fiſcalis tenetur ſtare colono, ne fiſcus teneatur ad intereſſe interceptæ conductionis. 3
Emptor rei fiſcalis conductæ ſolùm debet exigere penſionem, non annullare conductionem. 7

Emptorem à venditione facta repellere non licet. 1.223.1
Emptor Ecclesiæ non habet privilegium. 1.292.10
Emptores bonorum quæ permittuntur vendi ob aliquem finem, non tenentur ad hoc ut finis sequatur. 2.33.16
Emptor & venditor conventione facta, non possunt discedere à contractu. 2.78.1

Emphyteusis.

Emphyteusis contractus potest reduci ad æquitatem. 1.13.17
Emphyteusis finitæ dominus non tenetur eam revocare, maximè si Princeps sit dominus. 1.39.59
Ecclesia an obligata sit revocare emphyteusim. 60
Dominus sine dubio non cogendus revocare emphyteusim, quando alii concedit, sed sibi retinet. 62
Emphyteusis & solarii differentia ex Avendaño refellitur. 1.231.27
Emphyteusis ad suam validitatem requirit scripturam fieri. 1.232.30
Emphyteusis habet qualitates quæ testibus non rectè probantur. ibid.
Emphyteusis non potest devenire ad Monasterium, quia est manus mortua. 2.72.21

Ens.

Ens qualificatum videtur esse alterius speciei & naturæ. 2.147.4

Episcopus.

Episcopus ex consuetudine potest habere fiscum. 1.15.
Episcopus qui recepit à judice sæculari bona pro redemptione captivorum, coram eo debet reddere rationem. 1.144.20
Episcopus electus, qui voluit antea mori, quàm Episcopatum admittere. 2.119.6
Episcopi & Ecclesiastici tenentur à Rege vocati ad curiam venire. 2.131.7
Episcopus Caurensis mulratus fuit in Cancellaria Pisana pro Vicario quem elegit. 1.97.12
Episcopus an possit recusari ex causa contra Vicarium, qui ab Episcopo deligitur, & è contra. 2.210.8

Eques.

Equites Ordinum militarium verè censentur Religiosi. 1.322.1
Equites Ordinum militarium faciunt vota, etsi à Pontificibus limitata. 2
Equites Ordinum vocantur Religiosi à summis Pontificibus. 3
Equites Ordinum militarium personæ Ecclesiasticæ censentur. 4
Equites militares à foro sæculari exempti. 5
Equitum Ordinum militarium fori exemptio pluribus probatur. 6
Equites Ordinum militarium citra inobedientiam Regis non gaudent fori privilegio. 323.9
Reges Hispaniæ eligunt Equites Ordinum D. Jacobi, Calatravæ & Alcantaræ, ad publica regiminis munera. 1.324.17
Equites Ordinum militarium non gaudent fori privilegio in casu inobedientiæ. 1.23
Rex Hispaniæ de consuetudine procedit in casibus concordiæ contra Equites Ordinum militarium. 25
Princeps si non posset punire Equites Ordinum militarium inobedientes, magnum scandalum excitaretur. 1.326.34
Rex Hispaniæ, ut Magister Ordinum militarium, potest quibus voluerit causas Equitum delegare. 39

Equestris Ordo.

in Equestris Ordinis militaris munere publica consistit utilitas. 2.169.21
Equestris Ordinis dignitas in Hispania solet Infantibus concedi. 2.172.39

Error.

Error falsæ causæ non parit usucapionem, quando ipse possidens erravit, non si possidentis author. 1.218.19
Error voluntati contrarius. 1.264.57

Exactio.

Exactio partium habet incommoda. 2.57.2

Exceptio.

Exceptio dilatoria opposita, & rejecta potest opponi in vim peremptoriæ. 1.24.8
Exceptione in judicium deducta, de qua plenè cognitum, producitur rei judicatæ exceptio. 9
Exceptio dilatoria opposita in vim peremptoriæ, & rejecta, amplius non potest refricari. 10
Exceptio rei judicatæ potest opponi, ut dilatoria & peremptoria. 25.12
Exceptione rei judicatæ opposita ut dilatoria, & peremptoria, & plenè de ea discussa, & rejecta, tam dilatorium excluditur, quàm peremptorium. 13
Exceptiones casus fortuiti, læsionis, vel sterilitatis, non impediunt viam executivam. 1.93.15
Exceptio defectus implementi potest opponi in via executiva. 1.201.10
Exceptiones modificativæ admittuntur contra rem judicatam, & instrumentum. 1.284.9
Exceptiones læsionis, sterilitatis, vel non implementi, non impediunt viam executivam. 1.101.6
Exceptiones quæ requirunt altiorem indaginem, ad judicium ordinarium remittendæ, nec impediunt executionem. ibid.
Exceptiones inverisimiles non admittendæ. 1.346.15
Exceptio quæ requirit altiorem indaginem, non impedit executionem rei judicatæ. 2.23.6
Exceptiones modificativæ admittuntur adversùs rem judicatam. 12
Exceptiones ejus qui se liti opposuit, discutiendæ, nec ex gubernatione res decidenda. 2.84.3
Exceptio debet esse de regula. 2.112.3
Ex certa scientia, & plenitudine potestatis, clausquid operetur ad revocationem majoratus. 2.186.28

Excussio.

Excussio facta censetur, facto concursu creditorum, & impedimento ut debitum exigatur. 1.136.13
Excussionem à fisco videri factam quando ejus debitor non solvendo, &c. ibid.
Excussio facta censetur ex cessione bonorum. 1.170.4
Excussio videtur facta, cùm bona fuerint intricata. 5

Executio.

Executioni renunciare videtur qui postquam eam intendit, proponit ordinariam actionem. 1.214.13
Executio quæ petitur pro vectigalibus ab eorum conductoribus, nomine Regis petitur. 2.24.4
Executio non potest procedere nisi pro re certa. 2.45.3
Taxatio ut procedat ad executionem, fieri debet cum summaria causæ cognitione, parte citata. 4
Liquidationis debet fieri declaratio, ut exequatur. ibid.
Appellari potest à liquidationis declaratione. ibid.

Executio fieri potest contra eum qui obligatus est, licèt non adjecta clausula guarentigia. 2.46.5
Fidejussio de judicato solvendo habet paratam executionem. ibid.
Executio ex fidejussione judicatum solvi, tunc procedit quando fidejussio fit apud acta. 7
Res judicata habet executionem paratam. 11
Vide *Tertius.*
in Executione instrumentorum praxis Hispaniæ. 2. 94. 4
Executio instrumenti, vide *Instrumentum.*

Exemptio, & Exemptus.

Exemptiones dilatoriæ intra novem dies opponendæ. 1.29.26
Exemptio quæ datur Ecclesiasticis non solvendi vectigalia, & à solutione decimarum, personalis est, non realis. 1.92.14
Exemptionis privilegium revocatur à Principe. 1. 51. 6
Exemptio unius personæ, vel rei, non debet ad aliam extendi. 1.52.18
Judex potest exemptum etiam clericum, qui ejus turbaverit jurisdictionem, mulcta & pœnis pecuniariis afficere. 1.323.11
Miles exemptus si deliquerit in causa quæ pendet coram judice ordinario, potest ab eo puniri. 12

Exitus.

Exitus acta probat. 2.210.9

Expensæ.

in Expensis non damnatur fiscalis. 1.7.28

Expressio, & Expressum.

Expressio pluralis quando non potest verificari nisi in uno, habetur pro singulari. 2.93.6
Expressio dicitur specialis, quæ fit per relationem ad aliud. 94.7
Expressum quod facilè esse potuit, si non factum, videtur omissum. 1.63.31
Expressum dicitur quod sub natura expressi comprehenditur. 1.125.48
Expressa potiùs demonstrativè, quàm limitativè accipienda. 1.202.5

Extensio.

Extensio eandem retinet qualitatem, quam illud ad quod extenditur. 1.268.105

Exterius.

Exteriora indicant interiora. 1.195.12

F

FAbricius Maramaldus. 2.131.6

Facere, & Factum.

Facere videtur qui non facit quod facere debet. 1. 334. 34
Factum aliquid censetur ut fieri solet. 1.149.17
Facta plura sustinentur, quæ si in judicium deducta, improbanda. 1.123.39
Facta plura sustinentur, licèt fieri prohibeantur. 1. 237. 28
Facti evidentia pro majori probatione. 1.241.6
Factum idem ex diversis qualitatibus potest duo diversa debita producere. 2.176.9
Facti differentia & circumstantiæ juris dispositionem mutare debent. 2.211.14

Facultas, & Facultativa.

Facultas concessa ad aliquem finem, debet ad unguem observari. 2.32.4
Facultativa non causant præscriptionem. 1.261.27
Facultativa non inducunt consuetudinem. 1.90.6
Facultativa jus non præstant. 2.96.6
Facultatis quæ sunt, nullo tempore præscribuntur. 7

Falsitas.

Falsitas committitur omittendo, sicut falsum exprimendo. 1.194.6
Falsitatis præsumptio cessat, ubi nullum commodum ejus cui imputatur. 1.246.48
Falsitas in secreto fit. 2.104.31
Falsitatis difficilis probatio. 2.106.1
Falsitas probatur indiciis, & conjecturis. 2
Falsitatis præsumptio habetur pro ejus probatione in civilibus. 107.3
Falsitatis præsumptiones in criminalibus sufficere ad condemnationem, plures tenuerunt. 4
Falsitatis præsumptio transfert onus probandi in producentem scripturam. 5
Præsumptiones duæ & urgentes in causa falsitatis sufficiunt ad condemnationem criminalem. 6
Falsitatis pœna est arbitraria, & sufficiunt indicia ad torturam. 7
Instrumento fides detrahitur in causa civili ex indiciis falsitatis, etiamsi non sit visibilis, sed latens. 8
Falsitatis crimen gravissimum, quod potest vitam, honorem & divitias adimere. 9
Specialia plura admissa in probanda falsitate. ibid.
Falsitas pœnâ arbitria punitur. 2.111.1
Falsitas in rescriptis regiis mortis pœna punitur. 2. 112. 11
Falsitas vitam, honorem & divitias lædit. 2.128.18
Falsi crimen jure Hispano exilio à regno punitur. 2. 111. 1

Fama.

Famæ conservatio maximè conducit. 1.306.5
Fama vitæ præferenda. 307.6
Fama privati sibi prodest, Principis omnibus. 8

Favor.

Favore alicujus factum, non debet contra eum retorqueri. 1.296.18
Favore alicujus aliquid concessum, non debet ei nocere. 1.326.36
Ferdinandus Davalos. 1.333.27

Feudatarius, & Feudum.

Feudatarius domino servitia exhibere debet, quando ex sua causa, vel suorum bellum gerit. 2.178.28
Feudo vendito cum jure quod in eo quis habet, debet jus verificari, ut in eo consistat venditio. 1. 96. 4
Feudum non potest adquiri præscriptione, nisi res ut feudalis possideatur. 1.75.6
de Feudo ad officium valet argumentum. 1.107.31
Feudum novum dicitur ex nova concessione, quamvis feudum sit antiquum. 108.32
Feudum novum dicitur ex novis qualitatibus. 33
Feudum novum dicitur, licèt antiquum, post renovationem quæ ex pacto fit. 1.109.43
Feudum novum ex nova qualitate. 1.158.9
Feudum ad dominum devolutum, etsi iterum eidem personæ concedatur, non erit feudum antiquum, sed novum. 2.97.16
Feudum novum censetur quando post refutationem domino factam, alia persona est investita. 98.17
Feudi qualitates non repetuntur, nisi expressè exprimantur. 18
Feudi qualitates ex titulo judicandæ. 19
Feuda non possunt habere Ecclesiastici. 2.72.16

Index Rerum,

Feuda regulariter poſſidere non poſſunt Monaſteria. 17
Feuda quæ poſſunt per ſubſtitutum inſerviri. 2. 74. 32
Feudorum Monaſteria & Clerici capaces ſunt. ibid.
Feudi augmentum an novum feudum conſtituat. 2. 82. 21
Feuda duo quis adquirere poteſt. 2.176.15
Feuda duo habens, eo privandus, pro quo ſervitia non exhibuerit. ibid.

Fictio.

Fictio brevis manus, & ejus effectus. 1.110.50

Fides.

Fidem obſervare eſt juris naturalis. 2.217.10

Fidejuſſio, & Fidejuſſor.

Fidejuſſio non idonea pro ſatisfactione non habetur. 1.153.11
Fidejuſſor publicani, ſi nobilis ſit, an amittat privilegium immunitatis, ut poſſit pro fidejuſſione carcerari. 1.146.31
Fidejuſſorem eſſe idoneum in conductione vectigalium debet probari. 1.153.13
Fidejuſſores idoneos qui allegat dediſſe, debet probare. 16
Fidejuſſorem qui dare debet, dando pignus liberatur. 1. 174. 2
Fidejuſſor qui habet fori privilegium, quando pro non dato habeatur. 4
Praxi Senatus regalis Patrimonii ſemel fiſco dati fidejuſſores, etiam aliis datis, non liberantur, niſi expreſsè decernatur. 5
Fidejuſſores primi, aliis datis, non liberantur, niſi apertè exprimatur, ſed ſecundi primis ſuccedunt. 8
Fidejuſſor qui datur ex neceſſitate, etiamſi fori privilegium habeat, procedit ſatisdatio. 1.177.24
Fidejuſſoris obligationem augere non poteſt delictum debitoris. 1.196.2
à Fidejuſſoribus Theſaurarii exigitur pœna pecuniaria, quæ irrogatur ſubſtituto in officio pro malè geſtis in eo. 1.198.13
Fidejuſſorem certum dare promittens liberatur dando alium æquè idoneum. 1.203.22
Fidejuſſor qui delegavit, poteſt ſtatim agere mandati, quamvis delegaverit eum, qui ſolvendo non erat. 2.204.29
Fidelitatis forma eſt, omne damnum domini præcavere. 1.332.52
Fidejuſſor & reus principalis in judicio executivo eiſdem terminis regulantur. 2.49.5
Fidejuſſores tutorum in ſolidum tenentur pro tutela. 2. 171. 31
Fidejuſſor Magiſtratus non tenetur pro ejus dolo, vel delicto. 33
Fidejuſſor indemnitatis non antè conveniendus, quàm bonis rei principalis excuſſis. 2.173.45
Fieldad, & *recudimiento* differentia. 1.155.33

Filius.

Filius uxoratus jure noſtro Hiſpano non eximitur à patria poteſtate, niſi velatio Eccleſiæ præcedat. 1. 254. 45
Filius, cui cauſa matrimonii factus majoratus, non poteſt ejus revocationi conſentire in præjudicium ſucceſſorum. 2.35.4
Vide *Majoratus.*
Filius ſpurius, vide *Spurius.*

Fiſcalis, & Fiſcus.

Fiſci etymologia. 1.1.1
Fiſcus eſt repoſitorium pecuniæ Principis, quæ ad publicum ſtatum pertinet. 2
Fiſci & ærarii differentia. ibid.
Fiſcus an differat à Patrimonio privato Principis. 3
Fiſcus propriè eſt Principis ſupremi. 1.1.4
Fiſcum impropriè habent domini vaſſallorum. 5
Fiſcum poteſt habere Epiſcopus ex conſuetudine. ibid.
Fiſci opes oportet augeri. 2.7
Camera domini vaſſallorum non gaudet privilegio fiſci. ibid.
Probatio fiſci quando eſt dubia, judicandum contra fiſcum. 9
Imperatores Trajanus, Hadrianus & Juſtinianus contra fiſcum reſponderunt. ibid.
Fiſcalem primus elegit Imper. Hadrianus. 1.3.1
Fiſcales alii Imperatores crearunt. 2
Fiſcales olim ad biennium eligebantur, hodie perpetui. ibid.
Fiſci utilitas publica eſt. 3
Fiſcus in quo differat ab ærariis. 1.4.6
Regalia defendere, augere, & tueri ad fiſci patronum pertinet. 8
Fiſcalis poteſt ſe introducere in qualibet cauſa criminali, maximè ubi eſt pœna Cameræ. 1.4.9
Fiſcalis non malum neceſſarium, ſed bonum utile dicendum. 1.4.10
Fiſcalis officii magna auctoritas & neceſſitas. 11
Conſiliarius Regis dicitur fiſcalis. ibid.
Fiſcalis Senatus regalis Patrimonii ex regis reſcripto dicitur de conſilio Patrimonii. 5.12
Fiſcalem qui occidit, quia officium gerit, crimine læſæ majeſtatis tenetur. ibid.
Fiſcalis Principis pars cenſetur. 13
Fiſcalis ut judex conſideratur in judicando quæ lites ſint omittendæ, vel proſequi debent. 14
Fiſcalis inſtar tutoris diligenter ſe gerat. ibid.
Fiſcalis an poſſit agnoſcere bonam fidem. 15
Fiſcalis debet veritatem præferre fiſco. 16
Fiſcalis ſuffragium habebat, & in multis provinciis hodie habet. 1.5.19
Judicum fratres & ſocii dicuntur fiſcales. 6.20
Theodorici Regis de fiſcalibus ſententia. 1.6.21
Principes de fiſcalibus maximè confidunt. 22
Fiſcalis conſtituitur à Principe Procurator cum libera & generali adminiſtratione. ibid.
Fiſcalis quaſi habens generale mandatum, poteſt tranſigere de cauſis fiſcalibus. 23
Fiſcalis poteſt intendere actionem quæ utilis fiſco, etiamſi requirat ſpeciale mandatum. 24
Fiſcalis etiamſi à Rege prohibeatur contra aliquem actionem intendere, poterit juſtam proponere. ibid.
Fiſcalis officium dignitas eſt. 25
Fiſcalis numeratur inter potentes. ibid.
Dicitur clariſſimus. ibid.
& ſpectabilis. ibid.
Fiſcalis eſt Curator & Procurator Reipublicæ. 1. 6. 26
In ſolo fiſcali fit repræſentatio Principis. ibid.
Fiſcalis in ſupremis Senatibus dominus vocatur. 7.27
Fiſcali plura privilegia conceſſa. 28
Fiſcalis non jurat de calumnia, nec in expenſis damnatur. ibid.
Fiſcalis debet eſſe præſens judicio fiſcali, aliàs erit nullum. ibid.
Fiſcalibus toga antiquitùs & hodie conceſſa. 29
Fiſcales Reges ſoli nominant, & ſunt in ſupremis Tribunalibus. 1.7.32

Fiſcalis recuſatio.

Fiſcalis pars formalis eſt in cauſis ad ejus officium pertinentibus. 1.8.1
Fiſcalis Procurator generalis dicitur. ibid.

Fiſcalis in Caſtella votum non habet in cauſarum deciſione. 2
Fiſcalis qui fuit, ſi poſtea Senator fiat, non poteſt in ea cauſa adeſſe. ibid.
Fiſcalis dicitur judex quoad honorem, quia ut Senatoribus ei debetur reverentia. 6
Fiſcalis diligentiſſimè lites proſequi debet. 8
Fiſcalis officium loco delatoris ſucceſſit. ibid.
Ejus officium ſanctum. 1.9.9
Fiſcalis malum neceſſarium. ibid.
Præſumitur pro fiſcali munus rectè exercere. 10
Fiſcalis non recuſatur in Neapoli, Sicilia, & Catalonia. 11
Fiſcalis non ſit facilè recuſandus, ut recuſatur judex. 12
Inimicitia magna inter fiſcalem & litigantes eſt cauſa ut poſſit recuſari fiſcalis. 13
Fiſcalis recuſatur quando juſtè poteſt timeri ejus inimicitia. 1.10.17
Inimicitia ex qua poteſt fiſcalis recuſari, debet originem trahere ex cauſa privata, non ratione officii, quia contra aliquam cauſam proſecutus, cùm hæc non ſit culpabilis. 18
Fiſci privilegium eſt, ut ei inſtrumenta exhibeantur. 1.21.5
Fiſcus ſolus habet pro ſe præſumptionem in vectigalibus. 1.22.13
Præſumptione juris ſuffragante poterit fiſcus lite pendente de vectigalibus, eis uti. ibid.
Fiſcus non debet litigare ſpoliatus. 15
Fiſci præjudicium cauſæ quæ poſſunt continere, pertinent ad Senatum regalis Patrimonii. 1.26.3
Fiſci officium eſt defendere regale Patrimonium, & recuperare quæ ab eodem abdicata. 1.37.44
Fiſcalis ex generali muneris mandato, ſine ſpeciali, inſtituit hæc judicia de vectigalibus. 46
Fiſcali non cenſetur adempta facultas augendi pro regali Patrimonio, niſi expreſsè prohibeatur. 47
Fiſcalis non debet, ut reliqui Procuratores regulari, quia ſemper habet mandatum cum libera. 1.39.57
Fiſcalis ſine ſpeciali mandato poteſt intendere ſupplicationem ſecundam, cum pœna mille & quingentarum duplarum auri, quod Procuratores non poſſunt. ibid.
Pro Fiſco eſt præſumptio in vectigalibus. 1.42.11
Fiſci res ſine fiſcalis interventu alienari non poſſunt. 1.57.25
Fiſci patronus poteſt intendere pro fiſco ſine aliqua reſtrictione. 1.73.29
Fiſcus non debet cum ſubditorum damnis locupletari. 1.87.5
Fiſcus utitur jure minoris. 1.139.39
Clericus detinens bona fiſcalia poteſt conveniri coram judice cauſarum fiſcalium. 1.143.13
Fiſcale debitum poteſt à ſocio conductoris conſequi. 1.170.6
Fiſcus utitur jure pupilli, & habet privilegia Eccleſiæ, & dotis. 1.210.36
Fiſcus ſi emptor ſit, quia ceſſat ratio, ut teneatur ad intereſſe, non debet ſtare colono. 1.220.4
Fiſci obligatione ad intereſſe ceſſante, an emptor rei fiſcalis debeat ſtare colono. 1.221.10
Fiſcus habet privilegium hypothecæ in omnibus contractibus quos gerit. 1.222.18
Vide *Hypotheca.*
Fiſcus non poteſt abdicare rem emptori, eo invito. 1.223.3
Fiſcus debet requirere ſocium in venditione rei communis, ut ſi tantundem offerat, præferatur. 1.224.9
Fiſci patronus debet decorem officii tueri. 1.272.7
Fiſci patroni antea ad biennium eligebantur, poſtea perpetui facti. 13
Fiſci patroni munus Senatoribus & Conſiliariis æquale. ibid.
Fiſci patroni cum Comitibus ſacri Conſiſtorii manu Principis dona accipiebant. ibid.
Fiſci patroni munere excellentiſſimi viri functi. 14
Papinianus, Sabinus & Ulpianus fuerunt fiſci patroni. ibid.
Fiſci patronus conſuetudine univerſali omnium Senatuum præcedit Notarios à ſecretis. 15
Fiſcalis muneris major confidentia, quia omnium Regalium defenſio ei commiſſa. 1.273.19
Fiſci patroni munus laborioſius & excellentius, quàm Notariorum ex ſecretis. 20
Fiſcalis eget ſcientia juris. 22
Fiſcalis à Principe ſemper primò nominatur, quàm Notarius à ſecretis. 23
Fiſcali plura privilegia conceſſa. ibid. & 274.24
Fiſcales dicuntur clariſſimi. ibid.
Fiſcales utuntur toga, quæ non licet Notariis à ſecretis. 25
Fiſcali concedebatur duos domeſticos ſingulis annis Imperatori offerre, alium peditem, alterum equitem. 27
Fiſcalis per ſe ſolus Principem repræſentat, Senatus & Senatores collegialiter. 28
Fiſcalis dicitur de conſilio Regis. 29
Fiſcalis poſtquam dimiſit dignitatem, poterat filios in Notariorum à ſecretis conſortium inſerere. 31
Fiſcalis ſupremi Conſilii Caſtellæ in conſultationibus hebdomadariis coram Rege cum Senatu ſedet capite cooperto, quod nunquam Notariis à ſecretis conceſſum. 32
Fiſcalis ut judex exiſtimatur. 1.275.35
Fiſcalis poteſt & debet, cùm opus fuerit, Principem alloqui. 38
Fiſcalis poteſt principem conſulere. ibid.
Fiſcalis ſanctæ Inquiſitionis, qui & Notarii à ſecretis officium exercebat, jam ſenex omiſit, propter laborem, fiſcalis officium, & remanſit cum munere Notarii, quia paris laboris. 41
Fiſcum quomodocumque cauſa contingat, & de contractibus ab eo factis, privativè in Senatu regalis Patrimonii cognoſcendum. 1.284.11
Fiſci probatio pro facta habetur, quando ab adverſario impeditur. 1.344.1
Reo criminis imputandum quando injuſtè apponit impedimentum Fiſci probationi. 1.355.78
Fiſci probatio impediri à reo non debet. ibid.
Fiſci res ut vendatur, debet ſubhaſtari. 2.116.18
Fiſcus in contractibus, in quibus læſus, reſtitutionem non habet. 2.141.3
Fiſcali venditioni ſemper ineſt conditio, ut adjectio admittatur. 2.142.8
Vide *Citatio.*
Fiſci cauſa publicum jus continet. 2.146.27
Fiſcalis præſentia requiritur ad expedienda negotia fiſci. 28
Fiſco non nocet judicium, quod cum ejus fiſcali non agitur. 2.154.28
Fiſcus in eo quod habet pro ſe præſumptionem, non debet litigare ſpoliatus. 29
Fiſcalis non poteſt eſſe Judex in cauſa in qua fiſcalis fuit. 2.210.7

Fœdus.

Fœdera antiqua inter Reges Caſtellæ & Mauros. 1.214.19

Reges Mauri fœderibus se subjiciebant ut vassalli Regum Castellæ. ibid.

Fœmina.

Fœminæ Bizcainæ villæ de Fuenterrabia, illam defensarunt à Gallorum expugnatione anno 1638. 1.314.22.2

Fœminæ appellatione masculorum non comprehenduntur, quando de illis diversè, quàm in masculis dispositum. 2.148.15

Fœnus.

Fœnoris contractus ex abusu pecuniæ magis ad venditionem, quàm locationem refertur. 2.161.9

Forma.

Forma specificè adimplenda in decreto, statuto & rescripto. 1.42.13

Forma non servata corruit actus. 1.154.23

Forma inducitur, quando aliquid jubetur à lege pro substantia rei. 24

Forma debet specificè, nec potest per æquipollens adimpleri. 1.155.32

Forma substantialis implenda, nec potest per æquipollens. 1.201.11

Forma data à Sede Apostolica in provisione à se præbenda abdicatur. 2.6.30

Forma non servata actus est nullus. 2.155.5

Franciscus Galliæ Rex. 2.120.15

Fraus.

Fraus quæ in censibus intenditur excludi rescriptis Pontificum, qui pecuniam præsentem requirunt, etiam excluditur quando census constituitur ex vero debito. 1.110.55

Fraude factâ, nova venditio rescindenda. 1.113.79

Fraus est difficilis probationis. 1.195.12

Fraus unius alteri nocere non debet. 1.196.2

Fraus arguitur ex insolitis. 2.104.26

ad Fraudem probandam duæ præsumptiones sufficiunt. 2.117.25

Vide *Malitia.*

Fredericus Siciliæ Rex. 2.130.3

Fructus.

ad Fructuum adquisitionem sufficit quælibet possidendi occasio. 1.127.1

Bona fides, quæ sufficit ad fructuum adquisitionem, potest causari ex injustis & invalidis titulis. ibid.

ad Fructus adquirendos an sufficiat bona fides ex errore. 2

Bonæ fidei possessor lucratur fructus naturales, etiam ex titulo nullo. 3

Fructus non lucrantur etiam cum titulo & bona fide, quando lex resistit acquisitioni rei, ex qua fructus proveniunt. 1.128.15

Contractu reprobato ad evitandas usuras, nunquam bona fides prodest ut fructus lucrentur. 17

Usuræ licèt vicem fructuum obtineant, tamen verè fructus non sunt. 19

Fructus non percepti non pertinent ad fructuarium. 1.191.12

Fructuum in locatione, fundi dominium transit. 2.160.7

Fructuum qui sperantur, venditio consistit. 2.161.13

Fructuum locatio magis est eorum venditio. 16

Emptor fructuum non tenetur stare colono fundi. ibid.

Vide *Fundus.*

Fructuum locatio, qua dominium illorum transit, licèt fiat pro annuis solutionibus, adhuc venditio dicenda. 2.163.21

Fructuum census, vide *Census.*

Fructuum pretia, vide *Pretium.*

Fuga.

Fuga semper inducit præsumptionem delicti. 1.244.33

Fundamentum.

Fundamento destructo, deficit quod super illo ædificatum. 1.268.107

Fundus.

Fundi locatio cum fructibus existentibus, pro certo pretio facta, venditio fructuum est, quia dominium transfert, & gabella debetur. 2.162.20

Fur.

Furis fautor censetur qui sciens furem occultum non denunciaverit. 1.334.33

Furem qui non detegit, gravius quàm ipsum furem puniendum Plato dicebat. ibid.

Furor.

Furorem simulâre plures Sancti, ut Episcopatus omitterent. 2.121.19

Ulysses simulavit furorem, ne duceretur ad bellum Trojanum. ibid.

G

Gabella.

Gabellæ sunt de regalibus. 1.20.1

Gabellas nullus potest percipere, nisi expresso Principis privilegio. ibid.

Summariè in articulo quem dicimus *de cobro*, Gabellæ recuperantur. 3

Gabella solvenda non in loco originis, sed ubi contractus celebratur. 1.27.7

Gabellam esse solvendam in loco contractus, procedit etiamsi alibi sit res vendita. 8

Gabellarum immunitatem habent qui privilegia habent non solvendi in libris regiis. 13

Consuetudo attendenda ad solutionem gabellarum. 1.29.22

Interpretatio in dubio facienda, ne gabella solvatur. 23

Domini vassallorum induxerunt percipere gabellas diminutas, ut pro decimo vigesimum solvant vassalli. 1.41.5

Gabellæ non veniunt quacumque generali concessione. 1.46.4

Privilegium adinstar concessum non comprehendit gabellas, nisi specialiter concedantur, etiamsi in aliquo privilegio gabellæ comprehendantur. 47.7

Gabellæ & reditus regii differunt. 10

Gabellæ, id est, *Alcavalas*, tempore Regis Alphonsi II. in Castella inductæ. 13

Gabellas debent solvere omnes qui expresè non sunt exempti. 1.50.1

Privilegia exemptionum gabellarum, referenda ad ea quæ ex cultura venduntur, non ex negotiatione. 2

Propter culturam qui excusatur à gabellis, debet propriis sumptibus culturam facere. 1.52.17

Gabella non debetur propter rem, sed propter contractum. 19

Gabellarum origo. 1.60.13

pro Gabella vicesima, vel trigesima ab initio soluta vicesima solùm solvebatur tempore Regis Henrici II. 15

Decimam populos Castellæ à principio semper recusasse constat. 16

Regis Petri tempore exactores vicesimæ in urbe Burgensi occisi. ibid.

Gabella nõ eſt annexa territorio,ſed juriſdictio.62.24
Gabellas redditus, & *rentas* nomine comprehendi. 1.67.15
Gabellam non ſolvi de redditibus regiis, id eſt, *juro*, non facit argumentum ad reliquos cenſus privatorum. 1.125.50
Conductio generalis, vel limitata, quomodò comprehendat augmentum gabellarum. 1.257.1
Gabellarum augmentum quod cedat gabellario, in noſtri temporis conductionibus non procedit. 1. 160. 25
Privilegia exemptionis gabellarum reformanda, ad culturam, & curam procedunt. 1.283.1
Clerici qui exempti à gabellis,non gaudent exemptione in eis,quæ ex negotiatione procedũt.284.6
Fiſcus non ſolvit gabellam. 1.285.1
Gabella ſolvenda de rebus, quæ ad exercitum tranſportantur. 5
Gabellam ſolvendam de rebus quæ in exercitu venduntur, Senatus decrevit. 10
Gabella ſolvitur juxta conſuetudinem rerum ex quibus ſolvenda. 1.286.2
Gabella debetur ex venditione mixtarum potionum. 1.287.6
Aquæ ideò gabella non ſolvitur, quia communis, & nullius pretii. 14
Nivis venditæ gabella debetur. 15
Gabella debetur venditionis aquæ multæ. 1.298.18
Conſuetudo non valet ad gabellarum exemptionem. 19
Additio ſalutis hominum favore decretum, ut ex medicinis mixtis gabella non ſolvatur. 20
Gabellæ ſolutio legibus noſtris regulariter pertinet ad venditorem. 1.19.1
Gabella olei quod Hiſpali venditur, ſolvenda à venditore, & emptore pro dimidia. ibid.
Eccleſiaſtici exempti ſunt à gabella de rebus quas ex ſuis bonis vendiderint. 2
Eccleſiaſtici debent gabellam ex rebus negotiationis. ibid.
Conſuetudo multùm operatur in ſolutione gabellarum. 1.292.9
Gabellam jure communi emptor ſolvere debebat. 12
Gabellæ ſolutio eſt actus ſeparatus à venditione. 1. 293. 22
Gabellarum conductor eſt debitor generis, & pecuniæ. 2.64.12
Gabellarum conductoris obligatio non refertur ad tributa,ſed per ſe in pecunia conſiſtit. 2.66.15
Gabella non debetur niſi ex venditionibus. 2.169.1
Gabella ſolvenda ex lucro meritricio, ex Ferreto. 2. 162. 22
Solvenda ex locatione paſtus ad glandes & herbam. 2.164.31
Artifices & operarii, qui ſuis expenſis domum conſtruxerunt, non debent gabellam quaſi ex locatione, ex ſententia Senatus. 32
Vide *Artifices*.
Conſuetudo plurimùm operatur ad ſolutionem gabellarum. 34
Gabellam debere Monaſterium ex tegulis, quas per operarios fabricabat,& vendebat,deciſum fuit. 35
Eccleſiaſtici ex venditione rerum ſuarum gabellam non debent. 37
Monachi qui ex ſua lana pannos conficiunt, ex venditione illorum gabellam non debent. 38
Salem conficientes Eccleſiaſtici ex ſuis puteis ſalſis vendere poſſunt, nec ſolvunt gabellam. 39
Eccleſiaſtici qui vendunt etiam cariùs quàm emerunt,quod eis ſupereſſet de illo, quod ad ſuam, vel ſuorum ſuſtentationem devenit, non debent gabellam. 40
Gabellam ſolvere debent Eccleſiaſtici ex rebus, quas ex negotiatione vendiderunt. 42. Vide *Negotiatio*.

Gabellarius.

Gabellarii ſolent plnres fraudes excitare, ut excuſent ſolutionem penſionis. 1.81.1
Renunciatio caſus fortuiti,quæ ſolet fieri noſtris legibus à gabellariis,debet ſpecialiter eis perlegi.ib.
Princeps debet eſſe benignus circa gabellarios. 1. 87. 4
Gabellario remiſſio facienda, commercio impedito à Principe. 1.95.1
Principem non cenſetur velle præjudicare gabellariis. 1.96.9
Gabellarius remiſſa penſione ex impedimento, non poteſt petere, quod in fidejuſſione impendit, quia tenetur fidejubere. 1.98.17
Gabellarius prævidere debebat omnia,quæ continentur legibus 2. & 3. tit.9. lib.9. Recop. 28
Gabellarii pactum, ut non augeantur vectigalia, & ſi augerentur,ei competant, pœnale eſt. 1.159.15
Deciſio Granatenſis contra Gabellarios adducitur. 2.67.25

Gallia.

Gallia ab Hiſpanis primò incolata. 1.309.29
Hiſpania habuit juriſdictionem Galliæ tempore Iberorum, & Gothorum. 30

Geminatio.

Geminatio arguit enixam voluntatem. 1.252.29
Geminationis vis & effectus. 2.5.24

Genus.

Genus perire non poteſt. 2.64.6
Generi quælibet differentia adveniens conſtituit diverſam ſpeciem. 2.147.6
Genus quando reſtringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro ſpecie. 2.149.22
Generali appellatione non comprehenditur quod habet nomen ſpeciale, niſi ejus mentio fiat. 1.67.17

Gratia.

Gratia non pendet ex voluntate ejus cui fit, ſed Principis qui gratiam facit. 1.264.57
Gratia nulla non confirmatur conſenſu tertii, ſed Principis, qui fecit. ibid. 62
Gratia ſecunda contraria primæ eſt nulla, nec convaleſcit propter negligentiam impetrantis primam. 1.266.88
Gratia ex voluntate concedentis. 2.88.14
Gratia ex qua tertio jus quæſitum, habet clauſulas derogatorias ad ſequentes gratias. 18
Gratiam impetrans debet cauſam probare. 2.89.25

Gravamen.

Gravamen ut noceat alicui qui jus habet ad rem, debet cum ejus voluntate apponi. 1.107.24
D. Gregorius M. graves calumnias paſſus. 2.122.4
Gregorio V I. multa falſa crimina objecta. ibid.7

Gubernatio.

Gubernationis prætextus non admittendus in cauſis juſtitiæ. 2.85.135

Gubernator.

Gubernatoribus Provinciarum injunctum demonſtrare quod in Provinciis neceſſarium fuerit Principem admonere. 1.334.32
Gubernantium ærumnæ deſcriptæ Eccleſiaſtici 29. 2. 121. 21

H

Hæres.

HÆres non deſcribens bona in inventario, pœna dupli punitur. 1.194.5

Hæreſis.

Hæreſis teſtibus ſingularibus probatur. 1.240.3
Hæreſis crimen tenetur quis denunciare. 1.335.38

Hæreticus.

Hæreticis bellum faciendum ab Eccleſia. 1.307.13

Hæretici Turcis & Saracenis deteriores. 1.307.14
Hæreticorum fautores cenſentur qui aliquid de Hæreticis ſcierint, nec denunciaverint. 1.332.22
Henricus Rex donationes in præjudicium Regni revocavit. 1.56.18
Henricus Rex. 1.64.40. & 2.188.41
Henricus III. Caſtellæ Rex. 1.318.26
Henrici IV. Regis Hiſpaniæ tempore plures turbationes exortæ. 1.53.1
Herchenbaldi Comitis Belgii ex primogenitoribus noſtri Regis notabile juſtitiæ exemplum, & propter illud miraculum. 1.126.5

Hiſpania.

Hiſpaniæ Rex multis eget divitiis ad tuendum magnum ſuum imperium. 1.200.2
Millionum tredecim aureorum quantitatem anno 1637. extra Hiſpaniam ſolvendam Rex Hiſpaniæ cum negotiatoribus convenit. 3
Donarium factum Regi Hiſpaniæ anno 1637. 4
Hiſpaniæ Rex Maleyo Mauritaniæ Regi opem tulit. 2.212.1
Hiſpaniæ Rex munera magna contulit Legato ſuo, quem ad Mauritaniam miſit. 2
Hiſpaniæ regna ſubjecta defendenda. 1.308.25
Hiſpaniæ Rex an debeat ille extra Regnum ad bellum præſilire, vel per duces gerere. 1.309.26
Hiſpaniæ praxis ut Epiſcopi, & Eccleſiaſtici ad curiam vocentur per conſilium Regium. 1.316.12
Hiſpaniæ Rex de conſuetudine procedit in caſibus concordiæ contra Equites Ordinum militarium. 1.324.25
Hiſpaniæ Rex ut Magiſter Ordinum militarium poteſt quibus voluerit, cauſas Equitum delegare. 1.326.39
Hiſpaniæ Reges præſentant ad præbendas quæ vacaverint propter eos, quos ad Epiſcopatus præſentarunt. 2.2.2
Hiſpaniæ Reges Patroni ſunt omnium Eccleſiarum Cathedralium ſuorum Regnorum. 2.4.17
Hiſpaniæ Reges in ſuis Regnis habent fundatam juriſdictionem, & jus eligendi Magiſtratus. 2.18.4
Hiſpaniæ Rex multis eget pecuniis ad exercitus in toto Orbe ſuſtinendos. 2.62.19
Hiſpaniæ Regi magnus labor & cura neceſſaria in tantis Regnorum provinciis gubernandis. 2.119.8

Hiſpanus.

Hiſpani Imperii magnitudo plura ſtipendia debet militibus ſolvere. 1.200.1
Hiſpani Regis potentia in militibus ad bellum præſervandis. ibid.
Hiſpanus Rex ut Catholicus, debet hæreſim extirpare. 1.307.14
Hiſpani ſemper Regi offerunt tributa libenter. 1.309.27
Hiſpani Regibus ſuis fideliſſimi. 1.328.1
Hiſpani in ſuorum Regum & Principum admiſſione jurant, nihil contra eos permittere directè, vel indirectè, ſi aliter facerent, proditores ſint. 1.336.49

Hiſtoricus.

Hiſtoricis magis creditur eis qui nati in provincia de qua ſcribunt. 1.255.52
τοῖς Hoc amplius, inducitur res diverſa. 1.49.11

Holandi.

Holandi rebelles Hiſpaniæ piraticam exercent. 1.92.8
Holandorum rebellio, vide *Rebellio.*
Homicidium, vide *Occiſio.*

Homo.

Homines de Manſata qui dicantur. 1.228.8
Homo non eſt dominus membrorum ſuorum, ſed cuſtos. 2.179.5
Homo occidere ſe non poteſt niſi jubente Deo. ibid.
Non poteſt ſe occidere religionis, vel caſtitatis conſervandæ cauſa. ibid.

Honor.

Honor deferendus cui debetur. 1.291.6
Honor vitæ præcellit. 2.127.16
Honor vitæ & omnibus præferendus. 2.204.40
Hungarus. 2.120.15

Hypotheca.

Hypothecæ novâ venditione cenſus an ſolvantur, procedit quando dominus ejus petit luitionem, id eſt *conſumo.* 1.105.8
Hypothecæ ſuppoſita re locata, non excluditur conductio venditione. 1.222.17
Hypotheca quæ fiſco conceditur, licèt non conventa, an contra illum contrahentibus concedatur. ibid. 8
Vide *Fiſcus.*
Hypothecaria obligatio plus cautionis habet & æſtimationis, quàm perſonalis. 1.201.8

I

Identitas.

IDentitas non præſumitur, & probanda ab eo qui allegat. 2.60.4
Idoneus qui requiritur, debet eſſe dum duret contractus effectus. 1.172.21
Ignorans non conſentit. 1.42.14
Ignorans non permittit, potiùs expreſsè prohibet. ibid.
Ignorare factum proprium præſumitur Magiſtratus, & homo dives ob multiplicitatè negotiorum. 1.92.18
Ignorantia præſumitur. 3.42.14
Ignorãtia Principis præſumitur in rebus facti. 1.77.24
Princeps præſumitur ignorare proprium factum, propter negotiorum molem. 25
Magiſtratus præſumitur ignorare proprium factum ex multis negotiis. ibid.
Ignorantia non præſumitur. 1.195.16
Ignorantia non præſumitur in facto proprio. 1.279.13
τὸ Illico, omnem moram excludit. 2.46.10
Illicò aliquid fieri, & dilationem petere, opponuntur. 47.16

Immoderatum.

Immoderatum non comprehenditur diſpoſitione. 1.259.19
Non comprehenditur contractu. 1.164.30

Immunitas.

Praxis Cancellariarum Pragmaticæ Regis Henrici in cauſis immunitatis. 1.22.14
Immunitatis privilegium alicui pro bonis ſuis conceſſum, non tranſit in ſingularem ſucceſſorẽ. 1.52.18
Immunitatis privilegium in dubio præſumitur perſonale, non reale. 19
Immunitatem Eccleſiaſticam non habent Eccleſiæ coloni, & conductores. 1.292.7

Impedimentum.

Impedimenta belli, aut alia pro regimine & defenſione, quæ Princeps directò non opponit, ipſi non imputanda, ſed pro caſibus fortuitis habenda. 1.84.24
Impedimentum non prodeſt, quando eſt culpa impediti. 1.90.25
Impedimentum qui allegat, debet facere omne quod in ſe eſt, ut removeat. ibid.26
Impedimentum ut proſit conductori ad penſionis remiſſionem, debet denunciari, & proteſtari locatori. 1.91.27
Impedimentum modici temporis non præſtat remiſſionem penſionis. ibid.
Opinio ut non diſtinguatur de impedimento juſto, vel injuſto locatoris, ut teneatur conductori, procedit quoad remiſſionem penſionis. 1.97.16
Impedimentum ſi juſtum ex parte locatoris, etiamſi non ex publica utilitate, ſed privata, non tenebitur ad intereſſe, ſed ut remittat penſionem. ibid.17
Impedimentum juſtum factum conductori, adhuc obligare locatorem, non procedit in conductione vectigalium. ibid.18

Impedimentum non debet juvare illum qui removere potuit. 1.153.19
Impedimentum oppositum ab ipso locatore non excusat, si paucis diebus duravit. 1.154.22
Impedire, & Impeditus.
Impedire videtur qui non consentit stylo judiciorum. 1.356.33
Impeditus non dicitur qui potest impedimentum removere recurrendo ad superiorem. 1.153.20
Impeditus probare debet impedimentum removeri non potuisse,& in causa fuisse ne faceret. 154.21
Impeditus non censetur qui potuit impedimentum revocare. 1.356.84
Impeditus quando possit, tenetur removere impedimentum, etiam cum periculo. ibid.85
Impedimentum non prodest impedito, cùm ex ejus culpa provenit. ibid.86
Imperare, & Imperator.
Imperare sibi aut prohibere nemo potest. 1.15.2
Imperatores Trajanus,Hadrianus & Justinianus contra fiscum responderunt. 1.2.9
Implementum.
Implementi defectus opponi non potest ab eo, qui nullum damnum sentit. 1.205.42
Importunitas.
Importunitate multa conceduntur, quæ aliàs non concedenda. 1.58.32
Impossibile.
Impossibile reputatur ut aliquis faciat quod honorem lædit. 351.49
Impossibile de jure ejusdem qualitatis censetur, ut impossibile à natura. ibid.
Impossibile censetur quod ex Principis voluntate pendet. 2.58.7
Imprudentia.
Imprudentiæ significatio refertur ad ignorantiam juris. 2.17.30
In ore duorum,vel trium stat omne verbum. 1.242.17
Incertitudo.
Incertitudo impedit possessionem. 1.66.6
Incertitudo tituli præscriptionem impedit. ibid.
Incorporatio.
Incorporatio unius rei cum alia quid operetur. 1.49.23
Incorporatio in Ecclesia facta censetur quando expresse fit à Prælato, vel in libris Ecclesiæ ubi incorporata scribitur. 2.97.14
Indicatio.
Indicatio referenda ad effectum. 1.191.15
Indicium.
Comparationis litterarum diversitas declarata à Notariis, indicium facit falsitatis. 2.109.26
Indicium erat præmium quòd dabatur ei qui furem, vel servum fugitivum indicabat. 1.334.33
Indiciis probandũ quod testibus non potest. 1.344.2
Usurarius manifestus habetur qui indiciis convincitur. ibid.
Indicia sufficiunt ad imponendam pœnam corporalem, & quando possunt. 3
Probationis difficilis quæ sunt, potest in eis fieri condemnatio ex indiciis. 4
Indicium præsumitur contra illum qui non detegit crimen, nec ei occurrit. 1.345.11
Indicium est quod potest judicem persuadere. 346.12
Indicium est contra eum qui delinquentibus associatur. ibid.
Indicia sunt arbitraria. 13
Indicium est contra eum qui allegat inverisimile. 15
Indicium sumitur contra Notarium qui utitur modo insolito in scriptura. ibid.
Inverisimile præbet contra aliquem indicium. 16
Indicium sumitur contra eum, in cujus domo delictum factum. 1.347.19
Indicium contra eum qui frequentat locũ delicti. ibid.
Indicium contra dominum instrumenti cum quo factum delictum. ibid.
Verbis consentire cum delinquente,indicium participationis præstat. 20
Indicium est contra receptatorem inimici. 21
Indicium contra eum qui audit, & non resistit ei qui persuadet Regis vassallos ab ejus inimico auxilium petere. 23
Conjurationis particeps suo testimonio facit indicium quod sufficit ad torturam. 1.348.28
Indicium contra aliquem est recusare comparere coram Rege. 29
Indicium contra eũ qui recusat ad judicium venire. ib.
Verba reorum suffragantur indiciis. 1.349.37
Indicium urgens est contra aliquem falsum dixisse de Principe. 38
Indicium contra eum quem omnes censent salubre esse à Republica abesse. 1.350.40
Indicium doli est contra eum qui rem periculosam persuadet. 41
Indicium facit contra aliquem cum proditoribus tractare. 1.351.45
Indicium est secreta habere cum delinquente. 46
Indicium est contra eum qui occultat instrumenta. 47
Indicium est contra eum qui non exhibet quod debebat exhibere. ibid.
Indicium contra illum sumitur, qui rem passivam persuadet. 50
Indicium contra illum qui cùm sciret viam periculosam ex latronibus, & grassatoribus, per eam dirigit viatores. ibid.
Indicium sumitur contra eum, qui alteri falsò impegit crimen. 352.55
Indicium est contra eum, qui prope est locum delicti. 56
Indicium est contra eum,qui in concordia,& amicitia est cum conspirato adversùs Principem. 1.353.58
Indicium urgens ex præsumptione Cassiana,ut cõtra eum sumatur, in cujus utilitatem cedit factum. 60
Indicium est contra eum qui scit secreta conjuratorum. 1.354.63
Indicium est contra aliquem affectare ignorantiam ejus quod scit. 64
Indicia habentur pro liquidissimis probationibus. 66
Indicia plura,etsi levia, conjunguntur ad faciendum validum judicium. 68
Indicia vehementia non minus valent quàm testes. 2. 108. 12
Indicia vehementia possunt sufficere, ut fiat condemnatio in pœna ordinaria. 13
Josuë indicio usus ad detegendũ furtum Achan. 16
Indicia, quæ dicuntur ab indicando, quando sunt urgentia, majorem fidem faciunt, quàm testes, qui possunt esse corrupti. ibid.
David indicio potiùs quàm testibus usus, ut ostenderet Sauli posse illum occidere,& noluisse. 17
Indicia & præsumptiones habentur pro clara probatione, dum alia superiora non excluduntur. 18
Indicia urgentia quæ possunt movere judicem, sufficiunt ad pœnam ordinariam. 2.109.19
Fama contra scriptum est indicium falsitatis. 20
Retardatio exhibitionis instrumenti quod statim debeat exhiberi, est indicium falsitatis. 21
Vide *Retardatio.*
Protocollandi instrumenti tarditas est indicium falsitatis. 23
Indicium falsitatis colligitur ex inverisimilitudine. 24
Differentia subscriptionis Notarii est indicium falsitatis. 2.110.27

Indicium falsitatis, ignorari à quo scribi, testes, & dies. 2.111.31
Indicium falsitatis ex laceratione instrumenti. 32
Vide *Probationes*.

Indotatio.

Indotatio mulieris, vide *Mulier*.
Indotationis ratio attendenda tempore obligationis. 1.182.28
Indotatio ut procedat, probari debet rem esse dotalem. 30
Indotatio non rescindit obligationem, quam ex se mulier facere debebat. 31

Indultum.

Indulto delicti non comprehenditur restitutio bonorum, quando expresè à Principe non conceditur. 1.219.24

Ingratitudo, & Ingratus.

Ingratitudo omnium criminum fomes. 1.352.54
Ingratitudo ex qua filius posset exhæredari, obliteratur per ingressum Religionis, ut tunc exhæredari non possit. 1.254.48
Ingratos magis esse timendos in conjurationibus. 1.352.55

Inhabilitas.

Inhabilitas medii in extrema influit. 257.90

Inimicitia.

Inimicitia ex qua fiscalis recusandus, debet originem trahere ex causa privata, non ratione officii, & cur. 1.10.18
Inimicitia non debet nocere quando suscepta est ex justa & legitima causa. 1.98.23
Inimicitia affectata non repellit testes. 1.245.42
Inimicitia gravis, & qualis esse debeat ad testem repellendum. ibid.

Inimicus.

Inimicis bellum movere culpæ Principis tribui non potest. 1.98.23
Inimicorum violentia tribuitur casui fortuito. ibid.
Inimici testimonium repellendum. 1.245.37

Initium.

Initium spectandum. 1.266.80

Injuria.

Injuria nasci non debet unde jura nascuntur. 1.9.14
Injurias prætextu officii vindicare execrabile. 9.15
Injuria est negare quod aliis conceditur. 1.34.18
Vindictæ meditatio solet esse in Principe dissimulatio injuriarum. 13.27
Injuria non fit consentienti. 1.88.8
Injuriam non habet juris executio. 1.113.77
Injurias non facit qui consuetum exequitur. 2.25.8
Injuriam suam quilibet sine judice vindicare nequit, nec duello se ulcisci. ibid.
Injuriam suam non debet quis propria authoritate vindicare, sed per leges & judices. 2.204.41
Injuriam repellere incontinenti licet, at ex intervallo non permittitur, sed per leges, & judices jus suum quis persequi debet. 2.205.43

Innocens.

Innocens nihil timet. 1.244.33
Innocentem occidere non licet. 2.179.1
Princeps, vel Respublica semper debet civem innocentem defendere. ibid. 2
Innocens injustè damnatus ad mortem, potest resistere judici, & ministris, ut pœnam injustam evadat. ibid.
Carcerem potest frangere, & fugere injustè damnatus, & carceris custodes occidere, si aliter mortem injustam evitare non potest. ibid.
Christus D. noster innocentissimus morti oblatus pro redemptione generis humani. 7
Princeps, vel Respublica potest innocentem tradere tyranno, ut civitas non destruatur. 2.181.24
Innocentes pro communi salute occisos esse, exemplis sacræ Scripturæ confirmatur. 182.25
Innocentis mors faciliùs defendi potest ex communi bono, quâ circa causam publicam mendacium. ibid.
Deus multoties punit innocentes propter nocentes. ibid.
Innocentis mortem permittere ad publicam salutem, non respicit peccatum cooperandi in morte, sed solùm Rempublicam salvam facere. ibid. 26
Innocens injustè damnatus non potest resistere justitiæ ministris, si ex eo grave scandalum sequeretur, vel si judex ex actis nocentem invenerit, licèt privativè sciat non deliquisse. ibid. 28

Innocentia.

Innocentiæ magna vis. 1.348.29

Inobediens.

Fiscali incumbit inobedientes Principi accusare. 1.315.24
Inobedientes Regibus dicuntur largo modo rebelles. 1.319.34
Nobiles inobedientes Regibus magis puniendi. 1.458.37
Inobediens regiis beneficiis privandus. 1.320.45
Inobediens damna inobedientiæ sarcire debet. ibid.
Magistratus potest inobedientes cõpescere. 1.462.10

Inobedientia.

Inobedientia contra Regem est impræscriptibilis. 1.315.3
Inobedientia Principum acriter vindicanda. 1.317.19
Athenienses damnabant eos tantùm, qui unam legis syllabam erant transgressi. 318.23
Inobedientiæ vindicatæ plura exempla. ibid. 24
Inobedientiæ supplicium apud Persas erat pœna capitis, & dexteræ amputatio. ibid. 25
Henricus III. Castellæ pactus cum Regno, sine ejus consilio nullum bellum suspiciendum, nisi contra inobedientes. ibid. 26
Inobedictiæ pœna apud Israëlitas mortis erat. 1.319.33
Inobedientiæ pœna regulariter est arbitraria. 34
Inobedientia ex ejus qualitate potest mortis pœna puniri. 1.450.36
Inobedientiæ causa potest procedere Princeps sæcularis contra Clericum mulctis pecuniariis, ut officio sæculari privet, & Regno expellat. 1.323.16
Vide *Jurisdictio*.

Inofficiosum.

Inofficiosi querela non conceditur nisi his qui in primo gradu fuerint. 1.137.25
Inquilinus, vide *Locator*.

Inquisitio.

Inquisitionem odio habebat Orangius. 1.350.43

Instrumentum.

Instrumentum quod non habet vitium visibile, habet executionem paratam. 1.100.1
Instrumentum habens vicem rei judicatæ, facit rem liquidam & notoriam. ibid.
Instrumentum potest executioni mandari jure Hispano, licèt non habeat clausulam guarentigiam. 101.2
Instrumenti executio non impedienda exceptionibus quæ ante eum opponantur, sed remitti debent ad decem dies viæ executivæ. 4
Instrumentorum executionis Hispaniæ praxis & ratio. 1.144.5
Instrumenti executio non impeditur, etiamsi pendeat lis de nullitate per viam actionis. 7
Nullitatis judicium per viam exceptionis tunc impedit executionem instrumenti, quando nullitas est notoria, vel infra decem dies de illa constat. 8
Instrumentum exequi potest, etiamsi modificari possit dum est modificatum. 9

Inſtrumentum an reddatur illi qui dat expreſſa certa quantitate ex adjectione plus, vel minus. 1.102.10
Inſtrumentum qui habet pro ſe, cenſetur habere veritatem. 1.117.2
Inſtrumentum quamvis non ſit liquidum, exequi poteſt, ſi poſſit in terminis viæ executivæ liquidari. 2.48.23
Inſtrumentum ex ſubſcriptione Notarii virtutem recipit. 2.101.4
Vide *Tabellio.*
Inſtrumentum ſuſpectum de falſo, debet apertis probationibus confirmari. 2.103.22
Inſtrumentum quod dubium redditur, non poteſt dici probatio probata. 23
Inſtrumenti falſitas præſumitur facta ab eo, in cujus utilitatem cedit. 2.104.27
Inſtrumentum ſubtractum cenſetur ab eo cui prodeſt ſubtractio. 28
Inſtrumentum falſum præſumitur factum ab eo, in cujus utilitatem cedit. 2.109.25
Inſtrumentum debet poni in Protocollo ſtatim ac conficitur. 110.28
Vide *Præſumptio.*

Intentio.

Intentio ſemper prævalere debet. 2.28.7

Interdictum.

Interdicta poſſeſſoria pro reſtitutione uxoris non habet maritus ante copulam. 1.250.16
Interdicta poſſeſſoria conceduntur ſpoliatori. 2.151.3

Intereſſe.

Intereſſe ſarciendum conductori quando à locatore damnum ſentit. 1.95.2
Princeps non tenetur ex facto ſuo ad intereſſe conductoris, ſed ſolùm ad remiſſionem penſionis. 96. 6
Intereſſe debetur ex culpa, mora, vel lucro ceſſante. 7
Conductioni vectigalium naturale eſt ut Princeps ad intereſſe impedimenti non teneatur. 1.98.25
Intereſſe contraventionis ſolvendum. 2.162.8
Intereſſe ſuccedit loco rei in obligationibus facti. 1. 201. 9
Intereſſe ſuccedere in obligationibus facti, procedit in contractibus innominatis. 1.203.24
Intereſſe ſuccedit in obligatione facti, etiamſi de non implemento opponatur per exceptionem. 1.205.41
Intereſt valdè ſumptibus & moleſtiis non vexari. 1. 221. 12
Intereſſe alicujus conſideratur alterius voluntati non ſubjici, ſed ex ſua rem diſponere. 13

Interpretatio.

Interpretatio debet ſenſum exprimere, non premere. 1. 48. 21
Interpretatio admiſſa non mutanda. 1.51.9
Interpretatio non procedit ut reſtringat legem, quæ apertè loquitur. 1.89.21
Interpretatio in dubio facienda ut res in eodem ſtatu ſit. 1.176.18
Interpretatio ſumenda, ut abſurdum vitetur. 1.251.27
Interpretatio non poteſt impugnare, vel deſtruere titulum. 2.6.34
Interpretatio deſervit dubio explicando. 2.91.11
Interpretatio actus pertinet ad diſpoſitionem. 13
Interpretatio ſumenda, ut res data æquivaleat acceptis. 2.97.12
Interpretatio ſumenda ut excuſetur falſitas. 2.103.21
Interpretatione non egent quæ ſunt certa, & determinata. 2.141.1

Interruptio.

Interruptio cauſatur uno actu quo abdicetur poſſeſſio, vel judicium inſtituatur lite conteſtata. 2.11.28
Judicium quo actor victus, non interrumpit. ibid.

Invaſor.

Invaſorem occidere pro ſui defenſione poteſt quis omittere cum vitæ ſuæ periculo, quando occidendus eſt valdè utilis Reipublicæ. 2.181.18

Inveſtitura.

Inveſtitura feudi facta cenſetur ſine præjudicio tertii. 2. 17. 34
Joannes Auſtriacus. 1.333.24
Joannes II. Rex. 1.325.26. & 2.132.13
Joannes XIII. multas injurias paſſus. 2.122.6
Joannes XXII. 2.120.12
Joannes Euſebius expenditur. 1.196.7
D. Joſephus Gonçales laudatur. 2.206.49
τὸ *Ipſe*, denotat perſonam ad oculum, reſtricta ad eam, & excluſiva alterius. 2.224.17
Iſabellæ Reginæ Hiſpaniæ egregium juſtitiæ exemplum, quæ noluit excitato bello Granatenſi delictũ pro magna ſumma pecuniæ abolere. 2.129.29

Judæi.

Pluries ab Hiſpania expulſi, ſicut antea etiam Imperatores Romani fecerunt. 1.228.2

Judex, & Senator.

Fiſcalis qui fuit, ſi poſtea Senator fiat, non poteſt in ea cauſa judex eſſe. 1.82
Advocatus conſultus de cauſa reſpondens, non poteſt eſſe judex. 4
Advocatus alterius partis poterit à litigatoribus judex eligi. 5
Fiſcalis dicitur judex quoad honorem, quia ut Senatoribus, ei debetur reverentia. 6
Judices non poſſunt recedere in judicando à praxi & ſtylo judiciorum. 1.23.23
Judex de qua re cognoverit, de illa pronunciare tenetur. 1.24.11
Judex incompetens fit cõpetens prorogatione. 1.29.25
Judici qui teſtatur de facto proprio, credendum. 1.95
Judex ſæcularis poteſt ex delegatione & privilegio Pontificis cognoſcere de cauſis pertinentibus ad forum Eccleſiaſticum. 1.143.13
Judex ſæcularis capax eſt cognoſcendi de facto de his quæ pertinent ad forum Eccleſiaſticum. 1.144.23
Defenſioni extraordinariæ tribuendum, abuſus notorios judicis Eccleſiaſtici impediri à judice ſæculari. 1.146.40
Judex qui ſententiam confirmavit, debet ad ejus executionem procedere. 1.192.19
Judicum avaritia magna Reipublicæ peſtis. 1.233.1
Judices corrupti plus peccant, quàm latrones publici. 1.234.4
Judices munera accipere non poſſe, pluribus probatur. 6
Exempla Principum qui judices corruptos punierunt. 1.235.9
Lege duodecim Tabularum pœna capitis plectebatur judex pecuniâ corruptus. 10
Hiſpano jure privatur officio, & in duplum, quadruplum, vel ſepultum condemnatur judex, vel officialis corruptus, juxta recepti qualitatẽ. ibid.
Corruptus dicitur judex, cui ſolùm aliquid promittitur. 1.236.16
Corruptus Judex cenſetur, etiamſi recepit pro judicando in bona cauſa. 18
Datum judici ut in cauſa juſta judicet, condici non poteſt ab eo qui dedit. 19
Pœna eadem eſt corrumpentis judicem, & corrupti. 20
Judices & officiales reſtituere in foro conſcientiæ teneri quod contra leges receperint, qui tenuerunt. 1.237.26
Judex ſupremus poteſt attenta veritate ſecundùm propriam conſcientiam judicare. 1.341.7

Veritas, quæ potest attendi in judicando à judicibus supremis, debet ex actis resultare. 8
Reges & judices puniti, qui proprio judicio, non ex actis judicarunt. ibid.
Judex delegatus, quamvis major censeatur ordinario judice in causa delegata, extra illam inferior existimatur. 1.278.4
Judex antiquior debet præcedere noviori. 279.8
Judex peccat, qui ex arbitrio, non ex justitia judicavit. 1.301.21
Judex poterit in judicando sequi opinionem probabilem, omissa probabiliori. 1.307.11
Judex in atrocissimis decernere potest ut communicatio rei cum Advocatis fiat præsente fiscali. 1.356.81
Judicum ordinariorum electio non debet permitti populis, sed à Rege fieri. 2.190
Vide *Electio.*
Judices plures esse qui de eadem re cognoscere possint, publicè interest. 2.20.13
Judicum æmulatio solet utilis censeri. 14
Judex delegatus potest eligere Tabellionem coram quo acta conficiat. 2.26.18
Vide *Notarius, Delegatus.*
Judicum pericula ex sententiis. 2.120.10
Dii ex judicio Paridis irati. ibid.
Vide *Arbitrium.*
Clementis VII. æmulatio in Carolum V. qui contra eum arbitrium dedit in lite urbis Ferrariæ. 11
Joannis XXII. periculum calumniæ, quia condemnavit Ducem Barbietæ. 12
Philippus Pater Alexandri M. occisus ex injusta sententia. ibid.
Carolus V. quia condemnavit Landgravium, bello & rebellione impetitus. 13
Philippus Vallesius Galliæ Rex duplici rebellione agitatus ex sententiis latis. 14
Franciscus Galliæ Rex rebellione Ducis Borbonii impetitus, quia eum condemnavit in lite. 15
Hungarus, quia in lite condemnatus, urbem Budam proditoriè tradit Germanis. ibid.
Toribius Galindus odio Magistratuum Cancellariæ Limensis excitavit apud Indos seditionem in favorem Torani. 16
Vide *Magistratus.*
Judex qui simulavit se dementem, ne in causa difficili judicaret. 2.21.18
Vide *Error.*
Judex supplere non potest quod est facti. 2.143.2
Judices & Magistratus quasi dii censendi, ut venerentur. 2.127.9
Senatus supremi Hispaniæ judicant attenta veritate. 2.105.35
Judex quis in sua causa esse non potest. 2.202.34
Judicis recusatio rectè procedit, quando adest causa, quæ justè possit litigatorem suspectum reddere, ut contra eum judex sententiam ferat. 2.209.1
Judicis arbitrio relinquitur, quæ causæ suspicionis injustæ, affectatæ, aut veræ fuerint. 2
Grave est coram suspecto judice litigare. ibid.
Levis causa potest suspicionem judicis inducere. ib.
Vide *Suspicio.*
Judex potest faciliùs quàm testis recusari. 3
Injuria fit judici, & officiali ex recusatione. 4
Causæ requiruntur, earum admissio & probatio contra Senatores, aliter pœna adjecta. ibid.
Judices ordinarii sine causa apud nos recusantur. ibid.
Judex à cujus sententia interlocutoria appellatum fuit, an possit ab appellante recusari. 2.210.8
Judex suspectus est, si causam similem prosequitur. 9
Judex etiam in minimo favens uni ex partibus, legitimè recusatur. ibid.
Errores multi circà recusationes judicum. 2.212.18
Advocati sæpe recusationes judicum inducunt, ut litis expeditio protrahatur. 213.19

Judicium.

In Judiciis quasi contrahitur. 1.8.7
Judicium constat ex actore, reo, & judice. 1.26.2
Judicium ubi cœptum, ibi finiendum. 1.283.1
Judicium ubi cœptum, ibi finiendum, quando eadem quæstio quæ in alio judicio discutitur, agitatur. 4
Judicium aliqualiter diversum non causat dependentiam ad illud. 5
Judicium novari non potest, nisi consensu actoris, cui competit actio. 2.50.11
Judicium mutare quando compelli actor possit, vel non. 2.14
Judicium ordinarium, ejusque qualitates. 9.15
Judicium summarium possessionis & proprietatis differunt. 1.69.4
Judicium summarium in quo plenè cognoscitur, parit exceptionem rei judicatæ ad plenariam. 1.72.25
Judicium in quo de alieno incidenti, vel per viam exceptionis plenè agitur, parit in eo exceptionem rei judicatæ. 25
Judicia publica dicuntur, quæ ad vindictæ publicæ tutelam pertinent, licèt ex privati injuria nascantur. 2.193.15.& 2.207.59
Judicia redduntur in invitum. 2.211.13
Julii Cæsaris mors.

Juramentum.

Juramentum habet vim litis contestationis. 1.150.27
Juramentum interrumpit præscriptionem. 28
Juramentũ firmat actionẽ per quadraginta annos. ibid.
Juramentum omne videtur excipere auctoritatem legis. 1.12.12
Juramentum requirit veritatem. 1.95.9
Juramentum præstat executionem pœnæ conventionalis. 14
Juramentũ assumit naturã actus cui adhæret. 2.239.45
Juramentum primum qui contemnit, etiam secundum aspernabitur. 1.355.73
Juramenti infirmatio, & relaxatio fieri non potest sæculari potestate, sed per Ecclesiasticum facienda. 2.217.12
Juro Hispan. vide *Census.*

Jus.

Princeps rescripto tollere non potest jus tertio quæsitum. 1.11.6
Potest tollere ex causa publicæ utilitatis lege generali. ibid.
Jura juribus expedit concordari. 1.28.16
Juris dispositio ex verbis dubiis Principis non eludenda. 1.38.50
Jus extinctum non reviviscit. 1.115.87
Jus extinctum suscitari potest. 1.138.29
Jus publicũ voluntate privati non mutatur. 1.155.29
Jurium concessione solùm veniunt quæ erant tempore dispositionis, non futura. 1.157.7
Princeps potest per legem generalem tollere jus tertii. 1.223.4
Jus oritur ex facto. 1.268.3
Jus tertio quæsitum adimi non potest. 1.263.54
Jus quæsitum alicui ex causa onerosa Princeps nunquam tollit. 55
Exceptio de jure tertii nõ admittenda. 1.267.90.91
Exceptio de jure tertii potest opponi ab eo cui prodest, vel cujus interest. 97
Exceptio de jure tertii opponi potest quando ex ea jus agentis excluditur. 98
Jus ut tale qui recipit, non potest negare esse tale. 1.269. 112
Juris renunciatio inducitur ex facto contrario. 2.68.8

Jus reale comprehendit quod jure augmentum factum. 2.83.17
Princeps non potest jus tertio quæsitum tollere. 2. 88.19
Princeps ex verbis generalibus non vult juri speciali derogare. 2.98.21
Ius gentium idem quod naturale. 2.184.6
Iura naturalia & gentium sunt immutabilia. 7
Princeps ex lege generali potest juri tertii inferre præjudicium. 2.189.46
Ius naturale idem quod gentium. 2.202.36
Ius ex facto oritur. 4.210.10
Ius facultativum solum dicitur quando aliquis potest uti facultate sine ministerio alterius ; secus verò quando eget alterius ministerio , quia potest præscriptione immemoriali facultas tolli. 2. 218.76

Iurisdictio.

Senatus regalis Patrimonii habet jurisdictionem in causis quæ nomine Regis , & fisci intenduntur. 1. 26. 1
Iurisdictio delegata debet intra suos limites contineri. 2
in Iurisdictione delegata non habet locum prorogatio. 1.29.27
Iurisdictio delegata ad universitatem causarum pro ordinaria habetur, & potest prorogari. 18
Iurisdictionis concessio cum juribus regalibus causa fuit , ut usurparentur vectigalia. 1.41.4
Iurisdictio differt à jure colligendi vectigalia. 1.47. 12
Iurisdictione concessa , ex conjecturis quando potest intelligi concessum jus colligendi pedagium. 1. 60. 5
Iurisdictio probatur ex perceptione vectigalium. ibid. 8
Iurisdictione concessa , etsi non possit sine perceptione vectigalium expediri, adhuc non videntur concedi vectigalia. 11
Iurisdictioni non cohærent vectigalia. 12
Iurisdictio est annexa territorio,non verò gabella. 1. 62. 24
Maria pertinent ad jurisdictionem Principum, quorum terris adhærent. 1.91.2
Clericus usurpans jurisdictionem Principis potest impediri à judice sæculari. 1.146.19
Iurisdictionem habet par in parem, si alter se submiserit pari. 1.214.18
Rex etiam de plenitudine potestatis non potest exercere jurisdictionem in non subditum. ibid. 4
Iurisdictio probatur testibus singularibus , qui deponunt de diversis actibus jurisdictionis. 1.243.23
Iurisdictio excellentior quæ melioribus prodest. 1. 278.2
Prætorum curiæ jurisdictio ordinaria est intra limites curiæ in civilibus & criminalibus. 3
Iurisdictio criminalis pertinet ad jus publicum , & utrum excellentior. 5
Criminalis jurisdictio tantum Regibus competebat in populo Romano. 6
Consules expulsis Regibus poterant de criminibus cognoscere, sed non poterant sine populi consensu civem Romanum damnare. ibid.
Dictatori concessa potestas de criminibus judicare. ibid.
Senatus regalis Patrimonii maxima jurisdictio, quia comprehendit omnia quæ ex Indiis,& aliis Regnis adducuntur. 2.280.15
Iurisdictio à qua non appellatur,censetur excellentior ea , à qua appellatur. 16
Iurisdictio civilis excellentior est criminali. 1.281.23
Iurisdictio major non existimatur ex majori numero subditorum, in quibus exercetur , sed ex superiori & ampliori. 25
Iurisdictio civilis non solùm consistit in litibus judicandis, sed & in regimine Reipublicæ. 1.282.29
Iurisdictione alicui data, omne cum ea necessarium datum videtur. 1.324.18
Iurisdictione alicui data , omne cum ea necessarium datum videtur , & illud in quo est judex incapax, si illud necessarium sit ad jurisdictionem. 19
Obedientia necessaria ut jurisdictio exerceatur. 20
Iudex potest turbantem ejus jurisdictionem compescere. ibid.
Iudex potest procedere contra ejus jurisdictionem impedientem, quamvis illius fori non sit, sed exemptus. 21
Inobediens impedit jurisdictionem ejus cui non vult obedire. 22
Jurisdictio probatur in loco qui fuerit intra jurisdictionis territorium. 2.13.1
Immemorialis probat jurisdictionem. 3
Jurisdictio probatur per exercitium in loco in quo de jurisdictione dubitatur. ibid.
Territorium probatur ex jurisdictionis exercitio. ibid.
Iurisdictio præscribitur per quadraginta annos cum titulo. 4
Iurisdictio probatur per famam & aliis adminiculis, quamvis expresse actus jurisdictionis non probentur. 7
Iurisdictio probatur vectigalium exactione. ibid.
Iurisdictio probatur in civilibus judicia pronuntiando, & in criminalibus furcæ erectione. 8
Iurisdictio probatur ex officialium nominatione. 9
Actibus specificis Iurisdictionis ea probatur. 10
Testes singulares probant jurisdictionem. 11
Vide *Testes.*
Iurisdictionis generali concessione non derogatur speciali, quam populi habent adquisitam. 2.18.2
Princeps est fons & origo jurisdictionis. 3
Reges Hispaniæ in suis Regnis habent fundatam jurisdictionem , & jus eligendi Magistratus. 4
Iurisdictio ordinaria jure communi vendi non poterat, tamen potest vendi in Castella , ex legibus & consuetudine. 19.5
Iurisdictio non videtur data ex territorii concessione. 6
Princeps potest reassumere jurisdictionem ordinariam judicum locorum. 19.8
Iurisdictio ordinaria à populo per usum adquisita , non venditur , territorio vendito. 2.20. 15
Princeps ex aliquorum sententia nunquam vendit jurisdictionem privativè , sed accumulativè. 21.20
Rex potest vendere jurisdictionem precariam ipsis locis , vel dominis locorum. 21
Iurisdictio quodammodo sacra & sancta consideratur. 2.58.8
Iurisdictio voluntaria transit in contentiosam , ubi vertitur partis præjudicium , ut sit causæ cognitio necessaria. 2.85.8
Ad retractum jurisdictionis vicini admittendi. 2. 141.6
Vide *Vectigal.*
Iurisdictione à Rege concessa , non videtur concedi quod concernit regiam jurisdictionem. 2.157. 36

Domini vaſſallorum, licèt fundatam intentionem habeant in juriſdictione contra vaſſallos, non verò contra Regem. 2.158.20
Vide *Paſcua*.
Juriſdictio in alium transferri poteſt, invito vaſſallo, vel cliente. 224.15

Juriſprudentia.

Juriſprudentia valde utilis ad regimen regnorum. 1. 273.22
Juriſprudentia omnes ſcientias ſuperat, præter Theologiam. ibid.
Alphonſi VI. Regis Caſtellæ egregium juſtitiæ factum. 2.126.7

L

Labor.

Laboris proprii æſtimatio ex fructibus officii deducenda. 2.57.1
Labore ceſſante, debet ceſſare præmium. 2.137.12
Vide *Largitio*.
Melioris conditionis eſſe non debet qui non laborat, quàm qui labori incumbit. 2.139.29

Læſa Majeſtas.

Fiſcalem qui occidit, quia officium gerit, crimine læſæ majeſtatis tenetur. 1.5.12
Majeſtatis crimen non admittit bonorum reſtitutionem, licèt bonum reponatur. 1.207.7
Majeſtatis crimen teſtibus ſingularibus probatur. 1. 240.3
Crimen læſæ Majeſtatis divinæ & humanæ æquiparantur. 1.335.38
Majeſtatis læſæ reus eſt, qui piratas, vel Mauros portubus Hiſpaniæ non denuntiaverit. 1.337.51
Crimen læſæ Majeſtatis qui ſcit, & non detegit, ejus pœna tenetur. 53
Majeſtatis crimen divinæ, vel humanæ debet denuntiari à patre contra filium, à marito contra uxorem, & è contra. 1.339.72
Turpillianum non habet locum in crimine læſæ Majeſtatis. 73
Principem Tyrannum dicere eſt crimen læſæ Majeſtatis. 1.349.34

Læſio.

Læſio debet intereſſe tempore contractus. 1.166.2
Læſionem non continet quod poteſt fortuitò augeri, vel diminui. 1.166.3
Contractus tempus attendendum ad læſionem in tranſactione, renuntiatione legitimæ, in conceſſione immunitatis, in cenſu & aliis. 4
Contractus ſuper re quæ non eſt in rerum natura futura, debet attendere ad læſionem. 1.167.10
Contractus qui habet tractum ſucceſſivum, ex futuro recipit læſionem. 11
Læſio attenditur tempore contractus, quando ille perficitur unico momento. 13
Præſcriptio contra læſionem non operatur in contractu qui habet tractum ſucceſſivum. 1.168.18
Læſio in contractu ſucceſſivo quolibet anno refricatur. 19
Læſio conſideratur in contractibus tempore executionis. 20
Læſionem locum non habere ex tractu ſucceſſivo, procedit in contractu oneroſo. 1.169.28
Læſio ex aliquorum ſententia, ad judicium reducenda; debet tamen arbitrium juxta leges eſſe. 2.57.3
Ad Læſionem qualitates rei æſtimandæ. 2.58.10
Læſio conſideratur tempore contractus, quando intervenit tempore quo ejus fieret ſcriptura. 2.142.8
Læſionis remedium denegandum in venditione, etiamſi decreto confirmata. 2.142.9
Læſio excluditur ex receptione pretii rei venditæ, quando pendente lite de læſione recipitur. 11

Laicus.

Laicus poteſt Clericum debitorem fugientem, & ſua aſportantem detinere. 1.146.34
Laicus ex delegatione Pontificis poteſt de cauſis Eccleſiaſticis judicare. 1.326.39

Lana.

Lanarum Hiſpaniarum conductio refertur. 1.99.33
Earum conductor ex commercio cum Gallia impedito magnam remiſſionem petebat. 100.34
Lanarum conductor ne à conductione deſiſtere cogeretur, remiſſioni renuntiavit. 35

Largitio.

Largitio quæ reſpicit laborem, non liberalis donatio eſt, ſed ob cauſam. 2.139.27

Latro.

Latronum & piratarum incurſus eſt caſus fortuitus, & valdè inſolitus. 1.84.25
Latronum & piratarum incurſus valdè ſolitus caſus in jure. 1.92.5
Latrones non denuntiantes puniendi. 1.337.57
Laurentius Ramirez laudatur. 2.212.15

Legatum.

Legatum cum onere datum, etiam onere adempto non videtur adimi. 1.296.18
Legatum datum Religioſis ut faciant Capellam intra annum, aliàs amittant legatum, non currit tempus, niſi poſtquam legatum datum. 2.53.5
Legatum ſi eſt conjuncta perſona legatarius, latiùs interpretatur. 283.16
Leo III. variis æmulationibus falſis agitatus. 2.12. 2.5
Leo IV. plures calumnias ſuſtinuit. 2.122.6
Leonina ſocietas, quæ uni totum lucrum applicat, & nullum damnum. 1.172.17
Levato velo procedere, idem quod ſummariè & de plano. 2.84.6

Lex.

Lex Papia inducta propter neceſſitatem ærarii, ceſſante bello abolita. 1.3.5
Leges Principi à Deo ſubjectæ, non contractus. 1. 11.3
Principis contractus habent vim legis. 1.12.7
Leges intelliguntur, rebus ſic ſtantibus. 1.13.21
Principis contractus vim legis habet, quando contrahit contra legem quæ illum non comprehendit. 1.14.31
Princeps ut poteſt leges condere, ita abrogare. 115.1
Princeps non poteſt ſibi legem imponere, à qua recedere non liceat. 2
Diſpenſatio legum non facilè inducenda. 1.16
Princeps non obligatur legibus vi coactiva. 16.9
Nec vi directiva legis, quando non convenit ejus ſtatui. 10
Tenetur ad obſervantiam legum, quibus pretia taxavit, aliàs peccabit. 1.16.14
Tenetur in contractibus ſuas leges ſervare. 1. 17.18
Leges non ſunt facilè mutandæ. 20
Princeps tenetur ad obſervantiam legum quæ inducunt contractuum æqualitatem. 17.21
Contrahendo non poteſt ſe eximere à legibus quæ de contractibus diſponunt. 22
Legis diſpenſatio ſine cauſa nulla eſt. 18.24
Legis abrogationis, vel diſpenſationis differentia. 25

Legis

Legis dispensatio, qua permittitur subdito ut vendat carius quàm valet, injuncta est. 26
Princeps peccat mortaliter dispensando secum in lege sine causa. 1.19.27
Non videtur facere derogationem legum in dubio, si facit pactum contra illas. 28
Lex prohibitiva renunciari non potest. 29
Princeps non videtur dispensare in lege, contrahendo contra illam, nisi adsit justa causa, & exprimat legis abrogationem. 30
Nec in lege quæ habet decretum irritans, etiam adjecta clausula, *Non obstantibus*, nisi specialiter exprimatur. ibid.
Decretum irritans leges ligat ipsum Principem, nisi expresse deroget. 31
Lege resistente non potest esse possessio. 1.22.18
Lex quæ jubet aliquid executivè, & summariè fieri, sine mora exequi debet. 1.22.21
Legum observantiam fraudare instar sacrilegii est. 23. 25
Legum correctio non inducenda. 1.28.16
Leges Recopilationis jubentur observari, & confirmantur ex Pragmatica adducta in principio Recopilationis. 17
Leges aliæ per alias declarantur. 18
Leges ad ea quæ frequentiùs cõtingunt, adaptantur. 19
Magistratus debet leges semper observare. 1.35.28
Legum observantiæ remissio valde nocet Principum authoritati. 29
Legum derogatio necessaria, quando contra eas privilegium conceditur. 1.52.14
Legum specialis derogatio requiritur jure Hispano in privilegiis. 16
Lex facta in forma contractus obligat successores Regni. 1.55.12
Lex usu contrario abrogatur. 13
Lex quæ habet clausulam irritantem, non potest per non usum abrogari. ibid.
Lege & rescripto quod non dicitur, nec dicere debemus. 1.63.31
Lex declaratoria præterita comprehendit. 1.70.13
Lex quæ declarat injustam præscriptionem, completam reprobat. 71.14
Lex potest obligare ad sic, non aliter contrahendum. 2.83.19
Lex potest adimere judici facultatem, ne contra legem arbitretur. ibid.
Lex semper observanda in contrahendo. ibid.
Leges, quamvis de illis dum statuuntur, disputari possit, tamen semel latæ, observandæ. 1.85.11
Lege, vel rescripto non expressum supponere non debemus. 2.98.26
Legum correctio non inducenda. 2.99.32
Legum correctio inducitur ex identitate rationis. 33
Lex potest quod in fructibus solvendum, decernere ne solvatur in pecunia. 1.119.16
Lex prohibens census in fructibus ad evitandam usuram, an comprehendat Clericos. 1.120.18
Princeps non potest dispensare in legibus contra illas contrahendo, quando sequeretur peccatum. 1.124.42
Lex pœnalis restringenda. 44
Lex justa debet comprehendere ipsum Principem. 1. 125.51
Legum derogatio generalis non prodest ubi est clausula irritans. 126.52
Princeps tenetur ad legum observantiam, quæ ejus statui conveniunt. 1.131.11
Fraudem legi facere simulando legi obedire, gravius est quàm legem palam & directè impugnare. 1. 155.28
Leges regni quæ in nova collectione non inveniuntur, ut inusitatæ censendæ. 1.193.34
Legis ratio restringit ejus dispositionem. 1.221.11
Lex quæ annullat actum, an eo ipso obliget ad restitionem in foro conscientiæ. 1.238.38
Lex quæ prohibet actum, & pœnam adjungit, non obligat ad restitutionem ante judicis declarationem. 1.239.39
Lex pœnalis non obligat in conscientia ante condemnationem. 239.42
Legis ratione deficiente, ejus dispositio debet cessare. 1.251.26
Lex semper præsumitur in viridi observantia. 1. 288.19
Reges debent cum consilio facere leges. 1.300.11
Vide *Ordinatio*.
Leges Ecclesiasticæ non ligant nisi usu receptæ. 1. 325.29
Principes nolunt leges obligare, nisi à subditis recipiantur, maximè cùm sequeretur scandalum. 30
Lex quæ à populo non recepta, non obligat. 2.15.18
Princeps ex nullo contractu potest impediri leges pro bono publico edere. 2.67.23
Legis casus ubi expressus, de eo amplius quærendum non est, nec dubitandum. 2.79.16
Leges debent intelligi ut verba sonant. ibid.
Lex pœnalis & correctoria non extendenda. 2.189.50
Legis extensio ex identitate rationis magis comprehensio, quàm extensio dicenda. 51
Legum difficultas indiget regia declaratione. 190.52

Libellus.

Libelli sine subscriptione legibus nostris improbati, jure procedere non possunt, nec admitti. 2.124. 20

Liber.

Libros scribi, scriptoresque honorari, Reipublicæ valde utile est. 2.211.13

Liberalis, & Liberalitas.

Liberalis nullus existit in necessitatibus. 1.213.8
Liberalitas est propria Principum. 1.14.32
Liberalitas non est, sed crudelitas cum subditorum damno eam exercere. 1.48.22
Licet cui plus, etiam licebit quod est minus. 2.222.3

Licitatio.

Senatus regalis Patrimonii solent pro majori fisci utilitate præmium, id est, *prometido*, offerre licitatoribus vectigalium. 1.152.1
Licitatio ex qua præmium consequendum, debet approbari, & admitti à Senatu. 2

Liquidatio & Liquidum.

Liquidatio pro facta habetur, quando impeditur ab eo contra quem executio intenditur. 2.48.24
Liquidum non debet impediri propter quid illiquidum. 1.153.17
Liquidum quoad executionem habetur, quod de facili potest liquidari. 2.48.21

Lis.

Fiscalis diligentissimè lites prosequi debet. 1.8.8
Litis pendentiæ exceptio solùm locum habet, ubi explicatio rei judicatæ locum haberet. 1.284.7
Lites celeriter expediendæ. 2.21.19.& 52.24
Litibus finem imponi publicè interesse, quomodo accipiendum. 2.189.39

Litigantes.

Litigantium & delinquentium versutia judicem falsis dilationibus & libellis sine auctore calumniare. 2. 123.18.

Litteræ.

Litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata

lorata poſſeſſione mentionem non faciunt, nihil valent. 1.295.10
Litterarum cambii oblatione debitor non liberatur. 2.685
Litterarum comparatio ſemiplenam probationem facit. 2.101.10

Locatio.

Locatio & venditio eiſdem regulis cenſentur. 1.87.2
Locatio comprehendit damnum ſarciri conductori, & intereſſe. 1.95.4
Locationi inhæret, ut locator debeat dare rem liberam, & ea uti poſſit conductor. 96. 6
Locatione non comprehenditur quod nondum erat. 1.157.6
Locatio poteſt comprehendere factum negativum. 1. 164. 25
Locatio eſt contractus oneroſus. 1.166.2
Locatio differt ab emptione, quia in hac ſufficit rem tradere à principio; in locatione verò debet præſtari uſus toto tempore locationis. 1.167.9
Locatio plurium annorum ſemper habet dependentiam à futuro. 1.168.22
Locationi plurium annorum congruit ut tempus futurum attendatur. 1.169.23
Locatio plurium annorum non una, ſed plures locationes cujuſque anni exiſtimantur. 26
Locatio non ſolvitur datione pignoris. 1.221.14
Locatio eſt rei, vel operæ mercede conſtituta, conceſſio ad uſum. 2.160.3
Locare domum pro certo pretio ad venditionem uſus domus referendum. 2.162.22
Vide *Fundus*, *Fructus*, &c.
Locatio non ſolet mutare dominium. 2.163.24
Locatio ubi dicitur in fundo cum fructibus, non accipienda reſpectu fructuum, ſed fundi, cujus dominium non transfertur. 29

Locator.

Locator debet præſtare conductori liberum uſum rei conductæ, ut exigat penſionem. 1.81.2
Locator debet conductori præſtare liberum uſum rei locatæ ad exigendam penſionem. 1.87.1
Locator qui impedimentum juſtè intulit conductori, non tenetur ad pœnam lucri ceſſantis, ſed ſolùm ut remittat penſionem. 1.97.15
Opinio ut non diſtinguatur de impedimento juſto, vel injuſto locatoris, ut teneatur conductori, procedit quoad remiſſionem penſionis. 16
Impedimentum ſi juſtum ex parte locatoris, etiamſi non ex publica utilitate, ſed privata, tenebitur ad intereſſe, ſed ut remittat penſionem. 17
Locator ex juſta cauſa expellens inquilinum, debet remittere penſionem, nec tenetur aliam ſimilem domum ad habitandum præſtare. 20
Locator non tenetur ex impedimento facto à tertio conductori, ſi non poteſt imputari locatori. 1. 98.22
Locatori cujus tempore cauſa conteſtata eſt, etſi finita poſtquam tranſiverit locatio, commodum cauſæ debet pertinere. 1.190.3
Locator qui rem vendidit, tenetur ad intereſſe. 1. 220.2
Vide *Conductor*.
Locato fundo non tranſit dominium ad conductorem, ſed tantum uſus. 2.160.2

Locupletatio.

Locupletari quis non debet cum aliena jactura. 1. 69. 12

Loquens.

Loquentis perſona excepta cenſetur. 1.124.45

Lucrum.

Lucrum ceſſans non debet venditor qui rem venditam non tradidit. 1.97.14
Lucrum in jure compenſatur cum damno. 1.171.10
Lucra duo percipiens, ad duo onera pro illis tenetur. 2.176.16
Lucra nuptialia non communicantur quouſque conjuges legitimam ætatem habeant. 1.250.19
Lucra nuptialia concedi ſponſis, etiam non conſummato matrimonio, argumentum non facit ad ſucceſſionem commendarum. 1.255.51
Opinio doctorum Hiſpanorum magis apud nos ſequi debet circa lucra nuptialia. 52
Matrimonii cohabitationem attendendam conſtat ad lucra nuptialia, quia ſi in una provincia contrahatur, & in alia conjuges vivant, ejus ſtatuta ad lucra procedent, ubi cohabitatio matrimonii. 54
Ludovicus XI. Gallorum Rex. 1.259.8
τὸ *Lugar*, idem quod *ſolar*, noſtris legibus. 1.229.13
Lyſimachus. 2.55.17

M

Magiſtratus.

MAgiſtratus debent leges ſemper obſervare. 1. 35.28
Magiſtratus de corruptela tenetur, licèt donum non acceperit, ſed ſolùm promiſſionem. 1.235. 16
Magiſtratus & officiales in receptione ad muneris exercitium jurant in Hiſpania legum obſervantiam. 1.237.25
Magiſtratus, cujus officium eſt majoris utilitatis & laboris, debet aliis præferri. 1.273.20
Magiſtratus etiamſi fori exemptus, poteſt pro malè geſtis in munere puniri à Principe qui contulit. 1. 323.15
Magiſtratus non perpetui, ſed temporales eligendi. 2.18.1
Hiſpaniæ Reges in ſuis Regnis habent jus eligendi Magiſtratus. 4
Princeps poteſt removere Magiſtratus ad libitum, quos elegit. 2.19.9
Magiſtratum defendere auctoritate fiſcalis eſt muneris. 1.119.1
Magiſtratuum auctoritas eſt fulcrum Reipublicæ. 2.
Princeps curare debet de Magiſtratuum honore. 3
Magiſtratus pluribus honorificis titulis condecorantur. ibid.
Conſulendi libertas neceſſaria Magiſtratibus. 4
Magiſtratus officium multis laboribus ſubjacet. 5
Magiſtratus plures & Prælati, occiſi pro recta & juſta munerum adminiſtratione. 2.120.17
Vide *Index*.
Magiſtratus valde debent honorari, ut munerum pericula ſuſtineant. 2.121.21
Magiſtratus optimi ſubjacent calumniæ. 2.122.1
Princeps non facilè credat delationes contra Magiſtratus. 2.123.11
Vide *Princeps*.
Magiſtratus credendum juſtè munere fungi. 13
Magiſtratuum viſitatio à Principe non decernenda ex libellis ſine auctore. 2.124.21
Magiſtratus ſuperiores non debent facilè exponi ſyndicatui. 22

Magiſtratus debent ſubditis eſſe ſpectabiles, & reverendi. 23
Magiſtratus in eo maximè excellere debent, ſi conſtantes fuerint, & avaritia vacaverint. 25
Magiſtratuum auctoritas Reipublicæ intereſt. 2. 125.1
Magiſtratus qui offendunt, graviter puniendi. 126.2
Valerii Maximi exemplum pro reverentia Magiſtratibus exhibenda. 6
Jacobi expugnatoris Aragonum Regis vindicta pro injuria & morte Magiſtratus. 8
Vide *Iudex*.
Majeſtatis crimen ſecundæ ſpeciei cenſetur injuriam irrogare Magiſtratui, eo quia juſtitiam adminiſtravit. 127.10
Magiſtratibus injurias facere eſt criminis Majeſtatis ſpecies. 13
Majeſtatis illud eſſe crimen ex Halycarnaſſeo & Ærodio noviter probatur. 14
Injuriæ contra Magiſtratuum qualitates, quæ notandæ. 15
Sacrilegium eſt auctoritatem Magiſtratuum lædere. 2.129.28
Magiſtratus poteſt remittere proprias injurias, non publicas. 2.130.31
Magiſtratus valde vitare debent avaritiam. 2. 134.8
Magiſtratus ignorantia, vide *Ignorantia*.
Magiſtratibus, etſi malis, reverentia exhibenda. 2. 207.30
Pœnæ ſtatutæ contra illos, qui Magiſtratibus honorem detrahunt. 31
Magiſtratum qui læſerit officii ratione, criminis majeſtatis ſecundæ ſpeciei reus eſt. 32
Magiſtratibus honor & reverentia exhibenda. ibid.
Popularis actio competit pro vindicanda injuria Magiſtratibus illata. ibid.
Magiſtratus ſupremi, ut Senatores, ob cauſam probatam facilius à judicando removentur. 2. 209.4

Magnates.

Magnates ſunt in Caſtella, quos dicimus *Grandes*, qui poſt Regem debent honorari. 1.31.1
Magnatum Caſtellæ origo, ut coram Rege illi ſolùm caput cooperiant, alii titulati ſunt nudato capite. 1.32.6
De Magnatibus, & verbo *Grandes*, qui egerint. 1. 33.10
Magnates ex illuſtrioribus potentia, nobilitate & virtutibus eligendi. 11
Magnatum differentia. 15
Magnates debent præcedere, & poſt Reges & filios maximè honorari. 34.18
Magnates ad retinenda vectigalia Regis juvantur præſcriptione immemoriali. 19
Magnates ſine privilegio ex permiſſione non poſſunt detinere vectigalia. 20
Magnates debent magis curare ne uſurpentur Regis vectigalia, quia jurant ea defendere. 22
Magnates ut permiſſionem perciperent Regis, vectigalia revocarunt Reges Catholici. 23
Magnates non poſſunt ad detinenda victigalia juvari Regis decreto. 1.36.38
Magnates non ſolùm detinent vectigalia regia ex permiſſione, ſed ex injuſtis Regibus ignorantibus. 1.38.52
Magnates honorandi à Regibus, & beneficiis afficiendi, ſed ſine ſubditorum præjudicio. 54
Turbationes regnorum Caſtellæ, & bella in cauſa fuerunt ut vectigalia uſurparentur à Magnatibus. 1.41.2
Magnates vectigalia intendunt cum juriſdictione transferenda. 6
à Magnatibus promiſſio & tolerantia probanda, ſi illa velint defendere vectigalia quæ poſſident. 10
Magnatum fundamentum ut Princeps non poſſit prohibere immemorialem, refutatur. 1. 71. 19

Magnus.

Magnus qui factis, & virtutibus excellit. 33.12
Majeſtatis crimen, vide *Læſa Majeſtas*.

Majoratus.

Majoratus primo poſſeſſori competit pœna ſententiæ, quæ ejus tempore lata, licèt confirmaretur tempore ſucceſſoris. 1.191.5
Majoratus præſumitur quod eſt intrà limites majoratus. 1.230.21
Majoratus an fieri poſſit de bonis emphyteuſis, ſine conſenſu domini directi dominii. 1. 231.25
Majoratus ſemel inſtitutus ex acceptatione primi ſucceſſoris, manet irrevocabilis. 2.32.1
Majoratus qui non poteſt revocari expreſsè, etiam nec tacitè contrahendo debita. 2
Majoratus ſucceſſor non erit obligatus debitis defuncti, quando fit per contractum irrevocabilem inter vivos. 3
Vide *Alienatio*.
Majoratus eſt irrevocabilis, quando in ipſa inſtitutione ejus inſtitutor reſervavit facultatem revocandi. 6
Reſervatio facta alienandi bona, ex quibus majoratus fit, conſervat inſtitutori jus quod antea habebat. 7
Majoratus eſt revocabilis in caſibus legis. 17. & 44. Tauri. 2.33.15
Majoratus cauſa matrimonii factus, ejus pars eſt, & ut matrimonium irrevocabilis. 2.35.2
Majoratus factus ex duabus partibus bonorum, quæ ſupereſſent tempore mortis, videtur in tempus mortis collatus. 5
Majoratus qui eſt irrevocabilis quoad inſtitutionem ejus, eſt revocabilis quoad legem. 9
Tertium & quintum conſiderandum, ex bonis quæ fuerint tempore mortis. 10
Majoratus factus ex tertio & quinto, debet cenſeri diminutus, bonis diminutis. 11
Bona quæ tempore mortis fiſco obligata, non conſiderantur quoad computationem tertii, & quinti. 12
Majoratus qui fiunt ex tertio & quinto, non cenſentur facti, niſi liquidatio fiat tempore mortis fundatoris. 2.38.28
In Majoratu non poſſunt ſuccedere Monaſteria ex conſuetudine generali Hiſpaniæ. 2.72.19
Majoratus rei emphyteuſis fieri non poſſe, verius eſt. 2.73.24
Majoratus concurſus ex cauſa matrimonii prohibetur. 2.187.32
Facultates ad obligationem rerum majoratus conſuetudine admiſſæ. 2.267.34

Regis

Index Rerum,

Regis Henrici clauſula teſtamenti potuit diſpoſitiones majoratuum mutare. 2.188.41
Facultates quæ dantur in Conſilio Cameræ ad obliganda bona majoratus, defenduntur. 189. 43
Alienationis rerum majoratus prohibitio procedit à jure civili. 2.270.44
Majoratus ab ipſo Rege ex bonis ſuis in favorem privati factus, poteſt ab illo mutari. 47
Facultates quibus capitula matrimonialia confirmantur, ex quibus dividuntur contrahentium majoratus, defenduntur. 48
Vide *Princeps.*
Majoratus ſucceſſoribus non præjudicat non rectè factum à prædeceſſoribus. 2.7.37
Vide *Succeſſor.*

Mala fides.

Mala fides præſumitur in eo qui occupat Regalia. 2. 9. 12
Mala fides conjecturis probatur. 13
Mala fides colligitur ſi aliquis dubitat de jure ſuo. 10.14
Mala fides ex inſolitis cautelis. ibid.

Maledicentia.

Maledicentia contra Principem punienda, quando eſt gravis præjudicii. 1.348.32
Maledicentiam contra Gubernatores Deus punit. 349.33
Maledicere contra Principes ſpecies proditionis. ibid.
Maledicentia quæ ſolùm reſpicit irreverentiam in Principem, contemnenda; ſi verò publicum lædit ſtatum, ut crimen læſæ Majeſtatis puniri debet. ibid. 35
Malè audire de Principe ut proditio habetur. 36

Malitia.

Malitiis in jure non indulgendum. 2.105.12
Malitiis & fraudibus non indulgendum. 1.18.11

Malum.

Malum minus eligendum ex duobus. 1.301.24
tò Mandamus in legibus non inducit peccatum. 1. 238.34

Mandatarius.

Mandatarius qui non gratuitò, ſed propter pecuniam recipit mandatum, in ſe debet ſuſcipere caſum fortuitum. 1.214.11

Mandatum.

Mandatum cenſetur factum ſecundùm formam antiquam. 1.37.46
Mandato Regis continentur omnia quæ ſunt vicina mandatis. 1.39.58
Mandati fines excedens nihil petere poteſt. 1.213.9
Mandato ſolùm continetur quod ad illud expediendum neceſſarium. ibid.
Mandati defectus irritat actum. 10
Mandatum generale non ſufficit ubi requiritur ſpeciale. ibid.
Mandatum præſumitur quando quis patitur Procuratorem cauſam agere. 2.77.6
Mandatum probatur ex teſtamento Tabellionis, qui fidem facit exhibitum ſpeciale mandatum. 8

Manumiſſio.

Manumittere cogitur qui recepit ut manumitteret. 1. 226.23

Manutentio.

Manutentio conſervat aliquem in jure ſuo. 2.45.1
Spoliatus non poteſt intendere manutentionem. 2. 46.12
Manutentio & reintegratio differunt. 47.13
Manutentio quæ non datur ſpoliato, poteſt dari ſpolianti, etſi injuſto poſſeſſori. 14
Manutentionis judicium non admittit teſtium repulſam, vel appellationem. ibid.

Maravedinus.

Maravedinus non eſt nummus, ſed numerus nummorum. 2.65.10
Debitor maravedinorum eſt debitor generis, non ſpeciei. ibid.

Mare.

Maria pertinent ad juriſdictionem Principum, quorum terris adhærent. 1.91.2
Maris impedimentum præſtat excuſationem. 92.3
Maria libera ſunt, & omnium communia. 1.93.16
Princeps licet debeat defendere vaſſallos, non poteſt dare liberum uſum maris. 17
Maria non poſſunt libera reddi à Principibus. 94.18

B. Maria.

V. Maria innupta dicitur, licèt matrimonium contraxerit, quia virum non cognovit. 1.248.5

Maritus.

Maritus honor eſt uxoris, & è contra. 1.182.31
Spoliatus uxore maritus dici non poteſt ante copulam. 1.250.16
Interdicta poſſeſſoria pro reſtitutione uxoris non habet maritus ante copulam. ibid.

Matrimonium.

Matrimonium ad uſum mulieris referendum. 1.248.6
Matrimonia per uſum, coëmptionem & confarreationem apud Romanos. ibid.
Matrimonium unde dicatur. 1.249.13
Matrimonium ſolo conſenſu perfici intelligendum, ut non diſſolvatur, non verò eſt perfectum ſine copula. 1.250.14
Matrimonium conſummatum licèt non poſſit diſſolvi per ingreſſum religionis, poteſt tamen ſolùm ratum. 15
Matrimonium quando requiritur cum certa qualitate, debet qualitas præcedere, aliàs matrimonium non ſufficiet. 1.251.24
Matrimonium proprium quod conſummatum. 1. 252.29
Matrimonii contrahendi promiſſio inter impeditos, ſi Pontifex diſpenſaverit, nulla eſt, ex aliquorum ſententia. 33
Matrimonium in multis privilegiis operatur, licèt non conſummatum. 1.253.39
Qualitates requiſitæ in matrimonio obſervandæ. 42
Matrimonium cenſeri contractum ex conſenſu, procedit quando fieret in ætate legitima. 43
Matrimonium ſolemne & ratum ſolùm non ſufficit quando diſpoſitio reſpexit procreationem liberorum. 1.254.49
Matrimonii capitula ſervanda. 2.189.50

Mauri.

Maurorum deſcendentes ab Hiſpania expulſi ſunt anno

anno 1610. 1.216.1
Mauri ab Hiſpania expulſi. 1.227.1
Clemens IV. Pontifex exhortatur Jacobum expugnatorem Regum Aragonum, ut Mauros expellat à ſuis regnis. 228.3

Maximus.

Maximi Tyranni contra Echium calumniæ, ut imperio potiretur. 2.123.10

Medium.

Medium præſumitur probatis extremitatibus. 1. 244.30

Membrum.

Membrum putridum abſcindendum, ne noceat aliis. 2.180.9

Mendacium.

Dolus præſumitur in eo qui dicit mendacium. 1.350.39

Mercator, & Mercatura.

Mercatorum lucra incerta. 1.214.12
Mercaturam plures illuſtres viri exercuerunt. 2.133.1
Reipublicæ valdè conducit negotiatio, mercatura & navigatio. 2
Vide *Negotiatio.*
Thebani & Lacedæmones mercatores ad Reipublicæ gubernationem non admittebant. 4
Romani nec ad decurionatum admittebant mercatores, niſi in ſua patria, & in aliorum defectum. 5

Merx.

Mercium commercium pretio adaucto impeditur. 1.167

Metus.

Metu geſtum reſcindendum. 1.179.4
Leges quæ admittunt valere contractus metu géſtos, ſunt juſtæ, ex aliquorum ſententia. ibid.
Metus dicitur quaſi mentem tenens. 6
Metus eſt difficilis probationis, & probatur conjecturis. ibid.
Metus probari poteſt declaratione ejus, qui metum paſſus. 7
Metus non præſumitur, & probatur ab eo qui allegat. 8
Metus probatio debet eſſe actus qui dirigitur ad metum. 9
Metus probatio relinquitur judicis arbitrio. ibid.
Proteſtatio facta valdè prodeſt ad metus probationem. 10
Proteſtatio quæ præcedit actum, magis probat metum, quàm quæ ſequitur. ibid.
Metum non facit præſumi dignitas adverſarii. 1. 180.11
Judicis auctoritas excludit metus præſumptionem. 12
Ratihabitio actus metum excludit. 13
Obſervantia ſubſequuta purgat metum. 14
Metus cauſa durante non purgari metum, quomodo accipiendum. 15
Mulier nobilis & dives cum paupere uxorata, non facilè ab eo metum patitur. 16
Metus excluditur non ſolùm ex ratihabitione expreſſa, ſed ex tacita, quæ reſultat ex commodo contractus. 17
Proteſtatio quæ fieri potuit, omiſſa metum excludit. 19
Metus reverentialis conſideratur in eis qui aliis debent reverentiam. 20
Metus reverentialis probatio debet eſſe cum minis, ut proſit. 21
Metus reverentialis quando ſufficit, intercedente læſione & aliis circumſtantiis. 23
Metus reverentialis ſolus ſufficit quando contractus fit cum ipſo cui reverentia debetur, & in ejus utilitatem cedit. 24
Metus à tertio illatus an noceat ei, qui ignoravit. 1.184.41
Metus actio eſt in rem ſcripta, & ſequitur quemcumque poſſeſſorem. 43
Metus ut noceat tertio qui metum non intulit. 45
Fiſco in conductione vectigalium non debet nocere metus illatus à tertio. 46
Metus illatus à tertio ei, qui ex fiſci contractu utilitatem percepit, non debet fiſco nocere. 185.47
Mulier quæ apud judicem ſponte contrahere declaravit, non debet metum allegare. 48
Metus eſt difficilis probationis, & teſtibus ſingularibus probatur. 1.242.18

Miles.

Milites quibus ſtipendia non ſolvuntur, ad ſeditionem parati. 1.4.7
Miles exemptus, ſi deliquerit in cauſa, quæ pendet coram judice ordinario, poteſt ab eo puniri. 1. 323.12
Miles non poteſt fori privilegio renunciare. 13
Renunciatio quæ non admittitur in milite & exempto, eſt voluntaria, non verò quæ ex juris neceſſitate & diſpoſitione provenit. 14

Miniſter.

Miniſtri principis majori quàm cæteri vaſſalli obligatione ei devincti. 1.333.30
Miniſtrorum defectus occultandi. 2.131.8
Carolus V. Imperator maximè curavit ut ejus miniſtri honorarentur. 2.132.13
Joannis II. Regis Luſitani factum, ut miniſtri defectus culparet. ibid.
Philippi II. Hiſpani Regis tempore in magna reverentia & honore habiti juſtitiæ miniſtri. 14

Miniſterium.

Miniſterium & exercitium diverſum differentiam rerum inducit. 1.260.18

Minor.

Minori non conceditur reſtitutio in eis quæ pendent ex dubio eventu. 1.83.13
Reſtitutio datur minori, etiam in eis quæ fortuitò eveniunt, ſi damnum magnum ſit. 1.169.29

Miſericordia.

Miſericordia vitioſa, quando ea exercetur ubi non juſta. 1.355.77

Mixtum.

Mixtum quod potentiùs prævalet. 1.287.7
Mixtum inſtituit ſpeciem ſeparatam à ſimplicibus, & ſub illis non comprehenditur. 9
In Mixto attenditur quod prævalet. 2.193.& 5.16. & 2.207.60

Molendinum.

Statuto fieri non poteſt ut vicini coganrur ire ad molendina univerſitatis, nec poſſint ire ad molendina privatorum. 2.16.28
Dominus territorii qui illum cum molendino conceſſit, poteſt adhuc molendinum ædificare. 2.17.33
Molendini dominus ad quod homines longo tempore acceſſerunt, non acquirit jus ut ad alia molendina ire prohibeat, niſi ſervitus, vel obligatio eſſet impoſita. 34

Monachus.

Monachi non poſſunt exercere officium profanum. 2.70.1

Monachi ſuis clauſtris includi debent. 71.2
Monachis indecens eſt miſceri officiis ſæcularibus ibid.
Monachi non poſſunt habere beneficia Eccleſiaſtica ſine ſpeciali indulto Pontificis. 2.72.18
Monachi antiquitùs ex humilitate Sacerdotes non fiebant. 2.75.46

Monarchia.

Monarchiæ caput & membra non ſeparanda. 1.308.20

Moneta.

Moneta nova in Caſtella cuſa fuit,& deterior, ut ſolverentur Bertrando, & ejus militibus ſtipendia. 1. 64.41.
Moneta deterior in comitiis Tauri diminuta, & ad valorem antiquum redacta. 64.42
Monetæ falſæ crimen eſt læſæ majeſtatis. 1.335.39
Monetæ falſæ crimen non ſolùm debet quis denunciare, ſed inquirere delinquentes. ibid.
Monetæ mutatio eſt caſus fortuitus. 2.64.4
Monetæ imaginariæ obligatio reſpicit valorem qui erat tempore obligationis,non ſolutionis. 2.66.20
Monetæ mutatio in valore extrinſeco facit, ut ejus æſtimatio tempore ſolutionis attendatur. 21
Monetæ diminutionis periculum debitori moroſo tribuitur. 2.68.1
Monetæ mutatio ex Principis facto procedit. 4
Monetæ diminutionis periculum creditori moroſo imputatur. 6
Moneta ſolvi debet in æſtimatione quæ tempore ſolutionis fuerit. 2.69.10
Monetæ mutatæ in valore intrinſeco pertinet periculum ad debitorem. 11

Monetarius.

Monetarios falſos qui non detexerit, puniendus. 1. 337.56

Monitorium.

Monitoria de denunciando obligant denuntiare hæreticos. 1.338.61

Monomachia.

Monomachia verbum Græcum, ejus veſtigia in jure Civili & Canonico, & legibus duodecim Tabularum. 2.196.6

Mora.

Mora in recuperandis vectigalibus non ferenda. 1. 21.11
Mora ante liquidationem conſiderari non poteſt. 1. 207.4
Mora facta contrahitur ex injuſta detentione alienæ pecuniæ. 1.208.17
Moræ purgatio non conceditur in denunciatione, poſtquam diu tacuit qui denunciare debebat. 1. 341.81
Mora committitur ſtatim quod factum potuit & debuit fieri, & non eſt factum. 82
Mora poteſt committi ex unius horæ tranſcurſu. ibid.
Moram modici temporis non nocere, certis regulis conſtringi non poteſt, quia minima dilatio in aliquibus ſolet nocere. 83
Denuntiare qui debet delictum, non poteſt purgare. 84
Mora non cauſatur in creditore ex obligatione verbali pecuniæ. 2.68.9

Mors, Mortuus.

Mortis tempus magis vitæ,quàm morti tribuendum. 1.267.94
Mortui ſolent puniri ut vivi tetreantur. 1.234.5

Moyſes.

Moyſis ſepulchrum. 2.132.8

Mulier.

Mulier quæ virum paſcit, domina eſſe putatur. 1. 180.16
Mulieris indotatio quando reſcindat ejus obligationem. 1.181.25
Juramento obligatio mulieris confirmata non reſcinditur indotatione. 182.26
Obligatio mulieris quæ in ejus utilitatem converſa, non poteſt reſcindi indotatione. 27
Obligationes omnes mulieris ex indotatione non reſcindendæ, ſed illæ ſolùm, ex quibus proceſſit indotatum. 29
Mulier debet dotem expendere pro excarcerando marito. 31
Vide *Uxor.*
Mulieris nomen refertur ad eam quæ virum paſſa. 1. 248.4
Mulieres tenentur in caſu rebellionis, viris deficientibus, ad bellum ire. 1.313.20
Mulieres multoties in caſu neceſſitatis pugnarunt, præſertim in Hiſpania. 21
Vide *Fœmina.*
Mulieres viris deficientibus tenentur ad bellum prodire, ut rebellio extirpetur,& puniatur. 2.167.3
Hiſpanas fœminas pro Patria pugnaſſe, multis exemplis comprobatur. ibid.

Mulſum.

Mulſum quomodo fiebat. 1.287.12

Multitudinis delicta. Vide *Delicta.*

Munus, & Avaritia.

Munerum & avaritiæ vis. 1.245.41
Munerum publicorum qui habent juriſdictionem, & eſt qualitas juſta, ut morte extinguantur. 2.98.20
Munus perſonale eſt quod ex animi proviſione, & corporali labore procedit. 2.168.9
Manus exponitur periculo vulneris pro defendendo capite. 2.180.8

Mutanda, & Mutatio.

Mutanda non ſunt quæ jam admiſſa. 1.275.34
Majorum facta non facilè mutanda, nec recedendum ab uſu recepto. 35
Mutatio opinionis & animi non præſumitur. 2.210.9
Mutatio perſonæ, vide *Perſona.*

Mutuans.

Mutuans Procurator, qui habebat mandatum ut reciperet mutuum ut domino ædificium fiat, qui dedit pecuniam,ſecurus eſt, etiamſi ædificium non fiat. 2.33.17

N

Naaman.

NAaman pluſquam miraculo ſanitatis ſuæ lepræ ad Deum verum cognoſcendum commotus, quia Eliſæus Propheta ejus munera non admiſit. 2.124.26

Navigatio.

Navigatio non impenditur, quando plures tranſportantur. 1.93.11

Neceſſitas.

Neceſſitate plura quæ aliàs non licerent, permittuntur. 1.132.14
Neceſſitas etſi facit licitum quod ſine ea non erat, nunquam tamen poteſt admittere ut fiat peccatum. 15
Neceſſitas facit licitum, quod aliàs non licet. 1. 302.25 ibid.
Neceſſitati occurrendum cùm imminet.

Neceſſaria extrema quando dicantur. 1.306.3
Neceſſitas urgens & magna eſt defendere regna quæ Hiſpaniæ ſubjacent. 4
Neceſſitatem extremam eſſe, Principis vitam, & decorem conſervare. 307.6
Neceſſitas probabilis ſufficit ad juſtitiam tributorum. 1.308.24
Neceſſitate extrema urgente, omnis immunitas debet ceſſare. 1.312.16
Neceſſitas caret lege. 1.313.17
Privilegia omnia emptionis, etiamſi per contractum conceſſa, ceſſare debent ubi neceſſitas. ibid.
Biſcaini, cùm neceſſitas urget, immunitates pro defenſione Hiſpaniæ & Domini ſervitio dimiſerunt. 18
Neceſſitas facit licitum quod aliàs non licet. 2.182.16

Negativa.

Negativa quando improbabilis. 1.42.17
Probare ex aliqua cauſa poſſediſſe, non negativum eſt, ſed affirmativum. 18
Negativa probanda quando eſt conjuncta cum affirmativa. 43.19
Negativa probari debet ab eo, qui in ea ſe fundat. 20
Negativa plus habet roboris, & negat, quàm affirmat univerſalis affirmativa. 2.42.15

Negligentia.

Negligentia dolo comparatur in crimine læſæ Majeſtatis. 1.334.34

Negotiatio.

Hiſpaniæ legibus prohibetur Magiſtratibus & judicibus omnibus negotiatio. 2.133.3
Damna quæ ex permiſſione negotiationis in Magiſtratibus provenirent. 2.134.10
Negotiatio in Eccleſiaſticis non dicenda vendere quod ſupereſſet ex rebus, quas ſibi emerunt. 2.165.41
Negotiatio Clericis interdicta. 43
Negotiatio eſt conſuetudo emendi & vendendi lucri cauſa. 44
Conſuetudo ſucceſſiva vendendi inducit negotiationem. 46
Uvas emere, & ex illis vinum facere, & vendere, in Eccleſiaſtico negotiatio eſt. 47

Negotiator.

Negotiatoribus ut ſolvatur quod debetur, & intereſſe extinguatur, ſolent conſignari redditus Regis qui venduntur. 1.104.3
Negotiatores qui literis cambii pecuniam Regis tranſportandam in aliis Provinciis recipiunt, an dicantur adminiſtratores regiæ pecuniæ. 1.194.2
Negotiatores præſumuntur non habere pecuniam otioſam. 1.208.19
Negotiator non dicitur Clericus, qui ſemel, aut bis venditiones fecerit. 2.165.45

Negotium.

Negotium videtur cum Principe geri illud quod procedit ex pacto cum eo inito. 1.110.49
Princeps videtur ignorare facta & qualitates negotii, quia per miniſtros gerit cauſas ſui patrimonii. 2.80.22
Negotia plurà, quàm vocabula. 2.210.10

Nero.

Nero Imp. prohibitus à Senatu tributa remittere. 1.4.6
Tò Nihil, eſt univerſale negativum. 1.175.9

Nix.

Nivis venditæ gabella debetur. 1.287.15
Nivium ad potum refrigerandum de uſu antiquorum. ibid.
Nivem ſervandi modus. 288.16
Nives nigræ, cæruleæ, flavæ. ibid.

Nobilis.

Nobilis ſi non probat ſe exemptum, debet ſolvere *el pecho*, licèt fiſcus nihil probet, quia pro fiſco aſſiſtit juris præſumptio. 1.42.11
Nobiles in Caſtella non compelluntur, nec ad bellum. 1.312.13
Nobiles quando ad bellum poſſunt vocari, & compellantur ire. 1.313.20

Nomen.

Nominis diverſitas facit rem diſſimilem. 1.46.3
Nomina ex communi loquendi uſu accipienda. 1. 67.17
Nomen debitoris generaliter & ſpecialiter obligari poteſt. 1.105.9
Nominum differentia arguit diverſitatem. 1.160.17
Nominum diverſitas arguit differentiam rerum & perſonarum. 2.147.1
Nominis ſimilitudo non eſt argumentum identitatis. 2
Nomen ſpeciale rem diverſam facit. 3
Nomine proprio & ſpeciali res debet ſignificari. ibid.
Nomen quod habet ſpeciale ſignificatum, etiamſi generali comprehendi poſſit, ad ſpeciem referendum. 2.148.7
Nomen ſpeciale exprimendum in materia odioſa. 14

Nominator.

Nominator tenetur pro nominato ad intereſſe. 1. 196.1
Nominator velut fidejuſſor nominati habetur. 2
Nominator, qui aliquem in officio nominavit, tenetur pro eo de culpis & delictis in officio commiſſis. 1.197.10
Nominatoris culpa conſideratur in eligendo non idoneum. ibid.
Nominator tenetur pro nominato. 2.73.25

Nomino.

Dux Vexarienſis condemnatus fuit, ut ſolveret multam, quæ irrogata judici Eccleſiaſtico, quem ex indultis Apoſtolicis nominavit. 1.197.12
Tò Non, pro *non ſolùm*, accipi ſolet. 2.173.42
Non entis nullæ ſunt qualitates. 1.75.2. & 105.6
Non obſtantibus, clauſula non operatur in præjudicium tertii. 1.19.30
Tà Non poteſt, inducunt incapacitatem. 1.236.21
Tà Non poſſit, non ſemper in legibus Hiſpaniæ annullant contractum, vel impediunt dominii tranſlationem. 1.237.30

Notabile.

Notabilia niſi ſpecialiter notentur, videntur neglecta. 1.67.13
Notabilia exprimenda, aliàs neglecta. 298.15

Notarius.

Notarii à ſecretis excellentia ex Principis continua communicatione. 1.273.16
Notariis à ſecretis nulla ſcientia neceſſaria. 22
Notariorum à ſecretis major dignitas, ut Regem continuè alloqui poſſint. 1.274.36
Notarius deputatus ut conficiat acta coram aliquo judice, debet conficere coram delegato, ſi judex cauſam deleget. 2.26.19
Vide *Delegans*, & *Delegatus*.
Notarii, cujus fama notata, fides illæſa non eſt, inſtrumentum quod producitur à perſona ſuſpecta, fidem non facit. 2.103.18

Notitia.

Notitiam videtur quis habere de eo, de quo mentionem facit. 1.113.78

Novatio.

Novatio extincta quæ obligationem primam tollit, etiam

etiam extinguit pignora & acceſſiones. 1.112.69
Novatio fit interventu novæ perſonæ. 1.114.86
Novatio neceſſaria fit ex judicio. 1.174.1
Novatio non fit niſi conſtet velle obligationem novari. 1.175.9
Novatio non fit hodie, niſi expreſsè de novatione conveniatur. 10
Novatio jure Digeſtorum non fiebat, niſi voluntas contrahentium tenderet ad novandum. 11
Novatio non fiebat jure Digeſtorum, niſi ſpecialiter exprimeretur, quando prima obligatio erat uberior, quàm ſecunda. 13
Novatio nunquam debet facta cenſeri ſine animo novandi. 1.176.17
Novatio fit interventu novæ perſonæ. 1.186.1
Delegatio inducit novationem. 2
Novatio ut fiat, debet tractari de novatione facienda. 4
Novatio quæ inducitur interventu novæ perſonæ, non inducitur ipſo jure, ſed ope exceptionis. 1. 187.7
Perſona nova non dicitur intervenire, quando aliter tenebatur qui intervenit. 8
Novatio ſolùm cenſetur facta quando obligatio tranſfunditur in aliam uberiorem. 9

Novum.

De Novo quæ emergunt, novo indigent auxilio. 2. 153.27.
τὸ *Nubere*, ad copulam refertur. 1.248.5
Nubendi in familia præceptum jure probatur. 1.254. 44

Nullitas, Nullum.

Nullitatis indicium, vide *Inſtrumentum.*
Nullum quod eſt rumpi non poteſt. 1.81.6
τὸ *Nullus*, comprehendit omnes caſus, qui aliàs non comprehenderentur. 2.42.15

Nunciatio.

Nunciatio operis conceditur fructuario nomine Domini. 2.223.6
Superficiario nunciatio conceditur. ibid.

Nuptiæ.

Nuptiæ ante nubilem ætatem pro nuptiis non habentur, ſed pro ſponſalibus. 1.250.17
Conditio nuptiarum non cenſetur impleta ante nubilem ætatem. 18
Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. 1.253. 37

O

Obedientia.

OBedientia Regibus eſt debita, in qua eſſentia principatus conſiſtit. 1.315.2
Jure naturali & gentium debetur obedientia Regibus. 316.6
Jure canonico, & civili Regibus obedientia conciliatur. 7
Subditi cùm Regem elegerunt, ad obedientiam obligati. 8
Voluntas per obedientiam mactatur. 9
Hiſpano jure obedientia ſubditis injungitur. 10
Regibus celeriter, & ſine examine obediendum. 11
Obedientia Principum eſt politici ſtatus eſſentia. 1. 317.18
Regibus, ut Deo, in rebus juſtis obediendum. 1. 318.23
Regimen Regni ſine obdientia ſuſtineri non poteſt. 1.319.29
Obiter dictum curandum non eſt. 2.163.28

Obligatio.

Obligatione comprehendi non poteſt quod in rerum natura non eſt. 1.105.6
Obligatio ſub conditione, ea impleta procedit. 1. 162.7
Obligatio injuſta ad æquitatem redigenda. 1.165.32
Obligatio quæ nullius effectus foret, non conſideratur. 1.172.18
Obligatio mulieris, vide *Mulier.*
Obligatio perſonalis non ſequitur poſſeſſorem rei. 1.220.2
Obligatio in diem incertum eſt conditionalis. 1. 296.20
Obligatio generalis minus afficit, quàm ſpecialis. 2. 149.21
Obligatio ſerviendi perſonaliter eſt mixta. 2.177.22

Obligatus.

Obligatus non cenſetur qui poteſt ſine cauſa ab obligatione recedere. 1.18.23
Obligatus ad certæ quantitatis ſolutionem intra duos menſes, ſi debet præcedere liquidatio, non currit tempus uſquequò fiat. 2.548

Oblivio.

Oblivio non præſumitur in re præſenti. 1.340.80

Obreptio.

Obreptio reſpicit verum tacere. 2.86.1
Reſcriptum etiam ex motu proprio & certa ſcientia annullatur obreptione & ſubreptione. 87.3

Obſervantia.

Vide *Conſuetudo.*
Obſervantia poſterior in praxi valde prodeſt, & derogat priorem. 1.23.24
Obſervantiam legum fraudare inſtar ſacrilegii eſt. 25
Obſervantia ſubſequuta declarat privilegium. 1.46.2
Obſervantia non prodeſt quando apertè repugnat titulo. 1.48.21
Obſervantia dat privilegio interpretationem. 1.51.10
Obſervantia & interpretatio tituli non procedit, niſi quando ejus verba dubia ſunt. 91.11
Interpretatio deſervit ad dubium explicandum. ibid.
Obſervantia quando res clara eſt, non operatur in tertii præjudicium. 12
Obſervantia interpretativa quod tempus requirat, remiſſivè. 2.92.23
Obſervantiæ ſubſequutæ effectus. 1.267.91
Obſervantia ſubſequuta non operatur contra verba manifeſta tituli. 1. 269.114
Obſervantia non operatur in præjudicium tertii. 115.
Obſervantia ſubſequuta declarat diſpoſitiones. 2. 6.31
Obſervantia non poteſt induci contra ipſum titulum, ex quo procedit. 35
Obſervantia poteſt vim adjungere inſtrumento minùs ſolemni. 36
Obſervantia debet probari ab eo qui allegat. 2. 90.3
Obſervantiæ probatio fieri debet ſpecificè, exprimendo actus obſervantiæ. 4
Obſervantia debet eſſe uniformis, aliter non proderit. 5
Obſervantia non inducitur ex actibus meræ voluntatis. 6
Obſervantiæ interruptio fit uno actu contrario. 7
Obſervantia interpretativa non poteſt prodeſſe, quando eſt contra privilegium, vel inſtrumentum. 8
Obſervantia quæ eſt declaratio, non debet opponi, & eſſe contraria titulo. 2.91.9

Usurpatio potiùs quàm interpretatio dicenda privilegii observantia quæ ei adversatur. 10

Obses.

Obsides dantur pro causa publica, ut si non impleantur promissa, occidi possint. 2.180.12

Princeps, cùm exegerit publica utilitas, poterit promissa, & conventiones cum hostibus factas non implere. 13

Occisio.

Occidere invasorem pro sui defensione potest quis omittere cum vitæ suæ periculo, quando occidendus est valdè utilis Reipublicæ. 2.181.18

Officialis.

Vide *Magistratus*, & *Judex*.

Præsumitur pro quocunque officiali munus rectè exercere. 1.9.10

Officialis regii factum non nocet emptori census, quamvis fisco, officialis maneat obligatus. 1.111.59

Testes debere probari esse omni exceptione majores contra officialem, pro quo præsumitur. 1.44.27

Officialis fuga à Syndicatu an sufficiat ad condemnationem. 32

Vide *Fuga*.

Officiali creditur in pertinentibus ad suum officium. 1.304.4

Rex potest officiales creare, ut fructus jurisdictionis, & in eis habet fundatam intentionem. 2.216.1

Officium.

Officium pignori obligatum, vel majoratui suppositum, si amittatur ex defectu renunciationis, & Rex faciat novam gratiam, officium manet liberum. 1.107.29

Officium novum dicitur quoties finito tempore concessionis prorogatur. 30

Officium, quod ut vacans obtinetur, forma vacationis exprimenda, quia posset Principem movere, ut concedat, vel non. 1.264.66

Officium uni datum, sine ejus renunciatione ad alium non transferendum. 1.266.84

Officia quorum concessio ad Principem spectat, non possunt obtineri sine titulo legitimo. 87

Officium datum post mortem alicujus, an de novo datum censeatur. 267.89

Officium prorogatum non est novum officium, sed idem. 1.268.108

Officii authoritatem quis defendere debet. 1.271.1

Officia publica potest Princeps augere, vel minuere, nisi aliter conventum. 1.290.10

Officia publica conferre recusantibus, non ambientibus, Reipublicæ interest. 1.319.32

Officium acceptans subjicitur jurisdictioni ejus qui consulit. 1.326.37

Respublica turbatur, si officiorum exercitia extendantur. 2.27.22

Officii personalis occupatio compensanda cum valore. 2.57.1

Officia regia æquiparantur dignitatibus. 4

Officii dignitas in æstimatione computanda. ibid.

Officia regia regulariter debent renunciari. 58.5

Officiorum perpetuitas concessa, & alia pacta eorum pretium augent. ibid.

Officia publica magis respiciunt auctoritatem, quàm commodum pecuniarium. 6

Officiorum publicorum labor cum utilitate compensandus. 2.59.12

Officia secularia non possunt habere Ecclesiastici, quia si in eis deliquerint, non possunt puniri à judice laico. 2.71.4

Jure Hispano generaliter clerici non possunt eligi ad officia sæcularia. 6

Clerici minorum Ordinum si declinaverint regiam jurisdictionem, inhabiles ad sæcularia censentur. 7

Religionis favore est clericos, vel Monachos non admitti ad officia sæcularia. 9

Clerici & Monachi excusantur ab omni officio sæculari. 12

Ecclesiasticus qui admiserit officium sæculare, monendus ut dimittat. 13

Officia Indiarum cùm de uno possessore in alium transeunt, partem pretii fisco solvunt. 2.73.23

Ecclesiasticus qui administrat officium sæculare, an coram Ecclesiastico, vel sæculari judice conveniendus. 26

Officia non debent per substitutum administrari. 28

Rescripta quæ prohibent officia sæcularia conferri Ecclesiasticis, nihil detrahunt immunitati. 29

Officia æquiparantur feudis. 2.75.40

Officiorum Indiarum pars fisco debetur, cùm in proprietate officium ad aliquem transfertur. 41

Officii sæcularis exercitium Religioni repugnat. 45

Officiorum concessione non comprehenduntur quæ de novo creata. 2.81.4

Officia Indiarum egent confirmatione Senatus supremi, ut renunciatio procedat. 2.113.1

Taxatio facienda ad valorem officiorum. 2.115.2

Officia publica hodie ex hominum ambitione pluris æstimantur. 11

Officia puclica ut bona immobilia considerantur, & reditus bonorum immobilium ad unum pro quadraginta regulariter computantur. 2.117.23

Officia duo, licèt conjungantur in eadem persona, retinent suas qualitates. 2.175.8

Officium suum nemini debet esse damnosum. 2.181.21

Quomodo possit augere officia. 2.216.1

Princeps an possit præjudicare juri alterius in officiorum creatione, quando non principaliter, sed causativè agit. 2

Officiorum venditio an licita sit. 3

Officia in Principis patrimonio judicantur. 4

Officium qui renuntiare potest, nisi in manibus Regis, facere non valet, aliter nulla est renunciatio. ibid.

Officia pro quibus Princeps pretium recepit, non potest revocare, vel dimittere. 2.217.11

Princeps non potest removere officium, quod pecuniâ accepta concessit. ibid.

Officii concessio pro pecunia transit in contractum. 1.218.13

Hispani Doctores, qui tenuerunt Principem non posse in præjudicium tertii, cui officium vendidit, alia officia concedere. 2.219.18.19.20

Itali Doctores pro eadem sententia. 21

Decisiones plures referuntur contra fiscum, ut Princeps non possit venditis officiis in eorum præjudicium alia nova vendere, vel concedere. ibid.

Galli Doctores qui eandem sententiam tenent, ut Princeps non possit augere officia, quæ vendidit, præjudicium afferunt. 225

Principi suadendum ut officia pro pretio non vendat, licèt facere possit. 2.20.23

Officii renunciatio, vide *Renunciatio*.

Omissum.

Omissum in contractibus pro omisso habendum. 2. 17.32

Omissum dici non potest id, de quo principaliter agitur. 2.93.3

Onus.

Onera ad æqualitatem reducenda. 1.167.7

Onere duplici quis non debet pro eadem re gravari. 2. 175.2

Onera plura eodem tempore quis subire non tenetur. 3

Onus qui sentit, debet commodum sentire, & è contra. 2.176.11

Onus reale transit in exemptos cum re. 2.177.22

Clerici in Gallia in oneribus realibus coram sæcularibus conveniuntur, licèt non admissum in Hispania. ibid.

Onere duplici gavatur quis ex diversis causis. 2. 178.27.

Operarius.

Operarius dignus est mercede laboris. 2.136.1

Opinio.

Opinio inter diversas sequenda ejus, qui de re peculiarem tractatum scripsit. 1.255.53

Opinio Doctoris etiam sine authoritate loquentis, si nullus contradicat, admittenda. 2.58.6

Opinio ex duabus contrariis quæ eligitur à lege, verior existimanda. 2.79.15

Opinio quæ fuerit probabilis, sufficit pro justitia rescripti. 2. 86.29

Opinionem probabilem inducere potest quod à Consiliariis doctis Principis consulitur. 30

Opinionis varietas facilè inducitur,& quibus ex causis. 2.213.21

Orbus.

Orbus dicitur qui nunquam filios habuit. 1.171.13

Ordinatio, Ordinatus.

Ordinatio & lex præsumitur esse in observantia. 1. 325.27

Magistratus debet observare ordinationes quas jurat, cùm ad officium assumitur. ibid.

Ordinati Senatores non possunt de Regalibus decernere. 1.326.38

P

Pactum.

PActum ut solvat pensionem conductor, quamvis prohibeatur à locacore uti re locata, est contra substantiam locationis. 1.88.14

Pactum facit recedere à jure communi. 1.89.19

Pactum quando censeatur pars pretii. 1.162.7

Pactum negativum quod respicit contraventionem, non pars contractus, sed pœna existimandum. 1. 164.25

Pactum dubium interpretandum contra eum qui potuit apertiùs exprimere. 1.176.19

Pactum quod non expressum, non præsumendum. 1. 239.42

Pacta ut quod matrimonii causa filio promissum, non petat filius, non valent. 2.35.3

Pactum ut populi sint perpetuò in communitate pascuorum, non valet. 1.153.24

Privilegium quod concedit pascuorum communitatem, rescindendum cùm incipit esse nocivum. 25

Pactum ut dominium non transeat in venditionem, donec pretium non solvatur, transfert contractum in locationem, vel est venditio conditionalis. 2. 160.4

Par in parem quando jurisdictionem habeat. 1.214. 18

Paraphernalia.

Paraphernalia bona non attenduntur ad indotationem. 1.182.30

Parochiani.

Parochiani, & quilibet eorum habent jus agendi pro Ecclesia propinquiori. 2.84.4

Parricidium.

Parricidium censetur conspiratio contra Principem ut in patrem patriæ. 1.335.44

Pars.

Partis solutionem,& minutam quis recipere non cogendus. 2.207.5

Partis ad totum, vel è contra, valet argumentum. 1. 230.16

Particeps.

Particeps criminis præsumitur qui sciens non denuntiaverit, cùm deberet revelare. 1.345.7

Pascasius I. de duobus homicidiis falso accusatus. 2. 122.5

Pascua, Pastus.

Pascua censentur esse ejus territorii in cujus limitibus fuerint. 2.132.1

Bæticæ in Hispania omnia pascua sunt communia, etiam in terris privatorum, collectis fructibus. 2.150.1

Possessio pascuorum data debet conservari. 2

Princeps in suo regno habet præsumptionem, ut possit disponere de pascuis. 2.151.5

Pascua conservare publicè interest. 2.155.3

Pascua immutare, etiamsi omnes vicini consentiant, sine Regis permissu non licet. 2.156.17

Præsumptio juris est ut competat vicinis alicujus oppidi pascendi jus in suis terminis. 157.18

Popularis actio competit cuilibet de populo pro pascuis. 20

Domini territorii non possunt pascua ad culturam reducere sine Regis permissu. 23

Conciliis pascuorum à Rege prohibetur pascua mutare. 2.158.27

Dominis vassallorum etiam in terris solariis non licet pascuorum culturam adhibere ex sola voluntate. 30.31

Pascua ad bonum publicum spectant. 34

Pastus non potest limitari in præjudicium eorum, quibus competit. 2.156.9

Servitus pastus non potest limitari invito eo cui debetur. 10

Dominis vassallorum non licet formam pastus mutare, nec facere defensas. 11

Pastus ad culturam reduci non possunt sine legum derogatione, sine permissu Domini territorii. 2. 157.24

Pater.

Pater an teneatur pro filiofamilias Equite Ordinis militaris substitutum dare. 2.168.6

Pater pro debitis filii regulariter non tenetur. 7

Pater & filius eadem persona censentur in jure, non quoad naturam. 9

Pater pro filiofam. Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filii. 10

Pater in muneribus publicis pro fidejussore filii habetur. 2.170.21

Pater pro filio in solidum tenetur. 22

Pater quomodo teneatur pro tutela quam filius gessit. 25

Pater consentiens ut filio dignitas conferatur, insolidum

dum pro eo tenetur. 2.172.37
Pater consentire videtur in dignitate filii, si expressè contradicat. 40
Pater videtur consentire in omnibus, quæ sunt utilitatis filiorum. 2.173.44
Pater obligatus censetur pro expensis necessariis, quas aliquis fecerit pro filio in studio existenti. ibid.
Patris bona pro oneribus dignitatis filii non conferantur, nisi propriis filii bonis deficientibus. 45

Patientia.

Patientiam debet probare qui in ea fundatur, quando est necessaria. 1.41.16

Patria.

Patriæ infidos quocunque periculo debet quis præcavere, ex Platonis sententia. 1.333.30

Patrimonium.

à Patrimonio privato Principis an fiscus differat. 1.5.13.
Fiscalis Senatus regalis Patrimonii ex rescripto Regis dicitur de consilio Patrimonii. 1.5.12
Patrimonia antiqua interest Reipublicæ apud eos, qui habuerunt, retinere. 2.123.11
Lex antiqua Locrensium, ne quis patrimonium alienare possit, nisi ex magna calamitate. ibid.
Patrimonium Regale, vide *Regale patrimonium.*

Patronatus.

Patronatus portio censetur quod ex bonis patronatus dotatum est. 2.4.16
Patronatus Ecclesiæ adquiritur ex dotatione ex conditione. 17
Patronatus jus non competit quando non reservatur ab eo qui dicavit Ecclesiam. ibid.
Paulus Jovius adducitur. 2.213.19
τὸ Pecho, de eo quod solvitur ratione recognitionis, & vassallagii. 1.67.14

Peccatum.

Peccatum ex nulla causa faciendum, 1.179.1

Peculium.

Peculium profectitium, vel adventitium. 2.170.27
Peculium ad obligationes filii est destinatum. 171.28

Pecunia.

Pecuniæ sunt Reipublicæ nervi. 1.2.7
Annibal coactus deserere Italiam ex pecuniæ indigentia. ibid.
Pecuniæ fiscalis necessitas. 1.3.3
Pecuniâ plures vicerunt, quàm ferro. 4
Pecunia utens quam custodiendam quis habet, tenetur ex tradito. 2.61.7
Periculum non est pecuniæ, eâ consumpta. 9
Pecuniæ periculum ad ejus dominium pertinet. 10
Pecuniæ consumptione ejus dominium abdicatur. 13
Pecuniæ diminutionis periculum morosо debitori tribuendum. 1.62.16
Pecuniæ nomen respicit genus. 2.64.1
Pecunia de proximo reprobanda, habetur pro reprobata. 2.68.2
Vide *Pretium.*
Pecuniæ subrogatio, vide *Subrogatio.*

Pedagium.

Pedagium colligendi jus quando possit intelligi ex conjecturis, concessâ jurisdictione. 1.60.5
τὸ Penitus, refertur ad jus, & ad factum. 1.175.9
Ejus significatio. 2.88.16

Pensio.

Pensionis solutio solet suspendi in supremo Regalis Patrimonii Senatu, quando constat publicanos in conductione vectigalium damnum habuisse. 1.88.11
Pensio non debetur, sublatâ rei conductæ substantiâ. 1.89.15
Pensio Ecclesiastica etiamsi non potest obtineri sine institutione Apostolica; potest tamen semel obtenta sine illa commoditas in alium transferri. 1.130.4
Pensio potest transferri sine indulto Apostolico, quæ constituta titulo temporali. 5
Vide *Redditus.*
Pensionis remissio, vide *Remissio.*

Perduellis.

Perduelles hostes patriæ, & proditores. 1.196.5

Periculum.

Periculum in mora facit ne curari debeat de judiciorum ordine & solemnitate. 1.21.12
Appellationis effectus tollitur quando periculum est in mora. ibid.
Periculum qui sentit, debet habere commodum. 1.170.1
Periculum verè sustinere debet qui lucrum petit. 1.171.9
Periculum debet esse verum, ut ex eo aliquid competat. 1.172.16
Periculum ubi majus, ibi cautiùs agendum. 2.209.4

Permissio, & Permissum.

Permissionem ut Magnates perciperent, Regis vectigalia revocarunt Reges Catholici. 1.94.23
Carolus V. & Philippus II. eandem revocationem permissionis fecerunt. 24
Permissio non potest plus operari quàm privilegium, & illud non valet in vectigalibus, nisi cum solemnitatibus legum Hispaniæ. 1.38.51
Magnates non solùm detinent vectigalia ex permissione, sed ex injustis causis, Regibus ignorantibus. 52
Permissionis prætextu possidens vectigalia, non debet prohibere ne litem intendat fiscalis, ut constet an ex tolerantia possideantur. 53
Permissio ex taciturnitate non potest induci, ubi expressè contraria voluntas enuntiatur. 1.39.56
Permissio & tolerantia probanda à Magnatibus, si illi velint defendere vectigalia quæ possident. 1.41.10
Permissum certo casu & modo, ultra eum non permissum. 1.44.30

Persona.

Personæ verbo an comprehendatur universitas. 1.51.8
Personæ mutatione res mutatur. 1.52.19
Persona duplex quando in eodem consideratur. 1.207.3
Persona loquentis excepta censetur. 1.124.45
Persona, propter quam aliquid conceditur, magis attenditur, quàm ea cui conceditur. 2.4.15
Personæ duæ in eodem considerantur ex diversis qualitatibus. 2.175.4
Persona duplex in eadem considerari potest. 6
Persona eadem potest diverso jure censeri, ex diversis causis. 7
Personæ quæ committuntur, non delegantur. 2.223.8

Pertinens, vide *Connexum.*

Pertinentia, Pertinere.

Pertinentiis donatis, de iis constare debet. 1.48.17
Pertinere ut aliquid ad aliud dicatur, debet ad illud contractu, lege vel consuetudine destinari. 2.26.16
Pertinere ad aliquem dicitur, non solùm quod suum est, sed quod esse potest. 2.81.2

Pestis.

Medici possunt cogi, ut assistant in loco ubi degunt, cum vitæ periculo tempore pestis, ut infirmi curentur. 2.180.20

Petitorium.

Possessionis causa non trahit ad se petitorium, sed præparat. 1.23.1
Sententia lata in petitorio, etsi pariat exceptionem rei judicatæ agenti interdicto Retinendæ, tamen non parit, si in petitorio reus absolvatur. 1.24.7
Philippus II. Hispaniarum Rex Senatibus edixit in dubio contra illum judicari debere. 1.9
Philippus II. Rex Hisp. 1.262.24.1.34.39. 2.372.21. & 2.124.13
Philippus III. 1.262.40
Philippus Pater Alexandri Magni. 2.120.12
Philippus Valesius Galliæ Rex. 14

Pignus.

Pignus ut resolvatur, requiritur voluntas creditoris. 1.105.11
Pignora antè contracta nova venditione censûs non resolvi qui tenuerint. 12
Consuetudine fieri potest, ut pignora pereant, quæ aliàs vivere deberent. 13
Pignus evanescit resoluto contractu, ex quo dominium habebat qui pigneravit. 1.106.21
Pacto de retrovendo ad effectum perducto, pignus interim contractum dissolvitur. ibid.
Pignori qui dedit nomen debitoris, si exigat debitum, solvitur pignus. 1.111.62
Pignus subsistere non potest, extincta re quæ pignori data. 1.113.71
Pignus non solvitur ex rescissione contractus, si datum fuit ex causa voluntaria. 1.114.84
Pignus extinguitur impetratione dominii, nec suscitatur, licèt evictione dominium abdicetur. 1.134.4
Pignus obligatum à laico cum clausula non alienandi, aliàs alienatio sit nulla, etiamsi deveniat ad Clericum, potest capi à judice sæculari. 1.143.12
Pignoris datione non solvitur locatio. 1.221.14
Pignoris re duobus data, ille præferendus qui in possessione est. 222.16
Pignus rei suæ esse non potest. 2.161.12
Pirata, vide *Latro.*

Piratica.

Piraticam exercent Holandi rebelles Hispaniæ. 1.92.8
Plinius junior expenditur pro variatione judiciorum. 2.212.15
Plura cui committuntur plura exiguntur. 2.176.12

Pœna.

Pœna conventionalis quæ respicit contraventionem, quamvis nihil interfit, debet exequi. 1.161.5
Pœna conventionalis quando adjicitur facto, exequi debet, sine consideratione utrum interfit. 6
Pœna in dubio non censetur apposita. 1.62.8
Pœna conventionalis respicit interesse, etiamsi juramentum accedat. 11
Pœna conventionalis non admittitur cum aliena jactura. 14
Pœna conventionalis ultra interesse non admittitur in terris Ecclesiæ. ibid.
Damnum qui sentit, pœnam conventionalem petere non potest. 15
Interesse probare tenetur qui pœnam petit. 16
Causa justa excusat à solutione pœnæ conventionalis. 1.163.20
Pœna est quod alicui adjicitur pro conventione pacti. 21
Pœnæ nomine videtur relictus fundus legatario, quando relictus, si hæres voluntatem non adimplevit. 22
Pœna adjecta facto prætextu quantitatis & implementi contractus, pro interesse adjecta censetur. 1.164.26
Pœnam qui petit ex contractu, illum approbat, nec potest intendere rescissionem. 27
Pœna loco rei succedit. 28
Pœna licèt adjiciatur facto, si nullum damnum venit, peti non potest. ibid.
Benignior interpretatio quæ excludit pœnam, admittenda. 29
Pœna adjecta actui nulli, non valet, nec debetur. 1.165.36
Pœna conventionalis non obligat in conscientia antequam coram judice petatur, & condemnetur. 1.239.42
Pœna tripli punitur qui dolosè in rationibus reddendis versatur. 1.190.1
Pœna quæ ipso jure committitur adquiritur ei, cujus tempore causata, licèt in alieno tempore sententia lata. 1.191.6
Pœna quæ applicanda Domino jurisdictionis, an primo, cujus tempore condemnatio sequuta, applicari debeat. 7
Fiscus ex condemnatione jus adquirit ad pœnam. 9
Pœnæ considerantur ut fructus jurisdictionis. 11
Pœnæ nondum exactæ pendere dicuntur. 13
Pœnæ applicatio respicit executionem. 192.21
Pœna debet solvi ei qui officialis tempore solutionis. 22
Denunciator non potest petere partem pœnæ, si applicaretur, nec de illo pactum facere, antequam fiscus suam partem exigat. 23
Pœnæ fiscalis pars quando ministris datur, competit illis qui munere funguntur, cùm exigitur. 24
Pœna competit primo judici, quando ejus tempore ultima sententia lata fuit. 25
Pœna quæ potuit incamerari, habetur pro incamerata, ut officiali pars competat. 26
Pœna competit primo judici quando contra contumaces sententiam facit, & quia reus non se præsentavit, transit in rem judicatam. 27
Pœna debetur ei qui illam obtinuit. 29
Pœna non dividenda inter duos fiscales, sed posteriori applicanda. 30
Delicti, vel condemnationis tempus quod debeat attendi circa pœnas. 32
Pœna tripli an incurratur ipso jure. 35

Pœnæ tripli mentio in jure communi. 1.194.6
Pœna tripli ex falſa ratione apponitur propter injuriam. 1.195.9
Pœna plus petitionis procedit, etiamſi per ignorantiam plus petatur. 11
Pœna tripli eſt conventionalis, quia ad eam obligatur qui rationem reddere debet. 14
Pœna tripli committitur ipſo jure. 15
Pœnam tripli commiſſam à ſubſtituto in officio, ejus bonis deficientibus ex valore officii exigendam Senatus decrevit. 1.196.3
Pœna dupli cum intereſſe, quod eſt triplum, cohæret exercitio muneris Theſaurarii, ſi quid omiſſum in rationibus reddendis. 197.7
Pœna ſeptupli irrogat infamiam. 8
Pœnam ſeptupli debet ſolvere pro nominato, qui illum ad officium nominavit. ibid.
Pœna arbitraria poteſt excurrere uſque ad mortem. 1.319.35.& 2.112.10
Pœnæ graviores leves videntur contra eos qui Gubernatores offendunt. 2.126.4

Pontifex.

Pontifex videtur habere ſcientiam juris communis, non juris ſpecialis. 1.296.15
Pontifex poteſt ſuſpendere vacationem beneficiorum. 2.185.20

Populus.

Populus ſine legibus, vel moribus eſſe non poteſt. 1.49.25
Populus qui ſemel alienatus à regali patrimonio, ſi ad illud redit, priſtinum ſtatum recuperat. 1.225.14
Populus poteſt recipere incolam quem velit. 1.223.15
Populi bonorum publicorum ſunt adminiſtratores, non Domini. 2.151.6
Populi non poſſunt adquirere jus privativum contra Principem, niſi ejus privilegio, aut præſcriptione immemoriali. 2.152.10
Vide *Præſcriptio.*
Populi ſalus ſuprema lex eſt. 2.187.3
Vide *Communio.*

Portugalia.

Portugaliæ Rex Joannes III. erexit & dotavit Eccleſiam Cathedralem, & Epiſcopatum de Leiria. 2.2.1
Ejus reſcriptum executionis Bullæ Epiſcopatus de Leiria. 2

Poſſeſſio.

Poſſeſſio quæ à jure improbatur, prodeſſe non poteſt. 1.22.16
Poſſeſſio in corporalibus conſiſtit in patientia adverſarii, & cùm deſinit pati, interrumpitur. 17
Poſſeſſio eſſe non poteſt, lege exiſtente. 18
Poſſeſſio precaria non prodeſt ad interdicta poſſeſſoria. 19
Poſſeſſio precaria ex ſola Domini voluntate revocatur. ibid.
Poſſeſſio ſola non prodeſt, ubi cum ea titulus requiritur. 22
Poſſeſſionis cauſa non trahit ad ſe petitorium, ſed præparat. 1.23.1
Poſſeſſio precaria nihil prodeſt. 1.36.33
Poſſeſſio ex pluribus cauſis adquiri poteſt. 1.41.7
Poſſeſſionem quis ſibi mutare non poteſt. 8
Poſſeſſio extrinſecus mutari poteſt, causâ mutatâ. 9
Poſſeſſio in vectigalibus non extendenda. 1.45.33
Poſſeſſio ultra titulum nihil prodeſt. 1.63.34
Poſſeſſio præſens non relevat ab onere exhibendi titulum, quando agitur de re quæ ſine titulo obtineri non poteſt. 64.36
Poſſeſſio quæ requirit qualitatem, non prodeſt ſine ea. 37
Poſſeſſio impeditur ex incertitudine. 1.66.6
Poſſeſſio extra titulum non prodeſt. 10
Poſſeſſionem deſtrui per titulum, vel ultra illum. 1.67.19
Poſſeſſio ſine Regis conceſſione in vectigalibus improbatur. 1.71.21
Poſſeſſio rei diverſæ non infert ad poſſeſſionem alterius, nec jungitur ut proſit. 1.75.10
Poſſeſſio naturalis non ſufficit, ſed civilis requiritur ad præſcriptionem. 76.12
Poſſeſſio civilis non poteſt adquiri ſine affectu poſſidendi. ibid.
Poſſidere non poteſt niſi qui rem naturaliter apprehenderit. 13
Poſſeſſio diſtincta & formalis, neceſſaria ad præſcriptionem. 16
Poſſeſſio cenſûs reddituum Regalium transfertur eo ipſo quod ejus privilegium expeditur. 1.112.67
Poſſeſſio transfertur abſque apprehenſione ex contractu Principis. 1.118.4
Poſſeſſio non conſideratur in redditibus. 1.129.23
Poſſeſſionis cauſa ſummariè expedienda. 1.69.3
Judicium ſummarium poſſeſſionis differt à judicio proprietatis. 4
Poſſeſſionis cauſa non poteſt mutari. 1.269.113
Poſſeſſio non prodeſt ubi eſt reſiſtentia juris. 2.30.1
Poſſeſſio non poteſt habilitare incapacem. 2
Poſſeſſionis appellatio, ſine fine à lege, ſtatuto, vel ab homine, intelligitur de juſta & legitima. 3
Poſſidere aliquem præſumitur ex titulo præambulo. 5
Poſſeſſionem non videtur aliquis mutare, ſed poſſidere ea cauſa præambula, quâ cœperat. 6
Principis permiſſio ut aliquid facultativè fiat, non conſtituit jus conſuetudinis poſſeſſionis, aut præſcriptionis. 2.99.3
Jura incorporalia ex ſuo actu conſtituunt quaſi poſſeſſionem. ibid.
Vide *Titulus.*

Poſſeſſorium.

Sententia lata in poſſeſſorio quod habet admixtam cauſam proprietatis, non præjudicat petitorio. 1.24.2
Sententia lata in uno poſſeſſorio, non præjudicat alii poſſeſſorio, ex diverſa cauſa. 4
Poſſidens à fiſco non conveniendus, ſed ipſe fiſcus, niſi titulus ſit invalidus per ſubreptionem. 1.264.59
Poſſidentis melior conditio in pari turpitudine. 1.238.35
Poſſidere dolo deſinens habetur pro poſſeſſore. 1.113.80
Poſſidere aliud eſt, vel in poſſeſſione eſſe. 2.47.14
Poſſideri non poteſt quod non extat. 1.75.2
Poſſideri non poteſt niſi quod certum. 7

Index Rerum,

Potentia.

Potentia actui proxima habetur pro actu. 1. 182. 3

Poteſtas.

Poteſtatis plenitudo eſt potius tempeſtatis. 2. 185. 13

Poteſtas Principis, vide *Princeps.*

Potio.

Potiones antiquorum variæ. 1.286.4

Potiones Deorum quæ. 1.287.5

Præbenda.

Præbenda quæ vacaverit per obtinentis promotionem ad Epiſcopatum, affecta cenſetur Sedi Apoſtolicæ. 2.5.27

Præbendæ Eccleſiaſticæ, quæ ex inſtitutione graduantis conferendæ, exemptæ ſunt ab affectione Curiæ. 6.28

Præbendæ liberæ collationis poſſunt comprehendi affectione Curiæ, non verò quando Pontifex dedit formam ut providerentur, quia debet formà ſervari. 29

Præcedentia.

Præcedentiarum cauſa gravis. 1.271.2

Interdicta poſſeſſoria, & manutentio conceditur in cauſa præcedentiarum. 3

Conſuetudo ut non præcedat major dignitas, non valet. 1.272.8

Dignitas major debet præcedere. 9

Dignitas major licèt poſtea inſtituta, debet præcedere minorem, quamvis antiquiorem. 10

Synodus licèt tempore poſterior, aliam inferiorem præcedit. 11

Præcedentias regit poſſeſſio & conſuetudo. 1. 281. 19

Præcedentiæ argumentum major utilitas, neceſſitas, & labor officii. 1.233.17

Judex qui ampliorem juriſdictionem & territorium habet, præcedere debet eum, qui minorem juriſdictionem exercet. 18

Rex Hiſpaniæ præcedit alios Reges ex majoribus provinciis quibus dominatur. ibid.

Præcedentiæ argumentum major dignitas. 1. 274. 30

Uſus regit præcedentias. 33

Concilium Tridentinum in ſeſſionum præcedentiis obſervavit, quod antea conſuetum. 275. 34

Comitia generalia & decreta imperialia obſervant uſum in præcedentiis. ibid.

Toletanæ & Burgenſis civitatum præcedentia in curiis ex uſu decreta. ibid.

Protonotarius in Senatu Aragonum præcedit fiſcalem. 37

Procuratores Cæſaris antea agebant quod hodie fiſci patroni. 274.26

Procuratores Cæſaris antea Præſidibus æquiparati. ibid.

Notarius à ſecretis in Conſilio ſanctæ Inquiſitionis ideò præcedit fiſcalem, quia Notarius eligitur à Rege, fiſcalis ab Inquiſitore generali. 1.275.40

Notarius à ſecretis, qui ſimul erat Conſiliarius in exercitio, præceſſit fiſcalem in Conſilio Indiarum. 276.42

Notarius à ſecretis etiamſi eſſet Conſiliarius emeritus, non debet præcedere fiſcalem, & author præceſſit in Senatu Patrimonii Petrum de Lezana, qui poſtquam Conſiliarius emeritus, ſecretarii officium exercebat. 44

Prætor urbis in actibus civitatis debet præcedere Senatorem. 45

Rector præcedit Epiſcopum in Academia, & quiſque in ſuæ dignitatis miniſterio alium, qui extra illum eſt major illo. ibid.

Præcedere debet Dominus in domo ſua. 46

Præcedentias in privatis cauſis eſſe futiles & inſanas, etſi maximè interſit obſervari in rebus publicis & muneribus. 48

Antiquior judex debet præcedere noviori. 1. 279. 8

Dignitatis inde præcedentia conſideratur, ex qua ad alias ſupremas ordinaria aſſumptio. 9

Præcedentia ſumenda ex majori dignitate. 1. 280. 14

Antiquitas dignitatum attendenda, ſi aliâ altera major ſit. ibid.

Regum præcedentia judicanda ex majoribus Regnis quibus dominantur. 15

Reges Hiſpaniæ ex maximis Regnis debent alios Reges præcedere. ibid.

Magiſtratus qui Conſiliarius, debet præcedere eum qui non eſt Conſiliarius. 18

Præcedentia non ex antiquitate dignitatis, ſed ex ejus excellentia regulanda. 1.282.30

Præceptum.

τὸ *Præcipimus*, in præceptis Eccleſiaſticis inducit peccatum. 1.238.34

Prælatus, vide *Clericus.*

Præmium.

Præmia & pœnæ ſuſtinent ſtatum Reipublicæ. 1. 334. 33

Præmium eſt pretium laboris & operæ. 2.178.18

Præmium victoriæ litis dari debet ſubſtituto, qui propter abſentiam proprietarii litem inſtituit, & in cauſa obtinuit. ibid.

Præmium, id eſt, *prometido*, vide *Vectigal.*

Præſcriptio.

Præſcriptionem immemorialem non procedere in vectigalibus, & etiam completam, noſtris legibus improbatur. 1.49.63

Præſcriptio immemorialis, quamvis ex ea apud Hiſpanos non acquirantur vectigalia, an proſit, ad interpretationem tituli, ut percipiantur. 1. 60. 6

Princeps an poſſit tollere præſcriptionem immemorialem jam completam. 7

Præſcriptio immemorialis poteſt interpretari titulum qui extat, non verò quando non eſt titulus, & immemorialis improbatur. 1.63.35

Præſcriptionis immemorialis reprobatio in l. 2. titulo 15. lib. 4. Recop. ad completam eo tempore referenda. 1.64.39

Præſcriptio impeditur ex incertitudine tituli. 1. 66. 6

Nulla præſcriptione, etiam immemoriali, acquiri vectigalia. 1. 67. 18

Præſcriptio immemorialis an poſſit impediri à Principe. 1. 68. 2

Præſcriptio immemorialis rectè improbatur à Principe in vectigalibus. 1.69.8

Præſcriptio jam cauſata & completa reprobatur in vectigalibus. 70.9

Præſcriptio quæ iniquè declaratur, etiam completa procedere non poteſt. 11

Præſcriptio quæ per viâ declarationis dicitur irrationabilis

nabilis, respicit ad præterita. 12
Præscriptio completa reprobatur ex lege quæ declarat injustam. 14
In Præscriptione immemoriali bona fides ab initio requiritur. 16
Præscriptio rectè prohibet in vectigalibus. 17
Magnatum fundamentum ut Princeps non possit prohibere immemorialem, refutatur. 19
Ad Præscriptionem jurium Regalium scientia Principis necessaria. 26
Præscriptio non procedit sine possessione. 1.74.1
Præscriptionis & consuetudinis differentia quæ. 75. 3. 4
Præscriptione non adquiritur feudum, nisi res ut feudalis possideatur. 6
Præscribi non potest quod jure communi competit. 8
Præscriptio ut procedat, debet res possideri ut præscribenda. 9
Præscriptio ut procedat, res formaliter possidenda & apprehendenda. 11
Ad Præscriptionem non sufficit possessio naturalis, sed civilis requiritur. 76.12
Præscriptio non procedit ex generali detentione, nisi res specialiter apprehendatur. 14
Ad Præscriptionem possessio distincta & formalis necessaria. 16
Præscriptio non causatur ex actu negativo, sed requiritur positivus possessionis. 1.77.19
Præscriptio in juribus incorporalibus non procedit sine scientia & patientia ejus contra quem præscribitur. 24
Præscriptio in materia inhabili procedere non valet. 78. 27
Præscriptionis prohibitio à lege facta eam interrumpit. ibid.
Præscriptio semel interrupta non potest, nec per mille annos revivisçere. ibid.
Præscriptio non causatur contra eos qui non sunt negligentes. 30
Præscriptio etiam invito aufert dominium, & in alium transfert. 34
Præscriptio impium præsidium. 1.150.25
Præscriptione immemoriali non possunt à Magnatibus adquiri jura Regalia, quia jurant eos non passuros ab aliquo detineri. 27
Præscriptio immemorialis non procedit contra proprium juramentum. ibid.
Præscriptio rumpitur per juramentum. 28
Titulum qui habet, non potest ultra illum præscribere. 1.147.2
Præscribere non potest qui pro eo quod præscribit, aliquid recipit. 4
Possidens alieno nomine, nec per mille annos præscribere poterit. 148. 5
Administrationis nomine possidere impedit illud posse præscribi. 6
Præscriptio non potest impedire ut contractus iniquus reformetur. 1.168.21
Præscriptionem inhibet vitium reale, si res furtiva, vel possessa. 1.218.18
Facultativa non causat præscriptionem. 1.261.27
Præscriptio quadraginta annorum cum titulo, æquiparatur immemoriali. 28.111
Titulus qui non concedit quod ex eo intenditur præscribi, potius constituit in mala fide, & impedit præscriptionem. 29
Præscriptio non operatur sine titulo Regis in officiis, quæ sine titulo obtineri non possunt. 1.266.88
Præscriptio immemorialis quomodo cauſetur. 267.93
Præscriptio non operatur in eo, in quo Regis titulus requiritur. 2.269.111
Præscriptio in juribus regalibus restringenda. 112
Facultativa solùm possunt præscribi à tempore prohibitionis. 1.188.19
Præscriptio nec per mille annos procedit in rebus meræ facultatis. 2.6.33
Præscriptio jurium regalium solùm nocet Regi qui illam permisit, non verò successoribus. 2.7.37
Præscriptio excluſa Athenis à Themistocle, & Romæ à Catone Censorino. ibid.
Præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur immemoriali. 2.8.1
Præscriptio probanda ab eo, qui eam allegat. 2
Titulus ex juris errore non prodest ad præscriptionem. 2.9.7
Titulum ad præscriptionem præstat concessio, quæ aliquid concedit expressè, vel ex eo sine violentia verborum colligi potest. 8
Titulus non prodest ad præscribendum ultra in eo contenta, & potius nocet, etiam in præscriptione immemoriali. 9
Titulus non potest augeri præscriptione. 10
Titulus vitiosus constituit in mala fide, nec ex eo præscriptio procedit. ibid.
Præscriptionem immemorialem allegans non exhibeat titulum. 11
Possessio justa requiritur ad præscriptionem. 2.10.15
Clandestina possessio non prodest ad præscriptionem. ibid.
Bona fides semper requiritur ad præscriptionem, etiam immemorialem. 2.11.24
Bonam fidem in immemoriali non requiri, non accipiendum ut necessaria non sit, sed ut præsumatur. 25
Lege resistente non est bona fides, nec præscriptio. 26
Juris error non prodest ad præscriptionem. 27
Præscriptio non currit contra impotem agere. 29
Belli tempore quando cesset præscriptio. 30
Præscriptio quadragenaria cum titulo, æquipollet immemoriali. 2.13.4
Lex quæ solùm admittit immemorialem ad præscribendam jurisdictionem, non excludit quadragenariam cum titulo. ibid.
Immemorialis quomodò probetur. 5
Præscriptione prohibita, non censetur excluſa immemorialis, nisi exprimatur. 6
Immemorialis ubi excludenda, exprimitur in legibus. 13
Præscriptio quæ contra Regem non potest procedere in exemptione vectigalium, admittitur ordinaria contra privatos. 15
Præscriptionis prohibitio regulariter respicit futuram, non completam, & præscriptam. 17
Immemorialis supponit tempus infinitum. ibid.
Prohibitio est necessaria, ut in facultativis possit causari præscriptio. 2.16.24
Præscriptio immemorialis nunquam videtur excluſa, prohibita generali præscriptione. 2.152.12
Præscriptio causari non potest ex usu facultativo. 14
Præscriptio immemorialis non procedit ut lex prohibens præscriptionem. 14
Possidens nomine Regis non potest præscribere. 2. 153. 21
Præscriptio immemorialis habet vim tituli, & concessionis. 2.158.32
Præscriptio contra Regem ejus scientiam requirit. ibid.

Præſcriptio immemorialis, quæ ſupponit titulum, procedere non valet, ubi titulus eſſe non poteſt. 33
Privilegio quod adquiri non poteſt, nec præſcriptione immemoriali. ibid.
Præſcriptio immemorialis habet vim tituli validioris, qui poſſit excuſari. 2.218.14
Immemorialis fortiorem titulum tacitum inducit, quàm expreſſum, quia titulus expreſſus poteſt à Principe revocari, non autem immemorialis. 15

Præſes.

Præſides provinciarum ſolebant de bonis publicis donationes facere. 2.155.1

Præſumptio.

Præſumptio juris eſt pro fiſco in vectigalibus. 1. 42. 11
Præſumptio, quæ pro aliquo aſſiſtit, transfert in adverſarium onus probandi. 12
Principis ſcientia quando præſumatur. 15
Præſumptio ex longo tempore veritati cedit. ibid.
Temporali lapſu ſolemnitas præſumitur. 17
Præſumptio cedit veritati. 1.72.27
Præſumptione juris ſuffragante, poterit fiſcus lite pendente de vectigalibus, eis uti. 1.22.13
Præſumitur pro facto Principis. 1.96.8
Præſumitur pro Judicibus & Magiſtratibus. 10
Præſumitur quod de ſtylo judiciorum eſt. 1.143.1
Vide *Citatio.*
Præſumitur factum ab eo, in cujus utilitatem cedit. 1.148.7
Præſumitur damnum ab inimico factum. 10
Inſtrumenti ſubtractio præſumitur facta ab eo cui prodeſt. 11
Inſtrumentum habet pro ſe præſumptiones, eſſe verum, ſolemne, & ad inſtantiam partis confectum. 12
Notarius præſumitur feciſſe inſtrumentum ad petitionem partis. 1.49.14
Falſitas ut excludatur, præſumitur verum inſtrumentum. 15
Fiſcus ſemper habet pro ſe præſumptionem, ne inſtrumentum ſubtraxerit. 16
Præſumitur præſentia partis, ubi de ſtylo & uſu intervenire ſolet. 18
Præſumitur in quolibet actu fieri quod conſuevit. 19
Mandatum præſumitur ex tranſcurſu temporis. 1.150.21
Præſumitur mandatum ex perſonæ qualitate. 22
Solutio præſumitur ex tranſcurſu temporis. 23
Præſumitur nullus jactare ſuum. 24
Præſumitur medium probatis extremitatibus. 26
Præſumptiones, quæ ſuffragantur dicto unius, qui de facto proprio deponit, fidem conciliant. 1. 242. 15
Præſumitur quod pro aliquo datur, cedere in utilitatem ejus, ex cujus voluntate pendet. 244. 31
Præſumptiones & conjecturæ faciunt obliquam probationem. 1.245.35
Præſumitur pro judice & officiali. 36
Præſumptiones admittendæ, ne veritas pereat. 1. 344.5
Præſumitur aliquem facere quod ad ejus decorem ſpectat. 1.347.18
Præſumitur quando aliquid præceſſit quod ſequitur, in ejus fieri executionem. 24
Præſumitur ſemper contra inſolitum. 1.351.48
Præſumitur aliquem non jactare ſua. 1.353.57
Præſumptio Caſſiana ſolet ſumi in conſpirationibus. 62
Præſumptio juris transfert onus probandi in adverſarium. 2.89.25
Præſumitur morientem nolle alteri præjudicium & injuriam facere. 2.102.17
Præſumitur pro inſtrumento. 103.20
Præſumptio ceſſat contra veriſimile. 2.103.24
Præſumitur pro juſtitia ejus quod Princeps conceſſit, ut non admittatur probatio in contrarium. 2. 186. 30

Prætor.

Prætores Curiæ non habent titulum Conſiliariorum. 1.280.17
Prætores Curiæ licèt judicent de negotiis Senatorum ſupremi Conſilii, non poſſunt æquari Senatoribus. 1.282.26
Prætores Curiæ non ſunt uniti vel incorporati cum ſupremo juſtitiæ Senatu, quamvis comitentur & illi aſſiſtant ad decorem, & decretorum executionem. 31

Praxis.

Praxis Cancellariorum Pragmaticæ Regis Henrici in cauſis immunitatis. 1.21.14
Judices non poſſunt recedere in judicando à praxi & ſtylo judiciorum. 1.23.23
Obſervantia poſterior in praxi valdè prodeſt, & derogat priorem. 24
Praxis eſt, ut quando cenſus hypothecæ ſupponitur, vel delegatio creditoris debeat denunciari debitori, ne ſolvat creditori, aliàs creditor poteſt exigere, & debitor ſolvere. 1.111.61
Praxis Senatus ſupremi Caſtellæ, ut cùm aliqua cauſa in aula regiminis tractatur, debeat ad juſtitiam remitti, ſi aliquis petierit ex litigatoribus pro ſuo intereſſe. 2.85.13
Praxis Senatus Patrimonii retinendi acta judicis Eccleſiaſtici qui impedierit executores vectigalium, explicatur. 1.145.32
Vide *Stilus.*

Precarium.

Precariæ conceſſiones in jure Canonico differunt à precario, & ſine juſta cauſa non revocantur. 1. 22.20
Precarium expreſſum, vel tacitum voluntate concedentis revocatur. 1.261.32
Precarium inducitur cùm aliquid conceditur dum Princeps voluerit. 2.10.16
Precarium tacitum quando dicatur. 19
Precario aliquid potiùs datum videtur, quàm donatum, vel perpetuò tranſlatum. 20
Principum gratiæ in dubio præſumuntur precariæ conceſſiones. 21
Precarium poteſt ad nutum revocari. 2.153.20
Princeps qui in vendendo excedit pretium à ſe taxatum, tenetur ad reſtitutionem. 1.17.19

Pretium.

Pretium ex præſenti, non præterito tempore, æſtimandum. 1.57.26
ex Pretii quantitate in dubio colligendum quid ſit venditum. 1.59.3
Pretia fructuum varia ſunt ex tempore. 1.120.20
Princeps ad quem pertinet pretia rerum conſtituere, poteſt taxatum pretium derogare. 1.130.7
Princeps tenetur ad obſervantiam ſuæ legis, quæ juſtam pretiorum fecit taxationem. 1.260.10

Pretii differentia diversitatem rei inducit. 1.260.10
Pretiorum justa taxatio pertinet ad Principem. 1. 291. 10
Pretium certum est, quod in alterius voluntatem confertur, facta declaratione. 2.47.17
Pretium à lege, vel à Principe taxatum præsumitur. 2. 48. 22
Pretium justum subsignat subhastatio. 2.58.6
Pretium in pecunia numerata consistit. 2.64.7
Pretium justum est in quo res vendi potest. 2.115.6
Pretium licèt excedat valorem rei, non annullatur, nisi excessus sit dimidii pretii. 7
Pretium rei fiscalis ex eo quod pro eo invenitur, debet regulari. 8
Pretium rei durare præsumitur, nisi appareat de diminutione. 12
Pretium proprietatis arguitur ex reditibus. 2.117.22
Agens pro pretio non renunciat actioni aliàs sibi competenti. 2.142.12

Primogenium.

Primogenia rectè ex causa matrimonii in filiis possunt fieri. 2.34.1

Princeps.

Fiscalis Principis pars censetur. 1.5.13
Principes de fiscalibus maximè confidunt. 1.6.22
Principis repræsentatio in solo fiscali fit. 26
Princeps qui non recognoscit superiorem, ex suo contractu efficaciter obligatur. 1.11.1
Princeps si non obligaretur ex contractibus, esset extra omne commercium. 2
Leges subjecit Deus Principi, non contractus. 3
Dominium quamvis tollere possit Princeps, non potest verò tollere jus quæsitum ex suo contractu. 4
Concessiones Principis quæ transierunt in contractum tolli non possunt. 5
Princeps rescripto tollere non potest jus tertio quæsitum. 6
Principis contractus habent vim legis. 12.7
Princeps ex causa publicæ utilitatis potest lege generali jus tertio quæsitum tollere. 8
Princeps præsumitur facere ex justa causa. ibid.
Principis assertioni credendum. ibid.
Princeps potest lege generali contractum suum reformare. 11
Princeps ex causa publica, quæ de novo emergit, potest quod apparet iniquum, reformare. 14
Princeps potest contractus ad æquitatem reducere. 13. 15
Princeps studere debet, ut publica utilitas augeatur. 24
Princeps tenetur suis contractibus, nisi aliter persuadeat publica utilitas, quæ principaliter interest. 1. 14.26
Tenetur suis contractibus justis, non verò iniquis. 27
Princeps ex sua voluntate non potest dominium privatis tollere, secus ex publica utilitate. 29
Principis contractus vim legis habet, quando contrahit contra legem quæ illum non comprehendit. 31
Liberalitas est propria Principum. 32
Princeps ut potest leges condere, ita abrogare. 1.15.1
Non potest sibi legem imponere, à qua recedere non liceat. 2
Princeps videtur jura habere in scrinio pectoris. 5
Principes supremi subjiciuntur juri divino, & rationi naturali. 1.67.8
Princeps non obligatur legibus ut coactus. 9
Nec vi directiva legis, quando non convenit ejus statui. 10
Princeps etsi habeat personam publicam, tamen privatam repræsentat cùm contrahit. 11
Princeps debet subditis exemplum præbere. 12
Princeps tenetur ad observantiam legum, quibus pretia taxavit, aliàs peccabit. 14
Princeps debet servare pretium legale in constitutione census. 17
Princeps tenetur in contractibus suas leges servare. 18
Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum, tenetur ad restitutionem. 19
Princeps tenetur ad observantiam legum, quæ inducunt contractuum æqualitatem. 18.21
Princeps contrahendo non potest se eximere à legibus, quæ de contractibus disponunt. 22
Princeps peccat mortaliter dispensando secum in lege sine causa. 19. 27
Princeps non videtur facere derogationem legum in dubio, si facit pactum contra illas. 28
Non videtur dispensare in lege contrahendo contra illam, nisi adsit justa causa, & exprimat legis abrogationem. 30
Nec in lege, quæ habet decretum irritans, etiam adjecta clausula, *Non obstantibus*, nisi specialiter exprimatur. ibid.
Decretum irritans leges ligat ipsum Principem, nisi expresè deroget. 31
Princeps habet pro se præscriptionem ut recuperet vectigalia. 1.20.2
Ad Principem spectat de suis causis cognoscere, & à quibuscumque judicibus avocare. 1.26.6
Princeps assignando aliquos judices causæ, videtur eam avocare. ibid.
Legum observantiæ remissio valde nocet Principum authoritati. 1.35.29
Principis taciturnitas & patientia successoribus non nocet. 1.35.50
Princeps qui prohibere potest, & non prohibet, consentire videtur. 1.34.18
Princeps tenetur sub pœna peccati recuperare vectigalia, quæ injustè usurpata à subditis. 1.36.34
Princeps semper leges imitatur, & pro eo præsumitur. 1.37.48
Principes qui donationes revocarunt. 1.39.34
Princeps non debet facere donationem, quæ offendat publicam utilitatem. 1.41.26
Principum concessiones subditis factæ habent naturam precarii. 31
Principis beneficium latissimè interpretandum. 1.46.1
Princeps non videtur sibi præjudicare ex generali legum derogatione. 1.57.30
Princeps an possit tollere præscriptionem immemorialem jam completam. 1.60.7
Princeps non videtur donare quod habet ut Princeps. 1.62.21
Principi reservata non videntur concessa, etiamsi clausulæ concessionis manerent superfluæ. 27
Principis scientia an necessaria in adquirendis vectigalibus. 1.69.18
Princeps in casu necessitatis publicæ potest expendere bona subditorum. 1.73.32
Principis assertioni credendum. 1.72.27
Princeps ex suis contractibus obligatur ut privatus. 1. 81. 2
Princeps tenetur ex facto suorum ministrorum. 4
Princeps ut non potest intendere augeri mercedem, si plura vectigalia percipiantur in conductione, ita nec conductor remissionem, si fuerint minora quàm speravit. 1.83.14

Index Rerum,

Princeps debet semper præferre publicam utilitatem. 1.87.7
Principi non potest imputari culpa ex eo quod ex cõsilio Senatorum pro regimine decreverit. 1.96.7
Princeps quod decrevit pro bono publico, non ex voluntate, sed ex necessitate regiminis, cui deservit, statuit. 11
Princeps cùm vendit rem ut alienam, non procedit lex benè à Zenone. 1.112.66
Princeps jure suo vendit censum Regalium redituum. 68
Principem justè agere præsumitur. 1.118.8
Princeps contrahendo adversùs leges, in eis dispensat. 9
Principis sententia, vel interpretatio pro lege habetur. 1.128.18
Princeps non videtur dispensare in legibus cõtra illas contrahendo, quãdo sequeretur peccatum. 1.124.42
Princeps non potest vendere res suas majori pretio, quàm à legibus suis taxato. 43
Princeps non præsumitur ut velit quid injustum. ibid.
Principis vox tantum operatur, quantum aliorum jusjurandum. 1.131.12
Princeps non debet recusare idem jus sibi dici quod aliis statuerit. 13
Princeps, & ejus fiscus potest exigere rationem à Clerico qui administrationem habuit regalis Patrimonii. 1.145.33
Princeps ex suis contractibus obligatur. 1.200.5
Princeps non potest derogare obligationi, cui se subjecit. 6
Princeps ex causa publicæ utilitatis potest contractus à se factos revocare, & bona subditis adimere. 1. 204.34
Princeps tenetur vassallis servitia rependere. 1.212.3
Principis gratia concessa ad petitionem partis, strictè interpretanda. 1.217.8
Principem præsumitur nolle fisco præjudicare. 10
Princeps tertio præjudicare non creditur. 1.263.50
Principis manum osculari in Paschate nativitatis successit in locum ceremoniæ adorationis purpuræ. 1.247.42
Princeps debet liberalis esse cum subditis. 1.289.6
Principem non comprehendit quod in privatis statuitur. 1.295.6
Principi etiam ex culpa in necessitate constituto debent subditi succurrere. 1.301.16
Princeps pro necessitate publica & defensione potest subditos dominio rerum privare. 19
Princeps an teneatur sarcire dominium quod ademit. ibid.
Procuratores urbium nihil donant Principi, quando in novis vectigalibus consentiunt. 20
Sacrilegii instar est de Principis assertione dubitare. 1. 304. 1
Principis assertioni credendum. 2
Principi de facto suo affirmanti sine dubio credendum. 3
Principem nolle subditis damnum inferre præsumitur. 5
Præsumptio est Principis voluntatẽ justã censeri. ibid.
Tributorum justitia ex Principis assertione pendet. 305.6
Belli dispositio ad Principem spectat. ibid.
Principi etiam in præjudicium alterius, vel in eis, ex quibus utilitatem consequitur, credendum, cum deponit in proprio facto. 7
Regnorum omnium consuetudine principum assertioni creditur. 8
Regiminis plura damna, si Principi aliquid asserenti non creditur. ibid.
Princeps quando tributa sunt necessaria, rectè percipit, quamvis Procuratores urbium beneficiis demulceat, vel metu compellat. 9
Principis fama & opinio semper servanda. 1.306.5
Principis decor & fama subditis necessaria. 307.7
Fama privati sibi prodest, Principis omnibus. 8
Princeps potest nova vectigalia imponere, quando non potest bellum excusare, & non habet unde solvat stipendia. 9
Princeps potest armis injurias vindicare. 12
Princeps si habet unde solvat stipendia, non debet cogere subditos ut militent suis expensis. 1.311.8
Princeps priùs debet excutere proprium patrimonium & crumenam, quàm cogat vassallos suis expensis militare. 9
Principum edicta observanda. 1.318.28
Princeps potiùs occurrat delicto, quàm puniat. 1.330.3
Principis ad salutem quæ pertinent tacere, arguit complicem proditionis tacentem. 331.13
Capitale est non indulgere Principi quod ille voluerit denunciari. 14
Princeps admonendus de omnibus quæ timeri possunt. 1.338.66
Principem non admonere de periculo, nulla opinio admittere potest. 1.339.78
Principem tyrannum dicere est crimen læsæ Majestatis. 1.349.34
Malè audire de Principe ut proditio habetur. 35
Indicium urgens est contra aliquem falsum dixisse de Principe. 38
Princeps peccat qui propter laudem clementiæ delicta graviora remittit. 1.355.77
Princeps non videtur habere scientiam, ut adversùs illam præscribatur, ejus quod contra concessionem ab eo factam inductum. 2.10.19
Principum gratiæ in dubio præsumuntur precariæ concessiones. 21
Principum gratiæ, & officia Regis ex sua natura sunt manualia & revocabilia. 22
Princeps non potest omittere ea quæ pertinent ad statum publicum, & Regale sustinendum. 2.54.15
Principis voluntas ex actu etiam invalido colligitur. 2.69.14
Princeps non videtur velle tertio præjudicare. 2.87.6
Princeps non solùm præsumitur ignorare factum alienum, sed etiam proprium, ex multitudine negotiorum. 2.92.17
Vide *Ignoro*.
Princeps ut Reipublicæ parens existimabitur. 2.161.8
Vide *Pascua*.
Princeps potest novam formam dare pascuis, & datam mutare. 9
Principis potestas quando limitatur, intelligendum nolle quod injustum, facere. 2.183.1
Princeps de potestate ordinaria non tollit contractus & ultimas voluntates. 3. Vide *Rescripta*.
Princeps ex potestate absoluta non rescindit contractus, nec ultimas dispositiones. 2.184.12
Principes qui concedunt potestatem ad contractus & dispositiones testamentarias rescindendas. 2.185.15
Principi licet jus de futuro tollere. 16
Princeps potest novam formam dare in successione juris futuri. 17
Princeps an possit mutare majoratus in jure futuro. 18
An mutare consentiente possessore. 19
Princeps dato cambio successoribus, an mutet majoratus. 20
Princeps an possit legitimare illegitimos in præjudicium legitimorum. 22

Princeps poteſt mutare majoratum qui fieret ex donatione regia. 23
An poſſit mutare majoratum factum ex facultate regia. 2.186.26
Deciſum pro abſoluta poteſtate Principis in majoratus mutatione. 27
Princeps an poſſit conſuetudine inducere, ut mutet contractus, & ultimas voluntates. 2.187.33
Princeps ex cauſa, quæ ſit publicæ utilitatis principaliter, poteſt alicui dominium adimere. 37
Princeps ex cauſa, quæ reſpicit privatam utilitatem, non poteſt contractus reſcindere, vel teſtamenta. 38
Princeps ex cauſa, quæ illi juſta videatur, poteſt dare facultates, ut bona majoratus hypothecæ cenſus ſupponantur. 40
Princeps quæ juris civilis diſponere poteſt, & defenſiones, & exceptiones illius tollere. 2.189.45
Princeps ſubditorum pater. 2.123.12
Principem juſtè agere præſumitur. 17
Princeps tenetur ad obſervantiam ejus quod juravit. 1.217.12
Principis ignorantia, vide *Ignorantia.*
Principis ſcientia, vide *Scientia.*

Principaliter.

Principaliter quod agitur attendendum. 1.253.40.& 2.192.13.& 2.207.57

Principatus.

Principatus excellentia major, cui attributum delinquentes punire. 1.355.76

Privilegium.

Vide *Conceſſio*, & *Reſcriptum.*

Privilegium quod apparuerit nocivum & injuſtum, debet irritari. 1.13.22
Privilegium amittitur mutatione perſonæ. 1.26.1
Privilegium declarat, ſubſequuta obſervantia. 1.46.2
Privilegium ad inſtar conceſſum non comprehendit gabellas, niſi ſpecialiter concedantur, etiamſi in alio privilegio gabellæ comprehendantur. 1.47.7
Privilegia exemptionis vectigalium odioſa, & reſtringenda. 1.56.23
Privilegia exemptionum gabellarum referenda ad ea, quæ ex cultura venduntur, non ex negotiatione. 1.50.2
Privilegiorum interpretatio ad Principem ſpectat. 1.51.3
Princeps poteſt facere privilegiorum reſtitutionem. 4
Privilegia poſſunt reſtringi per legem. 5
Princeps poteſt revocare privilegium exemptionis. 6
Privilegii interpretatio potior eſt illius qui cõceſſit. 7
Privilegii interpretatio ex obſervantia. 10
Privilegia etiam exuberantia, non referenda ad id quod non ſolet concedi. 11
Privilegiorum verba exuberantia & generalia juxta ſubjectam materiam interpretanda. 52.13
Privilegii confirmatio non extenditur ad actum qui eſt contra jus, niſi fiat expreſſa derogatio per clauſulam, *Non obſtantibus.* 15
Privilegiorum ſtricta interpretatio facienda. 18
Privilegium immunitatis, vide *Immunitas.*
Privilegia Regum conſervare publicè intereſt. 1.54.5
Privilegia à Regibus in præjudicium Patrimonii conceſſa, etiam juramento firmata, poſſunt revocari. 8
Privilegia revocata l.39.tit.18. lib.9.Recop. non valebunt, etiamſi ſpecificè confirmentur, niſi fiat mentio d. l.39. 1.57.27
Privilegii revocatio operatur, ac ſi privilegium non datum. 1.58.31
Privilegium non amittitur per non uſum in juribus incorporalibus meræ facultatis, ſed ſunt neceſſarii actus prohibitivi. 1.77.23
Privilegium amittitur per non uſum. 1.78.28
Privilegium amittitur per actum contrarium. 29
Privilegium non dicitur amiſſum per non uſum, quando actus factus contra privilegium non inducit ejus renunciationem. 31
Privilegium permiſſum nihil facit contra illud non utendo. 32
Privilegium quando conceſſum dignitati, non poteſt renunciatio poſſeſſorum nocere. 1.79.35
Privilegium ſolùm amittitur per non uſum illius, qui aliàs potuiſſet privilegia renunciare. ibid.
Privilegium quando amittatur in præteritum, non in futurum. 36
Privilegium conceſſum Cameræ & dignitati, reale exiſtimatur, nec renunciatione Regis amittitur. 37
Privilegiũ perſonæ ſolet occultari ratione rei. 1.143.12
Privilegium nocivum & iniquum reformandum. 1.165.33
Privilegia ad inſtar ex relato reſtringuntur. 1.265.77
Privilegium ad inſtar non operatur, ſi in alio nihil continetur, vel non appareat. 1.266.78
Privilegium ſecundum non valet contra primum, niſi expreſsè revocetur. 1.263.49
Privilegio uti debet conjunctus, quando aliàs privilegium eſſet inutile. 1.291.4
Privilegium non tranſit mutata perſona. 1.292.13
Privilegia Eccleſiaſticis conceſſa non tranſeunt ad colonos, vel emptores. 293.18
Regibus conceſſa privilegia non cenſentur à Pontifice derogari. 1.295.4
Privilegium quod ante decimas fuit conceſſum, non videtur ex poſteriori exemptione derogatum, niſi de primo mentio expreſſa fiat. 7
Privilegia Principum ſemper conſervantur. 8
Privilegium ex cauſa oneroſa conceſſum tranſit in contractum. 1.296.16
Privilegii obſervantia illud interpretatur. 1.297.2
Privilegium per non uſum amittitur. ibid.
Privilegia niſi uſu confirmentur, robur non habent. 1.325.31
Privilegii obſervantiam debet probare, qui eo utitur. 1.326.32
Privilegia non valent quæ aliquem eximunt à ſuprema Principis poteſtate. 33
Privilegium reſcinditur cùm incipit eſſe nocivum. 34
Princeps ſæcularis non poteſt revocare privilegia conceſſa à Pontifice; poteſt tamen non admittere quando nociva fuerint regimini. 35
Privilegia omnia poſſunt revocari quando contra jus publicum. 2.41.10
Privilegia incipiunt eſſe nociva quando lædunt publicam utilitatem. 11
Lege generali poſſunt privilegia revocari. 2.42.16
Privilegia poſſunt à ſucceſſoribus concedentium revocari. 2.43.22
Privilegii confirmatio in dubio præſumitur in forma communi. 25
Privilegia quæ tranſierunt in contractum, poſſunt dato cambio à Principe revocari. 26
Privilegium & conceſſio nociva reſcindenda. 2.74.38
Privilegiorum vis in obſervantia conſiſtit, aliàs per non uſum amittuntur. 2.90.2
Vide *Obſervantia.*
Privilegiorum declaratio, & interpretatio pertinet ad Reges, & eorum ſucceſſores. 2.91.14
Privilegii obſervantia ut noceat Regi, debet induci cum ſcientia. 15
Vide *Scientia.*
Privilegiorum confirmatio facta à Pontifice, de juſtis accipienda. 1.98.23

Privilegium à Regibus prædeceſſoribus non confirmatum, ſucceſſoribus non nocet. 2.152.17
Privilegia contra bonum publicum non valent. 2. 158. 34

Probatio.

Probatio fiſci quando eſt dubia, judicandum contra fiſcum. 1.2.9
Probatio quæ non relevat, nec prodeſt, non admittenda. 1.21.8
Probatione non eget qui fundamentum habet de jure. 1.42.11
Probatio nulla ex aſſertione partis. 18
Probare debet qui allegat, aliàs rejiciendus. 1.56.21
Probatio quæ prodeſſe non poteſt, non admittenda. 1.72.22
Probationes imperfectæ conjunguntur in rebus difficilis probationis. 1.243.19
Probationes imperfectas jungi rebus difficilis probationis, procedit etiam in criminibus occultis. 20
Probationis difficilis ſunt, quæ conſiſtunt in animo. 1.195.12
Probationum fides eſt judici arbitraria. 1.242.14
Probationes indirectæ ex Baldo. 1.244.34
Probationes contra Magiſtratum & officialem pleniores eſſe debent. 245.36
Probatio major quæ ex rei evidentia. 1.320.41
Probationis difficilis cenſentur quæ in occulto fiunt. 1. 345. 6
Probationes imperfectæ regulariter non conjunguntur in criminalibus. 1.354.67
Probationes imperfectæ conjunguntur in rebus difficilis probationis. ibid.
Probationes imperfectæ conjunguntur quando non ſe invicem elidunt, ſed potiùs adjuvant. 68
Probationes imperfectæ conjunguntur ad probandam conſpirationem. 30
Probationes faciendæ juxta conſuetudines Provinciæ, ubi teſtes producuntur. 1.356.81
Probationes impedire proprium eſt reorum. 82
Probatio injuſtè impedita à reo criminis, pro facta haberi debet. 87
Probatum quod articulis non comprehenſum, nec allegatum, non prodeſt. 2.59.14
Comparatio litterarum facit ſemiplenam probationem. 2.101.10
Probationum in repugnantia & conflictu veriſimilius ſequendum. 2.102.14
Conjecturis probatio fulcita prævalere debet. 2. 103. 19
Probatio dubia non prodeſt. 22
Probatio major quæ facto ipſo confirmatur. 25
Probationes ſemiplenæ conjungendæ ad probandam falſitatem. 2.104.29
Probationes ſemiplenæ ejuſdem ſpeciei facilius conjungendæ. 30
Probationes imperfectæ conjunguntur in criminalibus quæ difficilis probationis. 31
Probationes ſemiplenæ conjunguntur, & præſumptiva probatio ſufficit in criminalibus, quando ſunt difficilis probationis. 2.105.36
Probationes in criminalibus debent eſſe claræ. 2. 107. 10
Judicia ſufficiunt,& cumulantur in rebus difficilis probationis,& habentur pro clara probatione.ib.
Veritas perire non debet,& lex contenta cum probatione,quæ poteſt haberi in occultis. ibid.
Probationis claritas non minus ex indiciis colligi poteſt quàm teſtibus. 2.108.14

Procedo.

Levato velo procedere, idem quod ſummariè, & de plano. 2.84.6

Procurator.

Fiſcalis conſtituitur à Principe Procurator cum libera adminiſtratione. 1.6.22
Procurator generalis, de fiſcali. 1.8.1
Procurator non poteſt factum domini impugnare. 1.84.18
Procurator facere non poteſt contra voluntatem domini. 1.69.6
Procuratori non videtur datum mandatum ut injuſtè aliquid petat. 1.73.30
Procurator poteſt ex juſta cauſa revocare domini factum & voluntatem. 33
Procurator Cæſaris in rebus fiſci eandem habebat auctoritatem, quam Cæſar. 1.279.11
Procuratoris factum dominus tenetur indagare. 2. 76. 5
Vide *Confeſſio.*

Proditio, Proditor.

Nullus tenetur ſe ipſum prodere. 1.237.27
Proditionis præſumptæ indicium eſt ad inimicos extra Regnum arma, equos, aurum & argentum transferre. 1.336.50
Proditor jure Hiſpano dicitur, qui conſpirationem quam ſcit, non detegit. 48

Prohibitio.

Prohibitiones ejus quod liberæ facultatis, ſemper odioſæ & vitandæ. 2.16.26
Antonii de Leiva prohibitio furnorum in Mediolani ſtatu, calumniis cauſam dedit. ibid.
Prohibitio odioſa & reſtringenda ne quis re ſua utatur. 2.17.30
Prohibitio induci non poteſt ex actu permiſſivo. 31
Directè prohibitum, etiam indirectè prohibendum. 1.291.5
Vide *Impero.*

Promiſſio, & Promiſſum.

Deus etiam ex promiſſione obligatur. 2.216.7
Promiſſum idem eſt quod datum, quia promiſſum eſt dubium. 1.236.17

Prorogatio.

Prorogatione judex incompetens fit competens. 2. 29. 25
Prorogatio locum non habet in juriſdictione delegata. 27
Prorogatio annullatur, ſi conceſſio prima fuit nulla. 1. 266. 80
Prorogatio non ſortitur effectum, quando actus principalis eſt nullus. 1.268.106

Protonotarius.

Protonotarius eſt velut Præſes Notariorum, & habet ſuffragium in regno Aragonum. 1.275.39
Vide *Præcedentia.*

Provincia.

Provincia, quæ adjicitur regno, debet regulari juxta leges illius regni. 49.24
τὰ Prout, & *ſecundùm*, ſunt cauſativa. 1.50.2
τὰ Prout, vel *ſecundùm*, ſunt relativum, & reſtrictivum. 1.67.11
Prout de jure, clauſ.nihil addit,vel detrahit. 1.152.4
Prout de jure, clauſula non inducit admiſſionem,niſi juri congruat. 5
Prout de jure, clauſula idem quod ſecundùm jus inducit. 6
Prout de jure, clauſula non addit jus, ſed conſervat. 7
Prout de jure, clauſula inducit conditionem. 10

Proxeneta.

Proxeneta & mediator corruptelæ Officialium, ſi eam declaraverit,nulla pœna punitur. 1.242.15

Proxenata,etſi aliàs teſtis non idoneus, probat in crimine repetundarum. 16
Proxenata poteſt compelli teſtimonium ferre, quando aliter veritas haberi non poteſt. ibid.

Publica.

Publica cauſa prævalet privatæ. 1.12.9
Publicæ utilitatis cauſa non ſolùm Pontifici, ſed etiam Epiſcopo permittitur facere ſtatuta extra Canones. 10
Publica utilitas debet prævalere, quando aliter provideri non poteſt. 13
Publica utilitas,aut periculum in mora facit ne curari debeat de judiciorum ordine,& ſolemnitate.1.21.12

Publicanus.

Publicani apud Romanos relationem valoris vectigalium dare tenebantur, & apud nos etiam obſervatur. 1.88.11
Publicanus non tenetur, commercio rei, ex qua ſolvantur vectigalia, ſublato. 13
Publicanorum uxores debent obligari cum maritis pro ſecuritate vectigalium. 1.178.1
Fiſco multæ fraudes fiunt in obligationibus publicanorum. 179.5
Publicani debent exhibere valores vectigalium in conſilio regalis Patrimonii. 1.99.32

Pupillus.

Pupillorum favore in jure plura inducta. 2.172.36

Q

Quæſtio.

QUæſtionis tormentorum fallacitas. 2.108.16

Qualitas.

Qualitates plures requiſitæ, omnes debent concurrere, nec ſufficit aliqua. 1.50.1
Qualitas debet probari ab eo qui in ea ſe fundat. 1.153.15
Qualitas nova rem aliam facit. 1.158.10
Qualitas adjecta verbo, debet intelligi ſecundùm tempus verbi. 1.192.20
Qualitatem in contractu adjectam, in dubio magis ut modum, quàm ut conditionem accipiendam. 1.203.27
Qualitates diverſæ faciunt rem non eſſe connexam. 2.26.15
Qualitates rei æſtimandæ ad læſionem. 2.58.10
Qualitates omnes ad impetrationem exprimendæ. 2.88.17
Qualitates nullæ non entis. 2.141.2
Qualitas aliqua reſervationis temporis fructuum diverſam facit ſententiam, ut exequi non poſſit. 2.112.16

Quantitas certa, vide *Certa quantitas.*

Tò Qui, quando reſtringat, vel non. 1.202.19
Tò Qui, non reſtringit, ſed demonſtrat, quando convenit omni rei de qua agitur. 20
Tò Quilibet, interpetrandum juxta ſubjectam materiam. 2.74.35
Tò Quibuſcumque, etiam incapaces comprehendit. 1.73.30
Verbo *Quibuſcumque*,comprehenduntur qui etiam non comprehenderentur. 2.74.31

R

Ratihabitio.

RAtihabitio non operatur in actibus, qui ſunt à principio nulli, ſed in his qui in ſuſpenſo. 1.266.86
Ratihabitio non ſortitur effectum, quando actus principalis eſt nullus. 1.268.106
Ratihabitio & confirmatio aptatur ad modum, & ſubſtantiam ejus quod confirmatur. 2.28.5
Ratihabitio contractus inducitur,ſi quis eo uteretur. 2.88.18
Ratihabitio requirit eandem ſolemnitatem, quam actus. 19
Ratihabitio ſolùm procedit in actu valido, non verò in actu nullo. 20
Ratihabitionem induci eo quòd quis utatur contractu, non procedit quando contractus non eſt integer & perfectus. 21
Ratihabitio ut inducatur & operetur, debet fieri à ſciente, non ab ignorante qualitates contractus. 22
Appellatio ſolet ratihabitionem inſinuare ejus quod geſtum. 2.169.14

Ratio.

Ratio ſimilis eandem diſpoſitionem inducere debet. 1.98.24
Ratio eadem ſimilem diſpoſitionem inducit. 1.130.1
Qui doloſè in rationibus reddendis verſatur,tripli pœna puniendus. 1.190.1
Rationem reddere eſt de jure divino. 1.194.5
Ratio & relatio de bonis regiis jurata eſſe debet cum pœna tripli, ſi non certa. ibid.
Ratio & relatio debet eſſe vera, ſine dubio, obſcuritate vel cautela. 7
Rationem reddens debet diſcutere, ut certa ſit, aliàs tenetur. ibid.
Rationis identitas idem jus inducit. 1.225.21
Ratio eadem inducit idem jus. 1.251.28
Ratio ampliat dictum, non verò dictum rationem. 1.251.28
Ratione una deficiente ex eis, quibus diſpoſitio fundatur, locum non habebit. 1.255.55
Ratio diverſa aliud jus continet. 1.287.10
Ratio eadem jus idem admittit. 2.16.29
Tò Realiter, denotat naturalem ſolutionem. 1.188.8
Realiter aliquid faciendum eſt cum effectu, & differt ab eo quod eſt verbaliter. 1.251.22

Rebellis, & Rebellio.

Rebelles Hiſpaniæ Hollandi piraticam exercent. 1.92.8
Princeps poteſt jubere à quocumque occidi rebellem. 2.191.8
Rebellio eſt maxima injuria quæ fit Principi. 1.307.12
Rebellio Hollandorum proceſſit ex hæreſi, & ambitione Principis Orangii. 1.350.42
Inquiſitionem odio habebat Orangius. 43
Rebelliones ſolent colorari prætextu obedientiæ, & defenſionis Regum. 1.352.51

Receptatio.

Receptans rebellem, vel hoſtem Reipublicæ, pœna ordinaria puniendus, licèt aliqui credant extraordinaria. 1.347.22

Recurſus.

Recurſus ad primam naturam facilis. 1.225.15
Recuſatio judicis, vel Senatoris, vide *Judex*, & *Senator.*

Redhibitoria.

Redhibitoria uti,ex voluntario actu procedit. 1.115.88

Reditus.

Reditus & penſiones juxta tempus reducendæ ad æqualitatem. 1.13.19
Reditus debet reduci ad legitimum modum,inſpecto tempore ſolutionis cujuſque anni. 23
Reditus regii & gabellæ differunt. 1.47.10

Reditus regii referuntur ad ſalinas,& portoria. 11
Reditus (*rentas*) nomine non comprehenduntur gabellæ. 1. 67. 15
Redituum regalium venditiones quinque modis fiunt, quando Rex de novo conſtituit. 1. 104. 1
Reditus vectigalium ſolent vendi à diſputatione factorum regiorum ex Regis mandato. 2
Redimendi facultas non poteſt adimi debitori redituum à domino cenſus, niſi ejus voluntas accedat. 1. 110. 56
Redemptione cenſus ſequuta ab eo qui facere poteſt, omnes ejus obligationes & hypothecæ ſolvuntur. ibid.
in Reditibus fructuum taxatio certa fieri non poteſt. 1. 119. 14
Reditus ad juſtum modum redigendi, quando ex incertitudine pretii poſſunt excedere. 1. 120. 21
Reditus in fructibus certum pretium non poteſt taxari. 1. 121. 25
Reditus cenſus ſemper legibus noſtris reformatus. 1. 122. 29
Reditus cenſus, vel *juro*, qui injuſtus declaratur, reſtituendi. 1. 27. 5
Reditus contra legem, vel uſuræ, extenuant ſortem. 1. 128. 13
Reditus cenſus, vel *juro*, qui nullus declaratur, in ſorte computandi. 1. 129. 21
in Reditibus conſideratur poſſeſſio. 23
Reditus annui debent reduci ad legitimum modum, inſpecto tempore ſolutionis. 1. 165. 34
Reditus officii quando alicui jubentur reſtitui, debent intelligi provenientes ex officio, non ex perſonali labore. 2. 138. 13

Regalia.

Regalia defendere, augere & tueri, ad fiſci patronum pertinet. 1. 48
Regalium alienationem qui conſulit, proditionis crimen incurrit. ibid.
Regalium jurium conceſſione non veniunt vectigalia, niſi exprimantur. 1. 45. 32
de Regalibus fiunt vectigalia. 1. 60. 9
Regalia non veniunt generali conceſſione. 10
Regalia conceſſa non comprehendunt ea quæ de reſervatis, quamvis conceſſa ſine illis non poſſint expediri. 11
Regalia non poteſt à ſe exuere Princeps, quia diademati infixa. 1. 84. 24
Judices regii debent cognoſcere de regalibus etiam contra Clericos. 1. 143. 14
Cancellariæ cognoſcunt in Hiſpania contra Clericos & Regulares de juriſdictione regali & tributis regiis, ex reſcriptis Caroli V. & Philippi II. 16
Rex poteſt procedere contra Eccleſiaſticos impedientes exactionem redituum Regalium, vel eos uſurpantes. 1. 145. 26
Regalia quando conceduntur, non recipiunt extenſionem. 1. 158. 14
Rex nunquam poterit à ſe abdicare Regalia. 1. 315. 3
Fiſcalis munus eſt Regalia Principis defendere. 4
de Regalibus non poſſunt decernere Senatores Ordinum. 1. 326. 38
Regalium eſt, & Principi reſervatum, prohibere ne quis utatur facultate, ut quis ædificet in ſuo furno, vel molendino, vel accedat ad quæ voluerit. 2. 15. 19
Princeps poteſt concedere domino territorii ut prohibeat furnos, vel molendina fieri. 20
Regalia non poſſunt à privatis obtineri ſine Regum conceſſione. 2. 41. 9
Regalibus à Principe conceſſis, ſolùm dantur illa quæ conveniunt recognoſcenti ſuperiorem. 2. 157. 25
Regalium conceſſio, vide *Conceſſio Regalium.*

Regale Patrimonium.

Regalis Patrimonii alienationem non poteſt, nec debet permittere Rex ut adminiſtrator regni. 1. 36. 40
Alienatio regii Patrimonii facienda cum conſilio Senatus. 37. 42
Regale Patrimonium defendere, & recuperare quæ ab eo abdicantur, fiſci eſt officium. 44
Popularis actio eſt recuperare quæ ad Regis ſpectant Patrimonium. 45
Fiſcali non cenſetur adempta facultas agendi pro regali patrimonio, niſi expreſsè prohibeatur. 47
Donationes plures factæ à Rege, quamvis exiguæ, ſi junctæ lædant regium Patrimonium, revocandæ. 1. 54. 3
Privilegia à Regibus in præjudicium Patrimonii conceſſa, etiam juramento firmata, poſſunt revocari. 1. 8
Regalis Patrimonii alienationes fieri valde utile. 1. 55. 14
Rex eſt adminiſtrator bonorum regalis Patrimonii. 15
Æſtimatio fieri debet ad conceſſionem vel venditionem rei, quæ regalis Patrimonii. 1. 57. 26
Regalis Patrimonii Senatus, vide *Senatus.*

Regendi ratio.

Debet utilitatem publicam reſpicere. 2. 188. 42

Regia.

Regia dignitas à ſubditis veneranda. 1. 53. 1
Regiæ dignitatis illuſio acriter vindicanda. 1. 320. 44
Regiæ dignitatis illuſio eſt eam verbis honorare, & factis, & inobedientia velle ſupprimere. 1. 352. 52

Regimen.

Belli labores leviores quàm regiminis. 2. 120. 9

Regina.

Reginæ Hiſpaniæ Iſabellæ Catholicæ laudes. 1. 32. 5
Regina Catholica Iſabella teſtamento clauſulam apposuit, ut ad Patrimonium regium redigerentur vectigalia. 1. 36. 36

Relatio, & Relatum.

Vide *Ratio*, *Subreptio.*
Relatum eſt in referente cum ſuis qualitatibus. 1. 66. 9
Relatio ad poſſeſſionem alterius, de juſto accipienda. 1. 268. 109
Relatum non debet eſſe ex eo, ne plus, vel minus concedatur, quàm ex relato. 2. 5. 22
Relatum debet ineſſe referenti. 23
Relatio cenſetur fieri prout convenit diſpoſitioni factæ. 2. 31. 8
Relatum adæquatum referenti juxta finem diſpoſitionis. ibid.
Princeps ſemper ad juſtum refert, & pro eo præſumitur. ibid.
Relatio denotat identitatem in omnibus & per omnia. 9
Relatum etſi plus contineat, debet adæquari relationi. 10
Obligatio in termino referente talis eſt, qualis in relato. 11

Relatum quomodo adæquetur referenti. 12
Relatio non comprehendit quod ſeparatum. 1.92.1
Non refertur ad id quod ſpecialem diſpoſitionem habet. 93.2
Relatio cenſetur fieri eo modo ut congruat diſpoſitioni factæ. 5
Vide *Diſpoſitio.*
Relatio influit in omnibus qualitatibus relati. ibid.
Relatione comprehenſum videtur, quod eſt in relato. 2.94.14
Relativæ clauſulæ & dictiones denotant omnimodam ſimilitudinem cum relato. 2.30.7

Religio, & Religioſus.

Religionis ingreſſus nullo modo debet impediri, ut aliquod lucrum amittat ingrediens. 1.254.47
Ingratitudo, ex qua filius poſſet exhæredari, obliteratur per ingreſſum Religionis, ut tunc exhæredari non poſſit. 48
Religionis formalis ſtatus à Pontifice pendet. 1.322.3
Religioſi debent ab aula Principis recedere. 2. 75.46

Reliquum.

Reliquum relictum nullum eſt quando nihil reſtat. 2.56.6
To Reliquum, denotat reſiduum poſt illud de quo diſpoſitum fuit. 10
Reliquum omne comprehendit, ſi ex eo nihil diſpoſitum. 11

Remedium.

Remedium conjunctum cum magno periculo non admittendum. 1.346.14

Remiſſio.

Remiſſio penſionis fit propter ſterilitatem. 5.81.3
Remiſſio penſionis non facienda conductori, qui omnibus caſibus fortuitis renunciavit. 1.83.14
Remiſſio ex caſibus fortuitis inſolitis ideò admiſſa, quia de illis non potuerunt cogitare contrahentes. 15
Remiſſio penſionis peti non poteſt belli cauſa, quando bellum erat tempore conductionis. 1.84.25
Bellum quod imminebat tempore conductionis, excludit remiſſionem penſionis, quia proſpicere debuit conductor. 85.26
Remiſſio penſionis excluditur, quando etſi aliàs ex caſu fortuito concedatur, contra pactum fuerit. 29
Remiſſio penſionis facienda, quando prohibetur à locatore conductor frui. 1.87.6
Bellum quamvis Princeps excitet, ex quo minuantur vectigalia, non tamen publicano debetur remiſſio penſionis. 88.8
Caſus fortuitus qui provenit ſine facto Principis, non poteſt cauſam præbere remiſſioni penſionis. 10
Remiſſionem penſionis qui concedunt vectigalium conductoribus ex facto Principis impedientis percipere, procedant quando ex culpa factum procedit. 190.22
Factum injuſtum locatoris tribuit cauſam remiſſioni penſionis. 23
Impedimentum ut profit conductori ad penſionis remiſſionem, debet denuntiari, & proteſtari locatori. 1.91.27
Impedimentum modici temporis non præſtat remiſſionem penſionis. ibid.
Bellum quod poſſet dare cauſam remiſſioni penſionis, non prodeſt ſi imminebat. 1.92.7
Bellum non tribuit cauſam remiſſioni penſionis, niſi bello commercium impediatur. 1.93.14
Remiſſio gabellario facienda, commercio à Principe impedito. 2.95.1
Remiſſio ſolùm penſionis, eſt in obligatione locatoris qui juſte impedimentum intulit conductori. 1.97.21
Remiſſionem penſionis non faciendam quando conductor modicum damnum ſuſtinuit, procedit ſi ex caſu fortuito, vel ſterilitate petitur remiſſio, non ſi ex facto locatoris, quia tunc facienda etiam pro modico damno. 1.99.31
Rentas, vide *Reditus.*

Renunciatio.

Renunciatio caſus fortuiti ad ſolitum, & ordinarium referenda, non ad inſolitum & incogitatum. 1.81.4
Caſus inſolitus, de quo non potuit cogitari, non comprehenditur renunciatione. 1.165.31
Renunciatio intruſi nihil prodeſt. 1.264.56
Renunciare juri ſuo nullus præſumitur. 2.5.25
Renunciationes ſtrictæ quando minus lædant, accipiendæ. 2.54.10
Renunciatio non cenſetur, quando pro jure quod omittitur, aliquid ſubrogatur. 11
Renunciatio quæ reſpicit cauſas, non habet effectum, niſi exiſtant. 12
Renunciatio rerum quæ pertinent ad ſuſtinendum principatum, non valet etiam juramento confirmata. 14
Renunciatio juris in aliquo fieri quando admittitur, debet eſſe in capace ejus quod renunciatur. 2. 75.40
Conſuetudinis effectus in munerum renunciatione. 2.96.1
Officia quæ habent connexam juriſdictionem ex ſua natura, non poſſunt renuntiari. 2
Renunciationem officiorum admittere ex mera facultate Regis procedit. 2.98.27
Renunciatio officiorum non admittenda, niſi quando à Principe conceſſa. 28
Renunciatio officiorum debet fieri viginti diebus ante mortem renunciantis. 2.100.1
Officia Indiarum qui renunciat, debet vivere viginti dies poſt renunciationem, & intra ſexaginta poſt mortem præſentari coram Proregibus, in quorum favorem facta renunciatio. ibid.
Renunciationem officii qui quærit in tempore poſt mortem renunciantis, arguit eam legitimam non habere. 2
Renunciatio ſubſcripta à Tabellione poſt mortem renunciantis, ſuſpecta eſt. 3
Fiſco pars quæ competit ex renunciatione officiorum, quomodo procedat. 2.115.1
Vide *Confirmatio.*

Repetundæ.

Repetundarum crimen apud omnes gentes variis pœnis punitum. 1.233.1
Repetundarum criminis pœna capitalis. 2
Repetundarum criminis pœna poſt mortem tranſit ad hæredes. 5
Repetundarum criminis etymologia. 1.635.11
ad Repetundarum criminis probationem an teſtes ſingulares ſufficiant. 1.240.1
Teſtibus ſingularibus probatur crimen repetundarum in Neapoli & Sicilia. 2
Repetundarum crimen difficilis eſt probationis, & per teſtes minùs idoneos probatur. 1.242.13
Proxeneta, etſi aliàs teſtis non idoneus, probat in crimine repetundarum. 16
Repetundarum crimen probatur per imperfectas probationes. 1.243.20

Repetundarum crimen probatur teſtibus ſingularibus. 24

Repræſentatio.

Duæ perſonæ poſſunt ab eodem repræſentari. 1. 276. 43

Res.

Rebus ſic ſtantibus, clauſula intelligitur in contractibus Principum. 1. 13. 20

Rei periculum ad dominum ſpectat. 2. 60. 2

Res diverſa exiſtimatur ex nova conventione. 1. 109. 42

Res alteri connexa, & inſeparata, pars rei cenſetur. 1. 157. 3

Res nova diverſi juris cenſetur. 1. 158. 8

Rebus ſic ſtantibus, clauſula in omni contractu intelligenda. 1. 167. 8

Rei effectus attenditur in jure. 1. 171. 12

Rebus in eodem ſtatu manentibus, clauſula in diſpoſitione intelligenda. 1. 260. 23

Res eadem diverſo jure cenſeri non debet. 1. 281. 20

Res æſtimandæ prout vulgò & communiter æſtimantur. 24

Res judicata finem imponit controverſiæ, ut de ea ampliùs agi non poſſit. 2. 22. 1

Res judicata prætextu novorum inſtrumentorum, vel teſtium, regulariter non retractatur. 2

Fiſcus reſcindit rem judicatam ex novis inſtrumentis. ibid.

Res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur. 2. 53. 1

Res accidens, vide *Accidens.*

Res quæ eodem modo peritura, quando non imputandum periculum ei, qui retardavit traditionem. 2. 62. 17

Rei perituræ periculum non imputandum illi, qui recipere debebat, ſi vitaret diſtrahendo. 20

Rei venditæ qualitas ex pretio colligitur. 2. 97. 10

Res Eccleſiaſticæ non poſſunt alienari, nec dari in feudum. 12

Res Eccleſiæ in quibus eſt conſuetudo ut infeudentur, poſſunt infeudari. 13

Re vendita cum pertinentiis, non comprehenduntur niſi quæ ex natura rei ſunt. 2. 98. 24

Rei valor æſtimandus ex eo quod vendi poteſt. 2. 115. 3

Judex æſtimare debet rem quanti vendi poteſt. 5

Rei judicatæ auctoritatem non habet, quod ſine cauſæ commiſſione decernitur. 2. 145. 17

Res diverſæ cenſentur, quæ diverſis temporibus fiunt. 2. 147. 2

Vide *Nomen.*

Res judicata non procedit rebus mutatis. 2. 153. 27

Res judicata intelligenda, rebus ſic ſtantibus. ibid.

Tò Reſiduum, & reliquum, denotat aliud ſolutum. 1. 189. 26

Reſpublica.

Tributa neceſſaria ſunt ut Reſpublica ſuſtineatur. 1. 3. 4

Fiſcalis eſt curator & Procurator Reipublicæ. 1. 6. 26

Rex cenſetur ut maritus Reipublicæ. 1. 76. 16

Reſpublica Romana à piratis infeſtata Magno Pompeio illorum debellationem commiſit. 1. 93. 17

Reſpublica perire non debet, licèt tributis opprimantur ſubditi. 1. 302. 25

Reipublicæ inimicum debet quis denunciare, aliàs puniendus pœna capitali. 1. 335. 39

Reipublicæ expedit ne quis re ſua malè utatur. 2. 170. 26

Princeps medicus Reipublicæ cenſetur, & medicos debet imitari. 2. 180. 10

Reſcriptum.

Reſcripta & privilegia nociva publicæ utilitati reſcindenda. 1. 73. 31

Reſcriptum regium de novis venditionibus anno 1608. 1. 109. 44

Reſcriptum regium quo aliquid jubetur fieri, facultate ſublata aliter judicandi, nullum reddit quod contrà factum eſt. 45

Reſcripto regio verbum, *ceſſione*, malè adjectum. 1. 115. 92

Reſcriptum ſine mentione primi non valet. 1. 295. 11

Reſcripta ſemper in potiore ſignificatione accipienda. 1. 252. 30

Reſcripta ſemper accipienda juxta ſenſum naturalem, & jus commune, non verò quod accidentale eſt. 31

Reſcripti Principis verba, dictio & ſyllaba non debent eſſe inutilia. 2. 79. 13

Reſcriptum regium, & conditio millionum explicantur. 2. 161. 17

Reſcripta gratioſa Principum in præjudicium tertii non admittenda. 2. 184. 5

Contractus & dominia à jure gentium debent Principis reſcripto tolli. 6

Reſcripta contra jus tertii non obſervanda. 8

Pontifices nolunt valere reſcripta contra jus partis. 9

Hiſpano jure non admittuntur reſcripta contra jus partis. 10

Reſcripta quibus adimitur dominium, vel facultas teſtandi, ſunt contra jus gentium, & injuſta cenſentur. 2. 187. 26

Vide *Lex.*

Reſervatio.

Reſervationis jus antecedit. 2. 33. 12

Reſolutio.

Reſoluto jure dantis reſolvitur jus accipientis. 1. 106. 19

Reſtitutio.

Reſtitutio ex gratia conceditur debitoribus, ut oblato pretio, quo bona vendita cum redditibus, bona cum fructibus reddantur. 1. 216. 5

Reſtitutio bonorum à Principe indulto conceſſa, non procedit in bonis, quæ à fiſco in tertium alienantur. 1. 217. 9

Reſtitutionem non extendi ad bona in tertium tranſlata, accipiendum etiamſi bona alienentur ex titulo lucrativo. 10

Reſtitutione bonorum à Principe conceſſa, jus præſcriptionis non excluditur. 1. 218. 17

Reſtitutio in integrum quando impediat executionem rei judicatæ. 2. 22. 7

Reſtitutionis beneficium fiſco competit. 8

Exceptio quæ requirit altiorem indaginem, non impedit executionem rei judicatæ. 23. 10

Reſtitutio quando admittitur adverſùs executionem rei judicatæ, procedit etiamſi executio jam facta ſit. 11

Exceptiones modificativæ admittuntur adverſùs rem judicatam. 12

Reſtitutio gratiæ non operatur in præjudicium tertii. 2. 137. 13

Reſtrictio.

Reſtrictio non eſt in expreſſis, ubi de aliis rebus generaliter

raliter adjicitur. 1.202.18

Retardatio.

Retardatio brevis temporis juxta qualitatem rei, poteſt haberi pro diuturna. 2.109.22
Vide *Diuturnum.*

Retentio.

Retentio faciliùs admittitur, quàm adquiſitio. 1. 239. 40
Retentio faciliùs conceditur, quàm actio. 2.139. 28

Retractus.

Retractus qui datur debitori ad recuperanda bona vendita, eſt intra novem dies. 1.219.21
Retractus terminus continuus eſt. 1.223.2
Retractus quæ damna conſiderant Doctores. 3
Retractus conſuetudine univerſali Hiſpaniæ conceditur populis ad retrahendam juriſdictionem venditam à Principe. 224. 5
Vectigalibus venditis cum juriſdictione competit populo jus retractus. 10
Retractus conſuetudine regulatur. 11
Caſtellæ uſu & conſuetudine receptum, ut populis in venditione juriſdictionis competat retractus. 12
Retractus conceſſus vaſſallis, quando indulto Gregorii XIII. Eccleſiarum vaſſalli à Philippo II. venditi. 1.25.13
Retractus jure ſanguinis ad novem dies noſtris legibus limitatur. 17
Retractus non præſcribitur regulariter niſi triginta annis. ibid.
Tempus præfinire retractus ex arbitrio judicis pendet. ibid.
Reſtitutio in integrum competit univerſitati, ſi tranſierit tempus retractûs. 18
Retractus tempus non tranſit pendente nullitate venditionis. 19
Retractus conceſſus populis ex conductionibus millionum, non limitatur ad tempus. 20
Retractus ineſt contractui. 1.226.22
Clauſulæ venditionum, quæ excludunt retractum, venditorem obligant, non verò tollunt jus retractus ei qui habet. 24
Retractus actio eſt perſonalis in rem ſcripta. 25
Retractus competit etiam invito venditore. ibid.
Retractus juri non cenſetur velle Principem præjudicium inferre. 28
Retractus jus non habent Religioſi, & Monaſteria ubi profeſſi. 2.72.20
Retractus quando competat ei, qui habet rem communem. 2.117.27
Fiſcali competit in rebus publicis petere retractum. 2.118.28
Fiſco competit retractus, id eſt *tanteo*, in taxatione officiorum Indiarum. 29
Fiſci periculo debet fieri venditio poſt retractum, ſive pretium creſcat, ſive diminuatur. 30
Retractus directi dominii, ab illo ſeparari non poteſt. 2.225. 19
Retractus ſine directo dominio transferri non poteſt, quaſi deficiente qualitate, per quam datur. 22
Retractus differentiæ plures. 2.227.32
Retractus ex reſervatione dominii directi, vel communitate rei, vel ſuperficie. ibid.
Retractus ex jure ſanguinis. ibid.
Retractus ex directo dominio, vel ſanguine reſpicit jus reale: at verò ille, qui ex conventione, ſolùm actionem perſonalem. 2.228.34
Vide *Ceſſio.*

Retrodictio.

Retrodictio non habet locum cum tertii præjudicio. 2.37.19

Reus.

Reus in exceptionibus actor eſt. 1.41.7
Reo criminis imputandum, quando injuſtè opponit impedimentum fiſci probationi. 1. 355.78
Reus ſe opponens executioni quæ contra fidejuſſores eſt, non habendus ut tertius excludens, ſed coadjuvans. 2.51.19
Reus convictus de crimine, & ad mortem damnatus, ſi negavit delictum, non tenetur illud confiteri, ex aliquorum ſententia. 2.162.17

Rex.

Rex apum ſine aculeo. 1.9.15
Rex debet vitare damna ſui regni. 1.13.25
Regem decet nobiles ſubditos honore & præmiis cumulare. 1.33.16
Rex non poteſt nova imponere vectigalia, niſi quando ſuum patrimonium non ſufficit. 1.26.35
Rex in foro conſcientiæ tenetur recuperare ſua vectigalia ab injuſtis detentatoribus. 36
Rex permittere non poteſt quod ejus gravat conſcientiam. 39
Rex ut adminiſtrator Regni non poteſt permittere, nec debet, alienationem regalis Patrimonii. 40
Reges non debent donationes immenſas facere. 1. 39. 55
Regis oppreſſione quod factum, revocandum. 1. 53. 1
Regis poteſtati non ita detrahendum, ut non poſſit caſtra ſui Regni donare. 1.55.9
Reges Hiſpani, quia regna à Mauris vindicarunt, facti ſunt domini Hiſpaniæ, non recognoſcentes ſuperiorem. 10
Rex quamvis poſſit regulariter donare, non tamen in grave ſui præjudicium, vel regni. 11
Rex cenſetur ut maritus Reipublicæ. 1.56.16
Rex etiamſi aliquid concedit, nihil præſtat, niſi priùs appareat, ad legem pertinere quod conceſſit. 1.67.12
Rex ut vectigalia recuperet, juſtiſſimum eſt. 1. 73. 34
Reges Caſtellæ inſtrumentis improbant poſſeſſionem, quam uſurparunt de juribus Regalibus. 1. 77. 26
Rex habet jus ut de illis, quæ ejus Patrimonii ſunt, poſſit convenire etiam exemptum in ſui fiſci foro. 1.142.9
Rex in eis quæ obtinet indulto Pontificum in Eccleſia, habet juriſdictionem tanquam Epiſcopus. 19
Rex non debet privatis donare, vel concedere, quod pro utilitate publica illi à regno datur. 1.159.16
Rex non debet in alios convertere, quod à regno propter aliquam cauſam publicam conceſſum. 18
Rex pro bono publico poteſt privatum ſuis bonis privare. 1.214.14
Reges in alium Regem non ſubditum juriſdictionem non habent. 16
Reges tenentur ex ſuis contractibus vi directiva, non coactiva. 1.215.20
Regem cenſetur facere non poſſe, quæ contra bonos mores ſunt. 21
Rex non præſumitur velle aliquid in damnum coronæ, & ſubditorum. 1.305.7
Reges & Principes quaſi adorandi. 1.318.28

Regum injuſta mandata non timenda, ſed non ſunt contemnenda. 1.320.42
Regem non videtur timere qui ejus præcepta contemnit. 46
Reges ut Deus venerandi. 1.348.30
Reges ex illorum excellentia & dignitate cenſentur excepti. 2.4.14
Regis, à quo peti debet, conſilium ſequi oportet, ne regia dignitas illudatur. 2.5.26
Reges non poſſunt per ſe defendere jura ſua, ſed per officiales. 2.22.3
Reges nihil ut privati facere poſſunt, ſed ſolùm operari ut Reges. 2.119.8
Rex nullo modo poteſt à ſe abdicare illa, quæ ſignum ſunt ſupremæ poteſtatis. 2.157.25
Rex qui egreſſus finibus ſui Regni, & in hoſtium terras ingreſſus, debet à ſuis comitari, gravi pœnâ affectis contrarium agentibus. 2.167.1
Vide *Vaſſallus*.
Rex legitimus, etiamſi tyrannicè dominetur & gubernet, non poteſt à ſubditis occidi. 2.206.53
Reges cùm quæritur, an aliquid facere poſſint, non tam de poteſtate, quàm de voluntate diſputatur. 2.216.5
Regum donationes, vide *Donatio*.
Regum privilegia, vide *Privilegium*.
Riccos homos, quos antiquitus dicebamus. 1.31.2
Ricci homines in Hiſpania confirmabant Regum privilegia. 32
Ricci homines & titulati ſunt de Conſilio Regis Hiſpani, licèt hodie non habeant exercitium. 4
Riccos homines differre à magnatibus probatur 1.33.14.
Dictionis *Riepto* etymon. 2.196.6

Romani.

Romani cives ſuos hoſtibus occidendos tradere ſolebant pro Reipublicæ utilitate. 2.180.14
Ditionis civium Romanorum forma. ibid.
Mancinus improbè à Romanis deditus Numantinis. ibid.
Mancinus innocens erat, & injuſtè deditus. 15

S

Sacerdos.

SAcerdotis accuſator non facilè credendus. 2.123.16
Sacerdotis munus antiquitus quod erat. 2.169.17

Sal, & Salinæ.

Salis vectigal qui impoſuerint. 1.161.2
Salinæ, & pretium ſalis ſtatuere Regalium eſt. 3
Salis pretii augmentum ex publica utilitate factum. 1.163.19
Salis excellentiam Chriſtus Dominus denotavit Matth. 5. 2.40.1
Sal ſymbolum æternitatis. ibid.
Sal in ſacrificiis ut res divina adhibebatur. 2
Sal amicitiæ ſymbolum in conviviis apponi ſolebat. ibid.
Uxor Loth quare in ſalis ſtatuam converſa. ibid.
Salis maxima neceſſitas, & pro moneta plures ſale uſi fuerunt. 3
Incidentia populorum ſalis cauſa. 4
Populi graviter dolent, & in rebellionem incenduntur, ſi ſal adimatur. 5
Gabellarum variæ ſeditiones, & querelæ propter vectigal ſalis. 6
Principes qui vectigalia ſalis remiſerunt ad ſubditorum gratiam conciliandam. ibid.
Sal & ſalinæ ſunt de Regalibus. 41.7
Vaſſalli non poſſunt ſine privilegio Regis ſal in s obtinere. 8
Pretium ſalis ſtatuere ad Principem ſpectat. 13
Hiſpania abundat optimo ſale. 2.42.15
Princeps poteſt prohibere, ne ſal niſi à ſuis adminiſtratoribus vendatur. 17
Eccleſiaſtici tenentur augmento pretii ſalis, quando eſt commune omnibus, & non in tributum, ſed ut pars rei augmentum cenſetur. 18
Salinarum privatorum in jure mentio. 20
Galliæ omnes ſalinas eſſe regalis Patrimonii. ibid.
Hiſpaniæ omnes Salinæ Regis ſunt. 21
Salis materia aptior ad tributa imponenda. 2.44.33
Tributa ſalis qui impoſuerint. 34
Salis tributa quis juſta dixerit. 35
Publica utilitas juſtum facit tributum in ſale. 36
Sal & ſalinæ de Regalibus cenſentur. 2.54.15
Salinæ omnes regali Patrimonio legibus noſtris incorporatæ, & à privatis abdicantur. ibid.
Principis proprium eſt ſalis pretium ſtatuere, & omnibus victualibus. 2.55.16
Salis indulgentia, aut pretium majus omnibus Provinciis grave viſum fuit. 17
Lyſimachus apud Thraces primus ſalis vectigal inſtituit, & remiſit. ibid.

Salarium.

Salaria quæ ſufficiant Magiſtratibus, Princeps debet aſſignare. 2.134.7
Salariorum ſumptus reputantur ut expenſæ neceſſariæ. 2.136.2
Salaria adminiſtrationis prælationem habent. 3
Senatori emerito ſalarium ex gratia & beneficio conceditur, quia de jure non debetur. 4
Emeriti ſalaria & ſportulas conſequuntur ex cauſa lucrativa, ſervientes ex cauſa oneroſa. 6
Vide *Emeriti*.
Salaria priùs debent conſequi officiales ordinarii, quàm extraordinarii. 2.138.17
Salaria duo percipere poteſt, qui habet duo officia, ſi pro quocunque eſt ſalarium, & officia non ſint incompatibilia. 2.176.10

Samuel.

Samuel honoravit Saul, etiamſi regno privandus dum Rex erat. 2.132.11

Satiſdatio.

Arbitrio judicis commiſſum ut de ſatiſdatione decernat. 1.153.18
Satiſdatio judicialis etſi verbis ampliſſimis, non extenditur ultra decretum ex quo data. 2.37.16
Satiſdatio judicatum ſolvi exequi poteſt ſine novo proceſſu. 2.46.8
Satiſdatio judicatum ſolvi habet vim confeſſionis, & ſtatim judex pronuntiavit, ac exequi poteſt. 9

Schiſma.

Schiſmatis Core & ſequacium grave ſupplicium, qua

quia contra Moyſem Gubernatorem audaces. 1. 126. 3

Sciens, & Scientia.

Sciens conſentire videtur. 2.28.2
Scientia Principis neceſſaria ad valorem permiſſionis, & tolerantiæ. 1.42.14
Scientia Principis neceſſaria ad præſcriptionem jurium regalium. 1.72.26
Scientia Principis præſumitur ex longo tempore, & ita accipienda opinio contraria Doctorum, qui tenent non requiri. 27
Scire idem eſt quod ſcire debere. 1.176.22
Scientia præſumitur facti Procuratoris, quando eſt conjuncta perſona, vel dominus tenetur factum Procuratoris inveſtigare. 1.195.16
Scire aliquid idem eſt quod ſcire debere. 1. 218. 13
Scientia habetur pro patientia, cùm prohiberi crimen poteſt. 1.345.8
Scientia Principis qui allegat, debet eam probare. 2. 91. 16
Scientia Principis, quia ex ea inducitur juris remiſſio, probanda ſpecificè cum ſuis qualitatibus. 92. 19
Scientia miniſtrorum Regis ad præſumptionem debet eſſe eorum, per quos geritur. 20
Scientia officialium & miniſtrorum Regi non nocet. 21
Scientia Principis præſumpta ei non nocet. 22

Scriptor, & Scriptura.

Reipublicæ valdè utile libros ſcribi, & honorari ſcriptores. 2.211.13
Doctores qui tenent, non poſſe recuſari ſcriptorem ex ſuis ſcriptis. 2.113.20.21
Scriptores maximè à bonis Principibus honorati. 1. 114. 23
Scribentium laudes ex notandis verbis Caroli Scribanii. ibid.
Vide *Liber.*
Scriptura ad contractus quando requiratur. 2.78.2
Scriptura regulariter ſolùm requiritur in contractibus ad probationem, non ad ſubſtantiam. 3
Scripturæ qualitas non debet mutare ſubſtantiam emptionis, quæ ex ſe ſcripturam non requirit. 4
Scriptura ubi requiritur ad contractum jure regio, ſine ea perfectus non cenſetur, etiam in venditione. 6
Scriptura ut ſit neceſſaria ad contractum, ſufficit de ea conventionem fieri, licèt non adjiciatur aliter non valere. 7
Scripturam videntur requirere contrahentes, quando etiam facta ſchedula, incontinenti poſt contractum de ſcriptura convenerunt. 2.97.10
Scripturam requiri vel non ultra contractus naturam, pendet ex voluntate contrahentium. 11
Vide *Contrahens.*
Scriptura facienda ad valorem contractuum in Senatu regalis Patrimonii. 2.80.17
Scriptura extra protocollum fidem non facit. 2. 110. 29
Scriptura, cujus regiſtrum non eſt in poteſtate Tabellionis, eſt ſuſpecta de falſitate. ibid.
Secretò quæ fiunt difficilè probantur. 2.6.31
Secundùm, eſt relativum, & reſtrictivum. 1.265. 69. & 2. 152. 16

Seditio.

Seditiones plures ex indigentia ærarii. 1.4.7
Milites quibus ſtipendia non ſolvuntur, ad ſeditionem parati. ibid.
Seditiones regnorum propter immoderata tributa. 1. 43. 23
Seditionibus celeriter occurrendum. 1.329.2
Seditioni dubitare occurrere pro conjuratione habendum. 1.331.4
Seditionem non denunciantes, pœna mortis puniri, praxim eſſe receptam Italiæ, pluribus exemplis probatur. 1.337.55

Senator, & Senatus.

Senatorum togæ apud Hiſpanos Principum. 1. 7. 30
Senatores ſupremi Senatus juſtitiæ Caſtellæ coram Rege caput tegunt, & ſedent in conſultationibus. 1. 33. 13
Senatores regalis Patrimonii Conſiliariorum titulo à Rege honorati. 1.280.17
Senatores togati regalis Patrimonii ſunt incorporati, & uniti cum Conſiliariis Equitibus ejus Senatus. 1.281.20
Imperatores Romani qui maximis honoribus affecerunt Senatores. 2.121.20
Senatoribus Patrimonii regii ſolent largitiones à regnis Caſtellæ fieri de ſervitio ordinario. 2. 138. 21
Senatores emeriti petunt largitiones iſtas, ſed immeritò. 139.22
Senator qui librum ſcripſit, quomodò poſſit pro ſuis ſcriptis recuſari. 2.209.5
Vide *Judex.*
Philippus II. Hiſpaniarum Rex Senatibus edixit, in dubio contra illum judicari debere. 1. 2. 9
Senatus regalis Patrimonii habet juriſdictionem in cauſis quæ nomine Regis, & Fiſci intenduntur. 1. 26. 1.
Fiſci præjudicium cauſæ quæ poſſunt continere, pertinent ad Senatum regalis Patrimonii. 3
Senatus regalis Patrimonii tria ſunt tribunalia. 1. 105. 15
Senatus Patrimonii præcipuum tribunal eſt Equitum expertium negotiorum, qui cum aſſenſu duorum ex Senatoribus Regalis Conſilii Caſtellæ Patrimonium Regis adminiſtrant. 106. 16
Aliud tribunal Senatorum Togatorum, & Juriſprudentum, qui cauſas juſtitiæ decidunt. 17
Tertium Calculatorum, ad quos pertinet ut Patrimonii rationes reddantur. 18
Senatui Patrimonii in proceſſionibus corporis Chriſti locus cum Rege deſignatus, qui non datur Curiæ Prætoribus. 1.281.22

Sententia.

Sententiæ judicum Domini vaſſallorum, quæ Cameræ Domini pœnas applicarunt, revocantur in Cancellariis, facta applicatione regiæ Cameræ. 1. 1. 6
Sententia lata in poſſeſſorio quod habet admixtam cauſam proprietatis, non præjudicat petitorio. 1. 24. 2
Sententia lata in uno poſſeſſorio, non præjudicat alii poſſeſſorio ex diverſa cauſa. 4
Sententia abſolutoria, in qua incidenter actum de dominio, non producit exceptionem rei judicatæ, ſi de cauſa dominii poſtea agatur. 5
Sententia abſolutoria in cauſa domini, non declarat abſolutum dominum eſſe. 6
Sententia abſolutoria lata, quia non probavit actor, non parit exceptionem rei judicatæ in alio judicio ubi probari poteſt. ibid.
Sententia lata in petitorio, etſi pariat exceptionem rei judicatæ

judicatæ agenti interdicto Retinendæ, tamen non parit, ſi in petitorio reus abſolutus. 7
Sententiarum plurium validum argumentum. 1. 129. 22
Sententiæ verba potiùs ex naturali ſenſu, quàm civili accipienda. 1.188.15
Sententia contra eum ſuſpendi non debet, etiamſi dixerit habere illum aliquid quod pro ſalute Principis diceret. 1.336.47
Sententia in cauſa fiſcali eſt nulla, ſi præſente fiſcali detur. 2.22.4
Sententia lata contra fiſcum ex dolo fiſcalis, non nocet. 5
Sententia lata contra fiſcum ex falſis inſtrumentis, ex reſtitutione in integrum reſcindenda. 6
Vide *Reſtitutio in integrum.*
Sententia & decretum prout tunc, ſolùm operatur ab abſolutione judicii, & interlocutoria exiſtimanda. 2.145.23
Sententia prout nunc, operatur ſi aliquid novi non eveniat. 24
Nova cauſa facit ut ſententia prout nunc, non operetur. 25
Sententiæ in Senatibus Hiſpaniæ proferri non poſſunt, niſi tria ſuffragia ſimilia concurrant. 2. 210. 11
Sententia ferri debet juxta allegata & probata. ibid.
Sententiæ ut dicantur conformes ad executionem, non debent in aliquo differre. 2.212.16
Sententiæ conformes ad executionem non dicendæ, eo quòd in majori ſumma minor ineſt. 17
Vide *Decretum.*

Servitia, Servitus, & Servus.

Servitia juxta meritum illorum rependenda. 1.212.3
Servitiorum merita, & donationes quæ excedunt, non remuneratoriæ, ſed immenſæ judicandæ, & à Principe factæ non valerent. 213.4
Servitia & merita non diſcuſſa, non debent præmiis condonari. 1.315.1
Servitutes negativæ non præſcribuntur, niſi à tempore prohibitionis. 2.16.25
Servitiorum aſſertio non eximit conceſſionem à gratuita. 2.43.23
Servitia perſonalia duplicia quando domini à vaſſallis petere poſſunt. 2.177.20
Servitia alicujus dignitatis cenſentur realia. 21
Servus in fuga à domino poſſidetur ad commodum, non ad damnum. 1.296.19
Domino non eſt datum in ſervos jus vitæ neciſque, ſine cauſa legibus probata. 2.179.3
Dominos non abuti dominio ſervorum publicè intereſt. 2.182.27
Servus adſcriptitius vendi non poteſt ſine prædio, cui adſcriptus. 2.226.24

Significatio.

Significatio intelligitur ex mente contrahentis. 2. 148. 8

Silentium.

Silentium non dat titulum. 1.44.31
Silentium vaſſallorum quando pro Principe exclamandum, animos ab eo alienos inſinuat. 331.11
Silendum non eſt quod ad tutelam Principis ſpectat, ſententia Nicoclis Regis. 10

Simile.

Simile quid ſignificet. 2.5.21
Similis gaudet ſimili. 1.351.45
Simon Taſius. 1.162.38

Simonia.

Simonia, cui ſimilis *Barateria*, probatur teſtibus ſingularibus. 1.240.4

Simulatio.

Simulatio excluditur, quando verum debitum ex una cauſa convertitur in aliam. 1.110.53
Simulationem & fraudem arguere videntur clauſulæ inſolitæ. 1.226.27

Singularitas.

Singularitas adminiculativa non obſtat. 1.243.21
Singularitas teſtium in modo ſciendi non obſtat. 23

Siſſa.

Siſſæ in Luſitania inductæ multò poſtquam in Caſtella gabellæ. 1.48.14
Siſſas in Luſitania nihil differre à noſtris gabellis, pluribus probatur. 19

Sixtus V.

Plures æmulationes & calumnias in Ordine ſuſtinuit. 2.122.8

Societas, & Socius.

Societas leonina, vide *Leonina ſocietas.*
Socius criminis poteſt eſſe teſtis in crimine læſæ Majeſtatis. 1.348.26
Conſpiratio non poteſt fieri ſine ſociis, ideo examinandi. 27
Socio criminis non creditur, niſi in criminibus exceptis. 2.102.16

Solarium.

Solarii jus non rectè probatur ex præſcriptione. 1. 228. 6
Solarii jus non poteſt conſiderari in oppidis, quæ multò antea erant incolata, quàm ad dominium pervenirent ejus qui intendit ſolarium. 7
Solarium tributum tempore Juriſconſultorum, quid eſſet. 1.229.10
Solarium eſt tributum quod pro ſolo præſtatur. 11
Solarium dicitur locarium, à loco ſoli. 14
Solarii jus in territorio non poteſt conſiderari, quando plures fundi ſunt liberi, nec conſtat à domino liberatos. 230.16
Solarii juris qualitatem aliquam eſſe tempore obſoletam non perimit in totum ſolarium. 1.231.23

Solemnitas.

Solemnitas lapſu temporis præſumitur. 1.42.17
Solemnitas intrinſeca præſumitur, non extrinſeca. 2. 144. 14

Solutio.

Solutiones annuæ tot habent præſtationes, quot anni. 1.77.20
Solutionis vicem ſuſtinet quidquid datum ex conventione contrahentium. 1.110.54
Solvendo non cenſetur cujus bona ſunt impedita ut debitum conſequatur. 1.171.7
Theſaurarius non ſatisfacit ſolutione ficta. 1.186.3
Fiſcus ſemper cenſetur eſſe ſolvendo, & ejus uberior obligatio. 1.187.10
Publicè intereſt vitari fraudes in ſolutione regalis Patrimonii. 11
Promiſſio habetur pro ſolutione. 12
Ceſſio & delegatio habetur pro ſolutione. ibid.
Acceptilatio & novatio habetur pro ſolutione. ibid.
Cancellare ſcripturam pro ſolutione eſt. ibid.
Fraudes plures exiſterent, ſi Theſaurario admitterentur ſolutiones fictæ, & non requirerentur veræ. 1.188.17
Solutio minutæ ſummæ habet plura incommoda. 1.201.7

Solvi aliud pro alio potest, si nullum creditor damnum patiatur. 1.202.21
Solvi posse aliud pro alio, creditore invito, ex justa causa, vel in casu necessitatis. 1.203.23
Solutio ex justis causis potest fieri per æquipollens. 28
Solutio facta ut compensatio, idem operatur quod vera. ibid.
Solvere videtur qui delegaverit debitorem. 204.29
Solutio ad omnem satisfactionem refertur. ibid.
Solutionis ubi mentio fit in dispositione, impletur solutione facta. 30
Solutio contractu comprehensa ad verosimile referenda. 33
Solutio ex qua sequitur idem effectus, potest per æquipollens adimpleri. 1.205.40
Solvere quando quis sibi debeat. 1.211.45
Solutio minuta, & partis debiti admittitur ex creditoris consensu. 47
Solutio cujus valor constans non est, facta non censetur. 2.68.3
Solvens indebitum juris errore non recuperat. 2. 171. 30
Dictionis *Solar*, apud Hispanos significatio. 1.229.13
Solariegus vassallus dicitur quem dominus recipit, & cui assignat solum. 1.230.15

Specialitas, & Specialiter.

Specialitates duæ in jure non admittendæ. 2.75.42
Specialiter providendum, nisi ita fiat, videtur omissum. 1.61.18
Specialiter provisum attendi debet, non quod generaliter. 2.148.10

Spoliatus, & Spolium.

Spoliatus potest coram suo judice convenire spoliantem, etiamsi sit alterius fori. 1.142.8
Spolium factum à Clerico potest restitui per judicem sæcularem. 1.146.38

Sponsalia, Sponsus.

Sponsalia sufficere ad lucra nuptialia, qui tenuerint. 1.253.41
Favorabilia admittunt sponsam pro uxore. 40
Sportulæ, vide *Solarium.*

Spurius.

Spurii qui contra legem succedunt in bonis patris, an teneantur ea restituere. 1.236.23
Spurius qui contra leges obtinet hæreditatem paternam, tenetur restituere venientibus ab intestato. 1.238.37
Pontifex an possit legitimare spurium, ut succedat in bonis temporalibus. 2.289.9

Statuta.

Publicæ utilitatis causa permittitur non solùm Pontifici, sed etiam Episcopo statuta facere extra canones. 1.12.10
Statuta quæ post mortem unius conjugum alteri deferunt successionem, non procedunt in sponso qui matrimonium non consummavit. 1.251.21
Statuto fieri non potest, ut vicini cogantur ire ad molendina universitatis, nec possint ire ad molendina privatorum. 1.16.28

Sterilitatis.

Sterilitas unius anni in conductione vectigalium debet cum alterius ubertate compensari. 1. 84. 21. & 1. 88. 12

Stipendium.

Stipendia dominorum vassallorum, quæ in reditibus regiis suorum locorum debent consignari, causam præbuerunt ut vectigalia usurparentur. 1.41.3

Stipulatio.

Stipulatione habere licere tenetur quis non solùm ex suo facto, sed eorum quos prohibere potuit. 1.87.3
Stipulationes prætoriæ ad interesse referendæ, quando in eis pœna adjecta. 1.162.13

Stylus.

Stylus, & practica ex rebus judicatis constituitur. 1.122.27
Stylus & praxis Senatus observari debet. 1.176.20
Stylus Senatuum observandus. 1.294.4
Stylo & praxi Senatus standum. 2.76.2
Vide *Praxis.*

Subditus.

Rex potest cogere subditos belli munera suscipere. 1.319.31
Principis major virtus est nosse subditos. 2.20.12
Hispaniæ Rex subditorum salutem maximè curat. 2. 44. 36
Princeps non habet arbitrium occidendi subditos injustè. 2.179.3
Dominium in corpore subditorum Principi non concessum. ibid.
Subhastatio, vide *Pretium.*

Subreptio.

Subreptio, vel importunitas præsumitur ex præjudicio tertii. 1.283.50
Subreptio in partem annullat solum rescriptum. 2. 87. 4
Subreptio consideratur non solùm quando tacetur quod posset concessionem impedire, sed etiam quod difficilem concessionem reddere. 5
Subreptitia privilegia censentur ob diminutionem juris alterius. 6
Subreptio ut excludatur facienda est relatio de quacunque re minima. 7
Subreptionem inducit non solùm omissio causæ finalis, sed etiam impulsivæ. 8
Relatio fieri debet explicitè, ut evitetur subreptio. 9
Relatio sub involucro verborum, & confusa, non tollit subreptionem. 10
Subreptio ut excludatur, juris tertii mentio facienda. 11
Subreptio injustum etiam reddit si justum fuerit concessum. 2. 88. 12
Subreptio etiam ex ignorantia facti alieni annullat rescriptum. 13
Subreptio per ignorantiam non vitiat totum rescriptum, ut si fiat per dolum. 14
Vide *Dolus.*
Subreptio in totum annullat rescriptum. 16
Subreptio causatur præcedente prima gratia, quamvis qui obtinuit, in ejus executione fuerit negligens. 20
Subreptio nullam secundam gratiam reddit circa eandem rem. 21
Subreptio an interveniat quando in jure non expressa, judicis arbitrio relinquitur. 23
Subreptio an per dolum, vel ignorantiam fiat, in dubio judex arbitrabitur. 24
Subreptio quamvis non præsumatur, est regulariter probanda ab eo, qui allegat; tamen limitatur si qui allegat, habet pro se juris præsumptionem. 89.25
Subreptitiæ concessiones non subsistunt. 1.81.27

Subrogatio, & Subrogatum.

Subrogatio pecuniæ unius pro alia an possit fieri à Thesaurario, vel exactore vectigalium. 2.60.5
Vide *Thesaurarius.*
Subrogatum fieri debet cum omnibus qualitatibus ejus, in cujus locum subrogatur. 2.55.3

Senatus regalis patrimonii munus apud nos subrogatur in locum Procuratoris Cæsaris. 1.280.13
Subrogatio cum eisdem qualitatibus facienda. ibid.

Subscriptio.

Subscriptio Notarii est instrumenti essentia. 2.101.4
Est approbatio ejus quod instrumento continetur. ibid.
Vide *Instrumentum.*
Subscriptio instrumenti debet apponi in ejus corpore, non in margine, ne dies varietur. 5

Substitutus.

Substitutum qui nominare potest, per se capax debet esse juris ex quo nominat. 2.75.39
Substituto obstat vitium auctoris. ibid.
Substitutus qui servit in præbenda, est præferendus proprietario, quando fructus utrique non sufficerent. 1.137.15
Substitutum dare potest in officio qui per se non potest rem expedire. 2.168.4
Feudatarii possunt servire per substitutum, si substitutus nobilis sit. 5
Pater pro filiofamilias Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filii. 10

Subtilitas.

Subtilitas cessat ubi de mente constat. 1.85.31

Successio, & Successor.

Successione bonorum quando ex clausula generali non excludantur Ecclesiæ & Monasteria. 2.74.34
Taciturnitas & patientia Principis successoribus non nocet. 1.35.30
Successori qui ex jure proprio succedit, non nocet negligentia antecessoris. 1.77.21
Successori majoratus non nocet negligentem fuisse possessorem. 22

Summa.

Summa minor non est in majori circa individua. 2.212.17

Sumptus.

Sumptus recuperandi ab eo cui ex impedimento pensio remittitur, sunt qui fiunt in ipsa re. 1.99.29
Sumptus quos fecit gabellarius pro emendis censibus ad vadimonium conductionis vectigalium, non censentur facti in ipsa re, sed propter fidejussionem ad quam tenetur. ibid.
Sumptus appellatione veniunt, quæ fortuitò amissa. 1.213.6

Superfluitas, & Superfluum.

Superfluitas argumentum futile. 1.297.28
Superfluum vitandum. 1.208.1
Superfluum non dicitur quod etiam in minimo potest operari. 1.297.28
Superfluum non dicitur, quod etsi nihil operetur, dubitationem tollit. 2.17.35

Superior.

Superiores debent se conformare subditis. 1.17.16

Supplicatio.

Fiscalis non potest sine speciali mandato intendere supplicationem secundam, cum pœna mille & quingentarum duplarum auri, quod Procuratores possunt. 1.39.57

Suspicio.

Suspicionis causæ possunt per conjecturas probari, & sufficient, licèt judex ignoret. 2.209.2
Suspicionis justa causa, si judex animi votum aperuit, etiam per conjecturas. 6

Syndicatus.

Syndicatus & visitatio Magistratuum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore. 2.224.21

T

Tabellio.

TAbellioni soli creditur in rebus pertinentibus ad suum officium, licèt soli judici non creditur. 1.241.9
Tabellio quando omnino fidem faciat. 11
Tabellionis officii qualitates, & qui de eo egerunt. 2.27.23
Tabellionum officium non possunt exercere Ecclesiastici. 2.71.5
Tabellio qui fidem ex subscriptione facit, debet facere de personali, non de præterito. 2.101.5
Tabellio debet sua manu scribere instrumenta, licèt de generis consuetudine admittatur, ut alius scribat à Notario rogatus. 2.110.20

Taberna.

Taberna pignori supposita, omnes merces quæ insunt tempore mortis debitoris, cedunt pignori. 2.61.12

Tacens, Taciturnitas.

Tacens consentire non videtur in præjudicialibus. 2.173.43
Fallit favore Reipublicæ, pupillorum & piæ causæ. ibid.
Taciturnitas & patientia Principis successoribus nocet. 1.35.30
Taciturnitas non prodest ut quis obligetur. 36.31

Tale.

Tale propriè non dicitur, quod simpliciter non est tale. 2.147.4
Vide *Donatio.*

Talio.

Talionis pœna quæ legibus 12. Tabularum inducta, in desuetudinem abiit. 2.127.17
Talionis pœna in crimine falsitatis legibus Hispaniæ irrogatur. 128.18

Taxatio, Taxator.

Taxatio certa fieri nequit in redditibus fructuum. 1.119.14
Taxatio est pars sententiæ, & pertinet ad actum necessarium. 2.77.18
Taxatio non inducit rem valere quod taxatur, quando fraus intervenit. 2.115.10
Taxator debet esse omni exceptione major. 2.116.13
Taxator legitimus non est qui ex taxatione interesse consequitur. 14
Taxatio facta à Principibus in interessione delictorum, quos dicimus *Privados*, suspecta. 15

Tempus.

Tempore certo permissum, extra illud prohibitum. 1.56.22
Temporis limitatio post illud includit contrariam dispositionem. 1.155.35
Tempus quando inducit formam. 156.36
Tempus adjectum delegationi, procedit etiam in illo, qui in delegatione successit. 2.53.4
Tempus intelligitur propter locum & rem. ibid.
Tempus in contractibus regulatur secundùm effectum quem respiciunt. ibid.
Tempus concessum respectu certæ causæ, non currit nisi causa illo priùs existat. 5
Temporis limitatio sicut continet inclusionem eorum quibus convenit, ita expressam exclusionem eorum quibus non congruit. 2.54.9
Terentius pro variatione judiciorum adducitur. 2.212.15

Terminus.

Termini præfixi prorogatio non tollit qualitates, sed prorogatio est cum eisdem. 1.156.73

Terminus ad quem, transfunditur in terminum æquiparatum. 1.265.69
Terminorum designatio procedit ex privilegio, præsumptione & præscriptione. 2.13.3
Terminus designatus contrahentibus ad aliquid faciendum, non incipit currere nisi postquam factum quod præcedere debebat. 2.53.7
Termini habiles supponendi. 2.100.34
Terminos quos Princeps populis assignavit, potest iterum ampliare, vel restringere. 2.151.8
Vide *Princeps*.
Rex debet dare judices ad inquirendum de occupatione terminorum. 2.156.13
Regis proprium est terminorum assignatio. 15
Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in terminis sui Regni. 2.157.22
Praxis Hispaniæ, ut denuncietur possessoribus terminorum publicorum, ut exhibeant titulos, quos à Regibus habent, aliàs non exhibitis Regi applicantur. 22
Jurisdictio terminorum multùm differt ab eorum dominio. 2.158.28

Terra.

Terræ præsumuntur oppidi in cujus territorio sunt. 1.228.8

Territorium.

Territorii majoris partis qualitas eandem facit præsumi in parte. 1.250.20
Territorium probatur ex jurisdictionis exercitio, ibid.
Territorii dominus nec per indirectum potest furnis & molendinis vassallorum præjudicium facere. 2.16.27

Tertiæ.

In Tertiarum causa solent intervenire exempti declinatoriam à jurisdictione regalis Patrimonii. 1.141.1
Senatus regalis Patrimonii cognoscit de Tertiis contra exemptos, & Ecclesiasticos, non obstante declinatoria. 2
Tertiæ & alia quæ à Principibus Senatoribus conceduntur, fiunt temporales, si non habent connexionem cum Ecclesia. 3
Tertiæ postquam incorporatæ regio Patrimonio, non pertinent ad cognitionem judicis Ecclesiastici, sed sæcularis, cui pertinet administratio Patrimonii regii. 5
Princeps in Tertiarum recuperatione cùm habeat concessionem Pontificum, & immemorialem præscriptionem pro se, non considerandus actor, sed reus. 7
Tertiarum recuperatio non respicit exactionem personalem, ut coram Ecclesiastico sit tractanda, sed jus Regale, ut ex decimis Tertiæ deducantur. 11
Judices Regii debent cognoscere de Tertiis, quamvis Rex donaverit Ecclesiæ, vel ei administrandas relinquat. 1.145.15
Tertiarum causæ an deductæ à decimis, est quæstio de facto. 1.144.24
Tertias qui à Principe habet, potest convenire Ecclesiasticos pro eis coram judice fisci. 145.26
Clerici quando tenetur ex re profana ad Tributa solvenda, coram judice fisci potest conveniri. 1.146.37
Reges Hispaniæ pro bello prosequendo contra Mauros Tertias decimarum à Pontificibus obtinuerunt. 1.147.1
Exemptus à decimis, non eximitur à Tertiis antea concessis pluribus. 1.297.23
Regalis Patrimonii Senatus decretis firmatum. ibid.
Tertiæ licèt Ecclesiasticæ sint antequam à Pontifice laicis concessæ, postea temporales creduntur, & vendi possunt. 2.58.9
Tertiæ à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis, rectè procedunt. 2.222.4
Tertiarum concessio quasi regalis Patrimonii judicatur, ut in Senatu patrimonii cognoscatur. 5
Vide *Decimæ*.

Tertius.

Tertius qui se opponit executioni, admittendus. 2.49.1
Sententiarum trium conformium tertius potest impedire executionem. 2
Tertius coadjuvans debet assumere judicium in eodem statu, in quo se opponit. 3
Minor tertius, qui se opponit liti, potest restitutionem intendere. 6
Tertii excludentes admittuntur in via executiva. 2.51.18
Tertius coadjuvans debet regulari ut reus principalis. 20
Tertius qui malitiosè opponitur executioni, non admittendus. 21
Tertius potest liti assistere, ne collusio fiat. 2.52.22
Tertii variis modis opponuntur. 23

Testator.

Testatoris voluntas colligitur ex inferioribus verbis testamenti. 2.33.14

Testimonium.

Testimonium inimici repellendum. 1.245.37
Testimonium sollicitatoris improbandum. 39
Sollicitatores qui à testimonio repelluntur, sunt qui possunt ad causam affectum habere, & qui pro salario sollicitant, ut Procurator & Advocatus. 1.246.44

Testis.

Testes esse bonæ famæ debet probari, uti lex requirit habere eam qualitatem. 1.153.13
Testis domesticus, vel qui agit de se exonerando, non est idoneus. 1.215.22
Testi deponenti quod ipsi videtur, fides non adhibenda. 23
Testi unico quando creditur in rebus sui officii. 1.241.10
Testi unico deponenti de facto proprio, qui non habet interesse in causa, credendum. 1.242.14
Testes singulares non dicuntur qui possunt conjungi. 1.243.22
Testes singulares ut probent corruptelam judicis, debent esse bonæ famæ. 25
Testes fisci in syndicatu, & visitatione debent probari esse omni exceptione majores. 26
Testes debere probari esse omni exceptione majores contra officialem pro quo præsumitur. 27
Præsumptiones debent concurrere cum testibus singularibus. 29
Testes familiares ejus qui inimicus, non probant. 1.245.38
Testis qui est particeps criminis, & agit de se exonerando, est suspectus. ibid.
Testes singulares de diversis actibus probare corruptelam judicis, multò magis procedit in eodem actu, si de diversis circumstantiis deponant. 40
Inimicitia affectata non repellit testem. 42
Inimicitia gravis, & qualis esse debeat ad testem repellendum. ibid.
Testis familiaris non dicitur ut repellatur à testimonio, qui sine salario servit. 1.246.43
Testis declaratio extrajudicialis non detrahit fidem testimonio judiciali. 45
Testibus deponentibus de mala fama, aliis de bona, potiùs creditur eis, qui de bona deponunt. 46

Teſtis ut reprobetur ex mala forma, non ſufficit à genere probare malam, niſi caſus exprimatur, & ratio. 47
Officiales teſtes magis idonei cùm de pertinentibus ad officium deponunt. 1.392.11
Teſtes non dicuntur ſingulares reſpectu actus, ſed reſpectu finis. 2.14.12
Teſtibus poteſt judex non credere, ex juſtis cauſis. 2.59.14
Teſtis ut capax teſtimonii ferendi, debet habere quatuordecim annos. 2.96.5
Teſtis qui deponit non recordari interfuiſſe inſtrumento, non probat. 2.101.6
Teſtis unius ex illis qui requiruntur in inſtrumento, defectus, illum relinquit ſine ſolemnitate neceſſaria. ibid.
Teſtis primo dicto, etſi variaverit, ſemper ſtandum eſt. 7
Teſtis primo dicto ſtandum eſſe, procedit etiamſi fuerit in cauſa ſummaria, ſecus verò ſi fuerit in plenaria. 8
Teſti aliter in ſecundo, quàm in primo dicto deponenti, ex aliquorum ſententia neutri dicto credendum. 9
Teſtis qui ſe offert examini, ſuſpectus eſt de fide. 2.105.37
Teſtibus variis & contrariis non credendum. 2. 111. 33
Teſtium dicta contraria ad concordiam reducenda. 34
Teſtium varietas in tempore non poteſt ad concordiam reduci. ibid.
Teſtes quos dicimus *de abono*, quando obligati cenſeantur. 2.173.43
Theodorici Regis ſententia de fiſcalibus. 1.6.21

Theſaurarius, & Theſaurus.

Theſaurarius non liberatur ſolutione ficta. 1.86.3
Theſaurarius licèt poſſit lucrari ex pecunia Principis, non tamen in damnum ipſius Principis. 1. 211.41
Theſaurarii officium pertinet ad cuſtodiendam pecuniam Principis, quaſi depoſitarius. 2.60.1
Theſaurarii debent probare pecuniam quæ diminuta proceſſiſſe ex vectigalibus, ut Principi tribuatur periculum diminutionis. 3
Theſaurarius qui ſatisdationem dedit pro pecunia, an poſſit ea uti. 6
Theſaurarius exactor vectigalium, vel depoſitarius, qui utitur pecunia, ejus periculum ſuſtinebit. 2. 61. 8
Theſaurarius qui accepto cambio pecuniam aliò ſolvendam, vel tranſportandam recepit, periculum ſubire debet. 14
Theſaurarius ad quem pertinet periculum pecuniæ, ejus debet conſequi lucrum. 2.62.15
Theſauri verba pro varietate judicandi referuntur. 2.112.15
Tiberius Imperator. 2.128.20

Titulati.

Titulati ſunt de conſilio Regis Hiſpaniæ, licèt hodie non habeant exercitium. 1.32.4
Titulati omnes antiquitùs in Caſtella coram Rege caput cooperiebant. 5
Titulati Luſitani, cùm à Caſtella illud Regnum proceſſerit, hunc morem retinent. ibid.
Titulati hodie in Caſtella non cooperiunt coram Rege caput, niſi ſolùm excellentiores, quos dicimus Magnates. ibid.
Carolo V. in coronatione Imperii omnes Titulati Hiſpaniæ nudato capite interfuerunt. 7
Carolus V. poſt coronationem Imperii noluit omnes Titulatos Hiſpaniæ coram eo caput tegere, ſed hunc honorem ſolùm majoribus conceſſit. 8

Titulus.

Titulum extendens, & ultra illum poſſidens, nullum jus adquirit. 1.44.29
Silentium non dat titulum. 31
Titulo & permiſſione poſſidere ſunt contraria. ibid.
Titulus injuſtus cùm declaratur, reducitur cauſa ad non titulum, & fructus reſtituendi. 1.127.6
Titulo nullo reddito, omnes tituli effectus ceſſant. 7
Titulo annullato ex legis reſiſtentia, omnes illius effectus ceſſant. 9
Titulum reduci ad non titulum, facit reſtituendos fructus, tam extantes, quàm qui non extant. 11
Titulus interpretandus ex obſervantia ſubſequuta. 1. 59. 4
Poſſeſſio præſens non relevat ab onere exhibendi titulum, quando agitur de re quæ ſine titulo obtineri non poteſt. 1.64.6
Titulus ejus qui vendidit, dat eſſentiam contractui. 1. 66. 8
Extra Titulum non prodeſt poſſeſſio. 10
Titulus deſtruit poſſeſſionem ultra illum. 1.69.19
Titulum primævum, & non alium eſſe præſumitur. 10
Titulus influit in poſſeſſionem ſequentem. 1.47.3
Titulum excedere in mala fide conſtituit. 2. 153. 22
Titulus exhiberi non debet ab eo qui ſola præſcriptione immemoriali fundatur. ibid.
Titulus injuſtus non poteſt conſuli ab Advocato, ut occultetur. 23
Titulum adjicere in venditione ut cauſam vendendi, nullam reddit venditionem, titulo deficiente. 1. 218. 14
Titulum adjici demonſtrationis, vel reſtitutionis cauſa differunt. 15
Titulus anterior cauſat nullitatem tituli poſterioris contrarii. 1.262.41
Titulus ſecundus, non facta mentione de primo contrario, nullus eſt. 263.46
Titulus poſterior à priori debet formari. 1.266.79
Tituli valor non conſideratur ex tempore futuro, ſed ex præſenti. 83
Titulus non poteſt impugnari, vel deſtrui per interpretationem. 2.6.34
Titulus ad præſcriptionem debet eſſe coloratus, & qui procedit ab habente poteſtatem concedendi. 2. 8. 3
Titulus legitimus eſt in quo extrinſecè adeſt conceſſio ejus de quo agitur, quamvis non valeat. 4
Confirmatio in forma communi, quamvis non valeret, præſtat titulum præſcribendi. 6
Vide *Præſcriptio*.
Titulus poſterior in priori informatur. 2.10.17
Titulus poſterior qui influit in præcedentem, interrumpit antiquam poſſeſſionem, & mutationis cauſam. ibid.
Titulus ſuperveniens mutat cauſam poſſidendi. 18
Titulum ſuæ poſſeſſionis nemo exhibere cogitur, niſi intendat jus in re aliena, vel contra eum ſit juris præſumptio. 1.20.4
Commendarum Indiarum tituli debent exhiberi, cum à fiſco petuntur. ibid.

Titulorum pluralitas non præsumenda. 2.30.4
Titulo qui intendit possidere, ex jure proprio possessionem allegat. 2.76.1

Toga.

Toga antiquitùs & hodie fiscalibus concessa. 17.29
Togæ Senatorum apud Hispanos Principum. 30
Togæ authoritas apud antiquos. 31
Toribius Galindus. 2.120.16
Torreblanca impugnatur. 2.196.7

Totum.

Totum qui petit, & postea partem ex eodem jure, exceptione rei judicatæ repellendus. 1.284.8

Transactio.

Transactio ex inopinato eventu rescindi potest. 1. 167. 14
Transactio procedit aliquo dato, retento, promisso. 2. 112. 5
Transactio procedere potest in crimine falsi, in quo ex qualitate commissi potest mortis pœna irrogari. 12
Transactione non impleta agitur ad implementum. 1. 134. 24
Transactio non rescinditur ex conditione, causa non secuta. ibid.
Transactione de' jure fiscali facta, si non implet promissum, transigens fiscus potest judicium transactum prosequi. 1.35.17
Transactionis commodo privandus qui non implevit promissum. 8
Transactio habet conditionem, si promissum impleatur, aliter valere non videtur. 9
Transactio est contractus ultrò citróque obligatorius, & in eo æqualitas servanda. 13
Transactio non est nisi de re dubiâ. 136.16
Transactio non impleta, sine dubio rescindi debet, quando omne jus non implentis ex transactione resultat. 17
Transactionis causa non secuta, conditio concedenda. 19
Transactionem rescindendam ex defectu implementi qui tenuerint. 137.21
Transactioni contravenire videtur qui non solvit in tempore. 22
Transactionis vis respicit implementum ejus quod pro ea datum. 23
Transactio an effectum habeat sine scriptura, vel promissione, ex solo pacto nudo. 27
Actio extincta transactione, potest suscitari si non impleatur transactio. 28
Transactionem impugnare non posse eum qui partem ejus quod promissum, recepit, sed debet ab eo quod est rescindi ex defectu implementi. 138.33
Transactio & datio in solutum differunt. 36
Transactione novari obligationem, accipiendum si ejus conventiones impleantur. 1.39.38
Transactione qui reliqua colligat id de quo judicium erat, de evictione non tenetur. 41
Transactio an præstet novum titulum. ibid.
Transactio rescindenda quando aliter succurri non potest fisco. 41
Transactionis differentia quando solùm receditur à lite, & nullum jus ex ea novum tribuitur, vel cum transactione jus de novo datur. 140.43
Transactio ex metu litis rectè procedit. 44
Transactio non rescindenda, sed ex illa ad implementum agendum, quando firmata fuit stipulatione, vel cautione ampliùs non peti. 45

Transmissibile.

Transmissibile quod est ad hæredes, quando judicetur cessibile. 2.223.6

Tribonianus defenditur à calumnia. 1.187.6

Tributum.

Tributa necessaria ut Respublica sustineatur. 1.3.4
Tributa justa non respiciunt donationem Principi factam, sed debitum. 5
Nero Imperator prohibitus à Senatu tributa remittere. 1.4.6
Tributa reducenda ad æqualitatem ex varietate temporum. 1.13.8
Tributa in Castella sine consensu Regni imponi non possunt. 1.37.43
Seditiones regnorum propter immoderata tributa. 1.43.23
Regna plura extincta, quæ tributorum nimio onere ruerunt. 24
Tributum vicesimæ apud antiquos. 1.45.34
Conductor qui recepit tributa post protestationem, ab ea recedit. 1.94.14
Tributa Principi debita. 1.204.36
Tributum soli debet solvi ab Ecclesia quando ad eam prædium pervenit. 1.230.17
Tributis regiis administrandis viri excellentiores proponebantur. 1.279.10
Cancellarium majorem præcedebat qui tributis præpositus. ibid.
Tributa nova tempore necessitatis imponere Princeps potest, nec consideratur tertii præjudicium. 1.289.8
Tributa & vectigalia ad publicam utilitatem pertinent. 1.299.1
Subditi pro regimine & defensione Principi debent tributa. 2
Regis major potestas in tributis imponendis, quàm Imperatoris. 3
Jure divino Regibus debentur tributa. 4
Tributa justa debentur Principibus de jure divino. 6
Tributorum major ratio defectus reditnum Regalium. 7
Necessitas defensionis & Reipublicæ conservandæ, maxima & justa causa tributorum. 8
Tributa ex consensu subditorum imponi Politici aspernantur. 1.300.10
Rebelliones plures ex immoderatis tributis. 12
Regibus valdè utile, tributa ex subditorum consensu & suffragio percipere. 13
Retentioni tributorum congruit ex subditorum consensu ea decerni. 14
Princeps tributa, cessante causa, ex quâ imposita, injustè exigit. ibid.
Tributa Principi debentur, cùm necessitas urget. 1. 301. 15
Tributa, ut alimenta principatus, non possunt denegari Principi, etsi sua culpa ad necessitatem devenerit. 17
Tributorum ratio, quia publica, communi utilitati præferenda. 18
Tributa quando justè petuntur, debita potiùs Principi, non donata censenda. 1.302.2
Tributum debet esse juxta facultates subditorum. 23
Publicus status in totum periret sine tributis. 1.26
Princeps antequam præter ordinaria ad nova tributa imponenda deveniat, debet proprium expendere patrimonium. 303.27
Princeps ad faciliorem exactionem in fructibus tributa percipiat, non semper in pecunia. 30
Tributa ex operis subditorum faciliora. 31
Vide *Vectigal.*
Tributorum justitia ex Principis assertione pendet. 1.305. 6
Tributa gratè compensantur cum pace. 1.308.18
Tributis Gallia valdè oppressa. 19

Tributa indici pro vicino teste exterminando. 22
Necessitas probabilis sufficit ad justitiam tributorum. 24
Hispani semper Regi offerunt tributa libenter. 1. 309. 27
Præsumptio pro Principe in tributorum justitia est juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium. 28
Tributa imponi posse pro conservandis Principibus extra Hispaniam, pluribus fulcitur. ibid.
Tributa nova quando ratione belli possunt justè imponi. 1. 313. 19
Tributa sunt necessaria ad imperium sustinendum. 2. 54. 14
Tributa regia, vide *Regalia*.

Triremes.

Triremium pœna nostris legibus Hispanis morti similis. 1. 332. 17

Turbatio.

Turbationes regnorum Castellæ, & bella in causa fuerunt ut vectigalia usurparentur à Magnatibus. 1. 41. 2
Turbationes plures Henrici IV. Regis Hispaniæ tempore exortæ. 1. 53. 1
Turbatio rei interrogati est indicium ad torturam. 1. 340. 79

Tutela.

Tutelæ judicium connexum quod dicitur. 2. 24. 2
Tutela est munus publicum authoritate, sed utilitate privatum. 2. 170. 26
Est munus civile, & rem pupilli salvam respicit. 2. 172. 35

Tutor.

Tutor occultans aliquid ex bonis pupillaribus, in duplum, & expensas condemnatur. 1. 194. 5
Tutores esse non possunt Regulares & Ecclesiastici. 2. 71. 3

Tyrannus.

Princeps potest jubere à quocumque occidi tyrannum. 2. 191. 8
Brutus & Cassius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Julium Cæsarem, qui primus libertatem Romanorum oppressit. ibid.
Rex legitimus, etiamsi tyrannicè dominetur, & gubernet, non potest à subditis occidi. 2. 192. 9
Tyrannus potest occidi à quocunque privato, ut ministro publicæ potestatis. 10
Tyrannus potest à quocunque occidi, & Princeps potest jubere & permittere occidere. 2. 206. 51
Rex legitimus etsi tyrannicè gubernet, non potest à subditis occidi. 53
Dux Verganzæ tyrannus Lusitaniæ, & ipse pater, & avus homagium fidelitatis Regi Castellæ Philippo IV. exhibuerunt, & à quocumque vassallo Regis nostri, ut à ministro publicæ potestatis, occidi potest. 2. 206. 54

V

Vadimonium.

VAdimonium, quod dicitur *resguardo*, solet Rex negotiatoribus dare. 1. 207. 1
Valor, vide *Res*.

Vassallus.

Vassallorum domini impropriè fiscum habent. 1. 1. 5
Non possunt facere confiscationem bonorum. 6
Sententiæ judicum domini vassallorum, quæ Cameræ domini pœnas applicarunt, revocantur in Cancellariis, facta applicatione regiæ Cameræ. ibid.
Camera domini vassallorum non gaudet privilegio fisci. ibid.
Vassallorum dominus præsumitur injustè usurpare vectigalia. 1. 617. 12
Vassallus si commiserit delictum, ex quo feudum amittatur, & dominus delictum remiserit, non antiquum & paternum feudum, sed novum feudum censendum. 1. 107. 31
Vassalli inviti non debent à dominio Regis alienari. 1. 224. 6
Vassalli dominorum quodammodo jugo servitutis subjacent. 7
Regis dominium non mutari, vassallorum maximè interest. 8
Vassalli *solariegui*, dicuntur qui in domini solo domum fecerunt. 1. 228. 4
Vassalli solarii, vel emphyteuticarii non possunt bona alienare. ibid.
Vassalli emphyteuticarii non amittunt ex delictis bona emphyteusis. ibid.
Rex in vassallis solarii, vel emphyteusis nullum jus habet, nisi monetæ. 3
Vassalli solariegui, & hominum de manfata differentia. 229. 9
Vassallus solariegus quis nostris legibus dicatur. 12
Vassallorum dominus non potest prohibere incolatum. 1. 230. 15
Vassalli solarii non possunt vendere prædia sine licentia domini. 22
Vassallus quando teneatur ad bellum dominum sequi, plures egerunt. 1. 310. 1
Inter vassallum feudalem, & jurisdictionis distinctiones Doctorum. 1. 311. 2
Vassalli quid facere debeant cum Domino, conclusionibus explicatur. 3
Vassallus qui à Rege habet stipendium, jurisdictionem, vel donationem, ad bellum debet Regem sequi. 4
Vassallus feudalis suis expensis cum domino ad bellum ire tenetur. ibid.
Vassallus qui promisit, vel juravit auxilium, dominum ad bellum sequi debet. ibid.
Vassallus jurisdictionis non tenetur regulariter suis expensis militare. 5
Vassallus jurisdictionis tenetur militare suis expensis, cùm modicæ fuerint, & brevis temporis. ibid.
Vassalli omnes tenentur suis expensis succurrere Patriæ, vel Castellæ, quando invaderetur ab hostibus. ibid.
Vassalli, quando Princeps non habet unde stipendia solvat, debent qui divites, pro communi defensione suis expensis militare. 6
Princeps prius debet excutere proprium Patrimonium & crumenam, quàm cogat vassallos suis expensis militare. 9
Vassalli cogi possunt à Principe jure subjectionis, ad militiam ire. 312. 10
Vassalli feudales, vel qui apud nos debent lanzas, debent suis expensis militare, etiamsi Princeps possit stipendia solvere. 11
Vassalli debent Regibus obedire. 1. 316. 5
Rex potest cogere vassallos ut munera accepterit. 1. 319. 30
Rex qui pro servitiis stipendia dedit vassallis, nec

nec antidorali obligatione pro ſervitiis tenetur. 38
Vaſſalli ſcientia in eo quod eſt contra dominum, nocet vaſſallo, ſi non denunciat. 1.335.37
Vaſſallus Principis emens contra illorum voluntatem, eſt in peccato. 2.142.7
Vaſſallorum Domini ſua in juriſdictione habebantur ut Prætores perpetui, & Præſides in ſuis Provinciis Romanorum tempore. 2.155.1
Vide *Præſes*.
Domini vaſſallorum in ſua juriſdictione nihil donare poſſunt de bonis communibus ſine Regis facultate. 4
Vide *Pactum*, & *Juriſdictio*.
Vaſſallorum Domini in Caſtella plures condemnati ne primam inſtantiam adimant judicibus à populo electis. 2.19.7
Vaſſalli debent Regem comitari, quando aſſiſtit in expeditione bellica. 2.167.1
Vide *Rex*.
Vaſſalli debent ſuis expenſis Regem ad bellum ſequi, ubi tumultus, ſeditiones, aut rebellio in Regno. 2
Vide *Mulieres*.
Princeps poteſt cogere vaſſallos ſe periculo mortis in bello exponere pro defenſione patriæ. 2. 180. 11
Principes adeo credebantur Domini vitæ vaſſallorum, ut ab illis conſequi ſolebant licentiam ſe occidendi. 2.181.19

Vectigal.

Vide *Gabella, Salarium, & Tributum*.
Princeps habet pro ſe præſumptionem ut recuperet vectigalia. 1.20.2
Vectigalia ad publicam utilitatem pertinent. 1.21.10
Mora in recuperandis vectigalibus non ferenda. 11
Fiſcus ſolus habet pro ſe præſumptionem in vectigalibus. 1.22.13
Præſumptione juris ſuffragante poterit fiſcus lite pendente de vectigalibus, eis uti, ibid.
Magnates ſine privilegio ex permiſſione non poſſunt detinere vectigalia. 1.34.20
Magnates debent magis curare ne uſurpentur Regis vectigalia, quia jurant ea defendere. 22
Permiſſionem ut Magnates perciperent Regis vectigalia, revocarunt Reges Catholici. 23
Carolus V. & Philippus II. eandem permiſſionis revocationem fecerunt. 24
Reges noſtri cùm Hiſpania turbata fuit, potuerunt diſſimulare cum Magnatibus, ut detinerent vectigalia. 1.35.25
Princeps tenetur ſub pœna peccati recuperare vectigalia, quæ injuſtè uſurpata à ſubditis. 1.36.34
Rex non poteſt imponere nova vectigalia, niſi quando ſuum patrimonium non ſufficit. 35
Rex in foro conſcientiæ tenetur recuperare vectigalia ab injuſtis detentatoribus. 36
Regina Catholica Iſabella teſtamento clauſulam appoſuit, ut ad Patrimonium regium redigerentur vectigalia. ibid.
Decretum regium pro recuperandis vectigalibus. 37
Magnates non poſſunt ad detinenda vectigalia juvari Regis decreto. 38
Fiſcalis ex generali muneris mandato ſine ſpeciali, inſtituit judicia de vectigalibus. 1.37.46
Privilegium non valet in vectigalibus, niſi cum ſolemnitatibus legum Hiſpaniæ. 1.38.51
Vectigalia regia non ſolùm detinentur à Magnatibus ex permiſſione, ſed ex injuſtis cauſis, Regibus ignorantibus. 52
Præſcriptionem immemorialem non procedere in vectigalibus, & etiam completam, noſtris legibus improbatur. 1.39.73
Vectigalia uſurpata Rege ignorante. 1.40.1
Turbationes regnorum Caſtellæ, & bella in cauſa fuerunt ut vectigalia uſurparentur à Magnatibus. 41.2
Stipendia dominorum vaſſallorum cauſam præbuerunt ut vectigalia uſurparentur. 3
Juriſdictionis conceſſio cùm juribus regalibus cauſa fuit, ut uſurparentur vectigalia. 4
Vectigalia intendunt Magnates cum juriſdictione transferenda. 6
Permiſſio & tolerantia probanda à Magnatibus, ſi illi velint defendere vectigalia quæ poſſident. 10
Præſumptio juris eſt pro fiſco in vectigalibus. 1. 42. 11
Vectigalia non debent permittere Magiſtratus à Dominis vaſſallorum detineri. 1.43.42
Principes leniter ſe habeant in exigendis vectigalibus. 25
Vectigalis novi juſtitia ſtat in neceſſitate, ex qua imponitur. 27
Regalium jurium conceſſione non veniunt vectigalia, niſi exprimantur. 1.45.32
Poſſeſſio in vectigalibus non extendenda. 33
Dolus non debet prodeſſe ad obtinenda vectigalia. 34
Vectigalium permiſſio de uno ad alium non tranſit. 35
Vectigalia non veniunt in conceſſione, etiam conceſſis Regalibus. 1.47.8
Vectigalia non percipiet ille, cui jus regale conceſſum. 9
Jus colligendi vectigalia, & juriſdictio differunt. 12
Vectigalibus conceſſis, non poteſt fieri exactio, niſi eo modo, quo tempore conceſſionis fiebat. 1. 48. 18
Vectigalia pertinent ad utilitatem publicam. 1.51.8
Vectigalia remiſſa, vel impoſita habitantibus in certo loco per annum, non currit tempus, niſi poſtquam aliquis venerit ad habitandum. 2.53.5
Privilegia exemptionis vectigalium odioſa, & reſtringenda. 1.56.23
Vectigalia publica non concedenda privatis. ibid.
Vectigalia an comprehendat donatio facta à Principe territorii cum omni jure, perſonæ illuſtri. 1. 59. 2
ex Vectigalium perceptione probatur juriſdictio. 1. 60. 8
Vectigalia non comprehenduntur ſub conceſſione juriſdictionis. ibid.
Vectigalia fiunt de Regalibus, & reſervata in ſignum ſupremæ poteſtatis, quibuſcumque verbis generalibus conceſſa non videntur. ibid.
Vectigalia non videntur concedi, juriſdictione conceſſa. 11
Vectigalia non cohærent juriſdictioni. 22
Vectigalia nulla generali conceſſione veniunt. 1. 61. 17
Vectigalia non poſſunt extendere, nec intendere privati, ſed ſolùm Rex. 62.20
Vectigalia non debent ſolvi alii quàm Principi, nec privati à ſolutione eximi. 22
Vectigal colligendi jus non venit in ceſſione territorii. 26
Vectigalia non poteſt percipere privatus. 165.3

Vectigalia nulla præscriptione, etiam immemoriali acquiri. 1.67.18
in Vectigalibus an procedat l. 2. tit. 14. lib. 4. Recop. post eam acquirendis, vel in jam præscriptione adquisitis. 1.69.2
in Vectigalibus adquirendis utrùm Principis scientia necessaria. 5. & 72. 28
Vectigalia regia ex causa natura impræscriptibilia, 69.7
in Vectigalibus rectè improbatur à Principe præscriptio immemorialis. 8
in Vectigalibus reprobatur præscriptio jam causata & completa. 70.9
in Vectigalibus præscriptio rectè prohibet, & cur. 1. 71. 18
Vectigalia summario judicio sunt fisco restituenda. 20
in Vectigalibus possessio sine Regis concessione improbatur. 21
Vectigalia recuperare Regem, justissimum est. 1. 73. 34
Vectigalium conductio non respicit fructus, sed jus colligendi, & spem. 1.81.7
Conductionem vectigalium non respicere fructus, sed spem illorum, qui tenuerint. 81.8
Locationis vectigalium natura respicit spem, & dubium eventum. 12
Vectigalium causa & augmentum respicit publicam utilitatem. 1.83.18
Vectigalia percipiendi jus & spes continetur in eorum conductione. 1.84.20
Sterilitas unius anni in conductione vectigalium debet cum alterius ubertate compensari. 21
Mercium, ex quibus percipiuntur vectigalia, commercio sublato, pensionis facienda remissio. 22
Commercio sublato, substantia & anima vectigalium extinguitur. 23
Publicani apud Romanos ad relationem valoris vectigalium tenebantur, & apud nos etiam observatur. 1.88.11
Princeps non videtur detrahere locationi vectigalium ex eis quæ pro regio munere fecerit, vel statuerit. 1.89.16
Conductio vectigalium Regis fit cum renunciatione omnium casuum fortuitorum, qui excogitari possint, vel non. 1.91.1
Vectigalium conductioni naturale est ut Princeps ad interesse impedimenti non teneatur. 1.98.25
Vectigalium conductorum magnæ fraudes, quæ sedulò discutiendæ. 1.100.36
Vectigalia non possunt adquiri præscriptione. 1. 134. 1
Prohibentur Clerici esse conductores vectigalium. 1.145.31
Nobilis potest carcerari, non obstante immunitate, pro exactione vectigalium. ibid.
Vectigalium exactio respicit publicam utilitatem. 1.146.36
in Conductione vectigalium fidejussorem esse idoneum debet probari. 1.153.13
Satisdatio in conductione vectigalium dari debet coram Tabellione majori redituum Regalium. 1.154.23
Vectigalium solutio ut secura sit, spectat ad jus publicum. 1.155.29
Præmium, id est, *prometido*, ut lucretur in conductione vectigalium, debet conductor habere facultatem exigendi à Senatu, quæ dicitur *rendimiento*. 50
Vectigalium augmentum à Principe factum, ut jus novum regulatur. 1.157.5
Conductio limitata vectigalium non recipit augmentum. 1.159.22
Successio generalis vectigalium potest recipere augmentum, non verò limitata. 23
Vendito vectigali sub certa forma, non potest emptor, vel conductor excedere. 24
Vectigal in re in qua non erat de novo inductum, non potest dici augmentum, ut cedat locationi. 160. 26
Princeps si diminuerit vectigalia, debet pro rata facere remissionem gabellario. 27
Vectigal unius pro centum apud Athenienses impositum. 1.161.1
Vectigalia in aliquibus mercibus augeri, potiùs minuit earum reditus, quia ex majori pretio non venduntur. 1.162.10
Vectigalia augere, vel minuere est Regalium. 1. 163. 17
Vectigalia quæ ob publicam utilitatem conceduntur, non possunt à Principe donari privato. 1. 165. 35
Fisco non imputandum ex casu fortuito quod provenit conductori vectigalium. 1.166.1
Clericus an aliquis si dubitetur ad exemptionem vectigalium, potest de facto Clericatus cognoscere sæcularis. 1.284.6
Rex in Hispania sine consensu Comitiorum generalium non imponit nova vectigalia. 1. 289. 3
Vectigal in epistolarum mercede imponi potest sine consensu regni, juxta hujus casus speciem. 4
Vectigalia quæ post conductionem eorum imponuntur, non pertinent ad conductorem. 1.290.13
Augmentum vectigalium debet Principi applicari. 14
Fisci emptores solvunt vectigalia, licèt fiscus immunis sit. 1.292.6
Exemptio quæ datur Ecclesiasticis non solvendi vectigalia, & à solutione decimarum, personalis est, non realis. 14
Clericus licèt non comprehendatur legibus vectigalium, tamen rectè potest comprehendi emptor laicus, qui à clerico emit. 1.293.21
Hispaniæ Reges non imponunt nova vectigalia, nisi ex consensu regni subditorum. 1.299.9
Principes boni potiùs sua expendere debent, quàm nova vectigalia imponere. 1.303.27
Princeps qui non potest aliter statum sustinere, nova vectigalia imponere potest. 1.303.28
Princeps potest nova vectigalia imponere, quando non potest bellum excusare, & non habet unde solvat stipendia. 1.307.9
Opinio probabilis sufficit ad nova vectigalia. 10
Vectigalia nova possunt institui pro pace publica. 15
Titulus quem supponit immemorialis, non prodest ad vectigalia adquirenda, quia ad ea requiritur titulus expressus cum qualitatibus à jure requisitis. 2.11.27
Vectigalia cùm Regi solvuntur, exigi ab uno, vel alio populo, Regem non lædit. 2.15.16
Vectigalium venditione à Principe facta, admittit vicinos ad retractum, ut in jurisdictione, 2.141.6

Venditio.

Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum

xatum, tenetur ad reſtitutionem. 1.17.19
Venditum quid ſit, in dubio colligendum ex pretii quantitate. 1.59.3
Venditione non comprehenduntur quæ non ſunt de natura rei venditæ. 1.62.23
Venditio facta cum pertinentiis, accipienda de illis quæ ſunt ex natura rei, non alterius qualitatis. 66. 5
Venditio non habet effectum antequam conſtet quid venditum. 6
Venditio nova fit cùm is qui cenſum, id eſt *juro*, habet in vectigalibus ex clauſula novæ venditionis, quæ inſerta in omnibus privilegiis petit conſumi, & alteri de novo conſignari. 1.104.4
Venditio nova etiam fit jurium Regalium, ſi ceſſionarii petunt in eorum fraudem novam venditionem expediri. 105.5
Venditionis novæ jurium Regalium conſuetudinem Caſtellæ qui notarint. 14
Venditione nova mutatur perſona, dominium & res. 1. 109.39
Venditio nova cenſus Regii, *de entrada por ſalida*. 47
Venditioni faciliori jurium Regalium ſuffragatur nova eorum venditio. 1.112.70
Venditio nova ex parte Regis non voluntaria eſt, ſed neceſſaria, quia à principio conventa. 1.113.73
Venditio novâ fraude facta reſcindenda. 79
Perſonam diverſam intervenire ad novam venditionem, vel fieri in ceſſionario, maxima differentia. 1.115.91
Venditione nova pignora extingui expedit commercio. 94
Venditionis pactum ut pars rei cenſeatur, debet diminuere pretium, vel augere. 1.163.24
Venditione facta ex cauſa quæ nulla apparet, poterit res vindicari. 1.216.3
Venditio tantò minori pretio facienda, quantò res majori onere gravata. 1.291.3
Venditio civitatis rerum per ſubhaſtationem, & cum ſcriptura facienda. 2.79.13
Venditio exiſtimatur, quando pro certo pretio res traditur. 2.161.8
Venditio eo pacto, ut dominium non tranſeat, niſi ſoluto pretio, transfert contractum in locationem donec ſolvatur. 2.163.25
Venditionis & locationis nominibus promiſcuè utuntur Juriſconſulti. 26
Venditiones reddituum, vide *Reddita*.

Venditor.

Venditor cùm ſe opponit liti, quæ agitur cum emptore de re vendita, debet aſſumere judicium in eodem ſtatu. 2.50.10
Reus principalis poteſt ſe opponere liti, quæ cum fidejuſſore agitur, etiam contradicente creditore. ibid.
Venditor generis debitor ſpeciei, non tenetur omnino facere dominum emptorem, ſed transferre dominium, ſi habet aliàs uſucapiendi conditionem; ſecus verò emptor, quia debitor pretii pecuniæ & generis debet facere venditionem. 2.64.7
Venditor eſt debitor ſpeciei, quia debet rem venditam; emptor generis, quia debet pecuniam. 2. 65. 12
Venditor & emptor correlativi. 1.291.4

Verbum.

Verba ſunt intelligenda ſecundùm ſenſum legalem. 1.125.47
Verbalis differentia futilis. 49
Verba ſecundùm actus, & proferentis intentionem explicanda. 1.172.15
Verba potiùs naturaliter, quàm civiliter interpretanda. 1.187.14
Verba in propriâ ſignificatione accipienda. 188.16
Verba in ſpecie, non in genere interpretanda. ibid.
Verba in potentiori ſignificatu accipienda. ibid.
Verba immediatè, non mediatè, vel ſecundùm quid interpretanda. ibid.
Verba ſemper accipienda juxta naturam actus. 17
Verba legis cum effectu interpretanda. 18
Qualitas adjecta verbo, debet intelligi ſecundùm tempus verbi. 1.92.20
Verba generalia explicanda ex eo de quo agitur. 1. 213. 7
Verba magnifica & congratulativa non obligant. 1. 215. 24
Verba ex regionis conſuetudine interpretanda. 1. 238. 24
Verba ſunt ſpeculum animi. 1.349.37
Verba reorum ſuffragantur indiciis. ibid.
Verba dubia ex clauſulis ſequentibus explicanda. 2. 4. 19
Verba generalia ſolùm referenda ad ea quæ honeſta, & permiſſa. 2.30.3
Verba præſentis temporis ratione adjuncti mutant naturam, & referuntur ad futurum. 2.54.9
Verba præſentis temporis, vel præteriti, non comprehendunt futurum. 2.82.12
Verba ſunt cordis ſpeculum. 2.116.17
Verborum generalitate incluſa, non cenſentur quæ notabilia. 2.148.11
Verba geminata denotant enixam voluntatem. 2. 155. 7
Verba Principis, *y lo aſſeguramos por nueſtra palabra Real*, habent vim juramenti. 2.217.12
Verba privilegiorum, vide *Privilegium*.
Veredarius, vide *Curſor*.

Veriſimilitudo.

Veriſimilitudo eſt omnium interpretationum caput. 1. 149. 17

Veſtis.

Veſtis excellentia auget dignitatem. 1.274.25
Vexarienſis Dux. 1.197.12

Vicarius.

Vicarius in beneficio annexo Monaſterio, eſt ei præferendus in fructibus, ſi neceſſarii ad alendum Vicarium. 2.831.16

Viceſima.

Viceſimæ tributum apud antiquos. 1.45.34

Victualia.

Eccleſiaſtici tenentur taxis victualium à Principibus ſæcularibus factis. 2.42.14.18

Villa.

Villa de Arnedo donata fuit à Rege Henrico II. Bernardo Caclimio Comeſtabili Galliæ. 1.59.5
Villæ Arnedo mentio ubi fit. 1.63.31

Vindicta.

Vindictæ meditatio ſolet eſſe in Principe diſſimulatio injuriarum. 1.35.27

Vis.

Vis expulſiva impedit rei uſucapionem, non compulſiva. 1.218.18

Viſitatio.

Viſitationis judicium irregulare non admittit teſtes ſingulares. 1.244.27
Hiſpaniæ praxis admiſit in viſitationibus teſtes ſingulares in caſibus in quibus probant. 28

Viſitatio

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

Visitatio Magistratuum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore. 2.124.21
Philippus II. non permisit supremum Castellæ Senatum visitari, & ipse testes examinavit in visitatione Consilii Aragonum. ibid.
Senatus & Cancellarius crebrò visitati. 24

Vita.

Vita hominis longior centum annorum. 1.69.8.& 1. 77. 26. & 1. 96.5

Vitium.

Vitia graviora quæ sub tegmine virtutis fiunt. 1.320. 39

Vizcaini.

Vizcaini qui habent plures lanzas, pro omnibus servire debent. 2.178.26

Unio.

Unio beneficiorum censetur facta sine præjudicio onerum. 2.177.19

Unitus.

Unitus & incorporatus gaudere debet privilegiis ejus cui unitur. 1.281.21

Universitas.

Universitas an personæ verbo comprehensa. 1.51.8
Vocatis vocandis clausula requirit ordinem judicialem, & citationem fieri. 2.145.22

Volens.

Volens quis facere videtur quod ei utile. 1.180.17

Voluntas.

Voluntas coacta voluntas est. 1.178.3
Voluntas metu, vel vi extorta, non est propria & absoluta voluntas, sed secundùm quid, ad evitandum periculum. 179.4
Voluntatis declaratio debet fieri ab ipso qui concessit. 1.261.33
Voluntas melius declaratur factis, quàm verbis. 1. 320. 40
Voluntatis verbum ad liberam refertur. 2.34.19
Voluntas enixa colligitur ex verbis duplicatis. 2. 79. 10
Voluntas Principis, vide *Princeps.*

Votum.

Fiscalis in castella votum non habet in causarum decisione. 1. 8. 2
Votum D. Jacobi, quod dicitur, est ejus templo solvere mensuram tritici pro quolibet ex jugeribus terræ. 1.229.12

Usucapio.

Usucapionem non parit error falsæ causæ, quando ipse possidens erravit, non si possidentis author. 1.218.19

Usufructuarius.

Usufructuarius potest locare commoditatem ususfructus. 1.229.9

Usura.

Vide *Reditus.*
Usuræ semper restringendæ. 1.119.12
Usurarum taxatio an comprehendat usuras ex fructibus. 1.121.21
Usurarum taxatio jure communi facta. 1.122.30
Sententia in materia usurarum, & nutritiva peccati, non transit in rem judicatam. ibid.
Usurarum reformationes ex legibus Jurisconsultorum, & de pluribus provinciis. 1.123.35
Princeps ex officio tenetur usuras cohibere. 36
Usuræ indebitæ solutæ, etiam per juris errorem, possunt repeti, nec videntur donatæ. 1.128.14
Usuræ licèt vicem fructuum obtineant, tamen verè fructus non sunt. 19
Usuræ à jure divino prohibitæ. 1.132.16
Princeps Catholicus non potest permittere usuras. ibid.
Usuræ in bonæ fidei judiciis solùm debentur ex mora, vel ex conventione. 1.208.14
Usuræ debentur ex depositâ pecuniâ, si ea usus depositarius. 15
Negotiorum gestor debet usuras ex pecunia, quâ usus. ibid.
Procurator debet usuras pecuniæ domini, quâ usus. ibid.
Creditor debet usuras, si quod superfluit ex venditione, non restituit. ibid.
Tutor debet usuras pecuniæ pupillaris, quâ usus. ibid.
Usuræ debentur etiam in contractibus stricti juris citra stipulationem, quando æquitas suadet. 1. 210. 29
Usuræ ut evitentur, debet quis sibi solvere. 34
Usuræ etiam extra moram ex æquitate debentur. 1. 211. 44
Usura probatur testibus singularibus. 1.240.3

Usurarius.

Usurarii è Gallia expulsi. 1.123.36
Usurarius manifestus habetur, qui indiciis convincitur. 1.244.2

Usus.

Usus communis loquendi non potest dici constans, qui varius fuit. 2.147.6
Usus in eis, quæ à Rege concedenda, est facultativus. 2.252.13
Vide *Præscriptio.*
Ut, vel *Prout*, inducunt causam finalem, & conditionem. 2.56.4

Utile, & Utilitas.

Utile per inutile non vitiatur. 1.293.19
Utilitas publica potest admittere pactum insolitum in locatione. 1.88.19
Utilitas publica ubi principaliter intervenit, plura permissa. 1.214.15
Odiosum non censendum, sed favorabile, quod respicit publicam utilitatem. 1.225.21
Utilitas publica prævalet privatæ. 2.41.10
Privilegia incipiunt esse nociva quando lædunt publicam utilitatem. 11
Publicæ utilitatis causa in omni dispositione reservata. 12
Vide *Publica utilitas.*

Uxor.

Uxor tenetur liberare maritum, etiam dotem expendendo, si absens fuerit pro debito. 1.183.3
Alienatio rerum dotalium uxoris causa sufficiens est pro liberando marito. 34
Alienatio rei dotalis pro liberando marito fieri potest, etiam contradicente uxore. 35
Uxoris status dependet à mariti statu. 36
Uxor quando obligatur pro liberando marito, non dicitur coacta. 37
Uxor est obligata cum dote pro eo quod in ejus utilitatem conversum. 38

Uxores duci ad domum virorum erat neceſſarium, ut matrimonium perfectum cenſeretur. 1.249.7
Conſuetudines diverſæ uxores ducendi ad viros. ibid.
Hebræorum ritus in ducenda uxore ad domum viri. 8
Uxor quæ in manum viri veniebat, poteſtate patria eximebatur, & in familia viri conſtituebatur. 6
Uxor quæ in manum mariti veniebat, habebat in ejus bonis jura ſui hæredis. 10
Uxor quæ in manum viri veniebat, ſuccedebat ab inteſtato viro. 11
Uxor non ſuccedit viro ab inteſtato, ſi divortium factum tempore mortis viri. 12
Uxor quæ conſpirationem contra Principem non denunciaverat, poterat à marito repudiari. 1.335.40
Uxor debet denunciare viro quod ei immineret, ſub pœna repudii. 41
Vide *Fœmina*, *Mulier*.

FINIS.

Signat. Top.
Est. 43
Tab. 3
Núm. 14

LARREA
ALLEGAT.

3741
A-1789